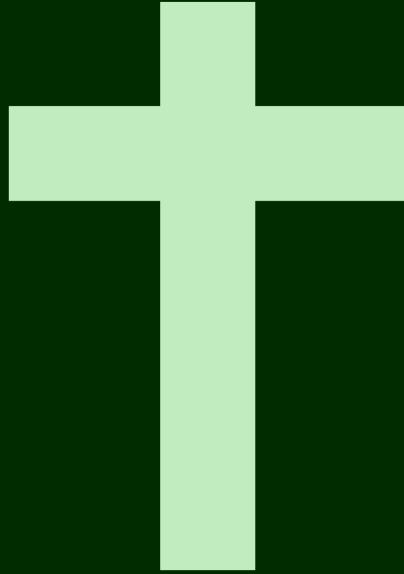

Ley saa ni nacoo
Jesucristu

New Testament in Mixtec, Southern Puebla (MX:mit:Mixtec,
Southern Puebla)

Ley saa ni nacao Jesucristu

New Testament in Mixtec, Southern Puebla (MX:mit:Mixtec, Southern Puebla)

copyright © 1978 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Mixtec, Southern Puebla)

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Mixteco, Sur de Puebla [mit], Mexico

Copyright Information

© 1978, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Mixtec, Southern Puebla

© 1978, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2023-04-21

Contents

SAN MATEO	1
SAN MARCOS	66
SAN LUCAS	106
SAN JUAN	175
HECHOS	227
ROMANOS	292
1 CORINTIOS	320
2 CORINTIOS	347
GÁLATAS	365
EFESIOS	375
FILIPENSES	385
COLOSENSES	392
1 TESALONICENSES	399
2 TESALONICENSES	405
1 TIMOTEO	409
2 TIMOTEO	417
TITO	423
FILEMÓN	426
HEBREOS	428
SANTIAGO	449
1 PEDRO	456
2 PEDRO	464
1 JUAN	469
2 JUAN	476
3 JUAN	477
JUDAS	478
APOCALIPSIS	481

Ñà-nduá Nì Tiaa San Mateo sàhà Jesucristu

Nansa nìsa nani xii Jesucristu

¹ Ñà-yòhó nduú tutu nacání sàhà ana nduú xii Jesucristu. Iin yohòtéhè-yá nduú David, te iin yohòtéhè David mà nduú Abraham.

² Te Abraham yucán, nì ìa iin dèhe-ne nani Isaac. Te Isaac mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nani Jacob. Te Jacob mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nani Judá, xi stná cuàhà ñani-nè.

³ Te Judá mà, nì cacu ùi dèhe-ne, iin-ne nani Fares, te inga-nè nani Zara. Te Tamar nani dihi Zara mà. Daaní, Fares ma, nì ìa stná iin dèhe-ne nani Esrom. Te Esrom mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nani Aram.

⁴ Te Aram mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nani Aminadab. Te Aminadab mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nani Naasón. Te Naasón mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nani Salmón.

⁵ Te Salmón mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nani Booz. Te Rahab nani dihi Booz. Daaní, nì nandàhà Booz mà xii Rut, te iin dèhe-ne nani Obed. Daaní, Obed mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nani Isaí.

⁶ Te Isaí mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nì sanduu rey David. Daaní, David mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nani Salomón. Te dihi Salomón mà nduú nècuàchì ñaha nì sanduu ñahàdìhí Uriás antes.

⁷ Daaní, nì ìa stná iin dèhe Salomón mà nani Roboam. Te Roboam mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nani Abías. Te Abías mà, nì ìa stna iin dèhe-ne nani Asa.

⁸ Te Asa mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nani Josafat. Te Josafat mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nani Joram. Te Joram mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nani Uzías.

⁹ Te Uzías mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nani Jotam. Te Jotam mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nani Acaz. Te Acaz mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nani Ezequías.

¹⁰ Te Ezequías mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nani Manasés. Te Manasés mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nani Amón. Te Amón mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nani Josías.

¹¹ Te Josías mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nani Jeconías, xi stná dava ga ñani-nè. Te divi tiempu yucán nì catavà tè-ñuu Babilonia nèhivì raza-ndà cuàhàn-nè presu ndè ñuù-te.

¹² Daaní, na ndoó-né ñuu Babilonia yucán, dandu nì ìa stná iin dèhe Jeconías mà nani Salatiel. Te Salatiel mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nani Zorobabel.

¹³ Te Zorobabel mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nani Abiud. Te Abiud mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nani Eliaquim. Te Eliaquim mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nani Azor.

¹⁴ Te Azor mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nani Sadoc. Te Sadoc mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nani Aquim. Te Aquim mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nani Eliud.

¹⁵ Te Eliud mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nani Eleazar. Te Eleazar mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nani Matán. Te Matán mà, nì ìa stna iin dèhe-ne nani Jacob.

¹⁶ Te Jacob mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nani José. Te divi José mà nduú iì María dihi Jesucristu.

¹⁷ Ñàyùcànduá, nsidaa xii-yá yucán, ùxìn cùmì ní sanduu-ne dècuèndè tiempu xi Abraham xii dècuèndè tiempu xi David. Daaní, ndoó ùxìn cùmì gá-nè dècuèndè tiempu xi David xii dècuèndè quivì cuàhàn-nè presu ñuu Babilonia. Daaní, después ndoó ùxìn cùmì gá-nè dècuèndè tiempu xi Cristu.

Nansa nì tùinuù Jesucristu ñuhiví yohó

¹⁸ Cunaha-nsiá, dohó nì cuu na ní tùinuù Jesucristu. Sàni ndiadi tnùhu nandàhà dihi-yá María xii José. Doco tàñáha ga coo-ne xii nècuàchì mà, te nì sàcùñuhu méè xi-ne nì quida Espíritu Ìì xii Dios.

¹⁹ Ñàyùcàndùá, nì nacani ini José ñà-chicá vaha tãhndè tnùhu xi-ne cah-né, doco mà cáchí vate-nèà, vachi nècuàchì vaha nduú-né, te có-cùnì-nè cuitnùhu nèhivì María.

²⁰ Doco na nacání ì ini-nè quida-ne ducán, nì sàní-nè nì ndecunu iin ángel xi Stoho-ndà Señor nù-né, te dohó nì cachi ángel mà xì-né:

—Cunini-ní, José, descendencia xi David; màsà yúhî-nî nandàhà-ní xi María. Vàtùni cunduu-ne ñahàdìhí-ní, vachi mée xi-ne ñuhu-ma, mée sàhà Espiritu Ìi xí Dios nduú-vé.

²¹ Te icúmí-vê tùinuù-vé, cunduu-ve iin mée tiàa, te Jesús cunani-vé, vachi icúmí-yà dacácu-ya nèhivì xí-yá nù cuàchi-ne —nì cachi ángel.

²² Pues divi ducán nì cuu nsidaájàn sàhà-ñá nì cùú ndisa ñà-ndùá nì cachitnùhu Stoho-ndà Señor antes na ní càhàn iin ana càhàn cuenta xi-ya, te nì cachi-nè:

²³ Cunaha-nsiá, icúmí coo mée xi iin ñahà chii nduú señorita; te nú sàní tùinuù-vé, dandu cunani-vé Emanuel, vachi cuní cachà mà ñà-sàní quesaa Dios cutnahá-yá xì-ndà nduá.

²⁴ Daaní, nì nsicuihnú ini José, te nacua nì cachi ángel mà xì-né, divi ducán nì quida-ne, nì nandàhà-né xi María ñà-cunduu nècuàchì mà ñahàdìhí-nè.

²⁵ Doco cóni ía-ne xì nècuàchì mà dècuèndè nì tùinuù mée mà. Te Jesús nì sàcùnani-vé.

2

Nansa nì casaà rey nchichí nù Jesús, te nì cahvi-néyà

¹ Tiempu xi rey Herodes nì sandua na ní tùinuù Jesús ñuu tii Belén ía ladu Judea. Dandu nì casaà nècuàchì nchichí ñuu Jerusalén; ladu ndé caná orá nì quixi-ne.

² Te nì ndàcàtnùhù-né:

—¿Índù ía mée nì tùinuù-xí, divi mée cunduu rey xi nècuàchì Judea? Vachi ndé caná orá sàní xini-nsi sìtnúù cachitnùhu sàhà-yá; te vichi vaxi-nsi cahvi-nsiyà —nì cachi-nè.

³ Dandu rey Herodes, na ní xinitnùhu-tè ñà-ndùá ndàcàtnùhù nècuàchì mà, nì ndulocó-te, mii-té xi nsidaa gá stná nèhivì ñuu Jerusalén.

⁴ Ñàyùcàndùá, nì cana-tè dùtù chicá xí-idònùù, xì stná nècuàchì dacuahá ley ì, te nì xicàn tnùhù-té nù-né índù ñuu cuàhàn tùinuù Cristu.

⁵ Te nì naxiconihí-né nù-té, cachí-nè:

—Divi ñuu tii Belén ía ladu Judea. Vachi ducán nì tíaa iin nècuàchì nì càhàn cuenta xi Dios sànaaha ndé cachí-yà:

⁶ Cunaha mii-nsiá nècuàchì ñuu Belén ía ladu Judea: màdì ñuu chicá có-ndiáá nduú ndé ndoó-nsiá; còó, divi ñà-chicá ndiáá nduá nù nsidaa ñuu nahnú ladu xi-nsiá, vachi divi ñuu mii-nsiá icúmí tùinuù mii-yá ana cusahnú, te icúmí-yà cunuù-yá nèhivì xí, divi nèhivì raza-nsiá Israel.

⁷ Daaní, nì cana dèhé Herodes nècuàchì nchichí mà, te nì ndàcàtnùhù váha stná-te nù-né índù tiempu meru nì tui sìtnúù mà.

⁸ Dandu nì techuún-tené cùhùn-nè ñuu Belén, cachí-te xi-né:

—Cuahán-nsiá ñuu mà, te ndàcàtnùhù váha-nsiá nansa ndisa ía sàhà mée mà, dandu nacachitnùhu-nsiá xì, vachi yùhù, cuní stnáì cùhìn cahvi stnáì-vè —nì cachi-te.

⁹ Daaní, na ní nsihi nì sàcùnaha nècuàchì nchichí mà nù-té ñà-jaàn, dandu nì quihin-ne ichì cuàhàn-nè. Te cunaha-nsiá, yucán nì natùì tu sìtnúù nì xini-nè antes ladu xínu orá. Te nì sàcòdònùù-sí nù-né nì sàà-si nì ndòò-sì dìquì-xí nacua ndé ía mée mà.

¹⁰ Ñàyùcàndùá, yáha ga nì cudii ini-nè na ní xini tu-ne sìtnúù mà.

¹¹ Dandu nì caquìhvi-ne vehe, te nì xini-nè mée mà xì dihi-vé nani María. Te nì tutuyuhu-né ñuhù nùù-vé, te nì cahvi-névè. Dandu nì nacuna-ne ñà-ñùhù ñà-cuicà-né, te nì dàcútâhvi-néyà, divi oro xì inciensu xì tàtnà nani mirra.

¹² Doco después nì sàní-nè nì cachitnùhu Dios xì-né ñà-íá peligrú: màsà náyàha-ne ndé íá rey Herodes. Ñàyùcàndùá, inga ichì nì naquihin-ne mànuhù-né ñuu-nè.

Nansa nì xinudèhé José xì María xì mée Jesús cuàhàn-nè ñuu Egipto

¹³ Dandu, na sámànùhù nècuàchì nchichí, nì sàní stná José, nì xini-nè iin ángel nì quixi nùù Stoho-ndà Señor. Te dohó nì cachi ángel mà:

—Ndacuiìn-ní, tnii-ní mée, te cundaca-nívè xì mamá xi-ve cuahán-nsià ñuu Egipto cunudèhé-nsià. Te divi ñuu mà icúmí-nsià cundoo-nsià ndè cachi sàì cachitnùhi xì-nsià. Vàchi icúmí Herodes nanducu-tévê ñà-cahni-tévê —nì cachi ángel mà.

¹⁴ Ñàyùcàndùá, mate ñuú nduá, doco nì ndacuiìn José nì saca-ne mée mà xì dihi-vé, te nì quihin-ne ichì cuàhàn-nè ñuu Egipto.

¹⁵ Te ñuu mà nì sandoo-ne dècuèndè nì xihì Herodes. Te divi ducán nì cuu sàhà-ñá nì cuú ndísá palabra yohó nì cachitnùhu Stoho-ndà Señor antes na ní càhàn iin ana càhàn cuenta xi-ya: “Dècuèndè ñuu Egipto nì cani Dèhemaní ñà-ndixi-ya”.

Nansa nì dàndàcú rey Herodes ñà-cui nsidaa mée tiàa ladu ñuu Belén

¹⁶ Daaní, na ní xini Herodes cóni ndúlócò nècuàchì nchichí sàhà ñà-nduá nì cachi-te, dandu yáha ga nì xidà inì-te. Ñàyùcàndùá, nì techuún-te soldadu nì sàhàn nì casahni xì nsidaa mée tiàa ndoó ñuu Belén xì inicutu stná ladu yucán, nsidaa luchì cuati xicá ùì cuìà cuàhàn tixi-xi, nì casahni-tévê, vachi ñà-jaàn nduú tiempu nì cachi nècuàchì nchichí na ní ndàcàtnùhù Herodes nùù-né.

¹⁷ Ñàyùcàndùá, quivì jaàn nì cuu ndisa ñà-nduá nì cachitnùhu Jeremías sàhaha na ní càhàn-nè cuenta xi Dios, te dohó nì cachi-nè:

¹⁸ Tiacú tnaná cuàhà-né ladu ñuu Ramá. Sacú nècuàchì ñahà, te cána-ne, divi nècuàchì descendencia xì Raquel. Sàhà mée xi-ne sacú-né; nì mà cùì cahnde ini-nè, vachi còò cá-vè.

¹⁹ Daaní, José, íá va-ne ñuu Egipto. Dandu nì sàà quivì nì xihì rey Herodes. Te nì sàní tu José inga xichi, nì xini-nè íín iin ángel nì quixi nùù Stoho-ndà Señor,

²⁰ te cachí ángel mà xì-né:

—Ndacuiìn-ní, cuaca-ní mée xì dihi-vé, te naxicocuín-nsià ñuu Israel, vachi sàni xihì nèhivì cuní cahni xì-vé.

²¹ Ñàyùcàndùá, nì ndacuiìn José, nì saca-nevè xì dihi-vé mànuhù tú-né ñuu Israel.

²² Doco nì xinitnùhu-ne sàdàndàcú dèhe Herodes mà nani Arquelao, cusáhnù-te lugar xi nsì-yua-té ladu Judea. Ñàyùcàndùá, nì yuhí-nè nùhù-nè ladu mà. Daaní, inga xichi nì sàní-nè, nì cachitnùhu Dios ñà-ndisa íá peligrú. Ñàyùcàndùá, nì yàha-ne chicá nùù-xì dècuèndè ladu Galilea,

²³ nì sàà-nè iin ñuu tii nani Nazaret, te yucán nì candòo-ne. Pues, divi ducán nì cuu sàhà ñà-nì cùú ndisa palabra nì cacachitnùhu profeta xì Dios sàhaha ñà-divi ñuu Nazaret cunduu ñuu-yà, cachi nèhivì.

3

Nansa nì càhàn Juan Bautista sàhù ndé nduú yucù

¹ Daaní, después nì quixi Juan Bautista yucù íá ladu Judea. Te nì que-saha-né càhàn-nè sàhù yucán,

² cachí-nè xì nèhivì ñà-nì naxícócuïn ini-nè sàhà cuàchi-ne, vàchi sà-ítúú cuni-nè cusahnú mii-yá iá ansivi.

³ Pues divi Juan mà nduú ana nì cachitnùhu Isaías sàhà-xí na ní càhàn-nè cuenta xi Dios, te nì tiaa-ne dohó:

Tiacú càhàn fuerte ana càhàn yucù, te cachí-nè xì-ndà ñà-nsidandoo-nda (anima-ndà) na ian nduví ichì ndé yàha Stoho-ndà Señor, te ichì ndàà cundua.

(Ducán nì cachi Isaías sàhana.)

⁴ Te Juan mà, dòo idi sicamellu nì sandixi-ne, te iin quísi nì cuyucun siuhma tìxi-ne. Te sìca xì ndudi ñũñũ yucù nduá nìsa itiacu-nè.

⁵ Daaní, cuàhà nèhivì ñuu Jerusalén xì cuàhà stná nèhivì ladu Judea, xì stná nèhivì ndoó yatni yùte Jordán, nsidaa-né nì casaà-nè nùu Juan yucán.

⁶ Te nì cuhì-né nì quida nècuàchìmà ini yùte mà na ní dātú-ne cuàchi-ne.

⁷ Doco nì xini Juan ñà-vàxi stná cuàhà nècuàchì fariseu xì cuàhà stná nècuàchì saduceu, cuní-nè cuhì stná-nè. Ñàyùcànduá nì cachi-nè xì nècuàchìmà:

—Mii-nsiá, na quidá còò, ducán quidá-nsiá, vaxi-nsia yohó xinúdèhé-nsiá nùu castigu icúmí quixi. ¿Ana divi nì cachi xì-nsiá ñà-quida-nsia ducán?

⁸ Cunaha-nsiá, xiñuhu quida ndisa-nsia cumplir nacua ndiá ìcà quida-nda na naxícócuïn ndisa ini-ndà sàhà cuàchi-nda.

⁹ Nì màsà càhàn cuadú-nsiá cachi-nsiá inì-nì mii-nsiá ñà-divi Abraham nduú yohòtéhè stná-nsiá, te ñàyùcànduá còò nì-iñàha cuu xi-nsiá. Vàchi cunaha-nsiá, dècuèndè stná yùu ndoó yohó, vātùnì nanduu stná nahi descendencia xi Abraham, nú cuní Dios.

¹⁰ Te vichi sà-íá cuàhàn (cachi-yà índu nèhivì nìhì-xì castigu), na ian cuàhàn-ndà nacàxin-nda yutnù có-càná fruta, te nihi-nda hacha cahnde-ndànú coco-nù. Pues ducán icúmí cuu stná xì nèhivì có-quidá víi.

¹¹ Vàchi yùhù, tècuí quidá ìí mii-nsiá na cuú-nsiá arrepentir; doco nchícùn gà vaxi ana chicá cahnú poder-xi nùu yùhù: te ni có-nâtù (cundi nahi mozo xi-ya) ñà-chindeí quee ndisàn-yá. Doco mii-yá, tìxi Espíritu Ì xí Dios icúmí-yá quida ìi-yá anima-nsiá. Te na quidá ñuhu, ducán icúmí-yá quida stná-yá xì-nsiá (dandáñúhú stná-yà ñà-có-ndiáá).

¹² Te vichi sà-íá cuàhàn-yà quida-ya na ian quida-nda xi trigu, dandi-achi-ndañá xì yutnù chipála dècuèndè ndiachi nsihí trigu ndoó nùu ñuhù, dandu nùniá, chivàha-ndañá, doco mihì-ñá, coca. Te divi ducán icúmí-yá quida stná-yá (xì nèhivì ñuhiví: nèhivì xí mii-yá, càcu-ne; doco nèhivì dava ga), nicanicuàhàn icúmí-nè coco-ne —nì cachi Juan.

Nansa nì cuhì Jesús

¹³ Daaní, nì quee Jesús ladu Galilea, cuàhàn-yà yùte Jordán ndé iá Juan, vàchi cuní-yà quida ìi nècuàchìmà-yá.

¹⁴ Doco nècuàchìmà, có-cùnì-nè, vàchi cachí-nè xì-yá:

—Yùhù xiñuhí cuhì quida mii-ní, màdiá mii-ní quixi-ní nùu yùhù, (te cuhì-ní).

¹⁵ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Ducanicoó vichì, vàchi ducán xiñuhu quida-nda sàhà-ñá quida ndisa-nda nsidaa ñà-nduá ndiá ìcà-ndà.

Dandu nì candisá Juan, te nì quida ìi-néyà.

¹⁶ Daaní, nì nsihì nì cuhì-yá, te nì quee-ya nùu tècuí, dandu nì nuna ansivi, te nì xini-yà mànuu Espíritu Ì xí Dios vaxi-ya na iin sì-lomá, meru dìquì Jesús mànuu-ya vaxi-ya.

¹⁷ Dandu nì tiacu nì càhàn iin ana càhàn ansivi, cachí-yà:

—Dèhemaní nduú ana yohó, te cudì cuàhà inì sàhà-yá.

4

Nansa ni cuni ñà-malu dacà-sí Jesús ñà-quida-ya iin cuàchi

¹ Daaní, nihí Espíritu Ì Jesús ni sàhàn ñà-coo-ya yucù dãná, vàchi yucán cuàhàn ñà-malu quida-sì lucha dacà-síyâ. Ñàyùcàndúá, ni quihin-ya ichì cuàhàn-yà,

² te yucán iá-yà ùi dico quivì ndui te ñuu; te iníhî-yá, iá dòcò-yà. Ñàyùcàndúá, cuàhà doco xihî-yà.

³ Dandu ni tnàtuu ñà-malu, vàchi cuní-si dacà-síyâ, te ni cachì-si xi-yá:
—Nú ndisa Dèhemanì Dios nduu-ní, dandu cachì-ní xì yùù jaàn ñà-ní nándúá pan cuxi-ní.

⁴ Doco ni cachì-yà xì-sí:
—Còó, vàchi dohó cachí nùù tutu ì: “Màdi cuisì pan cutiacu nèhivì; còó, vàchi xiñuhu cucumi stná-nè nsidaa palabra ì cachí Dios”.

⁵ Daaní, ni saca-siyá cuàhàn-si xi-yá ñuu ì Jerusalén, te ni chicoo-siyá ndé dìni veheñùhu cahnú,

⁶ te ni cachì-si xi-yá:
—Nú ndisa Dèhemanì Dios nduu-ní, dandu dandiachi-ní mii-ní, vàchi ducán cachí nùù tutu ì:

Icúmí Dios dandacú-yá nùù ángel xi-ya ñà-cundiaa-nè mii-ní.

Te cachí stná tutu mà:

Icúmí ángel natnii ndahà-né mii-ní ñà-màsà máquihì sàhà-ní ni-iin yùù.

⁷ Dandu ni cachì Jesús xì-sí:
—Cachí stná tutu ì: “Màsà quidá cánûú-ndá ñà-có-cuní Stoho-ndà Señor”.

⁸ Daaní, ni saca-siyá cuàhàn-si xi-yá dìni iin yucù ducún sàstnùhù, te ni dàcùnì-siyá nsidanicuú ñuu iá ñuhivì xì nsidaa ñà-vico iá yucán.

⁹ Dandu ni cachì-si xi-yá:
—Yùhù dacútâhvì mii-ní nsidaa ñuu jaàn nú ni mácuìn sìsì-ní nùí, te cahvi-ní yùhù.

¹⁰ Doco ni cachì-yà xì-sí:
—Cuahán-nî, Satanás, vàchi dohó cachí stná nùù tutu ì: “Cuisì mii Stoho-ndà Dios ndiá ìcà-ndà cahvi-nda, te cunucuachi-nda nùù-xì”.

¹¹ Dandu ni naco-siyá cuàhàn-si, te ni caquesaa ángel ni nacuahandee ini xì-yá.

Nansa ni quesaha Jesús quidá-yá chuun ndiaha xí-yá ladu Galilea

¹² Daaní, na ní xinitnùhu Jesús ndiadí Juan (Bautista) vehecàa, dandu mànuhù-yá ñuu-yà Nazaret iá ladu Galilea.

¹³ Doco cóni cuèé-yà yucán. Còó, ni quihin-ya ichì cuàhàn-yà ñuu Capernaum iá yuhù mar ladu ndé cachí xì-né ladu Zabulón xì Neftalí.

¹⁴ Yucán cuàhàn-yà coo-ya sàhà ñà-ní cùú ndisa palabra ni cachitnùhu Isaías sàhana na ní càhàn-nè cuenta xì Dios, cachí-nè:

¹⁵ Ladu Zabulón xì ladu Neftalí ndé yáha ichì yatni mar, yucán sàni dàtnúú fuerte Dios ini anima nèhivì. Stná inga ladu yùte Jordán, xì inicutu stná ladu Galilea ndé ndoó nèhivì có-ínáhá xí-yà,

¹⁶ pues yucán sàni dàtnúú ndiaha stná-yà anima-nè; vàchi nèhivì nsidaa lugar mà, nisa xìca-ne ichì ñáa, te cuàhàn-nè ndañuhu dahuun-ne ni cùí, doco vichì sàni dàtnúú-yà sàxínitnùnì-nè na ian ni natùì nuù-né, ni cachì Isaías.

¹⁷ Dandu divi tiempu mà ni quesaha Jesús càhàn-yà sàhù xì nèhivì, cachí-yà:
—Naxicocuìn inì-nsia sàhà cuàchi-nsia, vàchi sà-ítúú tiempu cuni-nsia cusahnú mii-yá iá ansivi.

Nansa ni cana Jesús cùmì nècuàchì tavá xi siaca

¹⁸ Xicá Jesús yuhù mar iá Galilea, te nì xini-yà ùi ñàní nani Simón Pedro xì Andrés, dacaná-né ñunù xí-né mahì tècuí, vàchi nècuàchì tavá siaca nduú-né.

¹⁹ Te nì cachi-yà xì-né:

—Cunchicùn-nsià yùhù, vàchi mà cundúú gá-nsià nècuàchì tavá xi siaca. Còó, vàchi icúmí dacuahí mii-nsiá ñà-cunduu-nsia nècuàchì tavá xi nèhivì (ichì malu).

²⁰ Dandu nècuàchìmà, vichi vichi nì nacoo-ne ñunù xí-né, te cuàhàn-nè nchícùn-nèyà.

²¹ Daaní, nì sàà-yà chicá nùù-xí, te nì xini-yà inga ùi ñàní nani Jacobo xì Juan; dèhe iin tiàa nani Zebedeo xínduu-ne, te ndoó-né nùù lancha xi-ne, cutnáhâ-né xì yua-né nácàhmá-nè ñunù xí-né. Te nì cana stná-yà ndúi-nè.

²² Te hora mà nì nacoo-ne yua-né nùù lancha mà, te nì tenchicùn-nèyà cuàhàn-nè.

Cuàhà gá nèhivì nì chinaha Jesús

²³ Daaní, nì xicanuu Jesús inii ladu Galilea, te nì chinaha-yà nèhivì ini iin iin veheñuhu, nì càhàn-yà xì-né ñà-ndúú razón ndiaha sàhà ñuhivì ìi xí Yua-nda Dios. Te nì dándúvaha stná-yà nèhivì ndohó nsidanuu clase cuèhè.

²⁴ Ñàyùcàndúá, ndè inii ladu Siria nì xitià fama-yà. Sàhà ñà-jaàn cuàhà gá nècuàchì cuhí ndacá nèhivì nì quixi nùù-yá, xínduu-ne nèhivì ndohó quidá iin cuèhè, ò iin dolor, te xínduu stná-nè ana ñuhú ñà-malu anima-xi, xì stná nèhivì xihì ihí, ò nèhivì sàni nduyutnu. Doco nsidaa-né, nì dándúvaha-yanè.

²⁵ Ñàyùcàndúá, yáha ga cuàhà nèhivì nì tenchicùn xì-yá, xínduu-ne nèhivì nì quixi ladu Decápolis, xì stná ñuu Jerusalén, xì stná ladu Judea, xì stná inga ladu yùte Jordán.

5

Ñà-ndúá nì cachi Jesús na ní nana-ya yucù, te nì càhàn-yà sàhù

¹ Dandu nì xini Jesús ndoó cuàhà gá nèhivì. Ñàyùcàndúá, nì nana-ya iin yucù, te nì sàcòo-ya yucán. Dandu nì tnàtuu nsidaa nècuàchì dacuahá-yá nùù-yá,

² te nì quesaha-yá chináhá-yànè; te dohó nì cachi-yà xì-né:

³ —Nansicáhán nècuàchì ndahvi inì-xi, vàchi sàni nihitáhvi-né ñuhivì ìi xí mii-yá iá ansivi.

⁴ 'Nansicáhán nècuàchì ndoó tnùnsí ini vichi, vàchi contentu icúmí-nè nàcùndoo-ne después.

⁵ 'Nansicáhán nècuàchì nihnú mánì inì-xi, vàchi ñuhivì ndutahvi-né.

⁶ 'Nansicáhán nècuàchì yáha ga cuní quida vii, vàchi icúmí Dios chindee-yánè ñà-quida vii ndisa-ne.

⁷ 'Nansicáhán nècuàchì tùha cundehè ndàhvì xì ñanìtnaha-xi, vàchi icúmí Dios cundehè ndàhvì stná-yà mii-né.

⁸ 'Nansicáhán nècuàchì iá ndoo anima-xi, vàchi icúmí-nè cuni-nè nùù Dios.

⁹ 'Nansicáhán nècuàchì nachíndóó víi xì ñanìtnaha-xi, vàchi icúmí-nè cunduu ndisa-ne dèhe Dios.

¹⁰ 'Nansicáhán nècuàchì nú icúmí-nè ndoho-ne sàhà iin chuun vii nì quida-ne, vàchi sàni nihitáhvi-né ñuhivì ìi xí Dios.

¹¹ 'Nansicáhán stná mii-nsiá na cánahá nèhivì xì-nsiá sàhí, te ò quidá quini-ne xì-nsiá, te ò dacuidáiquéi stná-nè mii-nsiá.

¹² Vàchi quivì quida-ne ducán, dandu ni cúdû inì-nsia, te cundoo-nsia contentu, vàchi iin ñà-vàha cahnú cucumi-nsiá ndè ansivi. Vàchi ducán nìsa quida quini stná nèhivì sàhana xi nècuàchì nìsa càhàn cuenta xi Dios.

Nahi iin cuhádi ñà-xìxì-ndà, ducán nduú stná chuun quidá nèhivì xí Jesús ñuhiví yohó

¹³ 'Mii-nsiá, nahi chuun quidá iin, ducán quidá stná-nsiá ñuhiví yohó. Doco nú sàni ndañuhu ñà-ádi xán, dandu mà cúí nduhadi gá-ñà. Vàchi còò cá chuan, ñàyùcànduá saté uun nèhivì-ñá, te sáníhni-neà.

¹⁴ 'Na quidá stná orá datnúù, ducán quidá stná mii-nsiá ñuhiví yohó. Te ducán nduú stná-nsià na iin ñuu tuí dìni iin yucù, vàchi mà cúí coo dèhá` nùù nèhivì.

¹⁵ Stná iin lámpara, có-nàcuícun-ndañá ñà-coo dèhá` tìxi iin ìcà; còó. Sácùnùú ducún-ñà sàhà-ñá cutnuà, te cutùì nùù nsidaa nèhivì quíhvi vehe.

¹⁶ Ducán xiñuhu quida stná mii-nsiá: quida-nsia obra vàha sàhà-ñá cun-dehè nèhivì, dandu naquimanì-né Yuandiáhá-nsiá iá ansivi, vàchi na ian datnúù-nsià nùù nècuàchì mà nduá.

Nansa nì cachi Jesús sàhà ley xi Moisés

¹⁷ 'Màsà cúcáhán-nsiá vàxi dacúxíóé ley nì sàha Moisés. Mà dácúxíóé ley mà, ni mà dácúxíó stnáì palabra nì cachi profeta nì sacahàn cuenta xi Dios. Còó, yùhù vàxi sàhà ñà-nì cùú ndisa nsidaa ñà-nduá cachí palabra mà.

¹⁸ Te ñà-ndáà nduá cachí` xì-nsiá yohó, mate nsihí ansivi xi ñuhiví, doco mà nunca ndañuhu ni-iin palabra xi ley mà, te ni-iin xaan tii xán dècuèndè cuu ndisa nsidaa ñà-nduá cachá`.

¹⁹ Ñàyùcànduá, nú cô-quidá iin tiàa cumplir mate iin ley chicá tii nduá, te ducán chináhá-nè nèhivì, pues divi tiàa-ma cunduu ana chicá có-ndiáà na sàa quivì cusahnú mii-yá iá ansivi. Doco nú ni quidá ndisa-ne cumplir ñà-nduá cachí ley xi-ya, te ducán chináhá-nè ñanìtnaha-ne, dandu cunduu-ne ana chicá ndiáà na sàa quivì cusahnú-yá ñuhiví yohó.

²⁰ Vàchi yùhù cachí` xì-nsiá, chicá vì xiñuhu quida-nsia nùù nècuàchì ley xi veheñùhu, xì nùù stná nècuàchì fariseu, vàchi nú coó, mà nunca sàà-nsià cuni-nsià ñuhiví ìì xí mii-yá iá ansivi.

Cundoo manì-ndà xì ñanìtnaha-nda, nì cachi Jesús

²¹ 'Mii-nsiá, sàni inini-nsia palabra nì cachi nècuàchì sàhana ñà-màsà cáhni stnaha-nda; doco te nú ni quida-nda ducán, dandu icúmí ndundaà sàhámà.

²² Doco yùhù cachí`, mate cuísi ni cuídà ini-nsià sàhà ñanìtnaha-nsia, doco icúmí ndundaà sàhà stnámà. Te nú ni cachí-nsià xì ñanìtnaha-nsia neciu-nè, dandu icúmí ndundaà stná sàhájàn nùù juez chicá cusáhnù; doco nú ni cachí-nsià xì ñanìtnaha-nsia tonto-nè, dandu cuidadu cundoo-nsia, vàchi dècuèndè ñuhu andea ndiatu-xi-nsiá.

²³ 'Nì cachí-ndà cuàhàn iin nèhivì veheñùhu, nihí-né promesa nacuahatahvì-né Dios lugar ndé cahvi nèhivì mii-yá. Doco te nú sàni sàà-nè yucán, te nì nsinuu ini-nè iá cuàchi-ne nùù ñanìtnaha-ne,

²⁴ dandu (màsà cuáha-ne) promesa mà; yucan ni ndóa, te ni cúhùn-nè nùù ñanìtnaha-nemà, te cuicahnú stnahá ini-nè sàhà-né. Cuisì nú ducán, dandu vátùni naxicocuín-nè veheñùhu mà ñà-cuáha-ne promesa mà.

Nansa nì cachi Jesús ñà-yàchì xiñuhu nàcùndoo vàha stnaha-nda

²⁵ 'Nú sàni sanicuàchi iin tiàa sàhà iin-nsia, te ndacá-te mii-nsiá cuàhàn nùù tè-nihí chuun, dandu chicá vàha nacòovàha yachì-nsià xì-té na cuàhàn-nsià ichì, còtó sàà-te xi-nsiá nùù juez, te dayáha juez mà-nsiá ndahà comandante ñà-cundiadi-nsià vehecàa.

²⁶ Vàchi ñà-ndáà nduá cachí` xì-nsiá yohó, nú ducan ni cuu-xi-nsiá, dandu mà quée-nsiá dècuèndè nú sàni dànáà nsihí-nsiá nsidaa ñà-nduá iníhí-cá-nsiá.

Màsà cóó-ndá xí inga nècuàchì ñahà, cachi ley xi Jesús

27 'Sà-ináhá-nsiâ nansa nì cachi nècuàchì sàhana ñà-màsà cáhàn-ndà xí inga ana có-ndúú nècuàchì vehe-nda, nì cachi-nè.

28 Doco yùhù, (màs gà) cachí xì-nsiá vichi, vàchi nú cuisì indéhe iin tiàa iin nècuàchì ñahà, te xího-téné, dandu dava-ni queámà na ian sàni quida-tè cuàchi xi nècuàchì mà, vàchi iá cuàchi ma anima-te.

29 Ñàyücàndùá, nú nduchìnúù-nsiá, cuniá quida-nsia iin cuàchi, dandu chicá vaha tavà-nsiáña, dacaná-nsiáña, vàchi chicá vaha ni ndáñúhú iyuhu iin xaan xí-nsiá, te màdiá sàà inii cuerpu xi-nsia andea.

30 Te ni cachí-ndà nú ndahàcuàhá-nsiá cuniá quida-nsia iin cuàchi, dandu chicá vaha ni táhndèà dacaná-nsiáña, vàchi chicá vaha ni ndáñúhú iyuhu iin xaan xí-nsiá, te màdiá sàà inii iquicúñú-nsiá andea.

Màsà caté stnàhà-ndà, cachí ley xi Jesús

31 'Nisa cachi stná nèhivì (sàhana): “Nú cuàhàn-nsiá cate stnàhá-nsiá, dandu xiñuhu cuyucun iin tutu índù itúámà”, nisa cachi-nè.

32 Doco yùhù cachí, nú ni caté iin tiàa ñahàdihí-te, te màdiá nì cáhàn-ña xi inga tiàa nduá, dandu cuàchi cundua nú ni nándàhà tú-ña, vàchi (còá disàhà-xí) cate nècuàchì primeru mà-ña. Te iin nècuàchì nandàhà xi ñahà nì xitià mà, divi-ni nsidá cuàchi stná-nè.

Cachí ley xi Jesús, màsà nunca chinaha-nda Dios sàhà iin chuun

33 'Sà-ináhá stná-nsiá nì cachi nècuàchì sàhana: “Nú ni chínáhá-ndá Stoho-ndà Dios ñà-quida-nda iñaha, dandu fuerza icúmí-ndá quida ndisa-ndañá cumplir”.

34 Doco yùhù cachí, màsà nunca chinaha-nsiá Dios sàhà iin chuun: ni màsà ndácùcahan-nsiá ansivi, te chinaha-nsiá mii-yá sàhà ni-iñaha, vàchi meru lugar ndé dandacú-yá nduá (te solo mii-yá dandacú-yá nùá).

35 Ni màsà ndácùcahan stná-nsiá quivì ñuhiví yohó, vàchi nahi lugar ndé ndetátú sàhà-yá nduá. Ni màsà ndácùcahan stná-nsiá quivì ñuu Jerusalén, vàchi divi ñuu mii-yá nduá, te rey fuerte nduú stná-yà.

36 Ni màsà ndácùcahan stná-nsiá dìni-nsiá, vàchi có-dàndacú-nsiá sàhà dìni-nsiá ñà-chicata-nsia idi ndèhí, te ò idi cuxín, (mii-yá cachi-yà).

37 Nú cuní-nsiá cachi-nsiá iin ñà-ndácuisì, dandu jaan, ò á cóo cachi-nsiá, vàchi nú màs gà ni cachí-nsiá, dandu ñà-vàxi nùù ñà-malu nduá.

Màsà nàchítacùhá-ndà sàhà ñà-nduá nì quida nèhivì xì-ndà

38 'Sà-ináhá stná-nsiá nisa cachi-nè: “Nú ni tavá nèhivì iin nduchìnúù-ndà, dandu xiñuhu quee stná iin nduchìnúù mii-né. Te ò nú iin nùhu-nda ni tavá-né, dandu ni quee stná iin nùhu mii-né”.

39 Doco yùhù cachí, màsà dúcun ndahà tñahà-ndà xì nècuàchì quidá quíní xí-ndá. Vàchi nú ni caní-né nùù-ndà ladu cuàhá-ndà, dandu ni cuáha stná-ndà inga ladu-ndà.

40 Te nú sanícuàchi-ne sàhà-ndà, te candiáá-nè dùhnù-ndà, dandu ni cuáha stná-ndàné dòò-ndà.

41 Te nú ni tñí-nèndó ñà-fuerza cunsida-nda carga xi-ne iin dava hora, dandu inga dava hora gà ni cúnsidá-ndaña.

42 Te nú xicàn iin nèhivì iñaha nùù-ndà, dandu ni cuáha-ndané; te nú cuní toó-né iñaha, dandu màsà cuídàhàn-ndaña nùù-né.

Ndiá icà-ndà cuu ini-ndà sàhà ana xiní ùhì xì-ndà

43 'Sà-ináhá stná-nsiá dohó nisa cachi nèhivì sàhana: “Icúmí-ndá cuu ini-ndà sàhà nècuàchì cutnàhá vaha xi-nda, doco nèhivì xiní ùhì xì-ndà, ni cuní ùhì stná-ndàné”, nisa cachi-nè.

44 Doco yùhù cachí, xiñuhu cuu ini-ndà sàhà nèhivì xiní ùhì xì-ndà te casàhú vìi-ndà xì nèhivì xicàn chihán dìquì-ndà; te obra vaha ni quidá stná-ndà sàhà

nèhivì có-xiñùhù xì-ndà; te nú cânàhá-nè xì-ndà, te quidá quini-ne xì-ndà, dandu ni cãcàn tàhvì-ndà nùu Dios sàhà-né.

⁴⁵ Cunaha-nsiá, nú ni quidá-nsiá ducán, dandu cunduu ndisa-nsia dèhe Yuandiaha-nsiá iá ansivi, vâchi mii-yá, dandacú-yá ñà-xìnu orá nùu nsidan-icúu nèhivì, vâha-ne ò malu-nè. Te dacuún stná-yà dàvì nùu nsidaa nèhivì, a quidá víi-né, ò có-quidá víi-né.

⁴⁶ Vâchi nú cuisì nèhivì cuú ini xì sàhà-nsiá cuú stná inì-nsia sàhà-xí, dandu mà níhì-nsiá premiú sàhájàn. Dècuèndè nècuàchì iá cuàchi-xi nahi tè-dàchíyàhvi (ñuu-ndà yohó), quidá stná-nè ducán.

⁴⁷ Te nú cuisì tñaha-nsia cásàhú xì-nsiá, pues màdì obra ndiaha nduájàn, vâchi divi ducán quidá stná nèhivì có-ìnáhá xí Dios.

⁴⁸ Ñàyùcàndùá, xiñuhu quida viì ndisa-nsia nacua quidá Yuandiaha-nsiá iá ansivi.

6

Ñà-nduá ni cachi Jesús sàhà nansa quida-nda obra

¹ Màsà quidá-nsiá obra xi-nsia sàhà-ñá cundehè nèhivì, vâchi nú sàhà ñà-jaàn nduá, dandu còò ñà-vâha níhì-nsiá sàhámà nùu Yuandiaha-nsiá iá ansivi.

² Ñàyùcàndùá, nú cuàhàn-nsiá dacútâhvì-nsiá nècuàchì ndahví, màsà cãtétnùhu-nsia ñà-jaàn. Vâchi ducán quidá nèhivì datiaá uun nduú nèhivì vâha, quidá váté-nè obra xi-ne veheñùhu ò calle sàhà-ñá cuní-nè ndee vâha-ne nùu nèhivì. Te ñà-ndáà nduá cachí xì-nsiá yohó: cuisì ñà-jaàn cunduu ñà-vâha níhì-né.

³⁻⁴ Doco mii-nsiá, na quidá-nsiá iin obra, quida dèhé-nsiãña, dandu coo dèhá nùu nèhivì. Doco nùu Yua-nda Dios, còò, vâchi indéhe-yá, te nùu mii-yá icúmí-nsiã níhì-nsiá ñà-vâha xi-nsia.

Ñà-nduá ni cachi Jesús na ní chinaha-yàndó nansa cãcàn tàhvì-ndà nùu Dios

⁵ Na xicàn tàhvì-nsiá nùu Dios, màsà quidá-nsiá na quidá nècuàchì datiaá uun nduú nèhivì vâha. Vâchi mii-né, cudî ini-nè cuita-ne nacuatu-ne veheñùhu ò esquina sàhà-ñá cundehè nèhivì-né. Doco ñà-ndácuisì nduá yohó cachí: cuisì ñà-cundehè nècuàchìmànè cunduu ñà-vâha xi-ne.

⁶ Doco ndohó, na xicàn tàhvì-ndà nùu Yua-nda Dios, ni nánsìhvi-nda ini vehe-nda, te nacadi-ndà yehè; dandu miiní-yá iníní-yá na cãhàn-ndà xì-yá. Te indéhe-yá, mate nèhivì, còò, có-xiní-nè ñà-nduá quidà-ndà. Dandísá níhì-ndà iin ñà-vâha xi-nda nùu-yá.

⁷ Na cãhàn-ndà xì-yá, màsà cãchí-ndà iin-ni iñàha cuàhà xichi na quidá nècuàchì có-ìnáhá xí Dios, vâchi mà chíndéãmà. Mii-né, tuxí ini-nè icúmí Dios cunini-yanè ñà-cuàhà guá cãhàn-nè, doco còò.

⁸ Ñàyùcàndùá, màsà quidá-nsiá na quidá mii-né. Vâchi Yuandiaha-nsiá, mate táñàha ga cachi-nsiã xì-yá índù necesidad icúmí-nsiã, doco sà-ìnáhá-yâ.

⁹ Ñàyùcàndùá, nahi palabra yohó cachi-nsiã na xicàn tàhvì-nsiá nùu-yá: Yua-nsí Dios iá ansivi, ni ndácùcahan tñùñuhu nèhivì quivì-ní.

¹⁰ Te yàchì ni sãà stná tiempu cusahnu-ní ñuhívì yohó, xicàn tàhvì-nsí. Te nacua quidá ana ndoó ansivi ñà-nduá dandacu-ní, divi ducan ni quidá stná nèhivì ñuhívì yohó.

¹¹ Pan xi-nsi iin quivì iin quivì, taxi tahvi-niã nùu-nsí vichi.

¹² Te cuicahnú ini-ní sàhà cuàchi iníhíca-nsí, nacua xicãhnû stná ini nsiùhù sàhà nèhivì iníhíca nùu-nsí.

¹³ Te chindee-ní nsiùhù ñà-màsà dáca nèhivì nsiùhù; te dacácu stná-ní nsiùhù nùu ñà-malu nicanicuahàn. Vâchi cuisì mii-ní nduu-ní rey ndiaha cusãhnû

dandacu inicutu, te cuisì mii-ní ndiaha-ní nicanicuahàn. Amén. (Ducán cachi-nsià.)

¹⁴ Vàchi nú ni cuicáhnú inì-nsia sàhà nèhivì nì quida quini xi-nsiá, dandu stná Yuandiaha-nsiá iá ansivi, cuicahnú stná ini-yà sàhà cuàchi mii-nsiá.

¹⁵ Doco nú màsà cuicáhnú ini-nsià sàhà nèhivì dava ga, dandu mà cuicáhnú stná ini-yà sàhà cuàchi mii-nsiá.

Nansa quida-nda na iníhî-ndà ndoó dòcò-ndà

¹⁶ 'Na iníhî-nsiá ndoó dòcò-nsià, màsà dátiaâ-nsiá cuhúún ini-nsià. Vàchi ducán xíquida stná nècuàchì datiaá uun nduú nèhivì vaha, quidá cánúú-nê ndoó-né tnùnsí ini sàhà-ñá cundaà ini nèhivì iníhî-né. Te ñà-ndácuisì nduá cachí xi-nsiá vichi: cuisì ñà-jaàn cunduu ñà-vaha ñhì-né.

¹⁷ Doco mii-nsiá (màsà quidá-nsiá ducán). Na iníhî-nsiá nù Dios, quisi-nsia, te nduvì dínì-nsiá

¹⁸ sàhá màsà cúndáà ini nèhivì iníhî-nsiá; cuisì Yua-nda Dios cundaà inì-xi, vachi indéhe-yá, mate có-tuí-yá nù nèhivì; doco indéhe-yá, te cuàhatahvì stná-yànsià ñà-vaha xi-nsia (sàhámà).

Nde gloria xiñuhu càyà ñà-cuicà-ndà

¹⁹ 'Màsà dácâyà-nsià ñà-cuicà-nsiá ñuhivì yohó, vachi icúmíâ cusiquidi-ñá, te ò nana ditnu-ña, te ò quíhvi tècuìhnà quida cuihna xán.

²⁰ Còó, dècuèndè gloria ni càyà-ñà, vachi yucán mà nunca cusiquidiá, ni mà náná dítnú-ñá, ni mà quíhvi stná tècuìhnà quida cuihna xán.

²¹ Ducán quida-nsia, vachi ndé quida-nda cuenta iá ñà-cuicà-ndà, divi lugar yucán cuàhàn-ndà cunihnu cuahà ini anima-ndà.

Ejemplu sàhà nduchìnúù nèhivì

²² 'Nduchìnúù-ndà nduú ñà-tùínúù iquicúñú-ndà. Ñàyùcànduá, nú iá vaha ma, dandu vátuni cutuì nuù-ndà ñà-quida-nda nsidanicuú iñàha.

²³ Doco nú cuhiá, dandu inicutu nácuiìn tnùù. Te ducán stná xi anima nèhivì, nú iín tnúú ndé xiñuhu datnúù mii-yá, dandu ñdahví-nè! Vachi tnùndoho nduá, nú ducán.

Mà cúí cundoo ùi patrón xi-nda

²⁴ 'Iin peón, mà cúí cundoo ùi patrón xi-tè, vachi nú ducán, dandu iin-ne coo manì nuù-té, te inga-nè cundehè úhì-te. Te ò ni cachí-ndà, iin-ne cahíhì inì-te, te inga-nèmà coo vaha xi-té. Te ducán iá stná xi mii-nsiá, nú cuú inì-nsia sàhà dìhùn, dandu mà cúí cunucuachi stná-nsià nù Dios.

Nansa ndiaá Dios nècuàchì xínduu dèhe-ya

²⁵ 'Ñàyùcànduá, yùhù cachí xi-nsiá, màsà nácánì ini-nsià sàhà vida xi-nsia nansa ñhì-nsiá ñà-cuxi-nsia coho-nsia, te cundixi-nsia. Còó, vachi màdì cuísi ñà-cuxi-nda nduá xiñuhu sàhà-ñá cucumi-nda iin vida ndiaha; te cuerpu xi-nda, chicá ndiaá` nù sícoto ndixi-nda.

²⁶ Cundehè-nsiá laa ndavá ansivi, có-xitú-si, ni có-chívàha-sì nùnì, vachi còò cosecha ndaníhì-si. Còó, cuisì nù Yuandiaha-nda iá ansivi níhì-sí ñà-ìtiácù-si. Pues nàhà xicà, chicá ndiaá mii-nsiá nù quisi mà.

²⁷ Ñàyùcànduá, mate yáha ga ni cahí-nsiá dínì-nsiá, te nacánì ini-nsià, uun-ni queámà, vachi mà níhì-nsiá cuahnu ga-nsià ni-inga dava metro.

²⁸ 'Ni màsà nácánì stná inì-nsia sàhà ñà-nduá cundixi-nsia. Cundehè-nsiá nansa sahnú ita yucù. Có-quidáchúún-yá, ni có-quidá vaha stná-yà sícoto.

²⁹ Doco chicá ndiaha nàhà ita mà nù rey Salomón (nìsa ìa sàna), mate yáha ga vico nì sandixi-ne.

³⁰ Iin ita, yùcù-ni nduá (có-ndiaá ndisa); quivì vitni iá` campu, te tnaa sàni ìchà, vihini quèa xitnù coca. Doco mate ducán nduá, ndiaha gá nì quidavàha

Dios ita-ñà. Ñàyùcàndùá, vihi gá icúmí-yâ cuàhatahvì stná-yà ndohó (ñà-ndùá xiñuhu). Doco mii-nsiá, iyuhu gá xiníndísâ-nsiá mii-yá.

³¹ 'Pues yùhù cachí, màsà nácání ini-nsià, te màsà cáchí-nsià: “¿Índù tùi ñà-cuxi-nsi coho-nsi, te cundixi-nsi?”

³² Vàchi nèhivì nsidaa raza gà ndoó ñuhiví, divi ñà-jaàn nduá nandúcú-nê. Doco mii-nsiá, iá Yuandiaha-nsiá ansivi, te sà-ínáhá-yâ xiñuhu nsidaájàn nùù-nsiá.

³³ Ñàyùcàndùá, xiñuhu nanducu-nsiá (nansa chivàha vii-nsiá ley xi), ñuhiví ì xì-yá, te quida-nsia cumplir ñà-vàha cuní-yà quida-nda, dandísá nìhì stná-nsià nsidaa gá ñà-ndùá quidámáni nùù-nsiá.

³⁴ Te màsà nácání ini-nsia sàhà ñà-ndùá cui yàha-nsia tnaa idá, vàchi nú sàni sàà quivì mà, dandu (nsidaámà icúmíâ quee viá), mate ni nácání cuàhà ini-nsià. Nsiquivì iá cuàhà ñà-ndùá yàha-nsia, ñàyùcàndùá có-xiñùhù nacani stná ini-nsià sàhà tnaa idá —nì cachi Jesús.

7

Màsà dácuídâ cuàchi stnaha-nda

¹ (Dandu nì cachi stná Jesús:)

—Màsà dácuídâ cuàchi stnahá-nsiá, dandu mà dácuídâ cuàchi stná Dios mii-nsiá.

² Vàchi nacua quidá mii-nsiá dacuidá cuàchi stnahá-nsiá, divi ducán icúmí stná-yà quida-ya xì-nsiá. Vàchi vara chitácùhá-nsià, divi icúmí stná-nsià cuitacùhá-nsià.

³ 'Iin nèhivì, ¿índù chuun (indéhe-né falta xi ñanìtnaha-ne, te xítñuhu-ne nècuàchìmà)? Vàchi ducán queámà na ian cuní-nè cundehè-né iin mihì tì inácaa ini nduchìnúù nècuàchìmà, te nduchìnúù mii-né, iin yutnù cahnú nduá inácaa.

⁴ Te nú ducán, ¿índù chuun cachí-nè xì ñanìtnaha-nemà: “Nacoo-ní yùhù nì tàví mihì tì inácaa cucuíñ nduchìnúù-ní”?

⁵ Nècuàchì cachí ducán, datiaá úún-né ndiaá ndisa-ne. Vàchi dihna xiñuhu quee yutnù cahnú nduchìnúù mii-né, dandu vátùni cutù vii núù-né ñà-tavà-né mihì tì inácaa nduchìnúù ñanìtnaha-nemà.

⁶ (Mà váha ndatnuhu-nda xi nèhivì nansa ni nì cui sàhà) yà-ì, còtó quida-ne xì-ndà na quidá sìhina cuehé. (Uun-ni queá ñà-cachi-ndà palabra ndiaha xi nèhivì síquini mà), vàchi na quidá cochí quidá stná-nè, vàchi mate sìdiqui yáha ga ndiaá ni chíndóó-ndá nùù-sí, doco cuànihni sàhà-síá.

Nansa cundiatú anima-ndà

⁷ 'Càcàn tàhvì-nsiá, te nìhì-nsiá. Nanducu-nsiá (ñà-vàha nùù-yá), te icúmíà tùia. Càhàn-nsià, te nuna yehè-yá.

⁸ Vàchi nsidaa ana xícàn tàhvì, icúmí-nê nìhìtáhvì ndisa-ne, te nsidaa ana nandúcú xì ñà-vàha, icúmí-nê nìhì-néà; te nsidaa ana xícàn tàhvì yehè-yá, icúmí-yâ nacuna-ya nùù-né.

⁹ 'Nú ni cácan iin dèhe-nsia pan cuxan, divi pan cuàha-nsiañà, màdì yúù.

¹⁰ Te nú cuñu siaca xícàn, pues divi cuñu quisì mà cuàha-nsiañà, màdì cóò.

¹¹ Cunaha-nsiá, mate nèhivì cuáchi nduú-nsiá, doco tùha-nsia cuàha-nsia dèhe-nsia ñà-íá vii. Ñàyùcàndùá, vihi gá icúmí Yuandiaha-nsiá iá ansivi cuàha-yansià ñà-vàha nú ni cácan tàhvì-nsiá nùù-yá.

¹² Ñàyùcàndùá, nacua cuní mii-nsiá quida nèhivì xì-nsiá, divi ducán quida stná-nsià xì mii-né. Vàchi ñà-jaàn nduá cachí nùù nsidaa tutu nduú ley xi Dios, xì nùù stná tutu nì tiaa profeta nìsa càhàn cuenta xi-ya.

¹³ 'Quìhvi-nsia yehè cuiñ sàà (gloria), vàchi xica yehè ichì cahnú cuàhàn ndé ndañuhu-nda, te cuàhà gá nèhivì quìhvi yucán.

¹⁴ Doco sitníhì yehè, te cuiín ichì cuàhàn ndé cutiacu ndiaha-nda; te sàhà-ñà nduá ichì cuiín, ñàyùcànduá sacu nèhivì ndácùhun xán.

Nansa cundaà ini-ndà índù nèhivì cáhàn ndisa cuenta xi Dios

¹⁵ 'Cuidadu cundoo-nsia xì nèhivì tnùhù dananí úún cáhàn cuenta xi Dios, vèchi cutu vàxi-ne (datiaá úún-né màni ini-nè) nahi riì mansu, doco anima-nè, còó, nahi lobu dana, ducán iá`.

¹⁶ Doco cuisì cundehè-ndà ñà-nduá quidá-né, dandu cundaà ini-ndà nansa ndisa iá anima-nè. Te ducání iá stná xì-né na iá xì yutnù fruta, mà cuáha yutnù ñù ni-iin sì-uva, te mà cuáha stná yùcù ñù ni-iin stná sìhigu.

¹⁷ Mà cúí, vèchi nsidaa yutnù vàha, puru fruta vàha sáha-nù. Te yutnù còò chuun xi, cutu ñà-chìcuéhè sáha-nù.

¹⁸ Doco iin yutnù vàha, mà cúí cuàha-nù iin fruta chìcuéhè. Ni-iin stná yutnù còò chuun-xi, mà cuáha-nù ni-iin quisì vídì.

¹⁹ Te nsidaa yutnù có-sáha xi ñà-íá viì, icúmí-nù tàhndè-nu, te quèe-nù ñuhu coco-nù.

²⁰ Ñàyùcànduá, na quida-nda xi iin yutnù, nacúní-ndànú sàhà fruta-nu, ducán nacúní stná-ndà nèhivì sàhà ñà-nduá quidá-né.

Màdì nsidaa nèhivì càcu-ne, nì cachi Jesús

²¹ 'Cuàhà nèhivì cachí-nè xì: "Stoho-nsì Señor nduu-ní". Doco màdì nsidaa nècuàchì mà sàà-nè cundoo-ne ñuhivì ìì xì Yuamánì iá ansivi; cuisì nèhivì quidá ndisa xi ñà-nduá cuní-yà, divi sàà yucán.

²² Te cunaha-nsiá, na sàà quivì (xìnu tiempu), dandu icúmí cuàhà nèhivì cachi-nè xì: "Stoho-nsì Señor, sàni càhàn-nsì cuenta xi-ní, te nì ndacùcahan-nsì quivì-ní; dècuèndè nì tavà stná-nsì ñà-malu ñuhú ini nèhivì, te cuàhà gá stná mìlagru nì quida-nsi na ní ndacùcahan-nsì quivì-ní", cachi-nè.

²³ Dandu yùhù naxiconihí nùù-né, te cachi: "Tàcùnì nsiohó; cuahán-ndà iladu, vèchi cuàhà ñà-chìcuéhè sàni quida-ndá".

Nansa nì nacani Jesús ejemplu sàhà ùi vehe

²⁴ Ñàyùcànduá, nsidaa nèhivì inínì xì ñà-nduá cachí, te quidá ndisa-neà cumplir, nduú-né na iin tiàa nchichì nì nanducu xi iin xaan ndé iá cavà fuerte, te yucán nì chinduhù-né vehe-ne.

²⁵ Daaní, nì quesaha nì cuun dana dàvì, te nì xìnu tèñuhu cuàhà. Dandu nì dàñà stná tàchì fuerte, te nì dùcùn nsidaámà ìcà vehe ma. Doco cóni nduá, vèchi nùù cavà fuerte indúhá.

²⁶ 'Doco cunaha-nsiá, nèhivì inínì uun xi ñà-nduá cachí, te có-quihín casu-nè, na iin tiàa ndañuhu nduú-né, divi na iin tiàa nì quidavàha xi vehe-xi dìquì ñusì-ní.

²⁷ Vèchi na ní quesaha nì cuun dana dàvì, te nì dàñà stná tàchì fuerte, dandu nì xìnu tèñuhu cuàhà yucán. Te nì dùcùn nsidaámà ìcà vehe ma. Te nì ndua iá nì chàhmà dahuan —nì cachi Jesús.

²⁸ Daaní, na ní nsihì nì càhàn-yà xì nèhivì ducán, dandu nì ndulocó-nè sàhà ñà-nduá chináhà-yà.

²⁹ Vèchi na iin nèhivì tùha dandacú, ducán nì chinaha-yànè, màdì nahi modo chináhà nècuàchì ley xi veheñuhu.

8

Nansa nì dàndúvaha Jesús iin tiàa icúmí cuèhè lepra

¹ Daaní, nì nuu Jesús yucù yucán, te cuàhà gá nèhivì nì tenchicùn xì-yá.

² Te cunaha-nsiá, yucán nì tnàtuu stná iin tiàa icúmí cuèhè lepra, te nì tutuyuhu-né ñuhù sàhà-yá, cachí-nè xì-yá:

—Señor, nú cuní-ní, vètùnì dandúvaha-ní yùhù.

³ Dandu nì chituu Jesús ndahà-yà nùù-né, te nì cachi-yà:

—Juùn. Vichi duha ni ndúvaha-ní, cachí xì-ní.

Dandu divi hora nì cachi-yà xì-né ducán, nì ndañuhu cuèhè xi-ne.

⁴ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Cunaha-ní, màsà cáchì-ní ni-iñàha xi nèhivì. Cuisì cuahán-ní nùù dùtù dacúndêhe-nínè ìcà-ní, dandu nacuàha-ní promesa xi Dios nacua cachí ley xi Moisés sàhà-ñá cundaà ini nèhivì ñà-sàni nduvàha-ní —nì cachi-yà.

Nansa nì dándúvaha Jesús mozo xi iin capitán nì quixi ladu Roma

⁵ Daaní, nì nasaa Jesús ñuu Capernaum, te yucán nì tnàtuu iin capitán romanu, nì sacundahví-nè nùù-yá,

⁶ cachí-nè:

—Señor, ía iin mozo xi cuhí, indúhu-né cama vehi; sàni dàña ìi cuerpu-nè, te yáha ga ndohó-né.

⁷ Dandu nì cachi Jesús xì capitán mà:

—Jaàn màsà dándúvahi-nè.

⁸ Te nì naxiconihí capitán mà nùù-yá, cachí-nè:

—Señor, có-nàtùì yàha-ní vehi. Cuisì dandacu-ní xì palabra xi-ní, te nduvàha mozo xi.

⁹ Vàchi yùhù, ndoó stná ana dandacu-xi nùù, te mií, dandacú stnàì nùù soldadu xi. Nú ni cachí xì iin-tè: “Cuahán”, dandu cùhùn-te; te ò nú ni cachí xì ingà-te: “Naha”, dandu quixi-tè; te na cachí stnàì xì iin mozo xi: “Dohó quido”, dandu ducán quida-te —nì cachi capitán mà.

¹⁰ Nì nsihì nì inini Jesús ñà-jaàn, dandu nì ndulocó-yà, te nì cachi-yà xì nèhivì xínchicùn xì-yá:

—Cunaha-nsiá, tàñàha ga cunì ni-iin nèhivì ñuu-ndà Israel yohó ndudává xì capitán yohó, vàchi cuàhà gá xiníndísâ-né.

¹¹ Te cachí stnàì xì-nsiá, icúmí nataca cuàhà gá nèhivì quixi inicutu ñuhivì dècuèndè ndé xínu orá xì ndé quécahnu-ya, te nataca-nè cutnahá-né xì Abraham xì Isaac xì Jacob ñà-cundoo-ne (vicò) ñuhivì ìì xí Dios.

¹² Doco nèhivì dava ga cuàhàn cundoo ñuhivì ìì mà nì cùì, icúmí-nè ndiachi-né fuera ndé iín tnúú; te yucán icúmí-nè cuacu fuerte-nè, te càna nùhu-ne.

¹³ Daaní, nì cachi Jesús xì capitán mà:

—Vàtùni nùhù-ní vichi, te nacua sàni xinindisa-ní, divi ducán icúmí coo —nì cachi-yà.

Dandu divi hora yucán nì nduvàha mozo xi nècuàchìmà.

Nansa nì dándúvaha Jesús dìdo Pedro

¹⁴ Daaní, nì sàà Jesús vehe Pedro, te yucán nì xini-yà cuhí dìdo-ne ñahà; indúhu-né, nacuàha yocá-nè.

¹⁵ Ñàyùcànduá, nì tnii-ya ndahà-né, te nì cuxio cuèhè mà. Dandu nì ndacuiin-nè nì quesaha-né nì xinucuachi-né nùù-yá xì compañeru-yà.

Nansa nì nduvàha cuàhà gá nèhivì nì quida Jesús

¹⁶ Daaní, nì cuñaà, te yucán nì sàà stná cuàhà gá nèhivì, ndacá-né cuàhà nècuàchì inacáà ñà-malu inì-xi. Te cuisì-ní nì càhàn-yà xì iin iin nècuàchìmà nì dándàcú-yá nùù-sí, te nì quee dahuun-sì nùù-né. Te nsidaa gá stná nècuàchì cuhí nì casaà yucán, nì dándúvaha stná-yànè.

¹⁷ Ducán nì quida-ya sàhà ñà-nì cùú ndisa ñà-nduá nì cachitnùhu nèhivì xí Dios nani Isaías na ní cachi-nè palabra yohó: “Mii-yá nì dàcúxíó-yá cuèhè xi-nda, vàchi nì nacuida-ya ñà-nduá dandoho xi-nda”.

Nansa nì cachi Jesús xì nèhivì cuní cunchicùn xì-yá

18 Na ní xini Jesús sàni tnàtuu cuàhà gá nèhivì nùù-yá, dandu nì cachi-yà xì nècuàchì dacuahá-yá ñà-nì cúhùn-nè xì-yá ndè inga ladu mar.

19 Te daa nì tnàtuu stná iin nècuàchì ley xi veheñùhu, cachí-nè xì-yá:

—Maestro, dispuestu ié` cunchicuìn mii-ní ndéni nì cui nì cúhùn-ní.

20 Doco nì cachi-yà xì-né:

—Lusu, iá nchihò-sí; te laa ndavá ansivi, iá stná tacà-si; doco yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví, còò ni-iin lugar ndé cunduhí cùdì.

21 Daaní, inga nèhivì nduú iin ana dacuahá-yá, nì cachi stná-nè xì-yá:

—Señor mío, dihna nì núhì vehi coo guè dècuèndè nú sàni ndùxin yué (dandu cunchicuìn mii-ní).

22 Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Còó. Cunchicuìn dahuun-ní yùhù. Nècuàchì còò vida (ndiaha nùù an-ima-xi), divi nì cúxin xi nsì xi.

Nansa nì quida Jesús iin milagru, te nì cucuìn tàchì, te nì nàcùñuhu dadí tècuí mar

23-24 Daaní, nì nana Jesús lancha, mii-yá xì nècuàchì dacuahá-yá, te cuàhàn-yà xì-né nùù mar. Doco nì quesaha caná ndéé tàchì, te nì nacuahnu todò tècuí, te cuàhà gá-te nì quèe stná ini lancha. Doco mii-yá, quídì naà-yá.

25 Ñàyùcànduá, nì nataca nècuàchì dacuahá-yá ndé indúhu-yá, te nì dànsicuihnu ini-nèyà, cachí-nè xì-yá:

—¡Stoho-nsì Señor! ¡Dacácu-ní nsiùhù, vàchi cuàhàn-ndà càhà-ndà!

26 Dandu nì cachi-yà xì-né:

—¿Índù chuun yúhì guá-nsià, te có-càhvì-nsiá xì Dios?

Dandu nì ndacuiin-yà nì càhàn-yà nì sadi-yà nùù tàchì xì nùù tècuí mar mà. Te (vichi vichi) nì nàcuìn dàdí uun inicutu.

27 Dandu nì candulocó nècuàchì mà nì cachi-nè:

—¿Índù clase tiàa nduú ana yohó ñà-dècuèndè tàchì xì mar iníní xì-nè?

Nansa nì tavà Jesús cuàhà ñà-malu ñuhú ini iin tiàa ñuu Gadara

28 Daaní, nì sàà Jesús inga ladu mar yucán ndé nduú ñuu Gadara. Te yucán nì caquee ùì nèhivì mahì cueva ndé xí-indùxin nsì, te nì tnàtuu-ne nùù-yá. Ndúì-nè, ñuhú ñà-malu ini-nè, te dana sàstnùhù-né, mà cùì yáha ni-iin nèhivì ichì yucán ndé ndoó-né.

29 Te nì càna ndee-né, cachí-nè xì-yá:

—Mii-ní, Dèhemanì Dios nduu-ní. ¿Ndíà cunduu-ní nsiùhù? ¿A váxi-ní dandoho-ní nsiùhù, mate tá sàà hora ndoho-nsi? —nì cachi-nè.

30 Te xica yucán ndoó cuàhà stná cochi xixáhan-sì.

31 Ñàyùcànduá, nì sacundahví nsidaa ñà-malu mà nùù-yá, cachá`:

—Nú cuàhàn-ní tavà-ní nsiùhù, dandu dayáha-ní nsiùhù ini cochi cuàhà yucán.

32 Dandu nì cachi-yà xán:

—Cuahán-ndâ, cachí`.

Dandu nì caquee nsiha nì sàcùñuha ini cochi yucán. Ñàyùcànduá, carrera nì canuu nsihi-sì candiaa yucán, te nì còyo-sì ndè mar nì càhà-si.

33 Dandu tè-ndiàá xì cochi mà, yáha ga nì yúhì-te; te mànuhù-té carrera ndé nduú ñuu yucán, nì cachitnùhu-tè xì nèhivì ñuu mà ñà-nduá nì cuu, xì sàhà stná nècuàchì nisa ñuhu ñà-malu ini-xi.

34 Ñàyùcànduá, nì caquee nsihi nèhivì ñuu mà nì casaà-nè ndé iá Jesús; te na ní xini-nèyà nì sacundahví-nè nùù-yá ñà-nì quèe dahuun-ya ladu xi-ne.

9

Nansa nì dàndúvaha Jesús iin nèhivì nì dàñà ùi cuerpu-xi

¹ Daaní, nì nana tu Jesús lancha, te nì yàha-ya mar mànuhù-yá inga ladu ndé nduú ñuu-yà.

² Te yucán nì tnàtuu nèhivì nsida-xi iin nècuàchì cuhí nì dàñà ì cuerpu-xi, indúhu-né camilla. Ñàyùcàndùá, na ní xini-yà ñà-cuàhà guá xixinindisá nèhivì yucán mii-yá, nì cachi-yà xì nècuàchì cuhí mà:

—Màsà cùhúún inì-ní, hijo, vàchi yùhù xicáhnù inì sàhà cuàchi-ní.

³ Doco cunaha-nsiá, yucán ndoó stná dava maestru xi ley xi veheñuhu, te nacání ini-nè: “¡Mà ndóo ini Dios sàhà ñà-ndùá nì cachi Jesús mà!”

⁴ Doco mii-yá, ináhá-yà nansa nacání ini nècuàchìmà, ñàyùcàndùá nì cachi-yà xì-né:

—¿Índù chuun có-nàcání víi inì-nsia?

⁵ Cachi-nsià xì: ¿Índù milagru nduú ñà-chicá ùhì quida-nda: a ñà-cachi uun-nda (xi nècuàchì cuhí) ñà-xicáhnù ini-ndà sàhà cuàchi-ne, te ò ñà-cachi-ndà xì-né nì ndácuíin-nè, te nacaca-ne?

⁶ Pues yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví, cuàhìn quide iñàha sàhà-ñà cundaà ini-nsià iá ndisa derechu cuicahnù inì sàhà cuàchi nèhivì ñuhiví.

Dandu nì cachi-yà xi nècuàchì cuhí mà:

—Ndacuiin-ní, ndanihi-ní camilla xi-ní, te xuhun-ní vehe-ní.

⁷ Dandu, nì ndacuiin nècuàchìmà, mànuhù-né vehe-ne.

⁸ Na ní xini nèhivì cuàhà itá yucán ñà-ndùá nì cuu, dandu nì yùhí-nè, te nì naquimanì stná-nè Dios; vàchi nì xini-nè iá ndisa ana nì nìhítàhvi cuàhà nù-yá.

Nansa nì cana Jesús iin nècuàchì dachíyàhvi nani Mateo

⁹ Daaní, nì quee Jesús lugar yucán cuàhàn-yà. Te nì xini-yà yucán iá iin tiàa nani Mateo, iá-nè nùù mesa ndé dachíyàhvi-ne. Te nì cachi-yà xì-né:

—Nahà-ní cunchicùn-ní yùhù.

Dandu nì ndacuiin nècuàchìmà cuàhàn stná-nè xì-yá.

¹⁰ Daaní, después iá-yà iin vehe xixí-yá, te cutnáhâ stná-yà xì cuàhà nècuàchì dachíyàhvi, xì cuàhà gá stná inga nèhivì cachí-nè iá cuàchi-xi; xíndoo nsidaa-né xixí-né xì-yà xì nècuàchì dacuahá-yá.

¹¹ Te nì caxini nècuàchì fariseu nansa quidá-yá (xixí-yá xì nècuàchìmà), te nì càhàn-nè xì nècuàchì dacuahá-yá mà, cachí-nè:

—¿Índù chuun cutnáhâ maestru xi-nsia xixí-né xì cuàhà tè-dachíyàhvi, xì dava ga stná nèhivì cuàchi?

¹² Doco nì tiacu Jesús ñà-càchí-nè ducán; ñàyùcàndùá nì cachi-yà xì-né:

—Màdì nècuàchì ndáa vàha xiñuhu xi ana quidatatna xi-né. Còó, nècuàchì cuhí xiñuhu xi ana quidatatna xi-né.

¹³ Ñàyùcàndùá, cuahán-nsià dacuahá-nsiá nansa cuní cachi Dios nùù tutu ì ndé cachí-yà: “Chicá cudí inì ñà-cundehè ndahví stnahá-nsiá, te màdiá cuàha-nsia yùhù iin promesa”, cachí-yà. Vàchi yùhù, màdì nèhivì niñnú ndàcuisì inì-xi vaxi càhàn xì ñà-naxicocuíin ini-nè. Còó, nèhivì cuàchi vaxi nanduquí áma naxicocuíin ini-nè sàhà cuàchi-ne —nì cachi Jesús.

Ñà-ndùá disàhà-xí cónisá ínhî nècuàchì dacuahá Jesús na iá va-ya ñuhivíyohó

¹⁴ Dandu nì catnàtnuu nècuàchì nchícùn xì Juan Bautista, te nì ndàcàtnùhù-né nùù-yá, cachí-nè:

—Nsiùhù xì stná nècuàchì fariseu, iníhî cuàhà-nsí ndoó dòcò-nsì, doco nècuàchì dacuahá mii-ní, còó, có-íníhî-né. ¿Índù chuun?

¹⁵ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Nècuàchì ndoó vicò nándàhà, ¿a cúí cundoo-ne tnùnsí ini na meru ndoó-né cutnàhâ-né xì noviu? Còó. Doco vàxi iin quivì mà còó gá noviu nù-né; dandísá tiempu yucán icúmí-nê cunihì-né cundoo dòcò-nè.

Ñà-nduá dísàhà-xí icúmí ndañuhu estilu sànahà, divi sàhà estilu saa nì nacoo Jesús

¹⁶ 'Sìcoto saa, màsà nácàhmá-ndàñá nù ñá-tùhú, vàchi nú ducán, dandu dandánsiá ndé nì nacàhmá, te chicá ndatá sìcoto tuhú mà. Dandu ñà-sàni ndàtà dahuun sìcoto-mà cundua.

¹⁷ Stná vinu, nú vinu saa nduá, dandu mà dáquê nèhivì-ñá ini itni iin tuhú, vàchi nú ducán, dandu ndàtà-ñá, te cuitià vinu, te cuchicuehe stná iin mà. Ñàyùcànduá, nú vinu saa nduá, dandu itni iin sàà ni quèa, te ducán còò ni-ñàha cuu xán, ni stná iin mà.

Nansa nì dãnátíacú Jesús dèhe Jairo, te nì dándúvaha stná-yà iin nècuàchì ñahà ndohó iin cuèhè ùxìn ùi cuà

¹⁸ Na cáhàn va Jesús ducán xì nèhivì, dandu nì sàà stná iin nècuàchì dandacú, te nì tutuyuhu-né ñuhù nù sàhà-yá, cachí-nè xì-yá:

—Làcà ní quesaha xíhì nihni dèheyoquí; doco nú ni cùhùn-ní, te chitándòò-ní ndahà-ní ñiquiá, dandu nanihítáhviá ñuhiví —nì cachi-nè.

¹⁹ Ñàyùcànduá, nì ndacuiin-yà cuàhàn-yà xì-né. Te cutnàhâ stná-nè xì nsidaa nècuàchì dacuahá-yá.

²⁰ Doco nìsa ìa stná iin nècuàchì ñahà cuhí cuèhè nì. Sàcuàhàn-nè ùxìn ùi cuà ndohó-né ducán. Ñàyùcànduá, nì quixi-ne ladu yàtà-yá, te nì dàcùhùn canúú-nè ñìndàhá-nè nù sìcoto xi-ya.

²¹ Vàchi nihnú ini-nè: “Nú ni dúcùn ndahí mate sícotò-ni xi-ya, dandu nduvàhi”.

²² Dandu mii-yá, nì nacuico-yá yàtà-yá, te nì xini-yà nècuàchì ñahà mà, te nì cachi-yà xì-né:

—Màsà cùhúún inì-ní, hija, vàchi sàni nduvàha-ní ñà-nì xinindisa-ní.

Dandu divi momentu mà nì nduvàha nècuàchì mà.

²³ Daaní, nì sàà-yà vehe nècuàchì dandacu-ma, te nì xini-yà yucán ndoó cuàhà nèhivì xì stná tè-siví, sacú ndéé-nè, te tnaná-né.

²⁴ Ñàyùcànduá, nì cachi-yà xì-né:

—Quee-nsia fuera, vàchi ñahà chii yohó, cóni xíhì ndisa-ñà, quídì uun ni-ñà. Doco nèhivì mà, nì sàcùndiaa uun-neyà.

²⁵ Dandu mii-yá, nì dàcùhùn-yà nsidaa-né fuera, te nì quìhvi-ya ndé indúhu ñahà chii mà. Dandu nì tnii-ya ndahà-ñá, te nì dándácòò-yàña (vàchi sàni natiacù-ñà).

²⁶ Daaní, inicutu ladu yucán nì xitià palabra nansa nì quida-ya milagru mà.

Nansa nì dándúvaha Jesús ùi nècuàchì cuaá

²⁷ Na ní quee-ya lugar mà, dandu yucán nì tenchicùn stná ùi nècuàchì cuaá mii-yá, cána-ne, cachí-nè xì-yá:

—Mii-ní descendencia ì xí David, cundehè ndahví-ní nsiùhù.

²⁸ Dandu nì yàha-ya ini vehe, te ndé yucán nì casaà stná nècuàchì mà, nchícùn-nèyà. Dandu nì cachi-yà xì-né:

—¿A xiníndísà ndisa-nsia ñà-vàtùni dándúvahi mii-nsiá?

—Jaan, Señor —nì cachi-nè.

²⁹ Dandu nì chituu-ya ñìndàhá-yà nduchínúú-né, te nì cachi-yà:

—Nacua sàni xinindisá-nsiá, divi ducán ni coo-xi-nsiá, cachí.

³⁰ Dandu nì natù nù-né. Te nì chinaha-yànè, cachí-yà xì-né ñà-màsà cúnitnùhu nèhivì sàhà ñà-nduá nì quida-ya.

³¹ Doco mii-né, nì caquee-ne nì nacani-ne sàhà-yá xì nsidaa nèhivì ndoó inicutu ladu yucán.

Nansa nì nìhì iin nècuàchì ihìn nì nacahàn-nè nì quida Jesús

³² Meru queé nècuàchì cuaá mà, te nì quesaa stná itnii nèhivì ndaca-xi iin nècuàchì ihìn inácaa stná iin ñà-malu inì-xi.

³³ Dandu nì tavà Jesús ñà-malu mà, te nì nìhì-né nì nacahàn vii-né. Ñàyùcànduá, nì ndulocó nèhivì, cachí-nè:

—Có-xiní-ndà ni-iin ñà-ndiaha jaàn ñuu-ndà Israel yohó.

³⁴ Doco nècuàchì fariseu, nì cacachi-nè sàhà-yá:

—Còó. Sàhà-ñá chindéé jefe xi ñà-malu-nè, ñàyùcànduá vátùni tavà-né dava ga ñà-malu.

Nansa cuhí ini Jesús nèhivì

³⁵ Daaní, chicá más nì xicanuu Jesús ladu yucán nì nacàhin-ya nsidaa ñuu nahnú xì ñuu cuati, dacuahá-yá nèhivì sáhàn veheñùhu iin iin ñuu, te cachitnùhu-ya razón ndiaha sàhà ñuhivì ìì xí Dios. Te nì dánduvàha stná-yá nèhivì ndohó nsidanuu clase cuèhè.

³⁶ Te na ní xini-yá yáha ga cuàhà nèhivì ndoó, dandu nì cuhi gà ini-yànè, vàchi ndoó-né nahi riì còò stohò-xi.

³⁷ Dandu nì cachi-yá xì nècuàchì dacuahá-yá:

—Ñà-ndáa nduá (cuàhà nèhivì tàñáha ga cunindisá); te na iin cosecha cahnú ndaníhí-ndá nduú-né, doco sacu nèhivì nduú ana (chindéé xí-ndá) ndanchítóá.

³⁸ Ñàyùcànduá, càcàn tàhvì-nsiá nùù Lamú dandacú sàhà chuun yohó ñà-nì téchúùn gá-yá nèhivì cùhùn quida xi chuun (ìì xí-yá mà), vàchi na ian ndaníhí-ndá iin cosecha ndiaha nduá —nì cachi Jesús.

10

Nansa nì nacàxin Jesús ùxin ùì tiàa ñà-cunduu-ne apóstol xi-ya

¹ Dandu nì cana Jesús ùxin ùì nècuàchì dacuahá-yá, te nì sàhatahvì-yánè ñà-tavà-né ñà-malu ñuhú ini nèhivì. Te nì nìhítàhvì stná-nè dánduvàha-ne nècuàchì cuhí ndohó nsidanuu clase cuèhè.

² Cunaha-nsiá, dohó nani ùxin ùì nècuàchì dacuahá-yá mà: primeru iá Simón; te Pedro nani stná-nè; daaní, iá stná ñani-nè Andrés, xì stná dèhe Zebedeo nani Jacobo, xì ñani Jacobo mà nani Juan.

³ Te iá stná Felipe, xì Bartolomé, xì Tomás, xì tè-dàchíyàhvì nani Mateo, xì stná dèhe Alfeo nani Jacobo, xì stná Lebeo; te Tadeo nduú inga quivì Lebeo mà.

⁴ Daaní, iá stná Simón nì sanduu iin nècuàchì partidu cachí-nè nècuàchì Canaán, te nì ìa stná Judas Iscariote, divi nècuàchì nì cahin xì-yá nùù tè-xídandacú.

Nansa nì techuún Jesús nècuàchì dacuahá-yá ñà-dacuítia-nè palabra ìì xí-yá

⁵ Pues divi ùxin ùì nèhivì yucán nì techuún Jesús (cùhùn-nè cacanu-ne). Te dohó nì cachi-yá xì-né quida-ne:

—Màsà cùhùn-nsiá ladu ndé ndoó nècuàchì inga raza, ni màsà cùhùn stná-nsiá ndé ndoó nècuàchì samaritanu.

⁶ Còó, cuisì-ní ndé ndoó nèhivì raza-ndà Israel ni cùhùn-nsiá, vàchi nahi riì nì tucù xínduu-ne.

⁷ Cuahán-nsiá cachitnùhu-nsia xì-né ñà-sà-ítúú tiempu cusahnú mii-yá iá ansivi.

⁸ Dánduvàha-nsia nècuàchì cuhí, te danátíacú-nsiá nècuàchì nsìi. Te nècuàchì icúmí cuèhè xíhì cuñù-xi, dacúxíó-nsiá cuèhè quini ma, te tavà-nsiá

ñà-malu nùu nèhivì inácàa-si inì-xi. Te màsà quídá-nsiá cobrar nùu nèhivì, vàchi uun-ni sàni nihitáhvi stná-nsià ñà-quida-nsia ducán.

⁹ 'Ni dihùn oro, ni dihùn plata, ni dihùn yahá màsà cúnihí-nsiá cùhùn ini itni xi-nsia.

¹⁰ Ni morral màsà cúnihí-nsiá cùhùn ichì. Cuisì-ní iin-ni dùhnù-nsiá cunihi-nsia, xì ndìsàn sà-ìnàl-nsià, xì stná bastón xi-nsia. Cuisì ñà-jaàn-ní cunihi-nsia cùhùn, vàchi iin nèhivì quídáchúûn, xiñuhu cuàha nèhivì-né raya xi-ne.

¹¹ 'Daaní, nú sàni sàa-nsià iin ñuu, ò iin ranchu, dandu nanducu-nsiá vehe iin nècuàchì vàha, te iin-ni cundoo-nsia yucán ndè cachi sàa quivì quee-nsia ñuu mà.

¹² Te nú sàni sàa-nsià vehe iin nèhivì, casàhú vii-nsiá xì-né ñà-nì cúndóo cueé-nè.

¹³ Te nú nduú-né nèhivì vàha, dandísá, ducán icúmí cuu xi-né, doco nú mà váha-ne, dandu ni cúnàhá ñà-nduá nì cachi-nsià xì-né.

¹⁴ Te nú có-cuní-nè dayáha-ne mii-nsiá, te ò có-cuní-nè cunini-ne palabra nihí-nsiá, dandu quee-nsia vehe ma, te ò ñuu mà, te nacatù-nsiá sàhà-nsiá ñà-nì cóyo yàcà xi lugar mà.

¹⁵ Vàchi cunaha-nsiá, chicá cuàhà castigu icúmí nèhivì ñuu mà nihì-né na sàa quivì juicio, te chicá menos icúmí nihì nèhivì malu ñuu Sodoma xì ñuu Gomorra.

Nansa icúmí nèhivì quida quini-ne xì nècuàchì dacuahá-yá

¹⁶ 'Cunaha-nsiá, dana ga nèhivì ndé techúûn mii-nsiá cacanu-nsia, nahi quisì íhì nduú-né, te mii-nsiá nduú-nsiá nahi riì. Ñàyùcànduá, xiñuhu ñà-cunchito tùha-nsia, te coo mansu stná-nsià na iin loma.

¹⁷ Cuidadu gà cundoo-nsia sàhà nèhivì, vàchi dava-ne icúmí-né quida-ne mii-nsiá entregar nùu tè-nihí chuun, te yucán ñàhni cuií-nsià ini veheñuhu xi-nsia.

¹⁸ Te sàhà-ñá nchícùn-nsià yùhù, ñàyùcànduá icúmí-né datnátuu-ne mii-nsiá nùu gobiernu xì nùu rey, dandu datúí-nsia nùu nècuàchì mà ñà-nduá xiníndísà-nsiá, te cunini stná cuàhà gá nèhivì inga raza.

¹⁹ Doco na sàa-nsià nùu tè-xídandacu-ma, màsà nácání inì-nsia índu palabra naxiconihí-nsiá nùu-té, vàchi divi hora mà icúmí-nsià nihitáhvi-nsiá nansa cachi-nsià xì-té.

²⁰ Vàchi màdì mii-nsiá cunduu ana cuàhàn càhàn; còó, mii Espíritu ìlì xí Yuandiaha-nsiá cuàhàn dachítùnì xì ini-nsià nansa cachi-nsià.

²¹ 'Te tiempu yucán, dècuèndè tñaha nèhivì icúmí quida xi-né entregar (nùu autoridad) ñà-cui-nè, mate ñání-nè, ò déhe-ne nduú nècuàchì mà. Ndè stná yuadíhí-né icúmí-né nacuni ùhì-nè, te canicuàchi stnahá-né sàhà-né ñà-cui-nè. Ducán icúmí-né quida-ne (quivì yucán).

²² Te mii-nsiá, sàhà-ñá ndácùcahan-nsiá yùhù, ñàyùcànduá icúmí nsidaa nèhivì cuni ùhì-nènsià. Doco nú iin-ni ni cúníhnú vàha inì-nsia dècuèndè cachi sàa xínu tiempu, dandísá icúmí-nsià càcu-nsia nùu Dios.

²³ Te nú quídá quíní nèhivì xì-nsiá iin ñuu, dandu cunudèhé-nsià ndè inga ñuu. Vàchi cunaha-nsiá, tàñáha ga nacàhin-nsia nsidanicuú ñuu raza-ndà Israel, te sàni naxicocuûn yùhù ana nduú Tñaha Nèhivì Ñuhiví.

Nú dandohó nèhivì-ndó, dandu divi nduú nacua nì yàha stná Jesús, te xì ñà-jaàn ni cudû ini-ndà

²⁴ 'Cunaha-nsiá, màdiá chicá tùha iin nècuàchì làcà dacuahá nuu iin maestru; te ò iin peón, màdiá chicá ndiaá-te nùu lamú xi-tè.

²⁵ Cuisì nú sàni sàa iin nècuàchì dacuahá cunduu-ne nahi maestru xi-ne, dandu cudû ini-nè sàhájàn. Stná iin peón, nú sàni sàa stná-te cunduu-tè nahi lamú xi-tè, dandu cudû stná inì-te sàhájàn. Doco nú cachí nèhivì sàhà iin

nècuàchì sahnú ñà-ndùú-né ñà-malu Beelzebú, dandu chicá mà úhì càhàn quini stná-nè sàhà nèhivì vehe-ne.

Màsà yúhî-ndà nèhivì, ni màsà yúhî stná-ndà ñà-malu

²⁶ Ñàyùcàndùá, màsà yúhî-nsià nèhivì. Cunaha-nsiá, còò ni-iñàha cui coo dèhé nicanicuahàn; icúmíâ tùia, te icúmí nèhivì cunitnùhu stná-nè sàhà-ñá.

²⁷ Doco mii-nsiá, ñà-ndùá cachí xî-nsiá (na ndoó cuaán-nda) ndé iín tnúú, ñà-jaàn cachitnùhu-nsia inicutu ndé tuí. Te nú nì càhàn cayí xî-nsiá iñàha, dandu mii-nsiá, nana-nsia dìnì vèhé, te càhàn vate ndee-nsiá ñà-ndùá nì cachì.

²⁸ Te màsà yúhî-nsià nèhivì cuní cahni xî-nsiá, vàchi cuisì iquícúñú-nsià cunduu ñà-cui, doco anima-nsià, mà cúí cahni-néà. Nàyùcàndùá, mii-yá nduú ana xiñuhu yùhî-nsià, vàchi icúmí ndisa-ya poder daquéé-ya nèhivì nùù andea ndé ndañuhu dahuun anima-nè xî stná iquícúñú-nè.

²⁹ 'Sà-ínahá-nsià ñà-ùì chòlìhì dicó-né cùmì tuní, doco mate ducán iyuhu ndiaá-si, ni-iin-si mà sàà cui nú có-chîtnùní ini Yuandiaha-nsiá Dios ducán.

³⁰ Te divi ducán stná mii-nsiá (inúù stná-ya mii-nsiá), dècuèndè inahá-ya nadaa ididíni iin iin-nsia.

³¹ Nàyùcàndùá, màsà yúhî-nsià, vàchi chicá ndiaá-nsià nùù laa cuati ma.

Màsà chídèhé-ndà ñà-nchícùn-ndà Jesucristu

³² 'Nú cachí vate nèhivì ñà-ndùú-né nèhivì xí, dandu yùhù cachì stnáì xì Yuamání íá ansivi ñà-divi nèhivì xí nduú stná-nè.

³³ Doco nú ni chídèhé-nè ñà-ndùú-né nèhivì xí, dandu yùhù stná, icúmí nacuaà stnáì mii-né nùù Yuamání.

Sàhà Jesús icúmí tàhndè dava nèhivì ñuhivì

³⁴ 'Màsà cúcáhán-nsiá a vaxi yùhù ñuhivì yohó ñà-cucumi nèhivì paz. Còó. Mà cúndóó mánì-né; icúmí-nè cundoo-ne náà stnàhá-né.

³⁵ Vàchi ñà-nì quesai ñuhivì yohó, icúmí cuni ùhì iin tiàa yua-té, te cuni ùhì stná iin ñàhà chii dihi-ñá, te ò iin nècuàchì ñàhà, cuni ùhì stná-nè dìdo-ne.

³⁶ Vàchi dècuèndè tnaha-ne cuni ùhì xî-né.

³⁷ 'Doco nú chicá cuú ini iin nèhivì sàhà yua-né, ò dihi-né, te màdì yùhù, dandu có-nâtùì-ne cunduu-ne nèhivì xí. Te ò nú chicá cuú ini-nè sàhà dèhe-ne, te màdì yùhù, dandu có-nâtùì stná-nè cunduu-ne nèhivì xí.

³⁸ Te nú màsà cóó-né dispuestu cunchicùn-nè yùhù mate icúmí-nè cunsida stná-nè cruz xi-ne (te sàà-nè cui stná-nè), dandu có-nâtùì-ne cunduu-ne nèhivì xí.

³⁹ Nsidaa ana cuní dacácu xi vida-xi, cutu ñà-dandáñúhú-nèàmà quea. Doco nú sàhà yùhù ndañuhu vida xi-ne, dandu ñà-sàni càcu ndisa-ne nduá.

⁴⁰ 'Nú cudî ini nèhivì xì palabra cachí mii-nsiá, dandu davani queá na ian sàni xinindisá stná-nè yùhù. Te nú sàni xinindisá-né yùhù, dandu ñà-sàni xinindisá stná-nè mii-yá ana nì techuun-xí nduú stná.

⁴¹ Te nú quixi iin nècuàchì profeta càhàn cuenta xi Dios, te cudî ini nèhivì xì palabra cachí-nè, dandu dava-ni nihitáhvi stná nèhivì mà nùù-yá na ian nduú stná-nè iin profeta. Te divi ducání stná xì ndéni tiàa nì cui vaha inì-xi, nú cudî ini nèhivì xì ñà-ndùá cachí-nè, dandu davani nihitáhvi stná-nè nahi nècuàchìmà.

⁴² Dècuèndè, stná nèhivì chicá nduú nèhivì úún, nú ni cuáha-nsianè chii tècuí coho-ne sàhà-ñá nchícùn-nè yùhù, dandu seguru nihitáhvi stná-nsià sàhàmà nùù Dios —nì cachì Jesús.

11

Nansa nì naxiconihí Jesús nùù nèhivì nì techuún Juan Bautista nì quixi nùù-yá

¹ Nì nsihi nì sàcùnaha nèhivì dacuahá-yá nansa quida-ne, dandu cuàhàn mii-yá ñà-cacanu-u-ya ñuu te ñuu chinaha-yà nèhivì, càhàn-yà xì-né ñà-ndùú razón ndiaha xí Dios.

² Daaní, Juan, iá-nè vehecàa, te nì xinitnùhu-ne ñà-ndiaha guá milagru quidá Cristu. Ñàyùcànduá, nì techuún-né iin ùì nèhivì dacuahá-né ñà-nì cùhùn-nè nùù-yá.

³ Ñàyùcànduá, nì sàà nècuàchìmà nì ndàcàtnùhù-né nùù-yá, cachí-nè:

—¿A ndísá mii-ní nduú ana ndiaha icúmí quesaa, te ò inga ana vaxi cundiatu-nsí?

⁴ Dandu nì cachi-yà xi nèhivì mà:

—Cuahán-nsià cachitnùhu-nsia xì Juan sàhà ñà-nduá iníní-nsiá, xì ñà-nduá indéhe-nsiá yohó,

⁵ nansa cuú xi nècuàchì cuaá, níhì-né natùinuù-né, te nèhivì xicá cuéhê, níhì stná-nè nacaca vii-né; te nèhivì nì xihì cuñù-xi, níhì-né nduvàha-ne; te nèhivì dòhò, níhì-né natiacu-nè; te nèhivì nì xihì, ndanchító stná-nè natiácú-nè; te nèhivì ndahví, níhìtáhvì stná-nè cunini-ne razón ndiaha xí Dios.

⁶ Ñàyùcànduá, nú cudí ini nèhivì modo xi, dandu contentu icúmí-nè cundoo-ne —nì cachi-yà.

⁷ Daaní, na sámànùhù nèhivì nì quixi ma, dandu nì quesaha Jesús càhàn-yà xì nèhivì sàhà Juan, te dohó nì cachi-yà:

—Na ní caquee-nsia ñuu-nsià cuàhàn-nsià yucù cundehè-nsiá Juan, ¿a cuàhàn-nsià cundehè-nsiá iin nèhivì (tùha dàma dìni-xí) na iin yutnù ndóyo quidá tàchì? (Còó.)

⁸ Doco nú coó, dandu ¿nansa iá-nè cahan-nsiá? ¿A nduú-né iin nèhivì ndixí vico? Còó, vachi nèhivì ndixí vico, vehe rey ndoó-né.

⁹ Pues nú màdì dùcán, dandu ¿nansa iá nècuàchìmà cahan-nsiá? ¿A iin profeta càhàn cuenta xi Dios nduú-né? Pues ñà-ndàà nduá. Doco màdì cuísi profeta nduú-né, vachi chicá más ndiaá-nè.

¹⁰ Vachi divi nècuàchìmà nduú ana càhàn tutu ì sàhà-xí ndé (cachí Dios palabra yohó):

Cunaha-ní, cuàhìn techuín iin tiàa, te dihna-ne yàha-ne càhàn-nè xì nèhivì ñà-nduú razón xi, te ducán (nsida vii-né anima-nè), na ian nduviì iin ichì, dandu después yàha stná mii-ní (Cristu), cachí Dios nùù tutu mà.

¹¹ Te yùhù cachí xì-nsiá, nùù nsidaa nèhivì nì tùinuù-xí ñuhívì, còò inga-nè chicá nì quidá ndiaha nùù Juan Bautista. Doco cachí stnài xì-nsiá, chicá ndiaha coo xi ana cuàhàn cuni tiempu cusáhnù mii-yá iá ansivi, mate nèhivì ùùn nduú-né.

¹² 'Cunaha-nsiá, dècuèndè quivì nì quesaha Juan Bautista càhàn-nè sàhù xì dècuèndè vichi, cuàhà gá nèhivì sáhandee fuerte ini-nè ñà-nìhì-né cundoo-ne ñuhívì ì xí mii-yá iá ansivi. Yáha ga sáhandee ini-nè, te vátùni sàcuàhàn cuàhà-né níhìtáhvì-né cundoo-ne yucán.

¹³ Vachi antes cuàhà nècuàchì profeta nisa càhàn cuenta xi Dios, nì cachitnùhu-ne (sàhà tiempu dandacú-yá). Stná ley (xi Moisés), nì cachitnùhu stná sàhámà. Te ducán nisa ìa ndè cachi nì quesaa Juan (Bautista).

¹⁴ Te cunaha-nsiá, divi Juan mà nduú Elías (nì cachi nècuàchì sàna) icúmí naxicocuín. Te nú cuní-nsià, vátùni mànihì inì-nsia sàhà ñà-jaàn.

¹⁵ Nì cúnínì vaha nsidaa-nsiá ñà-nduá cachí xì-nsiá —nì cachi Jesús.

¹⁶⁻¹⁷ Dandu nì cachi tu-ya:

—Cuàhìn cachì xì-nsiá nansa quidá nèhivì tiempu vichi. Cunaha-nsiá, dohó quidá-né na ian quidá ñà-cuati ndoó idádiquí ini iin ñuu, dava cána xì tnaha, cachá: “Siví-nsì, doco nsiohó, có-ításáhà-ndâ; daaní, xitó tàsi-nsi, doco nsiohó, có-sàcù-ndâ”.

¹⁸ Te ducán iá stná xì Juan xì yùhù, vâchi nì quixi nècuàchì mà nìsa ìa-ne yohó, cóni sáxíxí-né comida vâha, nì cóni sáxíhí stná-nè (vinu), ñàyùcànduá nì cachi nèhivì sàhà-né: “(Tè-locó nduú-te), sàni cundee ñà-malu nù-té”.

¹⁹ Daaní, nì quesaa stná yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhivì, te tùha stnáì cuxi comida vâha, te xihí (vinu), doco cachí stná nèhivì xì ñà-yâha ga ndadí, te cachí stná-nè ñà-tùhe coho cuahí, dècuèndè iá vâha stnáì xì tè-dàchíyâhvi, xì stná nsidaa gá nèhivì cuáchi, cachí-nè. Doco cunaha-nsiá, nú ndisa ñà-nchìchì ndiaha nduá quidà-ndà, dandu icúmí sàà-mà cunahà claruà después.

Nansa icúmí cuu xi nèhivì ñuu cóni cùú arrepentir; icúmí-né ndoho-ne

²⁰ Daaní, nì quesaha Jesús chináhá-yâ nèhivì ñuu ndé nì quida guá-yà cuàhà milagru xi-ya, doco cóni náxícocuñ ini-nè.

²¹ Dohó nì cachi-yà:

—¡Ndahví nècuàchì ñuu Corazín! Te ¡ndahví stná nècuàchì ñuu Betsaida! Vâchi cuàhà milagru fuerte sàni xini-nè (te cóni ndúlócô-nè). Doco cunaha-nsiá, nú ducánì nì coó stná milagru mà ñuu Tiro ò ñuu Sidón nì cùí, dandísá, yâchì naxicocuñ ini nècuàchì ñuu mà sàhà cuàchi-ne, te nàcùndixi ndahví-nè, te nàcùndoo stná-nè mahì yàà tutnù, cunduamà seña ñà-ndisa cuhí ini-nè mii-né sàhà cuàchi-ne.

²² Doco yùhù cachí xì-nsiá, chicá iyuhu castigu icúmí nìhì nèhivì ñuu Tiro mà xì nèhivì ñuu Sidón mà na sàà quivì juiciu, te chicá fuerte coo castigu xi ñuu Corazín xi ñuu Betsaida.

²³ Daaní, stná nècuàchì ñuu Capernaum, mate tuxí ini-nè nana ducún-nè ndè gloria, doco còó, ndè andea icúmí-né nuu-ne. Vâchi cuàhà milagru fuerte nì quida Dios ñuu-nè (te cóni ndúlócô-nè). Doco nú ducán nì quida-ya milagru mà ñuu (malu) Sodoma, dandu iá ì ñuu mà ñuhivì yohó nì cùí.

²⁴ Doco yùhù cachí xì-nsiá, chicá iyuhu castigu icúmí nìhì nècuàchì ñuu Sodoma-mà na sàà quivì juiciu, te chicá fuerte coo castigu xi nècuàchì ñuu Capernaum —nì cachi-yà.

Nù Jesús vâtùni nàcùndoo-nda contentu

²⁵ Daaní, quivì yucán nì (naquimani) Jesús Yua-yá Dios, cachí-yà:

—Yùhù ndeníhí vâhi mii-ní, Yuamánì; mii-ní nduu-ní Stoho ansivi xi ñuhivì, te palabra (ì xí-nì), sàni chitnùnì inì-ní ndòo dèhá nù nècuàchì nchichí, doco nù nècuàchì (nihnú ndáhvi inì-xi) nahi ñà-cuati, sàni dàtnù-ní sàxínitnùnì-nè.

²⁶ Ducán iá, vâchi ñà-jaàn nduá nì chitnùnì ini mii-ní —nì cachi-yà xi Yuamánì-yá.

²⁷ Dandu nì cachi stná-yà (xì nèhivì):

—Nù Yuamánì sàni nìhítáhvi dandacuí nù nsidanicuú iñàha. Te còò ni-iin nèhivì ináhá ndisa ana nduú yùhù, cuisì Yuamánì Dios. Te mii-yá, cuisì yùhù ináhí ana ndisa nduú-yá, cuisì yùhù xì stná nèhivì cuní cundaà inì-xi sàhà-yá.

²⁸ 'Nahà-nsia nùí, nsidaa mii-nsiá nècuàchì cuhúún inì-xi, te có-cùndéé gâ inì-xi, dandu nìhì-nsiá ndòo dadí ndiaha inì-nsia guide.

²⁹ (Quida-nsia ñà-nduá cachí xì-nsiá) na ian nsidá-nsiá yugu-xi quidáchúún-nsiá. Daaní, dacuahá stná-nsiá palabra vâha xi, vâchi yùhù, màni inì, te ndahvi inì, vâtùni ndòo dadí ndiaha anima-nsiá guide.

³⁰ Te mate na ian nsidá-nsiá yugu-xi quidáchúún-nsiá nùí nduá, doco yugu ñama nduú-nu, te chuun sáhi-nsiá, ñà-mà úhì nduá.

12

Nansa nì xitnùhu nèhivì nècuàchì dacuahá-yá na ní sàhnù-nè sìcàyòcò trigu quìvì descansu

¹ Daaní, iin quìvì descansu nì quìhvi Jesús iin itu, te nì yàha-ya yucán, cutnáhâ stná-yà xì nècuàchì dacuahá-yá. Dandu nì xihì-nè doco. Ñàyùcàndùá, nì quesaha-né nì casahnù-nè sìcàyòcò nùnì trigu itá yucán, te nì saxì-nèa.

² Doco nècuàchì fariseu, nì xini-nè ñà-nduá quidá nècuàchìmà, ñàyùcàndùá nì cachi-nè xì-yá:

—Cundehè-ní nansa quidá nècuàchì dacuaha-ní, quidá-né iin chuun có-sâha ley xi-nda quida-nda quìvì descansu.

³ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—¿A cóni cãhví-nsiá (nùù tutu ì) ndé cachá` nansa nì quida David na ní xihì stná-nè doco xi compañeru-nè?

⁴ Vãchi nì quìhvi-ne ini veheñùhu xi Dios, te nì xixi-ne dìtã vídì ì yucán, mate ni mii-né nì compañeru-nè, có-sâha ley mà cuxi-neà, cuisì nècuàchì dùtù.

⁵ Te ò inga casu, ¿a cóni cãhví stná-nsiá nùù ley ì nansa quidá dùtù quìvì descansu, quidá-né (chuun ì) ini veheñùhu, có-chívãha ndisa-ne quìvì mà, doco màdì cuáchi nduá nùù-né?

⁶ Doco yùhù cachí` xì-nsiá, yohó iá ana chicá ndiaá nùù veheñùhu xi Dios.

⁷ (Náhà xìcà) cumáni gá cundaà ini-nsiá sàhà ñà-nduá cachí Dios nùù tutu ì. Vãchi dohó cachí-yà: “Yùhù chicá cudí ini ñà-cundehè ndahví stnahá-nsiá, te màdì ñã-cuàha guá-nsiá yùhù promesa”, cachí-yà. Nú ni sàà-nsiá cundaà ini-nsiá sàhájàn nì cùí, dandu mà dácuídã cuàchi-nsiá nèhivì còò falta xi.

⁸ Cunaha-nsiá, yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví, dandacú stnáì sàhà nansa quida nèhivì quìvì descansu —nì cachi-yà.

Nansa nì nduvãha iin tiãa nì ìchì dahuun iin ndahà-xí

⁹ Daaní, nì quìhin Jesús ìchì cuàhàn-yà veheñùhu, te nì quìhvi-ya yucán.

¹⁰ Te yucán iá stná iin tiãa nì ìchì dahuun iin ndahà-xí. Doco veheñùhu ma ndoó stná nèhivì cuní daquéè cuàchi dìquì-yá, te sàháyùcàndùá nì cachi-nè xì-yá:

—¿Amádi cuáchi nduá dandúvãha-nda nèhivì nú quìvì descansu nduá?

¹¹ Te nì cachi-yà xì-né:

—Ni cachí-ndà iá iin riì xí-nsiá, te sàni nacava-sì xìchi, pues ¿amádi cùhùn-nsiá tavà-nsiási xìchi ma, mate quìvì descansu nduá?

¹² Cunaha-nsiá chicá ndiaá iin tiãa nùù iin riì. Ñàyùcàndùá cundaà ini-ndà, vátùnì iá ñà-quida-nda chuun viì quìvì descansu.

¹³ Dandu nì cachi-yà xì tiãa ma:

—Chitanini-ní ndahà-ní.

Dandu nì chitanini nècuàchìmà ndahà-né, te momentu mà nì nduvãha dahuan nahi ñà-inga mà.

¹⁴ Ñàyùcàndùá, nì caquee nècuàchì fariseu yucán, nì candatnuhu-né nansa cui dandáñúhú-nèyà.

¹⁵⁻¹⁶ Doco ináhã-yã ñà-nduá ndatnúhú-nê, ñàyùcàndùá nì quee-ya lugar mà cuàhàn-yà. Te nì tenchicùn stná cuàhã gá nèhivì. Te nì dandúvãha-ya nsidaa nècuàchì cuhí xi-ne, doco nì chinaha-yã nècuàchìmà ñà-màsã cáchí-nè xì nèhivì ana divi nduú-yá.

¹⁷ Ducán nì cachi-yà xì-né sàhã ñà-nì cùú ndisa ñà-nduá nì cachitnùhu Isaías sãnaha na ní nacani-ne palabra yohó nì (cachi Dios sàhã Dèhemani-yá):

¹⁸ Ana yohó nduú ana xinúcuáchí nùí, vãchi sàni nacàxin mii-yá. Cuú ìni sàhã-yá, te cudí ìni sàhã nansa quidá-yá. Nùù anima-yã cuàhìn caquìn

Espíritu Ìì xí, dandu cachitnùhu-ya xì nèhivì nsidaa ñuu nansa iá modo ndiaha xí.

19 Mà náâ-yà xì nèhivì, ni mà cacánúú-yá calle ndàhì ndee-yá.

20 Te nèhivì (yáha ndahví) na iin ndòò cuàhàn ndañuhu, mà cúcúú dana-ya xì-né. Còó. (Mànì gá) quida-ya xì-né na ian quidá nèhivì ni mà dándàhvà xì ñà-có-tnùù vàha. Te ducán icúmí cunduu modo xi-ya dècuèndè cundee palabra vàha xi-ya, te sàà-yà cundee dahuun-ya.

21 Dècuèndè stná nèhivì inga raza, tnùndé ini xi mii stná-nè cunduu-ya, te divi quivì mii-yá icúmí-nè ndacùcahan-né.

Nansa ni dàquée cuàchi nèhivì dìquì Jesús, te ni cachi-nè màdì Dios chindée xí-yâ, cachí-nè

22 Daaní, ndacá-né iin tiàa inácaa ñà-malu anima-xi vàxi nùù-yá, te cuaá stná nècuàchìmà, te ihin stná-nè. Dandu ni dándúvaha-ya nècuàchìmà, te ni nìhì-né ni nacahàn-nè, te ni natùì stná nùù-né.

23 Ñàyùcàndùá, ni ndulocó nèhivì cuáhà yucán, te ni ndàcàtnùhù-né nùù-né, cachí-nè:

—¿A víhínì nduú Jesús (nècuàchì ndiaha) descendencia xi David (icúmí ndecunu)?

24 Doco inínì nècuàchì fariseu nansa cachí nèhivì mà, ñàyùcàndùá ni cachi-nè:

—Còó, vàchi ñà-malu cusáhnù nani Beelzebú, divi nduú ana chindée, te ducán tavá Jesús ñà-malu.

25 Doco ináhá-yâ nansa nacánì ini nècuàchìmà, ñàyùcàndùá ni cachi-yà xì-né:

—Nú ni táhndè dava nècuàchì xídandacú nùù iin ñuu, te náâ stnàhá-né, dandu mà cúí dandacú gá-nè nùù ñuu mà. Stná nèhivì ndoó ñuu mà, nú ni táhndè dava-ne, mà cóó gá stná ñuu mà. Te ò nèhivì ndoó iin vehe, nú náâ stnàhá-né, dandu mà cúí cundoo tàcá gá-nè vehe ma.

26 Te nú ducán ni cùndúú stná nacua cachí mii-nsiá, ñà-tavá stnahá ñà-malu xi Satanás, dandu ñà-sànì táhndè dava stná-sì cunduajàn ni cúí, mà cúí dandacú gá quisi cusáhnù má nùù tnaha-sì, nú ducán.

27 'Mii-nsiá, cachí-nsiá ñà-chindée sì-Beelzebú yùhù na taví ñà-malu. Doco còó, vàchi nèhivì xí mii stná-nsiá, tùha stná-nè tavà-né ñà-malu. Te ¿ana dipòdèr-xi quidá-neàmà? (Amádi poder xi Dios chindée xí-nè.) Ñàyùcàndùá, vátùni cachí mii-né xì-nsiá ñà-cónì càchì vùù-nsiá sàhì.

28 Cunaha-nsiá, Espíritu Ìì xí Dios nduú ana chindée xí taví-sì, ñàyùcàndùá nàhà xicà, vichi sàni sàà tiempu cuni-nsiá nansa dandacú ndiaha mii-yá.

29 'Iin tiàa ndacuì, mà cúí quìhvi ndevàha nèhivì vehe-tè nansa-ni ni cui ñà-tavà-né ñà-icúmí-tê. Còó, vàchi dihna icúmí-nè chicuhni-nète, dandu vátùni quida-neàmà.

30 'Nsidaa ana có-íá favor xi, contra xi nduú-né. Te nsidaa ana có-chindée xí danátàquì nèhivì xí, ducán nduá na ian taxi-né nècuàchìmà.

31 'Ñàyùcàndùá, yùhù cachí xì-nsiá, vátùni cuicahnú ini Dios sàhà nsidan-icuú cuàchi nèhivì, xì nsidanicuú modo cáhàn ùhí-nè dìquì-yá; doco nú ni cáhàn ùhí-nè dìquì Espíritu Ìì xí-yá, dandu mà níhì-né cuicahnú ini-yà sàhà-né.

32 Mate ni cáhàn ùhí nèhivì dìquì yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví, doco vátùni nìhì-né cuicahnú ini Dios sàhà-né. Doco nú dìquì Espíritu Ìì ni cáhàn ùhí-nè, dandu mà nunca sàà-yà cuicahnú ini-yà sàhà-né, ni tiempu ndoo-nda ñuhiví yohó, te ni stná tiempu cundoo-nda inga ñuhiví nicanicuhàn.

Na ian nacúnì-ndà yutnù fruta, ducán nacuni stná-ndà nèhivì a váha-ne, ò á cóó, cachí Jesús

³³ 'Nú ni cachí-ndà vaha iin yutnù fruta, dandu cuní cachàmà vaha stná fruta sáha-nù. Te nú ni cachí-ndà còò chuun yutnù fruta mà, dandu cuní cachàmà ñà-còò chuun stná fruta-nu, vachi sàhà fruta-nu cundáà ini-ndà a yútnu vaha nduú-nu, ò á coó.

³⁴ Cunaha-nsiá, nahi anima còò, ducán iá anima mii-nsiá (nècuàchì fariseu), vachi malu sàstnùhù-nsiá. Ñàyùcàndùá, mà cùì cáhàn-nsiá ñà-íá viì. Vachi cuisì ñà-ñùhù chitu ini anima-ndà nduá cáhàn-ndà sàhà-xí.

³⁵ Iin nècuàchì vaha, cuàhà ñà-vaha ñuhù ini anima-nè, te ñàyùcàndùá divi palabra vaha ma nduá cachí-nè. Doco iin nècuàchì malu, cuàhà ñà-chìcuéhè ñuhù ini anima-nè, ñàyùcàndùá, ñà-chìcuéhè mà nduá cachí stná-nè.

³⁶ Te yùhù cachí xì-nsiá, na sàà quìvì juiciu, dandu icúmí nsidaa nèhivì nacuàha-ne cuenta índù chuun nì cachi-ne nsidaa palabra chicuéhè mà.

³⁷ Vachi nacua nì cachi-nè yuhù-né, divi ducán icúmí ndundaà sàhà-né (nùù Dios), a cuàhàn-nè càcu-ne, te ò cuàhàn-nè ndañuhu-né —nì cachi Jesús.

Nansa nì xicàn nèhivì quida Jesús iin milagru cundehè-né, dandu cunindisá-nyà, cachí-nè

³⁸ Daaní, (nì sàà) dava maestru ley xi veheñùhu, xì stná dava nècuàchì fariseu, te nì cachi-nè xì-yá:

—Maestro, cuní-nsì quida-ní iin milagru fuerte cundehè-nsí.

³⁹ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Cuisì nèhivì malu te sìquini xicàn coo iin milagru cundehè-né, a ndísá icúmí yùhù poder cahan-né. Doco mà níhì-né cundehè-né inga milagru, cuisì ñà-nduá (nì xini nèhivì sàhana) na ní cuu milagru xi Jonás, iin profeta nìsa cahnà cuenta xi Dios.

⁴⁰ Vachi na ian nì ndòò Jonás mà ini tìxi iin siaca cahnú ùnì ndui te ùnì ñuú, divi ducán icúmí cuu stná xì yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhivì, cunacaa stnái tìxi ñuhù ùnì ndui te ùnì ñuú.

⁴¹ 'Na quìvì cuu juiciu, te màcuìta nsidaa nèhivì tiempu vichi (nùù Dios), dandu yucán icúmí màcuìta stná nèhivì ñuu sàhana nani Nínive, te daquéè cuàchi-ne dìquì nèhivì tiempu vichi, vachi nèhivì ñuu mà, nì naxicocuñ inì-nè na ní cáhàn Jonás xì-né. Doco nèhivì vichi, còò, mate sàni quesaa ana chicá ndiaá nùù Jonás mà.

⁴² Daaní, yucán icúmí nàcuìlìn stná nècuàchì ñahà reina nìsa dandacú nùù ladu sur sàhana. Te daquéè cuàchi stná-nè dìquì nèhivì tiempu vichi, vachi dècuèndè iin ñuu chicá xica ní quixi-ne ñà-cunini-ne cáhàn nchichí rey Salomón. Doco cunaha-nsiá, vichi sàni quesaa ana chicá ndiaá nùù Salomón mà, (doco có-ndùlócò nèhivì).

Nansa cuú xi iin nèhivì nú sàni naxicocuñ iin ñà-malu nì quee antes nùù-né

⁴³ 'Nú sàni quee iin ñà-malu ini iin nèhivì, dandu xicánúú-sì yáha-sì lugar ìchí, nandúcú-sì ndé coo dadí-sì. Te nú nì cundaà inì-sì mà cùì,

⁴⁴ dandu cachí-sì: “Còò, chicá vaha nùhì ini anima ndé nìsa ìe antes, vachi vehi nduá”. Ñàyùcàndùá, mànuhù-sì anima nèhivì mà, doco nú nì xini-sì còò inga ana inácaá, dandu quidá-sì cuenta na ian sàni ndundoa, te nì nducutá.

⁴⁵ Ñàyùcàndùá, cuàhàn-sì nácuàca-sì inga ùsà tnaha-sì chicá tùha quini, te quíhvi nsihi-sì ini anima nècuàchìma ñà-cuñuhu-sì yucán. Sàhàjàn, chicá pesadu nácòo-ne nùù antes. Te cunaha-nsiá, divi ducán icúmí cuu stná xì nèhivì malu tiempu vichi —nì cachi Jesús.

Ñà-nduá nì cachi Jesús sàhà dihi-yá xì sàhà ñani-yà na ní casaà-nè caná-nyà

⁴⁶ Cáhàn va Jesús xì nèhivì, te yucán nì sàà dihi-yá xì stná ñani-yà. Itá-né tùvèhé, cuní-nè cáhàn-nè xì-yá.

⁴⁷ Dandu nì cachitnùhu iin nèhivì xì-yá:
—Cunaha-ní, tùvèhècà' iin mamá xì-ní, xì stná ñani-ní; cuní-nè càhàn-nè xì-ní.

⁴⁸ Dandu nì cachi Jesús xì nèhivì nì cachitnùhu ma:

—¿Ana divi nduú mamá xi (cahan-ní)? Te ò ¿ana divi xínduu ñani?

⁴⁹ Dandu nì chitanini-ya ndahà-yá, nì quida-ya señalar nsidaa nèhivì dacuahá-yá mà, te nì cachi-yà:

—Divi nècuàchì yohó xínduu nahi mamá xi, ò nahi ñani.

⁵⁰ Vàchi nsidanícuú ana quidà-xì ñà-nduá cuní Yuamán' íá ansivi, divi mii-né xínduu-ne nahi ñani, nahi cùhe, te nahi dihi stnáì.

13

Ejemplu sàhà iin nècuàchì xitú

¹ Daaní, divi quivì yucán, nì quee Jesús vehe ma cuàhàn-yà ndè yuhù mar.

² Te yucán nì nataca cuàhà gá nèhivì nùù-yá: ñàyùcànduá nì quècahnu-ya ini iin lancha, te yucán nì sàcòo-ya. Te nèhivì cuàhà mà, yuhù mar nì sàcùndoo-ne.

³ Dandu nì dàcuahá-yànè cuàhà iñàha, nì nacani-ya xì-né cuàhà historia nduú nahi ejemplu. Te dohó nì cachi-yà:

—Cunaha-nsiá, nisa ìa iin nècuàchì xitú, te nì quee-ne cuàhàn-nè chihi-ne.

⁴ Te nì sate uun-ne tata mà. Te dava-ña nì còya nùù ichì. Dandu nì quixi laa nì saxì-siá.

⁵ Te dava stná tata mà nì còya nùù cavà ndé còò cuàhà ñuhù. Te yàchì nì xitiá, vàchi có-ndòò cucún ñuhù yucán.

⁶ Doco na ní dùcàn orá, dandu nì xixàn nì quida cahni, te nì ìchà, vàchi cóni níhà' yohá.

⁷ Daaní, dava stná tata mà, mahì iñù nì còya; te na ní sahnu iñù mà, dandu nì dàdáhvia viú cuati yucán.

⁸ Doco dava stná tata mà, nùù ñuhù váha nì còya, te nì cuàha viá, ùhùn dico gá tantu nì cana, te ò dava ga-ña, ùnì dico ga tantu, te ò dava gá, òcò ùxìn gá tantu nì cuàha.

⁹ Ni cúniní vàha nsidaa-nsiá ñà-nduá cachí' —nì cachi Jesús.

Ñà-nduá dìsàhà-xì nì nacani Jesús ejemplu xi-ya

¹⁰ Daaní, nì catnàtuu nècuàchì dacuahá-yá nùù-yá, te nì cachi-nè:

—¿Índù chuun puru ejemplu nacání-ní xì nèhivì?

¹¹ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Mii-nsiá, sàni nìhítàhvì-nsiá cundaà inì-nsia nansa cuní cachi palabra sàhà ñuhivì ìì xì mii-yá íá ansivi, mate antes nisa ìa dèhé palabra mà. Doco nèhivì dava ga, cóni níhítàhvì-né mànhì ini-nè.

¹² Vàchi nècuàchì sàñùhú (ñà-vàha) inì-xi, chicá más icúmí-nè nìhítàhvì-né sàhà-ñá cucumi-né más gá. Doco nèhivì có-ñùhú ndisa (ñà-vàha) inì-xi, dècuènde iyuhu (ñà-vàha) sàñùhú ini-nè, icúmíâ cuxio dahuan.

¹³ Ñàyùcànduá, puru ejemplu cáhìn xì nèhivì yohó, vàchi mate indéhe cuàhà-né, doco quidámáxiní-nè; te mate iníní cuàhà stná-nè, doco có-sànìhì ini-nè na ian doho-né.

¹⁴ Ducán quidá-né, te ducán sàni cuu ndisa stná ñà-nduá nì cachitnùhu Isaías sàhana (na ní tìaa-ne palabra yohó nì cachi Dios):

Mii-nsiá, cuàhà gá icúmí-nsiâ cunini-nsia, doco mà sàà-nsiâ mànhì inì-nsia.

Te cuàhà gá icúmí-nsiâ cundehè-nsiâ, doco mà cúndáà ndisa inì-nsia.

¹⁵ Vàchi nsidaa nèhivì raza-nsiâ yohó, quidámáxiní-nè na ian ùhì tiacú-nè. Te quidá-né na ian danácuáni-nè nùù-né. Vàchi có-cùnì-nè cundehè-né (ichì yùhù), ni có-cùnì stná-nè cunini-ne, ni có-cùnì stná-nè mànhì ini-nè, ni

có-cuní stná-nè natnahnù-nè ichì yùhù, te ducán nsida viì anima-nè, nì cachi Dios.

¹⁶ 'Doco mii-nsiá, ndiaha gá iá xì-nsiá vichi, vàchi cundáa inì-nsia sàhà ñà-ndúá indéhe-nsiá; sánihì inì-nsia sàhà ñà-ndúá iníni-nsiá.

¹⁷ Vàchi cunaha-nsiá, cuàhà gá nècuàchì profeta sàhana, xì cuàhà gá más nèhivì xí Dios, nsidaa-né nisa cuni sàstnùhù-né cundehè-né ñà-ndiaha ì sàni xininùu-nsiá vichi, doco cóni níhitàhvi-né ducán. Yáha ga nisa cuni-nè cunini-ne palabra ndiaha sàni inini-nsia vichi, doco cóni níhitàhvi-né ducán.

Ñà-ndúá cuní cachi ejemplu sàhà nècuàchì xitù

¹⁸ 'Vichi cunini vaha-nsia, vàchi cuàhìn quide explicar nansa cuní cachi ejemplu sàhà nècuàchì xitù-mà.

¹⁹ Cunaha-nsiá, nú sàni xitià ley xi ñuhivì ì xí Dios, te iníni iin nèhivì, doco có-cundáa vaha ini-nè sàhà-ñá, dandu vaxi ñà-malu, te dacúxíó-si palabra xi Dios iá ini anima nècuàchì-mà. Ñàyùcàndúá nacua nì cuu xi tata nì còyo yuhù íchì, ducán-ní cuú xi stná nècuàchì-mà.

²⁰ Daaní, nahi tata nì còyo nùù cavà nduú nèhivì iníni xí palabra ì, te vichi vichi cudí gá ini-nè sàhà-ñá.

²¹ Doco na ian cuú xi viu còò yohò-xí, ducán cuú stná xì-né; iyuhu gá quidándéé ini-nè. Vàchi nú sàni yaha-ne iin tnùndoho, ò nú sàni quida quini nèhivì xì-né, dandu luegu naxícocuín ini-nè, te nacóó-né palabra mà.

²² Daaní, nahi tata nì còyo mahì iñù nduú nèhivì iníni xí palabra xi Dios, doco cuàhà gá nacání ini-nè sàhà vida xi-ne ñuhivì yohó; cuàhà gá xího-né coo cuica-né; ñàyùcàndúá, dandahviamané, te sadiàmà nùù palabra xi-ya ini-nè, mà cùì níhìndèè palabra mà chindeá-nè.

²³ Daaní, nahi tata nì còyo nùù ñuhù vaha nduú nèhivì iníni xí palabra xi-ya, te cundáa ini-nè, te quidá ndisa-neà cumplir; quidá-né na iin viu nì cana viì, a sea cunduu-ne nahi viu nì cana ùhùn dico tantu, te ò viu nì cana ùnì dico tantu, te ò ñá-nì cana òcò ùxìn tantu.

Ejemplu sàhà yùcù chicuéhè nì sahnu mahì viu trigu

²⁴ Daaní, nì nacani Jesús xì-né inga ejemplu, te dohó nì cachi-yà:

—Ley xi ñuhivì ì xí mii-yá iá ansivi, ducán iá` nacua nì cuu na ní chihi iin tiàa ñà-ndúú tata vaha trigu itu-nè.

²⁵ Doco iá iin tè-xìní ùhì xì-né, te na quídì-nè, mii-né xì nsidaa compañeru-nè, dandu nì sàà tèmà nì chihi stná-te tata yùcù chicuéhè mahì itu-nèmà, te cuàhàn-te.

²⁶ Daaní, nì xitià viu cuati ma, nì sahnu, te nì cana sicàyòcò-ñà. Dandu nì natùì stná ñà-ndúú yùcù chicuéhè mà.

²⁷ Te na ní caxini peón nansa iá, nì sàhàn-te nì cachitnùhu-tè xì lamú xi-tè, cachí-te: “Señor, amádi tata vaha nduá nì chihi-ní itù-nímà. Te ¿índù chuun nì xitià guá yùcù chicuéhè?”

²⁸ Dandu nì cachi lamú mà xì-té: “Divi tè-xìní ùhì-xì nì quida xán”. Dandu nì cachi peón mà xì-né: “¿A cuní-ní cùhùn-nsì tnuhu-nsì yùcù mà?”

²⁹⁻³⁰ “Còó”, cachí-nè, “Còtó tnuhu stná-nsià viu. Chicá vaha ducání nì cóá dècuèndè nú sàni sahnu ndúia, te sà-lá ndanchito cosecha. Dandu quivì mà cuàhìn cachì xì-nsiá ñà-dihna yùcù chicuéhè datacá-nsià, cunuhnià manojo, te coca. Daaní después, (tàhndè vii) trigu, te nàcòovàha nùniá”.

Ejemplu sàhà tata yutnù mostaza

³¹ Daaní, nì nacani tu-ya xì-né inga ejemplu, te dohó nì cachi-yà:

—Ley xi ñuhivì ì xí mii-yá iá ansivi, ducán iá` nacua nì quida iin tiàa na ní chihi-ne iin tata yutnù mostaza itu-nè.

³² Tata mà nduú tata chicá cuati iá ñuhíví, doco nú sàni sahnua, yutnú nàhnú nduú-nu, dècuèndè laa ndavá ansivi vaxi stná quidávàha tacà-xi mahì-nú.

Ejemplu sàhà ñà-nsidátáchí xí yusàn pan, divi nduú levadura

³³ Ñuhíví ìì xí mii-yá iá ansivi, ducán nduá nahi tàtnà nsidátáchí xí yusàn pan, vachi divia nì quihin iin nècuàchì ñahà nì dàquée-ne mahì ùnì maquila yusàn harina, te nì ndutachi nsihá —nì cachi Jesús.

³⁴ Nsidaa palabra jaàn nì nacani-ya xì nèhivì cuáhà yucán, vachi cuisì-nì ejemplu nì nacani-ya xì-né.

³⁵ Ñàyùcàndùá, ducán nì cuu ndisa palabra nì cachitnùhu iin profeta sàhana na ní càhàn-nè nì quida Dios, te dohó nì cachi-nè:

(Cachí Dios): cuáhà ejemplu cuàhìn nacani xì nèhivì. Cuàhìn datúi cuáhà iñàha nù-né, cuáhà palabra nì ìa dèhé dècuèndè nì sàcòo ñuhíví, nì cachi-yà.

Nansa cuní cachi ejemplu sàhà yùcù chicuéhè

³⁶ Daaní, nì ndaquèndè Jesús xì nèhivì cuáhà yucán, te nì nansìhvi-ya vehe. Te nì catnàtuu nèhivì dacuahá-yá, cachí-nè xì-yá:

—Cachì-ní xì-nsí nansa cuní cachi ejemplu sàhà yùcù chicuéhè iá itu mà.

³⁷ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Nècuàchì nì chihi xì tata vaha ma nduú yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhíví.

³⁸ Te itu mà nduú ñuhíví yohó. Te tata vaha ma nduú nèhivì cusáhnù Dios nù-xí, doco tata chicuéhè mà nduú nèhivì xí ñà-malu.

³⁹ Te tiàa nì chihi tata chicuéhè mà, divi nduú ñà-malu xiní ùhì xí. Daaní, quivì nì ndanchito cosecha mà, divi quivì xínu tiempo yohó nduá. Te peón nì ndanihi xi cosecha mà, divi nduú ángel xi Dios.

⁴⁰ Te nacua nì cuu xi yùcù chicuéhè mà, nì sàcùnuhnià, te nì xixàn, ducán icúmí cuu stná (xì nèhivì malu) na xínu tiempo yohó.

⁴¹ Vachi yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhíví, icúmí techuín ángel xi cùhùn-nè tavà-né nsidaa ana dàtúcù xì ñanìtnaha-xi, xì nsidaa gá stná ana quidà-xì ñà-có-ndiàá, te mà cúndóo gá-nè ñuhíví xi,

⁴² vachi icúmí-nè ndiachi-né ini xitnù ndé xixìn ñuhu, te yucán icúmí-nè cuacu fuerte-nè, te càna nùhu-ne.

⁴³ Dandu icúmí sàa meru tiempo xi nèhivì ndàcuisì inì-xi; ndiaha gá icúmí coo xi-né, na ian ndiaha gá orá, ducán ndiaha coo xi-né quivì sàa Yua-nda Dios cusahnú-yá ñuhíví yohó. Nì cúníní vaha nsidaa-nsiá ñà-nduá cachí xì-nsiá yohó.

Ejemplu sàhà dìhùn índùxin

⁴⁴ Ñuhíví ìì xí mii-yá iá ansivi, ducán iá` nahi dìhùn cuáhà índùxin dèhé nù iin ñuhù, te nì ndacùhun iin tiàa-ña. Ñàyùcàndùá nì nachidèhé-nè, cudí gá ini-nè. Dandu mànuhù-né nì dicò nsihí-né ñà-icúmí-nè, te nì sàhàn-nè nì xiin-ne ñuhù mà.

Ejemplu sàhà sì-diqui yáha ga ndiàá

⁴⁵ Inga ejemplu. Ducán iá ñuhíví ìì xí-yá nacua nì quida iin nècuàchì dicó te nacuín, nducú-né sì-diqui perla chicá vico cuiin-ne.

⁴⁶ Por fin nì tui iin sì-diqui chicá nsiaha. Ñàyùcàndùá nì sàhàn-nè nì dicò nsihí-né ñà-icúmí-nè, te nì xiin-ne sì-diqui nsiaha ma.

Ejemplu sàhà ñunù tavá-nda siaca

⁴⁷ Inga ejemplu. Ducán iá ñuhíví ìì xí mii-yá iá ansivi na iin ñunù chìcáá-nè mahì mar, te quíhvi nsidanuu clase siaca inià.

48 Dandu nú sàni chituá, tavá-néà yuhù mar, te nácùndoo-ne nacàxin-ne siaca ma. Siaca viì, nácòovàha-sì ìcà sìcàté, te siaca chicuéhè, xítìà-sì.

49 Te divi ducán icúmí coo stná quivì xìnu tiempu yohó. Icúmí caquesaa ángel xi Dios, te nacàxin-ne nèhivì, cuaán cuita nèhivì malu, te cuaán cuita nèhivì vàha.

50 Dandu icúmí nèhivì malu mà ndiachì-né ini xìtnù ndé xìxìn ñuhu, te yucán icúmí-né cuacu fuerte-ne, te càna nùhu-ne.

Ejemplu sàhà ñà-cuicà

51 Dandu nì ndacàtnùhù Jesús nù nèhivì yucán:

—¿A sàni cundaà ini-nsià sàhà nsidaájàn?

—Jaan, Stoho-nsì Señor —nì cachi-nè.

52 Dandu nì cachi-yà:

—Iin nècuàchì cuàhàn chinaha xì ley ì, nú sàni dàcuàhá vàha-ne sàhà ñuhivì ì xì mii-yá iá ansivi, dandu (cuaha-nì iá, vàchi ináhá-né ley sàhana, te ináhá stná-nè ley saa), te ducán queé stnámà na iin tiàa ndoo vàha cuàhà traste xi, vátùni tavá-né iin ñà-saa, te tavá stná-nè iin ñà-sàhana.

Nansa nì quida nèhivì ñuu Nazaret na ní nùhù Jesús yucán

53 Nì nsihì nì nacani Jesús ejemplu jaàn, dandu nì quihin-ya ichì mànuhù-yá.

54 Te na sàni nasaa-yà ñuu-yà, dandu cuàhàn-yà veheñùhu, te nì quesaha-yá dacuahá-yá nèhivì yucán. Ñàyùcàndùá, nì ndulocó nècuàchìmà, cachì-nè:

—¿Índù nì xini-ndà nì cunchichì guá nècuàchì yohó, te quidá stná-nè milagru?

55 ¿Amádi déhe nècuàchì tùha yàcùn yutnù nduú-né, te dihi-né nduú María, te ñani-nè nduú Jacobo, xì José, xì Simón, xì Judas?

56 Te cùha-ne, yohó xíndoo stná-nè ndé ndoo-nda. Pues nú ducán, dandu ¿índù nì nihítáhvì guá-nè quidá-né ducán?

Ñà-jaàn nduá nì cacachi nèhivì,

57 vàchi nì cuduchi ini-nè sàhà-yá. Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Iin ana cáhàn cuenta xi Dios, nú inga ñuu nì cáhàn-nè, dandu siempre quidáñuhú nèhivì-né yucán; doco nú ñuu mii-né, ò vehe-ne, có, có-quidáñuhú nècuàchìmà-né —nì cachi-yà.

58 Ñàyùcàndùá, mànicuí quida-ya milagru fuerte ñuu-yàmà, vàchi có-xìníndísâ-néyà.

14

Nansa nì xihì Juan Bautista

1 Daaní, tiempu yucán nì xinitnùhu rey Herodes ñà-cuàhà guá quidá Jesús.

2 Te nì cachì-te xi nèhivì xì-te:

—Ádi nsì-Juan Bautista nduú Jesús, te sàni natiacu-nè vichi, te ñàyùcàndùá quidá-né cuàhà milagru —nì cachì-te.

3 Vàchi Herodes mà nduú ana nì chicadi xì Juan vehecàa. Ducán nì quida-tè sàhà ñahàdihí ñani-te Felipe nani Herodías.

4 Vàchi nì cachi Juan xì-té ñà-có-sàha Dios lugar coo-tè xì ñahà mà.

5 Ñàyùcàndùá, cunì-te cahni-ténè, doco yúhì-te nèhivì ñuu-te, vàchi quidá-né cuenta ñà-iin nèhivì yuhù nú Dios nduú nècuàchìmà.

6 Doco nì sàà quivì nì naxìnu-tè cuà, te nì quida-tè vicò. Te vicò mà nì itasaha dèhe Herodías mà nù nèhivì (nì casaà) yucán, te cuàhà gá nì cudiì ini Herodes.

7 Ñàyùcàndùá, nì chinaha-té Dios dacútâhvì-téñâ ndéni iñàha nì cui ni cãcàn-ñã.

8 Dandu (nì sàhàn-ñã) nùù dihi-ñá, te nì sàcùnaha-ñá (nansa cãcàn-ñã), te ñàyùcàndùá nì cachì-ñã xi rey mà:

—Dìnì Juan Bautista cunî taxi-ní, cunacaà ini iin charola quixi.

9 Dandu nì cuhuun ini rey mà, doco sàhà-ñá sàni chinaha guá-te Dios, te sàhà stná compañeru-te ndoó indéhe yucán, ñàyùcàndùá nì dandácú-te ñà-nì cóo nacua nì xicàn ñahà chii mà,

10 nì sàha-tè orden, te nì quendodò dínì ndómà vehecàa.

11 Te nihí nèhivì dìnì-ndà nì nansihvi ndé iá-te, inácàa ini iin charola. Ñàyùcàndùá, nì tnii ñahà chii mà-ñã nì sàhàn nì sàha-ñã dihi-ñá.

12 Dandu nì quixi nècuàchì nisa dacuahá Juan nì ndanihi-ne nsii ma nì sùxin-ne. Dandu cuàhàn-nè cachitnùhu-ne xì Jesús.

Nansa nì dácùxí Jesús ùhùn mil tiàa

13 Na ní nsihi nì inini Jesús, dandu nì quècahnu-ya ini iin lancha, cuàhàn cuaán-yá inì-nu dècuèndè iin xaan ndé có-ndóó nèhivì. Doco nì xinitnùhu nèhivì cuàhàn-yà, te ñàyùcàndùá nì caquee stná-nè ñuu-nè nì tenchicùn-nèyà ñuhù íchî.

14 Sàhámà (na ní sàà-yà yucán), te nì quee-ya nùù lancha mà, dandu nì xini-yà ndoó cuàhà gá nèhivì. Te nì cuhi ini-yànè; ñàyùcàndùá nì dandúvaha-ya cuàhà nècuàchì cuhí xi-ne.

15 Te na ní cuaà, dandu nì catnàtuu nècuàchì dacuahá-yá nùù-yá, cachí-nè: —Vichi sàcuàhàn nì cuaà, te lugar yohó, cóo ni-iin vehe. Ñàyùcàndùá ndaquìndèè-ní xì nèhivì nì cùhùn-nè ñuu cuati yatni cuiin-ne ñà-cutiacu-nè.

16 Doco nì cachì-yà xì-né:

—Còo necesidad cùhùn-nè inga xaan; mii-nsiá dacuxí-nsiánè.

17 Dandu nì cachì-nè:

—Cuisì ùhùn pan nihí-nsí, xì ùì siaca.

18 Te nì cachì-yà:

—Cunihi-nsiañà quixi.

19 Dandu nì dandácú-yá ni mácùndoo nsidaa nèhivì yucán nùù yucù cuati. Te nì tnii-ya ùhùn pan mà xì ùì siaca, te nì ndacoto ndiaá-yà dìquì-xí, nì naquimanì-yá Dios sàhà-ñá. Dandu nì dácuaquí-yáñà nì sàha-ya nècuàchì dacuahá-yá, te mii-né, nì dasàn-nèa nùù nsidaa nèhivì ndoó yucán.

20 Te nsidaa-né nì xixi-ne nì ndenuu ini-nè. Te pedazu nì ndòo ga nì chitu ùxìn ùì ìcà.

21 Pues cunaha-nsiá, nsidaa nèhivì nì xixi ma, nahi ùhùn mil tiàa nì sanduu-ne, te cuaán nduú stná nècuàchì ñahà xì ñà-cuati.

Nansa nì xicandodò Jesús nùù tècuí mar

22 Vichi duha nì cachì Jesús xì nècuàchì dacuahá-yá ñà-nì mácùñuhu-ne ini lancha te cùhùn cuéé-nè nùù-xí yàha-ne inga ladu mar, doco mii-yá, cuàhàn-yà danácuítia-yà nèhivì cuàhà yucán.

23 Te na sàni ndaquìndèè-yá xì nsidaa nèhivì mà, dandu nì nana cuaán-yá iin yucù nì càhàn-yà xì Yuamánì-yá Dios. Daaní, na ní cuñaà, iá mindaa-yá yucù yucán.

24 Doco lancha mà, sàcuàhàn-nu dava mahì mar, te cuàhà gá sàni nacuahnu todò tècuí. Ñàyùcàndùá ndé ndiàchì nihní-nu, vàchi yàha ga ndee caná tàchì ladu nùù-nú.

25 Daaní, sinduhá nì sàà-yà yucán xicándódo-yá nùù tècuí.

26 Doco na ní caxini-nè vaxi-ya, nì cayùhí cuàhà-né, te nì càna ndee-né, cachí-nè:

—¡Duma nduá!
²⁷ Doco vichi vichi nì cachi-yà xì-né:
 —Nacuàhandee inì-nsia, vàchi yùhù nduí. Màsà yúhî-nsià.
²⁸ Dandu nì cachi Pedro xì-yá:
 —Stoho-nsi Señor, nú divi nduu-ní, cachì-ní xì' caqui nùù tècuí sàì ndé vaxi-ní.

²⁹ Dandu nì cachi-yà xì-né:
 —Nahà-ní.
 Ñàyùcànduá, nì nuu Pedro nùù lancha mà nì quesaha-né nì xìcandodò stná-nè nùù tècuí cuàhàn-nè ndé vaxi Jesús.

³⁰ Doco na ní xini-nè ñà-ndee guá caná tàchì, dandu nì yúhí-nè, te nì quesaha-né cuàhàn-nè càhà-nè ini tècuí mà nì cùí. Ñàyùcànduá, nì ndàhì ndee-né, cachí-nè:

—¡Stoho-nsi Señor, dacácu-ní yùhù!
³¹ Dandu vichi duha nì chitanini-ya ndahà-yá nì tnii-yanè, te nì cachi-yà xì-né:

—Iyuhu gá xiníndísá-ní. Chicá vaha màsà cóó-ní xì duda.
³² Dandu nì nana-ya lancha, mii-yá xì stná Pedro. Te vichi duha nì cucuìn tàchì.

³³ Te nì tnàtuu nsidaa nècuàchì ñuhú ini lancha mà nì sàcuítasisi-né nùù-yá, cachí-nè:
 —¡Ndisa, Dèhemanì Dios nduu-ní!

Nansa nì dándúvaha Jesús cuàhà nècuàchì kuhí ñuu Genesaret

³⁴ Daaní, na sàni yàha-ya xì-né mar mà, dandu nì sàà-yà ñuhù íchì iin ñuu nani Genesaret.

³⁵ Te nì nacuni nèhivì ñuu mà-yá, te nì cachitnùhu-ne xì nsidaa gá nèhivì ladu yucán. Ñàyùcànduá, yucán nì casaà cuàhà-né nùù-yá ndacá-né nsidaa nècuàchì kuhí xi-ne.

³⁶ Te nì sacundahví-nè nùù-yá áma cuàha-ya dùcùn ndahà úún-né siquiera orilla sicoto xi-ya. Te nsidaa nèhivì nì dùcùn ndahà-xí ducán, nì nduvàha-ne.

15

Ñà-nduá dacuidá cuàchi ndisa xi anima-ndà

¹ Daaní, ñuu Jerusalén nì caquee dava nècuàchì fariseu, xì dava stná nècuàchì ley xi veheñuhu vaxi-ne, te nì casaà-nè nùù Jesús. Te nì cachi-nè xì-yá:

² —Nècuàchì dacuahá mii-ní, ¿índù chuun có-quidá-né estilu xi xì-ndà? Vàchi na cuàhàn-nè cuxi-ne, có-ndàhá-né (nacua cachí estilu xi-nda).

³ Dandu nì cachi-yà xì nècuàchìmà:
 —Te mii-nsiá tu, ¿índù chuun có-quidá stná-nsià ñà-nduá nì dándàcú Dios? Vàchi iladu nacóo-nsiá ley xi-ya, te chívàha-nsia ñà-nduú estilu xi mii-nsiá.

⁴ Vàchi dohó nì cachi-yà: nì cóó tnùñuhu xi-nda nùù yuadíhí-ndá. Te nú ní càhàn ùhì iin nèhivì dìquì iin yuadíhí-nê, dandu icúmí-nê cui-nè.

⁵ Doco mii-nsiá, tucu quidá-nsiá, vàchi cachí-nsià vátùni cachi iin nèhivì xì yuadíhí-nê: “Mà cùì chindeí mii-nsiá xì ñà-nduá icúmí, vàchi sàni cachì sàhà nsidaamá ñà-nduá dñhùn ì”.

⁶ Te nú ducán sàni cachì nècuàchìmà, dandu còò cá obligación icúmí-né ñà-chindee-né yuadíhí-nê, cachí-nsià. Ñàyùcànduá, sàhà estilu xi-nsiamà iladu sàni nacoo-nsia ley nì cachi Dios, te cuisì estilu xi mii-nsiá chívàha-nsia.

⁷ ¡Ndahví-nsià! ¡Vàha ga-nsià cahan-nsiá, doco dananí úún-nsiá! (Nàhà xicà) ñà-ndàcuisì nduá nì cachitnùhu Isaías sàhà-nsiá sàhana na ní tiaa-ne ñà-nduá nì cachi Dios, te dohó nì cachi-yà:

8 Nèhivì yohó, yuhù-né quidáñúhú-né yùhù. Doco ini anima-nè, còó, vèchi xica ié`cahan-né.

9 Cahvi-né yùhù tuxí-né, doco có-ndiáá, vèchi nèhivì ùún nduú ana nì quidavàha xi ley chináhá-nè nèhivì.

10 Dandu nì cana Jesús nèhivì cuáhà mà ñà-tnàtuu-ne nùù-yá, te nì cachi-yà xì-né:

—Cunini vaha-nsia, te cundaà ini-nsià.

11 Mà cúnsidá cuàchi nèhivì sàhà ni-iin ñà-xixí-né; còó. Doco palabra queé yuhù-né na cachí-nè iñàha, ñà-jaàn ndisa dacuidá cuàchi xi-né.

12 Dandu nì nataca nècuàchì dacuahá-yá nùù-ya, te nì cachi-nè:

—Cunaha-ní, cudúchì ini nècuàchì fariseu sàhà ñà-nduá nì cachì-ní.

13 Dandu nì naxiconihí-yá nùù-né, cachí-yà:

—(Có-quidámà), vèchi nú iá iñàha ñuhivì yohó có-nduú ñà-nì chitnùnì ini Yuamání iá ansivi, dandu icúmíâ ndañuhá na ian ndañuhu yucù tnuhu-nda itu.

14 Nacóó-nsiá nècuàchì fariseu mà, vèchi quidá-né na ian quidá iin nècuàchì cuaá cuní dacúndéhe xi inga nècuàchì cuaá ichì. Te (ináhá-ndá) nú ducán nì quida-nda, cutu sàà-ndà dacóyo nihni stnaha-nda xìchi.

15 Dandu nì cachi Pedro xì-yá:

—Nacani-ní xì-nsí nansa cuní cachi ejemplu nì cachì-ní (xì nècuàchì mà).

16 Dandu nì cachi-yà xì-né:

—¿A có-cùndáà stná ini mii-nsiá?

17 ¿A có-ínáhá-nsiâ nansa cuu-xi comida xixi-nda, quèa yuhù-ndà, dandu yáha ndè tixi-nda, te después quea?

18 Doco palabra queé yuhù-ndà, divi ñà-ñùhú ini anima-ndà nduá. Te divi ñà-jaàn ndisa dacuidá cuàchi xi anima nèhivì.

19 Vèchi ini anima-nè ñuhú cuáhà cuàchi, te divi sàhámà nacání quini guá ini-nè, te sahní stnahá-né, te ò cáhàn-nè xi inga nècuàchì có-nduú nècuàchì vehe-ne, te ò iá-nè xi ndéni nèhivì ní cui mate tà nándàhà-né. Te divi sàhà ñà-nduá ñuhú ini anima-ne, ñàyùcànduá xího stná-nè quida cuihna-né, te cuní-nè dandahví stnahá stná-nè, ò cáhàn quini-ne.

20 Divi cuàchi jaàn nduá dacuidá cuàchi xi anima nèhivì, doco ñà-có-ndàhà-ndà na xixi-nda, có-dàcuídà cuàcha-ndó.

Nansa nì xinindisá iin nècuàchì ñahà inga ñuu

21 Dandu nì quee Jesús ladu yucán cuáhàn-yà ladu ñuu Tiro xì ñuu Sidón.

22 Te yucán nì tnàtuu iin nècuàchì ñahà raza cananeu nùù-yá, ndáhì-nè, cachí-nè xì-yá:

—Señor, mii-ní nècuàchì descendencia xi David, cundehè ndahví-nì yùhù, vèchi yáha ga fuerte dandohó iin ñà-malu dèheyoquí.

23 Doco Jesús, cónì naxícónihí-yá nùù nècuàchì mà. Dandu nì catnàtuu nècuàchì dacuahá-yá, cachí-nè xì-yá:

—(Quida-ní favor xicàn-nè), dandu taxi-nínè, vèchi ndé cuñáñá-nsí ñà-ndáhì guá-nè.

24 Dandu nì cachi-yà (xì nècuàchì dacuahá-yá):

—Cuisì nùù nècuàchì raza-ndà Israel nì techuún Dios yùhù càhàn xí, vèchi nahi rii nì tucù xínduu-ne.

25 Dandu nì tnàtuu nècuàchì ñahà mà nì sàcuìn sísì-né nùù-yá, cachí-nè xì-yá:

—Chindee-ní yùhù, Señor mío.

26 Dandu nì cachi-yà xì-né:

—(Ùhì quide ñà-nduá xicàn-ní, vèchi) có-nduá ducán dacúxíó-ndá dítà nùù dèhe-nda, te cuàha-nda sìhina cuati.

²⁷ Doco nì cachi-nè xì-yá:

—Ñà-ndáà nduá Señor. Doco cunaha-ní, dècuèndè stná sìhina cuati, níhì stná-si iyuhu xèhè dità cóyo tìxi mesa xi stohò-si. (Ñàyùcàndùá, chindee sacu stná-ní yùhù.)

²⁸ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Cuàhà gá xiníndísá-ní. Ñàyùcàndùá, ducán ni coó nacua xícàn-ní.

Ñàyùcàndùá, divi hora jaàn nì nduvàha dèheyoco-né.

Nansa nì nduvaha cuàhà gá nèhivì

²⁹ Dandu nì quee Jesús ladu yucán cuàhàn-yà ichì mar de Galilea. Te na nchícùn-yà ichì mà, nì nana-ya iin yucù nì sàcòo-ya.

³⁰ Te cuàhà ga nèhivì nì nataca nùu-yá yucán, ndacá-né nècuàchì cuhí xi-ne, xínduu-ne nècuàchì xicá cuéhê, xì nècuàchì cuaá, xì nècuàchì ìhìn, xì nècuàchì cuhí ndahà-xí, vèchi cuàhà gá cuèhè ndohó-né. Te nì chitánduhù-ñáné nùu-yá, te nì dándúvaha-yanè.

³¹ Ñàyùcàndùá, nì ndulocó nèhivì cuàhà mà na ní xini-nè nansa nì cuu nì nacahàn nècuàchì ìhìn, te nì nduvítá ndahà nècuàchì cuhí ndahà-xí; stná nècuàchì xicá cuéhê, nì nacaca vii stná-nè, te nì natùinuù stná nècuàchì cuaá. Te nèhivì nì xini mà, cuàhà gá nì naquimanì-né Dios ñà-cuàhà guá sàni chindee-yá nèhivì ñuu-nè Israel.

Nansa nì dàcùxí Jesús cùmì mìl nèhivì

³² Daaní, nì cana-ya nècuàchì dacuahá-yá ñà-tnàtuu-ne nùu-yá, te nì cachi-yà xì-né:

—Cuhí inì nèhivì yohó, vèchi vichi sàcuàhàn-ndà ùnì quivì ndoó-né cutnáhà-né xì-ndà yohó, te còò cá ñà-cuxi-ne. Te có-cùnì nacuitià-nè nùhù-nè nú tãñaha ga cuxi-ne, vèchi vihini cuitá-nè ichì nùhù-nè.

³³ Dandu nì cacachi nècuàchì dacuahá-yá:

—Doco ¿índù nihì-ndà ñà-cutiacu-nè ñà-cuàhà guá-nè? vèchi yucù nduá yohó.

³⁴ Te nì ndàcàtnùhù-yá nùu-né:

—¿Nadaa pan nihí-nsiá?

—Ùsà-ñà xì iin ù siaca cuati —cachí-nè.

³⁵ Dandu nì dándàcù-yá nì mácùndoo vii nsidaa nèhivì mà ñuhù.

³⁶ Te nì tniì-ya ùsà pan xì stná siaca ma, te nì naquimanì-yá Dios sàhà-ñá, dandu nì dàcuàchí-yáñà nì sàha-ya nècuàchì dacuahá-yá, te mii-né, nì dasàn-néa nùu nèhivì cuàhà mà.

³⁷ Te nì xixi nsidaa-né nì ndenuu ini-nè. Dandu después nì dàtácá-nè ùsà canasta nì chitu ñá-nì cuyodò gá.

³⁸ Cunaha-nsiá, nsidaa nècuàchì tiàa nì xixi ma, cùmì mìl nì sanduu-ne, te cuaán nduú nècuàchì ñahà xì stná ñà-cuati.

³⁹ Daaní, nì dãnácuitià-yá nèhivì mà, te nì nana tu-ya iin lancha cuàhàn-yà dècuèndè ladu ñuu Magdala.

16

Nansa nì xicàn nècuàchì fariseu ñà-quida Jesús iin milagru cundehè-né

¹ Dandu nì quixi nècuàchì fariseu xì nècuàchì saduceu, te nì xicàn-nè ñà-nì quidá-yá iin milagru cundehè-né, te cundua seña cudí ndisa ini Dios sàhà-yá. Ducán nì xicàn-nè, áma níhìndèè-né daquée cuàchi-ne dìquì-yá.

² Doco mii-yá, nì cachi-yà xì-né:

—Nú nì cuaà, te cuahá laa ansivi, dandu cachí-nsià: “Seña nduá ñà-icúmí cuun dàvì”.

³ Daaní, dàtnàà tu, nú color cuahá iá ansivi, te ndiaha gá itá vìcò, dandu cachí-nsià: “Vàxi dàvì vitni”. ¡Ndahví-nsià! Dananí uun-nsia nchichí-nsià, vèchi mate vətùni nacuni-nsià seña iá ansivi, doco mà cùì nacuni stná-nsià índù tiempu nduá vichi.

⁴ Nèhivì tiempu vichi, malu cuàhà-né, vèchi có-càhvì sàhnú víi gá-nè Dios, cutu milagru-ni xícàn-nè cundehè-né. Doco mà níhì-nè cundehè-né milagru cuní-nè, cuisì milagru nì cuu xi Jonás sàhana —nì cachi Jesús.

Dandu nì nacooyanè cuàhàn-yà.

Nansa nì cachi Jesús xì nèhivì xì-yá ñà-nì cúndóó-né cuidadu sàhà ñà-nduá chináhá nècuàchì fariseu

⁵ Dandu nì caquee nècuàchì dacuahá-yá, cuàhàn-nè (xì-yá) inga ladu mar yucán. Doco nì nandòdó-né cunihi-ne pan cùhùn.

⁶ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Cundehè-nsiá, cuidadu gà ni cúndóó-nsiá sàhà tàtnà nsidátáchí xí pan xi nècuàchì fariseu xì stná nècuàchì saduceu.

⁷ Dandu nì quesaha-né ndatnúhú-nè, cachí-nè:

—Ádi sàhà ñà-còò pan nihi-nda vàxi, ñàyùcànduá cachí-yà xì-ndà ducán.

⁸ Dandu nì cundaà ini-yà ñà-nduá ndatnúhú-nè, ñàyùcànduá nì cachi-yà xì-né:

—Mii-nsiá, iyuhu gá xiníndísâ-nsiá. Có-xiñùhù ndatnuhu-nsiá sàhà-ñá còò pan níhì-nsiá vàxi.

⁹ Yùhù xiní tãñáha ga cundaà inì-nsia. ¿A có-nsinúú inì-nsia sàhà ùhùn pan (nì xixi) ùhùn mil tiàa, te nadaa ga ìcà pedazu pan nì ndòò nì dàtácá-nsiá?

¹⁰ Te ¿a có-nsinúú gá stná inì-nsia sàhà ùsà pan nì xixi cùmì mil nèhivì, te nadaa ga ìcà pedazu pan nì ndòò stná?

¹¹ Xiñuhu cundaà ini-nsiá ñà-màdì pan ndisa cáhìn sàhà-xí na ní cachi xì-nsiá ñà-nì càquín-nsiá cuidadu sàhà ñà-nsidátáchí xí pan xi nècuàchì-mà.

¹² Dandu nì sàà nècuàchì dacuahá-yá nì cundaà ini-nè sàhà ñà-nduá nì cachi-yà, màdì ñá-nsidátáchí xí pan ndisa nduá cáhàn-yà sàhà-xí. Còó, sàhà ley chináhá nècuàchì fariseu xì nècuàchì saduceu, divi nduá cáhàn-yà sàhà-xí.

Nansa nì cachi Pedro ñà-xiníndísâ-né Jesús ñà-nduú ndisa-ya Cristu nì quixi nùù Dios

¹³ Daaní, cuàhàn Jesús xì nècuàchì dacuahá-yá ndè ladu ñuu Cesarea de Filipo. Te nì ndàcàtnùhù-yà nùù-né, cachí-yà:

—Yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhivì, ¿índù nècuàchì nduí cachí nèhivì?

¹⁴ Te nì cachi-nè xì-yá:

—Dava-ne cachí-nè Juan Bautista nduu-ní, te dava-ne, Elías nduu-ní, cachí-nè. Daaní, dava tu-ne cachí-nè ñà-nduú-ní Jeremías, te ò inga profeta sàhana nì sacahàn cuenta xi Dios.

¹⁵ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Doco mii-nsiá, ¿ana nduí cachí-nsiá?

¹⁶ Dandu nì cachi Simón Pedro xì-yá:

—Divi Cristu Dèhemanì Dios iá nicanicuàhàn nduu-ní.

¹⁷ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—¡Nansicáhàn mii-ní, Simón dèhe Jonás! vèchi màdì nèhivì ñuhivì yohó nì dàtnúú ini xì-ní ñà-nì cundaà inì-ní ducán. Còó, divi Yuamánì iá ansivi nduú ana nì dàtnúú xì sàxínítnùnì-ní.

¹⁸ Te yùhù cachí xì mii-ní, Pedro, ñà-ìcúmì-ní cunduu-ní na iin cavà fuerte ndé cuàha iin vehe. Te vehe-ma cundua nahi nèhivì-xí icúmì danátáquì. Te mate (ni queé) nsihi ñà-malu yehè andea (quixa), doco mà sàà cundéá nùù ana xínduu tàcá nèhivì xí.

19 Vàchi cuàhìn daníhítáhví mii-ní (ñà-sàhà palabra cachí-ní) icúmí yàha nèhivì ndè ñuhivì ìì xí Dios, na ian cucumi-ní ndahà cáa xán. Te nú cachí-ní xì-né ñà-nsidá cuàchi ndisa-ne, dandu cundiaa stná palabra mà ndé (iá Dios) ansivi. Te ò nú ni cachí-ní xì-né ñà-màdì cuáchi nduá sàni quida-ne, dandu divi cundiaa stná mà ndè ansivi —nì cachi-yà.

20 Dandu nì sàcùnaha nsidaa nècuàchì dacuahá-yá mà ñà-màsà cáchí-nè xì nèhivì ñà-nduú-yá Cristu (nì quixi dìquì-xí).

Nansa nì cachitnùhu Jesús icúmí-yâ cui-yâ

21 Daaní, quivì yucán nì quesaha-yá cachitnùhu-ya xì nècuàchì dacuahá-yá nansa icúmí cuu xi-yá na sàa-yâ ñuu Jerusalén. Icúmí-yâ ndoho cuahà-yá, nì cachi-yá xì-né, vâchi ducán icúmí quida nècuàchì sahnú dandacú, xì stná dùtù xícusahnú, xì nècuàchì ley xi veheñùhu. Te nú sàni xihì-yâ, dandu icúmí-yâ natiacu-yâ tìxi ùni quivì.

22 Dandu nì tavà cuaán Pedro-yâ, te nì càhàn duchi ini-nè xì-yá, cachí-nè:

—Cahnú gà Dios, màsà nunca cuu xi-ní ducán.

23 Doco nì naxiconihí-yá nùu-né, cachí-yâ:

—¡Cuxio-ní nùí, vâchi nahi ñà-malu Satanás nduu-ní, te quidá quíní-ní xì! Cuisì chuun xi nèhivì ñuhivì yohó nduá nihnú inì-ní, màdì chuun xi Dios.

24 Dandu nì cachi-yâ xì nècuàchì dacuahá-yá:

—Nsidaa ana cuní cunchicùn xì, xiñuhu naco-ne ñà-nduá cuní inì-ni mii-né quida-ne, te quida-ne cuenta na ian nsidá stná-nè cruz xi-ne cutnáhâ-né xì ñà-cui stná-nè.

25 Vâchi nsidaa ana cuní dacácu xi vida xi, ñà-dandáñúhú dahuun-ne mii-né nduá. Doco nú ni cuí-nè sàhí, dandu ñà-sàni càcu ndisa vida xi-ne nduá.

26 Vâchi mate ni níhì iin nèhivì nsidaa ñà-íá ñuhiví, doco ni mà sàa-mà cundua ñà-vàha xi-ne nú màsà sàa stná anima-nè càcua nùu Dios. Còó. Te ò nú ni cuní stná iin nèhivì nacuiin-ne anima-nè, còó, mà cúí.

27 Yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví, icúmí naxicocuín, cutnahá stnàì xì cuàhà ángel xi. Te ndiaha gá icúmí coo tñùñuhu xí, nahi tñùñuhu xí Yuamání. Dandu nsidandaì sàhà nsidaa nèhivì ñuhiví, según nansa nì quida iin iin-ne.

28 Te cunaha-nsiá, dava mii-nsiá nècuàchì itá yohó, mà cúí-nsiá dècuèndè cuni-nsiá nansa coo quivì naxicocuín yùhù ñuhiví yohó cusahnúí.

17

Nansa nì nadama Jesús mii-yá, nì natnuù nihni ndiaha-yá

1 Daaní, na ní yàha ìñù quivì, dandu nì saca Jesús Pedro xì Jacobo, xì ñani Jacobo nani Juan, cuàhàn cuaán-yá xì-né ndè dìnì iin yucù ducún.

2 Te yucán nì nadàma-ya, tucu nì nàcùnahà-yâ nì xini nècuàchì mà, vâchi nì natnuù nihni fuerte nùu-yâ nahi orá, te nì nanchii cuxín yaa stná sìcoto xi-ya nahi nduà orá.

3 Dandu nanáá nì xini stná-nè jaàn sàni ndecoyo stná nèhivì (sànaha) nani Moisés xì Elías, ndatnúhú-nè xì-yá.

4 Dandu nì cachi Pedro xì-yá:

—Stoho-nsì Señor, ¡nansicáhàn-ndá ndoo-nda yohó! Chicá vâha quidavàha-nsi ùni siahva, nú cuní-ní; ian coo mii-ní, ingà coo Moisés, te ingà coo stná Elías.

5 Meru càhàn Pedro ducán, te nì dàhvi nsidaa-né mahì iin vïcò nchií ndiaha. Dandu nì tiacu-nè càhàn iin ana càhàn mahì vïcò mà, cachí-yâ:

—Dèhemaní nduú ana yohó, te cudí inì sàhà-yâ. Ñâyùcànduá cunini-nsia ñà-nduá cachí-yâ.

6 Daaní, na ní inini nècuàchì dacuahá-yá palabra mà, dandu nì tutuyuhu nsidaa-né ñuhù, vâchi nì yùhí cuàá-nè.

⁷ Dandu ni tnàtuu Jesús nùu-né, te ni chituu-ya ndahà-yá ìcà-né, cachí-yà:
—Vàtùni ndacuita-nsia; màsà yúhî gà-nsiá.

⁸ Dandu ni ndacoto-ne inicutu, te ni xini-nè, còò cá iin, ndé làcà mii Jesús iá yucán.

⁹ Daaní, ni naquihin-ya ichì mànuu-ya xì-né yucù yucán. Te ichì mà ni chinaha-yánè, cachí-yà xì-né:

—Màsà nácání-nsiá xì nèhivì ñà-ndùá ni xini-nsiá vichi dècuèndè nú sàni natiacu yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví.

¹⁰ Dandu cachí-nè xì-yá:

—Nú ducán, dandu ¿índù chuun cachí nècuàchì ley xi veheñuhu ñà-dihna icúmí naxicocuñ Elías?

¹¹ Dandu ni cachí-yà xì-né:

—Ñà-ndáà nduá, dihna icúmí Elías naxicocuñ-nè, te nsidaviì-né nsidaa chuun có-íá vii.

¹² Doco cunaha-nsiá, sàni quixi nècuàchìmà, doco ni nacuaà nèhivì-né, ni quida ndevàha-ne xì nècuàchìmà nacua cudî ini-nè. Te ducán icúmí-nè dandohó stná-nè yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví.

¹³ Dandu ni sàà nècuàchì dacuahá-yá ni cundaà ini-nè ñà-divi Juan Bautista cáhàn-yà sàhà-xí.

Nansa ni tavà Jesús iin ñà-malu ináccá ini iin tèchii

¹⁴ Nì nsihi ni nasaa-yà xì-né ndé ndoó cuàhà nèhivì, dandu ndacá nècuàchìmà iin tiàa ni quesaa nùu-yá. Te ni sàcuìin sísì tiàa ma nùu-yà,

¹⁵ cachí-nè:

—Señor, cundehè ndahví sacù-ní dèhi, vàchi cuàhà gá xichi xíhî ìhî-te. Yáha ga ndohó-te, vàchi cuàhà xichi nduá-te mahì ñuhu xì mahì tècuí.

¹⁶ Ñàyùcàndùá, ndaquí-te ni quixi nùu nècuàchì dacuaaha-ní, doco màni cùí dandúvaha-nète.

¹⁷ Dandu ni cachi-yà xì-né:

—Mii-nsiá, mà túha-nsia cunindisá-nsiá; ni có-sàa-nsia cundaà inì-nsia. ¿Nadaa ga quívì icúmí coi xì-nsiá, te quidandee gá stná inì sàhà-nsiá? Pues cundaca-nsiàte quixi nùí.

¹⁸ Dandu (ni saca-nète vaxi nùu-yá), te ni dandàcú-yá ni sadi-yà nùu ñà-malu mà, te ni quea cuàhàn. Te ni nduvàha nchito-tè.

¹⁹ Daaní, después na iá cuaán-yá xì nècuàchì dacuahá-yá, dandu ni catnàtuu-ne nùu-yá, cachí-nè xì-yá:

—¿Índù chuun mànicùí tavà nsiùhù ñà-malu mà?

²⁰ Dandu ni cachi-yà xì-né:

—Sàhà-ñá iyuhu guá xiníndisâ-nsiá, ñàyùcàndùá mànicùí. Vàchi ñà-ndáà nduú palabra cachí xì-nsiá yohó: nú xiníndisâ ndisa-nsia, mate (iyuhu nduá) nahi tata cuati yutnù mostaza, dandu vátùni dandacú-nsiá nùu yucù jaàn, te cachi-nsiá xán: “Cuxio iladu”, te seguru icúmí cuu ducán, vàchi nsidanicuú iñàha cui quida-nsia, nú xiníndisâ-nsiá.

²¹ Doco ñà-malu tnaha quisì nìsa inacaa ini tèchii ma, có-queé yáchà, cuisì nú ni cácan tàhvì-nsiá nùu Dios, te cunihii dócô-nsiá.

Nansa ni cachitnùhu Jesús inga xichi ñà-icúmí-yá cui-yà

²² Na iá va-ya ladu Galilea, ni cachi-yà xì nèhivì xicánúú xí-yá:

—Yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví, icúmí yàhi ndahà nèhivì (malu), vàchi iá iin tiàa cuàhàn cahin xí nùu-né.

²³ Dandu cahni-né yùhù; doco tìxi ùnì quívì icúmí natiacuí —ni cachi-yà.

Te nèhivì dacuahá-yá, cuàhà gá ni nàcùndoo-ne tnùnsí ini sàhámà.

Nansa ni nihì Jesús dìhùn ñà-chiyàhvi-ya cuota xi-ya

²⁴ Daaní, na ní sàà-yà xì-né ñuu Capernaum, dandu nì tnàtuu tề-xìcàn xì cuota nùu Pedro, cachí-te:

—¿A có-chìyàhvi maestru xi-nsia cuota xi-ne?

²⁵ —Jaan —cachí Pedro.

Dandu nì quìhvi-ne ini vehe (ndé iá-yà). Te dihna-ya nì càhàn-yà xì-né, cachí-yà:

—¿Nansa tuxí inì-ní, Simón? ¿Nansa quidá rey ñuhìví yohó? ¿A núu nèhivì xí mii-té tavá-te cuota xi-tè, te ò núu nèhivì tùcù (dandacú-te nùu-xì)?

²⁶ Dandu nì cachi Pedro:

—Divì nùu nèhivì tùcù.

Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Nú ducán nduá, dandu nèhivì xínduu nèhivì xí rey, còò obligaciòn icúmí-nè, ¿á ma ndisá?

²⁷ Doco sàhà-ñá có-cùnì-ndà cuduchi ini ni-iin nèhivì sàhà-ndà, ñàyùcànduá cuahán-nì mar yucù siaca, te quisì primeru ñhì-ní, nacuna-ní yuhù-sí, te tavà-ní dihùn inácaá mà. Dandu cunihi-níà cùhùn chiyàhvi-ní nùu nècuàchì mà, vèchi vètùnì sàà mà sàhà nduì-ndà —nì cachi-yà.

18

Nansa nì cachi Jesús ana chicá ndiaá

¹ Daaní, hora yucán nì tnàtuu nècuàchì dacuahá-yà nùu-yá, te nì ndàcàtnùhù-né:

—¿Ana chicá ndiaá nùu nsidaa nèhivì ñuhìví ì xí mii-yá iá ansivi?

² Dandu Jesús, nì cana-ya iin tètii, te nì chicani-yàte mahì nsidaa-né, cachí-yà xì-né:

³ —Palabra ndàcuisì nduá cachí xì-nsiá yohó; nú màsà nàxícócuìlìn ini-nsiá, te nàcùnìnhnu viì inì-nsia na iin ñà-cuati, dandu mà sàà-nsiá ñuhìví ì xí mii-yá iá ansivi.

⁴ Ñàyùcànduá, iin nèhivì, nú nihnú ndáhví ini-nè nahi tètii yohó, pues divì-ne nduú ana chicá ndiaá ndé nduú ñuhìví ì xí Dios.

⁵ Te nú sàhà yùhù quidáñuhù nèhivì iin tètii nahi tàyòhó, dandu davani queá na ian yùhù quidáñuhù-nè.

⁶ 'Nú ni datúcù iin nèhivì iin ñà-cuati xiníndísá-xì, ñndahví-nè! Vèchi chicá vaha màcùndiacu iin yùu yódò ducùn-né, te ndiachi-né mahì mar cunù sàhà-ñá màsà dátúcù gà-nè iin ñà-cuati.

⁷ ñndahví nèhivì ñuhìví datúcù xì ñanìtnaha-xì! Vèchi mate fuerza cuàhàn tùcù dava-ne, doco yáha ga ndahví tiàa disàhà-xì tùcù-nè.

⁸ 'Te ò nú sàhà ndahà-nsiá ò sàhà-nsiá xidá cuàchi-nsia, dandu chicá vaha nì táhndèà, te dacaná-nsiáñà, vèchi chicá nsiaha (sàà-nsiá nùu Dios), te cutiacu-nsiá nicanicuahàn, mate sánì ndañuhu iin ndahà-nsiá, ò iin sàhà-nsiá, te màdiá coo nsihi-nsia, te ndiachi-nsiá ndé xìxìn ñuhu nicanicuahàn.

⁹ Te nú sàhà nduchìnúù-nsiá quidá-nsiá cuàchi, dandu chicá vaha tavà-nsiáñà dacaná-nsiá, vèchi chicá nsiaha (sàà-nsiá nùu Dios) xì mindaa nduchìnúù-nsiá, te cutiacu-nsiá nicanicuahàn, te màdiá xì nduá, dandu después icúmí-nsiá ndiachi-nsiá ndé xìxìn ñuhu andea.

Ejemplu sàhà rii nì tùcù

¹⁰ 'Màsà nunca cahìchì inì-nsia iin ñà-cuati nahi tàyòhó, vèchi cachí ndài xì-nsiá, ndè ansivi ndoó ángel (ndiaá) xán, te nicanicuahàn ndoó tùha-ne nùu Yuamánì.

¹¹ Vèchi yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhìví, nì quesà ñuhìví yohó ñà-dacácuì ana cuàhàn ndañuhu ni cuí.

¹² ¿Nansa tuxí inì-nsia quida iin tiàa nú ndoó iin cientu riì xí-né, te nì tùcù iin-sì? ¿Amádi nácóó-né 99 quisì dava ga mà yucán ndé (xixáhan-sì) yucù yucán, te cùhùn-nè nanducu-né quisì nì ndañuhu ma?

¹³ Te nú sàni natù-sì, dandu cudíi gá ini-nè. Ndè chicá cudíi ini-nè sàhà quisì yucán nùù nsidaa gá quisì cóni tucù mà.

¹⁴ Pues ducán iá stná xì nèhivì nahi ñà-cuati yohó, có-cùní Yuandiaha-nsiá iá ansivi ndañuhu ni-iin-ne.

Nansa quida-nda nú sàni quida iin ñanìtnaha-nda iin cuàchi nùù-ndà

¹⁵ Nú ni quidá iin ñanìtnaha-nsia iin cuàchi nùù iin-nsia, dandu nècuàchì nì quida quini-ne nùù-xí, xiñuhu tavà cuaán-ñánê iladu, te ndatnuhu víi-né xi nècuàchimà. Te nú ni quihín casu nècuàchimà, dandu ñà-sàni dàcácu tnahá-né nduá.

¹⁶ Doco nú có-quihín casu nècuàchimà, dandu xiñuhu cuaca-ne iin ò úi gá nèhivì sàhà ñà-cunduu-ne testigu cundaà vaha inì-xi nansa ndisa iá chuun.

¹⁷ Doco nú ni-xi ñà-jaàn có-cùní-nè, dandu nì cùhùn-nsià nùù nsidaa nèhivì natácá càhvì xì Dios. Te nú iin-ni có-cùní-nè quihín casu-nè nsidaa nèhivì mà, dandu nì cùnàhá chuun ma, te quida-nsia cuenta na ian nècuàchì siùmí nduú-né, te ò iin ana nì cuchicuehe dahuun anima-xi.

¹⁸ Ñà-ndáa nduá cachí xì-nsiá yohó: nú cachí-nsià xì nèhivì ñà-nsidá cuàchi ndisa-ne, dandu cundiaa stná palabra mà ndé (iá Dios) ansivi. Stná palabra cachí-nsià xì-né ñà-màdi cuàchi nduá sàni quida-ne, divi cundiaa stná mà ndè ansivi.

¹⁹ Te cachí stnáì xì-nsiá, mate cuísi ùi-nsià ndoó, doco nú iin-ni sàni cachí nduú-nsià cuàhàn-nsià càcàn tàhvì-nsiá iñàha nùù Yuamánì iá ansivi, dandu icúmí-yà quida-yaña, ndéni chuun nì cui ni cúnduá.

²⁰ Vàchi nú sàni nataca-nsià mate úi ò únì-nsià iin-ni xaan, te ndácùcahan-nsiá quiví, dandu yucán icúmí coo stnáì cutnahí xì-nsiá —nì cachí Jesús.

Xiñuhu cuicahnú stnahá ini-ndà sàhà-ndà; màsà quidá-ndá na ian nì quida peón cóni cùní cuicahnú inì-xi sàhà ñanìtnaha-xi

²¹ Dandu nì tnàtuu Pedro nùù-yá, cachí-nè:

—Stoho-nsì Señor, ¿nadaa xichi icúmí cuicahnú inì sàhà iin ñanìtnahi nú nì quida-ne cuàchi nùù? ¿A ndé` ùsà xichi, ò nadaa xichi?

²² —Còó —cachí Jesús xì-né— màdi cuísi ùsà xichi, cachí. Dècuèndè (yáha ga cuàhà tantu) ñà-jaàn xiñuhu cuicahnú inì-ní sàhà-né, mate 70 tantu gá nùù ùsà xichi nì cúnduá.

²³ Ñàyùcànduá, ducán iá stná ñuhivì ìì xí mii-yá iá ansivi nacua nì cuu na nì dányàha iin rey nsidaa cuenta xi nèhivì nduú peón xi-ne.

²⁴ Nì natavà víi-né cuenta, te nì cana-ne iin peón iníhíca cuàhà millón pesu nùù-né.

²⁵ Doco còò ni-iñàha icúmí-tê ñà-danáa-té. Ñàyùcànduá, nì dándacú rey mà ñà-nì cùyàhvi-tè, mii-té, xì ñahàdihí-te, xì dèhe-tè, xì nsidanicuú stná traste xi-tè sàhà-ñá tui dihùn danáa-té.

²⁶ Doco nì tutuyuhu-té ñuhù nùù sàhà rey mà nì sacundahví-te nùù-né, cachí-te: “¡Señor! Quidá sacù-ní favor xí, cundiatu tahvì gá-ní yùhù, dandu danáa nsihí”.

²⁷ Ñàyùcànduá, nì cuhi ini rey mà-té, te nì naco-nète, nì dándùtù nsihí-né ñà-nduá iníhíca-té.

²⁸ Doco nì quee cuisì-té nùù rey mà, te nì sàhàn-te nì nanducu-té inga peón nduú compañeru-te, vachi iníhíca stná nècuàchimà iin cientu dihùn plata nùù-té. Te nì tñii nihni tnuu tehe-té ducùn-né nì cachí-te xi-né: “Danáa dahuun ñà-nduá iníhíco nùù”.

²⁹ Dandu nì tutuyuhu stná nècuàchì mà ñuhù nù sàhà-té nì sacundahví-nè nù-té, cachí-nè: “Quida sacù-ní favor xí cundiatu tahví gá-ní yùhù, dandu danàà nsìhí”.

³⁰ Doco còó, cóni cùnì-te. Nì sanicuàchi-tè sàhà-né nì chicadì-tené dècuèndè danàà nsìhí-né ñà-nduá iníhí-cá-nè.

³¹ Doco na ní xini dava ga peón nduú compañeru-te, cuàhà gá nì cuduchi ini-nè. Ñàyùcànduá, nì sàhàn-nè nì nacani-ne xì rey mà ñà-nduá nì quida-tè.

³² Sàhámà tucutu nì cana rey mà-té nì cachi-nè xì-té: “¡Peón malu nduú-yó! Vàchi yùhù, nì xicahnú inì sàhù; nì dándùtù nsìhí ñà-nduá nì iníhí-có, vachi ducán nì sacundahvú nù”.

³³ ¿A có-ndiá icà stnáù cuhi inù compañeru nacua nì quide xì miun?” nì cachi rey mà.

³⁴ Cunaha-nsiá, yáha ga nì xidà ini-nè, ñàyùcànduá nì dàyáha-nète ndahà tè-dàndòhò-xì nèhivì ñà-coo-tè ndahà-témà ndè cachi danàà nsìhí-te.

³⁵ ‘Pues ducán icúmí quida stná Yuamání’ iá ansivi xì mii-nsiá nú có-cùnì-nsià cuicahnú ndisa ini-nsià sàhà ñanìtnaha-nsia —nì cachi Jesús.

19

Màsà caté stnàhà-ndà

¹ Daaní, na ní nsìhi nì cachi Jesús ducán, nì quee-ya ladu Galilea cuàhàn-yà ndè inga ladu yùte Jordán ndé nduú stná ladu Judea.

² Te cuàhà gá stná nèhivì nì tenchicùn xì-yá nì sàà stná-nè yucán. Ñàyùcànduá nì dándùvaha-ya nècuàchì cuhí xi-ne.

³ Dandu nì catnàtuu nècuàchì fariseu nù-yá nì càhàn-nè xì-yá áma níhìndèè-né daquée cuàchi-ne dìquì-yá. Te dohó nì cachi-nè xì-yá:

—(¿Nansa cachí-ní?) ¿A vátùni cate-ndà ñahàdìhí-ndà nansa ni nì cui?

⁴ Te nì cachi-yà xì-né:

—Ádi sàni cahvi-nsia nù tutu ì ndé cachá` nansa nì quidayucun Dios nèhivì primeru, iin-ne nì sàcùnduu tiàa, te inga-nè ñahà.

⁵ Te nì cachi stná-yà ñà-jaàn nduá dísáhà-xí nándàhà iin nècuàchì tiàa xì iin nècuàchì ñahà, te quecuáân-né nù yuadíhí-nè. Ñàyùcànduá, mate diín diín nì sanduu-ne antes, doco vichi na imindaa nèhivì sàni nanduu-ne.

⁶ Sàhámà có-nduú gá-nè diín diín nèhivì; còó, vachi quida-nda cuenta na ian imindaa nèhivì nduú-né. Ñàyùcànduá, nú ducán sàni dàcuàcátnáhâ Dios-nè, dandu ni-iin nèhivì màsà caté stnàhá-né.

⁷ Dandu nì cachi nècuàchì fariseu xì-yá:

—Pues nú ducán, dandu ¿índù chuun nì cachi Moisés iá permisú, vátùni cuàha-nda ñahàdìhí-ndà iin tutu cachí cuàhàn-ndà cate-ndañá, dandu na-coo-ndañá? —nì cachi-nè.

⁸ —Còó —cachí-yà—; sàhà ñà-có-cùnì-nsià cunini vù-nsiá, ñàyùcànduá nì sàha Moisés permisú cate stnàhá-nsiá. Doco na ní quesaha ñuhívì, còó, màdì ducàn nìsá ìa.

⁹ Te yùhù cachí stnàì xì-nsiá, cuàchi ndisa nduá nú nì caté iin nècuàchì tiàa ñahàdìhí-nè, te coo-ne xì inga nècuàchì ñahà. Doco nú sàni càhàn ñahàdìhí-nè xì inga tiàa, dandu màdì cuàchi cunduu ñà-cate-nè ñahàdìhí-nèmà. Te nú nì nándàhà stná iin nècuàchì tiàa xi iin nècuàchì ñahà nì sate stnàhá, divini cuàchi cunduu stná mà.

¹⁰ Dandu nì cachi nècuàchì dacuahá-yá xì-yá:

—Nú ducán (ùhì) iá chuun sàhà iin ñahàdìhí-ndà, dandu chicá vaha màsà nándàhà-ndà.

¹¹ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Cunaha-nsiá, màdì nsidaa nèhivì sàà mànhì inì-xi sàhà ñà-nduá nì cachi jaàn, cuisì nèhivì sàni nìhítàhvì mànhì inì-xi.

12 'Dava nèhivì, có-ia nsihi iquicúñú-nè, vèchi ducán nì cacu-ne, ñàyùcàndùá, có-nândàhà-né. Daaní, dava nèhivì, có-ia nsihi-ne sàhà-ñá ducán nì quida nèhivì xì-né. Daaní, dava stná-nè cuisì sàhà-ñá (cudî ini-nè quida-ne) chuun xi ñuhivì ì xí Dios, ñàyùcàndùá có-cùnì-nè nandàhà-né. Nú nì sàà-nsià mànihì ini-nsià palabra yohó, vètùni, (te nú còó, pues mà cundáa inì-nsia).

Nansa nì chitándòó Jesús ndahà-yá dìni ñà-cuati ñà-cundiatúa

13 Daaní, ndacá nèhivì ñà-cuati vèxi nùu-yá ñà-chitándòó-yá ndahà-yá dìni-vé, te càcàn tàhvi-yá nùu Dios sàhà-vé. Doco nècuàchì dacuahá-yá, nì sadi-nè nùu nècuàchìmà.

14 Ñàyùcàndùá nì cachi-yá xì-né:

—Nacoo-nsia ñà-cuati nì quixá nùu. Màsà cádì-nsià nùá, vèchi nsidaa ana nihnú inì-xi nahi ñà-cuati, divi cunduu ana sàà ñuhivì ì xí mii-yá iá ansivi —nì cachi-yà.

15 Dandu nì chitándòó-yá ndahà-yá dìniá, te cuàhàn-yà.

Nansa nì cachi Jesús xì iin tèchii cuica

16 Daaní, nì sàà iin tèchii nùu-yá, te nì cachì-te xi-yá:

—Maestro, mii-ní vaha ndisa-ní. Cachì-ní xí índù obra vaha quide, te ñhitàhvi vida ndiaha nicanicuahàn.

17 Dandu nì cachi-yá xì-té:

—¿A ndísá (cuní-ní) càhàn-ní xì yùhù sàhà índù iñàha nduú ñà-vàha? Vèchi còò ni-iin nèhivì ùún vaha ndisa, cuisì nú nduí Dios, dandu vaha ndisa inì. Doco nú cuní-ní ñhitàhvi-ní vida ndiaha, dandu chivàha-ní ñà-ndùá dandacú-yá.

18 Dandu nì cachi tèmà:

—¿Índù ñà-càchì-yá icúmì chivàhi?

Te nì cachi Jesús:

—Divi ñà-màsà cáhni stnaha-nda, ni màsà càhàn-ndà xì inga ana có-ndùu nècuàchì vehe-nda, ni màsà quídá cuíhná-ndá, ni màsà cáchì stná-ndà ni-iin tnùhu sàhà ñanìtnaha-nda.

19 Te nì coó tnùñuhu xi-nda nùu yuadíhí-ndá; te nacua cuú ínì-ndà sàhà mii-nda, divi ducán icúmì-ndá cuu stná ini-ndà sàhà ñanìtnaha-nda.

20 Dandu nì cachi tèchii ma xi-yá:

—Cunaha-ní, nsidaájàn sàni chivàhi dècuèndè na tíí. ¿Índù iñàha cumàni gá quide?

21 Dandu nì cachi-yá xì-té:

—Nú ndisa cuní-ní cunduu-ní iin ana vaha ndisa, dandu cuahán-ní dicò nsihì-ní ñà-ndùá icúmì-ní, te dasàn-ní dìhùn mà nùu nècuàchì ndahví; dandísá ñhitàhvi-ní cucumi-ní cuàhà ñà-cuicà iá ansivi. Te quixi-ní cunichicùn stná-ní yùhù —nì cachi-yà.

22 Daaní, na ní inini-tè ñà-jaàn, dandu yáha ga nì cuhuun inì-te, vèchi cuica cuàhà-té. Ñàyùcàndùá nì quihin-tè ichì mànuhù-té.

23 Dandu nì cachi Jesús xì nècuàchì dacuahá-yá:

—Ñà-ndácuìsì nduá cachì xì-nsiá: Ùhì sàstnùhù sàà iin tècuicà ñuhivì ì xí mii-yá iá ansivi.

24 Te ùhì gá stná dayáha-nda iin camellu nùu chìcòhò ndúhu íqui, doco ñà-chicá ùhì nduú ñà-yàha iin tècuicà ndè ñuhivì ì xí Dios —nì cachi-yà.

25 Na ní inini nècuàchì dacuahá-yá ñà-jaàn, dandu yáha ga nì ndulocó-nè, te nì cachi-nè iin-ne xì inga-nè:

—Pues nú ducán nduá, dandu ùhì ndisa càcu anima iin nèhivì.

26 Dandu nì indehè vaha Jesús-nè, te nì cachi-yà:

—Nèhiví ñuhiví, mà cúí quida-neàmà. Doco Dios, vətùni, vàchi nsidaa iñàha, mà úhì quida-yañà.

²⁷ Dandu nì cachi Pedro xì-yá:

—Nsiùhù, sàni nacoo-nsi nsidaa ñà-ndùá icúmí-nsí, te vàxi-nsi nchícùn-nsi mii-ní, Stoho-nsi Señor. Ñàyùcàndùá, ¿índù iin ñà-vàha icúmí-nsí nìhì-nsí?

²⁸ Dandu nì cachi-yà xì nsidaa-né:

—Cunini-nsia palabra ndàcuisì yohó: na sáà tiempu ndusaa nsidaa ley ñuhiví, dandu yùhù ana nduú Tnaha Nèhiví Ñuhiví, icúmí nàcòì nùù silla ndiaha xí. Te daa cunduu quivì nìhìtáhvi stná nsi-úxìn ùì mii-nsiá, màcùndoo stná-nsià nùù iin iin silla vico ma, te dandacú-nsiá nùù nsidaa descendencia xì nsi-úxìn ùì dèhe Israel.

²⁹ Daaní, nú sàhà yùhù sàni nacoo iin nèhiví iñàha, dandu iin cientu gà tantu ñà-jaàn icúmí-né nìhìtáhvi-né. Mate icúmí-né nacoo-ne vehe-ne, ò ñani-né, ò cúha-ne, ò yua-né, ò dihi-né, ò ñahàdihí-né, ò déhe-ne, ò ñuhù xí-né sàhà yùhù, có-quidámà, vàchi iin cientu gà tantu icúmí stná-né nìhìtáhvi-né, te nìhì stná-né vida ndiaha nicanicuahàn.

³⁰ Doco cuàhà nèhiví idónuu vichi, icúmí-né sàà-né natenchicùn-né ndè cahà-xí quivì yucán. Te cuàhà ana nchícùn cahà-xí vichi, icúmí-né nàcòdònùù-né nùù-xí.

20

Ejemplu nì nacani Jesús sàhà peón xíquidachuún xì sì-úvà

¹ Ducán iá ñuhiví ùì xí mii-yá iá ansivi nacua nì quida iin lamú, naha nì quee-ne cuàhàn-né nducu-né peón caquidachuún nùù-né.

² (Te na ní tui-tè), dandu nì ndòo-ne ñà-chiyàhvi-ne iin dihùn plata quivì, ñàyùcàndùá nì techuún-nète ñà-cacuhùn-te quidachuún-te itu-né.

³ Daaní, nahi càhùn nì quee tu-ne cuàhàn-né yàhvi, te yucán nì xini-né itá uun itnii gá tiàa.

⁴ Ñàyùcàndùá nì càhàn-né xì-té áma cùhùn stná-te quidachuún-te itu-né, te quiyàhvi stná-te iyuhu nacua ndiá ìcà. Ñàyùcàndùá, nì dándàà stná-te cuàhàn-te.

⁵ Daaní, tucu tu nì quee-ne nahi càxíhùì, te yucán nì nìhì tú-né iin ùì gà peón; stná càhùn nì cuaà, ducán nì quida stná-né.

⁶ Daaní, nahi càhùhùn tucu tu nì quee-ne nì xini tu-ne itá úún más gà tiàa yucán, ñàyùcàndùá, nì cachi-né xì-té: “¿Índù chuun ndui yacá itá úún-nsiá?”

⁷ Te nì cacachì-te xi-né: “Divi sàhá còò iin taxi xi chuun quida-nsi”. Dandu nì cachi-né xì-té: “Pues cuahán stná-nsià quidachuún stná-nsià itui, te quiyàhvi stná-nsià nacua ndiá ìcà”.

⁸ Daaní, na ní cuaà dahuun, dandu nì cachi lamú mà xì tiàa dandacú nùù nsidaa peón mà: “Cana-ní nsidaa-té nì quixí-te quiyàhvi-tè; doco dihna peón nì quìhvi último nì cáyàha, dandu ducán cunchicùn tnahá-te quìhvi-tè dècuèndè stná nùù peón nì quìhvi primeru”.

⁹ Ñàyùcàndùá, dihna tiàa nì caquìhvi nahi càhùhùn nì yàha, te iin iin-tè nì nìhì-té iin iin dihùn plata.

¹⁰ Daaní, nì cayàha stná peón nì quìhvi naha, te chicá más cuàhàn-te nìhì-té cahan-té, doco cóó. Iin-ni nì canihì nsidaa-té.

¹¹ Ñàyùcàndùá nì quesaha-té daquée cuàchi-tè dìquì lamú mà,

¹² cachí-te xi-né: “Cuisì iin hora-ni nì caquidachuún nècuàchì último jaàn, te quida-ní cuenta na ian dava-ni nì quidachuún-né xì nsiùhù, mate ndui yacá nì quidachuún ndee-nsí nùù cahni”.

13 Dandu nì cachi lamú mà xì iin tiàa mahì peón mà: “Còó, amigo, màdì cuáchi nduá quidé. ¿Amádi sání ndòo sahnú-nda ñà-quiyàhvi iin iin-nsia iin-ni dihùn plata?

14 Tnii-ní yàhvi-ní, te cuahán-ní, vàchi yùhù cuní ñà-dava-ni quiyàhvi stná nècuàchì último yohó nacua quiyàhvi mii-nsiá.

15 ¿Á coo derechu xi ñà-quide xì dihùn xí nacua chítñuní inì? ¿ò cumbídiâ inì-ní ñà-nì quide iin ñà-vàha (sàhà nècuàchì mà?”), nì cachi lamú mà).

16 Sàháyùcàndüá, nècuàchì chicá idónuu vichi, icúmí-nê sàà-nè natenchicùn-nè ndè cahà-xí, te nècuàchì nchícùn cahà-xí vichi, icúmí-nê sàà-nè nàcòdònnù-né nùù-xí. Vàchi mate cuáhà nèhivì cánà (cundoo nùù Dios), doco sacú-nè cunduu ana nacàxin-ya.

Nansa nì cachi tu Jesús inga xichi ñà-icúmí-yâ cui-yâ

17 Daaní, meru xicá Jesús ichì mànana-ya cuahàn-ya ñuu Jerusalén, te nì tavà cuàán-yá nsì-ùxìn ùi tiàa dacuahá-yá, te nì cachi-yà xì-né:

18 —Cunaha-nsiá, icúmí-ndá sàà-ndà ñuu Jerusalén, te yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví, icúmí yàhi ndahà dùtù xícusahnú yucán, xì ndahà stná nècuàchì ley xi veheñùhu, te icúmí-nê cachi-nè ñà-fuerza icúmí cui.

19 Dandu dayáha-ne yùhù ndahà tè-inga raza ñà-cuàcùndiaà-te yùhù, te cahni cui-te yùhù, dandu chituu-tè yùhù nchìca cruz, doco tixi ùni quivì icúmí natiacui.

Ñà-ndüá nì xicàn dihi Jacobo xì Juan nùù Jesús

20 Daaní, vaxi ñahàdihí Zebedeo nùù-yá, ndacá-né dèhe-ne, te nì sàcùin sísì-né nùù-yá, cuní-nè càcàn-nè iin favor nùù-yá.

21 Te nì cachi-yà xì-né:

—¿Índù iñàha cuní-ní?

Te nì cachi-nè xì-yá:

—Cuní ñihítàhvi ndúì dèhi yohó ñà-cundoo iin iin-tè ladu-ní quivì sàà-ní cusahnú-ní ñuhiví, iin-tè coo ladu cuahá-ní, te ingà-te ladu itní-ní.

22 Dandu nì cachi-yà xì ndúì tiàa ma:

—Mii-nsiá, có-sànihì ini-nsiá ñà-ndüá xicàn tàhvi-nsiá nùù. ¿A vátùni cundee inì-nsia ndoho-nsia nacua icúmí ndohi te yàha stná-nsiá tnùndoho nacua icúmí yàhi?

—Jaan —nì cachi-nè— vátùni stná nsiùhù.

23 Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Ñà-ndàà nduá, icúmí-nsiâ ndoho-nsia nahi yùhù, te icúmí-nsiâ yàha stná-nsiá tnùndoho nahi yùhù; doco ñà-danítàhvi mii-nsiá cundoo iin iin-nsia iin iin ladúì, mà cúì, vàchi có-quidá tocar yùhù quide ñà-jaàn. Yuamání nduú ana chítñuní inì-xi índù nèhivì ñihítàhvi cundoo iin iin ladúì.

24 Daaní, na ní xinitnùhu ùxìn gà nècuàchì dacuahá-yá, nì cuduchi gá ini-nè sàhà ùi ñàní mà.

25 Doco nì cana-ya nsidaa-né ni nátácá-nè nùù-yá, te nì cachi-yà xì-né:

—Sà-ínahá-nsiâ nansa xíquida tè-cùsáhnù inga ñuu, fuerte cusáhnù-te nùù nèhivì ñuù-te; vàchi nsidaa tè-nihí chuun ñuu yucán, ndee dandacú-te nùù nècuàchì ñuù-te.

26 Doco mii-nsiá, màsà quidá-nsiá ducán. Còó, vàchi nú iá ana cuní cunduu ana dandacú nùù-nsiá, dandu icúmí-nê cunduu-ne ana xinúcuáchi nùù nsidaa-nsiá.

27 Vàchi nècuàchì cuní codònnù nùù-xí, icúmí-nê cunduu-ne nahi peón chindéé xí nècuàchì dava ga.

28 Dècuèndè stná yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví, cóni quésái ñuhiví yohó ñà-cunucuachi nèhivì nùù. Còó, sàhà-ñá cunucuachi míí nùù-né nì

quesai, dandu después cuàhi vida-xi cuì cuenta xi-ne, te ducán nàcùndoo cuàhà-né libre.

Nansa nì natùinuù ùi nècuàchì cuaá nì quida Jesús

²⁹ Daaní, mii-yá xì compañeru-yà, nì quihin-ya ichì nì quee-ya ñuu Jericó, te nchícùn cuàhà gá stná nèhivì dava ga.

³⁰ Te yuhù ichì yucán ndoó ùi nècuàchì cuaá. Te na ní tiacu-nè cuàhàn yàha Jesús, dandu nì quesaha-né cána ndee-né, cachí-nè:

—¡Stoho-nsì Señor! ¡Mii-ní descendencia ùi xí David! ¡Cuhi inì-ní nsiùhù!

³¹ Dandu nèhivì cuàhà yucán, nì canàhá-nè xì nècuàchì cuaá mà:

—Màsà cána ga-nsià —cachí-nè.

Doco nècuàchìmà, chicá ndee ní cána-ne, cachí-nè:

—¡Stoho-nsì Señor! ¡Mii-ní descendencia ùi xí David! ¡Cuhi inì-ní nsiùhù!

³² Dandu nì cucuiin-yà, te nì cana-ya nècuàchì cuaá mà nì cachi-yà xì-né:

—¿Ndíà nduá cuní-nsià quide sàhà-nsiá?

³³ Te nì cachi-nè xì-yá:

—Stoho-nsì Señor, cuní-nsì natùinuù-nsì.

³⁴ Ñàyùcànduá nì cuhi ini-yànè, te nì chituu-ya ndahà-yá nùù-né. Te vichi vichi nì natùinuù-né. Dandu nì tenchicùn stná-nè mii-yá cuàhàn-nè.

21

Nansa nì tui iin burru ñà-cuindànùú Jesús quihvi-ya ñuu Jerusalén

¹ Daaní, nì sàà-yà xì-né yatni ñuu Jerusalén ndé iá iin ñuu tii nani Betfagé, yatni dìni yucù Olivo. Dandu nì càhàn-yà xì ùi nècuàchì dacuahá-yà ñà-nì cùhùn cueé-nè nùù-xí.

² Te dohó nì cachi-yà xì-né:

—Cuahán-nsià ñuu tii chicá nùù-xí. Te yucán icúmí-nsiá cuni-nsià nuhní iin burru xì dèhe-sì. Quisi yucán ndaxin-nsiá, cundaca-nsia quixi.

³ Te nú càhàn nèhivì xì-nsiá sàhà-sí, dandu cachi-nsià xì-né ñà-Stoho-ndà Señor xiñuhu xi-sí, doco luego naxicocuñ-si —nì cachi Jesús.

⁴ Cunaha-nsiá, ducán (nì cachi-yà xì-né) sàhà ñà-nì cùú ndisa ñà-nduá nì cachitnùhu iin nèhivì xí Dios sàhaha na ní cachi-nè palabra yohó:

⁵ Dohó cachitnùhu-nsia xi nèhivì ñuu Sión, (divi nduú ñuu Jerusalén): “Cundehe-nsiá, yucán vaxi rey xi-nsia, niñnú ndáhví ínì-yà, te indánuú-yá iin burru chii nduú dèhe iin quisi (sànsidá)”.

(Ducan nì cachitnùhu nècuàchì sàhaha ma.)

⁶ Daaní, nì caquihin ùi nècuàchìmà ichì cuàhàn-nè chuun ma, nì caquida-ne nacua nì dandàcù Jesús nùù-né.

⁷ Nì saca-ne burru mà vaxi xi dèhe-sì. Dandu nì chitandòó-né sìcoto xi-ne dìquì-sì, te nì sàcùnùú-yási.

Nansa nì quidañuhu nèhivì Jesús na ní quihvi-ya ñuu Jerusalén, nì chitanduhù-né dòò-né ichì según estilu xi-ne

⁸ Daaní, dava nècuàchì cuàhà yucán, nì chitanduhù-né dòò-né ichì ndé icúmí-yà yàha-ya, te dava-ne, nì sahnde-nè ndahà yutnù nì chindoo stná-né ichì mà, (te ducán nì nducutá).

⁹ Te nèhivì idónuu, xì stná nècuàchì nchícùn cahà-xí, cána ndee-né, cachí-nè:

—¡Viva ana sahnú yohó! ¡Descendencia ùi xí rey David nduú-né! ¡Ndiaha gá ndeníhí vaha-ndané, vachi cuenta xi Stoho-ndà Señor vaxi-ne! ¡Ansivéhé cahnú mii-yá iá ansivi!

¹⁰ Daaní, na sání quihvi-ya ñuu Jerusalén mà, dandu nì ndulocó gá nsidaa nèhivì ndoó yucán, cachí-nè:

—¿Ana divi nduú nècuàchì yohó?

¹¹ Te nì naxiconihí nèhivì cuáhà mà:
—Jesús nani-né, te nduú-né iin nècuàchì cáhàn cuenta xi Dios. Te meru ñuu-nè nduú ñuu Nazaret iá ladu Galilea.

Nansa nì tavà Jesús tè-dìcò xi tè-xiín fuera patiu veheñùhu cahnú

¹² Dandu cuáhàn-yà veheñùhu cahnú xí Dios, te nì taxi-yá nsidaa tè-dìcò xi tè-xiín yucán, te nì ducùn nsihí-yá mesa xi tiàa damá dihùn inga ñuu, te nì ducùn stná-yà silla xi tè-dìcò loma,

¹³ cachí-yà xì nsidaa témà:

—Dohó cachí (Dios) nùù tutu ìì: “Veheñùhu xi cunduu iin vehe ndé nataca nèhivì càcàn tàhvì-né nùí”, cachí-yà. Doco sàhà mii-nsiá sàni nandua na iin lugar ndé ndoó cuáhà tècuìhnà —nì cachi Jesús.

Nansa nì cuduchi ini nècuàchì veheñùhu sàhà Jesús

¹⁴ Dandu nì catnàtuu cuáhà nècuàchì cuhí nùù-yá, dava-ne cuaá-nè, te dava-ne xicá cuéhê-nè; te nì dàndúvaha-yanè.

¹⁵ Doco dùtù xícusahnú, xì nècuàchì ley xi veheñùhu, nì cuduchi ini-nè na ní xini-nè ñà-cuáhà guá milagru quidá-yá. Te nì tiacu stná-nè cána ndee ñà-cuati ini veheñùhu, cachá sàhà-yá: “¡Ndiaha gá ana sahnú yohó; descendencia ìì xí rey David nduú-né!”

¹⁶ Ñàyùcàndùá, nì candudana nècuàchìmà, cachí-nè xì-yá:

—¿A có-íníní-ní nansa cachí ñà-cuati jaàn?

Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Jaan, íníní. Doco mii-nsiá, a táñâha ga cahvi-nsia (ndé cáhàn nèhivì xì Dios, cachí-nè palabra yohó):

Ndè stná ñà-cuati xi mée tíquìn sàni dàtnúù stná-ní sàxínítnùnì-xi, te nì nìhì-vé naquimanì ndiaha-vé mii-ní.

(Ducán nì cachi Jesús xì nècuàchìmà.)

¹⁷ Dandu nì naco-yane, te nì quee-ya ñuu mà cuáhàn-yà ñuu tii Betania, te yucán nì quidì-yà.

Nansa nì sadi Jesús nùù nù-higu cóni càná quisì vídì-nu

¹⁸ Na ní tùinuù, nì quihin-ya ichì màndixi-ya ñuu cahnú, dandu nì xihì-yà doco.

¹⁹ Te nì xini-yà jaàn yatni ichì mà iín iin nù-higu. Ñàyùcàndùá, nì tnàtuu-ya ndé iín-nu, doco còò quisì vídì caá, cutu ndahà cuií-ni-nù iá. Ñàyùcàndùá nì cachi-yà xì-nú:

—Màsà nunca cana ga quisì vídì yohó.

Dandu luegu nì ichì dahuun-nù.

²⁰ Te na ní xini nècuàchì dacuahá-yá ñà-ndùá nì cuu, nì ndulocó-nè, te nì cachi-nè:

—¿Índù chuun yàchì guá nì ichì nù-higu jaàn?

²¹ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Ñà-ndáà ndùá cachí xì-nsiá yohó; nú ni cúníndísâ vaha-nsia, te có-ndoó-nsiá xì duda, dandu vátùni quida stná-nsiá milagru, doco màdì cuisì milagru na ian nì cuu xi nù-higu yohó. Còó, dècuèndè vátùni cachi stná-nsiá xì yucù jaàn ñà-nì cúxíóá, te quècahnua ini mar, te divi ducán ndisa icúmí cuu.

²² Vàchi nú ni cúníndísâ víi-nsiá, dandu nìhìtàhvì-nsiá nsidaa ñà-ndùá nì càcàn tàhvì-nsiá nùù Dios.

Nansa nì cachi tè-xídandacú ñà-còò derechu xi Jesús quida-ya ñà-ndùá quidá-yá

²³ Daaní, nì nansìhvi-ya veheñùhu cahnú, te nì quesaha-yá chináhá-yà nèhivì. Doco nì catnàtuu stná dùtù xícusahnú, xì stná nècuàchì xídandacú nùù ñuu mà, cachí-nè xì-yá:

—¿Índù nì nihì-ní derechu quida-ní ñà-ndùá quidà-ní? ¿Ana divi nì dándacú nùù-ní ñà-quida-ní ducán?

²⁴ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Yùhù cuní stnáì ndàcàtnùhí nùù mii-nsiá, te nú ni náxicónihî-nsiá nùù, dandu cachitnùhu stnáì xì-nsiá ana divi nì dándacú-xì nùù.

²⁵ Cachi-nsiá xì ana divi nì dándacú-xì nùù Juan (Bautista) ñà-quida ì-nè nèhivì. ¿A Dios nì cachi xì-né, te ò nèhivì ñuhiví?

Dandu nècuàchìmà, nì candatnuhu tnahá nsidaa-ní mii-né, cachí-nè:

—Nú ni cachí-ndà Dios nì dándacú-xì nùù Juan, dandu cachi Jesús xì-ndà: “¿Índù chuun cóni xínindísâ-nsiá nècuàchìmà, nú ducán?”

²⁶ Doco nú ni cachí-ndà ñà-divi nèhivì uún nì cachi xì nècuàchìmà, dandu yúhí-ndà ndiá ndúá quida nèhivì xì-ndà, vâchi nsidaa-né quidá-né cuenta iin ana nì càhàn cuenta xì Dios nì sanduu ndisa Juan mà.

²⁷ Ñàyùcàndùá, nì cacachi nècuàchìmà xì-yá:

—Cò-cùndàà ini-nsi ana divi nì dándacú-xì nùù Juan.

Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Ni yùhù, mà cáchì stnáì xì-nsiá ana divi nì dándacú-xì nùù ñà-quide ñà-ndúá quidé.

Ejemplu sàhà tiàa ndoó ùi dèhe-xi

²⁸ (Dandu nì cachi Jesús xì-né:)

—¿Nansa tuxí inì-nsia (sàhà ejemplu yohó)? Nìsa ìa iin tiàa ndoó ùi dèhe-xi. Te nì cachi-nè xì iin-tè: “Cuahán vichi duha, quidachuun itu-ndà ndé iá sì-uva xì-nda”.

²⁹ Te nì cachi dèhe-ne mà: “Còó, vâchi có-càhín cùhìn”. Doco después nì naxicocuñ inì-te, te nì sàhàn-te nì quidachuún-te.

³⁰ Dandu nì sàhàn yua ma ní càhàn tu-ne xì inga dèhe-ne, cachí-nè xì-té nacia nì cachi-nè xì tè-primeru mà (ñà-nì cùhùn-te quidachuún-te). Te nì cachi tèchii ùi mà: “Juùn, yohó cùhìn, papá”. Doco cóni sàhàn-te.

³¹ Pues, vichi cachi-nsiá xì índù tèchii ma nì quida ndisa ñà-ndúá nì dándacú yua-té.

Te nì cachi nèhivì iníni má:

—Divi tè-primeru mà.

Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—(Cachí vâha-nsia.) Te palabra ndàcuìsì ndúá cachí xì-nsiá yohó: chicá mà úhì càcu tè-dàchíyàhvi (cachíhì guá ini-nsiá), ò iin nècuàchì ñahà quidá ndevàha, te sàà-nè ñuhiví ì xí Dios, mientras mii-nsiá, ùhì gà càcu-nsia ducán.

³² Vâchi na ní quixi Juan Bautista cóni xínindísâ-nsiá (na ní càhàn-nè sàhù) sàhà ichì váha Dios. Doco tè-dàchíyàhvi, xì stná nècuàchì ñahà iá cuàchi xi, nì xinindisá-né nècuàchìmà. Te nú sàni xini-nsiá (nì xinindisá cuàhà nècuàchìmà), dandu ¿índù chuun cóni náxicócuñ stná ini-nsiá ñà-cunindisá-nsiá?

Ejemplu sàhà medieru malu

³³ Cunini-nsia, vâchi cuàhìn nacani inga ejemplu. Nì ìa iin lamú nì dándandèe nducu yòhò sì-uva nùù ñuhù xì-né, te nì quida-ne corra-ñà. Dandu nì quidavàha stná-nè iin pilá cahnú ndé cuñuhu ndudi quisì mà. Te nì quidavàha stná-nè iin torre ndé cundiaa peón inii itu mà. Dandu nì tatu-nè itnii medieru, te cuàhàn-nè inga ñuu xicà.

³⁴ Daaní, na ní sàà tiempu cùchi quisì vídì mà, dandu nì techuún-né iin ùi peón xi-ne nùhù naquihin xi fruta nùù medieru mà.

³⁵ Doco na ní canasaa nècuàchì mà yucán, nì catnii medieru mà nsidaa-né, te nì sahnì cuií-te iin-ne, inga-nè nì sahnì dahuun-tè, te inga-nè nì canì yuu-té.

³⁶ Daaní, inga tu nì techuún lamú mà más gà peón xi-ne nùhù tu, te chicá más nduú-né nùù nècuàchì nì nùhù primeru. Doco divi ni ducán nì quida quini medieru mà xì nècuàchì mà.

³⁷ Dandu último nì techuún lamú mà dèhemanì-né nùhù, vèchi ádi quidañuhu-té dèhe-ne nì cahan-né.

³⁸ Doco na ní xini-te vèxi dèhe lamú mà, dandu nì candatnuhu tnahá-te, cachí-te: “Tè-yòhó nduú tè-icúmí ndutahví (xì ñuhù yohó). Vichi cahni-ndàtè chicá vaha, dandu mii-nda nanduu-nda stoho ñuhù”, nì cacachì-te.

³⁹ Ñàyùcàndùá, nì catnii-tè nècuàchì mà nì tavà-ténê iladu nùù ñuhù mà, te nì casahnì-ténê.

⁴⁰ ‘Pues, vichi ¿ndià nduá icúmí quida stoho itu mà xì medieru mà nú sàni nasaa-nè yucán? —nì cachi Jesús.

⁴¹ Dandu nècuàchì iníni, nì cachi-nè xì-yá:

—Icúmí-nè dandañuhú dahuun-ne tè-malu mà. Ni-iyuhu mà cúhí ini-nète. Dandu después nanducu gá-nè medieru tùha quida vii, divi nècuàchì tùha nacuàha xi-né quisì vídì tiempu iá-si.

⁴² Dandu nì cachi-yà xì-né:

—¿A táñaha ga cahvi-nsia nùù tutu ì ndé cachá` palabra yohó?:

Nì ìa iin cavà, te nì cahíchì ini albañil-ña, doco vichi sàni sàà mà nì sàcùndua yùù vicò esquina vehe. Divi Stoho-ndà Señor nduú ana nì quida ducán, te ndulócô-nsi ñà-ndiaha guá nì quida-ya.

(Ducan nacání nùù tutu ì.)

⁴³ Ñàyùcàndùá, yùhù cachí xì-nsiá, mà níhì gá nèhivì ñuu yohó derechu cundoo-ne ñuhivì ì xí Dios; còó, nèhivì inga ñuu icúmí nihitáhvi xán, te mii-né, ndisa, icúmí-nè quida vii-né na iin medieru vaha tùha nacuàha vii xì cosecha.

⁴⁴ Te (cunaha-nsiá, yohó iá gà stná inga ejemplu sàhà cavà mà): nsidaa ana caquihì sahà-xí cavà ma, icúmí-nè nacuehè-nè. Te nsidaa ana nacava mà òquì-xí, tàdì nchihì-nè quida —nì cachi Jesús.

⁴⁵ Te (cunaha-nsiá, yucán itá stná) dùtù xícusahnú, xì nècuàchì fariseu, te iníni stná-nè ejemplu nì nacani-ya, te nì cundaà ini-nè, divi mii-né cáhàn-ya sàhà-xí.

⁴⁶ Ñàyùcàndùá, nì cuni-nè tnii-neyà, doco yúhì-nè nèhivì cuáhà ndoó yucán, vèchi ndeníhì nècuàchì mà mii-yá ñà-nduú-yá iin ana cáhàn cuenta xì Dios.

22

Ejemplu sàhà vicò nándàhà

¹ Daaní, nì quesaha Jesús nì nacani tu-ya xì-né inga ejemplu, te dohó nì cachi-yà:

² —Dohó iá ñuhivì ì xí Dios nacua nì quida iin rey na ní nandàhà dèhe ii-né; nì quida-ne iin vicò cahnú.

³ Te nì techuún-né peón xi-ne ñà-cacanuú-tè cachitnùhu-tè xì nsidaa nèhivì sàni cànà. Doco cóni cùnì nècuàchì mà quixi-ne.

⁴ Ñàyùcàndùá, nì techuún rey mà más gà peón xi-ne cacanuú-tè cachitnùhu-tè. Te dohó nì cachi-nè xì-té: “Cachì-ndá xì nèhivì cànà mà ñà-sà-íá quixi-ne vicò, vèchi sàni cuyucun comida; sàni xihì buey xì nsidaa gá quisì ndatnù. Sà-íá nsidaá ndiatúá-nè”, nì cachi rey mà.

⁵ Doco nêhivì cànà mà, cóni quihín casu-nè, nì caquee nsidaa-né cuàhàn-nè nùu chuun xi-ne. Iin-ne cuàhàn-nè nùu itú, inga-nè cuàhàn-nè ndé iá venta xi-ne.

⁶ Te dava ga-nè nì tniì xi peón xi rey mà nì quida quini-ne xì-té, nì sahnì-néte.

⁷ Ñàyùcàndüá na ní inini rey mà, cuàhà gá nì xidà ini-nè, te nì techuún-né soldadu xi-ne nì dàndáñúhú-té nêhivì mà, te nì sahmì-tè ñuu-nè.

⁸ Dandu nì cachi rey mà xì peón xi-ne: “Sà-íá listu vicò-xí, doco nêhivì nì cachi quixi primeru, cóni nátüi-ne nihítáhvi-né.

⁹ Ñàyùcàndüá, vichi cuahán-ndâ ndè ichì nahnú, te quida-ndá invitar nsidanicuú nêhivì ndácùhun stnaha-xi-ndá, te cachi-ndá xì-né ñà-nì quixí-né vicò xí”.

¹⁰ Ñàyùcàndüá, nì caquee peón mà inga xichi nì nacàhin-tè calle ñuu mà nì dànatácà-te nsidanicuú ana nì ndacùhun stnaha-xi-té, vâha-ne ò malu-nè, te ducán nì chitu vehe rey mà nêhivì.

¹¹ 'Daaní, nì quihvi rey mà ndé iá vicò, te nì xini-nè jaàn iá iin tiàa có-ndìxí vícò nacua ndiá ìcà-ndà na ndoo-nda vicò nándàhà.

¹² Ñàyùcàndüá, nì cachi-nè xì nêcuàchìmà: “Amigo, ¿índü chuun nì yàha-ní vicò yohó, te có-ndìxì-ní sìcoto nacua ndiá ìcà-ní?” Doco nêcuàchìmà, mànicüí naxiconihí-né nùu rey mà.

¹³ Dandu nì cachi rey mà xì peón xi-ne: “Chicuhni-ndá ndahàsàhà nêcuàchì jaàn, te dacana-ndánè fuera ndé iin tnúú; (ndahví-nè), vâchi yucán nduú lugar ndé yâha ga cuacu nêhivì, te càna stná nùhu-ne”, nì cachi rey mà.

¹⁴ Pues sàhà (ejemplu yohó vátüni cundaà ini-nsià) ñà-cuàhà nêhivì cànà (cundoo nùu Dios), doco sacu-nè cunduu ana nacàxin-ya.

Ñà-ndüá nì cachi Jesús sàhà renta xi ñuu-ndà

¹⁵ Daaní, nì caquee nêcuàchì fariseu nì ndatnuhu tnahá-né nansa cui quida-ne, te dadaná-né mii-yá na cáhàn-yà (xì nêhivì).

¹⁶ Ñàyùcàndüá, nì techuún-né itniì nêhivì nchícùn xì-né nùu-yá, te cutnâhâ stná iin ùi nêcuàchì partidu xi Herodes, te dohó nì cacachi-nè xì-yá:

—Maestro, ináhá-nsí nduu-ní iin nêhivì ndâcuisì inì-xi, te chináhá vì-ní nansa ndisa iá ichì váha Dios. Có-quihín casu-ní nansa cachí nêhivì, te nì có-yûhí stná-ní ni-iin-ne.

¹⁷ Ñàyùcàndüá, cuní-nsi cachi-ní xì-nsí nansa tuxí inì-ní, ¿a vátüni sâha Dios lugar chiyâhvi-nda renta nùu rey cahnú César, á coó?

¹⁸ Doco Jesús, sàni cundaà ini-yà có-xìcàn tnùhu sahnú ndisa-ne nùu-yá. Ñàyùcàndüá nì cachi-yà xì-né:

—(Ndahví-nsià, vâchi) dananí uun-nsia vâha guá-nsià. ¿Índü chuun cuní-nsià quida-nsia maña nùí?

¹⁹ Dacuní-nsià yùhù iin dihùn xí-nsià chíyâhvi-nsia sàhà renta, cundehí.

Dandu nì sâha-neyà dihùn plata mà.

²⁰ Te na ní indehè-yáña, dandu nì cachi-yà:

—¿Ana dìnúú-xí, te ana dìquívì-xí itúú ìcà dihùn yohó?

²¹ —Divi rey cahnú César —nì cachi-nè.

Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Nú ducán ndüá, dandu nacuàha-nsia César ñà-ndüá icúmí-nsiâ cuàha-nsiâte, te cuàha stná-nsià Dios ñà-ndüá ndiá ìcà-nsiâ cuàha-nsiayà —nì cachi Jesús.

²² Dandu nêhivì mà, nì ndulocó-nè sàhà palabra jaàn, te nì naco-neyà cuàhàn-nè.

Nansa nì cachi Jesús iá nansa natiacu-ndà

²³ Daaní, quìvì yucán nì tnàtuu itnii nècuàchì saduceu nùu-yá, nì cànàn-nè xì-yá. Nècuàchì yucán, có-xìníndísâ-né ñà-ìcúmí-ndá natiacu-ndà. Ñàyùcàndùá, dohó nì cachi-nè xì-yá:

²⁴ —Maestro, ñà-yòhó nduá nì tiaa Moisés quida-nda: nú sàni xìhì iin tiàa, te còò déhe-ne nì ndóo (xì ñahàdìhì-nè), dandu icúmí ñani nsii ma nandàhà-né xì ñahàcuàán nì ndòo ma, áma cóo iin dèhe-ne; dandu quida-nda cuenta na ian dèhe nsii ma nduú mée mà.

²⁵ 'Pues cunaha-ní, nì sandoo ùsà ñàní ñuu-ndà yohó, te nì nandàhà nècuàchì primeru, doco nì xìhì-nè, te còò déhe-ne. Ñàyùcàndùá, nì ndòo ñahàdìhì-nè nùu ñani-nè nchícùn gà.

²⁶ Daaní, divi ducán nì cuu stná xì nècuàchì ùì, nì xìhì stná-nè, te còò stná dèhe-ne, te nì ndòo ñahàdìhì-nè nùu inga ñani nchícùn gà; te iin-ni nì quida-ne seguir ducán dècuèndè (nì xìhì stná) nècuàchì ùsà.

²⁷ Dandu por último nì xìhì stná nècuàchì ñahà.

²⁸ Ñàyùcàndùá, na sáa quìvì (cachí-nsiá) natiacu nsii, ¿índù tiàa ma nacuaca xì nècuàchì ñahà mà? vèchi antes nsi-úsà-nè nisa ìa xì-ñá.

²⁹ Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Còó; có-càchì vii-nsiá, vèchi có-cùndáa inì-nsia nansa cachí tutu ìì xí Dios, nì có-cùndáa stná inì-nsia ñà-càhnù-guá poder xì-ya.

³⁰ Cunaha-nsiá, na sáa quìvì natiacu nèhivì, mà nándàhà gá-nè, vèchi nahi ángel ndoó ansivi (xinúcuáchì) nùu Dios, ducán icúmí nanduu nècuàchì nsii.

³¹ Pues vèchi cuàhìn càhìn xì-nsiá sàhà nansa ía ndisa natiacu nsii. Ádi sání cahvi-nsia nansa nì cachi Dios xì-nsiá palabra yohó:

³² “Yùhù nduí Dios cahvi nsi-Abraham, xì nsi-Isaac, xì nsi-Jacob”, cachí-yà. (Ñàyùcàndùá, itiácú ìì nècuàchì nsii ma), vèchi nècuàchì sàni xìhì dahuun ndisa, mà cúí cahvi gá-nè Dios; cuisì ana itiácú càhvì xì-yá

³³ —nì cachi Jesús. Te na ní inini nèhivì cuáhà mà ñà-nduá nì cachi-yà, dandu yáha ga nì ndulocó-nè.

Nansa nì cachi Jesús índù ley xì Dios nduú ley chicá ndiaá

³⁴ Dandu nì xinitnùhu nècuàchì fariseu ñà-sàni cundee-yá nùu nècuàchì saduceu, mànicúí nanihì tnùnì ini-nè nansa naxiconihí-né nùu-yá. Ñàyùcàndùá nì nataca nècuàchì fariseu mà;

³⁵ te iin-ne nduú nècuàchì ley xì veheñùhu, te nì tnàtuu-ne nùu-yá nì ndàcàtnùhù-né ñàhà nùu-yá, a ver nansa naxiconihí-yá. Te dohó nì cachi-nè xì-yá:

³⁶ —Maestro, nùu nsidaa ñà-nduá nì dàndàcú Dios nùu ley xì-ya, ¿índù-ñá chicá ndiaá?

³⁷ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Icúmí-ndá cuu ini-ndà sàhà Stoho-ndà Dios xì nsidanicuú anima-ndà, xì nsidanicuú voluntad xì-nda, xì nsidanicuú stná sàxìnítnùnì-ndà.

³⁸ Ñà-jaàn nduá chicá ndiaá dandacú-yá, te chicá chuun cahnú nduú stná.

³⁹ Daaní, nacua cachí ley primeru mà, ducán cachí stná ley ùì nì dàndàcú-yá, (vèchi dohó cachá): “Nacua cuú ini-ndà sàhà mii-nda, ducán icúmí stná-ndà cuu ini-ndà sàhà ñanìtnaha-nda”.

⁴⁰ Cunaha-nsiá divi ley jaàn nduú yohò nsidanicuú ley xì Moisés xì nsidaa gá stná palabra nì cachi profeta nisa cànàn cuenta xì-ya.

¿Ana divi nduú yohòtéhè Cristu?

⁴¹ Ndoó ìì nècuàchì fariseu yucán, te nì cachi Jesús xì-né:

⁴² —¿Nansa cachí mii-nsiá sàhà ana nduú Cristu? ¿Índù descendencia nduú-yá (cahan-nsiá)?

Te nì cachi-nè xì-yá:

—Divi David nduú yohòtéhè-yá.

⁴³ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Pues, nú ducán, dandu ¿índù chuun nì cachi David ñà-stoho-nè nduú-yá na ní càhàn-nè sàhà-yá tìxi poder xi Espíritu Ìì xí Dios? Vàchi dohó nì cachi nècuàchìmà nùù tutu ìì:

⁴⁴ Nì càhàn Yua-nda Dios xì Stohì, (divi Cristu), te nì cachi-yà: “Yohó coo-ní ladu cuahí ndè cachi sàà cundeí nùù nsidaa ana xiní ùhì xì-ní, dandu cusahnú fuerte-ní nùù-né”.

⁴⁵ Cundehè-nsiá, nì cachi David ñà-Stoho-nè nduú Cristu, doco nú ducán nduú-yá, dandu ¿índù modo cunduu stná-yà iin descendencia xi-ne? (Doco ñà-ndàà nduá.) —nì cachi Jesús.

⁴⁶ Doco còò ni-iin nèhivì nì nánìhì tnùnì gá ini-nè naxiconihí-né nùù-yá ni-iin palabra. Ñàyùcànduá, quivì nùù-xí cónì sáha ga-nè valor da-davátnáhâ-né xì-yá.

23

Ñà-nduá nì cachi Jesús sàhà nècuàchì fariseu xì sàhà nècuàchì ley xi veheñùhu

¹ Dandu nì càhàn tu-ya xì nèhivì cuáhà yucán, xínduu-ne nècuàchì dacuahá-yá, xì stná nècuàchì inínì úún.

² Te dohó nì cachi-yà xì-né:

—Nècuàchì fariseu xi nècuàchì ley xi veheñùhu, iá derechu xi-ne chihaha-nè ley ìì xí Moisés.

³ Ñàyùcànduá, nsidaa ñà-nduá cachí-nè, chivàha-nsiaña. Doco màsà quidá-nsiá nacua quidá mii-né, còó, vachi diín iñàha chináhà-nè, te diín iñàha quidá-né. Nùù mii-né, mà ùhì cachi-nè xì nèhivì ñà-chivàha-ne cuáhà iñàha, doco mii-né, có-chìvàha-neà.

⁴ Doco nèhivì, mà cùndéé ini-nè chivàha nsihi-ne ñà-nduá cachí nècuàchìmà, vachi na iin carga vèe nduá nùù-né, te mate ùhì cunsida-neà, doco ndacú nùù-né. Doco nècuàchì ley mà, còó; ni-iyuhu mà ndánihí-néà, ni có-dúcùn ni-iin dìndàhá-nèà.

⁵ Cunaha-nsiá, nsidaa ñà-nduá quidá nècuàchìmà, cuisì sàhà-ñá cundehè nèhivì-né nduá. Ndahà-né te tnaa-nè nuhnì itni ndé ñuhú tutu ìì, doco puru itni nahnú cuní-nè cundua (na ian vaha guá-nè). Te divi sàhà ñà-yucán nduá nsidá naní stná-nè ñà-vico iá nùù sàhà sìcoto xi-ne.

⁶ Te na sàhàn-nè vicò, ò veheñùhu, dandu nandúcú-nè lugar ndé chicá ndiaha cundoo-ne.

⁷ Te cudí stná ini-nè ñà-cásàhú tnùñuhu nèhivì xì-né yàhvi, te cachí nèhivì xì-né maestro.

⁸ Doco mii-nsiá, màsà nándúcú-nsiâ ñà-cachi nèhivì xì-nsiá maestro, vachi imindaa maestru icúmí-nsiâ, divi nduú yùhù Cristu, te iin-ni ñaní nduú nsidaa-nsiá.

⁹ Ni màsà cáchì-nsiâ “padre” xì ni-iin nèhivì ñuhiví yohó, vachi imindaa ana nduú yua ndisa-nsia, divi nduú mii-yá iá ansivi.

¹⁰ Ni màsà cáchì stnàhá stná-nsiâ “jefe”, vachi imindaa jefe icúmí-nsiâ, divi nduú yùhù Cristu.

¹¹ Te nècuàchì cuní cunduu ana chicá idónuu, divi icúmí cunduu ana xinúcuáchì.

¹² Vachi nsidaa ana datiaá chicá ndiaá, icúmí-nè sàà-nè nducahan-ne. Doco nsidaa ana ndaníhì ndáhvì xì mii-xí, divi nduú ana chicá icúmí ñhì xì tnùñuhu.

¹³ ¡Ndahví mii-nsiá nècuàchì ley xi veheñùhu! Te ¡ndahví stná mii-nsiá nècuàchì fariseu! Vachi datiaá uun-nsia vaha-nsia. Cutu estorbu quidá-nsiá

nùu nèhivì cuní quìhvi ñuhiví ì xì Dios: ni có-quìhvi mii-nsiá, te nèhivì cuní quìhvi, sadí-nsià nùu-né.

¹⁴ '¡Ndahví mii-nsiá nècuàchì ley xi veheñùhu, xì stná mii-nsiá nècuàchì fariseu! Datiaá uun-nsia vaha-nsia. Vàchi tùha-nsia (tnii diqui uun-nsia ley, te) xidándiáá-nsià vehe nècuàchì nì xihì ì-xì, te después sácuìta-nsia nacuatú cuáhà-nsiá na ian vaha guá-nsià. Sàháyùcàndùá, iin castigu chicá fuerte icúmí-nsià ñihì-nsiá.

¹⁵ '¡Ndahví mii-nsiá nècuàchì ley xi veheñùhu, xì stná mii-nsiá nècuàchì fariseu! Vàchi datiaá uun-nsia vaha-nsia. Ndè inicutu ñuhiví nácàhin-nsia, te yáha stná-nsià mar nducu-nsiá ana dayáha-nsia nùu religiòn xi-nsia. Te nú sàni yàha-ne, dandu sàhà (ley) xi-nsia sàa stná-nè nanduu-ne ana malu, ndè ù tantu gà más malu nanduu-ne nùu mii-nsiá, te sàhàjàn chicá yàchì sàa-nè andea.

¹⁶ '¡Ndahví-nsià! vàchi mate nahi nècuàchì cuaá nduú-nsiá, doco cuní-nsià dacúndéhe-nsiá nèhivì índù iá ichì. Vàchi cachí-nsià xì-né ñà-màdì obligaciòn nduá nú ni caquín-ndà compromisu, te chináhá-ndá veheñùhu. Doco ñà-nduú compromisu ndisa nduú ñà-chinaha-nda oro iá veheñùhu, cachí-nsià.

¹⁷ (¡Ndahví-nsià!) ¿Índù chuun có-sàa-nsiá cundaà ini-nsià, te quidámáxiní-nsiá? ¿A có-ínahá-nsià ñà-chicá ndiaá veheñùhu nùu oro mà? vàchi cuisì sàhà-ñá iá ini veheñùhu, ñàyùcàndùá nduá oro ì.

¹⁸ Daaní, cachí stná-nsià ñà-màdì obligaciòn ndisa nduá nú ni caquín-ndà iin compromisu, te chináhá-ndá mesa ì xì Dios. Doco ñà-nduú compromisu ndisa nduú ñà-chinaha-nda promesa iá nùu mesa mà, cachí-nsià.

¹⁹ Pues ¿índù chuun có-sàa-nsiá cundaà inì-nsia, te quidámáxiní guá-nsia? ¿A có-ínahá-nsià chicá ndiaá mesa ì mà nùu nsidaa promesa? Vàchi divi sàhà mesa-mà ñihì stná promesa mà ndu-ìá.

²⁰ Ñàyùcàndùá, nsidaa nècuàchì saquín compromisu, te chináhá-né mesa ì, pues davani queámà na ian chináhá stná-nè promesa iá nùu mesa mà.

²¹ Daaní, stná iin nècuàchì saquín compromisu, te chináhá-né veheñùhu, pues iin-ni nduú stná na ian chináhá stná-nè mii-yá iá ini veheñùhu ma.

²² Te nècuàchì saquín compromisu, te chináhá-né ansivi, davani queé stná mà na ian chináhá stná-nè silla ì xì Dios, xì stná mii-yá iá nùu silla mà.

²³ '¡Ndahví mii-nsiá nècuàchì ley xi veheñùhu, xì stná mii-nsiá nècuàchì fariseu! Vàchi datiaá uun-nsia vaha-nsia, mate túha-nsia cuàha-nsia diezmu xi (yùcù cuatilúhá nahi) ndua ndòò, xì anís, xì cominu. Doco ñà-nduú ley ì chicá ndiaá, ni có-quìhín casu-nsiàñà, mate nacáníámà sàhà nansa cunihnu ndàcuisì ini-ndà, te cundehè ndàhvì stnahá stná-ndà, xì stná ñà-cunihnu vaha ini-ndà mii-yá. Pues ñà-jaàn ndisa ndiá ìcà-nsiá quida-nsia cumplir, te ni có-xiñùhù nacoò stná-nsià diezmu mà.

²⁴ Doco nahi nècuàchì cuaá cuní dacúndéhe xi inga nèhivì índù iá ichì, ducán nduú-nsiá. Mate daxíxin-nsia nsidaa ndutè xihí-nsiá sàhà-ñá màsà cócó-nsià ni-iin quisì tì, doco iin chuun ndiaá ndisa, ni có-ndulócô-nsià sàhámà. Ñàyùcàndùá, ducán queámà na ian sàni coco-nsiá (iin quisì cahnú) na iin camellu.

²⁵ '¡Ndahví mii-nsiá nècuàchì ley xi veheñùhu, xì stná mii-nsiá nècuàchì fariseu! Pues nàhà xicà datiaá uun-nsia vaha-nsia, vàchi dohó iá estilu xi-nsia na ian nacaté-ndá iin pocillu, ò iin còhò, te cuisì yàtà-ñá nacaté-ndá, doco (inià, quini iá. Te divi ducán iá stná) anima-nsià, chitu stná cuàchì ñà-xiho-nsiá cuáhà iñàha, te quidá ndévàha-nsia.

²⁶ ¡Ndahví mii-nsiá nècuàchì fariseu! Cutu quidámáxiní-nsià. Vàchi (nú icúmí-ndá) iin pocillu ò iin cóhò, amádi primeru inià ndundoo, dandu vátùnì coo ndoo (inià xì) stná yàtà-ñá. (Pues ducání xiñuhu ndoo stná anima-nsià.)

27 'jNdahví mii-nsiá nècuàchì ley xi veheñùhu, xì stná mii-nsiá nècuàchì fariseu! Vàchi datiaá uun-nsia vaha-nsia, doco còó. Nahi monumentu (ndé índuxin nsì), ducán nduú-nsiá; vachi cuaha-ni íamá nú sàni ndanuu cuxán, doco inì-xi ñuhú chitu iquì nsí xi cuàhà ñà-sìquini.

28 Ducán iá stná mii-nsiá, indéhe nèhivì mii-nsiá na ian nèhivì vaha nduú-nsiá, doco danani uun-nsia, vachi anima-nsiá, chituá ñà-có-ndiáá.

29 'jNdahví mii-nsiá nècuàchì ley xi veheñùhu, xì stná mii-nsiá nècuàchì fariseu! vachi datiaá uun-nsia vaha-nsia. Pues mii-nsiá nduú ana quidávaha monumentu nù ñaña xí nècuàchì profeta nisa cahàn cuenta xi Dios sàhana, te nsidácútú stná-nsiá lugar ndé xí-índuxin nsì nì sanduu nèhivì vaha.

30 Dandu cachí-nsiá: “Nú ni cúndóó nsiùhù tiempu sàhana ni cuí, dandu mà cáhni-nsí nèhivì cáhàn cuenta xi Dios nacua nì quida xì-ndà”.

31 Pues cunaha-nsiá, sàhà palabra jaàn claru cachí-nsiá ñà-mii-nsiá nduú-nsiá meru descendencia xi nècuàchì nì casahnì xì nèhivì xí-yá sàhana.

32 Ñàyùcàndüá, nú yohòtéhe-nsiá nduú nècuàchì mà, dandu mà úhì quida stná-nsiá divi nacua nì quida mii-né.

33 'jMii-nsiá, nahi anima còó nduú anima-nsiá, nacua xì-nsiá sàhana ma, te ducán stná mii-nsiá vichi! Còó ni-iyuhu modo nansa càcu-nsia nù andea, vachi icúmí-nsiá ndoho-nsia.

34 Sàháyùcàndüá, icúmí techuín nèhivì cáhàn xì-nsiá, divi nècuàchì profeta, xì stná nècuàchì nchichí, xì cuàhà stná maestru. Doco ináhì mii-nsiá, ñà-icúmí-nsiá quida quini-nsia xì-né. Dava-ne cahni-nsiá; te dava-ne chituu-nsia nchìca cruz, te dava ga-nè cahni cuí-nsiá ini veheñùhu xi-nsia, te dava ga-nè taxi-nsiá ñuu te ñuu.

35 Ñàyùcàndüá, fuerza icúmí mii-nsiá nacuida-nsia cuàchi sàhà nsidanicuú nècuàchì vaha sàni sahnì nèhivì ñuhivì yohó. Dihna Abel nì xhì nù nsidaa gá nècuàchì vaha, dandu iin-ni vaxi-nda duha dècuèndè nì xhì stná dèhe Berequías nani Zacarías, vachi divi (nèhivì nihnú inì-xi nahi) mii-nsiá nì sahnì xì nècuàchì mà na iin-né mahì veheñùhu cahnú xì mesa ì ndé sahmí-né ñà-càmáni-ndà Dios.

36 Ñàyùcàndüá, yùhù cachí xì nsidaa mii-nsiá nèhivì tiempu vichi, fuerza icúmí-nsiá cunsida-nsia cuàchi sàhà nsidanicuú nsì ma.

Nansa nì sacu Jesús sàhà nèhivì ñuu Jerusalén

37 'jNdahví mii-nsiá nècuàchì ñuu Jerusalén! vachi tùha-nsia cahni-nsiá nècuàchì cáhàn cuenta xi Dios, vachi na techúûn-yánè sà-nè nù-nsiá, dandu caníyúú-nsiá ñà-cui-nè. Na cuahà guá xichi nì cunì danátáquì mii-nsiá nùí, na ian danátáca siùn pílu xi-sì ñà-nàcùñuhu quisì mà tixi ndìxìn-sí; doco còó, cóni cùnì-nsiá.

38 Ñàyùcàndüá, icúmí lugar xi-nsia yohó ndòo nihnia.

39 Te cachí stná xì-nsiá, mà cúnì gá-nsiá yùhù ndè cachi sà quivì cachi-nsiá xì: “Ndiaha gá mii-ní, vachi divi ana vaxi cuenta xi Stoho-ndà Señor nduu-ní”.

24

Ñà-ndüá nì cachitnùhu Jesús icúmí cuu xi veheñùhu cahnú nisa ìa ñuu Jerusalén tiempu yucán

1 Daaní, nì quee Jesús veheñùhu cahnu-ma cuàhàn-yá. Te nì catnàtuu nècuàchì dacuahá-yá nù-yá, cunì-nè dacunì-nèyà nansa ndáa vehe nahnú ndóo yatni yucán.

2 Doco nì cachi-yà xì-né:

—¿A xiní-nsiá nsidaa vehe yohó? Yùhù cachí xì-nsiá, vaxi iin quivì, dandu mà códotnahá gá ni-iin yù yohó. Vachi icúmí caà nsihá quida nèhivì.

Ñà-nduá icúmí cuu ñà-cundaà ini-ndà sà-itúú xínu tiempu yohó

³ Daaní, cuàhàn cuaán-yá xì-né ndè yucù Olivo, te nì catnàtuu nècuàchì dacuahá-yá, cachí-nè xì-yá:

—Cachì-ní xì-nsí ¿índù quivì cuu nsidaa ñà-nì cachì-ní jaàn? ¿Índù milagru coo ñà-cundaà ini-nsí ñà-sà-itúú naxicocuín-ní, te xínu tiempu yohó?

⁴ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Cuidadu cundoo-nsia ñà-màsà dándáhvì ni-iin nèhivì mii-nsiá.

⁵ Vàchi cuàhà ana icúmí quixi dananí uun-tè nduú-te yùhù, te cachi iin iin-tè xì nèhivì ñà-Cristu nduú-te. Te sàhájàn cuàhà nèhivì nihì-té dandahví-te.

⁶ Daaní, icúmí cunitnùhu stná-nsiá iá cuàhà guerra yohó te yucán. Doco màsà yúhì-nsiá, vachi fuerza icúmí coo ducán. Doco tãñáha ga sàà xínu tiempu yohó cunduumà: iá gà ñà-vàxi cuu.

⁷ Vàchi ñuu xì ñuu icúmíâ nàá stnahá. Te cuàhà rey icúmí-tê dandacú-te ñà-coo guerra xì inga ñuu. Te icúmí coo stná tnama, te caca cuàhà stná cuèhè dana. Te yohó te yucán ñuhivì icúmí tnaa stná.

⁸ Doco ñà-jaàn làcà cuàhàn quesaha tnùndoho nduá.

⁹ 'Daaní, tiempu yucán icúmí nèhivì tnii-ne mii-nsiá, te quida quini-ne xì-nsiá. Te dava-nsia icúmí-nê cahni-né. Vachi sàhà yùhù icúmí nsidaa nèhivì cuni ùhì-nè mii-nsiá.

¹⁰ Te cuàhà-né cuàhàn stná-nè nacuaà-né Dios. Ni mà cuíñúhú gà stná-nè ñanìtnaha-ne; mà úhì cahin-nè ñanìtnaha-ne nùù tè-xídandacú.

¹¹ Daaní, icúmí ndecoyo cuàhà stná tètñuhù. Cuenta xi Dios cãhàn-te, cachì-te, te mà úhì nihì-té dandahví-te cuàhà nèhivì.

¹² Te ñà-cuàhà guá cuàchi icúmí coo ñuhivì, ñàyùcànduá mà cúú stnahá gà ini nèhivì sàhà-né.

¹³ Doco nèhivì iin-ni cunihnu vaha inì-xi dècuèndè xínu tiempu, icúmí-nè càcu-ne.

¹⁴ Te tiempu ma icúmí cuitià stná razón ndiaha sàhà ñuhivì ìì xí Dios; inicutu ñuhivì icúmíâ cuitià, te cunitnùhu nèhivì ndoó nsidaa ñuu. Dandísá, ñà-sàni sàà quivì xínu tiempu yohó cundua.

¹⁵ 'Sànaha nì cachitnùhu Daniel iin palabra xi Dios sàhà nansa icúmí coo iin figura dana có-xiñuhù dahuun-ya. Cunaha-nsiá, quivì cuni-nsiá sàni sàcuìn figura mà ini lugar chicá ìì, (dandu seña cundua). Te vichi xiñuhu cundaà ini nsidaa ana cãhvì-xì tutu yohó.

¹⁶ Te na sàà quivì yucán, dandu ni cunúdehé nsidaa nèhivì ndoó ladu Judea yohó, te cùhùn-nè yucù.

¹⁷ Te nú ndoó nèhivì quetátú dìnivèhé-xi, dandu yàchì ni nuú-né, te cunudèhé stná-nè; doco màsà (nãnsìhvi-ne) vehe nsiquihin-ne ñà-nduá icúmí-nè. Còó.

¹⁸ Te nú ndoó-né nùù itú, dandu màsà nándúcú-nè ni cotón-nè.

¹⁹ Te ñndahví stná nècuàchì ñahà cuhì cuàhàn tùinuù mèè-xi quivì yucán! Te ñndahví stná nècuàchì icúmí xí mèè chichi!

²⁰ Te càcàn tàhvì stná-nsiá nùù Dios ñà-màsà cuvìxin tiempu cunudèhé-nsiá mà, te màsà cundúú stná iin quivì descansu.

²¹ Vachi quivì yucán yáha ga icúmí nèhivì ndoho-ne. Còò gà tnùndoho chicá cahnú ni ía ndè quivì nì cuyucun ñuhivì xì ndé quivì coamà; te ni quivì después, mà sàà coo ga tnùndoho ndudava xi ñà-jaàn.

²² Te nú màsà cundéhe ndahví Dios, te dacúxió yàchì-yà tnùndoho ma, dandu ndutu nsihì nèhivì ñuhivì nì cùí. Doco sàhà nèhivì xí-yá sàni nacàxin-ya, ñàyùcànduá chicá yàchì icúmí-yà dacúxió-yà tnùndoho ma.

²³ 'Quivì yucán màsà cúníndísâ-nsiá yuhù nèhivì cachí xì-nsiá: “Cundehe-nsiá, yohó iá ana nduú Cristu”, te ò nú cachí-nè: “Cundehe-nsiá, yucán iá-yà”.

²⁴ Vàchi icúmí quixi cuàhà tètñuhù, te iin iin-tè cachì-te ñà-divi Cristu nduú-te. Te tiempu-mà quixi stná cuàhà ana dananí uun cáhàn cuenta xi Dios. Ndè quida stná-te cuàhà milagru fuerte ñà-ndulocó nèhivì, áma níhì-te dandahví-te nèhivì nì nacàxin-ya cahan-té; doco mà cúí.

²⁵ Cunaha-nsiá, sàni cachitnùhi xì-nsiá nsidaa ñà-nduá icúmí cuu.

²⁶ Ñàyùcànduá, nú cachí nèhivì xì-nsiá: “Yucán iá-yà yucù”, màsà cùhùn-nsiá yucán. Te ò nú nì cachí stná-nè: “Ini vehe yohó iá-yà”, màsà cúníndísâ-nsiá.

²⁷ Vàchi na ian tása, te xiní nèhivì natnúu fuerte ndè iin ladu ansivi xi ndé inga laduá, ducán icúmí (natù vate) stná yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví quivì naxicocuïn.

²⁸ (Doco nèhivì malu, ducán icúmí cuu xi-né nahi dichu cachí:) “Ndé indúhu ñà-nduá nì xihì, yucán icúmí nataca stná longo”.

Nansa icúmí coo quivì naxicocuïn Jesús

²⁹ 'Nú sàni yàha tiempu tnùndoho ma, dandu mà cúnchí gá ni orá ni yoo. Te sìnsiví itándiaa ansiví, icúmí-sì còyo nihni-sì nù ñuhiví. Te sìtnúu nahnú, icúmí stná-si ndacùchí ndee-sí.

³⁰ Dandu después icúmí natù seña ansivi (ñà-cundaà ini-nsià sà-lá naxicocuïn) yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví. Dandu nèhivì nsidaa ñuu, icúmí-né cuacu-ne na cundehe-né mànuì mahì vico xì poder cahnú xí, te ndiaha gá coo inicutu ndé mànuì.

³¹ Dandu icúmí sivi stná corneta, te techuín ángel xi cùhùn-nè inicutu ñuhiví ñà-danátácá-nè ana nduú nèhivì sàni nacàxin, mate lugar chicá xica ñuhiví nì cùndóó-né.

³² 'Vichi cuàhìn nacani iin ejemplu sàhà nù-higu sàhà-ñá cundaà ini-nsià. Nú sàni ndunsidi-nú, te nì quesaha naná ditù yuté-nu, dandu ñà-yùcàn cùndáà ini-ndà sà-ítúú tiempu ihni.

³³ Te divi ducání stná xì ñà-nduá icúmí cuu; quivì cuni-nsià cuú ñà-nduá sàni cachì xì-nsiá, dandu vátùni cundaà stná inì-nsia ñà-sà-ítúú tiempu naxicocuïn nduá; sà-ítúú nihni.

³⁴ Cunaha-nsiá, mà sàa cui nsihi nèhivì itiácú vichi dècuèndè cachi sàni cuu ndisa nsidaa ñà-nduá sàni cachì xì-nsiá.

³⁵ Cunaha-nsiá, icúmí sàa ansivi xi ñuhiví ndañuhá, doco palabra nì cachi yùhù, còó, mà nunca sàa ndañuhá.

³⁶⁻³⁷ 'Doco ni quivì, te ni hora naxicocuïn, ni-iin nèhivì có-ínahá-nè. Ni ángel ndoó ansivi, có-ínahá stná-nè; ni yùhù ana nduú Dèhemanì Dios, có-ínahá stnài, cuisì Yuamánì Dios inahá. Vàchi nacua nì cuu tiempu xi Noé, ducán icúmí cuu stná na sàa meru quivì naxicocuïn yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví.

³⁸ Vàchi na táñâha ga cuun dàvì dàhvi ñuhiví, dandu (ndoó cuéyàà nèhivì ñuhiví), xixí-né, xihí-né, nándàhà-né; te ducán nìsa quida-ne dècuèndè nì sàa quivì nì quìhvi Noé ini barcu cahnú.

³⁹ Te nì cóni sàa mànhì tnùnì ini nèhivì mà dècuèndè nì quixi dàvì, te nì càhà nsihi-ne. Te divi ducán icúmí coo stná tiempu naxicocuïn yùhù.

⁴⁰ Ndé ndoó ùi nèhivì nù ò itú, icúmí iin-ne cuxio-ne, te iin-ne ndòo.

⁴¹ Te ndé ndoó ùi nècuàchì ñahà cutnàhâ nchicó, iin-ne cuxio, te inga-nè ndòo.

⁴² 'Ñàyùcànduá, cundoo tùha-nsia, vachi có-ínahá-nsiâ índù quivì icúmí naxicocuïn yùhù ana nduú Stoho-nsià Señor.

⁴³ Doco nsinuu inì-nsia nansa quidá iin stoho vehe: nú sàni xinitnùhu-ne índu hora quixi tècuìhnà ñuú, dandu cundiatu tùha-ne; mà cuáha-ne quìhvi-tè nì cùí.

⁴⁴ Ñàyùcàndùá, stná mii-nsiá, nicanicuahàn cundoo tùha-nsia, vàchi iin quivì có-nìhnú ini-nsià, divi quivì jaàn icúmí naxicocuín.

Ejemplu sàhà peón xíndiaa xì vehe lamú cuàhàn xicà

⁴⁵ '¿Ana tuxí inì-nsia nduú nahi peón nùù ejemplu yohó? Nì ìa iin peón tùha quida vii; nicanicuahàn quidá sahnú-te. Ñàyùcàndùá, nì nìhì-té chuun nùù lamú xi-tè ñà-dandacú-te nùù peón dava ga, te dasàn stná-te ñà-cutiacu nsidaa gá peón mà quivì xiñuhá. Dandu cuàhàn xicà lamú mà.

⁴⁶ Pues nansicáhàn peón dandacu-ma nú iin-ni nì quidá víi-té dècuèndè nsiaa lamú xi-tè.

⁴⁷ Vàchi cunaha-nsiá, icúmí nècuàchìmà cuàha-nète chuun chicá ndiaá ñà-dandacú-te sàhà nsidanicuú ñà-cuicà-né.

⁴⁸ Doco nú peón malu nduú-te, dandu quesaha-té nacání chicuèhè inì-te, te cachì-te: “Còó, cucueè-va lamú xi, dandu nsiaa-nè”.

⁴⁹ Dandu quesaha-té cahnì cuì-te peón dava ga mà, te cuisì-ní ñà-cuxi-tè, coho-tè, xini-tè cunì-te.

⁵⁰ Pues nú ducán nì quidá-te, dandu iin quivì có-nìhnú inì-te nsiaa lamú.

⁵¹ Dandu nìhì-té iin castigu cahnú sàstnùhù, te sàhámà cuacu ndee-té, te càna fuerte nùhu-tè, vàchi ducán icúmí ndoho nsidaa nèhivì dananí úún vaha inì-xi.

25

Ejemplu sàhà ùxìn ñahà cuàchì nduú nahi madrina

¹ Ducán iá ley xi ñuhiví ìì xí Dios na ian nì cuu xi ùxìn ñahà cuàchì cuàhàn ndé cundiatuà quesaa noviu (xì novia), te iin iàn nihá lámpara xi-ñà.

²⁻⁴ Ùhùn-ña, listu-ña, nihí-ña sìquì ndutè xíxìn cuàhàn xì lámpara. Doco inga ùhùn-ña, cóni nacání inlà, ñàyùcàndùá còò ndúte xíxìn nìsá níhí-ña cúhùn.

⁵ Daaní, sàhà-ñá nì cuee guá ana nándàhà, ñàyùcàndùá nì tniì vahná nsì-ùxìn-ña nì quidà.

⁶ Te nahi dava ñuu, dandu nì tiacu ndáhì iin nèhivì, cachì-nè: “¿Cunaha-nsiá, sàmàndixi noviu! ¿Naha-nsià casàhú-nsià xì-né!”

⁷ Ñàyùcàndùá, nì ndacuìta nsidaa ñahà cuàchì mà nì nacucùn-ñá lámpara xi-ñà.

⁸ Dandu ñahà cuàchì mà-túha nacani inì-xi, nì cachà xi ñahà cuàchì listu mà: “Taxi toó sacu-nsià chíi ndutè xíxìn xi-nsia nùù-nsí, vàchi meru cuàhàn ndàhvà lámpara xi-nsí”.

⁹ Doco nì cachi compañeru-ña ma: “Còó, vàchi vihini mà sàà-té sàhà nsidaa-nda; chicá vaha cuahán-nsià cuiin-nsiàte ndé cùyàhvi-tè, dandu cumi-nsiàte”.

¹⁰ (Ñàyùcàndùá, cuàhàn-ña cuiin-ñà.) Te na sàni yàha-ñà cuàhàn-ña, dandu nì nsiaa noviu, te nì cayàha nècuàchì ndiatu-ma ndé iá vicò, te nì nandiadi yehè.

¹¹ Daaní, después nì nsiaa tu ùhùn ñahà cuàchì nì sàhàn mà, te nì càhàn-ña yehè, cachì-ña: “¿Señor! ¿Señor! ¿Nacuna sacù-ní yehè!”

¹² Doco nì naxiconihí nècuàchì nduú noviu mà, cachì-nè: “Yùhù, de plano, có-ìnáhí ana nduú-nsiá”.

¹³ (Ducán nì cuu xi ñahà cuàchì mà. Ñàyùcàndùá cachì stnàì xì mii-nsiá:) nì cúnìhnú vaha ini-nsià, vàchi có-ìnáhá-nsià índu quivì, te nì índu hora naxicocuín yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví.

Ejemplu sàhà lamú nì dasàn tòò xì dìhùn nùù peón-xi, áma níhì-té nsida cuahà-téâ

¹⁴ 'Ducán iá stná ley xi ñuhiví ìí xí Dios nacua nì quida iin lamú na cuáhàn-nè quee-ne cùhùn-nè inga ñuu; nì cana-ne nsidaa peón xi-ne, te nì dasàn tòó-né ñà-cuicà-né nùù-té.

¹⁵ Iin-tè nì níhì ùhùn mil dìhùn plata; ingà-te nì níhì ùì mil, te inga stná-te nì níhì iin mil-ni, según nansa tiacu ini iin iin-tè, ducán nì níhì-té. Dandu nì quihin lamú mà ichì cuáhàn-nè.

¹⁶ 'Daaní, peón nì níhì ùhùn mil mà, nì quesaha-té nì quida-tè negociu xì dìhùn mà, te nì níhì-té nì nandua inga ùhùn mil.

¹⁷ Te ducán nì quida stná peón nì níhì ùì mil, nì sàà nì nàcùnduu stná inga ùì mil.

¹⁸ Doco tè-nì níhì iin mil-ni, nì sate-tè tìxi ñuhù, te nì sùxin-téâ.

¹⁹ Daaní, na sàni yàha caní tiempu, dandu nì nsiaa lamú mà, te nì natnii-ne cuenta ñà-cundaà ini-nè nansa nì quida iin iin peón xi-ne.

²⁰ Te nì tnàtuu peón nì níhì ùhùn mil, nì nacuàha-tènéâ xì stná inga ùhùn mil, te nì cachì-te: “Señor, ùhùn mil nì naco-ní nùí, te vichi yohó iá gà stná inga ùhùn mil nì quide ganar”.

²¹ Ñàyùcànduá, nì cachì lamú mà xì peón mà: “Vàtùni nì quida-ní. Peón vaha nduu-ní. Sàni quida vii-ní mate chuun cuatilúhá nì sandua. Ñàyùcànduá, icúmí cuàhi mii-ní ñà-dandacu-ní nùù cuàhà chuun nahnú. Yàha-ní yohó, cundoo-nda cudì ini-ndà”.

²² 'Daaní, nì tnàtuu peón nì níhì ùì mil, te nì nacuàha-tènéâ xì stná inga ùì mil, te nì cachì-te: “Señor, ùì mil nì naco-ní nùí, doco cunaha-ní, yohó iá gà stná inga ùì mil nì quide ganar”.

²³ Dandu nì cachì lamú mà: “Vàtùni nì quida stná mii-ní. Peón vaha nduu stná-ní. Sàni quida vii-ní mate chuun cuatilúhá nì sandua. Ñàyùcànduá, icúmí cuàhi mii-ní ñà-dandacu-ní nùù cuàhà chuun nahnú. Yàha-ní yohó, cundoo-nda cudì ini-ndà”.

²⁴ 'Dandu nì tnàtuu stná peón nì níhì iin mil-ni mà, te nì cachì-te xi lamú mà: “Yùhù ináhi mii-ní ñà-dana gà-ní; mà ùhì quihin-ní cosecha ndé có-xitù-ní, te mà ùhì quindiaà-ní iñaha mate cóni quidà-nià.”

²⁵ Ñàyùcànduá, nì yùhî, te nì sùxin dìhùn xí-ní tìxi ñuhù. Yohó iá; naquihin-nià”.

²⁶ Dandu nì cachì lamú mà xì-té: “¡Peón malu nduu-yó! ¡Dusan-yó! Nú sà-ínáhu ñà-quindiaí cosecha ndé có-xitúí, te xidandiái iñaha ndé có-quidáchúin,

²⁷ pues, nú ducán, dandu ndiá ìcò cuàhu nècuàchì bancu dìhùn xí, dandu quivì nsiaì vátùni níhì stnáì dìquia nì cùí”, nì cachì lamú mà.

²⁸ Dandu (nì càhàn stná-nè) xì peón itá yucán, cachì-nè: “Quindiaa-nsià mil dìhùn jaàn nùù tè-yohó, te cuàha-nsia nècuàchì sà-icúmí ùxin mil.

²⁹ Vàchi nècuàchì sà-icúmí algu vichi, icúmí-nè níhì gá-nè más, dandu vihi gá cucumi-né; doco ana có-icúmí vichi, icúmí cuxio nsihi nsidaa iyuhu gá ñà-icúmí-nè.

³⁰ Cunaha-nsiá, còò chuun peón yohó. Ñàyùcànduá, dandiachi-nsiáte fuera ndé iín tnúú ndúchí, te yucán icúmí-tè cuacu ndee-té, te càna fuerte stná nùhu-tè”.

Nansa coo juicio xi nsidaa ñuu ñuhiví

³¹ 'Ndiaha gá coo quivì naxicocúin yùhù ana nduú Tnaha Nèhiví Ñuhiví. Quivì naxicocúin icúmí cutnahá stnáì xì nsidaa ángel ìí xí quixi. Dandu nàcòì nùù silla ndiaha xí (ndé cùsáhnúí),

³² te (cani) nêhivì nsidanicuú ñuu ñà-nataca-nè nùí. Dandu icúmî tavà cuàin nêhivì (vâha nùù nêhivì malu) na quidá pastor na nácàxin-ne quisi xí-né, iladu ndoó riì, te inga ladu ndoó sìmbèe.

³³ Ladu cuahí icúmî màcùta (nêhivì vâha na ian nduú-né) riì, te ladu itní icúmî màcùta (nêhivì malu na ian nduú-né) sìmbèe.

³⁴ Dandu (yùhù) ana cusáhnû, icúmî cachì xì nêhivì ladu cuahí: “Naha-nsià, cundoo-nsia ñuhivì ì xí Yuamánì, vâchi dècuèndè tiempu nì cuyucun ñuhivì sàni chitnùnì ini-yà cundiatú anima-nsià ducán.

³⁵ Vâchi na ní xihì güé` doco, nì dâcùxí-nsiá yùhù; te na ní xihì stnâi tècuí, nì dâcútâhvì-nsiá yùhù chii-té. Daaní, na ní xicanuu ndahví stnâi, dandu nì dâyâha-nsia yùhù vehe-nsia.

³⁶ Còò dúhnùí, doco nì taxi-nsia ñà-nì sâcùndixi. Nì cuhi stnâi, te nì nâcòtò-nsiá yùhù. Te na ní sandiadi vehecâa, nì sâà stnâ-nsiá visita yucán”.

³⁷ Dandu nsidaa nêhivì vâha yucán, icúmî-nê cachi-nè xí: “Stoho-nsi Señor, (cóni cundâà ini-nsi nì chindee-nsí mii-ní ducán). ¿Índù nì xini-nsi mii-ní ñà-xihì-ní doco, te nì dâcùxí-nsí mii-ní, te ò xihì-ní tècuí, te nì taxi-nsi tècuí nì xihì-ní?

³⁸ ¿Índù nì xini-nsi xicánúú ndahví-nî, te nì dâyâha-nsi mii-ní vehe? Ni-iin xichì cóni xini-nsi ñà-còò dúhnù-ní, te nì sâha-nsi mii-ní ñà-nì sâcùndixi-ní.

³⁹ Ni có-ínáhâ stnâ-nsi nì cuhi-ní, ò ní sandiadi-ní, te nì sâà-nsi visita ndé iá-nî”.

⁴⁰ Dandu yùhù ana cusáhnû, icúmî cachì xì nècuàchìmâ: “Cunaha-nsiá, nahi ñani xinduu nêhivì itá yohó. Ñâyùcândüá na cada nì quida-nsia favor sâhâ iin-ne, mate nduú-né iin ana chicá cahíchì ini nêhivì, doco davani queámâ na ian nì quida stnâ-nsiá favor xì yùhù”.

⁴¹ ‘Daaní icúmî càhân stnâi xì nêhivì itá ladu itní, te cachì xì-né: “¿Cuxio-nsia nùí! Còò cá nansa càcu-nsia. Cuahán-nsiá ndé iá ñuhu xixìn nicanicuahân, divi lugar nì quidayucun Dios ñà-coo ñà-malu xì nsidaa ángel (malu) xi-sì.

⁴² Vâchi yùhù, na ní xihì doco, nì xidahan-nsiá ñà-cuxi. Nì xihì stnâi tècuí, te ni-iyuhu-té cóni sâha-nsia yùhù cohi.

⁴³ Xicánúú ndahví stnâi, doco cóni dâyâha-nsia yùhù vehe-nsia; còò dúhnùí, doco còò ni-iin sícoto nì sâha-nsia yùhù. Nì cuhi vâhi, te nì sandiadi stnâi, doco cóni sâà-nsiá nâcòtò-nsiá yùhù”.

⁴⁴ Dandu nêhivì mà, icúmî-nê cachi-nè xí: “Señor, mà nunca nì xini-nsi mii-ní na xihì-ní doco, ò xihì-ní tècuí, ò xicánúú ndahví-nî, ò còò sícoto vâha xi-ní, ò cùhí-nî, ò ndiadi-nî. ¿Índù nì xini-ní nsiùhù nì xidahan-nsí nsidaámâ nùù-ní?”

⁴⁵ Dandu yùhù, icúmî cachì xì-né: “Cunaha-nsiá, ñà-cóni chindéé-nsiâ nêhivì ndahví yohó, ñâyùcândüá davani queámâ na ian sàni cahíchì stnâ inì-nsia yùhù”. (Ñà-jaàn nduá icúmî cachì xì nècuàchì malu mà.)

⁴⁶ Ñâyùcândüá icúmî nsidaa-né yâha-ne ndé ndoho-ne nicanicuahân. Doco nêhivì vâha, còò. Vida ndiaha nicanicuahân icúmî-nê nìhitâhvì-né —nì cachi Jesús.

26

Nansa nì ndatnuhu tnahá nêhivì, nandúcú-nê nansa tnii-ne Jesús

¹ Daaní, nì nsihì nì nacani Jesús nsidaa ñà-jaàn xì nècuàchì dacuahá-yá, dandu nì cachi-yà xì-né:

² —Sâ-ínáhâ-nsiâ ñà-tìxi ùi quivì icúmî nacava vicò pascua, dandu yùhù ana nduú Tnahá Nêhivì Ñuhivì, icúmî yâhi ndahâ nêhivì, te cahni-né yùhù nchìca cruz.

³ Daaní, nì nataka dùtù xícusahnú, xì nècuàchì ley xi veheñùhu, xì stná nècuàchì sahnú dandacú ñuu yucán, nì sàà nsidaa-né patiu vehe cahnú dùtù chicá cusáhnû nani Caifás.

⁴ Te nì ndatnuhu tnahá-né nansa tniì dèhé-nè Jesús, te cahnì-néyà.

⁵ Te nì cachi stná-nè:

—Chicá vaha màdì mahì vicò tniì-nda nècuàchìmà, vachi nú ducán, dandu vihini nacuidà nèhivì.

Nansa nì sòdò iin nècuàchì ñahà ndutè tnàmì itnu dìni Jesús

⁶ Iá-yà vehe iin nècuàchì ñuu Betania nani Simón. Nècuàchìmà nduú iin nèhivì nì sandoho cuèhè lepra antes.

⁷ Te yucán nì sàà stná iin nècuàchì ñahà, nihí-né iin quidi iá dùcùn-xí. Yùù nì cuyucàn, te ñuhú ndutè tnàmì ndiaá sàstnùhù. Te divi ndutè mà nì sòdò-nè itnu dìni Jesús na iá-yà xixí-yá.

⁸ Doco na ní xini nècuàchì dacuahá-yá, nì cuduchi ini-nè, cachí-nè (iin-ne xì inga-nè):

—¿Índù chuun nì sate uun-ne ndutè jaàn?

⁹ Chicá vaha dicò-néte ni cuí, dandu tui cuàhà dikhùn dasàn-nda nùù nècuàchì ndahví.

¹⁰ Doco Jesús, inahá-yâ nansa cachí-nè, ñàyùcàndùá nì cachi-yà xì-né:

—¿Índù chuun cánahá-nsià xì nècuàchì jaàn? Vachi iin ñà-vaha nduá quidá-né xí.

¹¹ Vachi nècuàchì ndahví, nicanicuahàn ndoó-né xì-nsiá; doco yùhù, còó, sacù-ni quivì ié` xì-nsiá.

¹² Cunaha-nsiá, ñà-nì sòdò nècuàchì yohó ndutè tnàmì dìni, divi sàhà-ñà cutatna cuerpu yùhù na ndúxan nduá.

¹³ Te ñà-ndáà nduá yohó cachítnùhi xì-nsiá: nsidanicuú ñuu ndé icúmí sàà razón ndiaha xí Dios inicutu ñuhivì, yucán icúmí sàà stná palabra sàhà ñà-vaha nì quida nècuàchì ñahà yohó, te ducán mà nunca sàà nèhivì ñuhivì nandòdó-né nècuàchìmà.

Nansa nì saquin Judas compromisu cahin-nè Jesús nùù nècuàchì xídandacú

¹⁴ Nùù ùxìn ùì compañeru Jesús, iin-ne nani Judas Iscariote. Pues divi nècuàchìmà nì sàhàn nùù dùtù xícusahnú,

¹⁵ te nì cachi-nè xì nècuàchìmà:

—¿Nadaa cuàha-nsià yùhù, te quide Jesús entregar nùù-nsiá?

Dandu nì sàhà dùtù mà-né òcò ùxìn dikhùn plata.

¹⁶ Ñàyùcàndùá, dècuèndè quivì yucán nì quesaha Judas mà nandúcú-nè índù tiempu chicá mà úhì dayáha-ne Jesús nùù ndahà nècuàchìmà.

Nansa nì cutnahá Jesús xì compañeru-yà nì xixi-ya Cena ù

¹⁷ Daaní, nì sàà tu quivì primeru xi vicò xixí-né pan có-ndùtáchí. Te nì tnàtuu nèhivì dacuahá-yá nùù-yá, cachí-nè:

—¿Índù divi cuní-nì cùhùn-nsì quidayucun-nsì ñà-cuxi-nda comida vicò pascua?

¹⁸ Te nì cachi-yà xì-né:

—Cuahán-nsià ini ñuu ndè vehe iin tal nèhivì, te cachi-nsià xì-né ñà-cachí maestro sà-itúú meru quivì xí-yá, ñàyùcàndùá vehe mii-ní icúmí-yâ chivàha-ya vicò pascua, mii-yá xì nsidaa nècuàchì dacuahá-yá. Ducán cachi-nsià xì-né —nì cachi Jesús.

¹⁹ Ñàyùcàndùá, ducán nì quida nècuàchì dacuahá-yá nacua nì sàcùnaha-né nùù-yá, nì nsidayucun-nè comida pascua.

20-21 Daaní, na ní cuaà, dandu (nì sàà stná) mii-yá yucán, te nì sàcòo-ya nùù mesa xì nsì-úxìn ùì nècuàchì dacuahá-yá. Te na iá-yà xixí-yá, dandu nì cachi-yà (xì-né):

—Cunaha-nsiá, iá iin-nsia cuàhàn cahin xì.

22 Dandu nsidaa nècuàchìmà, nì nàcùndoo-ne tnùnsí ini, te nì cachi iin iin-ne xì-yá:

—¿A víhíní yùhù, Señor mío?

23 Te nì cachi-yà xì-né:

—Iin mii-nsiá nècuàchì iin-ni xixi-xi-nda nùù còhò yohó nduú ana icúmí cahin xì.

24 Vàchi ñà-ndáà nduá, icúmí cuu ndisa ñà-nduá nì cachitnùhu nùù tutu ùì ñà-icúmí cui yùhù ana nduú Tnahá Nèhivì Ñuhiví. Doco tiàa cuàhàn cahin xì, ¡ndahví-nè! Chicá vaha màsà túinuù-né ñuhiví nì cùí —nì cachi-yà.

25 Dandu nì càhàn Judas, divi tiàa cuàhàn quida xi-yá entregar, te nì cachi-nè:

—Maestro, ¿a víhíní yùhù nduí?

Te nì cachi-yà xì-né:

—Ducán nduá nacua nì cachì-ní.

26 Na meru xixí nsidaa-né, nì tnii-ya iin pan, te nì naquimanì-yá Dios sàhà-ñá. Dandu nì dàcuàchí-yáñà, te nì dasàn-yá nùù nècuàchì dacuahá-yá yucán, te nì cachi-yà:

—Cuxi-nsia, vàchi pan yohó, nahi iquìcúñú yùhù nduá.

27 Dandu nì tnii stná-yà pocillu, nì naquimanì-yá Dios sàhà-ñá, te nì sàha-yanè, cachí-yà:

—Nsidea-nsiá coho-nsia chichii ndutè yòhó.

28 Vàchi nahi nì mí nduú-te. Te cunaha-nsiá, sàhà nì' icúmí nacoì iin ichì sàà cunchicùn nèhivì, vàchi nú sàni xitià nì, dandu sàhájàn icúmí ndutu cuàchi cuàhà-né.

29 Te vichi, mà cóhó guè` ndutè sì-uva yohó ndè cachi sàà coho saa-túì-te xi-nsiá quìvì cusahnú Yuamánì inicutu ñuhiví yohó.

Nansa nì cachi Jesús sà-ínáhá-yà icúmí Pedro nacuaà-néyà

30 Daaní, na ní nsihì nì xito nsidaa-né iin alabanza, dandu nì quee-ne cuàhàn-nè xì-yá ndè yucù Olivo.

31 Te nì cachi-yà xì-né:

—Ñuú vichi, icúmí nsidaa-nsiá nacoò nihni-nsia yùhù; vàchi ducán cachí nùù tutu ùì: “Cuàhìn dacúxióé pastor, dandu cùitià nihni rìi”, cachá.

32 Doco nú sàni natiacuì, dandu icúmí codònùí nùù-nsiá nùhù ndè ladu Galilea.

33 Dandu nì cachi Pedro xì-yá:

—Mate ni sàà nsidaa nèhivì nacoò nihni-ne mii-ní, doco yùhù, còó, mà nunca.

34 Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Cunaha-ní, divi ñuú vichi icúmí-ní nacuaà-ní yùhù. Tàñáha ga coto lehe sinduhá, te sàni nacuaà-ní yùhù ùni xichì.

35 Doco nì cachi-nè xì-yá:

—Còó, mate ni cahní-nèndó, doco mà nunca sàì nacua' mii-ní —nì cachi-nè. Te divi ducánì nì cachi gà stná nsidaa nècuàchì dacuahá-yá.

Nansa nì sàà Jesús huerta nani Getsemaní, te nì xìcàn tàhvi-yá nùù Yuamánì-yá

36 Dandu nì sàà-yà xì-né ndè iin xaan nani Getsemaní. Te nì cachi-yà xì-né:

—Yohó ndòo-nsia, vàchi yùhù cuahìn chicá nùù-xí càcàn tàhvi nùù Dios.

³⁷ Dandu nì saca-ya Pedro xì ùi ñàní dèhe Zebedeo, cuàhàn-yà xì-né. Te nì nàcòo cuahà-yá tnùnsí ini; nì quesaha-yá yáha ga nacání cuàhà ini-yà.

³⁸ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Yáha ga ié` tnùnsí ini, na ian cunià cahnì dáhúán yùhù. Ñàyùcànduá, yohó ni ndóo-nsia, te cunchito tùha-nsia.

³⁹ Dandu cuàhàn-yà chicá nùu-xí, nì sàcùnduhù ndèé-yá, te nì xicàn tàhvì-yá nùu Yuamáni-yá, cachí-yà:

—Yuamáni, xicàn tàhvì nùu-ní, áma dácúxíó-ní (tnùndoho icúmí yàhi), vèchi nahi (ñà-úà ñuhú iin) taza nduá nùí. Doco màdì ñà-nduá cuní yùhù ni cúnduá; còó, ñà-nduá cuní mii-ní.

⁴⁰ Dandu nì naxicocuûn-yà vèxi-ya ndé nì ndòo nècuàchì dacuahá-yá, te nì xini-yà sàquídì-nè. Ñàyùcànduá, nì cachi-yà xì Pedro:

—¿Áma cúí cunchito stná-nsià xì yùhù siquiera iin hora-ni?

⁴¹ Cundoo tùha-nsia, te càcàn tàhvì-nsiá nùu Dios sàhá màsà dándáhví ñà-malu mii-nsiá, vèchi mate iá voluntad xi-nsia, doco iyuhu gá valor icúmí cuerpu-nsià ñà-quadandee inì-nsia.

⁴² Daaní, tucu tu cuàhàn-yà càcàn tàhvì-yá nùu Dios, te nì cachi-yà:

—Yuamáni, nú icúmí yàhi tnùndoho fuerte, te mà cúí cuxioa, dandu ducani-coó nacua cuní mii-ní.

⁴³ Dandu vèxi tu-ya (ndé ndoó nècuàchìmà), te nì xini-yà tucu tu quídì-nè, vèchi sádi vàhná-nè.

⁴⁴ Dandu nì nacooyanè inga tu, te cuàhàn-yà ñà-únì, te davani nì xicàn tàhvì-yá (nahi antes).

⁴⁵ Dandu nì naxicocuûn-yà, te nì cachi-yà xì-né:

—Cùdù cuéyàà-nsià, te quetatu-nsià vichi, vèchi sà-íá. Sàni sàà meru hora xi yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhivì, divi hora icúmí yàhi ndahà nèhivì cuáchi.

⁴⁶ Ndacuíta-nsia, cùhùn-ndà, vèchi sà-ítúú quesaa ana cuàhàn cahin xí.

Nansa nì tnii-tè Jesús, te nì suhni-teyá

⁴⁷ Daaní, cáhàn ìi-yá xì nècuàchìmà, te nì quesaa Judas, divi tiàa nìsa cutnaha-xi ùxìn iin ga nècuàchì dacuahá-yá, te ndacá stná-nè cuàhà gá tiàa xinihi xi espada xì garroti. Cuenta xi dùtù xícusahnú vèxi-tè, xì cuenta xi stná nècuàchì xídandacú nùu ñuu mà.

⁴⁸ Te sàni ndatnuhu Judas xì nsidaa ana ndacá-némà ñà-coo iin seña ana tnii-tè, divi ana chítú-nè cunduu meru ana tnii cùhùn presu.

⁴⁹ Ñàyùcànduá, nì tnàtuu Judas ndé iin Jesús, te vichi vichi nì casàhú-nè xì-yá, cachí-nè:

—¡Cuñaàváha-ní, maestro!

Te nì chítú-nè nùu-yá.

⁵⁰ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Amigo, ¿índù chuun nihi-ní vèxi yohó?

Dandu nì tnàtuu tè-dava ga mà nì tnii-tèyá nì ndòo-ya ndahà-té.

⁵¹ Dandu iin nèhivì xí-yá, nì tavà-né espada xi-ne nì cani-ne iin tiàa quidáchúùn nùu dùtù cusáhnú, nì sahnde-nè iin tùtnù-té.

⁵² Doco nì cachi-yà xì-né:

—Nachinacaà-ní espada xi-ní dòá, vèchi nsidaa ana caní xì espada, divi espada icúmí-nè cui stná-nè.

⁵³ ¿A có-cùndáà inì-ní ñà-vàtùni càcàn tàhvì nùu Yuamáni, te vichi duha techuún-yá cuàhà mìl ángel chindee xí?

⁵⁴ Doco nú ni cáquìn ducán, dandu mà cúí cuu ndisa ñà-nduá nì cachitnùhu tutu ìi ñà-dúcán icúmí cuu.

⁵⁵ Daaní, nì cachi stná-yà xì nsidaa nèhivì cuàhà mà:

—A ducán nduú modo tnií-nsiá yùhù, vàxi-nsia nihí-nsiá espada xì garroti na ian tècùhnà nduí, mate nsìquívì nìsa ìe xì-nsiá veheñùhu cahnú dacuahí nèhivì, te cónì tnií-nsiá yùhù.

⁵⁶ Doco cunaha-nsiá, dohó quidá-nsiá vichi sàhà ñà-nì cuú ndisa ñà-nduá nì tiaa nèhivì xì Dios sàhana —nì cachi-yà.

Dandu nì nacoò nihni nsidaa nècuàchì dacuahá-yá mii-yá, nì xinudèhé-nè.

Ñà-nduá nì cachi Jesús na ní sàà-yà nùu Junta Cahnú

⁵⁷ Nèhivì nì tnií xi-yá, ndacá-neyà cuàhàn nùu dùtù cusáhnû nani Caifás. Te divi vehe nècuàchìmà sàni nataca stná nècuàchì ley xi veheñùhu, xì stná nècuàchì sahnú xídandacú nùu ñuu mà.

⁵⁸ Te Pedro, nchícùn xicà-níné mii-yá cuàhàn-nè. Te nì yàha stná-nè patiu iá vehe dùtù cusáhnúmá, te nì sàcò stná-nè xì policia ndoó yucán, ndiatú-nè cundaà ini-nè índu fin cucumi-yá.

⁵⁹ Daaní, dùtù xícusahnú, xì nsidaa tè-xídandacú, xì nsidaa stná nècuàchì Junta Cahnú, nì nducu-nè ana daquée cuàchì dìqui-yá sàhà-ñá cui-yà, mate té-tnùhù nduú-te.

⁶⁰ Doco còò iin ni túi (cunduu testigu nacua cuní-nè), mate cuàhà nèhivì nì càhàn tnùhù dìqui-yá. Doco por fin nì quixi ùi-te,

⁶¹ te nì cachi-te:

—Nì cachi Jesús yohó ñà-vàtùni dacaá-né veheñùhu xi Dios, dandu tìxi ùni quívì naquidavàha saa-néà.

⁶² Dandu nì ndacuiin dùtù cusáhnû, te nì cachi-nè xi-yá:

—¿Áma náxícónihí-ní ni-ìñàha? ¿Nansa iá ñà-càchí guá nècuàchì yohó sàhà-ní?

⁶³ Doco Jesús, dadí úun nì ndòo-ya. Dandu nì cachi dùtù mà:

—Fuerza icúmí-ní chinaha-ní Dios iá nicanicuàhàn, te cachi-ní xì-nsí a díví Dèhemani-yá nani Cristu nduu-ní, ò á coó.

⁶⁴ Dandu nì cachi Jesús xì nècuàchìmà:

—Nacua nì cachi-ní, ducán nduá. Te yùhù cachí stnáì xì-nsiá, icúmí-nsiá cuni-nsiá yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhívì na nui quixi mahì vïcò nahnú ansivi, te coi ladu cuahá mii-yá ana cahnú poder xi.

⁶⁵ Dandu dùtù cusáhnú-má, (nì xidà ini-nè), ñàyùcànduá nì ndata canúú-nè iyuhu sìcoto ndixí-né, te nì cachi-nè xì nèhivì cuàhà mà:

—¿Cuní nècuàchì yohó ndudava-ne xì Dios! ¿Cò-xìñùhù gá-ndà ni-iin testigu quixi! Vàchi vichi sàni inini-nsia ñà-quini guá nì càhàn-nè.

⁶⁶ ¿Nansa quida-nda xi-né, cachí mii-nsiá?

Dandu nì cacachi nècuàchì Junta Cahnú-ma:

—Icúmí nècuàchì jaàn cui-nè, vàchi iá cuàchì-ne.

⁶⁷ Dandu nì caquesaha nècuàchìmà nì sivi dìi-nè nùu-yá, te nì cani-neyà sìcàtú, te dava ga-nè, cahmá uun nì cani-ne nùu-yá,

⁶⁸ cachí-nè xi-yá:

—¿Cachi cuàá-ní ana nì cani xi-ní, vàchi ádi Cristu (nì quixi ansivi) nduu-ní!

Nansa nì quida Pedro nì nacuaà-né Jesús

⁶⁹ Te Pedro, patiu tùvèhé iá-nè. Te yucán nì tnàtuu iin ñahà chìi, cachí-ña xi-né:

—Amádi mii-ní nìsa cutnahá stná-ní xì Jesús de Galilea.

⁷⁰ Doco nì nacuaà-né mii-yá, inínì nsidaa nèhivì yucán, te nì cachi-nè xì ñahà chìi mà:

—Cò-ínáhí ñà-nduá cachí-ní.

⁷¹ Dandu cuàhàn-nè quee-ne yehè, doco nì xini inga ñahà chìi-né, te nì cachà xi nèhivì dava ga itá yucán:

—Nècuàchì jaàn nìsa cutnahá stná xì Jesús de Nazaret.

⁷² Dandu tucutu nì nacuaà-néyà, nì chinaha-né Dios ñà-tàcùnì-nè Jesús, cachí-nè.

⁷³ Daaní, inga ratu gà nì tnàtuu stná iin ùì nèhivì itá yatni yucán, te nì cachi-nè xì Pedro:

—Ndisa, iin compañeru Jesús nduu-ní, vàchi sàhà modo cáhàn-ní, ducán cundáà ini-nsì.

⁷⁴ Dandu nì cachi Pedro xì-né:

—Yùhù chináhì Dios, có-ínáhì nècuàchìmà. Te nú tètñhù nduì, nì daquixí-yá castigu dìquí.

Dandu momentu mà nì xito lehe.

⁷⁵ Te ñà-yucán nì nsinuu ini-nè nansa nì cachi-yà xì-né daa ñà-tàñáha ga coto lehe, te sàni nacuaà-néyà ùnì xichi. Ñàyùcànduá, nì quee-ne iladu patiu, iá-nè sacú cuáhà-né.

27

Nansa nì dàyáha-ne Jesús ndahà gobernador Pilatu

¹ Daaní, na ní tùinuù, dandu nì cáhàn dùtù xícusahnú xì tè-dàndàcú nùù ñuu mà, nì candatnuhu tnahá-né nansa quida-ne, te cui Jesús.

² Dandu nì nachicuhni-nè ndahà-yá, te cuáhàn-nè xì-yá nùù gobernador Poncio Pilato, te yucán nì ndòo-ya ndahà témà.

Nansa nì xihì Judas

³ Daaní, Judas, divi ana nì cahin xì-yá, nì cundaà ini-nè ñà-ndisa icúmí Jesús cui-yà. Ñàyùcànduá, nì naxicocuñin ini-nè, nì sàhàn-nè nì naxiconihí-né òcò ùxin dihùn plata nùù dùtù xícusahnú, xì nùù stná nècuàchì sahnú xídandacú, cachí-nè xì nècuàchìmà:

⁴ —Cuàchi nduá nì guide, vàchi còò falta xi nècuàchì nì dàyáhi ndahà-nsiá.

Doco nì naxiconihí nècuàchìmà, cachí-nè:

—Cò-dàndòhájàn nsiùhù; chuun xi mii-ní nduá.

⁵ Ñàyùcànduá, nì ducùn Judas nsidaa dihùn mà pisu veheñùhu, te nì quee-ne nì dàcuáhnâ-nè mii-né xì yohò.

⁶ Daaní, después nì dàtácá dùtù mà dihùn mà, te nì cachi-nè:

—Cò-sàha ley xi-nda permisù daquée-nda dihùn yohó alcancía xi Dios, vàchi sàhà ñà-yòhó nì xihì iin nèhivì.

⁷ Ñàyùcànduá, nì ndatnuhu tnahá-né (nansa quida-ne xì) dihùn mà, te nì xiin-ne iin ñuhù nani Itu Alfareru ñà-cundua panteón ndé cundùxin nècuàchì inga ñuu.

⁸ Ñàyùcànduá disáhà-xí nì sàcùnani ñuhù mà Ñuhù Nîi, te dècuèndè vichi ducán cachí-nè xán.

⁹ Pues divi ducán nì cuu nsidaámà sàhà ñà-nì cùú ndisa ñà-nduá nì cachitnùhu iin nècuàchì sàhaha nani Jeremías, vàchi dohó nì tiaa-ne: “Cutu ócò ùxin dihùn plata ndiaá-yà, nì cachi nècuàchì raza Israel. Dandu después nì natnii-ne dihùn mà

¹⁰ nì xiin-ne Itu Alfareru, nacua nì cachi Stoho-ndà Señor xì”.

Nansa nì cachi Jesús na iín-yá nùù gobernador Pilatu

¹¹ Pues (hora yucán sàni sàà-yà) nùù gobernador, te iín-yá nùù-té. Dandu nì ndàcàtnùhù-té nùù-yá, cachí-te:

—¿A ndísá rey xi nècuàchì raza Judea nduu-ní, á cóó?

Dandu nì cachi-yà:

—Nacua cachí-ní, divi ducán nduá.

¹² Dandu dùtù xícusahnú, xì nècuàchì xídandacú, nì cáhàn tnùhù-né sàhà-yà, doco còò ni-iñàha ni cachí-yà.

13 Dandu nì cachi Pilatu xì-yá:

—¿A có-tiàcú-ní ñà-cuàhà guá câhàn tnùhù-né dìquì-ní?

14 Doco mii-yá, còò ni-iñaha ni nâxícónihî-yá. Ñâyùcàndùá, nì ndulocó gobernador mà.

Nansa nì cachi stná Pilatu ñà-icúmí Jesús cui-yà

15 Cunaha-nsiá, cada nacává vicò pascua mà, tùha Pilatu dañá-té iin tè-ndiadí, ndéni-te nì cui ndiadí ni câcàn nêhivì.

16 Te quivì yucán ndiadí iin tiàa iá cuàhà fama-xi nani Barrabás.

17 Ñâyùcàndùá, na sâni nataca nêhivì cuàhà mà nùù Pilatu, dandu nì xicàn tnùhù-té nùù-né, cachí-te:

—¿Ana cuní-nsià dàñà? ¿A divi Barrabás, te ò Jesús, ana cachí nduú Cristu?

18 Ducán nì cachí-te xi-né, vâchi sâ-ináhâ-tê ñà-cuisì sâhâ envidia xi dùtù sâni yâha Jesús ndahâ-té.

19 Daaní, iá ì-té nùù silla ndé nsidándâà-te chuun, te nì quesaa iin razón xi ñahâdihî-te, cachí-nè: “Mâsâ quídâ-ní ni-iñaha xi Jesús, vâchi nêcuâchì vâha nduú-né. Cunaha-ní, cuàhà gá nì sâni ñuú ndùvèhè nì quida nêcuâchìmâ, te nì nacani cuaá inì”, cachí razón mà.

20 Doco dùtù mà xì nêcuâchì xidandacú, nì chiyuhù-né nêhivì cuàhà mà ñà-nì câcàn-nè dàñà Barrabás, te cui Jesús.

21 Ñâyùcàndùá, nì câhàn gobernador xì nsidaa nêhivì mà, cachí-te:

—Nùù ùi nêcuâchì yohó, ¿Índù nêcuâchì cuní-nsià dàñà?

Dandu nì cachi nêhivì mà:

—¡Divi Barrabás!

22 Dandu nì cachí-te xi-né:

—Pues, nú ducán, dandu ¿nansa quide xì Jesús, divi ana cachí nduú Cristu? Te nì naxiconihî nsidaa-né, cachí-nè:

—¡Ni cuí-nè nchìca cruz!

23 Dandu cachí gobernador mà:

—¿Índù chuun cui-nè ñà-còò falta xi-ne iá?

Doco chicá ndee ní càna nêhivì cuàhà mà, cachí-nè:

—¡Ni cuí-nè nchìca cruz!

24 Dandu nì xini Pilatu còò ni-iñaha níhìndèè-té, cuisì quesáhâ nacuídâ fuerte nêhivì mà. Ñâyùcàndùá, nì xicàn-te tècuí, te nì ndaha-tè, indêhe nsidaa nêhivì mà, te nì cachí-te xi-né:

—Yùhù, mà cúnsídâ cuâchi nú ni cuí nêcuâchì yohó, vâchi còò ni-iñaha iníhí-câ-nê. Chuun xi mii-nsiá nduá.

25 Dandu nì cachi nsidaa nêhivì mà:

—Nsiùhù xì dèhe-nsi ni cúnsídâ cuâchi-nsi sâhâ nêcuâchì jaàn.

26 Dandu nì dàñà Pilatu Barrabás mà nùù nêhivì mà, doco Jesús, còò; nì dândâcú-te ñà-nì ñâhni cuí-yâ, te después cùhùn-yâ màcùtuu-ya nchìca cruz cui-yâ.

Nansa nì sâcùndiaa soldadu Jesús

27 Dandu soldadu xi gobernador mà, nì saca-tèyâ cuàhàn-te xi-yâ ve-hechuún. Te nì cana-tè nsidaa compañeru-te ñà-tnâtuu-tè ndé iá-yâ.

28 Dandu nì tavâ-té sìcoto xi-ya, te nì chindixi-tèyâ iin capa cuahá.

29 Te nì cava stná-te iin corona iñù nì chicaâ-te dìnì-yâ, te nì dàcùnindâha stná-teyâ iin nù-iin ndahâ cuahâ-yâ. Dandu nì sâcùita sisi-té nùù-yâ, sâcùndiaâ-teyâ, cachí-te:

—¡Viva! Vâchi ¡rey xi tè-raza Judea nduu-ní (vichi)!

30 Te nì casivi dîi-teyâ. Dandu nì dîtâ-te nù-iin ma ndahâ-yâ nì cani fuerte-te dìnì-yâ.

31 Te na ní nsihi nì sàcùndiaà-teyá ducán, dandu nì tavà-té capa mà, te nì nachindixi-tèyá sìcoto xi mii-yá. Dandu nì saca-tèyá cuàhàn-te chituu-tèyá nchìca cruz.

Nansa nì chituu-tè Jesús nchìca cruz

32 Na ní caquee-tè xì-yá nì ndacùhun tnahá-te xi iin tiàa ñuu Cirene nani Simón. Te divi nècuàchì mà nì catnii-tè nì dàcùdá-tené cruz xi-ya cuàhàn.

33 Dandu nì casaà-te xi-yá iin xaan nani Gólgota. Quivì jaàn cachí dàhàn yucán, Nùu Iquí Dìnì.

34 Dandu nì cunì-te dacohó-teyá vinu ia dácà tnahá xì ñà-ùà, doco na ní tuiyáa-yañà, cónì cunì gá-yà coho-yañà.

35 Daaní, nì chituu-tèyá nchìca cruz. Te sìcoto xi-ya, nì dasàn-téâ según nansa nì nihì iin iin-tè na ní idàdìquí-te sàhà-ñá. Pues ducán nì quida-tè sàhà ñà-nì cùú ndisa palabra nì cachitnùhu nèhivì xí Dios sàhana na ní cachi-nè: “Nì dasàn-tè sìcoto xi entre mii-té, te nì idàdìquí-te sàhà-ñá”.

36 Daaní, nì sàcùndoo soldadu mà ñà-cundiaà-teyá.

37 Te dìquí-xí dìnì cruz xi-ya nì sàcùtuu iin ñà-cachitnùhu índù-ñá disàhà-xí dandohó-teyá. Te dohó cachá: “Ana yohó nduú Jesús, rey xi tè-raza Judea”.

38 Cunaha-nsiá, yucán nì sàcùtandiaa stná ùi tècùhnà nchìca cruz, iin-tè ladu cuahá-yà, te ingà-te ladu itní-yà.

39 Te nèhivì yáha yucán, nì canàhá stná-nè xì-yá, dacuico dìnì-né, cahìchì ini-nèyà, cachí-nè xì-yá:

40 —¡Ndahví-nì! vachi cuàhàn-nì dacaá-nì veheñùhu cahnú, te tìxi ùnì quivì nsidavàha saa-niá, cachí-nì. Nú ducán fuerte guá-nì, dandu dacácu-nì mii-nì, nú ndisa Dèhemanì Dios nduu-nì, te danuu-nì mii-nì nùu cruz jaàn cundehè-nsí —nì cachi-nè.

41 Te divi-nì ducán nì sàcùndiaa stná dùtù xícusahnú, te cutnáhà stná nècuàchì ley xi veheñùhu, xì stná nècuàchì xídandacú; nsidaa-né nì sàcùndiaa stná-nè, cachí-nè iin-ne xì inga-nè (sàhà-yá):

42 —Nècuàchì jaàn, nìsa dacácu-ne nècuàchì dava ga, doco mà cùì dacácu-ne mii-né. Nú ndisa rey xi nècuàchì raza-ndà Israel nduú-né, dandu ni danuú-né mii-né nùu cruz jaàn cundehè-ndà, dandu cunindisa-ndané.

43 Dios cundéé ìní-nè, (cachí-nè): pues nú ducán nduá, dandu ni dacácu-yanè vichì, nú cunì-yà, te nú ndisa Dèhemanì-yá nduú-né nacua cachí-nè —nì cachi tè-xícusahnu-ma.

44 Te dècuèndè stná tècùhnà itándiaa stná nchìca cruz yucán, nì canàhá stná-te xì-yá.

Nansa nì xihì Jesús nì dànáa-yá sàhà cuàchi-nda

45 Daaní, dècuèndè càxíhúì xì ndé càhúnì nì nàcùlìn tnùu inicutu ñuu yucán.

46 Te nahi càhúnì nì ndàhì ndee-yá, cachí-yà:

—Elí, Elí, ¿lama sabactani? —te dohó cunì cachàmà: ¡Dios mío, Dios mío! ¿A ñá-sàni ndòo nihni nduá yohó?

47 Te dava nècuàchì itá yucán, nì tiacu-nè ndáhì-yà ducán, ñàyùcàndùá nì cachi-nè:

—Elías caná-né.

48 Ñàyùcàndùá, nì dàyáa iin-tè nì quihin-tè iin ñà-ñàhmá uun nani esponja, te nì chindaxin-téá xì vinu nì xiò, nì chihi-téa dìnì iin vara yutnù, te nì sàhà-tèyá nì sihvi-yá.

49 Dandu nì cachi ingà-te:

—Nacoo-nìné, cundiatu-nda, áma quíxí Elías dacácu xi-né.

50 Dandu inga xichi nì ndàhì ndee-yá, te nì xihì-yà.

⁵¹ Daaní, yucán ini veheñùhu cahnú nì quedava ì cortina cahnú sadí nihni cuarto xan; iin-ni nì ndàtà-ñá ndè dìni-xí xì ndé` tìxi-xi. Te nì tnàa stná ñuhiví, te nì ndàtà cavà nahnú.

⁵²⁻⁵³ Dècuèndè nì nuna stná cuàhà lugar ndé índùxin nsii. Ñàyùcànduá na sàni natiacu-yà después, dandu nì natiacu stná cuàhà nècuàchì sàhana nduú nèhivì xí-yá, nì caquee-ne ndé índùxin-ne nì caquihvi-ne ini ñuu ì (Jerusalén), te nì ndecoyo-ne nùu cuàhà nèhivì ndoó yucán.

⁵⁴ (Cunaha-nsia, frente ndé iín cruz xi Jesús,) yucán iín stná iin capitán xì compañeru-te, xíndiaà-teyá. Te na ní caxinì-te nansa nì cuu ñà-nì tnàa guá, dandu nì yùhí gà-te, cachí-te:

—Ñà-ndàà nduá, Dèhemanì Dios nì sanduu nècuàchì jaàn.

⁵⁵ Daaní, yucán itá xica stná cuàhà nècuàchì ñahà, indéhe-ne: nècuàchì ladu Galilea nduú-né, te cutnàhâ-né xí-yá nì quixi ndè ñuu mà ñà-chindee stná-nèyà.

⁵⁶ Iin-ne nduú María Magdalena, te inga-nè nduú María dihi Jacobo xì José, te inga-nè nduú ñahàdihí Zebedeo.

Nansa nì chinacaa José iquicúñú Jesús inì cueva

⁵⁷ Daaní, na ní cuaà quivì yucán, dandu nì sàa stná iin nècuàchì ñuu tii Arimatea nani José. Iin nècuàchì cuicà nduú-né, te nchícùn stná-nè ichi-yá.

⁵⁸ Te divi-ne nì sàhàn nùu Pilatu, nì xicàn-nè cuerpu-yà. Dandu nì cachi Pilatu xì soldadu ñà-nì cuáha-tè nècuàchì mà iquicúñú-yà.

⁵⁹ Ñàyùcànduá, nì sàhàn José nì naquihin-neyà, te nì chidúcùn-nèyà iin dahmà iá ndoo.

⁶⁰ Te sàhà ñà-làcà nì sate nèhivì xí-né iin cueva nùu cavà, ñàyùcànduá, divi yucán nì chinacaa-nèyà. Dandu nì dàtúi nihni-ne iin cavà cahnú nì sàcùndiadi yuhù cueva mà, te cuàhàn-nè.

⁶¹ Doco yucán nì ndòo María Magdalena xì inga María mà, xíndoo-ne frente lugar ndé nì ndùxin-ya.

Nansa nì dàndàcú Pilatu ñà-cuita soldadu cundiaa xì sepultura xi Jesús

⁶² Daaní, nì yàha quivì mà, divi quivì nduú vigilia xi quivì descansu. Dandu meru quivì (descansu) mà nì sàhàn itnii dùtù xì iin ùi stná nècuàchì fariseu, nì tnàtuu-ne nùu Pilatu,

⁶³ nì cachi-nè xì-té:

—Señor gobernador, nsiùhù nsinúú ini-nsì nansa nì cachi (Jesús) na xicánúú ì-né dandahví-nè nèhivì, nì cachi-nè ñà-tìxi ùni quivì icúmí-nè natiacu-nè.

⁶⁴ Ñàyùcànduá, cuní-nsì dandacu-ní ñà-cundiaa vaha soldadu sepultura dècuèndè nì xínu quivì únì, vachi nú cóo, vihini nataca nèhivì xí nècuàchì mà ñuú, te tavà-nàné, dandu después cachi-nè xì nèhivì ñà-sàni natiacu nècuàchì mà nduá. Te nú ducán, dandu cundua iin tnùhu chicá cahnú nùu palabra nìsa cachi nècuàchì mà antes.

⁶⁵ Dandu nì cachi Pilatu xì-né:

—Vàtùni iá cùhùn iin ùi soldadu, nacua xicàn-nsià. Te cuahán stná mii-nsià nùu sepultura, te chicadi vaha-nsià ñà nacua cui quida-nsia.

⁶⁶ Ñàyùcànduá, nì caquihin nècuàchì mà ichì cuàhàn-nè ndè sepultura, te chicá fuerte nì chicadi-nè lugar mà. Te nì candòo stná itnii soldadu xíndiaa.

¹ Daaní, nì yàha quìvì descansu mà. Te na sàcuàhàn tùinuù quìvì primeru semana, dandu cuàhàn María Magdalena cundehè-né sepultura, te cutnáhà stná-nè xì inga María mà.

² Datúha nì quesaha tnáa fuerte, vàchi ndè ansivi nì nuu iin ángel xì Stoho-ndà Señor, nì dácúxíó-né cavà cahnú ndiadí yuhù cueva mà, te nì sàcòo-ne dìquá.

³ Tnúù nihni-ne na ian tása; te cuxín yaa sìcoto xi-ne nahi yùhà.

⁴ Te soldadu ndoó ndiaá yucán, nì cayuhí cuaá-te, te nì quesaha-té quidí fuerte-te, ndè nì xìhì nihni-tè.

⁵ Doco nì cachi ángel mà xì nècuàchì ñahà mà:

—Màsà yúhì-nsià. Ináhì nandúcú-nsiâ Jesús, divi ana nì xìhì nchìca cruz.

⁶ Doco cunaha-nsiá, còò cá-yà yohó; sàni natiacu-yà nacua nì cachitnùhu-ya antes. Naha-nsià cundehè-nsiá lugar ndé nì sanduhù-yá.

⁷ Te cuahán-nsià vichi duha ndé ndoó nècuàchì dacuahá-yá, te cachitnùhu-nsià xì-né ñà-sàni natiacu-yà, te icúmí-yá codònù-yá nùù-nsiá nùhù-yà ndè ladu Galilea. Yucán icúmí-nsiâ cuni-nsiàyà. Pues vichi sàni cachitnùhi xì-nsiá —nì cachi ángel.

⁸ Dandu yàchì nì caquee nsihi nècuàchì ñahà mà cueva mà, te nì dàyáa-nè cuàhàn-nè cachitnùhu-ne xì nècuàchì dacuahá-yá: chíi yúhì-nè, te chíi cudí stná ini-nè.

⁹ Doco ichì ndé cuàhàn-nè yucán nì ndacùhun stnahá-né xì-yá, te nì casàhù-yà xì-né. Ñàyùcàndùá nì tutuyuhu-né ñuhù nùù sàhà-yá, te nì tniì-ne sàhà-yá nì cahvi-néyà.

¹⁰ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Màsà yúhì-nsià. Cuahán-nsià ndé ndoó nèhivì xínduu nahi ñani, te cachi-nsià xì-né ñà-nì nùhù-nè ndè ladu Galilea, vàchi yucán icúmí-nè cuni-nè yùhù.

Nansa nì dándacú dùtù nùù soldadu nì sandiaa sepultura

¹¹ Daaní, na sámànùhù nècuàchì ñahà mà, dandu nì caquee stná dava soldadu nì sandiaa yucán, mànuhù stná-te ñuu Jerusalén. Te nì nacani-tè xì dùtù xícusahnú nansa nì cuu.

¹² Ñàyùcàndùá, nì nataca dùtù mà xì nècuàchì xídandacú nùù ñuu mà, te nì ndatnuhu tnahá-né nansa quida-ne. Dandu nì sàha-ne soldadu mà vihi dìhùn,

¹³ te nì cachi-nè xì-té:

—Dohó cachi-nsià xì nèhivì: na hora quídì naà-nsiá ñuú, dandu nì casaà nècuàchì dacuahá Jesús, nì xidacuihna-né cuerpu nsì ma, cachi-nsià.

¹⁴ Te nú nì cunítñùhu gobernador sàhà chuun yohó, dandu càhàn-nsì sàhà-nsiá nùù-té, te còò ni-iñàha cuu xi-nsiá —nì cachi-nè.

¹⁵ Ñàyùcàndùá, nì catnii soldadu mà dìhùn mà, te nì cachì-te xi nèhivì nacua nì sàcùnaha-té. Te divi sàhà ñà-jaàn nduá ducán xicá cuentu mà nùù nèhivì raza Judea dècuèndè quìvì vichi.

Ñà-nduá nì dándacú Jesús nùù nèhivì xì-yá ñà-quida-ne na sámànùhù-yá

¹⁶ Daaní, nì quihin nsì-úxìn iin nècuàchì dacuahá-yá ichì cuàhàn-nè ndè iin xaan nì cachi-yà xì-né, divi nduú iin yucù iá ladu Galilea.

¹⁷ Te na ní xini-nè mii-yá nì tutuyuhu-né ñuhù nùù sàhà-yá, te nì cahvi-néyà. Doco dava-ne, ndoó-né xì duda.

¹⁸ Dandu chicá nì cuyatni-ya, te nì cachi-yà xì-né:

—Yùhù nì nihítáhv' dandacuí sàhà nsidanicuú iñàha iá ñuhiví xì ansivi.

¹⁹ Ñàyùcàndùá, cuahán-nsià inicutu ñùhìvì, te dacuahá-nsiá nèhivì nansa iá ichì váha, te quida ì stná-nsiànè, ndacùcahan-nsiá Yuamání, xì stná yùhù ana nduú Dèhemanì-yá, xì stná Espíritu ì xì-yá.

²⁰ Te chinaha stná-nsiànè nansa quida-ne chivàha-ne nsidanicuú ñà-ndùá sàni dándàcuí nùù-nsiá. Te cunaha-nsiá, nicanicuahàn icúmî cutnahí xì-nsiá ndè cachi nsihì ñùhìvì.
Yohó nì nsihì historia.

Ñà-ndùá Nì Tiaa San Marcos sàhà Jesucristu

¹ Ñà-yòhó nduá quesáhá nacání razón ndiaha xí Dios sàhà Dèhemanì-yá Jesucristu.

² Sàhana nìsa cahàn Isaías cuenta xi Dios. Te nì tiaa stná-nè (palabra yohó nì cachi-yà):

Cunaha-ní, cuàhìn techuín iin tiàa, te dihna-ne yàha-ne cahàn-nè xì nèhivì ñà-ndùú razón xi, te ducán (nsida vii-né anima-nè), na ian nduvii iin ichì, dandu después yàha stná mii-ní (Cristu).

³ Tiacú cahàn fuerte ana cahàn sàhù yucù, te (cachí-nè xì nèhivì ñà-nsida vii-né anima-nè) na ian nduvii ichì ndé yàha Stoho-ndà Señor, nandua ichì ndàà ndé quixi-ya.

(Ducán cachí tutu mà.)

⁴ Ñàyùcàndùá, nì quixi nècuàchì mà. Juan Bautista nani-né, te yucù nì cahàn-nè sàhù xì nèhivì, nì cachitnùhu-ne nansa xiñuhu quida-ne ñà-naxicocuín ini-nè sàhà-ñá cuicahnú ini Dios sàhà cuàchi-ne, dandu cuhii-né.

⁵ Ñàyùcàndùá cuàhà nèhivì ñuu Jerusalén xì nsidaa gá stná nèhivì ladu Judea, nì casaà-nè nùu Juan mà, nì dātúí-ne cuàchi-ne nùu Dios, te nì cuhii stná-nè nùu yùte Jordán nì quida nècuàchì mà.

⁶ Dòò idì sì-camellu nì sandixi nècuàchì mà. Te iin quisì nduú siuhma tìxi-ne. Te sìca xi ndudi ñùñù yucù nduá nìsa itiacu-nè.

⁷ Te nì cahàn-nè xì nèhivì, cachí-nè:

—Nú sàni yàha yùhù, dandu vaxi mii-yá ana chicá icúmí poder cahnú nù. Nì có-nátù (cundui nì mozo xi-ya) ndaxin correa ndisàn-yá.

⁸ Yùhù, tècuí quidá í' mii-nsiá. Doco mii-yá, còó; tìxi Espíritu Ìì xí Dios icúmí-yá quida ìi-yánsià.

Nansa nì cuhii Jesús

⁹ Quivì yucán nì quee-ya ñuu Nazaret iá Galilea, te nì quida ìi Juan-yà nùu yùte Jordán.

¹⁰ Te na ní quee-ya nùu tècuí mà, dandu nì xini-yà nì nuna ansivi, te nì nuu Espíritu Ìì xí Dios dìquì-yá na iin loma.

¹¹ Te nì tiacu cahàn iin ana cahàn ansivi, cachí-yà:

—Mii-ní, Dèhemaní nduu-ní, te cudí cuàhà inì sàhà-ní.

Nansa nì cuni ñà-malu dacà-sí Jesús

¹² Daaní, nì nsihi nì cuhii-yá, dandu vichi vichi nihí Espíritu Ìì xí Dios-yà nì sàhàn ñà-coo-ya yucù dāná.

¹³ Te yucán nìsa la-ya ùi dico quivì ndé ndoó quisì yucù. Te nì sàà Satanás, nì cuni-si dacà-síyâ, (doco mànicuí). Daaní, después nì casaà stná ángel xi Dios nì chindee-néyà.

Nansa nì quesaha Jesús quidá-yá chuun ìi ladu Galilea

¹⁴ Daaní, na ní sàcundiadi Juan Bautista vehècàa, dandu mànuhù Jesús ladu Galilea. Te nì quesaha-yá cahàn-yà xì nèhivì inicutu ñà-ndùú razón ndiaha sàhà ñuhiví ìì xí Dios.

¹⁵ Te dohó nì cachi-yà xì-né:

—Sàni sàà hora, sà-ítúú tiempu cusahnú Dios ñuhiví yohó. Ñàyùcàndùá naxicocuín inì-nsià sàhà cuàchi-nsià, te cunindisá-nsiá ñà-ndùú razón ndiaha xí-yá.

Nansa ni cana Jesús cùmi nècuàchì tavá siaca

¹⁶ Xicá Jesús yuhù mar iá Galilea, te nì xini-yà Simón xì ñani-nè Andrés, dacaná-né ñunù xí-né mahì tècuí, vàchi nècuàchì tavá siaca xínduu-ne.

¹⁷ Te nì cachi-yà xì-né:

—Cunchicùn-nsià yùhù, vàchi mà cúndúú gá-nsià nècuàchì tavá xi siaca; yùhù icúmî dacuahí mii-nsiá ñà-cunduu-nsia nècuàchì tavá xi nèhivì (nùù ichì malu).

¹⁸ Dandu nècuàchìmà, vichi vichi nì nacoó-ne ñunù xí-né yucán, te nì tenchicùn-nè mii-yá cuàhàn.

¹⁹ Dandu nì sàà-yà chicá nùù-xí, te nì xini tu-ya ùi dèhe iin tiàa nani Zebedeo, Jacobo nani iin-ne, te Juan nani ñani-nè, ndoó-né nùù lancha xi-ne, nácàhmá-nè ñunù xí-né.

²⁰ Te nì cana stná-yà ndúì-nè. Ñàyùcàndùá nì nacoó-ne yua-né ini lancha mà xì tètátú, te nì catenchicùn stná-nèyà cuàhàn.

Nansa ni tavà Jesús iin ñà-malu iná cáá ini iin tiàa

²¹ Dandu nì casaà-nè xì-yá iin ñuu nani Capernaum. Te na ní sàà quivì descansu, dandu cuàhàn-yà veheñùhu, te nì dàcuàhá-yá nèhivì yucán.

²² Te nì ndulocó-nè sàhà ñà-ndúá dàcuàhá-yànè, vàchi nì chinaha-yà nahi ana cusáhnù, màdiá nahi nècuàchì ley xi veheñùhu.

²³ Daaní, ini veheñùhu ma iá stná iin tiàa iná cáá iin ñà-malu inì-xi. Te nì ndàhì-nè, cachí-nè:

²⁴ —Jesús de Nazaret, ¿ndiá cunduu-ní nsiùhù? ¿A váxi-ní dandáñúhú-ní nsiùhù? Yùhù ináhí mii-ní: ana ì nì quixi nùù Dios ndùù-ní —cachá.

²⁵ Doco Jesús, ndee ní dándàcú-yá nùá, cachí-yà:

—¡Màsà cáhàn, te quee cuahán! ¡Nacoó tiàa jaàn!

²⁶ Dandu ñà-malu mà, nì dàquidí fuerteà nècuàchìmà, te nì ndàhì ndeá, dandu nì quea cuàhàn.

²⁷ Ñàyùcàndùá, nsidaa nèhivì yucán, nì ndulocó sàstnùhù-né sàhá yucán, te nì ndàcàtnùhù tnàhá-né nùù-né, cachí-nè:

—¿Ndiá nduá cuú jaàn? ¿Índù ley saa nduá? Vàchi na iin nècuàchì cusáhnù, ducán cáhàn nècuàchì jaàn. Mà úhì dándàcú-né nùù ñà-malu, te iníniá-nè.

²⁸ Dandu nì xitià fama xi-ya inicutu ladu Galilea yucán.

Nansa ni dándúvaha Jesús dido Simón Pedro

²⁹ Daaní, na sáni caquee nsidaa-né veheñùhu yucán, dandu cuàhàn-yà xì Jacobo xì ñani-nè Juan, nì yàha-ne vehe Simón xì Andrés.

³⁰ Te yucán indúhu dido Simón, nècuàchì ñahà, quidá yócò xì-né. Te vichi vichi nì cachitnùhu nèhivì vehe ma xi-yá sàhà nècuàchì cuhí mà.

³¹ Ñàyùcàndùá, nì tnàtuu-ya ndé indúhu-né, te nì tnii-ya ndahà-né, nì dándácòo-yanè. Dandu vichi duha nì cuxio cuèhè yòcò mà-né, te nì que-saha-né nì xinucuachi-né nùù-yá xì compañeru-yà.

Nansa ni dándúvaha Jesús cuàhà gá nècuàchì cuhí

³² Daaní, nì quècahnu orá, te nì cuñaà. Dandu nì casaca nèhivì nsidaa nècuàchì cuhí xi-ne, xì stná nècuàchì iná cáá ñà-malu inì-xi nì quixi nùù-yá.

³³ Te nsidaa-né, nì nataca chitu-né yehè vehe ndé iá-yà.

³⁴ Te nì dándúvaha-ya nsidaa nècuàchì cuhí mà, nsidanuu cuèhè quidà-xì-né. Te nì tavà stná-yà cuàhà ñà-malu. Doco cóni sàha-ya cáhàn gà-si, vàchi ináhá-sí ana nduú-yá.

Nansa ni càhàn Jesús sàhù inicutu ladu Galilea

³⁵ Daaní, itnúú gá dàtnàà nì ndacòo-ya, nì quee cuaán-yá cuàhàn-yà iin xaan ndé còò nèhivì, te yucán nì xicàn tàhvì-yá nùù Yuamáni-yá.

³⁶ Daaní, después, nì caquee stná Simón xì compañeru-nè cuàhàn-nè nanducu-néyà.

³⁷ Te na ní ndacùhun-neyà, nì cachi-nè xì-yá:

—Cunaha-ní, nsidaa nèhivì, nanducu-né mii-ní.

³⁸ Doco nì cachi-yà xì-né:

—Ni cùhùn-ndà ndè ñuu chicá nùu-xí, cachitnùhu stnái xì nèhivì yucán ñà-ndúú ndudu ì, vàchi divi chuun jaàn vaxi —nì cachi-yà.

³⁹ Ñàyùcàndúá, ducán nì xicanuu-ya inicutu ladu Galilea yucán, nì cachitnùhu-ya ndudu ì xì-yá xì nèhivì nsidaa veheñùhu yucán, te nì tavà stná-yà ñà-malu ñuhú ini nèhivì.

Nansa nì dándúvaha Jesús iin tiàa icúmí cuèhè lepra

⁴⁰ Dandu nì sàà stná iin tiàa icúmí cuèhè lepra, nì tnàtuu-ne nùu-yá, nì sàcuìn sìsì-né nùu-yá xicàn tàhvi-né nùu-yá, cachí-nè:

—Nú cuní-ní, vátùni dándúvaha-ní yuhù.

⁴¹ Dandu nì cuhi ini Jesús nècuàchìmà, te nì chituu-ya ndahà-yá nùu-né, cachí-yà xì-né:

—Juùn. Vichi duha ni ndúvaha-ní, cachí xì-ní.

⁴² Dandu na momentu nì cachi-yà ducán nì quee cuèhè quidà-xì-né, te nì nduvàha-ne.

⁴³ Dandu na cuàhàn-yà techuún-yànè nùhù-né, dandu cuàhà gá nì chinaha-yànè, cachí-yà xì-né:

⁴⁴ —Cunaha-ní, màsà cachi-ní ni-ñàha xi nèhivì. Cuisi cuahán-ní nùu dùtù ñà-cundehè-né ìcà-ní (ñà-sàni nduvàha-ní), te nacuàha-ní promesa xi Dios, vàchi ducán cachí ley xi Moisés, dandu vátùni cundaà ini nèhivì ñà-sàni nduvàha-ní nduá —nì cachi-yà.

⁴⁵ Doco nècuàchìmà, nì quee-ne nì quesaha-né nacání-né xì cuàhà nèhivì, te sàhàmà nì xitià cuentu inicutu. Ñàyùcàndúá mànicùí gá quìhvi vate Jesús ini ni-iin ñuu. Puru campu xicánúú-yá. Doco nsidanicuú xaan nì caquee nèhivì nì nataca-nè nùu-yá.

2

Nansa nì dándúvaha Jesús iin tiàa nì dàñà ì cuerpu xi

¹ Nì yàha itnii quivì, dandu mànuhù Jesús ñuu Capernaum. Te nì xinitnùhu nèhivì iá-yà vehe.

² Ñàyùcàndúá luegu nì nataca cuàhà-né, ni có-nuná gá índu cundoo-ne, ni siquiera nùu yehè. Te nì càhàn-yà xì-né ñà-ndúú palabra xi-ya.

³ Dandu yucán nì sàà stná itnii gá nèhivì, cùmì-né nsidà-xì iin nècuàchì cuhí nì dàñà ì cuerpu xi.

⁴ Doco ñà-cuàhà guá nèhivì ndoó yucán, mànicùí quìhvi-ne dècuèndè ndé iá-yà. Ñàyùcàndúá nì nana-ne dìnivèhé nì nacani-nè iyuhu dìniá meru ndé indéhe ndàà iá-yà ini vehe. Te na sàni nacuna-nemà, dandu nì dànùú-né nècuàchì cuhí xi-ne nùu camilla.

⁵ Ñàyùcàndúá, na ní xini-yà ñà-cuàhà guá xíxinindisá-néyà, dandu nì cachi-yà xì nècuàchì cuhí:

—Hijo, xicáhnù inì sàhà cuàchi-ní.

⁶ Doco yucán ndoó stná itnii nècuàchì nduú nècuàchì ley xi veheñùhu, te nì nacani ini-nè:

⁷ “¿Índu chuun càhàn Jesús ducán? ¡Mà ndóo ini Dios sàhà ñà-ndúá cachí-nè! Vàchi còò inga ana cui cuicahnú inì-xi sàhà-ndà, cuisì mii-yá”.

⁸ Doco Jesús, nì cundaà ini anima-yà ñà-ndúá nacání guá ini nècuàchìmà. Ñàyùcàndúá nì cachi-yà xì-né:

—¿Índù chuun nacání inì-nsia ducán?

⁹ ¿Índù milagru nduú ñà-chicá ùhì quida-nda: a ñá-cachi uun-nda xi nècuàchì cuhí yohó ñà-xicáhnú ini-ndà sàhà cuàchi-ne, te ò ñá-cachi-ndà xì-né ni ndácuíin-nè ndanihi-ne camilla xi-ne, te nacaca-ne?

¹⁰ Pues yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví, cuàhìn quide iñàha ñà-cundaà inì-nsia ñà-ndisa icúmí derechu cuicahnú inì sàhà cuàchi nèhivì ñuhiví.

Dandu nì cachi-yà xì nècuàchì cuhí mà:

¹¹ —Mii-ní cachí xí, ndacuiin-ní, ndanihi-ní camilla xi-ní, te xuhun-ní vehe-ní.

¹² Dandu nì ndacuiin nècuàchì cuhí mà, te vichi vichi nì ndanihi-ne camilla xi-ne, nì quee-ne, mànuhù-né vehe-ne, indéhe nsidaa nèhivì yucán. Ñàyùcàndùá nsidaa-né, nì ndulocó-nè, te nì ndenihi vaha-ne Dios, cachí-nè:

—Ni-iin xichi, có-xiní-ndà cuu (ndiaha guá) nahi ñà-yòhó.

Nansa nì cana Jesús iin tè-dàchíyàhvi nani Leví

¹³ Daaní, nì quee-ya inga xichi cuàhàn-yà dècuèndè mar. Te nì nataca cuàhà gá nèhivì nùu-yá, te nì dàcuàhá-yànè.

¹⁴ Dandu nì yàha-ya (inga xaan), te nì xini-yà iin dèhe Alfeo nani Leví, iá-nè nùu mesa ndé dachíyàhvi-ne. Te nì cachi-yà xì-né:

—Nahà-ní, cunchicùn-ní yùhù.

Dandu nì ndacuiin nècuàchì mà cuàhàn stná-nè xì-yá.

¹⁵ Daaní, después dohó nì cuu na ní ìa-ya vehe Leví mà. Iá-yà xixí-yá, te ndoó stná cuàhà nècuàchì dachíyàhvi, xì cuàhà gá más nècuàchì cachí-nè iá cuàchi-xi, xixí-né xì Jesús xì nècuàchì dacuahá-yá, vachi cuàhà gá nèhivì nchícùn xì-yá.

¹⁶ Te nècuàchì ley xi veheñùhu, xì stná nècuàchì fariseu, nì xini-nè nansa quidá-yá xixí-yá xì nèhivì mà. Ñàyùcàndùá nì cachi-nè xì nècuàchì dacuahá-yá:

—¿Índù chuun cutnáhâ maestru xi-nsia xixí-né xì cuàhà tè-dachíyàhvi, xì dava gà stná nèhivì cuáchi?

¹⁷ Na ní tiacu Jesús cachí-nè ducán, dandu nì cachi-yà xì-né:

—Màdì nècuàchì ndáa vaha xiñuhu xi ana quidatatna xi-né. Nècuàchì cuhí xiñuhu xì ana quidatatna xi-né. Te divi ducání stná yùhù, màdì nèhivì nihnú ndàcuìsì inì-xi vaxi càhàn xí. Còó, nèhivì cuáchi vaxi nanduquí, áma naxicocuíin ini-nè sàhà cuàchi-ne.

Ndià disáhà-xí cónisá iníhî dócô nècuàchì dacuahá Jesús na iá ù-yá ñuhiví yohó

¹⁸ Daaní, iin xichi na iníhî nècuàchì dacuahá Juan Bautista xì stná nècuàchì fariseu, dandu nì tnàtuu itnii nèhivì nùu Jesús, te nì ndàcàtnùhù-né nùu-yá cachí-nè:

—¿Índù chuun iníhî dócô nècuàchì dacuahá Juan xì stná nècuàchì xídacuahá ley xi tè-fariseu, doco nècuàchì dacuahá mii-ní, còó?

¹⁹ Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Nècuàchì ndoó vicò nándàhâ, ¿a vátùni iá ñà-cunihì-né na hora ndoó-né cutnáhâ-né xì noviu? Còó, vachi na ndoó-né xì noviu, mà cúí cunihì dócô-nè.

²⁰ Doco vaxi iin quivì, dandu mà cóó gà noviu nùu-né, dandísá, tiempu yucán icúmí-nè cunihì dócô-nè.

Ndià disáhà-xí sàni dàma estilu sànahà, te estilu saa nduá nì nacoó Jesús

²¹ 'Sìcoto saa, màsà nácàhmá-ndàñá nùu ñà-tùhú. Vachi nú ducán, dandu dandánsiá ndé nì nacàhmá, te chicá icúmí ndàtà sìcoto tuhú mà. Dandu ñà-sàni ndàtà dahuun sìcoto-mà cundua.

²² Stná vinu, nú vinu saa nduá, mà dáquêe stná nèhivì-ñá ini itni iin tuhú, vachi nú ducán, ndàtà-ñá, vachi cahnsiá quida vinu saa ma, te cuitià-ñà, te

cuchicuehe stná iin mà. Ñàyùcàndùá, nú vinu saa nduá, dandu ini itni iin saa covàha.

Nansa nì xitnùhu nèhivì nècuàchì dacuahá-yá na ní sàhnù-nè siccàyòcò trigu quivì descansu

²³ Iin quivì descansu nì sandua, te yáha Jesús nùu iin itu ndé iá trigu, te cutnáhá stná-yà xì nècuàchì dacuahá-yá. Te nacua yáha-ne ducán sàhnù-nè siccàyòcò trigu mà saxí-né.

²⁴ Ñàyùcàndùá, nì cachi nècuàchì fariseu xì-yá:

—Cundehè-ní nansa quidá nècuàchì dacuaha-ní, quidá-né iin chuun có-sàha ley xi-nda quida-nda quivì descansu.

²⁵⁻²⁶ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—¿A cónì càhví-nsiá (nùu tutu ì) ndé nacáníá nansa nì quida David sàhana na xicánúu ndahví-nè xì compañeru-nè tiempu xi jefe xi dùtù nani Abiatar, te xíhì-nè doco? Nì quìhvi-ne inì veheñùhu xi Dios, te nì xixi-ne dítà vídì ì, mate còò permisú cuxi-neà, cuisì-ní dùtù iá permisú cuxi xi ñá-yúcán. Doco David, ndè stná compañeru-nè nì sàha-ne, nì caxixi stná nècuàchì mà.

²⁷ Dandu nì cachi stná-yà xì nèhivì yucán:

—Sàhà ñà-cunduu ñà-vàha xi nèhivì, ñàyùcàndùá nì sàcòò iin quivì descansu, màdiá nì cùyúcún nèhivì sàhà-ñá (chicá nducahnú) quivì mà.

²⁸ Ñàyùcàndùá, yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví, dandacú stnáì sàhà nansa quida nèhivì quivì mà.

3

Nansa nì nduvàha iin tiàa nì ìchì dahuun iin ndahà-xí

¹ Dandu cuàhàn Jesús veheñùhu. Te na sàni quìhvi-ya yucán, (nì xini-yà) jaàn iá iin tiàa nì ìchì dahuun iin ndahà-xí.

² Doco ndoó stná nècuàchì fariseu yucán, indéhe váha-neyà, áma dándùvàha-ya nècuàchì cuhí-mà cahan-né, te ducán nihìndèè-né daquée cuàchi-ne dìquì-yá sàhà ñà-nduá quivì descansu.

³ Dandu nì cachi-yà xì tiàa cuhí ndahà-xí mà:

—Ndacuiin-ní, cuiin-ní dava mahì nèhivì yohó.

⁴ Dandu nì càhàn-yà xì nèhivì nání xì-yá yucán, cachí-yà:

—¿Nansa ndiá ìcà-ndà quida-nda quivì descansu? ¿Amádi chicá iá vàha dacácu-nda nèhivì quivì mà, te màdiá cahni stnàhà-ndà?

Doco nècuàchì yucán, còò ni-ìñàha ni nàxícóníhì-né nùu-yá.

⁵ Ñàyùcàndùá, nì xiconùu-yá nùu nsidaa-né, te nì cuduchi ini-yà sàhà-né, vàchi caxin sàstnùhù anima-nè. Dandu nì cachi-yà xì tiàa ma:

—Chitanini-ní ndahà-ní.

Dandu nì chitanini nècuàchì mà ndahà-né, te nì nduvàha dahuan.

⁶ Ñàyùcàndùá nì caquee nècuàchì fariseu mà nì càhàn-nè xì nècuàchì partidu herodianu, nì ndatnuhu-né nansa cui dandáñuhú-nèyà.

Nansa nì nataca cuàhà nèhivì nùu mar

⁷⁻⁸ Daaní, cuàhàn-yà xì nècuàchì dacuahá-yá nùu mar, te cuàhà sàstnùhù nèhivì ladu Galilea nì catenchicùn stná xì-yá. Te na ní xitià cuentu ñà-ndiaha guá quidá-yá, dandu más nèhivì nì ndecoyo: nècuàchì ñuu Jerusalén, xì más gà nèhivì ladu Judea xì stná nèhivì ladu Idumea, xì nèhivì ladu duha yùte Jordán, xì nèhivì ladu ñuu Tiro xì ñuu Sidón, nsidaa-né vaxi-ne ndé iá-yà.

⁹ Ñàyùcàndùá, nì cachi-yà xì nècuàchì dacuahá-yá ñà-cundiatu tùha-ne xì iin lancha ndé coo-ya sàhá màsà ndútnúu guá-yà mahì nèhivì cuàhà mà.

10 Vàchi cuàhà-né nì dándúvaha-ya, ñàyùcàndùá nsidaa nècuàchì cuhí, nì nachitu-né nùù-yá, cuní-nè dacácùhun-ne ndahà-né ìcà-yá, te nduvàha-ne.

11 Stná ñà-malu, na ní xinià-yà, nì sàcuítasisiá nùù-yá, cachá`:

—Dèhemani Dios nduu-ní.

12 Doco mii-yá, vihi gá cuàhà nì dándàcú ndee-yá nùá ñà-màsà cáchà ana divi nduú-yá.

Nansa nì nacàxin Jesús ùxìn ùì tiàa ñà-cunduu-ne apóstol xi-ya

13 Dandu nì nana-ya yucù, te nì cana-ya nècuàchì tuxí-yá ñà-nì cáquíxí-né nùù-yá.

14 Te nì nacàxin-ya ùxìn ùì-nè ñà-cunduu-ne nèhivì cutnahá xi-yá cacanu, dandu después techuún stná-yànè cùhùn-nè càhàn-nè xì nèhivì palabra xi-ya.

15 Te nì sàhatahvì-yànè ñà-dándúvaha-ne nècuàchì cuhí, te tavà stná-nè ñà-malu ñuhú anima nèhivì.

16 Te divi nècuàchì yohó xínduu nècuàchì nì nacàxin-ya: iin-ne nani Simón, te divi-ne nì dànàni stná-yà Pedro;

17 daaní, iá stná dèhe Zebedeo nani Jacobo xì ñani-nè Juan, ndúì nècuàchì mà nì dànàni stná-yà Boanerges, te cuní cachàmà na càhàn dàvì càhàn-nè.

18 Daaní iá stná Andrés, xì Felipe, xì Bartolomé, xì Mateo, xì Tomás, xì dèhe Alfeo nani Jacobo, xì stná Tadeo, xì Simón nì sanduu partidu cachí-nè nècuàchì Canaán;

19 te nì là stná Judas Iscariote, divi nècuàchì icúmí cahin xì-yá.

Daaní, nì yàha-ya xì compañeru-yà ini iin vehe.

20 Te yucán nì nataca cuàhà gá tu nèhivì nùù-yá. Ñàyùcàndùá, cónì cúsáá gá-yà cuxi-ya, ni mii-yá nì nècuàchì dacuahá-yá.

21 Dandu nècuàchì xínduu nèhivì vehe-ya, nì xinitnùhu-ne nansa cachí nèhivì sàhà-yá ñà-sàni ndañuhu sàxìnitnùnì-yà, cachí-nè. Ñàyùcàndùá, cuàhàn-nè ndé iá-yá ñà-cùnì-nè cundaca-neyà nùhù.

Nansa nì dàquée cuàchi nèhivì dìquì Jesús, ñà-malu chindéé xí-yá, cachí-nè

22 Daaní, nècuàchì ley xi veheñùhu, nì caquee-ne ñuu Jerusalén, nì casaà-nè ndé iá-yà, te nì càhàn cuàchi-ne dìquì-yá, cachí-nè xì nèhivì:

—Nècuàchì jaàn, icúmí-nè ñà-malu nani Beelzebú ini-nè, divi quisi cusáhnù. Ñàyùcàndùá, vátùni tavá-né dava ga ñà-malu anima nèhivì, vàchi quisi mà chindéé xí-nè —nì cachi-ne.

23 Ñàyùcàndùá nì cana Jesús nèhivì, te nì nacani-ya historia nduú ejemplu, cachí-yà xì-né:

—Ñà-malu, ¿nansa cui tavà stnahá nsidaa mián? Mà cúí.

24 Vàchi ducán iá xán na iá xì nèhivì dandacú nùù iin ñuu, nú ni táhndè dava-ne, te náâ stnahá-né, dandu mà cúí dandacú gá-nè nùù ñuu mà.

25 Te nèhivì ndoó iin vehe, nú xini ùhì stnahá-né, dandu mà cúí cundoo tàcá gá-nè.

26 Stná ñà-malu xi Satanás, nú ni táhndè dava, te cuni ùhì stnahá, dandu mà cuèa, te yàchì nsiha, nú ducán.

27 Vehe iin tiàa ndacuì, mà cúí quìhvi ndevàha nèhivì, te tavà-né ñà-icúmí-tê. Còò, vàchi dihna icúmí-nè chicuhni-nè, dandu vátùni quida-ne ducán.

28 Ñà-ndáa ndúá cachí xì-nsiá, mate nadaa ga cuàchi nèhivì iá nùù Dios, te ò nadaa ga xichi càhàn ùhì-nè dìquì-yá, vátùni cuicahnú ini-yà sàhà-né.

29 Doco nú ni càhàn ùhì-nè dìquì Espíritu Ìì xí Dios, dandísá, mà cúí cuicahnú ini-yà, sàhà-né, vàchi nicanicuahàn icúmí-nè cunsida-ne cuàchi ma.

30 Ducán nì cachi-yà xì nèhivì yucán sàhà nècuàchì càhàn tnùhù dìquì-yá, vàchi cachí-nè ñà-ínacáá iin ñà-malu ini-yà.

Ñà-nduá nì cachi Jesús sàhà dihi-yá xì sàhà ñani-yà na ní casaà-nè caná-néyà

³¹ Daaní, nì sàà stná dihi-yá xì ñani-yà tùvèhé, te nì techuún-né iin razón caná-néyà.

³² Ñàyùcànduá, nèhivì ndoó nùù-yá, nì cachi-nè xì-yá:

—Cunaha-ní, tùvèhè cà' iin dihi-ní xì stná ñani-ní, caná-né mii-ní.

³³ Dandu nì cachi-yà xì nèhivì mà:

—¿Ana divi nduú mamá xi cahan-nsiá? Te ò ¿ana divi xínduu ñani?

³⁴ Dandu nì xiconúù-yá nì indehè-yá nsidaa nèhivì ndoó nùù-yá, te nì cachi-yà:

—Divi nècuàchì yohó xínduu nahi mamá xi, ò nahi ñani.

³⁵ Vàchi nsidanicuú ana quidà-xì ñà-nduá cuní Dios, divi xínduu nahi ñani, nahi cùhe, te nahi dihi stnáì.

4

Iin ejemplu sàhà iin nècuàchì xitú

¹ Daaní, inga xichi nì quesaha Jesús dacuahá-yá nèhivì nùù mar. Te yucán nì nataca cuàhà gá-nè nùù-yá. Ñàyùcànduá, nì nana-ya iin lancha iin yuhù mar mà, te nì sàcòo-ya inì-nu. Te nèhivì cuàhà mà, yuhù mar mà nì sàcùndoo-ne.

² Dandu nì dàcuahá-yànè cuàhà iñàha, nì nacani-ya xì-né cuàhà historia nduú ejemplu. Te dohó nì cachi-yà:

³ —Cunini-nsia. Nìsa là iin nècuàchì xitú, nì quee-ne cuàhàn-ne chihi-ne.

⁴ Te nì sate uun-ne tata mà. Te dava-ña, nì còya nùù ichì. Dandu nì quixi laa, nì saxì-siá.

⁵ Te dava stná mà, nì còya nùù cavà ndé còò cuàhà ñuhù. Te yàchì nì xitià, vachi có-ndòò cucún ñuhù yucán.

⁶ Doco na ní dùcàn orá, nì ìchà, vachi cónì níhì yohá.

⁷ Daaní, dava stná tata mà, mahì iñù nì còya. Te na ní sahnu iñù mà, dandu nì dàdáhvia viu cuati ma, ñàyùcànduá cónì cuàha.

⁸ Daaní, dava stná tata mà, nì còya nùù ñuhù vaha, te nì xitià, nì sahnua, te nì cuàha; dava-ña, òcò ùxìn gà tantu nì cuàha; te dava-ña, ùnì dico gà tantu, te dava-ña, ùhùn dico gà tantu nì cuàha.

⁹ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Ni cúniní vaha nsidaa-nsiá ñà-nduá cachí.

Ñà-nduá disàhà-xì nì nacani Jesús ejemplu, divi sàhà màsà cùndàà ini nècuàchì cahìchì inì-xì

¹⁰ Na ní ndòò mii Jesús xì ùxìn ùì nècuàchì dacuahá-yá xì stná nècuàchì ndoó yatni, dandu nì ndàcàtnùhù-né nùù-yá sàhà ejemplu mà.

¹¹ Ñàyùcànduá, dohó nì cachi-yà xì-né:

—Mii-nsiá, sàni nìhìtáhvi-nsiá cundaà inì-nsia nansa iá ñuhivì ì xì Dios, mate nìsa là dèhé palabra sàhàmà antes. Doco nècuàchì dava ga, còò. Puru ejemplu icúmì nacani xì-né.

¹² Ducán iá sàhà-ñá màsà cúnitnùhu-ne, mate indéhe-né, te màsà cùndàà ini-nè, mate inì-né. Pues ducán icúmì cuu xi-né sàhà-ñá màsà ndédúmá ini-nè, te cuicahnú ini Dios sàhà cuàchi-ne.

Ñà-nduá cuní cachi ejemplu sàhà nècuàchì xitú

¹³ Dandu nì cachi stná-yà xì-né:

—¿A ñá-cò-cùndàà inì-nsia sàhà ejemplu jaàn nduá? Pues nú coó, dandu ¿nansa cui cundaà stná inì-nsia sàhà nsidaa ejemplu dava ga?

¹⁴ 'Pues cunaha-nsia, na ian quidá nècuàchì nì dandiàchì uun xi tata mà, ducán quidá stná nècuàchì chihì xì Palabra xi Dios ini anima nèhivì.

¹⁵ Tata nì còyo nùu ichì mà nduú nahi nêhivì iníní xí palabra xi Dios, doco yàchì vaxi ñà-malu dacúxió-si palabra nì ndòo ini anima-nè mà.

¹⁶ Daaní, nahi tata nì còyo nùu cavà nduú nêhivì iníní xí palabra ì, te luegu cudî ini-nè sàhà-ñá.

¹⁷ Doco na ian cùu xì viú còo yohò-xí, ducán cuú stná xì-né. Iyuhu gá quidándéé ini-nè nchícùn vii-né. Daaní, nú ni yáha-ne iin tnùndoho, ò nú quidáquíni nêhivì xì-né ñà-nchícùn-nè palabra xi-ya, dandu luegu naxícocuîin ini-nè, te nacóo-néa.

¹⁸ 'Daaní, nahi tata nì còyo mahì iñù nduú nêhivì iníní xí palabra ì,

¹⁹ doco cuàhà gá nacání ini-nè sàhà vida xi-ne ñuhiví yohó. Te cudî stná ini-nè dacáyà-nè ñà-cuicà-né, vâchi xího sàstnùhù-né cucumi-né cuàhà iñàha. Ñàyúcán nduá sadí xì núu palabra xi Dios ñà-mà cùu nihindéa chindeá-nè.

²⁰ Daaní, nahi tata nì còyo nùu ñuhù vâha nduú nêhivì iníní xí palabra ì, te xiníndísâ-néa. Ñàyúcàndùá, queámà ñà-ndùú-né na iin viú nì cana vii, a sea nduú-né nahi viú nì cana òcò ùxin tantu, te ò ñá-nì cana ùni dico tantu, te ò ñà-nì cana ùhùn dico tantu.

In ejemplu sàhà iin lámpara

²¹ Dandu nì cachi stná-yà xì-né:

—Nú xicàn-ndà quixi iin lámpara, dandu mà chícání dèhé-ndàñá tìxi iin canasta, ò tìxi iin cama. Còo, cuiin vateá iin xaan ndé cutnuà inicutu.

²² Cunaha-nsiá, nsidaa ñà-nì ìa dèhé, icumíâ tùi vateá. Te nsidaa ñà-ndùá quidá dèhé nêhivì, icumíâ natùi clarúa.

²³ Ni cúníní vâha nsidaa-nsiá palabra jaàn.

²⁴ Dandu nì cachi stná-yà xì-né:

—Cunini vâha-nsia na sâha xi-nsiá (ichì váha). Vâchi divi vara chitácuhá-nsiâ icumí stná mii-nsiâ nacuitacuhá-nsiâ. Doco nú iníní vâha-nsia, dandu chicá nihitáhvi-nsiâ cundaà vâha inì-nsia.

²⁵ Vâchi nècuàchì sàñuhú (ñà-vâha) inì-xi, chicá más icumí-nê nihitáhvi-né; doco nêhivì có-ñuhú ndisa (ñà-vâha) inì-xi, ndè iyuhu (ñà-vâha) ñuhú ini-nè, icumíâ cuxio nsiha.

In ejemplu sàhà tata sahnú nama

²⁶ Dandu nì cachi stná Jesús:

—Na historia yohó, ducán iá stná ñuhiví ì xí Dios. Nì chihi iin tiàa tata mahì itù-te.

²⁷ Na túinuù, dandu ndácòo-tè (nácòtò-teá); daaní sàñaà quidì-te. Doco tata mà, xítia te sahnúa, mate có-cundáa inì-te índù modo sahnúa.

²⁸ Vâchi iin itu, miá cuàha. Dihna viú xítia, dandu después caná sicàyòcò-ñà, te nachitu nùnìá.

²⁹ Te nú sàni sisa vâha, dandu yàchì icumí ndanchito cosecha, vâchi sà-íá.

Ejemplu sàhà tata yutnù mostaza

³⁰ Dandu nì cachi stná Jesús:

—¿Índù iñàha cui cachì sàhà-ñá cundaà vâha inì-nsia nansa iá ñuhiví ì xí Dios? ¿Índù ejemplu cui nacani sàhà ñà-cundaà inì-nsia nansa iá tiempu mà?

³¹⁻³² Pues, cunaha-nsiá, nahi tata yutnù mostaza, ducán iá tiempu mà. Vâchi tata mà, mate tata chicá cuati iá ñuhiví nduá, doco nú sàni chihi-ndañá, dandu sahnúa. Queé nahnú ndahà-nú, te vihi gá nducáhnúa nùu nsidaa gá ñà-tàtá. Dècuèndè laa ndavá ansivi vâxi sàcuítàndòo casì mahì ndahà-nú —nì cachi-yà.

³³ Cunaha-nsiá, cuàhà gá ejemplu nahi ñà-jaàn nì nacani-ya xì nêhivì na dacuahá-yánè, según nansa nì sàa-nè cundaà ini-nè.

³⁴ Puru historia nduú nahi ejemplu nì nacani-ya xì-né, doco na ní ndòo mii-yá xì nècuàchì dacuahá-yá, dandu nì dàtúi nsihi-ya sàhàmà nùu-né.

Nansa ni dàcúcuĩn Jesús tàchì, te ni nàcùñuhu dadí tècuĩ mar

³⁵ Na ní cuñaà quivì yucán, ni cachi-yà xì nècuàchì dacuahá-yá:

—Cúhùn-ndà yàha-nda ladu mar.

³⁶ Dandu ni dānācūtiā compañeru-yà nēhivì cuáhà mà. Te mii-yá, nacua iá-yà ini lancha, ducán ni saca-neyà cuàhàn-nè yàha-ne mar. Te cuàhàn stná iin ùi gá lancha ndoó stná yucán.

³⁷ Doco después ni dàñà iin tàchì dānā, te ni nacuahnu todò tècuĩ, ni xīnu-tè ndè ini lancha mà, sàdaanì chitu-nú.

³⁸ Doco mii-yá, indúhu-yá quídì-yà cahà-nú, ihí almohada ònì-yá. Dandu ni dānsícūhnu ini-nèyà, cachì-nè xì-yá:

—¡Ay! ¡Maestro! ¿A có-ndùlócô-nì ñà-vihini cui-ndà?

³⁹ Dandu ni ndacuiin-yà, ni càhàn-yà ni sadi-yà nùù tàchì mà, te ni cachi-yà xì tècuĩ mar:

—Ihú-nì ni cóo, te ni ndúdádì.

Dandu luego ni cucuiin tàchì, te ni nàcùñuhu dadí tècuĩ.

⁴⁰ Dandu ni cachi-yà xì nècuàchì yucán:

—¿Índù chuun yúhì guâ-nsià? ¿A có-càhvì-nsiá xì Dios?

⁴¹ Dandu ni yúhì sàstnùhù nècuàchì mà, te ni cachi-nè iin-ne xì inga-nè (sàhà-yá):

—¿Índù clase nēhivì nduú nècuàchì yohó, te dècuèndè tàchì xì mar inínì xí-né?

5

Nansa ni tavà Jesús ñà-malu ñuhú ini iin nècuàchì ñuu Gadara

¹ Daanì, ni sàà-nè xì-yá inga ladu mar nùù ñuu nècuàchì Gadareno.

² Te na ní quee-ya nùù lancha, luego ni ndacùhun tnahá-yá xì iin tiàa ñuhú ñà-malu inì-xi, vaxi-ne dècuèndè mahì cueva ndé xì-indùxin nsì.

³ Vàchi de por sí, yucán iá dahuun-ne. Te còò ni-iin cui chicuhni xì-né, mate cadena ni cundúá.

⁴ Cuáhà xichi ni sàcùnuhni-nè xì manilla càa, xì stná cadena. Doco siempre sahndé-nè, te dacuachì stná-nè manilla mà. Còò ni-iin cui nsida vii xì sàxínìtnùnì-nè.

⁵ Nicanicuahàn ndui te ñuú ndáhì loco-nè, xicánúú-né yucù xì mahì cueva mà, danácuèhè-nè mii-né xì yùù.

⁶ Doco na ní xini xicà-né Jesús, ni dàyàà-nè ni sàà-nè nùù-yá, te ni sàcuìin sìsì-né nùù-yá,

⁷ ndáhì ndee-né quidá ñà-malu, te ni cachi-nè:

—Jesús, ¿ndià cunduu-nì yùhù? (Yùhù ináhì mii-nì), Dèhemanì Dios iá òiquì-xì ansivi nduu-nì. Sàhà Dios sacúndáhvì nùù-nì, ¡màsà dándóhó-nì yùhù!

⁸ Pues ducán ni cachi nècuàchì mà, vachi làcà ni cachi-yà xì-ñá:

—¡Cuxio yohó ñà-malu nùù tiàa yohó!

⁹ Dandu ni ndàcàtnùhù stná-yà nùá:

—¿Nansa nanu?

Te ni cachà:

—Ejército nanì, vachi cuáhà nduú-nsì.

¹⁰ Dandu cuáhà gá ni sacundahví tiàa ma nùù-yá ñà-màsà téchúûn-yáñà cùhàn inga ñuu.

¹¹ Te yatni yucù yucán ni sandoo cuáhà cochi, xixáhan-sì.

¹² Ñàyùcàndúá, ni sacundahvíà nùù-yá, cachá`:

—Dayáha-nì nsiùhù ni cúhùn-nsì màcùñuhu-nsì ini cochi yucán.

13 Dandu ni dàndáa-yàñà. Ñàyùcàndùá ni caquea nùù tiàa ma cuàhàn, ni sàcùñuha ini cochi yucán. Nahi ùù mìl ni sanduu-sì. Daaní, carrera ni nuu nsidaa-sí candiaa yucán, te ni còyo-sì ini mar ni càhà-si.

14 Daaní, tè-xíndiaa xì cochi mà, ni yùhí-te; carrera mànuhù-té ni cachitnùhu-tè xì nècuàchì ini ñuu mà xì stná nècuàchì ndoó ranchu. Dandu nèhivì ndoó yucán, vaxi-ne cundehè-né ñà-nduá ni cuu.

15 Ni quesaa nsidaa-né ndé iá-yà, te ni caxini-nè nècuàchì nìsa ñuhu cuàhà ñà-malu ini-xi, iá-nè, ndixí-né sìcoto, sàni nàcòo nsihi sàxìnítùnì-nè. Dandu nèhivì yucán, ni cayùhí-nè.

16 Te nècuàchì ni caxini nansa ni cuu, ni nacani-ne xì nsidaa nèhivì mà sàhà cochi xì sàhà stná tiàa ma.

17 Dandu nèhivì cuàhà mà, ni quesaha-né ni sacundahví-nè nùù-yá ñà-ni quèé dahuun-ya ñuu-nè.

18 Daaní, na sàni nana tu-ya lancha yucán, dandu ni càhàn nècuàchì nìsa ñuhu ñà-malu ini-xi, ni xicàn-nè áma cui cutnahá stná-nè xì-yá cùhùn.

19 Doco cóni sàha-ya cùhùn-nè:

—Còo —cachí-yà—, xuhun-ní vehe-ni, te cachitnùhu-ní xì tnaha-ní ñà-cuàhà guá ni quida Stohò-ní Dios xì-ní, te ni cuhi ini-yá mii-ní.

20 Ñàyùcàndùá, ni quee tiàa ma cuàhàn-nè inicutu ladu mà nani Decápolis, ni cachitnùhu-ne ñà-ndiaha guá ni quida Jesús xì-né. Te nsidaa nèhivì yucán, ni ndulocó-nè.

Nansa ni dànátiácú Jesús dèhe Jairo, te ni dàndúvaha stná-yà iin nècuàchì ñahà

21 Dandu ni nayàha-ya ini lancha cuàhàn-yà inga ladu mar. Te yucán yuhù mar mà ni nataca cuàhà sàstnùhù nèhivì nùù-yá.

22 Dandu yucán ni sàà stná iin nècuàchì cusáhnù nùù iin veheñùhu, Jairo nani-né. Te ni tnàtuu-ne nùù-yá, ni tutuyuhu-né ñuhù nùù sàhà-yá,

23 te ni sacundahví cuàhà-né nùù-yá, cachí-nè:

—Meru cucáhvì dèheyoquí. Cùhùn-ndà, chindàndòò-ní ndahà-ní dìquì-ñá sàhà-ñá nduvàha-ñà, te màsà cùl-ñà.

24 Ñàyùcàndùá, cuàhàn-yà xì-né. Te cuàhà gá stná nèhivì cutnàhà xì-yà nchícùn stná-nè cuàhàn, dècuèndè tnuu cuàhàn-nè xì-yá ñà-cuàhà guá-nè.

25 Te cunaha-nsiá, mahì nèhivì mà cuàhàn stná iin nècuàchì ñahà cuhí. Ûxìn ùù cuà sàcuàhàn-nè ndohó-né cuèhè nì.

26 Te cuàhà gá sàni ndoho-ne ni quida nècuàchì quidátátná, doco cóni níhì nècuàchì mà chindee-ñánê. Còo, chicá ni quida yaa cuèhè xi-ne, dècuèndè sàni dànsihí-né dihùn xì-né sàhà.

27 Doco na ní xinitnùhu-ne sàhà Jesús, ni quixi-ne ladu yàtà-yá mahì nèhivì cuàhà mà, te ni dàcùhùn ndahà-né nùù sìcoto xi-ya,

28 vachi ni nacani ini-nè: “Nú ni dúcùn ndahí mate sìcoto-ni xi-ya, vátùni nduvàhi”.

29 Te (ñà-ndáà nduá), luegu ni cucuìn nì-né, te ni cuu ini-nè sàni nduvàha-ne cuèhè dana ma.

30 Daaní, momentu mà ni cundaà stná ini-yà sàni dàndúvaha iin nèhivì xì poder xi-ya. Ñàyùcàndùá, ni naxicocuìn duma-yá yàtà-xì mahì nèhivì cuàhà mà, te ni cachi-yà:

—¿Ana divi ni dúcùn ndahà-xì icà sìcoto xi?

31 Dandu nècuàchì dacuahá-yá, ni cachi-nè xì-yá:

—¿A có-xìní-ní ñà-cuàhà guá nèhivì ndoó yohó, te yàha ga tnuu cuàhàn-ndà? Te nú ducán, dandu ¿índù chuun cachí-ní: “¿Ana ni dúcùn ndahà-xì icà sìcoto xì?”?

32 Dandu ni xiconúù-yá ni indehè-yá, áma nátùì nècuàchì ni quida mà.

³³ Te nècuàchì ñahà mà, ndé quidí cuisì-né ñà-yúhî-nè, vâchi ináhâ-nê ñà-nduá nì cuu xi ini-nè. Dandu nì tnàtuu-ne, nì sàcuìn sîsî-né nùù-yá, te nì cachi ndàà-nè xî-yá nsidaa ñà-nduá nì cuu xi-né.

³⁴ Dandu nì cachi-yà xî-né:

—Hija, sàni nduvàha-ní ñà-nì xinindisa-ní. Vâtùni nùhù-ní contentu vichi. Iin-ni nì cúxíó cuèhè dana nîsa quida xi-ní.

³⁵ Na meru cachí-yà ducán, dandu nì caquesaa nèhivì vâxi vehe presidente xi veheñùhu ma, te nì cacachi-nè xî nècuàchìmà:

—Sàni xîhì dèhe yoco-ní. Có-xiñhù cuàhachuún gà-ní maestru.

³⁶ Doco Jesús, cóni ndúlócô-yà sàhà ñà-nduá nì cachi-nè, cuisì-ní nì cachi-yà xî presidente mà:

—Màsà yúhî-ní. Cuisì cunihnu vâha inì-ní.

³⁷ Dandu nì cachi-yà ñà-màsà cútnáhâ gà nèhivì xî-yá, cuisì-ní Pedro, xî Jacobo, xî ñani Jacobo nani Juan.

³⁸ Te nì sàà-yà xî-né ndé vehe presidente mà, te nì xini-yà ndoó chitu nèhivì, yâha ga quidácuáhâ-né, sacú ndee-né, te cána fuerte-nè.

³⁹ Dandu nì nsìhvi-ya vehe, te nì cachi-yà:

—¿Índù chuun cána guá-nsia, te sacú guá-nsià? vâchi cóni xîhì ñahà chîi yohó. Quidí uun ni-ñà.

⁴⁰ Doco nècuàchìmà, nì sàcùndiaa uun-neyà. Ñâyùcànduá, nì tavà nsìhî-yánè fuera, te nì saca-ya yuadîhâ xî nècuàchì cutnâhâ xî-yâ, nì yâha-ne ndé indúhu ñahà chîi ma.

⁴¹ Dandu nì tnii-ya ndahà-ñá, cachí-yà:

—Talita cumi —te cuní cachàmà dàhàn ñuu yucán: Yohó cachí xî, ndacuiin xá.

⁴² Dandu vichi vichi nì ndacuiin-ña nì nacacanu-ñà, vâchi nahi ùxìn ùi cuà xicá-ña. Te nècuàchì cutnâhâ xî-yâ, nì candulocó sàstnùhù-né sàhà ñà-nduá nì cuu.

⁴³ Doco mii-yá, nì chinaha-yánè ñà-màsà cáchî-nè xî nèhivì ñà-nduá nì xini-nè. Dandu nì cachi-yà xî-né nì dácúxî-nèña.

6

Ñà-nduá nì quida nèhivì ñuu Nazaret na ní nùhù Jesús ñuu-yà mà

¹ Dandu nì quee Jesús yucán mànuhù-yá ñuu-yà, te nchícùn stná nècuàchì dacuahá-yá, ndacá tnâhâ-né xî-yá cuàhàn.

² Te na ní sàà quivì descansu ñuu yucán, nì sàhàn-yà veheñùhu, te nì quesaha-yá dacuahá-yà nèhivì. Te na ní inini-ne ñà-nduá nì cachi-yà, nì ndulocó-nè, cachí-nè:

—¿Índù nì xini-ndà nì nihîhîhvì guá nècuàchì yòhó? Te ¿índù nì xini-ndà nì cunchichí guâ-nè? ¿Te nansa íá stná milagru quidá-né?

³ Vâchi iin ana tùha yàcún yutnù nduú-né. Te dihi-né nani María, te ñani-nè nduú Jacobo, xî José, xî Judas, xî Simón. Te ñahàcúha-ne, ¿a có-ndòò stná-nè yohó ndé ndòò-ndà?

Ducání nì cachi-nè ñà-nì cuduchi ini-nè sàhà-yá.

⁴ Doco nì cachi-yà xî-né:

—Iin ana cáhàn cuenta xi Dios, nú inga ñuu ni cáhàn-nè, dandu siempre quidáñuhú nèhivì ñuu mà-né, doco nèhivì ñuu mii-né, ò tnaha-ne, ò nèhivì vehe-ne, cóò, có-quidáñuhú-ñánè —nì cachi-yà.

⁵ Ñâyùcànduá, mànicúi quida-ya milagru ñuu-yà mà, cuisì iin ùi nècuàchì cuhí, nì chitàndòó-yá ndahà-yá dìquì-né, te nì nduvàha-ne.

⁶ Te nì ndulocó-yà ñà-có-cuní nècuàchì ñuu mà cunindisá-né.

Nansa nì techuún Jesús nècuàchì dacuahá-yá ñà-dacuítìà-nè palabra ù

Dandu nì nacàhin-ya vuelta cuàhà ñuu cuati, nì dàcuàhá-yá nècuàchì ñuu yucán.

⁷ Dandu nì cana-ya ùxìn ùì nècuàchì dàcuàhá-yá, te nì dándàcú-yá ñà-cutnahá ùì ùì-nè cùhùn. Te nì sàhatahvì-yánè ñà-tavà-né ñà-malu.

⁸ Te nì cachi stná-yá xì-né ñà-còò nì-ìñàha cunihi-ne cùhùn ichì mà, cuisì-ní bastón xi-ne; còò morral, còò pan, còò dihùn cunihi-ne ini siuhmatixi-ne,

⁹ te ndisàn uun nì cúnài-né. Te cuisì imindaa dùhnù cundixi-ne cùhùn.

¹⁰ Te nì cachi stná-yá xì-né:

—Nú cuàhàn-nsià cundoo-nsia iin vehe, dandu iin-ni cundoo-nsia yucán ndè cachi sàà quìvì quee-nsia ñuu mà.

¹¹ Te nú có-cùnì nèhivì quihin casú-nè cunini-ne, dandu quee-nsia ñuu-nèmà, te catù-nsiá sàhà-nsiá ñà-còyo yàcá ñuu mà. Vàchi ñà-jaàn cunduu testigu diquì-né quìvì coo juicio xi-ne. Te yùhù cachì xì-nsiá, na sàà quìvì ndàcàn Dios cuenta sàhà cuàchi, dandu chicá cuàhà castigu icúmì nècuàchì mà nìhì-né nùù nècuàchì (malu) nì sandoo ñuu Sodoma xì ñuu Gomorra sàhana.

¹² Dandu nècuàchì dacuahá-yá mà, nì caquihin-ne ichì cuàhàn-nè, nì càhàn-nè xì nèhivì ñà-ndiá ìcà-né naxicocuìln ini-nè sàhà cuàchi-ne.

¹³ Te nì tavà stná-nè cuàhà ñà-malu ñuhù ini nèhivì, te nì saquin stná-nè seña xì aceite dìni cuàhà nècuàchi cuhì, te nì dándúvaha-ñané.

Nansa nì xihì Juan Bautista

¹⁴ Ñà-cuàhà guá nì xitiá fama xi Jesús, ñàyùcàndùá, nì xinitnùhu stná rey nani Herodes. Te sàhàmà nì cachi tèmà:

—Sànì natiacu Juan Bautista, te ñàyùcàndùá quidá-né milagru.

¹⁵ Ducán nì cachi tèmà. Doco dava ga nèhivì, nì cacachi-nè sàhà-yá ñà-divi Elías nisa ìa sàhana nduú-yá. Te dava ga-nè, nì cachi-nè ñà-iin nècuàchì càhàn cuenta xi Dios nduú-yá, nahi nècuàchì profeta sàhana.

¹⁶ Doco Herodes mà, dohó nì cachi-te na ní xinitnùhu-tè sàhà-yá:

—Còó, divi Juan nduú-né, vachi sàni natiacu-nè, mate ní quendodò dìni-né nì guide.

¹⁷ Ducán nì cachi tèmà, vachi antes nì chicadì-te Juan, nì dándàcú-te nùù soldadu xi-tè, te nì tnii tèmàné. Ñàyùcàndùá nì sàcùnuhni-nè cadena, te nì sàcùndiadi-nè vehècàa. Pues nsidaa ñà-jaàn nì quida Herodes mà sàhà-ñá cunì-te ndòò vaha-tè nùù iin ñahà nani Herodías. Vachi sàni nandàhà-té xí-ñá mate ñahàdìhì ñani-te Felipe nduú-ña.

¹⁸ Ñàyùcàndùá nì cachi Juan xì-té:

—Cò-sàha Dios lugar coo-ní xì ñahàdìhì ñani-ní.

¹⁹ Pues divi sàhà ñà-jaàn nì xini ùhì Herodías mà Juan, te cunì-ña cahni-ñánè, doco màncùí.

²⁰ Vachi Herodes mà, ináhà-tè Juan ñà-nduú-né iin nècuàchì nihnù ndàà inì-xi, te ì stná ini-nè. Ñàyùcàndùá, yúhì-tené. Te divi sàhàjàn nì xidahan stná-te nècuàchì mà nùù ñahà mà. Te cudì stná ini-te cunini-tè ñà-nduá cachì nècuàchì mà, mate còni sàà-te cundaà vaha inì-te.

²¹ Doco nì sàà iin quìvì nì cuu ofrecer nansa dandáñuhù ñahà màné, vachi nì naxìnu rey mà cuià, te nì quida-tè iin vicò cahnù nì casaà cuàhà tè-cùsàhnù ñuu mà, xì cuàhà stná comandante capitán, xì stná cuàhà tècuicà ndoó ladu Galilea yucán.

²² Dandu nì quìhvi dèheyoco Herodías mà ndé iá vicò, te nì ìtasaha sàstnùhù-ñá, nì dácúdi inì-ña rey mà xì stná tè-xínduu visita xi-tè. Ñàyùcàndùá, nì cachi-te xi-ñá:

—Ndéni ìñàha nì cui cunú, càcùn-ñá nùí, te nìhùn-ñá.

²³ Te nì chinaha-té Dios ñà-ndéni iñàha nì cui nì cácan-ña, cuàha-tèñá, mate ni cúndúá iin davatahvi ñuu ndé cusáhnú-te, cuàha-tèñá.

²⁴ Ñàyùcàndúá nì quee-ña cuàhàn-ña ndàcàtnùhù-ñá nùù dihi-ñá:

—¿Ndíà nduá càquín?

Te nì cachi dihi-ñá:

—Dini Juan Bautista càcùn —nì cacha.

²⁵ Ñàyùcàndúá, yàchì nì nansihvi ñahà chii mà ndé iá rey mà, te nì xicàn-ña, cachí-ña:

—Dini Juan Bautista taxi-ní luegu, cunacaà ini iin charola cahnú —cachá.

²⁶ Dandu rey mà, cuàhà gá nì cuhuun inì-te, doco sàhà-ñá sàni dándáa-te, te sàhà stná visita ndoó yucán, ñàyùcàndúá có-cùní-te dama-tè ñà-ndúá nì cachi-te xi-ñá.

²⁷ Sàhájàn vichi vichi nì techuún-te iin tè-cùhùn cahnì xì Juan, te cunihi tèmà dìni-né ndixi.

²⁸ Ñàyùcàndúá, nì sàhàn tèmà vehecàa, nì quendodò-té dìni-né, te nihí-teá ini iin charola nì nansihvi nì sàha-tè ñahà chii mà, dandu mii-ñá, nì sàha-ña dihi-ñá.

²⁹ Daaní, na ní caxinitnùhu nècuàchì nìsa dacuahá Juan, dandu nì casahàn itnii-né nì naquihin-ne iquicúñú nsii ma nì sùxin-ne nì chicao-nèa ndé nduú cueva xi nsii.

Nansa nì dàcùxí Jesús ùhùn mil nèhivì

³⁰ Daaní, nì cansiaa nècuàchì nì techuún Jesús cacanu, te nì canataca-nè nùù-yá, nì nacani-ne xì-yá nsidaa ñà-ndúá nì quida-ne xì ñá-ndúá nì chinaha-nè.

³¹ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Naha-nsià cùhùn cuaán-nda iin xaan ndé có-ndòò nèhivì, quetatu chii-nsiá.

Ducán nì cachi-yà, vàchi nì có-cùsáá gá-nè cuxi-ne, ñà-cuàhà guá nèhivì queé nsihvi nùù-né.

³² Ñàyùcàndúá nì nana-ya xì-né ini iin lancha ñà-cùhùn cuaán-yá xì-né iin xaan ndé còò iin.

³³ Doco nì xini nèhivì cuàhàn-yà, te cuàhà-né nì nacuni-nèyà, ñàyùcàndúá nì caquee-ne nsidaa ñuu nì dàyáa-nè, te dihna-ne nì sàa-nè nùù-yá.

³⁴ Ñàyùcàndúá, na ní quee-ya nùù lancha mà, nì xini-yà cuàhà gá-nè ndoó, te nì cuhi ini-yànè, vàchi nahi riì còò stohò-xi, ducán nduú-né. Ñàyùcàndúá, nì dàcuàhá-yànè cuàhà iñàha.

³⁵ Daaní, na ní cuaà nì catnàtuu nèhivì siempre nhicùn xì-yá nùù-yá, cachí-nè:

—Vichi sàcuàhàn nì cuaà, te lugar yohó, còò ni-iin vehe.

³⁶ Ñàyùcàndúá, ndaquìndèè-ní xì nèhivì yohó ñà-nì cuítia-nè cùhùn-nè ndé ranchu ò ñuu cuati ndoó yatni, te cuiin-ne ñà-cutiacu-nè, vàchi còò ñá-cuxi-ne lugar yohó.

³⁷ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Mii-nsiá dacuxí-nsiánè.

Te nì cachi-nè xì-yá:

—¿A cùhùn-nsi xì ùi cientu dihùn plata, te cuiin-nsi pan dacuxí-nsínè?

³⁸ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—¿Nadaa pan icúmí-nsiâ? Cuahán-nsià cundehè-nsiá.

Ñàyùcàndúá, (nì ndàcàtnùhù-né), te na ní cundaà ini-nè, nì cachi-nè:

—Ùhàn, xì ùi siaca.

³⁹ Dandu nì dándàcú-yá ni mácùndoo nsidaa nèhivì mà, cuaán cuaán iin iin grupu-nè nùù yùcù cuií.

⁴⁰ Te ducán nì quida-ne nì sàcùndoo yucùn-né, cientu cientu-ne, te dava cientu dava cientu-nè nùu iin iin grupu-nè.

⁴¹ Dandu nì tñii-ya ùhùn pan mà xì ùi siaca ma, nì ndacoto ndiaá-yà dìquì-xí, te nì naquimani-yá Dios sàhà-ñá. Dandu nì dàcuàchí-yá pan mà nì sàha-ya nècuàchì dacuahá-yá, te mii-né, nì dasàn-néa nùu nèhivì cuáhà mà; daaní, divi-ni ducán nì quida stná-yà xì ùi siaca, nì dàcuàchì stná-yàsi nùu-né.

⁴² Te nì xixi nsidaa-né nì ndenuu ini-nè.

⁴³ Dandu nì chivàha-ne ñà-nì cuyodò gá, pedazu siaca xì stná pedazu pan, te nì chitu ùxìn ùi ìcà-ñá.

⁴⁴ Te cunaha-nsiá, ùhùn mil tiàa nì sanduu nèhivì nì xixi xi pan mà.

Nansa nì xica ndodò Jesús nùu tècuì mar

⁴⁵ Daaní, vichi duha nì cachi-yà xì nècuàchì dacuahá-yá ñà-nì mácuñuhu-ne ini lancha, te codònuu cueé-nè nùu-yá cùhùn-nè inga ladu mar dècuèndè ñuu Betsaida. Doco mii-yá, cuàhàn-yà danácuítia-yà nèhivì cuáhà mà.

⁴⁶ Te nì nsihi nì ndaquìndèè-yá xì-né, dandu nì nana-ya iin yucù nì xicàn tàhvì-yá nùu Dios.

⁴⁷ Daaní, na ní cuñaà, xicá ìl lancha mà mahì mar. Doco mii-yá, mindaa-yá iá-yà ñuhù íchí.

⁴⁸ Dandu nì xini xicà-yánè ñà-ùhì gá dacacá-nènu xi yutnù iá nahi pala, vàchi caná tàchì ladu nùu-né. Ñàyùcàndùá, sinduhá nì sàà-yà nùu-né, xicándódo-yá nùu tècuì mar, te nihnú ini-yà yàha-ya iin ladu.

⁴⁹ Doco na ní caxini-nè nansa xicá-yá nùu tècuì ducán, dandu nì càna ndee-né, vàchi duma nduá càhàn-né.

⁵⁰ Vàchi nsidaa-né, nì xini-nèyà, te nì ndulocó-nè, yúhì cuáhà-né. Doco nì càhàn-yà xì-né, cachí-yà:

—Nacuàhandee ini-nsia, vàchi yùhù nduí; màsà yúhì-nsià.

⁵¹ Dandu nì quècahnú-ya ini lancha ndé ndoó-né, te nì cucuìin tàchì mà. Ñàyùcàndùá, cuáhà sàstnùhù nì ndulocó gá-nè.

⁵² Vàchi cóni sánìhì váha ini-nè sàhà milagru nì nducuahà pan mà, vàchi ùhì mànìhì ini-nè.

Nansa nì dàndúvaha Jesús cuáhà nècuàchì cuhí ñuu Genesaret

⁵³ Daaní, na sáni yàha-ya xì-né mar mà, dandu nì sàà-yà ñuhù íchí iin ñuu nani Genesaret.

⁵⁴ Te na ní quecoyo-ne xì-yá nùu barcu mà, dandu vichi vichi nì nacuni nèhivì ñuu mà-yá.

⁵⁵ Ñàyùcàndùá, nì cadayáa-nè cuàhàn-nè inicutu ladu yucán, nì sàquíhin-ne nècuàchì cuhí xi-ne, te nihí-né nècuàchì mà vaxi nùu-yá itánduhù-né nùu camilla. Te ndéni nì cui nì xinitnùhu-ne iá-yà, divi yucán nì sàà-nè xì nècuàchì mà.

⁵⁶ Te na yàha-ya ñuu cuati, ò ñuu nahnú, te ò iin ranchu, o ndéni nì cui, yucán nì cachitánduhù-né nècuàchì cuhí xi-ne ichì, te nì xicàn-nè ñà-siquiera nùu sàhà sìcoto xi-ya ni dúcùn ndahà nècuàchì cuhí mà. Te nsidaa ana nì dúcùn ndahà-xí ducán, nì nduvàha-ne.

7

Ñà-nduá dacuidá cuàchì ndisa xi anima-ndà

¹ Daaní, ñuu Jerusalén nì caquee dava nècuàchì fariseu xì stná nècuàchì ley xi veheñuhu vaxi-ne, nì quesaa-nè nùu Jesús.

² Te nì caxini-nè nansa quidá nècuàchì dacuahá-yá, xixí-né comida xi-ne, te cóni ndàhá-né. Ñàyùcàndùá, nì caxitnùhu-ne nècuàchì mà. Vàchi modo jaàn nduhí ndahà-ndà (càhàn-né).

³ Vàchi nècuàchì fariseu mà, xì nsidaa gá nècuàchì raza Judea, nú màsà ndáhá-né, mà cúxí-né, vàchi ducán iá estilu xi xì-né chivàha-ne.

⁴ Te nú nì sàhàn-nè yàhvi, dècuèndè ndaha-ne, dandu cuxi-ne. Te cuàhà sàstnùhù gá estilu icúmí-nè chivàha-ne, vàchi icúmí-nè nacate stná-nè taza, quìdi, yoo, càa, cama.

⁵ Ñàyùcàndùá, nècuàchì fariseu mà, xì stná nècuàchì ley xi veheñùhu, nì xicàn tnùhù-né nù Jesús, cachí-nè:

—Nècuàchì dacuaha-ní, ¿índù chuun có-nchícùn-nè estilu xi xì-ndà? vàchi có-ndùhì ndahà-né na xixí-né.

⁶ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Ñà-ndàá nduá nì cachitnùhu Isaías sàhà mii-nsiá sàhana, vàchi dananí uun-nsia vaha-nsia. Pues ñà-yòhó nduá nì cachi Dios, te nì tiaa Isaías yucán: Nèhivì yohó, cuisì-ní yuhù-né quidáñuhù-nè yùhù, màdì ini anima-nè, vàchi xica ié` cahan-né.

⁷ Cahvi-né yùhù tuxí-né, doco có-ndiàá, vàchi nèhivì ùún nduú ana nì quidavàha xi ley chináhá-nè nèhivì, cachí Dios.

⁸ Vàchi mii-nsiá, mà úhì nacóo nihni-nsia ñà-nduá nì dándàcú Dios, doco ñà-nduú ley xi nèhivì ùún, ñà-jaàn ndisa quidá-nsiá cumplir. Costumbre xi-nsia nduú ñà-nacáté-nsiá quìdi, xì taza, te cuàhà gá costumbre icúmí stná-nsià nahi ñà-jaàn.

⁹ Dandu nì cachi gà-yà xi-né:

—Mii-nsiá, tuxí inì-nsia vátùni nacoo-nsia ñà-nduá nì dándàcú Dios, te cuisì estilu xi mii-nsiá chivàha-nsia.

¹⁰ (Cundehè-nsiá casu yohó): sàhana nì cachi Moisés ñà-icúmí coo tnùñuhu xi-nda nù yuadíhí-ndá, te nú nì cáhàn ùhí iin nèhivì dìquì iin yuadíhí-nè, dandu icúmí-nè cui-nè. (Ducán nì cachi Dios.)

¹¹ Doco tucu cachí mii-nsiá, vàchi cachí-nsià vátùni cachi iin nèhivì xì yuadíhí (ndahví-nè): “Mà cúí chindeí mii-nsiá xì ñà-nduá icúmí, vàchi sàni cachi sàhà nsidaamá ñà-nduá dihùn ì; vàchi sàni cachi: Corbán nduá, te cuní cachàmà, dihùn xí Dios nduá”.

¹² Te nú ducán nì cachí nècuàchìmà, dandu có-sàha ga-nsià chindee gá-nè yuadíhí-nè (xì dihùn mà).

¹³ Ñàyùcàndùá, sàhà estilu xi-nsiamà, iladu sàni ndòo ley ì mà, te cuisì estilu nì ndòo nù-nsiá chivàha-nsia. Te cuàhà gá estilu tnaha ñà-yucán icúmí stná-nsià —nì cachi Jesús.

¹⁴ Dandu nì cana-ya nèhivì cuàhà mà ñà-tnàtuu-ne nù-yá, te nì cachi-yà xì-né:

—Cunini nsidaa-nsiá, te cundaà vaha inì-nsia:

¹⁵ mà cúnsidá cuàchi ni-iin nèhivì sàhà ñà-nduá xixí-né. Còó. Ñà-nìhnú ini anima-nè, te quidá-néa, divi ñà-jaàn nduá dacuidá cuàchi xì anima-nè.

¹⁶ Ni cúníní vaha nsidaa-nsiá.

¹⁷ Dandu nì yàha-ya ini vehe, te nì ndòo nèhivì cuàhà mà tùvèhé. Dandu nì ndàcàtnùhù nècuàchì dacuahá-yá nù-yá ndià nduá cuní cachi ejemplu mà.

¹⁸ Te nì cachi-yà xì-né:

—¿A có-sànìhì stná ini mii-nsiá? Cunaha-nsiá, ñà-là fuera iquicúñú-ndà, nú nì queá yuhù-ndà, mà cúí dacuidá cuàcha-ndó nù Dios.

¹⁹ Vàchi màdì ini anima-ndà quíhvia. Còó, tìxi-nda cuàhàn, dandu después queá.

Ducán nì cachi-yà sàhà-ñá cundaà ini-ndà comida vii nduú nsidaa clase ñà-cutiacu-ndà, màdì cuàchi nduá cuxi-ndañá.

²⁰ Dandu nì cachi stná-yà:

—Ñà-nduá nihnú ini nèhivì, te queá anima-nè, divi nduá dacuidá cuàchi xì-né.

21 Vàchi anima nèhivì ñuhú cuàchi-ne, te sàhà ñà-ñùhámà ini-nè, ñà-yùcàndùá quidá stná-nè cuàhà ñà-có-ndiàá; vachi nacání quini ini-nè, te ò cáhàn-nè xì nècuàchì cóni nándàhà xì-né, te ò dava-ne, uun-nì ndoó-né xì ndé ni nèhivì ní cui; te dava-ne, sahní stnahá-né,

22 ò xidá cuíhná-nè; te xího stná-nè ñà-ìcúmí ñanìtnaha-ne; quini quidá stná-nè xì ñanìtnaha-ne, te dandahví stnahá stná-nè; tùha quini stná-nè, te có-cùcáhàn núù-né; te cuàhà-né, cúmbìdia stnahá stná ini-nè, te cáhàn quini-ne dìquì ñanìtnaha-ne; cuadú stná-nè, te nacání ndévàha ini-nè.

23 Pues ducán quidá-né, vachi ñuhú nsidaájàn ini anima-nè, te na quidá-néà, dandu dacuidá cuàcha-nè —nì cachi-yà.

Nansa ni xinindisá iin nècuàchì ñahà inga ñuu icúmí xí inga religión

24 Dandu ni quee Jesús ladu yucán cuàhàn-yà ladu ñuu Tiro xì ñuu Sidón. Te yucán ni sàà-yà visita iin vehe, doco có-cùnì-yà cundaà ini nèhivì ñà-ìá-yà yucán; doco mànicùì coo dèhé-yà.

25-26 Vachi vichi vichi ni xinitnùhu iin nècuàchì ñahà inácaa iin ñà-malu ini dèheyoco-xí. Iin nècuàchì inga ñuu nduú-né, iin ñuu nani Sirofenicia. Te na ní sàà-nè ndé iá-yà, ni sàcuìn sìsì-né nùù-yá, ni sacundahví-nè nùù-yá áma táva-yá ñà-malu anima dèhe-ne.

27 Doco ni cachi-yà xì-né:

—Dihna icúmí cutahví dèhe (ñuu nsiùhù, dandu después nèhivì inga ñuu), vachi ducán iá na ian xixí ñà-cuati. Dihna cuxi mii-vé, te ndenuu ini-vé, dandu después cuxi sìhina cuati. Vachi mà váha cuxio dìtà-vé, te cuxi-sià.

28 Doco ni cachi tu nècuàchì mà xì-yá:

—Ñà-ndàà nduá, Señor. Doco cunaha-ní, dècuèndè stná sìhina xicánúú tixi mesa, níhì stná-si iyuhu xèhè dìtà cóyo ndé xixí dèhe-nda. (Ñàyùcàndùá, chindee sacu stná-ní yùhù.)

29 Dandu ni cachi-yà xì-né:

—Vàtùni cachí-ní. Ñàyùcàndùá, xuhun-ní vehe-ní, vachi sàni quee ñà-malu nùù dèhe-ní.

30 Daaní, mànuhù nècuàchì mà vehe-ne, te ni xini-nè indúhu víi dèhe-ne cama, vachi sàni cuxio ñà-malu nìsa dandoho-xi-ñá.

Nansa ni nduvàha iin nècuàchì dòhò, te ihin stná-nè

31 Dandu ni quee Jesús ñuu Tiro mà, ni yàha-ya ñuu Sidón, xì stná ladu Decápolis, te ni nasaa-yà mar iá Galilea.

32 Te nèhivì yucán, ni saca-ne iin nècuàchì dòhò có-cáhàn vii stná, te ni casaà-nè nùù-yá, ni sacundahví-nè ñà-nì chindánuú-yá ndahà-yá dìni nècuàchì mà, te nduvàha-ne.

33 Dandu ni tavà cuaán-yá nècuàchì mà, te ni dàquíhvi-ya dìnìndàhá-yà ini tùtnù-né. Te ni dàcóyo-ya tédìí-yà dìnìndàhá-yà ni chituu-ya nùù yáá-nè.

34 Dandu ni ndacoto ndiáá-yà dìquì-xí, te ni sàcàn ini-yà, cachí-yà xì tiàa mà dàhàn ñuu mà:

—¡Efata! —ñà-nduá cuní cachà: Ni nuná tùtnù-ní.

35 Dandu ni nuna tùtnù-né, te ni nduvàha stná yáá-nè, vátùni càhàn vii-né.

36 Te ni cachi-yà xì nsidaa nèhivì ndoó yucán ñà-màsà cachí-nè ni-ìñàha xì nèhivì, doco entre más cachí-yà xì-né ducán, vihi gá cuàhà ni sate tñuhu-ne sàhà-yá.

37 Te yáha ga ni ndulocó nsidaa nèhivì, cachí-nè:

—Vii gá quidá-yá nsidanicuú ìñàha. Dècuèndè tédòhò natiácú quidá-yá, xì stná tè-ìhìn dànacáhàn-yà.

8

Nansa ni dàcùxí Jesús cùmì mil nèhivì

¹ Quivì yucán ni nataca tu cuàhà sàstnùhù nèhivì, doco còò ni-ìñàha cuxi-ne. Ñàyùcàndùá, ni cana Jesús nècuàchì dacuahá-yá, te ni cachi-yà xì-né:

² —Yùhù cuhí inì nèhivì yohó, vèchi sàcuàhàn-ndà ùnì quivì ndoó-né cutnàhà-né xì-ndà yohó, te còò cá ñà-cuxi-ne.

³ Te nú ni dánâcùitiè-nè nùhù-nè vehe-ne, vihini cuitá-nè ichì, vèchi có-xixí-né, te xica ní caquixi dava-ne.

⁴ Dandu ni naxiconihí nècuàchì dacuahá-yá nùù-yá:

—Doco ¿índù nihì-ndà ñà-dacuxi-ndané? vèchi yucù nduá yohó.

⁵ Dandu ni xicàn tnùhù-yá nùù-né:

—¿Nadaa pan nihí-nsiá?

—Ûsà-ñà iá —ni cachi-nè.

⁶ Dandu ni dàndàcù-yá ni mácùndoo vii nsidaa nèhivì mà ñuhù. Te ni tniì-ya ùsà pan mà, ni naquimanì-yá Dios sàhá, te ni dàcuàchì-yáñà. Dandu ni sàha-ya nècuàchì dacuahá-yá, te mii-né, ni dasàn-nèa nùù nèhivì cuàhà mà.

⁷ Te ni ìa stná iin ùi siaca cuati; ñàyùcàndùá ni naquimanì stná-yá Dios sàhà-sí, te ni cachi-yà xì nècuàchì mà ñà-dasàn stná-nèsi nùù nèhivì.

⁸ Dandu nèhivì cuàhà mà, ni caxixi nsidaa-né, te ni ndenuu ini-nè. Te después, ni dàtácá-nè ñà-nduá ni cuyodò gá, te ni chitu ùsà canasta-ñà.

⁹ Te nèhivì ni caxixi ma, nahi cùmì mil ni sanduu-ne. Daaní, na sání dànácuítia-yá nsidaa nèhivì mà,

¹⁰ dandu ni nana tu-ya iin lancha xì nècuàchì dacuahá-yá cuàhàn-yà xì-né ndè ladu ñuu Dalmanuta.

Nansa ni xicàn nècuàchì fariseu ñà-quida Jesús iin milagru cundehè-né

¹¹ Daaní, ni casaà nècuàchì fariseu nùù-yá, te ni quesaha-né cuàà-nè xì-yá, dasaá-nèyà xicàn-nè ñà-quida-ya iin milagru xi Dios cundehè-né.

¹² Dandu ni sàcàn cuàhà ini-yà, te ni cachi-yà xì-né:

—Mii-nsiá xì dava ga nècuàchì ñuu yohó, ¿índù chuun xicàn guá-nsià quide iin milagru cundehè-nsiá? Yùhù cachí xì-nsiá, mà sàà coo ni-iin milagru cundehè-nsiá.

¹³ Dandu ni nacoò uun-yanè, ni ndècahnu-ya ini lancha inga xichi, te ni quihin-ya ichì cuàhàn-yà inga ladu mar.

Nansa ni dànsínúú ini Jesús nècuàchì dacuahá-yá milagru sàhà pan ñà-màsà nácánì gá ini-nè sàhà nansa nihì-né ñà-cutiacu-nè

¹⁴ Cunaha-nsiá, sàni nandòdó nècuàchì dacuahá-yá cunihi ga-nè pan cùhùn ini lancha mà. Cuisì iin-nia nihí-né cuàhàn.

¹⁵ Dandu ni cachi-yà xì-né:

—Cundehè-nsiá, cuidadu gà ni cúndóó-nsiá sàhà tàtnà nsidátáchì xí pan xi nècuàchì fariseu xì stná Herodes.

¹⁶ Dandu ni quesaha-né ni ndatnuhu-né, cachí-nè:

—Ádi ñà-còò pan nihi-nda vèxi, ñàyùcàndùá cachí-yà xì-ndà ducán —cachí-nè.

¹⁷ Sàhájàn na ní cundaà ini-yà ñà-nduá ndatnúhù-né, dandu ni cachi-yà xì-né:

—Có-xiñùhù ndatnuhu-nsiá sàhà-ñà còò pan nihí-nsiá vèxi. ¿A có-nsinúú inì-nsia (ñà-nduá ni xini-nsiá)? Yùhù xiní tàñàha ga cundaà inì-nsia. ¡Na cueé guá sànihì inì-nsia!

¹⁸ Iá nduchinúú-nsiá, ñàyùcàndùá xiñuhu cundehè-nsiá. Te iá stná tùtnù-nsiá; xiñuhu cunini-nsia. ¿A có-nsinúú inì-nsia nansa ni cuu daa?

19 Na ní dasín ùhùn pan, te nì xixi ùhùn mil tiàa, ¿nadaa ga ìcà pedazu pan nì ndòo nì dàtàcá-nsià?

—Ùxìn ùià —cachí-nè.

20 Dandu nì cachi tu-ya:

—Na ní dasín ùsà pan nì caxixi cùmì mil nèhivì, ¿nadaa ìcà pedazu pan nì dàtàcá-nsià?

—Ùsà —cachí-nè.

21 Dandu nì cachi tu-ya xì-né:

—¿A táñâha ga mànhì inì-nsia?

Nansa nì dàndúvâha Jesús iin nècuàchì cuaá ñuu Betsaida

22 Dandu nì sàà-yà xì-né ñuu Betsaida, te nèhivì ndoó yucán, ndacá-né iin nècuàchì cuaá nì quesaa nùù-yá, sacúndáhvì-nè ñà-nì chítúú-yá ndahà-yá nùù-né, te nì ndúvâha-ne.

23 Ñàyùcàndùá, nì tñii-ya ndahà nècuàchìmà, te nì tavà-yánè fuera ñuu tii ma. Dandu nì dàcùchì-yà tèdìí-yà nduchìnúù-né, te nì chituu-ya ndahà-yá ndé cuhí nùù-né. Dandu nì ndàcàtnùhù-yá nùù-né, a sàni natùinuù-né, á cóo.

24 Dandu nì ndacoto-ne, te nì cachi-nè:

—Vàtùni indéhí nèhivì, xicánúú-né, doco na iá yutnù, ducán ndáa-ne.

25 Dandu, nì nachituu-ya ndahà-yá nduchìnúù-né, te nì indehè nsìí-né. Te momentu yucán nì nduvâha nduchìnúù-né, te nì natù nina.

26 Dandu nì cachi-yà xì nècuàchìmà ñà-nì núhù-nè vehe-ne, doco màsà yáha-ne ñuu tii ma, nì màsà cáchí-nè xì nèhivì ndoó yucán.

Nansa nì cachi Pedro ñà-xìníndísâ-né divi Cristu nduú Jesús

27 Daaní, cuàhàn-yà xì nècuàchì dacuahá-yá ndè ñuu cuati ndoó yatni ñuu Cesarea de Filipino. Te na cuàhàn-nè ichì, dandu nì xicàn tñùhù-yá nùù-né, cachí-yà:

—¿Ana nduú yùhù, cachí nèhivì?

28 Te nì cachi-nè xì-yá:

—Dava-ne cachí-nè Juan Bautista nduu-ní. Te dava-ne cachí-nè Elías nduu-ní, te dava ga-nè cachí-nè ñà-ndùù-ní nahi profeta sàhana.

29 Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Doco mii-nsiá, ¿ana nduí cachí-nsià?

Dandu nì cachi Pedro:

—Divi Cristu (nì quixi dìquì-xí) nduu-ní.

30 Dandu nì sàcùnaha nsidaa nècuàchì dacuahá-yá mà ñà-màsà cáchí-nè xì nèhivì dava ga ni-iin palabra mà.

Nansa nì cachitnùhu Jesús icúmí-yâ cui-yà

31 Dandu nì dātúí-ya nùù-né nansa icúmí cuu xi-yá después. Nì cachi-yà xì-né ñà-mii-yá ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví, icúmí-yâ ndoho cuahà-yá. Vàchi tè-sàhnú xídandacú, xì stná dùtù xícusahnú, xì stná nècuàchì ley xì veheñùhu, nsidaa-né icúmí-né cahíchì ini-nèyà, dandu (càcàn-nè) cahni nèhivì-yá. Doco tìxi ùnì quivì icúmí-yâ natiacu-yà,

32 nì cachi-yà, càhàn vate-yá xì-né ducán. Ñàyùcàndùá, nì tavà cuaán Pedro-yà, nì cachi-nè xì-yá ñà-màsà cáchí-yà ducán.

33 Doco nì nacuico-yá ladu yàtà-yá, nì indehè-yá dava ga nècuàchì dacuahá-yá, te nì càhàn duchi ini-yà xì Pedro, cachí-yà:

—Cuxio-ní nùí, vachi nahi ñà-malu Satanás nduu-ní. Có-nìhnú vâha inì-ní Dios. Cuisì chuun xì nèhivì ñuhiví nihnú inì-ní.

34 Dandu nì cana-ya nècuàchì dacuahá-yá xì dava ga nèhivì ndoó yucán, te nì cachi-yà xì-né:

—Nsidaa ana cuní cunchicùn xí, xiñuhu naco-ne ñà-nduá cuní inì-ni mii-né quida-ne, te cunchicùn-nè yùhù, quida-ne cuenta na ian nsidá stná-nè cruz xi-ne ñà-cui stná-nè xí.

³⁵ Vachi nú cuní iin nèhivì dacácu-ne vida xi-ne, cutu ñà-dandáñúhú-nèàmà cundua. Doco nú ni cuí-nè sàhà yùhù ò sàhà razón ndiaha xí, dandu ñà-sànì càcu ndisa vida xi-ne nduá.

³⁶ Vachi mate ni níhì iin nèhivì nsidaa ñà-íá ñuhiví, doco ni mà sàà-mà cundua ñà-vàha xi-ne nú màsà sàà stná anima-nè càcua nùù Dios. Còó, mà cúí.

³⁷ Te ò nú ni cuní stná iin nèhivì nacuiin-ne anima-nè, còó, mà cúí.

³⁸ Vachi nèhivì tiempu vichi, nacóó-né Dios, te xidá cuàchi-ne. Ñàyùcànduá, iin nècuàchì íá mahì nèhivì malu ndoó vichi, te cucáhán nùù-né yàha-ne ladu xi, te ò cucáhán nùù-né cunini-ne palabra xi, ndahví-nè, vachi nú ducán, dandu yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví, icúmí stnáì nacuaí' mii-né quivì naxicocuín. Vachi icúmí naxicocuín ñuhiví yohó, cutnahí xì ángel ì-xí quixi, te ndiaha gá icúmí nanchií' quida Yuamáni'.

9

¹ Dandu ni cachi stná-yà xì-né:

—Palabra ndàcuisì nduá yohó cachítnùhi xì-nsiá, ñà-dava mii-nsiá nècuàchì itá yohó, antes cui-nsiá icúmí-nsiá cuni-nsiá cusahnú fuerte Dios xì poder xi-ya —ni cachi-yà.

Nansa ni nadama Jesús mii-yá ni natnuù nihni ndiaha-yá

² Daaní, ni yàha iñù quivì, dandu ni saca-ya Pedro, xì Jacobo, xì Juan, cuàhàn cuaán-yá xì-né ndè dìni iin yucù ducún, te yucán ni nadama-ya mii-yá; tucu ni nàcùnahà-yà ni xini nècuàchìmà.

³ Ni nducuxín yaa sìcoto xi-ya, te ni nanchiì yéhà. Na cuxín yaa ñà-nduú yùhà (dìni yucù), ducán ni nducuxán. Còò ni-iin nèhivì ñuhiví cui nsida cuxín xán ducán.

⁴ Daaní, yucán ni ndecoyo stná nèhivì (sànaha) nani Elías xì Moisés, ndatnúhú-nè xì-yá.

⁵ Dandu ni cachi Pedro xì-yá:

—Maestro, ñansicáhán-ndá ndoo-nda yohó! Chicá vaha quida vaha-nsi ùni siahva, ian coo mii-ní, te inga coo Moisés yohó, te inga coo stná Elías yohó —ni cachi-nè.

⁶ Doco ñà-yàha guá yúhì nsidaa-né, ñàyùcànduá ni cónì cúndàà ini Pedro nansa cachi-nè.

⁷ Daaní, ni nuu iin vìcò yucán, te ni dàhvi nsidaa-né vìcò mà. Dandu ni tiacu-nè càhàn iin ana càhàn mahiá, cachí-yà:

—Dèhemani' nduú ana yohó. Cunini-nsia ñà-nduá cachí-yà.

⁸ Daaní, ni ndacoto nècuàchì dacuahá-yá, doco na iin cachí còò cá iin ni xiní-nè, ndé làcà mii-yá íá yucán.

⁹ Daaní, ni naquihin-ya ichì mànuu-ya xì-né yucù yucán. Te ichì mà ni dàndàcú-yá nùù-né, cachí-yà:

—Màsà nácání-nsiá xì nèhivì ñà-nduá ni xinì-nsia dècuèndè nú sàni natiacu yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví.

¹⁰ Ñàyùcànduá, ni chivàha nècuàchìmà chuun jaàn ini anima-nè, doco nacání cuáhà ini-nè nansa coo ñà-natiacu-yà.

¹¹ Dandu ni xicàn tnùhù-né nùù-yá, cachí-nè:

—¿Índù chuun cachí nècuàchì ley xi veheñùhu ñà-dihna icúmí Elías naxicocuín-nè?

¹² Dandu ni cachi-yà xì-né:

—Ñà-ndáà nduá, dihna icúmí Elías naxicocuîñ-nè, te nsida vii-né nsidaa chuun có-íá vii. Doco ¿nansa cachí stná tutu ì sàhà yùhù? Pues nacáníámà nansa icúmí ndohi xì nansa icúmí nèhivì cahíchì ini-nè yùhù.

¹³ Doco cunaha-nsiá, sàni quixi Elías mà. Doco nèhivì, nì quida ndevàha-ne xì nècuàchìmà nacua nì cudii ini-nè, vàchi ducán sàni cachitnùhu tutu ì.

Nansa nì tavà Jesús iin ñà-malu ináccá ini iin tèchii

¹⁴ Dandu nì nasaa-yà xì compañeru-yà ndé nì ndòo dava ga nècuàchì dacuahá-yá. Te yucán nì xini-yà ndoó cuàhà nèhivì sàni nataca nùu nècuàchìmà. Te ndoó stná nècuàchì ley xi veheñùhu, náâ tnahá-né xì nèhivì xí-yá mà.

¹⁵ Te na ní xini nèhivì cuàhà mà mii-yá, luegu nì ndulocó nsidaa-né, te nì cadayáa-nè vaxi-ne, nì casàhú-nè xì-yá.

¹⁶ Dandu nì ndàcàtnùhù-yá nùu-né:

—¿Ndíà ndatnúhú guâ-nsiá xì nècuàchì yohó?

¹⁷ Dandu nì càhàn iin ana iin mahì nèhivì cuàhà mà, cachí-nè:

—Maestro, yohó ndaquí dèhi vaxi nùu-ní, vàchi ináccá iin ñà-malu ini-te, te sadià nùu-té, mà cùì càhàn-te.

¹⁸ Te ndéni nì cui íá-te, vaxa sahní ihá-te, ducán-te, dandu queé chìhñù yuhù-té, saxíndiaá tnahá nùhu-tè, te nduyútnú tehe-té. Te sàni xìcàn tàhví nùu nècuàchì dacuaaha-ní ñà-tavà-néà, doco mànicùí.

¹⁹ Dandu nì cachi Jesús:

—Mii-nsiá, mà túha-nsia cunindisá-nsiá. ¿Nadaa ga quivì icúmí coi xì-nsiá, te quidandee gá stná ini sàhà-nsiá? Pues cundaca-nsiáte quixi nùí.

²⁰ Dandu nì saca-ne tèchii ma vaxi nùu-yá. Doco na ní xini ñà-malu mà mii-yá, luegu nì sahní ihá-te, ñàyùcàndüá nì sàcasàn-té, natúì nìhñí-te, te caná chìhñù yuhù-té.

²¹ Dandu nì xìcàn tnùhù-yá nùu yua-té, cachí-yà:

—¿Nadaa tiempo sàcuàhàn-ndà ndohó-te ducán?

Dandu cachí yua-té:

—Ndè tii-té.

²² Te cuàhà xichi nduá-te mahì ñuhu quidá ñà-malu. Ndè stná ini yùte sàcasàn-té, vàchi cuníà cahniá-te. Ñàyùcàndüá, nú vátùni chindee-ní nsiùhù, dandu cundehè ndahví-ní nsiùhù, te quida manì-ní xì-nsí.

²³ Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Cuisì cuníà cunindisa-ní, te vátùni. Vàchi iin nècuàchì xiníndísâ, vátùni nìhitàhvì-né nsidaa ñà-vàha xìcàn-nè.

²⁴ Dandu luegu nì sacu yua-té, te nì càhàn fuerte-nè, cachí-nè:

—Yùhù, xiníndísê vichi; te nú cô-sài cunindisá vahi, dandu chindee-ní yùhù ñà-nì cúníndísâ gué.

²⁵ Dandu nì xini Jesús ñà-vihi gá cuàhà nèhivì natáccá. Ñàyùcàndüá, nì dándacú-yá nì sadi-yà nùu ñà-malu mà, cachí-yà:

—Yohó ñà-malu quidá quini xi tèchii yohó ñà-mà cùì càhàn-te, te có-tiàcú-te, nacoò dahuun-tè, te màsà naxícócuîñ gò nansihvu ini-te.

²⁶ Dandu yáha ga ndee ní ndàhà, nì dándacùchá-te, te nì quea cuàhàn. Doco nahi ana nì xihì nì ndòo-tè. Ñàyùcàndüá, cuàhà nèhivì nì cachi-nè:

—Sàni xihì dahuun-tè.

²⁷ Doco nì tnii-ya ndahà-té nì ditá-yà, te nì dándacuíñ-yàte.

²⁸ Daaní, nì quihvi cuaán-yá xì nècuàchì dacuahá-yá ini iin vehe, te yucán nì xìcàn tnùhù-né nùu-yá, cachí-nè:

—¿Índù chuun mànicùí tavà nsiùhù ñà-malu mà (nùu-te)?

²⁹ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Mànìcùì, vàchi ñà-malu tnahá quisì mà, có-queá nansa ni nì cui, cuisì nú ni cacán tàhvì-nsiá nùu Dios, te cunihì stná-nsiá cundoo dòcò-nsiá.

Nansa nì cachitnùhu Jesús inga xichi ñà-ìcúmí-yâ cui-yâ

³⁰ Dandu ndacá-yâ nècuàchì dacuahá-yâ cuàhàn-yâ xì-né ndè ladu Galilea. Doco cuàhàn dèhé-yâ, vàchi có-cùnì-yâ cundaà ini nèhivì índù xicánúú-yâ.

³¹ Te tiempu mà chináhá stná-yâ nècuàchì dacuahá-yâ mà (sàhà nansa icúmí-yâ cui-yâ), te dohó nì cachi-yâ xì-né:

—Yùhù ana nduú Tnahá Nèhivì Ñuhivì, icúmí yàhi ndahà nèhivì (malu), vàchi iá iin tiàa icúmí quida xí entregar ñà-cahni nèhivì yùhù; doco tìxi ùnì quivì icúmì natiacuì.

³² Pues divi nduá nì cachi-yâ, doco cóni sàa nècuàchì mà mànhì ini-nè ñà-nduá cunì cachàmà. Te yúhì stná-nè ndàcàtnùhù-né nùu-yâ sàhà-ñá.

Nansa nì cachi Jesús ana chicá ndiaá

³³ Dandu nì sàa-yâ xì-né ndè ñuu Capernaum. Te na iá-yâ ini iin vehe yucán, dandu nì xicàn tnùhù-yâ nùu-né, cachì-yâ:

—¿Ndíà nduá ndàcàtnùhù tnahá guá-nsiá ichì vaxi-nda?

³⁴ Doco dadí úun nì ndòo-ne, vàchi ichì mà nì cuàa-nè ndàcàtnùhù tnahá-né índù nècuàchì chicá ndiaá.

³⁵ Ñàyùcànduá, nì sàcòo-ya, te nì cana-ya nsì-úxin ùi-nè, te nì cachi-yâ xì-né: —Iin ana cunì cunduu ana chicá ndiaá, xiñuhu cunihnu ini-nè nduú-né ana chicá có-dàndàcú, te cunucuachi stná-nè nùu nsidaa nècuàchì dava ga.

³⁶ Dandu nì cana-ya iin tètii nì chicanì-ya mahì nsidaa-né, te nì numi nihni-yàte, cachì-yâ xì-né:

³⁷ —Nú sàhà yùhù quidáñúhù nèhivì iin tètii nahi tè-yòhó, dandu davani queá na ian yùhù quidáñúhù-nè. Te nú yùhù quidáñúhù-nè, dandu iin-ni quee stná ñà-quidáñúhù stná-nè ana nì techuun-xì vaxi.

Nècuàchì có-xinì ùhì xì-ndà, favor xi-nda iá-nè

³⁸ Dandu nì cachi Juan xì-yá:

—Maestro, nì xinì-nsì iin tiàa tavá xi ñà-malu nùu nèhivì, te ndàcùcahan-nè quivì mii-ní. Doco có-nduú-né iin ana cutnàhâ xí-ndá xicánúú. Ñàyùcànduá, nì sadi-nsì nùu-né ñà-màsà quidá gá-nè ducán.

³⁹ Doco nì cachì Jesús xì-né:

—Còo, màsà cadí-nsiá nùu-né, vàchi iin nècuàchì ndàcùcahan xi quivì, te quidá-né milagru ducán, ùhì càhàn quini stná-nè dìquí.

⁴⁰ Vàchi nsidaa ana có-xinì ùhì xì-ndà, favor xi-nda iá-nè.

⁴¹ Te nú ináhá nèhivì nduú-nsiá nèhivì xí, te sàhàmà quidá víi-né xì-nsiá, dandu seguru icúmí-nè nìhì-né ñà-vàha xi-ne nùu Dios, mate iyuhu tècuì-ni nduá nì sàha-nensiá nì xihì-nsia.

Cuidadu cundoo-nda ñà-màsà quidá-ndá cuàchi

⁴² Dandu nì cachi tu Jesús:

—Iin ñà-cuati xiníndísá-xì, nú ni dátùcù nèhivì-ñá, dandu ñndahví-nè! Vàchi chicá vaha màcùndiacu iin yùu yódò dùcùn-né, te ndiachi-né mahì mar sàhà-ñá màsà dátùcù gá-nè ñà-cuati.

⁴³ Te nú sàhà ndahà-nsiá xidá cuàchi-nsia, dandu chicá vaha ni táhndèa. Vachi chicá nsiaha (sàa-nsiá nùu Dios) xì iin-ni ndahà-nsiá, te cutiacu-nsiá nicanicuàhàn, te màdiá coo nduá, te ndiachi-nsiá andea, vachi yucán, mà cúí ndàhvà ñuhu.

⁴⁴ Te sùcùdì ñuhú yucán, mà nunca cui-si, te ñuhu yucán, mà sàa ndàhvà.

⁴⁵ Te nú sàhà sàhà-nsiá xidá cuàchi-nsia, dandu chicá vaha ni táhndè stná, vachi chicá nsiaha (sàa-nsiá nùu Dios) xì iin-ni sàhà-nsiá, te cutiacu-nsiá

nicanicuahàn, te màdiá coo ndúia, te ndiachi-nsiá andea, vèchi yucán, mà cúí ndàhvà ñuhu.

⁴⁶ Te sìcùdì ñuhú yucán, mà nunca cuì-si, te ñuhu yucán, mà sáà ndàhvà.

⁴⁷ Te nú sàhà nduchìnúù-nsiá xidá cuàchi-nsia, dandu chicá vaha ni tavá-nsiáña. Vèchi chicá nsiaha sàà-nsiá xì imindaa nùù-nsiá, te màdiá coo ndúia, te ndiachi-nsiá andea.

⁴⁸ Vèchi sìcùdì ñuhú yucán, mà nunca cuì-si, te ñuhu yucán, mà sáà ndàhvà.

⁴⁹ 'Nsidanicuú nèhivì, icúmí-nê (yàha-ne tnùndoho) na ian nsì yadi-né yoho te yucán; (doco bien xi-ne cunduamà, na ian nduhádi comida) ñà-quéa iin.

⁵⁰ Vaha ga iin, vèchi nsidá ádiá ñà-xìxì-ndà; doco nú sàni ndañuhu ñà-ádì xán, dandu mà cúí gá nduhadiá. Te na ian quidá iin (iá vaha), ducán xiñuhu quida stná mii-nsiá xì anima-nsiá, te cundoo màni stná-nsiá.

10

Màsà caté stnàhà-ndà xì nècuàchì vehe-nda

¹ Dandu nì quee Jesús ñuu yucán, cuàhàn-yà ladu Judea, divi iin ladu Judea iá ndè inga ladu yùte Jordán. Te yucán nì nataca tu cuàhà gá nèhivì nùù-yá. Te nì quesaha-yá dacuahá-yànè nacua quidá-yá siempre.

² Te yucán nì casaà stná nècuàchì fariseu, te nì càhàn-nè xì-yá áma níhìndèè-né coo nansa daquéé cuàchi-ne dìquì-yá. Te dohó nì cachi-nè xì-yá:

—¿A vátùni iá ñà-cate stnàhà-ndà xì ñahàdìhì-ndà?

³ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—¿Ndíà ndúá nì dandàcú Moisés quida-nsia?

⁴ Te nì cacachi nècuàchì yucán:

—Nì sàha Moisés lugar ñà-cuyucun iin tutu nùù juez, dandu vátùni cate stnàhà-ndà.

⁵ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Cunaha-nsiá, cuisì sàhà ñà-cô-cùnì-nsiá cunini vii-nsiá, ñàyùcàndúá nì tiaa Moisés ley jaàn.

⁶ Doco na ní sàcò ñuhivì, còò. Vèchi na ní quidayucun Dios ñuhivì, dandu nì quidayucun stná-yà nèhivì, iin-ne nì sàcùnduu tiàa, te inga-nè ñahà.

⁷ Ñà-jaàn nduá dìsàhà-xì nándàhà iin nècuàchì tiàa xì iin nècuàchì ñahà, te quecuáân-né nùù yuadìhì-nê.

⁸ Ñàyùcàndúá, mate diín diín nì sanduu-ne antes, doco na imindaa nèhivì sàni nanduu-ne vitni. Te sàhàmà, có-ndúú gá-nè diín diín nèhivì; quida-nda cuenta na ian iin-nì nèhivì nduú-né.

⁹ Ñàyùcàndúá, nú ducán sàni dàcuàcá stnahá Dios-nè, dandu ni-iin nèhivì màsà caté stnàhá-né —nì cachi Jesús.

¹⁰ Daaní, na sàni nansihvi-ya ini vehe, dandu nì ndàcàtnùhù gá nècuàchì dacuahá-yá nùù-yá sàhà chuun jaàn.

¹¹ Te nì cachi-yà xì-né:

—Nú nì caté iin tiàa ñahàdìhì-nè, te coo-ne xì inga nècuàchì ñahà, dandu cuàchi ndisa nduá nùù Dios, te cuàchi nduú stná nùù ñahàdìhì-nè primeru.

¹² Stná nècuàchì ñahà, nú nì caté-nè iì-né, te nandàhà tú-né xì inga tiàa, cuàchi nduú stná.

Nansa nì chitàndòó Jesús ndahà-yá dìni ñà-cuati sàhà-ñà cundiatú anima-vè

¹³ Daaní, ndacá nèhivì ñà-cuati xí-né vaxi nùù-yá ñà-chitàndòó-yá ndahà-yá dìniá. Doco nècuàchì dacuahá-yá, nì sadi-nè nùù nècuàchì mà.

¹⁴ Te na ní xini-yà ñà-ndúá quidá-né, nì cuduchi ini-yà, cachí-yà:

—Nacoo-nsia ñà-cuati ni quixá nùù. Màsà cadí-nsiá nùá, vèchi ana nihnú inì-xi nahi ñà-cuati, divi cunduu ana sàà ñuhivì iì xí Dios.

¹⁵ Te yùhù cachí xì-nsiá, nú màsà cóó (vità ini nèhivì) nahi ñà-cuati, te ducán quìhvi-ne ichì ñuhivì ìì xí mii-yá, dandu mà nunca sàà-nè yucán —nì cachi-yà.

¹⁶ Dandu nì numi nihni-yaña, nì chitándòó-yá ndahà-yá dìniá, te nì xicàn tàhvi-yá ñà-ndiaha nùù Dios sàhà-ñá.

Nansa nì cachi Jesús xì iin tèchii cuica

¹⁷ Daaní, na lácà nì quihin Jesús ichì cuàhàn-yà, dandu nì xini-yà yucán vaxi iin tèchii carrera. Te na ní quesaa-te nùù-yá, nì sàcuìn sìsì-té, cachí-te:

—Maestro, vaha ndisa-ní. Cachì-ní xí ndiá nduá quide, te nihitáhvi vida ndiaha nicanicuahàn.

¹⁸ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—¿Ndiá nduá disàhà-xí cachí-ní xì: “Mii-ní vaha-ní”? Vàchi còò ni-iin nèhivì úùn vaha ndisa, cuisì nú nduí Dios, dandu vaha ndise.

¹⁹ Pues vichi, ináhà-ní nansa nì dándacú-yá quida-nda: màsà cáhni stnaha-nda, ni màsà cáhàn-ndà xí inga ana có-nduú nècuàchi vehe-nda, te màsà quídá cuhna-nda, ni màsà cáhí-ndà ni-iin tnùhu sàhà ñanìtnaha-nda; te màsà dándáhvi stnàhà-ndà. Te icúmí stnà-ndà quidañuhu-nda yuadíhí-ndá.

²⁰ Dandu nì cachi tu tèmà xì-yá:

—Maestro, nsidaájàn sàni chivàhià dècuèndè na tíí.

²¹ Dandu màni màni nì indehè-yáte, vachi cuú ini-yà sàhà-té, te nì cachi-yà:

—Cumánì gá inga iñaha quida-ní. Dicò nsihì-ní ñà-nduá icúmí-ní, te dasàn-ní dihùn mà nùù nècuàchi ndahví, dandísá, nihitáhvi-ní sàà-ní ansivi, te yucán cucumi ndisa-ní cuàhà ñà-cuicà. Dandu quixi stná-ní, cunchicùn-ní yùhù; te dispuestu coo-ní cuì-ní sàhí, mate ni cuí-ní nchìca cruz.

²² Doco tèchii ma, na ní inini-tè ñà-nduá nì cachi-yà, nì ndulocó-te, te nì cuhuun cuahà inì-te, vachi yáha ga cuicà-té. Ñàyucànduá, nì quihin-tè ichì cuàhàn-te.

²³ Dandu Jesús, nì xiconúù-yá nùù nècuàchi dacuahá-yá, te nì cachi-yà xì-né:

—¡Na ùhì guá sàà iin tècuicà ndè ñuhivì ìì xí Dios!

²⁴ Doco na ní inini nècuàchìmà, yáha ga nì ndulocó-nè. Ñàyucànduá, inga xichi nì càhàn-yà xì-né, cachí-yà:

—Hijos, na ùhì guá nihitáhvi iin nècuàchi càhvi xì ñà-cuicà-xí yáha-ne ñuhivì ìì xí Dios.

²⁵ Ñà-ndàà nduá, ùhì dayáha-nda iin camellu nùù chichòhò nduhù iquì; doco chicá ùhì yáha iin tècuicà ndè ñuhivì ìì xí Dios.

²⁶ Na ní inini nècuàchi dacuahá-yá ñà-jaàn, dandu yáha ga nì ndulocó-nè, te nì cachi-nè iin-ne xì inga-nè:

—Pues nú ducán, ¿nansa cui càcu anima iin nèhivì?

²⁷ Dandu nì indehè váha-yanè, te nì cachi-yà:

—Nèhivì ñuhivì, mà cuí quida-neàmà. Doco Dios, vátùni, vachi nsidaa iñaha, mà ùhì quida-yaña.

²⁸ Dandu nì cachi Pedro xì-yá:

—Nsiùhù, sàni nacoo-nsi nsidaa ñà-icúmí-nsí, te vaxi-nsi nchìcùn-nsi mii-ní, Stoho-nsi Senór.

²⁹⁻³⁰ Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Yùhù cachí xì-nsiá, nú sàhà yùhù icúmí iin nèhivì nacoo-ne iñaha, dandu iin cientu gà tantu icúmí-nè nihitáhvi-né. Mate icúmí-nè nacoo-ne vehe-ne, ò ñani-nè, ò cúha-ne, ò yua-né, ò dihi-né, ò ñahàdihí-nè, ò déhe-ne, ò ñuhù xí-né sàhà yùhù, ò sàhà razón ndiaha, có-quídá, vachi iin cientu gà tantu ñà-jaàn nihitáhvi-né mientras iá-nè ñuhivì yohó, mate icúmí-nè ndoho stná-nè quida nèhivì ñuhivì. Doco na sàà-nè inga ñuhivì vaxi xi-nda, dandu nihì stná-nè vida ndiaha nicanicuahàn.

31 Doco cuàhà nèhivì idónuu vichi, icúmí-nê sàà-nè natenchicùn-nè cahà-xí quivì yucán; te cuàhà ana nchícùn cahà-xí vichi, icúmí-nê sàà-nè nàcòdònùù-né.

Nansa nì cachi tu Jesús inga xichi ñà-icúmí-yâ cui-yà

32 Daaní, ndacá Jesús nècuàchì dacuahá-yá cuàhàn-yà xì-né ichì mànana ndè ñuu Jerusalén, te idónuu-yá nùù-né. Doco mii-né, yáha ga nacání ini-nè, te yúhí-nè. Dandu nì tavà cuàán-yá nsì-úxìn ùi-nè, te nì nacani-ya xì-né ñà-nduá sà-ítúú cuu xi-yá,

33 cachí-yà xì-né:

—Cunaha-nsiá, icúmí-ndá sàà-ndà ñuu Jerusalén. Te yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví, icúmí yàhi ndahà dùtù xícusahnú yucán, xì ndahà stná nècuàchì ley xi veheñuhu. Te icúmí nècuàchì mà cachi-nè ñà-fuerza icúmí cui. Dandu dayáha-ne yùhù ndahà tè-inga raza.

34 Te mii-té, cuàcùndiaà-te yùhù, te cahnì cuií-te yùhù; te sivi dií-te nùí, dandu después cahnì-té yùhù. Doco tìxi ùnì quivì icúmí natiacuì —nì cachi-yà.

Ñà-nduá nì xicàn Jacobo xì Juan nùù Jesús

35 Daaní, nì tnàtuu dèhe Zebedeo nani Jacobo xì Juan nùù-yá, cachí-nè xì-yá: —Maestro, cuní-nsì quidamanì-ní xì-nsì iin favor ñà-nduá xicàn-nsì.

36 Dandu nì cachi-yà:

—¿Índù iñàha cuní-nsià guide?

37 Te nì cachi-nè xì-yá:

—Na sàà tiempu ndiaha na cusáhnú-ní, cuàha-ní lugar ñà-cundoo iin iin-nsi iin iin ladu-ní; iin-nsi coo ladu cuàhá-ní, te inga-nsì coo ladu ìtní-ní.

38 Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Mii-nsiá, có-sáñhì ini-nsià ñà-nduá xicàn tàhvì-nsià nùí. ¿A vátùni cundee ini-nsià ndoho-nsia nacua icúmí ndohi, te yáha stná-nsià tnùndoho nacua icúmí yàhi?

39 —Jaan —nì cachi-nè—, vátùni stná nsiùhù.

Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Ndisa, icúmí-nsiâ ndoho-nsia nahi yùhù; te icúmí stná-nsià yàha-nsia tnùndoho nahi yùhù.

40 Doco ñà-daníhítáhvì mii-nsiá cundoo iin iin-nsia iin iin ladúì, mà cúí, vâchi có-quidá yùhù tocar guide ñà-jaàn. Nècuàchì nìhítáhvì cundoo ladúì, cuisì nèhivì señaladu cunduu-ne, vâchi divi sàhà mii-né icúmí lugar mà cuyucàn.

41 Daaní, na ní xinitnùhu ùxìn gà nècuàchì dacuahá-yá, dandu nì cuduchi gá ini-nè sàhà Jacobo xì Juan mà.

42 Doco Jesús, nì cana-ya nsidaa-né ñà-nì nátácá-nè nùù-yá, te nì cachi-yà xì-né:

—Ináhá-nsiâ sàhà tè-cùsáhnú inga ñuu, xínduu-tè autoridad cahan nèhivì, te fuerte cusáhnú-te nùù-né. Vâchi nsidaa tè-nìhí chuun ñuu yucán, ndee dandacú-te nùù nèhivì yucán.

43 Doco mii-nsiá, màsà quidá-nsiá ducán. Còó, vâchi nú iá ana cuní cunduu ana dandacú nùù-nsiá, dandu icúmí-nê cunduu-ne ana xinúcuáchì nùù nsidaa-nsiá.

44 Vâchi nècuàchì cuní codònùù nùù-nsiá, icúmí-nê cunduu-ne nahi peón chindéé xí nèhivì dava ga.

45 Dècuèndè stná yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví, cóni quésái ñuhiví yohó ñà-cunucuachi nèhivì nùí. Còó, sàhà-ñá cunucuachi mii nùù-né nì quesai, dandu después cuàhi vida xi cui cuenta xi-ne, te ducán nàcùndoo cuàhà-né libre —nì cachi-yà.

Nansa ni quida Jesús milagru, te ni natùinuù iin nècuàchì cuaá nani Bartimeo

⁴⁶ Daaní, ni sàà-yà xì compañeru-yà iin ñuu nani Jericó. Te na xicá-yá ichì queé-yá ñuu mà, dandu nchícùn stná cuàhà gá nèhivì. Te yuhù ichì yucán iá iin nècuàchì cuaá xicàn caridad. Bartimeo nani-né, vèchi dèhe Timeo nduú-né.

⁴⁷ Te ni tiacu-nè sà-cùyátní Jesús de Nazaret. Ñàyùcànduá ni quesaha-né ndáhì-nè, cachì-nè:

—¡Jesús! ¡Mii-ní descendencia ì xí David! ¡Cuhì inì-ní yùhù!

⁴⁸ Doco cuàhà nèhivì cuàhàn yucán, ni canàhá-nè xì nècuàchìmà:

—Màsà ndáhì gá-ní —cachì-nè.

Doco nècuàchì cuaá mà, chicá ndee ní ndáhì-nè, cachì-nè:

—¡Jesús! ¡Mii-ní descendencia ì xí David! ¡Cuhì inì-ní yùhù!

⁴⁹ Dandu ni cucuiìn-yà, te ni cachi-yà xì compañeru-yà:

—Cana-nsianè ni quixí-né.

Dandu ni cana-ne nècuàchì cuaá mà, cachì-nè xì nècuàchìmà:

—Màsà cùhúún inì-ní; ndacuiìn-ní, vèchi caná-yá mii-ní.

⁵⁰ Ñàyùcànduá, ni tavà-né dòò-né, ni dandiàchì-né iladú. Te yàchì ni ndacuiìn-nè cuàhàn-nè ndé iá-yà.

⁵¹ Dandu ni xicàn tnùhù-yà nùù-né, cachì-yà:

—¿Ndíà nduá cuní-ní quide?

Te ni cachi-nè xì-yà:

—Cuní natùinuí, maestro.

⁵² Dandu ni cachi-yà xì-né:

—Cuahán cuéyàà-ní, vèchi sàni nduvàha-ní ñà-ní xinindisa-ní.

Dandu luegu ni natùinuù-né, te ni tenchicùn stná-nèyà ichì cuàhàn-yà.

11

Nansa ni cuu na ní sàà Jesús ñuu Jerusalén

¹ Daaní, ni sàà-yà xì-né yatni ñuu Jerusalén ndé nduú ñuu cuati nani Betfagé xì Betania, yatni dìni yucù Olivo. Dandu ni càhàn-yà xì ùi nècuàchì dacuahá-yà ñà-cùhùn cuèé-nè nùù-xí.

² Te dohó ni cachi-yà xì-né:

—Cuahán-nsià ñuu tii chicá nùù-xí; te yucán icúmí-nsiâ cuni-nsià ndé iin iin burru nuhní. Quisì tàñáha ga cuida nduú-si. Quisì yucán ndaxin-nsiâ cundaca-nsiâsi quixi.

³ Te nú ndácàtnùhù nèhivì nùù-nsiâ índù chuun ndaxin-nsiâsi, dandu cachi-nsià xì-né ñà-Stoho-ndà Señor xiñuhu xì-sí, doco luegu naxicocuñi-si —ni cachi-yà.

⁴ Daaní, luegu ni quihin ùi nècuàchìmà ichì cuàhàn-nè, te ni xini-nè yucán iin burru ni cachi-yà, nuhní-si yuhù ichì yatni yehè iin vehe. Ñàyùcànduá ni ndaxin-nési.

⁵ Doco dava nècuàchì itá yucán, ni cachi-nè:

—¿Índù chuun ndaxin-nsiâ burru jaàn?

⁶ Dandu ni naxiconihí nècuàchìmà nacua ni cachi-yà xì-né. Dandu ni sàha nèhivì mà permisù ñà-cundaca-nèsi cùhùn.

⁷ Ñàyùcànduá luegu ni saca-nèsi cuàhàn-nè ndé iá-yà, te ni chitàndòò-né sìcoto xì-ne dìquì-sí. Dandu ni sàcùnùú-yàsi.

⁸ Te cuàhà nècuàchì yucán, ni chitànduhù-né dòò-né ichì nacua cuàhàn yàha-ya. Te dava-ne, ni sahnde-nè ndahà yutnù ni chindoo stná-nè ichì.

⁹ Te nèhivì idónuu, xì stná nècuàchì nchícùn cahà-xí, cánandee-né, cachì-nè:

—¡Viva ana sahnú yohó! ¡Ndiaha gá ndeníhí vàha-ndané, vèchi cuenta xi Stoho-ndà Señor vèxi-ne!

10 Ndiaha gá coo, vâchi vâxi-ne cunduu-ne rey, cusahnú-né na ian nîsa cusahnú xîi-ndà David. ¡Ansivéhé mii-yá iá ansivi! —nî cachi-nè.

11 Cunaha-nsiá, ducán nî sàà Jesús ñuu Jerusalén. Dandu cuàhàn-yà veheñùhu cahnú, te nî xini-yà nansa iá nsidaa iñàha yucán. Dandu nî quee-ya ñuu mà cuàhàn-yà xî úxìn ùì compañeru-yà ndè ñuu tii Betania, vâchi sàni cuaà.

Nansa nî sadi Jesús nùu nù-higu cóni càná quisì vídì-nu

12 Dandu dàtnàà inga quivì nî quee-ya xî-né ñuu Betania mà vâxi-ya. Te xíhì-yà doco.

13 Te nî xini xìcà-yá iín iin yutnù nani nù-higu, te iá ndahà cuií-nu. Ñàyùcàndùá, cuàhàn-yà cundehè-yá a có-càá sî-higu caxì-yá. Doco na ní tnàtuu-ya nî xini-yà micuísì ndahà-nú iá. Còò quisì vídì, vâchi tàñáha ga sàà tiempu cana-sì.

14 Dandu nî cachi-yà xî yutnù mà:

—Màsà nunca cana ga quisì vídì-yó caxì nèhivì.

Te nî inini stná nècuàchì dacuahá-yá nî cachi-yà ducán.

Nansa nî tavà Jesús tè-dìcò xi tè-xiín fuera patiu veheñùhu

15 Nî nsihi ñà-yúcán, dandu nî sàà-yà xî nècuàchìmà ñuu Jerusalén. Dandu cuàhàn-yà veheñùhu cahnú, te nî taxi nsihí-yá tè-dìcò xi tè-xiín yucán. Nî naxiconihí-yá mesa xi tiàa dama-xi díhùn inga ñuu, te nî ducùn stná-yà silla xi tè-dìcò xi loma.

16 Te cóni sáha stná-yà lugar nacuico ni-iin nèhivì carga xi-ne yàha-ne patiu veheñùhu cahnu-ma.

17 Te nî càhàn fuerte-yà xî nèhivì yucán, cachí-yà:

—Dohó cachí Dios nùu tutu ìì: “Veheñùhu xi cunduu iin vehe ndé nataca nèhivì vâxi nsidanicuú ñuu càcàn tàhvi-né nùì”, cachí-yà. Doco sàhà mii-nsiá sàni nandua na iin lugar ndé ndoó cuàhà tècuìhnà.

18 Doco dùtù xícusahnú, xî nècuàchì ley xi veheñùhu, iníni stná-nè ñà-ndùá nî cachi-yà. Te vichi yúhì-nèyà, vâchi ináhà-nè ndulócò nsidaa nèhivì sàhà ñà-ndùá dacuahá-yá. Ñàyùcàndùá nî quesaha-né nandúcú-nè nansa cui cahnì-nèyà.

19 Daaní, na ní cusinsiquin, dandu nî quee-ya ñuu mà mànuhù-yá (ñuu tii Betania).

Nansa nî ìchì dahuun nù-higu mà

20 Daaní, dàtnàà inga quivì vâxi tu-ya xî nècuàchì dacuahá-yá, te nî nayàha-ne xî-yá (ndé iín yutnù mà), te nî xini-nè sàni ìchì dahuun-nù ndé yohò-nú.

21 Dandu nî nsinuu ini Pedro, te nî cachi-nè xî-yá:

—Cundehè-ní, Maestro, yutnù nî càhàn xî-ní, te nî sadì-ní nùu-xí icu, ¡sàni ìchì-nu!

22 Dandu nî cachi Jesús xî-né:

—Xiñuhu cunindisá vâha-nsia Dios.

23 Vâchi palabra seguru nduá cachí xî-nsiá yohó: nsidaa nèhivì có-ìá xî duda, dècuèndè vâtùni dandacú stná-nè nùu yucù jaàn ñà-cuxioa, te quècahnua ini mar, te divì ducán ndisa icúmí cuu, nú nihnú ndisa ini-nè cuu nacua nî cachi-nè.

24 Ñàyùcàndùá, yùhù cachí xî-nsiá, nsidaa iñàha ni càcàn tàhvi-nsiá nùu Dios, nú xiníndisâ-nsiá ñà-sà-ìá ñà-ndùá nî xìcàn-nsiá, dandu nìhì-nsiáñà.

25 Doco dava xichi xìcàn tàhvi-nsiá nùu-yá, te xiní ùhì-nsiá iin ñanìtnaha-nsia. Nú ducán nduá, dandu dihna icúmí-nsiá cuicahnú stnahá

ini-nsià, dandu vətùni cuicahnú stná ini Yuandiáhá-nsiâ iá ansivi sàhà cuàchi-nsia.

²⁶Vàchi nú có-xicáhnú ini-nsià sàhà ñanìtnaha-nsia, dandu mà cuicáhnú stná ini mii-yá sàhà cuàchi-nsia.

Nansa nì cachi tè-xídandacú còò derechu xi Jesús quida-ya ñà-ndùá quidá-yá

²⁷Daaní, nì sàà tu-ya xì-né ñuu Jerusalén. Te na xicánúú-yá ini veheñùhu cahnú yucán, dandu yucán nì casaà stná dùtù xícusahnú, xì nècuàchì ley xi veheñùhu, xì stná nècuàchì xídandacú nùù ñuu mà, nì tnàtuu-ne nùù-yá,

²⁸cachí-nè:

—¿Índù nì nìhì-ní derechu quida-ní ñà-ndùá quidà-ní? ¿Ana divi nì dándacú nùù-ní ñà-quida-ní ducán?

²⁹Te nì cachi-yà xì-né:

—Yùhù cuní stnáì ndàcàtnùhí nùù mii-nsiá, te nú ni nàxícónihí-nsiá nùí, dandu cachitnùhu stnáì xì-nsiá ana divi nì dándacú-xì nùí’.

³⁰Cachi-nsiá xì’ ana divi nì dándacú-xì nùù Juan (Bautista) ñà-quida iì-né nèhivì. ¿A Dios nì cachi xì-né, te ò nèhivì ñuhivì? Naxiconihí-nsiá nùí.

³¹Dandu nècuàchìmà, nì candatnuhu tnahá nsidaa ní míi-nê, cachí-nè:

—Nú ni cachí-ndà Dios nì dándacú-xì nùù Juan, dandu cachi Jesús xì-ndà ¿índù chuun cóni xìníndísá-ndá nècuàchìmà?

³²Te nú ni cachí-ndà divi nèhivì ùún nì cachi xì-né, (dandu ni mà quéé víi stná mà).

Ducán nì cacachi nècuàchìmà, vàchi yúhí-nè ndiá ndùá cachi nèhivì xì-né, vàchi nsidaa nèhivì, quidá-né cuenta iin nècuàchì yuhù nùù Dios nì sanduu Juan.

³³Ñàyùcàndùá, nì cacachi nècuàchìmà xì-yá:

—Có-cùndàà ini-nsià ana divi nì dándacú-xì nùù Juan.

Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Ni yùhù, mà cáchì stnáì xì-nsiá ana divi nì dándacú-xì nùí’ ñà-quide ñà-ndùá quidé.

12

Ejemplu sàhà medieru malu

¹Daaní, nì quesaha Jesús nacání-yá xì-né puru ejemplu. Te dohó nì cachi-yà xì-né:

—Nì ià iin lamú, nì dānāndēe-ne nducu yòhò sì-uva nùù ñuhù xì-né. Te nì quida-ne corra-ñà, xì stná iin pila cahnú ndé cuñuhu ndudi quisì mà; te nì quidavàha stná-nè iin torre ndé cundiaa peón inii itu-nè. Dandu nì tatu-nè itnii medieru, te cuàhàn-nè inga ñuu xìcà.

²Daaní, na sàni sàà tiempu cùchi quisì vídì mà, dandu nì techuún-né iin peón xi-ne nùhù naquihin chii fruta mà nùù medieru xi-ne.

³Doco na ní sàà peón mà, nì catnii medieru mà-né, nì sahnì cuíi-tené, te nì taxi-téné, còò ni-íñàha nihí-né nì násáá.

⁴Daaní, inga tu nì techuún lamú mà inga peón xi-ne, doco divi-ni nì cacani yuu-téné, ndè nì dānācuèhè-te dìni-né, te nì canàhá-te xi-né.

⁵Daaní, tucutu nì techuún lamú mà inga peón nùù-té. Doco tēmà, nì sahnì dahuun-téné. Dandu cuàhà gá xichi nì techuún lamú mà más gá peón nùù-té. Doco divi ducán-ní nì cuu, vàchi dava-ne nì sahnì cuíi-tené, te dava ga-nè nì sahnì dahuun-tè.

⁶’Ndé làcà mindaa dèhemanì lamú mà ndóo ga. Ñàyùcàndùá último nì techuún stná-nè dèhe-ne cuàhàn, vàchi ádi quidañuhu-té dèhe-ne, nì cahan-né.

7 Doco medieru mà, nì candatnuhu tnahá-te, cachí-te: “Tè-yòhó nduú tè-ìcúmí ndutahví xì nsidaa ñuhù yohó. Vichi cahni-ndaté chicá vaha, dandu mii-nda nanduu-nda stohà”, nì cachì-te.

8 Ñàyùcànduá nì catnii-tè dèhe lamú mà, nì sahnì-ténê, te nì dàcàná-te nsì ma yàtà corra.

9 'Pues vichi, ¿ndiá nduá icúmí lamú mà quida-ne xì medieru mà? Icúmí-nè nùhù-nè yucán, te cahni nsihí-nète, dandu nanducu saa-né inga ana quidachuún ñuhù xí-né.

10 Dandu nì cachì gà-yà xì nèhivì mà:

—A táñaha ga cahvi-nsia nùù tutu ìì xí Dios ndé cachá` palabra yohó: Nì ìa iin cavà, te nì cahíchì ini albañil-ña. Doco vichi sàni sàà mà nì sàcùndua yùù vïcò esquina vehe.

11 Divi Stoho-ndà Señor nduú ana nì quida ducán. Te ndulócô-ndà ñà-ndiaha guá nì quida-ya.

(Ducán nacání nùù tutu ìì, nì cachì Jesús.)

12 Daaní, nècuàchì xícusahnú sàhà religiòn ñuu mà, nì cundaà ini-nè divi mii-né cáhàn-yà sàhà-xí na ní nacani-ya ejemplu mà. Ñàyùcànduá, nì cuni-nè tnii-neyà, te chicadi-nèyà. Doco ñà-yúhî-nè nèhivì cuáhà yucán, ñàyùcànduá, nì nacoò-neyà, cuàhàn-nè.

Nansa nì cachì Jesús sàhà renta xi ñuu-ndà

13 Dandu nì techuún-né iin ùì nècuàchì fariseu quixi xi iin ùì nècuàchì partidu xi rey Herodes, cuní-nè dadaná-nèyà na cáhàn-yà.

14 Ñàyùcànduá, nì tnàtuu-ne nùù-yá, cachì-nè xì-yá:

—Maestro, ináhà-nsí mii-ní, ana ndàà cuisì inì-xi nduu-ní. Có-quihín casu-ní nansa cachì nèhivì, nì có-yúhî stná-ní ni-iin nèhivì, vachi chináhá víi-ní ñà-nduú ichì váha Dios. Cachì-ní xì-nsí: ¿A vátùni sàha Dios lugar ñà-chiyàhvi-nda renta nùù rey cahnú César, á coó? ¿A ndiá ìcà-ndà chiyàhvi-nda, á coó?

15 Doco Jesús, sàni cundaà ini-yà có-xìcàn tnùhù sahnú ndisa-ne nùù-yá; ñàyùcànduá, nì cachì-yà:

—¿Índù chuun cuní-nsià quida-nsia maña nùù? Cunihi-nsia iin dihùn quixi, cundehià nansa íá`.

16 Dandu na ní quesaa dihùn plata mà, nì indehè-yáña, te nì cachì-yà xì-né:

—¿Bueno, ana ònùù-xí, te ana òiquívì-xì itúú ìcà dihùn yohó?

Te nì cachì-nè:

—Divi rey cahnú César.

17 Dandu nì cachì-yà xì-né:

—Nú ducán nduá, dandu nacuàha-nsia César ñà-nduá icúmí-nsià cuàha-nsiàte, te cuàha stná-nsià Dios ñà-nduá ndiá ìcà-nsià cuàha-nsiayà —nì cachì-yà.

Dandu nèhivì iníní, nì ndulocó-nè ñà-nchichí guá nì naxiconihí-yá nùù nècuàchìmà.

Nansa nì cachì Jesús ía nansa natiacu-ndà

18 Dandu nì catnàtuu itnii nècuàchì saduceu nùù-yá nì cáhàn-nè xì-yá. Nècuàchì yucán, có-xiníndísâ-né icúmí natiacu nsì. Ñàyùcànduá, dohó nì cachì-nè xì-yá:

19 —Maestro, ñà-yòhó nduá nì tiaa Moisés quida-nda: “Nú sàni xihì iin tiàa, te còò dèhe-ne nì ndóo xi ñahàdihí-nè, dandu icúmí ñani nsì ma nandàhà-né xì ñahà mà, áma coó iin dèhe-ne; dandu quida-nda cuenta na ian dèhe nsì-ma cunduu mée mà”.

²⁰ Cunaha-ní, nì sandoo ùsà ñàní. Te nècuàchì chicá sahnú, nì nandàhà-né xì iin nècuàchì ñahà, doco nì xìhì-nè, te còò déhe-ne.

²¹ Dandu ñani-nè chicá nchícùn gà, nì nandàhà stná-nè xì ñahà cuaán ma, doco nì xìhì stná nècuàchì ùi mà, te còò stná déhe-ne. Te divi ducán nì cuu stná xì nècuàchì ùni.

²² Dècuèndè nì sàà nsì-úsà-nè nì nandàhà iin iin-ne xì ñahà mà, (te iin iin-ne nì xìhì-nè), doco còò nì-iin déhe-ne nì ía (xì ñahà mà). Daaní, último nì xìhì stná nècuàchì mà.

²³ Ñàyùcàndùá, na sàà quìvì (cachí-nsiá) natiacu nsì, ¿índù tiàa ma nacuaa xì nècuàchì ñahà mà? vèchi antes nsì-úsà-nè nìsa ìa xì-ñá —nì cachi-nè.

²⁴ Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Còò, có-càchì vèi-nsiá, vèchi có-cùndáà inì-nsia nansa cachí tutu ìi xì Dios, nì có-cùndáà stná inì-nsia ñà-càhnù-guá poder xì-ya.

²⁵ Cunaha-nsiá, na sàà quìvì natiacu nèhivì, mà nándàhà gá-nè, vèchi nahi ángel ndoó ansivi icúmí-né nanduu-ne.

²⁶ Te vèchi cuàhìn càhìn xì-nsiá sàhà nansa ía ñà-natiacu nsì. Ádi sàni cahvi-nsia nùu tutu nì tiàa Moisés ndé cachá` sàhà yutnù tii (xìxìn), te ía Dios mahì-nú, te nì cachi-yà xì Moisés: “Yùhù nduí Dios càhvì nsì-Abraham, xì nsì-Isaac, xì nsì-Jacob”, cachí-yà.

²⁷ (Ñàyùcàndùá, itiácú ìi nècuàchì sànahà ma), vèchi nècuàchì ní xìhì dahuun ndisa, mà cúí cahvi-né Dios, cuisì nèhivì itiácú càhvì xì-yá. Ñàyùcàndùá, ni-iyuhu có-íá vèi ñà-ndùá cachí mii-nsiá —nì cachi Jesús.

Nansa nì cachi Jesús índù ley xì Dios chicá ndiaá

²⁸ Daaní, iin nècuàchì ley xì veheñùhu, nì inini-ne nansa nì ndatnuhu stnahá-né, te nì cundàà ini-nè yáha ga nì naxiconihí víi Jesús nùu nècuàchì yucán. Ñàyùcàndùá, chicá nì tnàtuu-ne, te nì ndàcàtnùhù-né nùu-yá, cachí-nè:

—Nùu nsidaa ñà-ndùá nì dándàcú Dios, ¿índù ñà-chicá ndiaá?

²⁹ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Ñà-dándàcú Dios chicá ndiaá nduá yohó: “Cunini vaha-nsia, nèhivì Israel, vèchi Stoho-ndà Dios, imindaa-yá.

³⁰ Te icúmí-ndá cuu ini-ndà sàhà-yá xì nsidanicuú anima-ndà, xì nsidanicuú voluntad xi-nda, xì nsidanicuú sàxìnítùnì-ndà, te nsidanicuú stná valor xi-nda”. Ñà-jaàn nduá dandacú Dios chicá ndiaá chivàha nèhivì.

³¹ Daaní, nacua cachí ley primeru mà, ducán cachí stná ley ùi dándàcú-yá: “Nacua cuú ini-ndà sàhà mii-nda, ducán icúmí stná-ndà cuu ini-ndà sàhà ñànìtnaha-nda”. Còò cá ñà-nì dándàcú Dios chicá ndiaá nùu ùi ñà-jaàn.

³² Dandu nì cachi nècuàchì ley xì veheñùhu ma:

—Cachí vaha ndisa-ní, maestro; ñà-ndáà nduá, vèchi imindaa Dios ía, còò cá ana nduú Dios, cuisì mii-yá.

³³ Te icúmí-ndá cuu ini-ndà sàhà-yá xì nsidanicuú anima-ndà, xì nsidanicuú sàxìnítùnì-ndà, xì nsidaa voluntad xi-nda, xì nsidaa stná valor xi-nda; te icúmí stná-ndà cuu ini-ndà sàhà ñànìtnaha-nda nacua cuú ini-ndà sàhà mii-nda. Vèchi ñà-jaàn chicá ndiaá nùu nsidanicuú promesa cuàha-ndayá, a sea nduá iin quisì coco nùu-yá; te ò ndéni promesa nì cùí —nì cachi-nè.

³⁴ Dandu Jesús, nì xini-yà nì naxiconihí víi nècuàchì mà nùu-yá; ñàyùcàndùá nì cachi-yà xì-né:

—Làcà iyuhu-ni cumáni, te sàà-ní cunduu-ní iin nèhivì ñuhiví ìi xì Dios.

Daaní, (na ní nsìhi nì cachi-yà ñà-jaàn), dandu ni-iin nèhivì, cóni sàha ndee gá ini-nè dadavátnáhâ-né xì-yá.

Ana divi nduú yohòtéhè Cristu

³⁵ Daaní, iin quivì iá-yà veheñùhu cahnú, dacuahá-yá nèhivì, te nì cachi-yà xì-né:

—Cachí nècuàchì ley xi veheñùhu: “Descendencia xi xii-ndà David nduú Cristu”. Ducán cachí nècuàchìmà, doco ¿índuví cuní cachàmà?

³⁶ Vàchi divi xii-ndà David nì tiaa stná-nè sàhà Cristu tìxi poder xi Espíritu Ìi xí Dios, te dohó nì cachi-nè:

Nì càhàn Yua-nda Dios xì Stohì (divi Cristu), nì cachi-yà: “Yohó coo-ní ladu cuáhî ndè cachi sàà cundeí nùù nsidaa tè-xìní ùhì xì-ní, dandu cusahnú fuerte-ní nùù-né”, nì cachi Dios.

³⁷ Cundehè-nsiá, nì cachi David ñà-Stoho-nè nduú Cristu. Doco nú ducán nduú-yá, dandu ¿índù modo cui cunduu stná-yà iin descendencia xi-ne? (Doco ñà-ndàà nduá) —nì cachi Jesús.

Te nsidaa nèhivì cuáhà yucán, cudî ini-nè xì ñà-nduá cachí-yà.

Ñà-nduá nì cachi Jesús sàhà nècuàchì ley xi veheñùhu ñà-có-quidá-né cumplir, cachí-yà

³⁸ Dandu nì dàcuahá gá-yà nèhivì, cachí-yà:

—Còtó quida-nsia na xíquida nècuàchì ley xi veheñùhu. Vàchi ñà-diì xí-né nduá cacanu-ne cundixi-ne sìcoto quihín vico, te casàhú tñùñuhu nsidaa nèhivì xì-né yàhvi.

³⁹ Te na sàhàn-nè veheñùhu, ò ndoó-né iin vicò, dandu nandúcú-né lugar ndé chicá ndiaha cundoo-ne.

⁴⁰ Te tùha stná-nè (tnii diqui-né ley, te) xidándiáá stná-nè vehe nècuàchì nì xihì ì-xí, dandu después sàcuíta-ne nacuatú cuáhà-né na ian ndisa guá vaha-ne. Sàháyucànduá, iin castigu chicá fuerte icúmí-né nìhì-né —nì cachi Jesús.

Nansa nì nacuni Jesús cuáhà gá ndiaá promesa tii nì sàhà ñahàcuàán ndahví

⁴¹ Iin xichi iá-yà veheñùhu cahnú yatni ndé itá alcancía xi Dios, te indéhe-yá nèhivì daquéé-ne òhùn ini alcancía mà. Tècuicà, cuáhà gá òhùn nì dàquéé-tè.

⁴² Dandu nì quixi stná iin nècuàchì ñahà ndahví nì xihì ì-xí; te nì dàquéé-ne ù òhùn cuàtì ndiaá nahi ùxìn centavu.

⁴³ Nàyucànduá, nì cana Jesús nècuàchì dacuahá-yá nataca-nè nùù-yá, te nì cachi-yà xì-né:

—Cunaha-nsiá, chicá más nduá nì sàhà nècuàchì viuda ndahví yohó nùù ñà-nì sàhà nsidaa gá nèhivì yucán.

⁴⁴ Vàchi nsidaa gá-nè, cuisì ñà-cùyódo nùù-né nduá nì sàhà-ne. Doco nècuàchì ñahà yohó, mate ndahví dahuun-ne, doco nì sàhà-ne nsidanicuú òhùn sàhà ñà-cuiin-ne ñà-cutiacu-nè.

13

Ñà-nduá nì cachitnùhu Jesús cuu xi veheñùhu cahnú iá ñuu Jerusalén tiempu xi-ya

¹ Daaní, na ní quee-ya veheñùhu cahnú, dandu nì cachi iin nècuàchì dacuahá-yá xì-yá:

—Cundehè-ní, Maestro. ¡Na vico guá iá yùù nahnú nì cuàha veheñùhu yohó, te na cuaha guá ndáa stná vehe yohó!

² Doco nì naxiconihí Jesús nùù-né:

—¿A xini-nsiá vehe nahnú yohó? Cunaha-nsiá, vaxi iin quivì, dandu ni mà códotnahá gá ni-iin yùù yohó, vàchi icúmíâ caà nsihá quida nèhivì.

Ñà-nduá icúmí cuu ñà-cundaà ini-ndà sà-itúú xinu tiempu yohó

³ Daaní, cuàhàn cuaán-yá xì-né ndè yucù Olivo iá frente veheñùhu cahnú, te yucán nì sàcòo-ya. Te na ndoó-né xì-yá yucán, dandu nì càhàn ùnì-nè xì-yá, divi Pedro, xì Jacobo, xì Juan, nì ndàcàtnùhù-né nùù-yá, cachí-nè:

⁴ —Cachì-ní xì-nsí índù quìvì cuu nsidaa ñà-nì cachì-ní jaàn. ¿Índù milagru coo ñà-cundaà ini-nsì ñà-sà-ítúú quìvì cuu nsidaájàn?

⁵ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Cuidadu cundoo-nsia ñà-màsà dándáhví ni-iin nèhivì mii-nsiá.

⁶ Vàchi cuàhà ana icúmí quixi danani úún-né nduú-né yùhù, te cachi iin iin-ne xì nèhivì ñà-Cristu nduú-né. Te sàhájàn cuàhà nèhivì nìhì-né dan-dahví-nè.

⁷ 'Doco mii-nsiá, na cunitnùhu-nsia iá cuàhà guerra yoho te yucán, màsà yúhì-nsiá, vàchi fuerza icúmí coo ducán. Doco tàñáha ga xìnu tiempu yohó nduájàn, iá gà ñà-vàxi cuu.

⁸ Daaní, ñuu xì ñuu, icúmíá nàá stnahá. Vàchi cuàhà rey, icúmí-tê dandacú-te coo guerra xì inga ñuu. Te icúmí tnàa stná yoho te yucán ñuhiví, te coo stná tnama. Doco ñà-làcà cuàhàn quesaha tnùndoho cunduumà.

⁹ 'Doco mii-nsiá, cundoo tùha-nsia, vàchi icúmí nèhivì tnii-ne mii-nsiá cundaca-nensià cùhùn nùù tè-xícusahnú. Te icúmí-nsiá ñàhni cuií-nsià ini veheñùhu. Te sàhà-ñá càhvì-nsiá yùhù, ñàyùcàndüá, icúmí-né datnátuu stná-nè mii-nsiá nùù gobernador xì nùù rey (ñà-càhàn tnùhù-né dìquì-nsiá). Dandu ñà-jaàn cunduu tiempu vàha cachi vate-nsiá ñà-ndüá xiníndísá-nsiá cunini-temà.

¹⁰ Te dècuèndè inicutu ñuhiví icúmí cuitià stná razón ndiaha xí Dios, dandu después xìnu (tiempu yohó).

¹¹ Doco icúmí nèhivì canicuàchi-ne sàhà-nsiá, te cundaca-nensià cùhùn nùù tè-xícusahnú. Doco màsà nácání ini-nsià ni-iyuhu índù palabra naxi-conihí-nsiá nùù-té. Còò, cuisì nacua dachítnùni ini Dios mii-nsiá hora yucán, divi cachi-nsià xì-té. Vàchi màdì mii-nsiá cunduu ana càhàn; còò, divi Espíritu Ìì xí Dios icúmí dacáhàn xì-nsiá.

¹² 'Doco dava nèhivì, dècuèndè ñani-nè icúmí-né cahin-nè nùù autoridad ñà-cui nècuàchìmà. Te dava stná-nè, dècuèndè dèhe-ne cahin stná-nè ñà-cuià. Te dava stná-nè, dècuèndè yuadíhì-nè cuni ùhì-nè, te canicuàchi stnahá-né ñà-cui-nè.

¹³ Te mii-nsiá, sàhà yùhù icúmí nsidaa nèhivì cuni ùhì-nènsià. Doco nú iin-ni cunihnu vàha inì-nsia dècuèndè sàà xìnu tiempu, dandu càcu-nsia nùù Dios.

¹⁴ 'Sànaha nì cachitnùhu Daniel iin palabra xi Dios sàhà nansa icúmí coo iin figura dana có-xiñùhù dahuun-ya. Cunaha-nsiá, quìvì cuni-nsià sàni sàcuìin figura mà iin xaan ndé còò permisú cuian, (dandu seña cundua). Te vichi xiñuhu cundaà ini nsidaa ana càhvì-xì tutu yohó. Pues na sàà quìvì yucán, dandu ni cunúdehé nsidaa nèhivì ndoó ladu Judea yohó cùhùn-nè yucù.

¹⁵ Te nú dìnivèhé ndoó-né (quetátú-nè), dandu (yàchì ni nuú-né cunudèhé stná-nè), doco màsà nànsìhvi ga-nè vehe nsiquihin-ne ñà-ndüá icúmí-nè.

¹⁶ Te nú ndoó-né nùù ítú, dandu màsà nándúcú-né ni cotón-nè.

¹⁷ Te ñndahví nècuàchì ñahà cuhí cuàhàn tùinuù mèe-xi quìvì yucán! Te ñndahví stná nècuàchì icúmí xí mèe chichì!

¹⁸ Te càcàn tàhvì stná-nsià nùù Dios ñà-màsà cúvixin na sàà tiempu cunudèhé-nsià mà.

¹⁹ Vàchi yáha ga icúmí nèhivì ndoho-ne quìvì yucán. Còò cá tnùndoho chicá cahnú ni ía ndé quìvì nì cuyucun ñuhiví xì ndé quìvì coamà. Ni quìvì después, mà sàà gà coo tnùndoho ndudava xán.

²⁰ Te nú màsà cundéhe ndahví Dios, dacúxíó yàchì-yà tnùndoho ma, dandu ndùtù nsihí nèhivì ñuhiví nì cùí. Doco sàhà nèhivì sàni nacàxin-ya, ñàyùcàndüá sàni chitnùni ini-yà ñà-chicá yàchì dacúxíó-yá tnùndoho.

21 'Quivì yucán màsà cúníndísâ-nsiá yuhù nèhivì cachí xì-nsiá: “Cun-dehè-nsiá, yohó iá ana nduú Cristu”, te ò: “Yucán iá-yà”.

22 Vàchi icúmí quixi cuàhà tètñhù, te iin iin-tè cachì-te ñà-divi Cristu nduú-te. Te icúmí quixi cuàhà stná ana danani úún càhàn cuenta xi Dios. Ndè quida stná-te cuàhà milagru sàhà-ñá ndulocó nèhivì, áma níhì stná-te dandahví-te nèhivì nì nacàxin-ya cahan-té, doco mà cúí.

23 Ñàyùcàndùá, mii-nsiá, cundoo tùha-nsia, vachi sàni cachitnùhi xì-nsiá nsidaa ñà-ndùá icúmí cuu.

Nansa icúmí cuu quivì naxicocuïn Jesús

24 'Nú sàni yàha tiempu tnùndoho quivì yucán, dandu mà cúnchí gá ni orá ni yoo.

25 Te sìnsivì itándiáá ansivi, icúmí-sì còyo nihni-sì nùù ñuhivì. Te sìtnúù nahnú, icúmí stná-si ndacùchí ndee-sí.

26 Dandu natùì yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhivì, cundehè nèhivì ñuhivì yùhù sàmànui mahì vicò xì poder cahnú xí. Te ndiaha gá coo inicutu ndé mànuì.

27 Dandu luegu icúmí techuín ángel xi cùhùn-nè inicutu ñuhivì ñà-danátácá-nè ana nduú nèhivì sàni nacàxin, mate ndoó-né iin xaan ndé vihi gá xica ñuhivì xì ansivi, doco icúmí-nè nataca-nè quixi-ne quida ángel xi.

28 'Vichi cuàhìn nacani xì-nsiá iin ejemplu sàhà nù-higu sàhà ñà-cundaà inì-nsia iñàha. Nú sàni ndunsidi-nú nì quesaha naná ditù yuté-nu, dandu ñà-yucán cundaà ini-ndà sà-ítúú tiempu ìhni.

29 Pues ducání stná xì mii-nsiá; quivì cuni-nsià cuú ñà-ndùá sàni cachì xì-nsiá, dandu vátuni cundaà stná inì-nsia ñà-sàni cuyatni tiempu naxicocuïn nduá; sà-ítúú nihni.

30 Te mà sàà cui nsihì nèhivì itiácú vichi dècuèndè cachi sàni cuu ndisa nsidaa ñà-ndùá sàni cachì xì-nsiá vichi.

31 Cunaha-nsiá, icúmí sàà ansivi xì ñuhivì ndañuhá, doco palabra xi, còò, mà nunca sàà ndañuhá.

32 'Doco ni quivì, te ni hora naxicocuïn, ni-iin nèhivì có-ìnáhá-nê, ni ángel ndoó ansivi, có-ìnáhá stná-nè. Ni stná yùhù ana nduú Dèhemanì Dios, có-ìnáhá stná; cuisì Yuamánì nduú ana ináhá.

33 'Ñàyùcàndùá, cundoo tùha-nsia, te cunihnu vaha ini-nsià, vachi có-ìnáhá-nsiâ índù hora divi cuu nsidaájàn.

34 Ducán iá na ian quidá iin lamú na cuyúcùn-nè cùhùn xicà-né, dandacú-né nùù mozo xi-ne sàhà biene xi-ne. Iin iin mozo mà, nihí-te chuun quida-tè. Te mozo ndiaá yehè, ndacú nùù stná-te ñà-cundiaa tùha-tè yucán.

35 Pues divi ducán stná mii-nsiá, xiñuhu cundoo tùha-nsia, vachi có-ìnáhá-nsiâ índù hora divi naxicocuïn yùhù ana nduú Lamú xi-nsia, sea cuñaà, ò dava ñùu, ò sinduhá cundua, te ò naha.

36 Vachi nanàá icúmí naxicocuïn, ñàyùcàndùá còtó (nandòdó-nsiá ñà-jaàn), te na ian quidì-nsià cundua.

37 Ñàyùcàndùá, yùhù cachí xì-nsiá nacua cachí xì nsidaa nèhivì xí, ni cúndóò tùha-nsia —nì cachi Jesús.

14

Nansa nì ndatnuhu tnahá nèhivì ñà-nàndúcú-né nansa tnii-ne Jesús

1 Daaní, cumánì gá ùì quivì cunduu vicò pascua xì stná vicò xixí-né pan có-ndùtáchí. Te dùtù xícusahnú, xì nècuàchì ley xi veheñùhu, nì nanducu-né nansa tnii dèhé-nè Jesús ñà-cui-yà.

2 Doco nì cachi-nè:

—Còó, màdì mahì vicò (quida-nda ducán), vèchi te nú còó, vihini nacuidà nèhivì.

Nansa ni sòdò iin nècuàchì ñahà ndutè tnàmì itnu dìni Jesús

³ Iá-yà vehe iin nècuàchì ñuu Betania nani Simón, iin nèhivì nì sandoho cuèhè lepra antes. Te iá-yà xixí-yá, te yucán nì sàà stná iin nècuàchì ñahà, nihí-né iin quidi iá ducùn-xí. Yùù nì cuyucàn mà, te ñuhá ndutè tnàmì finu nani nardo; te ndiaá sàstnùhù-té. Dandu nì sàhnù nècuàchìmà ducùn quidi ma nì sòdò-nète itnu dìni-yá.

⁴ Doco dava nècuàchì xixí yucán, nì cuduchi gá ini-nè, cachí-nè iin-ne xì inga-nè:

—¿Índù chuun nì sate uun-ne ndutè jaàn, te ndiaá guâ-te?

⁵ Chicá vaha dicò-nète ni cuí, te mà úhì quee iin ùnì cientu dikhùn plata dasàn-ndà nùù nècuàchì ndahví.

Ducán cachí-nè, cánahá-nè xì nècuàchìmà.

⁶ Doco nì cachi Jesús xì nèhivì mà:

—Nacoo-nsia nècuàchì jaàn. ¿Índù chuun cánahá-nsià xì-né? Vèchi iin ñà-vaha nduá sàni quida-ne xí.

⁷ Vèchi nècuàchì ndahví, nicanicuahàn ndoó-né xì-nsiá, te mà úhì chindee-nsiánè nú cahan-nsiá. Doco yùhù, còó, sacù-ni quivì ié' xì-nsiá.

⁸ Ñàyùcànduá, nècuàchì ñahà yohó, ñà-nduá sàà-nè quida-ne, divi nduá sàni quida-ne sàhí, na ian sàni quidatatna-né cuerpu xi sàhà-ñá cundùxan, ducán nduá.

⁹ Te yùhù cachítnùhi xì-nsiá, nsidanicuú ñuu ndé sàà razón ndiaha xí Dios inicutu ñuhiví, yucán icúmí sàà stná palabra sàhà ñà-vaha nì quida nècuàchì ñahà yohó, te ducán mà nunca sàà nèhivì nandòdó-né nècuàchìmà.

Nansa ni saquin Judas compromisu cahin-nè Jesús nùù nècuàchì xídandacú

¹⁰ Nùù ùxìn ùi compañeru Jesús, iin-ne nani Judas Iscariote. Nècuàchì yohó, nì sàhàn-nè nùù dùtù xícusahnú, nì ndatnuhu-né xì nècuàchìmà ñà-cahin-neyà.

¹¹ Te nì cacudiì ini nècuàchìmà na ní cundaà ini-nè. Te nì saquin-nè compromisu chiyàhvi-ne. Ñàyùcànduá, nì quesaha Judas mà nandúcú-né índù modo dayáha-neyà ndahà nècuàchì yucán.

Nansa ni cutnahá Jesús xì compañeru-yà nì xixi-ya Cena ù

¹² Daaní, nì sàà tu quivì primeru xi vicò xixí-né pan có-ndutáchí. Te quivì yucán xíhì stná lelù nduú promesa siempre sàha-ne vicò pascua mà. Ñàyùcànduá, nì cachi nècuàchì dacuahá-yá xì-yá:

—¿Índù divi cuní-ní cùhùn-nsì quidayucun-nsì ñà-cuxi-ní comida vicò pascua?

¹³ Dandu nì dandacú-yá nùù ùi compañeru-yà, cachí-yà:

—Cuahán-nsià ini ñuu. Te yucán icúmí-nsiá ndacùhun tnahá-nsiá xì iin tiàa idádócó xì iin yoo tèculí. Nècuàchì yucán cunchicùn-nsià cùhùn.

¹⁴ Te divi vehe ndé quihvi-ne, yucán càhàn-nsià xì nècuàchì divéhé-xímá, cachi-nsià xì-né ñà-dòhó cachí maestru: ¿Índù iá quartu cahnú ndé cuxi-ya comida pascua xì nècuàchì dacuahá-yá?

¹⁵ Dandu icúmí nècuàchìmà dacuní-nè mii-nsiá índù iá iin vehe cahnú pisu dikhì-xí ndé sà-lá nsidaa ñà-nduá xiñuhu. Yucán quidayucun-nsià ñà-cudiní-nda.

¹⁶ Dandu nì quihin ùi nècuàchìmà ichì cuàhàn-nè. Te nì sàà-nè ini ñuu mà, te nacua nì cachi-yà, ducán ndisa nì cuu. Ñàyùcànduá divi yucán nì quidayucun-nè comida pascua.

17 Daaní, na ní cuñaà, dandu nì sàà stná-yà xì nsì-úxìn ùì nècuàchì dacuahá-yá.

18 Te na ndoó-né xixí-né, dandu nì cachi-yà xì-né:

—Cunaha-nsiá, iá iin-nsia cuàhàn cahin xì'. Te yohó iá-nè xixí-né xì-ndà.

19 Dandu nì nàcùndoo nsidaa nècuàchìmà tnùnsí ini, te nì cachi iin iin-ne xì-yá:

—¿A víhíní yùhù?

—¿Te ò yùhù? —cachí inga-nè.

20 Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Nùù nsì-úxìn ùì-nsiá, iin-nsia cuàhàn cahin xì', mate iin-ni xixí-né xì-ndà, te tavá stná-nè pan nùù cazuela yohó.

21 Ñà-ndáà nduá, icúmí cuu ndisa ñà-nduá' nì cachitnùhu nùù tutu ì ñà-icúmí cui yùhù ana nduu Tnaha Nèhivì Ñuhiví. Doco tiàa cuàhàn cahin xì', ñdahví-nè! Chicá vaha màsà túinuù-né ñuhiví nì cui —nì cachi-yà.

22 Na meru xixí nsidaa-né, nì tnii-ya iin pan, te nì naquimanì-yá Dios sàhà-ñá, te nì dàcuàchí-yáñà, nì dasàn-yá nùù nècuàchì dacuahá-yá mà, cachí-yà:

—Tnii iin iin-nsia pan yohó, vachi nahi iquicúñú yùhù nduá.

23 Dandu nì tnii stná-yà pocillu, nì naquimanì stná-yá Dios sàhà ñà-ñùhú, te nì sàha-ya nì caxihi nsidaa-né.

24 Dandu nì cachi-yà:

—Ndutè sì-uva yohó, nahi nì nduú-te, vachi divi sàhà nì icúmí nacoì iin ichì sàà cunchicùn nèhivì nú sàni xitià-ñà sàhà cuàhà-né.

25 Doco cunaha-nsiá, mà cóhó gué' ndutè sì-uva yohó dècuèndè cachi sàà naco ho saa túi-te quivì sàà cusahnú Dios inicutu ñuhiví yohó.

Nansa nì cachi Jesús xì Pedro ñà-ínáhá-yá icúmí-né nacuaà-néyá

26 Daaní, nì xito nsidaa-né alabanza, te nì quee-ne cuàhàn-nè xì-yá ndè yucù Olivo.

27 Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Ñuú vichi icúmí nsidaa-nsiá nacoò nihni-nsia yùhù, vachi ducán cachí tutu ì: “Cuàhìn dacúxióé pastor, dandu icúmí rìi cuitià nihni-sì”, cachá'.

28 Doco nú sàni natiacuì, dandu icúmí codònuì nùù-nsiá cùhùn ndè ladu Galilea.

29 Dandu nì cachi Pedro xì-yá:

—Mate ni sàà nsidaa nèhivì nacoò nihni-ne mii-ní, doco yùhù, còó, mà nunca.

30 Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Cunaha-ní, divi ñuú vichi icúmí-ní nacuaà-ní yùhù. Tàñáha ga coto lehe ùì xichi sinduhá, te sàni nacuaà-ní yùhù ùni xichi.

31 Doco Pedro, yáha ga ndee ní càhàn-nè, cachí-nè:

—Còó. Mate ni cahní-nèndó, doco mà nunca sàì nacuaì' mii-ní —nì cachi-nè.

Te divi ducaní nì cachi gà stná nsidaa nècuàchì dacuahá-yá mà.

Nansa nì sàhàn Jesús huertu nani Getsemaní, te nì xicàn tàhvì-yá nùù Yuamánì-yá

32 Dandu nì sàà-yà xì-né iin xaan nani Getsemaní. Te nì cachi-yà xì-né:

—Mii-nsiá, yohó ndòo-nsia. Te yùhù, cùhìn chicá nùù-xì càcàn tàhvì nùù Dios.

33 Dandu nì saca-ya Pedro xì Jacobo xì Juan, cuàhàn-yà xì-né. Te nì sàcòo-ya na ian yúhì-yà, te nì quesaha-yá yáha ga nacání cuáhà ini-yà.

34 Te nì cachi-yà xì-né:

—Yáha ga ié' tnùnsí ini, na ian cuníà cahni dahuan yùhù. Ñàyùcànduá, yohó ni ndóo-nsia, te cunchito tùha-nsia.

³⁵ Dandu cuàhàn-yà chicá nùu-xí, te nì sàcùnduhù ndèé-yá nì xicàn tàhvi-yá nùu Dios, áma cui cuxio tnùndoho icúmí-yá yàha-ya.

³⁶ Te dohó nì cachi-yà:

—Yuamáni', nsidaa iñaha vátuni quida-ní. Ñàyùcànduá, xicàn tàhvi nùu-ní áma cúxíó tnùndoho icúmí yàhi, vàchi na iin (ñà-úa ñuhú iin) taza nduá nùí, te ùhì cohià. Doco màdì ñà-nduá cuní yùhù nì cúnduá, cuisi ñà-nduá cuní mii-ní.

³⁷ Dandu vaxi tu-ya ndé nì ndòo nècuàchì dacuahá-yá, te nì xini-yà xíquidì-nè. Ñàyùcànduá, nì cachi-yà xì Pedro:

—Simón, ¿índu chuun quídì-ní? ¿Áma cui cunchito-ní ducán iin hora nì?

³⁸ Cundoo tùha-nsia, te càcàn tàhvi-nsiá nùu Dios sàhá màsà dándáhvì ñà-malu mii-nsiá, vàchi mate iá voluntad xi-nsia, doco iyuhu gá valor icúmí cuerpu-nsiá ñà-quadandee íni-nsia.

³⁹ Dandu nì sàhàn-yà inga xichi, te divi ducán-ní nì cachi tu-ya xì Yua-yá Dios.

⁴⁰ Dandu vaxi tu-ya, te nì xini-yà tucutu quídì-nè, vàchi sádì vàhná-nè. Nì có-nàníhì tnùnì ini-nè nansa naxiconihí-né nùu-yá.

⁴¹ Dandu tucu tu nì sàhàn-yà ñà-únì, te nì nsiaa tu-ya nùu-né, cachí-yà:

—Cùdù cuéyàà-nsià, te quetatu-nsià vichi, vàchi sà-íá, sàni sàà hora xi yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhivì, divi hora icúmí yàhi ndahà nèhivì cuáchi.

⁴² Ndacuítà-nsia, cùhùn-ndà, vàchi sà-ítúú quesaa ana nì cahin xì.

Nansa nì tnii nèhivì Jesús, te nì suhni-nèyà

⁴³ Daaní, na cáhàn ìi-yá xì nècuàchì mà, dandu nì quesaa Judas, divi iin nècuàchì nùu ùxìn ùì nècuàchì dacuahá-yá. Te ndacá stná-nè cuàhà gá tiàa xínihi xi espada xì garroti. Cuenta xi dùtù xícusahnú vaxi-tè, xì cuenta xi stná nècuàchì ley xi veheñùhu, xì stná nècuàchì xídandacú nùu ñuu mà.

⁴⁴ Te sàni ndatnuhu Judas xì nsidaa tiàa xícutnahá xi-né ñà-coo iin seña ana tnii-tè. Divi ana chítú-nè cunduu meru ana tnii cùhùn presu.

⁴⁵ Dandu na sàni quesaa-nè, dandu vichi vichi nì tnàtuu-ne nùu Jesús, cachí-nè:

—¡Maestro, maestro!

Dandu nì chítú-nè nùu-yá.

⁴⁶ Dandu compañeru-nè mà, nì tnii-tè Jesús, nì ndòo-ya ndahà-té.

⁴⁷ Doco iin nèhivì xí-yá, nì tavà-né espada xi-ne, nì cani-ne iin tiàa quidáchúùn nùu dùtù cusáhnù, nì sahnde-nè iin tùtnù-té.

⁴⁸ Dandu nì cachi-yà xì nsidaa nèhivì cuàhà mà:

—A ducán nduú modo tnií-nsiá yùhù, vaxi-nsia nihí-nsiá espada xì garroti ñà-tnii-nsia yùhù, na ian tècuìhnà nduí,

⁴⁹ mate nsìquívì nìsa ìe xì-nsiá veheñùhu cahnú dacuahí nèhivì, doco cóni tnií-nsiá yùhù. Doco cunaha-nsiá, dohó quidá-nsiá xì vichi sàhà-ñá cuu ndisa ñà-nduá cachí nùu tutu ìì —nì cachi Jesús.

⁵⁰ Dandu nì nacoo nihni nsidaa nècuàchì dacuahá-yá mii-yá, nì xin-udèhé-nè.

Iin tèchii nì xinudèhé stná

⁵¹ Daaní, nchícùn stná iin tèchii ndixi-xi iin dahmà. Te nì tnii stná-te.

⁵² Doco nì ndòo sìcoto xi-tè, te nì xinu-tè cuàhàn-te iá chaa-té.

Ñà-nduá nì cachi Jesús na ní sàà-yà nùu Junta Cahnú

⁵³ Daaní, ndacá tiàa ma-yá nì sàà dècuèndè ndé iá dùtù chicá cusáhnû. Te yucán sàni nataca nsidaa gá dùtù xícusahnú, xì stná nècuàchì sahnú xídandacú nùù ñuu mà, xì stná nècuàchì ley xi veheñùhu.

⁵⁴ Te Pedro, nchícùn xicà ní-né mii-yá cuàhàn-nè. Te nì yàha stná-nè patiu xi vehe dùtù cusáhnúmá, te nì sàcòo stná-nè xì policia ndoó nadáa nùù ñuhu.

⁵⁵ Daaní, dùtù xícusahnú, xì nsidaa Junta Càhnùmà, nì nducu-né ana daquéé cuàchi dìquì Jesús, (te cundua iin cuàchi pesadu) sàhà-ñá cui-yà. Doco còò iin nì túi càhàn ducán.

⁵⁶ Vàchi cuàhà tètñùhù nì càhàn tñùhù dìquì-yá, doco cóni ndúdává ñà-ndùá nì cachi iin iin-tè.

⁵⁷ Vàchi dava-tè, nì ndacuìta-tè nì càhàn tñùhù-té dìquì-yá, cachí-te:

⁵⁸ —Nècuàchì yohó, nì inini-nsi nì cachi-nè cuàhàn-nè dacaá-né veheñùhu nì quidavàha nèhivì (ñuu-ndà). Dandu tìxi ùni quivì cuàhàn-nè quidavàha saa-né inga-ñà, doco màdì xì ndahà nèhivì cuyucàn, cachí-nè —nì cachi tètñùhù mà.

⁵⁹ Doco nì ñà-jaàn, cóni ndúdává xí ñà-ndùá nì cachi ingà-te.

⁶⁰ Dandu nì ndacuiin dùtù cusáhnû, cachí-nè xì-yá:

—¿Áma náxícónihí-nì ni-iñàha? ¿Nansa iá ñà-cachí guâ nècuàchì yohó sàhà-ní?

⁶¹ Doco mii-yá, dadí uun iín-yá; còò ni-iñàha ni cachí-yà. Dandu tucutu nì càhàn dùtù mà, cachí-nè:

—¿A divi Cristu Dèhemanì Yua-nda Dios ndùù-ní càhàn-ní?

⁶² Dandu nì cachi-yà xì nècuàchìmà:

—Jaan, divi nduí. Te icúmí-nsiâ cuni-nsiâ yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhivì na naxicocuîn, ié ladu cuahá mii-yá cahnú poder-xi mànuì mahì vico cahnú ansivi.

⁶³ Dandu dùtù cusáhnú má, (nì xidà ini-nè, ñàyucàndùá) nì ndata canúú-né iyuhu sìcoto ndixí-né, te nì cachi-nè xì nèhivì cuáhà mà:

—¿Có-xiñùhù gá-ndà ni-iin ana quixi cunduu testigu!

⁶⁴ Vàchi vichi sàni inini-nsia ñà-quini guá nì càhàn nècuàchì yohó. ¿Nansa quida-nda xi-né, cachí mii-nsiá?

Dandu nsidaa-né, nì cachi-nè ñà-icúmí-yâ cui-yà.

⁶⁵ Dandu nì caquesaha dava tiàa ma nì sivi díi-teyá, te nì chidàhvi stná-te nùù-yá, sahní cui-teyá xì sicátú, cachí-te:

—¿Cachi cuàá-nì ana nì canì xi-ní!

Daaní, stná policia yucán, ndee ní canì-ne nùù-yá.

Nansa nì quida Pedro nì nacuaà-né Jesús

⁶⁶ Doco Pedro, tìxi-xi iá-nè patiu. Dandu nì quixi iin ñahà chii quidáchúùn vehe dùtù mà.

⁶⁷ Te na ní xinìa Pedro iín-né nadáa stná-nè nùù ñuhu, dandu nì indehè váha-ñà nùù-né, te nì cacha xi-né:

—¿Amádi mii-ní nìsa cutnahá stná-ní xì Jesús de Nazaret?

⁶⁸ Doco nì nacuaà-né mii-yá, cachí-nè:

—Còó, tàcùnî nècuàchìmà, nì có-cùndáa inì ñà-ndùá cachú.

Dandu nì quee-ne cuàhàn-nè corredor yucán. Te daa ní xito iin lehe.

⁶⁹ Te ñahà chii mà, nì indehè tú-ñané, te nì cachí-ña xi nècuàchì itá yucán:

—Compañeru Jesús nduú stná nècuàchì jaàn.

⁷⁰ Doco divi-nì nì nacuaà tú Pedro-yà.

Daaní, tìxi inga ratu gá, tucutu nì càhàn nècuàchì itá yucán xi-né, cachí-nè:

—Ndisa, iin compañeru nècuàchìmà nduu-ní, vàchi nècuàchì ladu Galilea nduu-ní, te nacua càhàn nèhivì ladu yucán, ducán càhàn stná-ní.

⁷¹ Dandu nì cachi-nè:

—Nú tètñhù nduí, ni quixí castigu xi nùu Dios. Yùhù, chináhí Dios, tàcùní nècuàchì cachí-nsiàmà.

⁷² Dandu momentu yucán nì xito lehe ñà-ùí; te nì nsinuu ini Pedro nansa nì cachi Jesús xì-né daa, ñà-tañáha ga coto lehe ùi xichi, te ùni xichi sàni nacuaà-né mii-yá. Pues divi palabra mà (ní nsinuu ini-nè), te na ní nacani ini-nè sàhámà, nì quesaha-né nì sacu-ne.

15

Nansa nì dàyáha-ne Jesús ndahà gobernador Pilatu

¹ Na ní tùinuù, dandu nì ndatnuhu dùtù xícusahnú xì tè-cùsáhnù nùu ñuu mà, xì stná nècuàchì ley xi veheñùhu, xì nsidaa gá stná Junta Cahnú. Ñàyùcàndùá, nì nacuhni-nè ndahà Jesús, cuàhàn-nè xì-yá nùu gobernador nani Pilatu, te yucán nì ndòo-ya ndahà témà.

² Dandu nì xicàn tñhù-té nùu-yá, cachí-te:

—¿A ndísá rey xi nècuàchì raza Judea nduu-ní, á coó?

—Nacua cachí-ní, divi ducán nduá —cachí-yà.

³ Dandu dùtù xícusahnú, cuàhà ní càhàn tñhù-né sàhà-yá.

⁴ Dandu nì ndàcàtnhù Pilatu nùu-yá inga xichi, cachí-te:

—¿Áma náxícónihí-ní sàhà ñà-cuàhà guá càhàn-nè dìquì-ní?

⁵ Doco Jesús, còò ni-iñàha ni náxícónihí-yá. Ñàyùcàndùá, nì ndulocó Pilatu.

Nansa nì cachi stná Pilatu icúmí Jesús cui-yà

⁶ Cunaha-nsiá, cada nacává vicò pascua mà, tùha gobernador mà dañà-té iin tè-ndiadí, ndéni-te nì cui ndiadí cudí ini nèhivì cuáhà.

⁷ Te quivì yucán ndoó itnii tiàa vehecàa. Vàchi nì casahàn-te revolución dìquì gobiernu, te nì sahnì stnàhá-te. Te iin témà nani Barrabás.

⁸ Ñàyùcàndùá nì caquixi tu nèhivì cuáhà mà nì quesaha-né nì xicàn-nè nùu Pilatu ñà-nì quidá tú-te ñà-nduú costumbre xi-tè cada vicò mà.

⁹ Te nì naxiconihí-te nùu-né, cachí-te:

—¿A vátùni dañí Jesús yohó, divi nècuàchì cachí nduú rey xi nècuàchì raza-nsià Judea?

¹⁰ Ducán nì cachí-te xi-né, vachi ináhà-té ñà-sàhà mbidiá xi dùtù xícusahnú, ñàyùcàndùá nì dàyáha-ne Jesús ndahà-té.

¹¹ Doco dùtù mà, nì chiyuhù-né nèhivì cuáhà mà ñà-nì càcàn-nè dàñà Barrabás mà, te màdiá Jesús.

¹² Dandu nì càhàn tu Pilatu xì nèhivì mà, cachí-te:

—¿Ndíà nduá cuní-nsià quide xì nècuàchì yohó? Vàchi rey xi mii-nsià nècuàchì raza Judea nduú-né, cachí-nsià.

¹³ Dandu ndee ní càna nsidaa nèhivì yucán, cachí-nè:

—¡Ni cuí-nè nchìca cruz!

¹⁴ Dandu nì cachi tu Pilatu:

—¿Índù chuun cui-nè ñà-còò falta xi-ne iá?

Doco chicá ndee ní càna nèhivì mà, cachí-nè:

—¡Ni cuí-nè nchìca cruz!

¹⁵ Te sàhà ñà-cùnì Pilatu ndòò vaha-tè xì nèhivì mà, ñàyùcàndùá nì dañà-té Barrabás. Te nì dandàcú-te ñàhni cui Jesús xì chirrión. Dandu nì dandàcú stná-te nùu soldadu xi-tè ñà-cundaca-temáyá cùhùn chituu-tèyá nchìca cruz.

¹⁶ Doco primeru, nì casaca-tèyá ndè patiu vehechuún, te nì cana-tè nsidaa compañeru-te ñà-tnàtuu-tè.

¹⁷ Dandu nì chindixi-tèyá iin sìcoto moradu. Te nì cavà-té iin corona iñù nì chicaà-te dìni-yá.

¹⁸ Dandu nì sàcùndiàà-teyá, càna-tè, cachí-te:

—¡Viva! ¡Ádi rey xi tè-raza Judea nduu-ní!

¹⁹ Te nì cani fuerte-te dìni-yá xì iin nù-yòò. Dandu nì casivi dìi-teyá, te nì sàcùtasisi-té nùu-yá, na ian quidáñuhú-têyá.

²⁰ Daaní, na ní nsihi nì sàcùndiaà-teyá ducán, dandu nì tavà-té sícoto moradu mà, te nì nachindixi-tèyá sícoto xi mii-yá. Dandu nì saca-tèyá cuàhàn-te ñà-chituu-tèyá nchìca cruz.

Nansa nì chituu-tè Jesús nchìca cruz

²¹ Ichì yucán nì ndacùhun tnahá-te xi iin tiàa nani Simón, màndixi-ne nì sàhàn-nè nùu itú. Iin nècuàchì ñuu Cirene nduú-né, te yua Alejandro xì Rufo nduú stná-nè. Te divi nècuàchì mà nì tniì soldadu, te nì dàcuídá-tené cruz xì Jesús cuàhàn-nè.

²² Dandu nì casaà-te xi-yá iin xaan nani Gólgota. Quivì jaàn cachí dàhàn yucán, Nùu Iquidìni.

²³ Dandu nì cunì-te dacohó-teyá vinu dácà xì iin dùsa tatna nani mirra, doco cóni cùnì-yà.

²⁴ Daaní, nì chituu-tèyá nchìca cruz. Te nì dasàn-té sícoto xi-ya según nansa nì nìhì iin iin-tè na ní idìquí-te sàhà-ñá.

²⁵ Nahi cà-ìin dàtnàà nduá nì chituu-tèyá nchìca cruz mà.

²⁶ Te yucán nì cachituu stná-te iin ñà-càchìtnùhu índù-ñá dìsàhà-xí dan-dohó-teyá. Te dohó cachá: “Rey xi tè-raza Judea”.

²⁷ Cunaha-nsiá, yucán nì sàcùtundiaa stná ùi tècuìhnà nchìca cruz, iin-tè ladu cuàhá-yà, te ingà-te ladu itnì-yà.

²⁸ Te ducán nì cuu ndisa ñà-nduá nì cachitnùhu tutu ùi ndé cachá: “Nì quida nèhivì cuenta na ian tiàa malu nduú-yá”.

²⁹ Dandu nèhivì yáha yucán, nì canàhá-nè xi-yá, dacuico dínì-né, cahíchì ini-nèyà, te ndacótó dana-ne nùu-yá, cachí-nè:

—¡Ndahví-ní! ¡Cuàhàn-ní dacia-ní veheñùhu cahnú, te tìxi ùni quivì naqui-davàha saa-ní inga-ñà cahan-ní!

³⁰ Pues nú ducán fuerte guá-ní, dandu dacácu-ní mii-ní. Danuu-ní mii-ní nùu cruz cundehè-nsí —nì cachi-nè.

³¹ Ndé stná dùtù xícusahnú, xì nècuàchì ley xi veheñùhu, divi-ni ducán nì sàcùndiaa stná-nèyà, cachí-nè iin-ne xì inga-nè:

—Nècuàchì jaàn, nìsa dacácu-ne nècuàchì dava ga, doco mà cùì dacácu-ne mii-né.

³² Doco nú ndisa Cristu rey xi nècuàchì raza-ndà Israel nduú-né, dandu ni dánúú-né mii-né nùu cruz jaàn cundehè-ndà, dandísá cunindisa-ndané.

Ducán nì cachi-nè. Te dècuèndè stná tiàa itándiáá stná nchìca cruz yucán, nì canàhá stná-te xi-yá.

Nansa nì xihì Jesús, nì dànáà-yá sàhà cuàchi-nda

³³ Daaní, càxíhùì xì ndé càhùnì, nì nàcuìin tnùu inicutu ñuhìví.

³⁴ Dandu càhùnì nì ndàhì ndee-yá, cachí-yà:

—Eloi, Eloi, ¿lama sabactani? —te dohó cunì cachàmà: Dios mío, Dios mío, ¿a ñá-sàni ndòò nihni nduá yohó?

³⁵ Te dava nècuàchì itá yucán, nì tiacu-nè ndàhì-yà ducán, ñàyùcànduá nì cachi-nè:

—Cunini-nsia, caná-né Elías.

³⁶ Dandu nì dàyáà iin-tè nì quihin-tè iin ñà-ñàhmá uun nani esponja, te nì chindaxin-tèá xì vinu nì xiò, nì chihi-tèá dìni iin vara yutnù, te nì sàha-tèyá nì sihvì-yá, cachí-te:

—Vichi naco-ndané cundiatu-nda, áma quíxí Elías nanihi xi-né.

³⁷ Dandu nì ndàhì ndee-yá, te nì xihì-yà.

³⁸ Daaní, yucán ini veheñùhu cahnú (ñuu mà) nì quedava ì cortina cahnú (sadí nihni cuarto xan). Iin-ni nì ndàtà-ñá ndè dìni-xì xì ndé tìxi-xì.

³⁹ Te iín iin capitán nùù-yá, te nì xinì-te nansa nì ndàhì-yà, te nì xihì-yà. Ñàyùcàndüá nì cachì-te:

—Ñà-ndáà nduá, Dèhemanì Dios nì sanduu nècuàchì yohó.

⁴⁰ Daaní, yucán itá xica stná itnii nècuàchì ñahà, indéhe stná-nè (nansa cuú). Iin-ne nduú María Magdalena, te inga-nè nduú María dihi José xì Jacobo chíi. Te inga-nè nduú Salomé.

⁴¹ Nècuàchì ladu Galilea xínduu nsidaa nècuàchìmà, te na ní xìcanuu-ya ladu yucán, nì cutnahá stná-nè xì-yá nì chindee-néyà. Te vichi itá xica-né, (indéhe-ne), cutnàhâ-né xì cuàhà gá stná nècuàchì ñahà nì quixi stná xì-yá ndé ñuu Jerusalén.

Nansa nì ndùxin Jesús ini cueva

⁴² Te sàdaaní quècahnu orá quivì yucán. Te quivì mà nduú stná quivì icúmí-nè nsidayucun-nè sàhà quivì descansu cunduu inga quivì mà.

⁴³ Ñàyùcàndüá nì sàà stná iin nècuàchì ñuu tii Arimatea nani José, nì xicàn-nè cuerpu xi Jesús. Iin nècuàchì dandacú nùù Junta Cahnú nduú-né, te nihnú stná ini-nè sàà tiempu cusahnú Dios ñuhivì yohó. Divi-ne nì sàhàn nùù Pilatu; cóni yúhî-nè, nì xicàn-nè cuerpu xi-ya.

⁴⁴ Te nì ndulocó-te, a ndísá yàchì gá sàni xihì-yà, á coó. Ñàyùcàndüá, nì cana-tè iin capitán, nì xicàn tnùhù-té nùù témà a ndísá sàni xihì-yà, á coó.

⁴⁵ —Jaan — nì cachi capitán mà.

Ñàyùcàndüá, nì sàha Pilatu lugar naquihin José mà cuerpu xi-ya.

⁴⁶ Sàháyùcàndüá, nì xiin nècuàchìmà iin dahmà finu, te nihí-nèa cuàhàn nì nanihi-ne cuerpu xi-ya, nì chidúcùn-néyà, te nì chinacaa-nèyà ini cueva xi nsii sàni càan canúú ìcà cavà. Dandu nì dàtùí-né iin cavà cahnú yuhù cueva mà nì sàcùndiadià.

⁴⁷ Te María Magdalena, xì María dihi José, nì caxini stná-nè lugar ndé nì sàcùnacaa-yà.

16

Nansa nì natiacu Jesús

¹ Daaní, na sàni cuñaà quivì descansu, dandu nì sàhàn María Magdalena, xì Salomé, xì María dihi Jacobo, nì xiin-ne tàtnà tnàmì ñà-cunihi-ne cùhùn dacuchí-né cuerpu xi Jesús.

² Dandu naha quivì primeru semana nì quihin-ne ichì cuàhàn-nè cueva ndé iá-yà. Te nì xinu orá.

³ Te cachí-nè, iin-ne xì inga-nè:

—¿Ana chindee xi-nda dacúxíó xí cavà cahnú ndiadí yuhù cueva mà?

⁴ Doco nì candacoto-ne, te nì xini-nè sàni cuxio cavà mà, mate cahnú sàstnùhá.

⁵ Dandu nì quihvi-ne ini cueva mà, te nì xini-nè iá iin ana nduú na iin nècuàchì chíi, iá-nè ladu cuàhá cueva mà, ndixí-né iin sìcoto quihín cuxín yaa. Ñàyùcàndüá nì candulocó gá nècuàchì ñahà mà.

⁶ Doco nì càhàn nècuàchì iá yucán, cachí-nè xì nècuàchìmà:

—Màsà yúhî-nsià; Jesús de Nazaret nandúcú-nsià, divi ana nì xihì nchìca cruz. Doco cunaha-nsià, sàni natiacu-yà. Còò cá-yà yohó. Cundehè-nsià lugar ndé nì sanduhù-yà.

⁷ Ñàyùcàndüá, cuahán-nsià cachitnùhu-nsia xì Pedro xì nècuàchì dava ga nìsa dacuahá-yà, te cachi-nsià xì-né ñà-ìcúmí-yà codònùù-yà nùù-nsià

nùhù-yà ladu Galilea. Yucán icúmí-nsiâ cunì-nsiayà, vâchi ducán nì cachi-yà xì-nsiá —nì cachi ángel.

⁸ Daaní, nì caquee nècuàchìmà cueva mà, nì dáyáà-nè cuàhàn-nè. Vâchi nì quesaha-né quidí-né, te ndulócô gà-nè. Doco sàhà ñà-nì yùhí guâ-nè, cóni câchí-nè ni-iñàha xì nèhivì.

Nansa nì xini María Magdalena Jesús

⁹ Ducán nì natiacu Jesús naha quivì primeru semana. Te María Magdalena nduú nècuàchì primeru nì ndecunu-ya nùù-xí. Nècuàchìmà, ùsà ñà-malu nì sañuhu ini-nè antes, doco nì tavà-yá nsidaámà anima-nè.

¹⁰ Pues divi nècuàchìmà nì xini xì-yá primeru, dandu nì sàhàn-nè nì cachitnùhu-ne xì compañeru-yà, divi nècuàchì nìsa xìcanuu xi-yá antes. Vâchi ndoó-né tnùnsí ini, te sacú-né.

¹¹ Dandu nì nacani María mà xì-né ñà-sàni natiacu-yà, te nì ndecunu-ya nùù-né. Doco cóni xìnindísâ nècuàchìmà.

Nansa nì ndecunu Jesús nùù ùi nècuàchì dacuahá-yá

¹² Daaní, después cuàhàn ùi nèhivì xì-yá nùù campu, te yucán nì ndecunu tu-ya nùù-né, doco tucu nì nàcùnahà-yà.

¹³ Dandu nì naxicocuñin nècuàchìmà nì cachitnùhu-ne xì compañeru-nè. Doco cóni xìnindísâ stná nècuàchì dava ga mà yuhù-né.

Ñà-nduá nì dándàcú Jesús nùù nècuàchì dacuahá-yá quida-ne nú sàmànùhù-yá

¹⁴ Chicá después nì ndecunu tu-ya nì natùì-ya nùù nsìhúxìn iin nècuàchì dacuahá-yá na meru ndoó-né xixí-né. Te nì càhàn duchi ini-yà xì-né sàhà ñà-caxin guá anima-nè, vâchi cóni xìnindísâ-né yuhù nècuàchì nì xini xì-yá primeru ñà-sàni natiacu-yà.

¹⁵ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Cuahán-nsiâ inicutu ñuhivì, te cachitnùhu vate-nsiá razón ndiaha xì ñà-cunini nsidanicuú nèhivì.

¹⁶ Nècuàchì cunindisá-xân, te cuhii-né, icúmí-né càcu-ne nùù Dios. Doco nècuàchì mà cùnindisá-xân, nicanicuahàn icúmí-né cunsida-ne cuàchi-ne.

¹⁷ Te nú sàni xinindisá nèhivì, dandu icúmí stná-nè quida-ne milagru. Sàhà yuhù icúmí-né tavà-né ñà-malu ñuhù anima nèhivì, te càhàn stná-nè dàhàn sàà.

¹⁸ Te nú ni tnií-né iin còò dâná, te ò nú ni cohó-né ndutè dâná, dandu còò ni-iñàha cuu xi-né. Te icúmí stná-nè chitândòó-né ndahà-né ònì nècuàchì cuhì, te nduvàha nècuàchìmà —nì cachi-yà.

Nansa mànuhù Jesús ansivi cuàhàn-yà

¹⁹ Daaní, na ní nsihi nì càhàn-yà xì nècuàchì dacuahá-yá ducán, dandu mànana cuisì-yá ansivi cuàhàn-yà, te nì sàcòo-ya ladu cuàhá Dios.

²⁰ Dandu nècuàchìmà, nì caquihin-ne ichì cuàhàn-nè, nì cachitnùhu vate-né inicutu ñà-nduú razón ndiaha xì-yá. Te Stoho-ndà Señor, nì chindee stná-yànè nì sàha-ya milagru ñà-cucumi-nda seguru divi palabra ndàcuisì nduá cachí-nè.

Yohó nì nsihi historia.

Ñà-ndùá Nì Tiaa San Lucas sàhà Jesucristu

Nansa nì nacani ini San Lucas nì tiaa-ne tutu yohó ñà-cahvi iin amigo xi-ne nani Teófilo

¹⁻² Cuàhà nèhivì sàni quida lucha tiaa-ne iin tutu ndé nachutnahá víi-né historia nacání xí ñà-ndùá nì xini nèhivì xí-nsí nì cuu, nì tiaa-ne nacua nì cachitnùhu nècuàchì nì xininùù mà, vàchi ináhá nècuàchì mà nansa nì cuu dècuèndè quivì primeru, dandu nì dàcuítìà stná-nè palabra mà, te ducán nì xinitnùhu stná nsiùhù.

³⁻⁴ Ñàyùcàndùá, stná yùhù nì nacani stná inì tiaa iin tutu ñà-nacání víi xi-ní sàhà nsidaa ñà-ndùá nì ìa. Vàchi yùhù, sàni sàni nì cundaà vaha inì sàhà nsidaa chuun yohó dècuèndè quivì primeru na ní quesaha-ñá. (Ñàyùcàndùá, tiaa tutu yohó) nùù mii-ní don Teófilo, sàhà-ñá vátùni cundaà vaha inì-ní divi ñà-ndàà nduá sàni nacani nèhivì xì-ní sàhà-ñá.

Nansa nì cachitnùhu iin ángel ñà-icúmí tùinuù Juan Bautista ñuhiví

⁵ Tiempu dandacú rey Herodes nùù ñuu Judea nì sandua, te ñuu yucán nìsa ìa stná iin dùtù nani Zacarías. Turnu nì saquidachuún-né chuun xi dùtù. Te mii-né xì dùtù compañeru-nè, nsidaa-né nani-né turnu xi Abías. Te ñahàdihí-nè nani Elisabet. Descendencia xi dùtù Aarón sàhana xínduu ndúì nècuàchì mà.

⁶ Te nihnú ndàcuìsì ini-nè Yua-nda Dios; chívàha ndisa-ne nsidaa ñà-ndùá dandacú-yá, nsidaa ñà-ndùá cachí-yà.

⁷ Doco còò déhe-ne, vàchi de por sí, còò mèè xi Elisabet, te vichi ndúì-nè sàni sahnù cuahà-né.

⁸⁻⁹ Daaní, iin quivì nì sàà nì quida tocar Zacarías mà turnu xi-ne ñà-quida-ne chuun xi dùtù nùù Dios. Te estilu nìsa icumí dùtù mà ndùá ñà-quidá-né iin sorteu (índù chuun divi quida cada iin iin-ne). Te Zacarías nì quida tocar ñà-quihvi-ne veheñùhu cahnú ñà-chiñùhmá-nè inciensu.

¹⁰ Te nsidaa nèhivì dava ga sàhàn veheñùhu yucán, ndoó-né tùvèhé nacuatú-né na hora chíñùhmá dùtù mà inciensu.

¹¹ Dandu inì veheñùhu mà nì ndecunu iin ángel xi Stoho-ndà Señor, te nì xini Zacarías-nè, iín-né ladu cuahá mesa ndiaha ndé sàhmì-xì inciensu.

¹² Te nì yùhí Zacarías mà, yáha ga nacání ini-nè.

¹³ Dandu nì càhàn ángel mà xì-né, cachí-nè:

—Màsà yúhì-ní, Zacarías, vàchi cunaha-ní, sàni tiacu Dios ñà-ndùá nì xicàn tàhvi-ní nùù-yá; ñàyùcàndùá, cuahàn coo iin dèhe-ní, vàchi cuahàn coo iin mèè xi nècuàchì vehe-ní Elisabet; mèè tiàa cunduu-ve, te Juan dacúnání-nsiàvè.

¹⁴ Cuàhà gá icúmí-nsià cudì inì-nsia, te naquimani stná-nsià mii-yá; te cuahà gá stná nèhivì icúmí cudì inì-xi na quesaa-vè.

¹⁵ Te na cuahnu-ve, icúmí-vè nìhì-vé iin chuun cahnú nùù Yua-nda Dios. Te ni vinu te ni ndutè ìhnì, mà nunca sàà-nè coho-ne ndutè mà. Mate táñàha ga tùinuù-né ñuhiví, doco sàchitu anima-nè Espíritu Ìì xì Dios.

¹⁶ Te sàhà palabra cachi-nè icúmí cuahà nècuàchì raza-ní Israel naxicocuíni ini-nè, te natenchicùn-nè Stoho-ndà Dios.

¹⁷ Dihna dèhe-ní icúmí codònuù quesaa, dandu mii-yá. Icumí-nè quida-ne nacua nìsa quida Elías sàhana, iin-ni cunihnu ini-nè Dios nacua nìsa quida nècuàchì yucán, te iin-ni chindee stná Dios-nè. Te icúmí-nè càhàn stná-nè xì ana xínduu nècuàchì sahnú ñuù-ní, dandu nsinuu ini nècuàchì mà dèhe-ne, te nàcùndoo vù nsidaa-né. Te càhàn stná dèhe-ní xì cuahà nèhivì có-ndùlócó xì

Dios sàhà-ñá nìhì nècuàchìmà nàcùnihnu vàha stná ini-nè, dandu nsidaviì-né anima-nè, te cundoo tùha-ne na quesaa Stoho-ndà Señor —nì cachi ángel mà.

¹⁸ Dandu nì cachi Zacarías xì ángel:

—¿Índù iin milagru coo sàhà-ñá cundaà ndisa inì ñà-ndáà nduá cachí-ní? Vàchi yùhù, sàsàhnú cuáhì, te ducán stná ñahàdìhì, sàsàhnú stná-nè.

¹⁹ Te nì cachi ángel mà:

—Yùhù nduí Gabriel, te nùu Dios iin tùhe nicanicuahàn. Te divi-ya nì techuún-yá yùhù vaxi cachitnùhi xì-ní ñà-nduá sàni cachì xì-ní.

²⁰ Doco vichi icúmí-ní nduhihin-ní, mà cúí gá càhàn-ní ni-iin palabra dècuèndè quivì cuu ndisa ñà-nduá nì cachì xì-ní, vachi có-xiníndísá-ní. Doco seguru icúmí cuu ñà-nduá nì cachì xì-ní —nì cachi ángel.

²¹ Daaní, nècuàchì xíndiatu tùvèhèmà, nacání gá ini-nè, ¿índù chuun nì cuee guá Zacarías ini veheñùhu?

²² Dandu nì quee nècuàchìmà, doco mà cùí gá càhàn-nè. Ñàyùcànduá, nì cundaà ini nèhivì mà sàni dàcùnì Dios nècuàchìmà iñàha na iá-nè veheñùhu, vachi sàni nduhihin-né, te vichi cuisì-ní ndahà-né cuú quidá-né seña.

Nansa nì cuu ndisa ñà-nduá nì cachitnùhu ángel

²³ Daaní, después nì cuee Zacarías nì ìa-ne ñuu yucán dècuèndè nì xínu quivì xinúcuáchì-nè yucán, dandu nì naquihin-ne ichì mànuhù-né vehe-ne.

²⁴⁻²⁵ Te nì yàha iin tiempu, dandu nì cundaà ini-nè sàñùhú mèe xi ñahàdìhì-nè Elisabet. Ñàyùcànduá, ùhùn yòò nì ndòo Elisabet mà vehe-ne, cudì ini-nè, cachí-nè: “(Ansivéhé) Dios, sàni chindee-yá yùhù, vachi ináhá-yá sácùndiaa nèhivì yùhù; ñàyùcànduá nì indehè ndahví-yá yùhù, te vichi mà cáhìchì gá ini-nè yùhù”.

Nansa nì cachitnùhu iin ángel icúmí tùinuù Jesús ñuhivì

²⁶ Daaní, nì sàà iñù yòò, te nì techuún Dios ángel Gabriel mà inga xichi vaxi-ne iin ñuu tii nani Nazaret iá ladu Galilea,

²⁷ vaxi-ne cachitnùhu-ne xì iin nècuàchì ñahà chii nani María. Señorita nduú nècuàchìmà; te sàni ndiadi tñuhu xi-ne ñà-cuàhàn-nè nandàhà-né xì iin tiàa nani José, iin nècuàchì descendencia xi rey David.

²⁸ Te nì sàà ángel mà ndé iá María mà, nì yàha-ne ini vehe, te nì cachi-nè:

—Cuaaváha-ní. Cunaha-ní, sàni nìhì cuáhà-ní gracia nùu Stoho-ndà Dios, te cutnáhà-yá xì-ní. Chicá ndiaha sàni nìhìtáhvi-ní nùu nsidanicuú gá nècuàchì ñahà.

²⁹ Dandu María, indéhe-né ángel mà, te nì ndulocó-nè: ¿índù chuun cásàhú nècuàchìmà xì-né ducán? càhàn-né.

³⁰ Dandu cachí ángel mà:

—Màsà yúhì-ní, María, vachi ndiaha gá sàni nìhìtáhvi-ní nùu Dios ñà-quida-ya gracia sàhà-ní.

³¹ Cunaha-ní, icúmí coo iin mèe xi-ní, tùinuù-ve ñuhivì; mèe tiàa cunduu-ve, te Jesús cunani-ve quida-ní.

³² Cahnú chuun icúmí-yá nìhì-yá, vachi Dèhemanì Stoho-ndà Dios iá ansivi cunduu-ya. Te chuun cucumi-yá nùu Yuamánì-yá cunduu ñà-dandacú-yá nacua nisa dandacú yohòtéhè-yá David.

³³ Te nicanicuahàn icúmí-yá cusahnú-yá nùu nsidaa nèhivì raza-ní Israel, te mà nunca sàà iin quivì mà dándacú gá-yà.

³⁴ Dandu nì cachi María xì ángel mà:

—Doco ¿índù modo cuu xí ducán, como tàyóo ìi yúhù?

³⁵ Dandu nì cachi tu ángel mà xì-né:

—Fuerte icúmí quixi Espíritu ìì xí Dios ini anima-ní xì poder ìì xí-yá; vâchi iin milagru cundua quida Yua-nda Dios iá ansivi. Ñâyùcànduá, ìì sástnùhù icúmí coo mée xi-ní, vâchi Dèhemanì Dios cunduu-ve.

³⁶⁻³⁷ Cunaha-ní, tñaha stná-ní Elisabet, cuàhàn coo stná iin mée xi-ne, mate sàsàhnú cuàhà-né. Te vichi sàcuàhàn-ndà ìñù yòò ñuhú mée xi-ne, mate antes nisa cachi nèhivì mà cúí coo ni-iin dèhe-ne. Ducán nì nihítáhvi-né nùù Dios, vâchi mà úhì quida-ya nsidanicuú ìñàha.

³⁸ Dandu nì cachi María:

—Còò, vâtùni; yùhù icúmí quide ñà-nduá cachí mii-yá. Vâtùni nì quidá-yá xí' nacua cachí-ní —nì cachi-nè.

Dandu nì quee ángel mà cuàhàn-nè.

Nansa nì cachi María na ní sàhàn-nè visita vehe Elisabet

³⁹⁻⁴⁰ Quivì yucán nì quihìn María ichì cuàhàn ndee-né iin ñuu iá ladu Judea ndé iá puru yucù cuàchì. Te na ní sàà-nè ñuu yucán, nì sàhàn-nè vehe Zacarías, nì casàhú-nè xì Elisabet.

⁴¹ Na ní tiacu nècuàchìmà cásàhú María xì-né, dandu nì cundaà ini-nè nì ndacùchí fuerte mée xi-ne tìxi-ne. Dandu fuerte nì quixi Espíritu ìì xí Dios ini anima-nè.

⁴² Te ndee ní càhàn-nè, cachí-nè xì María:

—Ndiaha gá sàni quida Yua-nda Dios xì mii-ní nùù nsidaa gá nècuàchì ñahà, te ndiaha gá coo stná mée xi-ní.

⁴³ 'Mii-ní, dihi Stoho-ndà Señor nduu-ní, doco vichi sàni quesaa-ní ndé ié', mate có-nâtùì (quixi-ní vehi).

⁴⁴ Vâchi cunaha-ní, na ní tiacuì cásàhú-ní xí', dandu nì ndacùchí fuerte mée-xi tìxi ñà-cùdî guá ini-vè.

⁴⁵ Vâchi, ndiaha gá sàni cundiatú anima-ní, ñà-nì xinindisa-ní; te vichi seguru icúmí cuu ndisa razón xi Dios nì inini-ní.

⁴⁶ Dandu nì cachi María:

Yùhù, cuàhà gá naquímání Stoho-ndà Señor vichi,

⁴⁷ te cuàhà gá cudî ini anímè sàhà-yá, divi mii-yá nì dàcácu xí.

⁴⁸ Vâchi sàni xinimànì-yá yùhù, mate nècuàchì ndahví nduí. Ináhî, dècuèndè vichi xì ndé' nicanicuahàn icúmí nèhivì cundaà ini-nè ndiaha gá nì quida Dios xí'.

⁴⁹ Fuerte sástnùhù-yá, te cuàhà gá obra sàni quida-ya xí'; ìì ndisa-ya sàni cundaà inì.

⁵⁰ Nicanicuahàn icúmí-yà cundehè ndahví-yà nèhivì càhvi xì-yá.

⁵¹⁻⁵² Te ndiaha gá obra nahnú quidá-yá, ñâyùcànduá nsidaa nècuàchì cuadú, sàni cundee dahuun-ya nùù-né, xì nsidaa stná tè-xídandacú, sàni dàcúxíó stná-yàte nùù chuun xi-tè, te nì chidònùù-yá nècuàchì ndahví.

⁵³ Stná nècuàchì xíhì guá doco, sàni sàha-yanè ñà-vàha xi-ne, te nì ndòò vaha ini-nè. Doco nècuàchì cuicà, còò ni-ìñàha ni níhì-né nùù-yá, te cuàhàn-nè.

⁵⁴⁻⁵⁵ Sàhana nì càhàn-yà xì xii-ndà Abraham, te nì quida-ya comprometer ñà-nicanicuahàn icúmí-yà chindee-yá mii-né xì descendencia xi-ne. Ñâyùcànduá, vichi sàni quida-yañà-mà cumplir, sàni chindee-yá raza-ndà Israel, vâchi cónì nándodó-yá ñà-nduá nì cachi-yà daa, nì cachi María.

⁵⁶ Daaní, ùnì yòò nisa ìa ga nècuàchìmà xì Elisabet, dandu mànuhù-né vehe-ne.

Nansa nì cuu quivì nì tùinuù Juan Bautista ñuhivì

⁵⁷ Daaní, nì sàà quivì quesaa mée xi Elisabet, te nì tùinuù-vé, mée tiàa nduú-vé.

⁵⁸ Te nsidaa vecinu xi-ne, xì nsidaa stná tnaha-ne, nì xinitnùhu-ne nansa nì indehè ndahví Stoho-ndà Señor nècuàchìmà. Ñàyùcàndùá, nì cudìi gá ini nsidaa-né.

⁵⁹ Te na ní xínu ùnà quìvì, nì casaà nsidaa nèhivì mà (vehe Elisabet), vàchi cuàhàn màcùtuu seña xì Dios icà-vé; te cuní nèhivì mà dacúnání-nêvè Zacarías, nacua nani yua-vé.

⁶⁰ Doco nì cachi dihi-vé:
—Còó, Juan cunduu quìvì-vé.

⁶¹ Te nì cacachi nècuàchìmà:
—¿Índù chuun? vàchi còò ni-iin tnaha-nda nani Juan.

⁶² Dandu nì caquida nècuàchìmà seña nì ndàcàtnùhù-né nùù yua-vé, a ver nansa cuní mii-né cunani-vé.

⁶³ Ñàyùcàndùá, nì xicàn nècuàchìmà iin tabla tii nì tiaa-ne ñà-Juan cunduu quìvì-vé. Dandu nsidaa nècuàchì yucán, nì candulocó-nè.

⁶⁴ Te divi momentu mà nì quesaha nì nacahàn fuerte Zacarías, vátùni nì nacahàn vii-né vichi. Te nì ndenihi vaha-ne Dios.

⁶⁵ Daaní, nsidaa nèhivì ndoó yucù ladu Judea mà, nì ndatnuhu cuahà-né sàhà ñà-ndùá nì cuu ma.

⁶⁶ Te nsidaa ana nì xinitnùhu sàhà-ñá, nì chivàha nsihi-neà ini anima-nè, cachí-nè:

—¿Índù iin clase nèhivì cunduu mée yohó?
Ducán nì cachi-nè, vàchi cuàhà gá nì chindee Dios-vè.

Ñà-ndùá nì cachi Zacarías na ní càhàn ndiaha-né nì cachitnùhu-ne nansa cuàhàn quida dèhe-ne Juan

⁶⁷ Daaní, yua-vé Zacarías, fuerte nì quixi Espíritu ìì xì Dios ini anima-nè, te ndiaha gá nì càhàn-nè nì quida-ya, cachí-nè:

⁶⁸ Cuàhà gá naquímánì-ndà Stoho-ndà Dios, divi mii-yá ana càhvì nsidaa raza-ndà Israel, vàchi sàni indehè ndàhvì-yà ndohó nècuàchì nduù nèhivì xí-yá, te sàni dàcácu-yàndó.

⁶⁹ Sàni techuún-yá iin ana chicá fuerte dacácu xi-nda, divi iin descendencia xi nèhivì xí-yá nani David.

⁷⁰ Vàchi dècuèndè chicá sànahà sàni quida-ya comprometer ñà-quixi ana dacácu xi-nda, vàchi ducán nì cachi-yà xì nèhivì xí-yá (sànaha), te nì cachitnùhu nècuàchì ìì mà

⁷¹ ñà-icúmí-yâ dacácu-yàndó nùù nsidaa ana xiní ùhì xì-ndà, xì nùù stná ana dava ga có-xiñùhù xì-ndà,

⁷² te cundehè ndàhvì-yà nsidaa yohòtéhè-ndà. Mà nándodó-yá tratu ìì nì saquin-yà xì xì-ndà.

⁷³⁻⁷⁵ Vàchi fuerte nì càhàn-yà ñà-seguru quida-ya ñà-ndùá nì cachi-yà xì xì-ndà Abraham, icúmí-yâ cuidahan-yándô nùù ndahà nsidaa tè-xìní ùhì xì-ndà, te mà yúhì gà-ndà. Dandu vátùni cunucuachi víi-nda nùù-yá nicanicuahàn, cunduu-nda nèhivì ìì xí-yá, nèhivì nihnú ndàcuìsì inì-xi.

⁷⁶ Te miun xu, icúmú cunduu ana càhàn sàhà Yua-nda Dios íá dìquì-xí ansivi, vàchi dihna miun icúmú càhùn xì nèhivì sàhà-ñá natenchicùn-nè ichì váha, dandu na quívì quesaa Stoho-ndà Señor, sàndóò tùha-ne.

⁷⁷ Vàchi icúmú cachitnùhu xì nèhivì xí-yá nansa cui càcu anima-nè, te nandutu cuàchi-ne.

⁷⁸ Vàchi vichi, sàni cuhi ini Dios ndohó. Ndè dìquì-xí ansivi nì quee-ya nì quesaa-yà ñà-datnúù-yà sàxìnítùnì-ndà,

⁷⁹ xì stná sàxìnítùnì nèhivì có-sàà cundaà inì-xi, divi nèhivì sà-ítúú ndañuhu anima-xi. Te vichi vátùni cundaca-yàndó iin ichì víi ndé cundoo vii-nda nùù-yá, te cudìi gá ini-ndà, nì cachi Zacarías.

⁸⁰ Daaní, nì sahnú mée Juan mà, te nì sàcòo fuerte anima-nè. Te iin-ni nì ìa-ne yucù dècuèndè nì sàà quivì nì quesaha-né cacanu-ne cáhàn-nè sàhù sàhà mii-yá xì nèhivì raza-nè Israel.

2

Nansa nì cuu quivì nì tùinuù Jesús ñuhivì

¹ Daaní, quivì yucán nì dándacú tè-cùsáhnù César Augusto ñà-ìcúmí nandihvi nsidaa nèhivì cusáhnù-te nù-xí.

² Ñà-yúcán nì sanduu censu primeru nì quida-tè na tiempu dandacú Cireño nù ladu Siria.

³ Ñàyùcàndùá, nsidanicuú nèhivì, mànuhù-né ñuu-nè ñà-nayàha-ne nù lista,

⁴ xì stná José, nì quee stná-nè ñuu Nazaret iá ladu Galilea mànuhù-né ladu Judea ndé nduú ñuu-nè nani Belén, vèchi descendencia xi David nduú stná-nè, ñàyùcàndùá, mànuhù-né ñuu tii ma ndé nisa ìa David sàhana,

⁵ cuàhàn-nè dayàha-ne quivì-né nù lista mà. Te cutnáhà stná-nè xì María nècuàchì cuàhàn nandàhà xì-né, te ñuhú mée xi nècuàchìmà.

⁶ Daaní, ndoó ì-né ñuu yucán, te nì sàà quivì tùinuù mée mà.

⁷ Ñàyùcàndùá, yucán nì quesaa-vè ñuhivì; mée nuu xì-né nduú-vé, te nì chidúcùn-névè sìcoto ndahví, te nì chinduhù-névè ini iin canoa, vèchi có-sàà gá vehe ndé quídì nècuàchì xicá ichì.

Nansa nì ndecunu ángel ndé ndoó nècuàchì xíndiaa xì rii

⁸ Cunaha-ní, yatni ñuu yucán ndoó stná nèhivì quídì ndiaá xì rii xí.

⁹ Te na íin cachí nì ndecunu iin ángel xi Stoho-ndà Señor, nì sàcuìn-nè nù nècuàchìmà, te ndiaha gá nì natnuù ìnicutu ndé ndoó-né nì quida Stoho-ndà Señor. Ñàyùcàndùá, nì cayùhí cuaá-nè.

¹⁰ Dandu nì cachí ángel mà xì-né:

—Màsà yúhì-nsià, vèchi cunaha-nsiá, yohó vèxi nihí iin razón vaha cunini-nsià, iin razón cudì ini nsidaa nèhivì ñuhivì nduá.

¹¹ Vèchi vichi ndé ñuu xì-nsiá David sàni tùinuù iin ana dacácu xi-nsiá, divi Stoho-ndà Cristu.

¹² Te na sàà-nsià yucán, icúmí-nsiâ cuni-nsiàyà, idáducùn-yá sìcoto, indúhu-yá ini iin canoa. Ñà-jaàn cunduu seña cundaà vaha ini-nsià divi ñà-ndàá nduá cachí xì-nsiá —nì cachí ángel.

¹³ Daaní, na íin cachí nì ndecoyo cuàhà gá ángel nì caquixi ansivi, cutnáhà-né xì ángel nì quesaa primeru mà. Te ndeníhí vaha nsidaa-né Dios, cachí-nè:

¹⁴ Diquì-xí ansivi nì queé cuàhà tñùñuhu xí Yua-nda Dios, te ñuhivì yohó nì cúndóó víi nsidaa nèhivì cudì ini-yà sàhà-xí.

¹⁵ Daaní, nì ndanchito nsidaa ángel mà mànuhù-né gloria. Dandu nì cachì nècuàchì xíndiaa xì rii mà:

—Cúhùn-ndà vichi duha ñuu tii Belén, cundehè-ndà ñà-ndùá nì cuu nì cachitnùhu Stoho-ndà Señor xì-ndà.

¹⁶ Ñàyùcàndùá, ndee ní quihin-ne ichì cuàhàn-nè, te nì casaà-nè yucán, nì xini-nè yucán iá María xì José xì stná mée, indúhu-vé ini canoa.

¹⁷ Dandu nì nsihì nì xini-nè mée mà, dandu nì cachitnùhu-ne xì nèhivì ñà-ndùá nì cachì ángel xì-né sàhà-vé.

¹⁸ Te nsidaa nèhivì nì inini xi ñà-ndùá nacání pastor mà, nì ndulocó-nè.

¹⁹ Te María, cóni nándòdó stná-nè ñà-ndùá nì cachì ángel xì-né, iin-ni nacání ini-nè sàhámà.

²⁰ Daaní, nì caquihin pastor mà ichì mánuhù-né, ndeníhí vaha-ne Dios, naquímánì cuáhà-né mii-yá sàhà nsidaa ñá-ndùá nì xinitnùhu-ne, xì ñà-ndùá nì xini-nè, vàchi nacua nì cachitnùhu ángel mà xì-né, divi ducán nì cuu.

Nansa nì quida José xì María na ní quida-ne Jesús presentar nùu Yua-nda Dios ini veheñùhu cahnú

²¹ Na ní yàha ùnà quìvì, dandu nì sàcùtuu seña xi Dios ìcà mée Jesús mà, te nì nihì stná-yà quìvì-yá; nì sàcùnani-yá Jesús, vàchi ñà-jaàn cunduu quìvì-yá nì cachi ángel na táñâha ga nacùhun ndiaha-yá tìxi dihi-yá.

²² Daaní, nì yàha quìvì cuhí quihmi María, vàchi nì quida-ne cumplir nacua iá ley xi Moisés sàhà nadaa quìvì coo quihmi-né. Dandu mii-né xì José, nihí-névè cuàhàn ñuu Jerusalén ñà-chitanini-nevè nùu Yua-nda Dios,

²³ vàchi dohó cachí tutu ì nduú ley xi Dios: “Tiàa primeru quesaa ñuhiví, nsidaa-vé cunduu-ve mée ndiaha xí Dios”.

²⁴ Te cachí stná ley mà ñà-ìcúmí-nè cuàha-ne ùi lungu, te nú coó, ùi loma cuachi. Ñàyùcàndùá, nì sàhàn-nè nì sàha stná-nè quisì mà ñà-cuì-si cunduu-si promesa nùu Dios.

²⁵ Cunaha-ní, ñuu Jerusalén yucán nìsa ìa iin tiàa nani Simeón. Nècuàchì nihnú ndàcuìsì ini xì Dios nduú stná-nè, vàchi cahvi víi-néyà, te nihnú vaha ini-nè ñà-quixi ana cuàhàn chindee xi raza-nè Israel, te icúmí stná-nè Espiritu ìi xí-yá.

²⁶ Te divi Espiritu ìi mà sàni cachitnùhu-ya xì-né antes ñà-mà cúí-nè dècuèndè cachi cuninùu-né ana nduú Cristu nì quixi nùu Stoho-ndà Señor.

²⁷ Ñàyùcàndùá, quìvì yucán nì càhàn Espiritu ìi xì-né, te nì sàà-nè veheñùhu cahnú na meru quíhvi stná yuadíhí-vê nihí-névè vaxi quida-ne nacua cachí ley ìi.

²⁸ Dandu nècuàchì sàhnù-mà, nì sàcùnìndiaa-névè, te nì naquimanì-né Dios, cachí-nè:

²⁹⁻³⁰ Sà-ìá vichi, Señor mío, vátùni nacuaca-ní yùhù vichi, vàchi contentu ié, vàchi nacua nì cachì-ní xí, divi ducán nì cuu ndisa, sàni xinì ana nì techuun-ní ñà-dacácu xi-nsí.

³¹ Mii-ní, nì chitnùnì inì-ní quesaa-yà, dandu nihì nèhivì nsidanicuú ñuu cundaà ini-nè nansa cui càcu anima-nè quida-ya.

³² Vàchi icúmí-yà datnúù-yà sàxinítùnì nsidaa nèhivì mà; te divi ducánì stná nècuàchì raza-nsì Israel, cuáhà gá tñùñùhù ndiaha icúmí-nsí nihì-nsí sàhà-yá, nì cachi Simeón.

³³ Ñàyùcàndùá, cuáhà gá nì ndulocó José xì María sàhà ñà-ndùá nì cachi nècuàchì mà sàhà mée mà.

³⁴ Dandu nì xicàn tàhvi Simeón gracia xi Dios sàhà yuadíhí-vê, te nì cachi stná-nè xì dihi-vé:

—Cunaha-ní, sàhà mée yohó icúmí cundiatú anima cuáhà gá nècuàchì ñuu-ndà Israel. Doco dava ga stná-nè, quixi tñùndoho cahnú dìquì-né, según nansa indéhe-né mii-yá nduú mée yohó. Te icúmí-yà cachitnùhu-ya sàhà ichì Yua-nda Dios, doco cuáhà stná nèhivì cahíchì ini xí-yá.

³⁵ Te sàhàmà icúmí cundaà inì-xi ñà-ndùá nihnú ini-nè ini anima-nè. Daaní, mii-ní, icúmí stná-ní (cunì-ní tñùndoho), na ian xída iin càa anima-ní —nì cachi Simeón.

³⁶⁻³⁷ Daaní, yucán nìsa ìa stná iin nècuàchì ñahà nani Ana, te sàni nihítàhvi-né càhàn-nè cuenta xi Dios. Dèhe iin tiàa nani Fanuel nduú-né, te Aser nani yohòtéhè-né. Sàsàhnú cuáhà-né vichi. Nì nandàhà-né na chii-né, te ùsà cuà nì ìa-ne xì ìi-né, dandu nì xihì nècuàchì mà. Te vichi sàcuàhàn-ndà 84 cuà ìa mii-né. Te có-quèé-né veheñùhu cahnú, vàchi ndui te ñuú ìá-nè yucán, xinúcuáchì-nè nùu Dios, iníhí-né, te xicàn tàhvi-né nùu-yá.

³⁸ Ñàyùcànduá, divi momentu mà nì tnàtuu nècuàchì mà (ndé iín María xì José), te nì naquimanì stná-nè Dios (sàhà mée Jesús), dandu nì quesaha-né nì càhàn-nè xì nèhivì ñuu Jerusalén sàhà-vé, nì cachitnùhu-ne xì nèhivì xíndiatu ñà-quesaa mii-yá quida-xi obra, te càcu-nda.

³⁹ Daaní, José xì María, nì nsihi nì quida-ne nsidaa ñà-nduá dandacú ley xì Dios, dandu nì naquihin-ne ichì mànuhù-né ladu Galilea, nì nasaa-nè ñuu-nè Nazaret ndé ndoó-né.

⁴⁰ Te mée nduú mii-yá, nì sahnu-ya, nì cufuerté anima-yà, te chicá nì cunchichí-yà, cuàhà gá gracia xì Dios icúmí-yâ.

Nansa nì quida Jesús na chii-yá, te nì sàhàn-yà iin vicò ñuu Jerusalén

⁴¹ Cunaha-ní, cuà cuà nì sasahàn yuadíhí-yâ ñuu Jerusalén quivì nacávà vicò pascua.

⁴² (Te nì cuu iin xichi) na sàxicá-yá ùxìn ùi cuà, dandu cuàhàn tu-ya xì-né vicò ñuu mà, vâchi ñà-jaàn nì sanduu estilu xi-ne.

⁴³ Daaní, nì nsihi vicò mà, te nì naquihin-ne ichì mànuhù-né; doco nì ndòo Jesús ñuu Jerusalén mà, te cóni xini José xì María,

⁴⁴ vâchi ádi váxi-ya cutnâhâ-yá xì nèhivì dava ga càhàn-né. Ñàyùcànduá, iin quivì sàxicá-né mànuhù-né, dandu nì quesaha-né xicánúú-né nandúcú-nêyà, ndácàtnùhù-né nùu tnaha-ne xì stná amigo xi-ne.

⁴⁵⁻⁴⁶ Doco còo, cóni natùu-ya. Ñàyùcànduá, nì naxicocuîn-nè ñuu Jerusalén, áma ndácùhun-neyà càhàn-né. Te tixi ùni quivì nì natùu-ya, veheñuhu cahnú iá-yà, dava mahì maestru xi ley ì, iníní-yá ñà-nduá cachí nècuàchì mà, te ndácàtnùhù stná-yà nùu-né.

⁴⁷ Te nsidaa ana iníní má, nì ndulocó-nè ñà-nchìchí guâ-yà, te naxícóníhì nchichí-yà nùu-né.

⁴⁸ Te na ní xini José xì María iá-yà yucán, dandu nì ndulocó-nè, te nì cachi dihi-yá:

—Hijo, ¿índu chuun nì quido xi-nsí ducán? vâchi yùhù xì yuo, cuàhà gá nì xicanuu-nsi nandúcú-nsí yohó, nacání cuàhà ini-nsi.

⁴⁹ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Còo, có-nduá fuerza nanducu-nsiá yùhù, vâchi xiñuhu ñà-cundaà inì-nsia iá chuun nì nihí nùu Yua mií, te icúmí quideà.

⁵⁰ Doco José xì María, cóni sánhì ini-nè ñà-nduá nì cachi-yà xì-né.

⁵¹⁻⁵² Dandu nì nacuaça-neyà mànuhù-né xì-yá ñuu Nazaret. Te nsidaa ñà-nduá nì cuu ma, nì chivàha María-ñà ini anima-nè. Te mii-yá, nìsa inini-ya nsidaa ñà-nduá nì cachi yuadíhí-yâ. Te chicá nì cunchichí-yà, te chicá nì sahnu-ya, te nicanicuahàn ndeé vâha-ya nùu Dios, te nsidaa stná nèhivì, nì cudii stná ini-nè sàhà-yá.

3

Nansa nì quida Juan Bautista nì càhàn-nè sàhù yucù

¹ Daaní, nì yàha tiempu, te nì sàh sàhùn cuà cusáhnù rey cahnú Tiberio. Mismo cuà yucán dandacú stná Poncio Pilatu nùu ladu Judea, nduú-te gobernador. Te ladu Galilea dandacú rey Herodes. Te ñànì-te Felipe dandacú ndé nduú ladu Iturea xì ladu Traconite. Daaní, ndè ladu Abilinia dandacú iin gobernador nani Lisantias.

² Te dùtù chicá xícusahnú xínduu Anás xì Caifás. Te divi tiempu yucán nì quesaha Dios datnùu-yà ini sàxinítnùnì Juan (Bautista) ndé iá-nè yucù.

³ Ñàyùcànduá nì quee-ne cuàhàn-nè inicutu ladu yatni yùte Jordán, te yucán nì càhàn-nè sàhù xì nèhivì ñà-icúmí-nè cuu-ne arrepentir sàhà ñà-cuicahnú ini Dios sàhà cuàchi-ne, dandu cuhì-né.

⁴ Vâchi ducán cachí stná nùù tutu ìì nì tiaa profeta Isaías, divi nècuàchì nì sacahàn cuenta xi Dios; dohó nì tiaa-ne:

Tiacú cáhàn fuerte ana cáhàn yucù, te cachí-nè xì-ndà ñà-nsida vii-ndà (anima-ndà) na ian nduviì ichì ndé yàha Stoho-ndà Señor, te ichì ndàà cundua.

⁵ Te ducán iá stná na ian cuàhàn chitu stná nsidaa yui, te ndundaà stná nsidaa yucù, xì nsidaa lùnsì, xì nsidaa stná ichì cávà, icúmíá ndundaà, te ndé iá ichì chicuéhè, nduviì stná yucán. (Ducán icúmí nduviì stná anima nèhivì),

⁶ dandu nsidanicuú-né, icúmí-nè sàà-nè cuni-nè nansa sáhatahvì Dios salvación xi-ya.

(Ducán nì cachitnùhu tiàa ma nùù libru mà.)

⁷ Ñàyùcànduá nì caquee cuàhà nèhivì inii ladu yucán, cuàhàn-nè nùù Juan, vâchi cuní-nè cuhì stná-nè. Dandu nì cachi Juan xì-né:

—Mii-nsiá, na quidá còò, ducán quidá-nsiá, vâxi-nsia yohó xinúdèhé-nsiá nùù castigu cahnú icúmí quixi. ¿Ana divi nì cachi xì-nsiá quida-nsia ducán?

⁸ Pues, ñà-nduá xiñuhu nduá quida ndisa-nsia cumplir nacua ndiá ìcà-ndà nú sàni cuu ndisa-nda arrepentir. Ni màsà cáchì-nsia: “Divi Abraham nduú yohòtéhè-ndà, còò ni-iñàha cuu xi-nda”. Vâchi cunaha-nsiá, dècuèndè stná yùù ndoó yohó, vâtùni nanduu stná nahi nèhivì raza-ndà Abraham nú cuní mii-yá.

⁹ Te vichi sà-íá cuàhàn cachi-yà índù nèhivì nihì xì castigu, te ducán iá na ian nácàxin-nda yutnù có-càná fruta, te sà-íníndáhá-ndá hacha tàhndè-nu coco-nù. Pues ducán icúmí cuu stná xì nèhivì có-quidá víi —nì cachi Juan.

¹⁰ Dandu nì cachi nèhivì cuàhà yucán:

—Nú ducán iá, ¿nansa ndiá ìcà-nsí quida-nsi, maestro?

¹¹ Dandu nì cachi Juan xì-né:

—Nú ndoó nècuàchì còò dùhnù-xí, dandu ni dácûtâhvì-ndàné ian, nú icúmí-ndá uà. Te nècuàchì xihì doco, ni dácúxi stná-ndàné nú iá ñà-cutiacu-ndà.

¹² Daaní, yucán nì casaà stná nècuàchì dachíyàhvì, te nì cuhì stná-nè. Dandu nì xicàn tnùhù stná-nè nùù Juan, cachí-nè:

—Te nsiùhù, ¿nansa ndiá ìcà-nsí quida stná-nsi, maestro?

¹³ Dandu nì cachi Juan xì-né:

—Nacua cachí ley, divi ducán dachíyàhvì-nsia nèhivì, màdiá chicá más.

¹⁴ Daaní, stná soldadu, nì caxicàn tnùhù stná-nè nùù nècuàchì mà, cachí-nè:

—Nsiùhù, ¿nansa ndiá ìcà-nsí quida stná-nsi?

Dandu nì cachi Juan:

—Màsà dáyûhî-nsiá ni-iin nèhivì, te tavà-nsiá dìhùn nùù-né; ni màsà quidáyúcùn uun stná-nsià tnùhu. Te cundoo stná-nsià conforme xì ñà-nduá quíyàhvì-nsia —nì cachi Juan.

¹⁵ Ñàyùcànduá, nsidaa nèhivì, nacání ini-nè sàhà Juan mà, a Cristu (icúmí quixi nùù Dios) nduú-né cahan-né.

¹⁶ Dandú nì càhàn Juan xì nsidaa nèhivì yucán, cachí-nè:

—Yùhù, tècuí quidá ìí mii-nsiá, doco nchícùn gà vâxi mii-yá ana chicá cahnú poder xi nùù yùhù. Ni có-nâtùì cundui iin mozo xi-ya ñà-tavì ndìsàn-yá. Te icúmí-yâ quida ìi-yâ anima-nsià tìxi Espíritu ìì xí Dios, te na ian quidá ñuhu, ducán quida stná-yà xì-nsiá (dandáñúhú stná-yà ñà-có-ndiáá).

¹⁷ Vâchi vichi sà-íá cuàhàn-yà quida-ya na quida-nda xi trigu, yutnù chipála dandiachi-ndañá, dècuèndè ndiachi nsihí trigu ndoó ñuhù, dandu chivàha-nda nùni mà, doco mihì-ñá, icúmíâ coca. Pues ducan icúmí stná-yà quida-ya (xì nèhivì, nèhivì xí mii-yá dacácu-ya, doco nèhivì dava ga), còò, nicanicuàhàn icúmí-nè coco-ne.

¹⁸ Ducán nì cachi Juan na ní càhàn-nè sàhù, te cuàhà gá stná ñà-vàha nì cachi-nè xì nèhivì yucán, áma nánsídá viì-né modo xi-ne.

¹⁹ Daaní, rey Herodes, nì càhàn stná Juan mà xì-té sàhà cuñada xi-tè nani Herodías, vàchi iá-te xi ñahà mà, te ñahàdihí ñani-te Felipe nduú-ña. Te nì càhàn stná-nè xì-té sàhà nsidaa gá ñà-có-íá viì quidá-te.

²⁰ Doco tèmà, chicá más nì quida chicuéhè-te, dècuèndè nì sadi stná-te Juan vehecàa.

Nansa nì quida ì Juan Jesús na táñâha ga cundiadi-nè

²¹ Na ní nsihi nì cuhiì nsidaa nèhivì dava ga, dandu nì cuhiì stná Jesús. Te iín-yá yucán xícàn tàhvì-yá, dandu ní nuna ansivi,

²² te nì nuu Espíritu Ìi xí Dios dìquì-yá; na iá loma, ducán iá-yà mànuu-ya. Te nì tiacu stná tàchì Dios càhàn-yà ansivi, cachí-yà (xì Jesús):

—Mii-ní, Dèhemaní nduu-ní. Te cudî cuáhà inì sàhà-ní.

Ana xínduu yohòtéhè Jesucristu

²³ Cunaha-ní, xicá Jesús nahi òcò ùxìn cuià na ní quesaha-yá (quidá-yá chuun ndiaha xí-yá), te tuxí ini nèhivì dèhe José nduú-yá. Te iin tiàa nani Elí nì sanduu velú xi-ya.

²⁴ Te yua Elí mà ní sanduu Matat; te yua Matat nì sanduu Leví; te yua Leví nì sanduu Melqui; te yua Melqui nì sanduu Jana; te yua Jana nì sanduu inga José;

²⁵ te yua José mà ní sanduu Matatías; te yua Matatías nì sanduu Amós; te yua Amós nì sanduu Nahum; te yua Nahum nì sanduu Esli; te yua Esli nì sanduu Nagai;

²⁶ te yua Nagai nì sanduu Maat; te yua Maat nì sanduu inga Matatías; te yua Matatías mà nì sanduu Semei; te yua Semei nì sanduu inga José; te yua José mà ní sanduu Judá;

²⁷ te yua Judá nì sanduu Joana; te yua Joana nì sanduu Resa; te yua Resa nì sanduu Zorobabel; te yua Zorobabel nì sanduu Salatiel; te yua Salatiel nì sanduu Neri;

²⁸ te yua Neri nì sanduu inga Melqui; te yua Melqui mà ní sanduu Adi; te yua Adi nì sanduu Cosam; te yua Cosam nì sanduu Elmodam; te yua Elmodam nì sanduu Er;

²⁹ te yua Er nì sanduu Josué; te yua Josué nì sanduu Eliezer; te yua Eliezer nì sanduu Jorim; te yua Jorim nì sanduu inga Matat;

³⁰ te yua Matat mà ní sanduu inga Leví; te yua Leví mà ní sanduu Simeón; te yua Simeón nì sanduu inga Judá; te yua inga Judá mà ní sanduu inga José; te yua inga José mà ní sanduu Jonán; te yua Jonán nì sanduu Eliaquim;

³¹ te yua Eliaquim nì sanduu Melea; te yua Melea nì sanduu Mainán; te yua Mainán nì sanduu Matata; te yua Matata nì sanduu Natán;

³² te yua Natán nì sanduu David; te yua David nì sanduu Isaí; te yua Isaí nì sanduu Obed; te yua Obed nì sanduu Booz; te yua Booz nì sanduu Salmón; te yua Salmón nì sanduu Naasón;

³³ te yua Naasón nì sanduu Aminadab; te yua Aminadab nì sanduu Aram; te yua Aram nì sanduu Esrom; te yua Esrom nì sanduu Fares; te yua Fares nì sanduu inga Judá;

³⁴ te yua Judá mà ní sanduu Jacob; te yua Jacob nì sanduu Isaac; te yua Isaac nì sanduu Abraham; te yua Abraham nì sanduu Taré; te yua Taré nì sanduu Nacor;

³⁵ te yua Nacor nì sanduu Serug; te yua Serug nì sanduu Ragau; te yua Ragau nì sanduu Peleg; te yua Peleg nì sanduu Heber; te yua Heber nì sanduu Sala;

³⁶ te yua Sala nì sanduu Cainán; te yua Cainán nì sanduu Arfaxad; te yua Arfaxad nì sanduu Sem; te yua Sem nì sanduu Noé; te yua Noé nì sanduu Lamec;

³⁷ te yua Lamec nì sanduu Matusalén; te yua Matusalén nì sanduu Enoc; te yua Enoc nì sanduu Jared; te yua Jared nì sanduu Mahalaleel; te yua Mahalaleel nì sanduu inga Cainán;

³⁸ te yua Cainan mà ní sanduu Enós; te yua Enós nì sanduu Set; te yua Set nì sanduu Adán; te yua Adán nduú Dios.

4

Nansa nì cuni ñà-malu dacà-sí Jesús ñà-quida-ya iin cuàchi

¹ Daaní, (nì nsihi nì cuhii Jesús) nì quee-ya ladu yùte Jordán, chitu anima-ya Espíritu ìi xí Dios. Dandu nihí Espíritu ìi mà-yá nì sàhàn ñà-coo-ya yucù dàná.

² Ùi dico quivì nìsa ìa-ya yucán, te nì cuni ñà-malu dacà-síyâ, (doco cóni cúndéé-sí). Te inii tiempu mà nì ìa dòcò-yà.

Daaní, na ní yàha quivì mà, dandú nì xihì-yà doco.

³ Te nì cachi ñà-malu xì-yá:

—Nú ndisa Dèhemanì Dios nduu-ní, dandu cachi-ní xì yùù yohó ni nándúá pan cuxi-ní.

⁴ Dandú nì cachi Jesús xì-sí:

—Còó, vàchi dohó cachí nùù tutu ìi: “Màdi cuisì pan cutiacu nèhivì; còó, vàchi xiñuhu cucumi stná-nè nsidaa palabra ìi cachí Dios”.

⁵ Daaní, nì saca-siyá cuàhàn-si xi-yá òmì iin yucù ducún, te nì dácùnì-siyá nsidanicuú ñuu iá ñuhivì; iin ratu tii, te sàni dácùnì-siyá nsidaámà.

⁶ Dandu cachí-si xi-yá:

—Vàtùni dacútâhvì mii-ní nsidaa ñuu yucán ñà-dandacu-ní nùá, te nìhì stná-ní nsidaa ñà-vico icúmíá, vàchi ndahí sà-ìá nsidaájàn, te dandacuí nùá, te anà-ni nì cui cudí inì dacútâhvì ñà-dandacú-né nùá.

⁷ Ñàyúcàndúá nú ni mácuìn sisi-ní nùí, te cahvi-ní yùhù, dandu dacútâhvì mii-ní nsidaájàn.

⁸ Dandu nì cachi Jesús xì-sí:

—Còó, vàchi dohó cachí nùù tutu ìi: “Cuisì mii Stoho-ndà Dios ndiá ìcà-ndà cahvi-nda, te cunucuachi-nda nùù-xí”.

⁹ Daaní, nì saca-siyá cuàhàn-si xi-yá ndè ñuu Jerusalén. Yucán nì chicoo-siyá ndè òmì veheñùhu cahnú, te nì cachi-si xi-yá:

—Nú ndisa Dèhemanì Dios nduu-ní, dandu dandiachi-ní mii-ní,

¹⁰ vàchi ducán cachí nùù tutu ìi:

Icúmí Dios dandacú-yá nùù ángel xi-ya ñà-cundiaa-nè mii-ní.

¹¹ Te cachí stná tutu mà:

Icúmí ángel mà natnii ndahà-né mii-ní ñà-màsà máquìhi sahà-ní ni-iin yùù.

¹² Dandu nì cachi Jesús xì-sí:

—Cachí stná tutu ìi: “Màsà quidá canúú-ndá ñà-có-cùnì Stoho-ndà Señor”.

¹³ Dandu na ní nsihi ñà-nì cuni-si dacà-síyâ, dandu nì nacoò chii-síyâ cuàhàn-si.

Nansa nì quesaha Jesús quidá-yá chuun ndiaha xí-yá ladu Galilea

¹⁴ Daaní, mànuhù-yá ladu Galilea, chitu-yá poder xi Espíritu ìi xí Dios. Te nì xinitnùhu nèhivì sàhà-yá inicutu ladu yucán.

¹⁵ Te nì xìcanuu-ya nì nacàhin-ya nsidaa veheñùhu ñuu ladu yucán, dacuahá-yá nèhivì. Te nsidaa-né, nì ndenihi vaha-neyà.

Nansa nì quida nèhivì na ní nùhù Jesús ñuu-yà Nazaret

16-17 Dandu nì nasaa-yà ñuu Nazaret ndé nì sahnu-ya. Te na ní sàà quìvì descansu, dandu nì sàhàn-yà veheñùhu yucán, vàchi ducán nduú estilu xì-ya. Te nì ndacuiin-yà ini veheñùhu ma cuàhàn-yà cahvi-ya (tutu ìì) cunini nèhivì mà. Te nì sàha iin nèhivì-yá tutu nì tiaa profeta Isaías nì sacahàn cuenta xi Dios sàhana. Dandu nì nacuna-ya tutu mà nì nanducu-yá iin lugar, te dohó cachí ndé nì ndacùhun-ya:

18 Fuerte inácaá Espíritu ìì xí Dios ini anímè, vàchi sàni sàha-ya yùhù chuun ìì cachitnùhi ñà-vàha ndiaha xi nècuàchì ndahví, daaní, vaxi stnái ñà-càhin xì ana xíndoo tnùnsí ini, dandu cahnde ini-nè sàhámà. Te vaxi stnái cachitnùhi xì ana có-ndòó libre ñà-vàtùni caquee-ne libre guide; te nècuàchì cuaá, vátùni natùì stná nùù-né guide, xì nècuàchì yáha tnùndoho, vátùni càcu ndisa-ne nùámà guide.

19 Te vaxi stnái cachì xì nsidaa nèhivì (ñà-vitni nduú) meru tiempu nàcùndoo vaha-ne xì Stoho-ndà Señor.

20 Daaní, nì nacadi Jesús tutu mà, te nì naxiconihí-yáñà nùù tiàa xinúcuáchí yucán. Dandu nì sàcòo-ya, te nsidaa nèhivì ndoó veheñùhu yucán, indéhe váha-neyà.

21 Dandu nì cachi-yà xì nsidaa-né:

—Vichi na meru nì inini-nsia palabra nì cahvi nùù-nsiá jaàn, ñà-sàni cuu ndisa nduá, (te quidé nacua cachá).

22 Te nsidaa nèhivì yucán, nì ndenihi vaha-neyà, te nì ndulocó-nè, vàchi yáha ga ndiaha cáhàn-yà. Doco cachí stná-nè iin-ne xì inga-nè:

—¿Amádi dèhe José nduú nècuàchì yohó?

23 Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Ádi cuàhàn-nsià cachi-nsià xì nacua cachí dichu: “Nú cuhí-ní, te nduu-ní doctor, dandu ¿índù chuun có-dándùvaha-ní mii-ní?” Vàchi sàni xinitnùhu-nsia nansa nì guide milagru ñuu Capernaum, ñàyùcànduá ádi cuàhàn-nsià cachi-nsià xì ñà-xiñùhù quida stnái milagru mà ñuu-ndà yohó nacua nì guide yucán.

24 Dandu nì cachi tu-ya:

—Ñà-ndáà nduá, ni-iin tiàa nì nihì chuun cáhàn cuenta xi Dios, có-quidáñùhù nècuàchì ñuu-nè mii-né.

25 Doco cunini-nsia palabra ndàcuisì yohó: na ní sanduu tiempu xi Elías sàhana, te cóni cùún dàvì ùni cuà dàva, dandu fuerte nì quixi tnama inicutu ñuu-ndà Israel yohó, te ndoó cuàhà nècuàchì ñahà nì xihì ìì-xí ladu xi-nda,

26-27 doco ni-iin-ne cóni níhítáhvì-né sàà Elías vehe-ne. Còó, iin nècuàchì cuaán inga ñuu nani Sarepta yatni ñuu Sidón, divi nì nihítáhvì sàà nècuàchì mà vehe-xì. Daaní, stná tiempu xi profeta Eliseo, mate ndoó cuàhà ana cuhí cuèhè lepra ñuu-ndà Israel yohó, doco ni-iin-ne cóni dándùvaha Eliseo-nè, cuisì iin nècuàchì inga ñuu Siria nani Naamán —nì cachi Jesús.

28 Daaní, nsidaa nèhivì ndoó veheñùhu yucán, yáha ga nì caxidà ini-nè ñà-nì cachi-yà ducán.

29 Ñàyùcànduá, nì ndacuita nsihi-ne, nì tavà-neyà iladu ñuu mà. Te sàhà-ñà ònì yucù indúhá, ñàyùcànduá nihí-neyà nì casaà ndé iá tahví, cuàhàn-nè dandiachi-neyà nì cùì.

30 Doco nì yáha uun-ya mahì nsidaa-né cuàhàn-yà.

Nansa nì tavà Jesús iin ñà-malu inácaá ini iin tiàa

31 Dandú nì sàà-yà ñuu Capernaum iá ladu Galilea, te yucán nì dàcuàhá-yá nèhivì sàhàn veheñùhu quìvì descansu.

32 Te nècuàchì mà, nì ndulocó-nè sàhà ñà-nduá dacuahá-yànè, vàchi chináhá-yà nahi ana cusáhnù.

³³ Te mahì nèhivì ndoó ini veheñùhu yucán nìsa là iin tiàa inácaa iin ñà-malu anima-xi. Te fuerte nì ndàhì ndee-né,

³⁴ cachí-nè:

—¡Nacoo-ní nsiùhù! ¿Ndíà cunduu-ní nsiùhù, Jesús de Nazaret? ¿A váxi-ní dandáñúhú-ní nsiùhù nduá? ¡Yùhù ináhí mii-ní! ¡Ana ì nì quixi nùu Dios nduu-ní!

³⁵ Dandu ní sadi Jesús nùá, cachí-yà:

—¡Màsà cáhùn, te quee cuahán! ¡Nacoo tiàa yohó!

Dandu indéhe nsidaa nèhivì yucán, te nì nàcasàn tiàa ma nì quida ñà-malu, te nì quee-sì cuahàn-si, cóni dánâcuèhè-siné.

³⁶ Ñàyùcàndùá nì ndulocó sàstnùhù nèhivì ndoó yucán, cachí-nè iin-ne xì inga-nè:

—¡Yáha ga fuerte palabra xi nècuàchì yohó! Vàchi na dandacú iin ana nì nìhì chuun cahnú, ducán dandacú-né nùu ñà-malu, te fuerza queá cuahàn.

³⁷ Ñàyùcàndùá, nì xitià razón sàhà-yá inicutu ladu yucán.

Nansa nì dándùvaha Jesús dìdo Simón Pedro

³⁸ Daaní, na sàni quee-ya veheñùhu yucán, dandu cuahàn-yà vehe Simón. Te yucán indúhu dìdo-ne ñahà; cuhí vaha-ne, fuerte quidá yòcò xì-né. Dandu nì sacundahví nèhivì yucán ñà-nì quidá-yá favor chindee-yá nècuàchìmà.

³⁹ Ñàyùcàndùá nì nacahnù ndee-ya ladu dìnì-né, te nì dándacú-yá nùu yòcò mà ñà-nì cúcuìàn luegu. Te divi ducán nì cuu. Vichi vichi nì ndacuiin nècuàchìmà nì quesaha-né nì xinucuachi-né nùu mii-yá xì compañeru-yà.

Nansa nì dándùvaha Jesús cuahà gá nècuàchì cuhí

⁴⁰ Daaní, na ní quècahu orá, dandu nì casaca cuahà nèhivì nècuàchì cuhí xi-ne, nihí-né nècuàchìmà nì sàà nùu-yá, nsidanuu cuèhè ndohó-né, ñàyùcàndùá nì chitàndòó-yá ndahà-yá dìnì iin iin-ne, te ducán nì canduvàha-ne.

⁴¹ Nùu cuahà nècuàchì cuhí nì caquee stná ñà-malu, cána-sì, cachí-si xi-yá:

—Dèhemanì Dios nduu-ní.

Dandu nì sadi-yà nùu-sí, cóni sàha-ya càhàn gà-si, vàchi ináhá-sí Cristu nì quixi nùu Dios nduú-yá.

Nansa nì càhàn Jesús sàhù inicutu ladu Galilea

⁴² Daaní, na ní tùinuù (inga quìvì), nì quee cuaán-yá cuahàn-yà iin xaan ndé còò nèhivì. Te nandúcu nèhivì-yá nì casaà-nè ndé íá-yà, te nì xicàn-nè ñà-màsà nácóó-yànè, te cùhùn-yà.

⁴³ Doco nì cachi-yà xì-né:

—Ndè cuahà stná inga ñuu icúmî cùhìn cachitnùhi xì nèhivì razón ndiaha sàhà ñuhivì ì xí Dios, vàchi sàhà chuun jaàn nì techuún Yuamání yùhù vàxi —nì cachi-yà.

⁴⁴ Ñàyùcàndùá, ducán nì xicanuu-ya ladu Galilea nì nacàhin-ya iin iin veheñùhu, te nì càhàn-yà sàhù (xì nèhivì xínataca yucán).

5

Nansa nì cuu iin milagru nì tavà nèhivì xí Jesús cuahà siaca

¹ Iin xichi nì nataca cuahà sàstnùhù nèhivì (nùu-yá), te yáha ga ndutnúú-yá quidá-né, vàchi cuní-nè cunini-ne palabra xi Dios. Yuhù mar de Genesaret ìn-yá;

² te nì xini-yà yucán itá ùì lancha (mahì tècuí mà), doco sàni caquee stohò-nu, nacáté-né ñunù xì-né, vàchi tè-tává siaca xínduu-ne.

³ Ñàyùcàndùá, nì nana-ya nì quècahnu stná-yà ini iin lancha yucán, Simón nani stohò-nu. Dandu nì càhàn-yà xì nècuàchìmà áma dácûxícá tii gá-nènu cùhùn mahì tècuí, te ducán nì quida-ne. Dandu nì sàcòo-ya ini lancha mà, te nì quesaha-yá nì dàcuàhá-yá nèhivì cuáhà mà.

⁴ Daaní, nì nsihi nì dàcuàhá-yánè, dandu nì cachi-yà xì Simón:

—Vichi dacaca-ní lancha xi-ní dècuèndè ndé chicá cunú ñuhú tècuí, te danuú-nsiá ñunù xí-nsiá, te tnii-nsia siaca.

⁵ Doco nì cachi Simón xì-yá:

—Niüyacà sàni quidachuún-nsí, te còo ni-iin-sì nì níhì-nsí, Maestro. Doco vichi vátùni danuú tú-nsí ñunù xí-nsí nacua cachí-ní.

⁶ Daaní, na ní dānùú tú-né ñunù xí-né, nì tui cuáhà siaca, dècuèndè nì quesaha ndátà ñunù xí-né ñà-cuáhà guá-si.

⁷ Ñàyùcàndùá nì quida-ne seña nùu compañeru-nè ndoó inga lancha ñà-nì tnátuu stná nècuàchìmà chindee stná-nè. Doco na ní caquesaa-nè, nì chitu ndúi lancha mà puru siaca, sàmérù càhà-nu ni cuí.

⁸ Na ní xini Simón Pedro nì cuu ducán, dandu nì sàcuìn sísì-né nùu-yá, cachí-nè:

—Nacoo-ní yùhù, por favor, vachi iin nèhivì cuáchi nduí, Señor mío —nì cachi-nè.

⁹ Vachi mii-né xì nsidaa nècuàchì cutnáhá xí-né, yáha ga nì ndulocó-nè sàhà ñà-cuáhà guá siaca nì catavà-né.

¹⁰ Te ducán stná dèhe Zebedeo nani Jacobo xì Juan, cuáhà gá nì ndulocó stná-nè, vachi iin-ni compañeru xínduu-ne xì Simón nùu chuun xi-ne. Dandu nì cachi Jesús xì Simón:

—Màsà yúhî-nî, vachi quivì nùu-xí màdì gá siaca tavà-ní; nèhivì icúmí-nì tavà-ní ñà-quee-ne (ichì malu).

¹¹ Ñàyùcàndùá, nì dàtnátuu-ne lancha xi-ne nùu ñuhù íchî, te nsidaa-né nì nacoo ì-né ñà-ndùá icúmí-né, te nì tenchicùn-nè mii-yá.

Nansa nì cuu nì dāndúvaha Jesús iin nèhivì ndoho-xi cuèhè lepra

¹² Daaní, nì cuu iin xichi iá-yà iin ñuu, te yucán iá stná iin tiàa ndoho-xi cuèhè lepra. Te nècuàchìmà, nì xini-nè yucán iin Jesús, ñàyùcàndùá nì sàcuìn sísì-né nùu-yá nì tutuyuhu-né nùu sàhà-yá, te nì xicàn tàhvì-né nùu-yá, cachí-nè:

—Señor mío, nú cuní-nî, vátùni dāndúvaha-ní yùhù.

¹³ Dandu nì dācúhùn Jesús ndahà-yá dìni-né, te nì cachi-yá:

—Juùn. Vichi duha ni ndúvaha-ní, cachí xì-ní.

Dandu na momentu nì cachi-yà ducán, nì quee cuèhè quida-xi-né.

¹⁴ Dandú nì sàcùnaha-né nùu-yá ñà-màsà cáchì-né xì nèhivì, cuisì-ní ni cùhùn-nè nùu dùtù dacuní-nè nècuàchìmà ìcà-né (ñà-sàni nduvàha-ne), dandu nacuaàha-ne promesa nùu Dios, vachi ducán cachí ley xì Moisés, te ducán cundaà stná ini nèhivì ñà-sàni nduvàha-ne.

¹⁵ Doco còó, vihi gá más nì xitià palabra sàhà-yá, te cuáhà gá nèhivì nì nachitu nùu-yá, cuní-nè cunini-ne càhàn-yà, te cuní stná-nè nduvàha-ne sàhà cuèhè quida-xi-né.

¹⁶ Doco mii-ya, nìsa quecuaán-yá iladu ndé còo nèhivì, te yucán nì xicàn tàhvì-yá.

Nansa nì dāndúvaha Jesús iin tiàa nì dàñà ù cuerpu xi

¹⁷ Daaní, iin quivì iá-yà dacuahá-yá nèhivì. Te yucán ndoó stná nècuàchì fariseu xì stná nècuàchì ley xi veheñuhu; nduú-né nèhivì nì caquixi cuáhà ñuu ladu Galilea, xì stná ñuu cuachi ladu Judea xì stná ñuu Jerusalén. Te fuerte nì chindee Dios nì dāndúvaha Jesús cuáhà nèhivì.

18 Daaní, yucán nì casaà gà stná itnii nèhivì nsida-xi iin camilla indúhu iin nècuàchì nì dàñà ìi cuerpu-xi. Te nandúcu nècuàchì mà nansa dayáha-ne nècuàchì cuhí xi-ne ini vehe, te chinduhù-né nècuàchì mà nùù-yá.

19 Doco cóni níhì-né nansa quida-ne ducán ñà-chitu guá nèhivì ndoó. Ñàyùcàndùá, nì canana-ne dìnivèhé, nì nacanì-nè teja, te nì dānùú-né camilla mà dècuèndè ndé íin Jesús mahì nèhivì mà.

20 Te na ní xini-yà ñà-cuàhà guá xíxinindisá nècuàchì mà mii-yá, dandu nì cachi-yà xì nècuàchì cuhí mà:

—Mii-ní nècuàchì tiàa jaàn, xicáhnù inì sàhà cuàchi-ní.

21 Dandu nècuàchì ley xi veheñùhu, xì stná nècuàchì fariseu, nì quesaha-né nacání ini-nè, te cachí-nè entre mii-né: “¿Índù chuun cachí guá tè-yòhó ducán? Mà ndóo ini Dios sàhà palabra cachí-te, vāchi còo inga ana cui cuicahnú inì-xi sàhà-ndà, cuisì Dios”.

22-23 Doco Jesús, nì cundaà ini anima-yà ñà-ndùá nacání guá ini cada iin iin nècuàchì mà, ñàyùcàndùá nì cachi-yà xì-né:

—¿Índù chuun nacání ini-nsià ducán? Vichi cachi-nsià xì' índù mila-gru nduú ñà-chicá ùhì quida-nda: a ñà-cachi uun-nda xì nècuàchì cuhí ñà-xicáhnù ini-ndà sàhà cuàchi-ne, te ò ñà-cachi-ndà xì-né nì ndácuíin-nè, te nacaca-ne.

24 Pues yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví, cuàhìn quide iñàha ñà-cundaà ini-nsià ñà-ìcúmí ndise derechu cuicahnú inì sàhà cuàchi nèhivì ñuhiví.

Dandu nì cachi-yà xì nècuàchì cuhí mà:

—Vichi cachí xì-ní, ndacuiin-ní ndanihi-ní camilla xi-ní, te xuhun-ní vehe-ní.

25 Vichi vichi nì ndacuiin nècuàchì cuhí mà, indéhe nsidaa nèhivì yucán; te nì ndanihi-ne camilla xi-ne, mànuhù-né vehe-ne ndeníhí vāha-ne Dios.

26 Dandu yáha ga nì ndulocó nsidaa nèhivì mà, te nì ndanihi vāha stná-nè mii-yá, te yúhì stná-nè, cachí-nè:

—Mà cándisā ini-ndà ñà-ndùá nì xini-ndà vichi.

Nansa nì cana Jesús iin nècuàchì dachíyàhvi nani Mateo Leví ñà-cunchicùn-nè mii-yá

27 Daaní, nì quee-ya cuàhàn-yà, te nì xini-yà iin nècuàchì dachíyàhvi renta nani Leví, iá-nè lugar ndé naquihín-né renta. Te nì cachi-yà xì-né:

—Nahà-ní cunchicùn-ní yùhù.

28 Dandu nì ndacuiin-nè nì nacoó nsihi-ne nsidaámà, te cuàhàn stná-nè xì-yá.

29 Daaní, después nì quida-ne iin vicò cahnú vehe-ne ñà-cañúhu-né Jesús. Te yucán nì casaà stná cuàhà nècuàchì dachíyàhvi, xì cuàhà stná nèhivì ùún, te ndoó nsidaa-né (xixí-né) yucán.

30 Doco nècuàchì ley xi veheñùhu xì stná nècuàchì fariseu, nì xitnùhu-ne nècuàchì dacuahá-yá, cachí-nè:

—¿Índù chuun cutnáhâ-nsiá xì nècuàchì dachíyàhvi jaàn xì stná dava ga nècuàchì cuáchi, te ndoó-nsiá xixí tàcá-nsiá xì-né?

31 Dandu nì naxiconihí Jesús nùù nècuàchì mà, cachí-yà:

—Màdì nècuàchì ndáa vāha xiñuhu xi ana quidatatna xi-né. Còo; divi nècuàchì cuhí xiñuhu xi ana quidatatna xi-né.

32 Yùhù, màdì nèhivì nihnú ndácuisì inì-xi vāxi càhàn xì'. Còo; nèhivì cuáchi vāxi nanduguí, áma naxicocuíin ini-nè sàhà cuàchi-ne.

Ndià disáhà-xì cónisá ínhî nècuàchì dacuahá Jesús na iá ìi-yá ñuhiví yohó

33 Daaní, nì cachi nèhivì xì-yá:

—Nècuàchì dacuahá Juan xì stná nècuàchì xídacuahá tè-fariseu, xí-inihì nsidaa-né ndoó dòcò-nè, te nacuatú cuàhà-né, doco nècuàchì dacuahá mii-ní, còó. Cò-nàcòó-né ñà-ìtiácú-nè.

³⁴ Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Nècuàchì ndoó vicò nandàhà, ¿a cúí cunihì-né cundoo dòcò-nè nú ndoó-né cutnáhâ-né xì noviu? Còó.

³⁵ Doco vaxi iin quìvì mà cóó gá noviu nù-né, dandísá, tiempu yucán icúmí-nè cunihì-né cundoo dòcò-nè.

Iin ejemplu nì nacani Jesús sàhà-ñá cundaà ini-nda ùhì dàcàstnàhá ley saa xì estílu sànahá

³⁶ Dandu nì nacani stná-yà xì-né inga ejemplu, cachí-yà:

—Sìcoto saa, mà ndátá-ndáñâ quee iin pedazu tii ñà-nacàhmá-nda ñà-tùhú. Nú ducán ni quida-nda, ñà-sàni ndàtà sìcoto saa nduá, te ni mà ndúdává stná pedazu saa ma xi sìcoto tùhú, vachi náhà-ñà.

³⁷ Stná vinu, nú vinu saa nduá, dandu mà dáquêe nèhivì-ñá ini itni iin tuhú, vachi nú ducán, cahnsià quida vinu saa ma, te ndàtà-ñá, dandu cuitià vinu mà, te cuchicuèhè stná itni iin mà.

³⁸ Ñàyùcànduá, nú vinu saa nduá, dandu itni iin sàà chívàha nèhivì-ñá, te còò ni-íñàha cuu xán, te ni stná itni mà.

³⁹ Iin tiàa tùha coho vinu tuhú, có-cùnì-te vinu saa, vachi cachí-te: “Ñà-tùhú chicá vaha”.

6

Nansa nì xitnùhu nèhivì Jesús iin quìvì descansu

¹ Daaní, iin quìvì descansu nì yàha Jesús mahì iin itu. Te nì quesaha nècuàchì dacuahá-yá sàhnù-nè sìcàyòcò trigu mà, te dacóyo-ne nùnìá ini ndahà-né, te saxí-nèà.

² Doco nì cacachi nècuàchì fariseu xì-yá:

—¿Índù chuun quidá-nsiá iin chuun có-sàha ley xi-nda quida-nda quìvì descansu?

³ Dandu nì naxiconihí Jesús nù-né, cachí-yà:

—¿A cóni càhvì-nsiá (nùù tutu ì) ndé cachá` nansa nì quida David sànahá quìvì nì xihì cuàhà-né doco, mii-né xì stná compañeru-nè?

⁴ Ndè ini veheñùhu xi Dios nì quìhvi-ne, nì tni-ne dìtà vídì ì iá nùù Dios, te nì xixi-neà, dècuèndè compañeru-nè nì sàha stná-nè, mate còò permisú cuxi-nda dìtà mà, cuisì dùtù xixi xi ñà-yúcán.

⁵ Te nì cachi stná-yà xì-né:

—Yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví, dandacú stnái sàhà nansa quida nèhivì quìvì descansu.

Nansa nì nduvàha iin nèhivì nì ìchì iin ndahà-xí

⁶ Daaní, inga quìvì descansu nì quìhvi-ya ini veheñùhu, te nì dàcuàhá-yá nèhivì; te yucán iá stná iin tiàa sàni ìchì ndahà cuàhá-xi.

⁷ Te yucán xíndoo stná nècuàchì fariseu xì stná nècuàchì ley xi veheñùhu, xínàní-nè mii-yá, a cuàhàn-yà dandúvaha-ya tiàa ma, mate quìvì descansu nduá, vachi nú ducán, dandu nihì ndèè-né daquée cuàchi-ne dìquì-yá cahán-né.

⁸ Doco mii-yá, ináhá-yà nansa nacání ini-nè. Ñàyùcànduá, nì cachi-yà xì tiàa nì ìchì iin ndahà-ximà:

—Ndacuiin-ní, cuiin-ní mahì nèhivì yohó.

Te ducán nì quida nècuàchìmà.

⁹ Dandu nì cachi Jesús xì nsidaa-né:

—Yùhù cuní cachi-nsiá xí nansa ndiá ìcà-ndà quida-nda quivì descansu. ¿Amádi chicá iá vaha quida-nda ñà-íá viì, te màdiá ñà-có-íá vaha? ¿Amádi chicá nsiha dacácu-nda nèhivì quivì mà, te màdiá cahni stnàhà-ndà?

¹⁰ Dandu nì xiconúu-yá nùù nsidaa-né, te nì cachi-yà xì tiàa ma:

Chitanini-ní ndahà-ní.

Te ducán nì quida-ne, te nì nduvàha dahuan.

¹¹ Dandu nècuàchì nì xitnùhu yucán, yáha ga nì caxidà ini-nè, te nì candat-nuhu-né índù modo cadì-nè nùù Jesús.

Nansa nani ùxìn ùì nèhivì nì cana Jesús ñà-dacuahá-yánè

¹² Daaní, quivì yucán nì quecuaán-yá cuàhàn-yà yucù, te niüyacà nì ìa-ya yucán cáhàn-yà xì Dios.

¹³ Na ní tùinuù nì cana-ya nèhivì dacuahá-yá, te nì nacàxin-ya ùxìn ùì-nè; nècuàchì apóstol cucumi chuun nùù-yá cunduu-ne nì cachi-yà xì-né.

¹⁴ Iin nècuàchì mà nani Simón, doco Pedro nì dácúnání-yânè; daaní, inga-nè nani Andrés, divi ñani Pedro; te iá stná Jacobo, xì Juan, xì Felipe, xì Bartolomé,

¹⁵ xì Mateo, xì Tomás, xì Jacobo nduú dèhe Alfeo, xì stná inga Simón. El Celador cachí stná-nè xì Simón mà.

¹⁶ Daaní, iá stná ñani Jacobo nani Judas, xì stná Judas Iscariote, divi tiàa icúmí cahin xì-yá.

Nansa nì chinaha Jesús cuàhà nèhivì; te nì dándúvaha stná-yà nècuàchì cuhí xì-ne

¹⁷ Daaní, nì nuu-ya dècuèndè iin xaan ndé chicá ndàà, te nì nataca nsidaa nècuàchì dacuahá-yá nùù-yá, mii-né xì cuàhà gá stná nèhivì, xínduu-ne nèhivì ladu Judea, xì nèhivì ñuu Jerusalén, xì nèhivì ñuu Tiro xì ñuu Sidón ndoó yuhù mar. Pues nsidaa nèhivì mà, nì casaà-nè yucán, cuní-nè cunini-ne cáhàn-yà, te cuní stná-nè nduvàha nècuàchì cuhí xì-ne.

¹⁸ Stná nèhivì xíndoho quidá ñà-malu, nì canduvàha stná nsidaa-né nì quida-ya.

¹⁹ Te nsidaa nèhivì cuàhà mà, cuní-nè dùcùn ndahà-né ìcà-yá, te nduvàha-ne, vachi fuerte iá milagru xì-ya, vátùni dándúvaha nsihi-yanè.

Nansa quida-nda, te cundoo-nda contentu ñuhiví

²⁰ Daaní, nì indehè-yá nsidaa nèhivì xínchicùn xì-yá ndoó yucán, te nì cachi-yà:

—Nansicáhán mii-nsiá nècuàchì ndahví, vachi sàni nìhítáhvi-nsiá ñuhiví ìì xì Dios.

²¹ 'Nansicáhán mii-nsiá nècuàchì xíhì doco vichi, vachi icúmí-nsiá sàà-nsiá ndenuu ini-nsiá.

'Nansicáhán mii-nsiá nècuàchì sacú, (te ndoó-nsiá tnùnsí ini) vichi, vachi icúmí-nsiá sàà-nsiá cudì cuàhà ini-nsiá.

²² 'Nansicáhán stná-nsiá na cahíhì ini nèhivì-nsiá, te nacóo dahuun-ne mii-nsiá, te ò cánahá-nè daquéè cuàchi-ne dìquì-nsiá sàhà yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví.

²³ Quivì cuu xì-nsiá ducán, dandu contentu ni cúndóo-nsiá, te cudì ini-nsiá, vachi iin ñà-vàha cahnú cucumi-nsiá ndè gloria. Te nú quidá quini nèhivì xì-nsiá vichi, dandu nsinuu inì-nsiá ñà-diví ducán nìsa quida stná xì-né xì nècuàchì nìsa càn cuenta xì Dios sàhana.

²⁴ 'Doco mii-nsiá nècuàchì cuìcà, ¡ndahví-nsiá! vachi mate iin vida vaha icúmí-nsiá vichi, doco después mà níhì gá-nsiá nì-íñaha.

²⁵ 'Te ¡ndahví stná mii-nsiá nècuàchì xixí tnaha guá vichi! vachi icúmí sàà iin quivì tnaha inì-nsiá. Te mii-nsiá nècuàchì cudì guá inì-xì sàhà vida-xì vichi, icúmí-nsiá cundoo-nsiá tnùnsí ini, te cuhuun ga inì-nsiá.

26 'Te jndahví stná mii-nsiá nú ndeníhí vaha nsidanicuú nêhivì mii-nsiá! vâchi divi ducán nîsa quida stná yohôtéhè nêhivì vichi, nîsa ndenihi vaha stná nsidaa-né tètñhù cachí cáhàn cuenta xi Dios.

Ndiá ìcà-ndà cuu stnahá ini-ndà sàhà-ndà

27 'Yùhù cachí xì nsidaa mii-nsiá nècuàchì inínì vichi, xiñuhu-ñá cuu inì-nsia sàhà nêhivì xiní ùhì xì-nsiá, te obra vaha quida stná-nsiá sàhà ana cahíchì ini xì-nsiá.

28 Te cáhàn viì stná-nsiá xì nêhivì xícàn chihán dìquì-nsiá; te càcàn tàhvi stná-nsiá nùu Dios sàhà nêhivì quidá quini xi-nsiá.

29 Te nú ni caní iin tiàa iin ladu nùu-nsiá, dandu danácuíco stná-nsiá inga ladu nùu-nsiá; te nú candiáá iin tiàa sacú ndixí-nsiá, te cuní stná-te candiaa-tè dùhñu-nsiá, dandu màsà cuídáhàn-nsiãñà nùu-té.

30 Nsidaa ana xícàn iñàha nùu-nsiá, cuàha-nsia nècuàchìmà, te nú ni cándiáá-né iñàha xi-nsia, màsà nándácàn gà-nsiãñà.

31 Nacua cuní mii-nsiá quida nêhivì xì-nsiá, divi ducán xiñuhu quida stná mii-nsiá xì-né.

32 'Vâchi nú cuisì nêhivì cuú inì-xi sàhà-ndà cuú stná ini-ndà sàhà-xí, dandu mà cuáha Dios premiù sàhájàn, vâchi ducán quidá stná ndéni nêhivì cuáchi nì cui, cuú ini-né sàhà nècuàchì cuú inì-xi sàhà mii-né.

33 Te nú cuisì quida-nda obra xì nêhivì quidá stná obra xì-ndà, dandu mà cuáha Dios premiù sàhájàn, vâchi divi ducán xiquida stná ndéni nècuàchì cuáchi nì cui.

34 Te nú cuisì sáha too-nda dihùn nùu nêhivì ndiatu-nda danáa xì nùu-ndà, dandu mà cuáha Dios premiù sàhájàn, vâchi ndè stná nêhivì cuáchi, ducán xiquida stná-né, sáha toó stnahá stná-né dihùn, te naquíhín tú-néa.

35 Ñàyùcàndùá, (cachí xì-nsiá), xiñuhu-ñá cuu ini-nsiá sàhà nêhivì xiní ùhì xì-nsiá, te quida stná-nsiá obra xì-né, te cuàha toó stná-nsiànè iñàha, te màsà cúníhñú ini-nsiá naquihìn-nsia dihùn mà, dandu cahnú coo premiù xi-nsia, te cunduu ndisa-nsia dèhe Yua-nda Dios iá dìquì-xí ansivi, vâchi mii-yá, quidá stná-yà favor xì nêhivì mà túha naquimanì xì-yá, xì stná nêhivì malu.

36 Ñàyùcàndùá, nacua cuhí ini Yuandiaha-nsiá nsidaa nêhivì, divi ducán ndiá ìcà stná mii-nsiá quida-nsia, cuhi stná ini-nsiá nsidaa nêhivì.

37 'Màsà dácuídâ cuàchi tnahá-nsiá, dandú mà dácuídâ cuàchi stná Dios mii-nsiá. Màsà dáquêe cuàchi stnahá-nsiá dìquì-nsiá, dandu mà dáquêe cuàchi stná Dios dìquì mii-nsiá. Te cuicahnú stnahá stná ini-nsiá sàhà-nsiá, dandu cuicahnú stná ini mii-yá sàhà-nsiá.

38 'Nú dacútâhvi stnahá-nsiá iñàha, dandu icúmí stná-nsiá nìhítâhvi-nsiá (nùu mii-yá), te ñà-ndùá cuàha-yansiá cundua na ian xiin-nda nùu, te itácùha viì medida mà, ndè quidíníhñí-teá ñà-quêe tñua, te sádi vaha-téa, dècuèndè chiyódo gá stná-teá nùu-ndà. Pues, ducán iá stná na níhítâhvi-nsiá nùu mii-yá. Vâchi divi vara chitácùhá-nsiá icúmí stná-nsiá nacuitacùhá-nsiá.

39 Dandu nì nacani-ya xì-né iin ejemplu, te dohó nì cachi-yà:

—Nècuàchì cuaá, ¿a vátùni dacúndéhe stnahá-né ichì? ¿Amádi dácôyo nihni stnahá-né ini xìchi?

40 'Cunaha-nsiá, ni-iin tiàa làcà dàcuàhá nùu iin maestru, màdiá chicá ndiáá-né nùu maestru xi-ne mà. Còó. Doco nú sàni nsihi nì cutùha vaha-ne, dandísá, nahi maestru-mà cunduu stná-né.

41 'Màsà (cuítnùhu tnahá-nsiá), vâchi nú jaan, dandu queámà na ian nandúcú iin tiàa iin xèhè tii inácaa nduchínúu ñanìtnaha-ne. Doco ini nduchínúu mii-né inácaa stná iin ñà-chicá cahnú na iin sì-ndùhú yutnù, te có-quíhín casu-né.

42 Màsà (cuítnùhu tnahá-nsiá, cachí), vâchi ducán queámà na ian cachí iin-nsia xì iin ñanìtnaha-nsia: “Nacoo-ní yùhù taví xèhè tii inácaa dacúcuín

nduchìnú-ní”. Doco nècuàchì cachí ducán, dananí uun-ne ndiaá ndisa-ne, vèchi inácaa stná iin ñà-càhnú nduchìnú mii-né, te có-quihín casu-nè. Dihna xiñuhu tavà-né ñà-jaàn nù mii-né, dandu vètùnì cutùì vèi nù-né ñà-tavà-né xèhè tii inácaa nduchìnú ñanìtnaha-nemà.

Nansa nacuni-ndà ana nduú nèhivì vaha, te ana nduú nèhivì malu

⁴³ 'Nú iá vaha iin yutnú fruta, mà cuáha-nù fruta chicuéhè. Te iin yutnú iá cuéhè-xi, mà cuáha stná-nu fruta vaha.

⁴⁴ Vèchi sàhà fruta-numa cundáa ini-ndà, a yútñu vaha nduú-nu, ò á cóó. Na iin yutnú iñù, de por sí, có-càná sì-higu nù-nú. Stná sì-uva, mà cuídá-ndá quisì mà nù iin nducu yòhò iñù.

⁴⁵ (Te ducán iá stná xì mii-nsiá.) Iin nècuàchì vaha, cuàhà ñà-vaha ñuhú ini anima-nè; te ñàyùcàndùá, divi palabra vaha ma nduá cachí-nè. Doco iin nècuàchì malu, cuàhà ñà-chìcuéhè ñuhú ini anima-nè, ñàyùcàndùá ñà-chìcuéhè nduá cachí stná-nè. Vèchi ñà-ñuhú chitu ini anima-ndà, divi nduá cáhàn-ndà sàhà-xí.

Ejemplu sàhà ùì vehe

⁴⁶ 'Mii-nsiá, “Stoho-nsì Señor” cachí-nsiá xí, doco ¿índù chuun có-càhvì-nsiá ñà-ndùá cachí xì-nsiá?

⁴⁷⁻⁴⁸ Vichi cuàhìn nacani xì-nsiá sàhà nèhivì quíhvi ichì yùhù, te iníni ví-né palabra xi, quidá-néà cumplir. Nècuàchì xíquida ducán, queámà na ian nì quida iin tiàa na ní quidayucun-nè vehe-ne, cunú nì sate-ne ndè nì natùì cavà, dandu nì chicaa-nè cimientu xan. Daaní, después nì quixi tèñuhu cuàhà, nì xìnu-tè nì dùcùn-te ndè icà vehe ma, doco cónì ndùá, vèchi nù cavà indúhà.

⁴⁹ 'Doco nèhivì iníni uun xi ñà-ndùá cachí, te có-quihín casu-nè sàhà-ñá, ducán cuu stná xì-né na ian nì quida inga tiàa, nì quidayucun-nè vehe-ne nù ñuhù úùn, còò cimientu xan. Dandu nì xìnu stná tèñuhu nì dùcùn-te ndè icà vehe ma, te vichi vichi nì ndua iá; nì chàhmà dahuan —nì cachi Jesús.

7

Nansa nì dándùvaha Jesús iin tiàa quidáchúùn nù iin capitán

¹ Daaní, nì nsihi nì càhàn-yà nì inini nsidaa nèhivì yucán, dandu cuàhàn-yà ñuu Capernaum.

² Te yucan iá iin tiàa nduú capitán dandacú, te icúmí-nè iin mozo mà nì cuàhà nù-né, doco sà nì quicuehè nècuàchì mà, meru cucáhvì-nè.

³ Ñàyùcàndùá, na ní xinitnùhu capitán mà sàhà-yá, dandu nì cana-ne itnii nècuàchì sahnú dandacú nù nècuàchì raza Judea, te nì techuún-né nècuàchì mà ñà-cùhùn-nè cuacundahví-nè nù-yá ñà-quixi-ya dándùvaha-ya mozo mà.

⁴ Ñàyùcàndùá, nì casaà nècuàchì sahnù mà nù-yá, te nì casacundahví-nè nù-yá, cachí-nè:

—Quida sacù-ní favor xì capitán mà, vèchi vaha ndisa ini-nè.

⁵ Cuú ini-nè sàhà nèhivì raza-ndà. Te nì chindee stná-nè nì cuyucun iin veheñuhu xi-nsi.

⁶ Daaní, nì sacatnahá-yá xì nècuàchì mà cuàhàn-yà. Te na sá-ítuú-yá sà-yà vehe capitán mà, dandu vèxi iin ùì amigo xi-ne, nihí-né razón xi nècuàchì mà vèxi nù-yá, te dohó cachá:

—Señor mío, màsà dándóhò gà-ní mii-ní sàhí, vèchi có-nàtùì yàha-ní vehi.

⁷ Nì có-nàtùì stnàì tnatui ndé iá mii-ní. Cuisì icúmí-ní cachí-ní, dandu nduvàha mozo xi.

⁸ (Ináhí), vèchi iá inga nèhivì dandacú nù yùhù, te yùhù dandacú stnàì nù tè-xínduu soldadu xi; te nú cachí xì iin-tè: “¡Cuahán!” dandu cùhùn-te; te ò

nú cachî xî ingà-te: “¡Naha!” dandu quidá stná-teá; te ò nú cachî xî mozo xi: “Dohó quido”, dandu quidá stná-teá. Ducán cachí razón xi capitán mà.

⁹ Na ní nsihi nì inini Jesús razón mà, dandu nì ndulocó-yà sàhà nècuàchìmà, te nì nacuico-yà yàtà-yà nì indehè-yà nècuàchì nchícùn mà, te nì cachi-yà xì-né:

—Cunaha-nsiá, có-xinî nì-iin nèhivì raza-ndà Israel xiníndísà vaha guá nahi capitán yohó.

¹⁰ Dandu amigo xi capitán mà, mànuhù-né vehe nècuàchìmà, te nì xini-nè sàni nduvàha mozo cuhí mà.

Nansa nì dãnátíacú Jesús dèhe iin nècuàchì cuaán

¹¹ Daaní, nì yàha iin tiempu, te cuàhàn-yà inga ñuu nani Naín, te cuàhà nècuàchì dacuahá-yà xínchicùn xì-yà, te cuàhà stná nèhivì dava ga.

¹² Te sà-ítúú-yà sàà-yà yehè cahnú ndé quíhvi-nda ñuu mà, te nì xini-yà yucán vaxi nèhivì xínsida xi iin nsii. Vaxi stná dihi nsii ma, cutnáhá-né xì cuàhà nèhivì. Sàni xihì stná iin nècuàchì ñàhà mà, te mindaa dèhe-ne nduú nsii cuàhàn cundùxin vichi.

¹³ Doco na ní xini Stoho-ndà Señor nècuàchìmà, nì cuhi ini-yànè, te nì cachi-yà xì-né:

—Màsà cuácú gà-ní.

¹⁴ Dandu nì tnàtuu-ya nùu caja mà, te nì chituu-ya dìnìndàhá-yà ìcà-nú. Ñàyùcàndùá, nì cucuítà tiàa xínsida xi-nú. Dandu nì cachi-yà xì nsii ma:

—Ndacuiin-ní, cachî xì-ní, xu.

¹⁵ Dandu nsii ma, nì ndacòo-ne nì quesaha-né nì nacaHà-nè. Dandu nì cachi Jesús xì dihi-né:

—Yohó iá dèhe-ní.

¹⁶ Dandu nì cayùhí nsidaa nèhivì mà, te nì candenihi vaha-ne Dios, cachí-nè: —Vichi ndisa, yohó sàni ndecunu ana vaxi cáhàn razón ndiaha xí Dios, te cuàhà sàstnùhù ñà-ndùá quidá-yà.

Te dava ga-nè xícatchi stná-nè:

—Sàni indehè ndahví Dios ndohó tè-nduú nèhivì xí-yà.

¹⁷ Ñàyùcàndùá, nì xitià palabra sàhà Jesús inicutu ladu Judea yucán, xì inicutu stná ñuu chicá xica.

Nansa nì naxiconihí Jesús nùu nèhivì nì techuún Juan Bautista nì quixi nùu-yà

¹⁸ Daaní, nècuàchì dacuahá Juan, nì nacani-ne xì nècuàchìmà nsidaa ñà-ndùá quidá Jesús.

¹⁹ Ñàyùcàndùá, nì cana Juan mà ùi tiàa dacuahá-né, te nì techuún-né nècuàchìmà ñà-cùhùn-nè nùu-yà ndàcàtnùhù-né nùu-yà a ndísá mii-yà nduú ana ndiaha icúmí quesaa, te ò inga ana vaxi cundiatu-ne.

²⁰ Ñàyùcàndùá, cuàhàn nècuàchìmà ndé iá-yà, te nì cachi-nè xì-yà:

—Juan Bautista nì techuun-xi-nsí vaxi-nsi yohó ñà-ndàcàtnùhù-nsí nùu-ní, ¿a divi mii-ni nduú ndisa ana ndiaha icúmí quesaa, te ò inga ana vaxi cundiatu-nsí?

²¹ Daaní, divi hora xíndoo nècuàchìmà yucán nì dándúvaha-ya cuàhà nècuàchì cuhí. Te nì nduvàha stná cuàhà nècuàchì ñuhú ñà-malu inì-xi, xì cuàhà stná nècuàchì cuaá nì dãnátù-ya nùu-xí.

²² Dandu nì cachi-yà xì tiàa nì caquesaa mà:

—Cuahán-nsià cachitnùhu-nsia xì Juan sàhà ñà-ndùá nì xini-nsia yohó, xì ñà-ndùá nì inini-nsia, te cachi-nsià xì-né nansa nì cuu nì natùinuù nècuàchì cuaá, te nì nacaca stná nècuàchì xicácuéhè, te nì nduvàha stná nècuàchì ndohó cuèhè lepra, te nì nihì stná nècuàchì dòhò nì natiacu tùtnù-né; stná nèhivì nì

xìhì, nì natiacu stná-nè. Te nècuàchì ndahví, sàni nìhìtáhvì stná-nè cunini-ne razón ndiaha xí Dios.

²³ Ñàyùcàndüá, nú cudî ini nèhivì modo xi, dandu contentu ni cúndóó-né —nì cachi-yà.

²⁴ Daaní, na sàmànühù nèhivì nì caquixi nùù Juan mà, dandu nì càhàn-yà xì nèhivì cuáhà ndoó yucán; dohó nì cachi-yà xì-né sàhà Juan:

—Na ní caquee-nsia ñuu-nsià cuàhàn-nsià yucù cundehè-nsiá Juan, ¿a cuàhàn-nsià cundehè-nsiá iin nèhivì (tùha dàma dìni-xí) na iin yutnù ndóyo quidá tàchì? (Còó.)

²⁵ Te nú coó, dandu ¿nansa iá-nè cahan-nsiá? ¿A iin nèhivì ndixí vico nduú-né cahan-nsiá? Còó, vèchi nèhivì ndixí vico, te xíndoo-ne vicò nsìquívì, puru vehe rey xíndoo-ne.

²⁶ Pues nú màdì ducán, dandu ¿nansa iá nècuàchì cuàhàn-nsià cundehè-nsiá? ¿A iin profeta càhàn cuenta xi Dios nduú-né? Pues jaan. Doco màdì cuisì profeta nduú-né, chicá más ndiaá-nè,

²⁷ vèchi divì nècuàchìmà càhàn tutu ì sàhà-xí ndé cachí Dios: Cuàhìn techuín iin tiàa cùhùn, te dihna-ne yàha-ne càhàn-nè xì nèhivì ñà-ndüú razón xi, te ducán nsida viì nècuàchìmà anima-nè, na ian nduviì iin ichì, dandu después yàha stná mii-ní (Cristu), cachí Dios nùù tutu ì mà.

²⁸ Te yùhù, cachí xì-nsiá, nùù nsidaa nèhivì nì tùinuù ñuhívì, còò inga profeta chicá nì quida ndiaha nùù Juan Bautista. Còò ana inga ndudává xì-né. Doco cachí stnáì xì-nsiá, chicá ndiaha coo xi ana cuàhàn cuni tiempu cusahnú Dios ñuhívì yohó, mate nèhivì ùún nduú-né —nì cachi Jesús.

²⁹ Daaní, nècuàchì dachíyàhvì, xì nsidaa stná nèhivì, nì naquimanì-né Dios sàhà ñà-ndüá nì cachi-yà, vèchi cuàhà-né sàni quida ì Juan-nè.

³⁰ Doco nècuàchì fariseu xì nècuàchì ley xi veheñùhu, nì cahíchì ini-nè palabra nì cachi Dios sàhà-né, vèchi cóni sàha-ne cuhì-né quida Juan.

³¹⁻³² Daaní, nì cachi tu Stoho-ndà Señor:

—Cuàhìn cachì xì-nsiá nansa quidá nèhivì tiempu vichì. Dohó quidá-né na quidá ñà-cuati ndoó idádiquí ini iin ñuu, dava caná xì tnaha, cachá: “Siví-nsí, doco nsiohó, có-itàsáhá-ndâ; daaní, xitó tàsí-nsí, doco nsiohó, có-sàcù-ndá”.

³³ (Te ducán iá sàhà Juan Bautista xì yùhù), vèchi nì quixi Juan mà, nìsa ìa-ne yohó, cóni sàxíxí-né comida vàha, ni cóni sàxíhí stná-nè (vinu); ñàyùcàndüá, nì cachi-nsia sàhà-né: “(Tè-loco nduú-te), ádi sàni cundee ñà-malu nùù-té”.

³⁴ Daaní, nì quesaa stná yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhívì, te tùha stnáì cuxi comida vàha, te xihí stnáì (vinu), doco cachí-nsià sàhì ñà-yàha ga ndadí, te cachí stná-nsià ñà-tùhe coho cuahí, dècuèndè iá vàha stnáì xì nècuàchì dachíyàhvì, xì stná nsidaa gá nèhivì cuáchi, cachí-nsià.

³⁵ Doco cunaha-nsiá, nú ndisa ñà-nchìchí ndiaha nduá quidé, te xiní stná inga ana quidá stná ducán, dandu quidáñùhú stná-nè yùhù.

Nansa nì quida Jesús na iá-yà vehe iin nècuàchì fariseu nani Simón

³⁶ Daaní, nì cànà-yá cùhùn-yà vehe iin nècuàchì fariseu ñà-cutnahá-yá xì-né cuxi-ne xì-yá. (Ñàyùcàndüá, cuàhàn-yà yucán), te nì yàha-ya ini vehe nì sàcòo-ya.

³⁷ Te ñuu yucán iá iin nècuàchì ñhàhà có-quidá sahnú. Te nì xinitnùhu nècuàchìmà sà-cuàhàn Jesús vehe nècuàchì fariseu-mà cuxi-ya. Ñàyùcàndüá nì tnii-ne iin quidi tii nì cuyucun yùù finu nani alabastro; ñuhú tàtnà tnàmì quidi ma,

³⁸ te nihí-néa cuàhàn ndé iá-yà. Te nì sàcuìn-nè yàtà-yá yatni nùù sàhà-yá, te sacú cuàhà-né. Te ndutènúù-némà nì dándàxín-né sàhà-yá, dandu nì nsida

ìchí-nèà xì ididíni-né. Nì tutuyuhu stná-nè sàhà-yá, te nì dácánúú-né ñà-tnami ma ìcà sàhà-yá.

³⁹ Doco nècuàchì fariseu nì cana xi-yá mà, inì-ni mii-né nì nacani ini-nè, cachí-nè: “Nú ndisa iin nèhivì vaxi cuenta xi Dios nduú Jesús, dandu mà úhì cundaà ini-nè sàhà nècuàchì ñahà tnií xi (sàhà-né) ñà-nduú nècuàchìmà iin nèhivì cuáchi”. Ducán nì nacani ini nècuàchì fariseu mà.

⁴⁰ Doco Jesús, nì cachi-yà xì-né:

—Iá ñà-nduá cuní cachi xì-ní, Simón.

—Juùn, Maestro, cachi-ní xì —nì cachi Simón mà.

⁴¹ Dandu nì cachi-yà:

—Nì sandoo ùì tiàa, te nduì-nè, xì-inihica-né dìhùn nùù inga iin tiàa. Iin nècuàchìmà, iníhíca-né ùhùn cientu pesu, te inga-nè, cutu ùì dico ùxìn pesu iníhíca-né.

⁴² Doco ni-iin-ne, còò ni-iñàha icúmí-né ñà-danáa-né. Ñàyùcànduá, tiàa iníhíca-né nùù-ximà, nì dándùtù-né cuenta xi nduì nècuàchìmà. Ñàyùcànduá, vichi cachi-ní xì, ¿ìndù tiàa ma chicá cuàhàn cuu inì-xi sàhà nècuàchìmà cahan-ní?

⁴³ Dandu nì cachi Simón mà:

—Yùhù tuxí inì, nècuàchì chicá nì sanihica cuáhà mà, divi cunduu ana chicá cuú inì-xi sàhà nècuàchìmà.

Dandu cachí Jesús xì-né:

—Sàni cachi vàha-ní.

⁴⁴ Dandu nì ndacoto-ya yàtà-yá ndé iá nècuàchì ñahà mà, te nì cachi-yà xì Simón mà:

—¿A xiní-ní nècuàchì ñahà yohó? Na ní quesai, te nì quìhvi vehe-ní, còò tècuí nì chindánuu-ní ñà-ndoo sàhì; doco nècuàchì yohó, ndutènúú-né nì dándàxín-né sàhì, te nì nsida ìchí-nèà xì ididíni-né.

⁴⁵ Te mii-ní, cóni tütúyúhú-ní yùhù na ní casàhú-ní xì, doco nècuàchì yohó, dècuèndè hora nì quesai, có-nàcòó-né ñà-tütúyúhú-né sàhì.

⁴⁶ Te mii-ní, cóni (quidáñúhú-ní yùhù) ñà-dacánúú-ní aceite díní. Doco nècuàchì yohó, tàtnà tnàmì sàni dácánúú-né sàhì.

⁴⁷ Ñàyùcànduá, mate cuáhà cuàchi-ne iá, doco ñà-sàni ñhì-né perdón sàhàmà nduá, (nàhà xìcà), vàchi cuáhà gá cuú ini-nè (sàhì). Doco nú iyuhu cuàchi iá sàni ñhì nèhivì perdón sàhà-xì, dandu chicá iyuhu cuú ini-nè (sàhì).

⁴⁸ Dandu nì cachi-yà xì nècuàchì ñahà mà:

—Sàni xicahnú inì sàhà cuàchi-ní.

⁴⁹ Doco nèhivì dava ga ndoó xixí xi-yá yucán, nì nacani ini-nè, cachí-né (entre mii-né):

—¿Cò-nduá ducán cachi Jesús ñà-jaàn, vàchi mà cúí cuicahnú ini-nè sàhà cuàchi-nda!

⁵⁰ Doco Jesús, nì cachi-yà xì nècuàchì ñahà mà:

—Sàni càcu-ní ñà-nì xinindisa-ní. Vàtùni cùhùn-ní, te contentu ni coo-ní.

8

Nansa nani itnii nècuàchì ñahà nì chindee xi Jesús

¹ Daaní, nì quìhin-ya ìchì cuàhàn-yà nì nacàhin-ya ñuu nahnú te ñuu cuati, càhàn-yà sàhù, cachítnùhu-ya xì nèhivì ñà-nduú razón ndiaha sàhà ñuhivì ù xì Dios. Te cutnáhà stná-yà xì nsì-ùxìn ùì nècuàchì dacuahá-yá,

² xì dava stná nècuàchì ñahà nì dándúvàha-ya. Dava-ne, nìsa ñuhu ñà-malu ini-nè, te dava ga-nè, cuèhè nì sandoho-ne, doco nì dándúvàha-ya nsidaa-né. Iin nècuàchì ñahà mà nani María Magdalena. Ûsà ñà-malu nì tavà-yá nùù-né.

³ Te inga-nè nani Juana, ñahàdihí Chuza, iin nècuàchì dandacú nùù biene xi rey Herodes. Te inga nècuàchì ñahà mà nani Susana, te cuáhà gá stná

nècuàchì ñahà dava ga cutnâhâ xí-yâ cuâhàn-nè, chindéé-nêyâ, te quidá stná-nè cooperar.

Ejemplu sâhà iin nècuàchì xitú

⁴ Daaní, nì quesaa cuâhà nèhivì nì caquixi iin iin ñuu, nì nataca-nè nùu-yá. Te nì càhàn-yâ xì-né, nì nacani-ya xì-né iin historia nduú ejemplu. Te dohó nì cachi-yà:

⁵ —Nì ìa iin tiàa, te cuâhàn-nè chihi-ne. Te nì sate uun-ne tata mà. Ducán nì quida-ne, te dava-ña nì còya mahì ichì. Te yucán nì sànihni nèhivi-ñá; stná laa ndavá ansivi, nì saxì-siá.

⁶ Te dava stná tata mà, nì còya nùu cavà. Te yucán nì xitì, doco nì ìchà, vâchi còò ndèhì.

⁷ Te dava stná tata mà, nì còya mahì iñù, te iin-ni nì sahnua xì-ñá mà. Doco nì dàdâhviamâ-ñá.

⁸ Doco dava stná tata mà, nùu ñuhù vâha nì còya, te nì xitì viiá; ndè ùhùn dico tantu nì cana —nì cachi Jesús.

Dandu fuerte nì cachi-yà:

—¿Ni cúniní vâha nsidaa-nsiá ñà-nduá cachí!

Ñà-nduá dîsâhâ-xí nì nacani Jesús cuâhà ejemplu

⁹ Después nì xicán tnùhù nècuàchì dacuahá-yá nùu-yá, cachí-nè:

—¿Ndíâ nduá cuní cachi ejemplu nì nacani-ní mà?

¹⁰ Dandu nì cachi-yà:

—Sàni sâhatahvì Dios mii-nsiá ñà-cundaà ini-nsiâ sâhà ñuhivì ì xì-yá, mate antes nìsa ìa dèhâmâ. Doco nècuàchì dava ga, còó. Puru ejemplu nacánì xì-né sâhà-ñá màsà cúnitnùhu-ne, mate indéhe-né, te màsà cundâà ini-nè, mate iníní-né.

Ñà-nduá cuní cachi ejemplu sâhà nècuàchì xitú

¹¹ 'Cunaha-nsiá, ñà-yòhó nduá cuní cachi ejemplu mà: Tata mà nduú nahi Palabra xi Dios.

¹² Te tata nì còyo mahì ichì mà nduú nahi nèhivì iníní palabra (xi-ya), dandu vâxi ñà-malu, te dacúxió-si palabra mà ini anima-nè sâhá màsà cúnindísâ-né, te càcu anima-nè.

¹³ Daaní, tata nì còyo nùu cavà mà nduú nèhivì iníní xí palabra ì, te luegu cudî ini-nè sâhâmâ. Doco nahi viu còò yohò-xí nduú-né, iin ratu tii xinindísâ-né, dandu na yâha-ne tnùndoho, luegu nacóó-né palabra mà.

¹⁴ Daaní, tata nì còyo mahì iñù mà nduú nèhivì iníní xí palabra xi-ya, doco cuâhà gá nacánì ini-nè sâhà vida xi-ne ñuhivì yohó; cuú cuâhà ini-nè sâhà biene xi-ne, te cuâhà gá diversión có-ìá vii nandúcú-nê. Ñâyùcànduá, ducán queá xì-né na ian nì cuu xi viu mà, nì dàhvìa nì quida iñù, vâchi có-sâà-nè quida-ne ñà-vâha nacua cuní Dios.

¹⁵ Daaní, tata nì còyo nùu ñuhù vâha nduú nèhivì nihnú ndâcuisì inì-xi; vâha anima-nè, iníní-né palabra vâha ma, te quidá ndisa-neà cumplir, iin-ni nchícùn-nèa, te sâhâmâ nduú-né nahi viu nì cana vii.

Ejemplu sâhà ñuhu itnúù

¹⁶ 'Nú sàni nacahmi-nda iin lámpara, mà chícánì-ndáñâ tixi iin cazuela, ò tíxi iin cama. Còó, icúmíâ cuian ndé ducún ñà-cutnuà nùu nèhivì yâha ini vehe.

¹⁷ Cunaha-nsiá, nsidaa ñà-ìá dèhé, icúmíâ tùi vateá. Vâchi nsidaa ñà-nduá quidádèhé nèhivì, icúmíâ natùì claruà, te cunitnùhu nèhivì sâhà-ñá.

¹⁸ 'Cunini vâha-nsia na sâha xi-nsiâ ichì vâha, vâchi nècuàchì ñuhù (ñà-vâha) inì-xi, chicá más icúmí-nè nihitâhvi-né; doco nèhivì có-ñuhù ndisa (ñà-vâha) inì-xi, mate tuxí ini-nè ìá iyuhá, doco nsidaájàn, icúmíâ cuxio nsiha.

Ñà-nduá nì cachi Jesús sàhà dihi-yá xì sàhà ñani-yà na ní casaà-nè caná-néyà

¹⁹ Daaní, nì sàà dihi-yá xì ñani-yà, doco mànicúì quihvi-ne ndé iá-yà sàhà-ñá cuàhà guá nèhivì ndoó yucán.

²⁰ Dandu nì cachi nèhivì xì-yá:

—Cunaha-ní, tùvèhè cà' iin dihi-ní xì stná ñani-ní; cuní-nè càhàn-nè xì-ní.

²¹ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Nsidaa ana iníní xì Palabra xì Dios, te quidá ndisa-neà, divi-ne nduú nahi dihí, nahi ñani, te nahi cùhe.

Nansa nì quida Jesús nì cucuìn tàchì, te nì nacuñuhu dadí tècuì mar

²² Iin quivì nì nana-ya ini iin lancha, mii-yá xì nècuàchì dacuahá-yá, te nì cachi-yà xì-né:

—Cùhùn-ndà yàha-nda inga ladu mar.

Ñàyùcànduá, nì quihin lancha mà ichì cuàhàn-nu.

²³ Te na xicá-nu cuàhàn-nu mahì mar, dandu nì quidì-yà. Daaní, nì quesaha nì cana iin tàchì fuerte vaxi ndè ñuhù íchì, te nì quesaha cuàhàn chitu lancha mà tècuìí, yáha ga iá peligrú xì nsidaa-né.

²⁴ Dandu nì catnàtuu-ne ndé indúhu-yá quidì-yà, te nì dándácò-neyà, cachí-nè xì-yá:

—¡Maestro! ¡Maestro! ¡Cuàhàn-ndà càhà-ndà!

Ñàyùcànduá, nì ndacuiin-yà nì càhàn-yà nì sadi-yà nùù tàchì mà xì nùù ñà-nàcuáhnú todo tècuìí. Dandu nì cucuìn ì nsidaámà, nì nàcuìn dadí uun.

²⁵ Te nì cachi-yà xì-né:

—¿Índù chuun có-nìhnú vaha ndisa inì-nsia Dios?

Ñàyùcànduá, nì yùhí-nè, te nì ndulocó-nè, cachí-nè iin-ne xì inga-nè sàhà-yá:

—¿Índù clase tiàa nduú ana yohó? Vàchi ndè tàchì xì ndè stná mar dandacú-né nùù-xì, te iníníá-nè.

Nansa nì tavà Jesús cuàhà ñà-malu ñuhú ini iin tiàa ñuu Gadara

²⁶ Daaní, cuàhàn lancha mà, te nì sàà-nu ndè ñuu nècuàchì gadarenu. Frente ladu Galilea indúhu ñuu mà.

²⁷ Te nì nuu Jesús lancha mà nùù ñuhù íchì. Dandu yucán vaxi iin tiàa ñuu mà, ñuhú cuàhà ñà-malu anima-nè. Sàcàní tiempu ñuhá anima-nè. Có-ndixí-né sicoto, ni còò stná vehe-ne, cuisì mahì cueva ndé xí-indùxin nsii iá-nè.

²⁸ Doco na ní xini-nè Jesús, nì ndàhì ndee-né nì sàcuìn sisi-né nùù-yá, te fuerte nì cachi-nè xì-yá:

—Jesús, ¿ndià cunduu-ní yùhù? (Yùhù ináhí), Dèhemanì mii-yá dandacú ndé chicá ansivi nduu-ní. Sacúndáhvî nùù-ní ¡màsà dándóhó-ní yùhù!

²⁹ Ducán nì cachi nècuàchì-mà, vachi sàcàchí Jesús xì ñà-malu mà ñà-nì quèá ini-nè. Vachi antes cuàhà xichi nì dándòhá-nè, ñàyùcànduá nì sàcùnuhni-nè xì cadena xì stná manilla càa, te ducán nìsa là-ne, ndiaá nèhivì-né. Doco siempre sahdé uun-ne ñà-nùhní-nè, te xinúdèhé-nè yucù sàhàn-nè quidá ñà-malu mà.

³⁰ Dandu Jesús, nì xicàn tnùhù-yá nùá, cachí-yà:

—¿Nansa nanu?

Te nì cachà:

—Ejército naní —cachá, vachi cuàhà sàstnùhù ñà-malu ñuhú anima-nè.

³¹ Te nì sacundahvià nùù-yá ñà-màsà dándácù-yá cùhàn cuñuha yavi cunú sàstnùhù.

³² Te yatni yucán iá iin yucù ndé ndoó cuàhà cochi xixáhan-sì. Ñàyùcàndüá, nì xicàn tàhviá nùù-yá áma cuáha-ya permisù cùhàn caquìhvia ini cochi yucán. Te nì sàha-ya permisù.

³³ Dandu nì canacoyo nsidaa-ñá ini tiàa ma cuàhàn, te nì caquìhvia ini cochi mà. Dandu nsidaa quisi mà, (nì culocó-sì); carrera nì canuu-sì candiaa mà nì còyo-sì mar, te nì càhà-sì.

³⁴ Daaní, tè-xíndiaa xì cochi mà, na ní caxinì-te nì cuu ducán, dandu carrera mànuhù-té nì nacani-tè xì nèhivì ñuu yucán xì stná nèhivì ranchu.

³⁵ Dandu ní caquee nsidaa-né vaxi-ne cundaà ini-nè ndiá nduá nì cuu. Te nì casaà-nè ndé iá Jesús, nì xini-nè, yucán iá tiàa nì caquee ñà-malu anima-xi, iá-nè nùù-yá, sàndixí-nè sicoto vichi. Sàni nàcòo nsihi sàxìnitnùnì-nè. Ñàyùcàndüá, yáha ga nì cayùhí nèhivì mà.

³⁶ Dandu tiàa nì caxini nansa nì cuu nì dándúvaha-ya tiàa ma, nì nacani-ne xì nèhivì nì caquesaa mà.

³⁷ Dandu nsidaa nècuàchì ladu Gadara mà, nì sacundahví-nè nùù-yá ñà-nì quèé-yá nùù ladu mà, vachi yúhí cuaá-nè. Ñàyùcàndüá, nì nana tu-ya lancha ñà-cùhùn-yà.

³⁸ Dandu tiàa nì caquee ñà-malu nùù-ximà, nì sacundahví-nè nùù-yá cuní-nè cutnahá-né xì-yá cùhùn. Doco nì techuún-yánè nùhù-nè, cachí-yà:

³⁹ —Xuhun-ní vehe-ní, te nacani nchihì-ní nsidaa favor nì quida Dios xì-ní —nì cachi-yà.

Ñàyùcàndüá, mànuhù nècuàchimà ñuu-nè yucán, te inii ní xicanuu-ne nacánì-né xì nèhivì nansa (nì nduvàha-ne) nì quida Jesús.

Nansa nì dándúvaha Jesús dèhe Jairo, te nì dándúvaha stná-yà iin nècuàchì ñahà

⁴⁰ Daaní, na ní nasaa-yà, nì cacudiì ini nèhivì ndòó yucán, vachi xíndiatu nsidaa-né ñà-nsiaa-yà.

⁴¹ Daaní, nì sàà iin nècuàchì nani Jairo nùù-yá; iin nècuàchì cusáhnû nùù iin veheñùhu nduú-né. Te nì tutuyuhu-né ñuhù nùù sàhà-yá nì sacundahví-nè nùù-yá ñà-cùhùn-yà vehe-ne.

⁴² Vachi mindaa dèheyoco-né iá, nahi ùxìn ùì cuià xicá-ña, doco vichi sàcùcáhvì-ña. Ñàyùcàndüá nì quihin Jesús ichì cuàhàn-yà. Doco cuàhà stná nèhivì cutnahá xí-yá, dècuèndè yáha ga tnuu cuàhàn-nè xì-yá ñà-cuàhà guá-nè.

⁴³ Te mahì nèhivì mà cuàhàn stná iin nècuàchì ñahà, ùxìn ùì cuià sàcuàhàn-nè ndohó-né cuèhè nì, te sàni nsihi dìhùn xí-né cuàhàn nùù cuàhà nècuàchì nì quidatatna xi-né, doco ni-iin nècuàchimà, cónì níhì-né dándúvaha-ñané.

⁴⁴ Te vichi divi ñahà mà nì quixi ladu yàtà Jesús, nì dàcùhùn-nè ndahà-né nùù icà sicoto xi-ya. Te hora nchito ma nì cucuìn nì-né.

⁴⁵ Dandu ní cachi Jesús:

—¿Ana divi nì ducùn ndahà-xí yùhù?

—Ni-iin-nsi —cachí nsidaa-né.

Te Pedro xì compañeru-nè, nì cachi-nè xì-yá:

—Yáha ga ndutnúú, Maestro; tnuu ga vaxi-nda mahì nèhivì. ¿Índù chuun ndàcàtnùhù-ní ana nì ducùn ndahà-xí icà sicoto xi-ní?

⁴⁶ Doco nì cachi-yà:

—Ináhí iá ana nì quida xí ducán, vachi nì cundaà inì nì quide iin milagru.

⁴⁷ Dandu nècuàchì ñahà mà, nì cundaà stná ini-nè ñà-sà-ináhá Jesús ñà-ndüá nì quida-ne. Ñàyùcàndüá, vaxi-ne, ndé quidí cuisì-né nì sàcuìn sísì-né nùù-yá. Te itá nsidaa nèhivì yucán, inínì-né, te nì nacani nècuàchimà xì-yá índù ñà-dìsàhà-xí nì dàcàcùhun-ne ndahà-né icà-yá, te nì nduvàha-ne vichi duha.

⁴⁸ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Hija, sàni nduvàha-ní ñà-nì xinindisa-ní. Vàtùni nùhù-ní vichi, te contentu ni coo-ní.

⁴⁹ Na meru cachí-yà ducan, dandu nì quesaa iin tiàa nì quixi vehe presidente xi veheñùhu ma, te nì càhàn-te xi nècuàchìmà, cachí-te:

—Sàni xihì dèheyoco-ní. Có-xiñhù cuàhachuún gà-ní Maestro.

⁵⁰ Doco nì tiacu Jesús ñà-nduá nì cachì-te, ñàyùcànduá nì cachi-yà xì nècuàchì dàndàcù-mà:

—Màsà yúhì-ní. Cuisì cunihnu vaha inì-ní, te càcu-ña.

⁵¹ Daaní, (nì sàà-yà xì-né), te nì quìhvi-ya xì-né ini vehe. Doco cóni sáha-ya quìhvi inga nèhivì (ndé indúhu nsii ma), cuisì Pedro xì Jacobo xì Juan xì stná yuadíhí-ñâ.

⁵² Vàchi ndoó cuàhà nèhivì, te sacú ndee-né, cána-ne ñà-sàni xihì-ña. Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Màsà cuácú-nsiá, vachi cóni xihì-ña; quídì uun ni-ña.

⁵³ Dandu nècuàchìmà, nì sàcùndiaa-nèyà, vachi ináhà-né ñà-sàni xihì-ña nduá.

⁵⁴ Doco mii-yá, nì cachi-yà ni cáquéé nsiihi-ne fuera. Dandu nì tnii-yà ndahà-ñá, te nì càhàn fuerte-yà, cachí-yà:

—¡Ndacuiin xá!

⁵⁵ Daaní, nì nsiaa tu espíritu xi-ña, te yàchì nì ndacuiin-ña. Te nì dàndàcù-yà daquixí-né ñà-cutiacù-ña.

⁵⁶ Te yuadíhí-ñâ, yáha ga nì ndulocó-nè. Dandu nì cachi-yà xì-né ñà-màsà nácání-né xì ni-iin nèhivì.

9

Nansa nì techuún Jesús ùxìn ùì nèhivì dacuahá-yá ñà-dacuítìà-nè palabra ùì

¹ Daaní, nì cana Jesús ùxìn ùì nècuàchì dacuahá-yá, te nì sàhatahvì-yánè ñà-vàtùni tavà-né nsidanuu clase ñà-malu ñuhú ini nèhivì, te vátùni dandúvaha stná-nè nèhivì cuhí.

² Te nì sàcùnaha-né ñà-cùhùn-nè cachitnùhu-ne xì nèhivì palabra sàhà ñuhivì ùì xí Dios, te dandúvaha stná-nè nècuàchì cuhí.

³ Dohó nì cachi-yà xì-né:

—Ni-iñàha màsà cúnihí-nsiá cùhùn, ni bastón, ni morral, ni dítà, ni dìhùn, ni inga dùhnù-nsiá ñà-nadama-nsia màsà cúnihí-nsiá cùhùn.

⁴ Te nú nì sàà-nsiá iin vehe ndé cundoo-nsia, iin-ni cundoo-nsia yucán dècuèndè cachi sàà quìvì quee-nsia ñuu mà.

⁵ Doco nú có-cùní nèhivì dayáha-ne mii-nsiá, dandu quee-nsia yucán, te nacatù-nsiá sàhà-nsiá còyo yàcá ñuu mà, cundumà seña cóni quidá ví nècuàchìmà (xì-nsiá) —nì cachi-yà.

⁶ Daaní, nècuàchì dacuahá-yámà, nì caquihin-ne ichì cuàhàn-nè, nì nacàhin-ne cuàhà ñuu cuati nì càhàn-nè xì nèhivì nansa iá razón vaha xi Dios, te nì dandúvaha stná-nè nècuàchì cuhí nsidanicuú lugar.

Nansa nì nacani cuàhà ini rey Herodes

⁷ Daaní, rey Herodes, nì xinitnùhu-tè ñà-cuàhà guá milagru quidá-yá, te nì ndulocó-te, vachi cachí dava nèhivì ñà-sàni natiacu Juan (Bautista) nduájàn.

⁸ Doco dava ga-nè, nì cachi-nè divi Elías sàni ndecunu, te ò iin nècuàchì yuhù nùù Dios sàni natiacu.

⁹ Doco Herodes, (nì ndulocó-te), te nì cachì-te:

—Yùhù nì sàhi orden tàhndè dìnì Juan (Bautista). Doco inga nècuàchì càhàn guá nèhivì sàhà-ximà, ¿ana divi nduú-né, te cuàhà guá ñà-quidà stná-nè? —nì cachì-te. Ñàyùcànduá cuní-te cundehè-té Jesús.

Nansa nì dàcútiácú Jesús cuàhà mil nèhivì

¹⁰ Daaní, sàmàndixi nsidaa nècuàchì dacuahá-yá nì cansiaa-nè, te nì nacani-ne xì-yá nsidaa ñà-ndùá nì quida-ne ndé nì sàhàn-nè. Dandu nì nacuaca-ya nsidaa-né cuàhàn cuaán-yá xì-né iin xaan yatni ñuu Betsaida ndé còò nèhivì.

¹¹ Doco cuàhà nèhivì nì tenchicùn xì-yá, vàchi nì xinitnùhu-ne cuàhàn-yà. Ñàyùcàndùá, nì casàhú-yà xì-né, te nì càhàn-yà xì-né sàhà ichì dandacú Yua-nda Dios. Te nì dándúvaha stná-yà nècuàchì cuhí xi-ne.

¹² Dandu nì cuaà quivì yucán. Te ùxìn ùì nècuàchì dacuahá-yá, nì tnàtuu-ne nùù-yá, cachí-nè xì-yá:

—Ndaqundèè-ní xì nèhivì, dandu cùhùn-nè ñuu cuati, te ò ranchu yatni, te nìhì-né ndé cuxi-ne, te cùdù-nè, vàchi yohó ndé ndoo-nda, còò vehe.

¹³ Doco nì cachi-yà xì-né:

—Mii-nsiá dacuxí-nsiánè.

Te nì cachi-nè:

—Cuisì ùhùn pan nihí-nsí, xì ùì siaca. ¿A cuní-ní cùhùn-nsì cuiin-nsi ñà-cuxi nsidaa nècuàchì yohó? —nì cachi-nè.

¹⁴ Vàchi nècuàchì tiàa ndoo yucán, ùhùn mil nduú nsidaa-né.

Dandu nì cachi-yà xì nècuàchì dacuahá-yá:

—Cachi-nsià xì nèhivì ñà-nì mácùndoo-ne ñuhù, iin iin grupu-nè ùì dico ùxìn, ùì dico ùxìn ni cùndúú-né.

¹⁵ Ñàyùcàndùá, ducán nì caquida nècuàchì dacuahá-yá, nì càhàn-nè xì nèhivì, te nì sàcùndoo nsihi-ne.

¹⁶ Dandu nì tnii-ya ùhùn pan mà xì ùì siaca ma, te nì ndacoto ndiaá-yà dìquì-xí, nì naquimanì-yá Dios sàhámà. Dandu nì dàcuàchì-yáña, te nì sàha-ya nècuàchì dacuahá-yá, te nì dasàn-néa nùù nèhivì.

¹⁷ Te nsidaa-né, nì xixi-ne nì ndenuu ini-nè. Dandu nì chivàha-ne ñà-nì cuyodò, te nì chitu ùxìn ùì icà pedazu pan mà.

Nansa nì cachi Pedro ñà-xìndísâ-né ñà-divi Cristu dacácu xi-nda nduú Jesús

¹⁸ Daaní, nì là iin xichi nì quecuaán-yá xì nècuàchì dacuahá-yá, te nì xicàn tàhvi-yá nùù Dios. Dandu después nì ndàcàtnùhù-yá nùù nècuàchì-mà, cachí-yà:

—¿Ana nduú yùhù, cachí nèhivì?

¹⁹ Te nì cachi-nè xì-yá:

—Dava-ne cachí-nè ñà-Juan Bautista nduu-ní. Te dava-ne cachí-nè Elías nduu-ní. Te dava ga-nè cachí-nè iin nècuàchì profeta sàhana nduu-ní, te sàni natiacù-ní vichi cahan-né.

²⁰ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Doco mii-nsiá, ¿ana nduí, cachí-nsià?

Dandu nì cachi Pedro xì-yá:

—Divi Cristu nì quixi nùù Dios nduu-ní.

²¹ Dandu nì dándacú-yá nùù-né ñà-màsà nácání-né xì nèhivì nduú-yá Cristu.

Nansa nì cachitnùhu Jesús icúmí-yâ cui-yà

²² Dandu nì cachi stná-yà xì-né:

—Yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhivì, cuàhà gá icúmí ndohi. Vàchi tè-sàhnú xídandacú, xì stná dùtù xícusahnú, xì stná nècuàchì ley xi veheñùhu, nsidaa-né icúmí-né cahíchì ini-nè yùhù, dandu cacahnì nèhivì yùhù. Doco tìxi ùì quivì icúmí natiacù.

²³ Te nì cachi stná-yà xì nsidaa-né;

—Nsidaa ana cuní cunchicùn xí, xiñuhu naco-ne ñà-nduá cuní inì-ni mii-né quida-ne, te nsiquívì quida-ne cuenta na ian nsidá stná-nè cruz xi-ne cutnáhâ-né xí (ñà-cui stná-nè).

²⁴ Vàchi nsidaa ana cuní dacácu xi vida xi vichi, ñà-dàndáñúhú-nê mii-né nduá. Doco nú ni cuí-nè sàhí, dandu ñà-sàni càcu ndisa vida xi-ne cundua.

²⁵ Vàchi nú ni níhì iin nêhivì nsidaa ñà-lá ñuhiví, ni ñà-jaàn, mà cundúá iin bien xi-ne nú màsà sàa anima-nè cundiatú stná, te càcua.

²⁶ Iin nêhivì, nú cucáhán nù-né coo-ne ladu xi, o nú cucáhán nù-né cunini-ne palabra xi, (ndahví-nè), vàchi icúmí stnáì nacuaí mii-né quívì naxicocuín yùhù ana nduú Tnaha Nêhivì Ñuhiví. Te ndiaha gá coo quívì mà sàhà yùhù, xì sàhà Yuamání, xì sàhà ángel ì cacutnahá xí quixi.

²⁷ Doco ñà-ndáa nduá cachí xì-nsiá, dava mii-nsiá nècuàchì itá yohó, tàñáha ga cui-nsiá, te cuni-nsiá nansa iá ñuhiví ì xí Dios —nì cachi-yà.

Nansa ni nadama Jesús mii-yá ni natnuù nihni ndiaha-yá

²⁸ Daaní, nì nsihì nì cachi-yà ducán, dandu nì yàha nahi ùnà gá quívì, te nì saca-ya Pedro xì Juan, xì Jacobo, cuàhàn-yà xì-né iin yucù ndé cuàhàn-yà càhàn-yà xì Dios.

²⁹ (Daaní, na iá-yà yucán) xícàn tàhvi-yá nùù Dios, dandu ní xini nècuàchì mà tucu nì nàcùnahà-yà. Nì nducuxín yaa sìcoto xi-ya, te tnùù nihni ndiaha-ñá.

³⁰⁻³¹ Dandu nì xini stná-nè, yucán nì canatùì stná ùì nècuàchì (sànaha) iin-ne nani Moisés, te inga-nè nani Elías. Te itá stná ndómà ndatnúhú-ndá xí-yá. Te tnùù nihni stná-ndà, càhàn-ndà xì-yá sàhà nansa icúmí-yâ cui-yà ñuu Jerusalén.

³² Te Pedro xì compañeru-nè, sádì gá vàhná-nè. Doco na ní nsicuihnú vù ini-nè, dandu nì caxini-nè ndiaha gá tnùù nihni-ya, te mimí nì caxini-nè itá stná ùì ndósàhnù-mà.

³³ Daaní, na meru cuàhàn cuxica-nda, dandu ní cachi Pedro xì-yá:

—¡Maestro, nansicáhán-ndá ndoo-nda yohó! Chicá vàha quidavàha-nsi ùnì siahva, ian coo mii-ní, inga stná coo Moisés yohó, te ingà coo stná Elías yohó.

Ducán nì cachi Pedro, vàchi cóni cundáa ini-nè nansa cachí-nè.

³⁴ Daaní, sà-càhàn-nè xì-yá ducán, dandu nì nuu iin vïcò, te nì dàhvi nsidaa-né mahiá. Te nì cayùhì cuaá-nè na ní xini-nè nì cuu ducán.

³⁵ Dandu nì tiacu-nè càhàn iin ana càhàn mahì vïcò mà, te dohó cachí-yà:

—Dêhemaní nduú ana yohó. Cunini-nsia ñà-nduá cachí-yà.

³⁶ Daaní, nì ndacoto nècuàchì dacuahá-yámà, te nì xini-nè ndé cuisì mindaa mii-yá iá yucán. Doco después còò ni-ñàha ni cachí-nè xì ni-iin nêhivì sàhà nsidaa ñà-nduá nì xini-nè yucán.

Nansa ni tavà Jesús iin ñà-malu inácaa nùù iin tèchii

³⁷ Daaní, inga quívì nì nuu-ya xì-né yucù mà vàxi-ya. Dandu nì ndacùhun stnahá-yá xì cuàhà nêhivì sàni nataca.

³⁸ Te iin nècuàchì mà nì càhàn-nè xì-yá, sacúndáhvî fuerte-nè nùù-yá, cachí-nè:

—Maestro, sacúndáhvî nùù-ní, cundehè ndahví-ní tèchii xí, vàchi mindaa-té nduú dèhì.

³⁹ Cunaha-ní, iin ñà-malu dandoho-xi-té, dandáhià-te, te xíhì ihí-te quidá, queé chihíñù yuhù-té: quini ga quidá xì-té, có-cuníà nacoà-te.

⁴⁰ Ñàyùcàndúá nì sacundáhvî nùù nècuàchì dacuahá-ní ñà-tavà-nèà, doco mànicúì.

⁴¹ Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Ndahví-nsià, vèchi mà túha-nsia cunindisá-nsiá, ni có-sâà-nsià cundaà inì-nsia. ¿Nadaa ga quivì icúmî coo guè xì-nsiá, te quidandee gá stná inì sàhà-nsiá? Pues cundaca-ní dèhe-ní quixi —nì cachi-yà.

⁴² Daaní, sàvaxi-ne xì-té, te nì ducùn ñà-malu-te ñuhù ní sahnì ihá`-te. Ñàyùcàndùá, nì sadi-yà nùá, te nì dándúvaha-yàte. Dandu nì quida-yàte entregar nùu yua-té.

⁴³ Te nsidaa nèhivì ndoó yucán, nì ndulocó cuàhà-né ñà-ndiaha guá nì quida Dios.

Daaní, na ndulócô guá-nè sàhà nsidaa obra nì quida-ya, dandu nì cachi-yà xì nècuàchì dacuahá-yá:

⁴⁴ —Cunini vaha-nsia palabra cuàhìn cachì xì-nsiá. Yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhivì, icúmî yàhi coi ndahà nèhivì (malu), vèchi iá iin tiàa cuàhàn quida xí entregar —nì cachi-yà.

⁴⁵ Doco nècuàchìmà, cóni cundáà ini-nè ñà-ndùá nì cachi-yà, vèchi nì là dèhé chuun ma nùu-né; ñàyùcàndùá, cóni sánhì ini-nè. Te yúhì stná-nè ndàcàtnùhù-né nùu-yá sàhámà.

Nansa nì cachi Jesús ana chicá ndiaá

⁴⁶ Daaní, nì quesaha-né nì cuàà-nè ndàcàtnùhù stnahá-né nùu-né ana chicá ndiaá.

⁴⁷ Dandu nì cundaà ini-yà nansa xínacani ini-nè, te ñàyùcàndùá nì nacua-ya iin tètii nì chicanì-yàte iladú-yà,

⁴⁸ te nì cachi-yà xì nècuàchìmà:

—Nú sàhà yùhù quidáñúhú iin nèhivì tètii yohó, dandu dava-ni queá na ian yùhù quidáñúhú-nè. Te nú yùhù quidáñúhú-nè, dandu iin-ni queá ñà-quidáñúhú stná-nè ana nì techuun-xí vaxi. Vèchi nècuàchì chicá niñnú ndáhvì inì-xi, divi nduú ana chicá ndiaá ndisa.

Nècuàchì có-xinì ùhì xì-ndà, favor xi-nda iá-nè

⁴⁹ Dandu nì cachi Juan xì-yá:

—Maestro, nì xini-nsì iin tiàa tavá xi ñà-malu nùu nèhivì, te quivì mii-ní ndàcùcahan-né. Doco có-nduú-né iin ana cutnáhâ xì-ndá xicánúú. Ñàyùcàndùá, nì sadi-nsì nùu-né ñà-màsà quidá gá-nè ducán.

⁵⁰ Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Còò, màsà cádi-nsià nùu-né, vèchi nsidaa ana có-xinì ùhì xì-ndà, favor xi-nda iá-nè.

Nansa nì cachi Jesús na ní cuni Jacobo xì Juan càcàn-nè quixi castigu nùu ana cóni quidáñúhú xí-yâ

⁵¹ Daaní, na sá-ítúú tiempu nana-ya ansivi nùhù-yà, dandu nì quihin-ya ichì cuàhàn-yà ñuu Jerusalén, iin-ni niñnú ini-yà sàà-yà yucán.

⁵² Te nì techuún-yá itnii tiàa codònuú nùu-yá ñà-cachitnùhu-ne icúmí-yâ yàha-ya ichì yucán. Ñàyùcàndùá, nì casaà tiàa ma iin ñuu tii nècuàchì raza samaritanu, cuàhàn-nè nanducu-né ndé coo-ya nì cùì.

⁵³ Doco nècuàchì ñuu mà, ni loho cóni cándísâ-né coo chii-yá ñuu-nè, vèchi sàni xinitnùhu-ne ñà-ichì Jerusalén nduá cuàhàn-yà.

⁵⁴ Ñàyùcàndùá, ùì nècuàchì dacuahá-yá nani Jacobo xi Juan, na ní tiacu-nè ñà-ducán nì cachi nècuàchì ñuu mà, dandu nì cachi-nè xì-yá:

—Stoho-nsì Señor, ¿a có-cunì-ní dandacú-nsí còyo ñuhu ansivi, te coco nsihi nèhivì ñuu yohó, vèchi ducán nì quida stná Elías sàhana?

⁵⁵ Doco nì dà-íhì Jesús nècuàchìmà, cachí-yà:

—Mii-nsiá, có-cundáà inì-nsia nansa ndiá ìcà-nsiá cunihnu vaha inì-nsia.

⁵⁶ Vàchi yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhìví, ¿índù divi chuun nì quesai ñuhìví yohó? Pues divi sàhà ñà-dacácuì nèhivì, te màdiá dandáñúhì-nè —nì cachi-yà.

Dandu cuàhàn-yà xì-né inga ñuu chicá nùu-xí.

Ñà-nduá nì cachi Jesús xì nèhivì cuní cunchicùn xì-yá

⁵⁷ Daaní, na xicá-yá xì-né ichì, nì càhàn iin tiàa xì-yá, cachí-nè:

—Yùhù, dispuestu ié` cunchicùn mii-ní ndéni nì cui ni cúhùn-ní, Señor mío.

⁵⁸ Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Lusu, iá nchihò-sí, te laa ndavá ansivi, iá stná tacà-si; doco yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhìví, còò ni-iin lugar ndé cunduhí cùdì.

⁵⁹ Daaní, nì cachi-yà xì inga nèhivì:

—Cunchicùn-ní yùhù.

Te nì cachi nècuàchì mà:

—Señor mío, dihna ni núhì ñà-coo chii gué` vehi dècuèndè (ni cuí) yué, te nì ndùxin-ne.

⁶⁰ Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Nècuàchì có-lá vida anima-xi, divi ni cúxin xi nsì-xi. Doco mii-ní, cuahán-nì cachitnùhu-ní razón sàhà ñuhìví ìì xí Dios.

⁶¹ Dandu inga nèhivì, nì cachi-nè xì-yá:

—Yùhù, cunchicùn mii-ní, Señor mío. Doco dihna ni núhì (coo chí) ndaquindèi xì nèhivì vehi.

⁶² Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Iin nèhivì sà-itnìí-xí yàtà, nú cuisì yàtà-né indéhe-né, dandu mà quéé víámà. Te ducán iá stná xì iin nèhivì (mà iin-ni nihnú ini xì yùhù), mà cùì sàà-nè cunduu-ne nèhivì xí ñuhìví ìì xí Dios.

10

Nansa nì techuún Stoho-ndà Señor 70 nèhivì xì-yá ñà-cùhùn-nè càhàn-nè palabra xi-ya

¹ Daaní, na ní nsihi nì cuu ducán, dandu nì nacàxin Stoho-ndà Señor ùni dico ùxin (70) tiàa, te nì techuún-yánè cùhùn-nè ùi ùi-nè codònuè-né nùu-yá nacàhin-ne nsidaa ñuu xì nsidaa xaan ndé icúmí-yá yàha stná-yà.

² Ñàyùcànduá, nì cachi-yà xì-né:

—Ñà-ndàà nduá, cuàhà nèhivì (tàñáha ga cunindisá). Te na iin cosecha cahnú ndanihi-nda nduú-né, doco sacu nèhivì nduú ana (chindéé xí-ndá) ndanchitoa. Ñàyùcànduá, càcàn tàhvi-nsiá nùu Lamú dandacú sàhà chuun yohó ñà-nì téchúûn gá-yà nèhivì cùhùn quida xi chuun (ìì xì-yá), vàchi na ian ndanchító iin cosecha ndiaha nduá.

³ Vàtùni cùhùn-nsiá vichi. Yùhù techuún mii-nsiá cùhùn-nsiá cacanu-nsia mahì nèhivì dàná, cunduu-nsia nahi lelù xicánúú mahì lobu.

⁴ Doco màsà cúnihí-nsiá ni-iin itni cuñuhu dihùn, ni stná morral xi-nsia, ni inga ndisàn-nsiá. Te ni-iin nèhivì màsà cásàhú xì-nsiá ichì.

⁵ Te nú sàni sàà-nsiá iin vehe ndé cundoo-nsia, dandu cachi-nsiá xì stoho vehe ma: “Ni cundóó mánì mii-nsiá nèhivì vehe yohó”.

⁶ Dandu nú ndisa ndoó nèhivì tùha cundoo ndiaha vehe ma, dandu vátùni. Doco nú coó, ni cúnàhá ñà-nduá nì cachi-nsiá.

⁷ Cuisì iin-ni vehe cundoo-nsia, te cuxi-nsia te coho-nsia ñà-nduá sáha nècuàchì divéhé-xímá mii-nsiá. Vàchi nsidaa ana quidáchúûn, xiñuhu cuàha xi-né iin algu. Màdì vehe yohó vehe yucán cundoo-nsia, còò; iin-ni ni cundóó-nsiá cuisì iin-ni vehe.

⁸ Te nú ni sàà-nsiá iin ñuu, te candísà nèhivì cundoo-nsia yucán, dandu ñà-nduá sáha-nsiá, divi ñà-jaàn nduá cuxi-nsia.

⁹ Te dandúvaha stná-nsià nècuàchì cuhí ndoó yucán, te dohó cachi-nsià xì nèhivì yucán: “Vichi sàni quesaa razón sàhà ñuhivì ìì xí Dios ndé ndoó-nsiá”, cachi-nsià.

¹⁰ Doco nú nì sàà-nsia iin ñuu, te có-xiníndísâ nèhivì yucán mii-nsiá, dandu màcuíta-nsia mahì ichì cahnú ñuu mà, te cachì-nsia xì-né:

¹¹ “Dècuèndè yàcá ñuu-nsià nì tñi sàhà-nsí, icúmí-nsí catù váha-nsiñà còya, (vàchi ndahví gà modo xi-nsia). Doco cunaha váha-nsia, yohó ndé ndoó-nsiá sàni quesaa stná razón sàhà ñuhivì ìì xí Dios (mate cóni ndúlócô-nsià)”. Ducán cachi-nsià (xì nèhivì ñuu mà).

¹² Te yùhù cachí xì-nsiá na sàà quivì juiciu, dandu chicá cuàhà castigu icúmí nèhivì ñuu mà nihì-né nùù nèhivì (malu) ñuu Sodoma.

¹³ ¡Ndahví nèhivì ñuu Corazín! ¡Ndahví stná nècuàchì ñuu Betsaida! Vàchi cuàhà milagru fuerte nì xini-nè, (te cóni ndúlócô-nè). Doco cunaha-nsiá, nú ducani ni coó stná milagru mà ñuu Tiro, ò ñuu Sidón nì cùí, dandísá, yàchì naxicocuñ inì nècuàchì ñuu mà sàhà cuàchi-ne, te nàcùndixi ndahví-nè nàcùndoo-ne mahì yàà tutnù, (te cunduamà seña ñà-ndisa cuhí ini-nè mii-né sàhà cuàchi-ne).

¹⁴ Te quivì cuu juiciu, chicá iyuhu castigu icúmí nihì nèhivì ñuu Tiro mà, xì nèhivì ñuu Sidón mà, te chicá fuerte coo castigu xi ñuu Corazín xì ñuu Betsaida mà.

¹⁵ Stná nècuàchì ñuu Capernaum, mate tuxí ini-nè nana ducún-nè ndè gloria, doco còó, ndè andea icúmí-né nuu-ne.

¹⁶ Cunaha-nsiá, nú ni quihín casu nèhivì sàhà ñà-nduá cachí mii-nsiá, dandu iin-ni queámà na ian quihín casu stná-nè yùhù. Te nú ni cáhìchì ini-nè mii-nsiá, icúmí quee stná mà na ian cahíchì stná ini-nè yùhù. Te nú yùhù ni cáhìchì ini-nè, dandu iin-ni quee stná mà na ian sàni cahíchì stná ini-nè mii-yá ana díchúún-xí vaxi.

Ñà-nduá nì cachi Jesús xì 70 nèhivì nì dàcuítia xì palabra xi-ya

¹⁷ Daaní, nì naxicocuñ ùni dico ùxin (70) nècuàchì dacuahá-yá, te cudí ini-nè, cachí-nè xì-yá:

—Cunaha-ní, Stoho-nsí Señor, dècuèndè stná ñà-malu nì cundee-nsí nùù-xí ñà-nì ndacùcahan-nsí quivì-ní.

¹⁸ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Nì xini stnái ñà-malu cusáhnù, nì quea ndè gloria vaxan, nì nacava na ian nì tàsa.

¹⁹ Cunaha-nsiá, vichi sàni dáníhítáhvì stnái mii-nsiá ñà-nú ni cuánihni-nsia còò ò siduhma, dandu (còò ni-íñàha cuu xi-nsiá); te vátuni cundee stná-nsiá nùù nsidaa ñà-malu, mate yáha ga xiní ùhiándó, te yáha ga nacúndéa, doco còò ni-íñàha cuu xi-nsiá.

²⁰ Xiñuhu cudí ini-nsiá vichi, doco màdi sàhà-ñá vátuni nì cundee-nsiá nùù ñà-malu. Còó, cuisì xiñuhu cudí inì-nsia sàhà ñà-sàni sàcùtandiaa quivì-nsiá nùù (tutu iá) ansivi.

Ñà-nduá disàhà-xí nì cudí ini Jesús na ní nsiaa nècuàchì dacuahá-yá

²¹ Divi hora yucán nì cudí ini Jesús nì quida Espíritu ìì xí Dios, te nì cachi-yà (xì Yuamánì-yá):

—Ndeníhí vahi mii-ní, Yuamánì Dios; vàchi mii-ní nduu-ní Stoho ansivi xì ñuhivì. (Te palabra ìì xí-ní), sàni chitnùnì inì-ní ndòò dèhá` nùù nècuàchì nchichí; doco nùù nècuàchì nihnú ndahvi inì-xi nahi ñà-cuati, sàni dàtnùù-ní sàxínitnùnì-nè. Ducán iá, vàchi ñà-jaàn nduá nì chitnùnì inì-ní quida-ní, te nì cudí inì-ní coo ducán —nì cachi-yà xì Yuamánì-yá.

²² Dandu nì cachi stná-yà:

—Nùù Yuamání sàni nìhítáhví dandacuí nùù nsidanicuú iñàha; te còò ni-iin nèhivì ináhá ana nduú yùhù, cuisì mii-yá; te cuisì yùhù ináhá stnái mii-yá, cuisì yùhù xì stná nèhivì cuní cundaà inì-xi sàhà-yá —nì cachi-yà.

²³ Dandu nì nacuico-yá nùù nècuàchì dacuahá-yá, te nì cachi-yà xì-né:

—Nansicáhán mii-nsiá, vàchi ndiaha gá iá ñà-ndúá sàni xinìnùù-nsiá.

²⁴ Cunaha-nsiá, cuàhà profeta sànaha, xì cuàhà stná rey, nìsa cuni-nè cundehè-né ñà-ndúá sàni xini mii-nsiá, doco cóni nìhítáhvì-né cuni-nèà. Te nìsa cuni stná-nè cunini-ne ñà-ndúá sàni inini mii-nsiá, doco cóni sàà-nè nìhítáhvì-né cunini-neà.

Nècuàchì samaritanu vaha inì-xi

²⁵ Daaní, nì ndacuiin iin nècuàchì ley xi veheñùhu, cuní-nè cundaà ini-nè nansa naxiconihí Jesús nùù-né. Te dohó nì cachi-nè xì-yá:

—Maestro, ¿ndiá ndúá quide, te nìhítáhví vida ndiaha nicanicuahàn?

²⁶ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—¿Nansa cachí tutu nduú ley xi Dios? Sàni cahvi-niá. Pues ¿nansa cachá?

²⁷ Dandu nì cachi nècuàchì-mà:

—Dohó cachá: “Icúmí-ndá cuu ini-ndà sàhà Stoho-ndà Dios xì nsidanicuú anima-ndà, xì nsidanicuú ini-ndà, xì nsidanicuú valor xi-nda, xì nsidanicuú stná sàxinítnùní-ndà. Te nacua cuú ini-ndà sàhà mii-nda, ducán icúmí stná-ndà cuu ini-ndà sàhà ñanìtnaha-nda”.

²⁸ Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Cachí vaha-ní. Ducán quida-ní, dandu nìhì-ní vida ndiaha nicanicuahàn.

²⁹ Doco nècuàchì-mà, có-cuní-nè cachi nèhivì xì-né tonto iá-nè, ñàyùcandúá, nì cachi-nè xì-yá:

—Doco ¿indù clase nèhivì cachí xì-ndà nduú ñanìtnaha-nda?

³⁰ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—(Cunini-ní historia.) Nìsa à iin tiàa ñuu Jerusalén, te nì quee-ne cuàhàn-nè inga ñuu nani Jericó. Doco (ichì mà) nì ndacùhun tnahá-né xì itnii tècuìhnà. Te nì sadì-te nùù-né, nì xidacuihna-té nsidaa sìcoto xi-ne, nì sahnì cuì-tené, grave nì dānācuèhè-tené, te cuàhàn-te.

³¹ Daaní, nì cuu nì yàha iin dùtù ichì mà. Te nì xini-nè indúhu nècuàchì nì nacuehè mà, doco iladú nì yàha-ne.

³² Daaní, yucán nì yàha stná iin tiàa levita (quidáchúùn veheñùhu), te nì xini stná-nè nècuàchì-mà. Te divini iladú nì yàha stná-nè.

³³ Daaní, ichì yucán nì yàha stná iin nècuàchì ñuu Samaria, te na ní sàà-nè ndé indúhu nècuàchì-mà, nì xini-nè nècuàchì-mà, te nì cuhi inì-ñané.

³⁴ Nì tnàtuu-ne nì quidatatna-né ndé nì nacuehè xi nècuàchì-mà, nì dàquée-ne aceite xì vinu, te nì chidúcùn-nèà. Dandu nì chindànùú-ñané quisì ndacá-né. te cuàhàn-nè xì nècuàchì-mà dècuèndè iin vehe ndé quetátú nècuàchì xicá ichì caní. Yucán nì à-ne nì sandiaa-nè nècuàchì-mà.

³⁵ Dandu inga quivì na ní quihin-ne ichì cuàhàn-nè, nì tavà-né ùi dihùn, nì sàha-ne nècuàchì divéhé-xímá, cachí-nè: “Cundiaa sacù-ní nècuàchì ndahví yohó, te nú chicá cuàhà cuàhàn-ní quida-ní gastu, dandu icúmí danáí na náyahí”, nì cachi-nè.

³⁶ Pues, vichi cachí-ní xí: nùù nsì-ùni tiàa (nì yàha yucán), ¿indù nècuàchì meru nì sanduu ndisa ñanìtnaha nècuàchì nì ndacùhun tnahá xi tècuìhnà mà cahan-ní? —nì cachi Jesús.

³⁷ Dandu nì cachi nècuàchì ley xi veheñùhu ma:

—Pues, divi tiàa nì indehè ndahví xì nècuàchì-mà.

Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Pues, cuahán-ní, te divi ducán quida stná mii-ní.

Nansa nì cachi Jesús xì ùi cùhì nani Marta xì María

³⁸ Daaní, nì yàha-ya xì compañeru-yà ndè chicá nùu-xí ndé iá iin ñuu tii. Te yucán iá iin nècuàchì ñahà nani Marta, te divi-ne nì quida xi-yá invitar ñà-coo-ya vehe.

³⁹ Te yucán iá stná iin cùhì nècuàchì mà nani María. Te María mà, cudî ini-nè coo-ne ñuhù núu Jesús cunini-ne ñà-ndùá cachí-yà.

⁴⁰ Doco Marta, cuàhà gá chuun yuhùnùhú icúmí-nê, te ndé cutóntô-nè sàhà chuun ma. Ñàyùcàndùá, vaxi-ne ndé iá-yà, cachí-nè xì-yá:

—Señor mío, ¿a có-dàndóhâ mii-ní ñà-sàni nacoo cùhì yuhù quidachuún mindaí. Cachí-ní xì-né ñà-nì chindéé stná-nè yuhù.

⁴¹ Doco nì cachi-yà xì-né:

—¡Ndahví-ní, Marta! Cuàhà gá nacání ini-ní. Cuàhà gá chuun sahní-ní mii-ní sàhà-xí.

⁴² Doco cuisì imindaa chuun nduú ñà-íá ndisa necesidad quida-nda. Te divi chuun vaha ma nduá cudî ini María quida-ne vichi, te yuhù, mà cuáhi cuxio chuun vaha ma nùu-né.

11

Nansa quida-nda nú cuní-ndà càcàn tàhvì-ndà nùu Yua-nda Dios

¹ Daaní, nì cuu iin xichi iá-yà iin xaan xicàn tàhvì-yá nùu Dios. Te nì nsihi nì càhàn-yà xì Dios ducán, dandu nì cachi iin nècuàchì dacuahá-yá:

—Señor mío, dacuaha-ní nsiùhù càcàn tàhvì stná-nsì nacua nisa dacuahá Juan (Bautista) ana nchícùn xì mii-né.

² Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Na xicàn tàhvì-nsiá nùu Dios, dohó cachí-nsia: Yua-nsí Dios iá ansivi, ni ndácùcahan tnùñuhu nèhivì quivì-ní; te yàchì nì sàá stná tiempu cusahnu-ní ñuhíví yohó, xicàn tàhvì-nsí. Te nacua quidá ana ndoó ansivi ñà-ndùá dandacu-ní, divi ducán nì quidá stná nèhivì ñuhíví yohó.

³ Pan xi-nsi iin quivì, iin quivì taxi tahvi-niá nùu-nsí.

⁴ Te cuicahnú inì-ní sàhà cuàchi iníhíca-nsí, vachi nsiùhù, xicáhnú stná ini-nsi sàhà nsidaa ana iníhíca nùu-nsí. Te chindee-ní nsiùhù ñà-màsà dáca nèhivì nsiùhù, te dacácu stná-ní nsiùhù nùu ñà-malu nicanicuahàn. (Amén.)

⁵ Te nì cachi stná-yà xì-né:

—Ni cachí-ndà nùu iá iin amigo xi-nda, te dava ñuu sàà-ndà vehe-ne, te cachí-ndà xì-né: “Amigo, taxi ica-ní ùnì pan nùí,

⁶ vachi sàni quesaa iin amigo xi vehi, ichì caní nì quixi-ne. Te còò ni-íñàha cuàhi-nè cuxi-ne”.

⁷ Dandu amigo xi-nda ini vehe ma, vihini tiacu-nè, te cachi-nè xì-ndà: “Còó, màsà dáñáná-ní yuhù, vachi ndiadí vaha yehí, te itánduhù-nsí xì dèhe-nsi. Mà cùì ndácòì cuàhi mii-ní ñà-ndùá xicàn-ní”, cachi-nè vihini.

⁸ Cunaha-nsiá, mate amigo xi-nda nduú-né, doco ni sàhà ñà-jaàn mà cándísâ-né ndacòò-ne cuàha-nèndó ñà-ndùá xiñuhu-nda. Còó, doco sàhà-ñá nì cunaha iin-nda càhàn-ndà yehè-né, ñàyùcàndùá icúmí-nê ndacòò-ne cuàha-nèndó iñàha.

⁹ Te yuhù cachí stnáì xì-nsiá, càcàn tàhvì-nsiá, te nihítàhvì-nsiá. Nanducu-nsiá (ñà-vaha nùu-yá), te tùia. Càhàn-nsiá (yehè-yá), te nuna.

¹⁰ Vachi nsidaa ana xicàn tàhvì, icúmí-nê nihítàhvì ndisa-neà; te nsidaa ana nandúcú xí ñà-vaha, icúmí tui ndisamà nùu-né; te nsidaa ana xicàn tàhvì nùu yehè-yá, icúmí-yâ nacuna-yañà nùu-né.

¹¹ Nú nì càcàn iin dèhe-nsia iin pan cuxi-tè, amádi pan cuàha-nsiàte, te màdì iin yùu. Te nú cuñu siaca xicàn-te, màdì iin còò cuàha-nsiàte.

¹² Te ò nú nsivì xicàn-te caxì-té, màdì iin sìduhma cuàha-nsiàte. Còò.

¹³ Mii-nsiá, mate nêhivì cuáchi nduú-nsiá, doco tùha-nsia cuàha-nsia dèhe-nsia ñà-íá vii. Ñàyùcàndùá Yuamáni-ndà íá ansivi, chicá icúmí-yâ cuàhatahvì-yá mii-nsiá Espíritu Ìì xí-yá nú ni cácan tàhvì-nsiá nùu-yá.

Nansa nì dàquée cuàchi nêhivì dìquì Jesús, có-quidá víi-yá, cachí-nè

¹⁴ Daaní, iin xichi nì cuu nì tavà-yá iin ñà-malu ìhin (ní nsida ìhin xi) iin nêhivì. Daaní, nì nsihì nì queamà, dandu vâtùni nì nacahàn nêcuàchìmà. Te nì ndulocó nêhivì cuáhà ndoó yucán.

¹⁵ Doco dava-ne, nì (xitnùhu-ne), cachí-nè:

—Ñà-malu cusáhnû nani Beelzebú, divi nduú ana chindéé, te ducán tavá Jesús ñà-malu —nì cachí-nè.

¹⁶ Te dava ga stná nêhivì yucán, nì xicàn-nè quida-ya iin milagru xi Dios cundehè-né, a ndísá cui quida-yañà, á coó, cahan-né.

¹⁷ Doco mii-yá, ináhá-yâ ñà-nduá nacání ini-nè. Ñàyùcàndùá, nì cachí-yâ xì-né:

—Nêcuàchì xídandacú nùu iin ñuu, nú ni táhndè dava-ne, te náâ stnahá-né, dandu còò gá modo cadandacú gá-nè nùu ñuu mà; te nêhivì ndoó iin vehe, nú xiní ùhì stnahá-né, dandu mà cúí cundoo tàcá gá-nè vehe ma.

¹⁸ Te ñà-malu Satanás, nú ni cuní ùhì-si tñaha-si, dandu mà cúí gá dandacú-si nùu quisì dava ga mà. Ducán cachí, vâchi cachí mii-nsiá sàhì ñà-chindéé sî-Beelzebú yùhù, te ducán taví ñà-malu. Doco còò,

¹⁹ vâchi stná nêhivì xí mii-nsiá, tùha stná-nè tavà-né ñà-malu, te ¿ana dipódêr-xi quidá-nèamà? (Amádi poder xi Dios chindéé xí-nê), ñàyùcàndùá, vâtùni cachí mii-né xì-nsiá ñà-cónì cachí vii-nsiá sàhà yùhù.

²⁰ Doco Dios nduú ana chindéé xí taví-si, ñàyùcàndùá náhà xicà ñà-vichi sàni sàà tiempu cunì-nsia nansa dandacú ndiaha Dios.

²¹ 'Iin tiàa ndacuì, nú nihí-te iin càa dana, te ndiaá-te vehe-tè, dandu còò ni-ìñàha cuu xi ñà-icúmí-tê.

²² Doco nú ni quésáá iin ndósàhnú chicá fuerte, te cundee ndómà nùu-té, dandu dandiachì nsihì-nda arma nihí-te, divi arma tuxí-te cuàhàn chindéé xi-té nì cùí. Daaní, icúmí ndósàhnùmà nìhì-ndà nsidaa ñà-icúmí-têmà, te quida-nda xán nacua cudì ini-ndà.

²³ 'Nsidaa ana có-íá favor xi, contra-xi nduú-né; te nsidaa ana có-chindéé xí danátáquì (nêhivì xí), ducán queámà na ian tàxì-né nêcuàchìmà.

Nansa cuu xi iin nêhivì nú sàni naxicocuñ iin ñà-malu nì quee nùu-né antes, doco cónì quíhvi ndisa-ne ichì Dios

²⁴ 'Nú sàni quee ñà-malu nùu ini iin nêhivì, dandu xicánúú-si, yáha-sì lugar ìchí, nandúcú-sì ndé coo dadí-si; te nú ni cundáà inì-si mà cùì, dandu cachí-si: “Còò, chicá vâha nùhì ini nêhivì ndé nìsa ìe antes, vâchi vehi nduá”.

²⁵ Ñàyùcàndùá, mànuhù-sì anima nêhivì mà, te quidá-si cuenta na ian sàni ndundoa, te nì nducutá.

²⁶ Ñàyùcàndùá, cuàhàn-si nácuàca-sì inga ùsà tñaha-sì chicá tùha quini, te caquìhvi nsihì-sì ini anima nêcuàchìmà ñà-cuñuhu-sì yucán. Sàhájàn chicá pesadu nàcòò tiàa ma nùu antes.

Nansa nihì-ndà cucumi-nda iin anima ndiaha

²⁷ Na cáhàn-yâ ñà-jaàn xì nêhivì cuáhà mà, dandu nì cachí iin nêcuàchì ñàhà xì-yá:

—Nansicáhàn nêcuàchì nì dàtúinuù xì-ní ñuhiví, te nì dàchìchì-né mii-ní.

²⁸ Dandu nì cachí-yâ xì-né:

—Jaan. Doco chicá vâha cachí-ndà nansicáhàn nêhivì iníní xí Palabra ìì xí Dios, te quidá ndisa-neà cumplir.

Nansa nì cachi Jesús na ní xicàn nèhivì quida-ya iin milagru cundehè-né

²⁹ Daaní, chicá nì nachitu nèhivì cuáhà nùù-yá. Te nì càhàn-yà xì-né, cachí-yà:

—Nèhivì tiempu vichi, malu-nè. Xicàn-nè coo iin milagru cundehè-né, a ndísá icúmí poder cahan-né. Doco mà níhì-né cundehè-né inga milagru, cuisì ñà-ndùá (nì xini nèhivì sàhana) na ní cuu iin milagru xì Jonás, iin nècuàchì nìsa cahàn cuenta xi Dios.

³⁰ Vàchi milagru xi Jonás mà, ñà-yùcán nì sanduu iin seña nùù nèhivì ñuu Nínive. Doco divi ducán icúmí cuu xì stná yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhivì, icúmí cuu stná iin milagru xí, te cunduu stná mà iin seña nùù nèhivì tiempu vichi.

³¹ Na quivì cuu juicio, te màcuìta nsidaa nèhivì tiempu vichi (nùù Dios), dandu yucán icúmí nàcuìn stná iin nècuàchì ñahà nì sanduu reina dandacú nùù ladu sur sàhana. Te daquéé cuàchi-ne dìquì nèhivì tiempu vichi, vachi dècuèndè iin ñuu chicá xica nì quixi-ne ñà-cunini-ne càhàn nchichí guâ rey Salomón. Doco cunaha-nsiá, vichi sàni quesaa inga ana chicá nchichí nùù Salomón mà, doco (cò-ndùlócò nèhivì).

³² Te quivì coo juicio mà, yucán màcuìta stná nèhivì ñuu sàhana nani Nínive, te daquéé cuàchi stná-nè dìquì nèhivì tiempu vichi, vachi nèhivì yucán, nì naxicocuìn ini-nè sàhà cuàchi-ne na ní càhàn Jonás xì-né. Doco nèhivì tiempu vichi, còó, có-nàxícócuìn ini-nè mate sàni quesaa ana chicá ndiaha nùù Jonás mà.

Nansa ndiá icà-ndà cundiaa-ndà anima-ndà sàhà-ñá vètùni datnúù Dios sàxìnítùnì-ndà

³³ 'Iin lámpara, có-nàcuícun-ndañá sàhà-ñá cuiin dèhá; ni mà cuián tìxi iin icà; còó, icúmíá cuian ndé ducún, dandu cutnuà cutùì nùù nèhivì yáha ini vehe.

³⁴ Nduchínúù-ndà nduú ñà-tùínúù iquìcúñú-ndà. Ñàyùcàndùá, nú iá vaha ma, dandu vètùni cutùì nuù-ndà ñà-quida-nda nsidanícuú iñàha. Doco nú cuhí nduchínúù-ndà, dandu nàcuìtnùù núù-ndà.

³⁵ Te ducán stná xì anima-ndà. Ñàyùcàndùá, cuidadu cundoo-nsia, còtó cuiin tnuu ini anima-nsiá ndé cuàhàn datnúù mii-yá nì cùí.

³⁶ Doco nú ndisa, inicutu sàxìnítùnì-nsiá datnúù-yà, dandu mà cóó ni-iin lugar ndé iín tnúú, vachi cunduamà na ian nchíí ndiaha inicutu sàxìnítùnì-nsiá, te quee stná mà na ian tnúú fuerte iin lámpara nùù-ndà.

Nansa nì cachi Jesús ñà-có-quidá vii nècuàchì fariseu, te có-quidá vii stná nècuàchì ley xi veheñuhu

³⁷ Daaní, na ní nsihì nì càhàn-yà, dandu nì quida iin nècuàchì fariseu mii-yá invitar cùhùn-yà cuxi-ya xì-né. Ñàyùcàndùá cuàhàn-yà, te nì yàha-ya ini vehe nècuàchìmà, te nì sàcòo-ya.

³⁸ Doco nècuàchìmà, nì ndulocó-nè ñà-cónì ndàhá-yá nacua nduú estilu xi-ne na cuàhàn-nè cuxi-ne.

³⁹ Dandu nì cachi Stoho-ndà Señor xì nècuàchìmà:

—(Ndahví estilu chívaha) mii-nsiá nècuàchì fariseu, vachi ducán queámà na ian nacaté-ndá iin pocillu, ò iin còhò, te cuisì yàtà-ñá ndoó, doco (iniá, quini iá). Pues ducán iá stná) ini anima mii-nsiá, vachi sàni xida cuàchi-nsia ñà-xího guá-nsiá cuàhà iñàha, te nihnú quini ini-nsiá.

⁴⁰ ¡Ndahví-nsiá! vachi mà túha-nsia cundaà inì-nsia. ¿A có-ínáhá-nsiá ñà-iin-ni mii-yá nì quida vaha xi stná anima-nsiá, màdiá cuisì iquìcúñú-nsiá?

⁴¹ Doco nú nihnú vaha inì-nsia, te cutùha-nsia dacútâhvì stnahá-nsiá, dandu vètùni cundaà inì-nsia iá vii nsidaa ñà-ndùá (nì quidayucun Dios).

⁴² 'iNdahví mii-nsiá nècuàchì fariseu! vèchi mate túha ndisa-nsia cuàha-nsia diezmu, (iá gà ndé có-quidá vii-nsiá). Mate sàha-nsia diezmu xi yùcù cuatiluha caxi-ndà nahi ndua ndòò, ò yùcù cuati nani ruda, doco nú nduá (iin chuun cahnú), có-ndùlócô-nsià sàhàmà, vèchi có-nìhnú ndàcuisì ini-nsià, ni mà túha stná-nsià cuu ini-nsià sàhà Dios. Pues divi ñà-jaàn ndisa ndiá icà-nsiá quida-nsia cumplir, te ni có-xiñùhù nacoò stná-nsià diezmu mà.

⁴³ 'iNdahví mii-nsiá nècuàchì fariseu! vèchi na sàhàn-nsià veheñùhu, cuisì lugar ndé cundoo vii-nsiá nandúcú-nsià; te na sàhàn-nsià yàhvi, cuní stná-nsià casàhù tñùhù cuàhà nèhivì xì-nsiá.

⁴⁴ 'iNdahví mii-nsiá nècuàchì ley xi veheñùhu, xì mii stná-nsià nècuàchì fariseu! Datiaá uun-nsia vaha-nsia. Vèchi na iin yavi xi nsì, ducán iá mii-nsiá, te ò na iin ñaña có-nàhà gà, te vihini cuànihni nèhivì nùá ñà-có-sàha-ne cuenta nduá yavi. Ducán iá stná mii-nsiá.

⁴⁵ Dandu iin maestru xi ley ì mà, nì cachi-nè xì-yá:

—Maestro, nú ducán cachí-ní sàhà nècuàchìmà, dandu queámà na ian dìquì stná nsiùhù càhàn-ní.

⁴⁶ Dandu nì cachi-yà xì nècuàchìmà:

—iNdahví stná mii-nsiá nècuàchì ley xi veheñùhu! vèchi tùha-nsia quidayu-cun-nsià cuàhà ley ñà-chivàha nèhivì, mate mà cundéé ini-nè quida-neà. Doco mii-nsiá, có-dúcùn ni-iin dìndàhá-nsiàña.

⁴⁷ 'iNdahví-nsià! vèchi tùha-nsia quidavàha-nsia monumentu nùù ñaña xi nècuàchì nsa càhàn cuenta xi Dios sàhana, doco divi xì-nsiá nduú ana nì sahnì xì nècuàchìmà.

⁴⁸ Ñàyùcànduá, ducán queá na ian cudí inì-nsia sàhà cuàchi nì quida xì-nsiámà, vèchi dihna mii-né nì sahnì xì nècuàchìmà, dandu vichi (daxínu mii-nsiá chuun xi-ne), quidavàha-nsia monumentu xi nsì ma.

⁴⁹ Ñàyùcànduá, dohó cachí Dios ñà-nchìchí guâ-yà: “Cuàhà profeta icúmí techuín, te càhàn-nè xì nèhivì ñà-nduú razón xi. Te cuàhà stná nècuàchì apóstol icúmí techuín nùù-né. Doco nèhivì malu mà, cahni-né nèhivì xì, te nú coó, siquiera taxi-né nècuàchìmà”, cachí Dios.

⁵⁰ Doco cunaha-nsiá, icúmí nèhivì tiempu vichi cunsida-ne cuàchi sàhà nsidaa profeta nì casahnì nèhivì dècuèndè tiempu nì cuàha ñuhivì.

⁵¹ Ñà-ndáà nduá cachí xì-nsiá, icúmí nèhivì tiempu vichi cunsida-ne cuàchi sàhà nsidaa profeta nì xìhì mà dècuèndè tiempu nì xìhì Abel xì dècuèndè tiempu nì xìhì stná Zacarías, divi Zacarías nì sahnì-né mahì veheñùhu cahnú xì mesa ì ndé sahmí-né ñà-càmànì-ndà Dios.

⁵² 'iNdahví mii-nsiá nècuàchì ley xi veheñùhu! vèchi ducán iá na ian dandacú-nsiá sàhà (vehe ndé dacuahá) nèhivì cundaà ini-nè (sàhà Dios), doco nì chidèhé-nsià ndahàcáa nuna yehè vehe ma. Ni cóni quíhvi mii-nsiá ñà-cundaà ini-nsià sàhà-yá, te nì sadi stná-nsià nùù nèhivì cuní quíhvi dacuahá —nì cachi Jesús.

⁵³ Daaní, nì nsihì nì cachi-yà nsidaájàn, dandu nì xidà ini nècuàchì ley xi veheñùhu ma, xì stná nècuàchì fariseu, te nì caquesaha-né nì càhàn ndee-né xì-yá, cuní-nè càhàn-yà, te cachi-yà sàhà cuàhà iñàha,

⁵⁴ áma cachí-yà iñàha ñà-cui daquéé cuàchi-ne dìquì-yá.

12

Ícúmí cundaà ini-xi sàhà nsidaa nèhivì danani úún nduú nèhivì vaha

¹ Vichi sàni nataca chitu cuàhà mil nèhivì, dècuèndè sànihni tnahá-né. Dandu nì càhàn Jesús xì nèhivì mà. Primeru nì càhàn-yà xì nècuàchì dacuahá-yá, cachí-yà:

—Cuidadu cundoo-nsia, còtó quida-nsia na quidá nècuàchì fariseu. Vàchi nacua (còò permisú cuichuún-nsiá) levadura (vicò xí-nsiá), divi ducán còò stná permisú quida-nsia na quidá nècuàchìmà, danani úún-né nduú-né nèhivì váha.

² Cunaha-nsiá còò ni-iñàha coo dèhé nicanicuahàn. Icumíâ tùia, te cunitnùhu nèhivì sàhá.

³ Dècuèndè stná ñà-nduá nì cachi nèhivì na ndoó dèhé-nè ndé iín tnúú, icúmí palabra mà natùì vate stná ndé nchií orá. Te mate caya nì càhàn iin tiàa sàhà tùtnù compañeru-nè ndé ndoó-né vehe chicá ndiadí, doco icúmí palabra mà (cuìtià), vàchi nana ducún nèhivì, te cachitnùhu ndee-né nsidaámà.

Chicá vàha yùhí-ndà mii-yá dandacú sàhà vida xi-nda inga ñuhiví

⁴ 'Amigos, cachí xì-nsiá: màsà yùhí-nsià ana cui cahni xì cuisì iquicúñú-nsià; còó, vàchi nú sàni xihì-nsià, dandu còò cá ni-iñàha cui quida ga-nè.

⁵ Doco yùhù cachí xì-nsiá ana ndiá ìcà-nsiá yùhí-nsià. Xiñuhu yùhí ndisa-nsia mii-yá ana icúmí derechu dandiachi xi anima-nsià andea nú sàni xihì-nsià. Mii-yá, ndisa xiñuhu yùhí-nsià.

⁶ 'Sàhà cuisì ùì tuní dicó-né ùhùn chòlìhì. Doco ni-iin quisì mà, có-nândòó Dios-si.

⁷ Dècuèndè ináhá stná-yà nadaa ididínì itá dìnì iin iin nèhivì. Ñàyùcànduá, màsà nácánì inì-nsia, vàchi chicá ndiaá-nsià nùù iin chòlìhì tì, te ò nùù cuàhà stná-si.

⁸ 'Yùhù cachí xì-nsiá, nú cachí vate iin nèhivì ñà-nduú-né nèhivì xí, dandu yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví, icúmí stnái cachì nùù ángel xi Dios ñà-divi nèhivì xí nduú stná nècuàchìmà.

⁹ Doco nú nì chídèhé-nè ñà-nduú-né nèhivì xí, dandu yùhù stná, icúmí nacuaà stnái mii-né nùù ángel xi Dios.

¹⁰ 'Mate ni càhàn ùhì iin nèhivì dìquì yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví, doco vātùni nihì-né cuicahnú ini Dios sàhà-né. Doco nú dìquì Espíritu Ìì sàni càhàn ùhì-nè, dandu mà nunca sàà-yà cuicahnú ini-yà sàhà nècuàchìmà.

¹¹ 'Daaní, nú ni dátñâtuu nèhivì mii-nsiá nùù nècuàchì dandacú nùù veheñuhu, ò nùù juez, te ò nùù tè-nihí chuun, màsà nácánì ini-nsià nansa naxiconihí-nsiá nùù-té,

¹² vàchi momentu yucán icúmí Espíritu Ìì xí Dios chindee-yá mii-nsiá ñà-cundaà ini-nsià índù-ñá chicá ndiaha cachi-nsià —nì cachi Jesús.

Cuàhà peligrú ndacá ñà-cunduu-nda nècuàchì cuicà

¹³ Daaní, iin tiàa iín mahì nèhivì cuàhà yucán, nì cachi-nè xì Jesús:

—Maestro, càhàn-ní xì ñani ñà-nì cándísâ-né dacuachí-né interés nì ndu-tahvì-nsí (nùù yua-nsí).

¹⁴ Dandu nì cachi-yà xì nècuàchìmà:

—Senór, còò chuun ni níhì cundui juez nsidandà sàhà chuun xi mii-nsiá, ni có-nduú stnái iin ana dacuachì-xi biene xi-nsia.

¹⁵ Te nì cachi stná-yà xì nèhivì cuàhà mà:

—Cuidadu cundoo-nsia, màdí xihò-nsiá cuàhà iñàha, vàchi mate ni coó cuàhà gá biene xi-nda, có-cùnì cachàmà ñà-sàni nihì ndisa-nda vida ndiaha. Còó.

¹⁶ Dandu nì nacani-ya xì-né iin ejemplu, cachí-yà:

—Nísa ìa iin tècuicà; te iin cosecha cahnú nì cuàha itù-te.

¹⁷ Ñàyùcànduá, nì nacani inì-te, cachí-te: “¿Nansa quide? Vàchi có-cuàhà gá ndé covàha cosecha xi”.

18 Dandu nì cachì-te: “Chicá vaha dohó quide; cuàhìn duquín vehe cuachi yohó, te quidavàha saí vehe chicá nahnú sàhà-ñá vātùni sàà nàcòvaha cosecha xi, xì nsidaa gá stná ñà-cuìqué.

19 Dandu cachì inì-ni mií: Vichi sà-íá cuàhà iñàha íá vaha. Vātùni sàà ñà-jaàn cutiacuì cuàhà cuià; vātùni quetatuì vichi, vàchi íá ñà-cuxi, te cohi. Contentu cuàhìn coi”, nì cachì-te.

20 Doco nì càhàn Dios xì-té, cachí-yà: “¡Loco íó! vàchi ñuú vichi icúmí naquihin animo, dandu nsidaa biene sàni chivàhu, ¿ana ndòo xán?”, nì cachi-yà.

21 Te ducán icúmí coo xì nèhivì dacáyà xì cuàhà ñà-cuicà sàhà mii-xí, te nú còò ni-iñàha nduú ñà-cuicà ndisa-ne nùù Dios —nì cachi Jesús.

Nansa ndiaá Dios nècuàchì xínduu dèhe-ya

22 Daaní, después nì cachi stná-yà xì nècuàchì dacuahá-yá:

—Yùhù, cachí xì-nsiá, màsà nácání ini-nsià sàhà vida xi-nsia nansa nihì-nsiá ñà-cutiacu-nsià, ni sàhà cuerpu xi-nsia, nansa tui ñà-cundixi-nsia. Còó,

23 vàchi màdì cuisì ñà-cuxi-nda nduá xiñuhu sàhà-ñá cucumi ndisa-nda vida ndiaha; te cuerpu xi-nda ¿amádi chicá ndiaámà nùù sicoto ndixì-ndà?

24 Cundehè-nsiá càlù, có-xitú-si, có-ndàníhí-si cosecha xi-sì, ni còò vehe icúmí-sí, ni còò stná ni-iin lugar ndé chivàha-sì iñàha; doco Dios, dacútiácú-yàsi. Te mii-nsiá, ¿amádi chicá ndiaá-nsià nùù laa mà?

25 Cunaha-nsiá, mate yáha ga sahní-nsiá dìni-nsiá, te nacání inì-nsia, uun-ni nduámà, mà nihì-nsiá cuahnu ga-nsià ni-iin dava metro.

26 Ñàyùcànduá, nú mà cùì quida-nsia chuun tii jaàn, dandu chicá vaha màsà cáhni gá-nsià dìni-nsiá sàhà chuun dava ga.

27 'Cundehè-nsiá nansa sahnú ita nani lirio; có-quidáchúûn-yá, ni có-quidávàha stná-yà sicoto, doco chicá ndiaha ita mà nùù rey Salomón (nìsa ìa sànahà), mate yáha ga vico nì sandixi-ne.

28 Iin ita, yùcù-ni nduá, (có-ndiàá ndisa); quivì vitni íá` campu, te tnaa sàni ìchà, vihini quèa xitnù coca. Mate ducán nduá, doco ndiaha gá nì quidavàha Dios ita mà. Ñàyùcànduá, vihi gá icúmí-yâ cuàhatahvì stná-yà ndohó iin ñà-cundixi-nda. Doco mii-nsiá, iyuhu gá xiníndísâ-nsiá Dios.

29 'Màsà cécánúú-nsiá cahni-nsiá dìni-nsiá nansa tui ñà-cuxi-nsia, coho-nsia.

30 Vàchi nsidaa nèhivì ndoó ñuhiví, divi ñà-jaàn nduá nandúcu-nê. Doco ndohó, íá Yuamánì-ndà Dios, te ináhá-yâ xiñuhu nsidaámà nùù-ndà.

31 Ñàyùcànduá, dihna xiñuhu nanducu-nsiá nansa chivàha vii-nsiá ley xi ñuhiví ìì xí-yá, dandísá nihì stná-nsià nsidaa ñà-nduá cumáni gá nùù-nsiá.

Ndè Gloria xiñuhu dacáyà-ndà ñà-cuicà-ndà

32 'Mii-nsiá, nahi rii-xí nduú-nsiá, te cachí xì-nsiá, màsà yúhí-nsià, mate mà túù-nsiá, vàchi sàni chitnùní ini Yuandiaha-nsiá ñà-cundiatú anima-nsià ndé ñuhiví ìì xí-yá.

33 'Dicò-nsiá biene xi-nsia, te dacútâhvì-nsiá nècuàchì ndahví. Dandu queámà na ian sàni chivàha-nsia ñà-cuicà-nsiá ndé gloria. Te queé stná na ian íá vaha mà ini iin itni mà sàà tèhì, vàchi ndé gloria yucán, mà sàà ndañuhá, vàchi mà quíhín tècuìhnà-ñá, ni mà cúsíquídí stná.

34 Vàchi ndé quida-nda cuenta íá vaha ñà-cuicà-ndà, divi lugar yucán cuàhàn-ndà cunihnu cuàhà ini anima-ndà —nì cachi Jesús.

Ndiá icà-ndà cundoo tùha-nda, vàchi sà-ítúú-yá naxicocuûn-yà

35-36 Dandu nì cachi-yà:

—Cundoo tùha-nsia na ian quidá peón xíndiatu na nsiáá lamú xi-tè na cuàhàn nècuàchìmà vicò nandàhà; nacuícun-té lámpara, te yáha ga ndiatú-te. Daaní, nú sàni nsiaa nècuàchìmà, te nì càhàn-nè yehè, dandu vichi vichi cuàhàn-te nacuna-tè nùù-né.

³⁷ Nansicáhán-tê nú ndiatú tùha-tè na nsiaa-nè, vàchi seguru icúmí-nê quidayucun-nè, te dayáha-ne peón mà ndé cundoo-tè cuxi-tè.

³⁸ Te nú ndè dava ñuu, ò ndé` sinduhá ni nsiaá lamú mà, te xíndiatu ìi peón mà, pues nansicáhán-tê nì sandiatu-tè.

³⁹ '(Inga ejemplu), nú ináhá-ndá ndévi hora quixi tècuìhnà quìhvi-tè vehe-nda, dandu cundiatu tùha-nda, mà cuáha-nda quìhvi-tè.

⁴⁰ Divi ducán stná mii-nsiá, cundoo tùha stná-nsiá, vàchi iin quivì có-nìhnú inì-nsia naxicocuìin yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví —nì cachi-yà.

Ejemplu sàhà peón xíndiaa xì vehe lamú cuàhàn xìcà

⁴¹ Dandu nì cachi Pedro xì-yá:

—Señor mío, ¿a ní nacani-ní ejemplu jaàn ñà-cutùha miiní nsiùhù, te ò cuní stná-ní quìhin casu nsidaa nèhivì dava ga?

⁴² Dandu nì cachi Stoho-ndà Señor xì-né:

—¿Ana tuxí ini-nsiá nduú nahi peón nùù ejemplu yohó? Nì ìa iin peón; tùha-tè quida vii-té, quidá sahnú-te. Te nì nìhì-té chuun nùù lamú xi-tè ñà-dandacú-te nùù peón dava ga, te dasàn stná-te ñà-cutiacu nsidaa nècuàchìmà quivì cuiñuhá. Daaní, cuàhàn lamú mà.

⁴³ Pues nansicáhán peón nì ndòo dandacu-ma nú iin-ni quidá víi-té dècuèndè nsiaa tu lamú xi-tè.

⁴⁴ Cunaha-nsiá, icúmí nècuàchìmà cuàha-ne peón mà chuun ñà-dandacú-te sàhà nsidanicuú ñà-cuicà-né.

⁴⁵ Doco nú nacání chicuéhè ini peón mà, te cachí-te: “Cucuee va lamú xi, dandu nsiaa-nè”, te quesáhá-tê cahnì cuií-te peón dava ga mà, tiàa-ne te ñahà-né, te cuisì-ní ñà-cuxi-tè, te coho-tè cucahan-té, te cutnàhà stná-te xì tè-xíni xihí-te.

⁴⁶ Pues nú quidá-te ducán, dandu icúmí lamú xi-tè nsiaa-nè iin quivì có-nìhnú inì-te, cundua iin tiempu có-ínáhá-tê, dandísá nìhì-té iin castigu cahnú sàstnùhù, iin-ni ndoho-tè ñà-nduá icúmí ndoho nsidaa gá ana có-xìníndísá xí-yâ.

⁴⁷ 'Iin peón, nú ináhá vâha-tè ñà-nduá cuní lamú xi-tè quida-tè, te có-quidá-teá, có-íníni-te ñà-nduá cachí-nè, dandu cuàhà gá icúmí-té ñàhni-té.

⁴⁸ Doco nú có-cùndáà vâha ini peón mà, te quidá-te iin falta, dandu chicá iyuhu ñàhni-te. Vàchi ducán queá na ian nacóó-ndá cuàhà ñà-icúmí-ndá nùù ndahà inga nèhivì (ñà-cundiaa-nè). Pues nú ducán, dandu cuàhà stná iñàha icúmí-ndá naquihin-nda nùù nècuàchìmà. Vàchi nú ni ndóo cuàhà iñàha ndahà iin nèhivì, dandu divi-ni ducán cuàhà iñàha icúmí stná-ndà nandacàn-ndà nùù-né.

Mà ndóo ini dava nèhivì sàhà ichì Jesús; mà ùhì tàhndè dava-ne sàhà

⁴⁹ 'Cunaha-nsiá, yùhù vâxi cundui nahi ñuhu quìñuhu ñuhiví, (vàchi sàhà yùhù icúmí nèhivì tàhndè dava-ne). Te ¿a sácú vâha ñà-sàni quìñuhu ñuhu mà ni cùndúá!

⁵⁰ Vàchi ìa iin tnùndoho icúmí yâhi, te cuàhà gá nacání inì ndè cachi sàà hora yàhamà.

⁵¹ ¿A tuxí inì-nsia vâxi ñuhiví yohó ñà-cucumi nèhivì paz? Còó, vàchi sàhà yùhù icúmí tàhndè dava nsidaa-né.

⁵² Ndè vichi xi ndé` quivì nùù-xí icúmí tàhndè dava-ne. Por ejemplu, nú ìa iin vehe, te ndoó ùhùn nèhivì, ùnì-nè cuni ùhì xì nècuàchì ùì mà. Te nú coó, ùì-nè cuni ùhì xì nècuàchì ùnì mà.

⁵³ Te ò iin tiàa, cuàhàn-nè cuni ùhì-nè dèhe-ne, te nú coó, dèhe-ne cuàhàn cuni ùhì xì mii-né; te ò iin nècuàchì ñahà, cuni ùhì-nè dèheyoco-né; ò nú coó, dèheyoco-némà cuni ùhì xì mii-né; te ò dìdo iin nècuàchì ñahà cuni ùhì xì sànu-ne; ò nú coó, sànu-nemà cuni ùhì xì mii-né.

Ndiá icà-ndà nacuni-ndà índuvì tiempu nuná ñuhívì, te sáhatahvì Dios gracia xi-ya, vèchi icúmí tiempu mà nsiha

⁵⁴ Dandu nì cachi-yà xì nèhivì cuàhà ndoó yucán:

—Mii-nsiá (nècuàchì ñuu yohó), nú nì xini-nsia itá vicò ladu quécahnu orá, dandu cachí-nsiá: “Vàxi dàvì”, te ducán iá.

⁵⁵ Te nú caná tàchì ladu sur, dandu cachí-nsiá: “Cuàhàn coo ihni”, te divi ducán coo.

⁵⁶ ¡Ndahví-nsiá! Danani uun-nsia nchichí ndisa-nsia, vèchi mate túha-nsia nacuni-nsiá seña iá ñuhívì xì ansivì, doco ¿índù chuun mà cùì nacuni stná-nsiá índù tiempu nduá vichi?

⁵⁷ Có-chìndéé sàxìnítnùnì-nsiá mii-nsiá sàhà-ñá cui mànhì inì-nsia índù chuun nduá chuun vaha.

⁵⁸ Nú sàni sanicuàchì iin tiàa sàhà iin-nsia, te ndacá-tensiá cuàhàn nùù tè-nihí chuun, dandu chicá vaha nanducu-nsiá ñà-nacahan stnahá-nsiá Dios sàhà-nsiá na meru xicá-nsiá ichì cuàhàn-nsiá, te màdiá cundaca-tensiá sàà nùù juez, vèchi juez mà, dayáha-tensiá ndahà comandante xi-tè, te chicadi tèmà-nsiá vehecàa.

⁵⁹ Te ñà-ndáà nduá cachí xì-nsiá, nú nì cuu-xi-nsiá ducán, dandu mà quéé gá-nsiá dècuèndè nú sàni dànáà nsihí-nsiá nsidanicuú ñà-nduá nihicá-nsiá —nì cachi Jesús.

13

Chuun cahnú nduú ñà-cuu-nda arrepentir sàhà cuàchi-nda

¹ Daaní, tiempu yucán nì cachitnùhu nèhivì xì-yá nansa nì cuu xi nècuàchì ladu Galilea, nì dándacú Pilatu, te nì sahnì soldadu-nè na meru sáhatahvì-nè quisì nduú promesa xi-ne nùù Dios; meru xihì quisì mà, te nì sahnì-téné.

² Dandu nì naxiconihí-yá nùù nècuàchì nì nacani ma, te dohó nì cachi-yà:

—Nècuàchì Galilea mà, ¿a tuxí ini-nsiá ñà-chicá nì sanduu-ne nèhivì cuàchì nùù nsidaa nècuàchì ñuu-nè, te sàhámà nì xihì-nè ducán?

³ Còó, cachí, vèchi divi ducání ndañuhu stná mii-nsiá nú màsà cúú-nsiá arrepentir sàhà cuàchi-nsia.

⁴ Te ináhá stná-nsiá nansa nì cuu yatni Siloé yucán na ní ndua iin torre, te nì chàhmà sàhùn ùnì nèhivì. Pues ¿a tuxí ini-nsiá chicá nìsa ìa cuàchì nècuàchì mà nùù nsidaa gá nèhivì ñuu-nè Jerusalén?

⁵ Còó, cachí; vèchi dècuèndè mii stná-nsiá, divi ducání icúmí stná-nsiá ndañuhu-nsiá nú màsà náxícócuïn inì-nsia sàhà cuàchi-nsia.

Ejemplu sàhà yutnù cónì cuàha quisì vídì-xi

⁶ Dandu nì nacani-ya ejemplu yohó:

—Nìsa ìa iin tiàa icúmí xí iin ñuhù iá ñà-tátá, te yucán iin stná iin nù-higu. Te nì sàà tiàa ma iin xichi yucán, cuàhàn-nè cuida-ne fruta-nu nì cuí, doco còò nì-iin sìhigu-nu nì ndácùhun-ne.

⁷ Ñàyùcànduá, nì cachi-nè xì tèndiáá xì yutnù tatá mà: “Cunaha-nì, sàcuàhàn ùnì cuà quixí indéhí, áma níhí sìhigu yutnù yohó cahín, doco còò-sí. Nì táhndè-nu chicá vaha; có-cùnì cuiin uun gá-nu yohó”.

⁸ Doco peón mà, nì cachi-te: “Senór, nacoó gá-nínu dècuèndè inga cuà, vèchi cuní dadayí ñuhù sàhà-nú, te daquéi majada,

⁹ áma cuàha-nùsì; te nú coó, dandísá, táhndè-nu”, nì cachi peón mà.

Nansa ni quida Jesús iin quivi descansu, ni dánduvàha-ya iin nècuàchì ñahà xicá todo

¹⁰ Daaní, iin quivi sábado iá-yà iin veheñùhu dacuahá-yá nèhivì.

¹¹ Te yucán ni quihvi stná iin nècuàchì ñahà, sàhùn ùni cuà dandohò iin ñà-malu-nè, ni cuitá yaa-ne quidá-si, ñàyùcàndùá xicá todo-ne, mà cùì nàcuìn ndàà-nè.

¹² Doco na ní xini Jesús-nè, ni cana-yanè ñà-tnàtuu-ne. Dandu ní cachi-yà xì-né:

—Mii-ní nècuàchì ñahà jaàn, sàni quee cuèhè malu quidá quini xi-ní.

¹³ Dandu ni chitàndòó-yá ndahà-yá dìni-né. Te vichi vichi ni ndundaà cuerpu xi-ne, te ni nihì-né ni nàcuìn ndàà-nè. Ñàyùcàndùá, cuàhà gá ni naquimanì-né Dios.

¹⁴ Doco nècuàchì dandacú nùù veheñùhu yucán, ni cuduchi ini-nè, vàchi quivi descansu nduá na ní dánduvàha-ya nècuàchìmà. Ñàyùcàndùá, ni cachi nècuàchì dandacu-ma xi nsidaa nèhivì yucán:

—Íñù quivi ùún iá quidachuun-nda; ñàyùcàndùá, quivi jaàn quixi-nsia nduvàha-nsia, màdiá quivi descansu.

¹⁵ Dandu ni naxiconihí Stoho-ndà Señor nùù nècuàchìmà, cachí-yà:

—¡Ndahví-ní! ¡Cachí uun-ní vaha-ní! vàchi nsidaa-nsiá, cada quivi descansu ndàxìn-nsiá buey xi-nsia, ò burru xi-nsia, te sàhàn-nsia xì-sí ñà-coho-sì tècuí.

¹⁶ Te nècuàchì ñahà yohó, descendencia xi xii-ndà Abraham nduú stná-nè, ñàyùcàndùá, amádi ndiá ìcà stná-nè dàñà stná-nè nùù cuèhè itnii xí-né, mate quivi descansu nduá, vàchi sàcuàhàn-ndà sàhùn ùni cuà nuhní iquicúñù-nè quidá ñà-malu —ni cachi-yà.

¹⁷ Daaní, nsidaa nècuàchì xiní ùhì xì-yá, ni nducahan-ne; doco nèhivì cuàhà mà, ni cudii ini-nè sàhà nsidaa obra ndiaha quidá-yá.

Iin ejemplu ni nacani Jesús ñà-cundaà ini-ndà nansa coo tiempu na xítia palabra xi-ya

¹⁸ Daaní, ni cachi gà-yà xì-né:

—¿Índù iñàha cui cachì sàhà-ñá cundaà viì inì-nsia nansa iá ñuhivì ìì xí Dios? ¿Índù ejemplu cui nacani xì-nsiá, te sàà-nsià cundaà ini-nsià nansa iá tiempu mà?

¹⁹ Pues cunaha-nsiá, nahi tata yutnù mostaza, ducán iá tiempu mà, na ian ni cuu na ní chihi iin tiàa tata mà itu-nè, te ni sahnua; iin yutnù cahnú ni nanduu-nù. Dècuèndè laa ndavá ansivi, vàxi stná-si quidávàha-sì tacà-si mahì-nú.

Ejemplu sàhà tàtnà nsidátáchí xí yusàn pan, divi nduú levadura

²⁰ Daaní, tucutu ni cachi-yà:

—¿Índù ejemplu cui nacani xì-nsiá sàhà ñuhivì ìì xí Dios?

²¹ Na iin tàtnà nsidátáchí xí yusàn pan, ducán nduá, vàchi divia ni quihin iin nècuàchì ñahà ni dàquée-ne mahì ùni maquila yusàn harina, te ni ndutachi nsihá —ni cachi Jesús.

Yehè Sìtníhì

²² Daaní, na xicá-yá ichì Jerusalén, ni nacàhin-ya ñuu nahnú te ñuu cuati, dacuahá-yá nèhivì ndoó yucán.

²³ Te ni cachi iin nèhivì mà xì-yá:

—Señor mío, ¿a iyuhu nèhivì cunduu nècuàchì càcu anima-xi?

Dandu ni cachi-yà xì nsidaa nèhivì mà:

24 —Quida-nsia lucha fuerte quìhvi-nsia yehè sitníhì gloria, vèchi ñà-yòhó cachí xì-nsiá: nùù nsidaa nèhivì cucuni quìhvi yucán, cuàhà-né, mà níhì-né yàha-ne.

25 Vèchi quida-nda cuenta na ian iá iin vehe, te cuní-nsiá quìhvi-nsia, doco sàni nacadi nècuàchì divéhé-xímá yehè-né. Ñàyùcàndùá sàà-nsiá, te cáhàn-nsiá yehè, cachí-nsiá: “Stoho-nsi Señor, nacuna sacù-ní nùù-nsí”. Dandu nècuàchìmà, icúmí-nê cachi-nè: “Còó, tàcùnì mii-nsiá, (ni có-ínáhì) índù nì quixi-nsia”.

26 Dandu mii-nsiá, cuàhàn-nsiá cachi-nsiá: “Nsiùhù, nisa cutnahá-nsí xì-ní nì sandoo-nda nisa xixi-nda nisa xihì-nda (tècuí); te mii-ní, nisa dacuaha-ní nèhivì ñuu-nsi, calle ñuu-nsi”.

27 Dandu nècuàchì sahnú yucán, icúmí-nê cachi-nè: “Yùhù cachí xì-nsiá, tàcùnì mii-nsiá, ni có-ínáhì índù nì quixi-nsia. Ñàyùcàndùá, cuahán-nsiá iladu, vèchi nècuàchì chicuèhè xínduu-nsia”, cachi nècuàchì sahnú-ma.

28 Pues (ducán stná mii-nsiá), icúmí-nsiá cuni-nsiá na yáha xì-ndà Abraham ndè ñuhivì ì xí Dios, mii-né xì stná Isaac, xì Jacobo, xì nsidaa stná nècuàchì profeta nisa cáhàn cuenta xi-ya sàhana. Nsidaa-né icúmí-nê màcùndoo-ne nùù Dios ñuhivì ì xí-yá. Doco mii-nsiá, còó; fuera icúmí-nsiá ndòò-nsia. Dandu yáha ga cuàhàn-nsia cuacu-nsia, ndé càna nùhu-nsia (ñà-ndòhó guà-nsiá).

29 Vèchi nsidanicuú ladu icúmí quee nèhivì sàà-nè ñuhivì ì xí-yá, cunduu-ne nèhivì vèxi ladu caná hora, xì nèhivì ladu quécahnú stná, xì nèhivì ladu norte, xì nèhivì ladu sur, nsidaa-né icúmí-nê casaà-nè màcùndoo-ne (ndé iá vicò) ñuhivì ì xí-yá.

30 Vèchi nèhivì nchícùn cahà-xí vichi, icúmí-nê sàà-nè nàcòdò nùù-né nùù-xí (quìvì yucán), te nècuàchì idónuu vichi, icúmí-nê sàà-nè natenchicùn-nè ndé cahà-xí.

Nansa nì sacu Jesús sàhà nèhivì ñuu Jerusalén

31 Divi quìvì yucán nì casaà dava nècuàchì fariseu nùù-yá, te nì cachi-nè xì-yá:

—Cuahán-nì quecuaán-nì yohó, vèchi cuní Herodes cahnì-té mii-ní.

32 Dandu nì cachi-yà xì nècuàchìmà:

—Cuahán-nsiá, te dohó cachi-nsiá xì tè-icúmí guá maña mà: “Cunaha-ní, vichi xi tnaa cuàhìn taví ñà-malu ñuhú anima nèhivì, te dandúvaha stnái nècuàchì cuhí, dandu quìvì ùnì cuàhìn dansihí chuun xi”.

33 Doco sà-íá ñà-caqui vichi, te tnaa, te idá, vèchi ndè ñuu Jerusalén nduú lugar ndé tùha ndisa nèhivì cahnì-né iin ana cáhàn cuenta xi Dios.

34 ’jNdahví mii-nsiá nècuàchì ñuu Jerusalén! vèchi tùha-nsia cahnì-nsiá nècuàchì cáhàn palabra xi Dios, vèchi na techúùn-yánè sàà-nè nùù-nsiá dandu caníyúú-nsiànè ñà-cui-nè. Na cuahà guá xichi nì cunì danátáqui mii-nsiá nùù na ian danátáca sùn pilu xi-sì ñà-nàcùñuhu quisì mà tìxi ndìxì-sí; doco còó, cónì cùnì-nsiá.

35 Ñàyùcàndùá icúmí lugar xi-nsia yohó ndòò nihnia. Te cachí stnái xì-nsiá, mà cuní gà-nsiá yùhù ndé cachi sàà quìvì cachi-nsiá xí: “Ndiaha gá mii-ní, vèchi divi ana vèxi cuenta xi Stoho-ndà Señor nduu-ní”.

14

Nansa nì dandúvaha Jesús iin nècuàchì ndohó cuèhè cuiun

1-2 Daaní, iin quìvì descansu cuàhàn-yà vehe iin nècuàchì idónuu nùù nècuàchì fariseu, cuàhàn-yà cuxi-ya yucán. Te vehe nècuàchìmà iá stná iin

nècuàchì cuhí cuèhè cuiun, te iín-né nùu-yá. Ñàyùcàndùá, dava ga nècuàchì fariseu ndoó yucán, indéhe váha-neyà, nansa quida-ya.

³ Ñàyùcàndùá, nì cachi-yà xì nècuàchì fariseu mà xì stná nècuàchì ley xi veheñùhu ndoó yucán:

—¿A sáha ley ì xì-ndà dandúvaha-nda nèhivì nú quivì descansu nduá? (Cachi-nsià xí.)

⁴ Doco nècuàchìmà, dadí úún nì ndòo-ne. Ñàyùcàndùá, nì tnii-ya ndahà nècuàchì cuhí mà, te nì dandúvaha-yanè. Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Vàtùni cùhùn-ní vichi.

⁵ Dandu nì cachi stná-yà xì nècuàchì ndoó yucán:

—Nú iá iin burru, ò iin buey xi-nsia, te nì nacava-sì ini iin xìchi, ¿áma cùhùn-nsià carrera tavà-nsiási, mate quivì descansu nduá? —nì cachi-yà.

⁶ Te mii-né, mànicùí nanihì tnùnì ini-nè nansa naxiconihí-né nùu-yá.

Mà váha ndanihi-nda mii-nda nduu-nda ana chicá ndiaá

⁷ Daaní, nì xini Jesús nansa quidá nècuàchì nì quesaa vicò mà, nandúcu-nè lugar cundoo-ne ndé chicá quee tnùñuhu xí-né. Ñàyùcàndùá, nì nacani-ya xì-né iin ejemplu, cachí-yà:

⁸ —Nú cánà iin nèhivì cùhùn-nè iin vicò nandàhà, màsà cóo-né ndé nduú lugar chicá iá tnùñuhu-xí, vachi vihini sàà stná inga ana chicá quidáñúhú nècuàchì divéhé-xí.

⁹ Nú ducán, dandu icúmí nècuàchì divéhé-xímá tnàtuu-ne ndé iá nècuàchì nì sàà primeru mà, te cachi-nè xì nècuàchìmà: “Cuxio-ní, te nì cóo nècuàchì sahnú yohó lugar xi-ní”. Dandu nècuàchìmà, ndacuiin-nè, te cùhùn-nè coo-ne inga lugar ndè cahà-xí, te ndòo cahan-ne.

¹⁰ Cunaha-nsiá, nú cánà-ndà cùhùn-ndà iin vicò, dandu nanducu-nda lugar chicá cahà-xí coo-nda, dandu na tnátuu nècuàchì divéhé-xímá, icúmí-nè cachi-nè xì-ndà: “Amigo, nahà-ní, coo-ní ndé nduú lugar chicá iá tnùñuhu-xí”. Pues nú nì quidá-né ducán, dandu chicá quee tnùñuhu xi-nda nùu nècuàchì cutnáhâ xí-ndá ndoo-nda xixi-nda yucán.

¹¹ Vachi nsidaa ana datiaá chicá ndiaá, icúmí-nè sàà-nè ndòo cahan-ne. Doco nsidaa ana ndaníhí ndahví xì mii-xí, divì nduú ana chicá icúmí nihì xì tnùñuhu —nì cachi Jesús.

¹² Daaní, nì càhàn-yà xì nècuàchì nì cana xi-yá ñà-cuxi-ya, cachí-yà xì-né:

—Nú cuàhàn-ní quida-ní iin vicò vehe-ní, dàtnàà ò sàcuaà, dandu màsà cánà-ní amigo xi-ní, ò ñani-ní, ò tnaha-ní, ò nècuàchì cuicà ndoó yatni, còtó cana stná-nè mii-ní vehe-ne, te ducán danáà-né favor nì quida-ní.

¹³ Còó, vachi nú cuní-ní quida-ní iin vicò, dandu cana-ní nècuàchì ndahví, xì nècuàchì nì nacuèhè, xì nècuàchì xicá cuéhè, xì nècuàchì cuaá;

¹⁴ dandu ndiaha gá coo xi-ní, vachi nsidaa nècuàchì yucán, mà cúí danáà-né nùu-ní. Daaní (ndè inga vida) na natiacù-ní xì nsidaa gá nèhivì nihnú ndàcuìsì ini-xi, icúmí-ní nihí-ní ñà-vàha xi-ní sàhámà —nì cachi Jesús.

Ejemplu sàhà vicò cahnú

¹⁵ Daaní, iin nècuàchì cutnáhâ xí-yâ na xixí-yá yucán, nì tiacu-nè ñà-ndùá nì cachi-yà, te nì cachi-nè xì-yá:

—Ndiaha gá coo tiempu cundoo-nda ñuhivì ì xì Dios, te cuxi-nda pan yucán.

¹⁶ Dandu nì cachi Jesús xì nècuàchìmà:

—Nìsa ìa iin tiàa nì quida iin vicò cahnú. Cuàhà gá nèhivì nì cana-ne.

¹⁷ Dandu na hora cuàhàn-nè cacuxi-ne, nì techuún-né iin peón xi-ne (ñà-caca-tè) cachitnùhu-tè xì nsidaa nècuàchì nì cánà mà ñà-sà-ìá hora yàha-ne, vachi sà-ìá listu nsidaá.

18 'Doco iin-ni nì cacachi nsidaa-né ñà-nì cuicáhnû ini nècuàchì quidà-xì vicò mà sàhà-né. Nècuàchì primeru, nì cachi-nè: “Còó, làcà nì xiin iin ñuhù xí, te icúmî cùhìn cundehià. Ni cuicáhnû ini-nè sàhí”, cachi-nè.

19 'Daaní, inga-nè, nì cachi-nè: “Còó, vâchi làcà nì xiin ùhùn yunta buey, te icúmî cùhìn cundaà inì sàhà-sí, a quidá víi-sí, á coó. Ni cuicáhnû ini nècuàchì mà sàhí”, nì cachi tiàa ma.

20 Daaní, inga-nè, nì cachi-nè: “Còó, vâchi làcà nì nandàhí, te ñâyùcàndùá, mà cúí cùhìn”.

21 'Ñâyùcàndùá, mànuhù peón mà, te nì nacani-tè xì lamú xi-tè nansa nì cacachi iin iin nèhivì mà. Ñâyùcàndùá, nì xidà ini nècuàchì mà, te nì cachi-nè xì peón mà: “Cuahán-ní vichi duha cacanu-ní inii calle ñuu-ndà yohó, calle nahnú te calle cuati, te danátácà-ní nècuàchì ndahví, nècuàchì nì nacuehè, xì stná nècuàchì xicá cuéhê, xì nècuàchì cuaá ñà-nì quixí-né vicò xí”.

22 'Ñâyùcàndùá, (ducán nì quida peón mà); dandu nì cachi-te: “Sàni quide ñà-ndùá nì cachi-ní xí, señor, te vátùni cundoo más gà nèhivì”.

23 Dandu nì cachi tu lamú mà xì peón mà: “Vichi cuahán tu-ní nsidaa ichi xì nsidaa callejón, te datnátuu-ní nèhivì sàhà-ñá chitu vehi nèhivì.

24 Vâchi ñà-yohó cachí xì-nsiá, ni-iin nèhivì nì quide invitar daa, mà níhì-né ni-iyuhu ñà-cuxi-ne vehi”.

Nansa nì cachi Jesús xì-ndà ñà-iin-ni ni nácání ini-ndà cunchicùn-ndà yá

25 Cunaha-ní, cuahà gà nèhivì xinchicùn xì-yá cuahàn stná-nè. Ñâyùcàndùá nì naxicocuín-yà yàtà-yá, te nì cachi-yà xì-né:

26 —Nú vâxi iin nèhivì núí, te cuní-nè cunchicùn-nè yùhù, dandu (màsà ndúlócò gà-nè ñà-ndùá cachí) yua-né, ò dihi-né, ò dèhe-ne, ò ñani-nè, ò cùha-ne, mate (ni cá-cútúxí ini nècuàchì mà) sàni xini ùhì tnaha-nemà mii-né. Ni màsà cúú gà stná ini-nè sàhà vida xi-ne, vâchi nú coó, mà cúí sàà-nè cunduu-ne iin ana nchícùn xí.

27 Te xiñuhu stná (ñà-coo-ne dispuestu cui-nè sàhí), quida-ne cuenta na ian nsidá-né iin cruz cuahàn-nè cui-nè. Vâchi nú có-nìhnú ini-nè ducán, te có-nchícùn stná-nè yùhù ducán, dandu mà cúí sàà-nè cunduu-ne iin nèhivì xí.

28 Vâchi nú cuní-ndà quidavàha-nda iin vehe ducún, amádi dihna coo-nda quida-nda cuenta xi-nda a vátùni sàà dìhùn xì-nda,

29 còtó mà cúí daxínu-ndañá, cuisì cimientu xan daquésáhá-ndá, te sà-íá ni. Dandu nècuàchì indéhe, cuahàn-nè cuàcùndiaa-nèndó,

30 cachi-nè: “Cuahàn tè-jaàn quidavàha-tè iin vehe ni cúí, doco cóni níhì-té daxínu-teá”, cachi-nè (cuàcùndiaa-nèndó).

31 Daaní, stná iin rey, nú cuní-te cùhùn-te guerra nàá tnàhá-te xì inga rey vâxi xi soldadu-xi, amádi dihna coo-tè nacani vâha inì-te, a vátùni sàà ùxìn mil soldadu xi-tè ñà-cundee-té nùò òcò mil soldadu xi inga rey mà, á coó.

32 Te nú mà sàà soldadu xi-tè, dandu na táñâha ga cuyatni inga rey mà, dandu techuún-te nèhivì xí-te cùhùn-nè ndatnuhu-né xì tèmà nansa nsihì pleitu xi-tè.

33 Te ducán stná mii-nsiá, xiñuhu nandòdó-nsiá nsidanicuú iñàha icúmî-nsiâ, vâchi nú coó, dandu mà cúí sàà-nsiâ cunduu-nsia ana nchícùn xí.

Ejemplu nacání sàhà ìin nì cuchicuehe, te ducán stná ndohó, màdí cuchicuehe anima-ndà

34 'Vâha ga ìin, (vâchi nsidá ádíá ñà-xìxì-ndà); doco nú sàni ndañuhu ñà-ádi xán, dandu mà cúí gà ndu-adì gà`.

35 Vâchi còò cá chuan, mà cùndúá ñuhù chihi-nda, ni mà vâha daquéé stná-ndà nùò itu-ndà. Chicá vâha cate-ndañá. Ni cúníni vâha nsidaa-nsiá palabra jaàn.

15

Ejemplu nacání sàhà rii nì tucù

¹ Daaní, nì catnàtuu cuàhà tè-dàchíyàhvi, xì cuàhà gá stná nèhivì iá cuàchi-xi, vàchi cuní-nè cunini-ne ñà-ndùá cachí-yà.

² Dandu nècuàchì fariseu, xì stná nècuàchì ley xi veheñùhu, nì xitnùhu-neyà, cachí-nè:

—Nècuàchì jaàn, cudî ini-nè cutnahá-né xì nècuàchì cuáchi; dècuèndè xixí tàcá stná-nè xì nècuàchìmà.

³ Dandu nì nacani-ya xì-né iin ejemplu, te dohó nì cachi-yà:

⁴ —Nú ndoó iin cientu rii xì-ndà, te nì quecuaán iin-sì ¿ndíà nduá quida-nda? ¿Amádi naco-nda 99 quisì dava ga mà iin yodò, te cùhùn-ndà nanducu-nda inga quisì mà ndè cachi nanihì-ndàsí?

⁵ Daaní, nú sàni ndacùhun-ndàsí, cudî ini-ndà

⁶ mànuhù-ndà vehe-nda idádocó-ndà quisì mà. Dandu cana-nda amigo xi-nda xì stná nècuàchì ndoó yatni, te cachí-ndà xì-né: “¡Nahà-nsia cundoo-nda cudî ini-ndà, vàchi sàni natùì rii xí nì ndañuhu nì cuí!”

⁷ Te yùhù cachí stnáì xì-nsiá, nú nì sàà iin nèhivì iá cuàchi xi cuu-ne arrepentir, dandu yáha ga xícudî ini ana ndoó gloria. Ndè chicá cudî ini-nè sàhà nècuàchìmà nùù 99 nèhivì nihnú vaha inì-xi, vàchi mii-né, có-xiñùhù gá cuu-ne arrepentir.

Ejemplu nacání sàhà dihùn nì ndañuhu, te nì natùia

⁸ Te ò (inga ejemplu. Ni cachí-ndà iá) iin nècuàchì ñahà icúmí xí ùxìn dihùn plata. Pues nú ni ndañúhú ian, amádi nacuicùn-né iin isì, te nasihvi-né vehe-ne ñà-nanducu-néà ndè cachi natùia.

⁹ Daaní, nú sàni nanihì-néà, dandu cana-ne amigo xi-ne xì stná nècuàchì ñahà xíndoo yatni, te cachi-nè xì nècuàchìmà: “Naha-nsià cundoo-nda cudî ini-ndà, vàchi sàni natùì dihùn xí nì ndañuhu nì cuí”, cachí-nè.

¹⁰ Te cachí stnáì xì-nsiá, ducán cudî stná ini nsidaa ángel xi Dios nú nì sàà iin nècuàchì iá cuàchi-xi cuu-ne arrepentir.

Ejemplu nacání sàhà dèhe nì sàhàn xicà

¹¹ Dandu nì cachi stná-yà:

—Nìsa àa iin tiàa ndoó ùi dèhe-xi.

¹² Te nì cachi tèchicá chii xi yua-té: “Papá, taxi-ní ñà-ndùú tàhvì nihì-nsí nùù-ní”. Ñàyùcàndùá, nì sàha-ne iin iin-tè ñà-ndùú tàhvì-té.

¹³ Cóni yáha cuàhà quivì, te nì dàtàcá tèchicá chii ma nsidaa ñà-icúmí-té, te cuàhàn xicà-té inga ñuu. Yucán nì quida ndevàha-tè gastu dihùn xí-te, nì quìhvi-tè cuàhà viciu.

¹⁴ Daaní, na ní nsihì dihùn mà, nì quixi fuerte tnama ñuu yucán, te nì quesaha-té nì ndundahví-te.

¹⁵ Ñàyùcàndùá, cuàhàn-te nùù iin lamú ñuu yucán, te nì nihì-té chuun nùù nècuàchìmà, nì techuún-nète cuàhàn-te campu dacáxâhan-tè cochi.

¹⁶ (Ñàyùcàndùá, yucán iá-te campu mà), dècuèndè nchichi yùcù saxi cochi-mà cahan stná-te caxì-té, doco còò ni-iin nèhivì sàha xi-té ni-iñàha.

¹⁷ Dandu nì nàcùnihnu sahnú inì-te, te nì cachi-te: “Cuàhà gá peón ndoó vehe yué, te iá cuàhà ñà-cutiacu-nè, dècuèndè cuyódo gá-ñà nùù-né. Doco yùhù, yohó ié` ndè cuní` cuì quidá doco.

¹⁸ Chicá vaha naquihin ichì nùhì ndé iá papá xi, te cachi xì-né: Papá, nsidá cuàchi nùù Dios, te nsidá cuàchi stnáì nùù mii-ní.

¹⁹ Ni mà natùì cunduu guè nahi dèhe-ní; nahi peón xi-ní cundui quida-ní cuenta”. Ducán nacání inì-te entre mii-té.

²⁰ Ñàyùcàndùá, nì naquihin-tè ichì mànuhù-té ndé iá yua-té.

Te xica ì vaxi-tè ndé iá nècuàchìmà, te nì xini-nète. Dandu nì cuhi ini-nète, te nì dàyáà-nè cuàhàn-nè nì numi nihni-nète. Nì tutuyuhu tnahá-né nùù-né.

²¹ Dandu nì cachi dèhe-nemà xì-né: “Papá, nsidá cuàchi nùù mii-yá iá ansivi, te nsidá cuàchi stnàì nùù mii-ní. Mà nátùì cunduu guè nahi dèhe-ní”, nì cachi-te.

²² Doco yua-té, nì cachi-nè xì peón xi-ne: “Tavà-nsiá sìcoto chicá finu, te chindixi-nsiàte; te nì cúnacáá stná iin anillu dìnìndàhá-te; nì nácuàìn stná-te iin ndisàn.

²³ Te cundaca stná-nsia chelù ndatnù quixi cuì-si quida-nda vicò.

²⁴ Vàchi sàni xihì dèhi yohó cahín, doco vichi (sàni nsiaà-te) na iin tiàa nì natiacu. Sàni ndañuhu-té nì cuí, doco vichi sàni natùì-tè”, nì cachi yua-té. Te nsidaa nècuàchì ndoó yucán, nì quesaha-né nì quida cahnú-né vicò mà.

²⁵ 'Daaní, dèhe sahnú nècuàchìmà, iá-te nùù ìtú. Te nì naquihin-tè ichì màndixi-tè. Te na ní cuyatni-tè vehe, nì tiacù-te quidándáá nèhivì, te itásáhá stná-nè.

²⁶ Ñàyùcàndùá, nì cana-tè iin peón; nì xicàn tnùhù-té nùù nècuàchìmà, cachì-te: “¿Ndíà ndùá cùù-guá vehì?”

²⁷ Dandu nì cachi peón mà xì-té: “Sàni nsiaa ñani-ní, ñàyùcàndùá nì cachi yua-ní ñà-nì càhní-nsí chelù ndatnù, vachi sàni natùì dèhe-ne, te còò nì-ìñàha nì cuu xi-té”.

²⁸ Ñàyùcàndùá, nì xidà ini ñani sàhnùmà, có-cùnì-te nansìhvi-tè vehe. Dandu nì quee yua-té nì càhàn vìì-né xì-té.

²⁹ Doco nì cachi-te xi-né: “Cunaha-ní, sàcànì cuà ié` nùù-ní quidáchuín, te inínì nsidanicuú ñà-ndùá cachì-ní xì; doco tàñáha ga dacútàhvi-ní yùhù nì-iin litú quida stnàì vicò xì amigo xi.

³⁰ Doco vichi sàhà ñà-nì nsiaa tè-ndùú dèhe-ní yohó, (ñàyùcàndùá quidà-ní iin vicò cahnú), dècuèndè nì xihì stná chelù ndatnù xi-nda sàhà-té, mate nduú-te iin ana nì quida uun gastu xì biene xi-ní sàhà ñahà xí-te”, nì cachi dèhe sahnuma.

³¹ Dandu nì cachi yua-té: “Yohó, dèhi nduú stnàù. Siempre ió xì. Te nsidaa ñà-ndùú biene xi, stoho stná` nduú stnàù.

³² Doco vitni ndiá ìcà-ndà quida-nda vicò, te cudìi ini-ndà, vachi tè-ñanù yohó, nì xihì-te cahín, doco vichi yohó iá-te na ian nì natiacù-te; sàni ndañuhu dahuun-tè nì cahín, doco còò, sàni nsiaà-te vichi”.

16

Ejemplu nacání sàhà mayordomu cóni quidá ví

¹ Dandu nì cachi Jesús xì nècuàchì dacuahá-yá:

—Iin nècuàchì cuicà, nì ìa iin mayordomu xi-ne, te nì cachitnùhu nèhivì xì-né: “Cò-quidá ví mayordomu xi-ní xì biene xi-ní”.

² Ñàyùcàndùá, nì cana-ne temà, cachì-nè xì-té: “¿Nansa iá ñà-ndùá quidà-ní? vachi càhàn tnùhù nèhivì sàhà-ní nùí. Pues vichi icúmí-ní quida nsìhi-ní entregar cuenta xi-ní nùí, vachi cuàhìn taví mii-ní nùù chuun xi-ní ñà-ndùù-ní mayordomu”, nì cachi-nè.

³ Ñàyùcàndùá, nì quesaha-temà nacání inì-te, cachì-te inì-ni mii-té: “¿Nansa quide vichi? vachi cuàhàn lamú xi dacúxió-né yùhù nùù chuun xi. Ndahví, vachi còò valor xi quidachuín xì pala. Vihini càcàn stnàì caridad, doco cucáhàn nùí.

⁴ ¡Á! Vichi sàni cundaà inì nansa quide, te cundoo ana cuàha lugar coi vehe-xi na quei nùù chuun xi”, nì cachi-te.

⁵ Ñàyùcàndùá, nì cana-tè iin iin nèhivì iníhíca nùù lamú xi-tè. Te nì ndàcàtnùhù-té nùù nècuàchì primeru mà: “¿Nadaa iníhíca-ní nùù lamú xi?”

⁶ Te nì cachi nècuàchìmà: “Iin cientu tonel aceite iníhíquê”. Dandu nì cachi mayordomu mà: “Tnii-ní cuenta xi-ní, coo-ní yohó, te yàchì natiaa-ní cuenta xi-ní ñà-cundua cuisì ùi dico ùxìn (50) tonel vichi”.

⁷ Dandu nì cachì-te xi inga-nè: “Te mii-ní, ¿nadaa iníhíca-ní?” Te nì cachi nècuàchìmà: “Iin cientu carga nùnì trigu iníhíquê”. Dandu nì cachì-te: “Tnii-ní cuenta xi-ní, te natiaa-ní cùmì dícó (80) carga-ní”.

⁸ Daaní, lamú xi-tè, nì cundaà ini-nè ñà-ndùá quidá-te. Ñàyùcàndùá, nì cachi-nè xì-té sàhà-ñá cóni quidá víi-té: “¡Na nchichí guá nì quida-ní!” nì cachi-nè. Vàchi cunaha-nsiá, nèhivì nihnú inì-xi cuisì ñuhiví yohó, chicá cuehé-nè nùu chuun xi-ne entre nsidaa mii-né, te chicá mà cuehé nèhivì datnúu Dios sàxinítnùnì-xi.

⁹ Te yùhù cachí xi-nsiá: mate dava-tè, có-quidá víi-té xì dìhùn xí-te, doco mii-nsiá, xiñuhu cuichuún víi-nsiá ñà-cuicà-nsiá sàhà-ñá naquimanì nèhivì-nsiá, dandu na quívì nsìhi dìhùn xí-nsiá mà, vātùni cuàha Dios sà-nsiá nùu-yá vehe ndiaha-yá nicanicuahàn.

¹⁰ Nú sàni nìhì iin nèhivì iin chuun tii, te quidá víi-néà, dandu ñà-jaàn cundaà ini-ndà vātùni quida víi stná-nè iin chuun chicá cahnú. Te ò nú có-quidá víi-né chuun tii ma, dandu ni mà quidá víi stná-nè iin chuun cahnú.

¹¹ Ñàyùcàndùá, nú icúmí-ndá ñà-cuicà ñuhiví cuàchi yohó, te có-quidá víi-nda xán, dandu còò iin cuàha xi-nda ñà-ndùú ñà-cuicà ndiaha ndisa.

¹² Te nú có-quidá víi-nda chuun ñà-cundiaa-ndà biene xi inga ñanìtnaha-nda, dandu còò iin cuàha xi-nda ñà-cunduu biene xi mii-nda.

¹³ Iin tè-quidáchúûn, mà cúí coo ùi patrón xi-tè, vàchi nú ducán, dandu icúmí-tê cunì ùhì-te iin-ne, te inga-nè cuu inì-te sàhà-xí. Te ò ni cachí-ndà, iin-ne coo vaha xi-té, te inga-nè cahíchì inì-te. Te ducán stná mii-nsiá, nú cuú ini-nsiá sàhà dìhùn, dandu mà cúí cunucuachi stná-nsiá nùu Dios —nì cachi Jesús.

¹⁴ Daaní, nècuàchì fariseu, itá stná-nè yucán, iníní-né nsidaa ñà-ndùá cachí-yà, te nì sàcùndiaa-nèyà, vàchi cuàhà gá cuú ini-nè sàhà dìhùn.

¹⁵ Ñàyùcàndùá, nì cachi-yà xì-né:
—Mii-nsiá, nùu nèhivì cuní-nsiá ndee vaha-nsia, na ian ni cùndúú-nsiá nèhivì váha guá. Doco Dios, ináhá-yá ñà-ñùhú ini anima-nsiá. Vàchi ñà-ndùá chicá xího nècuàchì ñuhiví yohó, có-nâtùia nùu mii-yá, vàchi ñà-chicá có-lá vaha nduá nùu-yá.

Iin palabra nì cachi Jesús sàhà ley xi Moisés xì sàhà ñuhiví ùi xí Dios

¹⁶ Iinii tiempu antes quesaa Juan (Bautista) nì sandiaa ley (xi Moisés) xì stná palabra nì cachi profeta nìsa cahàn cuenta xi Dios. Doco tiempu xi Juan vàxi òduha nì quesaha xítia cuentu sàhà ñuhiví ùi xí Dios, te vichi nsidaa nèhivì, quidá-né lucha sà-ndè ñuhiví ùi mà.

¹⁷ Doco ley (sànaha) ma, nicanicuahàn cundua iin ley vaha; vàchi ni-iin seña tii xí iin letra xan, mà nunca sàà ndañuhá. Chicá mà ùhì ndañuhu ansivì xì ñuhiví, doco ley mà, nicanicuahàn coa.

Nansa nì cachi Jesús ñà-mà váha cate tnàhà-ndà

¹⁸ Nú ni caté stnahá iin tiàa xi ñahàdìhì-nè, te coo-ne xì inga nècuàchì ñahà, cuàchi ndisa cundua. Te nú ni nándàhà stná iin nècuàchì tiàa xi iin nècuàchì ñahà ní sate stnahá, divini cuàchi cunduu stná mà.

Nansa nì cuu xi iin tècuicà xì stná iin nècuàchì ndahví nani Lázaro

¹⁹ Nìsa ìa iin tècuicà, ndixí-te sìcoto cuxín finu, xì cuàhà gá sìcoto chicá víi. Te nsìquívì nìsa quida-tè vicò cahnú vehe-tè.

²⁰ Te nìsa ìa stná iin nècuàchì satú nani Lázaro, indúhu-né yehè cahnú tècuicà mà, te itándiaa chitu nsìhi uhì ìcà-né.

²¹ Te cuní-nè nihì-né pedazu cuati comida cóyo nùù mesa xi tècuicà mà cuxi-ne. Dècuèndè stná sìhina, vaxi-sì ndé iá-nè, te nacuahá yàá-si nsìhi uhì icà-némà.

²² Daaní, nì sàà quivì nì xihì-nè, te nì caquixi ángel nì nacua-ne anima nècuàchì mà cuàhàn-nè ndé iá xii-ndà Abraham. Daaní, después nì xihì stná tècuicà mà, te nì ndùxin-tè.

²³ Dandu (nì sàà-te) ndé ndoó anima nècuàchì xínduu nsì. Te yucán nì quesaha-té ndohó cuáhà-té. Dandu nì ndacoto-tè nì xini xicà-té yucán iá Abraham, te yatni uun iá stná Lázaro.

²⁴ Ñàyùcàndùá, nì ndàhì ndee-té, cachí-te: “¡Abraham! ¡Xii-nsí nduu-ní! Cundehe ndahví-ní yùhù; techuun-ní Lázaro quixi-ne dandaxín-né dìnìndàhá-nè tècuí, te danchíco-ne yáí, vachi yáha ga ndohí ié mahì ñuhu yohó”.

²⁵ Doco nì cachi Abraham: “Nsinuu inì-ní, hijo, vachi na nisa itiacù-ní ñuhívì, vaha vida nisa icumi-ní. Doco Lázaro yohó, còó; yáha ga ndahví nisa yàha-ne. Doco vichi sàni nìhítáhvì-né cudìi cuáhà ini-nè, mientras mii-ní, icúmí-ní ndoho-ní.

²⁶ Te iá stná inga iñàha, vachi mahì nsiùhù yohó xì mii-nsiá jaàn iá iin yui cahnú cunú sàstnùhù. Ñàyùcàndùá, mate ni cúcáhàn-nsì yàha-nsi ndé iá-ní, doco mà cúí; te stná mii-nsiá, mà cúí yàha stná-nsià ndé ndoó nsiùhù yohó”.

²⁷ Dandu nì cachi tèmà: “Pues, nú ma cúí, dandu sacúndáhvì nùù-ní, tío Abraham; techuún sacù-ní Lázaro nùhù-nè vehe papá xi.

²⁸ Vachi yucán ndoó ùhùn ñani, te cuní càhàn Lázaro xì-té ñà-màsà quíxí stná-te lugar yohó ndé ndòhò guá-nsì”.

²⁹ Dandu ní cachi Abraham xì-té: “Sà-icúmí-tè libru ì nì tiaa Moisés, xì stná libru nì tiaa nècuàchì profeta. Ni cúníní-te ñà-ndùá cachí nùù tutu mà”.

³⁰ Dandu nì cachi-te: “Còó, tío Abraham, vachi nú nì nátiácú iin nsì, te sàà-nè càhàn-nè xì-té, dandísá, icúmí-tè cuu-tè arrepentir”.

³¹ Doco nì cachi Abraham xì-té: “Nú có-cuní-te cunini-tè ñà-ndùá nì cachi Moisés, te nì ñà-ndùá nì cachi profeta, dandu mà sàà-te naxicocuín ini-te mate ni nátiácú iin nsì (càhàn xì-té)”.

17

Cuàhà gá ni coo-nda cuidadu, còtó quida-nda iin cuàchi

¹ Dandu nì cachi Jesús xì nècuàchì dacuahá-yá:

—Ñà-ndàà nduá, icúmí dava nèhivì tucù-nè ichì có-ndiàá quida ñanìtnaha-ne. Doco ndahví nècuàchì datúcù tnhà-ximà.

² Vachi chicá vaha ni mácùndiacu iin yùù yódò dùcùn-né, te ndiachi-né mahì mar sàhà-ñà màsà dátúcù-nè ni-iin ñà-cuati yohó.

³ Ñàyùcàndùá, cuidadu cundoo-nsia sàhà ñà-ndùá quidá-nsiá.

’Nú quidá iin ñanìtnaha-nsia cuàchi nùù-nsiá, dandu càhàn-nsià xì-né sàhámà. Te nú ni náxícocuín ini-nè sàhà ñà-ndùá nì quida-ne, dandu cuicahnú inì-nsia sàhà-né.

⁴ Mate ùsà xichi iin quivì ni quidá-né iin cuàchi nùù-nsiá, có-quidá, vachi nú cada iin iin xichi vaxi-ne cachí-nè ñà-cùú-né arrepentir, dandu icúmí-nsiá cuicahnú inì-nsia sàhà-né —nì cachi Jesús.

Vàtùni quida stná-ndà milagru nú nihnú vaha ini-ndà mii-yá

⁵ Dandu nècuàchì nì nihì chuun nùù Stoho-ndà Señor, nì xicàn tàhvì-né nùù-yá, cachí-nè:

—Chindee-ní nsiùhù ñà-nì sàà-nsì cunindísá víi gá-nsì.

⁶ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Cuati lihngu tata yutnù nani nù-mostaza. Te ñà-yòhò cachí xì-nsiá: nú xiníndísà ndisa-nsia, mate (iyuhu nduá) nahi tata mà, dandu dècuèndè vātùni

dandacú-nsiá nùù yutnù nahi yutnù fruta jaèn ñà-nì ndánchító-nu yohó, te cùhùn-nu ndiachi-nú mahì mar, dandu seguru ducán icúmí coo.

Ejemplu sàhà peón quidáchúûn nùù-ndà

⁷ 'Ni cachí-ndà iá iin peón xi-nda, te quidachuún saín-te nùù-ndà. Te vihini xitú-te, o ndiaá-te quisi xi-nda. Doco nú nì nsiaà-te vehe, ¿a cachí-ndà xì-té ñà-nì cùhùn-te cudamá-te?

⁸ Coó, dohó cuàhàn-ndà cachi-ndà xì-té: “Quidayucùn-ní ñà-cudamí, dandu nsidaviì-ní mii-ní, te taxi-ní ñà-cuxi, te cohi. Doco mii-ní, dècuèndè después icúmí-ní cuxi-ní”, cachí-ndà xì-té.

⁹ Pues, ¿a naquímanì-ndà peón mà nú sàni quida-tè nsidaa ñà-nduá nì ndacu nùù-té? Ádi coó.

¹⁰ Pues divi ducán stná xì mii-nsiá, vàchi nú sàni nsihi nì quida-nsia nsidaa ñà-nduá nì ndacu nuù-nsiá, dandu icúmí-nsiá, cachi-nsiá: “Còò ni-ñàha nì quidá-nsí, cuisì ñà-nduá ndiá ìcà-nsí nì quida-nsi”, —nì cachi Jesús.

Nansa nì dàndúvaha Jesús ùxin tiàa ndohó cuèhè lepra

¹¹ Nchícùn Jesús ichì Jerusalén cuàhàn, te nì yàha-ya ladu Galilea xì stná ladu Samaria.

¹² Te na ní sàà-yà iin ñuu tii nì xini-yà yucán vaxi ùxin tiàa ndohó cuèhè lepra. Itá xica-né,

¹³ cána ndee-né, cachí-nè:

—¿Stoho-nsì Jesús! ¿Cundehè ndahví-ní nsiùhù!

¹⁴ Daaní, na ní xini Jesús nècuàchì mà, nì cachi-yà xì-né:

—Cuahán-nsià dacuní-nsià dùtù ìcà-nsiá.

Ñàyùcànduá nì caquihin-ne ichì cuàhàn-nè. Te meru xica-né ichì mà, dandu nì nduvàha nsidaa-né.

¹⁵ Te iin-ne, na ní xini-nè sàni nduvàha-ne, nì naxicocuûn-nè, nì ndenihì vaha cuahà-né Dios, ndee cáhàn-nè.

¹⁶ Te nì sàcuûn sisi-né nùù-yá, naquímanì-néyà. Te nduú-né iin nècuàchì ñuu Samaria.

¹⁷ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—¿Amadí ùxin tiàa nì nduvàha? Doco 9 nècuàchì dava ga mà, còò-né nì naxícócuûn.

¹⁸ Cuisì mindaa nècuàchì tùcù yohó nì naxicocuûn naquímanì xì Dios.

¹⁹ Dandu nì cachi-yà xì tiàa nì naxicocuûn mà:

—Ndacuiìn-ní xuhun-ní vehe-ní. Vàtùni nì xinindisa-ní, te ñàyùcànduá nì nhì-ní nì nduvàha-ní.

Nansa icúmí cuu quivì naxicocuûn Jesús ñà-cusahnú-yà nùù ñuhiví yohó

²⁰ Daaní, nì ndàcàtnùhù nècuàchì fariseu nùù-yá índù tiempu sàà quivì cusahnú Dios ñuhiví yohó. Te nì cachi-yà xì-né:

—Màdiá nduchinúù-nsiá cuni-nsià ñuhiví ì xì Dios.

²¹ Mà cundúámà ñà-cachitnùhu nèhivì xì-nsiá, cachí-nè yohó iá ñuhiví ì mà, te ò yucán iá. Còò, vàchi yohó mahì mii-nsiá iá ñuhiví ì mà.

²² Dandu nì cachi-yà xì nècuàchì dacuahá-yá:

—Vaxi iin tiempu na yàha ga cuni-nsia cundua tiempu ndiaha (naxicocuûn) yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví, doco tàñáha ga sàà cundua tiempu mà.

²³ Te nú cachí nèhivì xì-nsiá ñà-yòhó sàni naxicocuûn, te ò yucán ié, màsà cùhùn-nsià xì-né, màsà cunchícùn-nsiànè.

²⁴ Vàchi na ian tása, te natnúù fuerte inicutu ansivi ndè iin ladu xì ndè inga ladu, ducán icúmí cuu stná xì yùhù na sàà quivì xì, (te cundehè nsidaa nèhivì yùhù).

²⁵ Doco antes, cuahà ñàha icúmí ndohi; vàchi icúmí nèhivì tiempu vichi cahíhì ini-nè yùhù.

26 Te nacua nì cuu tiempu xi Noé sàhaha, ducán icúmí cuu stná na sàa meru quivì xí yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhivì.

27 Vàchi tiempu xi Noé mà nìsa (ndoo cuéyàà nèhivì ñuhivì), xixí-né, xihí-né, te nándàhà-né. Te ducán nìsa quida-ne dècuèndè nì sàa quivì nì quihvi Noé barcu cahnú, dandu nì quixi dàvì nì sahnì xì nsidaa nèhivì mà.

28 Daaní, ducaní stná nèhivì ñuu Sodoma tiempu xi Lot sàhaha, xixí-né, xihí-né, xiín-né, te dicó-né; xitú stná-nè, te quidávàha stná-nè vehe;

29 doco divi quivì nì quee Lot ñuu mà, dandu ndé ansivi nì còyo ñuhu xì tàtnà cuaán sahan quini, te nì caxihì nsidaa nèhivì ñuu mà.

30 Ducán icúmí cuu stná na quivì naxicocuín, te cuni nèhivì yùhù.

31 'Quivì mà, nú ndoo nèhivì dìnvèhé-né (quetátú-nè), te ini vehe ñuhù ñà-icúmí-nè, dandu màsà ndúlócô-nè sàhàmà. Cuisì-nì nì cùnù dèhé-nè chicá vaha. Te ò nú ndoo-né nùù itú, dandu màsà naxícócuín-nè vehe-ne.

32 Màsà nándòdó-nsiá nansa nì cuu xi ñahàdìhì Lot.

33 Nsidaa ana cuní dacácu xi vida-xi, cutu-ñá dandáñuhù-nèàmà quea; doco nsidaa ana có-dàcácu xi vida xi, divi cunduu nècuàchì càcu.

34 'Yùhù cachí xì-nsiá, na sàa ñuu naxicocuín, dandu ndé quidì ùi nèhivì, icúmí cuxio iin-ne, te iin-ne ndòo.

35 Te ndé ndoo ùi nècuàchì ñahà cutnàhà nchicó, iin-ne icúmí cuxio, te inga-nè ndòo.

36 Te ndé ndoo stná ùi tiàa nùù itú, iin-ne cuxio, te inga-nè ndòo.

37 Dandu nì ndàcàtnùhù-né nùù-yá, cachí-nè:

—Stoho-nsì Señor, ¿índù cuàhàn cuu ñà-jaàn?

Te nì cachi-yà:

—Cunaha-nsiá, (ducán iá nahi dichu cachí): “Ndé indúhu ñà-nì xihì, yucán icúmí nataca stná longo”.

18

Ejemplu nacaní sàhà iin nècuàchì ndahví nì sàhàn nùù iin juez cuehé

1 Dandu nì nacani Jesús xì-né iin ejemplu ñà-cundaà ini-nè ñà-iin-ni icúmí-ndá càcàn tàhvì-ndà nùù Dios, te màdiá cuhuun ini-ndà.

2 Dohó nì cachi-yà:

—Nìsa ìa iin juez iin ñuu; doco ni cóni sácáhvì-tê Dios, ni stná nèhivì.

3 Te divi ñuu yucán nìsa ìa stná iin nècuàchì ñahà nì xihì ì-xí. Te sàhàn nècuàchì mà nùù juez mà, cachí-nè: “Nsidandaà-ní chuun xi, vàchi iá iin nècuàchì xiní ùhì xí”.

4-5 Doco cóni cùnì-te. Daaní, después nì nacani inì-te, cachí-te inì-ni mii-té: “Yáha ga sáhachuún ñahàcuàán yohó yùhù. Ñàyùcàndùá mate có-càhvì Dios, ni có-càhvì stná nì-iin nèhivì, doco cuàhìn nsidandaà chuun xi nècuàchì yohó, vàchi cuñáñi ñà-tutoo quixi-guá-nè nùù”.

6 Dandu nì cachi Stoho-ndà Señor:

—Cundehè-nsiá nansa nì cachi juez mà, mate malu-nè, (doco icúmí-nè chindee-nè nècuàchì mà).

7-8 Ñàyùcàndùá, Dios, ¿áma nsidandaà stná-yà sàhà nèhivì nì nacàxin-ya nú nduì te ñuu xicàn tàhvì-né, te sacúndáhvì-nè nùù-yá? Te ¿a caní tiempu cueé-yà, te sàa quivì nsidandaà-yà ducán? Còo, yàchì icúmí-yà nachitacùhá-yà sàhà-né, cachí xì-nsiá. Doco quivì naxicocuín yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhivì, ¿a ndísá cunindisá cuàhà nèhivì yùhù cahan-nsiá? —nì cachi Jesús.

Ejemplu nacaní sàhà iin nècuàchì fariseu cuadú, xì sàhà stná iin nècuàchì dachíyàhvi nì naxicocuín inì-xi

⁹ Daaní, nì nacani-ya iin ejemplu sàhà nèhivì ndaníhí vàha guá xì mii-xí, te cachíchì ini-nè nècuàchì dava ga. Dohó nì cachi-yà:

¹⁰ — Ùì tiàa, cuàhàn-nè veheñùhu cahnú ñà-càcàntàhvì-né nùu Dios. Iin-ne nduú nècuàchì fariseu, te inga-nè nduú nècuàchì dachíyàhvi.

¹¹ Te nècuàchì fariseu mà, nì sàcuìn-nè yucán, te nì naquimanì-né Dios sàhà mii-né, cachí-nè: “Ansivéhé-nì Yua-nsí Dios, vàchi yùhù, có-quidá ndevàhi nacua quidá nècuàchì dava ga mà, te có-quidá cuihna stnàì nì-ìñàha, vàchi có-quidé ni-iin ñà-có-ndiá ìqué quide, có-càhìn xì inga nècuàchì ñàhà, nì có-quidá stnàì na quidá tè-dàchíyàhvi jaàn.

¹² Còó; nùu cada ùnà quivì iníhí' íá dòquí' ùì quivì, te nùu cada ùxìn pesu quidé ganar, chivàha cuain ian ñà-cunduu diezmu xan”, nì cachi nècuàchì mà.

¹³ 'Doco nècuàchì dachíyàhvi ma, xica iín-né, cucáhàn nùu-né ndacoto-ne ansivi. Ñàyùcàndùá, iín-ne, caní-né nchìca-ne (ñà-cùu guá-nè sentir sàhà cuàchi-ne), te cachí-nè: “Yua-nsí Dios, cundehè ndahví-nì yùhù, vàchi nècuàchì cuáchi nduí”, nì cachi-nè,

¹⁴ dandu mànuhù-né. Ñàyùcàndùá, yùhù cachí xì-nsiá, divi nècuàchì yucán nduú ana nì ndee vàha ndisa nùu Dios, te màdiá nècuàchì primeru mà. Vàchi nsidaa ana datiaá uun nduú nèhivì vàha guá, icúmí-né nducahan-ne; te nsidaa ana ndaníhí ndahví xì mii-xí, chicá icúmí-né nìhì-né tnùñuhu.

Nansa nì cachi Jesús ñà-màsà cádí-ndà nùu ñà-cuati ñà-cunchicuàn mii-yá

¹⁵ Daaní, ndacá nèhivì ñà-cuati xí-né vàxi nùu-yá ñà-chitàndòó-yá ndahà-yá dìni-vé. Doco na ní caxini nècuàchì dacuahá-yá, nì sadi-nè nùu nècuàchì mà.

¹⁶ Ñàyùcàndùá, nì cana Jesús ñà-cuati ma nì tnátua, te nì cachi-yà:

—Nacoo-nsia ñà-cuati nì quixá nùí. Màsà cádí-nsià nùá, vàchi cuisì nècuàchì nihnú inì-xi nahi miá cunduu ana sàà ñuhivì ìì xí Dios.

¹⁷ Ñà-ndáa nduá cachí xì-nsiá, nú ni cóó (vítá ini) nèhivì nahi ñà-cuati, dandu nìhì-né quìhvi-ne ñuhivì ìì xí-yá, doco nú cóó, mà sàà-nè yucán —nì cachi-yà.

Nansa nì cachi Jesús xì iin tèchii cuica

¹⁸ Daaní, nì càhàn iin tè-nìhí chuun, nì xìcàn tnùhù-té nùu-yá, cachí-te:

—Maestro, mii-ní vàha ndisa-ní. Cachí-ní xì' ndiá quide, te nìhítàhví vida ndiaha nicanicuahàn.

¹⁹ Dandu nì cachi Jesús xì-té:

—¿Ndiá dìsàhà-xí cachí-ní xì: “Mii-ní vàha-ní”? Vàchi còò ni-iin nèhivì ùún vàha ndisa, cuisì nú nduí Dios, dandu vàha ndisa inì.

²⁰ Pues vichì, sà-ìnáhá-nì nansa nì dàndàcú-yá ñà-màsà cáhàn-ndà xì inga ana có-nduú nècuàchì vehe-nda; te màsà cáhni stnaha-nda, nì màsà quidá cuíhná-ndá, nì màsà cáchí-ndà iin tnùhu sàhà ñanìtnaha-nda, te ni cóó stnà tnùñuhu xì-nda nùu yuadíhí-ndá.

²¹ Dandu nì cachi tu-tè xì-yá:

—Cunaha-ní, nsidaájàn sàni chivàhi dècuèndè na tíí.

²² Na ní inini Jesús ñà-nduá nì cachí-te, dandu nì cachi-yà:

—Cumànì gá inga ñàhà quida-ní. Dicò nsìhì-ní ñà-nduá icúmí-ní, te dasàn-ní dìhùn mà nùu nècuàchì ndahví; dandísá nìhítàhvì-ní sàà-ní ansivi, te yucán cucumi ndisa-ní cuàhà ñà-cuicà. Te quixi-ní cunchicùn stnà-ní yùhù —nì cachi-yà.

²³ Doco tèmà, na ní inini-tè nì cachi-yà ducán, dandu yàha ga nì cuhuun inì-te, vàchi cuica cuàhà-té.

²⁴ Te na ní xini Jesús ñà-nì cuhuun guá inì-te, dandu nì cachi-yà:

—¡Na uhì guá sàà iin tècuicà ñuhivì ìì xí Dios!

²⁵ ùhì gà stná dayáha-nda iin camellu nùù chíchòhò ndúhu iquí; doco chicá ùhì yàha iin tècuàcà ndè ñuhiví ìì xí Dios.

²⁶ Dandu nècuàchì xí-inini yucán, nì cachi-nè:

—Nú ducán nduá, dandu ¿nansa cui càcu anima iin nèhivì?

²⁷ Dandu nì cachi-yà:

—Ñà-nduá có-sàà nèhivì quida-ne, vátùni quida Dios-ñà.

²⁸ Dandu nì cachi Pedro xì-yá:

—Nsiùhù, sàni nacoo ìì-nsí nsidaa ñà-nduá icúmí-nsí, te vaxi-nsi nchícùn-nsi mii-ní, Stoho-nsi Señor.

²⁹ Dandu nì cachi-yà xì nsidaa-né:

—Ñà-ndáà nduá cachí xì-nsiá yohó, nú nchícùn iin nèhivì ñuhiví ìì xí Dios, te sàhámà icúmí-nê nacoo-ne iñàha, (màsà ndúlócô-nè), mate ni nácóó-né vehe-ne, ò yuadíhí-nê, ò ñani-nè, ò cùha-ne, ò ñahàdihí-nè, ò dèhe-ne, (cò-quidámà),

³⁰ vachi después yáha ga cuàhà gá más icúmí-nê nihítáhvi-né vida xi-ne ñuhiví yoho. Daaní, na sàà-nè inga ñuhiví vaxi xi-nda, dandu nihítáhvi stná-né vida ndiaha nicanicuahàn.

Nansa nì cachi tu Jesús inga xichi ñà-icúmí-yá cui-yà, dandu natiacu-yà

³¹ Daaní, nì tavà cuaán-yá ùxìn ùì nècuàchì dacuahá-yá, te nì cachi-yà xì-né:

—Cunaha-nsiá, ichì ñuu Jerusalén nchícùn-ndà vichi, te ñuu yucán icúmí cuu ndisa nsidaa ñà-nduá nì tiaa nèhivì xí Dios sàhana sàhà yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví.

³² Vachi icúmí nèhivì dayáha-ne yùhù ndahà tè-inga raza ñà-cuàcùndiaà-te yùhù, te canàhá stná-te xí. Te icúmí stná-te sivi dñí-te nùí, te cahni cuí-te yùhù.

³³ Dandu después cahni-té yùhù. Doco tixi ùnì quivì icúmí natiacuì —nì cachi-yà.

³⁴ Doco nècuàchì dacuahá-yá, cóni cundáà ini-nè sàhámà. Cóni sàà-nè mànihì ini-nè, vachi nahi palabra dèhé nì sandua nùù-né.

Nansa nì quida Jesús milagru ñuu Jericó, nì dànatù-yà nùù iin nècuàchì cuaá

³⁵ Yatni iá-yà ñuu Jericó vaxi-ya, te yuhù íchí yucán iá iin nècuàchì cuaá xicàn xì caridad.

³⁶ Te na ní tiacu-nè yáha cuàhà nèhivì, dandu nì ndàcàtnùhù-né ndià nduá cuú.

³⁷ Te nì cachi nèhivì ñà-divi Jesús de Nazaret cuàhàn yàha.

³⁸ Ñàyùcànduá, nì ndàhì-nè, cachí-nè:

—¡Jesús! ¡Mii-ní descendencia ìì xí David! ¡Cuhi inì-ní yùhù!

³⁹ Doco nèhivì idónuu (nùù nèhivì cuàhà mà), nì canàhá-nè xì nècuàchì cuaá mà, ni cadí-nè yuhù-né cachí nècuàchimà xì-né. Doco mii-né, chicá ndee ní ndàhì-nè, cachí-nè:

—¡Mii-ní descendencia ìì xí David, cuhi inì-ní yùhù!

⁴⁰ Dandu nì cucuiin Jesús, nì dandàcú-yá ñà-nì cundácá nèhivì nècuàchimà quixi. Te na ní tnàtuu-ne, nì xicàn tnùhù-yá nùù-né,

⁴¹ cachí-yà:

—¿Ndíà nduá cuní-ní quide?

Dandu nì cachi-nè xì-yá:

—Señor mío, cuní natùinuí.

⁴² Dandu nì cachi-yà xì-né:

—¡Ni ndúvaha nduchínúù-ní, cachí xì-ní! Vachi ñà-sàni xinindisa-ní, ñàyùcànduá sàni nduvàha-ní.

⁴³ Dandu luegu ni natùinuù-né, te ni tenchicùn stná-nèyà, naquímánì-né Dios. Te nsidaa nèhivì ni xini ñà-nduá ni cuu, ni ndenihi ndiaha stná-nèyà sàhámà.

19

Nansa ni xinindisá iin nècuàchì cuicà nani Zaqueo, te ni nanduu-ne iin nèhivì xí Jesús

¹ Na ní sàà-yà ñuu Jericó, ni yàha uun-ya inii ñuu mà.

² Te cunaha-nsiá, ñuu mà iá stná iin nècuàchì cuicà nani Zaqueo. Te chuun xi nècuàchìmà nduá dandacú-né nùù dava ga tè-dàchíyàhvi.

³ Te cuní stná-nè cundehè-né Jesús ana nduú-yá. Doco mànicùí ñà-cuàhà guá nèhivì itá yucán, vàchi iin nècuàchì cuisí nduú-né.

⁴ Ñàyùcànduá, ni dàyàà-nè chicá nùù-xí, te ni nana-ne dòcò iin yutnù fruta tnuu, vàchi yucán icúmí Jesús yàha-ya.

⁵ Dandu na ní sàà-yà lugar mà, ni ndacoto-ya dìquì-xí, te ni xini-yà nècuàchìmà, dandu ni cachi-yà xì-né:

—Zaqueo, dansíhi-ní nuu-ní, vàchi vichi icúmí sàì vehe-ní.

⁶ Ñàyùcànduá, vichi vichi ni nuu yàchì nècuàchìmà, te ndacá-nèyà mànuhù vehe-ne, cudí ini-nè.

⁷ Doco nèhivì cuàhà mà, na ní xini-nè cuàhàn-yà xì nècuàchìmà, dandu ni xitnùhu-neyà, índù chuun cuàhàn-yà vehe iin nècuàchì iá cuàhà cuàchi-xi, ni cachi-nè.

⁸ Daaní, (na iá-yà vehe Zaqueo mà), ni ndacuiin nècuàchìmà, cachí-nè xì-yá: —Señor mío, ñà-nduú davatahvi biene xi cuàhìn dasín nùù nèhivì ndahví. Te nècuàchì ni dàndàhví ni quihin dikhùn-xí, cùmì tantu gà cuàhìn nacuàhi-nè.

⁹ Dandu ni cachi Jesús (xì nèhivì yucán):

—Vichi sà-íá salvación xi nècuàchì divéhé-xí yohó, vàchi nacua ni quida yohòtéhè-ndà Abraham, ducán ni quida stná-nè, (te sàhámà ni càcu-ne),

¹⁰ vàchi yuhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví, ni quesai ñuhiví yohó ñà-nanduquí ana ni tucù inga ichì, te dacácuì anima-nè —ni cachi-yà.

Ejemplu nacání sàhà ùxìn dikhùn oro

¹¹ Daaní, nsidaa nèhivì yucán, ndoó-né inínì-né ñà-nduá cachí-yà. Dandu ni nacani tu-ya xì-né inga ejemplu, vàchi sà-ítúú-yà sàà-yà ñuu Jerusalén, te tuxí ini-nè ñà-mà cuéé gà, te sàà tiempu ndiaha cusahnú Dios (ñuhiví yohó).

¹² Ñàyùcànduá, ni cachi-yà xì-né:

—Nìsa ìa iin dèhe rey, cuní-nè cùhùn xicà-né inga ñuu ñà-nìhì stná-nè chuun dandacú stná-nè, dandu después ndixi-ne (cusahnú-né).

¹³ Ñàyùcànduá, (na táñaha ga quihin-ne ichì, dandu) ni cana-ne ùxìn peón xi-ne, te ni sàha-ne iin iin-tè iin iin dikhùn oro, te ni cachi-nè xì-té: “Inii tiempu dècuèndè quivì naxicocuín icúmí-nsiá quida-nsia lucha nducuahà dikhùn yohó”, (ni cachi-nè xì-té, dandu cuàhàn-nè).

¹⁴ Doco nècuàchì ñuu-nè, sàhà-ñá có-xiñuhù-né nècuàchìmà, ñàyùcànduá, ni techuún-né itnii nèhivì xì-né nihi-xi razón cuàhàn, te dohó cachí razón mà: “Có-cùnì-nsì cusahnú nècuàchì jaàn nùù-nsí”, cachá`.

¹⁵ Doco nècuàchìmà, vátuni ni nìhì-né chuun cusahnú-né, te ni naxicocuín-nè ñuu-nè mà. Dandu ni dàndacú-né cànà nsidaa peón ni sàha-ne iin iin dikhùn mà, vàchi cuní-nè cundaà ini-nè nadaa ni nandua.

¹⁶ Dandu ni tnàtuu tè-primeru, cachí-te: “Señor, imindaa dikhùn oro ni taxi-ní, doco vichi sàni nandua ùxìn dikhùn”.

17 Dandu nì cachi nècuàchìmà xì-té: “¡Vàtùni iá! Peón vàha nduu-ní. Ñàyùcàndúá icúmí-ní dandacu-ní nùù ùxìn ñuu nahnú, vàchi viì gá nì quida-ní xì iin chuun tii”.

18 Dandu nì tnàtuu peón ùì, cachí-te: “Señor, nì taxi-ní imindaa dihùn oro, doco vichi sàni nandua ùhùn”.

19 Ñàyùcàndúá, nì cachi-nè xì témà: “Mii-ní, icúmí-ní dandacu-ní nùù ùhùn ñuu nahnú”.

20 Dandu nì tnàtuu inga peón, cachí-te: “Señor, yohó naquihin-ní dihùn xí-ní, vàchi nì chivàhià nùù iin sìcoto.

21 Vàchi yúhî mii-ní. Ináhî nansa iá-ní, dana-ní, dècuèndè tùha stná-ní candiaà-ní iñàha mate cóni quidáchúún-ní, te tùha stná-ní quihin-ní cosecha ndé cóni xitù-ní”.

22 Dandu nì cachi nècuàchì dándacù-mà xì peón mà: “¡Peón malu nduu-yó! Ináhú dana yùhù, te candiái iñàha ndé cóni quidáchúîn, te ndaníhí cosecha ndé cóni xitúí.

23 Te nú ináhú ducán quidé, dandu ¿índù chuun cóni dàcúhùn dihùn xí nùù iin vehe ndé quidachuún-né xán, dandu na quívì nsiaì, vàtùni nìhì stnáì dìquía nì cuí?”

24 Dandu nì cachi-nè xì peón itá yatni ma: “Candiaà-nsia dihùn nùù tè-yòhó, te cuàha-nsia nècuàchì icúmí ùxìn dihùn oro jaàn”.

25 Dandu nì cacachi peón mà xì-né: “Doco Señor, sà-icúmí nècuàchìmà ùxìn-ñà vitní”.

26 Doco nì cachi nècuàchì cusáhnú-má: “Cunaha-nsiá, ana sà-icúmí algu vichi, icúmí-nè nìhì gá-nè más, te ana icúmí cuisì iyuhu iñàha, icúmí cuxio nsidaa ñà-ndúá icúmí-nè.

27 Doco nèhivì xiní ùhì xì, te có-cùnì-nè cusahnúí nùù-né, cundaca-nsianè quixi nùù, te cahni-nsianè yohó”, nì cachi rey mà.

Nansa nì cuu na ní sàà Jesús ñuu Jerusalén

28 Daaní, nì nsihi nì nacani-ya ejemplu mà, nì quihin tu-ya ichì cuàhàn-yà Jerusalén, idónuu-yá nùù compañeru-yà cuàhàn-yà.

29 Te sà-ítúú-yá sàà-yà ñuu cuati Betfagé xì Betania, frente yucù Olivo. Dandu nì càhàn-yà xì ùì nècuàchì dacuahá-yá ñà-nì cùhùn cueé-nè chicá nùù-xí.

30 Te dohó nì cachi-yà xì-né:

—Cuahán-nsià ñuu tii yatni yucán. Te na sàà-nsià yucán, dandu icúmí-nsià cuni-nsià ndé nuhní iin burru chii. Burru tãñáha ga cuida nduú-si. Quisì yucán ndaxin-nsià cundaca-nsia quixi.

31 Te nú ndàcàtnùhù nèhivì nùù-nsià índù chuun ndaxin-nsiási, dandu cachi-nsià xì-né ñà-Stoho-ndà Señor xiñuhu xi-sí —nì cachi-yà.

32 Dandu luego nì caquihin ùì nècuàchìmà ichì cuàhàn-nè chuun ma, te nì xini-nè ñà-divi nacua nì cachi-yà xì-né, ducán ndisa nì là.

33 Te na meru ndaxin-nési, dandu nì càhàn stohò-si xi-né, cachí-nè:

—¿Índù chuun ndaxin-nsià burru yohó?

34 Dandu nì cachi-nè:

—Stoho-ndà Señor xiñuhu xi-sí.

35 Dandu nì saca-nèsi cuàhàn-nè ndé iá-yà; te nì chindàndòò-né sìcoto xi-ne dìquì-sí, te nì sàcùnùú-yàsi

36 nì quihin-ya ichì cuàhàn-yà (ñuu Jerusalén). Te ichì yucán ndé yàha-ya nì chitànduhù nèhivì dòò-né.

37 Te na sà-ítúú-yá nacatacaa-ya yucù Olivo yucán, dandu nsidaa nèhivì nchícùn xì-yá, nì quesaha-né cána fuerte-ne, naquímànì-né Dios sàhà ñà-cuàhà guá milagru nì quida-ya nì xini-nè;

38 te palabra yohó nduá nì cachi-nè:

—¡Ndiaha gá rey yohó vaxi cuenta xi Stoho-ndà Señor! ¡Ndiaha gá iá paz ansivi! ¡Ndiaha gá quidá mii-yá iá dìquì-xí! —nì cachi-nè.

³⁹ Dandu dava nècuàchì fariseu cuàhàn mahì nèhivì cuáhà mà, nì cachi-nè:
—Maestro, càhàn-ní xì nèhivì xí-ní (ñà-màsà cáchí-nè ducán).

⁴⁰ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Cunaha-nsiá, nú ni cudadí nècuàchì cána guá yohó, dandu fuerza icúmí càna stná nsidaa yùù ndoó yohó.

⁴¹ Daaní, nì sàà-yà yatni ñuu Jerusalén. Te nì indehè-yá ñuu cahnu-ma. Te nì sacu-ya sàhà nèhivì ndoó yucán,

⁴² cachí-yà:

—¡Ndahví-nsià! Vàchi meru quivì vaha xi-nsia nduá vitni. ¡A sácú vaha nú ni sàà-nsià cundaà inì-nsia nansa coo ndisa paz ñuù-nsia ni cuí! Doco cóni cundáà inì-nsia. Ñàyùcànduá, vichi sàni ndòo dèhámà nùù-nsiá, te mà níhì gá-nsià cundaà inì-nsia.

⁴³ Cunaha-nsiá, vaxi iin quivì caquixi contra xi-nsia, te natnahà-te ñuu-nsià, dandu caquidavàha-tè nama orilla ñuù-nsia ñà-cadì-te nùù-nsiá. Dandu nà stnahá-te xi-nsiá nsidanicuú ladu.

⁴⁴ Te dacaá nsihì-tè vehe-nsia, te cahni nsihí stná-te mii-nsiá. Mà ndóo ga ni-iin yùù idótnahá víi yohó. Nsidaájàn icúmí cuu xi-nsiá sàhà ñà-cóni nácúní-nsià ana dacácu xi-nsiá ni cuí.

Nansa nì tavà Jesús tè-dìcò xì tè-xiín fuera patiu veheñùhu

⁴⁵ Daaní, cuàhàn-yà veheñùhu cahnú, te nì taxi nsihí-yá tè-dìcò xì tè-xiín ndoó yucán,

⁴⁶ cachí-yà xì-té:

—Dohó cachí Dios nùù tutu ì: “Veheñùhu xi, icúmíá cundua iin vehe ndé natácá nèhivì càcàn tàhvi nùù”. Doco sàhà mii-nsiá sàni nandua na iin lugar ndé ndoó cuáhà tècuìhnà —nì cachi-yà.

⁴⁷ Daaní, nsiquivì sáhàn-yà veheñùhu cahnu-ma, te dacuahá-yá nèhivì. Doco dùtù xícusahnú, xì nècuàchì ley xi veheñùhu, xì stná nècuàchì nihí chuun ñuu mà, nandúcú-né nansa cui dandáñúhú-néyà.

⁴⁸ Doco mànicùì nihì-né nansa quida-neà, vachi nsidaa nèhivì cuáhà mà, inínì vaha-ne ñà-nduá dacuahá-yá.

20

Nansa nì cachi tè-xídandacú ñà-còò derechu xi Jesús quida-ya ñà-nduá quidá-yá

¹ Daaní, nì cuu iin quivì mà iá-yà dacuahá-yá nèhivì veheñùhu cahnu-ma. Te na meru càhàn-yà razón vaha xi Dios, dandu nì casaà stná dùtù xícusahnú, cutnàhà-né xì nècuàchì ley xi veheñùhu, xì stná nècuàchì xídandacú nùù ñuu mà,

² cachí-nè xì-yá:

—Cachì-ní xì-nsí índù nì nihì-ní derechu quida-ní ñà-nduá quida-guá-ní. ¿Ana divi nì dandàcú nùù-ní ñà-quida-ní ducán?

³ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Yùhù ndàcàtnùhù stnàì nùù mii-nsiá iñàha, te cachi-nsià xí.

⁴ ¿Ana divi nì dandàcù-xì nùù Juan Bautista ñà-quida ì-né nèhivì? ¿A Dios nì cachi xì-né, te ò nèhivì ñuhiví?

⁵ Dandu nècuàchìmà, nì candatnuhu tnahá nsidaa-ní mii-né, cachí-nè:

—¿Ndíà cachi-ndà? Vàchi nú ni cachí-ndà divi Dios nì dandàcù-xì nùù Juan, dandu cachi Jesús xì-ndà: “¿Índù chuun cóni xìníndísâ-nsiá nècuàchìmà, nú ducán?”

⁶ Doco nú ni cachí-ndà divi nêhivì úún nì cachi xì nècuàchìmà, dandu cahni nêhivì-ndó xì yùù, vâchi nsidaa-né ndeníhí-né Juan mà ñà-nì sanduu ndisa-ne iin ana nisa cahàn cuenta xi Dios —nì cachi-nè.

⁷ Ñâyùcàndüá, nì naxiconihí-né nùù Jesús ñà-có-cùndàà ini-nè ana divi (nì dândàcù-xì nùù Juan mà).

⁸ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Ni yùhù, mà cáchí stnàì xì-nsiá ana divi nì dândàcù-xì nùù quide ñà-ndüá quidé.

Ejemplu sàhà medieru malu

⁹ Dandu nì nacani-ya xì nêhivì iin ejemplu, te dohó nì cachi-yà:

—Nisa ìa iin lamú, te nì dânándèe-ne nducu yòhò sì-úvâ nùù ñuhù xí-né. Dandu nì tatu-nè itnii medieru cundiaa xán, te cuàhàn xicà-né caní tiempu.

¹⁰ Daaní, después, na sàni sàà tiempu cùchi quisì vídì mà, dandu nì techuún-né iin peón xi-ne nùhù naquihin xi chii fruta mà nùù medieru mà. Doco na ní sàà peón mà, nì casahnì cuí-tené, te nì taxi-ténê, còò ni-íñàha nihí-né nì násáá.

¹¹ Daaní, inga tu nì techuún lamú mà inga peón. Doco medieru mà, tucutu nì casahnì cuí-tené, nì quida quini-tè xì-né, te nì taxi tú-tené, còò ni-íñàha nihí-né nì násáá tu.

¹² Daaní, ñà-úni nì techuún tu lamú mà inga nêhivì, doco divini ducán nì cuu xi-né, dècuèndè nì dânácuèhè tèmà-né, te fuerza nì tavà-ténê nùù ñuhù ndé iá ñà-tátá mà.

¹³ Ñâyùcàndüá, nì cachi lamú mà: “¿Ndíà quide vichi? Ádi chicá vâha techuín dèhemaní nùhù-te, vâchi vihini quidañuhu-té dèhi”, cachí-nè.

¹⁴ Doco medieru mà, na ní xinì-te vâxi dèhe lamú xi-tè, dandu nì candat-nuhu tnahá-te, cachí-te: “Tè-yòhó nduú tè-icúmí ndutahví xì ñuhù yohó. Vichi cahni-ndaté chicá vâha, dandu mii-nda nanduu-nda stoho ñuhù yohó”, nì cacachì-te.

¹⁵ Ñâyùcàndüá, nì tavà-té nècuàchìmà iladu nùù ñuhù mà, te nì casahnì-ténê. 'Pues vichi, ¿ñdíà ndüá icúmí lamú mà quida-ne xì medieru mà?

¹⁶ Icúmí-nè nùhù-nè cahni nsihí-nète, dandu nanducu saa-né inga ana quidachuún ñuhù xí-né —nì cachi-yà.

Dandu nì cachi nêhivì xí-inini ma:

—¡Ay! ¡Ndiaha ini Dios, màsà cúú ducán!

¹⁷ Dandu nì indehè-yánè, te nì cachi-yà:

—Nacua cachí nùù tutu ìì xí Dios, ñà-jaàn nduá icúmí cuu, vâchi dohó cachá:

Nì ìa iin cavà nì cahíchì ini albañil. Doco vichi sàni sàà mà nì sàcùndua yùù vico esquina vehe.

¹⁸ Te nsidaa ana caquìhi sàhà-xí cavà mà, icúmí-nè nacuèhè-nè. Te nsidaa ana nacava cavà mà dìquì-xí, tàdì nchìhì-nè quida-mà —nì cachi Jesús.

Nansa nì cachi Jesús sàhà renta xi ñuu-ndà

¹⁹ Dandu dùtù xí-cusahnú, xì nècuàchì ley xi veheñuhu ma, nì cuni-nè tnii-neyà hora mà, vâchi nì cundaà ini-nè ñà-sàhà mii-né nì nacani-ya ejemplu mà, doco mànicúí tnii-neyà, vâchi yúhí-nè nêhivì cuáhà mà.

²⁰ Ñâyùcàndüá, nì techuún-né nêhivì cùhùn quida maña, datiaá uun-ne nduú-né nêhivì vâha, te cunini vâha-ne nansa cachí-yà, áma níhìndèè-né càhàn tnùhu-ne sàhà ñà-ndüá cachí-yà, te ducán tnii-neyà dayáha-neyà ndahà gobernador.

²¹ Ñâyùcàndüá, cuàhàn nècuàchìmà nùù-yá, te nì ndàcàtnùhù-né, cachí-nè:

—Maestro, ináhá-nsî mii-ní, ana ndàà cuisì inì-xi nduu-ní, te cuisì ñà-íá við dacuaha-ní nèhivì. Ni có-yûhî stná-ní ni-iin nèhivì; còó, vâchi chináhá víi-ní ñà-ndùú ichì váha Dios.

²² Ñàyùcàndùá, cuní-nsì cachì-ní xì-nsì, ¿a vátùni sáha Dios lugar ñà-chiyâhvi-nda renta nùù rey cahnú César, á coó?

²³ Doco Jesús, sàni cundaà ini-yà ñà-có-xìcàn tnùhù sahnú ndisa-ne nùù-yá nduá. Ñàyùcàndùá, nì cachi-yà xì-né;

—¿Índù chuun cuní-nsià quida-nsia maña nùí?

²⁴ Dacuní-nsià yùhù iin òhùn cundehí. Bueno, vichi cachì-nsia xì ana òhùn-xí, te ana òhùn-xí itúú òcà òhùn yohó.

Te nì cachi-nè:

—Divi rey cahnú César.

²⁵ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Nú ducán nduá, dandu nacuàha-nsia César ñà-nduá icúmí-nsià cuàha-nsiàte, te cuàha stná-nsià Dios ñà-nduá ndiá òcà-nsià cuàha-nsiayà —nì cachi-yà.

²⁶ Ñàyùcàndùá, (nì cundaà ini nèhivì nì ndàcàtnùhù mà) ñà-mà cùì dadaná-néyà na cáhàn-yà nùù nèhivì cuáhà mà. Ñàyùcàndùá, nì ndulocó-nè, te dadí uun nì candò-ne.

Nansa nì cachi Jesús íá nansa natiacu-ndà

²⁷ Daaní, nì casaà itnii nècuàchì saduceu nùù-yá. Te nècuàchìmà, có-xìníndísâ-né ñà-icúmí-ndá natiacu-ndà. Ñàyùcàndùá, nì xìcàn tnùhù-né nùù-yá,

²⁸ cachì-nè:

—Maestro, ñà-yòhó nduá nì tiaa Moisés quida-nda: nú sàni xìhì iin tiàa, doco còò déhe-ne ni ndóo (xì ñahàdihí-nè), dandu icúmí ñani nsì ma nandàhà-né xì ñahàcuàán mà áma cóó iin dèhe-ne; dandu quida-nda cuenta na ian dèhe nsì ma nduú mèè mà.

²⁹ Pues cunaha-ní, nì sandoo ùsà ñàní. Te nècuàchì chicá sahnù-ma, nì nandàhà-né xì iin nècuàchì ñahà, doco nì xìhì-nè, te còò déhe-ne.

³⁰ Dandu ñani-nè chicá nchìcùn gà mà, nì nandàhà stná-nè xì nècuàchìmà, doco nì xìhì stná nècuàchì ù mà, te còò stná dèhe-ne.

³¹ Daaní, nì nandàhà nècuàchì ùnì xì ñahà mà, doco nì xìhì stná-nè; te divi ducán nì cuu xì nsì-úsà ñàní mà; doco divini, còò ni-iin dèhe nsidaa-né.

³² Daaní, último nì xìhì stná nècuàchì ñahà.

³³ Ñàyùcàndùá, na sáa quivì (cachì-nsià) natiacu nsì, ¿índù tiàa ma nacuaca xì nècuàchì ñahà mà ñà-nsì-úsà-nè nìsa òcà xi-ñá? —nì cachi-nè.

³⁴ Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Ñà-ndàà nduá, tùha nèhivì ñuhiví yohó nandàhà-né.

³⁵ Doco nèhivì natùì natiacu cundoo inga ñuhiví, mà nandàhà gà-nè.

³⁶ Ni mà cúí gà-nè, vâchi cuàhàn-nè ndudava-ne xì ángel, cunduu-ne dèhe ndisa Dios, vâchi ñà-sàni natiacu-nè cundua.

³⁷ Doco sàhà chuun ñà-natiacu-ndà, claru nì cachi Moisés sàhana sàhà ñà-jaàn na ní nacani-ne sàhà yutnù tii (xìxìn); nì cachi-nè ñà-divi Stoho-ndà Señor nduú Dios càhvi nsì-Abraham, xì nsì-Isaac, xì nsì-Jacob.

³⁸ (Ñàyùcàndùá, itiácú òcà nsì ma), vâchi nècuàchì nì xìhì dahuun ndisa, mà cúí càhvi-né Dios; còò, cuisì nèhivì itiácú càhvi xi-yá. Vâchi nùù mii-yá, itiácú nsidaa ana nduú nèhivì —nì cachi Jesús.

³⁹ Dandu nì naxiconihí dava nècuàchì ley xi veheñùhu, cachì-nè:

—Vátùni cachì-ní, Maestro

⁴⁰ Daaní, nì nsìhi nì càhàn-yà xì-né ducán, còò gà iin ni sàhandee inì-xi ndàcàtnùhù gà xì nùù-yá sàhà ni-íñàha.

¿Ana divi nduú yohòtéhè Cristu?

⁴¹ Dandu nì cachi Jesús xì nèhivì cuáhà mà:

—Cachí nèhivì, yohòtéhè xii-ndà David cunduu (rey ndiaha nani) Cristu. Doco ¿nansa iájàn?

⁴²⁻⁴³ Vàchi mii David mà, nì tiaa-ne nùu libru ìi nani Salmos, te dohó nì cachi-nè:

Nì càhàn Yua-nda Dios xì Stohi (divi Cristu), nì cachi-yà: “Yohó coo-ní ladu cuahí ndè cachi sàà cundeí nùu nsidaa ana xìnì ùhì xì-ní, dandu cusahnú fuerte-ní nùu-né”, nì cachi Dios.

⁴⁴ Cundehè-nsiá, nì cachi David ñà-Stoho-nè nduú Cristu. Doco nú ducán nduú-yá, dandu ¿índù modo cunduu stná-yà iin descendencia xi-ne? (Doco ñà-ndàà nduá.) —nì cachi Jesús.

Ñà-nduá nì cachi Jesús sàhà nècuàchì ley xi veheñùhu, ñà-có-quidá-né cumplir, cachí-yà

⁴⁵ Daaní, nì cachi-yà palabra yohó xì nècuàchì dacuahá-yá, inínì nsidaa nèhivì yucán:

⁴⁶ —Còtó quida-nsia na xíquida nècuàchì ley xi veheñùhu, vàchi ñà-diì xì-né nduá cacanu-ne cundixi-ne sìcoto quihín vico, te casàhú tnùñuhu nèhivì xì-né yàhvi. Te na sàhàn-nè veheñùhu, ò ndoó-né iin vicò, dandu nandúcú-né lugar ndé chicá ndiaha cundoo-ne.

⁴⁷ Te tùha stná-nè (tnii diqui-né ley, te) xidándiáá-nè vehe nècuàchì nì xihì ìi-xí, dandu después sàcuìta-ne nacuátú cuáhà-né na ian ndisa vàha guá-nè. Sàháyucànduá, iin castigu chicá fuerte icúmí-nè nìhì-né —nì cachi Jesús.

21

Nansa nì nacuni Jesús cuáhà gá ndiaá promesa tii nì sàha nècuàchì ñahà ndahví

¹ Iá-yà veheñùhu cahnú, te nì ndacoto-ya nì xini-yà daquéé tècuicà promesa xi-tè ini alcancía xi Dios.

² Te nì xini stná-yà iá iin nècuàchì ñahà ndahví nì xihì ìi-xí, te nì dàquéé-ne ùi ñà-ùhùn centavu.

³ Dandu nì cachi-yà:

—Ñà-ndàà nduá cachí xì-nsiá, chicá más nduá nì sàha ñahà ndahví jaàn nùu ñà-nì sàha nsidaa gá nèhivì yucán.

⁴ Vàchi nsidaa gá-nè, cuisì ñà-cùyódo nùu-né nduá nì sàha-ne. Doco nècuàchì ñahà yohó, mate ndahví dahuun-ne, doco nì sàha-ne nsidanicuú òhùn sàhà ñà-cuiin-ne ñà-cutiacu-nè.

Ñà-nduá nì cachitnùhu Jesús icúmí cuu xi veheñùhu cahnú iá ñuu Jerusalén tiempu xi-ya

⁵ Daaní, nì quesaha dava-ne nì càhàn-nè sàhà veheñùhu cahnú, na cuaha guá iá yùu nahnú nì cuyucàn, te na cuaha guá iá promesa nì sàhatahví nèhivì nì nducutá, cachí-nè. Ñàyucànduá nì cachi-yà xì-né:

⁶ —Cunaha-nsiá, vàxi iin quivì icúmí nèhivì ducùn-né nsidaa ñà-nduá indéhe-nsiá yohó, ni mà códotnahá gá ni-iin yùu yohó.

Ñà-nduá cuáhàn cuu quivì vàxi xi-nda

⁷ Dandu nì ndàcàtnùhù-né nùu-yà, cachí-nè:

—Maestro, ¿índù quivì cuu ñà-nduá nì cachí-ní jaàn? ¿Índù milagru coo ñà-cundaà ini-nsì sà-ítúú quivì mà?

⁸ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Cuidadu cundoo-nsia màsà dándáhvî ni-iin nêhivî-nsiá. Vâchi cuàhà ana icúmí quixi danani uun nduú-né yùhù, te cachi iin iin-ne xì nêhivî ñà-Cristu nduú-né. Te ò cachi-nè: “Vichi ndisa sàni sàà quivì (xí-yá)”. Doco mii-nsiá, màsà cúnchícùn-nsiá nècuàchìmà.

⁹ Te nú cunitnùhu-nsia iá cuàhà guerra, ò iá revolución, màsà yúhî-nsiá, vâchi fuerza icúmí cuu ducán primeru. Doco tàñáha ga nsihi tiempu yohó nduámà, iá gà ñà-vàxi cuu.

¹⁰ Dandu nì cachi stná-yà xì-né:

—Cunaha-nsiá, ñuu xì ñuu icúmíâ nàá stnahá. Te cuàhà rey, icúmí-tê dandacú-te coo guerra xì inga ñuu.

¹¹ Te icúmí tnàa fuerte, te quixi stná tnama yohó te yucán, te coo cuàhà stná cuèhè cuàhà ñuu; te ndè ansivi icúmí coo cuàhà seña nahnú dayúhî xì nêhivî.

¹² 'Doco na táñáha ga cuu nsidaájàn, dandu icúmí nêhivî tnii-ne mii-nsiá, te quida quini-ne xì-nsiá, cundaca-ne mii-nsiá cùhùn nùù tè-xídandacú ve-heñùhu, te chicadi stná-nè mii-nsiá vehecàa. Te icúmí stná-nè datnátuu-ne mii-nsiá nùù rey xì nùù gobernador (ñà-daquéè cuàchi-ne dìquì-nsiá). Nsi-daájàn icúmí-nê quida-ne xì-nsiá sàhà ñà-nchícùn-nsiá yùhù.

¹³ Dandu cundua quivì quida tocar mii-nsiá datú stná-nsiá nùù nsidaa-né ñà-nduá xiníndísâ-nsiá.

¹⁴ Doco iin-ni cunihnu ini-nsiá; màsà nácání ini-nsiá nansa nachutnahá víi-nsiá palabra naxiconihí-nsiá nùù nècuàchì gobiernu mà,

¹⁵ vâchi míí, icúmí chindeí sàxínítnùnî-nsiá ñà-vàtùni càhàn nchichí-nsiá, te naxiconihí víi-nsiá nùù-né. Te mii-né, ni mà nánihî tnùnî ini-né nansa naxiconihí-né nùù-nsiá. Còó, mà níhi-né nacahnù-nè mii-nsiá.

¹⁶ 'Daaní, ndè stná yuadíhî-nsiá, ò ñani-nsiá, ò tnaha ga-nsiá, ò amigo xi-nsia, icúmí-nê cahin stná-nè mii-nsiá nùù tè-xídandacuma; te dava-nsia icúmí-nê càcàn-nè ñà-cui-nsiá.

¹⁷ Te sàhà yùhù icúmí nsidaa nêhivî cuni ùhî-nè mii-nsiá.

¹⁸ Doco mà sàà-nsiá ndañuhu-nsiá (nùì); ni-iin ididínî-nsiá mà ndáñúhú.

¹⁹ Te nú iin-ni ni cúníndísâ-nsiá, dandu nìhî-nsiá cutiacu ndisa anima-nsiá.

²⁰ 'Doco quivì cuni-nsiá inicutu sàni natnaha soldadu ñuu Jerusalén yohó, dandu ñà-jaàn cundaà inì-nsia sà-itúú quivì cuàhàn-te dandáñúhú-tê ñuu yohó.

²¹ Ñàyúcànduá, na sàà quivì mà, ni cunúdhé nsidaa nêhivî ndoó ladu Judea yohó, te cundoo dhé-nè yucù. Te nècuàchì ndoó ini ñuu yohó, ni cáquéé-nè fuera, te nècuàchì ndoó fuera, màsà nánshvi ga-nè ñuu.

²² Vâchi quivì yucán cunduu quivì nìhî (cuàhà nêhivî) castigu, te cuu ndisa nsidaa ñà-nduá nì cachitnùhu tutu ìì xí Dios sàhana.

²³ ¡Ndahví nècuàchì ñahà cuhí cuàhàn tùinuù mée-xi! Te ¡ndahví stná nècuàchì icúmí xí mée chichi! Vâchi quivì yucán cuàhà gá tnùndoho icúmí coo inicutu ñuu yohó; cuàhà castigu icúmí nêhivî yohó nìhî-né.

²⁴ Te cuàhà gá-nè cui nùù guerra, te cuàhà gá stná-nè cundaca-tè fuerza cùhùn ñuu xicà (ñà-quadachuún-né). Te icúmí nècuàchì inga raza dandacú-né nùù ñuu Jerusalén yohó dècuèndè nsihi tiempu iá permisú quida-ne ducán.

Nansa icúmí cuu quivì naxicocufîn Jesús

²⁵ 'Quivì yucán icúmí coo cuàhà seña nùù orá, xì nùù yoo, xì stná nùù sìtnúù; te yáha ga icúmí ndulocó nêhivî ñuhiví yohó, te nacani cuaá ini-nè na tiácú-nè ñà-fuerte guá cahá ndee tècuí mar, te nacuahnú ducún-te.

²⁶ Dècuèndè cuñaà-né ñà-yúhî guá-nè ndoó-né ndiatú-né cuu ñà-nduá cuàhàn cuu ñuhiví. Ndè stná sìtnúù nahnú itándiaa ansivi, icúmí-sî ndacùchì ndee-sí.

²⁷ Dandu natùì yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví, cundehè nèhivì yùhù sàmànui mahì vicò nahnú. Cahnú poder cucumí, te yáha ga ndiaha coo inicutu ndé ié`.

²⁸ Daaní, quivì quesaha cuu nsidaájàn, dandu contentu ni cúndóó-nsiá; ndacoto ndiaá-nsiá dìquì-xí, vàchi sà-ítúú hora càcu-nsia —nì cachi-yà.

²⁹ Dandu nì nacani-ya xì-né inga ejemplu, te dohó nì cachi-yà:

—Cundehè-nsiá nù-higuera jaàn, ò ndéni yutnù ní cui;

³⁰ nú indéhe-nda sàni ndunsidi-nú, dandu ñà-yúcán cundaà ini-ndà sà-ítúú tiempu ihni.

³¹ Pues ducán stná mii-nsiá, quivì cuni-nsiá cuú ñà-nduá sàni cachì xì-nsiá, dandu vátùni cundaà inì-nsia ñà-sà-ítúú tiempu cusahnú Dios ñuhiví nduá.

³² Ñà-ndáà nduá cachí, mà sàà cui nsihi nèhivì itiácú vichi dècuèndè cachi sàni cuu ndisa nsidaa ñà-nduá sàni cachì xì-nsiá vichi.

³³ Cunaha-nsiá, icúmí sàà ansivi xì ñuhiví ndañuhá, doco palabra cachí yùhù, còó, mà nunca sàà ndañuhá.

³⁴ 'Cuidadu cundoo-nsia, còtó nandòdó-nsiá ichì váha, vàchi nú quidá cuáhà-nsiá vicò, te xíni-nsia, te ò nacánì cuáhà inì-nsia sàhà vida xi-nsia ñuhiví yohó, pues vihini nandòdó-nsiá ichì mà, dandu nanàà sàà quivì coo tnùndoho, te có-nìhnú inì-nsia.

³⁵ Vàchi na ian (nanàà tnú iin quisì ini) iin trampa, ducán icúmí quixi tnùndoho dìquì nèhivì inicutu ñuhiví.

³⁶ Ñàyùcànduá, cunihnu tùha inì-nsia, te càcàn tàhvi-nsiá nicanicuahàn sàhà-ñá vátùni càcu-nsia nùù nsidaa tnùndoho vaxi ma, te nìhìtáhvi-nsiá natùì-nsia màcùndoo-nsia nùù yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví —nì cachi Jesús.

³⁷ Quivì yucán, veheñùhu cahnú iá-yà ndui, dacuahá-yá nèhivì, te ñuú núhù-yà (iin ñuu tii iá) Yucù Olivo.

³⁸ Dandu nsiquívì dàtnàà vaxi tu-ya veheñùhu. Ñàyùcànduá, nèhivì cuáhà mà, naha vaxi stná-nè veheñùhu, vàchi cuní-nè cunini-ne nansa cachí-yà.

22

Nansa nì ndatnuhu tnahá nèhivì nandúcu-nè nansa tnii-ne Jesús

¹⁻² Vicò pascua nìsa nani iin vicò nìsa xixi-ne pan có-ndùtáchí. Te sà-ítúú vicò mà vaxan, te nì ndatnuhu tnahá dùtù xícusahnú xì nècuàchì ley xi veheñùhu, nandúcu-nè nansa nìhì-né cahnì-né Jesús, vàchi yúhì-nè (cunìtnùhu) nèhivì cuáhà sàhámà.

³ Daaní, nì quìhvi ñà-malu ini anima iin tiàa dacuahá Jesús nani Judas Iscariote.

⁴ Ñàyùcànduá, nì sàhàn-nè nùù dùtù xícusahnú. Te nì càhàn-nè xì nècuàchìmà, xì stná tè-xídandacú nùù policía, nì ndatnuhu-né xì nècuàchìmà nansa cui quida-ne, te dayáha-ne mii-yá ndahà nècuàchìmà.

⁵ Te nècuàchìmà, nì cacudii ini-nè, te nì ndòò sahnú-né chiyàhvi-ne.

⁶ Ñàyùcànduá nì cachi Judas vátùni iámà, te nì quesaha-né nì nanducu-né nansa nìhì-né dayáha-neyà ndahà nècuàchìmà, doco ni cúnduá na có-ndòò cuáhà nèhivì indéhe.

Nansa nì cutnahá Jesús xì compañeru-yà nì xixi-ya Cena ù

⁷ Daaní, nì sàà vicò xixí-né pan có-ndùtáchí, te quivì yucán xihì stná iin lelù nduú promesa siempre sàha-ne vicò pascua mà.

⁸ Ñàyùcànduá nì techuún Jesús Pedro xì Juan, cachí-yà xì-né:

—Cuahán-nsiá quidayucun-nsiá ndé cuxi-nda vicò pascua.

⁹ Te nì cachi-nè xì-yá:

—¿Índù divi cuní-nî cùhùn-nsì quidayucun-nsì?

¹⁰ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Na sàa-nsià ñuu mà, icúmí-nsiâ ndacùhun tnahá-nsiá xì iin tiàa idádocó xì iin yoo tècuíí. Divi nècuàchì mà cunchicùn-nsià cùhùn dècuèndè vehe ndé quìhvi-ne.

¹¹ Dandu càhàn-nsià xì nècuàchì divéhé-xí má cachi-nsià xì-né ñà-dòhó cachi maestru xì-né: “¿ndévi iá vehe cahnú ndé cuxi-ya comida pascua xì nècuàchì dacuahá-yá?”

¹² Dandu nècuàchì divéhé-xí má, icúmí-nê dacuní-nè mii-nsiá índù iá iin vehe cahnú pisu dìquì-xí ndé sà-itá víi yutnù. Yucán nsidayucun-nsià ñà-cudiní-ndà.

¹³ Dandu nì caquihin nècuàchì mà ichì cuàhàn-nè. Te nacua nì cachi-yà xì-né, ducán ndisa nì cuu. Ñàyùcàndùá yucán nì quidayucun-nè comida pascua.

¹⁴ Daaní, na ní sàa hora mà, dandu nì sàa-yà yucán, te nì sàcòo-ya xì nsì-úxìn ùì nècuàchì nì nìhì chuun nùù-yá.

¹⁵ Te nì cachi-yà xì-né:

—Yùhù, ñuhú cuísi inì cutnahí xì-nsiá cuxi-nda vicò pascua yohó, dandu después icúmí ndohi.

¹⁶ Vàchi cachí xì-nsiá, mà cúxí guè comida vicò pascua ndè cachi sàa tiempu cusahnú Dios ñuhíví yohó; vàchi vicò yohó, ejemplu nduá, doco na sàa quìvì cusahnú-yá, dandu cundua mà ñà-sàni cuu ndisa ñà-nduá cuní cachi vicò yohó —nì cachi-yà.

¹⁷ Dandu nì tnii-ya pocillu, te nì naquimani-yá Dios (sàhà ndutè sì-úvà ñuhu-ma), te nì cachi-yà:

—Tnii-nsia pocillu yohó, te coho nsidaa-nsiá chichí-tê.

¹⁸ Vàchi cachí xì-nsiá, mà cóhó guè ndutè sì-úvà ndè cachi sàa tiempu cusahnú Dios ñuhíví yohó.

¹⁹ Dandu nì tnii stná-yà iin pan, nì naquimani-yá Dios sàhá, te nì dàcuàchí-yáñà; dandu nì dasàn-yáñà nùù nsidaa-né, te nì cachi-yà xì-né:

—Pan yohó, nahi iquìcúñuì nduá, vàchi cuàhìn cuàhatahvì vida xi (cui) sàhà nsidaa-nsiá. (Cuxi-nsia vichi, dandu después), nacua nì quida-nda vichi, ducán quida stná-nsiá (quìvì nùù-xí) sàhà-ñá nsinuu inì-nsia yùhù —nì cachi-yà.

²⁰ Daaní, divini ducán nì quida stná-yà xì pocillu mà: na ní nsihi nì xixi-ne, dandu (nì tnii-yáñà), te nì cachi-yà:

—Ñà-ñuhú pocillu yohó nduú seña xi ichì saa nacóí cunchicùn nèhivì, vàchi nahi nì nduá, te icúmí nì cuitià sàhà-ñá nìhítáhvì ndiaha-nsiá.

²¹⁻²² 'Doco cunaha-nsiá, tiàa cuàhàn cahin xì yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhíví, iá-nè yohó xixí tàcá-ndà xì-né nùù mesa yohó. Te mate ñà-ndáa nduá, icúmí cui, vàchi ducán nì chitnùnì ini Dios, doco tiàa cuàhàn cahin xì, ¡ndahví-nè! —nì cachi Jesús.

²³ Ñàyùcàndùá, nì quesaha nèhivì ndoó yucán nì xìcàn tnùhù stnahá-né nùù-né ana nduú tiàa cuàhàn quida ducán cahan-né.

Nansa nì cuàà nècuàchì dacuahá-yá, iin iin-ne cuní-nè cunduu-ne ana chicá ndiaá

²⁴ Nì cuàà stná-nè sàhà-ñá ana cunduu nècuàchì chicá ndiaá.

²⁵ Ñàyùcàndùá, nì cachi-yà xì-né:

—Tè-cùsàhnú inga ñuu, fuerte cusáhnù-te nùù nèhivì ñuù-te. Yua ñuu dandacú víi cachí tè-xícusahnuma sàhà mii-té.

²⁶ Doco mii-nsiá, màsà quídá-nsiá na quídá tè-yucán. Vàchi nsidaa ana nìhì chuun dandacú nùù-nsiá, icúmí-né cunihnu (ndahvi ini-nè) na iin nèhivì

chicá chii; vâchi iin nècuàchì chicá idónuu, xiñuhu cunduu-ne nahi ana xinúcuáchí.

²⁷ Vâchi ni cachí-ndà iá iin lamú iá xixí, te iá stná iin nècuàchì xinúcuáchí (nùu chuun yuhùnùhú), pues ¿ana chicá idónuu cahan-nsiá? ¿Amádi lamú mà nduú ana chicá idónuu? Doco cundehè-nsiá yùhù, nansa quidé xì mii-nsiá: na ian quidá iin peón xinúcuáchí, ducán nduú modo xi quidé xì-nsiá.

²⁸ 'Mii-nsiá nduú nècuàchì iin-ni sàni tenchicùn xí', te nì yàha stná-nsià nsidaa tnùndoho nì yàhi.

²⁹ Ñàyùcànduá, nacua nì sàha Yué yùhù chuun cusahnúí, ducán nihítàhvì stná mii-nsiá quide, nihì stná-nsià chuun dandacú-nsiá.

³⁰ Vâchi na sàa quivì cusahnúí, dandu icúmí stná mii-nsiá cutnahá-nsiá xí cundoo-nda cuxi-nda nùu mesa xi, te nihítàhvì stná-nsià cundoo iin iin-nsià silla ndiaha, dandacú-nsiá nùu ùxin ùi ñuu-ndà ndé cundoo nèhivì raza-ndà Israel.

Nansa nì cachi Jesús xì Pedro ñà-ináhá-yâ icúmí-nê nacuaà-néyà

³¹ Dandu nì cachi Stoho-ndà Señor xì Simón (Pedro):

—¡Ay, Simón! Nì xicàn ñà-malu permisú quida ndevàha-sì xì anima-ní na ian quidà-ndà na dandiáchí-ndá nùni.

³² Doco yùhù, nì xicàn tàhvì sàhà-ní ñà-màsà nándòdó-ní yùhù, Simón. Dandu mii-ní, quivì sàni sàa-ní naxicocuñ inì-ní, dandu nacuaàhandee inì-ní ñanìtnaha-ní.

³³ Dandu nì cachi Simón xì-yá:

—Señor mío, iin-ni ié` dispuestu cunchicuìn mii-ní mate ni chícadí-nèndó, te ò ni cahní-nèndó.

³⁴ Doco nì cachí-yà xì-né:

—Cachí xì-ní, Pedro: ñuú vichi na táñâha ga coto lehe sindùhá, te sàni nacuaà-ní yùhù ùni xichi.

Nansa nì cachi Jesús na sá-itúú hora tnii nèhivì-yá

³⁵ Dandu nì cachi stná-yà xì nsidaa-né:

—Na ní techuín mii-nsiá nì xicanuu-nsià daa, nì dándacuí nùu-nsiá ñà-nì ndóo cartera xi-nsiá, xì stná morral xi-nsiá, te ni màsà cúníhí stná-nsià inga ndisàn-nsiá cùhùn. Pues, (vichi cachi-nsiá xí), ¿a ní quidamanì iñâha nùu-nsiá quivì yucán?

Dandu nì cachi-nè xì-yá:

—Còo.

³⁶ Dandu nì cachí-yà xì-né:

—Pues, tucu iá vichi, vâchi xiñuhu-ñâ cunihi-nsiá cartera xi-nsiá na cùhùn-nsiá, te cunihi stná-nsiá morral xi-nsiá cùhùn. Te nècuàchì có-icúmí espada, chicá vâha ni dicó-né dùhnù-né, te cuiin-ne ian.

³⁷ Vâchi dohó cachá` sàhí nùu tutu ì: “Nì quida nèhivì cuenta na ian nduú-yá iin tiàa malu”. Ñàyùcànduá, yùhù cachí` (xì-nsiá), fuerza icúmí cuu ducán xí, vâchi nsidaa ñà-nduá cachá` sàhí, icúmíâ cuu ndisa.

³⁸ Dandu nì cachi-nè xì-yá:

—Stoho-nsi Señor, cundehè-ní yohó: Ùi espada nihí-nsí.

Dandu nì cachí-yà xì-né:

—¡Daaní xì palabra jaàn!

Nansa nì sàhàn Jesús huertu nani Getsemaní, te nì xicàn tàhvì-yá nùu Yuamáni-yá Dios

³⁹ Daaní, nì quee-ya vehe, te nacua nduú estilu xi-ya cuahàn-yà Yucù Olivo, te nchícùn stná nècuàchì dacuahá-yá.

⁴⁰ Te na ní sàa-yà lugar cuní-yà, dandu nì cachí-yà xì-né:

—Càcàn tàhvi-nsiá nùù Dios sàhà-ñá màsà dándáhvî ñà-malu mii-nsiá.

⁴¹ Dandu nì cuxica tii-yá chicá nùù-xí, nacua sáà dacana-nda iin yùù. Te yucán nì sàcùin sìsì-yá nì xicàn tàhvi-yá nùù Dios,

⁴² cachí-yà:

—Yuamáni', xicàn tàhvi nùù-ní. Nú cuní-ní, dandu dacúxió-nî tnùndoho icúmî yàhi, vâchi nahî (ñà-úà ñuhú iin) taza, ducán nduá nùí. Doco màdì ñá-nduá cuní yùhù nì cúndúá; cóo, ñà-nduá cuní mii-ní —nì cachi-yà.

⁴³ Dandu nì ndecunu iin ángel nì quixi ansivi, te nì chindee-né mii-yá ñà-nihî gá-yà valor xi-ya.

⁴⁴ Vâchi yáha ga nacání ini-yà. Ñàyùcàndúá chicá fuerte nì càhàn-yà xì Dios. Te nì cana cuàhà tètñì-yá, doco tètñì mà, na ian cóyo gota nahnú nì, ducán nì cóyo-tè ñuhù.

⁴⁵ Daaní, nì ndacuiin-yà vâxi-ya ndé itánduhù nècuàchì dacuahá-yá, te nì xini-yà xíquidì-nè ñà-cuàhà guá ndoó-né tnùnsí ini.

⁴⁶ Ñàyùcàndúá, nì cachi-yà xì-né:

—¿A ñá-sàni quidì-nsia nduá? Chicá vâha ndacuìta-nsia, te càcàn tàhvi-nsiá nùù Dios sàhá màsà dándáhvî ñà-malu mii-nsiá.

Nansa nì tnii nèhivì Jesús, te nì suhni-nèyà

⁴⁷ Na càhàn ìi-yá xì nècuàchìmà, dandu nì quesaa cuàhà nèhivì. Te iin tiàa nì sanchicùn xì-yá nduú ana ndàcà-xì-né vâxi, divi Judas, vâchi iin ana nìsa cutnahá xì nsì-úxin iin ga nècuàchì dacuahá-yá nduú-né. Te divi-ne nì tnàtuu-ne nùù-yá, nì chitú-nè nùù-yà.

⁴⁸ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Judas, ñà-nì chitú-nî nùí, ¿a ducán nduú modo cahín-nî yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhivì?

⁴⁹ Dandu compañeru-yà, nì cundaà ini-nè nansa cuàhàn cuu, ñàyùcàndúá nì cachi-nè xì-yá:

—Stoho-nsì Señor, ¿a cáni-nsí mii-né xì espada vichi?

⁵⁰ Dandu iin compañeru-yà, nì cani-ne espada xi-ne iin tiàa quidáchúûn nùù dùtù cusáhnû, te nì tàhndè tùtnù-té ladu cuahá-te.

⁵¹ Doco nì cachi-yà:

—¡Daaní xì ñà-jaàn!

Te nì chituu-ya dìndàhá-yà tùtnù témà, te nì nduvàha dahuan.

⁵² Dandu nì càhàn-yà xì nsidaa nèhivì nì caquesaa tnii xi-yá, divi dùtù xícusahnú, xì tè-dàndácú xíndiaa veheñùhu, xì ñava ga stná nècuàchì nihí chuun, te nì cachi-yà xì nsidaa-né:

—A ducán nduú modo (tnií-nsiá yùhù), vâxi-nsia nihí-nsiá espada xì garroti na ian tècuìhnà nduú,

⁵³ mate nsìquívì nìsa ìe xì-nsiá veheñùhu cahnú, te cóni tnì-nsiá yùhù. Doco vichi, meru tiempu xi mii-nsiá nduá, divi tiempu quida quini guá mii-sí dandacú nùù ichì ñáa.

Nansa nì nacuaà Pedro Jesús

⁵⁴ Dandu nì tnii-tèyá nì saca-tèyá cuàhàn-te ndè ini vehe dùtù cusáhnû. Te Pedro, nchícùn xica ní-né mii-yá cuàhàn-nè, (te nì yàha stná-nè) ini patiu vehe ma.

⁵⁵ Dandu nèhivì ndoó yucán, nì xicùn-né iin ñuhu mahì patiu mà, te nì sàcùndoo-ne; te nì sàcò stná Pedro mahì nsidaa-né.

⁵⁶ Doco iin ñahà chii quidáchúûn yucán, nì xinì-ña Pedro na iá stná-nè ndé tnúù ñuhu mà, te nì indehè váha-ñané, cachí-ña:

—Nècuàchì yohó, compañeru Jesús nduú stná-nè.

⁵⁷ Doco Pedro, nì nacuaà-nèyà, cachí-nè:

—Yùhù, có-ìnáhî Jesús, señorita.

⁵⁸ Daaní, después, indéhe stná inga nèhivì-né, te nì cachi-nè:

—¿Amádi iin nèhivì xí Jesús nduú stná mii-ní?

Doco nì cachi Pedro:

—Còó, mà ndísá, señor.

⁵⁹ Daaní, nì yàha inga hora, te fuerte nì cachi inga nèhivì (xì compañeru-nè):

—Ñà-ndáà nduá, nècuàchì yohó nduú iin nèhivì nì cutnahá stná xì Jesús, vèchi nècuàchì ladu Galilea nduú stná-nè.

⁶⁰ Doco Pedro, nì cachi-nè:

—Señor, nì có-cùndáà inì ñà-ndùá cáhàn-ní sàhà-xí.

Te cáhàn ì Pedro palabra mà, te momentu mà nì xito lehe.

⁶¹ Dandu Stoho-ndà Señor, nì nacuíco-yá yàtà-yá, nì ndacoto-yanè. Te sàhà ñà-yúcán nduá nì nsinuu ini-nè nansa nì cachi-yà xì-né daa ñà-tàñáha ga coto lehe, te ùnì xichi sàni nacuaà-néyà.

⁶² Ñàyùcàndùá, nì quee-ya iladu patiu mà nì sacu cuahà-né.

Nansa nì quida quini policia xì Jesús, te nì sàcùndiaà-teyá

⁶³ Daaní, tiàa xíndaca xi-yá, nì sàcùndiaà-teyá, te nì canì-tèyá.

⁶⁴ Nì chidàhvi-tè nùù-yá, te nì canì-tèyá, cachí-te xi-yá:

—¡Cachi cuàá-ní ana nì canì xi-ní!

⁶⁵ Te cuahà gá stná iñàha nì cacachì-te nì cahíchì uun inì-teyá.

Ñà-ndùá nì cachi Jesús na ní sàà-yà nùù Junta Cahnú

⁶⁶ Daaní, na ní tùinuù, nì nataca nsidaa nècuàchì nduú Junta Cahnú; nì càna nècuàchì sahnú dandacú nùù ñuu yucán, xì stná dùtù xícusahnú, xì stná nècuàchì ley xi veheñùhu. Dandu nì dàtnátuu-ne Jesús nùù nsidaa-né, te nì cachi-nè xì-yá:

⁶⁷ —Nú divi Cristu ndiaha nduu-ní, dandu cachi ndàà-ní xì-nsí.

Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Nú nì cachí xì-nsiá, mà nunca cunindisá-nsiá.

⁶⁸ Te ò nú nì ndacàtnùhí nùù mii-nsiá iñàha, nì mà nàxícónihî stná-nsiá nùì, te nì mà dáñá-nsiá yùhù.

⁶⁹ Doco yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví, dècuèndè vichi cuahàn duha icúmî coi ndahà cuahá mii-yá ana chicá cusáhnù, divi Dios.

⁷⁰ Ñàyùcàndùá, nsidaa nècuàchì Junta mà, nì xicàn tnùhù-né nùù-yá, cachí-nè:

—¿A ndísá Dèhemanì Dios nduu-ní cahan-ní?

—Jaan —cachí-yà— nacua nì cachi-nsiá, divi ducán nduá.

⁷¹ Ñàyùcàndùá, nì cachi nèhivì Junta mà:

—Có-xiñùhù gá-ndà ni-iin testigu quixi, vèchi divi mii-né sàni cachi-nè, te nì inini-nda —nì cachi-nè.

23

Nansa nì dàyáha-ne Jesús ndahà gobernador Pilatu

¹ Dandu nsidaa nècuàchì Junta yucán, nì ndacuítà-ne, nì saca-neyà cuahàn-nè xì-yá nùù Pilatu.

² Te cuahà nì càhàn tnùhu-ne sàhà-yá nùù témà, cachí-nè:

—Nècuàchì yohó, sàni xini-nsi, dacá-né dìni nèhivì ñuu-nsi yohó, vèchi cachí-nè mà váha chiyàhvi-nsi renta xi nación nùù rey cahnú César, vèchi cachí-nè mii-né nduú-né rey Cristu.

³ Dandu nì ndacàtnùhù Pilatu nùù-yá, cachí-te:

—Mii-ní, ¿a ndísá rey xi nècuàchì raza Judea nduu-ní, á cóó?

Dandu cachí Jesús:

—Nacua cachí-nî, divi ducán nduá.

⁴ Dandu nî cachi Pilatu xî dùtù xícusahnú, xî stná nèhivì cuáhà yucán:

—Sàni càhìn xî nècuàchì yohó, te còò ni-iin falta ni quidá-né tuxí.

⁵ Doco nècuàchì càhàn tnùhu sàhà-yá mà, vihi gá dana nî càhàn-nè, cachí-nè:

—Nècuàchì yohó, cuáhà nèhivì raza-nsì dacuahá-né, te danácuîdà-nè nècuàchìmà dècuèndè ladu Galilea xî ndé`stná ladu yohó, nsidanicuú ladu ndé ndoó-nsí —nî cacachi-nè.

⁶ Na ní inini Pilatu ñà-jaàn, dandu nî ndàcàtnùhù-té, ¿a nècuàchì Galilea nduú Jesús, á coó?

⁷ Te divi (ñà-ndàá nduá). Ñàyùcànduá, nî cundaà inì-te ñà-divi rey Herodes nduú ana ndiá ìcà nsidandaà sàhà chuun ma. Sàháyùcànduá, nî dàyáha-tèyá ndahà rey mà, vèchi iá stná tèmà ñuu Jerusalén quivì yucán.

⁸ Daaní, na ní xini rey mà-yá, nî cudìi gá inì-te, vèchi sàcàní tiempu cuní-te cundehè-tèyá. Vèchi cuáhà gá ñà-nduá cachí nèhivì sàhà-yá, te cuní stná-te cundehè-té quida-ya iin milagru.

⁹ Ñàyùcànduá, cuáhà ní ndàcàtnùhù-té nùu-yá, doco còò ni-iñàha ni nàxícónihî-yá nùu-té.

¹⁰ Te yucán nî casaà stná dùtù xícusahnú, xî nècuàchì ley xi veheñùhu, nî sàcuìta stná-nè, te yáha ga dana nî càhàn tnùhu-ne dìquì-yá.

¹¹ Doco Herodes xî soldadu xi-tè, cuisì-ní nî dàvadiquì uun-tèyá, te nî sàcùndiaà-teyá. Dandu nî chindixi-tèyá sìcoto vico, te nî dānùhù-teyá nùu Pilatu.

¹² Te cunaha-ní, divi quivì yucán nî nàcòovàha stnahá Herodes xî Pilatu, vèchi nisa xini ùhì stnahá-te.

Nansa nî cachi stná Pilatu icúmí Jesús cui-yà

¹³ Dandu Pilatu, nî nacana-tè dùtù xícusahnú, xî nsidaa tè-nìhí chuun, xî nsidaa gá nèhivì. Te nî nsihì nî catnàtuu nsidaa-né nùu-té,

¹⁴ dandu nî cachì-te xi-né:

—Ndacá-nsiá nècuàchì yohó vèxi, vèchi cahan-nsiá dacá-né dìnì nèhivì ñuù-nsia yohó. Doco sàni xicàn tnùhù váhi nùu-né indéhe nsidaa-nsiá, te sàni cundaà inì, còò ni-iin cuàchi-ne nacua cachí-nsiá.

¹⁵ Daaní, después nî dàyáhi-nè ndahà Herodes, te nî sàhàn stná-nsia nùu nècuàchìmà, doco ni mii stná-nè, cóni càchì stná-nè sàhà ñà-cui Jesús, vèchi còò ni-iñàha iníhíca-nè.

¹⁶ Ñàyùcànduá, cuáhìn dandacuí ñàhni cuií-nè, dandu dàñà-né.

¹⁷ (Ducán nî cachi Pilatu), vèchi fuerza icúmí-té dañà-té iin nècuàchì ndiadí cada nacává vicò mà.

¹⁸ Doco nèhivì cuáhà itá yucán, iin-ni cána fuerte sàstnùhù-né, cachí-nè:

—¡Ni cui Jesús! ¡Barrabás ni dáñà cuní-nsì! —nî cachì-nè,

¹⁹ vèchi Barrabás mà nduú iin tiàa nî quida revolución ñuu yucán, te nî sahnì stnahá-te, ñàyùcànduá, ndiadí-te vehecàa.

²⁰ Daaní, tucutu nî càhàn Pilatu xî nèhivì cuáhà mà, fuerte nî càhàn-te, vèchi dispuestu iá-te dañà-té Jesús.

²¹ Doco nèhivì mà, tucutu cána ndee-né, cachí-nè:

—¡Ni cui Jesús nchìca cruz! ¡Ni cui-nè, cuní-nsì!

²² Dandu ñà-ùni nî càhàn-te xi-né, cachì-te:

—¿Índù chuun cui-nè ñà-còò ni-iin falta xi-ne iá? Sàni ndàcàtnùhì nùu-né, te còò ni-iñàha dísàhà-xí cui-nè. Ñàyùcànduá, icúmí-nè ñàhni cuií ni-ne, te dàñà-né —nî cachì-te.

²³⁻²⁴ Doco nèhivì cuáhà yucán xî stná dùtù cutnàhâ xí-nè, vihi gá fuerte nî càna ndee-né, xicàn-nè ñà-cui Jesús nchìca cruz. Te ñà-fuerte guá nî càna-ne,

sàhámà nì cundee-né (nì dàxínù ini-nè Pilatu) ñà-quida-tè nacua nì cuni mii-né.

²⁵ Ñàyùcàndüá, nì dañá-té Barrabás nùù-né, vàchi divi-tè nì xicàn-nè dañà, mate iin ana nì quida revolución nduú-te, te nì sahnì stnàhá-te, ñàyùcàndüá nì sàcùndiadi-te. Doco Jesús, còó. Nì dàyáha Pilatu mii-yá (ndahà soldadu) ñà-quida temà xì-yá ñà-ndüá nì xicàn nèhivì cuáhà mà.

Nansa nì chituu-tè Jesús nchìca cruz

²⁶ Dandu nì saca-tèyá cuàhàn-te xì-yá. Te ichì yucán nì xinì-te vaxi iin nècuàchì ñuu Cirene nani Simón, màndixi-ne nì sàhàn-nè nùù itú. Te divi nècuàchì mà ní tnii soldadu, te nì dàcuídá-tené cruz xì-ya; ñàyùcàndüá, nsidá-né cruz cuàhàn-nè nchìcùn-nèyà.

²⁷ Cunaha-ní, cuáhà gá nècuàchì ñahà nchìcùn stná xì-yá cuàhàn, te cuáhà stná nèhivì dava ga. Te nècuàchì ñahà mà, yáha ga xísacu-ne, ndoó-né tnùnsí ini sàhà-yá.

²⁸ Dandu nì nacuico-yá yàtà-yá, cachí-yà xì-né:

—Cunini vaha mii-nsiá nècuàchì ñahà ñuu Jerusalén. Màsà cuácú-nsiá sàhà yùhù. Chicá vaha ni cuacú-nsiá sàhà mii-nsiá xì sàhà dèhe-nsia.

²⁹ Vàchi vaxi iin tiempu (ùhì) quivì nùù-xì, dandu icúmí nèhivì cachi-nè: “Nansicáhàn nèhivì còò mée-xi. Chicá nsiha màsà cácu ni-iin dèhe-nda ni cuí, te màsà cùcúmí-ndá ni-iin mée dachichi-nda chicá vaha”.

³⁰ Te icúmí stná-nè cachi-nè: “¡A sácú vaha ni caá yucú ò lúnsì dìquì-ndà, te dàhvi dahuun-nda!” cachi-nè.

³¹ Vàchi (ducán iá nahi ejemplu sàhà tutnù): nú dècuèndè yutnù vida cunì nèhivì (cahmi-ne), dandu vihi gá mà úhì coco stná tutnù ìchì. (Te ducán stná yùhù: nú dècuèndè yùhù cunì nèhivì dandohó-né, dandu vihi gá más icúmí nèhivì malu ndoho stná-nè) —nì cachi-yà.

³² Cunaha-nsiá, ndacá stná soldadu mà ù tiàa nì quida falta, cutnàhá stná-te xì-yá cuàhàn ndé cui stná-te.

³³ Dandu nì casaà nsidaa-né iin xaan ndé cachí-nè Nùù Iquì Dìnì. Te yucán nì chituu soldadu mà-yá nchìca cruz, mii-yá xì stná ù tè-nì quida cuàchi ma, iin-tè ladu cuahá-yà, te ingà-te ladu itní-yà.

³⁴ Dandu nì cachi-yà:

—Padre mío, cuicahnú inì-ní sàhà nèhivì yohó, vàchi có-ìnáhá-nè ñà-ndüá quidá-né.

Daaní, tè-xínduu soldadu mà, nì dasàn-té sìcoto xì-ya según nì nìhì iin iin-tè na ní idàdiquí-te sàhà-ñá.

³⁵ Te indéhe váha nsidaa nèhivì cuáhà mà. Te itá stná nècuàchì nihí chuun, sàcùndiaa-nèyà, cachí-nè:

—Nècuàchì yohó, nìsa dacácu-ne nècuàchì dava ga; pues vichi xiñuhu dacácu stná-nè mii-né, nú ndisa Dios nì techuun-xì-né vaxi, te nú mii-yá nani Cristu nduú-né cahan-né —nì cachi-nè.

³⁶ Daaní, stná soldadu mà, nì sàcùndiaa stná-teyá, nì catnàtuu-tè nùù-yá chitánínì-te vinu ia ñà-coho-ya,

³⁷ cachí-te:

—Nú ndisa rey xì nècuàchì raza Judea nduu-ní, dandu dacácu-ní mii-ní —cachí-te.

³⁸ Te itúú stná iñàha dìnì cruz ndé itándiaa palabra dàhàn griegu, xì dàhàn latín, xì stná dàhàn hebreu, te dohó cachá: “Ana yohó nduú rey xì tè-raza Judea”.

³⁹ Daaní, nì càhàn stná iin tè-ìtúú stná nchìca cruz yucán, divi iin tè-nì quida falta mà; te nì canàhá stná-te xì-yá, cachí-te:

—Nú ndisa rey Cristu nduu-ní, dandu dacácu-ní mii-ní, te dacácu stná-ní nsiùhù.

⁴⁰ Doco inga tè-ítúú stná yucán, nì càhàn duchi inì-te xi compañeru-tema, cachí-te:

—¿A có-yùhî stná-ní Dios ñà-iin-ni castigu sàni nìhì nsidaa-nda?

⁴¹ Te ndohó, ndiá ìcà-ndà ndoho-nda, vàchi iá ndisa cuàchi-nda, ñàyùcàndùá iá castigu xi-nda. Doco Jesús yohó, còó; còò ni-iñàha iníhíca-yâ.

⁴² Dandu nì cachì-te xi Jesús:

—Nsinuu inì-ní yùhù na quivì naxicocuîm-ní cusahnu-ní ñuhiví yohó.

⁴³ Dandu nì cachì-yà xì-té:

—Ñà-ndàà nduá cachì xì-ní, quivì vichi icúmí-nî cutnaha-ní xì cundoo-nda ñuhiví ndiaha xí Dios —nì cachì-yà.

Nansa nì xihì Jesús nì dānāà-yá sàhà cuàchi-nda

⁴⁴⁻⁴⁵ Daaní, nahi càxíhùì nì dāhvi orá, te nì nācuîm tñuù inicutu ñuhiví, te iin-ni nì ndòo ducán dècuèndè càhùnì nì cuaà. Te ini veheñùhu cahnú nì quedava cortina cahnú (sadí nihni cuarto yucán).

⁴⁶ Dandu Jesús, fuerte nì ndàhì ndee-yá, cachì-yà:

—Padre mío, nù ndahà mii-ní quidé entregar anímè —nì cachì-yà. Dandu nì xihì-yà.

⁴⁷ Daaní, capitán (iín yucán), nì xini-te nsidaa ñà-nduá nì cuu, te nì ndenihi vāha-tè Dios, cachì-te:

—Ñà-ndàà nduá, nēhivì ndācuisì inì-xi nì sanduu nècuàchì yohó.

⁴⁸ Te nsidaa gá nēhivì nì sàà yucán, nì xini-nè nansa nì cuu, dandu nì naquihin-ne ichì mānuhù-né vehe-ne, caní ndáha-né nchìca-ne.

⁴⁹ Te yucán ndoó stná cuàhà nècuàchì ñahà nì quixi ñuu Galilea cutnāhâ-né xì-yá nì quesaa ñuu Jerusalén. Te mii-né xì stná nècuàchì dava ga ináhá xì-yá, xica itá-né, indéhe váha-ne ñà-nduá nì cuu.

Nansa nì ndūxin Jesús ini cueva

⁵⁰⁻⁵¹ Daaní, (ñuu mà) nisa ìa stná iin tiàa nani José. Iin nècuàchì vāha nduú-né, vāchi ndācuisì ini-nè. Te meru ñuu-nè nduú iin ñuu tii nani Arimatea ndé ndoó puru nècuàchì raza-nè Judea. Iin nècuàchì Junta Cahnú nduú stná-nè, doco mii-né, cónì ndoó ini-nè xì ñà-nduá nì dāndācú compañeru-nè ñà-cui Jesús, vāchi nihnú ini-nè (Dios, te xiníndísâ-né) ñà-ìcúmí-yâ cusahnú-yá ñuhiví yohó.

⁵² Pues divi nècuàchì-mà nì sàhàn nù Pilatu, nì xicàn-nè iquicúñú Jesús.

⁵³ Dandu nì sàhàn-nè nì nanihi-neyà, nì chidúcùn-neyà iin dahmà, te nì chinacaa-neyà ini cueva xi nsì nì sate nēhivì nù cavà. Te cueva mà, ni-iin nsì tàñàha ga cundūxin inià.

⁵⁴ Cunaha-ní, quivì yucán nì sanduu víspera xi vicò pascua, te sà-ítúú cunduu stná quivì descansu.

⁵⁵ Ñàyùcàndùá, nècuàchì ñahà nì quixi Galilea mà, nì catenchicùn stná-nè nì sàhàn ndé nì sàcundūxin-ya, te nì xini-nè lugar mà, xì nansa nì sàcùnacaa cuerpu-yà.

⁵⁶ Dandu mānuhù-né, nì quidayucun-nè tàtnà tñàmì xì pomada sahán tnamì. Daaní, quivì descansu mà nì quetatu-nè nacua cachì ley (xi-ne).

24

Nansa nì natiacu Jesús

¹ Naha va quivì primeru semana nì quihin nècuàchì ñahà mà ichì cuàhàn-nè ndé nì ndūxin-ya, nihí-né tàtnà tñàmì nì quidayucun-nè, te cutnāhâ stná-nè xì itnii gá nècuàchì ñahà. Te na ní casaà-nè yucán

² nì xini-nè sàni cuxio cavà cahnú nì sandiadi yuhù cueva mà.

³ Dandu nì caquìhvi-ne inì-xi, doco còò cá Stoho-ndà Jesús nì xìní-nè.

⁴ Ñàyùcànduá, cuàhà gá nì ndulocó-nè. Dandu nì xini-nè yatni uun yucán nì sàcuíta ùi ana ndixín sìcoto cuxín yéhè.

⁵ Te nì cayùhí cuaá-nè, te nì nàcùnihni ndee-ne. Dandu nì cachi ángel mà xì-né:

—Còò necesidad nanducu-nsiá mii-yá yohó ndé nduú lugar xi nsii, vàchi sà-itiácú-yà.

⁶ Còò cá-yà yohó, vàchi sàni natiacu-yà. ¿A có-nsinúú inì-nsia ñà-nduá nì cachi-yà na iá va-ya xì-nsiá ladu Galilea?

⁷ Vàchi dohó nì cachi-yà: “Yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví, icúmí yàhi ndahà tè-malu, dandu cachituu-tè yùhù nchìca cruz; doco tìxi ùni quivì icúmí natiacuì”, nì cachi-yà.

⁸ Dandu nècuàchì ñahà mà, nì nsinuu ini-nè ñà-ducán ndisa nì cachi-yà xì-né daa.

⁹ Dandu nì caquee-ne cueva mà mànuhù-né ndé ndoó-né, te nì nacani-ne nsidaamá xì ùxin iin nèhivì xí-yá, xì stná nècuàchì dava ga.

¹⁰ Cunaha-ní, nècuàchì ñahà mànuhù cachitnùhu xi nèhivì mà nduú María Magdalena, xì Juana, xì María dihi Jacobo, xì itnii gá stná nècuàchì ñahà dava ga.

¹¹ Doco nècuàchì tiàa (nì inini ma), nì tuxi ini-nè ádi cuentu uun nduá nì nacani nècuàchì ñahà mà. Ñàyùcànduá, cóni xíníndísâ-né.

¹² Doco Pedro, después nì ndacuiin-nè nì dáyàa-nè cuàhàn-nè sepultura mà. Te (na ní sàa-nè) nì xito nihni-ne inià nì xini-nè mii dahmà nì ndòo itánduhù iladú. Dandu mànuhù-né vehe-ne, nacání cuàhà ini-nè ndià nduá nì cuu cahan-né.

Nansa nì ndecunu Jesús nùù ùi nèhivì xicá ichì ñuu tii Emaús

¹³ Daaní, divi quivì yucán cuàhàn ùi nèhivì xí-yá ichì ñuu Emaús. Nahi ùi hora nduá caca-nda ndé ñuu Jerusalén xì ndé ñuu tii yucán.

¹⁴ Te ùi nècuàchimà, ndatnúhú-né cuàhàn-nè, cáhàn-nè sàhà nsidaa ñà-nduá làcà ní cuu.

¹⁵ Te meru ndatnúhú-né ducán, te nì cuyatni Jesús vaxi-ya; nì tnàtuu-ya nì sacatnahá-yá xì-né cuàhàn.

¹⁶ Doco cóni nácóó-yá mii-né nacuni-nèyà.

¹⁷ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—¿Ndià nduá ndatnúhú guá-nsià cuàhàn-nsià, te ndoó-nsiá tnùnsí ini?

¹⁸ Dandu nì naxiconihí iin nècuàchimà nani Cleofas, nì cachi-nè xì-yá:

—Nsidaa gá nèhivì ndoó ñuu Jerusalén, ináhá-né ñà-nduá nì cuu yucán quivì vichi. Ádi cuisì mii-ní nduú ana tàcùnítnùhu sàhámà.

¹⁹ Dandu nì cachi-yà:

—¿Ndià nduá nì cuu yucán?

Te nì cachi-nè:

—Cáhàn-nsi sàhà Jesús de Nazaret, vàchi cunaha-ní, iin ana cáhàn ndisa cuenta xi Dios nì sanduu-ya. Cuàhà milagru fuerte nì quida-ya, te cuàhà palabra ndiaha nì chinaha-yà. Chuun ndiaha xí Dios nìsa quida-ya nì cundaà ini nsidaa nèhivì ñuu-ndà.

²⁰ Doco dùtù xicusahnú, xì stná tè-nihí chuun ga, nì dáyàha-neyà ndahà ana nì sahnì xì-yá, te nì chituu-tèyá nchìca cruz.

²¹ Doco cunaha-ní, mii-yá nduú ana cuàhàn dacácu xi ñuu-ndà Israel nì cahan-nsí. Te vichi sàcuàhàn-ndà ùni quivì nì cuu xi-yá ducán.

²²⁻²³ Te quivì vichi nì sàa itnii nècuàchì ñahà iin-ní xíníndísâ stná xì-yá, te nì ndulocó-nsi nì quida-ne, vàchi naha nì sàhàn-nè sepultura (xi-ya), te còò

gá iquicúñú-yà nì xìní-nè, cachí-nè. Te nì ndecoyo stná ángel nùù-né, te cachí ángel mà sàni natiacu-yà.

²⁴ Daaní, nì sàhàn stná dava compañeru-nsì sepultura mà, te nacua nì nacani nècuàchì ñàhà mà, divi ducán nì xini stná-nè ñà-còò gá iquicúñú-yà yucán.

²⁵ Dandu nì cachi-yà xì nècuàchìmà:

—¡Ndahví-nsià! Mà túha-nsia mànihi inì-nsia; cueé sàstnùhù-nsiá cunindisá-nsiá nsidaa ñà-nduá nì tìaa nècuàchì nì càhàn cuenta xi Dios sàhana.

²⁶ Vàchi (claru nì cachitnùhu-ne sàhà) ana nduú Cristu, xì nansa icúmí-yà ndoho-ya, dandu después nanihi-yá tñùñuhu ndiaha xí-yá —nì cachi-yà.

²⁷ Dandu nì quesaha-yá nì dàtúu-ya nùù-né nansa cachí tutu ì sàhà mii-yá, divi tutu nì tìaa Moisés, xì stná tutu nì tìaa nsidaa gá nècuàchì profeta.

²⁸ Doco vichi, sà-ítúú sàà-nè xí-yá ñuu tii ndé cuàhàn-nè. Dandu nì cundaà ini-nè cuní-yà cùhùn-yà chicá nùù-xí.

²⁹ Ñàyùcànduá, nì sacundahví-nè nùù-yá, cachí-nè:

—Yohó ndòo-ní, chicá vaha, vàchi sàni cuaà, te cuàhàn cuñaà.

Dandu nì yaha nsidaa-né ini iin vehe ñà-cutnahá chii gá-yà xì-né.

³⁰ Te nì sàcòo-ya nùù iin mesa ñà-cuxi-ya xì-né. Te nì tnii-ya pan, nì naquimanì-yá Dios sàhá, te nì dàcuàchí-yáñà; dandu nì dasàn-yáñà nùù-né.

³¹ Te momentu jaàn nì nihi-né nì nacuni-nèyà ana nduú-yá. Doco na íin cachí nì ndañuhu-yá nùù-né.

³² Dandu nì cachi-nè iin-ne xì inga-nè:

—¡Na ndiaha guá nihnú ini-ndà na ní càhàn-yà xì-ndà vàxi-nda ichì mà, te nì dàtúu-ya nùù-ndà nansa cuní cachi tutu ì!

³³ Dandu vichi duha nì ndacuítà-ne mànuhù-né ñuu Jerusalén, nì nasaa-nè vehe ndé sàni nataca ùxìn iin nècuàchì dacuahá-yá xì stná compañeru gà-nè.

³⁴ Te nsidaa nècuàchìmà, nì cachitnùhu-ne xì nècuàchì làcà nì cansiaa mà, cachí-nè:

—Ñà-ndàà nduá, sàni natiacu Stoho-ndà Señor, vàchi sàni xini Simón-yà.

³⁵ Dandu nècuàchì nì cansiaa mà, nì nacani stná-nè xì nècuàchì yucán nansa nì cuu xi-né na cuàhàn-nè ichì yucán, te después nì nacuni-nèyà na ní dàcuàchí-yá pan (cuàhàn-nè cuxi-ne).

Nansa nì ndecunu Jesús nùù ùxìn iin nèhivì dacuahá-yá

³⁶ Daaní, nacání vá nècuàchìmà ñà-jaàn, te nanàá nì sàcuìn Jesús dava mahí-xí. Te nì cachi-yà xì-né:

—¡Ni ndóo vaha ini nsidaa-nsiá!

³⁷ Doco mii-né, nì cayuhí cuaá-nè; yáha ga nì ndulocó-nè, vàchi ádi duma nduá nì cahan-né.

³⁸ Ñàyùcànduá, nì cachi-yà xì-né:

—¿Índù chuun yúhí guá-nsiá? ¿Índù chuun nacání guá inì-nsia?

³⁹ Cundehè-nsiá ndahí xì sàhí, dandu cundaà inì-nsia divi yùhù nduí. Tnii ndahà-nsiá yùhù, te cundaà inì-nsia màdì ihna nduí, vàchi ihna, còò iquicúñúà, doco yùhù, iá iquicúñúu sà-ìndéhe-nsiá

⁴⁰ —nì cachi-yà.

Dandu nì dàcùnì-yànè ndahà-yá, xì sàhà-yá.

⁴¹ Doco có-xiníndísá ndisa-ne ñà-cuàhà guá cudî ini-nè, te ndulócò-nè. Ñàyùcànduá, nì cachi-yà xì-né:

—¿Á coo iyuhu ñà-cuxi-nda yohó?

⁴² Dandu nì sàha-neyà iyuhu cuño siaca nì chòhò, xì stná iin dahnde ñùñù.

⁴³ Ñàyùcànduá, nì tnii-yáñà nì xixi-ya nì sandehè nsidaa-né.

⁴⁴ Dandu, nì cachi-yà xì-né:

—Ñà-yòhó nduá nì cachi xì-nsiá na nisa ìe xì-nsiá antes, te nì cachi xì-nsiá ñà-fuerza icúmí cuu ndisa nsidaa ñà-nduá cachá` sàhí nùù ley xi Moisés xi nùù tutu nduú alabanza, xi nùù stná tutu nì tiaa nècuàchì profeta; nsidaámà, fuerza nì cuu ndisa, —nì cachi-yà.

⁴⁵ Dandu nì dàtúi-ya nùù nsidaa-né nansa cuní cachi tutu ìì, te nì sàà-nè nì cundaà ini-nè nì quida-ya.

⁴⁶ Dandu nì cachi stná-yà xì-né:

—Nacua nì cachi xì-nsiá, ducán nisa ìa destinadu cuu xi (yùhù ana nduú) Cristu, vèchi ducán nì cachitnùhu tutu ìì ñà-ìcúmî ndohi, te cuì, dandu tìxi ùnì quivì natiacui.

⁴⁷ Te nì cachitnùhu stná tutu mà ñà-después cuitià razón ndiaha ma inicutu ñuhiví, vèchi icúmí-nsiá cùhùn-nsiá càhàn-nsiá sàhí xì nsidaa nèhivì ñà-ndiá ìcà-né naxicocuín ini-nè sàhà cuàchi-ne, dandu cuicahnú ini xì sàhà-né. Te ñuu primeru ndé càhàn-nsiá razón mà nduú ñuu Jerusalén yohó.

⁴⁸ Te vichi sàni xini-nsia nsidaa ñà-nduá nì cuu (tiempu vichi), ñàyùcànduá testigu xinduu-nsia.

⁴⁹ Cunaha-nsiá, sàni quida Yuamánì comprometer quixi iin ana (chindee) xi-nsiá. Te yùhù cuàhèn techuín yàmà quixi coo-ya ini anima-nsiá. Ñàyùcànduá, yohó ni cúndóó-nsiá ñuu Jerusalén dècuèndè cachi sàni cundi-atú-nsiá ndudu ìì vèxi ansivi —nì cachi-yà.

Nansa mànuhù Jesús gloria

⁵⁰ Daaní, nì saca-yanè cuàhàn-yà xì-né (fuera) ñuu Jerusalén dècuèndè ñuu tii Betania. Dandu nì chitanini ducún-yà ndahà-yá, te nì xicàn-yà ni quidá Dios gracia sàhà nsidaa-né.

⁵¹ Te meru xicàn tàhvì-yá nùù Dios ducán, dandu nì ndanchito-ya mànana-ya mànuhù-yá gloria.

⁵² Ñàyùcànduá nì sàcuíta sisi nsidaa-né nì naquimanì ndiaha-néyà. Dandu nì quihin tu-ne ichì mànuhù-né ñuu Jerusalén, cudû gá ini-nè.

⁵³ Te nsiquivì nisa sahàn-nè veheñùhu cahnú, ndoó-né ndeníhí vaha cuahà-né Dios, te naquimánì stná-nèyà. Sà-íá.

Ñà-nduá Nì Tiaa San Juan sàhà Jesucristu

Jesús nduú ana datúi nansa íá Dios, vâchi nì nanduu-ya nêhivì

¹ Na táyôo ñuhiví, sà-íá mii-yá ana datúi nansa nihnú ini Dios. Nùù Yua-nda Dios íá-yà, te mii stná-yà nduú stná-yà Dios.

² Te divi-ya íá nùù Yua-nda Dios na táyôo ñuhiví.

³ Mii-yá nì quidayucun-yà nsidanicuú ñàha íá ñuhiví. Te nú màsà cóó-yá, ni-ñàha mà cóó stná ñuhiví.

⁴ Sàhà mii-yá xí-itiacu nsidaa ana itiacú. Te sàhà ñà-itiácú ndiaha-yá, ñà-jaàn sàni sàà-yà datnúù ini-yà nêhivì ñuhiví.

⁵ Cunaha-nsiá, ichì ñáa nduá ñuhiví yohó, doco iin-ni datnúù ndiaha-yá ini anima-ndà; te nsidaa ñà-íá ichì ñáa ma, cóni cùí cundeá nùù-yá.

⁶ Nisa ìa iin tiaa nì nìhì chuun nùù Dios; Juan nani-né.

⁷ Te nì quixi-ne nì cachi-nè ñà-ndácuisì xì nêhivì nansa íá mii-yá ana datnúù xì sàxínitnùnì-ndà sàhà-ñá vâtùni cunindisá nsidaa-néyà.

⁸ Màdì Juan yucán nì sándúú ana datnúù ndiaha xì ini-ndà, cóó; cuisì nì quixi-ne ñà-cachitnùhu uun-ne nansa íá mii-yá quidà-xì ñà-jaàn,

⁹ vâchi ndisa sàvâxi mii-yá ana datnúù ndiaha xì ini anima nsidaa nêhivì, te mà dándâhvî-yândó.

¹⁰ Nì ìa-ya ñuhiví, divi ñuhiví nì quidayucun-yà, doco cóni nácúnì nêhivì-yá.

¹¹ Stoho ñuhiví nduú-yá, te nì quixi-ya yohó, doco nêhivì ñuhiví xi-ya, nì cahíchì ini-nèyà.

¹² Doco nsidaa ana nì dâyâha xi-yá ini anima-xi, nì nìhítâhvì-né cunduu-ne dèhe ndisa-ya, te divi nduú nsidaa ndohó nècuàchì xiníndísá-xí-yâ, te ndácùcahan xì quivì-yá.

¹³ Te ¿nansa nì nìhì-ndà nì sàcùnduu ndisa-nda dèhe-ya? Pues màdì sàhà-ñá nduu-nda descendencia xì iin nêhivì (chica ndiaá), nì màdì sàhà yua-nda, nì sàhà stná ñà-ducán cunì iin nêhivì coo. Cóó, sàhà cuisì-ña ducán cunì Dios.

¹⁴ Ndè ñuhiví yohó nì quixi mii-yá ana datúi nansa íá Dios, te nì nduvâha-ya iin nêhivì íá iquicúnù-xì. Te nisa ìa chii-yá yohó ndé ndoo-nda. Te nsiùhù, nì xini-nsì ñà-ndiaha guá íá-yà. Ndiaha gá-yà, cachí, vâchi mindaa Dêhemanì Yua-nda Dios nduú-yá, te chitu-yá gracia xì stná palabra ndâcuisì.

Ñà-nduá nì cachi Juan Bautista sàhà Jesús

¹⁵ Daaní, nì càhàn Juan mà sàhà Jesús, nì ndàhì-nè, cachí-nè (xì nêhivì):

—Divi mii-yá nduú ana disàhà-xì nì càhìn xì-nsiá daa, te nì cachì, dihna yàha yùhù, dandu después vâxi mii-yá ana chicá ndiaá nùí, vâchi na táyôo yùhù, sà-íá mii-yá.

¹⁶ Chitu-yá cuàhà gá ñà-ndiaha ì ñuhú ini-yà, ñâyùcànduá nùù mii-yá sàni nìhítâhvì stná-ndà cuàhà ñà-jaàn, cuàhà sàstnùhù gracia.

¹⁷ Vâchi ley sàhana nduá nì dàtúi Moisés antes, doco vichi sàni dàtúi-ya ñà-nduú gracia ndiaha xí-yá xì stná palabra ndâcuisì xí-yá.

¹⁸ Cóò nì-iin nêhivì nì xínì xì Yua-nda Dios nì-iin xichi. Doco mindaa Dêhemanì-yá íá nùù-yá, sàni dàtúi yà-yucán nansa íá Yuamànì-yá sàhà-ñá cundaà ini-ndà.

Ñà-nduá nì cachi Juan Bautista sàhà mii-né

¹⁹ Daaní, nècuàchì raza Judea ndoo ñuu Jerusalén, nì techuún-né iin ùì dùtù xi-ne nùù Juan, te cutnáhâ stná-nè xì dava nècuàchì (xinúcuáchì veheñùhu nani) Levita. Te nì xicàn tnùhù-né nùù nècuàchì mà ana divi nduú-né.

20 Ñàyùcàndùá, ñà-yòhó ndúá nì cachi Juan; cónì càchí-nè á coó; nì cachi ndàà-nè:

—Yùhù, có-ndùí mii-yá nani Cristu.

21 Dandu nì cacachi nècuàchìmà:

—(Pues nú coó), ¿ana divi nduu-ní? ¿A nsì-Elías nduu-ní?

Te nì cachi Juan:

—Còó.

Te nì cacachi tu nècuàchìmà:

—Entonces, ¿a divi nduu-ní mii-yá ana icúmí quixi canúú cànàn cuenta xi Dios?

—Còó —cachí Juan.

22 Ñàyùcàndùá, nì cachi nècuàchìmà:

—Pues, ¿ana divi nduu-ní? vàchi icúmí-nsí cachitnùhu-nsi xì nèhivì nì catechuun-xi-nsí vàxi-nsi. ¿Ndíà cachí-nì sàhà mii-ní?

23 Dandu nì cachi Juan:

—Yùhù nduí ana cànàn fuerte sàhù yucù, (te cachí xì nèhivì ñà-nsidaviì-né anima-nè) na ian ndundaà iin ichì ndé yàha Stoho-ndà Señor nacua nì cachitnùhu Isaías sàhana na ní cànàn-nè cuenta xi Dios —nì cachi Juan.

24 Cunaha-nsiá, nècuàchì nì casaà nùù Juan mà, nècuàchì fariseu xínduu-ne.

25 Dandu nì xicàn tnùhù gá-nè, cachí-nè:

—Vichi, ¿índù chuun quidá î-ní nèhivì nú có-ndùù-ní mii-yá nani Cristu, te có-ndùù stná-ní nsì-Elías, te nì có-ndùù stná-ní mii-yá icúmí quixi cànàn cuenta xi Dios?

26 Dandu nì cachi Juan xì-né:

—Yùhù, ndisa, quidá î' nèhivì xì tècuí. Doco mahì mii-nsiá iá iin ana có-nàcúní-nsiá.

27 Te mii-yá, nchícùn gà vàxi-ya nùí, te chicá ndiaá stná-yà nùí. Ni mà nátùì (cundi iin mozo xi-ya) ñà-tavà xì ndisàn-yá —nì cachi Juan.

28 Cunaha-nsiá, ndé iá ñuu tii Betábara ladu duha yùte Jordán, yucán nì cuu nsidaa ñà-yòhó.

Nì quixi Jesús ñuhiví yohó ñà-cui-yà na ian xíhì iin lelù nduú promesa

29 Daaní, nì yàha inga quivì, dandu nì xini Juan vàxi Jesús, te nì cachi-nè:

—Cundehè-nsiá, jaàn vàxi mii-yá ana nduú nahi Lelù Ì nì sàhatahvì Dios (ñà-cui-yà) dacúxíó-yá cuàchi nèhivì ñuhiví.

30 Sàhà mii-yá nì cànàn daa na ní cachì: nchícùn gà vàxi-ya nùí, vàchi na táyôo yùhù ñuhiví, sà-íá-yà, vàchi nicanicuahàn íá-yà.

31 Te cónì nácúnì mii-yá antes, doco sàhà-ñá cundaà ini raza-ndà Israel ana divi nduú-yá, sàhájàn nì nihí chuun quida î' nèhivì xì tècuí —nì cachi Juan.

32 Daaní, nì cachi tu-ne inga palabra yohó:

—Yùhù, nì xinì nì nuu Espíritu Ì xí Dios; nahi loma náhà-yà mànua-ya ansivi nì sàcòo-ya dìnì Jesús, te nì ndòo-ya yucán.

33 Yùhù, cónì nácúnì mii-yá antes. Doco na ní sàha Yua-nda Dios yùhù chuun quida î' nèhivì, dandu nì cachi stná-yà xì: “Na cúnì-ní nuu Espíritu Ì màoò-ya dìnì iin (ana cuhí), dandu ñà-jaàn cundaà inì-ní divi nduú mii-yá cuàhàn nsida ì xì anima nèhivì tixi Espíritu Ì”.

34 Ñàyùcàndùá, yùhù, sàni xinì, te datúì nùù-nsiá ñà-divi Dèhemanì Dios nduú Jesús —nì cachi Juan.

Nècuàchì primeru nì catenchicùn xì Jesús

35 Daaní, nì yàha inga quivì, te yucán iin Juan, cutnáhâ-né xì ùì tiàa dacuahá-né.

36 Te nì xini-nè yatni yàha Jesús, ñàyùcàndùá nì cachi-nè:

—Cundehè-nsiá, jaàn cuàhàn mii-yá ana nduú Lelù Ìi vaxi nùù Dios.

³⁷ Te ùi tiàa dacuaha-ma, nì tiacu-nè nì càhàn Juan ducán, te nì tenchicùn-nè Jesús cuàhàn-nè.

³⁸ Dandu nì ndacoto-ya, te nì xini-yà xínchicùn nècuàchìmà. Ñàyùcàndüá nì cachi-yà xì-né:

—¿Ndíà nduá nandúcu-nsiá?

Dandu nì cachi-nè xì-yá:

—Maestro, ¿índù iá-ní?

³⁹ —Nahà-nsia, cundehè-nsiá —nì cachi-yà xì-né.

Ñàyùcàndüá, cuàhàn-nè xì-yá, te nì xini-nè índù iá-yà. Te nì ndòo-ne xì-yá sàcuaà yucán, vachi nahi càcúmì nì cuaà nduá.

⁴⁰⁻⁴¹ Iin tiàa nani Andrés nduú iin ana nì inini na ní càhàn Juan daa, te nì tenchicùn stná-nè Jesús. Dandu vichi duha nì sàhàn stná-nè nì nanducu-né ñani-nè nani Simón Pedro, te nì cachi-nè xì nècuàchìmà:

—Sàni ndacùhun stnahá-nsí xì mii-yá nduú Mesías.

Quìvì Mesías nì cachi Andrés dàhàn mii-né, vachi cuní cachàmà Cristu (nì quixi dìquì-xì).

⁴² Dandu nì saca-ne ñani-nè nì casaà-nè ndé iá-yà. Te na ní xini-yà Simón mà, dandu nì cachi-yà xì-né:

—Dèhe Jonás nduu-ní, te nani-ní Simón, doco yùhù cuàhìn cachì xì-ní Cefas —nì cachi-yà. Te quìvì Cefas mà, Pedro cuní cachà.

Nansa nì cana Jesús iin tiàa nani Felipe xì inga-nè nani Natanael

⁴³ Daaní, nì yàha inga quìvì, te cuní Jesús nùhù-yà ladu Galilea. Te nì ndacùhun tnahá-yá xì iin tiàa nani Felipe, te nì cachi-yà xì-né:

—Cunchicùn-ní yùhù nùhù-ndà.

⁴⁴ Cunaha-nsiá, ñuu Felipe mà nduú ñuu Betsaida, divi ñuu Andrés xì Pedro.

⁴⁵ Ñàyùcàndüá nì nanducu Felipe iin tiàa nani Natanael, te nì cachi-nè xì nècuàchìmà:

—Cunaha-ní, sàni ndacùhun tnahá-nsí xì mii-yá nì tìaa Moisés sàhà-xì nùù ley ì, te divi sàhà stná-yà nì tìaa stná cuàhà profeta nì càhàn cuenta xì Dios sàhana. Jesús de Nazaret nani-yá, te yua-yá nani José.

⁴⁶ Dandu nì cachi Natanael:

—¿A ndísá? ¿A iá iin nèhivì vaha ñuu Nazaret?

Dandu nì cachi Felipe:

—Nahà-ní cundehè-ní.

(Dandu cuàhàn-nè xì nècuàchìmà.)

⁴⁷ Te na ní xini Jesús vaxi Natanael, dandu nì cachi-yà sàhà-né:

—Yohó vaxi iin tiàa quidá ndisa nacua ndiá ìcà quida nècuàchì raza-ndà Israel, te ni-iyuhu mà túha-ne dandahví-nè.

⁴⁸ Dandu nì cachi Natanael xì-yá:

—¿Nansa ináhá-ní yùhù?

Te nì cachi Jesús xì-né:

—Na táñâha ga cana Felipe mii-ní, te iá-ní sàhà iin nù-higu, dandu nì xinitùí mii-ní.

⁴⁹ Dandu nì cachi Natanael xì-yá:

—Dèhemani Dios nduu-ní, Maestro, divi rey icúmí cusáhnù nùù ñuu-ndà Israel nduu-ní.

⁵⁰ Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Mà úhì guá nì xinindisa-ní na ní cachì nì xinitùí mii-ní sàhà yutnù yucán. Cunaha-ní, icúmí-ní cunì-ní milagru chicá ndiaha.

⁵¹ Ñà-ndácuisì nduá cachí xì-ní, icúmí-ní cunì-ní nuna ansivi, dandu quecoyo ángel xi Dios mànana mànua cucuu-ne dìquì-xí ndé iín yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhivì.

2

Nansa nì quida Jesús milagru iin vicò nandàhà nì ìa ñuu Caná

¹ Daaní, quivì ùnì nì ìa iin vicò nandàhà ñuu tii Caná iá ladu Galilea. Te yucán nì sàa stná dihi Jesús.

² Te nì càna stná mii-yá xì nècuàchì dacuahá-yá.

³ Te nì cuu nì nsihi tècuí vidi sì-uva coho-ne. Ñàyùcàndùá, nì càhàn dihi-yá xì-yá, cachí-nè:

—Sànì nsihi tècuí vidi sì-uva.

⁴ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Chicá vaha nacoó-ní ñà-jaàn nùu yùhù, vachi tàñáha ga sàa meru hora xi.

⁵ Dandu nì càhàn dihi-yá xì tiàa xinúcuáchí yucán, cachí-nè:

—Quida-nsia nacua cachí dèhi xì-nsiá.

⁶ Cunaha-nsiá, yucán itá iñù barril yùu, iin ian vátùnì cuñuhu cùmì ò úhùn yoo tècuí. Tècuí mà xichúùn nècuàchì raza Judea ñà-nsidandoo-ne mii-né según estilu nduú ley xi-ne.

⁷ Te nì cachi Jesús xì tiàa yucán:

—Dachitu-nsiá barril jaàn tècuí.

Ñàyùcàndùá, ducán nì caquida-tè, dècuèndè yuhá nì chitu.

⁸ Dandu nì cachi-yà xì-té:

—Vichi chitacuhá-nsiá chii-té cunihi-nsia cùhùn nùu nècuàchì iín sáhnù nùu vicò.

Ñàyùcàndùá, ducán nì caquida-tè.

⁹ Te nì xihì nècuàchìmà iyuhu tècuí mà, doco sàni nanduu-tè tècuí vidi sì-uva. Te cónì sáha-ne cuenta índù nì quixi ndutè mà, doco tè-xinúcuáchí nì catavà xì-té, ináhá-tè. Daaní, na ní cundaà ini-nè nansa xihí ndutè mà, dandu nì cana-ne noviu nándàhà,

¹⁰ te nì cachi-nè xì nècuàchìmà:

—Nsidaa nèhivì, na sáha-ne tècuí vidi sì-uva coho-nda, dihna sáha-ne ndutè chicá vaha, dandu nú sàni xihì cuahà-ndaté, dandu tavá-né ndutè chicá ndahví. Doco mii-ní, còó, làcà vichi nì tavà-ní ndutè chicá finu —nì cachi-nè.

¹¹ Ñà-jaàn nduú milagru primeru nì quida Jesús. Te ñuu Caná iá ladu Galilea nduú lugar ndé nì quida-yaña. Ducán nduú nì dàcùnì-yà nèhivì ñà-ndiaha guá quidá-yá, te nì xinindisá stná nècuàchì dacuahá-yá mii-yá.

¹² Daaní, nì sàhàn Jesús ñuu Capernaum, mii-yá xì dihi-yá xì ñani-yà, xì stná nècuàchì dacuahá-yá. Te yucán nì cuee-yà iin ùi quivì.

Nansa nì tavà Jesús nèhivì dicó ini patiu veheñùhu cahnú

¹³ Dandu nì quihin tu-ya ichì cuàhàn-yà ñuu cahnú Jerusalén, vachi sà-ítúú vicò pascua, iin vicò nsidácáhnù nècuàchì raza Judea yucán.

¹⁴ (Ñàyùcàndùá, nì sàa-yà ñuu mà), te nì xini-yà yucán yehè veheñùhu cahnú itá nèhivì dicó; dicó-né buey, dicó-né riì, dicó-né loma, te ndoó stná nèhivì nadámá tnahá xi dihùn (vaxi inga ñuu).

¹⁵ Dandu nì cava-yà itnii yohò nì quidayucun-yà iin chirrión, te nì taxi nsihí-yànè yehè veheñùhuma, mii-né xì riì xí-né xì stná buey xi-ne. Te nì dàndiàchì-yà dihùn damá-né, te nì ducùn nsihí-yá mesa xi-ne.

¹⁶ Te nì cachi stná-yà xì nècuàchì dicó xi loma mà:

—¡Tavà-nsiá quisì yohó fuera! vachi màdì yàhvi nduú vehe ì Yuamáni' —nì cachi-yà.

17 Dandu nì nsinuu ini nècuàchì dacuahá-yá nansa cachí nùù tutu ìì ndé cachá: “Yáha ga cuàhà nacání ìni sàhà veheñùhu ìì xí-ní ñà-màsà dándãñúhú nèhivì ñà-ìì icúmíá”.

18 Dandu nècuàchì raza-yà Judea yucán, nì cachi-nè xì-yá:

—Quida-ní iin milagru cunduu seña ñà-cundaà ini-nsì a icúmí-ní derechu quida-ní ñà-nduá nì quida-ní, á coó.

19 Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Vàtùni. Ducùn-nsiá veheñùhu yohó, te tìxi ùni quivì nsida saí-ñà.

20 Dandu nì cachi nècuàchì yucán:

—Ùi dico ìñù cuià nì quidachuún nèhivì nì dàxínu-ne veheñùhu yohó. Te mii-ní, ¿a ndísá daxínu-niá tìxi ùni quivì? —nì cachi-nè.

21 Doco màdi veheñùhu ndisa nduá cãhàn-yà sàhà-xí; còó, vachi ejemplu-ni nduámà; divi cuerpu mii-yá cãhàn-yà sàhà-xí.

22 Ñàyùcànduá, después, na quivì sàni natiacu-yà, dandu nì nsinuu ini nècuàchì nchícùn xì-yá ñà-ducán nì cachi-yà xì-né daa, te nì sàà-nè nì xinindisá-né ñà-nduá cachí nùù tutu ìì, te nì xinindisá stná-nè ñà-nduá nì cachi mii-yá daa.

Ináhá Jesús nansa iá anima nsidanicuú nèhivì

23 Cuàhà nèhivì nì xinindisa-xi-yá na ní xini-nè milagru nì quida-ya na iá-yà ñuu Jerusalén quivì vicò pascua ma.

24 Doco mii-yá, cóni ícúmí-yâ nècuàchìmà seguru, vachi ináhá-yâ ñà-ñùhú ini anima nsidanicuú-né.

25 Còò necesidad ícúmí-yâ cachi iin nèhivì xì-yá nansa iá anima ñanitnaha-ne, vachi ináhá-yâ nsidaa ñà-nduá ñuhú ini anima nèhivì.

3

Nansa nì cãhàn iin tiàa nani Nicodemo xì Jesús

1 Nisa ìa iin nècuàchì fariseu nani Nicodemo. Iin nècuàchì xídandacú nùù ladu Judea mà nduú stná-nè.

2 Te divi-ne nì sãhàn ndé iá Jesús iin sãñaà, te nì cachi-nè xì-yá:

—Maestro, ináhá-nsí divi mandu xi Dios vaxi-ní, vachi nú màsà chíndéé Dios, dandu nì-iin nèhivì, mà níhì-né quida-ne milagru nacua quidá mii-ní.

3 Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Palabra ndàcuisì nduá yohó cachí xì-ní: nú màsà nácacú sáá nèhivì, dandu mà cúí sàà-nè cuni-nè ñuhiví ìì xí Dios.

4 Dandu nì cachi Nicodemo xì-yá:

—¿Nansa cui nacacu-nda nú sàni sahnu-nda? ¿A cúí nàcùñuhu saa-nda ini dihimánì-ndà, te nacacu-nda?

5 Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Ñà-ndàcuisì nduú palabra yohó cachí xì-ní: nú màsà nácacú sáá iin nèhivì quida tècuí xì stná Espíritu Ìì, dandu mà níhì-né yàha-ne ñuhiví ìì ndé cusáhnú Dios.

6 Vachi nú sàni cacu-nda nùù yuadíhì-ndá, dandu iquicúñú ícúmí-ndá. Doco nú sàni cacu anima-ndà quida Espíritu ìì xí Dios, dandu espíritu (saa) cucumi stná-ndà.

7 Màsà ndúlócô-ní ñà-nì cachí xì-ní ícúmí-ní nacacu saa-ní.

8 Vachi ducán quidá stná tàchì, caná te caná yohó yucán, doco có-ínáhá-nsiâ índù lugar vaxa, ni índù lugar cuàhàn. Ducán iá stná xì anima nsidaa nèhivì nì nacacu nì quida Espíritu Ìì.

9 Dandu nì cachi Nicodemo xì-yá:

—Pues, ¿índù modo cunduu nsidaa ñà-càchí-ní jaàn?

10 Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Iin maestru ñuu-ndà Israel nduu-ní, te có-sânhì inì-ní sàhájàn nacua ndiá ìcà-ní.

11 Ñà-ndácuisì nduá yohó cachí xì-ní: ñà-nduá ináhá-nsî, divi ñà-jaàn cachí-nsì xì-nsiá. Te datúi stná-nsì nuù-nsiá ñà-nduá sàni xini-nsì, doco có-xiníndísâ-nsiá.

12 Mate cuisì sàhà ñà-íá ñuhiví yohó-ní nduá cáhìn xì-nsiá, doco có-xiníndísâ-nsiá; ñàyùcànduá, ùhì cunindisá stná-nsiá nú ni cáhìn xì-nsiá sàhà gloria (xi Dios).

13 'Ni-iin nêhivì tàñáha ga nana-ne gloria. Doco yùhù ana nduú Tnaha Nêhivì Ñuhiví, ansivi nduú vehi, te nì nui nì quesai (ñuhiví yohó).

14 Te nacua nì quida Moisés (sànaha) na nisa ìa-ne yucù, nì chituu ducún-nè iin còò (càa), pues ducán stná yùhù, icúmí nêhivì chituu ducún stná-nè yùhù.

15 Dandu nsidaa nêhivì cunindisa-xí, mà nunca sàà-nè ndañuhu-né; còò, nicanicuahàn cutiacu-nè.

16 'Vàchi ñà-cuàhà guá cuú ini Yua-nda Dios sàhà nêhivì ñuhiví, nì sàhatahvì-yá mindaa Dêhemanì-yá (ñà-cui-yà), dandu nsidaa nêhivì xiníndísâ-xí-yâ, mà sàà-nè ndañuhu-né, còò, nicanicuahàn icúmí-nè cutiacu-nè.

17 Vâchi màdì sàhà-ñá dandohó-yá nêhivì cuáchi nduá disáhà-xí nì ndacu nuù Dêhemanì-yá quixi-ya ñuhiví yohó, còò; divi sàhà-ñá càcu-ne nduá.

18 'Nú xiníndísâ iin nêhivì Dêhemanì Dios, dandu ñà-sàni càcu-ne nuù castigu sàhà cuàchi-ne nduá; doco nêhivì có-xiníndísâ, sà-íá vâxi castigu xi-ne nuù-yá, vâchi có-xiníndísâ-né ñà-nduá cachí mindaa Dêhemanì-yá.

19 Te ¿ndiá nduú meru ñà-dìsáhà-xí vâxi castigu mà dìquì-né? Divi sàhà-ñá sàni quesaa palabra ndàcuisì ñuhiví yohó ñà-datnúà sàxínítnùnì nêhivì, doco chicá nì cudíi ini-nè caca-ne ichì ñáa, màdì ichì ndé datnúù Dios, vâchi quini íá ñà-nduá quidá-né.

20 Te nsidaa nècuàchì mà, có-cùnì dahuun-ne cunini-ne palabra datnúù xì sàxínítnùnì-nè, ni có-tnátuu stná-nè ndé cáhàn xì palabra mà sàhà-ñá màsà túi ñà-quini guá quidá-né.

21 Doco iin nêhivì quidá víi nacua cachí palabra ndàcuisì, cudíi ini-nè tnátuu-ne ndé íá palabra datnúù xì sàxínítnùnì-nè, vâchi cunì-nè cundaà ini nsidaa nêhivì ñà-quidá víi-né nchícùn-nè ichì Dios —nì cachi Jesús.

Ñà-nduá nì cachi gà Juan Bautista sàhà Jesús

22 Daaní, nì quihin tu Jesús ichì cuàhàn-yà ladu Judea, mii-yá xì nècuàchì xínchicùn xi-yá. Te yucán nì ndòo chii-yá xì-né, dandu nì cuhii nêhivì cuàhà gá nì sàà yucán.

23 Stná Juan Bautista, yucán quidá î stná-nè nuù iin xaan nani Enón yatni lugar nani Salim, vâchi ñuhú cuàhà tècuí yucán. Ñàyùcànduá, divi lugar mà sàhàn cuàhà nêhivì ñà-cuhii-né,

24 vâchi tàñáha ga cundiadi Juan.

25 Tiempu mà nì cuu nì quesaha nì cuàà nêhivì nchícùn xì Juan xì itnii gá nècuàchì raza-nè Judea, vâchi tucu tucu cachí iin iin-ne sàhà modo nduhii-ndà.

26 Dandu nsidaa-né nì quixi-ne nuù Juan nì cacachi-nè xì nècuàchì mà:

—Maestro, ináhá-ní ana nisa ìa xi-ní ladu duha yùte Jordán, te nì càhàn-ní sàhà-né, ndiaha gá-nè nì cachì-ní; pues vichi mii stná-nè quidá î stná-nè nêhivì, te cuàhà gá nêhivì sàhàn nuù-né.

27 Dandu nì cachi Juan xì-né:

—Ni-iin nêhivì, mà cúí ñhì-né iin chuun ndiaha nú màsà cuàha Dios-nè.

²⁸ Ináhá-nsiâ nansa nì cachì: “Yùhù, có-ndúi (rey ndiaha nani) Cristu, cuisì iin ana nì techuún Dios nduí, te dihna vaxi nùu mii-yá”.

²⁹ Cunaha-nsiá, na iá vicò nandàhà, iá iin noviu, te iá stná novia cutnàhà xí-nê. Doco iá stná padrinu iladú, iníní-né, te cudû ini-nè na cáhàn noviu. Pues, ducán iá stná yùhù, nahi padrinu nduí, te yáha ga cudû inì sàhà mii-yá.

³⁰ Mii-yá, cueé-ni cueé-ni chicá icúmí-yâ nìhì gá-yà tnùñuhu xí-yá, doco yùhù, còó. Cueé-ni cueé-ni icúmí nèhivì nandòdó-né yùhù.

Jesús nduú ana nì nuu ansivi

³¹ Mii-yá, dècuèndè dìquì-xì nì quee-ya, ñàyùcànduá chicá ndiaá-yà nùu nsidaa-nda. Iin nèhivì ñuhivì yohó, nèhivì ùn nduú-né, te cuisì sàhà ñuhivì yohó cáhàn-nè. Doco mii-yá, ansivi nì quixi-ya, te chicá ndiaá-yà.

³² Te ñà-nduá sàni xini-yà, xì ñà-nduá nì inini-ya, ñà-jaàn nduá cachí-yà xì nèhivì, doco có-xiníndísâ-né ñà-nduá cachí-yà.

³³ Doco nú xiníndísâ iin nèhivì-yá, dandu náhà claru sàni cundaà ini nècuàchì mà ñà-mii palabra ndàcuisì nduá cachí Dios.

³⁴ Vàchi Jesús, mandu xi (Yua-nda) Dios vaxi-ya, te divi palabra ndiaha xí Yuamánì-yá cáhàn-yà, vachì màdì iyuhu-ní Espíritu Ìi sàni níhitáhvi-yá, còó. Sàni nìhì nsihí-yá Espíritu Ìi.

³⁵ Te cuú ini Yuamánì-yá sàhà-yá. Ndahà-yá sàni dàyáha Yuamánì-yá nsidanicuú ñàhà.

³⁶ Cunaha-nsiá, nsidaa ana xiníndísâ-xì Dèhemanì Dios, nicanicuahàn cumi-né vida ndiaha. Doco nèhivì có-xiníndísâ, mà-níhì-né vida ndiaha ma. Còó, iin castigu cahnú icúmí-nè nìhì-né nùu-yá, te sà-itúá vaxan.

4

Nansa nì yàha iin nècuàchì ñahà ñuu Samaria ladu xi Jesús

¹⁻² Quivì yucán nì nducuahà gá nèhivì nchícùn xì Jesús. Te nì cuhì stná-nè. Doco màdì mii Jesús nì quidá ìi xì-né, cuisì nècuàchì dacuahá-yá nì quida ìi xì-né. Dècuèndè más gá nèhivì xí-yá nì cuhì nùu nèhivì nì quida ìi Juan Bautista. Dandu nì xinìtnùhu stná nècuàchì fariseu ñà-cuàhà guá nèhivì nchícùn xì-yá. Ñàyùcànduá, na ní cundaà ini-yà ñà-sà-ínáhà nècuàchì mà ñà-jaàn,

³ dandu nì quee-ya ladu Judea mànuhù-yá ladu Galilea, (mii-yá xì nècuàchì dacuahá-yá).

⁴ Te ichì mà icúmí-yâ yàha-ya ladu Samaria.

⁵ Te xicá-yá nì nasaa-yà yatni iin ñuu tii nani Sicar. Te divi yucán nduú stná ñuhù ndé nìsa itnii José sàhaha, vachì ñuhù nì ndutahvi-né nùu yua-né Jacob nduá.

⁶ Te yucán iá stná pozo nìsa xichuún Jacob mà sàhaha. Pues divi yuhù pozo mà nì sàcòò chii-yá, vachì caní ichì nì xica-ya, te xávì-yà. Nahi càxíhù nduá,

⁷⁻⁸ te sàcuàhàn nsidaa nècuàchì dacuahá-yá ñuu mà ñà-cuiin-ne ñà-cutiacu-nè. Dandu (nùu pozo mà) nì tnàtuu stná iin nècuàchì ñahà ladu Samaria mà ñà-tavà-né tècuí. Te nì cachì-yà xì-né:

—Taxi tahvi-ní iyuhu tècuí cohi.

⁹ Te nì cachì nècuàchì mà xì-yá:

—Doco mii-ní, iin nècuàchì raza Judea nduu-ní. ¿Índù chuun xicàn-ní tècuí coho-ní nùu yùhù? vachì nsidaa nècuàchì ñuu-ní, indéhe úhì-nè nsihùhù tè-nduú nècuàchì Samaria yohó.

¹⁰ Dandu nì cachì Jesús xì-né:

—Ndahví-ní, vachì có-cundáà inì-ní nansa quidá Dios, dacútahvi-yá tnùmanì xí-yá nùu nèhivì; nì có-ínáhà stná-ní ana divi nduú yùhù ana xicàn xì

tècuí nù-ní. Vàchi nú ni cundáà inì-ní, dandu càcàn tàhvì-ní nùí, te dacútâhví mii-ní tècuí cutiacu ndiaha-ní.

¹¹ Dandu nì cachi-nè xì-yá:

—Señor, còò ni-ĩhàha nihi-ní tavà-ní tècuí yohó, vàchi cunú ñuhú-te. ¿Nansa cui tavà-ní tècuí cutiacu ndiahi?

¹² Cunaha-ní, pozo yohó nduú ndé nìsa xihi xì-ndà Jacob, mii-né xì nsidaa dèhe-ne xì quisì xí-né, dandu nì naco-neà nù nsiùhù. ¿Te mii-ní, a chicá ndiaá-ní nù xì-ndà mà cahan-ní?

¹³ Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Nú ni cohó nèhivì tècuí pozo yohó, dandu tucutu icúmí-nê cui-nè tècuí después.

¹⁴ Doco nú ni cohó-né tècuí dacútâhvì yùhù-nè, dandu mà nunca cui gà-nète nicanicuahàn. Vàchi ducán quea na ian ñuhú tècuí ini-nè, te ndéa ndiaha-té dècuèndè nihitâhvì-né vida ndiaha nicanicuahàn.

¹⁵ Dandu nì cachi nècuàchì ñahà mà:

—Señor, taxi-ní tècuí mà cohi ñà-màsà cúí guè tècuí, te màsà quíxí guè yohó taví-te.

¹⁶ Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Cuahán-ní cana-ní ì-ní quixi-nsia.

¹⁷ Dandu nì cachi nècuàchì mà:

—Còò ì yùhù.

Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Ñà-ndáà nduá cachí-ní còò ì-ní,

¹⁸ vàchi ùhùn xichi sàni nandàhà-ní, te nì sate tnahá-nsiá. Te tiàa iá xì-ní vichi, màdi ì-ní nduú-né. Ñà-jaàn ndisa nì cachi ndàà-ní.

¹⁹ Dandu nì cachi nècuàchì mà:

—Vichi sàni cundáà inì, na iin nèhivì càhàn cuenta xi Dios nduu-ní, señor.

²⁰ Doco estilu xi xì-nsí nduá cahvi-nsí Dios dìni yucù jaàn; doco mii-nsiá, còò. Ñuu-nsiá Jerusalén nduú lugar ndé ndiá icà-ndà cahvi-nda Dios, cachí mii-nsiá.

²¹ Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Señora, cunindisa-ní yùhù: vàxi iin quivì, dandu màdi cuisì dìni yucù jaàn, ni màdi cuisì ñuu Jerusalén cùhùn-nsiá cahvi-nsiá Yua-nda Dios.

²² Mii-nsiá, có-ínahá ndisá-nsiá ana divi cahvi-nsiá. Doco nsiùhù, ináhá vâha-nsi ana cahvi-nsí, vàchi cuisì nsiùhù tè-nduú nècuàchì raza Judea icúmí xí palabra nansa càcu anima nèhivì.

²³ Cunaha-ní, vàxi iin quivì, dandu nèhivì cuní cahvi ndisa xi Dios, inì-ni anima-nè icúmí-nê cahvi-néyà, te cahvi stná-néyà nacua cachí palabra ndàcuisì xí-yá, vàchi ducán cuní-yà quida-ne na cahvi-néyà. Te vichi sàni sàà stná quivì quida-ne ducán.

²⁴ Vàchi mii espíritu ndiaha nduú Dios. Ñàyùcànduá, nú cuàhàn-ndà cahvi-ndayá, dandu inì-ni anima-ndà icúmí-ndá cahvi-ndayá; te icúmí-ndá cahvi stná-ndayá cuisì nacua cachí palabra ndàcuisì xí-yá —nì cachi Jesús.

²⁵ Dandu nì cachi nècuàchì ñahà mà:

—Yùhù ináhí quixi mii-yá ana nduú Mesías, divi mii-yá nani Cristu. Te nú sàni quesaa-yà, dandu cachitnùhu-ya xì nèhivì nsidaa ñà-nduú ñà-ndáà.

²⁶ Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Yùhù ana càhàn xì-ní vichi, divi nduú mii-yá.

²⁷ Daaní, càhàn va-ya xì nècuàchì yucán, te nì cansiaa tu nècuàchì dacuahá-yá. Te nì ndulocó-nè, cóni cundáà ini-nè índù chuun ndatnúhú-yà xì nècuàchì ñahà mà. Doco cóni xicàn tnùhù-né nù-yá índù chuun càhàn-yà xì-né, ni cóni ndàcàtnùhù-né nù-yá índù palabra cachí-yà xì-né.

28 Dandu nècuàchì ñahà mà, nì nacoo-ne yoo xi-ne mànuhù-né ini ñuu mà, te nì càhàn-nè xì nèhivì, cachí-nè:

29 —Naha-nsià cùhùn-ndà cundehè-nsiá iin tiàa iá yucán, vèchi nì nacani-ne xí nsidaa ñà-ndùá nì quide vida xi. ¿Amádi mii-yá nduú Cristu (ndiatu-nda)?

30 Ñàyùcàndùá, nì ndecoyo cuàhà nèhivì ñuu yucán vèxi-ne ndé iá Jesús,

31 vèchi iá ìi-yá xì nècuàchì dacuahá-yá. Te nì sacundahví nècuàchì dàcuahá-yá mà nùù-yá, cachí-nè:

—Maestro, cuxi-ní iyuhu.

32 Doco nì cachi-yà xì-né:

—Sà-ìcúmí ñà-cutiacuì mate có-cùndáà inì-nsia índù iñàha nduá.

33 Dandu nì ndatnuhu nècuàchì dacuahá-yá iin-ne xì inga-nè, cachí-nè:

—¿A vihi-ni nì quixi iin nèhivì nihí xi ñà-ndùá cuxi-ya cahan-nsiá?

34 Ñàyùcàndùá nì cachi-yà xì-né:

—Còó. Ñà-ìtiácú yùhù nduú ñà-quide cumplir nacua nì cachi mii-yá nì techuun-xí vèxi. Cuní dansihí chuun ndiaha nì sàha-ya yùhù. Te ñà-jaàn nduá itiacuì.

35-36 (Ináhí) cachí-nsià cumánì gá cùmì yòò, dandu ndanchito cosecha. Doco yùhù cachí xì-nsiá, cundehè-nsiá (nadaa nèhivì ndoó ñuhiví), vèchi nahi cosecha xínduu stná-nè, te sà-ìá ndanchitoa. Te na quidá nèhivì chuun ndiaha xí cosecha mà, pues ñà-nihì ñanìtnaha-ne vida ndiaha nicanicuahàn nduá. Dandu después, icúmí-né nihì-né ñà-vàha xi-ne, te cudìi gá ini-nè, mii-né xì stná nèhivì nì chihì stná xì (palabra primeru).

37 Te ñà-jaàn nduú nahi dichu cachí: “Díin nèhivì chihí, te díin nèhivì ndaníhí xí cosecha”.

38 Yùhù nì techuín mii-nsiá ñà-quida-nsia iin chuun (ndiaha ñà-chindee-nsiá nèhivì nihì-né vida ndiaha, na ian) ndanihi-nsia cosecha. Doco màdì mii-nsiá nduú ana nì dàquésáhá xí chuun ma; còó, díin nèhivì nduú ana nì caquidachuún primeru, dandu después nì quihvi stná mii-nsiá —nì cachi Jesús.

39 Cunaha-nsiá, cuàhà nèhivì ñuu tii ladu Samaria mà nì xinindisa-xi-yá, vèchi nì xinindisá-né palabra nì cachi nècuàchì ñahà mà ñà-nì nacani-ya xì-né nsidaa ñà-ndùá nì quida-ne vida xi-ne.

40 Ñàyùcàndùá na ní quesaa nsidaa-né ndé iá-yà, dandu nì sacundahví-nè nùù-yá ñà-nì còó chii gá-yà ñuu-nè; te sàhájàn nì ìa ga-yà ùi gá quivì.

41 Dandu cuàhà gá stná nèhivì nì xinindisa-xi-yá, vèchi nì inini-ne nì càhàn mii-yá.

42 Ñàyùcàndùá, nì cacachi-nè xì nècuàchì ñahà mà:

—Vichi màdì cuisì sàhà ñà-ndùá nì cachì-ní nì xiníndisâ-nsí; còó, vèchi vichi sàni inini stná-nsi mii-yá na càhàn-yà palabra xi-ya, ñàyùcàndùá sàni cundaà ini-nsi ñà-divi mii-yá nduú ana dacácu xi nèhivì ñuhivì; meru Cristu nduú-yá —nì cachi-nè.

Nansa nì dàndúvaha Jesús dèhe iin nècuàchì dandacú

43 Daaní, nì nsihì nì ìa Jesús ñuu yucán ùi quivì, dandu nì naquihin-ya ichi mànuhù-yá ladu Galilea.

44 Te mii-yá nduú ana nì cachi ñà-có-quidáñúhú nèhivì iin tiàa càhàn cuenta xi Dios nú nduú-né iin nècuàchì ñuu-nè.

45 Daaní, na ní nasaa-yà ladu Galilea mà, nì cudìi ini nècuàchì ladu yucán sàhà-yá, vèchi nì sàhàn stná-nè ñuu Jerusalén quivì nì ìa vicò, te nì xini stná-nè nsidaa milagru nì quida-ya yucán.

⁴⁶ Daaní, nì nasaa stná-yà ñuu tii Caná iá ladu mà, divi ñuu ndé nì quida-ya milagru xì tècuí uun nì nanduu-tè ndutè vídì sì-uva. Te yucán nì quesaa stná iin nêhivì xí gobiernu nì quixi ñuu Capernaum, vâchi iá iin dèhe-ne cuhí.

⁴⁷ Te nì xinitnùhu-ne sàni nsiaa tu Jesús nì sàhàn-yà ladu Judea. Ñàyùcàndüá vâxi-ne nchícùn-nèyà, te nì sacundahví-nè nùù-yá áma cùhùn-yà xì-né ñuu-nè, te dandúvâha-ya dèhe-ne, vâchi sàcùcâhví-te.

⁴⁸ Doco nì cachi Jesús xì-né:

—Mii-nsiá, nú màsà quidé iin milagru fuerte cundehè-nsiá, mà sàà-nsiá cunindisá-nsiá.

⁴⁹ Doco nì cachi nècuàchìmà xì-yá:

—Señor, cùhùn-ndà vehi por favor, còtó cui dèhi.

⁵⁰ Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Vâtùni nùhù-ní, vâchi cuàhàn nduvâha dèhe-ní.

Dandu nì xinindisá nècuàchìmà palabra nì cachi-yà xì-né, ñàyùcàndüá mànuhù-né vehe-ne.

⁵¹ Te na sá-itúú-né nasaa-nè, nì ndacùhun tnahá-né xì itnii peón xi-ne nihi-xi razón vâxi, te nì cachi-te:

—Sàcuàhàn nduvâha dèhe-ní.

⁵² Dandu nì xicàn tnùhù-né índù hora nì quesaha nì nchìco cuèhè. Te nì cachi-te:

—Icu, nahi càhiin nì nchìco ini-vè.

⁵³ Ñàyùcàndüá, nì cundaà ini-nè, divi hora nì càhàn-nè xì Jesús nì sandu-amà, divi hora nì cachi-yà xì-né ñà-cuàhàn nduvâha dèhe-ne. Ñàyùcàndüá, nì xinindisá-néyà, mii-né xì nsidaa stná nêhivì vehe-ne.

⁵⁴ Cunaha-nsiá, milagru yohó nduú milagru ùi nì quida-ya na ní nasaa-yà ladu Galilea nì sàhàn-yà ñuu Judea.

5

Nansa nì dandúvâha Jesús iin tiàa nì dàñà tnahá ùi iquìcúñù-xi

¹ Daaní, quivì yucán nacává iin vicò xí nècuàchì raza Judea, ñàyùcàndüá, nì quihin tu-ya ichì cuàhàn-yà ñuu Jerusalén.

² Te ini ñuu mà iá iin pila cahnú tècuí. Te yucán itánduhù stná ùhùn vehe nahi corredor. Te lugar mà, Betesda naniá, te yatni iá mà ndé iá iin yehè ñuu mà nani Yehè Rii.

³ Pues divi vehe ma itánduhù cuàhà nècuàchì cuhí, nècuàchì cuaá, nècuàchì xicá cuèhè, nècuàchì yáha ga nì ìchì, xíndiatu nsidaa-né ndacùchì tècuí mà.

⁴ Vâchi (cachí-nè) cada yáha iin tiempu, dandu nuú iin ángel xi Dios dandácùchì xì-té. Dandu nêhivì primeru quìhvi mahì-té, icúmí-nè nduvâha-ne nùù cuèhè quida xi-né, ndéni cuèhè nì cui ni cundüá, icúmíâ cuxioa.

⁵ Te yucán iá stná iin tiàa indúhu yuhù tècuí mà, 38 cuià icúmí-nè cuèhè quida xi-né.

⁶ Dandu, nì xini Jesús jaàn indúhu-né, te ináhà stná-yà ñà-càní cuià iá-nè xì cuèhè mà, ñàyùcàndüá, nì cachi-yà xì-né:

—Mii-ní, ¿a cuní-nî nduvâha-ní?

⁷ Dandu nì cachi-nè xì-yá:

—Señor, còò iin chindee xí na hora ndácùchì tècuí, te quìhvi stnàì mahì-té. Vâchi na meru sái, dihna inga-nè nì sàà-nè nùù, te nuú-né ndé ñuhú tècuí.

⁸ Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Ndacuiìn-ní, ndanihi-ní camilla xi-ní, te caca-ní.

⁹ Dandu vichi vichi nì nduvâha nècuàchìmà nì ndanihi-ne camilla xi-ne, nì nacaca-ne cuàhàn-nè. Te quivì yucán, quivì descansu nduá.

¹⁰ Ñàyùcàndüá, nì cachi dava nècuàchì ñuu mà xì nècuàchì nì nduvâha ma:

—Quìvi descansu nduá vichi. Còò ley xi-nda cunsida-ní camilla xi-ní.

¹¹ Dandu nì cachi tiàa ma xi-né:

—Nècuàchì nì dándúvaha xí, nì cachi-nè xì: “Ndanihi-ní camilla xi-ní, te caca-ní”.

¹² Dandu nì ndacàtnùhù nèhivì mà nù tiàa ma, cachí-nè:

—¿Ana divi nì cachi xì-ní ducán?

¹³ Doco nècuàchì mà, có-ìnhá-nê nansa nani ana nì dándúvaha xi-né, vachi sàcuàhàn Jesús, te cuàhà gá nèhivì ndoó lugar yucán.

¹⁴ Daaní, después nì ndacùhun tnahá-yá xì-né na xicánúú-né patiu veñùhu, te nì cachi-yà xì-né:

—Vichi sàni nduvàha-ní. Màsà nàxícócuìln-ní quida-ní cuàchi, còtó quixi iin tnùndoho chicá fuerte dìquì-ní.

¹⁵ Dandu tiàa ma, nì sàhàn-nè nì cachitnùhu-ne xì nècuàchì raza-nè mà ñà-divi Jesús nduú ana nì dándúvaha xi-né.

¹⁶ Ñàyùcànduá nì caxini ùhì nècuàchì yucán mii-yá, te nì quesaha-né ndatnùhú-nè nansa cahni-néyà ñà-nì quida-ya milagru mà iin quìvi descansu.

¹⁷ Dandu nì cachi-yà xì nsidaa nècuàchì yucán:

—Yuamánì, iin-nì quidáchúùn-yà nsìquìvì, ñàyùcànduá ducán quidá stná yùhù.

¹⁸ Ñàyùcànduá chicá más nì cuni nècuàchì ladu Judea mà cahni-néyà, vachi màdì cuisì-ní có-chívaha vìi-yá quìvi descansu (cahan-né), sino que nì cachi stná-yà Dios nduú Yua-yá, te ducán ndudává stnahá-yá xì mii Dios.

Nansa icúmí Jesús derechu dandacú-yá

¹⁹ Dandu nì naxiconihí-yá nù nècuàchì mà, cachí-yà:

—Cunini-nsia palabra yohó cachí. Mii mà cúí quide ni-ìñàha, cuisì ñà-nduá sàni xinì quidá stná Yuamánì Dios, vachi nacua quidá mii-yá, divi ducán icúmí quida stnáì.

²⁰ Cunaha-nsiá, cuú ini-yà sàhí, te nsidaa obra ndiaha quidá mii-yá, ñà-jaàn dacuní stná-yà yùhù quide. Te vichi sàni xini-nsià iin ùì milagru, doco cuàhà obra chicá ndiaha icúmí-yà dacuní-yà yùhù, dandu más gá icúmí-nsià ndulocó-nsià.

²¹ Vachi nacua danátíacú-yà nècuàchì nsìi, te nacuàha-yanè vida, divi ducán quidá stná yùhù. Ñàyùcànduá, vátuni danátíacú stnáì ndéni nèhivì ní cui cudí ini.

²² Te có-nsidándáà-yà sàhà cuàchi nèhivì, vachi ndahà yùhù sàni dàyáha-ya chuun jaàn.

²³ Ducán, dandu quidañuhu stná nèhivì yùhù nacua quidáñuhú-nè mii-yá. Vachi nú màsà quidáñuhú-nè yùhù ana nduú Dèhemanì-yá, dandu queámà na ian có-quidáñuhú stná-nè mii-yá ana nì techuun-xí vaxi.

²⁴ Ñà-ndácuìsì nduá cachí xì-nsiá: nú inínì iin nèhivì ñà-nduá cachí, te xiníndísâ-né mii-yá nì techuun-xí vaxi, dandu cutiacu-nè nicanicuahàn. Mà sàà-nè cuni-nè juicio, vachi sàni yàha-ne ndahà mii-yá ana sàha xi vida ndiaha. Mà cóó gá-nè ladu ndé xihì anima-nè.

²⁵ Ñà-ndáà nduá yohó cachí xì-nsiá: vaxi iin tiempu, dandu icúmí yùhù ana nduú Dèhemanì Dios ndàhì fuertí, te canì nsidaa nècuàchì sàni xihì, dandu nsidaa ana cunini xí, nihì-né vida ndiaha. Te cunaha-nsiá, vichi nduú stná tiempu mà.

²⁶ Yuamánì, nicanicuahàn ñuhú vida saín ini-yà. Te sàni chitnùnì stná ini-yà ñà-nicanicuahàn cucumi stná yùhù vida saín mà, vachi Dèhemanì-yá nduí.

²⁷ Te sàni sàha stná-yà yùhù chuun nsidandài sàhà cuàchi nèhivì, vàchi tnahà nèhivì ñuhivì nduú stnái.

²⁸ Te có-nduá ñà-ndulocó-nsià sàhà palabra jaàn, vàchi vaxi iin quivì, dandu nsidaa ana ñuhù tìxi ñuhù, icúmí-nê tiacu-nè na canì mii-né.

²⁹ Dandu quecoyo nsihi-ne. Nècuàchì nìsa quida viì, nìhì-né natiacu-nè sàhà ñà-cutiacu ndiaha-né nicanicuahàn. Doco nècuàchì cóni quidá víi, cuisì natiacu-nè sàhà ñà-nìhì-né castigu sàhà cuàchi-ne.

Nansa nì cachi Jesús ñà-mandu xi Yuamánì-yá nì quesaa-yà ñuhivì yohó

³⁰ 'Cuenta xi mii, mà cúí quide ni-iñàha. Cuisì nacua nì sàcùnahí, divi ducán nsidándài sàhà cuàchi nèhivì. Te nú nsidándài sàhà-né ducán, dandu meru nacua ndiá ìcà cundua, vàchi divi Yuamánì nduú ana nì techuun-xí nì quesai ñuhivì, te ñà-nduá cunì mii-yá coo, divi nduá quidé, màdiá nandúquì ñà-quide ñà-cùnì mii.

³¹ 'Nú cuisì yùhù nì cúndúú ana cachítnùhu xi-nsiá sàhà ana nduí, dandu mà có-ndiáà mà.

³² Doco iá inga nèhivì cachítnùhu sàhí, te ináhí cachí ndàà-nè.

³³ Pues divi nduú Juan (Bautista). Te nì techuún-nsiá compañeru-nsià ndacàtnùhù-né nùù nècuàchì mà, te ñà-ndáà nduu palabra ni naxiconihí-né.

³⁴ Doco yùhù, còò necesidad icúmí càhàn iin nèhivì ùún sàhí. Te ñà-nduá cachí xì-nsiá, ñà-jaàn cachí sàhà-ñá nìhì-nsiá càcu anima-nsià.

³⁵ Iin ratu tii nì cudì inì-nsià sàhà ñà-nduá quidá Juan (Bautista), vàchi iin ana datnúù xì sàxìnítùnì-nsià (sàhà ichì Dios) nì sanduu ndisa-ne.

³⁶ Doco iá inga iñàha chicá fuerte nùù palabra nì cachi Juan sàhí. Vàchi cuàhà chuun ndiaha nì sàhatahvì Yuamánì yùhù ñà-quide, te divi sàhà chuun ndiaha ma vètùnì cundaà inì-nsià ñà-divi mandu xi mii-yá vaxi.

³⁷ Daaní, stná mii-yá sàni dàtúi-ya ana divi nduú yùhù. Doco mii-nsiá, tàcùnì-nsià nansa càhàn-yà; te tàcùnì stná-nsià nansa indéhe-yá.

³⁸ Ni có-nìhnú stná inì-nsià ñà-nduá cachí-yà, vàchi có-xìnindísâ-nsiá yùhù ana vaxi cuenta xi-ya.

³⁹ 'Cuàhà gá dacuahá stná-nsià tutu ìì, vàchi ducán nìhì-nsiá vida ndiaha nicanicuahàn, cachí-nsià. Doco cunaha-nsiá, divi sàhà yùhù càhàn stná tutu ìì mà.

⁴⁰ Doco có-cùnì-nsià cunindisá-nsiá yùhù, te nìhì-nsiá vida ndiaha.

⁴¹ 'Yùhù, có-xìcánuí nandúquì nansa quidañuhu nèhivì yùhù.

⁴² Doco ináhí nansa nihnú ini mii-nsiá; ináhí có-cùú ini-nsià sàhà Dios.

⁴³ 'Mate cuenta xi Yuamánì vaxi, có-xìnindísâ-nsiá yùhù. Doco nú ni quixí inga ana càhàn cuisì sàhà mii-xí, dandu divi cuàhàn-nsià cunindisá-nsiá.

⁴⁴ 'Tùha-nsià nanducu-nsiá quidañuhu nèhivì mii-nsiá, doco ñà-ndee vaha-nsià nùù ana nduú mindaa Dios, còó, có-nàndúcú-nsià ñà-jaàn. Ñàyùcànduá, sadiàmà nùù-nsiá ñà-mà cùì cunindisá-nsiá yùhù.

⁴⁵ 'Màsà túxí inì-nsià yùhù cuàhàn daquée cuàchi dìquì-nsiá nùù Yua-nda Dios. Còó, diín nduú ana icúmí canicuàchi sàhà-nsiá, divi nduú Moisés, mate tuxí ini-nsià ley xi nècuàchì mà nduá cuàhàn dacácu xi-nsiá.

⁴⁶ Vàchi nú nì xinindisá-nsiá ñà-nduá nì tiaa Moisés nì cùì, dandu cunindisá stná-nsià yùhù, vàchi divi sàhà yùhù nì tiaa nècuàchì mà.

⁴⁷ Doco nú có-xìnindísâ-nsiá palabra nì tiaa-nemà, dandu mà sàà stná-nsià cunindisá-nsiá ñà-nduá cachí yùhù —nì cachi Jesús.

6

Nansa nì dàcùxí Jesús ùhùn mìl tiàa

¹ Daaní, nì quihin tu-ya ichì cuàhàn-yà inga ladu tècuì cuàhà nani mar de Galilea. Te mar de Tiberio nani stná mà.

² Te cutnáhâ stná-yà xì cuáhà gá nèhivì, vâchi sàni xini-nè nansa nì quida-ya milagru nì dándúvâha-ya cuáhà nècuàchì cuhí.

³ Dandu nì nana-ya iin yucù yucán, te nì sàcòo-ya, mii-yá xì stná nècuàchì dacuahá-yá.

⁴ Te quivì yucán nduú quivì sà-ítúú nacava vicò pascua, iin vicò cahnú xí nècuàchì raza Judea.

⁵ Te nì indehè-yá, nì xini-yà ñà-cuáhà guá nèhivì vâxi nùu-yá, ñàyùcàndùá, nì cachi-yà xì Felipe:

—¿Índù cui cùhùn-ndà cuiin-nda ñà-cutiacu nsidaa nèhivì yohó cahan-ní?

⁶ Ducán nì cachi-yà xì nècuàchì mà, doco sà-ínáhá-yâ nansa cuàhàn-yâ quida-ya; nì cachi uun-ya xì-né a ver nansa cachi-nè.

⁷ Ñàyùcàndùá, nì cachi-nè xì-yá:

—Còó, ni mà sàà ùi cientu òhùn plata ñà-cuiin-nda pan cuxi-ne, vâchi ni ñà-jaàn mà sàà ñhì iin iin-ne iyuhu iyuhá —nì cachi-nè.

⁸ Dandu nì càhàn iin nècuàchì dacuahá-yá nani Andrés, divi ñani Simón Pedro, te nì cachi-nè xì-yá:

⁹ —Yohó iá iin tèchii nihi-xi ùhùn pan tnuu xì ùi siaca cuati. Doco iyuhu nduájàn; mà sàà cuxi nsidaa nèhivì ñà-cuáhà guá-nè.

¹⁰ Dandu nì cachi Jesús:

—Càhàn-nsià xì nèhivì ni mácùndoo-ne ñuhù.

Ñàyùcàndùá nì sàcùndoo nsidaa nèhivì nùu yucù cuií, vâchi iá cuáhà yucù yucán. Te cunaha-nsiá, cuisì nècuàchì xínduu tiàa, ùhùn mil nì sanduu-ne.

¹¹ Dandu nì tnii-ya nsì-ùhùn pan mà, nì naquimanì-yá Dios sàhà-ñá, te nì dasàn-yáñà nùu nècuàchì dacuahá-yá. Dandu mii-né, nì dàcuàchì-néà nì sàha-ne nèhivì ndoó yucán. Te divi ducán nì quida stná-nè xì siaca. Te nsidaa nèhivì, nì ñhì-né nacua cudû ini-nè cuxi-ne.

¹² Daaní, na sàni chitu tìxi nsidaa-né, dandu nì cachi-yà xì nècuàchì dacuahá-yá:

—Datacá-nsià ñà-nì cusobrá sàhá màsà ndáñúhú ni-iyuhá.

¹³ Ñàyùcàndùá, nì dàtácá-nè ñà-nì ndòo ma na ní nsihi nì xixi nsidaa-né. Te nùu ùhùn pan mà nì cuyodò gá ùxìn ùi ìcà sìcàté chitu pedazu-ñà.

¹⁴ Dandu nì cundaà ini nèhivì yucán iin milagru nduá nì quida-ya, ñàyùcàndùá nì cachi-nè:

—Ñà-ndàà nduá, Jesús yohó nduú ana xíndiatu-nda quesaa ñuhiví, divi nècuàchì icúmí càhàn cuenta xi Dios.

¹⁵ Doco Jesús, ináhá-yâ nansa xínihnu ini-nè quida-ne, divi ñà-cùnì-nè tnii-neyà fuerza, te cunduu-ya rey dandacú nùu-né. Ñàyùcàndùá, nì quecuaán-yá inga xichi, cuàhàn mindaa-yá ndé nduú yucù.

Nansa nì xicandodò Jesús nùu tècuí mar

¹⁶ Daaní, nì cuaà quivì yucán, te nì nuu nècuàchì dacuahá-yá dècuèndè yuhù tècuí cuáhà mà.

¹⁷ Nì sàcùñuhu-ne ini lancha, te nì quihin-ne ichì cuàhàn-nè inga ladu mar tii ma, cunì-nè cùhùn-nè ñuu Capernaum. Te nì cuñaà, te tàñáha ga quesaa Jesús.

¹⁸ Dandu nì quesaha caná fuerte tàchì, ñàyùcàndùá, ducún nì nacuahnu todò tècuí.

¹⁹ Te na sàcuàhàn-nè ini lancha mà nahi ùhùn ò ìñù kilómetro, dandu nì xini-nè jaàn vâxi-ya, xicándódo-yá nùu tècuí, te sà-ítúú-yá quesaa-yá ndé cuàhàn lancha. Doco mii-né, nì yùhì-nè.

²⁰ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Yùhù nduí; màsà yùhì-nsià.

21 Ñàyùcàndùá, nì dàyáha-neyà ini lancha, cudî ini-nè. Te vichi vichi na iin cachí sàni sàà lancha mà dècuèndè ñuu ndé nchícùn-nè cuàhàn-nè.

Nansa nì yàha stná nèhivì mar nandúcu-nê Jesús, te nì cachi-yà xì-né nansa sáhatahvì-yá vida ndiaha

22 Daaní, inga quivì, te nì nataca cuàhà tú nèhivì yuhù mar (ndé nì quee lancha), te ináhá-nê imindaa-nú nìsa là yucán, te vichi cuàhàn nsihi nècuàchì dacuahá-yá inì-nu. Doco ináhá stná-nè ñà-có-cùtnáhâ-yá xì nècuàchì mà cuàhàn, vâchi micuìsi-né cuàhàn-nè.

23 Doco después nì caquesaa tu itnii gá lancha nì quixi dècuèndè ñuu Tiberias nì quesaa-nu ndé ndoó nèhivì cuàhà mà, divi lugar ndé nì caxixi-ne pan na ní naquimanì-yá sàhà-ñá.

24-25 Ñàyùcàndùá, na ní cundaà ini nèhivì yucán, ni còò-yá, te ni còò stná nècuàchì dacuahá-yá, dandu nì quècoyo stná-nè ini lancha, nì quihin-ne ichì cuàhàn-nè mahì mar, te nì casaà stná-nè ñuu Capernaum, nandúcu-nêyà inga ladu mar mà. Te na ní ndacùhun-neyà, nì cachi-nè xì-yá:

—Maestro, ¿índù hora nì quesaa-ní yohó?

26 Te nì cachi-yà xì-né:

—Cunini-nsia palabra yohó: yuhù ináhí índù chuun nandúcu-nsiâ yuhù. Màdì sàhà ñà-nì xini-nsiâ milagru nduá; còó. Sàhà ñà-nì xixi vâha-nsia, te nì chitu tìxi-nsia nduá.

27 Doco màsà nácánì inì-nsia sàhà nansa nìhì-nsiá ñà-cutiacu-nsiâ ñuhivì yohó, vâchi sacù-nì tiempu cundiaà mà. Chicá nsiha nanducu-nsiâ ñà-ndiaha ì cutiacù-nsia nicanicuahàn. Te divi ñà-jaàn nduá sáhatahvì yuhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhivì, vâchi nùù Yua-nda Dios sàni nìhìtâhvì ñà-quide chuun ì xì-yá.

28 Dandu nì cachi nèhivì mà xì-yá:

—Cachì-ní xì-nsí nansa quida-nsi sàhà-ñá cundua obra vâha nacua cuní Dios quida-nda.

29 Dandu cachí-yà xì-né:

—Ñà-cunindisá-nsiâ yuhù ana nì techuún-yá nì quesaa, divi ñà-jaàn nduú chuun vâha cuní Dios quida-nsia.

30 Dandu cachí-nè xì-yá:

—Pues nú ducán, dandu ¿índù seña quida-ní cundehè-nsí, te cunindisá-nsí? ¿Índù milagru quida-ní?

31 Vâchi xì-ndâ, na ní saxìca-ne yucù dâná, nìsa còyo ñà-ndiaha nani maná nìsa xixi-ne, vâchi ducán cachí nùù tutu ì: “Nùù ansivi nì dàcòyo Yua-nda Dios pan nìsa xixi-ne”.

32 Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Ñà-ndácuìsì nduá cachí xì-nsiá: pan nì nìhì xì-nsiá nùù Moisés sàhana ma, cónì sándúú ndisa pan ndiaha vâxi ansivi. Còó. Yuamánì nduú ana sáhatahvì xì pan ndisa ndiaha ma.

33 Vâchi pan sáhatahvì mii-yá nduú yuhù ana nì techuún-yá nì quixi ndé gloria sàhà ñà-cutiacu nèhivì ñuhivì.

34 Ñàyùcàndùá, nì cachi nèhivì yucán:

—Señor, nicanicuahàn taxi tahvì-ní nsiuhù pan mà cuxi-nsi.

35 Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Yuhù nduú nahi pan xi-nsia cuxi-nsia nsiquívì, te cutiacu-nsiâ. Vâchi nsidaa ana sàà cunindisa-xí, (ndiaha gá cundiatú anima-nè), na ian mà nunca cui-nè doco, te ni mà nunca cui stná-nè tècuì.

36 Doco nacua nì cachì xì-nsiá, sàni xini-nsiâ nansa quidé, te có-xiníndisâ-nsiá.

³⁷ Doco sàni chitnùní ini Yuamáni' ñà-cundoo ana nduú nèhivì xí, te nsidanicuú nècuàchìmà, icúmí-nê (sàà-nè cunchicùn-nè yùhù). Te mà nunca taxí ni-iin ana cuní tnàtuu nùí.

³⁸ Vàchi divi sàhà-ñá quide ñà-nduá cuní mii-yá nì techuun-xí, ñàyùcànduá nì quei gloria nì quesà. Mà vaxi quide ñà-nduá cuní mií.

³⁹ Te ¿ndià nduá cuní mii-yá nì techuun-xí? Pues, cuní-yà (ñà-iin-ni cundoo vii) nsidaa nèhivì nì sàhatahvì-yá yùhù; có-cuní-yà ndañuhu ni-iin-ne. Dandu na sàà xìnu tiempu, icúmí-nê natiacu nsihi-ne quide.

⁴⁰ Ñàyùcànduá, ndéni nèhivì ni cunítnùhu sàhà yùhù ana nduú Dèhemanì-yá, te cunindisá-né yùhù, vida ndiaha nicanicuahàn cucumi-né, vachi ducán nì chitnùní ini Yuamáni'. Dandu quivì xìnu tiempu, icúmí-nê natiacu-nè quide —nì cachi Jesús.

⁴¹ Ñàyùcànduá, nì cuàà nècuàchì raza-yà Judea sàhà-yá ñà-nì cachi-yà nduú-yá pan ndiaha nì quixi gloria.

⁴² Te dohó nì cachi-nè, iin-ne xì inga-nè:

—Amádi dèhe José nduú Jesús yohó. Ináhá-ndá ana nduú yuadíhí-nê. ¿Índù chuun cachí-nè ndè gloria nì quixi-ne?

⁴³ Ñàyùcànduá, nì cachi Jesús xì nècuàchì yucán:

—¿Índù chuun cuàà-nsià ducán?

⁴⁴ Mà níhì ni-iin nèhivì nàcùnihnu ini-nè yùhù nú cóni níhítáhvì-né ducán nùu Yuamáni' nì techuun-xí; doco nú ni níhítáhvì-né ducán, dandu na quívì xìnu tiempu, icúmí danátíacuí-nè.

⁴⁵ Sàhana nì tìaa nècuàchì profeta nùu tutu ì, te dohó nì cachi-nè: “Cunaha-nsiá, icúmí Dios chinaha-yà nsidaa-né”, nì cachi-nè. Ñàyùcànduá, nsidaa nèhivì iníní xí Yua-nda Dios, te cundaà vaha ini-nè, divi nduú nècuàchì icúmí cunchicùn xì yùhù.

⁴⁶ 'Còò ni-iin ni xiní xì Yua-nda Dios. Cuisì mindaa ana nì quixi nùu-yá nì xinìnùu xì-yá, (divi yùhù).

⁴⁷ Ñà-ndáà nduá cachí xì-nsiá, nsidaa ana xiníndísá-xí yùhù, vida ndiaha nicanicuahàn sàni nìhítáhvì-né.

⁴⁸ Yùhù nduú nahi pan (cuxi nèhivì), te cutiacu-nè nicanicuahàn.

⁴⁹ Xì-nsiá nìsa xìca yucù dàná, nìsa xixi-ne nùnì ansivi nani maná, doco nì xìhì nsihi-ne.

⁵⁰ Doco pan cáhàn yùhù sàhà-xí, cóò. Nùu gloria nì quea vaxan, te nú sàni xixi iin nèhivì-ñá, dandu mà cúí gà-nè.

⁵¹ Pues cunaha-nsiá, yùhù nduú pan mà. Nùu gloria nì nui vaxi, te nú ni cúnchicùn iin nèhivì yùhù, dandu nicanicuahàn cutiacu-nè, (na ian) sàni xixi-ne yùhù, te ducán cutiacu-nè. Te ¿índù iñàha cundua cuàhi ñà-cunduu nahi pan mà? Pues divi cuerpu xi cunduu pan mà, vachi icúmí cuàhi vida xi cuenta xi nèhivì ñuhívì sàhà-ñá nìhì-né cutiacu-nè —nì cachi Jesús.

⁵² Ñàyùcànduá, nì quesaha nècuàchì raza-yà Judea mà cuàà-nè entre mii-né, cachí-nè:

—¿Índù modo cuàha nècuàchì yohó iquicúñú-nè ñà-caxi-ndañá?

⁵³ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Palabra ndàcuisì nduá cachí xì-nsiá yohó: nú màsà cáxi-nsiá cuñu yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhívì, te nú màsà cóhó-nsiá nì, dandu cóò vida ndiaha nùu-nsiá.

⁵⁴ Nsidaa ana saxí xi cuñu, te xihí-né nì, vida ndiaha nicanicuahàn icúmí-nê, te icúmí-nê natiacu-nè na xìnu tiempu.

⁵⁵ Vachi cuñu, ñà-cutiacu-ndà nduá, te nì, ñà-coho-nda nduú stná.

⁵⁶ Nsidaa ana saxí xi cuñuì, te xihí-né nùì, sàni ndèe anima-nè ini anima yùhù, te iá stnái ini anima mii-né.

⁵⁷ Yùhù itiacúì sàhà mii-yá ana nì techuun-xí vaxi, divi sàhà Yua-nda Dios iá nicanicuahàn. Te divi ducání stná xì nsidaa ana saxí xi yùhù, sàhà yùhù cutiacu-nè.

⁵⁸ Pues, ducán nduú pan nì quixi gloria. Doco tucu iá pan nìsa xixi xii-nsiá sàhà, vachi siempre nì xihì-nè. Cunaha-nsiá, nsidaa ana xixi-xì pan cachí xii-nsiá vichi, nicanicuahàn cutiacu-nè.

⁵⁹ Ñà-jaàn nduá nì cachi Jesús na iá-yà veheñuhu ñuu Capernaum dacuahá-yà nèhivì.

Sàhà palabra xi Jesús nihì-ndà vida ndiaha nicanicuahàn

⁶⁰ Na sàni inini nècuàchì dacuahá-yà ñà-nduá nì cachi-yà, dandu nì cachi dava-ne:

— Ûhì cunindisa-nda ñà-jaàn. Mà cándísà nèhivì palabra jaàn.

⁶¹ Doco Jesús, ducání ináhá-yà nansa xicachi-nè cáhàn ndiaa-nèyà ducán. Ñàyùcànduá, nì cachi-yà xì-né:

— ¿A có-ndòo ini-nsiá sàhà ñà-nduá nì cachi?

⁶² Pues nú cóo, (dandu ¿nansa cachi gà-nsiá sàhà) yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhivì na cuni-nsiá yùhù mànaní ansivi nùhì?

⁶³ Cunaha-nsiá, cuisì sàhà anima-ndà nihì-ndà cutiacu ndiaha-nda, màdì sàhà iquicúñú-ndà, vachi còò ni-iñàhà nihì-ndà nùájàn. Cuisì palabra sàni cachi xii-nsiá nduá dacútiácú xii anima-nsiá.

⁶⁴ Doco ináhì mii-nsiá ñà-dava-nsia có-xiníndísà ndisa-nsia —nì cachi-yà.

Vachi dècuèndè antes sà-ináhá-yà ana xínduu nèhivì có-xiníndísà, te ináhá stná-yà índu tiàa cuahàn cahin xì-yà.

⁶⁵ Ñàyùcànduá, nì cachi-yà xì nsidaa-né:

— Nacua nì cachì xii-nsiá daa, ducán nduá: mà cúì cunchicùn iin nèhivì yùhù nú màsà níhitáhvi-né ducán nùù Yuamání.

⁶⁶ Daaní, divi quivì yucán nì quecuaán cuahà nècuàchì dacuahá-yà, nì naxicocuñin ini-nè, cóni cútnáhà gá-nè xì-yà cacanu-ne.

⁶⁷ Ñàyùcànduá nì cáhàn-yà xì ùxin ùì nècuàchì dacuahá-yà (cóni quécuaân):

— Mii-nsiá, ¿a nacoo stná-nsiá yùhù?

⁶⁸ Dandu nì cachi Simón Pedro xì-yà:

— Señor mío, còò inga gà ana cùhùn-nsì nùù-xí, vachi cuisì sàhà palabra xi mii-ní nihìtáhvi-nsí vida ndiaha nicanicuahàn.

⁶⁹ Te xiníndísà-nsí mii-ní ñà-nduù-ní Cristu, divi Dèhemanì mii-yá iá nicanicuahàn. Ináhá vâha-nsi ñà-jaàn.

⁷⁰ Dandu nì cachi Jesús xì-né:

— Ûxin ùì mii-nsiá sàni nacàxin, doco iin-nsia nduú nahi ñà-malu.

⁷¹ Pues divi palabra mà nì cachi-yà sàhà dèhe Simón, nècuàchì nani Judas Iscariote, vachi divi-ne nduú tiàa cuahàn cahin xì-yà, te nduú stná-nè iin nècuàchì dacuahá.

7

Ñà-nduá nì cachi ñani Jesús xì-yà ñà-có-xiníndísà-né mii-yá

¹ Daaní, después, cuisì ladu Galilea nì quesaha xicánúú Jesús. Có-cùnì gà-yà cacanu-yà ladu Judea, vachi nècuàchì raza-yà ndoó ladu mà, cuní-nè cahnì-nèyà.

² Doco vichi sà-ítúú iin vicò nsidácáhnù-né ladu Judea, divi vicò ndoó-né siahyà.

³ Ñàyùcànduá, nì cáhàn ñani Jesús xì-yà, cachí-nè:

—Vichi chicá vaha quee-ní ladu yohó cuahán-nî ladu Judea, dandu cuni nsidaa nècuàchì dacuaha-ní mii-ní, te cundehè stná-nè milagru quida-ní.

⁴ Vàchi nú cuní-ndà cuitià fama xi-nda nù nèhivì, dandu mà quidá dèhé-ndà ñà-nduá quida-nda. Ñàyùcànduá, nú cuahà guá ñà-nduá quida-ní, dandu quida vate-nià cundehè nsidaa nèhivì —nì cachi-nè xì-yá,

⁵ vàchi cunaha-nsiá, ni ñani-yà có-xiníndísá-xí-yâ.

⁶ Ñàyùcànduá, nì cachi Jesús xì-né:

—Tañáha ga sàà quivì xí. Doco mii-nsiá, ndéni tiempu nì cui, vátùni quida-nsia ñà-nduá cudî inì-nsia.

⁷ Te mà cúní ùhì nèhivì ñuhivì mii-nsiá. Doco yùhù, xiní ùhì-nè yùhù, vàchi cachí xì-né chuun quini nduá quidá-né.

⁸ Cuahán-nsià vicò mà; vàchi yùhù, tañáha ga cùhìn, vàchi tàsàà quivì xí.

⁹ Ñà-jaàn nduá nì cachi-yà xì-né, te nì ndòò ìi-yá ladu Galilea yucán.

Nansa nì quida Jesús na ní sàhàn-yà vicò ndoó-né siahva

¹⁰ Daaní, nì nsihì nì caquihin ñani-yà ichì, dandu nì quihin stná-yà ichì cuahàn-yà vicò mà. Doco cuahàn dèhé-yà, mà cuahàn vate-yá.

¹¹ Te yucán ndé iá vicò mà nì nanducu nècuàchì ladu Judea mii-yá, cachí-nè:

—¿Índù iá Jesús?

¹² Te cuahà gá nì ndatnuhu stná-nè sàhà-yá. Vaha ga-yà, cachí dava-ne, doco dava ga-nè, cóò, mà váha-ya, vàchi dandahví uun-ya nèhivì, cachí-nè.

¹³ Doco ni-iin nèhivì, cónì cáhàn vate-né sàhà-yá, vàchi yúhî-nè nècuàchì ladu Judea mà.

¹⁴ Daaní, sàni cudava vicò, dandu nì sàà-yà yehè veheñùhu cahnú, te nì quesaha-yá dacuahá-yá nèhivì ndoó yucán.

¹⁵ Ñàyùcànduá, nì ndulocó nècuàchì ñuu mà, cachí-nè:

—¡Na nchichí guá cáhàn nècuàchì yohó, te cónì xicá-né escuela (xi-nda)!

¹⁶ Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Cunaha-nsiá, màdì dìni yùhù taví ñà-nduá dacuahí nèhivì. Vàchi divi mii-yá nì techuun-xí vaxi nduú ana nì chitnùnì inì-xi nansa coo ñà-nduá chináhì.

¹⁷ Te ndéni nèhivì nì cui, nú iá voluntad xi-ne quida ndisa-ne ñà-nduá cuní Dios, vátùni sàà-nè cundaà ini-nè sàhà palabra chináhì, a divi dìni míí queá, te ò Dios chindéé xí.

¹⁸ Vàchi nú inì-ni mii-nda chítñùnì ini-ndà índù palabra chinaha-ndà, dandu náhà claru cuisì cuní-ndà tavà-ndà tñùñuhu xí mii-nda. Doco nú nandúcú-ndá nansa quee tñùñuhu xí ana nì techuun-xi-nda vaxi, dandu vátùni cundaà inì-xi, ñà-ndáà nduá cachí-ndà, màdiá dandahví-ndà nèhivì nduá.

¹⁹ 'Moisés nì sàha xi-nsiá ley sàhana. Doco ni-iin-nsia có-quidá ndisa-nsia ñà-nduá cachí ley mà. ¿Índù chuun cuní-nsià cahnì-nsiá yùhù?

²⁰ Dandu nì cachi nèhivì cuahà yucán:

—Ndisa sàni culocó-nî nì quida ñà-malu. ¿Ana cuní cahnì xì-ní cahan-ní?

²¹ Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Sàni ndulocó nsidaa-nsiá sàhà imindaa milagru nì quide.

²² (Ináhá-ndá), sàhana nì saquin Moisés iin ley ñà-màcòo seña xi Dios icà-ndà. Doco màdì mii Moisés nduú ana nì chitnùnì inì-xi ñà-coo estilu mà, vàchi xii-ndà chicá antes nduú ana nì dàquésáhá xân. Ñàyùcànduá, ducan quida-nda vichi, mate iin quivì descansu nduá, doco fuerza màcòo seña mà icà iin mée.

²³ Cundehè-nsiá, dècuèndè stná iin quivì descansu saquín stná-nsià seña mà icà-vé, (danácuèhè-nsiàvè) sàhà ñà-cùnì-nsià chivàha vii-nsiá ley mà. Te yùhù,

divi stná quivì descansu mà nì sandua na ní dándúvahi iin tiàa, te nì ndòo vaha-ne; doco sàhájàn xídà inì-nsia. ¿Nansa nduájàn?

²⁴ (Yùhù cachí xì-nsiá), màsà cuítnùhu ndevàha-nsia nacua tuxí uun ini-nsià. Nú cuàhàn-nsià càhàn tnùhù-nsiá sàhà iin nèhivì, dandu ñà-ndácuisì xiñuhu cundua cachi-nsià —nì cachi-yà.

Nansa nì cachi Jesús xì nèhivì tuxí ini-xi nduú-yá iin nèhivì ñuhivì yohó

²⁵ Ñàyùcàndúá, dava nècuàchì ñuu Jerusalén yucán, nì cachi-nè iin-ne xì inga-nè:

—¿Amádi nècuàchì jaàn nduú tiàa cuní-nè cahni-né?

²⁶ Doco cundehè-nsiá, jaàn iín-né mahì nèhivì, chináhá-nè, te còá cachí nècuàchì cuní dandáñúhú xí-nê. ¿A vihi-nì sàni nacuni tè-xíandacú nùù-ndà ñà-divi Cristu (nì quixi nùù Dios) nduú-né?

²⁷ Doco nsiùhù, còó, vachi sà-ináhá-nsí índù nì quixi nècuàchì jaàn. Vachi na quivì quixi mii-yá ana nduú ndisa Cristu, mà cúndàà inì-xi índù nì quixi-ya —nì cachi-nè.

²⁸ Ñàyùcàndúá, ndee ní càhàn Jesús xì nèhivì dacuahá-yá yehè veheñuhu, cachí-yà:

—¿A ináhá-nsiâ yùhù (tuxí inì-nsia)? ¿A ndisa ináhá-nsiâ ndévì nì quixi? Pues yùhù, màdiá inì-ni mií nì ndàcú inì quixi; còó. Iá ana nì techuun-xí vaxi, te vátùni cahvi-nda xi-yá. Doco mii-nsiá, có-ináhá-nsiâyà.

²⁹ Yùhù, ndisa, ináhí mii-yá, vachi divi-ya nduú ana nì techuun-xí, te ñàyùcàndúá nùù mii-yá nì quixi —nì cachi Jesús.

³⁰ Ñàyùcàndúá, nì nanducu nècuàchì mà nansa tnii-neyà, doco cóni níhì-né quida-neà, vachi tàñáha ga sàà quivì cuu xi-yá ducán.

³¹ Doco cunaha-nsiá, cuàhà gá nèhivì itá yucán nì xinindisá stná-nè mii-yá, te nì cachi-nè:

—Cuàhà gá milagru quidá Jesús yohó. Ádi có-xiñùhù gá cundehè gá-ndà milagru sàhà-ñá cundàà ini-ndà divi rey ndiaha nì quixi nùù Dios nduú-yá.

Nansa nì quixi policía cuenta xi nècuàchì fariseu ñà-catnii-tè Jesús

³² Dandu nì caxinitnùhu nècuàchì fariseu ñà-ndúá cachí nèhivì sàhà-yá. Ñàyùcàndúá, mii-né xì dùtù xícusahnú, nì càhàn-nè xì policía ñà-cùhùn-te catnii-tèyá.

³³ Dandu nì càhàn-yà xì nèhivì inga xichi, cachí-yà:

—Sacù-ni tiempu coo guè xì-nsiá yohó, dandu icúmí nùhì nùù ana nì techuun-xí vaxi.

³⁴ Te mate nì nándúcú-nsiâ yùhù, doco mà ndacùhun-nsia yùhù, vachi ndé cùhùn, mà cúí sàà-nsià.

³⁵ Dandu nècuàchì raza-yà Judea yucán, nì ndatnuhu-né entre mii-né, cachí-nè:

—¿Índù cùhùn nècuàchì yohó, te (cachí-nè) mà cúí ndacùhun-ndané? ¿A cùhùn xicà-né ñuu griegu ndé ndoó stná nècuàchì raza-ndà, te dacuahá-né nècuàchì griegu mà?

³⁶ Có-sànìhì ini-ndà ñà-cachí-nè ñà-mà cúí ndacùhun-ndané, mate nì nándúcú-ndánê, te mà cúí sàà stná-ndà lugar ndé cùhùn-nè —nì cachi nèhivì mà.

Na ian queé fuerte tēñuhu iin yùte limpiu, ducán fuerte icúmí Dios cuàhatahvì-yá vida ndiaha xí-yá ini anima-ndà

³⁷ Daaní, nì sàà quivì nì xìnu vicò mà, divi quivì chicá nducáhnù. Dandu nì ndacuiin Jesús mahì nèhivì, te nì càhàn ndee-yá, cachí-yà xì-né:

—Nú iá ana xíhì tècuí, dandu nì quixí-né nùí, te coho vaha-ne.

³⁸ Vàchi nú xiníndísâ iin nèhivì xí, ducán queá nùù-né na ian caná fuerte tècuí ini anima-nè, te xítia-te, nduú-te nahi tècuí coho-nda cutiacu-nda nicanicuahàn, divi nacua cachítnùhu nùù tutu ì —nì cachi-yà.

³⁹ Doco tècuí nì cachi-yà mà nduú (ejemplu, vàchi cunaha-nsiá), Espíritu Ì nduú tècuí mà, te nsidaa ana xiníndísá-xí-yá, icúmí-né nihítáhvì-né Espíritu Ì mà. Doco tàñáha ga cuàhatahvì Dios Yà-ì mà, vàchi tàñáha ga nanihì Jesús tnùñuhu ndiaha xí-yá.

Nansa nì ndatnuhu nèhivì cuáhà sàhà Jesús

⁴⁰ Daaní, na ní inini dava nècuàchì itá yucán ñà-nduá nì cachi-yà, dandu nì cachi-nè:

—Ndisa, nècuàchì ndiatu-nda quesaa càhàn cuenta xi Dios nduú ana yohó.

⁴¹ Te dava ga-nè, cachí-nè:

—Divi rey ndiaha Cristu nduú nècuàchì yohó.

Doco dava ga-nè, nì cachi-nè:

—¿A tuxí inì-nsia rey ndiaha Cristu cunduu iin nècuàchì nì quixi ladu Galilea (nahi Jesús)?

⁴² Amádi cachítnùhu tutu ì sàhà rey mà ñà-divi yohòtéhè-yá nduú David, te ñuu nècuàchì mà nani Belén cunduu ñuu-yà, cachá.

⁴³ Ñàyùcànduá, nì tàhndè dava nèhivì sàhà-yá.

⁴⁴ Te mate cuní dava-ne tnii-neyà, doco ni-iin-ne có-sâhandee ini-nè quida-neà.

Nansa nì cachi nècuàchì xídandacú ñà-có-càndísâ-né Jesús

⁴⁵ Daaní, na sámànùhù tè-xínduu policia ndé ndoó dùtù xícusahnú xì nècuàchì fariseu, te nì cachi nècuàchì mà xì-té:

—¿Índù chuun cóni sándacá-nsiá Jesús quixi?

⁴⁶ Te nì naxiconihí policia, cachí-te:

—Còò inga ana càhàn ndiaha guá na càhàn nècuàchì yucán.

⁴⁷ Dandu nì cachi nècuàchì fariseu mà:

—¿A ndé stná mii-nsiá sàni dándàhvì Jesús?

⁴⁸ Cundehe-nsiá nsiùhù tè-xídandacú, ¿a sàni xinindisá-nsí? Còò, ni-iin-nsi. Te ¿ò dává gá nècuàchì fariseu? Còó. Ni-iin-ne, có-xiníndísâ-né.

⁴⁹ Doco dava ga nèhivì ndahví yucán, ni có-ínáhá-né nansa cachí ley ì, sàháyùcànduá icúmí-né nihì-né castigu xi-ne —nì cachi nècuàchì mà.

⁵⁰ Cunaha-nsiá, yucán iá stná Nicodemo, divi nècuàchì nì sàhàn nùù Jesús daa, vàchi iin nècuàchì xídandacú nduú stná-nè. Te vichi nì càhàn stná-nè xì nsidaa compañeru-nè mà, cachí-nè:

⁵¹ —(Ñáni), ndéni nèhivì ní cui, nú cuní-nda nsidandaà-nda sàhà-né, dihna icúmí-nda cunini-nda nansa cachí mii-né, dandísá, vátùni cundaà ini-nda sàhà chuun xi-ne. Amádi ñà-jaàn nduú stná ley xi-nda.

⁵² Doco nì naxiconihí compañeru-nè mà cachí-nè:

—¿A ndé stná mii-ní nduú stná-ní iin nècuàchì ladu Galilea? Nanducu váha-ní (nùù tutu ì), dandu cundaà inì-ní, còò ni-iin nècuàchì càhàn cuenta xi Dios quixi ladu Galilea —nì cachi-nè.

⁵³ Dandu nsidaa-né nì nacuitià-nè mànuhù-né vehe-ne.

8

Ñà-nduá nì cachi Jesús xì iin nècuàchì ñahà cóni quidá ví

¹ Daaní, nì quee Jesús cuàhàn-yà yucù Olivo.

² Dandu inga quívì na ní tùinuù, vàxi tu-ya veheñùhu cahnú. Te nì nataca cuàhà gá nèhivì nùù-yá; te nì sàcòo-ya nì chinaha-yànè.

³ Dandu yucán nì sàà stná itnii maestru ináhá ley sàhana, xì stná dava nècuàchì fariseu, xíndaca-ne iin nècuàchì ñahà nì sàà, te nì chicanì-ne nècuàchìmà nùu-yá, vàchi ñahà mà, nì càhàn-nè xì iin nècuàchì có-ndùu nècuàchì vehe-ne.

⁴ Ñàyùcàndùá nì cacachi nècuàchì tiàa ma xi-yá:

—Maestro, nì tnii-nsi ñahà yohó na quidá-né iin cuàchi.

⁵ Te cachí ley xi Moisés ñà-ìcúmí-né cui-nè xì yùu nú quidá-né ducán. Doco mii-ní, ¿nansa cachí-ní quida-nda?

⁶ Ducán nì cachi nècuàchìmà, áma cáchí-yà iin ñà-có-ndiá ìcà-yá cahan-né, te ducán nihìndèè-né daquéè cuàchi-ne dìquì-yá. Doco mii-yá, nì nàcòo ndee ni-ya, tiaá-yá nùu ñuhù xì dìnìndàhá-yà.

⁷ Dandu chicá cuàhà nì ndàcàtnùhù-né nùu-yá, ñàyùcàndùá, nì nàcòo ndaà-yà, te nì cachi-yà xì-né:

—Nú iá ndisa iin-nsia còò ni-iin falta-xi, dandu divi ni cúndúu primeru caniyuu-xi nècuàchì yohó.

⁸ Dandu ingà tu nì nàcòo ndee-ya, tiaá tú-yá nùu ñuhù.

⁹⁻¹⁰ Doco nsidaa nècuàchì itá yucán, ináhá-né iá stná cuàchi-ne. Ñàyùcàndùá, dihna nècuàchì chicá sahnú nì caquee cuàhàn, dandu después nì caquee stná iin iin nècuàchì dava ga mà cuàhàn-nè, ndé mii Jesús nì ndòo, xì stná nècuàchì ñahà mà. Dandu nì nàcòo ndaà-yà, te nì xini-yà ndélà mindaa nècuàchìmà iín. Ñàyùcàndùá, nì cachi-yà xì-né:

—Señora, ¿a sàcuàhàn nsidaa nèhivì daquéè cuàchi dìquì-ní? ¿Á coo cá ana cuní cahni xì-ní?

¹¹ Dandu nì cachi nècuàchìmà:

—Còó, Señor; còò cá iin.

Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Pues ni yùhù, có-cuní stnáì cui-ní. Cuahán-ní, te màsà nàxícócuìin-ní quida gà-ní cuàchi ma —nì cachi-yà.

Jesús nduú ana datnúu xì sàxìnítnùnì nèhivì ñuhiví

¹² Daaní, nì càhàn gà Jesús xì nèhivì yucán, cachí-yà:

—Yùhù nduí ana datnúu xì sàxìnítnùnì nèhivì ñuhiví. Ñàyùcàndùá, nsidaa ana nchícùn xí, icúmí cutnuù ndiaha nùu ichì nchícùn-nè, te ducán nihítàhvì stná-nè vida ndiaha, vàchi mà nunca cunduumà ichì ñáa.

¹³ Dandu nì cachi nècuàchì fariseu xì-yá:

—Còò, mà ndisá, vàchi cuisì mii-ní ndeníhí vàha-ní mii-ní.

¹⁴ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Mate mií cáhìn sàhà-xí, doco vátùni cundiaa mà, vàchi ináhí índù nì quei vàxi, te ináhí índù icúmí nùhì. Doco mii-nsiá, có-ìnáhá-nsiá índù nì quei vàxi, nì có-ìnáhá stná-nsiá índù icúmí nùhì.

¹⁵ Índéhe uun-nsia nansa quidá nèhivì, te ñà-jaàn cachí-nsiá sàhà-né, a quidá víi-né, ò á coó. Doco yùhù, có-càchí nú quidá víi-né, ò á coó.

¹⁶ Doco nú ndisa indéhí sàhà-né, dandu ñà-ndácuìsì nduámà, vàchi màdì cuisì yùhù nduú ana cachí ducán, vàchi cutnáhà stná Yuamání xí, divi mii-yá ana nì techuun-xí vàxi.

¹⁷ Cachí ley xi-nsia: xì ùù testigu vátùni cunindisa-nda ñà-ndáà nduá cachí-nè.

¹⁸ Pues, cunaha-nsiá, yùhù nduú iin ana càhàn favor xi. Daaní, iá stná mii-yá nì techuun-xí, divi Yuamání, te càhàn stná-yà favor xi.

¹⁹ Dandu nì cacachi nècuàchìmà xì-yá:

—¿Índù iá yua-ní?

Te nì cachi-yà xì-né:

—Mii-nsiá, ni có-ínahá-nsiâ yùhù, ni có-ínahá stnâ-nsiâ Yuamání. Vâchi nú ni cúnahá ndisa-nsia yùhù ni cùí, dandu ñà-jaàn ñihì stná-nsiâ cunaha stná-nsiâ mii-yá.

²⁰ Ñà-jaàn nduá ni cachi Jesús na ní dàcuàhá-yá nèhivì ndoó yehè veheñùhu cahnú yatni ndé itá alcancia xi Dios. Doco còò iin ni tnii-xi-yá, vâchi tàñáha ga sàà quivì cuu xi-yá ducán.

Nansa ni cachi Jesús icúmí-yâ cùhùn xicà-yá, te mà cúí cunchicùn stná nèhivì có-xiníndísâ

²¹ Daaní, ni cachi tu Jesús xi nècuàchì yucán:

—Yùhù icúmí cùhùn xìqué, te mii-nsiá, icúmí-nsiâ nanducu-nsiá yùhù, doco na quivì cui-nsiâ, icúmí-nsiâ cui-nsiâ xi cuàchi-nsia. Te lugar ndé cùhùn, mà cúí cùhùn stná-nsiâ.

²² Ñàyùcànduá, ni cachi nècuàchì raza-yà Judea mà entre mii-né:

—¿A vihini cahni nècuàchì jaàn mii-né, ñàyùcànduá ni cachi-nè lugar ndé cùhùn-nè mà cúí sàà stná-ndà?

²³ Dandu ni cachi-yà xì-né:

—Nèhivì ñuhiví yohó xínduu-nsia, doco yùhù, dìquì-xí ansivi ni quixi, có-nduì nèhivì ñuhiví yohó.

²⁴ Ñàyùcànduá ni cachì xì-nsiá daa ñà-icúmí-nsiâ cui-nsiâ xi cuàchi-nsia. Vâchi nú có-xiníndísâ-nsiá yùhù ñà-nduì ana ni cachì xì-nsiá, dandu quivì cui-nsiâ cunsida iì-nsiá cuàchi-nsia.

²⁵ Ñàyùcànduá, ni cachi-nè xì-yá:

—Pues, mii-ní ¿ana divi nduu-ní?

Te ni cachi-yà xì-né:

—Ndè primeru sàni cachì xì-nsiá ana nduì.

²⁶ Te cuàhà gá icúmí guè` cundehí, te cachì sàhà-nsiá. Cunaha-nsiá, palabra ndàcuisì nduá cachì mii-yá ana díchúún-xí vâxi. Nùu mii-yá ni sàcùnahí cachì nsidaa ñà-nduá cachì xì mii-nsiâ nèhivì ñuhiví yohó —ni cachi Jesús.

²⁷ Doco nèhivì yucán, cóni sànihì ini-nè ñà-divi Yua-nda Dios cáhàn-yà sàhà-xí.

²⁸ Ñàyùcànduá ni cachi tu-ya xì-né:

—Nú sàni sàà-nsiâ ni chítuu ducún-nsiâ yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví, dandu cundaà ini-nsiâ ñà-divi yùhù nduì ana cachì xì-nsiá, te màdì dìni mií chítùnì inì quide ñà-nduá quidé. Cuisi quidé ñà-nduá ni dàndàcú Yuamání nùí, te divi ñà-jaàn nduá cachì xì-nsiâ.

²⁹ Cunaha-nsiá, divi Yuamání ni techuun-xí vâxi, te nicanicuahàn iá-yà cutnáhâ stná-yà xí; mà nunca nacóó-yá yùhù, vâchi nicanicuahàn quidé ñà-nduá cudú ini-yà.

³⁰ Ducán ni cachi Jesús, te sàhà palabra jaàn ni sàà ni xinindisá cuàhà gá nèhivì-yá.

Ndoó nèhivì iníní xí Dios, te ndoó nèhivì iníní xí cuàchi

³¹ Daaní, ni cáhàn Jesús xi nèhivì xiníndísá-xí-yâ, cachì-yâ:

—Nú iin-ni cunindisá vâha-nsia, dandu cunduu ndisa-nsia nèhivì xí,

³² te sàà stná-nsiâ mànihì ini-nsiâ ñà-nduú palabra ndàcuisì. Te divi sàhà palabra mà icúmí-nsiâ caquee-nsia libre.

³³ Dandu ni cachi nèhivì xì-yá:

—Nsidaa-nsí, yohòtéhè-nsí nduú Abraham, te ni-iin xichi cóni ía ni-iin lamú dandacu-xi nùu-nsí. Ñàyùcànduá, ¿índù chuun cachì-ní ñà-icúmí-nsí quee-nsi libre?

³⁴ Dandu ni cachi-yà xì-né:

—Palabra ndàcuisì nduá yòhó cachí` xì-nsiá: nsidaa ana tùha quida xi cuàchi, divi cuàchi ma nduá dandàcù-xì nùù-né vida xi-ne, na ian peón xi cuàchi ma nduú-né.

³⁵ Te iin peón, màdì nicanicuahàn coo-tè vehe lamú xi-tè. Tucu iá xì dèhe iin lamú, nicanicuahàn icúmí-nê coo-ne nùù nècuàchìmà.

³⁶ Ñàyùcàndùá, nú sàni dàcácu Dèhemanì (Dios) mii-nsiá, te sàni quee-nsia libre, dandísá, libre dahuun icúmí-nsiâ cundoo-nsia.

³⁷ Yùhù ináhî Abraham nduú yohòtéhè-nsiá. Doco vichi cuní-nsiâ cahni-nsiá yùhù, vâchi có-ndôo inì-nsia xì ñà-ndùá cachí` xì-nsiá.

³⁸ Cuisì ñà-ndùá sàni xinì nùù Yuamání` nduá cachí` xì-nsiá, te ducán stná mii-nsiá, ñà-ndùá nì inini-nsia nùù yua-nsiá, divi nduá quidá stná-nsiâ.

³⁹⁻⁴⁰ Dandu nì cacachi nècuàchìmà xì-yá:

—Nsiùhù, Abraham nì sanduu primeru yua-nsí.

Te nì cachi Jesús xì-né:

—Nú ndisa Abraham ni cúndúú yohòtéhè-nsiá nì cùí, dandu icúmí-nsiâ quida vii-nsiá nacua nisa quida nècuàchìmà sàhana. Doco vichi cuní-nsiâ cahni-nsiá yùhù, mate palabra ndàcuisì nduá cachí` xì-nsiá, te nduú stná mà palabra nì inini nùù Dios. Cunaha-nsiâ ni-iin xichi cóni cuní Abraham quida-ne nacua cuní mii-nsiá quida-nsia xí.

⁴¹ Doco mii-nsiá, nacua quidá yua-nsiá, divi ducán quidá stná-nsiâ.

Dandu nì cachi nèhivì mà xì-yá:

—Nsiùhù, có-ndùú-nsí dèhe ndahví. Mindaa Yua-nsí iá, te divi nduú Dios.

⁴² Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Nú Dios ni cúndúú yua-nsiá nì cùí, dandu icúmí-nsiâ cuu ini-nsiâ sàhí, vâchi nùù mii-yá nì quei vâxi. Màdì yùhù nì nácání mií inì quixi, cóo. Divi mii-yá nì techuun-xí vâxi.

⁴³ Te ¿índù chuun mà cùí mànhì inì-nsia ñà-ndùá cachí` xì-nsiá? Pues divi sàhà-ñá mà cúndéé inì-nsia cunindísá-nsiá palabra xi.

⁴⁴ Vâchi divi ñà-malu nduú yua-nsiá, te nacua cudî ini quisì mà quida quini-sì, divi ducán stná mii-nsiá, cudî stná inì-nsia quida-nsia ducán. Dècuèndè tiempu chicá antes cudî inì-si dacahní stnahá-si nèhivì. Mà nunca tùha-sì quida-sì ni-ñàha nduú ñà-ndáà, vâchi cóo ni-iin palabra vâha nihnú inì-si. Te na cáhàn tnùhù-sí, (màsà ndúlócô-ndà), vâchi ducání tnuhu ini anima-si. Tnuhu-sí, te yua ñá-tnùhù nduú-si.

⁴⁵ Te yùhù, sàhà-ñá cachí` xì-nsiá ñà-ndùú ñà-ndácuìsì, ñàyùcàndùá có-xiníndísâ-nsiá yùhù.

⁴⁶ Te nú iá cuàchi nì quide cahan-nsiá, dandu ¿índù chuun có-càchí claru-nsiàñà? Doco te nú ñà-ndáà nduá cachí` xì-nsiá, dandu xiñuhu cunindísá-nsiá yùhù.

⁴⁷ Nsidaa ana nduú nèhivì xí Dios, cudî ini-nè cunini-ne palabra vâxi nùù-yá. Doco sàhà-ñá có-ndùú-nsiá nèhivì xí-yá, ñàyùcàndùá có-íní-nsiá palabra xi-ya —nì cachi Jesús.

Sà-ia Jesús na táyôo nèhivì sàhana

⁴⁸ Dandu nì cãhàn tu nèhivì raza-yà Judea xì-yá, cachí-nè:

—Ádi ñá-ndáà nduá cachí-nsi, iin nècuàchì samaritanu (sìquini) nduu-ní, te iá stná iin ñà-malu anima-ní.

⁴⁹ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Còo ñà-malu anímè. (Na cáhàn xì-nsiá), cuisì cuní` quee tnùñuhu xí Yuamání. Doco mii-nsiá, cahíchì inì-nsia yùhù.

⁵⁰ Có-nàndúquì nansa tavà nèhivì tnùñuhu xí mií, vâchi iá iin ana quida-xi ñà-jaàn, te mii-yá nduú stná ana icúmí nsidandaà vii sàhà nsidaa chuun.

⁵¹ Palabra ndàcuisì nduá cachí xì-nsiá yohó: nú ni chívàha iin nèhivì ñà-nduá chináhi, dandu mà nunca sàà-nè cui-nè nicanicuahàn.

⁵² Dandu nì cachi nècuàchì raza-yà Judea yucán:

—Vichi sàni cundaà ndisa ini-nsi íá ñà-malu anima-ní, vàchi sànahà nì xìhì Abraham yucán, te nì xìhì stná nsidaa profeta nìsa cahàn cuenta xi Dios. Doco mii-ní cachí-ní mà nunca sàà cui nèhivì chívàha xi ñà-nduá cachí-ní.

⁵³ ¿A tuxí inì-ní chicá ndiaá-ní nuù xì-ndà Abraham? Vàchi còò gá ndómà, xì stná profeta nìsa cahàn cuenta xi Dios, sàni caxihì nsihi-ne. ¿Ana divi nduu-ní cahan-ní?

⁵⁴ Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Nú mii ni cachí ñà-chicá ndiaí, dandu, mà cúndiaá mà. Vàchi divi Yuamání nduú ana icúmí tavà xì tñũñuhu xí yùhù, mate mii-yá nduú ana càhvì stná-nsià, cachí-nsià.

⁵⁵ Doco mii-nsiá, có-ínahá-nsiâyà; cuisì yùhù, ndisa, ináhî-yà. Te nú ni cachí có-ínahî-yà, dandu cunduu stnáì tè-tñùhù nahi mii-nsiá. Doco yùhù, ináhî mii-yá, te chívàhi ñà-nduá cachí-yà.

⁵⁶ Xì-ndà Abraham mà, nì cudii ini-nè ñà-nìhítàhvì-né cuni-nè tiempu (quesà ñuhiví yohó). Ñàyùcànduá, contentu nì ndòo-ne na ní cuu ndisa ñà-jaàn.

⁵⁷ Dandu nì cachi nèhivì mà xì-yá:

—¡Mii-ní, ni có-xìcà-ní ùi dico xìn cuià, te ináhá-nì Abraham cahan-ní!

⁵⁸ Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Cunaha-nsiá, tàyóo Abraham, doco yùhù sà-ìé`.

⁵⁹ Ñàyùcànduá nì dàtàcá nècuàchì mà yùù cuàhàn-nè cahni-néyà nì cùí, doco nì quee dèhé-yà veheñùhu ma nì chindaà-yà mahi-né cuàhàn-yà.

9

Nansa nì dàndúvaha Jesús iin nècuàchì cuaá dècuèndè quivì nì cacu-ne

¹ Dandu nì yàha Jesús chicá nuù-xí, te nì xini-yà yucán íá iin nècuàchì cuaá, dècuèndè nì cacu-ne cuaá-nè.

² Te nì xicàn tñùhù nècuàchì dacuahá-yá nuù-yá, cachí-nè:

—Maestro, ¿ana cuàchi-xi nduá, te cuaá nècuàchì yohó nì cacu-ne? ¿A yuadíhí-nè íá cuàchi-xi, ò mii-né?

³ Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Ni còò cuàchi nì quidá nècuàchì yohó, ni stná yuadíhí-nè. Cunaha-nsiá, sàhà-ñá ni sàà nèhivì cundaà ini-nè ñà-ndiaha guá quidá Dios, ñàyùcànduá nì cuu xi nècuàchì yohó ducán.

⁴ Yùhù, na íá va quivì, icúmí quide obra ndiaha nì sàcùnahí nuù mii-yá ana nì techuun-xí vaxi; vachi (vaxi iin tiempu ùhì) nàcuìn tñùù, dandu mà cúí gá quida ni-iin nèhivì chuun xi mii-yá.

⁵ Yùhù, na íá ve ñuhiví yohó, chuun xi nduá datnúi sàxìnítñùnì nèhivì.

⁶ Dandu nì nsihi nì cachi-yà ducán, nì dàcòyo-ya tèdii-yà ñuhù, te nì quidavàha-ya iyuhu ndèhì nì dàcánúú-yà nuù nècuàchì cuaá mà.

⁷ Te nì cachi-yà xì-né:

—Vichi cuahán-nì quisi-ní ndé ñuhú tècuí pila nani Siloé.

Pues cunaha-nsiá, quivì Siloé mà cuní cachá` dàhàn ñuu yucán ñà-sàni techuún nèhivì-ndó. Ñàyùcànduá, nì sàhàn tiàa ma nì quisi-ne, te na mándixi-ne sàtúínúù-né.

⁸ Dandu nsidaa nècuàchì ndoó yatni ndé íá-nè, xì stná dava ga nècuàchì ináhá xí-nè antes cuaá-nè, nì cachi-nè:

—¿Amádi nècuàchì tiàa jaàn nduú ana nìsa ìa xicàn xì caridad?

⁹ Te dava-ne, cachí-nè:

—Divi nduú-né.

Te dava ga-nè, cachí-nè:

—Còó, cuisì na indéhe nècuàchì cuaá mà, ducán indéhe stná nècuàchì yohó. Doco nècuàchì nì sanduu nècuàchì cuaá mà, nì cachi-nè:

—Divi nduí.

¹⁰ Dandu nì cacachi nècuàchì yucán xì nècuàchìmà:

—¿Nansa nì cuu nì natùinuù-ní?

¹¹ Te nì cachi nècuàchìmà:

—Iin tiàa nani Jesús, nì quidavàha-ne iyuhu ndèhì nì dàcánúú-né nùí, te nì cachi-nè xì: “Cuahán-ní ndè pila Siloé, te quisi-ní”. Ñàyùcàndúá, ducán nì guide, te nì natùinuí.

¹² Dandu nì cachi nèhivì mà xì-né:

—Pues vichi, ¿índù íá tiàa ma?

Te nì cachi nècuàchìmà:

—Cò-cùndáà inì.

¹³ Dandu nèhivì yucán, ndacá-né nècuàchìmà cuàhàn nùù nècuàchì fariseu.

¹⁴ Vàchi cunaha-nsiá, quivì descansu nduá na ní quidavàha Jesús ndèhì nì dānátùì-ya nùù nècuàchìmà.

¹⁵ Ñàyùcàndúá, nì xicàn tnùhù stná nècuàchì fariseu nùù nècuàchìmà nansa nì cuu nì natùinuù-né. Dandu nì cachi-nè:

—Nì quidavàha nècuàchìmà ndèhì, te nì dàcánúú-nè nùí; dandu nì sàhìn nì quisi, te vichi duha nì natùinuí.

¹⁶ Dandu dava nècuàchì fariseu mà, nì cacachi-nè:

—Tiàa nì quida ducan xi nècuàchì yohó, có-íá-nè ladu xi Dios, vàchi có-chívàha-ne quivì descansu.

Doco dava ga nècuàchìmà, nì cacachi-nè:

—Còó, vàchi nú nècuàchì cuàchi ni cùndúú nècuàchìmà, dandu mà cúí quida-ne iin milagru nahi ñà-yòhó.

Ñàyùcàndúá, nì tàhndè dava nècuàchì fariseu mà.

¹⁷ Dandu nì cachi tu-ne xì tiàa nì sanduu nècuàchì cuaá mà:

—Te mii-ní tu, ¿nansa cachí-ní sàhà nècuàchìmà ñà-sàni dānátùì-ne nùù-ní?

Dandu nì cachi nècuàchìmà:

—Iin profeta cāhàn cuenta xi Dios nduú-né.

¹⁸ Doco nècuàchì xídandacú nùù tè-raza Judea, cóni xíníndísá-né ñà-cuáá ndisa nècuàchìmà na ní cacu-ne. Ñàyùcàndúá, nì cana-ne yuadíhí nècuàchìmà,

¹⁹ te nì xicàn tnùhù-né nùù nècuàchì sahnúma, cachí-nè:

—¿A dèhe-nsia nduú nècuàchì yohó, te a ndísá cuaá-nè na ní cacu-ne, cachí-nsiá? Te nú ducán, ¿nansa nì cuu nì natùinuù-né vichi?

²⁰ Dandu nì cachi yuadíhí nècuàchìmà:

—Ináhá-nsí dèhe-nsi nduú tè-yòhó, te ñà-ndáà nduá cuaá-te na ní cacu-tè.

²¹ Doco có-cùndáà ini-nsi nansa nì cuu nì natùinuù-té, ni có-ináhá stná-nsi ana nduú nècuàchì nì dāndúvāha xi-té. Cunaha-nsiá, tè-sāhnú sādúú-te; nùù mii-té ndàcātnùhù-nsiá. Vātùni nacani-tè nansa nì cuu xi-té.

²² Ñà-jaàn nduá nì cachi yuadíhí nècuàchìmà, vàchi yúhî-nè nècuàchì dava ga raza-nè Judea, vàchi sàni ndatnuhu váha nècuàchì (dandacú) sàhà nsidaa ana cachi vate sàhà Jesús ñà-ndúú-yá Cristu (nì quixi nùù Dios); te vichi sàni tavà-né orden ñà-mà cóó gá permisú cùhùn nècuàchìmà veheñùhu.

²³ Ñàyùcàndúá, nì cachi yuadíhí tiàa ma ñà-sāsāhnú dèhe-nemà, chicá vàha ndàcātnùhù xì nùù mii-né.

²⁴ Daaní, nì cana tu nècuàchì dandacu-ma tiàa nì nduvàha ma ñà-tnàtuu-ne, te nì cachi-nè xì nècuàchìmà:

—Tavà-ní tnùñuhu xí Dios; vàchi nsiùhù, ináhá-nsí nècuàchì cuàchi nduú nècuàchì nì cāhàn xì-ní.

²⁵ Dandu nì cachi tiàa ma xi nsidaa-né:

—Yùhù, có-cùndáà inì, a nècuàchì cuàchi nduú-né, á coó. Cuisì imindaa iñàha ináhî: divi ñà-antes nîsa ìa cuaá dahuin, doco vichi sàni natùinuí.

²⁶ Dandu nì cachi nècuàchìmà:

—¿Nansa nì quida-ne xì-ní? ¿Ndíà nduá nì quida-ne, te nì nanihì-ní vista xi-ní?

²⁷ Dandu nì cachi tiàa ma xi-né:

—Pues sàni cachì xì-nsiá nsidaámà, te có-xiníndísâ-nsiá. ¿Índù chuun cuní-nsià nacani guè xì-nsiá ingà tu? ¿A cuní stná-nsià yàha-nsia ladu xi Jesús?

²⁸ Dandu nì quesaha nècuàchìmà cánahá-nè, cachí-nè:

—Mii-ní, ladu xi nècuàchìmà iá-nî, doco nsiùhù, ladu xi (xì-ndà) Moisés iá-nsì.

²⁹ Ináhá-nsî nì càhàn Dios xì Moisés, doco nècuàchì jaàn, ni có-ínáhá-nsî índù ladu nì quixi-ne.

³⁰ Dandu nì cachi tiàa ma xi nsidaa-né:

—Pues ndiaha máni nduájàn. Ni có-ínáhá-ndá índù nì quixi-ne, doco sàni dándúvaha-ne nduchínúí.

³¹ Pues ináhá-ndá ñà-có-íníní Dios na xícàn tàhvì iin nèhivì có-quidá víi. Doco nú nihnú vaha ini-ndáyá, te quida-nda ñà-ndùá cachí-yà, dandu quihín casu-yà na xícàn tàhvì-ndà nùù-yá.

³² Te nì dècuèndè sàhana có-xinítnùhu-nda coo ana danátùì xi nùù iin nèhivì cuaá dècuèndè quivì nì cacu-ne.

³³ Ñàyùcàndúá, sàni cundaà inì, ladu xi Dios iá Jesús, vachi nú coó, mà cúí quida-ya ni-iin milagru.

³⁴ Dandu nì cachi nsidaa nècuàchìmà xì tiàa ma:

—Mii-ní, dècuèndè nì quesà-ní ñuhiví sà-íá cuàhà cuàchi-ní, te ¿a tuxí inì-ní cuàhàn-ní chinahà-ní nsiùhù?

Ducán nì cachí-nè, te nì taxi-né nècuàchìmà tùvèhé.

³⁵ Dandu nì xinitnùhu Jesús nansa nì cuu xi nècuàchìmà ñà-nì taxi-ñánê. Ñàyùcàndúá, na ní ndacùhun stnahá-yá xì-né, nì cachi-yà xì-né:

—¿A xiníndísá-nî mii-yá ana nduú Dèhemanì Dios?

³⁶ Dandu nì cachi nècuàchìmà xì-yá:

—Señor, cachí-ní xí ana nduú-yá, dandu cunindisé.

³⁷ Te nì cachi Jesús xì-né:

—Sàni xinì-ní mii-yá, vachi divi nduú yùhù ana càhàn xì-ní vichi.

³⁸ Dandu nì cachi tiàa ma:

—Yùhù xiníndísê, Señor mío.

Te nì cahvi-néyà.

³⁹ Dandu nì cachi-yà:

—¿Índù chuun nì quesà ñuhiví yohó? Divi sàhà-ñá cunahà claru ana quidá víi ndisa; dandu nèhivì cuaá ini anima-xi, vátùni nìhì-né (cundaà ini-nè, na ian nì) natùinuè-né. Doco nèhivì tuxí inì-xì sàcùndáà vaha inì-xi, mii-né nduú ana icúmí cuaá anima-xi, (mà cùndáà gà ini-nè) —nì cachi-yà.

⁴⁰ Doco dava nècuàchì fariseu cutnáhâ xí-yâ yucán, nì inini-ne ñà-ndùá nì cachi-yà, te nì cacachi-nè xì-yá:

—Te nsiùhù tu, ¿a cuaá stná ini anima-nsì cahan-ní?

⁴¹ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Nú sàni nacuni-nsià cuaá ini anima-nsià nì cúí, dandu mà cóó gà cuàchi-nsia; doco vichi cachí-nsià (ñà-cùndáà vaha ini-nsià), te claru ináhá-nsiâ nsidaa iñàha. Ñàyùcàndúá, iá ìì cuàchi-nsia.

10

Nansa nì nacani Jesús iin ejemplu sàhà rii

¹ Palabra ndàcuisi nduá yohó: nú quíhvi dèhé nèhivì ìcà corra ndé có-nduú yehè, dandu ináhá-ndá nècuàchì vaxi quidacuihna xi rii xi-ndà nduú-né.

² Doco nècuàchì quíhvi yehè corra, còó, nècuàchì diríi-xí nduú-né.

³ Te iá stná peón xi-ne ndiaá xi yehè mà. Te cuisì nùù nècuàchì diríi-xí nacúná-te. Te na cáhàn nècuàchì mà xi rii xí-né, nacúnì-siné. Te caná-nèsi quivì iin iin-sì, dandu queé-si xi-né.

⁴⁻⁵ Te na tavá-nèsi ducán, dandu sácòdònùù-né nùù-sí cuàhàn-nè; te vivíi-ni xínchicùn-siné, vachi ináhá-sí tàchì stohò-si. Doco inga nèhivì tùcù, còó, mà cúnchicùn-siné. Xinúdèhé-si nùù-né, vachi có-nacúnì-si tàchì nèhivì tùcù.

⁶ Ñà-jaàn nduú iin ejemplu nì nacani Jesús xi nèhivì yucán, doco cóni cúndáà ini-nè ndiá nduá cuní cachàmà.

Pastor ndiaha nduú Jesús

⁷ Dandu nì càhàn tu Jesús xi nèhivì yucán, cachí-yà:

—Palabra ndàcuisi nduá yohó: na iin yehè ndé quíhvi rii, ducán nduú yùhù.

⁸ Nsidaa ana nì quixi antes, tècuìhnà xínduu-tè, te cutu cuní-te quidacuihna-té rii xí. Doco nèhivì nduú nahi rii xí, cóni ndúlócò-nè.

⁹ Te (nacua nì cachì) ñà-nahi yehè nduí, ñàyùcànduá, sàhà yùhù vátùni quíhvi nèhivì, te nihì-né salvación xi-ne, dandu después cucumi-né vida ndiaha xí-né, na iin rii sàhàn ndé iá cuàhà pastu, dandu màndixi tu-sì corra-si.

¹⁰ 'Iin tècuìhnà, cutu quixí-te ñà-quidacuihna-té ñà-nduá icúmí-ndá, te ò cahni-téndò, te ò quida quini-tè xi-ndà. Doco yùhù, còó, sàhà ñà-cui nihitáhvi nèhivì cutiacu ndiaha-né nicanicuàhàn, ñàyùcànduá nì quesai (ñuhiví yohó).

¹¹ Yùhù nduú ndise pastor vaha. Te sáhi vida xi sàhà-ñá nihì nèhivì nduú nahi rii xí cutiacu-nè.

¹² Doco dava tè-ndiáá xi rii, peón-ni nduú-te, te mà úhì nacoò-tèsí, vachi có-nduú ndisa-tè pastor xi-sì; có-nduú-te meru stohò-si. Ñàyùcànduá nú nì xinì-te vaxi nsivòhú, dandu nacóó nihni-tèsí, te xinúdèhé-te; dandu tnií quisì mà-sí, te xítia nihni nsihi-sì.

¹³ Te ¿índù chuun xinúdèhé tèmà? Pues divi sàhà-ñá nduú-te peón-ni, te có-ndúlócò-te sàhà-sí.

¹⁴ 'Doco yùhù, pastor vaha ndisa nduí, te ináhá vahi nèhivì xí. Te mii-né, ináhá stná-nè yùhù.

¹⁵ Na ináhá Yuamání yùhù, ducán ináhá stnáì mii-yá. Te yùhù, vida xi sáhi sàhà-ñá càcu nèhivì xí, vachi nahi rii xí xínduu-ne.

¹⁶ Te ndoó gá más nèhivì nduú nahi rii xí. Te mate diín xaan ndoó-né vichi, doco icúmí cùhìn cundaqui-nè ndixi; dandu cunchicùn-nè yùhù, te iin-ni nacuatnahá-né xi nsidaa gá ana nduú rii xí; te mindaa yùhù cundiaì-nè.

¹⁷ 'Yùhù icúmí cuàhi vida xi, te nú sàni nsihi nì cuu ducán, dandu icúmí naquihin tuià. Sahájàn cuú ini Yuamání sàhí.

¹⁸ Cunaha-nsiá, còó ni-iin cui quindiaa xi vida xi. Voluntad xi mií cuàhià. Vátùni cuàhià, te vátùni danátiácúì mií, vachi ducán nì nihitáhvi nùù Yuamání; divi ducán nì cachí-yà xí —nì cachì Jesús.

¹⁹ Daaní, nècuàchì ladu Judea mà, nì tàhndè dava-ne sàhà ñà-nduá nì cachí-yà.

²⁰ Cuàhà-né nì (cahíhì ini-nèyà), cachí-nè:

—Iin ñà-malu inácaá ini tè-jaàn. Tè-loco nduú-te. ¿Índù chuun ndulócò-nsià sàhà-té?

²¹ Doco dava ga-nè nì cachí-nè:

—Còó, màdì iin nècuàchì inácaá ñà-malu nduú nècuàchì cáhàn ducán. ¿A tuxí ini-nsià cui dandúvaha ñà-malu iin nècuàchì cuaá?

Nansa nì cuni tu nècuàchì raza Judea cahni-né Jesús

22-23 Daaní, nì sàà quivì nducahnú ñà-nì xìnu veheñùhu cahnú. Tiempu vixin nì sandua, te iá tu Jesús ñuu Jerusalén, xicánúú-yá patiu veheñùhu ma ndé nani Portal de Salomón.

24 Te yucán nì sàà stná itnii nècuàchì raza-yà Judea, cachí-nè xì-yá:

—¿Nadaa ga tiempu cuàhàn-ní chidèhé gà-ní ana nduu-ní? Nú ndisa mii-yá nani Cristu nduu-ní, cachi ndàà-ní xì-nsí.

25 Dandu nì cachi Jesús:

—Sàni cachi xì-nsiá, doco có-xiníndísâ-nsiá. Nì ndacùcahín quivì Yuamání, te nì quide cuàhà milagru. Xì ñà-jaàn vátùni cundaà ini-nsià ana divi nduí.

26 Doco mii-nsiá, có-xiníndísâ-nsiá, vàchi có-nduú-nsiá ana nduú riì xí, nacua nì cachi xì-nsiá.

27 Vàchi nèhivì nduú nahi riì xí, iníní-né na cáhìn xì-né. Te ináhî-nè, te nchícùn-nè yùhù.

28 Te sáhi-nè vida ndiaha nicanicuahàn, te mà nunca sàà ndañuhu an-ima-nè, nì còò iin tavà xì-né nùù ndahí.

29 Vàchi nùù Yuamání nì nihí nèhivì nduú nahi riì xí, te còò cá ana chicá fuerte nùù mii-yá; còò iin cui dandáñuhú-xí-né nùù ndahà-yá.

30 Te yùhù xì Yuamání, iin-ni xínduu-nsi —nì cachi Jesús.

31 Ñàyùcàndùá, nècuàchì raza-yà yucán, nì dàtàcá tu-ne yùù ñà-caniyuu-neyà, te cahni-neyà.

32 Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Cuàhà gá obra vaha sàni quide nì xini-nsià. Te nsidaa obra mà nduá nì nihítahví nùù Yuamání. Pues ¿índù obra xi (có-ndiàá), te sàhámà cuní-nsià cahni-nsiá yùhù?

33 Dandu nì cachi nècuàchì mà xì-yá:

—Còò, màdì sàhà ñà-nì quidà-ní obra cuní-nsi cahni-nsi mii-ní; còò. Sàhà ñà-nì cachi-ní iin cuàchi, ñàyùcàndùá ndiá ìcà-nsi caniyuu-nsi mii-ní, vàchi cuní-ní ndudava-ní xì Dios, te nèhivì ùún nduu-ní.

34 Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Pues, ¿nansa divi cachí nùù tutu nduú ley xi-nsia? Dohó cachá: “Nahi dios xínduu-nsia, cachí”.

35 Pues, ducán cachá sàhà nèhivì sàhana ma, mate cuisì nèhivì ùún nì inini razón xi Dios nduú-né, doco nahi dios nduú-né, cachá, te ináhà-ndá, siempre ñà-ndá cuisì nduá cachí tutu ì.

36 Doco yùhù, mate ní nihí iin chuun ì nùù Yuamání, te nì techuún-yá yùhù nì quesai ñuhiví yohó, doco cachí-nsià iin cuàchi nduá ñà-càchí nduí Dèhemani-yá.

37 Cuisì cundehè-nsiá obra quidé, te nú có-nduá nahi obra quidá stná Yuamání, dandu màsà cúníndísâ-nsiá yùhù.

38 Doco nú dava-ni iá obra quidé xì obra quidá stná mii-yá, dandu xiñuhu cunindisá-nsiá. Te mate có-xiníndísâ-nsiá yùhù, doco siquiera cunindisá-nsiá milagru quidé, dandu vátùni sàà-nsià cundaà ini-nsià, te cunindisá stná-nsià ñuhú saín vida xi Yuamání anímè, te ñuhú saín stná vida xi yùhù ini mii-yá —nì cachi Jesús.

39 Dandu nsidaa nècuàchì yucán, tucutu nì cuni-nè tnii-neyà, doco nì càcu-ya nùù-né.

40 Daaní, inga xichi cuàhàn-yà inga ladu yùte Jordán ndè lugar ndé nì saquida ì Juan (Bautista) nèhivì. Te nì cuee chíi-yá yucán.

41 Ñàyùcàndùá, cuàhà nèhivì nì casaà stná nùù-yá yucán, vàchi dohó cachí-nè:

—Còò milagru nìsá quídá Juan (Bautista), doco nsidaa ñà-nduá nì cachtìnhu-ne sàhà Jesús, divi ñà-ndàà nduá, (sàni xini-nsi) —nì cachi nècuàchìmà.

⁴² Te tiempu iá-yà lugar yucán nì xinindisá cuàhà nèhivì mii-yá.

11

Nansa nì xihì Lázaro, te nì natiacu-nè

¹⁻² Daaní, después nì quicuehè iin nècuàchì ñuu tii Betania nani Lázaro. Te divi ñuu yucán ndoó stná ùi cùha-ne, iin-ne nani María, te inga-nè nani Marta. Te María mà nduú nècuàchì (nì sàà nùù Jesús después), te nì dàcùchì-né tàtnà tnàmì sàhà-yá, dandu nì nsida ìchì-nèà xì idìdìni-né.

³ Pues divi cùha Lázaro mà nduú ana nì catechuún iin razón nùù Jesús, cachì-nè xì-yá:

—Stoho-nsi Señor, cuhí vàha nècuàchì màni guá nùù-ní.

⁴ Ñàyùcànduá, (nì sàà razón mà ndé iá-yà); doco na ní tiacu-yà palabra mà, dandu nì cachi-yà:

—Cuèhè jaàn, có-nduá cuèhè ñà-cui-ndà, cuisì iin cuèhè ñà-naquimani cuàhà-ndà Dios nduá, te quee cuàhà stná tnùñuhu xì Dèhemanì-yá —nì cachi-yà.

⁵ Cunaha-nsiá, màni cuàhà Marta xì cùhì-nè xì cùha-ne nùù-yá.

⁶ Doco na ní xinitnhu-ya cuhí nècuàchìmà, nì cuee chii gá-yà ùi quivì lugar yucán.

⁷ Dandu nì cachi-yà xì nècuàchì dacuahá-yá:

—Vichi cùhùn tu-nda ladu Judea.

⁸ Te nì cacachi nècuàchìmà xì-yá:

—Maestro, ¿a cuní tu-ní cùhùn-ní yucán? vàchi nècuàchì ladu mà, cuàhàn-nè cahni-né mii-ní xì yùù nì cùì, te tàyàha cuàhà quivì.

⁹ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Ùxin ùi hora nchii orá nùù-ndà, ñàyùcànduá mà ùhì cacanu-nda ndui, te mà cáquihì sàhà-ndà, vàchi tnùù nùù-ndà ñuhivì yohó. Te ducán iá stná xì nsidaa ana datnùù ndiaha (Dios) anima-xi, (mà yúhì-nè).

¹⁰ Doco tucu iá nú xica-nda ñuu, mà ùhì nàcasàn-ndà. Te divi ducán iá stná xì nèhivì có-dàtnùù Dios ini anima-xi.

¹¹ Na ní nsihì nì cachi-yà ducán, dandu nì cachi gà-yà xì-né:

—Quídi amigo xi-nda Lázaro. Ñàyùcànduá, cùhìn dansícuìhnu inì-nè.

¹² Dandu nì cachi nècuàchì dacuahá-yá:

—Vàtùni Stoho-ndà Señor, vàchi nú quídi uun-ne vichi, ádi vátùni nduvàha-ne.

¹³ Ducán nì cachi-nè, vàchi tuxí ini-nè cáhàn-yà sàhà ñà-quídi-ndà na quetátú-ndà; doco còò, sàhà ñà-xihì-ndà cáhàn-yà.

¹⁴ Ñàyùcànduá, chicá claru nì cáhàn-yà xì-né, cachì-yà:

—Cunaha-nsiá, sàni xihì Lázaro.

¹⁵ Te mate có-ìé` xì-né (na ní xihì-nè), doco vátùni, vàchi chindeámà ñà-sàà-nsiá cunindisá ndisa-nsia. Pues vichi cùhùn-ndà ndé iá nsì ma —nì cachi-yà.

¹⁶ Te yucán iá stná iin nècuàchì dacuahá-yà nani Tomás. Cuatí cachì nèhivì xì-né. Te vichi nì cachi-nè xì nsidaa gá compañeru-nè:

—Cùhùn stná-ndà xì-yá, te cui-ndà.

¹⁷ Daaní, (nì quihin nsidaa-né ichì cuàhàn-nè xì-yá), te nì sàà-nè ñuu tii Betania ndé iá nsì ma, te nì xinitnhu-ya sàcuàhàn-ndà cùmì quivì inácaá-ndà cueva ndé índùxin-nda.

18 Cunaha-nsiá, yatni iá stná ñuu cahnú Jerusalén ndé nduú ñuu tii ma, nahi dava hora caca-nda,

19 (te yucán ndoó cuáhà) nècuàchì raza Judea. Ñàyùcànduá, nì casaà stná cuáhà nècuàchìmà ndé iá Marta xì María, cuní-nè nacuahandee ini-nè nècuàchìmà sàhà nsi-cùha-ne.

20 Daaní, na ní xinitnùhu Marta sàni quesaa Jesús, dandu cuàhàn-nè nàchicùn-nèyà. Doco María, nì ndòo-ne vehe.

21 Te na ní sàà Marta ndé iín-yá, dandu nì cachi-nè xì-yá:

—Señor mío, nú ni ía-ní yohó nì cùí, dandu mà cúí cùhe.

22 Doco yùhù ináhî, nsidaa ñà-nduá ni cácan tàhvì-ní nùù Dios vichi, seguru cuàhatahvì-yá mii-ní.

23 Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Ícúmí cùha-ní natiacu-nè.

24 Dandu nì cachi Marta xì-yá:

—Yùhù ináhî, icúmí-nè natiacu-nè na sàà xínu tiempu, te natiacu nsidaa nèhivì.

25 Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Yùhù nduú ana danatíacú xì nèhivì, te sàhatahvì stnáì vida ndiaha. Ana càhvì xí, mate sàni xihì-nè, doco icúmí-nè natiacu-nè.

26 Te nsidaa ana itiacú, te xiníndísâ-né yùhù, mà nunca sàà-nè cui ndisa-ne. ¿A xiníndísâ-ní ñà-jaàn?

27 Dandu nì cachi-nè xì-yá:

—Jaan, Señor mío; yùhù xiníndísê ñà-mii-ní nduu-ní Cristu Dèhemanì Dios, te ndé inga ñuhivì nì quee-ní nì quesaa-ní.

28 Ducán nì cachi-nè, dandu mànuhù-né vehe-ne, te nì cana dèhé-nè cùhì-nè, cachí-nè xì nècuàchìmà:

—Sàni quesaa maestru Jesús, te caná-yá mii-ní.

29 Ñàyùcànduá, na ní tiacu María ñà-jaàn, dandu luegu nì ndacuiin-nè cuàhàn-nè ndé iá-yà,

30 vachi tàñáha ga sàà-yà meru ini ñuu mà, iá va-ya ndé nì ndacùhun tnahá-yá xì Marta.

31 Daaní, nècuàchì raza Judea ndoó nacuahandee xi ini María vehe-ne, nì xini-nè na ní ndacuiin yàchì nècuàchìmà cuàhàn-nè, ñàyùcànduá, nì tenchicùn stná-nè cuàhàn-nè, cachí-nè:

—Ádi cuàhàn nècuàchì jaàn ndé índùxin nsì ñà-coo-ne cuacu-ne.

32 Dandu nì sàà María ndé iá Jesús. Te nì sàcuìn sísì-né nùù-yá, cachí-nè:

—Señor mío, nú ni ía-ní yohó nì cùí, dandu mà cúí cùhe.

33 Daaní, na ní xini Jesús sacú María, te sacú stná nèhivì cutnàhâ xí-nè, dandu nì sàcan fuerte ini-yà, te nì cutàsi ini-yà.

34 Dandu nì cachi-yà xì nèhivì yucán:

—¿Índù índùxin nsì?

Te nì cachi-nè xì-yá:

—Cùhùn-ndà cundehè-ní, Stoho-nsì Señor.

35 Dandu nì sacú stná-yà.

36 Te sàháyùcànduá nì cacachi nècuàchì raza-yà (nì quixi Jerusalén):

—Cundehè-nsiá na cuahà guá cuú ini-yà sàhà nsì ma.

37 Doco dava nèhivì yucán, nì (xitnùhu-ne), cachí-nè:

—Dècuèndè iin nècuàchì cuaá nì dànatùì Jesús yohó nùù-xí. ¿Índù chuun mànicúì dandúvaha-ne nècuàchì nsì yohó sàhà ñà-màsà cúí-nè nì cùí? —nì cachi-nè.

³⁸ Daaní, cuàhàn-yà xì-né te nì sàà nsidaa-né dècuèndè ndé índùxin nsii ma. Cueva nduá, te ndiadí iin cavà cahnú yehá. Te mii-yá, sácàn ndee ini-yà nì sàà-yà.

³⁹ Dandu nì cachi-yà xì nèhivì yucán:

—Dità-nsià cavà jaàn.

Doco nì càhàn Marta, cùha nsì-Lázaro, cachí-nè:

—Señor mío, sàcuàhàn-ndà cùmì quivì vichi; ádi sàsàhán quini nsii jaàn.

⁴⁰ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Sànì cachì xì-ní cuisì xiñuhu cunindisá vaha-ní, dandu cunì-ní ñà-ndiaha guá quidá Dios.

⁴¹ Ñàyùcànduá, nì ditá nèhivì mà cavà ndiadí yehè cueva mà. Dandu nì ndacoto ndiaá-yà dìquì-xí, te nì cachi-yà:

—Ansivéhé-ní, Yuamání, vachi nì inini-ní ñà-nduá nì xicàn tàhví nù-ní.

⁴² Te ináhí, ducani iníní-ní yùhù na xicàn tàhví nù-ní, doco ducán cachí xì-ní vichi sàhà-ñá nì cúníní nèhivì itá yohó, te cunindisá-né mii-ní ñà-nduú-ní ana nì techuun-xí vaxi

⁴³ —nì cachi-yà.

Dandu nì ndàhì ndee-yá, cachí-yà:

—¡Lázaro! ¡Quee-ní, nahà-ní!

⁴⁴ Dandu nì natiacu nècuàchì nsii ma nì quee-ne cueva, idáducún ñi-né sìcoto. Te nuhní stná ndahàsàhà-né, te nù-né, idàhvi stná iin sìcoto. Dandu nì dándacú-yá nù nèhivì itá yucán, cachí-yà:

—Nacanì-nsiànè, te nì cacá-né —nì cachi-yà.

Nansa nì ndatnuhu tnahá nèhivì ñà-tnii-ne Jesús, te cahni-néyà

⁴⁵ Ñàyùcànduá, cuàhà nècuàchì raza Judea yucán, nì xinindisá stná-nèyà na ní xini-nè nansa nì quida-ya. Divi nèhivì nì sàhàn vehe María nàcòtò xì nècuàchì mà xínduu-ne.

⁴⁶ Doco dava ga nèhivì yucán, mànuhù-né, te nì cachitnùhu-ne xì nècuàchì fariseu nansa nì quida-ya.

⁴⁷ Ñàyùcànduá, nì nataca nècuàchì mà xì dùtù xícusahnú, te nì ndatnuhu tnahá-né, cachí-nè:

—¿Ndíà quida-nda? vachi cuàhà gá milagru quidá Jesús.

⁴⁸ Te nú nì nácóo uun-ndané, dandu icúmí nsidaa nèhivì cunindisá-né nècuàchì mà. Te nú ducán, dandu caquixi tè-romanu, dacaá-te veheñùhu xi-nda, te dandutu stná-te nsidaa-nda ñuu-ndà yohó —nì cachi-nè.

⁴⁹ Dandu nì càhàn iin tiàa nani Caifás, divi nècuàchì nduú dùtù cusáhnù cuìà yucán. Te dohó nì cachi-nè:

—Mii-nsiá, có-cùndàà ini-nsià.

⁵⁰ Có-sànìhì inì-nsià ñà-nù ndohó chicá vaha quea nú ni cuí imindaa nèhivì sàhà ñuu-ndà yohó, te màdiá ndañuhu nsidaa-nda —nì cachi-nè.

⁵¹ Doco Caifás mà, màdi inì-ni mii-né nì chitnùnì ini-nè cachi-nè ducán; còo, vachi sàhà-ñá nduú-né dùtù cusáhnù cuìà yucán, ñàyùcànduá Dios nì dàchitnùnì ini-yànè cachi-nè ducán sàhà Jesús ñà-icúmí-yà cui-yà sàhà nèhivì ñuu-yà.

⁵² Te màdi cuisì sàhà nèhivì ñuu-yà. Còo, vachi icúmí stná-yà cundaca-ya nsidaa nèhivì nduú dèhe ndisa Dios, te danátacá-yànè ñà-cundoo-ne iin-ni cahnú-ní, mate vichi xíndoo-ne inicutu ñuhivì.

⁵³ Cunaha-nsiá, ndè quivì yucán nì quesaha tè-xídandacú ñuu mà ndatnuhu stnahá-te nansa quida-tè ñà-cahni-téyâ.

⁵⁴ Ñàyùcànduá, cóni xícanuu vate gá-yà mahì nèhivì raza-yà yucán, còo. Nì quee-ya cuàhàn-yà inga ñuu nani Efraín, iin ñuu indúhu yatni ndé nduú puru yucù. Te yucán nì à chii-yá xì nècuàchì dacuahá-yá.

⁵⁵ Daaní, quivì yucán sà-itúú nacava iin vicò nani vicò pascua, nduámà iin vicò siempre nsidácáhnû nècuàchì raza Judea yucán. Ñàyùcànduá, cuàhà nèhivì nì quee ñuu cuati vaxi ñuu Jerusalén sàhà ñà-nduhì-né antes sàà vicò mà.

⁵⁶ Te itá nècuàchì mà veheñùhu cahnú ndatnúhú-nê, ndácàtnùhù stnahá-né nù-né a quixi stná Jesús vicò mà, á coó, cachí-nè iin-ne xì inga-nè:

—¿Nansa tuxí inì-nsia? ¿A quixi-ne, á coó? Ádi mà quíxí-né cahan-nsí.

⁵⁷ Cunaha-nsiá, sàni quee iin orden nù dùtù xícusahnú, xì nù nècuàchì fariseu, cachí-nè xì nsidaa nèhivì ñà-ícúmí-nê cachitnúhu-ne índù iá-yà, nú ináhá-nê, sàhà-ñá cùhùn nècuàchì mà tnii-neyà.

12

Nansa nì quida iin nècuàchì ñahà, nì dácùchí-né sàhà Jesús xì tàtnà tnàmì

¹ Daaní, cumáni gá ñù quivì cunduu vicò pascua, dandu nì sàà Jesús ñuu tii Betania, divi ñuu ndé iá nècuàchì nì dãnátíacú-yà nani Lázaro.

² Te ñuu mà nì quida stná nèhivì iin vicò tii sàhà-ñá cundoo-ne cuxi-ne xì-yá. Te vicò mà nì chindee stná Marta, nì quida-ne chuun yuhùnùhú. Te iá stná Lázaro yucán mahì nèhivì cutnáhâ xì-yâ xixí-yá.

³ Daaní, nì sàà stná María yucán, nihí-né dava litro ñà-tnami nani nardo, finu cuàhà-té, te yàhvi gà-te. Te nì dácùchí-nète sàhà-yá, dandu ni nacuaaha-nète xì ididíni-né. Te inicutu vehe nì nacutu dico tnami-té.

⁴ Doco yucán iá stná iin nècuàchì dacuahá-yà nani Judas Iscariote, divi dèhe Simón, te nduú stná-nè tiáa icúmí dicò xì-yá después. Te dohó nì cachi-nè:

⁵ —¿Índù chuun cóni cùyàhvi ñà-tnami jaàn chicá vaha ni cuí? Vàchi vátùnì tui ùni cientu dihùn plata sàhà ñà-jaàn, te dasàn-ndañá nù nècuàchì ndahví.

⁶ Ducán nì cachi nècuàchì mà, doco màdi ndisa nècuàchì ndahví cuhí ini-nè; (mii-né cuhí ini-nè), vachi iin nècuàchì cuìhnà nduú-né. Te ndahà-né iá itni dihùn xì nsidaa nècuàchì mà, te tùha stná-nè cuida cuìhna-né dihùn ñuhuma.

⁷ Ñàyùcànduá, nì cachi Jesús xì-né:

—Nacoo-ní nècuàchì ñahà yohó, vachi sàhà-ñá sà-itúú quivì cundùxin, ñàyùcànduá nì chivàha-ne ñà-tnami yohó, te vichi nì xichuún-nèa.

⁸ Nècuàchì ndahví, nicanicuaàn ndoó-né yohó, doco yùhù, còó, sacù-ni quivì ié` xì-nsiá —nì cachi-yà.

Nansa nì ndatnuhu tnahá nèhivì ñà-cahni stná-nè Lázaro

⁹ Daaní, cuàhà gá stná nècuàchì raza Judea, nì sàà stná-nè ñuu tii Betania mà na ní xinitnúhu-ne yucán iá-yà. Doco màdi cuisì mii-yá cuní-nè cundehè-né, còó. Stná Lázaro cuní-nè cundehè-né, vachi sàni natiacu nècuàchì mà.

¹⁰ Ñàyùcànduá, dècuèndè stná nècuàchì mà cuní stná dùtù xícusahnú cahni-né, te sàhà mà nì quesaha-né ndatnúhú tnahá-né (nansa quida-ne).

¹¹ Vachi sàhà Lázaro cuàhà nèhivì ladu Judea mà cuní-nè yàha-ne ladu xì Jesús ñà-cunindisá stná-nèyà.

Nansa nì sàà Jesús ñuu Jerusalén

¹² Daaní, nì yàha inga quivì. Te nèhivì cuàhà sàni quesaa ñuu Jerusalén chivàha xì vicò mà, nì xinitnúhu-ne ñà-ícúmí Jesús quesaa stná-yà.

¹³ Ñàyùcànduá, nì sahnde-nè ndahà nù-ñuú, te nihí-nènu nì quee-ne cuàhàn-nè dècuèndè ndé vaxi-ya, cána ndee nsidaa-né, cachí-nè:

—¡Viva! ¡Ndiaha gá nècuàchì yohó, vachi cuenta xì Stoho-ndà Señor vaxi-ne! ¡Ndiaha gá-nè, vachi cuàhàn-nè cusahnú-né nù ñuu-ndà Israel!

¹⁴ Dandu nì tui iin burru chii, te nì sàcùnùú-yà yàtà-sí. Ducán nì quida-ya, vachi dohó cachí nù tutu ì:

15 Mii-nsiá nèhivì ñuu Sión yohó, màsà yúhî-nsià, vèchi icúmí quesaa mii-yá ana cusahnú nùu-nsiá, cuindànùú-yá iin burru chii —cachí tutu mà.

16 Doco nècuàchì dacuahá-yá, có-ínahá-né ñà-sàhà mii-yá cachí tutu ì ducán. Cuisi dècuèndè después na sàni nanihi-yá tnùñuhu ndiaha xí-yá, dandu nì nsinuu ini-nè, ndisa, ducán cachí tutu mà, te divi ducán nì chindee stná-nèyà, (te nì quida ndisa-ya) nsidaámà.

17-18 Pues vichi sàni ndecoyo cuàhà nèhivì (ñuu mà) nánchìcùn xì-yá, vèchi sàni xinitnùhu-ne sàhà milagru cahnú nì quida-ya na ní cana-ya Lázaro nì quee-ne sepultura nì natiacu-nè. Vèchi nèhivì nì xini xì milagru mà, sàni dàcuítia-nè cuentu inicutu.

19 Daaní nì xini nècuàchì fariseu ñà-cuàhà guá nèhivì nì ndecoyo, te nì ndatnuhu tnahá-né entre mii-né, cachí-nè:

—¡Jaàn xiní-nsià nì-iyuhu có-quidà-ndà ganar! Cundehè-nsiá, nsidanicuú nèhivì nchìcùn xì Jesús vichi.

Nansa nì quixi nècuàchì raza Grecia nandúcú-né Jesús

20 Daaní, vicò mà nì sàà stná itnii nècuàchì ñuu Grecia ñà-cahvi-né Dios vicò mà.

21 Te nì tnàtuu-ne nùu Felipe, iin nècuàchì ñuu Betsaida iá ladu Galilea, te nì cachi-nè xì nècuàchìmà:

—Señor, cuní-nsì càhàn-nsì xì Jesús.

22 Dandu nì sàhàn Felipe nì cachitnùhu-ne xì Andrés, dandu ndúì-nè cuàhàn-nè nùu mii-yá, te nì cachi-nè xì-yá sàhà nècuàchì ñuu Grecia mà.

23 Dandu nì naxiconihí-yá nùu-né, cachí-yà:

—Vichi sàni sàà quivì nanihì tnùñuhu ndiaha xí, divi yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví.

24 Cunini-nsia palabra ndàcuisì yohó: nú (cuhí ini-ndà) iin nùnì, te sàhámà có-chìhì-ndàñá, dandu imindaa nùnì cundua nicanicuahàn. Doco nú sàni chìhi-ndañá, dandísá icúmíâ nducuahà.

25 Pues ducán iá stná xì vida xì nèhivì. Nú cuhí gà ini-nè vida xi-ne ñuhiví yohó, dandu icúmíâ ndañuhu dahuan. Doco nú có-cùhí ini-nèà, dandu nicanicuahàn cucumi-né vida ndiaha.

26 Te nú nduú ndisa-ne iin ana xinúcuáchí nùí, dandu nì cúnchìcùn-nè yùhù, te ndéni nì cui nì sái, yucán icúmí sàà stná nècuàchìmà cutnahá-né xí. Te nsidaa ana xinúcuáchí nùí, icúmí Yuamánì quidañuhu-yánè.

27 Vichi yáha ga nacání cuàhà inì. Doco ¿a cuàhìn càquìn nùu Yuamánì ñà-nì dácâcu-ya yùhù nùu ñà-nduá icúmí cuu xí vichi? Còó, vèchi divi sàhà ñà-nì cùu-xì ducán nduá nì quesai ñuhiví.

28 Te vichi dohó cachí xì Yuamánì: “Tavà-ní tnùñuhu xí-nì cundehè nèhivì”. Dandu nì tiacu tàchì ana càhàn ansivi, cachí-yà:

—Sànì taví tnùñuhu xí, doco más gà-ñà icúmí quee nùu nèhivì quivì nùu-xì.

29 Ñàyùcànduá, nèhivì itá yucán, na ní tiacu-nè tàchì-yá, nì cachi-nè:

—Dàvì ní càhàn.

Te dava ga-nè nì cachi-nè:

—Ádi ángel nì càhàn xì Jesús.

30 Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Màdì sàhà yùhù nì càhàn Dios ndè ansivi nì tiacu-nsià; sàhà mii-nsiá nduá nì càhàn-yà.

31 Cunaha-nsiá, sà-ítúú ndundaà sàhà nsidaa ñà-có-ndiáá ñuhiví yohó. Te vichi icúmí Dios tavà-yá quisì dandacú nùu ñuhiví yohó.

32 Daaní, nú sàni chituu ducún nèhivì yùhù, dandu icúmí danátâquì cuàhà nèhivì nùí.

³³ Palabra mà nì cachi-yà nahi ejemplu sàhà-ñá cundaà ini-ndà índù modo icúmí nèhivì cahni-néyà (nchìca cruz).

³⁴ Dandu nì cachi nèhivì cuàhà mà xì-yá:

—Nsiùhù, sàni inini-nsi nì cahvi-ne nùù ley ì ndé cachá: “Nicanicuahàn icúmí coo mii-yá nani Cristu”. Doco mii-ní, cachí-ní ñà-icúmí nèhivì dananá ducún-nè mii-ní, (te cui-ní). Te cachí stná-ní ñà-ndùù-ní Tnaha Nèhivì Ñuhiví. Pues ¿nansa iá (chuun quidá) iin ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví?

³⁵ Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Iyuhu nduú tiempu cuàhàn cutnuù ndiaha luz (xi Dios) mahi-nsiá. Ñàyùcàndùá, nacua datnúù ndiaha-yá nùù-nsiá, ducán quida ndisa-nsia cumplir vichi, vàchi (vàxi iin quivì) vihini cuxio nsidaámà, te ndé cuisì ichì ñáa ndòo nùù-nsiá. Cunaha-nsiá, nú ni cacá iin nèhivì ichì ñáa, mà có-cundáà tnùnì ini-nè índù nùù-xí sàà-nè.

³⁶ Doco vichi nduú meru hora datnúù ndiaha-yá luz (xi-ya) nùù-nsiá, ñàyùcàndùá cunindisá-nsiá sàhà-ñá sàà-nsiá cunduu-nsia dèhe mii-yá ana datnúù ndiaha xi-nsiá —nì cachi-yà.

Dandu nì quecuaán-yá iin xaan ndé mà ndácùhun nècuàchìmà-yá.

Nansa nì cahìchì ini nècuàchì ñuu Jesús mii-yá

³⁷ Mate cuàhà milagru nahnú nì quida-ya nì xini nèhivì, doco cóni sàà-nè cunindisá-néyà.

³⁸⁻³⁹ Te ducán nì cuu ndisa ñà-ndùá nì tiaa profeta sàhana nani Isaías, vàchi dohó nì cachitnùhu ndómà:

Stoho-nsì Señor, sacu nèhivì nì xinindisá ñà-ndùá nì cachi-nsì xì-né, mate cuàhà gá sàni quida-ní milagru fuerte, nì cachi ndómà.

Ñàyùcàndùá, mànicuì gá cunindisá nèhivì (raza-yà), vàchi dohó nì tiaa stná Isaías mà (ñà-ndùá nì cachi Dios) sàhà-né:

⁴⁰ Sàni dàcuái anima-nè, te quidámáxinì-nè quidé. Ñàyùcàndùá, có-cunì-nè cundehè-né ichì yùhù, ni có-cunì stná-nè mànhì ini-nè, ni có-cunì stná-nè natnahnù-nè (ichì váha), te ducán nsida viì anima-nè, nì cachi-yà.

⁴¹ Ñà-jaàn nduá nì tiaa Isaías sàhana na ní xini ndómà seña xi Dios ñà-ndiaha guá cuàhàn quida Jesús, te nì cachitnùhu-nda sàhámà.

⁴² Doco cunaha-nsiá, cuàhà gá stná nèhivì raza-yà nì xinindisá stná-néyà, dècuèndè stná cuàhà nècuàchì dandacú. Doco cóni cachi vate-né ñà-jaàn, vàchi nì yuhí-nè (cuìdà ini) nècuàchì fariseu-nè, te mà cóo gá permisù cùhùn-nè veheñùhu.

⁴³ Vàchi chicá nì cudì ini-nè ndee vaha-ne nùù nèhivì ñuhiví, te màdi nùù Dios.

Nansa icúmí palabra nì cachi Jesús nsidandaà sàhà cuàchi nèhivì ñuhiví

⁴⁴ Daaní, nì ndàhì ndee Jesús, cachí-yà:

—Nú xiníndisá nèhivì yùhù, màdi cuisì yùhù xiníndisá-né; cóo. Stná mii-yá ana nì techuun-xí vaxi xiníndisá stná-nè.

⁴⁵ Te nú indéhe-né yùhù, dandu indéhe stná-nè ana nì techuun-xí vaxi.

⁴⁶ Cunaha-nsiá, sàhà-ñá datnúù nùù nèhivì ichì cùhùn-nè, ñàyùcàndùá nì quesai ñuhiví yohó, dandu nsidaa ana xiníndisá xí, mà cacá gá-nè ichì ñáa.

⁴⁷⁻⁴⁸ Te nú cundáà ini iin nèhivì ñà-ndùá cachí, te có-chívàha-neà, dandu icúmí ndundaà sàhà cuàchi-ne, te nihì-né castigu. Doco màdi yùhù icúmí nsidandaà xì sàhà-né. Cóo, vàchi màdi sàhà-ñá dandohí nèhivì nì quesai ñuhiví yohó. Cóo; sàhà-ñá càcu-ne nì quesai. Divi palabra sàni cachì icúmí nsidandaà sàhà cuàchi nèhivì cahìchì ini-xi, te có-càndisá-né ñà-ndùá cachí. Icúmí palabra mà cachà nansa nihì-né castigu na sàà xinu tiempu.

49 'Nsidaa ñà-nduá sàni cachì xì-nsiá, màdì dìnì mií nì quèá; còó, divi Yuamáni' nduú ana nì sàcùnahí nùù-xí; divi mii-yá nì cachi-yà xì ñà-nduá cuní-yà cachì xì-nsiá.

50 Te ináhí, nú ni cúníndísâ-nsiá ñà-nduá dandacú-yá, dandu vida ndiaha cucumi-nsiá nicanicuahàn. Ñàyùcànduá, nacua sàni cachi-yà xì, divi ñà-jaàn nduá cachí xì-nsiá —nì cachi Jesús.

13

Nansa nì nacate Jesús sàhà nècuàchì dacuahá-yá

1 Daaní, nì sàà vigilia vicò pascua, te ináhá Jesús sà-ítúú stná quivì icúmí-yá quee-ya ñuhivì yohó nùhù-yà ndé iá Yuamáni-yá. Te cunaha-nsiá, cuú cuáhà ini-yà sàhà nèhivì xí-yá ndoo ñuhivì yohó, ñàyùcànduá nì (quida-ya iñàha ñà-cundaà ini-ndà) yáha ga cuú cuáhà ini-yà sàhà-ndà.

2 (Vàchi divi ñuú vigilia mà) iá-yà cudíní-yà xì (nèhivì xí-yá). Doco iin nècuàchìmà nani Judas Iscariote, divi dèhe Simón, sànihnú ini-nè cahin-nèyà (nùù tè-xídandacú), vachi ducán nì dānácánì ini ñà-malu-nè quida-ne.

3 Te mii-yá, ináhá stná-yà sàni chitnùnì ini Yuamáni-yá ñà-dandacú-yà nùù nsidanicuú iñàha, te ináhá stná-yà ñà-nùù Yuamáni-yá nì quixi-ya, te después nùhù-yà.

4 Ñàyùcànduá, nì nacoó-ya ñà-xixí-yá, te nì ndacuiin-yà, nì tavà-yá dùhnù quihín-yà, te nì chicuhni nihni-ya iin sìcoto caní tìxi-ya.

5 Daaní, nì tnii-ya iin tina, te nì dàchitù-yáñà tècuí, dandu nì quesaha-yá nacaté-yá sàhà nècuàchì dacuahá-yá, te después nì nsida ìchí-yáñà xì sìcoto cani-ma.

6 Te na ní sàà-yà ndé iá Simón Pedro, dandu nì cachi-nè xì-yá:

—¿A ndisa cuní-ní nacate-ní sàhí, Señor mío?

7 Te nì cachi-yà xì-né:

—Vichi có-sànìhì inì-ní índù iñàha nduá cuàhìn quide xì-ní, doco vaxi iin quivì, dandu sàà-ní cundaà vaha inì-ní.

8 Dandu nì cachi-nè xì-yá:

—¡Còó! ¡Mà nunca cuàhi nacate-ní sàhí!

Te nì cachi tu-ya xì-né:

—Nú màsà nácátì sàhà-ní, mà cúí cunduu-ní nèhivì xí.

9 Te nì cachi tu-ne xì-yá:

—Señor mío, nú ducán nduá, dandu nacate stná-ní ndahí xì dìnì, te màdiá cuisì sàhí.

10 Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Cunaha-ní, nú làcà nì xichi iin nèhivì, còò necesidad cuchi tu-ne, vachi sà-íá ndoo inicutu ìcà-né, cuisì sàhà-né (cúdi), te ñà-jaàn xiñuhu ndoo. Te ducán iá stná xì mii-nsiá vichi, sàni ndoo vaha dahuun anima-nsiá. Doco màdì nsidaa-nsiá iá ndoo-nsia.

11 Ducán nì cachi-yà, vachi ináhá-yà ana cuàhàn dicò xì-yá, ñàyùcànduá nì cachi-yà: “Màdì nsidaa-nsiá iá ndoo-nsia”.

12 Daaní, nì nsihi nì nacate-ya sàhà-né, dandu nì nàcùndixi-ya dùhnù quihín-yà, te nì sàcòo-ya. Te nì cachi-yà xì-né:

—¿A cundàà inì-nsia índù chuun nì quide xì-nsiá ducán?

13 Pues Maestro cachí-nsiá xì, te Stoho-nsì Señor cachí stná-nsiá xì. Te vātùni iámà, vachi divi nduí.

14 Doco cunaha-nsiá, mate maestru xi-nsia nduí, te stoho-nsiá nduí, doco nì nacati sàhà-nsiá. Ñàyùcànduá, stná mii-nsiá ndiá ìcà-nsiá nacate stnahá stná-nsiá sàhà-nsiá.

15 Vachi nacua nì quide xì mii-nsiá, divi ducán xiñuhu quida stná-nsiá.

16 Ñà-ndáà nduá cachí xì-nsiá yohó: màsà cútúxí ini iin peón ñà-chicá ndiaá-te nùu lamú xi-tè. Stná iin tè-nìhì-xì iin razón, màsà cútúxí inì-te ñà-chicá ndiaá-te nùu ana nì techuun-xi-té xì razón mà.

17 Ñàyùcàndüá, nú sàni cundaà vaha inì-nsia ñà-ndáà nduá sàni cachí xì-nsiá, te quidá ndisa-nsia cumplir, dandu ndiaha gá cundoo-nsia.

18 'Doco có-câhìn sàhà nsidaa-nsiá. Yùhù ináhí índù nèhivì sàni nacàxin. Te nacua nì cachitnùhu nùu tutu ì, ducán ndisa sàni cuu xí, vâchi dohó cachá: "Iin tiàa cutnâhâ xí na xixí, divi nduú ana sàni nanduu ana xiní ùhì xì".

19 Yùhù, tàñâha ga yâhi tnùndoho icúmí cuu xí, doco sàni cachitnùhi xì-nsiá sàhà-ñá, dandu na sàa cuu ducán, icúmí-nsiâ cunindisá-nsiá ñà-divi yùhù nduú mii-yá.

20 Ñà-ndácuisì nduá yohó cachí xì-nsiá: nú xiníndísâ nèhivì iin ana nì techuín, dandu queámà na ian sàni xinindisá stná-nè yùhù. Te nú ducán xiníndísâ-né yùhù, dandu cuní cachàmà xiníndísâ stná-nè mii-yá nì techuun-xí vâxi

21 —nì cachi-yà.

Nansa nì cachi Jesús ñà-divi Judas icúmí quida xi-yá entregar

Dandu nì quesaha-yá cuhúún cuáhà ini-yá, te nì cachitnùhu-ya xì nèhivì xí-yá yucán:

—Cunaha-nsiá, iá iin-nsia cuàhàn cahin xì.

22 Ñàyùcàndüá nì quesaha nsidaa nècuàchìmà indéhe stnahá-né nùu-né, nacání ini-nè ana divi cáhàn-yà sàhà-xí cahan-né.

23 Te yatni uun diin-yá iá iin nècuàchì màni guá nùu-yá.

24 Ñàyùcàndüá, nì quida Pedro iin seña nùu nècuàchìmà ñà-nì ndácàtnùhù-né nùu-yá ana divi cáhàn-yà sàhà-xí.

25 Dandu nècuàchìmà, chicá nì cuyatni-ne nùu-yá, te nì cachi-nè xì-yá:

—Señor mío, ¿ana divi nduú tiàa cachí-nî?

26 Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Cuàhìn dandaxín iyuhu pan, te ana cuàhi, divi nècuàchì jaàn nduú-né.

Dandu nì dândaxín-yá pan mà, te nì sàha-ya Judas Iscariote, divi dèhe Simón.

27 Te na ní tnii nècuàchìmà pan mà, dandu nì quihvi ñà-malu Satanás ini anima-nè. Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Ñà-ndüá cuàhàn-ní quida-ní, yàchì quida-niá.

28 Doco nèhivì dava ga cutnâhâ xí-yâ yucán, cóni cúndáà ini-nè índù chuun nì cachi-yà palabra mà xì nècuàchìmà.

29 Dava-ne, nì tuxi ini-nè nì cachi-yà ducán sàhà ñà-ndüú nècuàchìmà ana ndiaá xì dihùn xí nsidaa-né, te ádi iá iñâha cùhùn-nè cuiin-ne ñà-nducahnú vicò, te ò cùhùn-nè dasàn-né dihùn nùu nècuàchì ndahví cahan-né, (doco còó).

30 Daaní, na ní nsihi nì tnii Judas mà pan mà, dandu vichi vichi nì quee-ne cuàhàn-nè; te ñuú nduá.

Ñà-ndüú palabra saa nì dândacú Jesús nùu-ndà

31 Na sácuàhàn Judas, dandu nì cachi Jesús:

—Yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví, vichi sàni nìhì ndise tnùñuhu xí, te sàhà stná yùhù icúmí quee ga stná tnùñuhu xí (Yuamánì) Dios.

32 Ñàyùcàndüá, nú sàhà yùhù chicá coo tnùñuhu xí-yá, dandu stná yùhù nìhì gá stnái más tnùñuhu quida-ya; te yàchì icúmí-yâ quida-ya ducán.

33 Hijos, làcà iyuhu-ní coo guè xì-nsiá yohó. Vâchi nacua nì cachì xì nècuàchì raza-ndà Judea daa, ñà-jaàn nduá cachí stnái xì mii-nsiá vichi, icúmí-nsiâ nanducu-nsiá yùhù, doco lugar ndé cùhìn mà-cuí sàa-nsiâ.

³⁴ Te vichi dandacuí iin ley saa chivàha-nsia, divi ñà-cuu stnahá ini-nsià sàhà-nsiá, ñà-jaàn nduá dandacuí; nacua cuú cuáhà inì sàhà mii-nsiá, divi ducán xiñuhu cuu stnahá stná ini-nsià sàhà-nsiá.

³⁵ Vàchi nú ni cuú stnahá ini-nsià sàhà-nsiá, dandu sàhájàn vètùni cundaà ini nsidaa nèhivì ñà-divi nèhivì xí yùhù nduú-nsiá.

Nansa nì cachitnùhu Jesús ñà-ìcúmí Pedro nacuaà-néyà

³⁶ Dandu nì cachi Simón Pedro xì-yá:

—Señor mío, ¿índùvì cùhùn-ní?

Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Vichi mà cúí cutnaha-ní xí cùhùn índù icúmî cùhìn. Doco después, dandu icúmí stná-ní sàà-ní yucán.

³⁷ Dandu nì cachi-nè xì-yá:

—Señor mío, ¿índù chuun mà cúí cutnahá stnàì xì-ní cùhùn vichi? Vàchi cunaha-ní, dispuestu ié` cuì sàhà-ní.

³⁸ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—¿A ndisa dispuestu iá-ní cuì-ní sàhí cahan-ní? Yùhù cachí` xì-ní, te ñà-ndáà nduá, tàñáha ga coto lehe, te sàni nacuaà-ní yùhù ùni xichi.

14

Ñà-nduá nì cachi Jesús xì nèhivì xí-yá ñà-mii-yá nduú-yá ichì sàà-ndà nùu Yua-nda Dios

¹ 'Màsà nácání gá ini-nsià; cuisì cunihnu ini-nsià Dios, te cunihnu stná ini-nsià yùhù.

² Ini vehe cahnú Yuamání' iá cuáhà gá lugar ndé cundoo-nda. Te nú màdì ñà-ndáà nduájàn, dandu sàni cachí xì-nsiá nì cúí. Doco icúmî codònú nùu-nsiá cùhìn sàhà ñà-quida vií` ndé cundoo stná-nsià xí.

³ Daaní, na nsihì quideàmà, dandu icúmî naxicocuín nàcuàqui mii-nsiá nùhù-ndà sàhà-ñá cutnaha-nda cundoo-nda yucán.

⁴ Te lugar yucán, sàcùndáà inì-nsia índù iá`, te sàcùndáà stná inì-nsia índù ichì sàà yucán.

⁵ Dandu nì cachi Tomás xì-yá:

—Señor mío, có-ínahá-nsí ichì mà, vàchi có-cùndáà ini-nsià índù cùhùn-ní.

⁶ Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Yùhù nduí ichì mà, te nduú stnàì ñà-ndácuìsì, te nduú stnàì ana (sáha xi) vida ndiaha. Nú màdì sàhà yùhù, còò íin sàà nùu Yuamání'.

⁷ Doco nú inahá-nsiá yùhù, dandu inahá stná-nsià mii-yá. Ñàyùcànduá, vichi sàni xini-nsiàyà, te sà-ínahá stná-nsiàyà.

⁸ Dandu nì cachi Felipe xì-yá:

—Señor mío, cuní-nsì cundehè-nsí Yua-nda Dios, dandu ndòò vàha ini-nsi.

⁹ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Sàcuàhà gá tiempu ié` cutnàhî xì-nsiá, te ¿a tàñáha ga nacunì-ní yùhù, Felipe? Cunaha-ní, nú sàni xini-nsià yùhù, dandu ñà-sàni xini stná-nsià Yuamání' nduá, te còò cá necesidad cachì-ní ñà-cùnì-nsià cundehè-nsiáyà.

¹⁰ Ádi sá-xiníndísá-ní ñà-ñùhú saín vida xi ini Yuamání', te ñuhú stná vida xi-ya ini yùhù. (Pues divi ducán nduá, te sàhámà) nsidaa ñà-nduá cachí` xì-nsiá, màdìá inì-ni mií ndacú ínà, vàchi ini anímè iá Yuamání', te divi-ya nduú ana quidà-xì obra ndiaha xí-yá (xiní-nsià).

¹¹ Cunindisá-nsiá ñà-ñùhú vida xi ini mii-yá, te iá stna vida xi-ya ini yùhù. Te nú có-xiníndísá-nsiá mate sàni cachí xì-nsiá ducán, doco siquiera cunindisá-nsiá ñà-sàni xini-nsià milagru ndiaha nì quide.

12 Ñà-ndáa nduá cachí xì-nsiá yohó: nú xiníndísâ ndisa iin nèhivì yùhù, dandu vátùni quida stná-nè milagru nahi ñà-nduá quidé. Dècuèndè milagru chicá fuerte vátùni quida stná-nè, vàchi icúmí nùhì ndé iá Yuamání'.

13 Te nsidaa ñà-nduá nì cácan tàhvi-nsiá, te ndacùcahan-nsiá quiví, icúmí quideà, dandu chicá más nìhì Yuamání' tnùñuhu xí-yá sàhà yùhù ana nduú Dèhemani-yá.

14 Ndéni iñàha nì cui ni cácan tàhvi-nsiá, te ndacùcahan-nsiá quiví, quideà.

Nansa nì quida Jesús comprometer techuún-yá Espíritu Ìi xí-yá quixi

15 'Nú cuú ndisa ini-nsiá sàhí, dandu icúmí-nsiá chivàha-nsia ñà-nduá dandacuí nùù-nsiá.

16 Icúmí cácan tàhvi stnài nùù Yuamání', dandu techuún-yá inga ana quixi chindee xi-nsiá, te Yà-icúmí quixi ma, nicanicuahàn icúmí-yá coo-ya cutnahá-yá xì-nsiá.

17 Divi Espíritu Ìi xí Dios nduú-yá, te cuisì ñà-ndacuisì cachí-yá. Nèhivì dava ga ñuhiví yohó, mà cúí nìhì-né Yà-ì mà, vàchi có-tuí-yá nùù-né, te ni có-ínahá stná-nèyà. Doco mii-nsiá, sà-ínahá-nsiâyà, vàchi sà-íá-yá cutnahá-yá xì-nsiá, te después, icúmí-yá yàha-ya ini anima-nsiá coo-ya nicanicuahàn.

18 Yùhù, mà cuáhi ndòo penchì-nsiá, vàchi icúmí naxicocuíñ ñà-coi xì-nsiá.

19 'Làcà sacu tiempu, dandu mà cúni gá nèhivì ñuhiví yùhù. Doco mii-nsiá, jaan. Vátùni cuni-nsiá yùhù. Iin-ni itiacuí, te sàhà ñà-itiacuí, ñàyùcànduá iin-ni cutiacu stná mii-nsiá.

20 Na sàa quiví yucán, dandu cundaà vaha inì-nsia ñà-iin-ni nduú xì Yuamání', te cundaà stná inì-nsia ñà-sà-íá stná mii-nsiá ini animè, te yùhù, ini anima mii-nsiá iá stnài.

21 'Ana inahá xí ñà-nduá dandacuí, te quidá-néa cumplir, divi nècuàchimà nduú ana cuú ndisa inì-xi sàhí. Daaní, nú cuú ini-nè sàhí, icúmí Yuamání' cuu stná ini-yá sàhà-né, te stná yùhù, cuu stná inì sàhà mii-né, te datúí nansa nduú modo xi nùù-né.

22 Daaní, nì càhàn Judas xì-yá, (doco inga Judas), màdì Judas Iscariote, te dohó nì cachi-nè xì-yá:

—Señor mío, ¿Índù chuun cuisì nùù nsiùhù icúmí-ní datúí-ní nansa nduú modo xi-ní? ¿Índù chuun mà quidá-ní ducán xì dava ga nèhivì ñuhiví?

23 Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Nèhivì cuú inì-xi sàhí, tùha-ne chivàha-ne ñà-nduá cachí xì-né. Dandu Yuamání', icúmí stná-yá cuu ini-yá sàhà-né, te sàà-nsi nùù-né ñà-cundoo-nsi ini anima iin iin-ne.

24 Doco nècuàchì có-cùú inì-xi sàhí, có-chivàha-ne ñà-nduá cachí. Te ñà-nduá cachí xì-nsiá, màdì inì-ni mií ndacú inì cachì ñà-jaàn. Còó, Yuamání' nduú ana chítnùní inì-xi ñà-nduá cachí xì-nsiá.

25 'Cunaha-nsiá, nsidaa ñà-jaàn sàni cachì xì-nsiá mientras iá ve xì-nsiá yohó.

26 Doco iá inga ana cuahàn chindee xi-nsiá, divi nduú Espíritu Ìi icúmí Yuamání' techuún quixi cuenta xi. Te Yà-ì mà, icúmí-yá chinaha-yá mii-nsiá nsidaa iñàha, te dansínúú ini-yá mii-nsiá nsidaa ñà-nduá sàni cachì xì-nsiá.

27 'Mate cùhìn, doco sàhà yùhù vátùni cundoo-nsia contentu, divi nacua ié' contentu, ducán sáhatahvi stnài mii-nsiá ñà-cundoo stná-nsiá contentu. Mà quidé na quidá nèhivì ñuhiví yohó, díñ modo ndoó dí-né. Còó, màsà nácání ini-nsiá sàhà ni-iñàha, ni màsà yúhí-nsiá.

28 Vichi sàni inini-nsia nì cachì ñà-icúmí nùhù xiqué, dandu naxicocuíñ. Te nú ni cuú vaha ini-nsiá sàhí nì cui, dandísá cudì gá inì-nsia ñà-nì cachì icúmí nùhì ndé iá Yuamání', vàchi chicá dandacú mii-yá.

29 Cunaha-nsiá, sàni cachitnùhi xì-nsiá palabra yohó sàhà ñà-nduá cuàhàn cuu después, dandu quìvi cuu ndisa nacua sàni cachì xì-nsiá, vètuni cunindisá ví-gá-nsià.

30 'Pues vichi, mà cáhàn cuàhà gué` xì-nsiá, vèchi sà-vàxi mii-sí dandacu-xi nùù nèhivì ñuhivì yohó, te còò ni-ìñàha nduú-si xi yùhù.

31 Doco ñà-nduá cuàhìn quide, cuàhìn quideà sàhà ñà-cundaà ini nèhivì ñuhivì ñà-cùú ndisa inì sàhà Yuamánì', te cunì' quidandise ñà-nduá ni dandàcú-yá nùí. Ñàyùcànduá, ndacuìta-nsia cùhùn-ndà.

15

Ejemplu sàhà nducuyòhò sì-uva

1 'Ñà-ndàà nduá, ducán ié` xì nèhivì-xí na ian nducuyòhò ndèè nduì. (Te mii-né, nahi rama-nu nduú-né.) Te Yuamanì', nahi nècuàchì ndiaá xì-nú nduú-yá.

2 Vèchi nsidaa ndahà nducuyòhò, nu có-càná quisi vídià, tàhndèà. Te nú cuàha-sì nùù ndahà-nú, dandu táhndè ndodò iin ian ndundoa sàhà-ñá chicá más quisi vídi cana. Ducán nduú modo quidá stná Yuamánì' xì nsidaa nèhivì nihnú vaha ini xì'.

3 Ñàyùcànduá, stná mii-nsiá, sàni ndundoo stná anima-nsià ñà-sàni càhìn xì-nsiá palabra ndiaha.

4 Te vichi, iin-ni ni cúnihnú vaha ini-nsià yùhù, dandu icúmí coo stná vida-xi ini anima-nsià, vèchi ducán iá` na iin ndahà nducuyòhò, nú có-ítúú gá` icà nducuyòhò ndèè mà, dandu mà cuàha ga quisi vídi. Te ducán iá stná xì mii-nsiá, nú có-nihnú vaha ga inì-nsia yùhù, dandu mà cúí quida ga-nsià ni-iin ñà-vaha.

5 'Ñàyùcànduá, yùhù nduì nahi nducuyòhò ndèè mà, te mii-nsiá nduú-nsiá nahi rama-nu. Nú iin-ni nihnú vaha ini-nsià yùhù, te iá stná vida xi ini anima-nsià, dandu vètuni quida stná-nsià cuàhà gá ñà-vaha. Doco nú màsà chindéi mii-nsiá, mà cúí quida-nsia ni-ìñàha.

6 Doco iin nèhivì, nú có-cùnì-nè cunihnu ini-nè yùhù, dandu ducán cuu xi-né na iin ndahà yutnù sàni tàhndè, vèchi díta-nèà iladu ñà-ìchà, te nú sàni ìchà, dandu danátácá-nèà quèa ñuhu coca.

7 'Doco nú ndisa, nihnú vaha ini-nsià yùhù, te iin-ni nsinúú ini-nsià ñà-nduá cachì xì-nsiá, dandísá, vètuni càcàn tàhvi-nsià nùù Dios ndéni ìñàha nì cui, te nihì-nsiáñà.

8 Te nú cuàhà gá ñà-vaha nihì-nsiá quida-nsia, dandu chicá más tnùñuhu xì Yuamánì' quee, te sàà stná-nsià cunduu ndisa-nsia nèhivì nchícùn viì xì'.

9 'Cunaha-nsiá, divi nacua cuú ini Yuamánì' sàhí, divi ducán cuú stná inì sàhà mii-nsiá. Ñàyùcànduá, iin-ni ni cúndóó mánì-nsiá nùí.

10 Cunaha-nsiá, nú ni chívàha-nsia ñà-nduá dandacuí, dandísá, iin-ni cundoo manì-nsiá nùí. Vèchi yùhù, chívàha stnáì ñà-nduá cachì Yuamánì', ñàyùcànduá mánì gué` nùù-yá.

11 'Nsidaa ñà-jaàn sàni cachì xì-nsiá sàhà-ñá ni cúdí stná ini-nsià nacua cudì ini yùhù, vèchi cunì' cundoo-nsia contentu nicanicuahàn.

12 Ñà-yòhò nduá dandacuí nùù-nsiá, ñà-nì cùú stnahá ini-nsià sàhà-nsiá, nacua quidá yùhù xì mii-nsiá, ducán cunì' quida stná-nsià.

13 'Nú ni cúí iin nèhivì sàhà iin ana iá vaha xi-né, dandu cundaà ini-ndà, yáha ga cuú ndisa ini-nè sàhà nècuàchì mà.

14 Pues cunaha-nsiá, nècuàchì xíndoo vaha-xí nduú stná-nsià nú ni quidá ndisa-nsia ñà-nduá dandacuí.

15 'Vichi mà cachi guè xì-nsiá ñà-ndùú-nsiá ana xinúcuáchi uun nùí; còó, amigo-xi cachí xì-nsiá, vachi iin ana xinúcuáchi uun nùú lamú-xi, có-cùndáà ini-nè nansa nacání ini lamú mà quida-ne. Doco yùhù, claru sàni cachi xì-nsiá nsidaa ñà-ndùá nì cachi Yuamání xí, ñàyùcàndùá, náhà xicà, amigo-xi sàndùú-nsiá.

16 'Cunaha-nsiá, màdì mii-nsiá nì nácàxin-nsia yùhù. Còó, yùhù nì nacàxin mii-nsiá, te nì chitnùní ini ñà-cùhùn-nsiá, quida-nsia cuàhà ñà-vàha. Te obra quida-nsiamà, mà ndútâ. Dandu nsidaa ñà-ndùá nì cacán tàhvi-nsiá nùú Yuamání, te ndácùcahan-nsiá quiví, seguru ñhì-nsiáñà.

17 'Ñà-yohó nduá dandacuí nùú-nsiá, ñà-nì cùú stnahá ini-nsiá sàhà-nsiá.

Nansa nì cachitnùhu Jesús ñà-mà cuiñúhú dava nèhivì ñuhivì ndohó tè-ndùú nèhivì xí-yá, vachi nì cóni xiñùhù stná-nè mii-yá

18 'Na xiní-nsiá xiní ùhì nèhivì ñuhivì mii-nsiá, dandu xiñuhu nsinuu ini-nsiá ñà-dihna yùhù nì xini ùhì stná-nè.

19 Doco nú iin-ni nì cúníhnú stná ini-nsiá na nihnú ini mii-né, dandísá cuu ini-nè sàhà-nsiá nì cùí. Doco yùhù, sàni nacàxin mii-nsiá nùú nsidaa-né, te ñàyùcàndùá xiní ùhì-nènsiá, vachi có-níhnú gá ini-nsiá nahi mii-né.

20 Doco xiñuhu nsinuu ini-nsia nansa nì cachi xì-nsiá daa, ñà-màsà cútúxí ini iin peón ñà-chicá ndiaá-te nùú lamú xi-tè. Vachi nú sàni quida quini nèhivì xì yùhù, dandu stná mii-nsiá icúmí-nè quida quini xi-né. Te nú nì chivàha-ne ñà-ndùá nì cachi yùhù nì cùí, dandísá chivàha stná-nè ñà-ndùá cachi mii-nsiá.

21 Cunaha-nsiá, ducán icúmí nèhivì cuni ùhì-nè mii-nsiá sàhà-ñá nduú-nsiá nèhivì xí, te sàhà stná ñà-có-ínahá-nè mii-yá ana nì techuun-xí vaxi.

22 'Nú màsà quésái ñuhivì yohó càhìn xì-né, dandu mà cúnísí dá cuàchi-ne nì cùí. Doco vichi có-nàníhì gá ini-nè nansa cachi-nè sàhà cuàchi nì quida-ne.

23 Nú có-xiñùhù nèhivì yùhù, dandu náhà claru ñà-có-xiñùhù stná-nè Yuamání nduú stná.

24 Cuàhà milagru sàni quide nì xini-nè. Mate ndoó gá nèhivì nì quida ga stná milagru, doco có-ndùdávámà xì ñà-ndùá sàni quida yùhù. Te nú màsà quidé milagru mà, dandu mà cúnísí dá cuàchi stná-nè nì cùí. Doco vichi sàni xini-nè yùhù xì stná Yuamání, te ñàyùcàndùá xiní ùhì-nè yùhù xì stná mii-yá.

25 Doco ducán nì quida-ne sàhà-ñá nì cuú ndisa ñà-ndùá cachí nùú tutu ì xí-né ndé cachá: "Nì xini ùhì-nè yùhù, mate còó ni-íñàha disàhà-xí nduá".

26 'Cunaha-nsiá, nú sàni nasai nùú Yuamání, dandu icúmí techuín mii-yá ana nduú Espíritu Ì ñà-quixi-ya chindee-yá mii-nsiá. Te mii-yá, puru ñà-ndácuisì nihnú ini-yà. Nùú Yuamání icúmí-yâ quee-ya quixi-ya ñà-datnùú ini-yà mii-nsiá sàhí.

27 Dandu icúmí stná-nsiá càhàn-nsiá xì nèhivì sàhí, vachi ndè quivì primeru xicánúú-nsiá xì.

16

1 'Cuàhà gá sàni càhìn xì-nsiá sàhà-ñá màsà nácí cócuìn ini-nsiá.

2 Vachi nèhivì dava ga, icúmí-nè taxi-né mii-nsiá nùú veheñùhu xi-ne. Te vaxi stná iin tiempu na cutuxi ini-nè ñà-cùdíl gá ini Dios nú nì cahní-né mii-nsiá.

3 Doco sàhà-ñá có-ínahá-nè Yuamání, te nì có-ínahá stná-nè yùhù, ñàyùcàndùá icúmí-nè quida-ne ducán.

4 Doco vichi sàni cachitnùhi xì-nsiá sàhà nsidaájàn, te sàhámà quivì cuu xi-nsiá ducán, vátùni nsinuu ini-nsiá ñà-divi ducán nì cachi xì-nsiá.

Chuun ndiaha icúmí Espíritu Ì xí Dios quida-ya

'Cóni càchítñùhi xì-nsiá palabra yohó antes, vachi yohó ié` cutnáhí xì-nsiá.

⁵ Doco vichi icúmî nùhì nùù mii-yá ana nì techuun-xí vàxi. Te ni-iin-nsia có-ndàcàtnùhù-nsiá nùì índù cùhìn.

⁶ Doco ñà-nì cachì xì-nsiá ñà-nduá nì cachì, ñàyùcànduá yáha ga ndoó-nsiá tnùnsí ini vichi.

⁷ Doco cunaha-nsiá, ñà-ndáà nduá, chicá ndiaha icúmí quea nùù-nsiá nú sàcuàhìn, vàchi nú màsà cùhìn, dandu mà quíxí mii-yá ana icúmí chindee xi-nsiá. Doco nú sàcuàhìn, dandu icúmî techuín mii-yá quixi-ya.

⁸ Te nú sàni quesaa-yà, dandu dacúndáà ini-yà nèhivì ñuhiví sàhà cuàchi-ne, xì sàhà stná ichì váha, xì sàhà stná nansa icúmí ndundaà sàhà-né.

⁹ Claru icúmí-yâ dacúndáà ini-yà nècuàchì mà ñà-íá ndisa cuàchi-ne ñà-có-xìníndísâ-né yùhù.

¹⁰ Te icúmí-yâ cachì stná-yà xì-né nansa íá ichì váha, vàchi yùhù, mànuhí nùù Yuamáni' (íá ansivi), te mà cúní gà-nè yùhù.

¹¹ Daaní, icúmí-yâ cachì stná-yà xì-né nansa icúmí ndundaà sàhà-né, vàchi cunaha-nsiá, sàni cachì Dios sàhà ñà-malu dandacú ñuhiví yohó ñà-icúmí-sí cunsida-sì cuàchi-sì nicanicuahàn.

¹² 'Cuàhà gá ñàha cumáni gá cachì xì-nsiá, doco vichi mà cúí, vàchi tàñáha ga cui mànihì inì-nsia.

¹³ Doco después icúmí quesaa Espíritu Ìì, te mii-yá, puru ñà-ndácuìsì nihnú ini-yà. Te icúmí-yâ chindee stná-yà mii-nsiá sàhà-ñá vátùni cundaà ini-nsiá nsidaa ñà-nduú ndisa palabra ndàcuìsì. Vàchi màdì inì-ni mii-yá ndacu ini-yà ñà-nduá cuàhàn-yà cachì-yà. Còó, cuiì cachì-yà ñà-nduá iníni-yá cachí (Yuamáni'). Te icúmí-yâ cachitnùhu stná-yà xì-nsiá nansa icúmí coo quivì vàxi xi-nda.

¹⁴ Te tavà gá stná-yà más tnùñuhu xí; vàchi nùù yùhù icúmí-yâ nìhì-yá ñà-ndiaha ìì xí, te datnùù-yà sàxìnítnùnì-nsiá.

¹⁵ Cunaha-nsiá, nsidaa ñà-nduá icúmí Yuamáni', divi stoho stná nduí. Ñàyùcànduá cachí xì-nsiá ñà-icúmí Espíritu Ìì mà nìhì-yá nsidaa ñà-nduú ñà-ndiaha ìì xí, dandu datnùù stná-yà sàxìnítnùnì mii-nsiá.

Icúmí nèhivì xí Jesús cuhuun ini-nè iin tiempu tii, doco yàchì icúmí-né ndudii ini-nè inga tu na natiacu-yà, nì cachì-yà

¹⁶ 'Làcà sacu tiempu, dandu mà cúní gà-nsiá yùhù. Vàchi mànuhí nùù Yuamáni'. Doco sacù-nì quivì cunduamà, te cuni tu-nsia yùhù —nì cachì-yà.

¹⁷ Ñàyùcànduá, nì ndàcàtnùhù tnahá dava nècuàchì dacuahá-yà-mà nùù-né, cachí-nè:

—Ndíà nduá cuní cachì-yà ñà-sacu gà tiempu, te mà cúní gà-ndàyá, te inga sacu quivì, dandu sà-cuni tu-ndayá, nì cachì-yà; te cachí stná-yà mànuhù-yá nùù Yuamáni-yá.

¹⁸ Pues ¿ndíà nduá cuní cachì palabra nì cachì-yà mà ñà-sacu gà tiempu coo ga-yà yohó? Có-cùndáà ini-ndà nansa cuní cachí ñà-jaàn —nì cachì-nè.

¹⁹ Daaní, Jesús, ñà-sà-ínahá-yá cuní-nè ndàcàtnùhù-né nùù-yá sàhámà, ñàyùcànduá nì cachì-yà xì-né:

—¿A cuní-nsiá ndàcàtnùhù-nsiá nùì sàhà ñà-nduá nì cachì xì-nsiá ñà-làcà iyuhu tiempu, te mà cúní gà-nsiá yùhù, te inga sacu quivì, dandu sa-cuni tu-nsia yùhù?

²⁰ Ñà-yohó cachítnùhi xì-nsiá: icúmí-nsiá cuacu-nsia, te cundoo-nsia tnùnsí ini (iin tiempu tii), doco nèhivì dava ga ndoó ñuhiví, còó. Icúmí-né cudii ini-nè. Doco mii-nsiá, mate ducán nì cundóó-nsiá tnùnsí ini, doco después icúmí cuxio nsidaamà nùù-nsiá, te ndudii tú ini-nsiá.

²¹ Iin nècuàchì ñàhà, nú sàni sàà hora tùinuù mée xi-ne ñuhiví, dandu yáha ga cuhúun ini-nè, vàchi sàni sàà quivì ndoho-ne quidamà. Doco nú sàni

tùinuù-vé, dandu nándodó-né sàhà dolor, vèchi cudî gá ini-nè ñà-sàni quesaa inga luchii tii.

²² Te ducán icúmí coo stná xii mii-nsiá. Mate cuáhà gá cuhúún inì-nsia vichi, doco yùhù icúmí cuni tui mii-nsiá después, dandu cuáhà gá ndudii tú ini-nsiá. Te ni-iin nêhivì, mà cúí cadì-nè nùù ñà-jaàn.

Nansa icúmí Jesús cundee-yá

²³ 'Quivì yucán, mà ndacàtnùhù gá-nsià ni-iñàha nùí, vèchi cuisì icúmí-nsiâ ndacùcahan-nsiá quivì na xicàn tàhvì-nsiá nùù Yuamánì', dandu nihì-nsiá nsidaa ñà-nduá xicàn-nsiá. Palabra ndacuisì nduájàn.

²⁴ Tãñáha ga ndacùcahan-nsiá quivì na xicàn tàhvì-nsiá iñàha. Doco vichi ni cãcàn tàhvì-nsiá ducán, te nihì-nsiãñà, dandu chicá cudii ini-nsiá.

²⁵ 'Ndè vichi cuisì puru ejemplu-ni nduá nì nacani xii-nsiá. Doco vaxi iin quivì, dandu mà nácánì gué' ejemplu xii-nsiá, vèchi claru icúmí cachì xii-nsiá sàhà Yuamánì'.

²⁶ Daaní, tiempu yucán màdì yùhù cãcàn gué nùù-yá sàhà-nsiá, cachì. Còó, cuisì quivì yùhù icúmí-nsiâ ndacùcahan-nsiá (na cãcàn tàhvì-nsiá).

²⁷ Vèchi cuú ini-yà sàhà-nsiá sàhà-ñá cuú stná ini-nsiá sàhì, te xiníndísã stná-nsiá ñà-nùù mii-yá nì quixi.

²⁸ Vèchi (ñà-ndáa nduá), nùù mii-yá nì quixi nì quesai ñuhivì yohó; te vichi icúmí nacoì ñuhivì yohó, te nùhì nùù-yá.

²⁹ Dandu nì cachi nècuàchì dacuahá-yá xii-yá:

—Vichi ndisa, claru cãhàn-ní. Màdì ejemplu uun nduá cachì-nì vichi.

³⁰ Vitni sàni sàà-nsi nì cundaà ini-nsi ñà-ìnáhá-nì nsidanicuú iñàha. Te mate tãñáha ga ndacàtnùhù-nsi nùù-ní sàhà iñàha, (doco vátùni cachì-ní xii-nsi). Ñàyucànduá vichi xiníndísã vaha-nsi, ñà-ndáa nduá, nùù Yua-nda Dios nì quixi-ní.

³¹ Dandu nì cachi Jesús xii-né:

—¿A ndísã xiníndísã vaha-nsia vichi?

³² Cunaha-nsiá, vaxi iin tiempu, dandu cuitià nihni-nsia vehe-nsia, te làcã mindai nacoò-nsia. Te vichi sàni sàà stná tiempu mà. Doco màdì ndisa ndòò mií; còó, vèchi cutnáhã stnáì xii Yuamánì'.

³³ Nsidaa ñà-jaàn sàni cachì xii-nsiá sàhà-ñá ni cúndóó-nsiá contentu ñà-nihnú vaha ini-nsiá yùhù. Te mate quídã quínì nêhivì xii-nsiá na ndòó ì-nsiá ñuhivì yohó, doco màsã cùhúún ini-nsiá sàhájàn, vèchi yùhù, sàni cundeí nùù nêhivì malu ñuhivì yohó.

17

Nansa nì xicàn tàhvì Jesús sàhà nêhivì xii-yá

¹ Na ní nsihi nì cachi Jesús nsidaájàn, dandu nì ndacoto ndiaá-yà ansivi, te nì cachi-yà xii Yuamánì-yá:

—Cãhìn xii-ní Yuamánì'. Vichi ndisa, sàni sàà hora. Te yùhù ana nduú Dêhemanì-ní, xiquèn ñà-nì tàvã-ní tnùñuhu xii nùù nêhivì ñuhivì, dandu vátùni quee stná tnùñuhu xii mii-ní guide.

² Vèchi sàni chitnùnì inì-ní ñà-ndahà yùhù cundoo nsidanicuú nêhivì. Dandu nêhivì nì chitnùnì inì-ní cunduu nêhivì xii, nihì-né vida ndiaha nicanicuahàn nùí.

³ Te ¿índù modo nihì-né vida ndiaha ma? Cuisì sàhà ñà-cunaha-né mii-ní xii stná yùhù Jesucristu, vèchi mii-ní, ñà-ndacuisì mindaa Dios nduu-ní, te yùhù nduí ana nì techuun-ní vaxi ñuhivì.

⁴ 'Vichi sàni dàxínui chuun nì dàndacù-ní nùí guide, te sàhà ñà-jaàn sàni quee cuáhà tnùñuhu xii-ní.

⁵ Ñàyùcàndüá, vichi xíquèn nùu mii-ní Yuamáni' ñà-coi cutnahí xì-ní, te ducán quee más gà tñũñuhu xí; xíquèn ñà-coi nùu-ní xì tñũñuhu xí nacua nìsa ìe antes na táyô ñuhíví.

⁶ 'Mii-ní, nì nacàxin-ní dava nèhivì ñuhíví yohó, te nì chitnùnì inì-ní ñà-cunduu-ne nèhivì xí. Te yùhù, sàni dàtúi nùu-né nansa iá-nî. Nèhivì xí mii-ní nì sanduu-ne, dandu nì chitnùnì inì-ní ñà-cunduu-ne nèhivì xí yùhù. Te vichi sàni chivàha-ne palabra xi-ní.

⁷ Te sàni cundaà stná ini-nè sàhà nsidaa iñàha nì sàhatahvì-ní yùhù, sà-ìnáhá-nê ñà-nùu mii-ní nì ñihí-ñà.

⁸ Te palabra ndiaha nì cachì-ní xí, sàni cachi stnáì-ñà xì-né, te mii-né, cudí inì-nè xì palabra mà, te cundaà vaha ini-nè ñà-nùu mii-ní nì quei vaxi, vachi xiníndísâ-né ñà-divi mii-ní nì techuun-xí nì quesai ñuhíví.

⁹ 'Vichi xicàn tàhvì nùu-ní sàhà-né, màdi sàhà dava ga nèhivì ñuhíví, còó, cuisì sàhà nèhivì nì chitnùnì inì-ní cunduu nèhivì xí; vachi nèhivì xí mii-ní xínduu stná-nè.

¹⁰ Nsidaa nèhivì-xí, nèhivì xí mii-ní nduú stná-nè. Te nèhivì xí mii-ní, nèhivì xí yùhù nduú stná-nè, te sàhà mii-né sàni quee más gà tñũñuhu xí.

¹¹ 'Pues vichi, mà cóo gué' ñuhíví yohó. Icúmî nasaì nùu mii-ní ana nduu Yua Íi Ndiahí. Doco nèhivì nì sàhatahvì-ní yùhù, yohó icúmî-nê candòo-ne. Ñàyùcàndüá, sàhà poder xi-ní cundiaà-ní nsidaa-né sàhà-ñá iin-ni cunduu nsidaa-né nahi mii-ní xì yùhù, iin-ni xínduu-nda.

¹² Na iá ve xì-né ñuhíví yohó, nì sandiaì-nè xì poder xi-ní. Te nsidaa ana nì dàyáha-ní nùu, iin-ni ndiaá vahi-nè, cóni ndáñúhú ni-iin-ne, cuisì imindaa tè-de por sí icúmî ndañuhu, vachi ducán icúmî coo sàhà-ñá ni cuú ndisa ñà-ndüá cachí nùu tutu ìi sàhà-té.

¹³ 'Te vichi sàmànasai nùu-ní. Doco ñà-yohó nduá cachí na iá ve ñuhíví yohó sàhà-ñá ni cúndóo nèhivì-xí contentu nacua iá stná yùhù contentu.

¹⁴ Sàni cachitnùhi xì-né palabra xi-ní. Doco nèhivì dava ga, xiní ùhì-ñané sàhà ñà-có-nìhnú gá ini-nè nahi nècuàchìmà. Te ducán stná yùhù, có-nìhnú stná inì nahi nèhivì ñuhíví.

¹⁵ Te có-xíquèn ñà-tavà-nínè ñuhíví yohó. Cuisì xíquèn-ñà cundiaà-nínè ñà-màsà dáca ñà-malu-nè.

¹⁶ Yuhu, có-nìhnú inì nahi nèhivì ñuhíví yohó, ñàyùcàndüá, stná nèhivì-xí, có-nìhnú gà stná ini-nè nahi nècuàchì dava ga mà.

¹⁷ 'Daaní, xicàn tàhvì stnáì ñà-nì chínáhà-nínè ñà-nduú palabra ndàcuisì, te ducán sàà-nè cunduu-ne nèhivì nihnú ìi inì-xi. Te palabra sàni cachì-ní, divi ñà-jaàn nduú ñà-ndàcuisì.

¹⁸ Nacua nì techuun-ní yùhù nì quesai ñuhíví yohó, ducán quidá stnáì, techuín mii-né ñà-cùhùn-nè (càhàn-nè xì) nèhivì ñuhíví.

¹⁹ Te sàhà ñà-vaha xi mii-né ié' dispuestu guide nsidaa chuun ìi (iá gà guide), dandu vátùni sàà stná-nè cunihnu ìi ini-nè nú sàni chivàha-ne ñà-nduú palabra ndàcuisì.

²⁰ 'Doco màdi cuisì sàhà nèhivì yohó xicàn tàhvì. Còó, vachi icúmî mii-né càhàn stná-nè xì nèhivì dava ga, dandu cunindisá stná nècuàchìmà yùhù. Ñàyùcàndüá, sàhà nècuàchì yucán xicàn tàhvì stnáì.

²¹ 'Daaní, xicàn tàhvì ñà-nahi iin-ni nèhivì ni cúndúú nsidaa nècuàchìmà, te iin-ni ni cúndúú stná anima mii-né xì anima ndohó, nahi mii-ní xì yùhù, iin-ni xínduu-nda: iá-nî ini anímè, te yùhù, iá stnáì ini anima mii-ní. Ñàyùcàndüá xicàn tàhvì ñà-iin-ni anima ni cúcúmî nsidaa-né, dandu vátùni cunindisá nèhivì ñuhíví ñà-divi mii-ní nì techuun-xí nì quesai ñuhíví.

²² Te nacua nì chitnùnì inì-ní ñà-coo tnùñuhu xí yùhù, ducán sàni nihitáhvì stná mii-né cucumi-né tnùñuhu ma, dandu iin-ni cahnú cunduu nsidaa-né, nahi iin-ni xínduu stná ndohó.

²³ Mii-ní, iá-ní ini anímè, te yùhù, ini anima mii-né coi; dandu iin-ni cahnú cunduu ndisa nsidaa-né xì ndohó. Te ducán icúmí nèhivì dava ga ñuhivì cundaà stná ini-nè ñà-divi mii-ní nì techuun-xí vaxi, te cundaà stná ini-nè ñà-cùú stná inì-ní sàhà nèhivì-xí nacua cuú inì-ní sàhà yùhù.

²⁴ Mii-ní nduu-ní Yuamání, te nì chitnùnì inì-ní cundoo ana cunduu nèhivì xí. Ñàyùcànduá, yùhù cuní sàà stná nsidaa nècuàchìmà cundoo-ne ndé cuàhìn coi sàhà-ñá iin-ni cutnahá-né xí, te cundehè-né nansa iá tnùñuhu ndiaha nì sàhatahvì-ní yùhù, vachi ndè antes na táyôo ñuhivì, iin-ni cuú inì-ní sàhí.

²⁵ Mii-ní, ndàcuisì nihnú inì-ní. Doco nèhivì ñuhivì, tàcùnì-nè mii-ní. Doco yùhù, ndisa, ináhí mii-ní. Te nèhivì cutnàhà xí yohó, sàni cundaà stná ini-nè ñà-divi mii-ní nì techuun-xí.

²⁶ Te yùhù, sàni dátúì nùù-né nansa iá-ní nacua cuàhìn quide quivì nùù-xí. Ducán dandu nihì-né cuu stnahá stná ini-nè sàhà-né nacua cuú inì mii-ní sàhà yùhù. Te ducán nihì stná yùhù coi ini anima nsidaa-né —nì cachi Jesús.

18

Nansa nì tnii-tè Jesús

¹ Nì nsihi nì cachi-yà ducán, dandu nì quee-ya cuàhàn-yà nì yàha-ya inga ladu yui Cedrón, cutnàhà-yá xì nècuàchì dacuahá-yá. Te nì yàha-ya xì-né mahì iin huertu iá yucán.

² Doco tiàa cuàhàn cahin xì-yá, divi Judas, ináhá stná-nè índù iá huertu mà, vachi cuàhà xichi sàhàn-yà xì nècuàchì dacuahá-yá yucán.

³ Ñàyùcànduá, nì saca nècuàchìmà itnii soldadu, te nì nihì stná-nè itnii policia nùù dùtù xícusahnú xì nùù stná tè-xínduu fariseu, te cuàhàn-nè xì nsidaa tèmà ndé nduú huertu mà. Te nsidaa-té, iníndáhá-té lámpara xì nù-ñùhú xíxìn, xì stná càa dana nduú arma xi-tè.

⁴ Daaní, Jesús, como ináhá-yâ nsidaa ñà-nduá cuàhàn cuu xi-yá, nì quee-ya nì sàncìcùn-yà tèmà, te nì cachi-yà xi-té:

—¿Ana divi nandúcú-nsiâ?

⁵ Te nì cachì-te xi-yá:

—Divi Jesús de Nazaret.

Dandu nì cachi-yà xi-té:

—Yùhù nduí.

Te yucán iín stná Judas, cutnàhà-né xì nsidaa tèmà. Te divi Judas mà nduú ana nì dicò xi-yá.

⁶ Daaní, na ní nsihi nì cachi-yà: “Yùhù nduí”, dandu yàchì nì naxiconihí duma canduá-te.

⁷ Dandu inga xichi nì cachi-yà xi-té:

—¿Ana divi nandúcú-nsiâ?

Te nì cacachì-te:

—Divi Jesús de Nazaret.

⁸ Dandu nì cachi-yà:

—Sàni cachì xì-nsiá, yùhù nduí. Ñàyùcànduá, nú yùhù nchìcùn-nsiá, na-coo-nsia nèhivì xí yohó nì nùhù-nè.

⁹ Ducán nì cachi-yà xi-té sàhà-ñá ni cuú ndisa ñà-nduá nì cachi-yà ñà-còò ni-iin nèhivì xí-yá nì ndánúhú, ni-iin nèhivì nì chitnùnì ini Dios cunduu nèhivì xí-yá, cóni ndánúhú-nè.

¹⁰ Daaní, nì tavà Simón Pedro espada xi-ne, te nì cani-ne iin mozo xi dùtù cusáhnû, nì sahnde ìi-né tùtnù nècuàchìmà ladu cuahá-nè. Te Malco nani mozo mà.

¹¹ Doco nì cachi Jesús xì Pedro:

—Nachinacaà-ní espada xi-ní, vèchi yùhù, icúmî yàhi ñà-ndùá nì chitnùnì ini Yuamánì cuu xí.

Nansa ndacá-te Jesús nì sàà nùù dùtù cusáhnû

¹² Dandu capitán yucán, xì soldadu xi-tè, xì stná policia yucán, nì catnii-tèyá nì chicuhnì-teyá.

¹³ Te nì saca-tèyá cuàhàn-te xi-yá nùù nècuàchì nani Anás, vèchi dìdo dùtù cusáhnû cuià yucán nduú-né. Te Caifás nani dùtù cusahnu-ma.

¹⁴ Te divi-ne nduú ana nì càhàn xì nècuàchì raza-nè Judea daa na ní cachi-nè ñà-xiñhù cui iin tiàa sàhà nsidaa nèhivì ñuu-nèmà.

Nansa nì nacuaà Pedro Jesús

¹⁵ Daaní, chicá cahà-xí ndé cuàhàn Jesús vèxi stná Simón Pedro xì inga stná nècuàchì dacuahá-yá. Te compañeru-nèmà, ináhá-nè dùtù cusáhnû. Ñàyùcàndùá, na ní dàyáha soldadu-yà ini patiu vehe dùtù mà, dandu nì quihvi stná inga-nèmà.

¹⁶ Doco Pedro, nì ndòo-ne nùù yehè patiu-ni ma. Ñàyùcàndùá, vèxi tu compañeru-nè ináhá xí dùtù mà, te nì càhàn-nè xì ñahà chì ndiaá yehè mà áma dáyáha stná-ña Pedro.

¹⁷ Dandu nì cachì-ña xì Pedro:

—¿Amádi mii stná-ní nduu-ní iin nècuàchì nchícùn xì Jesús?

Te nì cachi-nè:

—Còó.

¹⁸ Daaní, divi yucán itá stná mozo (xi dùtù mà) xì stná policia. Te nì xicùn-té iin ñuhu tnùù ñà-nadaà-té, vèchi cúvixin ga. Te yucán nì tnàtuu stná Pedro, iin-né nadaà stná-nè.

Nansa nì ndàcàtnùhù dùtù cusáhnû nùù Jesús sàhà ñà-ndùá quidá-yá

¹⁹ Daaní, dùtù cusáhnû, nì ndàcàtnùhù-né nùù-yá sàhà nèhivì dacuahá-yá xì sàhà stná palabra chináhá-yànè.

²⁰ Ñàyùcàndùá, nì cachi-yà xì-né:

—Yùhù, vate ní càhìn xì nsidaa nèhivì ini veheñuhu cuachi, te ini stná veheñuhu cahnú ndé siempre natácá nèhivì raza-ndà Judea. Divi yucán nduú lugar ndé siempre nìsa dacuahí nèhivì. Còò ni-iñàha ni chináhá dèhí.

²¹ Chicá vaha màsà ndàcàtnùhù-ní nùù mií; nùù nèhivì nì inini xi ñà-ndùá nì cachì chicá vaha, vèchi mii-né ináhá-nè ñà-ndùá nì cachì.

²² Daaní, yatni ndé iin Jesús iin stná iin policia, te na ní cachi Jesús ducán, dandu nì cani-tè nùù-yá, cachì-te:

—¿Índù chuun càhàn-ní xì dùtù ìi ducán?

²³ Dandu nì cachi Jesús xì-té:

—Nú cóni càhàn vií tuxi-ní, dandu cachì-ní xì índù palabra cóni càhì vií. Doco nú còò ni-iñàha ni càhàn quini, dandu có-icúmí-ní cani-ní yùhù.

Nansa nì nacuaà Pedro Jesús ùi gà xichi

²⁴ Dandu nì dàyáha Anás mà-yá cuàhàn-yà ndahà dùtù cusáhnû nani Caifás. Te nuhnì tnuu-ya cuàhàn-yà.

²⁵ Doco Simón Pedro, iin stná-nè nadaà-né. Dandu nèhivì itá yucán, nì ndàcàtnùhù-né nùù nècuàchìmà, cachì-nè:

—¿Amádi mii stná-ní nduu-ní nèhivì xì Jesús?

Dandu nì nacuaà nècuàchìmà mii-yá, cachì-nè:

—Còò, màdì yùhù.

26 Daaní, nì càhàn inga mozo xi dùtù yucán, divi tnaha tiàa nì tànhndè tùtnù-xí; te nì cachì-te xi Pedro:

—¿Amádi mii-ní nì xinì iá xì Jesús huertu yucán?

27 Doco inga tu nì cachi-nè:

—Còó.

Daaní, divi momentu mà nì xito lehe.

Nansa nì dàyáha-tè Jesús nùù Pilatu

28 Daaní, nì saca-tèyá nì caquee-tè xì-yá nùù Caifás, cuàhàn-te xi-yá ndé vehe gobernador, te yucán nì dàyáha-tèyá ini vehe. Iín váa gá nduá. Doco tè-xínduu raza Judea mà, cónì cá-quìhvi-tè vehe yucán, vèchi nú ni quìhvi-tè, dandu mà cóó ndoo ga-nè (nacua cachí ley xi-ne), te mà cóó gá permisú cuxi-tè ñà-nduá xixí-te na nduá vicò pascua mà.

29 Dandu Pilatu, nì quee-tè fuera vèxi-tè ndé itá ana nì casaà mà, te nì cachì-te:

—¿Ndíà nduá nì quida tiàa yohó, te sanícuàchi-nsia sàhà-né?

30 Dandu nì cacachì-te xi Pilatu:

—Nú ni cùndúú-né iin nècuàchì cónì quidá cuàchi ni cuí, dandísá, mà cùndácá-nsínè quixi nùù-ní.

31 Dandu nì cachi Pilatu:

—Cundaca-nsianè cuahán, te mii-nsiá nsidandaà-nsià sàhà-né nacua cachí ley xi mii-nsiá.

Doco nì cacachi tè-raza Judea mà:

—Ley (xi mii-nsiá), có-sàha ñà-cahni-nsí iin ana iá falta xi.

32 Ducán nì cacachì-te sàhà-ñá ni cuú ndisa ñà-nduá nì cachitnùhu Jesús na ní cachi-yà nansa icúmí-yá cui-yà.

33 Daaní, nì nansìhvi Pilatu vehe-tè, te nì cana-tè Jesús, nì cachì-te xi-yá:

—Mii-ní, ¿a ndísá rey xi nècuàchì raza Judea nduu-ní cahan-ní?

34 Dandu nì cachi Jesús xì-té:

—¿A mii-ní nì nacani inì-ní ndàcàtnùhù-ní nùí ducán, te ò inga nèhivì nì cachi xì-ní ducán?

35 Dandu nì cachi Pilatu xì-yá:

—Yùhù, có-nduú iin tè-raza-ní Judea. Divi nècuàchì ñuù-ní xì dùtù xícusahnú nduú ana nì dàyáha xi-ní ndahí. ¿Índù cuàchi nì quida-ní?

36 Dandu nì cachi Jesús xì-té:

—Cunaha-ní, ñuu ndé cusáhnúí, có-nduá ñuhiví yohó, vèchi nú ñuhiví yohó ni cùndúú, dandísá icúmí nèhivì-xí cuidahan-né yùhù nùù ana xiní ùhì xí sàhà-ñá màsà yáhi ndahà nècuàchì raza Judea ni cuí. Doco ñuu ndé cusáhnúí, tucu iá, mà ndúdává xí ñuhiví yohó.

37 Ñàyùcànduá, nì cachi tu Pilatu xì-yá:

—¿Àsù nduú stná-ní iin rey cusáhnú?

Dandu nì cachi Jesús xì-té:

—Nacua cachí-ní, divi ducán nduá, divi rey nduí. Te divi sàhà-ñá cachitnùhi xì nèhivì ñà-nduú palabra ndàcuisì, ñàyùcànduá nì quesà ñuhiví yohó. Te vichi nsidaa ana cudú ini xì palabra ndàcuisì mà, divi nduú stná ana cudú ini xì ñà-nduá cachí.

38 Dandu nì cachi Pilatu xì-yá:

—¿Índù ñà-ndisa nduú palabra ndàcuisì?

Nansa nì dàndáà Pilatu ñà-cui Jesús

Daaní, nì nsihi nì cachi Pilatu ducán, dandu nì quee-tè inga xichi nì càhàn-te xi tè-xínduu raza Judea, cachí-te xi tèmà:

—Sànì càhìn xì nècuàchì yohó, te còò ni-iin falta ndàcùhin-nè.

³⁹ Doco estilu xi-nsia nduá ñà-dañà iin tè-ndiàdí cada nacává vicò pascua yohó. Ñàyùcànduá, vichi ¿a cuní-nsià dañà nècuàchì yohó cachí nduú rey xi tè-raza-nsià Judea?

⁴⁰ Daaní, tucu tu nì càna fuerte nsidaa-témà, cachí-te:

—Còó, màdì nècuàchì jaàn cuní-nsià dañà. Barrabás chicá vaha ni dáñà —nì cacachì-te.

Doco cunaha-nsiá, iin tècuìhnà nduú Barrabás mà.

19

¹ Daaní, nì dandàcú Pilatu nùù soldadu, te nì tavà-téyâ iladú, nì sahnì cuí-teyá xì iin chirrión.

² Dandu nì quidavàha-tè iin sìcàté iñù, te nì chinacaà-teá dìni-yá. Te nì chindixi stná-teyá iin capa moradu.

³ Dandu nì catnàtuu-tè nùù-yá, (nì sàcùndiaà-teyá), cachí-te:

—¡Tùinuùváha-ní, señor! ¡Vichi ndisa, sàni sàcùnduu-ní rey xi tè-raza Judea! Dandu nì cacani-tè nùù-yá.

⁴ Daaní, tucutu nì quee Pilatu nùù nèhivì ndiatú yucán, cachí-te xi-né:

—Cunaha-nsiá, cuàhìn taví Jesús cundehè-nsiá, te cundaà inì-nsia ñà-còò ni-iin falta xi-ne nì ndácùhin.

⁵ Ñàyùcànduá, nì quee Jesús (vehe ma), ñuhú dìni-yá sìcàté iñù mà, te ndixí stná-yà capa moradu mà. Dandu nì cachi Pilatu xì nsidaa nèhivì ndoó yucán:

—Cundehè-nsiánè, yohó iín-né.

⁶ Daaní, dùtù xícusahnú, xì stná policía, na ní xini-nèyà, dandu nì càna ndee-né, cachí-nè:

—¡Nchìca cruz ni cuí nècuàchì jaàn! ¡Cahnì-nínè!

Dandu nì cachi Pilatu xì nsidaa-né:

—Mii-nsiá cundaca-nsianè cùhùn, te cahni-nsiánè, doco yùhù, còó, vachi còò cuàchi-ne ni ndácùhin.

⁷ Dandu nì cacachi nècuàchì raza Judea mà:

—Nsiùhù, icúmí-nsí iin ley, te según cachí ley mà icúmí nècuàchì jaàn cui-nè sàhà ñà-nì cachi-nè nduú-né Dèhemaní Dios.

⁸ Dandu Pilatu, na ní inini-tè ñà-nì cacachi nècuàchì mà ducán, chicá nì yùhí-te,

⁹ te nì nansihvi-tè ini vehe cahnú-te nì càhàn tu-tè xì-yá, cachí-te:

—¿Índù ndisa nì quixi mii-ní?

Doco Jesús, cóni càhàn gà-yà.

¹⁰ Dandu cachí tu Pilatu xì-yá:

—¿Índù chuun có-càhàn-ní xí? ¿A có-ìnahá-ní ñà-yùhù icúmí poder: vátùni cahní mii-ní, te ò vátùni dacácuì mii-ní?

¹¹ Dandu nì cachi-yà xì-té:

—Ni còò ni-iyuhu poder cucumi-ní nú màsà chítnùnì ini mii-yá iá ansivi ducán. Sàhámà tiàa nì dandàcú quixi nùù-ní, chicá nsidá cuàchi-tè (nùù mii-ní) —nì cachi-yà.

¹² Daaní, dècuèndè hora yucán nì nanducu Pilatu nansa dañà-téyâ, doco chicá fuerte nì càna nsidaa tè-raza Judea mà, cachí-te:

—Nú ni dañà-ní Jesús jaàn, dandu náhà claru có-ndùù-ní amigo ndisa xi rey cahnú César. Vachi nsidaa ana cachí nduú stná rey, xiní ùhì stná-nè rey cahnú César.

¹³ Daaní, na ní inini Pilatu ñà-jaàn, dandu nì tavà tú-teyá inga xichi, te nì sàcòò-tè silla ndé siempre iá-te nsidándáa-te chuun. Te silla mà, iín-nu dìquì yùù chipála itánduhù ñuhù, te Gabata nani lugar mà dàhàn hebreu.

14 Te sàni cahin quivì yucán, divi quivì nduú vigilia vicò pascua mà, dandu nì càhàn-te xì nsidaa nèhivì yucán, cachí-te:

—Cundehè-nsiá, yohó iín nècuàchì nduú rey xi-nsia.

15 Doco ndee ní càna nsidaa nèhivì mà:

—¡Còó! ¡Ni cui-nè cuní-nsì! ¡Cahni-nínè! ¡Ni mácutuu-ne nchìca cruz!

Dandu cachí Pilatu xì nsidaa-né:

—¿A ndísá cuní-nsiá cui rey xi-nsia nchìca cruz?

Te nì cacachi dùtù xícusahnuma:

—Cuisì imindaa rey xi-nsiá, divi nduú César.

16 Ñàyucànduá, nì candisá Pilatu ñà-nduá xìcàn nècuàchì mà; nì dandàcú-te nì cui Jesús nchìca cruz. Dandu nì saca soldadu-yà cuàhàn-te xi-yá.

Nansa nì sàcutuu Jesús nchìca cruz

17 Daaní, nì sàcùnsida-ya cruz xi-ya cuàhàn-yà, te nì sàà-yà nùu iin xaan nani lunsì Calvariu. Te Gólgota nani stná lugar yucán nùu dàhàn hebreu.

18 Te yucán nì cachituu-tèyá nchìca cruz, mii-yá xì inga ùi stná tiàa, iin iin-tè iin iin ladu-yà, te mii-yá mahì-xí.

19 Daaní, nì dandàcú stná Pilatu ñà-nì mácutuu dìni cruz xi-ya iin ñà-càchí: “Jesús de Nazaret, rey xi tè-raza Judea”.

20 Dandu nì cahvi cuàhà nècuàchì ñuu mà nansa cachá, vèchi lugar ndé nì chituu-tèyá nchìca cruz, yatni uun ñuu mà nduá. Te ùni dàhàn nì tìaa palabra mà: dàhàn hebreu, xì dàhàn griegu, xì dàhàn latín.

21 Dandu dùtù xícusahnu-ma, nì càhàn-nè xì Pilatu, cachí-nè:

—Màsà cáchí palabra mà “Rey xi tè-raza Judea”. Còó, chicá vaha tìaa-nì ñà-nì cachi uun-ne nduú-né rey xi nèhivì raza-nsì.

22 Dandu nì cachi Pilatu xì nècuàchì yucán:

—Còó. Ñà-nduá sàni tìaa, ducanicoá

23 Daaní, nì nsihi nì chituu soldadu-yà nchìca cruz, dandu nì dàcuàchí-te sìcoto xi-ya nùu nsìcùmi-té. Chii chiá nì nìhì iin iin-tè. Doco cuaán nduú dùhnù quihín-yà, vèchi iin-nì cahnú nì cuàha; còò nì-iin xaan xi-ña ndé nì nsícu.

24 Ñàyucànduá, nì cacachi soldadu mà:

—Màsà dácuáchí-ndáñâ. Chicá vaha cuidàdiquí-ndà suerte sàhà-ñá cundaà ini-ndà ana nìhì xán.

Pues ducán nì cuu sàhà-ñá nì cuú ndisa ñà-nduá nì cachitnùhu nùu tutu ì ndé cachí palabra yohó: “Nì cadasàn-té sìcoto xi entre mii-té, te nì idàdiquí-te suerte, a ver índu-té nìhì xì ñà-nduá ndìxí”. Ñàyucànduá, ducán nì caquida soldadu mà.

25 Daaní, sàhà cruz xi-ya iín stná dihi-yá xì cùhì-nè nani stná María, divi ñahàdihí Cleofas; te yucán iín stná María Magdalena.

26 Te nì xini-yà dihi-yá, te nì xini stná-yà yucán iín stná iin nècuàchì dacuahá-yà cuú cuàhà ini-yà sàhà-xí. Ñàyucànduá, nì cachi-yà xì dihi-yá:

—Cundehè-ní mamá, jaàn iín dèhe-ní.

27 Dandu nì cachi-yà xì nècuàchì dàcuàhàmà:

—Cundehè-ní, jaàn iín mamá xi-ní.

Te divi hora yucán nì nàcùndiaa nècuàchì mà dihi-yá.

Nansa nì xihì Jesús

28 Daaní, ináhá-yà ñà-sàni cuu ndisa nsidaa ñà-nduá nì cachi tutu ì, ñàyucànduá, nì cachi-yà:

—Xihì tècuí.

29 Te yatni uun yucán iín iin quidi chitu vinu nì xìò. Ñàyucànduá, nì quihin soldadu iin ñà-ñahmá nani esponja, nì chihi-tèá dìni iin vara nù-hisopo. Dandu nì chindaxin-tèá vinu mà, te nì dàcùhùn-teá nùu yuhù-yá

³⁰ nì sihvi-yá chiá. Dandu nì cachi-yà:
—Vichi ndisa sà-ìá.
Te nì nàcuìndee dìni-yá, te nì xihì-yà.

Nansa nì dàquìhvi iin soldadu lanza xi-tè diìn tìxi Jesús

³¹ Dandu nècuàchì raza Judea, cóni cùnì-nè ndòo nsidaa nsii ma nchìca cruz, vàchi vigilia xi quìvì descansu nduá. Te divi quìvì descansu mà nì nacava stná iin vicò cahnú xí-né. Ñàyùcànduá, nì ca-xicàn-nè favor nùu Pilatu ñà-nì cátnáhnù iquì nani sàhà iin iin ana itándiaa nchìca cruz (sàhà ñà-nì cùí yàchì-nè), dandu cuxio-ne nùu cruz.

³² Ñàyùcànduá, nì casaà tu soldadu (ndé itá cruz), te nì casahnù-te iquìsàhà iin tiàa itúú nchìca cruz iin ladu Jesús, dandu después ingà-te.

³³ Doco na ní tnàtuu-tè ndé itúú mii-yá, nì cundaà inì-te sàni xihì-yà; ñàyùcànduá, cóni sáhnù gà-te iquìsàhà-yá.

³⁴ Doco iin soldadu mà, nì dàquìhvi-tè lanza xi-tè diìn tìxi-yá, te nì dàña nì-yá xì tècuí.

³⁵ Yùhù nì xinì nsidaájàn, teayùcànduá nacání xì-nsiá sàhá. Te ñà-ndácuisì nduá cachí. Yùhù ináhî, te cachítnùhu ndaì xì-nsiá sàhà-ñá ni cúníndísâ stná-nsiá.

³⁶ Cunaha-nsiá, nsidaa ñà-jaàn nì cuu xi-yá sàhà-ñá ni cuú ndisa nacua nì cachitnùhu nùu tutu ì ndé cachá: “Ni-iin iquì-yá mà-tnáhnù”.

³⁷ Daaní, cachí stná inga xaan nùu tutu mà, ndé cachá: “Icúmí nèhivì cuni-nè mii-yá ana nì dàquìhvi-tè (càa) ìcà-xí”.

Nansa nì ndùxin Jesús ini iin cueva

³⁸ Daaní, nì nsihamà, dandu nì sàhàn iin tiàa nani José nùu Pilatu. Iin nècuàchì ñuu Arimatea nduú nècuàchìmà, te nduú stná-nè iin nèhivì xí Jesús, doco chídèhé-nè, vàchi yúhî-nè tè-dava ga raza-nè Judea. Pues divi mii-né nì sàhàn nì xicàn permisù nùu Pilatu nanihi-ne iquìcúñú-yà. Te juùn nì cachi Pilatu. Ñàyùcànduá, nì sàhàn-nè nì nanihi-ne iquìcúñú-yà.

³⁹ Daaní, nì sàà stná Nicodemo yucán, divi nècuàchì nì sàhàn ñuu visita ndé iá-yà. Te vichi nihí-né ñà-tnami nani mirra nì sàà, te dácà stnahá stná mà xì inga ñà-tnami nani áloe. Nsidaájàn cùvèa nahi òcò ùxin kilo.

⁴⁰ Ñàyùcànduá, José xì Nicodemo mà, nì nanihi-ne iquìcúñú-yà nùu cruz, te nì chidúcùn-néyà sìcoto finu cuxín, te nì dàquée stná-nè ñà-tnami ma, vàchi ducán nduú estilu xi nèhivì raza Judea na sácùndùxin-ne.

⁴¹ Cunaha-nsiá, yatni ndé nì sa-ituu Jesús nchìca cruz, yucán itá stná itnii yutnù tàtá. Te mahì yutnù mà iá stná iin cueva làcà ní sate, doco tàñáha ga cundùxin ni-iin nsii-ña.

⁴² Te sàhà-ñá sà-itúú quìvì descansu xi nècuàchì ñuu mà, ñàyùcànduá, ini cueva yucán-nì nì chindùxin-neyà, vàchi yatni nduá.

20

Nansa nì natiacu Jesús

¹ Daaní, quìvì primeru semana, (divi quìvì domingo) vaxi María Magdalena cueva ndé índùxin Jesús. Naha nduá, te iin tnuu va nduá. Dandu nì xini-nè, sàni cuxio cavà cahnú ndiadí yuhù cueva.

² Ñàyùcànduá, nì dàyàa-nè cuàhàn-nè ndé iá Simón Pedro xì inga nècuàchì dacuahá-yá, divi nècuàchì màni guá nùu-yá, te nì cachi-nè xì nècuàchìmà:

—Sàni tavà-té Stoho-ndà Señor ndé nì sácùndùxin-ya. Te có-cundáà ini-nsi ìndù cuàhàn-te xi-yá.

³ Ñàyùcànduá, nì quee Pedro xì compañeru-nè, cuàhàn stná-nè cueva yucán.

⁴ Te cutnáhâ-né nì dáyáà-nè cuàhàn-nè, doco chicá ndee ní dáyáà compañeru Pedro mà, teayùcànduá, dihna nècuàchìmà nì sàà-nè nùù cueva.

⁵ Te nì nacàhnu ndee-ne nì xito nihni-ne ini cueva, te nì xini-nè ndé sìcoto xi-ya itánduhù, doco cónì quíhvi-ne inì-xi.

⁶ Daani, nchícùn Simón Pedro nì sàà stná-nè, doco mii-né ndisa, nì quíhvi-ne inì-xi, te nì xini stná-nè itánduhù sìcoto xi-ya,

⁷ Xì stná pañuelu nìsa idàhvi nùù-yá, doco có-ìndúhá xì sìcoto dava ga; iladú indúhá, te sàni natnahnù viá.

⁸ Dandu nì quíhvi stná compañeru Pedro nì sàà primeru, te nì xini stná-nè nansa iámà, te nì xinindisá-né.

⁹ Doco nì mii-né nì stná Pedro, tàñáha ga cundaà ini-nè nansa cachí nùù tutu ì ndé cachí icúmí-yá natiacu-yá.

¹⁰ Daaní, ndúì-nè mànuhù-né vehe-ne.

Nansa nì ndecunu Jesús nùù María Magdalena

¹¹ Doco yucán ndé iá cueva mà (nì sàà) stná María. Te vichi iín-né fuera sacú-né. Te nì nacàhnu ndee-ne, nì xito nihni stná-nè ini cueva.

¹² Te yucán nì xini-nè ndoó ùì ángel xi Dios lugar ndé nìsa induhù Jesús, iin-ne ndé nì sanduu dìni-yá, te inga-nè ndé nì sanduu sàhà-yá.

¹³ Te nì cachi ángel mà xì María:

—Señorita, ¿índù chuun sacu-ní?

Dandu cachí-nè xì nècuàchìmà:

—Vàchi sànihí-te Stoho-nsì Señor cuàhàn, te có-cùndàà inì índù cuàhàn-te xi-yá.

¹⁴ Dandu nì ndecoto María ladu yàtà-né, te nì xini-nè yucán iín mii-yá, doco cónì nácúni-nèyà nduú-yá Jesús.

¹⁵ Te nì cachi-yà xì-né:

—Señorita, ¿índù chuun sacu-ní? ¿Ana divi nandúcu-ní?

Doco María, nì tuxi ini-nè ádi té-ndiàá yutnù tàtá iá yucán nduú ana cáhàn; ñàyùcànduá nì cachi-nè:

—Señor, nú mii-ní nì tavà-níyà, dandu cachi sacú-ní xì índù nì sànihi-níyà, te cùhìn naquihin-yà.

¹⁶ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—¡María!

Dandu nì naxicocuñn-nè ladu yàtà-né, te nì cachi-nè dàhàn mii-né:

—¡Raboni! —ñà-nduá cuní cachà Maestro.

¹⁷ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Màsà dúcùn ndahà-ní yùhù, vàchi tàñáha ga nani nùù Yuamání. Còó. Cuahán-ní, cachitnùhu-ní xì nèhivì xí, vàchi nahi ñani xínduu-ne. Te cachí-ní xì-né ñà-ìcúmí nani nùhì nùù Yuamání. Te cunaha-nsiá, Yuamánì mii-nsiá nduú stná-yà. Te ana càhvì yùhù nduú-yá, nacua nduú stná-yà ana càhvì mii-nsiá —nì cachi Jesús.

¹⁸ Ñàyùcànduá, nì sàhàn María Magdalena mà nì cachitnùhu-ne xì dava ga nècuàchì dacuahá-yá, nì nacani-ne nansa nì xini-nè Stoho-ndà Señor, te dohó te dohó nì cachi-yà xì-né.

Nansa nì ndecunu Jesús nùù nècuàchì dacuahá-yá

¹⁹ Daaní, na ní cuñaà quivì domingu mà nì nataca nsidaa nècuàchì dacuahá-yá. Te nì nacadi vàha-ne yehè, vàchi yúhí-nè nèhivì dava ga raza-nè Judea. Dandu (na iin cachí) nì sàcuñn Jesús dava mahì-né, te nì cachi-yà xì-né:

—Contentu ni cùndóó-nsiá.

²⁰ Na ní nsihi nì cachi-yà ducán, dandu nì dàcùnì-yànè ndahà-yá xì diìn tìxì-yá. Ñàyùcàndùá, cuàhà gá nì cudii ini-nè ñà-sàni xini-nè divi Stoho-ndà Señor nduú-yá.

²¹ Dandu inga xichi nì cachi-yà xì-né:

—Contentu ni cúndóó-nsiá. Nacua nì techuún Yuamání yùhù nì quesai, ducán techúûn stnái mii-nsiá cùhùn-nsiá.

²² Daaní, nì sivi tàchì-yá nùù nsidaa-né, te nì cachi-yà:

—¡Ni nándèe Espíritu Ìì ini anima-nsiá, cachí!

²³ Nú nì cuícahnù inì-nsia sàhà cuàchi nèhivì, dandu ñà-sàni ndutu ndisa-ña cundua; te nú màsà cuícahnù inì-nsia sàhà-né, dandu iá ìì cuàchi-ne —nì cachi-yà.

Nansa nì sàà Tomás nì xinindisá-né ñà-nì natiacu Jesús

²⁴ Doco nùù ùxìn ùì nècuàchì dacuahá-yá, iin-ne cóni ía-ne xì compañeru-nè na ní ndecunu Jesús nùù-né. Divi Tomás nduú nècuàchì mà, te Cuatí cachí stnái nèhivì xì-né.

²⁵ Ñàyùcàndùá, nì cachi compañeru-nè xì-né:

—Cunaha-ní, ¡sàni xini-nsi Stoho-ndà Señor!

Doco mii-né, nì cachi-nè:

—Dècuèndè cundehí yantà ndahà-yá ndé nì ìhi clavu, te daquíhvi dìnìndàhí ndé nì xida mà, te daquíhvi stnái ndahí ndé (nì nacuehè) diìn tìxì-yá, te nú cóó, mà cúníndísê —nì cachi-nè.

²⁶ Daaní, na ní xinu inga ùnà quivì, nì nataca tu nècuàchì dacuahá-yá ini vehe. Doco daa ndisa iá stnái Tomás xì nècuàchì ndòò-mà. Te ndiadí vaha tu yehè. Te nì sàà Jesús inga xichi nì sàcuìn-yà mahì-né, te nì cachi-yà:

—Contentu ni cúndóó-nsiá.

²⁷ Dandu nì cachi-yà xì Tomás:

—Yohó daquíhvi-ní dìnìndàhá-nì, te cundehè-ní ndahí; dandu daquíhvi-ní ndahà-ní diìn tìxí. Te cunindisá vaha-ní. Màsà cáchì gà-ní có-xìndísá-nì.

²⁸ Dandu nì cachi Tomás xì-yá:

—Stohì Señor nduu-ní, vàchi Dios nduu-ní.

²⁹ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Tomás, sàhà-ña nì xininùù-ní yùhù, ñàyùcàndùá nì xinindisa-ní. Vihi gá ndiaha cundua nú nì cúníndísá-nsiá mate tãñáha ga cuninùù-nsiá yùhù —nì cachi-yà.

Ñà-nduá dìsàhà-xì nì tiaa Juan tutu yohó

³⁰ Cunaha-nsiá, cuàhà gá stnái milagru nì quida Jesús nì indehè nècuàchì dacuahá-yá, doco cóni tiáá nsiha nùù tutu yohó.

³¹ Doco ñà-nduá cachí nùù tutu yohó, nì tiaa-ña sàhà-ñá ni sàà-nsiá cunindisá-nsiá divi Cristu Dèhemanì Dios nduú Jesús. Vàchi nú sàni xinindisá-nsiá ñà-jaàn, te ndácùcahan-nsiá quivì-yá, dandu vida ndiaha sàni nìhì stnái-nsiá.

21

Nansa nì ndecunu Jesús nùù ùsà nècuàchì dacuahá-yá

¹ Daaní, nì nsihajàn, dandu nì ndecunu tu Jesús nùù nècuàchì dacuahá-yá na ndoó-né iin xaan yuhù mar nani mar Tiberias. Cuàhìn nacani xì-nsiá nansa nì cuu na ní ndecunu-ya nùù-né yucán.

² Cunaha-nsiá, cutnáhâ Simón Pedro xì Tomás nècuàchì nani Cuatí, te cutnáhâ stnái Natanael nècuàchì diñúù-xi nani Caná iá ladu Galilea. Te ndoó stnái (ùì) dèhe Zebedeo, xì stnái inga ùì nècuàchì dacuahá-yá.

³ Te nì cachi Simón Pedro xì nsidaa-né:

—Cuàhìn tavì siaca.

Dandu nì cachi compañeru-nè:

—Ni cùhùn nsidaa-nda.

Ñàyùcànduá, nì sàcùñuhu nsidaa-né ini iin lancha cuàhàn-nè; doco ni-iin siaca cóni níhì-né niù yacà.

⁴ Daaní, na sàcuàhàn nì tùinuù, yucán nì sàà stná Jesús, iín-yá yuhù mar (yatni ndé ndoó-né) mà. Doco cóni nácúni-nèyà.

⁵ Ñàyùcànduá, nì cachi-yà xì-né:

—Hijos, ¿a sàni nìhì-nsiá ñà-caxì-ndà?

—Còó, còò ni-iin-sì —nì cachi nècuàchìmà.

⁶ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Ladu cuahá lancha, jaàn dacaná-nsiá ñunù xí-nsiá, dandu nìhì-nsiási —nì cachi-yà.

Dandu ducán nì quida-ne, te ni mà cùì gá tavà-né ñunù xí-né ñà-chitu guá cuàhà siaca nì nìhì-né.

⁷ Dandu iin nècuàchì dacuahá-yá, divi nècuàchì màni guá nùù-yá, nì cachi-nè xì Pedro:

—¡Divi Stoho-ndà Señor nduú Yà-yòhó!

Nì nsihi nì inini Simón Pedro ñà-divi Stoho-ndà Señor nduú-yá, dandu nì nàcùndixi-ne sacú-nè, vàchi cuisì sìcoto inì-xi ndixí-né. Dandu ní ndàvà-nè mahì tècuí cuàhàn-nè.

⁸ Te después cuàhàn stná dava ga nècuàchì dacuaha-ma, doco ini lancha cuàhàn-nè, vàchi yatni iín-nu nùù ñuhù íchí, nahi 100 metro. Te cahà-nú itácaá ñunù chitu siaca.

⁹ Dandu nì nuu nècuàchì yucán ñuhù íchí, te nì xini-nè yucán ndoó tnùù sàxììn, te sà-itàndoó stná siaca chòhò. Te iá stná pan.

¹⁰ Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Cuahán-nsià quihin-nsia itnii siaca nì tavà-nsiá.

¹¹ Ñàyùcànduá, nì nana tu Simón Pedro lancha, te nì ditá-nè ñunù mà nì naxìnuva ndè nùù ñuhù íchí. Chitu dini ñunù mà siaca, vàchi ñuhú 153 siaca nahnú. Mate cuàhà gá-si ñuhú, doco cóni sàchí ñunù mà.

¹² Dandu nì cachi Jesús xì nsidaa-né:

—Naha-nsià, cadi inì-nsia.

Te ni-iin nècuàchì dacuaha-ma, cóni sáha ndee ini-nè ndàcàtnùhù-né nùù-yá ana nduú-yá, vàchi ináhá-né divi Stoho-ndà Señor nduú-yá.

¹³ Dandu nì tnàtuu Jesús nì tnii-ya pan, te nì dasàn-yáña nùù-né. Te nì dasàn stná-yà siaca (nì chòhò mà) nùù-né.

¹⁴ Ñà-jaàn nì sanduu ùnì xichi nì ndecunu Jesús nùù nècuàchì dacuahá-yá na sàni natiacu-yà.

¹⁵ Daaní, na ní nsihi nì sadi ini nsidaa-né, dandu nì cachi-yà xì Simón Pedro:

—Simón, dèhe Jonás, ¿a ñà-ndâà chicá cuú ndisa inì-ní sàhí nùù nècuàchì dava ga yohó?

—Jaan, Señor mío. Sà-ínáhá-ní cuú inì sàhà-ní —nì cachi-nè.

Dandu cachí tu-ya xì-né:

—Nú ndisa, dandu cundiaà-ní nèhivì xí na ian ndiaá pastor lelù xí-né.

¹⁶ Daaní, ñà-ùì nì cachi-yà xì-né:

—Simón, dèhe Jonás, ¿a cuú ndisa inì-ní sàhí?

Te nì cachi tu-ne xì-yá:

—Jaan, Señor mío. Sà-ínáhá-ní cuú inì sàhà-ní.

Dandu cachí Jesús xì-né:

—Dacúndèhe-ní (nèhivì-xí ichì váha), na ian ndiaá-ndà riì.

¹⁷ Daaní, ñà-ùnì nì cachi tu-ya xì-né:

—Simón, dèhe Jonás, ¿a ñà-ndâà nduá, cuú ndisa inì-ní sàhí?

Pues vichi nì cuhuun ini-nè ñà-sà-ùni xichi ndácàtnùhù-yá a ndísá cuú ini-nè sàhà-yá, á coó. Ñàyùcàndùá nì cachi-nè xì-yá:

—Señor mío, nsidanicuú iñàha ináhá-ní. Ñàyùcàndùá, ináhá stná-ní, yùhù cuú ndisa inì sàhà-ní.

Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Pues nú ducán, dandu cundiaà-ní nèhivì xí, na ian ndiaá-ndà riì xì-ndà.

¹⁸ Cunaha-ní, ñà-ndáa nduá cuàhìn cachitnùhi xì-ní yohó: na cuachi-ní, (nìsà nàcùndixi-ní sìcoto xi-ní), nì sansidatnuu-ní cinturón xi-ní, te cuàhàn-ní ndéni nì cui cudî inì-ní. Doco nú sàni sahnu-ní, dandu icúmí-ní ndanihi-ní ndahà-ní, te inga-nè icúmí-nè nsidatnuu-ne cinturón xi-ní, te cunihi-ne mii-ní cùhùn ndé có-cudî inì-ní cùhùn-ní.

¹⁹ Ñà-jaàn nduá nì cachi Jesús cachitnùhu-ya nansa quida nèhivì xì Pedro na quivì cui-nè, te ducán chicá quee tnùñuhu xí Dios.

Nansa icúmí cuu xi Juan

Daaní, nì nsihi nì cachi-yà ñà-jaàn, dandu nì cachi tu-ya xì Pedro:

—Cunchicùn-ní yùhù.

²⁰ Daaní, nì nacuico Pedro yàtà-né, te nì xini-nè nchícùn stná nècuàchì dacuahá cuú guá ini-yà sàhà-xí. Te divi nècuàchìmà nduú nècuàchì nì là yatni diìn Jesús na ní sandoo-ne nì xixi-ne xì-yá daa, te nì xicàn tnùhù-né nùù-yá nì cachi-nè: “Señor mío, ¿ana divi nduú tiaa icúmí cahin xì-ní?”

²¹ Pues, divi nècuàchìmà nì xini Pedro nchícùn vaxi, te nì cachi-nè xì-yá:

—Te nècuàchì jaàn tú, ¿nansa icúmí cuu xì-né, Señor mío?

²² Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Pues nú cudî inì cutiacu-nè ndè cachi sàà quivì naxicocuñ, doco mii-ní, màsà nácání inì-ní sahájàn. (Chuun xi-ní nduá) ñà-cunchicùn-ní yùhù —nì cachi-yà.

²³ Ñàyùcàndùá, nì xitià cuentu nùù nèhivì xì-yá, ñà-mà nunca cui nècuàchì dacuahama, cachí cuentu. Doco cóni càchí-yà mà cúí-nè. Còó, cuisì ní cachi-yà nú cuní-yà cutiacu-nè ndè cachi sàà quivì naxicocuñ-yà, màsà nácání íní Pedro sàhámà.

²⁴ Cunaha-ní, divi nècuàchìmà nduú yùhù, te divi yùhù nì tiaa nsidaa palabra yohó. Te ñà-ndácuisì nduá cachí, vachi ináhí cachí ndà xì-nsiá.

²⁵ Cunaha-nsiá, cuàhà gá stná iñàha iá nì quida Jesús (ñuhiví yohó). Doco nú cuní-ndà tiaa nsihi-nda nsidaámà, dandu cuàhà sàstnùhù libru cundua. Te mà cuàhà-ñá ni inicutu ñuhiví, cachí yùhù. Sà-íá.

Chuun Nsiha Nì Caquida Nècuàchì Nì Nìhì Chuun Ì nùù Jesús

Nansa nì quida Jesús comprometer icúmí quixi Espíritu Ì xí Dios

¹⁻² Cásàhùì xì mii-ní señor Teófilo. Cunaha-ní, tutu nì tiai primeru, nacáníamà sàhà ñà-ndùá nì quida Jesús xì ñà-ndùá nì chinaha-yà ndè quìvì nì quesaha-yá xì ndé` quìvì nì nana-ya mànuhù-yá ansivi. Doco na táñâha ga nùhù-yà, dandu nì càhàn-yà xì apóstol ana nì sàhatahvì-yá chuun xi-ya; sàhà poder xi Espíritu Ì xí Dios nì càhàn-yà xì-né nì dandàcú-yá nùù-né nansa quida-ne.

³ Vàchi antes, na ní nsihi nì ndoho-ya, te nì xìhì-yà, dandu vivu nì ndecunu-ya, te nì xini-nèyà ñà-sànì natiacu-yà, ùì dico quìvì nì ndòò ga-yà ñuhivì, te cuàhà xichi nì ndecunu-ya nùù-né, te cuàhà gá stná ñà-ndùá nì quida-ya sàhà-ñá cundaà ndisa ini-nè divi nduú-yá. Te nì càhàn stná-yà xì-né sàhà chuun xi ñuhivì Ì xí Dios.

⁴ Daaní, na iá va-ya xì-né, nì cachi-yà xì-né ñà-màsà quéé yáchi-nè ñuu Jerusalén:

—Còó —cachí-yà— yohó cundiatu-nsia dècuèndè nìhìtáhvì-nsiá cuu xi-nsiá nacua sàni quida Yuamáni' comprometer, divi ñà-ndùá nì cachi stnáì xì-nsiá antes.

⁵ Vàchi ñà-ndáà ndùá, tècuí nìsa quida ì Juan nèhivì. Doco mii-nsiá, tìxi Espíritu Ì xí Dios icúmí anima-nsiá nduhìá tìxi sacu quìvì —nì cachi-yà.

Nansa mànana Jesús mànuhù-yá gloria

⁶ Daaní, nì nataca tu nsidaa nècuàchì dacuahá-yá-mà nùù-yá, te nì xìcàn tnùhù-né, cachí-nè:

—Stoho-nsì Señor, ¿a vichi nacánì inì-ní quee libre ñuu-ndà Israel quida-ní?

⁷ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Cò-sàhatahvì Dios mii-nsiá ñà-cunaha-nsiá índù iin quìvì, ò índù iin tiempu cuu iñàha. Còó, vachi cuisì Yuamáni' iá ansivi chítnùnì inì-xi sàhà nsidaájàn.

⁸ Doco mii-nsiá, icúmí-nsiá nìhìtáhvì-nsiá quìvì quixi fuerte Espíritu Ì ini anima-nsiá, dandu inicutu icúmí-nsiá càhàn-nsiá sàhí. Primeru ñuu Jerusalén yohó càhàn-nsiá, te ducán stná inii ladu Judea, xì stná ndè ladu Samaria xì dècuèndè stná inicutu ñuhivì

⁹ —nì cachi-yà.

Daaní, indéhe-né nì ndanchito-ya mànana cuisì-yá ansivi, te nì dàhvi-ya nùù-né mahì iin vìcò mànuhù-yá.

¹⁰ Te na indéhe váha-ne ansivi ndé mànana-ya, dandu yucán ndé itá-né nì sàcùita stná ùì ana ndixín cuxín.

¹¹ Te nì cachi nècuàchì mà xì nècuàchì xì-indehè mà:

—Mii-nsiá nècuàchì ñuu Galilea, có-ndùá cundehè gá-nsiá ansivi, vachi divi Jesús nì xini-nsiá mànuhù yucán, icúmí-yà naxicocuiìn-yà. Vàchi nacua iá-ya mànana-ya mànuhù-yá, divi ducán icúmí-yà naxicocuiìn-yà nuu-ya.

Nansa nì quee Matías nombradu cundehè-né chuun xi Judas

¹²⁻¹³ Dandu nsidaa nècuàchì apóstol mà, nì nuu-ne yucù Olivo yucán, mànuhù-né ñuu Jerusalén, vachi yatni iá ñuu mà nùù yucù yucán, nahi dava hora caca-nda. Te na ní nasaa-nè, nì yàha-ne ndè iin vehe idótnahá, nì canana-ne dìquì-xì ndé ndoó-né. Te nèhivì ndoó yucán, dohó nani-né: Pedro,

xì Jacobo, xì Juan, stná Andrés, xì Felipe, xì Tomás, xì Bartolomé, xì Mateo, xì stná dèhe Alfeo nani stná Jacobo, xì stná Simón Zelote, xì ñani Jacobo mà nani Judas.

¹⁴ Nsidaa nècuàchìmà, iin-ni nihnú ini-nè, te iin-ni xícàn tàhvi-né nùu Dios, mii-né xì stná ñani Jesús, xì dihi-yá María, xì más gà stná nècuàchi ñahà.

¹⁵⁻¹⁶ Daaní, quìvì yucán nì nataca nsidaa nèhivì nchícùn ichì-yá. Na iin cientu òcò xínduu-ne. Te nì ndacuiin Pedro mahì nsidaa-né, cachí-nè:

—Ñánì, sàhana nì chindee Espíritu ìì xí Dios xii-ndà David, te nì tiaa-ne nì cachitnùhu-ne sàhà Judas, divi tiàa nì sacatnahá xi nècuàchi nì tnii xi Jesús. Te ducán nì cuu, vàchi ñà-ndùá nì cachi Dios sàhana ma, fuerza nì cuu ndisa-ña.

¹⁷ Vàchi Judas mà, nìsa cutnahá-né xì-ndà, iin-ni chuun nìsa quida-nda xi-né antes.

¹⁸ Doco nì quida-ne iin cuàchi, nì tnii-ne dìhùn, te sàhà dìhùn mà nì xiin-ne iin ñuhù. Dandu nì nacava candéé-nè yucán, nì cahnsi ìì-né nì quecoyo ìì sisi-nè.

¹⁹ Te nsidaa nèhivì ñuu Jerusalén yohó, nì xinitnùhu stná-nè sàhámà. Ñàyùcàndùá nì sàcùnani ñuhù mà Acéldama, te cuní cachi quìvì mà: “Iin ñuhù ndé nì xitià nì”.

²⁰ Vàchi ducán nì cachitnùhu libru ndé itándiaa alabanza ìì ndé cachá: “Ni ndóo nihni vehe-ne. Màsà cundóo gà nèhivì yucán”. Te cachí stná tutu mà: “Ni ndóo chuun xi-ne nùu inga nèhivì”.

²¹⁻²² Ñàyùcàndùá, xiñuhu nanducu-nda inga tiàa chindee tnaha-xi-nda cachitnùhu-nda xi nèhivì ñà-sàni natiacu Stoho-ndà Jesús. Doco icúmí-nè cunduu-ne iin ana sàni cutnahá xi-nda inii tiempu nìsa xicanuu-ya mahì-ndà dècuèndè tiempu nìsa quida ìì Juan xì ndé quìvì nì nana-ya ansivi cuàhàn-yà —nì cachi Pedro.

²³ Ñàyùcàndùá, nì catavà-né ùì nèhivì. Iin-ne nani José Barsabás, te Justo nduú inga quìvì-né. Daaní, inga nemà nani Matías.

²⁴⁻²⁵ Dandu nì xícàn tàhvi nsidaa-né nùu Dios, cachí-nè:

—Stoho-nsì Señor, ináhá-ní nansa iá anima nsidaa nèhivì. Ñàyùcàndùá, nùu ùì tiàa yohó cuàha-ní nsiùhù iin seña índu nècuàchi cundehè chuun xi-ní cuenta xi Judas, vàchi nècuàchìmà, sàhà cuàchi-ne, ñàyùcàndùá nì ndòo chuun xi-ne, te cuàhàn-nè ndé nì nchihò ini-nè cùhùn-nè —nì cachi-nè.

²⁶ Dandu nì caquida-ne iin sorteu, te nècuàchi nani Matías mà nì quee nombradu ñà-cutnahá stná-nè xì ùxìn iin ga nècuàchi apóstol.

2

Nansa nì nuu Espíritu ìì xí Dios

¹ Daaní, meru quìvì nducáhnù vicò Pentecostés, dandu iin-ni xaan nì nataca nsihi nècuàchi nchícùn ichì mii-yá.

² Ndoó-né, te nanàá nì tiacu-nè ndé dìquì-xí ansivi na ian cahá fuerte guá tàchì, te nì tiacu inii ini vehe ndé ndoó-né.

³ Dandu nì xini-nè nchíi ñuhu cuati nahi yáa-ndà, te nì xitià nihnia, iin ian nì ndòo dìni iin iin nèhivì yucán.

⁴ Te nsidaa-né, nì chitu anima-nè Espíritu ìì xí Dios, te nì quesaha-né cáhàn-nè dàhàn sàà según nansa nì dàtnúu Espíritu ìì sàxínítnùnì iin iin-ne.

⁵ Cunaha-ní, ñuu Jerusalén yucán ndoó cuàhà nècuàchi raza Judea nì caquee nùu nsidaa ñuu inicutu ñuhivì. Nèhivì càhvi víi xi Dios nduú-né.

⁶ Te na ní tiacu-nè cáhàn guá nèhivì yucán, dandu nì nataca cuàhà-né, te yáha ga nì ndulocó-nè, vàchi iníní-né cáhàn nècuàchìmà dàhàn cada iin iin ñuu nècuàchi nì nataca iníní má.

⁷ Ñàyùcàndüá, nì ndulocó nsidaa-né, nacání ini-nè, cachí-nè iin-ne xì inga-nè:

—Amádi puru nècuàchì ñuu Galilea xínduu nècuàchì cáhàn guá yohó.

⁸ Doco vichi iníní-ndá cáhàn-nè dàhàn nì sahnu cada iin iin ndohó. ¿Nansa cui quida-neàmà?

⁹ Vàchi mii-nda, cuàhà ñuu nì quixi-nda: ñuu Partia, xì ñuu Media, xì ñuu Elam, xì ñuu Mesopotamia, xì ladu Judea yohó, xì ñuu Capadocia, xì ñuu Ponto, xì ladu Asia,

¹⁰ xì ladu Frigia, xì ladu Panflia, xì ñuu Egipto, xì stná ladu Africa iá nùù-xí ñuu Cirene, te yohó ndoó stná nècuàchì Roma, nduú-né nècuàchì raza Judea, te nduú stná-nè nècuàchì nì yàha ndè religiòn xi raza mà.

¹¹ Daaní, ndoó stná nècuàchì ñuu Creta, xì stná nècuàchì ladu Arabia. Doco nsidaa-nda iníní-ndá cáhàn nècuàchì yohó dàhàn iin iin-nda, ndeníhí vaha-ne Dios sàhà obra ndiaha quidá-yá —nì cacachi-nè.

¹² Ñàyùcàndüá nsidaa nècuàchì iníní yucán, nì ndulocó cuàhà-né, nacání cuàhà ini-nè, ndácàtnùhù tnàhá-né nùù-né, cachí-nè:

—¿Ndíà nduá cuní cachi ñà-yòhó?

¹³ Doco dava ga nèhivì, nì sàcùndiaa uun-ne, cachí-nè:

—Ádi xíni nsidaa nècuàchì jaàn nì quida vinu fuerte —cachí-nè.

Ñà-ndüá nì cachi Pedro xì nèhivì cuàhà

¹⁴ Dandu Pedro, iín-né cutnàhá-né xì ùxìn iin nècuàchì icúmí stná chuun nùù Jesús, te ndee nì cáhàn-nè xì nsidaa nècuàchì sàni nataca yucán, cachí-nè:

—Mii-nsiá tè-nduú ñanìtnaha raza-ndà Judea, xì nsidaa mii-nsiá nècuàchì ndoó ñuu Jerusalén yohó, cunini-nsia cuàhìn càhìn.

¹⁵ Xíni-nsi tuxí inì-nsia, doco còó. Có-ndüá ñà-xíni-nsi, vàchi làcà ní cahin vitni.

¹⁶ Còó, ñà-ndüá cáhàn nècuàchì yohó, divi nduú ñà-ndüá nì cachi Joel sàhana na ní cachitnùhu-ne iin razón ndiaha xí Dios.

¹⁷ Te dohó cachí-yà, nì cachi Joel mà:

Quìvì xínu tiempu, cuàhà icúmí cuàhatahví nsidaa nèhivì Espíritu Ìì xí. Ndè dèhe ii-nsiá xì dèhe yoco-nsiá, icúmí cáhàn ñà-ndüú razón ndiaha xí.

Te tiàa cuachi, icúmí dacuní nùù-nè cuàhà ñà-ndiaha; xì stná nècuàchì sahnú, icúmí quixi stná sani nùù-né.

¹⁸ Te quìvì yucán, cuàhà icúmí cuàhatahví nècuàchì xinúcuáchí nùù, tiàa-ne te ñahà-né, cuàhà gá icúmí-nè nihitáhvì-né Espíritu Ìì xí, dandu cáhàn-nè ñà-ndüú razón xi.

¹⁹ Te dìquì-xí ansivi icúmí cuu cuàhà stná milagru fuerte quide, xì stná ñuhiví yohó, icúmí stná-nsiá cuni-nsiá milagru ndiaha xí. Vàchi icúmí cucuu nì, te cucuu ñuhu, te cucuu ñùhmà nahi ñùhmànsivì.

²⁰ Doco dihna icúmí ndàhvà orá, xì stná yoo, icúmí-sì nducuahá-si nahi nì, dandu sàa quìvì xí yùhù ana nduú Stoho-nsiá Señor.

²¹ Te nsidaa ana ndacùcahan xi quívì, icúmí-nè càcu-ne, nì cachi-yà.

²² 'Nsidaa-nsiá nècuàchì ñanìtnaha raza Israel, cunini vaha-nsia ñà-ndüá cuàhìn cachi: nì quixi Jesús de Nazaret nì xicanuu-ya mahì nsidaa-nda, te ndiaha gá nì quida-ya nacua cuní Yua-nda Dios, vàchi sàhà poder ndiaha xí Dios nì quida-ya cuàhà milagru fuerte, cuàhà milagru ndiaha. Ináhà vaha-nsia sàhà ñà-jaàn.

²³ Doco Dios, nì chitnùnì ini-yà ñà-tnii-nsia Jesús, te coo-ya ndahà-nsiá. Te divi ducán nì cuu, vàchi ináhà Dios nansa cuàhàn cuu xi (Dèhemanì-yá) Jesús. Ñàyùcàndüá, nì tnii-nsiayà, te nì sahnì-nsiáyà, vàchi iin-ni nì ndatnuhu-nsiá xì tiàa malu, te nì cachituu-tèyá nchìca cruz.

24 Doco nì dānātiácú Yua-nda Dios-yà, nì tavà-ñáyâ nùù tnùndoho ñà-nì xihì-yà, vāchi có-nduá ducán ndòo-ya tìxi ñuhù.

25 Te divi ducán nduá nì cachitnùhu stná David sàhana sàhà-yà, vāchi dohó nì cachi-nè:

Dios nì quide cuenta cutnáhá-xì nicanicuahàn, vāchi yatni iá-yà ladu cuahí sàhà-ñá màsà dáyûhî nèhivì yùhù, te quidi yùhù.

26 Ñàyùcànduá, cuàhà gá nì cudì ini animè, te nì naquimaní (mii-yá), vāchi mate nì ndúxin iquìcúñuì, doco ináhî iá tnùndé ini xi.

27 Vāchi dohó sàni cachì xì Dios: “Ináhî, mà nácóó-nì animè ñà-ndòa ndé ndoó vāha anima nècuàchì nsii; còó, yùhù tè-ndúú dèhemanì-nì, mà cuáha-nì tnani iquìcúñuì ñuhù.

28 Sàhà mii-nì sàni sàni nì cundaà inì nansa iá ichì cutiacu ndiahi; icúmí-nì dacúdî inì-nì yùhù, vāchi seguru icúmî naxicocuñ cundehí nùù-nì”, nì cachi David.

29 'Doco ináhá-ndá nì sàà xii-ndàmà nì xihì-nè, ñánì, dandu nì ndúxin-ne, (ináhá-ndá), vāchi ñuu yohó nduú ndé índúxin-ne, te ndè vichi nàhà lugar mà.

30 Doco iin ana tūha cachitnùhu razón xì Dios nì sanduu stná nècuàchì mà, ñàyùcànduá ináhá stná-nè ñà-sàni quida Dios comprometer ñà-divi Cristu cunduu iin descendencia xi-ne, te seguru cusahnú stná-yà nacua nìsa cusahnú mii-né.

31 Ñàyùcànduá, nì dácùnì Dios-nè iñàha, te nì xini-nè nansa cuàhàn cuu xì Cristu ñà-icúmí-yâ natiacu-yà, mà ndóo anima-yà ndé ndoó vāha anima nsii, nì mà tnánì stná iquìcúñú-yà ñuhù.

32 Te divi ducán nì cuu, nì natiacu-yà nì quida Yua-nda Dios. Ináhá-nsí, vāchi testigu nduú-nsí.

33 Dandu después dècuèndè gloria mànana ducún-yà nì quida ndahà cuàhà Yua-nda Dios, te divi nduú ana nì quida comprometer cuàhatahvì stná-yà Espíritu Ìì xí-yá. Ñàyùcànduá sàni dàquixí fuerte Jesús Espíritu Ìì, te ñà-jaàn nduá dísàhà-xí cuú ñà-nduá xiní-nsià te inínì-nsiá vichi.

34 Doco nsì-David (sàhana ma), tãñáha ga nana ducún-nè ndè ansivi; còó, vāchi palabra yohó nduá nì cachi-nè:

Nì cachi Dios xì Stoho yùhù: “Yohó coo-nì ladu cuahí

35 ndè cachi sàà cundèi nùù nsidaa ana xiní ùhì xì-nì, dandu cusahnú fuerte-nì nùù-né”.

36 'Ñàyùcànduá, mii-nsiá xì dava ga stná nècuàchì Israel, nì cúnáhà vāha-nsiá ñà-yòhó: mate nchìca cruz nì chituu-nsia Jesús, doco nì chitnùnì ini Dios ñà-divi mii-yá cunduu Stoho-ndà, te cunduu stná-yà rey ndiaha Cristu —nì cachi Pedro.

37 Daanì, nì nsihi nì inini nèhivì cuàhà mà ñà-jaàn, nì nàcùndoo-ne tnùnsí ini. Cuàhà gá nì nacani ini-nè, te nì cachi-nè xì Pedro xì dava ga nècuàchì apóstol:

—¿Nansa chicá vāha quida-nsi vichi, ñánì?

38 Dandu nì cachi Pedro xì-né:

—Icúmí iin iin-nsia naxicocuñ inì-nsia sàhà cuàchi-nsia, te cuhii-nsiá, ndacùcahan-nsiá quivì Jesucristu sàha ñà-dúcán ndoo cuàchi anima-nsià, te nihitáhvì-nsiá nandèe Espíritu Ìì xí-yá anima-nsià;

39 vāchi sàni quida Stoho-ndà Dios comprometer ñà-icúmí-ndá nihitáhvì-ndà Espíritu Ìì xí-yá nú nì cúníndísá-ndá na caná-yàndó. Vātùni nihitáhvì-ndà, mii-nda, xì stná dèhe-nda, xì stná anà-ni nì cui mate xica gá xíndoo-ne.

40 Ducán nì cachi Pedro xì nsidaa nècuàchì mà, vāchi cuàhà gá nì càhàn-nè nì dātúì-ne ichì-yà nùù nècuàchì mà; te dohó nì cachi stná-nè:

—Nèhivì tiempu vichi, icúmí-nê ndañuhu-né, vâchi malu-nè. Ñàyùcàndüá, nacoo-nsianè, te càcu-nsia —nì cachi Pedro.

⁴¹ Daaní, cuàhà gá nècuàchì yucán, nì cudì ini-nè palabra nì inini-ne mà; nahi ùnì mil nèhivì nduú-né, te nì yàha-ne ladu xi nècuàchì xiníndísâ. Te divì quivì yucán nì cuhì nsidanicuú-né.

⁴² Daaní, iin-ni nì quesaha-né nchícùn-nè palabra dacuahá nècuàchì apóstol. Mânì mánì ndoó-né, xixí tàcá-nè, te iin-ni xícàn tàhvi stná-nè nùù Dios.

Nansa nìsa quida nècuàchì primeru cahvi xi Jesús

⁴³ Daaní, nsidaa nèhivì dava ga, yáha ga nì ndulocó-nè, vâchi (nì chindee Dios) nècuàchì apóstol, te nì caquida-ne cuàhà milagru fuerte, cuàhà milagru ndiaha.

⁴⁴ Te nsidaa nècuàchì xiníndísâ xí-yâ, iin-ni nihnú ini-nè, te nsidaa ñà-ndüá icúmí-nê, nìsa xichuún tàcá-nè.

⁴⁵ Te nú iá iin ñuhù xí-né, ò inga iñàha xi-ne, nì dicò-néa, nì tùì dîhùn, te nì dasàn-né dîhùn mà según iá necesidad nùù iin iin-ne.

⁴⁶ Te nsiquivì nìsa nataca-nè veheñuhu cahnú, te vehe vehe iin iin-ne nìsa xixí tàcá stná-nè, cudì ini-nè, te ndóo vâha ini-nè,

⁴⁷ te ndeníhí vâha stná-nè Dios. Te nsidaa nèhivì dava ga, cudì stná ini-nè sàhà nècuàchì xiníndísámá, te quidáñúhú stná-nè nècuàchì mà. Te quivì quivì más gá nèhivì nì càna nùù Stóho-ndà Jesús ñà-càcu anima-nè, te nì nacuastnahá stná-nè xì nèhivì xí-yá.

3

Nansa nì nduvàha iin tiàa mà cùì caca

¹ Iin quivì cutnáhâ Pedro xì Juan cuàhàn-nè veheñuhu cahnú. Càhùnì nì cuaà cuàhàn-nè yucán, vâchi divì hora yucán nìsa xicàn tàhvi nèhivì nùù Dios.

² Te iin yehè cahnú veheñuhu ma nìsa nani Yehè Ndiaha. Te nsiquivì nìsa saà nèhivì yehè mà nsidá-né iin tiàa mà cùì caca. De por sí ducán nì tùinuù-né ñuhivì. Ñàyùcàndüá, yucán nìsa chicoo nècuàchì mà-né sàhà-ñá càcàn-nè caridad nùù nècuàchì quìhvi yehè mà.

³ Pues vichi nì xini-nè Pedro xì Juan ñà-cuàhàn-nè quìhvi stná-nè, te sàhàmà nì xicàn-nè iin caridad nùù nècuàchì mà.

⁴ Ñàyùcàndüá nì candacoto nècuàchì mà ndé iá-nè, te nì cachi Pedro xì-né: —Cundehè-ní yohó.

⁵ Dandu nì ndacoto-ne nùù Pedro xì Juan, cuàhàn-nè nihì-né iñàha cahan-né.

⁶ Doco nì cachi Pedro xì-né:

—Nì còò plata nihí, te nì còò stná oro. Doco ñà-ndüá sái quide. Ndácùcahín quivì Jesucristu de Nazaret, te cachí xì-ní ndacuiin-ní caca-ní.

⁷ Dandu nì tnii-ne ndahàcuàhá tiàa ma, nì ndacani-ne nècuàchì mà. Te vichi duha nì ndufuerté sàhà-né,

⁸ yàchì nì ndanchito-ne, nì ndacuiin-nè, te luegu nì quesaha-né xicá-né; nì quìhvi stná-nè veheñuhu, cutnáhâ-né xì Pedro xì Juan, nandávà nihni-ne, xicánúú-né naquímànì cuàhà-né Dios.

⁹ Te nsidaa nècuàchì itá yucán, nì xini-nè xicánúú nècuàchì mà, ndeníhí vâha-ne Dios,

¹⁰ te nì nacuni-nè nècuàchì mà ñà-ndüú-né tiàa nìsa ìa Yehè Ndiaha veheñuhu cahnú xicàn caridad. Ñàyùcàndüá, cuàhà gá nì ndulocó nèhivì mà, nacání ini-nè sàhà ñà-ndüá nì cuu xi tiàa ma, te nì nduvàha-ne.

Nansa nì càhàn Pedro sàhù na iá-nè Portal de Salomón

11 Lugar yucán nduú corredor nani Portal de Salomón. Te tiàa nì nduvàha ma, itnìí ndáha stnahá vaha-ne xì Pedro xì Juan. Dandu nsidaa nèhivì veheñùhu yucán, nì nataca-nè ndé iá Pedro xì Juan, yáha ga ndulócô-nè.

12 Ñàyùcànduá na ní xini Pedro natácà-guá nèhivì, dandu nì càhàn-nè xì nsidaa-né, cachí-nè:

—Nècuàchì ñuu-ndà Israel, ¿índù chuun ndulócô-nsià sàhà ñà-yòhó? ¿Índù chuun indéhe váha-nsia nsiùhù na ian nsiùhù nì dándúvaha xì nècuàchì yohó cahan-nsiá? Còó, màdì sàhà fuerza xì nsiùhù nì níhì nècuàchì yohó caca-ne, te ni màdì sàhà ñà-ì guá stná-nsì. Còó.

13-14 'Xì-ndà Abraham, xì Isaac, xì Jacob, nsidaa-né nìsa cahvi-né Dios ndi-aha xi-nda, te divi mii-yá nduú ana nì chitnùnì inì-xi ñà-cucumi Dèhemanì-yá Jesús tnùñuhu ndiaha xí-yá. Doco mii-nsiá, nì dáyáha-nsiayà ndahà Pilatu, te nì nacuaà-nsiáyà na ní cuni tèmà dañá-téyâ. Ana ì ndisa nduú-yá, te ndàa cuisì ini-yà, doco (cónì ndúlócô-nsià), iin tè-sàhnì nì xicàn-nsià dàñà.

15 Dandu nì sahnì-nsiáyà, mate divi sàhà mii-yá itiácú-ndà. Doco (Yua-nda) Dios, nì dånátíácú-yà Jesús. Ináhá-nsì, vàchi testigu nduú-nsì.

16 Te cunaha-nsiá, divi sàhà ñà-nìhnú vaha ini-nsì mii-yá, te ndácùcahan-nsì quivì-yá, ñàyùcànduá nì ndufuerté tiàa yohó. Indéhe-nsiánè, ináhá-nsiânè. Náhà xicà sàni nduvàha vaha-ne ñà-nì xinindisá stná-nè mii-yá.

17 'Te vichi sàni sànhì inì ñà-cónì cúndàà inì-nsia nduá, ñàni. Stná nècuàchì cusáhnù nùù ñuu-ndà, ni cónì cúndàà stná ini-nè, ñàyùcànduá nì quida-nsia ducán.

18 Doco ñà-nduá nì cachitnùhu Dios sàhana, divi ñà-jaàn nduá nì cuu ndisa nì quida-ya. Vàchi ñà-icúmì Cristu ndoho-ya, divi nduá nìsa cachi nsidaa nècuàchì profeta sàhana. Te ducán nì cuu ndisa.

19 Ñàyùcànduá, naxicocuñ inì-nsia sàhà cuàchi-nsia vichi, te natenchicùn-nsià ichì mii-yá sàhà-ñá ndutu cuàchi-nsia, dandu quixi tiempu cundoo ndiaha-nsiá quida-ya,

20 te techuún-yá Jesucristu ndixi-ya, vàchi divi-ya nduú ana nì chitnùnì ini Dios cunduu rey ndiaha xi-nda.

21 Doco vichi iá-yà gloria, te yucán icúmì-yâ coo-ya ndè cachi sàa tiempu nsida vii-yá nsidaa iñàha. Vàchi ducán nì cachitnùhu nèhivì xí Dios sàhana na ní càhàn-nè nì quida-ya.

22 Vàchi ñà-ndácuisì nduá nì cachitnùhu Moisés xì xì-ndà sàhana na ní cachi-nè palabra yohó: “Icúmì Stoho-ndà Dios nacàxin-ya iin descendencia xi-nda cunduu ana càhàn cuenta xi-ya. Te divi nacua nì quida yùhù, ducán icúmì quida stná ana quixi ma. Dandu mii-nsiá, icúmì-nsiá cunini-nsia nsidaa ñà-nduá cachi-yà xì-nsiá.

23 Te nú ni coó iin nècuàchì có-cùnì cunini xi-yá, dandu icúmì nècuàchì mà ndañuhu-né ñuu-nè”, nì cachi Moisés.

24 'Cunaha-nsiá, nsidaa nècuàchì sàhana nìsa càhàn cuenta xi-ya, inii décuèndè tiempu nìsa càhàn Samuel te vaxi duha, nsidaa-né nì càhàn-nè sàhà tiempu vitni.

25 Te vichi, mii-nda nduu-nda dèhe nècuàchì nìsa càhàn razón mà. Ñàyùcànduá icúmì-ndá nihitáhvi-ndà ñà-ndiaha ì nì quida Dios comprometer xì xì-ndà na ní saquin-yà tratu xì Abraham, te nì cachi-yà palabra yohó: “Sàhà iin descendencia xi-nì icúmì quixi ñà-ndiaha ì cundiátú anima nsidanicuú nèhivì ñuhivì”, nì cachi-yà.

26 'Ñàyùcànduá, dihna ndohó nècuàchì (ñuu yohó) nì nihitáhvi-ndà, vàchi divi chuun jaàn ní sàhatahvi Dios Dèhemanì-yá (Jesús), nì quixi-ya ndé

ndoo-nda ñà-cundiatú anima nsidaa-nda nú ni náxícócuïin ini-ndà, te na-coo-nda ichì malu nchícùn-nda —nì cachi Pedro.

4

Ñà-nduá nì cuu na ní càhà Pedro xì Juan nùù Junta Cahnú

¹ Daaní, na meru cáhàn-nè xì nèhivì yucán, dandu nì caquesaa nècuàchì nduú dùtù ndé itá-né, cutnáhá nècuàchìmà xì comandante ndiaá veheñùhu cahnu-ma, te cutnáhá stná-nè xì nècuàchì saduceu,

² có-ndôo ini-nè ñà-chìnáhá Pedro xì Juan sàhà nansa natiacu-ndà quida Jesús.

³ Ñàyùcànduá, nì tñii-ne nècuàchìmà nì chicadi-ñané vehecàa, te sàhà ñà-sàni cuaà, ñàyùcànduá nì candòo-ne yucán ndè inga quivì.

⁴ Doco nècuàchì nì inini nì càhàn Pedro xì Juan palabra xì Dios, cuàhà-né nì xinindisá-né, ndè ùhùn mìl sàni nanduu nècuàchì tiàa xiníndísá.

⁵ Daaní, inga quivì nì nataca nècuàchì cusáhnù, xì nècuàchì sahnú nchichí, xì nècuàchì ley xì veheñùhu, nsidaa-né nì nataca-nè

⁶ ñuu Jerusalén yucán. Te nì sàà stná dùtù cusáhnù nani Anás, xì stná Caifás, xì Juan, xì Alejandro, xì nsidaa dava ga tñaha dùtù cusáhnúmá.

⁷ Dandu nì tavà-né Pedro xì Juan ñà-cundaca tñahá-né quixi, te nì sàcuìta nècuàchìmà dava mahì-xí. Dandu nì candacàtnùhù nècuàchì Junta mà nùù-né, cachí-nè:

—¿Ana dìvalor-xì nì càhàn-nsià sàhà-xí nì quida-nsia ñà-nduá nì quida-nsia? ¿Ana dìquívì-xí nì ndacùcahan-nsiá?

⁸ Dandu fuerte nì quixi Espíritu Ìi xí Dios ini anima Pedro, te nì naxi-conihí-né nùù nècuàchìmà, cachí-nè:

—Mii-nsiá nècuàchì xícusahnú ñuu-ndà yohó, xì mii stná-nsià nècuàchì sahnú nchichí raza-ndà Israel, cunini vaha-nsia.

⁹ Vichi xicàn tñùhù-nsiá nùù-nsí nansa nì quida-nsi iin obra xì nècuàchì ndahví yohó, nansa nì nduvàha-ne.

¹⁰ Pues ni cúnáhá mii-nsiá xì nsidaa stná nècuàchì Israel ñà-divi Jesucristu de Nazaret nduú ana dìquívì-xí nì ndacùcahan-nsí, te nì nduvàha-ne. Te yohó iín stná-nè dava mahì-nsiá, indéhe-nsiánè. Te mate ní chituu-nsia Jesucristu nchìca cruz, te nì xihì-yà, doco nì natiacu-yà nì quida Yua-nda Dios.

¹¹ Te mate ní cahíchì íní-nsiàyà, doco vichi sàni cuu xi-yá na ian nì cuu xi iin cavà nì cahíchì ini albañil, te después nì sàà nì sàcùndua yùù vico indúhu esquina vehe.

¹² Te còo inga gà ana sáha xi salvación, cuisì mii-yá. Vàchi inicutu ñuhivì còo inga gà ana dìquívì-xí ndacùcahan-nda, te càcu-nda nùù-xí. Còo inga gà ana nì techuún Dios ñuhivì yohó ñà-dacácu xi-nda, cuisì mii-yá —nì cachi Pedro.

¹³ Dandu nècuàchì dandacuma, nì xini-nè, có-yùhì Pedro cáhàn-nè, te có-yùhì stná Juan. Te ni có-nduú stná ñà-nì dàcuàhá cuàhà-né, còo, vachi cóni xíca cuahà-né escuela. Ñàyùcànduá, na ní quida nècuàchì Junta mà cuenta ducán, nì ndulocó-nè, te nì cundaà ini-nè, divi Jesús nisa cutnahá xì nècuàchìmà.

¹⁴ Te tiàa nì nduvàha ma, yucán iín stná-nè xì nècuàchìmà. Ñàyùcànduá, mà nì cuì nihìndèè nècuàchì Junta mà canicuàchi-ne sàhà Pedro xì Juan.

¹⁵ Ñàyùcànduá, nì dandàcú-né ni cáquéé nècuàchìmà iladu, te nì ndatnuhu nsidaa-ní mii-né,

¹⁶ cachí-nè:

—¿Nansa quida-nda xì nècuàchì caá? Vàchi iin milagru cahnú ndisa nduá nì quida-ne, ináhá nsidaa nèhivì ñuu-ndà Jerusalén yohó, te ùhì cachi-nsi nduá tñuhu.

¹⁷ Doco sàhà-ñá màsà cuítia gà palabra yohó, chicá vaha dayúhî-ndànè ñà-màsà càhàn gà-nè sàhà Jesús xì ni-iin nèhivì —nì cachi-nè.

¹⁸ Dandu nì cana-ne Pedro xì Juan, te fuerte nì chinaha-né nècuàchìmà ñà-màsà càhàn gà-nè xì nèhivì sàhà Jesús, ni màsà dácuáhâ gá-nè ni-iin nèhivì sàhà-yá.

¹⁹ Doco Pedro xì Juan, nì cachi-nè:

—¿Índù ñà-tùxí ini mii-nsiá, a chicá vaha cunini-nsi ñà-ndùá cachí mii-nsiá, te ò ñà-ndùá cachí Dios?

²⁰ Pues cunaha-nsiá, có-ndùá ducán cuhihin-nsí. Vàchi ndiá ìcà-nsí càhàn-nsi xì nèhivì ñà-ndùá sàni xinìnù-nsí xì ñà-ndùá sàni tiacu tùtnù-nsí —nì cachi-nè.

²¹ Dandu nècuàchìmà, chicá nì càhàn dana-ne xì Pedro xì Juan, dandu después nì dañá-ñané, vàchi cóni túi ni-iin falta ñà-ndoho-ne. Te yúhî stnâ nècuàchì dandacu-ma ñà-vihini nacuidà nèhivì cuáhà ñuu-nè, vàchi nsidaa nècuàchìmà, naquímànì-né Dios sàhà ñà-ndùá nì cuu.

²² Vàchi tiàa nì nduvàha sàhà milagru mà, sàni yàha-ne ùi dico cuà xicá-né.

Nansa nì xicàn tàhvi nèhivì xí Dios nù-ya, cuní-nè nacùahandee ini-yànè

²³ Daaní, na ní quee Pedro xì Juan libre, dandu mànuhù-né ndé ndoó compañeru-nè, te nì cachitnùhu-ne nsidaa ñà-ndùá nì cachi dùtù xícusahnú, xì ñà-ndùá nì cachi nècuàchì sahnú xídandacú.

²⁴ Te nì nsihi nì cachitnùhu-ne, dandu nsidaa-né, iin-ni nì xicàn tàhvi-né nù Dios, cachí-nè:

—Stoho-nsi Señor, na mii-ní nduu-ní Dios; cuisì mii-ní nduú ana nì quidavàha xi ansivi, ñuhù íchî, mar, xì nsidaa stná iñàha iá inicutu ñuhiví xì ansivi.

²⁵ Te mii-ní nduú ana nì dàcàhàn xì iin nècuàchì sànaha cahvi xi-ní, divi xì-nsí David, te dohó nì cachi nècuàchìmà:

Nèhivì ñuhiví, ¿Índù chuun cuadú guâ-nè, te cánahá guâ-nè dìquì Dios? ¿Índù chuun nacání guâ ini cuáhà raza nèhivì quida-ne ñà-có-ndiáá?

²⁶ Vàchi cuáhà rey xícusahnú ñuhiví yohó, nì sàcùita listu-te xi dava ga tè-xídandacú; nì nataca nsidaa-té ñà-cuni ùhì-te Yua-nda Dios xì Dèhemanì-yá Cristu, nì cachi David.

²⁷ Te divi ñà-ndàà nduá, vàchi ducán nì cuu, divi ñuu yohó nì nataca rey Herodes, xì Poncio Pilatu, xì stná nècuàchì ñuu Israel yohó, xì stná cuáhà nèhivì inga nación, vàchi cuní-nè quida quini-ne xì Dèhemanì-ní Jesús, mate divi-ya nduú ana nì chitnùnì inì-ní cusahnú.

²⁸ Doco na ní quida nècuàchìmà ducán, cuisì ñà-ndùá nì nacani inì-ní dihna nì sandua, te nì sàha-ní lugar nì quida-ne ducán; vàchi mii-ní, nì chitnùnì inì-ní coo ducán,

²⁹ Stoho-nsi Señor. Te vichi (xicàn tàhvi-nsí) ñà-cunini-ní ñà-ndùá cachí nècuàchìmà, ndee gá càhàn-nè, cuní-nè dayúhî-nè nsiùhù. Doco nacùahandee inì-ní nsiùhù nècuàchì cahvi xi-ní, te ducán vátùni cachitnùhu-nsi palabra ì xí-nî, te mà yúhî-nsi.

³⁰ Xicàn tàhvi-nsí nù-nsí ñà-nì dándùvaha-ní nècuàchì cuhí sàhà poder ì xí-nî. Te nsiùhù, icúmí-nsí ndacùcahan-nsí Dèhe ndiaha-ní Jesús, dandu mii-ní quida-ní nsidaa clase milagru (cundehè nèhivì) —nì cacachi nècuàchìmà.

³¹ Daaní, nì nsihi nì xicàn tàhvi-né nù Dios ducán, dandu nì ndacùchí vehe ndé ndoó-né, te fuerte nì quixi Espíritu ì xí-yá ini anima nsidaa-né, te ndee ní càhàn-nè palabra ì xí-yá, cóni yúhî-nè.

Nansa nìsa quida nècuàchì xiníndísâ, iin-ni cahnú nìsa ìa biene xi nsidaa-né

³² Cunaha-ní, iin-ni sàxìnítnùnì nìsa icumi nsidanicuú nècuàchì xiníndísâ. Còò ni-ĩhàha nìsá xídáhán-nê nùù ñanìtnaha-ne, vâchi iin-ni cahnú-ní nìsa ìa nsidaa ñà-nduá icúmí-nê.

³³ Te poder cahnú xí Dios, cuàhà gá nì chindeá nècuàchì apóstol, vâchi fuerte nì càhàn-nè sàhù sàhà nansa nì xininùù-né Stoho-ndà Jesús na sání natiacu-yà. Te cuàhà stná gracia xi-ya iá nùù nsidaa nèhivì xí-yá.

³⁴⁻³⁵ Ñàyùcànduá, cóni quídámánì ni-ĩhàha nùù ni-iin-ne, vâchi nècuàchì nìsa ìa ñuhù-xí, ò vehe-xi, nì dicò-néa, te nihí-né dìhùn mà nì sàhàn nì nacoo-neà nùù nècuàchì apóstol, dandu mii-né, nì dasàn-néa nùù nèhivì icúmí necesidad.

³⁶ Te iin nècuàchì nì dicò mà nani José; doco Bernabé nìsa cachi nècuàchì apóstol xì-né, vâchi quivì mà, iin ana nácuàhandee ini xì-ndà cuní cachàmà. Ñuu Chipre nduú ñuu-nè, te Leví nduú yohòtéhè-né.

³⁷ Pues divi-ne nìsa icumi stná xì iin ñuhù, te nì dicò-néa. Dandu nihí-né dìhùn yàhvia nì sàhàn nì sàha-ne nècuàchì apóstol, te nì ndòa ndahà nècuàchìmà.

5

Nansa nì quida Ananías xì Safira, nì xida cuàchi-ne

¹ Daaní, nìsa ìa iin tiàa nani Ananías xì ñahàdìhí-nè Safira, te nì dicò stná-nè iin ñuhù.

² Doco nì chivàha cuaán-né chii dìhùn sàhámà. Dandu dìhùn nì cusobrá mà nduá nì tniì nècuàchì tiàa ma, te nihí-néa nì sàhàn nì sàha-ne nècuàchì apóstol, (na ian iá nsiha). Te ináhà stná ñahàdìhí-nè nansa nì quida-ne.

³ Doco Pedro, nì cachi-nè:

—Ananías, ¿índù chuun nì sàha-ní nì dacà ñà-malu dìnì-ní? Dècuèndè cuní-ní dandahví stná-ní Espíritu Ì xí Dios, vâchi nì chidèhé-ní sàhà ñuhù mà.

⁴ ¿Amádi ñuhù xí mii-ní nì sandua daa, te vátùni quida-ní disponer sàhà? Daaní, na sání dicò-níà, ¿amádi dìhùn xí mii-ní nì sanduu stná? ¿Índù chuun nì nacani quini inì-ní, te nì quida-ní dohó? Cunaha-ní, màdì nùù nèhivì nì càhàn tnùhù-ní. Còó, nùù Dios nì càhàn tnùhù-ní —nì cachi Pedro.

⁵ Daaní, na ní nsihi nì inini Ananías ducán, dandu nì natnahnù-nè, te nì xihì-nè. Te nsidaa ana nì xinitnùhu ma, nì yùhí cuaá-nè.

⁶ Dandu nì caquixi tiàa cuachi gá, nì chidùcún-te nsìi ma, te nì xida-tèndó cuàhàn-ndà cundùxin-nda.

⁷ Daaní, na ní yàha ùnì hora, nì quesaa stná ñahàdìhí ndómà, doco tàñáha ga cunitnùhu-ne nansa nì cuu.

⁸ Dandu nì ndàcàtnùhù Pedro nùù-né, cachí-nè:

—Cachí-ní xí, ¿a ndísá tantu dohó nì dicò-nsiá ñuhù xí-nsiá?

Te cachí nècuàchìmà:

—Jaan, divi ducán nì sandua.

⁹ Dandu nì cachi Pedro xì-né:

—¿Índù chuun nì ndatnùhu ndùù-nsià quida-nsia ducán, a ndísá cuìdà ini Espíritu Ì xí Stoho-ndà Señor, cahan-nsiá? Cunaha-ní, tiacú sàni nsiaa ana nì casahàn nì sùxin xi ìi-ní, te vichi icúmí-tê cunsida stná-te mii-ní cùhùn —nì cachi Pedro.

¹⁰ Te vichi duha nì natnahnù stná nècuàchìmà nùù sàhà Pedro, te nì xihì-nè. Te na ní nansìhvi tècuachima, sàni xihì-nè nì xinì-te, ñàyùcànduá, nì tavà stná-te nsii ma nì sàhàn-te nì sùxin stná-te ndómà divi ndé nì sàcùndùxin nsì-ì-nda.

¹¹ Ñàyùcànduá, cuàhà gá nì yùhí nsidaa nècuàchì xiníndísâ ichì-yá, mii-né xì nsidaa stná nècuàchì dava ga nì xinitnùhu ma.

Nansa nì cuu cuàhà milagru ndiaha

¹² Daaní, nècuàchì apóstol, ndiaha gá nì caquida-ne cuàhà milagru nì indehè nèhivì. Te nsidaa nècuàchì xiníndísámá, nsìquívì nìsa nataca-nè nùu Portal de Salomón (iá yehè veheñùhu). Te iin-ni sàxìnítñùnì nìsa icumi nsidaa-né.

¹³ Doco nèhivì dava ga, ni-iin-ne cónì sáhandee ini-nè cutnahá-né xì nècuàchì natácá mà, mate ndeníhí vàha cuahà-né nècuàchìmà.

¹⁴ Te nì sàà nì xinindisá cuáhà gá nèhivì, tiàa te ñahà-né, nì xinindisá-né Stoho-ndà Señor.

¹⁵ Dècuèndè nìsa tavà stná nèhivì nècuàchì cuhí xi-ne, nì chitánduhù-né nècuàchìmà yuhù ìchí, dava-ne nùu cama, te dava-ne nùu yuì, ndiatú-né yàha Pedro, áma dúcùn-nè casì nècuàchìmà, te nduvàha-ne.

¹⁶ Stná ñuu cuati ndoó yatni nì caquee cuàhà stná nèhivì vàxi ñuu Jerusalén ndacá-né cuàhà nècuàchì ndohó quidá cuèhè, xì stná nècuàchì dandohó ñà-malu. Te nsidaa-né, nì nduvàha-ne.

Nansa nì catnii-ne nsidaa nècuàchì apóstol

¹⁷ Dandu dùtù xícusahnu-ma, yáha ga nì cumbidia ini-nè, mii-né xì compañeru-nè tè-ndùú nècuàchì saduceu.

¹⁸ Ñàyùcàndùá, nì tñii-ne nècuàchì icúmí chuun nùu Jesús, te nì chicadi-nè nècuàchìmà vehecàa.

¹⁹ Doco iin ángel xi Stoho-ndà Señor, ñuú nì sàà-nè vehecàa yucán, te nì nacuna-ne yehè nì tavà-né nècuàchìmà, te nì cachi-nè:

²⁰ —Cuahán-nsià cuita-nsia veheñùhu cahnú, te nacani-nsia xì nèhivì nansa nihítáhvì-né cutiacu ndiaha anima-nè.

²¹ Ducán nì dándàcú-né nùu nècuàchìmà quida-ne. Ñàyùcàndùá, na ní tùinuù, dandu nì quìhvi-ne veheñùhu cahnú, te nì quesaha-né dacuahá-né nèhivì.

Daaní, dùtù cusáhnù, xì compañeru-nè, nì cana-ne nècuàchì Junta ñà-nataca nsidaa-né, te quixi stná nsidaa nècuàchì sahnú nchichí ñuu Israel yucán. Dandu nì techuún-né policia cuahàn-te vehecàa ñà-cundaca-tè nècuàchì ndiadí quixi.

²² Doco na ní casaà-te yucán, còò cá iin ni ndácùhun-tè. Ñàyùcàndùá, nì naxicocuñ-te nì cachitnùhu-tè,

²³ cachí-te:

—Ñà-ndàà nduá, ndiadí vàha yehè vehecàa ma, te itá stná soldadu ndiaá xán, doco na ní nacuna-nsi, còò cá nècuàchì ndiadí mà.

²⁴ Dandu dùtù cusáhnù, xì comandante ndiaá veheñùhu, xì stná dùtù nihí gá chuun nahnú, nì ndulocó-nè na ní xinitnùhu-ne ducán. ¿Índù fin cucumi chuun yohó? cahan-né.

²⁵ Daaní, divi momentu mà nì quesaa inga tiàa nì cachitnùhu xi-né:

—Cunaha-nsiá, nècuàchì nì chicadi-nsià vehecàa, yucán sàndòó-né veheñùhu cahnú, dacuahá-né nèhivì —nì cachi-te.

²⁶ Dandu comandante mà, cuahàn-te xi policia xi-tè, te viví-ni nì saca-tè nècuàchìmà vaxi-ne, vàchi yúhî-te nèhivì cuáhà mà ñà-vihini cacani yuu-néte cahan-té.

²⁷ Ñàyùcàndùá, ndacá-te nècuàchìmà nì quesaa, te nì sàcuíta-ne nùu nsidaa nècuàchì Junta mà. Dandu nì cachi dùtù cusáhnù:

²⁸ —¿Amádi sání dándàcú-nsí nùu-nsiá ñà-màsà chínáhá gà-nsià nèhivì sàhà Jesús? Doco vichi, nsidanicuú lugar ñuu yohó sàni càhàn-nsià sàhù ñà-ndùú dàñùhù xi-nsia, te cuní-nsià ñà-nsiùhù nacuida-nsi cuàchi sàhà nècuàchì nì xihì mà.

²⁹ Dandu Pedro xì dava ga nècuàchì apóstol, nì naxiconihí-né nùu nècuàchìmà, cachí-nè:

—Nsiùhù, icúmí-nsî cunchicùn-nsî ñà-ndùá cachí Dios, te màdì ñà-ndùá cachí nèhivì ùún.

³⁰ Mii-nsiá nì chituu-nsia Jesús nchìca cruz. Doco mate modo ducán nì sahnì-nsiáyà, doco vichi sàni natiacu-yà nì quida Dios, divi mindaa Dios nìsa cahvi xii-ndà.

³¹ Te vichi sàni saquin-yà Jesús ndahà cuàhá-yà ñà-cunduu-ya ana cusáhnù, te cunduu stná-yà ana dacácu xi-nda. Te ducán nì cuu sàhà-ñá ni cuu-nda arrepentir, nsidaa ndohó nècuàchì ñuu Israel yohó, te ducán nìhì-yá nansa cuicahnú ini-yà sàhà cuàchi-nda.

³² Te nsiùhù, testigu xínduu-nsi, vàchi nì xininùù-nsí ducán nì cuu. Te testigu nduú stná Espíritu Ìì xí-yá ñuhú ini anima-nsi, vàchi nsidaa ana cunini xi-yá, nìhìtáhvì-né ndèe Espíritu Ìì xí-yá ini anima-nè quida-ya —nì cachi Pedro.

³³ Doco nècuàchì dandacu-ma, na ní inini-ne ñà-jaàn, yáha ga nì caxidà ini-nè, te nì quesaha-né nì ndatnuhu tnahá-né nansa dandáñuhú-nè nècuàchì mà.

³⁴ Doco nùu nèhivì Junta mà, iá iin maestru nani Gamaliel, iin nècuàchì fariseu chináhá xì ley xi Dios. Nècuàchì vàha nduú-né cachí nsidaa nècuàchì ñuu yucán. Te divi-ne nì ndacuiin-nè nì dándàcú-né quee cuaán chii nècuàchì apóstol mà.

³⁵ Dandu nì cachi-nè xì nsidaa compañeru-nè yucán:

—Nsidaa mii-nsiá nècuàchì raza-ndà Israel, cuidadu ni cundóó-ndá sàhà ñà-ndùá quida-nda xi nècuàchì càá.

³⁶ Vàchi ¿a có-nsínuu inì-nsia nansa nì cuu tiempu na ní ìa iin tiàa nani Teudas? Tè-càhnú ícà-xí nduú-te nìsa cachì-te. Te nahi cùmì cientu nèhivì nì quìhvi tnahá xi-té nì sanchicùn-nète. Doco por fin nì sahnì nèhivì-té, te nì xitià nihni nsidaa nècuàchì nchícùn xì-té, te ducán nì nsihi chuun ma.

³⁷ Daaní, después nì yàha inga casu na tiempu nì cuu-nda empadronar. Iin tiàa ladu Galilea nani Judas, nì nìhì-té nì dàyáha-tè cuàhà nèhivì ladu xi-tè. Doco nì xihì stná-te, te nì xitià nihni stná nsidaa nèhivì nì chiyuhù-té.

³⁸ Ñàyùcàndùá, yùhù cachí xì-nsiá vichi, ni cúnàhá nècuàchì sàni tnii-nda jaàn. Chicá vàha nacoò-ndané, vàchi nú inì-ni mii-né nì nacani ini-nè quida-ne ñà-ndùá quidá-né, dandu icúmíà ndòo uan.

³⁹ Doco nú Dios nì dándàcù-xì nùu-né, dandu mà nunca nìhì-ndà cadi-ndà nùu-né, te cachí, còtó Dios nàá stnàhà-xì-ndà —nì cachi Gamaliel mà.

⁴⁰ Dandu nsidaa compañeru nècuàchì mà, nì dàjuùn-nè nècuàchì mà, te nì cana-ne nècuàchì apóstol nì nansihvi tu-ne. Dandu nì sahnì cuìi-nè nècuàchì mà, te nì chinaha-ñáné ñà-màsà cáhàn gà-nè xì nèhivì sàhà Jesús. Dandu nì daña Junta Cahnu-mané,

⁴¹ te nì caquee-ne libre, cudí ini-nè ñà-nì natùì stná-nè ndoho-ne sàhà chuun xi mii-yá.

⁴² Daaní, nsìquívì vehe vehe nìsa xìcanuu-ne dacuahá-né nèhivì. Sàhàn stná-nè veheñuhu cahnú, te chináhá stná-nè nèhivì yucán, cáhàn-nè sàhù sàhà Jesucristu, ni-iyuhu cóni nácóó-nèàmà.

6

Nansa nì cuu nombrar ùsà tiàa dasàn ñà-cutiacu nècuàchì ndahví

¹ Quívì yucán vihi gá nì nducuahà nècuàchì nchícùn ichì mii-yá; dava-ne cáhàn-nè dàhàn hebreu, te dava ga-nè cáhàn-nè dàhàn griegu. Dandu nì quesaha nècuàchì griegu mà nì xitnùhu-ne compañeru-nè cáhàn hebreu, vàchi ñàhàcuàán xí-icumi nècuàchì griegu mà, có-nìhì váha-ne ñà-cutiacu-nè na dásàn-ñà quívì quívì.

² Ñàyùcàndùá nì cana nsì-úxìn ùì apóstol nsidaa nècuàchì xiníndísâ, te nì cachi-nè xì nècuàchìmà:

—Nsiùhù, có-ndúá ñà-nacoo nihni-nsi chuun xi palabra xi Dios, te canuu-nsi dasàn-nsí ñà-cutiacu nèhivì.

³ Ñàyùcàndùá, mii-nsiá nanducu-nsiá ùsà tiàa nchichí dandacú sàhà chuun yohó, ñánì. Nècuàchì tnùñuhu ni cúndúú-né, te ni cóo chitu stná anima-nè Espíritu Ìì xí Dios.

⁴ Doco nsiùhù, iin-ni cuàhàn-nsì quida-nsi seguir càcàn tàhvi-nsí nùù-yá, te dacuahá-nsí nèhivì palabra xi-ya —nì cachi-nè.

⁵ Daaní, nsidaa nèhivì mà, nì cudìi ini-nè ñà-ndúá nì cachi nècuàchì apóstol mà. Ñàyùcàndùá, nì caquee nombradu ùsà tiàa. Iin-ne nani Esteban. Iin nècuàchì nihnú vaha inì-xi nduú-né, te chitu stná anima-nè Espíritu Ìì xí Dios. Te nì caquee stná nombradu nècuàchì nchícùn yohó: Felipe, Prócoro, Nicanor, Timón, Parmenas, xì Nicolás. Nècuàchì inga raza nì quixi ñuu Antioquía nduú Nicolás mà, doco nì yàha-ne religiòn xi nècuàchì raza Judea.

⁶ Daa-ní, nsidaa nèhivì mà, nì saca-ne nècuàchì nombradu mà nùù nècuàchì apóstol; dandu apóstol mà, nì xicàn tàhvi-né nùù Dios, te nì chindóó-nè ndahà-né dìni nècuàchìmà.

⁷ Daaní, después, chicá más nì cucuahà palabra xi Dios, vàchi cuàhà gá nèhivì ñuu Jerusalén nì sàà nì xinindisá, te cuàhà gá stná nècuàchì dùtù nì sàà-nè nì xinindisá stná-nè palabra mà.

Nansa nì tnì Esteban

⁸ Daaní, nì xicanuu Esteban mahì nèhivì, te nì quida-ne cuàhà milagru ndiaha, vàchi cuàhà gá icúmí-né gracia xi Dios, te fuerte iá palabra cachí-nè.

⁹ Doco dava nèhivì, nì quesaha-né náâ tnahá-né xì nècuàchìmà. Nèhivì sàhàn veheñùhu nani Veheñùhu xi Nèhivì Libre xinduu-ne, te nì caquixi-ne inga ñuu, divi ñuu Cirene, xì ñuu Alejandría, xì ladu Cilicia, xì ladu Asia.

¹⁰ Doco mànicúì nihìndèè-né màcòdònnùù-né nùù Esteban, vàchi chindéé Espíritu Ìì xí Dios-nè càhàn nchichí-nè.

¹¹ Ñàyùcàndùá, nècuàchì náâ xì-némà, nì nducu-né iin ùì tètñùhù, te nì chiyàhvi-nète ñà-càhàn tnùhù-té dìquì Esteban. Sàhà ñá-jaàn, dohó nì cachi tèmà:

—Nì inini-nsi nì cachi quini Esteban dìquì (yua-nda) Moisés xì dìquì stná Dios.

¹² Ñàyùcàndùá, ducán nì nihì nècuàchì malu mà nì dànácuîdà-nè nèhivì ñuu mà, mii-né xì stná nècuàchì sahnú dandacú, xì stná nècuàchì ley xi veheñùhu, te nì quida cuahà-né sàhà Esteban; yàchi nì sàà-nè ndé iá nècuàchìmà, te nì tnii-ñané, te ndacá-ñané nì casaà nùù nècuàchì Junta.

¹³ Yucán nì cana-ne tètñùhù mà nì tnàtuu-tè, te nì sanicuàchi-tè sàhà Esteban, cachí-te:

—De por sí, tùha quini tè-jaàn, vàchi quini càhàn-te dìquì veheñùhu ìì xì-ndà, xì dìquì stná ley ìì xì-ndà.

¹⁴ Te nì inini stná-nsì nì cachì-te ñà-icúmí quixi Jesús de Nazaret, te dacaá-né veheñùhu xi-nda. Dandu fuerza icúmí dàma estilu xi-nda, divi estilu nì nacoo xii-ndà Moisés —nì cachi tèmà.

¹⁵ Dandu nsidaa nèhivì ndoó Junta mà, nì indehè-né nùù Esteban, te nì xini-nè, na indéhe ángel indéhe nècuàchìmà vichi.

7

Ñà-ndúá nì cachi Esteban na ní càhàn-nè sàhà mii-né

¹ Dandu dùtù cusáhnù, nì cachi-nè xì Esteban:

—¿A dívì ñà-ndáà nduá (xìcachi nècuàchì jaàn), á cóo?

² Dandu nì naxiconihí Esteban, cachí-nè:

—Mii-nsiá, nècuàchì sahnú nchichí, cunini chii-nsiá, ñáni, vàchi (cuàhìn nacani) nansa nì quida Dios ndiaha xi-nda sàhana dècuèndè na iá ì xì-ndà Abraham ñuu nani Mesopotamia. Tàñáha ga nadàma-ne ndè ñuu Harán, dandu nì dácùnì Dios-nè mii-yá,

³ te dohó nì cachi-yà xì-né: “Nacoo-ní ñuù-ní yohó, te nacoo-ní tnaha-ní, quihin-ní ichì cuahán-ní inga ñuu icúmî dacunî mii-ní”.

⁴ Ñàyùcàndüá, nì quee-ne ladu Caldea yucán, te nì sàà-nè ñuu Harán. Te ñuu mà nì ndòo-ne dècuèndè nì xihì yua-né. Dandu inga xichi nì càhàn tu Dios xì-né, ñàyùcàndüá nì quihin-ne ichì nì quesaa-nè ñuu yohó ndé ndoo-nda vichi.

⁵ Doco cóni sáha-yanè ni-iin ñuhù cunduu ñuhù xí mii-né, ni siquiera iin ñuhù tii. Doco nì cachi-yà xì-né ñà-después cuàhàn-yà dacútâhvi-yánè inii ñuu yohó, te cucumi-néa, mii-né xì dèhe-ne. Ducán nì cachi-yà xì-né, mate táyôo ni-iin dèhe-ne.

⁶ Te nì cachi stná-yà ñà-icúmî descendencia xi-ne sàà-nè cundoo-ne inga ñuu xicà ndé cuichuún uun-ni nècuàchì-mà-né, nì cachi-yà; te cuàhà icúmî-nè ndoho-ne quida nècuàchì-mà, te cùmì cientu cuà cundua.

⁷ Doco dohó nì cachi stná-yà (xì Abraham mà): “Después icúmî dandohó stnái nèhivì cuichuun-xì tnaha-ní ñuu xicà mà, dandu caquee-ne libre, ndixi-ne cahvi-né yùhù lugar yohó”, nì cachi-yà.

⁸ Dandu nì quida stná-yà iin tratu xì Abraham, nì cachi-yà ñà-icúmî tàhndè iin seña icà nsidaa dèhe ii-né. Ñàyùcàndüá, na ní tùinuù dèhe ii-né nani Isaac, dandu tixi ùnà quivì nì sàcùnìhi seña icà-vé. Daaní dèhe Isaac mà nani Jacob, nì sàcùtuu stná seña mà icà-vé. Te divi-ni ducán nì quida stná Jacob mà xì nsihúxin ùi dèhe ii-né, divi nècuàchì nduú xì-ndà.

⁹ Te xì-ndà mà, nì cumbìdia ini-nè sàhà ñani chii-né nani José. Te ñàyùcàndüá nì dicò-né nècuàchì-mà nùù nèhivì cuàhàn ñuu Egipto. Doco Dios, nì cutnahá stná-yà xì nècuàchì-mà iá-nè ñuu yucán,

¹⁰ nì dáyáha-yanè nùù nsidaa tnùndoho nì xini-nè. Dandu nì cunchichí-nè nì quida-yà, te nì ndòo manì-né nùù rey Faraón ñuu Egipto yucán, vàchi mii-yá nì chindee-yánè. Te nì quida rey mà nombrar José ñà-cunduu-ne nècuàchì cu-ù nùù-té ñuu mà, dècuèndè nì cachì-te ñà-dandacú stná-nè nùù nsidaa nècuàchì quidachuún vehe-tè.

¹¹ 'Daaní, nì quixi iin tnama inicutu ñuu mà, xì stná inii ñuu Canaán; iin tnùndoho cahnú nì sandua. Te xì-ndàmà, có-nìhì gá-nè ñà-cutiacu-nè.

¹² Dandu nì xinitnùhu yua-né Jacob ñà-íá trigu ndè ñuu Egipto. Ñàyùcàndüá, nì techuún-né dèhe-ne cuàhàn-nè ñuu mà. Te primeru viaji nì sanduamà.

¹³ Daaní, viaji ùi nduá na ní dätúi José mii-né nùù ñani-nèmà. Dandu nì cundaà ini rey Faraón índù raza nèhivì nduu José.

¹⁴ Te nì dàquixí stná José iin razón ñà-cùhùn stná yua-né Jacob xì nsidaa stná tnaha-ne. Te nsidaa nsidaa-né ùnì dico sàhùn (75) nduú-né.

¹⁵ Ñàyùcàndüá, nì sàà Jacob ñuu Egipto mà, te yucán nì ndòo-ne dècuèndè nì xihì-nè, mii-né xì nsidaa stná dèhe-ne.

¹⁶ Doco después nì natavà xì-ndà iquì nsii ma, te nihí-néa màndixi-ne ñuu-nè yohó dècuèndè ndé iá ñuu tii Siquem, te yucán nì ndùxan ini iin cueva, divi cueva nì xiin xì-ndà Abraham nùù dèhe iin tiàa nani Hamor.

¹⁷ 'Daaní, nì cuyatni tiempu cuu ndisa ñà-ndüá nì cachi Dios na ní càhàn-yà xì Abraham daa. Te yáha ga nì nducuahà descendencia xi nècuàchì-mà ndoó ñuu Egipto yucán; cuàhà sàstnùhù nì nanduu-ne.

18 Dandu nì quìhvi inga rey dandacú nùu ñuu yucán. Te rey mà, cóni cundáa inì-te nansa (nì chindee) José antes.

19 Ñàyùcànduá, nì dandàhví-te xii-ndà mà, nì quida quini-tè xì-né, nì dandàcú-te nùu-né ñà-nacoo nihni-ne mée cuati xí-né sàhà-ñá cui-vè.

20 Te divi tiempu mà nì tùinuù Moisés ñuhiví, te cudû ini Dios sàhà-vé. Cutu úni yòò nì ìa-ve xì yuadíhí-vê,

21 Te nì sàà hora icúmí-nê nacoo nihni-nevè, doco (nì càcu-ve), vàchi nì ndacùhun iin dèheyoco rey mà-vé. Te nì dàcuàhnú-ñavé na iin dèhe-ñà.

22 Dandu después nì dàcuàhá vaha-ne nsidaa palabra nchichí ñuu Egipto yucán. Nì cutùha vaha-ne càhàn-nè sàhù, te nì ìa stná fama-nè sàhà chuun nahnú nìsa quida-ne.

23 'Daaní, na cuàhàn-nè xinu-ne ùi dico cuià, nì nacani ini-nè nùhù-nè nàcòtò-nè tnaha-ne, divi nècuàchì xínduu (descendencia xi xii-né) Israel.

24 Te yucán nì xini-nè iin tè-Egipto dandohó-te iin tnaha-ne. Ñàyùcànduá, nì nacuidahan-nè nècuàchì mà nùu tèmà, te nì nachitacùhá-nè sàhà tnaha-nemà, nì sahnì-né tèmà.

25 Vàchi nì tuxi ini-nè cuàhàn nsidaa tnaha-ne cundaà ini-nè ñà-sàhà mii-né icúmí Dios dacácu-ya nsidanicuú-né. Doco còó, cóni cáciundáa ini nècuàchì mà.

26 'Daaní, inga quivì-mà tucu tu xicánúú-né yucán, te nì xini-nè itá ùi tnaha-ne náâ stnahá. Ñàyùcànduá, nì cuni-nè nachindoviì-né nècuàchì mà, te nì cachi-nè xì nècuàchì mà: “Señores, ¿índù chuun caní stnahá-nsiá? ¿Amádi iin-ni ñaní xínduu-nda?”

27 Dandu tiàa caní stnahama, nì chindaha níhní-te Moisés, cachí-te: “¿Ana nì cachi xì-ní ñà-dàndàcù-ní nùu-nsí? Còó, còò permisù nsidandaà-ní chuun xi nsiùhù.

28 ¿A cuní-ní cahni stná-ní yùhù nacua nì sahnì-ní tè-Egipto icu?” nì cachi-te.

29 Dandu na ní inini Moisés ñà-jaàn, nì xinudèhé-nè cuàhàn-nè ñuu Madián. Te yucán nì ndòo-ne, te nì sàcùndoo stná ùi dèhe ii-né.

30 'Daaní, nì yàha ùi dico cuià íá-nè yucán, dandu iin quivì xicánúú-né ìcà yucù nani Sinaí, te nì xini-nè xíxìn iin yutnù tìi. Te mahì ñuhu mà nì natù iin ángel.

31 Ñàyùcànduá, nì ndulocó-nè sàhà ñà-nduá nì xini-nè. Te na ní cuyatni-ne ña-cuàhàn-nè cundehè váha-ne, dandu nì tiacu-nè càhàn Stoho-ndà Dios xì-né, cachí-yà:

32 “Yùhù nduí Dios. Cuisì yùhù nìsa cahvi xii-ní Abraham, xì Isaac xì Jacob”, nì cachi-yà. Ñàyùcànduá, nì quesaha Moisés quidí-né, te yúhì-nè cundehè gá-nè.

33 Dandu nì cachi tu Stoho-ndà Señor xì-né: “Tavà-ní ndisàn-ní, vàchi ñuhù ndé iin-ní yohó, ñuhù ìi nduá.

34 Cunaha-ní, sàni xini nansa ndohó nèhivì-xí ndoó ñuu Egipto. Sàni tiacuì xítana-ne, te ndoho-guá-nè. Ñàyùcànduá, sàni nui yohó ñà-vàxi nacuaqui-nè caquee-ne ñuu mà. Pues vichi cùhùn-ndà, vàchi cuàhìn techuín mii-ní nùhù-ní ñuu Egipto”, nì cachi Dios.

35 'Ñàyùcànduá, divi Moisés nduú ana nì techuún-yá nùhù dandacu-xi nùu tnaha-nda, te dacácu-ne nècuàchì mà, vàchi divi ducán nì ndacu nuù-né nùu mii-yá nì tùi mahì yutnù tìi mà, te indéhe-yá nahi ángel. Pues divi-ne nduú ana nì cahíhì ini tnaha-nda daa na ní cachi-nè: “¿Ana nì cachi xì-ní dandacu-ní nùu-nsí? Còò permisù nsidandaà-ní chuun xi-nsí”.

36 Doco divi Moisés mà nduú ana nì tavà xì nècuàchì mà ñuu Egipto yucán, te nì quida stná-nè cuàhà milagru fuerte ñuu mà, cuàhà milagru ndiaha. Dandu

nùu Mar Cuahá, yucán nì cuu ga más milagru fuerte. Te inii ùi dico cuà nì cuu ga stná milagru nùu yucù dàná (ndé nì xìcanuu-ne).

³⁷ 'Dandu después nì cachitnùhu Moisés inga palabra xì xii-ndà nècuàchì Israel mà, te dohó nì cachi-nè: "Vàxi iin quivì na icúmí Stoho-ndà Dios cuàha-ya iin tnaaha-nda chuun ndiaha càhàn cuenta xi-ya ñuu-ndà. Te nacua quidá yùhù, ducán icúmí quida stná ana icúmí quixi ma. Te icúmí-nsià cahvi-nsià ñà-ndùá cachi-yà", nì cachi Moisés.

³⁸ '(Ináhá-nsià), divi Moisés nduú ana nìsa ìa yucù dàná yucán, cutnàhâ-né xì nèhivì cuàhà nduú xii-ndà mà, te cutnàhâ stná-nè xì mii-yá nì càhàn xì-né yucù Sinaí mà, divi mii-yá indéhe nahi ángel. Te (ináhá-nsià, divi nùu mii-yá) nì nihì stná-nè palabra xi vida ndiaha icúmí-ndá chivàha-nda.

³⁹ 'Doco xii-ndà mà, còó, cónì cùnì-nè cunini-ne Moisés. Nì cahíchì ini-nè nècuàchìmà, vèchi cuisì cùnì-nè nùhù dahuun-ne ñuu Egipto.

⁴⁰ Te nì cacachi stná-nè xì Aarón: "Quidayucùn-ní iin ñà-cunduu stoho-ndà cundaca-nda codònùu núu-ndà, vèchi sàcuàhàn Moisés, te cutu ní tavà úún-nèndó ñuu Egipto, te vichi có-cùndáà ini-nsì ndià nì cuu xi-né", nì cachi nècuàchìmà.

⁴¹ Te divi quivì yucán nì quidavàha-ne iin chelù. Dandu nì sahnì stná-nè quisì cunduu promesa nùu chelù mà, te cudíi gá ini-nè, vèchi sàni quidavàha-ne (iin ñà-cahvi-né).

⁴² Ñàyùcàndùá, nì naxicocuín ini Dios sàhà-né, te nì nacoò uun-yanè ñà-quida-ne ñà-ndùu gustu xi-ne cahvi-né orá, xì yoo, xì sìtnúu. Ináhá-ndá nì cuu ducán, vèchi dohó cachí-yà nùu libru nì tiaa profeta sànaaha ndé cachí-yà: ¿Nsiohó nècuàchì Israel, ùi dico cuà nì xìca-ndá yucù, te nì sàha-ndá yùhù ofrenda xi promesa, divi quisì nì sahnì-ndá sàhí? Doco ¿a ndísá nì cahvi ndisa-ndá yùhù na ní quida-ndá ducán?

⁴³ Còó, mà ndísá; yùu yócò (nduá nìsa cahvi-ndá, vèchi divia) nìsa nihi-ndá xicánúu, divi yùu yócò nani Moloc inácaá ini veha, xì stná stohò-ndá nani Renfán náhà nahi sìtnúu cahnú. Vèchi figura-ñà mà nì quidayucùn-ndá, te nì cahvi-ndá. Pues (divi sàhà nsidaámà) icúmí taxi xiqué nsiohó ndè nùu-xí ñuu Babilonia, nì cachi Dios.

⁴⁴ (Dandu nì cachi gá stná Esteban palabra yohó):

—Na ní sandoo xii-ndà mà yucù, nìsa icumi-né iin vehe sìcoto ndé nìsa cahvi-né Dios. Vèchi nì dandàcú-yá nùu Moisés ñà-quidavàha-ne vehe ìi mà, te ndudava xì ñà-ndùá nì dácùnì-yànè antes. Ñàyùcàndùá, nì cuyucun vehe ma.

⁴⁵ Daaní, después nì ndòa nùu dèhe xii-ndà mà. Te nècuàchìmà, nsidá-néa nì quesaa-nè xì Josué ladu nación yohó ndé nì sandoo nèhivì cuàhà inga raza. Doco nì cacuxio nèhivì mà nùu ñuu-nè yohó, te nì nandua ñuu xii-ndà, vèchi nì chindee Dios xii-ndàmà ní taxi-né nècuàchìmà. Ñàyùcàndùá, ñuu yohó nì ndòo vehe ìi mà inii tiempu dècuèndè tiempu xi David.

⁴⁶ Te David mà, nì xini màni Dios-nè. Ñàyùcàndùá, nì xicàn tàhvi-né nùu-yá, áma cuàha-ya lugar quidayucun-nè iin veheñùhu cahnú xí-yá, vèchi divi-ya nduú ana cahvi nsidaa descendencia xi xii-né Jacob.

⁴⁷ Doco (màdi mii-né, sino que dèhe-ne) Salomón nduú ana nì nihítàhvi nì quidayucun xì veheñùhu cahnú-ma.

⁴⁸ 'Doco cunaha-nsià, cahnú Dios icúmí-ndá, màdi cuisì veheñùhu ñuhivì yohó iá-yà. Còó, vèchi ducán nì cachi stná iin nècuàchì nì càhàn cuenta xi-ya sànaaha, nì tiaa-ne palabra yohó ndé cachí-yà:

⁴⁹ Na iin silla cahnú ndé ié` dandacuí, ducán nduú ansivi. Te nahi bancu tii ndé quetátú sàhí, ducán nduú ñuhivì. Ñàyùcàndùá, mà sàa nèhivì quidavàha-ne iin vehe cahnú ndé coi, vèchi màdi iin xaan-ni ié` quetátú.

⁵⁰ Còò, yùhù nduí ana nì quida vaha xi ansivi xi ñuhìví; nsidaa ñá-jaàn nì quidavàhi xì ndahì, nì cachi Dios.

⁵¹ (Dandu nì cachi gà Esteban):

—Ndisa, ndee íní mii-nsiá. Có-nìhnú inì-nsia Dios, vachi nahi tè-siùmí xínduu-nsia, ñàyùcàndùá mà túha-nsia cunini-nsia. De por sí, xíní ùhì-nsiá Espíritu Ìí xí Dios; vachi divi nacua nìsa quida xii-ndà sàhana, ducán quidá stná mii-nsiá vichi.

⁵² Vachi nècuàchì yucán, quini ga nì quida-ne xì nsidaa nècuàchì nìsa cahàn cuenta xi Dios, nì sahnì-né nècuàchìmà, mate nduú nècuàchìmà ana nì cachitnùhu ñà-ìcúmí quixi mii-yá ana ndàà cuisì inì-xi. (Daaní, na ní quesaa-yà), divi mii-nsiá nì cahin xì-yá, te nì sahnì-nsiáyà.

⁵³ De por sí, có-cùnì dahuun-nsia chivàha-nsia ley xi Dios, mate ángel ndiaha nì sàha xi-nda ley mà.

⁵⁴ —Ducán nì cachi Esteban xì nèhivì yucán.

Nansa nì sahnì nèhivì Esteban xì yùù

Dandu nèhivì iní ní má, yáha ga nì caxidà ini-nè, nì saxìndiàá stnahá nùhu-ne.

⁵⁵ Doco Esteban, chitu anima-nè Espíritu Ìí xí Dios. Dandu nì indehè-né dìquì-xí ansivi, te nì xini-nè tnúù ndiaha ndé iá Yua-nda Dios, te yucán iín Jesús ladu cuahá-yà.

⁵⁶ Dandu nì cachi-nè:

—Cundehè-nsiá, nuná ansivi indéhí, te yucán ladu cuahá Yua-nda Dios iín mii-yá ana nduú Tnaha Ndiaha Nèhivì Ñuhìví.

⁵⁷ Doco nèhivì yucán, ndee cána dana-ne, te sadí ndahà-né tùtnù-né, cuàhàn nsidaa-né carrera ndé iá nècuàchìmà.

⁵⁸ Nì tavà-ñané ñuu mà ñà-cahni-ñané xì yùù. Te tiàa nì cahàn tnùhù sàhà-né, nì tavà-né dùhnù-né, nì ndòa nùù iin tiàa chíi nani Saulo.

⁵⁹ Dandu nì quesaha-né nì cani-ne cuàhà yùù dìquì nècuàchìmà ñà-cui-nè. Doco mii-né, nì ndacùcahan-né Jesús, cachí-nè:

—Stoho-nsì Jesús, ¡sà-ìá natnii-ní anímè!

⁶⁰ Dandu nì sàcuìin sìsì-né, te nì ndàhì ndee-né, cachí-nè:

—Stoho-nsì Señor, xícàn tàhví nùù-ní ñà-màsà quíhín cuenta-ní sàhà cuàchi quidá nèhivì yohó xí.

Te na ní nsihi nì cachi-nè ducán, dandu nì ndàhvà-ne ñuhìví, na ian nì quidì-nè.

8

Nansa nì sanchicùn Saulo nèhivì cahvi xi Jesús ñà-dandohó-né nècuàchìmà

¹ Te Saulo mà, cudí stná ini-nè ñà-nì xìhì Esteban ducán. Daaní, divi quivì yucán nì quesaha nì cucuahà gá sàhà nècuàchì nchícùn ichì Jesús. Nì quesaha nèhivì dava ga dandohó-né nsidaa nèhivì xí-yá ndoó ñuu Jerusalén. Ñàyùcàndùá, nì xinudèhé nècuàchìmà, cuàhàn-nè inicutu ladu Judea xi ladu Samaria. Doco nècuàchì apóstol, còò, cóni xitià-nè.

² Daani, (nì nsihi nì sahnì nèhivì Esteban), dandu nì casaà dava nècuàchì nihnú vaha ini xì Dios, nì (nsiquihin-ne ndómà), te nì sùxin-nèndó. Te cuàhà gá nì casacu-ne sàhà-ndà.

³ Doco Saulo, yáha ga nì quida quini-ne xì nsidaa nècuàchì nchícùn ichì Jesús, vachi vehe vehe nì xicanuu-ne, nì quíhvi-ne nì tavà-né nècuàchìmà, tiàa-ne te ñahà-né, te ñuhú-né nècuàchìmà nì sàhàn nì chicadi vaha-ne.

Nansa nì xitià nihni razón ndiaha ndé'ladu ñuu Samaria

⁴ Doco nècuàchì nì xitià mà, inicutu nì sàhàn-nè nì dàcuítia-nè razón ndiaha xí Dios.

⁵ Iin nècuàchìmà nani Felipe, te divi-ne nì sàhàn iin ñuu íá ladu Samaria. Te yucán nì càhàn-nè sàhù sàhà Cristu.

⁶ Te nì nataca cuàhà nèhivì ñuu mà, nì inini vaha nsidaa-né ñà-nduà nì cachi Felipe, vachi nì xini stná-nè milagru nì quida nècuàchìmà,

⁷ vachi nì dandúvaha stná-nè cuàhà nèhivì ñuhú ñà-malu inì-xi. Caná fuertèa nì caquea inì-nè. Te nì nduvàha stná cuàhà nècuàchì nì dàñà ìi cuerpu xi, xì cuàhà gá stná nècuàchì xicá cuéhê.

⁸ Ñàyùcànduà, nì cudii sàstnùhù ini nècuàchì ñuu mà.

⁹ Doco yucán íá stná iin tiàa nani Simón. Sà-íá cuà íá-te ñuu mà. Tètàtnà tàdí nduú-te, te dandahví uun-tè nèhivì ladu yucán, vachi cachí-te xi-né ñà-chuun cahnú nduà nì nihítahví-té.

¹⁰ Ñàyùcànduà, nsidaa nèhivì ñuu mà, xiníndísâ-né yuhù-té, nècuàchì ndahví te nècuàchì cuicá, nsidaa-né tuxí ini-nè ndudu ndiaha xí Dios icúmí-tê.

¹¹ Ñàyùcànduà, cahvi váha-nète, vachi caní tiempu dandahví-tené xì tàtnà xí-te.

¹² Doco na ní sàa Felipe yucán, te nì dàtúi-ne razón ndiaha sàhà ñuhivì ìi xí Dios xì sàhà ichì Jesucristu, dandu nì xinindisá cuàhà nècuàchìmà, te nì cuhii stná-nè, tiàa-ne te ñahà-né.

¹³ Dècuèndè stná Simón mà, nì xinindisá stná-te, te nì cuhii stná-te. Dandu iin-nì nì tenchicùn stná-te Felipe, ndulócò cuàhà-té, vachi nì xini-te cuú cuàhà milagru ndiaha, cuàhà milagru fuerte.

¹⁴ Daaní, nècuàchì apóstol ndoó ñuu Jerusalén, nì xinitnùhu-ne ñà-nduà nì cuu ladu Samaria yucán, ñà-sàni xinindisá cuàhà stná nècuàchì ladu yucán ñà-nduú palabra ìi xí Dios. Ñàyùcànduà, nì techuún-né compañeru-nè Pedro xì Juan

¹⁵ ñà-cùhùn-nè ñuu mà, te càcàn tàhvi-né nù Dios sàhà-ñá nandèe stná Espíritu ìi xí-yá ini anima nsidaa nècuàchì yucán.

¹⁶ Vachi tàñaha ga nihítahví nècuàchìmà Espíritu ìi, cuisì-ñá nì cuhii-né na ní xinindisá-né Stoho-ndà Jesús.

¹⁷ Ñàyùcànduà, nì sàa Pedro xi Juan yucán, te nì chitandòó-né ndahà-né dìni nècuàchìmà, te nì nandèe Espíritu ìi xí Dios ini anima-nè.

¹⁸ Doco Simón ma, na ní xini-te nansa nì nihítahví nècuàchìmà Espíritu ìi xí Dios ñà-nì sàcùitandoo ndahà apóstol dìni-né, dandu nì cahìn-te dìhùn nù nècuàchìmà,

¹⁹ cachí-te:

—Cuàhatahvi stná-nsià yùhù ndudu ìi mà, vachi cuní stnáì chitandòí ndahí dìni nèhivì, te nihì stná-nè Espíritu ìi xí Dios —nì cachì-te.

²⁰ Doco nì cachi Pedro xì-té:

—Ni sàa-ní ndañuhu dahuun-ní xì dìhùn xí-ní ñà-tùxí inì-ní vètùni cuyàhvi tàhvi ndiaha-nda nù Dios.

²¹ Có-nduà ducán cucuu-ní xì chuun yohó, vachi anima chicuéhè icúmí-ní nù mii-yá.

²² Te vichi xiñuhu cuu-ní arrepentir sàhà cuàchi nì quida-ní, te càcàn tàhvi-ní nù-yá, áma cuicáhnù ini-yà sàhà-ní ñà-nì nacani quini guá inì-ní.

²³ Vachi sàni cundaà inì, cuàhà gá cúmbidia inì-ní, te ñuhú inì-ní, vachi sadí cuàchi-ní nù-ní —nì cachi Pedro.

²⁴ Dandu nì cachi Simón mà:

—Càcàn tàhvi-nsià nù Stoho-ndà Señor sàhí ñà-màsà cúú xí ni-iñaha nacua nì cachì-nsià jaàn.

²⁵ Daaní, Pedro xì Juan, chicá nì càhàn gà-nè (xì nècuàchì ñuu mà) palabra ìì xí-yá sàhà ichì ndiaha Stoho-ndà Señor.

Dandu mànuhù cuéyàà-nè ñuu Jerusalén, nì yàha-ne cuàhà ñuu cuati ndé ndoó nècuàchì samaritanu, te yucán nì càhàn stná-nè xì nèhivì mà ñà-nduú razón ndiaha xí mii-yá.

Nansa nì xinindisá iin nècuàchì ñuu Etiopía

²⁶ Dandu nì quixi iin ángel xì Stoho-ndà Señor, nì càhàn-nè xì Felipe, cachí-nè:

—Quihin-ní ichì cuahán-ní ladu sur ndé cachi sàà-ní ichì cuàhàn ñuu Jerusalén xì ñuu Gaza; te ichì yucán, yucù nduá.

²⁷⁻²⁸ Ñàyùcànduá, nì quihin nècuàchìmà ichì cuàhàn-nè. Te cunaha-ní, yucán yáha stná iin tiàa ñuu Etiopía. Iin nècuàchì eunuco nduú-né, te chuun cahnú nihí-né nùù Candace, divi ñahà dandacú nùù ñuu Etiopía yucán, vèchi ana ndiaá xì ñà-cuicà ñahà mà nduú-né. Te vichi sàmànuhù-né ñà-nì sàhàn-nè ñuu Jerusalén nì cahvi-né Dios. Te xicá-né carreta xi-ne, cahví-né tutu ìì nì tiàa profeta nani Isaías.

²⁹ Dandu Espíritu ìì xí Dios, nì càhàn-yà xì Felipe, cachí-yà:

—Cuahán ndé cuàhàn carreta yucán, cutnahu xi nècuàchìmà cùhùn.

³⁰ Ñàyùcànduá nì dàyàa Felipe nì sànhì-né carreta mà, te nì tiacu-nè cahví nècuàchìmà tutu nì tiàa Isaías. Ñàyùcànduá, nì xicàn tnùhù-né nùù nècuàchìmà:

—¿A sànhì inì-ní ñà-nduá cahvi-ní, á cóó?

³¹ Dandu nì cachi nècuàchìmà:

—Còó, mà cúí, vèchi còò iin cachi xí nansa cuní cachà sàhà-ñá ducán mànhì inì.

Dandu nì sàcùndàhvì nècuàchìmà nùù Felipe ñà-nì nàná stná-nè nùù carreta, te cutnahá-né cundoo-ne mà.

³² Te tutu ìì cahví nècuàchìmà, dohó cachí meru ndé cahví-né:

Na ian ndaca-nda iin riì cuàhàn-si ndé cui-si, ducán nì saca stná-te ndómà cuàhàn ndé cui-ndà, te divi na ian cuhíhín iin riì tìì na dátê-si, ducán nì quida stná ndómà, cónì càhàn-ndà.

³³ Doco nèhivì, nì cahíhì inì-nèndó. Ndahví nì quida-ne, nì dàtnátuu-nèndó nùù juez, te nì dàcuidá cuàchi uun-nèndó, mate còò cuàchi-nda, dandu nì sahnì-nèndô. Te vichi mà cóó gá ni-iin descendencia xi-nda cahan néhivì, (cachí tutu mà).

³⁴ Dandu nì cachi nècuàchìmà xì Felipe:

—Quida sacù-ní favor, cachí-ní xí; ¿índù nèhivì càhàn tutu yohó sàhà-xí? Isaías nì tiàa xán, doco ¿a divi mii-né càhàn sàhà-xì, te ò sàhà inga-nè?

³⁵ Dandu nì quesaha Felipe nì nacani-ne ñà-nduá cuní cachi palabra meru ndé cahví nècuàchìmà, te nì cachitnùhu nsihi-ne nansa iá ichì Jesús.

³⁶ Daaní, nì casaà-nè iin xaan ndé ñuhú tècuí. Te nì cachi tiàa ma:

—Cundehè-ní, yucán ñuhú tècuí. ¿A iá ñà-cùmánì quide? vèchi cuní cuhì stnái vichi.

³⁷ Dandu nì cachi Felipe:

—Nú ndisa, iin-ni nihnú vaha inì-ní, vátùni.

Dandu cachí nècuàchìmà:

—Yùhù xiníndísê Dèhemani Dios nduú Jesús.

³⁸ Ñàyùcànduá, nì dandacú nècuàchìmà ñà-cucuiin carreta xi-ne, te ndúì-nè nì nuu-ne cuàhàn-nè ndé ñuhú tècuí mà. Te nì quida ìì Felipe nècuàchìmà.

³⁹ Dandu nì caquee-ne nùù tècuí mà mànana-ne. Te na iin cachí nì ndiachi Felipe nì quida Espíritu ìì xí Stoho-ndà Señor cuàhàn-nè, nì ndañuhu-né

nùu vista xi inga nècuàchìmà. Ñàyùcàndùá nì quihin tu nècuàchìmà ichì mànuhù-né, cudù gá stná ini-nè.

⁴⁰ Daaní, Felipe, ndè ñuu Azoto nì natù-ne, te ñuu ñuu nì yàha-ne, dacuítia-nè razón ndiaha xí Dios dècuèndè nì sàà-nè ñuu Cesarea.

9

Nansa nì quìhvi Saulo ichì Jesús

¹ Daaní, Saulo, iin-ni xidà sàstnùhù ini-nè sàhà nècuàchì nchícùn ichì Stoho-ndà Señor. Dana cáhàn-nè, cuahàn-nè cahnì nsihí-né nècuàchìmà, cachí-nè. Ñàyùcàndùá nì sàhàn-nè nùu dùtù cusáhnù,

² nì xicàn-nè tutu cunihi-ne cùhùn ñuu Damasco (cahvi nècuàchì dandacú) nùu veheñuhu xi nèhivì raza-nè yucan sàhà-ñá ducán nihi-né permisù nan-ducu-né nèhivì nchícùn ichì Jesús, te màcùnuhni nècuàchìmà quixi-ne presu ñuu Jerusalén, tiàa o ñáha nì cúndúú-né.

³ Ñàyùcàndùá, nì quihin Saulo ichì cuahàn-nè ñuu Damasco mà. Te sà-ítúú-né sàà-nè ñuu mà, dandu na iin cachí ndè dìquì-xí ansivi nì tnùu fuerte iin luz.

⁴ Te nì sàcasàn-né ñuhù nì quidamà, te nì tiacu-nè cáhàn iin ana cáhàn cachí xì-né:

—¡Saulo, Saulo! ¿Índù chuun nchícùn-ní yùhù quida quini-ní xì?

⁵ Dandu nì cachi Saulo:

—¿Ana nduu-ní, Señor mío?

Te nì cachi tu-ya:

—Yùhù nduí Jesús, divi ana dandoho-ní. Doco mii-ní quidá quini-ní xì mii-ní, na ian quidá quisì caní sàhà nùu garrocha —nì cachí-yà.

⁶ Dandu Saulo, ndé quidí cuisì-né ñà-yúhí guâ-nè, te nì cachi-nè:

—¿Ndíà nduá cuní-ní quide, Señor mío?

Dandu cachí tu Stoho-ndà Señor xì-né:

—Ndacuiin-ní, cuahán-ní ñuu Damasco, te yucán ndacu nuù-ní nansa quida-ní —nì cachi-yà.

⁷ Doco tiàa xicutnaha-xi-né cuahàn ichì mà, nì yùhí cuaá-te, vàchi nì inini-tè iá ana nì cáhàn, doco còò iin tuí.

⁸ Dandu nì ndacuiin Saulo, te nì nacuna-ne nduchinúù-né, doco mànicùí gá cundehè-né, (vàchi sàni cuaà nduchinúù-né). Ñàyùcàndùá íditá ndahà tnahá-né nì sàà-nè ñuu Damasco.

⁹ Te yucán nì ìa-ne ùni quivì, có-tùinúù-né, có-xixí-né, ni có-xihí stná-nè tècuíí.

¹⁰ Te ñuu mà iá stná iin nècuàchì nchícùn xì Stoho-ndà Jesús nani Ananías. Te nì dàcùnì Jesús-nè mii-yá, cachí-yà xì-né:

—¡Ananías!

Te nì naxiconihí-né nuù-yá, cachí-nè:

—Yohó ié, Señor mío.

¹¹ Dandu nì cachi Stoho-ndà Señor xì-né:

—Quihin-ní ichì cuahán-ní calle nani Calle Ndàà, te yucán nanducu-ní iin tiàa nani Saulo. Iin nècuàchì ñuu Tarso nduú-né, te iá-nè vehe iin nèhivì nani Judas. Te vichi iá-nè xicàn tàhvi-né nùí.

¹² Te quivì vitni nì xini-nè iin seña na ian sánî-nè, te nì xini-nè mii-ní nì quìhvi-ní ndé iá-nè, te nì chitandòò-ní ndahà-ní dìni-né, te nì nihì-né nì natùinuù-né.

¹³ Doco nì cachi Ananías mà:

—Señor mío, cuahà nèhivì sàni cachi-nè xí nansa quidá nècuàchìmà, ñà-cuahà guá sàni dandòhó-né nèhivì xì-ní ndoó ñuu Jerusalén.

14 Te vichi yohó sàni quesaa stná-nè nihí-né orden nùù dùtù xícusahnú ñà-tnii-ne nsidaa ana ndácùcahan xi quìvì-ní.

15 Doco nì cachi Stoho-ndà Señor xì-né:

—Cuahán-ní, vàchi sàni nacàxin nècuàchì mà sàhà ñà-quida stná-nè chuun xi, cùhùn-nè càhàn-nè sàhù sàhí nùù nèhivì ndoó cuàhà ñuu, xì nùù stná tè-xídandacú yucán, xì nùù stná nècuàchì Israel.

16 Te icúmí cachitnùhu stnáì xì-né ñà-cuàhà guá icúmí-nê ndoho-ne sàhí —nì cachi Jesús.

17 Ñàyùcàndùá, nì quee Ananías mà cuàhàn-nè vehe yucán, te nì yàha-ne ndé iá Saulo, nì chitandòó-né ndahà-né ònì nècuàchì mà, cachí-né:

—Ñànì Saulo, ichì vaxi-ní nì xini-ní Stoho-ndà Jesús. Pues divi-ya nì techuun-xí vaxi ndé iá-ní ñà-natùinuù-ní, te chitu stná anima-ní Espíritu Ìì xí-yá— nì cachi Ananías.

18 Daaní, vichi duha nì còyo ñà-sàdí nihni nduchínùù Saulo, nahi chidìdà ònì sandua, te nì natùì dahuun nduchínùù-né. Dandu nì ndacuiin-nè, te nì cuhì-né.

19 Te na ní nacuxi-ne, dandu nì ndundee ini-nè. Te divi ñuu Damasco mà nì ndòo-ne itnii gá quìvì, nìsa ìa-ne xì nèhivì xí Jesús ndoó yucán.

Nansa nì càhàn Saulo palabra xi Dios ñuu Damasco

20 Daaní, vichi duha nì sàhàn-nè iin iin veheñùhu xi nècuàchì raza-nè Judea, nì càhàn-nè sàhù sàhà Jesús ñà-divi Dèhemanì Dios nduú-yá.

21 Ñàyùcàndùá, cuàhà gá nì ndulocó nsidaa ana inínì nì càhàn-nè, te nì ndàcàtnùhù tnahá-né nùù-nè, cachí-né:

—¿Amádi nècuàchì yohó nduú tiàa nìsa ìa ñuu Jerusalén nìsa dandáñúhú guá xì nèhivì ndácùcahan xi quìvì Jesús? Te ¿acónì quésáá stná-nè ñuu-ndà yohó ñà-tnii-ne nècuàchì mà, te cundaca-ñané presu nùhù ñuu Jerusalén ñà-cundoo-ne ndahà dùtù xícusahnú? —Ducán nì cachi nèhivì mà.

22 Doco Saulo, chicá ndee ní càhàn-nè xì nècuàchì raza-nè Judea ñuu Damasco mà, te nècuàchì mà, cónì nánìhì tnùnì gá ini-nè nansa naxiconihí-né, vachi claru nì dàtùì Saulo sàhà Jesús, ñà-divi rey ndiaha xí raza-nè nduú-yá.

Nansa nì càcu Saulo nùù nèhivì raza-nè Judea

23-24 Daaní, nì yàha caní quìvì, dandu nì nataca dava tè-raza Judea mà, te iin-ni nì candatnuhu-té ñà-cahni-té Saulo. Ñàyùcàndùá, ndui te ñuu ndiatú-te yehè nahnú ñuu mà, áma níhì-té cahni-ténê. Doco nì xinitnùhu-ne nansa cunì tèmà quida-tè xì-né.

25 Ñàyùcàndùá, ñuú nì saca nèhivì xí Jesús-nè, cuàhàn-nè dìquì nama ndiadí nùù ñuu mà, te yucán nì dànùú-ñáné yàtà nama mà, inácaa-nè ini iin ìcà sícàté.

26 Dandu mànuhù-né ñuu Jerusalén.

Ñà-nduá nì quida Saulo na ní nasaa-nè ñuu Jerusalén

Ñuu yucán nì cuni-nè nacuatnahá-né xì dava ga nèhivì xí Jesús, doco nsidaa nècuàchì mà, nì yùhì-nè, vachi có-xiníndisá-né ñà-ndàà nduá nchícùn ndisa Saulo ichì mii-yá.

27 Ñàyùcàndùá, nì saca Bernabé nècuàchì mà, te ndacá tnahá-né nì sàà nùù nècuàchì apóstol, nì nacani-ne xì nècuàchì mà nansa nì cuu na ní xini Saulo Stoho-ndà Señor, te nì càhàn-yà xì-né. Te nì nacani stná-nè nansa nì quida Saulo ñuu Damasco, nì càhàn vate cuàhà-né sàhà Jesús ñuu yucán.

28 Ñàyùcàndùá, yucán nì ndòo Saulo ñuu Jerusalén, xicánúú-né xì nèhivì xí Jesús.

²⁹ Te cuàhà gá nì càhàn-nè sàhà-yá, cóni yúhî-nè. Dècuèndè stná nècuàchì raza-nè càhàn dàhàn griegu nì càhàn stná xî-né, cuàhà gá nì ndatnuhu-né xì nècuàchìmà. Doco nècuàchìmà, cuisì xícuni-nè cahni-ñánê.

³⁰ Doco dava nèhivì cahvi stná xì Jesús, nì xinitnùhu-ne sàhà peligrù mà. Ñàyùcàndùá, nì saca-ne Saulo mà cuàhàn-nè ndè ñuu Cesarea, dandu mànuhù nècuàchìmà ñuu Tarso.

³¹ Daaní, inicutu ladu Judea mà, xì ladu Samaria, xì stná ladu Galilea, nì ndudadí uun; vátùni nataca cuéyàà nèhivì xì Jesús. Ñàyùcàndùá nì nacuahandee gá ini-nè, te chicá nì cahvi víi-né Stoho-ndà Señor, vàchi nì chindee stná Espíritu ìi xî-yá mii-né, te sàhàmà chicá nì nducuahà-né.

Nansa nì nduvàha iin tiàa nani Eneas

³² Daaní, xicánúú Pedro visita inicutu ladu yucán, te nì sàà-nè iin ñuu tii nani Lida ñà-coo-ne visita xì nèhivì xì Jesús ndoó yucán.

³³ Te ñuu mà nì xini-nè iá iin tiàa nani Eneas; ùnà cuà indúhu-né cama, vàchi sàni dàñà ìi cuerpu xi-ne.

³⁴ Ñàyùcàndùá, nì cachi Pedro xî-né:

—Cunaha-ní, Eneas: momentu yohó cuàhàn Jesucristu dandúvaha-ya mii-ní. Ñàyùcàndùá ndacuiin-ní, nsida vii-ní cama xi-ní.

Dandu momentu mà nì ndacuiin-nè.

³⁵ Te (nì xicanuu-ne) ñuu Lida mà, xì stná yodò nani Sarón, te nì xini nèhivì-né. Ñàyùcàndùá cuàhà nècuàchìmà nì tenchicùn stná-nè ichì Stoho-ndà Señor.

Nansa nì natiacu iin nècuàchì ñahà nani Dorcas

³⁶ Daaní, tiempu yucán nìsa ìa iin nèhivì xì Jesús ñuu Jope nani Tabita. Te Dorcas nduú quivì-né dàhàn griegu. Te cuàhà gá obra nìsa quida-ne; cuàhà gá nìsa chindee-né nècuàchì ndahví.

³⁷ Doco quivì yucán nì quicuehè-nè, te nì xihì-nè. Ñàyùcàndùá, nì dàcùchì nèhivì nsii ma tècuí, te nì chinduhù-néndo iin cuarto dìquì-xì pisu ùi.

³⁸ Dandu nèhivì xì Jesús (ndoó ñuu mà), nì xinitnùhu-ne ñà-yatni uun iá Pedro ñuu Lida. Ñàyùcàndùá, nì techuún-né ùi tiàa nì sàhàn nì sacundahví xì nùu nècuàchìmà ñà-quixi-ne vichi duha.

³⁹ Ñàyùcàndùá, nì quihin Pedro ichì vaxi-ne cutnàhâ-né xì tiàa ma, te nì caquesaa-nè vehe nsii ma. Dandu nì saca nèhivì mà-né nì nana-ne ndè vehe dìquì-xì. Te yucán nì tnàtuu nsidaa nècuàchì ñahà cuàán, itá-né sacú-né, dacunì-nè Pedro vestidu-nè xì dùhnù-né, vàchi na nìsa itiacu nsì-Dorcas mà, nì sansìcu-nda sìcoto xì nècuàchìmà.

⁴⁰ Dandu nì cachi Pedro xì nsidaa nèhivì mà ñà-nì cáquéé-né fuera. Te na sàni caquee-ne, dandu nì sàcuìn sìsì Pedro, nì xicàn tàhvì-né nùu Dios. Te nì nacuíco-né, nì indehè-né ndé indúhu nsii ma, te nì cachi-nè xì ndómà:

—Ndacuiin-ní, Tabita.

Dandu nì nacuna nècuàchìmà nduchìnùu-né, te na ní xini-nè Pedro, nì ndacòo-ne.

⁴¹ Te nì chitanini Pedro ndahà-né nì ndacani-ne nècuàchìmà. Daaní, nì cana-ne nsidaa nècuàchì dava ga ñà-nansìhvi-ne, divi ñahàcuàán mà, xi dava ga stná nèhivì xì Jesús. Te nì cachi-nè xì nècuàchìmà:

—Yohó iá Tabita xi-nsia; sàni natiacu-nè.

⁴² Ñàyùcàndùá, nì xitià cuentu mà inicutu ñuu Jope nansa nì cuu xi nsii ma, te cuàhà gá nèhivì nì xinindisa-xi Stoho-ndà Señor.

⁴³ Dandu después, caní quivì nì ndòo ga Pedro ñuu mà, iá-nè vehe iin tiàa nani Simón, iin nècuàchì tùha dacáhi iin.

10

Nansa nì sàcùnaha iin soldadu nani Cornelio ñà-cana-ne Pedro quixi-ne vehe-ne

¹ Ñuu Cesarea nì sandoo cuàhà soldadu. “Tè-italianu” nìsa cachi nèhivì ñuu mà xì soldadu ndoó yucán. Te iin capitán xi soldadu mà nani Cornelio.

² Mii-ne xì nsidaa stná nèhivì ndoó vehe-ne, xínduu-ne nèhivì tnùñuhu cahvi ndisa xi Dios, te chívàha ndisa-ne tnùñuhu xí-yá. Te dasán stná-nè cuàhà dihùn ñà-chindee xi nècuàchì ndahví, te nacuatú cuàhà stná-nè.

³ Te nì cuu iin quivì nahi càhùnì nì cuaà nì dàcùnì Dios-nè tuí ndáí vaxi iin ángel quíhvi-ne vehe ndé iá-nèmà, te nì cachi ángel mà xì-né:

—¡Cornelio!

⁴ Dandu nì indehè váha-ne ángel ma, te yúhì cuàhà-né; dandu nì cachi-nè:

—¿Ndíà iá, señor?

Te nì cachi ángel mà xì-né:

—Sàni inini Dios ñà-nduá xícàn tàhvi-ní nùù-yá, te sàni natùì stná obra xi-ní nùù-yá.

⁵ Ñàyùcànduá, vichi duha techuun-ní nèhivì cùhùn ñuu Jope, te cana-ní iin tiàa nani Simón Pedro quixi-ne.

⁶ Cunaha-ní, iá-nè vehe iin nècuàchì dacáhì xì iin quisì, te yuhù mar indúhu vehe nècuàchìmà. Pues divì Pedro mà icúmì cachi xì-ní nansa ndíà icà-ní quida-ní —nì cachi ángel mà,

⁷ te cuàhàn-nè.

Daaní, luego nì cana Cornelio ùì mozo xi-ne tnàtuu-ne, te nì cana stná-nè iin soldadu xinúcuáchì nùù-né, vachi iin nècuàchì cahvi víi xi Dios nduú stná nècuàchìmà.

⁸ Dandu nì nacani nsihi-ne xì nècuàchìmà nansa nì cuu, te nì techuún-ñané cùhùn-nè ñuu Jope.

⁹ Daaní, nahi càxíhúi inga quivì na sá-itúú-né casaà-nè ñuu mà, dandu divì hora mà nì nana Pedro dìnivèhé ndé iá-nè, cuàhàn-nè càcàn tàhvi-né nùù Dios.

¹⁰ Dandu nì quesaha-né nì xihì cuàhà-né doco, te cuní-nè cuxi-ne. Ñàyùcànduá, cuàhàn cuyucun ñà-cudamá-nè. Doco na táñaha ga coo listúàmà, dandu nì dàcùnì Dios-nè iin seña na ian sánì-nè.

¹¹ Nì xini-nè nì nuna ansivi, te yucán iá iin sìcoto na iin dahmà càcùhun nsì-cúmì punta-ñà dìquì-xí, mànuu dècuèndè ndé iá-nè.

¹² Te nì xini-nè ini dahmà mà ñuhú nsidanuu clase quisì; quisì nahnú, quisì cuàtì, xì quisì nduú laa.

¹³ Dandu nì tiacu-nè càhàn iin ana càhàn xì-né, cachí-yà:

—Ndacuiìn-ní cahni-ní quisì jaàn caxì-ní, Pedro.

¹⁴ Doco nì cachi Pedro:

—Còó, Señor mío, mà túhe caxí ñà-quini. Mà túhe caxí ñà-có-ndíà ìqué caxí.

¹⁵ Dandu cachí tu ana càhàn xì-némà:

—Màsà càchì-ní quini iá-sì, vachi Dios nduú yuhù, te sàni cachì, iá viì quisì jaàn —nì cachi-yà.

¹⁶ Ùnì xichi nì càhàn-yà ducán, dandu nì nana dahmà mà ansivi mànuhá.

¹⁷ Ñàyùcànduá, cuàhà gá nì nacani ini Pedro; ¿ndíà nduá cuní cachàmà? cahan-né. Te divì hora daa sàni caquesaa tiàa nì techuún Cornelio, itá-né yehè, vachi sàni ndàcàtnùhù-né nùù nècuàchì ñuu mà ndévi iá vehe Simón mà.

¹⁸ Ñàyùcànduá, meru càhàn-nè yehè, xícàn tnùhù-né a divì vehe ma iá Simón Pedro, á cóó.

¹⁹ Daaní, Pedro, iá-nè nacání vá ini-nè (ndíà cuní cachi) ñà-nduá nì dàcùnì Dios-nè, te nì cachi Espíritu ìì xì-né:

—Cunaha-ní, sàni quesaa ùnì tiàa cuní càhàn xì-ní.

²⁰ Ndacuiìn-ní, nuu-ní, te cuahán-ní xì-né. Màsà nácání inì-ní, vàchi yùhù nduú ana nì cana xì-né.

²¹ Ñàyùcàndùá, nì nuu Pedro dècuèndè ndé itá tiàa vàxi nùu Cornelio mà, te nì cachi-nè xì nècuàchìmà:

—Amádi yùhù cuní-nsià càhàn xì-nsiá. ¿Índù iin chuun nihí-nsiá vàxi?

²² Dandu nì cacachi nècuàchìmà:

—Nùu capitán Cornelio vàxi-nsi. Nècuàchì ndàa cuisì inì-xi nduú nècuàchìmà. Chívàha vìi-né tnùñuhu xí Dios, te cuú ini nsidaa nècuàchì raza-ní Judea sàhà-né. Te iin ángel ì xí Dios nì cachi xì-né ñà-nì caná-né mii-ní cùhùn-ní vehe-ne càhàn-ní xì-né cunini-ne —nì cacachi tiàa ma.

²³ Dandu nì dàyáha Pedro tiàa ma ini vehe-ne, te yucán nì caquidì nècuàchìmà iin ñuú. Dandu inga quívì nì naquihin-ne ichì ndacá tnáhâ-né xì Pedro mànuhù. Te iin ùi nècuàchì ñuu Jope cahvi stná xì Dios, cutnáhâ stná-nè xì Pedro cuàhàn.

²⁴ Dandu quívì ùi nì casaà-nè ñuu Cesarea. Te yucán ndiatú Cornelio vehe-ne, mii-né xì tnaha-ne, xì nsidaa stná nècuàchì chicá cutnáhâ vaha xì-né, vàchi sàni cana-ne nècuàchìmà ñà-quixi-ne vehe-ne.

²⁵ Dandu nì sàa Pedro meru vehe ma, te nì quee Cornelio, nì casàhú-nè xì nècuàchìmà, nì sàcuìn sìsì-né nì cahvi-né nècuàchìmà.

²⁶ Doco Pedro, nì ndacani-ne nècuàchìmà, cachí-nè:

—Ndacuiìn-ní, vàchi na tiàa nduú mii-ní, ducán tiàa nduú yùhù.

²⁷ Dandu nì quesaha-né ndatnúhú-né xì nècuàchìmà, te ducán nì cayàha-ne ini vehe, te nì xini Pedro cuàhà gá nèhivì sàni nataca ndòò-mà.

²⁸ Dandu nì cachi-nè xì nsidaa nècuàchìmà:

—Mii-nsiá, sà-ináhá-nsiá nansa iá ley xi nsiùhù tè-nduú raza Judea, ñà-có-sàha ley xi-nsi nacuatnahá-nsí xì nèhivì inga ñuu (nahi mii-nsiá). Nì còò stná permisù yàha-nsi vehe-ne. Doco vichi sàni sàni nì cundaà inì nì quida Dios ñà-mà váha cachi-ndà xì nèhivì inga ñuu ñà-có-xiñùhù Dios-nè, te ò nècuàchì sìquini nduú-né. Còó.

²⁹ Ñàyùcàndùá, na ní cana-nsia yùhù quixi, cóni càchí á coó. Vichi duha nì quihin ichì vaxi. Ñàyùcàndùá, cuní cundaà inì ndià nduá dìsàhà-xí nì cana-nsia yùhù.

³⁰ Dandu nì cachi Cornelio:

—Cunaha-ní, sàcuàhàn-ndà cùmì quívì, divi hora yohó nahi càhùni nì cuaà nì sandua. Te iníhí' iá dòquí, te xícàn tàhvì nùu Dios. Dandu yucán nì ndecunu iin tiàa nì xini, ndiaha gá nchií sìcoto xi-ne.

³¹ Te nì cachi-nè xì: “Cornelio, sàni tiacu Dios xícàn tàhvì-ní nùu-yá, te sàni natù stná obra xi-ní nùu-yá.

³² Ñàyùcàndùá, techuun-ní nèhivì cùhùn ñuu Jope, te cana-ní iin tiàa nani Simón Pedro; iá-nè vehe inga Simón, iin nècuàchì dacáhì xì iin. Yuhù mar nduú vehe-ne. Te nú sàni quesaa-nè yohó, dandu icúmí-nè càhàn-nè xì-ní”.

³³ Ñàyùcàndùá, vichi vichi nì dàsáì razón ñà-quixi-ní. Te vátùni nì quida-ní nì quesaa-ní. Te vichi, yohó ndoó nsidaa-nsí nùu Dios ndiatú-nsí cunini-nsi nsidaa ñà-nduá sàni cachi Dios xì-ní —nì cachi Cornelio.

Ñà-nduá nì cachi Pedro na iá-nè vehe Cornelio

³⁴ Dandu nì càhàn Pedro xì nsidaa nècuàchìmà, cachí-nè:

—Vichi sàni cundaà inì, ñà-ndáa nduá, có-càhíchì ini Dios ni-iin nèhivì.

³⁵ Vàchi có-quidá mà, nú cuisì cahvi víi iin nèhivì mii-yá, te quidá víi-né, dandu icúmí-nè ndee vaha-ne nùu-yá, mate nèhivì ndéni ñuu nì cui ni cúndúú-né.

36-37 Te mii-nsiá, sà-ínahá-nsiâ ñà-nduá nì cachitnùhu Dios xì raza-nsì Israel, nì dàquésáá-yà iin razón ndiaha nansa nàcùndoo vâha-nda nùu-yá quida Jesucristu. Te Jesucristu, Stoho nsidanicuú nêhivì ñuhiví nduú-yá.

Pues ináhá vâha-nsia ñà-nduá nì cuu, ñà-dihna Juan nì quixi nì cãhàn xì nêhivì, te nì quida ì stná-nè nècuàchìmà. Daaní, ndè ñuu Galilea nì quesaha chuun xi Jesús de Nazaret, te dècuèndè inicutu ladu Judea nì xitià stná palabra sàhà chuun ma.

38 Te ináhá stná-nsià nansa nì quida-ya, nì nihì fuerte-yà Espíritu Ì xí Dios. Ñàyùcànduá, nì xicanuu-ya nì quida-ya milagru ndiaha, nì dándúvâha-ya nsidaa ana ndohó quidá ñà-malu, vâchi Yuamáni-yá Dios iá xì-yá.

39 Te nsiùhù, testigu xínduu-nsi, vâchi nì xinínùù-nsí nsidaa ñà-nduá nì quida-ya ladu Judea xì stná ñuu Jerusalén. Dandu nì sahnì nêhivì-yá. Nchìca cruz nì chituu-neyà.

40-41 Doco tixi ùnì quivì nì natiacu-yà nì quida Yua-yá Dios. Dandu cuàhà xichi nì ndecunu-ya nùu nêhivì, doco màdì nùu nsidaa-né. Còó, cuisì nùu nsiùhù nècuàchì nì chitnùnì ini Dios ndecunu-ya nùu-xì, vâchi divi nsiùhù nì nacàxin-ya cunduu ana cuninùu xì-yá na ní natiacu-yà, dècuèndè nì cutnahá stná-yà xì-nsí nì xixi-nsi (nùu mesa).

42 Dandu nì sàcùnaha-nsí nùu-yá ñà-dacuítià-nsì palabra sàhà-yá nùu nêhivì, cachi-nsì xì-né ñà-divi mii-yá nì chitnùnì ini Dios nsidandaà sàhà cuàchì nsidanicuú nêhivì, nêhivì itiácú, xì nêhivì sàni xihì.

43 Te cunaha-nsiá, divi sàhà mii-yá nì cachitnùhu stná nsidaa nècuàchì nisa cãhàn cuenta xi Dios sãnaha, nì cachi-nè ñà-sàhà mii-yá vátùni ndoo cuàchì nsidaa ana cunindisa-xi-yá, te ndacùcahan xi quivì-yá —nì cachi Pedro.

Nansa nì ndèe Espíritu Ì xí Dios ini anima nêhivì inga raza ndoo vehe Cornelio

44 Daaní, meru cãhàn Pedro, dandu fuerte nì quixi Espíritu Ì xí Dios ini anima nsidaa nècuàchì (inga raza) inínì má.

45-46 Te nì quesaha ní cãhàn-nè dàhàn sàà, ndeníhí vâha-ne Dios. Ñàyùcànduá nì ndulocó nècuàchì raza Judea nì quixi xi Pedro, vâchi nì xini-nè dècuèndè stná nècuàchì inga raza sàni nihítãhvì Espíritu Ì xí Dios.

47 Ñàyùcànduá nì cachi Pedro xì nècuàchì raza-nè xiníndísá-má:

—Sàni xini-nsià nansa nì nihítãhvì stná nècuàchì yohó cucumi-né Espíritu Ì xí Dios nahi nsiùhù. Ádi còò iin cuní cadi xì nùu-né ñà-cuhii-né vichi.

48 Dandu nì cachi Pedro xì compañeru-nemà ñà-nì ndacùcahan-né quivì Jesucristu, te quida ì-né nècuàchì sàà mà. Ñàyùcànduá, na ní nsihi nì cuhii nsidaa nècuàchìmà, dandu nì sacundahví-nè nùu Pedro ñà-nì còò chii gá-nè iin ùi gá quivì xì-né.

11

Ñà-nduá nì cachi Pedro na ní cànà-né nùu nècuàchì xiníndísá ndoo ñuu Jerusalén

¹ Daaní, nì xitià cuentu nansa nì cuu nì xinindísá stná nècuàchì inga raza mà. Dècuèndè stná ladu Judea nì sàà razón mà, te ñàyùcànduá nì xinitnùhu stná nècuàchì apóstol xì dava ga nècuàchì xiníndísá.

² Sàhájàn na ní nasaa tu Pedro ñuu Jerusalén, dandu nì tnàtuu cuàhà nècuàchì raza-nè nùu-né, te nì quesaha-né xitnùhu-ñané,

³ cachí-nè:

—¿Índù chuun nì quihitnaha-ní xì nècuàchì có-nchícùn ley xi-nda, te nì yàha-ní vehe-ne nì xixi-nsia?

⁴ Dandu nì nacani nsihi Pedro xì nècuàchìmà nansa nì cuu, te dohó nì cachi-nè:

⁵ —Ñuu Jope ié` xicàn tàhví nùù Dios, te nì dàcùnì-yà yùhù iñàha. Nì xini iin ñà-ndùù nahi dahmà cahnú cácuñun nsì-cúmì punta-ñà dìquì-xí, te ndè ansivi nì nua vaxan ndé ié`.

⁶ Indéhe váhi, te nacání inì, ¿ndià nduá ñuhuma? Te yucán ñuhú nsidanuu clase quisì: quisì nahnú, quisì yucù, quisì cuàti, xì stná laa.

⁷ Dandu nì tiacui cáhàn iin ana cáhàn, cachí-yà xì: “Ndacuiin-ní cahnì-nísi caxì-ní, Pedro”.

⁸ Doco nì cachì xì-yá: “Còó, Señor mío, mà túhe caxí ni-iin ñà-quini, ni-iin ñà-có-ndià ìqué caxí”.

⁹ Dandu, inga xichi nì càhàn-yà ansivi, cachí-yà xì: “Màsà cáhì-ní quini iá-si, vachi Dios nduú yùhù, te sàni cachì, iá vii-sí”, nì cachi-yà.

¹⁰ Ùnì xichi nì càhàn-yà xì ducán, dandu nì nana dahmà xì quisì mà mànuhá ansivi.

¹¹ Daaní, divi hora yucán sàni quesaa ùnì tiàa, itá-né tùvèhé ndé ié`. Ndè ñuu Cesarea nì quixi-ne nandúcú-né yùhù.

¹² Dandu nì cachi Espíritu ìi xì: “Cuahán-ní, cutnaha-ní xì nècuàchìmà cùhùn, doco màdí cachì-ní a ndísá, á cóó”. Dandu ní saqui iñù compañerùì iin-ni cahvi stná xì Jesús, divi nècuàchì itá yohó, te ndacá tnahá-nsí cuàhàn-nsí (ñuu yucán. Te na ní sàa-nsí), nì quìhvi-nsi ini vehe tiàa nì cana xí.

¹³ Dandu nì nacani-ne xì-nsí nansa nì cuu nì xini-nè iin iin ángel xi Dios ini vehe-ne, te nì cachì ángel mà xì-né: “Techuun-ní tiàa cùhùn ñuu Jope cana-ní Simón Pedro quixi-ne,

¹⁴ vachi icúmí Pedro mà cachitnùhu-ne xi-ní iin razón ndiaha nansa càcu anima-ní nùù Dios, mii-ní xì nsidaa stná nèhivì vehe-ní”, nì cachi ángel mà.

¹⁵ Daaní, làcà ní quesahí càhìn xì nèhivì ndoó yucán, te fuerte nì quixi Espíritu ìi xí Dios dìquì-né, nacua nì quida-ya xì ndohó daa.

¹⁶ Dandu ní nsinuu inì nansa nì cachitnùhu Stoho-ndà Señor xì-ndà na ní cachi-yà: “Ñà-ndáa nduá, tècuí nìsa quida ìi Juan nèhivì, doco mii-nsiá, tìxi Espíritu ìi xí Dios icúmí-nsiá nduhì-nsiá”, nì cachi-yà.

¹⁷ Pues divi ducán ndisa nì cuu stná xì nècuàchì inga raza mà, nì nihítáhvì stná-nè Espíritu ìi xí Dios nacua nì nihítáhvì ndohó na ní xinindisa-nda Stoho-ndà Jesucristu. Ñàyùcànduá, (nì cundaà inì), divi Dios nduú ana nì quida xi ñà-jaàn, te sàhámà nì nacani inì chicá vaha màsà càdì nùù-yá —nì cachi Pedro.

¹⁸ Dandu na ní nsihi nì inini nècuàchì Jerusalén mà palabra jaàn, dandu nì ndòò vaha ini-nè, te nì naquimanì-né Dios, cachí-nè:

—Pues ñà-ndáa nduá, dècuèndè stná nècuàchì inga raza sàni nihítáhvì ñà-cuu-ne arrepentir sàhà cuàchi-ne, te ducán cundiatú-nè vida ndiaha nicanicuàhàn —nì cachi-nè.

Nansa nì xinindisá stná nèhivì ñuu Antioquía

¹⁹ Cunaha-ní, divi tiempu nì casahnì nèhivì Esteban nì quesaha stná-nè quida quini-ne xì nsidaa gá nèhivì xí Jesús. Ñàyùcànduá, cuàhà nècuàchìmà nì xitià nihni cuàhàn cuàhà ñuu. Dècuèndè stná ñuu Fenecia nì casaà dava-ne, xì ndè stná ñuu Chipre, xì ñuu Antioquía. Te yucán nì càhàn stná-nè palabra xi Dios, doco xi cuisì nècuàchì raza-nè Judea.

²⁰ Daaní, dava nècuàchì ñuu Chipre xì dava stná nècuàchì ladu Cirene, nì casaà stná-nè ñuu Antioquía mà, te mii-né, ndisa, nì càhàn-nè xì nèhivì ñuu mà có-ndùù raza Judea, nì cachitnùhu-ne ñà-ndùù razón ndiaha sàhà Stoho-ndà Jesucristu.

²¹ Te cuàhà gá nì chindee-yánè, vàchi cuàhà nècuàchì ñuu mà nì xinindisá, te nì tenchicùn stná-nè ichì-yá.

²² Daaní, nì xinitnùhu stná nèhivì xí Jesús ndoó ñuu Jerusalén nsidaájàn. Ñàyùcàndùá, nì techuún-né Bernabé cuàhàn-nè Antioquía.

²³ Te na ní sàà-nè yucán, yáha ga nì cudìi ini-nè na ní xini-nè ñà-cuàhà guá gracia sàni sàhatahvì Dios nèhivì yucán. Ñàyùcàndùá, nì càhàn-nè xì nècuàchìmà ñà-siempre Stoho-ndà Señor ni cahvi xi-né.

²⁴ Vàchi Bernabé mà, vaha ndisa ini-nè, vàchi chitu anima-nè Espíritu Ìi xí Dios, te xiníndisá fuerte-nèyà. Te cuàhà gá stná nèhivì ñuu mà nì tenchicùn xì ichì-yá.

²⁵ Dandu nì quihin Bernabé mà ichì cuàhàn-nè ñuu Tarso nandúcú-né Saulo. Te na ní ndacùhun tnahá-né, nì nacuatnahá-né màndixi-ne ñuu Antioquía.

²⁶ Daaní, inii iin cuà totoo nì nataca-nè xì cuàhà nèhivì xí Jesús, nì dàcuàhá tnahá-né. Te cunaha-ní, divi ñuu Antioquía mà nduú ndé nì quesaha nèhivì cachí-nè cristianu xì nècuàchì nchícùn ichì Jesús.

²⁷⁻²⁸ Daaní, quivì yucán nì casaà stná itnii nècuàchì profeta ñuu mà. Ñuu Jerusalén nì quixi-ne. Te iin-ne nani Agabo; te divi nècuàchìmà nì sàcuùn-nè mahì nèhivì natácá mà, te nì dàcàhàn Espíritu Ìi xí Dios-nè, nì cachitnùhu-ne ñà-vàxi tnama inicutu ñuhiví. Te ñà-ndáà nduá, vàchi ducán nì cuu ndisa tiempu xi rey cahnú nani Claudio.

²⁹ Ñàyùcàndùá, (na ní tiacu) nèhivì (ñà-vàxi tnama), dandu nì nacani ini-nè chicá vaha chindee-né nècuàchì hermanu (ndahví) ndoó ladu Judea, vátuni cuàha iin iin-ne iyuhu según ñà-nduá sàà-nè cuàha-ne.

³⁰ Ñàyùcàndùá, nì nacuatnahá dihùn, te nì quida-neà entregar nùu ndahà Bernabé xì Saulo. Dandu nècuàchìmà, nihí-nèà nì sàà (ladu Judea), te nì ndòà ndahà nècuàchì sahnú idónuu.

12

Nansa nì xihì Jacobo, te nì tniì stná Pedro

¹ Daaní, divi tiempu yucán nì dandàcú rey Herodes tniì dava nècuàchì natácá cahvi xi Jesús, ñà-dandohó-tené.

² Te iin nècuàchì nì ndoho ma nduú ñani Juan nani Jacobo, vàchi nì dandàcú rey mà, te nì sahnì-té nècuàchìmà xì espada.

³ Dandu nì xini rey mà cudìi ini nècuàchì ñuu mà ñà-nì xihì ndómà, ñàyùcàndùá nì nacani inì-te chicá vaha tniì stná-te Pedro. Meru quivì iá vicò xixí-né pan có-ndùtáchí nì sanduamà.

⁴ Ñàyùcàndùá nì tniì stná Pedro, te nì sàcùndiadi-nè, nì ndòo-ne ndahà soldadu, cùmì cùmì-té nì sandiaa xi-né, te cùmì turnu iá nsìquívì. Te rey mà, cuisì ndiatú-te yàha inga vicò, divi vicò pascua, dandu tavà-té nècuàchìmà ñà-cundehè nèhivì-né, (te cui-nè).

⁵ Ñàyùcàndùá, yucán iá Pedro, ndiadí-nè vehecàa. Doco nècuàchì natácá cahvi xi Jesús, cuàhà gá nì xicàn tàhvì-né nùu Dios sàhà nècuàchìmà.

Nansa nì quee Pedro vehecàa nì quida Dios

⁶ Daaní, nì sàà iin ñuú antes quivì cuàhàn rey mà tavà-té Pedro cundehè nèhivì-né. Te indúhu-né ini vehecàa ma, quídì naà-né. Te itánduhù stná soldadu iin iin ladu-nè, itnìí-te cadena nuhní-nè, te xí-ita stná soldadu ndiaá yehè.

⁷ Dandu na iin cachí yucán nì ndecunu iin ángel xi Stoho-ndà Señor, te nì natnuù iin luz ini vehecàa ma. Te nì tuxìn ndáha ángel mà diìn tìxì Pedro, nì dandácòo-ñané, te nì cachi-nè:

—Ndacuiìn-ní vichi duha.

Daaní, cadena nuhní ndahà Pedro, nì dàñàtnàhá miá.

⁸ Te nì cachi tu ángel:

—Nacuhni-ní siuhmatixi-ní, te nacuaiìn-ní ndisàn-ní.

Te na ní nsihi nì quida Pedro ducán, dandu nì cachi tu ángel mà xì-né:

—Cundixi-ní dòo-ní, te cunchicùn-ní yùhù cùhùn-ndà.

⁹ Ñàyùcàndùá, nì tenchicùn Pedro ángel mà cuàhàn-nè, doco cóni cundáa ini-nè a ndísá ñà-ndáa nduá cuú xi-né, á coó, vachi na ian sání-nè quidá Dios nduá cahan-né.

¹⁰ Dandu nì cayàha-ne ndé iín iin soldadu ndiaá, te después nì yàha stná-nè nùu ingà-te, dandu nì sàa-nè ndé yehè cáa cahnú quee-nda calle ñuu mà. Te nì nuna miá, dandu nì caquee-ne fuera cuàhàn-nè. Te nì sàa-nè ndé nacáhdé-nè inga calle, te yucán nì nacoó ángel mà-né cuàhàn-nè.

¹¹ Dandu nì sàa Pedro nì cundaà vaha ini-nè, te nì cachi-nè:

—Vichi sàni cundaà ini, ñà-ndáa nduá, nì techuún Stoho-ndà Señor ángel xi-ya, nì sàa-nè nì tavà-né yùhù ndahà Herodes. Te vitni còò gá iñàha cuu xí nacua nì cuni tè-raza Judea cuu xí.

¹² Daaní, na ní nsihi nì nacani ini-nè sàhámà, dandu cuàhàn-nè vehe María nduú dihi Juan Marcos. Te yucán ndoó cuàhà nèhivì sàni nataca, xicàn tàhvi-né nùu Dios.

¹³ Dandu nì dàcàsàn Pedro tranca mà, cásàhú-nè. Te nì quee iin ñahà chii nani Rode vaxi-ña cunini-ña ana cáhàn.

¹⁴ Te nì nacuni-ña tàchì Pedro. Doco ñà-cuàhà guá cudîl ini-ña, cóni nácúná-ña yehè; nì dàyáa-ña nì nansihvià vehe, nì cachitnùha xì nèhivì mà ñà-divi Pedro nduú nècuàchì cáhàn yehè mà.

¹⁵ Doco nèhivì yucán, cóni xiníndísá-né, ñàyùcàndùá nì cachi-nè xì-ñá:

—Ádi sàni culocú.

Doco mii-ñá, iin-ni cachí-ña divi ñà-ndáa nduá.

—Còò —cachí-nè—, ádi ángel (ndiaá) xì-né nduú ana cáhàn.

¹⁶ Doco iníní-né casan yehè, cásàhú ì Pedro. Ñàyùcàndùá nì (caquee-ne nì) nacuna-ne yehè, te nì xini-nè ÷divi Pedro nduú-né! Ñàyùcàndùá nì ndulocó sàstnùhù-né.

¹⁷ Dandu nì cuu ndahà Pedro ñà-nì cúníní nècuàchimà ñà-nduá cuàhàn-nè cachi-nè, te nì nacani-ne nansa nì nìhì-né nì quee-ne vehecàa ma nì quida Stoho-ndà Señor. Te nì cachi stná-nè xì nècuàchimà (ni cùhùn-nè) cachitnùhu stná-nè xì Jacobo xì dava ga compañeru-nè xiníndísá. Dandu nì quee-ne cuàhàn-nè inga xaan.

¹⁸ Daaní, na ní tùinuù quivì yucán, cuàhà gá nì ndulocó soldadu, ¿índù cuàhàn Pedro? cahan-té.

¹⁹ Te rey Herodes, nì dandàcú-te ñà-nanducù-né cuàhà xaan. Doco cóni nátui-ne. Ñàyùcàndùá, nì sanicuàchi rey mà sàhà soldadu mà, te nì sahnì-ñátê. Dandu nì quee rey mà ladu Judea cuàhàn-te ñuu Cesarea, te yucán nì ndòo-tè.

Nansa nì xihì rey Herodes

²⁰ Cunaha-ní, xiní ùhì rey mà nèhivì ñuu Tiro xì nèhivì ñuu Sidón. Doco mii-né, cuní-nè nàcùndoo vaha-ne xì-té, vachi ndé ñuu-te quixí ñà-ìtiácú-nè ñuu-nemà. Ñàyùcàndùá, nì nìhì-né nì nàcùndoo vaha-ne xì iin ana xinúcuáchì nùu-té vehe-té, divi iin tiàa nani Blasto. Dandu iin-ni nì ndatnuhu nsidaa-né,

te nì catnàtuu-ne nùù rey mà tìxi Blasto mà, (áma níhì-né nàcùndoo vâha-ne xì-té).

²¹ Te nì saquìn-te iin quivì (quixi tu nsidaa-né). Ñàyùcàndüá, divi quivì mà nì sàcòo-tè silla cahnú xí-te, ndixí-te sìcoto viì xí-te, te nì càhàn-te sàhù xì nsidaa nècuàchìmà.

²² Dandu yâha ga nì càna fuerte-nè, cachí-nè:

—¡Màdi nèhivì uún càhàn! ¡Iin dios nduú ana càhàn! —cachí-nè, càna-ne.

²³ Dandu vichi duha nì dùcùn rey mà iin castigu nì quida ángel xi Stoho-ndà Señor, vâchi cóni tàvá-te tñũñuhu xí-yá. Ñàyùcàndüá, nì saxì sìndacu inì-te, te nì xìhì-te.

²⁴ Doco razón ndiaha xí Stoho-ndà Señor, chicá nì xitià inicutu, te chicá cuàhà nèhivì nì tenchicùn xì palabra mà.

²⁵ Daaní, na ní nsihi nì xìnu chuun nì quida Bernabé xì Saulo ñuu Jerusalén yucán, dandu nì saca-ne Juan Marcos, te ndacá stnahá-né nì quee-ne ñuu mà mànuhù-né.

13

Nansa nì quihin Bernabé xì Saulo iin ichì caní cuàhàn-nè chuun xi Jesús

¹ Ñuu Antioquía mà nì sandoo cuàhà nècuàchì natácá cahvi xí-yá. Te dava-ne nduú nècuàchì chináhá, te dava-ne nduú profeta cachítnùhu razón xi Dios. Te nècuàchì chicá xíquida ducán nì sanduu Bernabé, xì Simón el Negro, xì stná Lucio nì quixi ñuu Cirene, xì stná Saulo, xì stná Manaén, iin nècuàchì dava-ni nì sahnu xi gobernador Herodes.

² Daaní, nì cuu iin quivì na cahvi nsidaa-né Stoho-ndà Señor, te iníhì stná-nè nùù-yá ndoó dòcò-nè, dandu nì cachi Espíritu Ìi xì-né:

—Cunaha-nsiá, cuaán cunduu chuun xi Bernabé xì Saulo vichi, vâchi sàni nacàxin mii-né. Ñàyùcàndüá, nacoò-nsianè ni cùhùn-nè quida-ne inga chuun xi —nì cachi-yà.

³ Ñàyùcàndüá chicá nì inihì-né, te nì xicàn tàhvì stná-nè nùù-yá. Dandu nì chitandóo-né ndahà-né dìni Bernabé xì Saulo (ñà-cunduajàn seña ñà-sàni nihì nècuàchìmà chuun ndiaha). Dandu nì ndaquindèè-né xì nècuàchìmà cuàhàn-nè.

Nansa nì quida Bernabé xì Saulo na ní sàà-nè ñuu Chipre

⁴ Ñàyùcàndüá, nì quihin nècuàchìmà ichì cuàhàn-nè, vâchi sàni techuún Espíritu Ìi-né cùhùn-nè. Te nì sàà-nè ñuu Seleucia. Te yucán nì nana-ne iin barcu cuàhàn-nè ndè iin ñuu cahnú nani Chipre.

⁵ Te meru ñuu ndé nì nuu-ne barcu mà nani Salamina. Dandu cuàhàn-nè veheñùhu xi nècuàchì raza-nè Judea iá yucán, te nì càhàn-nè palabra xi Dios. Te cutnâhá stná Juan xì-né, xinúcuáchí nècuàchìmà nùù-né.

⁶⁻⁸ Dandu nì nacàhin-ne inii ñuu mà dècuèndè nì sàà-nè inga orilla mar ndé iá ñuu Pafos. Te yucán nì ndacùhun tnahá-né xì iin tètàtnà nani Barjesús. Te Elimas nani stná-te, vâchi ducán cachí-nè xì tètàtnà dàhàn yucán. Iin tè-raza Judea nduú stná-te, te càhàn-te razón xi Dios, cachí-te, doco dandahví uun-tè. Pues divi-tè iá nùù iin nècuàchì nchichí cusáhnù ladu yucán nani Sergio Paulo. Te nècuàchìmà, nì cana-ne Bernabé xì Saulo, vâchi cuní-nè cunini-ne palabra xi Dios. Doco tètàtnà mà, nì càhàn-te dìquì Bernabé xì Saulo, daquítñuhu-tè nùù nècuàchì cusáhnù-má ñà-màsà cúníndísâ stná-nè ichì Jesús.

⁹ Dandu Saulo, ò nì càchí stná-ndà Pablo, fuerte nì quixi Espíritu Ìi xí Dios ini anima-nè, ñàyùcàndüá nì indehè váha-ne tètàtnà mà,

¹⁰ cachí-nè xì-té:

—Ndahví-ní, vâchi dandahví uun-ní nèhivì ñà-cuàhà gá maña quida-ní, te ni-iin ñà-vàha có-cùú inì-ní sàhà-xí, vâchi dèhe ñà-malu nduu-ní. ¿Índù chuun tûha guá-ní datúcù-ní nèhivì ñà-màsà cúnchícùn-nè ichì ndácuisì Stoho-ndà Señor?

¹¹ Doco cunaha-ní, sàhà-ñá quida-ní ducán, ñàyùcàndùá icúmí-ní nihì-ní iin castigu xi Dios vichi. Icúmí-ní cuaà dahuun-ní iin ratu; ni nduà orá mà cútù ga nùù-ní —nì cachi Pablo.

Dandu vichi duha nì cuaà nùù témà, te nì nàcuìn tnùù dahuan. Ñàyùcàndùá, nì quee-tè cuàhàn-te nanducu-té ana cudítá xì-té cacanu.

¹² Te na ní xini nècuàchì cusáhnú-má ñà-ndùá nì cuu, dandu nì xinindisá stná-nè palabra xi Dios, vâchi nì ndulocó-nè sàhà ñà-ndùá chináhá Pablo sàhà Stoho-ndà Señor.

Ñà-ndùá nì quida Pablo xi Bernabé na ní sàà-nè ñuu Antioquía iá ladu Pisidia

¹³ Dandu Pablo xi compañeru-nè, nì nana-ne iin barcu, te nì yàha-ne mar, nì sàà-nè ñuu Perga iá ladu Panfilia. Te yucán nì naco Juan-nè mànuhù-né Jerusalén.

¹⁴ Dandu nècuàchì mà, nì quee-ne ñuu Perga mà nì sàà-nè ndè ñuu Antioquía iá ladu Pisidia. Te quivì descansu cuàhàn-nè visita veheñùhu xi nècuàchì raza-nè Judea, te nì sàcùndoo-ne yucán.

¹⁵ Dandu nì cahvi nècuàchì xícusahnú veheñùhu ma tutu nduú ley xi Dios, xì stná tutu ì nì tiaa nècuàchì profeta sàhana. Dandu nì techuún-né razón nùù Pablo xi Bernabé, cachí-nè:

—Nú iá iin conseju vâha cuàha-nsia nsiùhù, vâtùni càhàn-nsià vichi, ñàni.

¹⁶ Dandu nì ndacuiin Pablo, te nì dànáhà ndahà-né ñà-nì cùndóó dádí nsidaa-né, te nì cachi-nè:

—Mii-nsiá nècuàchì raza xi Israel, xì nsidaa gá mii-nsiá nècuàchì cahvi stná xi Dios, cunini vâha-nsia.

¹⁷ Divi Yua-nda Dios nduú ana càhvì nsidaa nèhivì raza-ndà, vâchi sàhana nì nacàxin-ya xì-ndà ñà-cunduu-ne nèhivì xí-yá. Te na ndoó xícá ì-né ñuu Egipto, dandu ndiaha gá nì chindee-yánè, nì quida-ya cuàhà milagru nahnú, te nì tavà nsihí-yánè nùù ñuu mà nì caquee-ne libre.

¹⁸ Daaní, ùi dico cuà nì xicanuu-ne yucù dàná. Te mate ndahví modo xi-ne, doco nì quidandee ini-yà sàhà-né inii cuà mà.

¹⁹ Daaní, después na ní sàà-nè ladu Canaán, dandu nì dàndáñúhú ì-yá nèhivì ndoó ùsà ñuu nahnú yucán, te nì sàhatahvi-yánè ñuu mà.

²⁰ Daaní, nì yàha 450 cuà, te inii tiempu yucán puru juez nìsa dandacu-xi nùù xì-ndà mà, vâchi ducán nì cachi mii-yá. Te ducán nìsa ìa dècuèndè tiempu nì quesaha Samuel càhàn-nè cuenta xi-ya.

²¹ Dandu nì xicàn xì-ndàmà coo iin rey dandacú nùù-né, (te màdì gá juez). Ñàyùcàndùá, nì cachi Dios ñà-iin tiàa nani Saúl cunduu rey xi-ne, iin descendencia xi xì-nda Benjamín, te yua-né nì sanani Cis. Pues divi nècuàchì mà nì dàndacú ùi dico cuà nùù ñuu-ndà.

²² Daaní, después nì dàcúxíó Dios nècuàchì mà, te nì sàha-ya David chuun dandacuma, vâchi dohó nì cachi-yà sàhà-né: “Sàni xini, vâha ga modo xi dèhe Isai nani David, te cudí gá inì sàhà-né. (Vâchi ináhí) icúmí-nè quida-ne cumplir nsidaa ñà-ndùá cuní coo”, nì cachi Dios.

²³ Dandu nì quida stná-yà comprometer ñà-cunduu iin descendencia ndiaha xí nècuàchì mà ana dacácu xi raza-ndà Israel. Ñàyùcàndùá, cunaha-nsiá, divi Jesús nduú ana ndiaha ma nì chitnùní ini Dios dacácu xi-nda.

²⁴ Doco na táñaha ga quesaha Jesús (càhàn-yà palabra xi-ya), dandu dihna Juan nì quixi nì càhàn sàhù xì nsidaa nècuàchì raza-ndà Israel sàhà-ñá nì cùu-né arreppentir, te cuhì-né.

²⁵ Dandu después na sádaa-ní nsihi vida xi Juan ñuhiví yohó, dandu nì càhàn-nè xì nèhivì, cachí-nè: “¿Ana nduú yùhù, cahan-nsiá? Pues cunaha-nsiá, màdì mii-yá nduí. Doco después na sàni yàhi, dandísá vaxi ana nduú mii-yá. Vàchi yùhù, ni có-nâtùì cundui mozo xi-ya ñà-taví ndisàn-yá”, nì cachi Juan.

²⁶ 'Nì cúnínì vaha nsidaa mii-nsiá nècuàchì nduú descendencia xi xii-ndà Abraham, xì nsidaa stná mii-nsiá nècuàchì dava ga cahvi stná xì Dios, vachi nùù mii-nsiá sàvaxi razón yohó nansa càcu anima-ndà, ñánì.

²⁷ Vachi nècuàchì ndoo ñuu Jerusalén, xì stná tè-xícusahnú nùù-né yucán, cónì cúndàà ini-nè ana nduú Jesús, ni cónì cúndàà stná ini-nè ñà-nduá cuní cachi tutu ì, mate divi nduá cahví-né cada quivì descansu, te divi nduú stná tutu ndé nì cachitnùhu profeta sàhana ñà-ìcúmì nèhivì cahnì-néyà. Te divi ducán ndisa nì cuu, vachi tè-xícusahnú ñuu-ndàmà, nì dáyáha-tèyá ndahà nèhivì cahnì xì-yá.

²⁸ Mate còò ni-iin falta xi-ya, doco nì xicàn-te nùù Pilatu ñà-cui-yà.

²⁹ 'Ñàyùcànduá, divi ducán nì cuu nacua nì cachitnùhu tutu ì icúmì cuu xi-yá, nì dandòhó-teyá, (te nì xihì-yà). Dandu nì nanihi nèhivì cuerpu xi-ya nùù cruz, te nì chinduhù-néyà ini cueva.

³⁰ Doco después nì natiacu-yà nì quida Yua-nda Dios.

³¹ Te cuàhà xichi nì ndecunu-ya nùù nècuàchì ladu Galilea nì quixi xi-yá ndè ñuu Jerusalén. Caní quivì nì ndecunu-ya ducán, te nèhivì nì xini xi-yá, testigu xínduu-ne, nacánì-né xì nèhivì sàhà-yá.

³²⁻³³ 'Ñàyùcànduá, nsiùhù, cachitnùhu-nsi xì-nsiá iin razón ndiaha, vachi nacua nì quida Dios xì xii-ndà comprometer ñà-ìcúmì-yà danátíacú-yà Jesús, pues divi ducán sàni quida ndisa-ya vichi tiempu xi ndohó nècuàchì nduú descendencia xi xii-ndà mà. Vachi dohó cachí Dios nùù alabanza ì, divi alabanza ùì ndé cachí-yà: “Mii-ní, Dèhemaní nduu-ní. Sà-ìtiácù-ní vichi nì quide”.

³⁴ Daaní, iá gà más ñà-nduá nì cachi Dios sàhà-ñá cundaà ini-ndà cuàhàn-yà danátíacú-yà Jesús, te mà cúí gà-yà, ni mà téhì cuerpu xi-ya, vachi dohó nì cachi stná Yuamánì-yá xì-yá: “Nacua nì cachi xì David ñà-seguru icúmì cundehè ndahví mii-né, pues divi ducán icúmì quida stnàì xì mii-ní”, nì cachi-yà sàhana.

³⁵ 'Ñàyùcànduá, nùù inga alabanza ì iá ndé nì càhàn David xì Dios, te dohó nì cachi-nè: “Mà cuáha-ní tèhì ana ì xí-ní ini yavì”.

³⁶ Pues (inaha-nda), ñà-ndàà nduá, nì quida vii David mà xì nèhivì ñuu-ndà tiempu xi-ne, nacua nì cachi Dios xì-né, doco nì xihì-nè, te nì ndùxin-ne ndé nì ndùxin xii-né, dandu nì tnànì iquìcúñú-nè ñuhù.

³⁷ Doco Jesús, còó. Cónì tnànì iquìcúñú-yà, vachi nì natiacu-yà nì quida Yua-nda Dios.

³⁸ 'Ñàyùcànduá, ni cúnáhà nsidaa-nsiá ñà-divi sàhà Jesús vátùni ndutu cuàchi-nda, ñánì.

³⁹ Mate tíxi ley sahnú xí Moisés còò nansa ndoo ndisa cuàchi-nda, doco vichi nú nì cúníndísá-ndá Jesús, dandísá, vátùni, vachi nsidaa ana xiníndísá xì-yá, seguru ndoo nsihi cuàchi-ne.

⁴⁰ 'Ñàyùcànduá, cuidadu cundoo-nsia ñà-màsà cúú xì-nsiâ nacua nì cachi nècuàchì sàhana ndé nì cachi-nè:

⁴¹ Cundehè váha-nsia, mii-nsiá tè-càhíchì inì-xi, vàchi cuàhìn quide iin mi-lagru cahnú tiempu xi-nsia. Doco mà cúníndísâ-nsiá, mate claru nì cachítnùhu nèhivì xì-nsiá, te sàhámà cuisì icúmí-nsiâ ndulocó cuàhà-nsiá, te sàà-nsià ndañuhu dahuun-nsia.

Ducán nì cachi Dios —cachí Pablo.

Nansa nì càhàn Pablo xì cuàhà gá más nèhivì ñuu Antioquía ía ladu Pisidia

⁴² Daaní, na ní quee-ne xì compañeru-nè veheñùhu ma, dandu nì sacundahví nèhivì cuàhà mà nùù-né áma nácání gá-nè xì nècuàchìmà palabra yucán inga quivì descansu.

⁴³ Ñàyùcàndùá, na ní nsihi nì nacuitià nsidaa nècuàchìmà veheñùhu ma, dandu nì tenchicùn cuàhà-né Pablo xì Bernabé, xínduu-ne nècuàchì raza Judea, te xínduu stná-nè nècuàchì inga raza nì yàha ndè religión Judea mà ñà-cahvi stná-nè Dios. Dandu Pablo xì Bernabé, nì càhàn-nè xì nsidaa nècuàchìmà ñà-iin-ni nì cúnchícùn-nè ichì-yá ndé nìhì ndisa-nda gracia.

⁴⁴ Daaní, nì yàha ùnà quivì, dandu nì nataca tu nèhivì, te làcà iyuhu-né nì cumani cunduu nsidanicuú nèhivì ñuu mà nì nataca ñà-cunini-ne palabra ì xí Dios.

⁴⁵ Doco dava nècuàchì raza Judea mà, na ní xini-nè ñà-cuàhà guá nècuàchì inga raza sàni nataca, dandu nì cumbidia ini-nè, te nì càhàn ùhí-nè dìquì ñà-ndùá nì cachi Pablo; quini ga nì càhàn-nè sàhà (palabra ì mà).

⁴⁶ Doco Pablo xì Bernabé, cóni yúhí-nè; nì naxiconihí-né nùù nècuàchìmà, cachí-nè:

—Primeru mii-nsiá nì nìhítáhvi-nsiá cunini-nsia palabra ì xí Dios, doco vichì sàni cahíchì inì-nsia palabra mà, na ian có-cúní-nsià natù-nsia cumi-nsiá vida ndiaha nicanicuahàn. Ñàyùcàndùá icúmí-nsí càhàn-nsì razón mà xì nèhivì inga raza yohó.

⁴⁷ Vàchi ducán nì sàcùnaha-nsí nùù Stoho-ndà Dios quida-nsi, vàchi dohó nì cachi-yà (xì Jesús):

Sàni sàhi mii-ní chuun ñà-danátnùù-ní ini anima nèhivì nsidanicuú raza. Sàhà mii-ní icúmí càcu anima nèhivì ndoó dècuèndè ñuu chicá xica ñuhiví, nì cachi Dios.

Ducán nì cachi Pablo.

⁴⁸ Te na ní nsihi nì inini nsidaa nècuàchì inga raza mà, dandu yàha ga nì cudii ini-nè; palabra váha ndisa nduá yohó, nì cachi-nè. Dandu nì xinindisá cuàhà nèhivì mà palabra xi-ya, divì nècuàchì nì chitnùnì ini Dios cundiatú anima-xi cutiacu nicanicuahàn.

⁴⁹ Te ducán nì xitiá palabra xì Stoho-ndà Jesús inicutu ladu yucán.

⁵⁰ Doco nècuàchì raza Judea (có-xiníndísámá), nì dàquítnùhu-ne nùù ñahà cuicà sàhàn veheñùhu ma, xì nùù stná nècuàchì idónuu nùù ñuu mà, te nì nìhì-né nì ndulocó nsidaa nècuàchìmà nì quida-ne. Ñàyùcàndùá, nì cucuahà sàhà Pablo xì Bernabé, dècuèndè fuerza nì catavà-ñáné ñuu mà cuàhàn-nè.

⁵¹ Dandu nì catù-né sàhà-né ñà-nì cóyo yàcà nì tñia ñuu mà, te (seña nduámà ñà-icúmí nècuàchì ñuu-mà cunsida-ne cuàchi-ne). Daaní, nì quihin Pablo xì Bernabé ichì cuàhàn-nè inga ñuu nani ñuu Iconio.

⁵² Doco nècuàchì xiníndísâ nì candò ñuu Antioquía mà, cuàhà gá nì cudii ini-nè (sàhà fe xi-ne), te nì chitu stná anima-nè Espíritu ì xí Dios.

14

Ñà-ndùá nì caquida Pablo xì Bernabé ñuu Iconio

¹ Daaní, nì sàa Pablo xì Bernabé ñuu Iconio, te nì quìhvi-ne veheñùhu xì nècuàchì raza-nè Judea nì càhàn-nè sàhù. Ñàyùcàndùá, cuàhà nèhivì raza-nè ndoó yucán nì xinindisá stná-nè, xì cuàhà stná nècuàchì raza ñuu mà.

² Doco dava nècuàchì raza Judea cóni xíníndísámá, nì dacà-né dìni nècuàchì ñuu-nè mà. Ñàyùcàndùá, cóni cùú gá ini nècuàchì ñuu mà sàhà compañeru-nè xíníndísá.

³ Doco Pablo xì Bernabé, caní quivì nì sandoo-ne yucán, te cuàhà gá nì càhàn vate-né xì nèhivì; cóni yúhí-nè, vàchi nì cundee ini-nè Stoho-ndà Señor sàhà gracia xi-ya. Te mii-yá, nì chindee-yánè, te nì quida-ne milagru ndiaha sàhà-ñá cundaà ini nèhivì divi ñà-ndàà nduú palabra chináhá-nè mà.

⁴ Doco nì tàhndè dava nècuàchì ñuu mà. Dava-ne nì ndòo-ne ladu xi nècuàchì raza Judea, te dava-ne nì ndòo-ne ladu xi nècuàchì apóstol.

⁵ Dandu nì nacuatnahá nècuàchì raza Judea mà xì dava ga nècuàchì ñuu mà, xì stná tè-xíandacú, te vaxi nsidaa-né carrera ñà-cùnì-nè quida quini-ne xì Pablo xì Bernabé, cunì-nè cahni-né nècuàchìmà xì yùù.

⁶⁻⁷ Doco nècuàchìmà, nì xinitnùhu-ne ñà-vaxi nsidaa nèhivì mà, te nì xinudèhé-nè cuàhàn-nè ladu Licaonia ndé iá ñuu Listra xì ñuu Derbe xì ranchu cuati xì ñuu mà. Te inicutu ma ní nacàhin-ne nì càhàn-nè xì nèhivì ñà-nduú razón ndiaha.

Nansa nì caquida nèhivì siùmí ñuu Listra, nì cani yuu-né Pablo ñà-cui nècuàchìmà

⁸ Cunaha-nsiá, ñuu Listra mà nisa là iin tiàa cuhí sàhà-xí, vàchi ducán nì quesaa-nè ñuhiví. Te sàhámà nicanicuahàn iá-nè; mà cùì caca-ne.

⁹ Doco (iin quivì) na càhàn Pablo, dandu nì inini stná nècuàchì mà. Te na ní indehè váha Pablo-nè, nì cundaà ini-nè xíníndísá vaha nècuàchìmà, te sàhámà mà úhì nduvàha-ne.

¹⁰ Ñàyùcàndùá, nì càhàn ndee Pablo xì-né, cachí-nè:

—Ndacuiin-ní, cuiin ndaà-ní.

Dandu vichi duha nì ndacuiin nècuàchìmà, te nì quesaha-né xicánúú-né.

¹¹ Te na ní xini nèhivì cuàhà yucán ñà-nduá nì quida Pablo, nì càna ndee-né, cachí-nè:

—¡Adi stoho-ndà xínduu nècuàchì yohó, te nì nuu-ne ñuhiví yohó nì nanduu-ne tiàa! —nì cachi nècuàchìmà, càhàn-nè dàhàn mii-né ladu Licaonia yucán.

¹² (Cunaha-nsiá, iin stoho nècuàchì siùmí mà nduú yùù yócò nani) Júpiter, ñàyùcàndùá ducán nì cachi-nè xì Bernabé. (Te inga stoho-nè nani Mercurio.) Ñàyùcàndùá, divi ducán nì cachi-nè xi Pablo, vàchi chicá càhàn Pablo nùù Bernabé.

¹³ Te ñuu mà nisa là stná iin tiàa dacuxi-xi Júpiter mà ndé iá vèha orilla ñuu mà. Ñàyùcàndùá, vèha cuàhàn tèmà xì cuàhà nèhivì, te ndacá stná-te idunsìquì nì nducutu xi ita, cuàhàn-te cahni-tésí cunduu-sì promesa nùù Pablo xì Bernabé nì cùí.

¹⁴ Doco na ní xinitnùhu nècuàchìmà sàhájàn, dandu nì dàcuàchí-né orilla sìcoto xi-ne (ñà-nì cuduchi guá ini-nè), te nì dáyàà-nè nì quihvi-ne mahì nèhivì cuàhà yucán, te nì càna ndee-né xì nècuàchìmà, cachí-nè:

¹⁵ —¡Ay, señores! Màsà quídá-nsiá xì-nsí ducán, vàchi iin-ni xínduu stná-nsì nèhivì ùún nahi mii-nsiá. Te divi vaxi-nsi cachitnùhu-nsi xì-nsiá ñà-ndiá icà-nsiá nacoo-nsia yùù yócò yohó, vàchi còò ni-ñàha quídá, te cunchicùn-nsià Dios iá nicanicuahàn, vàchi cuisì mii-yá nì quidavàha xi ansivì xi ñuhù íchí, xi mar, xi nsidaa gá ñà-iá ñuhiví.

¹⁶ Te tiempu nì yàha xi-nda nì sàha-ya nèhivì lugar cundoo-ne ñuhiví modo xi mii-né,

¹⁷ mate siempre sàha-yàndó ñà-cundaà ini-ndà nansa iá-yà, vàchi màni gá quídá-yá xì-ndà, dacuún-yá dàvì sàhà-ñá cana ñà-cuxi-nda, te ndenuu ini-ndà, dandu cudì cuàhà ini-ndà —nì cachi Pablo.

¹⁸ Doco mate ducán nì cachi-nè xì nèhivì cuáhà mà, ùhì nì sadi-nè nùù nècuàchìmà ñà-màsà cáhni-né idunsiquí-mà cunduu-sì promesa nùù-né.

¹⁹ Daaní, dava nècuàchì raza Judea ndoó ñuu Antioquía xì ñuu Iconio, nì quixi stná-nè ñuu Listra mà, te nì dàquítñuhu-ne nùù nèhivì ñuu mà. Ñàyùcàndüá, nì cacani yuu nècuàchìmà Pablo, nì sahnì-ñáné nì cahan-né. Dandu ñuhú nihni-ne nècuàchìmà cuàhàn-nè iladu ñuu mà, te yucán nì nacoo-ñané.

²⁰ Doco después na sání nataca nècuàchì xiníndísâ ndé indúhu-né, dandu nì ndacuiin-nè mànuhù-né ñuu mà inga tu. Daaní, inga quívì cutnâhâ-né xì Bernabé nì quihin-ne ichì cuàhàn-nè chicá nùù-xí ndé ñuu Derbe.

²¹ Te yucán nì càhàn stná-nè xì nèhivì ñà-ndùú razón ndiaha xí Dios. Ñàyùcàndüá, cuáhà nècuàchìmà nì xiníndísâ stná, te nì dàcuàhá-né palabra xi-ya.

Daaní, nì quihin tu Pablo xì Bernabé ichì mànuhù-né, nì nayàha-ne ñuu Listra xì ñuu Iconio, te nì nasaa-nè ñuu Antioquía.

²² Te iin iin ñuu ndé nì nayàha-nemà nì nacuahandee ini-nè nèhivì xiníndísâ, cachí-nè xì nècuàchìmà ñà-iin-ni ni cúníndísâ vâha-ne, te quidandee stná ini-nè, vâchi cuáhà vida icúmí yâha nsidaa nèhivì cuní sâ ñuhívì ìì xí Dios.

²³ Te iin iin ñuu mà nì quida stná-nè nombrar iin ùì nècuàchì sahnú cunduu ana codòñùù nùù nèhivì xí Jesús ndoó yucán. Te na ní cuu nècuàchìmà nombrar nì xicàn tàhvi cuáhà-né nùù Dios, te nì inihì stná-nè. Dandu Pablo xì Bernabé, nì cachi-nè xì nsidaa nècuàchì xiníndísâ-má:

—Yohó ni ndóo-nsia ndahâ Stoho-ndâ Señor, vâchi divi-ya nduú ana sâxiníndísâ-nsiá vichi —nì cachi-nè.

Nansa mànuhù Pablo xì Bernabé ñuu Antioquía ía ladu Siria

²⁴ Daaní, nì nayàha-ne ladu Pisidia, xì ladu Panfilia,

²⁵ te nì nasaa-nè ndé ñuu Perge. Te na ndoó-né yucán nì càhàn stná-nè xì nèhivì ñà-ndùú razón ndiaha xí Dios. Dandu nì yâha-ne chicá nì nùù dècuèndè ñuu Atalia;

²⁶ te yucán nì quècoyo-ne iin barcu, nì yâha-ne mar, mànuhù-né ñuu Antioquía, vâchi divi yucán nduú ñuu ndé nì cachi nèhivì xì-né ñà-nì cùhùn-ne chuun xi Dios, te ni cúcúmí-né cuáhà gracia xi-ya. Te vichi ndisa, sàni xìnu vùì chuun xi-ne mà.

²⁷ Daaní, ñuu Antioquía mà nì dânatácâ tnahá-né xì nsidaa nècuàchì xiníndísâ, te nì nacani nsihi-ne xì nècuàchìmà nansa nì chindee Dios-nè, te nì sâhatahvi-yâ nì xiníndísâ stná nècuàchì ñuu xìcâ.

²⁸ Dandu caní quívì nì ndòo Pablo xì Bernabé ñuu Antioquía mà, cutnâhâ-né xì dava ga nècuàchì nchícùn ichì-yâ.

15

Ñà-ndüá nì ndatnuhu nèhivì xí Jesús na ní nataca-nè ñuu Jerusalén

¹ Daaní, ñuu Antioquía yucán nì casaà stná dava nècuàchì ñuu Judea. Te nì quesaha-né dacuahá-né nèhivì xiníndísâ, te dohó nì cachi-nè:

—Fuerza màcòo seña xi Dios ìcâ-nsiá, vâchi nú coó, còo salvación xi-nsia, vâchi ñà-jaàn nduú estilu nì nacoo xii-ndâ Moisés.

² Dandu Pablo xì Bernabé, cuáhà gá nì cuàà-nè xì nècuàchìmà, te nì cucahnú chuun ma. Ñàyùcàndüá, ndùì-nè nì caquee-ne nombradu xì itnii gá nèhivì ñà-cùhùn-nè ñuu Jerusalén nataca-nè xì nècuàchì apóstol xì stná nècuàchì sahnú idónuu yucán, te ndatnuhu víi nsidaa-né sâhà chuun ma.

³ Ñàyùcàndüá, nèhivì xí Jesús ñuu Antioquía yucán, nì sândaca ichi tnahá-né, te cuàhàn nècuàchì nombradu mà. Nì yâha-ne ñuu Fenicia, xì ñuu Samaria, te

yucán nì càhàn stná-nè xì nèhivì xí Jesús, nì nacani-ne nansa nì quìhvi cuàhà nècuàchì ñuu xicà ichì mii-yá. Ñàyùcànduá, cuàhà gá nì cudì ini nècuàchì iníní má.

⁴ Daaní, na ní sàà nècuàchì nombradu mà ñuu Jerusalén, dandu nì casàhú stnahá-né xì nècuàchì apóstol xì nècuàchì sahnú idónuu, xì nsidaa gá stná nèhivì xí Jesús. Te nì nacani-ne nsidaa ñà-nduá nì quida-ne, xì nansa nì chindee Dios-nè sàhà chuun nì sàhàn-nè.

⁵ Doco dava nècuàchì fariseu xiníndísá stná ichì-yá, nì ndacuìta-ne, te nì cachi-nè:

—Nsidaa tiàa inga raza mà, xiñuhu màcùtuu stná seña xi Dios icà-né, te màcùnaha stná-nè ñà-nì chivàha-ne ley sàhà xí Moisés —nì cachi-nè.

⁶ Ñàyùcànduá, nì nataca cànúú nsidaa nècuàchì apóstol, xì nsidaa gá stná nècuàchì sahnú idónuu, te nì ndatnuhu-né sàhà chuun ma.

⁷ Cuàhà gá nì càhàn-nè; dandu nì ndacuiin Pedro, te nì cachi-nè:

—Sà-ínahá-nsiá nansa nì quida Dios sàcuàhàn-ndà itnii cuià, ñáni. Nùù tàcá-ndà nì cachi-yà ñà-yùhù cunduu ana càhàn xì nècuàchì inga raza sàhà-ñà cunini stná-ne razón ndiaha xí-yá, te cunindisá-né.

⁸ Te sàhà ñà-ínahá-yâ nansa iá anima nsidanicuú nèhivì, ñàyùcànduá nì quida-ya xì nècuàchì mà nacua nì quida stná-yà xì ndohó daa, nì sàhatahvi stná-yànè Espíritu Ì. Dandu nì cundaà ini-ndà, stná nècuàchì mà sàni ndee vaha nùù-yá.

⁹ Te sàhà-ñá iin-ni ndeníhí vaha-ya ndohó xì stná mii-né, ñàyùcànduá nì nsida ndoo stná-yà cuàchi anima-nè na ní xinindisá-né.

¹⁰ Doco vichi ¿índù chuun có-ndôo ini-nsiá xì ñà-nduá nì quida Dios, te cachí-nsiá xì nècuàchì inga raza mà ñà-fuerza chivàha stná-nè estilu sàhà ma, vachi nahi yugu vèe nduá? Ni mii-nda, te ni xii-ndà, cóni cundéé ini-ndà chivàha-ndañá.

¹¹ Còó, (ni mà cácu stná-ndà sàhà ley mà), vachi xiníndísá-ndá ñà-sàhà cuisì gracia xi Stoho-ndà Jesucristu icúmí càcu anima-ndà, te divi ducán stná xì nècuàchì inga raza mà, sàhà cuisì gracia xi-ya càcu stná-nè —nì cachi Pedro.

¹² Daaní, dadí uun nì nàcùndoo nèhivì cuáhà mà, dandu nì nacani stná Bernabé xì Pablo ñà-ndiaha guá nì quida Dios na ní xicanuu-ne mahì nèhivì inga raza, te nì chindee-yànè nì quida-ya cuàhà milagru ndiaha yucán, cuàhà milagru fuerte.

¹³ Daaní, nì nsihi nì cacahàn nècuàchì mà, dandu nì càhàn stná Jacobo, cachí-nè:

—Cunini vaha-nsiá ñà-nduá cuàhàn cachì, ñáni.

¹⁴ Sàni nacani Simón (Pedro) xi-ndà nansa nì quida Dios (sà-íá tiempu), nì indehè ndahví-yà nècuàchì inga raza, te nì quesaha-yá nì nacàxin stná-yànè ñà-cunduu stná-nè nèhivì xí-yá.

¹⁵ Te divi ducán cachí stná libru nì tíaa nècuàchì profeta sàhà, vachi dohó cachí iin tutu mà:

¹⁶ (Càhàn Dios, cachí-yà): “Icúmí naxicocuñ después, te nachindee saa-tú nì nècuàchì descendencia xi David, vachi cuàhà tñundoho sàni yàha-ne; doco ndiaha mání icúmí-nè nàcùndovì-né quide. Na ian nduyucun saa iin vehe sàni chàhmà, ducán icúmí raza David mà nanihitáhvi sàà-né quide.

¹⁷ Te nú ducán, dandu nsidaa stná nècuàchì raza dava ga inga ñuu, icúmí stná-nè nanducu-né yùhù ana nduú Stoho ñuhivì, vachi nèhivì-xí xínduu stná-nè”.

¹⁸ Ducán nì cachi Stoho-ndà Señor, vachi dècuèndè chicá sàhà sàni cacitnùhu-ya ñà-ducán icúmí cuu.

19 Ñàyùcàndüá, yùhù cachí xì-nsiá sàhà nècuàchì inga raza sàni caquìhvi ichì Dios: chicá vaha màsà cuáhachuún gá-ndané xì ley sànahà ma.

20 Chicá vaha tiaa-nda iin tutu dacùhùn-ndà nùù-né, te cachi-ndà xì-né ñà-mà váha caxi-ndà comida nì sàcùndoo nùù yùù yócò, vachi sàni ndòo quinia. Ni màsà cáhàn-ndà xì ni-iin nèhivì cóni nándàhà xì-ndà. Ni màsà caxi-nda cuñu quisì dacuáhnà uun nèhivì. Te màsà cúxí stná-ndà nìi.

21 (Cuisì ñà-jaàn-ní xiñuhu chivàha-ne), vachi ley xi Moisés mà, dècuèndè sànahà ndoó cuàhà tiàa iin iin ñuu chináhà xán, te cada quivì descansu cahví-nèà ndé natácá-nè veheñuhu —nì cachi Jacobo.

22-23 Daaní, chicá nì ndatnuhu nècuàchì apóstol, xì nècuàchì sahnú idónuu, xì nsidaa gá stná nèhivì xí Jesús, te nì nacàxin-ne ùi nècuàchì idónuu mà ñà-cutnahá-né xì Pablo xì Bernabé cùhùn-nè ñuu Antioquía, cunihi-ne carta-mà cùhùn. Te nècuàchì nì caquee nombradu mà, iin-ne nani Judas Barsabás, te inga-nè nani Silas. Te dohó cachí tutu mà: “Nsiùhù tè-ìcúmí chuun nùù Jesús, xì stná nècuàchì sahnú idónuu, xì nsidaa gá stná nèhivì xí mii-yá, cásàhú-nsì xì mii-nsiá nècuàchì ñani-nsì inga raza ndoó ñuu Antioquía xì ladu Siria xì ladu Cilicia.

24 Cunaha-nsiá, sàni xinitnùhu-nsi nì sàhàn dava compañeru-nsì yucán ndé ndoó-nsiá, te nì dñácánì ini-nè mii-nsiá ñà-nì cachi-nè ñà-fuerza màcòo seña xì Dios icà-nsiá, te fuerza chivàha stná-nsiá ley sànahà, nì cachi-nè. Ñàyùcàndüá nì ndulocó-nsiá nì quida-ne. Doco màdì nùù nsiùhù nì ndàcú nùù-né ñà-dàcuàhá-né ducán, còó.

25 Sàhà ñà-jaàn ndüá iin-nì nì ndatnuhu váha nsidaa-nsí, te nì cachi-nsì chicá vaha nacàxin-nsi iin ùi nèhivì cutnahá xi ñani màni-ndà Bernabé xì Pablo sàà ndé ndoó-nsiá.

26 Vachi sà-ínáhà-nsiá nècuàchì mà, (ñà-cuàhà guá vida) sàni yàha-ne sàhà Stoho-ndà Jesucristu, dècuèndè cuàhàn-nè cui-nè nì cùí.

27 Pues divi-ne sàni techuún-nsí, te cutnàhá stná-nè xì Judas xì Silas casaà ndé ndoó-nsiá ñà-cachitnùhu nsidaa-né nansa iá ñà-ndüá nì ndatnuhu-nsí.

28 Vachi cachí Espíritu Ìi xí Dios, te cachí stná nsiùhù, chicá vaha màsà dándácû-nsí ñà-chivàha-nsia cuàhà iñàha, cuisì iin ùi ley nduá chicá xiñuhu, divi ñà-yòhó:

29 ñà-màsà caxi-nda ñà-ndüá nì sàcùndoo nùù yùù yócò, te màsà cúxí-ndà nìi; ni màsà caxi-nda cuñu quisì nì sàhnà uun; te ni-iin nèhivì, màsà cáhàn-nè xì ana cóni nándàhà xì-né. Cunaha-nsiá, nú ni chivàha ndisa-nsia ñà-jaàn, dandu ñà-sàni quida vii-nsiá cundua. Ni cúcuéê ni-nsia”. Ducán cachí tutu mà.

30 Ñàyùcàndüá, nì techuún nècuàchì Jerusalén mà nsidaa nècuàchì nombradu mà cuàhàn-nè ñuu Antioquía. Te na ní casaà-nè yucán, nì dñátácá tnahá-né xì nsidaa nècuàchì xiníndísá-xí-yâ, te nì quida-ne entregar tutu mà.

31 Te na ní nsihi nì cahvi nècuàchì mà tutu mà, dandu cuàhà gá nì cudìi ini-nè, vachi cuàhà gá nì chindee razón mà mii-né.

32 Dandu, Judas xì Silas, nì cáhàn stná-nè nì nacuàhandee ini-nè nsidaa nèhivì xí Jesús ndoó yucán, vachi nduú stná-nè profeta cachitnùhu razón xi Dios. Ñàyùcàndüá chicá nì sàà nècuàchì mà nì sàcùnihnu vaha ndisa ini-nè mii-yá.

33 Daaní, yucán nì candò Judas xi Silas itnii gá quivì, dandu nì ndaquìndèè stnahá-né, te nì naquimanì váha stnahá-né, cuàhàn-nè quihin-ne ichì nùhù-nè.

34-35 Doco Silas, nì nacani ini-nè ñà-ndòo chii gá-nè yucán. Stná Pablo xì Bernabé, nì candò stná-nè yucán. Ñàyùcàndüá, mii-né xì cuàhà gá

stná-nè, iin-ni nì chinaha stnàhá-né ñà-ndùú palabra xi Stoho-ndà Señor, te nì càhàn-nè xì nèhivì ñà-ndùú razón ndiaha nansa càcu-ne.

Nansa nì quihin Pablo ichì cuàhàn-nè ñà-ùì cacanuu-ne xì Palabra xi Dios

³⁶ Daaní, nì yaha chii tiempu, dandu nì cachi tu Pablo xì Bernabé:

—Cùhùn tu-nda naxicocuïn-ndà nsidaa ñuu ndé nì sàhàn-ndà nì càhàn-ndà palabra xi Stoho-ndà Señor, te nàcòtò-ndà ñanìtnaha-nda cahvi xi-yá ñuu yucán sàhà ñà-cundaà ini-ndà nansa nihí-né cuàhàn —nì cachi Pablo.

³⁷ Doco Bernabé, nì nacani ini-nè cundaca stnahá stná-nè xì Juan Marcos cùhùn.

³⁸ Doco Pablo, cóni cùnì-nè, vàchi tuxí íní-nè, mà váha cundaca-ne nècuàchìmà cùhùn, vàchi na ní sàhàn-nè ñuu Panfilia daa, nì nacoo nihni nècuàchìmà-né màndixi-ne, cóni sàhàn gà-nè chii gá nùù-xí quida-ne chuun ma.

³⁹ Ñàyùcàndùá, nì cuàà Pablo xì Bernabé sàhà chuun ma; mànicùí cundoo-ne de acuerdo; dècuèndè nì sàà-nè nì tàhndè dava-ne. Sàhámà nì saca Bernabé Marcos mà, nì canana-ne barcu cuàhàn-nè ñuu Chipre.

⁴⁰ Daaní Pablo, nì saca-ne Silas ñà-cutnahá-né cùhùn. Dandu nècuàchì hermanu ndoó yucán, nì xicàn tàhvi-né nùù Dios sàhà nècuàchìmà ñà-nì chindéé gracia xi-ya mii-né ichì cùhùn-nè. Ñàyùcàndùá, nì quihin-ne ichì cuàhàn-nè,

⁴¹ nì nacàhin-ne ladu Siria xì ladu Cilicia, te iin iin ñuu ladu yucán nì càhàn-nè xì nèhivì cahvi xi Jesús nì nacuahandee ini-nè nècuàchìmà.

16

Nansa nì quesaha Timoteo xicánúú-né cutnàhá-né xì Pablo xì Silas

¹ Daaní, nì nasaà Pablo xì Silas ñuu Derbe xì ñuu Listra. Te yucán iá iin nècuàchì chii nchícùn stná ichì Jesús nani Timoteo. Dèhe iin nècuàchì ñahà raza Judea nduú-né. Te cahvi stná dihi-némà mii-yá. Doco yua-né, iin nècuàchì raza griegu nduú-né.

² Te Timoteo mà, quidá víi ndisa-ne, cachí nsidaa nèhivì xí Dios ñuu Listra xì ñuu Iconio yucán.

³ Pues divi nècuàchìmà cunì Pablo cutnahá stná xì-né cùhùn. Ñàyùcàndùá, nì saca-ne nècuàchìmà nì chicoo-ne seña xi raza-nè Judea icà-né sàhá màsà cùdúchì ini nècuàchì raza-nè ndoó ladu yucán, vàchi nsidaa nècuàchìmà, ináhà-né ñà-iin nèhivì raza griegu nduú yua Timoteo mà.

⁴ Daaní, Pablo xì compañeru-nè mà, nì quihin-ne ichì cuàhàn-nè, te ñuu ñuu nì nacàhin-ne, nì càhàn-nè xì nèhivì xí Jesús, nì cachitnùhu-ne ñà-ndùá icúmí-né chivàha-ne nacua nì sàcùnaha-né nùù nècuàchì apóstol xì dava ga nècuàchì sahnú ñuu Jerusalén.

⁵ Ñàyùcàndùá, nì nacuahandee ini nsidaa nècuàchì cahvi xi Jesús ndoó nsidaa ñuu mà, te quivì quivì nì nducuahà gá stná-nè.

Nansa nì dàcùnì Dios Pablo seña xi-ya, te nì xini-nè iín iin nècuàchì ladu Macedonia cana-xi-né

⁶ Daaní, Pablo xì compañeru-nè, nì dándàcú Espíritu ìì xí Dios nùù-né ñà-màsà cùhùn-nè xì razón ndiaha ndè ladu Asia. Ñàyùcàndùá, nì yàha-ne ndè chicá nùù-xí cuàhàn-nè, te nì nacàhin-ne ladu Frigia xì ladu Galacia.

⁷ Dandu nì sàà-nè raya ladu Misia, te yucán nì cunì-nè nàcahnde-nè sàà-nè ndè ladu Bitinia. Doco cóni sàha Espíritu ìì xí Jesús quida-ne ducán.

⁸ Ñàyùcàndùá, nì yàha ndaà-nè inii ladu Misia, te nì sàà-nè dècuèndè ñuu Troas.

⁹ Dandu ñuú nì dàcùnì Dios Pablo iin seña, nì xini-nè ndè ladu Macedonia, te yucán iín iin tiàa ñuu mà, cachí-nè: “Nahà-ní ladu Macedonia yohó, te chindee-ní nsiùhù”, cachí-nè.

¹⁰ Daaní, ñà-nì sàní Pablo ducán, ñàyùcàndùá vichi duha nì nsidayucun-nè ñà-cùhùn-nè yucán, mii-né xì compañeru-nè xì stná yùhù, vàchi sàni cundaà ini-nsi, Dios nduú ana techúún-xí-nsí cùhùn-nsi cachitnùhu-nsi xì nèhivì ladu mà ñà-nduú razón ndiaha xí-yá.

Nansa nì tàvà Dios Pablo xì Silas veherà íá ñuu Filipos

¹¹ Daaní, nì nana-nsi iin barcu ñuu Troas mà, te nì quihin-nù ichì cuàhàn-nu ñà-yàha-nù mar. Te nì yàha ndaà-nsi dècuèndè ñuu Samotracia, dandu inga quivì nì sàà-nsi ñuu Neápolis. Yucán nì nuu-nsi barcu mà,

¹² te cuàhàn-nsi chicá nù-xì dècuèndè ñuu Filipos. Te divi ñuu mà nduú ndé íá chuun chicá nahnú ladu Macedonia yucán, te ndoó cuàhà stná nècuàchì Roma yucán. Pues divi ñuu yucán nì sàà-nsi nì sandoo chii-nsí itnii quivì.

¹³ Daaní, na ní sàà iin quivì descansu, dandu nì quee-nsi ñuu mà cuàhàn-nsi yuhù yúte ndé siempre natáca itnii nèhivì xícàn tàhvi nùu Dios. Ñàyùcàndùá, nì sàà-nsi yucán, nì sàcùndoo-nsi, te nì càhàn-nsi palabra xi Dios nì inini nècuàchì ñahà nì casaà stná yucán.

¹⁴ Te iin nècuàchì mà nani Lidia. Ñuu Tiatira nduú ñuu-nè, te chuun quidá-né nduá dicó-né sìcoto finu moradu. Te cahvi stná-nè Dios. Ñàyùcàndùá na ní càhàn Pablo palabra ì, ndiaha gá nì chindee Dios-nè ñà-nì inini vaha-ne ini anima-nè, te nì xinindisá stná-nè palabra mà.

¹⁵ Dandu nì cuhii stná-nè, mii-né xì nèhivì vehe-ne. Te después nì càhàn-nè xì-nsí nì sacundahví-nè nùu-nsí, cachí-nè:

—Nú sàni cundaà inì-nsia ñà-iin nècuàchì nihnú vaha ndisa ini xì Jesús nduí, dandu yàha-nsia vehi cundoo chii-nsiá —nì cachi-nè.

Te vátuni nì cundee-né nì candisá-nsí cundoo-nsi yucán.

¹⁶ Daaní, iin quivì cuàhàn-nsi ndé xícàn tàhvi-nsí nùu Dios, dandu nì ndacùhun tnahá-nsí xì iin ñahà chii inácaá iin ñà-malu inì-xi, te sàhà ñà-malu-mà tùha-ña cachì-ña suerte xi-nda. Ñàyùcàndùá, tiàa xídandacu-xi sàhà-ñá, vihi dihùn níhì-té ñà-tùha-ña cachì-ña suerte xi nèhivì.

¹⁷ Pues divi ñahà chii mà nì quesaha-ñá nì tenchicùn-ña nsiùhù, ndáhì-ña palabra (sàhà-nsí), cachí-ña:

—Tiàa yohó, nècuàchì xinúcuáchì nùu mii-yá dandacú ndé chicá ansivi xínduu-ne, te cachitnùhu-ne xì-ndà nansa íá ichì ndé càcu anima-ndà —nì cachi-ña.

¹⁸ Pues nsiquivì nì quida-ña ducán, dècuèndè màni cundéé gâ ini Pablo. Ñàyùcàndùá, nì nacuíco-né yàtà-né nì càhàn-nè xì ñà-malu íá inì-ña, cachí-nè:

—Ndácùcahín quivì Jesucristu, te dandacuí nùu yohó ni yúxin-yó ini ñahà chii jaàn, te cuáhàn.

Dandu vichi duha nì quee ñà-malu cuàhàn.

¹⁹ Doco tiàa xínduu patrón xi-ña, nì cundaà inì-te ñà-mà níhì gá-te dihùn sàhà-ñá. Ñàyùcàndùá, nì catnii-tè Pablo xì Silas, te nì dítá-tené cuàhàn-te xi-né dècuèndè inì-xi ndé ndoó nècuàchì dandacú.

²⁰ Te yucán nì dàtnátuu-téné nùu nècuàchì nsidándáa sàhà chuun, te nì cachì-te xi nècuàchì mà:

—Tiàa yohó, tè-raza Judea xínduu-tè, te cuàhà gá quidá tóntô-te nècuàchì ñuu-ndà.

²¹ Díin estilu chináhà-te, mate có-sàha ley xi-nda candisá-nda estilu mà. Cò permisu chivàha-ndañá, vàchi nècuàchì romanu nduu-nda.

22 Dandu nèhivì cuáhà itá yatni yucán, nì xidà stná ini-nè, ñàyùcàndùá nì dándàcú juez mà ñà-tavà-té sìcoto xi ndúì-nè, te canì-tèné xì vara.

23 Te na ní nsihì nì sahnì cuìì-tené xì vara, dandu nì dàquécoyo-tèné vehecàa, te nì chinaha-té nècuàchì ndiàá yucán ñà-nì cúndiadí vaha nècuàchìmà.

24 Ñàyùcàndùá, nì dàyáha-ne nècuàchìmà ndè chicá inì-xi vehecàa ma, te nì dàquécoyo-ne sàhà nècuàchìmà mahì iin yutnù cahnú.

25 Daaní, nahi dava ñùu ndoó-né (vehecàa ma) xìcàn tàhvì-né nùu Dios, te nacuatú-né alabanza xi-ya. Te inínì stná tè-xíndiadi gà mà.

26 Dandu nanàá nì tnàa fuerte sàstnùhù, te nì ndòyo nihni inii vehecàa ma, dècuèndè cimientu xan nì xichí stná. Ñàyùcàndùá nì nuna nsihì yehè, te nì dàñà tnahá nsihì cadena nuhnì tè-ndiadí mà.

27 Dandu nì nsicuihnú ini nècuàchì ndiàá mà, te nì xini-nè nuná yehè vehecàa. Ñàyùcàndùá nì tavà-né espada xi-ne, cuàhàn-nè cahnì-né mii-né nì cuí, vachi nì tuxi ini-nè sàni caquee nsihì tè-ndiadí mà.

28 Doco nì ndàhì ndee Pablo, cachì-nè:

—¡Màsà quídá quínì-nì xì míì-nì, vachi ndoó nsihì-nsi!

29 Dandu nècuàchìmà, nì xìcàn-nè ñà-tnùu nùu-né, te nì quìhvi-ne ndè ini vehecàa ma, ndé quídì cuisì-né, te nì sàcùnì sisì-né nùu Pablo xì nùu Silas.

30 Dandu nì tavà-ñánê fuera, te nì cachi-nè:

—Señores, cachi-nsià xì, ¿ndià nduá quide, te càcu animè?

31 Dandu nì naxiconihí Pablo xì Silas nùu-né, cachì-nè:

—Cuisì cunindisa-nì Stoho-ndà Jesucristu, te càcu-nì xi stná nèhivì vehe-nì.

32 Dandu nì càhàn-nè xì nècuàchìmà ñà-ndùú palabra xi Stoho-ndà Señor, te nì inini vaha-ne, mii-né, xì nsidaa stná nèhivì vehe-ne.

33 Daaní, divi hora ñuú mà nì saca-ñané cuàhàn-nè xi nècuàchìmà nì nacate-ne mandù ìcà nècuàchìmà ndé nì ducùn. Daaní, vichi duha nì cuhì-nè xì stná nèhivì vehe-ne.

34 Dandu nì saca-ñané nì nana-ne nì nansihvi-ne vehe-ne, nì sàha-ñané ñà-nì xixi-ne, cudíì ini-nè, vachi sàni xinindisá-né Dios vichi. Te cudíì stná ini nsidaa nèhivì ndoó vehe-nemà.

35 Daaní, na ní tùinuù inga quìvì, dandu nì techuún juez itnii policia cuàhàn-te cachitnùhu-tè ñà-vàtùni dàñà Pablo xì Silas.

36 Ñàyùcàndùá, nècuàchì ndiàá xì vehecàa ma, ducán nì cachitnùhu-ne xì Pablo, cachì-nè:

—Sàni dándàcú juez dàñà-nsiá: sà-íá caquee-nsia libre, cachì-nè. Ñàyùcàndùá, màsà nácánì gà inì-nsia, vachi vátùni quee-nsia cùhùn-nsià —nì cachi-nè.

37 Doco Pablo, nì cachi-nè xì policia yucán:

—Nsiùhù, nècuàchì romanu nduú stná-nsì. Doco nì ñàhnì cuìì-nsì nùu nsidaa nèhivì, te nì còò stná justicia nì ía sàhà-nsì na ní sàcùndiadi-nsì yohó. Sàháyùcàndùá, mà cándisâ-nsì quee dèhé-nsì. Cunì-nsì ni cáquixì mii juez tavà-né nsiùhù —nì cachi Pablo.

38 Dandu nì sàhàn policia mà nì cachitnùhu-tè xì juez ñà-ndùá nì cachi Pablo. Ñàyùcàndùá, nì yuhì nècuàchìmà na ní cundaà ini-nè nècuàchì romanu nduú stná Pablo xì Silas, (te ía stná derechu xi-ne).

39 Dandu nì quixi juez mà, te vivì-nì nì càhàn-nè xì nècuàchìmà, nì tavà-ñánê, te nì sacundahví-nè nùu nècuàchìmà ñà-nì quèé-né ñuu mà.

40 Ñàyùcàndùá, na sàni quee-ne vehecàa ma, dandu cuàhàn-nè vehe Lidia, nì nàcòtò-nè nsidaa nèhivì iin-nì cahvi xi Jesús, nì nacuahandee ini-nè nècuàchìmà. Dandu nì quihin-ne ichì cuàhàn-nè.

17

Nansa ni cucuahà sàhà Pablo ñuu Tesalónica

¹ Daaní, ni yàha-ne ñuu Anfípolis xì ñuu Apolonia, te ni sàà-nè ñuu Tesalónica. Te yucán iá iin veheñùhu xi nècuàchì raza-nè Judea.

²⁻³ Te Pablo, de por sí sàhàn-nè visita veheñùhu xi nècuàchìmà (na sàà-nè iin iin ñuu). Ñàyùcàndùá ùni semana cada quìvì descansu ni sàhàn-nè veheñùhu yucán, ni càhàn-nè sàhù xi nècuàchì natácá yucán, nacání-né xi nècuàchìmà nansa cachítnùhu tutu ìi sàhà rey ndiaha ndiatú-né ndé cachá` ñà-ìcúmí rey mà ndoho-ya, dandu después natiacu-yà. Ducání ni dàcùahá-né nècuàchìmà, nacání-né sàhà Jesús ñà-divi mii-yá nduú rey ndiaha ma.

⁴ Ñàyùcàndùá, ni xinindisá dava nècuàchìmà, te ni tenchicùn stná-nè Pablo xì Silas. Cuàhà-né xínduu nècuàchì raza griegu ináhá stná iá Dios, te cuàhà stná-nè nduú nècuàchì ñahà xí-idònùù ladu yucán.

⁵ Doco dava tè-raza Judea yucán, cóni xínindísá-te palabra mà, vàchi ni cacumbìdia inì-te sàhà Pablo. Ñàyùcàndùá, ni saca-tè itnii tiàa tùha quini xicánúú xíxìn, te ni nacana gà-te nèhivì cuàhà, te ni quida cuahà-té sàhà Pablo ñuu yucán; ni sàà-te ndé vehe Jasón, ni caquìhvi-té fuerza ini vehe-ne, nandúcú-té Pablo xì Silas, vàchi cuní-te tavà-téné fuerza, te quida-téné entregar ndahà nèhivì cuàhà mà.

⁶ Doco cóni ndácùhun-téné. Ñàyùcàndùá, ni tavà-té Jasón xì iin ùi gà stná nècuàchì xinindísá-xí-yà. Te ñuhú níhni-tené ni sàà-te nùù tè-xícusahnú nùù ñuu mà, cána fuerte nsidaa-té, cachí-te:

—Ndè stná ñuu-ndà yohó sàni quesaa nècuàchì quidá tóntô xì nèhivì inicutu ñuhiví.

⁷ Te Jasón yohó, ni dàyáha stná-nè nècuàchìmà ini vehe-ne, mate ni-iin nècuàchìmà có-ndùlócô-nè sàhà ñà-nduá dandacú rey cahnú César xi-nda, vàchi cachí-nè iá inga rey chicá cusáhnû nani Jesús.

⁸ Ducan ni cachi têmà xi nècuàchì ñuu mà. Ñàyùcàndùá cuàhà gá ni ndulocó tè-xícusahnu-ma sàhà palabra mà,

⁹ te ni dándacú-te ñà-fuerza ni dàquìhvi Jasón xì compañeru-nè dìhùn nduú fianza, dandu ni cadaña-né.

Ñà-nduá ni quida Pablo xì Silas ñuu Berea

¹⁰ Daaní, nèhivì xí Jesús ndoó yucán, ñuuú ni tavà déhê-nè Pablo xì Silas ni sàndaca ichi-ñané ñà-cùhùn-nè ñuu Berea. Te na ní casaà-nè yucán, ni sàhàn stná-nè veheñùhu xi nècuàchì raza Judea.

¹¹ Te nèhivì veheñùhu yucán, chicá ni nacani vii ini-nè nùù nècuàchì ñuu Tesalónica, vàchi xi nsidaa voluntad xi-ne ni inini vàha-ne palabra ìi xí Dios. Nsìquívì ni nanducu váha-ne nùù tutu ìi ñà-cùnì-nè cundaà ini-nè a ndísá ñà-ndàà nduá cachí Pablo, á coó.

¹² Ñàyùcàndùá, cuàhà nècuàchì raza Judea ni xinindisá, te cuàhà stná nècuàchì ñahà raza griegu xí-idònùù, xi cuàhà stná nècuàchì tiàa ñuu mà.

¹³ Doco tè-raza Judea ndoó ñuu Tesalónica, ni xinitnùhu-tè ñà-ndè stná ñuu Berea dacuítia Pablo razón ndiaha xí Dios. Ñàyùcàndùá, ni sàà stná-te ñuu Berea mà, te ni dacà stná-te dìni nèhivì ñuu mà, ni dancúidà-tené (sàhà Pablo).

¹⁴ Ñàyùcàndùá, nècuàchì cahvi xi Jesús, vichi vichi ni dàyáha-ne nècuàchìmà cuàhàn-nè ndè yuhù mar. Doco Silas xì Timoteo, cóni quèé-né ñuu mà.

¹⁵ Daaní, nècuàchì ndaca-xi Pablo cuàhàn, cutnáhâ-né ni sàà ndè ñuu Atenas. Dandu na cuàhàn-nè naquihin-ne ichi mànùhù-né, ni sàcùnaha-né cachi-nè xi Silas xì Timoteo ñà-luegu ni quixí stná nècuàchìmà ndé iá Pablo.

Ñà-nduá nì cachi Pablo na ní càhàn-nè xì nècuàchì xícusahnú ñuu Atenas

16-17 Daaní, ndiatú Pablo quesaa compañeru-nè ñuu Atenas yucán, te nì xini-nè itá chitu figura cahvi nèhivì ñuu mà. Te nì cuduchi cuáhà ini-nè sàhámà, ñàyùcàndùá, itnii xichi nì sàhàn-nè veheñùhu xì nècuàchì raza-nè Judea yucán, te nì càhàn-nè xì nècuàchì mà, xì stná nècuàchì inga raza sàhàn yucán. Te nsiquívì nìsa sàhàn stná-nè yàhvi, nì càhàn-nè xì nsidaa nècuàchì ndácùhun tnahà-xi-né.

18 Te dava tiàa nchícùn ley xì tè-epicúreo, xì dava stná tè-ley estoico, nì ndacùhun stnahá-te xi-né, te nì xicàn tnùhù stnahá-te nùù-né. Ñàyùcàndùá cachí dava-tè xì compañeru-te:

—¿Ndíà nduá cachí guá tè-jaàn xì-ndà?

Te nì cachi dava gà-te:

—Ádi stoho nècuàchì inga ñuu cáhàn-te sàhà-xí.

Ducán nì cachì-te, vàchi inínì-te cáhàn Pablo sàhà Jesús, xì sàhà nansa natiacu-ndà.

19 Dandu nì saca-tè Pablo, cuàhàn-te xi-né iin xaan nani Areópago ndé natácá tè-xícusahnú nùù ñuu mà. Te yucán nì ndàcàtnùhù témà nùù-né, cachì-te:

—¿Nansa iá dàñùhù sàà dacuaha-guá-ní nèhivì?

20 Vàchi sàni xinitnùhu-nsi cáhàn-ní sàhà ñà-nduá cáhàn guá-ní jaàn —nì cachì-te.

21 Vàchi nsidaa nècuàchì ñuu Atenas yucán, xì stná nècuàchì inga ñuu ndoó yucán, chicá cudí ini-nè cunitnùhu-ne, te ò cachi-nè sàhà iin ñà-saa.

22 Ñàyùcàndùá, nì sàcùin Pablo nùù nècuàchì sàni nataca lugar nani Areópago mà, te nì cachi-nè:

—Mii-nsiá nècuàchì ñuu Atenas yohó, sàni cundaà inì, cuàhà gá cahvi-nsiá stoho-nsiá.

23 Vàchi na xicánúí yohó nì xini itá cuáhà ñà-nduá cahvi-nsiá; te nì xini stnài yucán iin iin altar ndé itándiaa palabra yohó: “Dohó quidáñùhù-ndá iin Dios tàcùnì-ndà”, cachá. Pues cunaha-nsiá, mate có-ínáhá-nsiá Dios mà, te quidáñùhù-nsiâyà, doco yùhù cuàhìn cachitnùhi xì-nsiá sàhà-yá.

24 ‘Mii-yá nduú ana dandacu-xi nùù ansivi xì sàhà ñuhiví, vàchi mii-yá nì quidayucun xán xì nsidaa stná ñà-íá nùá. Ñàyùcàndùá, có-xiñùhù-yá quidayucun nèhivì ni-iin vehe ndé coo-ya.

25 Vàchi itiácú mii-yá; còò ni-iin ana dacútiácú xì-yá, vàchi còò ni-ínàha quidámáni nùù-yá; còó. Mii-yá taxí-yá vida xi-nda, tàchì-ndà, xì nsidaa ñà-íá.

26 Te iin-ni yohòtéhè-ndà nì quidayucun-yàndó, ñàyùcàndùá vichi xíndoo-nda inicutu ñuhiví, te cuàhà raza nduu-nda. Te mii-yá nduú ana nì chitnùnì inì-xi índù tiempu cundoo iin iin raza ñuhiví, xì índùvì nùù-xí cunduu iin iin ñuu cada raza,

27 áma nanducu-né mii-yá, te cunitnàhá-né xì-yá na ian nandúcu ndáha cuaá-nèyà. Doco, cunaha-nsiá, yatni uun iá-yà ndé ndoó iin iin-nda.

28 Vàchi sàhà mii-yá itiácú-ndà; divi sàhà mii-yá xicánúú-ndá, te ndoo-nda ñuhiví. Te dava stná tè-tùha nachutnahá palabra ñuu-nsiá yohó, sàni cachì-te: “Divi mii-yá nduú yohòtéhè-ndà”.

29 Ñàyùcàndùá, nú ndisa, descendencia xì Dios nduu-nda, dandu màsà cútúxí ini-ndà Dios nduú iin figura nì nacani ini nèhivì, te nì quidavàha-neà xì oro ò plata ò yùù.

30 Cunaha-nsiá, tiempu nì yàha xi-nda, cóni ítníí Dios cuenta sàhà modo xì nèhivì, vàchi cónisá cundáà ini-nè. Doco vichi, nùù nsidanicuú nèhivì inicutu ñuhiví dandacú-yá ñà-naxicocuín ini-ndà sàhà cuàchì-nda.

³¹ Vàchi sàni saquin-yà iin quivì cuàhàn-yà ndàcàn-yà cuenta sàhà cuàchi nèhivì ñuhivì, te nihì-né nacua ndiá icà. Te sàni cachi stná-yà ana cunduu juez nsidandaà cuenta xi-ya; divi nduú iin ana (nì xihì, te) nì natiacu nì quida-ya. Pues sàhàmà vètuni cucumi ndisa-nda seguru ñà-icúmí coo ndisa juiciu —nì cachi Pablo.

³² Daaní, na ní inini nècuàchìmà ñà-càchí Pablo iá nansa natiacu-ndà, dandu nì sàcùndiaa uun-ñané. Doco dava-ne, còó; dohó nì cachi-nè:

—Nsiùhù, cuní-nsì cunini ga-nsì càhàn-ní xì-nsí inga quivì sàhà chuun jaàn.

³³ Dandu nì quee Pablo cuàhàn-nè.

³⁴ Doco dava tiàa nì inini ma, nì xinindisá-né, te nì tenchicùn-nè nècuàchìmà. Iin-ne nduú iin juez quidáchúûn lugar nani Areópago mà, te quivì-né nduú Dionisio. Te inga-nè nduú iin ñahà nani Dámaris; te ndoó gà stná iin ùi ana nì xinindisá.

18

Ñà-nduá nì quida Pablo ñuu Corinto

¹ Nì nsihi (nì càhàn Pablo xì nècuàchìmà), dandu nì quee-ne ñuu Atenas cuàhàn-nè ñuu Corinto.

² Te yucán nì ndacùhun tnahá-né xì iin nècuàchì raza-nè Judea nani Aquila. Mii-né xì ñahàdihí-nè Priscila, xínduu-ne nècuàchì iin ñuu iá ladu Ponto, doco vichi làcà ní quixi-ne ñuu Roma iá ladu Italia, vachi nì dandàcú rey cahnú Claudio ñà-fuerza caquee nsihi nèhivì raza Judea ñuu mà cùhùn-nè. Ñàyùcàndùá, ñuu Corinto yucán sàni caquesaa nècuàchìmà. Dandu nì sàà stná Pablo visita vehe-ne,

³ te yucán nì ndòo-ne cutnàhâ-né xì nècuàchìmà quidáchúûn-né, vachi iin-ni oficiu icúmí nsidaa-né, divi ñà-quidavàha-ne vehe sicoto ndee.

⁴ Te cada iin iin quivì descansu sàhàn-nè veheñùhu xì nècuàchì raza-nè, te nì càhàn Pablo xì nèhivì yucán, vachi cuní-nè cunindisá stná nècuàchìmà, a sea nduú-né nècuàchì raza-nè, te ò nèhivì inga raza.

⁵ Daaní, nì quee Silas xì Timoteo ladu Macedonia, nì quesaa-nè ndé iá Pablo. Dandu Pablo, ndé cuisì chuun càhàn-nè palabra xi Dios nì quesaha-né quidá-né, te cuàhà gá nì dàcuàhá-né nècuàchì raza-nè yucán, cachí-nè ñà-divi rey ndiaha nani Cristu nduú Jesús.

⁶ Doco nècuàchì yucán, nì caquesaha-né nì cahíchì ini-nè palabra mà, te nì càhàn ùhí-nè dìquiá. Ñàyùcàndùá, nì naquidi Pablo sicoto xi-ne, (te seña nduámà ñà-cuàhàn-nè nacoo dahuun-ne nècuàchìmà). Te nì cachi-nè:

—Yùhù, mà cúnsidá cuàchi nú ni sàà anima-nsià ndañuhá. Mii-nsiá cunsida cuàchi-nsia sàhà-nsiá. Ñàyùcàndùá, vichi, nèhivì inga raza icúmí-nsí càhàn xì-nsí —nì cachi-nè.

⁷ Dandu nì quee-ne veheñùhu ma cuàhàn-nè vehe iin tiàa nani Justo. Iin nècuàchì nihnú vaha stná ini xì Dios nduú nècuàchìmà, te yatni inítnàhâ stná vehe-ne xì veheñùhu yucán.

⁸ Doco nì ìa iin nècuàchì inùù xì veheñùhu ma nani Crispo, te nì xinindisá stná nècuàchìmà ichì Jesús, mii-né xì nsidaa nèhivì vehe-ne. Daaní, cuàhà gá stná nècuàchì ñuu mà, nì inini stná-nè palabra xi-ya, te nì xinindisá stná-nè, dandu nì cuhii-né.

⁹ Daaní, iin ñuú nì dásanî Dios Pablo nì cachi-yà xì-né:

—Màsà yúhî-nî, te màsà cú-íhín-nî xì ni-iin nèhivì. Iin-ni quida-ní seguir càhàn-ní xì-né.

¹⁰ Vachi yùhù ié` cutnàhî xì-ní, te còò iin quida quini xi-ní, vachi cuàhà nèhivì ñuu yohó icúmí cunduu nèhivì xí —nì cachi-yà.

¹¹ Ñàyùcànduá, iin cuià dava ni ìa Pablo ñuu yucán, ni dàcuàhá-né nèhivi ndoó yucán ñà-nduú dàñùhù xi Dios.

¹² Daaní, ladu Acaya yucán iá stná iin tè-dàndàcú nani Galión. Te tiempu xi-tè ni nataca cuàhà tè-raza Judea, ni catnii-tè Pablo, ni saca-téné cuàhàn-te xi-né nùù tè-dàndàcù-mà, sanícuàchi-tè sàhà-né,

¹³ cachí-te:

—Tiàa yohó, diín nduú modo chináhá-nè cahvi-nda Dios, vàchi cunaha-ní, có-sàha ley xi-nda cahvi-nda Dios nacua cachí mii-né.

¹⁴ Dandu meru cuàhàn càhàn stná Pablo ni cùí, te ni cachi Galión mà:

—Mii-nsiá tè-raza Judea, nú ndisa quidá quíni tiàa yohó, te ò iin falta cahnú nduá ni quida-ne ni cùí, dandísá, vètùni candisé ñà-sànicuàchi-nsia sàhà-né nùí.

¹⁵ Doco còó, vàchi cuisì sàhà dàñùhù xi mii-nsiá càhàn-nsiá, xì sàhà stná nècuàchì nchichí xi-nsia, xì sàhà stná ley xi mii-nsiá. Ñàyùcànduá, mii-nsiá cundehè-nsiá sàhà chuun yohó, vàchi yùhù, mà nsídándài-ñà —ni cachì-te.

¹⁶ Dandu ni dàndàcú-te cuxio nsihi-ne nùù-té.

¹⁷ Daaní, dava nècuàchì raza griegu ñuu mà, ni catnii-ne iin nècuàchì cusáhnù nùù veheñùhu xi nècuàchì raza Judea mà. Sóstenes nani nècuàchìmà, te ni sahnì cuií-ñané nùù Galión mà. Doco cóni ndúlócô-te.

Nansa ni naxicocuïn Pablo ndè ñuu Antioquía, dandu ni quihin tu-ne ichì inga xichi cuàhàn-nè chuun xi Jesús

¹⁸ Daaní, cuàhà gá quivì ni ìa Pablo ñuu yucán. Dandu ni ndaquìndèè-né xì nècuàchì hermanu ndoó ñuu mà, te cuàhàn-nè ñuu Cencrea. Te yucán ni daté tehe-né, vàchi seña (ni sanduamà) ñà-sàni saquin-nè iin compromisu nùù Dios. Daaní, ñà-cùnì-nè nùhù-nè ladu Siria, ñàyùcànduá, ni nana-ne iin barcu, mii-né xì Aquila xì ñahàdìhì nècuàchìmà nani Priscila, te nsidaa-né cuàhàn-nè barcu mà

¹⁹ ni sàà-nè ñuu Éfeso, vàchi divi ñuu yucán icúmí ndò Priscila xì Aquila. Dandu ni sàhàn (nsidaa-né) veheñùhu xi nècuàchì raza-nè ñuu mà, te ni càhàn Pablo xì nèhivi natácá yucán.

²⁰ Te nècuàchìmà, ni cuni-nè cucuee chii gá Pablo xì-né inga ratu gá. Doco cóni cándísâ-né,

²¹ vàchi ni cachi-nè:

—Icúmì nùhì ñuu Jerusalén ñà-coi yucán quivì nacava vicò sà-ítúú. Doco primeru Dios icúmì naxicocuïn yohó inga xichi —ni cachi-nè, dandu ni ndaquìndèè-né xì nècuàchìmà. Te ni nana tu-ne iin barcu iá ñuu mà cuàhàn-nè.

²² Dandu ni sàà barcu mà ñuu Cesarea, (te yucán ni nuu-ne), mànuhù-né ñuu Jerusalén, ni casàhù-nè xì nèhivi xí Jesús ndoó yucán, dandu ni quee tu-ne cuàhàn-nè ñuu Antioquía.

²³ Te yucán nìsa ìa-ne iin ratu, dandu ni quihin tu-ne ichì cuàhàn-nè ladu Galacia xì ladu Frigia. Te ñuu ñuu ni nacàhin-ne ni càhàn-nè xì nècuàchì nchìcùn ichì Jesús, ni nacuahandee ini-nè nècuàchìmà.

Ñà-nduá ni cuu na ní sàà Apolos ñuu Éfeso, te ni càhàn-nè palabra ù xí Dios

²⁴ Daaní, ñuu Éfeso mà ni sàà stná iin nècuàchì raza Judea nani Apolos. Alejandría nduú meru ñuu-nè, te tùha vàha-ne càhàn-nè sàhù. Te ináhá váha stná-nè nansa nacání tutu ìì,

²⁵ vàchi cuàhà gá sàni dàcuàhá-né ichì Stoho-ndà Dios. Te diì gá stná ini-nè càhàn-nè sàhù. Ñàyùcànduá, claru chináhá-nè sàhà ichì-yá. Doco cuisì ley xi Juan Bautista nduá ináhá-né.

²⁶ Pues divi nècuàchìmà nì quesaha-né cáhàn ndee-né xì nèhivì sáhàn veheñùhu xi raza-nè ñuu Éfeso mà. Te nì inini stná Priscila xì Aquila. Ñàyùcàndüá nì tavà cuàán-ñané nì nacani viì-né xì nècuàchìmà nansa meru iá ichì Dios.

²⁷ Daaní, después, nì cuni nècuàchìmà yàha-ne nùù-xí ndé nduú ladu Acaya. Te nsidaa hermanu (ñuu Éfeso mà), nì cachi-nè:

—Ndiaha gá nú nì cùhùn-ní yucán.

Te nì tiaa stná-nè iin tutu cùhùn nuu nèhivì xí Jesús ndoó ladu Acaya mà ñà-cundua nùù nècuàchìmà. Daaní, después na sàni sàà nècuàchìmà yucán, cuàhà gá nì nacuahandee ini-nè nsidaa nèhivì sàni nihitáhvi cunindisá ichì-yá.

²⁸ Vàchi nì cáhàn stná-nè xì cuàhà tè-raza-nè Judea, nì cahvi-ne libru ì iníní-te, te ducán claru nì quida-ne comprobar ana nduú Jesús, ñà-divi rey ndiaha nani Cristu nduú-yá, te ducán nì cundee-né nùù témà, iníní nsidaa nèhivì.

19

Ñà-ndüá nì quida Pablo na ní ìa-ne ñuu Éfeso

¹ Daaní, na iá ì Apolos ñuu Corinto, dandu nì quihin Pablo ichì nínu, nì yàha-ne ladu yucù mà, te nì sàà-nè ñuu Éfeso. Yucán nì ndacùhun tnahá-né xì itnii nècuàchì dacuahá ichì Dios.

² Te nì cachi-nè xì nècuàchìmà:

—Na ní xinindisá-nsiá palabra xi Dios, ¿a ní nihitáhvi stná-nsià cumi-nsiá Espíritu ì xí-yá?

—Còò —cachì nècuàchìmà— tàñáha ga cundaà ini-nsi a ñá-ìá Espíritu ì, ò ñá-còò-yá.

³ Dandu nì cachi Pablo xì-né:

—¿Ana dìquívì-xí nì ndacùcahan-né na ní cuhì-nsiá?

—Dàñùhù xi Juan Bautista nduá nì cuhì-nsí —nì cachi nècuàchìmà.

⁴ Dandu nì cachi Pablo:

—Ñà-ndàà ndüá, nìsa quida ì Juan mà nèhivì na ní cuu-ne arrepentir. Doco nì cachi stná-nè ñà-después icúmí quixi ana cunihnu vaha ndisa ini-ndà, divi nduú Jesucristu.

⁵ Ñàyùcàndüá, na ní cundaà ini nècuàchìmà nansa cachì Pablo, dandu nì canduhì sàà-né, doco vichì quìvì Stoho-ndà Jesús nì ndacùcahan-né.

⁶ Dandu nì chitàndòò Pablo ndahà-né dìni nècuàchìmà, te nì quixi fuerte Espíritu ì xí Dios ini anima nsidaa-né, te nì dàcáhàn-yànè dàhàn sàà, te nì cáhàn stná-nè razón ndiaha nì quixi nùù Dios.

⁷ Te nsidaa nèhivì mà, ùxìn ù tiàa nduú-né.

⁸ Dandu ùnì yòò nì ìa ga Pablo ñuu mà, sáhàn-nè veheñùhu xi nècuàchì raza-nè, te cáhàn-nè xì nèhivì yucán, nacání-né nansa iá ichì ndé dandacú Dios, te dacáhàn-nè nècuàchìmà ñà-nì cunchícùn viì-né ichì-yá.

⁹ Doco dava-ne, cóni cúdì ini-nè ley mà; cóni cùnì-nè cunindisá-néà, ñàyùcàndüá, quini ga nì cáhàn-nè xì nèhivì dìquì ichì-yá. Sàhà ñà-jaàn nì naco Pablo nècuàchìmà, te nì tavà cuàán-né nsidaa nècuàchì nchícùn ichì-yá cuàhàn-nè vehe iin tiàa nani Tiranno ndé nduú escuela. Te divi lugar mà nì dācuahá-né nècuàchìmà nsìquívì.

¹⁰ Te ùi cuìà nì chinaha-nè nèhivì ducán. Ñàyùcàndüá, nsidanicuú nèhivì ndoó ladu Asia yucán, nì xinitnùhu-ne nansa iá razón ndiaha xí Stoho-ndà Jesús, nècuàchì raza Judea, xì stná nècuàchì dava ga, nsidaa-né nì xinitnùhu-ne.

¹¹ Te cuàhà gá milagru fuerte nì sàhatahvì Dios nì quida Pablo.

12 Dècuèndè pañuelu xi-ne, ò ndé sícoto itándiaa ìcà-né sáhàn nùù nècuàchì cuhí, te ndúvaha-ne, te yúxìn stná ñà-malu ñuhú ini-nè.

13-14 Doco yucán nì sandoo stná dava tè-raza Judea xicánúú tavá xi ñà-malu. Ùsà ñàní dèhe iin dùtù cusáhnù nani Esceva nduú-te. Te nì quesaha-té xicánúú-te ndácùcahan stná-te quivì Jesús tavá-te ñà-malu. Te dohó cachí-te xán: “Yùhù ndácùcahín quivì Jesús, divi ana cáhàn Pablo sàhà-xí, te dandacuí nùù-ndá ñà-queue-ndá, te cuahán-ndá”, cachí-te.

15 Doco (iin xichi) na ní quida-tè ducán, dandu nì naxiconihí ñà-malu nùù-té, cachá:

—Yùhù ináhí Jesús, te ináhá stnáì ana nduú Pablo. Doco nsiohó, còò cuenta quihín nsiohó —cachá.

16 Dandu tiàa inacáá-ñà anima-xi, nì ndàvà-te nì ducùn ndàhà tnàhá-te xi témà, te nì cundee-té nùù nsi-úsà témà, dècuèndè nì dānācuèhè stná-te témà, te nì dāndiāchì ìi-té sícoto xi témà. Ñàyùcāndùá, nì canacoyo nsihi-tè vehe ma cuahàn-te.

17 Ñà-jaàn nduá nì cuu, te nì xinitnùhu stná nsidaa nèhivì ñuu Éfeso yucán, nècuàchì raza Judea, xì stná nècuàchì dava ga. Ñàyùcāndùá, yáha ga nì yuhí-nè, te chicá nì ndenihi vaha stná-nè Stoho-ndà Jesús.

18 Te cuahà gá stná nècuàchì xiníndísá-xí-yâ, nì quixi-ne nì nàhmà vate-né, nì dātúì-ne falta nì quida-ne.

19 Te cuahà nècuàchì nì sanduu nècuàchì tàtnà, nì catnii-ne tutu itúì ndé itándiaa ñà-tàtnà xí-né vāxi-ne, te nì sahmi nsihi-neà nùù nsidaa nèhivì. Te nì tavà stná-nè cuenta nadaa xíndiaa nsidaa tutu ma, te nì cundaà ini-nè nahi ùì dico ùxìn mìl (50,000) dìhùn plata ndiaá.

20 Ducán fuerte nì chindee Stoho-ndà Señor nì xitià nihni palabra xi-ya, te nì cucuahà-ñá.

21 Daaní, na ní nsihi nì cuu ducan, dandu nì nacani ini Pablo cùhùn tu-ne ladu Macedonia xì ladu Acaya, dandu nùhù-nè ñuu Jerusalén. Te nì cachi stná-nè:

—Nú sàni ìa chíí ñuu Jerusalén yucán, dandu xiñuhu cùhùn stnáì ñuu Roma.

22 Dandu nì cāhàn-nè xì ùì nècuàchì xinúcuáchí nùù-né nani Timoteo xì Erasto, te nì techuún-né nècuàchì mà ñà-màcòdòndù-né. Ñàyùcāndùá, nì queue nècuàchì mà cuahàn-nè ladu Macedonia, doco Pablo, nì ndòò chíi gá-nè nì ìa-ne ladu Asia.

Nansa nì cuu cuahà sàhà ichì Jesús ñuu Éfeso

23 Quivì yucán yáha ga nì cuu cuahà sàhà ichì-yá.

24 Iin tiàa nani Demetrio nì dàquésáhá xán. Chuun xi nècuàchì mà nduú ñà-quidachuún-né xì plata, quidávaha-ne vehe cuati tnaha vehe cahnú yùù yócò Diana (iá ñuu yucán). Te divi sàhà Demetrio mà cuahà gá chuun nìsa nihì maestru quidáchúùn stná xì plata mà.

25 Ñàyùcāndùá iin quivì nì cana Demetrio mà nsidaa maestru mà xì dava ga stná tiàa tùha quidachuún nahi oficiu xì stná mà, te nì cachi-nè xì nsidaa-té:

—Mii-nsiá, sà-ìnàhá-nsiâ ñà-sàhà chuun xi-nda yohó icúmí-ndá ñà-cuicà-ndà, ñàni.

26 Doco sàni xini-nsia, te ò sàni xinitnùhu-nsia nansa quidá iin tiàa nani Pablo, cáhàn-nè xì nèhivì, cachí-nè ñà-màdi dios ndisa nduú ñà-quidáyúcùn ndahà nèhivì ñuhiví, cachí-nè, te ducán sàni dacà-né cuahà nèhivì ñuu-ndá yohó, xì cuahà stná nèhivì, inicutu ladu Asia yohó.

27 Ñàyùcāndùá, vihini sàà stná nèhivì cahíchì ini-nèndó sàhà chuun quida-nda. Te màdi cuisì ñà-jaàn, vāchi vihini sàà stná-nè cahíchì ini-nè veheñuhu xi dios xi-nda Diana, te dandáñuhú stná-nè tnùñuhu xí-ña, mate

mii-ñá nduú ana cahvi nsidanicuú nêhivì ladu Asia yohó, xì nsidaa stná nêhivì inicutu ñuhivì. —Ducán nì cachi Demetrio mà.

²⁸ Ñàyùcànduá, na ní nsihi nì inini nècuàchìmà ñà-jaàn, dandu yáha ga nì caxidà ini-nè, te nì càna ndee-né, cachí-nè:

—¡Ndiaha gá stoho-ndà Diana iá ñuu Éfeso yohó!

²⁹ Ñàyùcànduá, nì candulocó nêhivì inicutu ñuu mà, te cuàhà gá nì cuu cuahà sàhámà dècuèndè nì tnii-ne ùi compañeru Pablo nani Gayo xì Aristarco. Nècuàchì ladu Macedonia cutnàhá xì Pablo nì quixi-ne ichì nduú nècuàchìmà. Dandu nsidaa nêhivì cuàhà yucán, ñuhú-né nècuàchìmà carrera cuàhàn-nè, nì caquìhvi-ne ini lugar cahnú ndé natácá nêhivì ñuu mà.

³⁰ Te Pablo, nì cuni stná-nè quìhvi-ne càhàn-nè xì nêhivì mà, doco compañeru-nè nchícùn stná xì ichì Jesús, cóni sáha-ne lugar.

³¹ Te dava stná tè-xídandacú ladu Asia mà, ndoó vâha stná-te xì Pablo, ñàyùcànduá nì dàsàa-te iin razón nùu-né, sacúndáhvî-te ñà-màsà quìhvi-ne lugar yucán. (Sàhà ñà-jaàn nduá cóni quìhvi-ne.)

³² Doco ini lugar mà, iin-ni càna ndee nêhivì cuàhà mà, mate tucu tucu xícachi iin iin-ne, te ñà-yáha guá sàni nacuidà nsidaa-né, ñàyùcànduá chicá cuàhà-né nì cóni sáha tnùnì ini-nè índu chuun nì nataca-nè yucán.

³³ Daaní, dava tè-raza Judea, nì chindaha-té iin tnaha-tè nani Alejandro ñà-nì mácuìn-nè nùu nsidaa nêhivì cuàhà mà. Te nì ndàhì dava nêhivì mà xì Alejandro mà ñà-nì càhàn-nè xì nsidaa-né. Ñàyùcànduá, nì dánhà ndahà-né áma mácuñdoo dadí nècuàchìmà, vâchi cuní-nè càhàn-nè sàhà mii-né xì sàhà compañeru-nè nì cùì.

³⁴ Doco nêhivì cuàhà mà, na ní xinitnùhu-ne ñà-iin nècuàchì raza Judea nduú nècuàchìmà, dandu iin-ni nì càna ndee nsidaa-né, cachí-nè:

—¡Ndiaha gá stoho-ndà Diana iá ñuu Éfeso yohó! —cachí-nè. Te iin-ni nì càna fuerte nsidaa-né ducán nahi ùi hora.

³⁵ Daaní, por fin nì nìhì tè-ndùú secretariu ñuu mà nì nachindoo dadí-te nêhivì cuàhà mà. Dandu nì cachì-te xi-né:

—Mii-nsiá nècuàchì ñuu-ndà Éfeso yohó, ¿amádi sà-ináhá-nsiá ñà-nsidanicuú nêhivì sàni xinitnùhu nansa quida-nda ñuu yohó, ndiaá-ndà vehe stoho cahnu-nda, divi mii-ñá ní quee ndè ansivi nì nacava-ñà ndé yohó?

³⁶ Pues (ináhá-nê), te mà cùì cáhí-nè có-nduá ñà-ndáa. Ñàyùcànduá, ndiá ìcà-nsiá cundoo sahnú-nsiá, te màdiá quida cuahà-nsiá ducán.

³⁷ Vâchi nècuàchì nì tnii-nsia ndacá-nsiá vâxi yohó, cóni quidá quini-ne xì veheñùhu xi-nda, nì cóni càhàn quini-ne diquì dios xi-nda.

³⁸ Ñàyùcànduá, nú cuní Demetrio xì compañeru-nè canicuàchi-ne sàhà iin nêhivì, dandu nì cùhùn-nè nùu juez ndoó ñuu yohó, te yucán nì canícuàchi stnahá-né sàhà-né.

³⁹ Te nú iá gá chuun xi-nsia vichi, dandu xiñuhu nataca-ndà ndatnuhu víi-nda ñà-ndùú ichì ley.

⁴⁰ Vâchi vichi sàndòò-ndà tìxi peligru canicuàchi gobiernu sàhà nsidaa-nda, vâchi vihini cutuxi ini-nè ñà-cuàhàn-ndà daquésáhá-ndá iin revolución nduá, te mà nánìhì tnùnì gá ini-ndà nansa cachi-ndà xì-né ndiá disáhà-xí nì cuu cuahà guá vichi.

⁴¹ Ducán nì cachi tè-ndùú secretariu mà, dandu nì dánhàcùitià nsihi-tè nêhivì mà.

20

Nansa nì sàhàn Pablo ladu Macedonia xì ladu Grecia

¹ Daaní, na ní nsihi nì cuu cuahà mà, dandu nì cana Pablo nsidaa nèhivì xí Jesús ndoó yucán, te nì nacuahandee ini-nè nècuàchìmà. Dandu nì ndaquindèè stnahá-né, te nì quihin-ne ichì cuàhàn-nè ladu Macedonia.

² Te yucán nì nacàhin-ne cuàhà ñuu, te nì càhàn cuàhà-né xì nècuàchì hermanu ndoó yucán sàhà-ñá chicá nì cúníhnú vaha ini-nè mii-yá. Dandu nì quee-ne cuàhàn-nè chicá nùu-xí ndè ladu Grecia.

³⁻⁴ Te yucán nì ìa-ne ùnì yòò.

Doco na meru cuàhàn-nè quihin-ne barcu nùhù-nè ladu Siria nì cùí, dandu nì xinitnùhu-ne ñà-sàni ndatnuhu tè-raza Judea, cuní-te cahni-ténê. Ñàyùcàndùá, nì naxicocuñin ini-nè, nì quihin-ne ichì cuàhàn-nè nayàha-ne ladu Macedonia, dandu nùhù-nè ladu Asia. Te ichì mà cutnáhâ stná-nè xì iin nècuàchì ñuu Berea nani Sópater, xì stná ùi nècuàchì ñuu Tesalónica nani Aristarco xì Segundo. Te cuàhàn stná iin nècuàchì ñuu Derbe nani Gayo, xì stná Timoteo, xì stná ùi nècuàchì ladu Asia nani Tíquico xì Trófimo.

⁵ Pues nsidaa compañeru Pablo mà, idónuu-né nì sàà-nè ñuu Troas. Te yucán nì cucuita-ne ndiatú-né sàà stná Pablo xì yùhù.

⁶ Daaní nsiùhù tu, na sàni yàha vicò xixí-né pan có-ndùtáchí, dandu nì nana-nsi barcu ñuu Filipos. Te ùhùn quivì nì xìca-nù mar dècuèndè nì sàà-nu ñuu Troas. Yucán nì nacuatnahá-nsí xì nècuàchì cuàhàn cueé mà. Te ùsà quivì nì cuee-nsi nì sandoo-nsi yucán.

Nansa nì natiacu iin tèchii ñuu Troas na ní nacava-tè nùu iin vehe idótnahá

⁷ Quivì primeru semana nì nataca nsidaa nècuàchì nchícùn ichì Jesús, te nì cudiní-né. Dandu nì càhàn Pablo xì-né ñà-ndùú palabra xi Dios, dècuèndè dava ñuu nì càhàn-nè, vachi dàtnàà inga quivì icúmí-né quihin tu-ne ichì.

⁸ Te cuàhà ñuhu tnùu nihni ndé ndoó-nsí cuarto dìquì-xì mà.

⁹ Te nùu iin ventana xan ma íá stná iin tèchii nani Eutico. Doco sádi vàhná-te ñà-nì cucaní guà hora càhàn Pablo. Sàhà ñà-yucán nì quidì naà-té, te nì naxiconihí-te nì nacava-tè dècuèndè pisu ùni. (Ñàyùcàndùá, nì nuu nèhivì mà) nì ndanihi-nète, doco sàni xìhì-te.

¹⁰ Dandu nì nuu stná Pablo ndé indúhu-té, te nì numi nihni-nète, te nì cachi-nè:

—Màsà yúhí-nsià, vachi itiacù-te.

¹¹ Dandu nì nana tu nsidaa-né, te nì caxixi-ne. Te caní tiempu nì ndatnuhu gá Pablo xì-né dècuèndè nì tùinuù, dandu ní quihin Pablo ichì cuàhàn-nè.

¹² Doco tèchii ma, ndacá nèhivì mà-té mànuhù, vachi sàni natiacù-te, te ñàyùcàndùá nì cudii gá ini nsidaa-né.

Nansa nì yàha Pablo ndé ñuu Mileto

¹³ Daaní, nsiùhù, nì sàcòdònùu-nsí nùu Pablo, nì quihin-nsi barcu cuàhàn-nsi ñuu Asón, vachi sàni ndatnuhu sahnú-nsí xì Pablo ñà-nacuaca-nsinè yucán, vachi cuní-nè cacasahà-né cùhùn-nè ichì mà.

¹⁴ Sàháyùcàndùá, ñuu Asón mà nì nacuatnahá-nsí xì-né. Dandu divi barcu mà nì sàhàn ndàà-nsi chicá nùu-xí ndè ñuu Mìtilene.

¹⁵⁻¹⁶ Daaní, inga quivì nì quihin tu barcu mà ichì cuàhàn-nu xi-nsí ndè yatni ñuu Quío. Dandu inga quivì nì sàà-nsi ladu Samos, te después nì sàà stná-nsi ñuu Trogilio. Yucán nì quetatu chii-nsí. Dandu inga quivì nì yàha uun-nsi ñuu Éfeso, nì sàà-nsi ñuu Mileto. Vachi ducán nì nacani ini Pablo quida-nsi ñà-có-cuní-nè cucuee-nè ladu Asia mà, vachi yàha ga cuní-nè nasaa-nè ñuu Jerusalén antes nacava vicò Pentecostés.

Ñà-ndùá nì cachi Pablo xì nècuàchì inùu chuun xi Jesús ñuu Éfeso

¹⁷ Daaní, na ndoó-nsí ñuu Mileto, dandu nì techuún Pablo iin razón cuàhàn ñuu Éfeso, caná-né nècuàchì sahnú inùu chuun xi Jesús ñà-quixi-ne.

18 Te na ní caquesaa-nè, dandu nì cachi Pablo xì-né:

—Mii-nsiá, sà-ínahá-nsiâ modo xi, nansa quidé dècuèndè quivì primeru nì quesai ladu Asia yohó; te ináhá stná-nsià nansa nìsa quide inicutu tiempu nìsa ìe cutnáhi xì-nsiá,

19 xinúcuáchì nùù Stoho-ndà Señor. Vàchi cónisá ìa cuadúì. Dècuèndè nìsa sacu stnáì cuàhà xìchi sàhà-nsiá. Te cuàhà gá vida nì yàhi nì quida tè-raza Judea na ní candatnuhu-té ñà-dandáñúhú-té yùhù.

20 Te ináhá stná-nsià ñà-cónì chídèhì ni-íñàha cunduu ñà-vàha xi anima-nsiâ. Còó, vachi nsidaámà nì cachitnùhi xì-nsiá. Cuàhà gá nì chinahì mii-nsiá na ní nataca-ndà iin-ni xaan, te na xicánúú stnáì dacuahí-nsià dècuèndè vehe-nsia.

21 Nsidanicuú nèhivì nì càhàn xì', a ducán xínduu-ne nècuàchì raza Judea, te ò nècuàchì inga raza, doco claru nì cachi xì-né ñà-ndiá ìcà-né cuu-ne arrepentir nùù Yua-nda Dios, te cunihnu vaha ini-nè Stoho-ndà Jesucristu.

22 'Pues vichi, yáha ga dansíhi animè ñà-nùhù-tui ñuu Jerusalén, mate có-cundáà inì nansa cuu xì yucán.

23 Cuisì ináhì ñà-yohó: cada sàì iin ñuu, dandu cachí Espíritu Ìì xì Dios ini animè ñà-ìcúmì cundiadi, te ò ndohi yucán.

24 Doco có-nàcánì inì sàhámà, vachi có-ndùlócò guè sàhà vida xi, mate ni cahní-te yùhù. Cuisì cunì daxínu vii' chuun icúmì, dandu cudì inì. Vachi cunì quide cumplir chuun nì nihì nùù Stoho-ndà Jesús ñà-càhìn xì nèhivì ñà-ndùù razón ndiaha sàhà gracia xi Dios.

25 'Cunaha-nsiá, mahì mii-nsiá nì xicanui càhìn palabra sàhà ñuhivì ìì xì Dios. Doco vichi, ináhì mà cúnístnàhá gá-ndà.

26 Ñàyùcàndùá, dohó cachì xì-nsiá vichi: nú ni sàà ndañuhu anima iin-nsia, yùhù mà cúnisá cuàchi guè,

27 vachi sàni dàcuahì mii-nsiá nsidaa ñà-ndùá nì cachi Dios quida-nda, cónì chídèhì ni-iyuhu razón mà.

28 Sàháyùcàndùá, cundiaa vaha-nsia mii-nsiá, te cundiaa vaha stná-nsià nsidaa gá nèhivì xì Dios, vachi nahi iá chuun ndiaá-ndà riì, ducán iá stná chuun icúmì-nsiâ nùù Espíritu Ìì xì Dios. Ñàyùcàndùá, cunuù víi-nsiá nèhivì xì-yá, vachi xì nìi-yá sàni dãnàà-yá sàhà nsidaa-nda sàhà ñà-cunduu-nda nèhivì xì-yá.

29 'Yùhù ináhì, nú sàcuàhìn, dandu icúmì ndecoyo tiàa dana cuni dacà xì dìni-nsiá. Na quidá quisì ìhì, có-dàcàcu-sì riì, ducán quida stná nècuàchì mà xì-nsiá.

30 Te nùù nsidaa stná mii-nsiá icúmì dava nèhivì quesaha stná-nè chináhà stnahá-né iin ñà-tnùhù áma cúnchìcùn stná-nsià ichì mii-né.

31 Ñàyùcàndùá, cuàhà gá cundoo tùha-nsia, te nsinuu ini-nsià nansa nì quide, vachi ùnì cuà nì ìe xì-nsiá, te nicanicuahàn nìsa chinahì mii-nsiá; ndui te ñuu nìsa càhìn xì-nsiá, ndè nìsa sacu stnáì sàhà-nsiá.

32 'Pues vichi ni ndóo-nsia xì Dios, te ni cundíáá-yànsià, ñànì. Te ni cúnchìcùn-nsià palabra sàhà gracia xi-ya, vachi nú ni cundéhe-nsiá palabra mà, dandu sàà-nsià cunindisá víi-nsiá, te ducán cundiatú stná anima-nsià ñà-vàha ndiaha xì-yá, te nihitáhvì stná-nsià cutnahá-nsiá xì nsidaa gá ana sàni ndoo anima-xi nì quida-ya.

33 'Yùhù, ni-iin biene xi ni-iin nèhivì cónì xìhoé, ni plata xi-ne, ni oro xi-ne, ni sìcoto xi-ne.

34 Còó, vachi ináhá-nsiâ, xì ndahì nìsa quidachuín, te ducán nìsa tui ñà-ndùá nìsa itiacu-nsì.

35 Sàni xini-nsià nsidaa ñà-ndùá nìsa quide, te sàhámà vátùni cundaa inì-nsia ndiá ìcà nsidaa-nda quidachuun-nda, dandu nihì-ndà nansa chindee

stná-ndà ana iá necesidad xi. Te xiñuhu nsinuu stná inì-nsia palabra nì cachi Stoho-ndà Jesús na ní cachi-yà: “Chicá cundiatú anima-ndà ñà-dacútâhvi-ndà iñàha, te màdiá cutahvi mii-ndañá”.

³⁶ Daaní, nì nsihi nì cachi Pablo ñà-jaàn, dandu nì sàcùitasisi nsidaa-né, te nì xicàn tàhvi Pablo nùu Dios.

³⁷ Dandu cuàhà gá nì casacu nsidaa-né, te nì numi nihni stnahá-né, te nì tutuyuhu stnahá-né nùu-né,

³⁸ vâchi yâha ga nì nàcùndoo nsidaa-né tnùnsí ini ñà-nì cachi Pablo mà cúní stnahá gá-nè. Dandu nì sàndaca ichi-ñânê dècuèndè nùu barcu.

21

Nansa mànuhù Pablo ñuu Jerusalén

¹ Nì nsihi nì ndaquindèè-nsí xì nêhivì yucán, dandu nì quihin barcu mà ichì cuàhàn-nu. Primeru nì yâha ndaà-nu ndè ñuu Cos. Dandu inga quivì nì sàà-nsí ñuu Rodas, te después nì sàà-nsí ñuu Pátara.

² Yucán nì xini-nsí iin barcu icúmí cùhùn ladu Fenicia. Ñâyùcànduá, yutnù yucán nì nana-nsí cuàhàn-nsí.

³ Te na ní xini xicà-nsí ñuu cahnú mahì mar nani Chipre, dandu nì yâha-nsi iin ladu, te ladu itní-nsí nì ndòo ñuu mà. Dandu nì sàà-nsí ladu Siria. Meru ñuu ndé nì sàà barcu mà nùu ñuhù nani ñuu Tiro, te divi lugar mà cuàhàn nuu carga xi-nù.

⁴ Te yucán nì ndacùhun tnahá stná-nsí xì nêhivì xí Jesús; ñâyùcànduá, ùsà quivì nì sandoo-nsi xì-né mà. Dandu nì dàcáhàn Espíritu Ìi xí Dios dava nècuàchìmà, te nì cachi-nè xì Pablo ñà-màsà cùhùn-nè ñuu Jerusalén.

⁵⁻⁶ Doco na ní nsihi ùsà quivì mà, dandu nì quihin tu-nsi ichì cuàhàn-nsi, te nì sàndaca ichi nsidaa nècuàchìmà nsiùhù, tiàa xi ñahà xì stná dèhe-ne, nsidaa-nsí nì sàhàn-nsi orilla ñuu mà dècuèndè yuhù mar. Te yucán nì sàcùitasisi-nsí nì xicàn tàhvi-nsí nùu Dios, dandu nì ndaquindèè tnahá-nsí, te nì numi nihni stnahá-nsí. Dandu nì nana nsiùhù barcu mà, te mànuhù nècuàchìmà vehe-ne.

⁷ Daaní, nì quee barcu mà ñuu Tiro, te nì xica-nù mahì mar ndè ñuu Tolemaida. Yucán nì nuu-nsi, te nì casàhù-nsí xì nècuàchì hermanu ñuu mà. Te iin quivì-ní nì cuee-nsí yucán.

⁸ Dandu inga quivì nì quihin tu-nsi ichì cuàhàn-nsi, Pablo xì nsiùhù nècuàchì cutnâhâ xí-nê, te nì sàà-nsí ñuu Cesarea. Te yucán cuàhàn-nsi vehe Felipe cundoo-nsi. Te Felipe mà nduú iin nècuàchì nùu ùsà tiàa (nìsa dasàn xì ración), doco vichi xicánúú stná-nè cáhàn-nè xì nêhivì ñà-nduú palabra sàhà Jesús.

⁹ Te cùmì dèhe yoco-né ndoó xínduu señorita, te sàni nìhitàhvi stná nsicúmià cachitnùha razón xi Dios.

¹⁰ Pues divi vehe nècuàchìmà nì sandoo-nsi itnii quivì. Dandu yucán nì sàà stná iin tiàa nì quixi ladu Judea nani Agabo. Te tùha stná-nè cachitnùhu-ne razón xi Dios.

¹¹ Te nì tnàtuu-ne nùu-nsí, nì ndaxin-né siuhmatìxi Pablo, dandu nì suhni-nèa sàhà-né xì ndahà-né, te nì cachi-nè:

—Dohó cachitnùhu Espíritu Ìi xí Dios: “Tiàa dìsiúhmátìxi-xi yohó, icúmí stná-nè cunuhni-nè quida tè-raza Judea ñuu Jerusalén, dandu yâha-ne ndahà tè-inga ñuu”.

¹² Ñâyùcànduá, na ní cachi-nè ducán, dandu nsiùhù xì stná nècuàchì ñuu Cesarea mà, nì sacundahví-nsi nùu Pablo ñà-màsà cùhùn-nè ñuu Jerusalén.

¹³ Doco nì cachi-nè xì-nsí:

—Màsà cuácú gá-nsià, vèchi yáha ga cuí sentir ñà-quidá-nsiá ducán, vèchi dispuestu ié màcùnuhni ñuu Jerusalén, mate dècuèndè nì cùì stnàì yucán sàhà Stòho-ndà Jesús —nì cachi-nè.

¹⁴ Pues sàhà-ñá mànicùí cadi-nsi nùù-né, còò ni-iñàha ni cachí gá-nsi, cuisì ní cachi-nsi:

—Dios cachi-yà.

¹⁵ Daaní, nì nsidayucun-nsi carga xi-nsi cuàhàn-nsi ñuu Jerusalén.

¹⁶ Te nì cutnahá stnà-nsi xì iin ùì nècuàchì xiníndísâ ndoó ñuu Cesarea mà cuàhàn-nsi, te (nì sàà-nsi ñuu Jerusalén) ndè vehe iin nècuàchì nì quixi ñuu Chipre nani Mnasón. Mii-né, sàcàní quivì nchícùn stnà-nè ichì Jesús, te divi vehe-ne nduú ndé cundoo-nsi.

Nansa nì sàhàn Pablo nì ndatnuhu-né xì Jacobo

¹⁷ Daaní, na ní sàà-nsi ñuu mà, dandu nì casàhú-nsi xì nècuàchì hermanu ndoó yucán, te nì cudìì ini-nè ñà-sànì sàà-nsi.

¹⁸ Daaní, inga quivì cuàhàn-nsi xì Pablo dècuèndè ndé iá Jacobo. Te yucán sàni nataca stnà nsidaa nècuàchì sahnú inùù xì nèhivì xì Dios.

¹⁹ Dandu nì casàhú Pablo xì nècuàchì mà, te nì nacani nsihi-ne nansa nì cuu na ní sàhàn-nè ñuu xicà, te (nì quida-ne chuun ùì xì Dios), te ndiaha gá nì chindee-yánè yucán.

²⁰ Daaní, na ní nsihi nì inini nècuàchì mà, dandu nì naquimanì-néyà, te nì cachi-nè xì Pablo:

—Ñàni, sàxìní-nì ndoó cuàhà mil nècuàchì raza-ndà xiníndísâ ichì-yá. Te nsidaa-né, nchícùn vii-né ley xi Moisés.

²¹ Doco cachí cuentu sàhà mii-nì ñà-chinàhà-nì nècuàchì raza-ndà ndoó inga ñuu ñà-màsà quíhín casu gá-nè sàhà ley mà, nì có-xiñùhù gá màcùtuu seña xi Dios icà dèhe-ne, nì có-ndiá icà stnà-nè chivàha ga-nè estilu xi raza-ndà.

²² Ñàyùcànduá ¿ndiá quida-nda? vèchi icúmì nèhivì nataca-nè nú sàni xinitnùhu-ne iá-nì yohó.

²³⁻²⁴ Chicá vaha dohó quida-nì. Cundaca-nì cùmì tiàa ndoó yohó sàni saquin xì iin compromisu nùù Dios, te cùhùn-nsià nduhì-nsiá (nacua cachí ley xi-nda), te quida-nì chii gastu sàhà-né. Dandu después daté tehe dìni-né. Vèchi nú ducán ni quida-nì, dandu vètuni cundaà ini nèhivì cuentu uun nduá ndatnúhù-nè sàhà-nì, vèchi (cuninùù-né) quidá víi-nì, te chivàha vii-nì ley xi-nda.

²⁵ 'Doco nsidaa nècuàchì inga raza yucán, còò; sàni dàsàà-ndà iin carta nùù-né ndé cachí-ndà ñà-còò necesidad chivàha-ne ley mà, cuisì ñà-màsà cáxi-né ñà-nì sàcùndoo nùù yùù yócò, te màsà cúxì stnà-nè nì, nì màsà cáxi-né cuñu quisì nì sàhná uun, nì màsà cóó-né xì nècuàchì cónì nándàhà xì-né —nì cachi Jacobo.

Nansa nì catnii-tè Pablo na iá-nè veheñùhu cahnú

²⁶ Daaní, nì saca Pablo nsi-cùmì tiàa ma, te nì quee-ne inga quivì nì casahàn-nè ñà-nsidandoo nsidaa-né mii-né nacua cachí ley xi-ne. Dandu nì quíhvi-ne veheñùhu cahnú, nì cachitnùhu-ne nadaa ga quivì cunihì-né, dandu después cuàha iin iin-ne quisì cunduu promesa xi-ne.

²⁷ Ûsà quivì nduú tiempu (cunihì-né). Te sàdaaní xinu quivì mà, dandu dava tè-raza Judea nì caquixì ladu Asia, nì xinì-te Pablo na iá-nè veheñùhu ma. Ñàyùcànduá nì quesaha-té nì nsida tontó-te nèhivì cuàhà yucán. Nì catnii-tè Pablo,

²⁸ te nì càna ndee-té, cachí-te:

—Mii-nsiá tè-raza-ndà Israel, chindee-nsiá nsiùhù, vèchi divi tàyòhó nduú tiàa cáhàn guá dìquì-ndà ñà-có-ndiáá raza-ndà, cachí-te, ni có-ndiáá stnà ley

xi-nda, te ni có-ndiáá gà stná veheñùhu yohó, cachí-te. Te ducán chináhà-te nèhivì inicutu. Te màdì sàhà cuisì ñà-jaàn nduá; còó, vàchi nì saca stná-te iin tè-raza sìquini nì quihvi-tè xì témà veheñùhu yohó. Ñàyùcànduá, sàni cuchicuehe ñà-ì icúmí vehe ì yohó.

²⁹ Ducán nì cachi témà, vàchi antes nì caxinì-te xicánúú Pablo ñuu mà cutnàhà-né xì iin nècuàchì ñuu Éfeso nani Trófimo, (iin nècuàchì inga raza). Te nì catuxi inì-te ndacá stná Pablo tiàa ma nì sàhàn ini veheñùhu cahnu-ma.

³⁰ Ñàyùcànduá nì nacuidà nsidaa nèhivì inicutu ñuu mà, nì dàyáà-nè vaxi-ne nì nachitu-né. Te ñuhú nihni-ne Pablo nì tavà-né nècuàchì mà fuera veheñùhu cahnu-ma, te vichi duha nì nacadi nsihi-ne yehè patiu mà.

³¹ Meru nandú-cú-nê modo nansa cahni-né Pablo, dandu nì sàà razón nùu comandante coronel ñà-sàni nacuidà sàstnùhù nsidaa nèhivì ñuu Jerusalén mà.

³² Dandu nì nacuaaca comandante mà cuàhà soldadu xì stná capitán xi-ne, te nì dàyáà-nè xì-té cuàhàn-nè ndé quidá cuàhà guá nèhivì. Te na ní xini nèhivì mà vaxi comandante xì soldadu mà, dandu nì cucuìta ì-né, cóni cànì gá-né Pablo.

³³ Dandu nì tnàtuu comandante nì dandà-cú-né nùu soldadu xi-ne ñà-nì tnií-te Pablo, te màcùnuhni-nè xì ùi cadena. Dandu nì ndàcàtnùhù-né nùu nèhivì cuàhà mà:

—¿Ana nduú tiàa yohó, te ndià nì quida-tè?

³⁴ Doco nèhivì cuàhà yucán, cána ndee-né; tucu tucu cachí iin iin-ne, mànicuí cundaà ini comandante nansa ndisa iá chuun ma ñà-cána guá nècuàchì mà. Ñàyùcànduá, nì dandà-cú-né nùu soldadu xi-ne ñà-nì cundá-cá-te Pablo nùhù ini vehe cahnú-te.

³⁵ Sàhámà, ndacá témàné nì nasaa vehe-tè, cuàhàn-te nana-tè cuai. Doco ñà-dana guá ndoó nèhivì cuàhà mà, ñàyùcànduá fuerza nì sàcùnsida-tè Pablo nì nana,

³⁶ vàchi nchícùn chitu nsidaa-né, cána-ne, cachí-nè:

—Cahni-ndà tè-jaàn chicá vaha.

Nansa nì càhàn Pablo sàhà mii-né nùu nèhivì cuàhà

³⁷ Daaní, na meru cuàhàn soldadu mà dayáha-tè Pablo ini vehe cahnú-te, dandu nì cachi-nè xì comandante coronel yucán:

—¿A iá permisú càhàn tíi xì-ní?

Dandu nì cachi-nè xì Pablo:

—¿A túha stná-ní càhàn-ní dàhàn griegu?

³⁸ ¿A có-nduú-ní tè-ñuu Egipto nì quida revolución daa, te nì idònùu-ní nùu cùmì mil tè-tèhì nì saca-níte cuàhàn-nsia yucù?

³⁹ —Còó —cachí Pablo—, yùhù, tè-raza Judea nduí. Meru ñui nduú ñuu Tarso iá ladu Cilicia. Tiàa iá derechu-xi nduí; te ñui mà, có-nduú stná iin ñuu tii. Ñàyùcànduá sacúndáhvî nùu-ní áma táxí-ní permisú càhàn xì nèhivì cuàhà yohó —nì cachi-nè.

⁴⁰ Dandu nì sàha comandante mà lugar càhàn-nè. Ñàyùcànduá, nì ndacuiin-nè nùu cuai mà, te nì dànáhà ndahà-né ñà-nì cudadí nsidaa nèhivì mà. Te na ní ndudadí nsihi nècuàchì mà, dandu nì càhàn-nè. Doco puru dàhàn (nèhivì ñuu mà) nì càhàn-nè, divi dàhàn hebreu, te dohó nì cachi-nè:

22

¹ —Mii-nsiá nècuàchì sahnú, xì nsidaa gá stná ñani dava ga, cunini-nsia cuàhàn càhàn sàhà mií —nì cachi Pablo.

² Dandu nèhivì cuàhà yucan, na ní cundaà ini-nè ñà-divi dàhàn mii-né càhàn stna nècuàchì mà, dandu chicá nì cudadí-né. Te nì cachi gà Pablo:

³ —Yùhù, iin nècuàchì raza Judea nduí. Ñuu Tarso iá ladu Cilicia nduú lugar ndé nì tùinuí ñuhívì, doco ñuu yohó nì sahnui. Te maestru Gamaliel nduú ana nìsa dacuaha-xí. Ñàyùcàndùá, nì dàcuàhá vahi nsidaa ñà-nduá cachí ley xi xii-ndà, vachi yáha ga nìsa cunì chivàha vií ley xi Dios, divi nacua cuní stná mii-nsiá vichi.

⁴ Daaní, nì quesahí dandohó stnáì nècuàchì nchícùn ichì Jesús. Tiàa te ñahà nìsa chicuhnì, te nìsa chicadì-nè; dècuèndè cui stná-nè nìsa cunì.

⁵ Ináhá dùtù cusáhnù ndoó vichi, xì stná nsidaa nècuàchì sahnú dandacú, vātùni cachi stná-nè nansa nìsa quide nú nì cúcáhan-nê, vachi ináhá-nê (vida xi). Te divi nùu mii-né nì nihí tutu nduú orden ñà-cunihi cùhùn nùu nècuàchì raza-ndà ñuu Damasco. Ñàyùcàndùá, nì quihin ichì ñuu mà cuàhìn tniì nsihi nèhivì xí Jesús (ndoó yucán), te chicuhnì-nè cundaqui-nè ndixi ñuu-ndà yohó sàhà ñá-ndoho stná-nè nì cahín.

⁶ Ñàyùcàndùá, xiqué cuàhìn (ichì mà). Te nahi càxíhúi nì sandua na sá-itúú sàì ñuu Damasco mà, dandu nanàá nì natnuù nihni inicutu ndé cuàhìn; dècuèndè diquì-xí ansivi nì quixi nduà luz mà.

⁷ Te hora mà nì nàcasín, te nì tiacuì cáhàn iin ana cáhàn xí, cachí-yà: “¡Saulo, Saulo! ¿Índù chuun nchícùn-ní yùhù quida quini-ní xì?”

⁸ Dandu yùhù, nì cachì xì-yá: “¿Ana nduú mii-ní, Señor mío?” Te nì cachi tu-ya: “Jesús de Nazaret nduí, divi ana dandoho-ní”, nì cachi-yà.

⁹ Doco compañeruì, mate ní xini-nè ñà-tnúu luz mà, te nì cayùhí cuàhà-né, doco cóni tiacú-nè ñà-nduá nì cachi-yà xì.

¹⁰ Dandu nì cachì xì-yá: “¿Ndíá nduá cuní-nì quide, Señor mío?” Dandu nì cachì-tu-ya xí: “Ndacuiìn-ní, cuahán-nì ñuu Damasco, te yucán icúmí-nì ndacu nuù-ní ñà-nduá sàni chitnùnì inì quida-ní”, nì cachi-yà.

¹¹ Doco cunaha-nsiá, ñà-fuerte guá nì tnùu ndiaha nì xini mà, ñàyùcàndùá nì ndañuhu vista xi. Te sàhà-ñá có-tùinúí, ñàyùcàndùá nì sàcùtnii ndahà tnahí xì compañeruì, te nì saca-ne yùhù cuàhàn-nsì ndè cachi nì sàà-nsì ñuu Damasco mà.

¹² Te divi ñuu mà iá iin tiàa nani Ananías. Iin nècuàchì cahvi xi Dios nduú-né, te chivàha viì-né ley xi-ya. Ñàyùcàndùá, nsidaa nècuàchì raza-ndà ndoó yucán, ndeníhí vaha stná-nè nècuàchì mà.

¹³ Pues divi nècuàchì mà nì sàà nì sàcuììn nùí, te nì cachi-nè xì: “Ñàni Saulo, ndacoto-ní, natùinuù-ní vichi, cachí xì-ní”, nì cachi-nè. Dandu luego nì natùinuí, te vātùni nì xini mii-né.

¹⁴ Dandu nì cachi-nè xì: “Mii-yá nìsa cahvi xii-ndà, dècuèndè sànahà nì chitnùnì ini-yà ñà-cundaà inì-ní sàhà-yá, te nihitáhvi stná-ní cuninùu-ní mii-yá único ana ndàcuìsì inì-xi, divi Jesús, te cunini stná-ní cáhàn-yà.

¹⁵ Ñàyùcàndùá, vichi icúmí-nì càhàn-ní sàhà-yá xì cuàhà nèhivì, te nacani-ní xì-né ñà-nduá nì xini-ní, te nì tiacù-ní.

¹⁶ Pues vichi, sà-ìá, ndacuiìn-ní, te cuahán-nì cuhii-ní, ndacùcahan-ní quivì Stoho-ndà Señor, dandu ndoo cuàchi anima-ní”, nì cachi Ananías mà xí.

¹⁷ Daaní, después nì nsiaì ñuu Jerusalén yohó, te nì sàhìn veheñuhu cahnú. Te na ié yucán xicàn tàhvì nùu Dios, dandu nì dácùnì-yà yùhù iin seña xi-ya.

¹⁸ Nì xini mii-yá, te cachí-yà xì: “Dansihi-ní, te quee yàchì-ní ñuu Jerusalén yohó, vachi nècuàchì ñuù-ní yohó, mà cúníndísâ-né ñà-nduá cachì-ní xì-né sàhí”.

¹⁹ Dandu nì naxiconihí nùu-yá, cachí: “Señor mío, nsidaa nèhivì, sà-ináhá-né nansa nìsa quide antes, nìsa nacàhin veheñuhu tnií nècuàchì xiníndísâ-xí-ní, te sadí-nè vehecàa, te nì sahnì cui stná-nè.

20 Stnà nèhivì xí-nî nani Esteban, testigu nì sanduu stnài na ní sahnì nèhivì-né, te nì xìtià nì-né. Ni cuí-nè, nì cachi stnài. Dècuèndè nì sandià sícoto xì nèhivì nì sahnì xì-né mà”.

21 Dandu mii-yá, nì cachi-yà xí: “Quee-ní yohó, vèchi icúmî techuín mii-ní cùhùn xìcà-ní dècuèndè ndé ndoó nèhivì inga raza”, nì cachi-yà. —(Ducán nì cachi Pablo, cáhàn-nè xì nèhivì cuáhà mà.)

22 Doco jaàn-ní nduú nù-xí nì inini nècuàchìmà, vèchi nì quesaha tú-né nì càna ndee-né, cachi-nè:

—¡Ni cuí dahuun tējaàn! ¡Có-xìñhù coo gà-te ñuhiví!

23 Ducán nì cachi-nè, càna-ne, dandiachi-né dùhnù-né, te quidá canúú-nè yàcá.

24 Ñàyùcànduá, nì dándàcú comandante coronel mà nùù soldadu xi-ne ñà-daquíhvi-tè Pablo ini vehe cahnú-te, te dandohó-tené xì chirrión sàhà-ñá nàhmà-né, te cundaà inì-xi ndiá disáhà-xí càna guá nèhivì sàhà-né ducán.

25 Doco na ní nsihi nì chicuhni vaha soldadu-nè, dandu nì cachi-nè xì iin capitán iin yucán:

—¿A sáha ley xi gobiernu quida-ní xí dohó, ñà-cahnì cuí-nî yùhù? vèchi nècuàchì romanu nduí, (iá derechu xi), te tãñáha ga coo justicia sàhí —nì cachi-nè.

26 Ñàyùcànduá, na ní cundaà ini capitán mà ñà-jaàn, dandu nì sàhàn-te nì cachtñùhu-tè xì comandante mà:

—Cuidadu coo-ní xì nècuàchì jaàn, vèchi nècuàchì romanu nduú-né —nì cachi-te.

27 Dandu nì quixi comandante mà ndé iá Pablo, te nì cachi-nè xì nècuàchìmà:

—Cachì-ní xí, ¿a ndísá nècuàchì romanu nduu-ní, á cóó?

—Jaan —nì cachi-nè.

28 Dandu cachí tu comandante mà:

—Yùhù, yáha ga cuáhà dìhùn nì dàquíhvi, te nì nìhì stnài nì sàcùndui nècuàchì romanu.

Dandu nì cachi Pablo:

—Doco yùhù, cóó, vèchi dècuèndè nì quesai ñuhiví nduí nècuàchì libre.

29 Dandu tiàa cuáhàn cahnì cuí xì-né nì cùí, luegu nì nacoo-tèné cuáhàn-te. Dècuèndè stnà comandante coronel mà, nì yùhí-nè sàhà ñà-nì dándàcú-né nì sàcùnuhni nècuàchìmà, te nduú-né iin nècuàchì romanu, iin nècuàchì libre.

Ñà-nduá nì cachi Pablo xì nècuàchì Junta

30 Daaní, nì tùinuù inga quivì, dandu cuní comandante-mà cundaà ndisa ini-nè ndiá disáhà-xí cáhàn tñhù guá tè-raza Judea mà dìquì Pablo. Ñàyùcànduá, nì ndaxin-né cadena nuhnì nècuàchìmà, te nì dándàcú-né nataca dùtù xícusahnú, xì nsidaa stnà nècuàchì sahnú idónuu. Dandu nì tavà-né Pablo cuáhàn-nè xì nècuàchìmà vehe ndé natácá nècuàchì sàhnùmà, te nì chicani-ñané mahì nsidaa nècuàchìmà.

23

1 Dandu nì indehè váha Pablo nùù nsidaa nècuàchì Junta mà, te nì cachi-nè:
—Ñánì, ndahà Dios ié` ñuhiví yohó, te quivì vichi, cóò ni-iñáha dandohó gá xì anímè.

2 Doco dùtù cusáhnù yucán nani Ananías, nì dándàcú-né nùù tiàa itá yatni ndé iin Pablo ñà-nì càní-te yuhù-né.

3 Dandu nì cachi Pablo xì dùtù mà:

—Cunaha-ní, icúmí stnà Dios cani-ya mii-ní iin castigu, ñà-dànàní uun-ní nduu-ní nèhivì váha. ¿Amádi iá-nî jaàn ñà-cuáhàn-ní nsidandaà-ní chuun-xi sàhà ley xi-nda? Pues nú ducán, dandu ¿índù chuun nì dándàcù-ní nùù-té

ñà-nì càní-te yùhù? vàchi có-sâha ley xi-nda (cani stnaha-nda) —nì cachi Pablo.

⁴ Dandu nècuàchì xí-ita yatni yucán, nì cachi-nè xì Pablo:

—¿Índù chuun cánahá-ní xì ndómà, vàchi dùtù cusáhnû iá nùù Dios ndùù-ndà?

⁵ Dandu nì cachi Pablo:

—Ñánì, cónì cúndáà inì nduú ndómà dùtù cusáhnû. Vàchi cachí libru ì: “Màsà cánahá-ndà dìquì nècuàchì nihí chuun ñuu-ndà” —nì cachi-nè.

⁶ Dandu nì indehè Pablo nùù nècuàchì Junta mà, te nì xini-nè, dava-ne, nècuàchì saduceu nduú-né, te dava ga-nè, nècuàchì fariseu nduú-né. Ñàyùcàndùá, ndee ní càhàn Pablo, nì cachi-nè xì nsidaa nècuàchìmà:

—Ñánì, nècuàchì fariseu nduú stná yùhù; vàchi yué, divi fariseu nì sanduu stná-nè. Te divi sàhà-ñá xiníndísê iá tnùndé ini natiacu-ndà nú nì xihì-ndà, ñàyùcàndùá sanícuàchi nèhivì sàhí vichì.

⁷ Na ní nsihi nì cachi-nè ducán, dandu nì quesaha nècuàchì fariseu mà nì nàá stnahá-né xì nècuàchì saduceu mà. Dècuèndè nì tàhndè dava-ne, vàchi tucu tucu xínacani inì-nè.

⁸ Vàchi nsidaa nècuàchì saduceu mà, có-xiníndísâ-né ñà-ìcúmí-ndá natiacu-ndà, ni còò ángel, ni còò stná anima-ndà, cachí-nè. Doco nècuàchì fariseu, ndisa, xiníndísâ-né nsidaámà.

⁹ Ñàyùcàndùá, yáha ga nì cucuahà sàhámà, te fuerte nì càna nsidaa-né. Dava maestru nduú fariseu, nì ndacuítà stná-nè, càhàn fuerte-nè, cachí-nè:

—Còò, nuá nùù nsiuhù, còò falta xi nècuàchì yohó. Vihini ñà-ndáà nduá iin ángel nì cachi xì-né ñàha, te ò iin espíritu xi Dios nì càhàn xì-né. Ñàyùcàndùá (cuidadu ni cúndóo-ndá) còtó Dios nàá stnahà xì-ndà —nì cachi-nè.

¹⁰ Dandu yáha ga nì cucuahà gá nàâ stnahá nèhivì mà, ndè yúhí comandante mà vihini cuàhàn-nè danácuèhè dahuun-ne Pablo. Ñàyùcàndùá, nì dándacú-né ni tnátuu soldadu, te fuerza nì tavà-té Pablo nùù nècuàchì yucán, nì nacuaca-tèné mànuhù-té xí-nè ndè vehe cahnú-te.

¹¹ Daaní, nì cuñaà quìvì yucán. Dandu nì dàcùnì Stoho-ndà Señor Pablo mii-yá. Yatni iín-yá, càhàn-yà xì-né, cachí-yà:

—Màsà cúhúún inì-ní, Pablo, vàchi nacua sàni càhàn-ní sàhí ñuu Jerusalén yohó, ducán icúmí-ní càhàn stná-ní sàhí ndè ñuu Roma.

Nansa nì candatnuhu tè-có-xiníndísâ ñà-cahni-té Pablo

¹² Na ní tùinuù inga quìvì, dandu dava tè-raza Judea mà, nì candatnuhu-té nì chinaha-té Dios, cachí-te:

—Mà cúxí-ndá, nì mà cóhó-ndá tècuí ndè cachi cahni-ndà Pablo, te nú cóó, ni sàa Dios cahni-yándò.

¹³ Cunaha-ní, tiàa nì candatnuhu ducán, yáha ùi dico nì sanduu-tè.

¹⁴ Ñàyùcàndùá, nì caquee-tè cuàhàn-te nùù dùtù xícusahnú ndoó cutnâhâ xì nècuàchì sahnú xídandacú, te nì cacachì-te xì-né:

—Nsiuhù, sàni chinaha-nsí Dios ñà-mà cúxí gá-nsì ndè cachi cahni-nsí Pablo, te nú cóó, ni cuí-nsì quida-ya.

¹⁵ Ñàyùcàndùá, mii-nsiá xì nsidaa dava ga nècuàchì dandacú, càcàn-nsià favor nùù comandante coronel, cachi-nsiá xì-né ñà-cùnì-nsiá ndàcàtnùhù gá-nsià nùù Pablo, te sàhájàn nduá cuní-nsià quixi-ne tnaa, cundaca-ne Pablo quixi nùù-nsiá. Dandu nsiuhù, cuàhàn-nsì cuíta tùha-nsi ichì cahni-nsínè —nì cachi tè-raza Judea mà.

¹⁶ Doco yucán nìsa ìa iin sobrinu xi Pablo, iin dèhe cùha-ne, te nì xinitnùhu stná-te nansa cuàhàn tiàa cuahà mà quida-tè, cundiatu dèhé-tené. Ñàyùcàndùá, nì sàhàn tèchii ma vehe cahnú soldadu, te nì quìhvi-tè nì cachitnùhu-tè xì Pablo.

17 Dandu nècuàchìmà, nì cana-ne iin capitán, cachí-nè xì témà:

—Cundaca-ní tèchii yohó cùhùn nùu comandante coronel, vèchi nihí-te iin razón cuní cundaa ini-nè.

18 Ñàyùcàndùá, nì saca capitán mà tèchii ma cuàhàn-te nùu comandante coronel, te nì cachì-te xi nècuàchìmà:

—Nècuàchì ndiadí nani Pablo, nì cana-ne yùhù nì xicàn-nè favor cundaqui tèchii yohó quixi nùu-ní, vèchi nihí-te iin razón vèxi.

19 Dandu nì tñii comandante mà ndahà tèchii ma nì tavà cuàán-nète nì xicàn tñhù-né nùu-té:

—¿Índù iñàha cuní-ní cachì-ní xì?

20 Te nì cachi tèchii ma:

—Cunaha-ní, iin-ni sàni ndatnuhu váha dava tè-raza Judea ñà-cuàhàn-te càcàn-te favor nùu-ní ñà-cundaca-ní tiu xi Pablo cùhùn nùu nsidaa nècuàchì xidandacú, vèchi cuàhàn-nè quida-ne na ian cuní-nè ndacàtnùhù gá-nè nùu tiu-xi.

21 Doco, mii-ní, màsà cúníndísá-ní quida-ne, vèchi cuàhà tiàa cuàhàn cun-diatu dèhé, màs ùi dico xínduu-tè, te sàni chinaha-té Dios ñà-cuàhàn-te cahni-té tiu xi. Ni mà cúxí gà-te, ni mà cóhó gà-te tècuí ndè cachi cui-nè, xicachì-te. Te vichi, sà-ità tùha-tè ndiatú-te dandáa-ní —nì cachi tèchii ma.

22 Dandu nì chinaha comandante témà, cachí-nè:

—Sà-íá nùhù-ní vitni, doco màsà cáchì-ní xì ni-iin nèhivì ñà-ndùá nì ca-chitnùhu-ní xì.

Nansa nì dàsáa comandante Pablo nùu gobernador Félix

23 Dandu nì cana comandante mà ùi capitán, te nì cachi-nè xì-té:

—Quidayucun-nsiá ñà-caquihin-nsiá ichì cundaca-nsiá ùi cientu soldadu cùhùn ñuu Cesarea, te ni cácuñùn stná ùni dico ùxin (70) soldadu xì idu, xì stná ùi cientu tè-nihí lanza. Nsidaa-nsiá cundoo tùha-nsiá caquee-nsiá cà-ñn sàñà —nì cachi-nè.

24 Dandu nì cachi stná-nè nì cuitá iin ùi idu cunúú stná Pablo, te ni cúndácá víi-ténê sàa nùu gobernador Félix.

25 Daaní, nì tiàa stná comandante mà iin tutu cùhùn, te dohó cachá:

26 “Yùhù nani Claudio Lisias, te cásahú tññuhí xì mii-ní nècuàchì gobernador Félix.

27 Tiàa nani Pablo, nì catnii tè-raza Judea-nè, cuàhàn-te cahni-ténê nì cùí, dandu nì sàa yùhù ndacá stnahí xì soldadu, te nì nacuidahín-nè nùu témà, vèchi sàni cundaà inì nduú-né iin nècuàchì romanu.

28 Daaní, cuní cundaà inì ndiá dísáhà-xí dacuidá cuàchi guá-tené, ñàyùcàndùá nì saquín-nè nùu nsidaa tè-xidandacú nùu raza-nè.

29 Te yucán nì xiní, còo ni-iin cuàchi icúmí-né ñà-cui-nè, ni ñà-cundiadi stná-nè, cuisì-ní sàhà dàñhù xi mii-té cáhàn tñhù-té sàhà-né.

30 Daaní, después nì xinitnùhu stnáí nansa ndatnúhú dava-tè, cuní-te dandáñuhú-ténê. Ñàyùcàndùá, vichi duha nì dandacuí sàa-nè nùu mii-ní; te nì dandacú stnáí nùu tiàa xicahàn tñhù mà ñà-ní sàa stná-te nùu-ní. Ni cúcuéé ni-ní”. (Ñà-jaàn ndùá nì tiàa comandante mà.)

31 Daaní, soldadu mà, ducán nì caquida-tè cumplir, divi ñuu mà nì saca-tè Pablo nì sàa-te xi-né ndè ñuu Antípatris.

32-33 Dandu inga quivì nì naxicocuíñ tè-xicásáhà mà mànuhù-té ndè ndoó-te, doco tè-xíníhi xi idu, nì ndòo-tè xì Pablo. Dandu nì quihin tu-tè ichì cuàhàn-te xi-né nì sàa ñuu Cesarea. Yucán nì nacoó-tè carta nihí-te nùu gobernador, te nì nacoó stná-te Pablo ndahà témà.

34-35 Dandu nì nsíhi nì cahvi témà tutu mà, dandu nì xicàn tñhù-té nùu Pablo índù ladu nduú ñuu-nè. Te na ní cundaà inì-te divi ladu Cilicia nduú ñuu-nè, dandu nì cachì-te:

—Na quésáá stná nècuàchì càhàn tnùhù sàhà-ní, dandísá ndundaà dahuun chuun xi-ní —nì cachì-te.

Dandu nì dandàcú-te cundiadi Pablo vehechuún cahnú nì quidavàha nsì-Herodes.

24

Ñà-nduá nì cachi Pablo xì Félix na ní càhàn-nè sàhà mii-né

¹ Tìxi ùhùn quìvì nì quesaa dùtù cusáhnû nani Ananías xì stná dava nècuàchì sahnú dandacú. Te nì quesaa stná iin tiàa nduú abogadu nani Tértulo, ñà-cunduu-ne yuhù nècuàchìmà. Te nì tnàtuu nsidaa-né nùu gobernador ñà-canicuàchi-ne sàhà Pablo.

² Dandú nì càhà stná Pablo quixi-ne. Te na ní quesaa-nè, dandu nì quesaha Tértulo mà nì càhàn tnùhù-né sàhà nècuàchìmà, cachì-nè:

—Señor gobernador, sàhà mii-ní ndoó dádfi nsidaa-nsí caní tiempo ñuu-nsì yohó, te cuàhà iñàha sàni nacani inì-ní nì quida-ní sàhà ñà-vàha xi ñuu-nsì.

³ Ñàyùcànduá, nicanicuahàn naquímànì-nsí mii-ní ndéni nì cui nì cundóó-nsí ñà-nì quida-ní xì-nsí cuàhà favor.

⁴ Doco vichi sàhà-ñá màsà cuàha chuún gá-nsì mii-ní, ñàyùcànduá sacúndáhvî-nsí ñà-quida-ní favor cunini chii-ní càhàn-nsì.

⁵ 'Cunaha-ní, iin tè-chìcuéhè nduú Pablo jaàn, vàchi yáha ga datáhnè dava-tè nèhivì raza-nsì inicutu ñuhivì. Idónuu-té nùu nècuàchì nchícùn ley tucu xi iin nècuàchì ñuu Nazaret.

⁶ Te nì cuni stná-te quidachicuéhè-tè ñà-ì icúmí veheñùhu xi-nsì. Ñàyùcànduá, nì tnii-nsite, te mii-nsí cuàhàn-nsì nsidandaà-nsì sàhà chuun ma modo xi-nsì nì cùí,

⁷ doco yucán ní sàà comandante coronel nani Lisias, te nì candiaa-nè tiàa jaàn fuerza nùu-nsí.

⁸ Dandu nì dandàcú-né nùu-nsí ñà-quixi-nsi yohó nùu mii-ní nú cuní-nsì canicuàchi-nsi sàhà-té, nì cachì-nè. Te vichi vátùni cundaà ndisa inì-ní ndià disàhà-xí sanícuàchi-nsi sàhà-té, cuisì-ní ndàcàtnùhù-ní nùu mii-té —nì cachi Tértulo mà.

⁹ Dandu nì càhàn stná nsidaa gá tè-raza Judea itá yucán, divi ñà-ndácuisì nduú nsidaájàn, nì cacachì-te.

¹⁰ Dandu nì quida gobernador mà seña nùu Pablo ñà-vátùni càhàn stná-nè vichi. Ñàyùcànduá, nì càhàn-nè, cachì-nè:

—Yuhù ináhì cuàhà cuià iá-ní icúmí-ní chuun nsidandaà-ní ñuu-nsì yohó. Ñàyùcànduá, cudî inì ñà-vátùni càhàn sàhí nùu-ní.

¹¹ Cunaha-ní, mà úhì ndàcàtnùhù-ní, te cundaà vaha inì-ní ñà-làcà ùxìn ùi quìvì cuàhàn-ndà nì nasai ñuu Jerusalén cuàhàn cahví Dios.

¹² Doco ni-iin xichi cónì nái xì ni-iin nèhivì veheñùhu yucán, te ni-iin xichi cónì dánâcuídè-nè, ni nèhivì sàhàn veheñùhu, ni stná nèhivì xicánúú calle.

¹³ Mate sanícuàchi nècuàchì yohó sàhí, doco còò ni-iñàha cui quida-ne comprobar.

¹⁴ 'Doco yuhù cachì ndài xì-ní, iin ichì ndiaha nduá nchícuìn, te ducán cahví Dios, divi mii-yá nisa cahví stná xii-nsí, mate cachì nècuàchì yohó iin ichì tnùhù nduá. Doco yuhù xiníndísè nsidaa ñà-ítúú nùu tutu nduú ley xi-nsì, te xiníndísà stnài nsidaa ñà-nduá nì tiàa profeta nisa càhàn cuenta xi-ya.

¹⁵ Nacua nì cachi mii-né, ducán cachì stná yuhù, ñà-íá ndisa tnùndé ini ndiatu-nda nùu-yá, vàchi icúmí nsidaa-nda natiacu-ndà, nèhivì vaha te nèhivì malu.

16 Ñàyùcànduá, yùhù, nicanicuahàn quidé lucha ñà-màsà cóo ni-iin cuàchi dandoho-xi anímè, vàchi ni-iin cuàchi có-cuní quide nùu Dios, te ni nùu nèhivì.

17 'Cunaha-ní, caní cuià có-iè` ñuì, dandu nì nasai yucán, nihí cuàhà ñà-nduá cutahvì nèhivì ndahví ndoó yucán, te nihí stnái promesa xi.

18 Pues chuun jaàn nduá òsàhà-xí nì nasai yucán, te nì nsidandoo stnái mií (nacua cachí ley xi raza-nsì). Te xicánúú sahnúí patiu veheñuhu cahnú yucán, cóni dánacuìdè nèhivì, nì cóni quídá stnái ni-iin escándalo. Doco dava nècuàchì raza-nsì nì quixi ladu Asia, nì xini-nè yùhù yucán.

19 Te nú ndisa cuní nècuàchì mà càhàn tnùhù-né sàhí, dandu ndiá icà-né màcuìta stnà-nè nùu-ní yohó, te canicuàchi mii-né sàhí.

20 Te ò nècuàchì itá yohó, nú nì xini-nè iá iin falta nì quide na ní ìe nùu nsidaa tè-xídandacú, dandu ni cachí-nèà vichi duha, cuní.

21 Cuisì vihini tuxí ini-nè iin falta nduá na ní càhàn fuertí` xì nsidaa nècuàchì mà nì cachì ñà-xiníndísè icúmí-ndá natiacu-ndà —nì cachì Pablo.

22 Daaní, na ní inini Félix ñà-jaàn, nì cucani-tè chuun xi Pablo, cachí-te xi nsidaa-né:

—Ni quésáá gà comandante coronel Lisias, dandu ndàcàtnùhù gué` sàhà-ñá cundaà vaha inì nansa iá chuun xi-nsia.

Ducán nì cachì Félix, vàchi algu ináhá stnà-te sàhà ichì Jesús.

23 Dandu nì dàndacú-te nùu iin capítan ñà-nì cundiáa-te Pablo, doco màsà cundiádí dahuun-ne, te ni màsà cadí stnà-te nùu ni-iin ana iá vaha xi-né nú cuní nècuàchì mà quixi-ne dacútiácú-ñané, te ò nácótò stnahá-né.

24 (Daaní, mànuhù Félix mà.) Te nì yàha itnii quivì, dandu nì quixi tu-tè xì ñahàdihí-te nani Drusila; iin nècuàchì ñahà raza Judea nduú-né. Dandu nì cana-tè Pablo ñà-tnàtuu-ne, vàchi cuní-te cunini-tè nansa iá ichì cunihnu vaha ini-ndà Jesucristu.

25 Ñàyùcànduá, nì càhàn Pablo xì nduì-nè, dansítnùu ini-nè nècuàchì mà nansa cuní Dios quida vii-ndà sàhà-ñá màsà quídá ndevàha-nda nansa ni nì cui, vàchi icúmí coo iin quivì juiciu. Dandu Félix mà, cuàhà gá nì yùhí-te, cachí-te xi Pablo:

—Còó, xuhun-ní (cuartu xi-ní) vichi. Te después, nú cusáí, dandu cana-tui mii-ní.

26 Ducán nì cachì-te, vàchi tuxí stnà inì-te vihini daquíhvi Pablo dihùn sàhà-ñá dañà-ténè. Ñàyùcànduá, cuàhà xichi nì cana-ténè nì ndatnuhu-tè xí-né.

27 Doco na ní yàha ùi cuià, dandu nì quee-tè nùu mesa, te nì quíhvi inga tiàa nani Porcio Festo lugar xi-tè. Doco cóni tàvã-te Pablo libre, vàchi cuní-te ndòò vaha-tè xì nèhivì raza Judea.

25

Nansa nì càhàn Pablo sàhà mii-né nùu gobernador saa nani Festo

1 Daaní, nì quesaa Festo mà ladu yucán. Doco tixi ùni quivì nì quee-tè ñuu Cesarea cuàhàn-te ñuu Jerusalén.

2-3 Te yucán nì tnàtuu dùtù cusáhnù, xì stnà nècuàchì chicá idónuu, nì càhàn-nè xì Festo sàhà Pablo, càhàn tnùhù-né sàhà nècuàchì mà. Te nì xicàn-nè cana-tè nècuàchì mà quixi-ne ndè Jerusalén, vàchi cuàhà tiàa cuàhàn cundiatu dèhé ñà-cahni-ténè ichì mà.

4 Doco nì naxiconihí Festo nùu nècuàchì mà, cachí-te:

—Còó, ñuu Cesarea mà icúmí Pablo ndòò-ne. Yucán ndiáá soldadu-nè. Te yùhù, tixi iin ùi quivì icúmí stnái naxicocuíñ yucán.

⁵ Ñàyùcàndüá, yucán ni cùhùn stná nsidaa mii-nsiá nècuàchì idónuu, cutnáhâ-nsiá xí cùhùn-ndà. Dandísá, nú iá cuàchi nècuàchìmà, dandu vátùnì canicuàchi-nsia —nì cachì-te.

⁶ Daaní, nì cuee gà-te ùnà ò úxìn gà quìvì ñuu yucán, dandu mànuhù-té ñuu Cesarea, (te cuàhàn stná tè-xídandacu-ma). Dandu inga quìvì nì yàha Festo ndé ndundáà sàhà nèhivì, te nì sàcòo-tè. Dandu nì dándàcú-te ni queé Pablo.

⁷ Te na ní quesaa nècuàchìmà, dandu nì sàcuìta stná nècuàchì raza Judea nì quixi Jerusalén mà, nì càhàn tnùhù-né sàhà nècuàchìmà. Cuàhà gá chuun pesadu nì cachi-nè dìquì nècuàchìmà. Doco puru ñà-mànìcùì nìhìndèè-né nì sandua.

⁸ Daaní Pablo, nì naxiconihí-né nùu nècuàchìmà, cachì-nè:
—Yùhù, còò ni-iin falta nì quidé dìquì ley xi nècuàchì raza xi, ni còò stná falta nì quidé dìquì veheñùhu xi-nsi, nì dìquì stná rey cahnú César.

⁹ Doco Festo, cuní-te ndòò vàha-tè xi nècuàchì raza Judea mà, ñàyùcàndüá, nì cachì-te xi Pablo:

—¿A cándísá-nì cùhùn-nì ñuu Jerusalén, te yucán nsidandà sàhà ñà-ndüá cachì nècuàchì yohó?

¹⁰ Dandu nì cachi Pablo xì-té:
—(Còó.) Divi lugar yohó nduú ndé cachì rey César xiñuhu ndundaà sàhà nèhivì. Ñàyùcàndüá yohó ié'. Te mii-nì, sàvàha ináhà-nì còò falta nì quidé dìquì nècuàchì raza xi.

¹¹ Doco cunaha-nì, nú ndisa iá pesadu cuàchi, te ò nú ndisa cuàhà gá iníhíquê, te xiñuhu cui, pues vátùnì; cahnì-nsiá yùhù, mà cáchi á coó. Doco nú coó, nú tnùhu nduá cachì nècuàchì yohó, dandu còò permisù danáyàha ni-iin juez yùhù ndahà-né. Pues vichi xíquèn ñà-dayáha-nì yùhù ndahà rey cahnú César —nì cachi Pablo.

¹² Daaní, Festo, nì ndatnuhu-té xí nècuàchì sàha razón xì-té nansa quida-tè, dandu nì cachì-te xi Pablo:

—Mii-nì, sàni xicàn-nì ndundaà chuun xi-nì nùu César. Pues vátùnì iá; divi nùu César icúmí-nì cùhùn-nì.

Nansa nì xicàn rey Agripa càhàn Pablo nùu-né

¹³ Na ní yàha itnii quìvì, dandu nì sàà stná rey Agripa xì Berenice ñuu Cesarea mà ñà-casàhù-nè xì Festo.

¹⁴ Te como caní quìvì nì ndòò-ne yucán, ñàyùcàndüá nì càhàn Festo xì rey mà sàhà Pablo, cachì-te:

—Na ní quee Félix nùu mesa, nì ndòò iin nècuàchì ndiadí yohó (nani Pablo).

¹⁵ Ñàyùcàndüá na ní sàhìn ñuu Jerusalén, dandu nì catnàtuu dùtù xícusahnú xì stná nècuàchì dandacú nùu ñuu mà, nì xicàn-nè dandacuí ñà-cui nècuàchì ndiadí mà.

¹⁶ Doco nì naxiconihí nùu-né: “Nsiùhù tè-nduú nècuàchì romanu, còò estilu icúmí-nsì cahnì-nsì ni-iin nèhivì nansa ni nì cui. Còó, vàchi dihna icúmí-tè cuita-tè nùu nècuàchì sanícuàchi sàhà-ñá ducán vátùnì cucumi-té lugar càhàn stná-te sàhà mii-té nansa iá ñà-ndüá càhàn tnùhù-né sàhà-té”.

¹⁷ Ñàyùcàndüá, nì caquixi nècuàchì ñuu Jerusalén mà dècuèndè yohó, te vichi duha inga quìvì nì sàhìn vehechuún, nì sàcòì silla xi, te nì dándacuí nì tavá-te Pablo mà.

¹⁸ Dandu nì sàcuìta stná nècuàchì càhàn tnùhù, te nì sanícuàchi-ne sàhà nècuàchìmà. Chuun pesadu cundua nì cahín. Doco còó, cónì sándüá ducán.

¹⁹ Cuisì sàhà creencia xi-ne nì càhàn-nè, xì sàhà stná iin ana nì xihì nani Jesús. Doco Pablo, tucu cachì-nè: itiácu Jesús, cachì-nè.

²⁰ Doco yùhù, cónì cúndáà vàha inì nansa chicá vàha quide xì chuun jaàn. Ñàyùcàndüá, nì càhìn xì Pablo, áma cándísá-né cùhùn-nè ñuu Jerusalén, te yucán ndundaà sàhà chuun xi-ne.

²¹ Doco còo, lugar yohó nì xicàn-nè cundiadi-nè ndè cachi (cùhùn-nè) ndundaà sàhà-né nùu rey cahnú César. Ñàyùcàndüá, nì dandàcuí coo vaha-ne ndè cachi techuín-nè cùhùn-nè nùu rey mà —nì cachi Festo.

²² Dandu nì cachi rey Agripa mà xì Festo:

—Yùhù, cudî stná inì cunini ñà-ndüá cachí nècuàchìmà.

—Vàtùni, tnaa cunini-ní —nì cachi Festo.

²³ Daaní, inga quivì vaxi tu Agripa xì Berenice ndè salón cahnú ndè ndundaà sàhà nsidaa chuun. Nì quihvi-ne yucán, vico sàstnùhù ndáa-ne. Te yucán sàni caquesaa stná comandante coronel xì cuàhà stná nècuàchì chicá idónuu ñuu yucán. Dandu nì dandàcú Festo ñà-nì tàvá-te Pablo. (Te na ní quesaa-nè),

²⁴ dandu nì cachi Festo mà:

—Mii-ní rey Agripa, xì nsidaa stná mii-nsiá nècuàchì nì quesaa, yohó indéhe-nsiá nècuàchì (cachí xì-nsiá). Cunaha-nsiá, na ní sàhìn ñuu Jerusalén, cuàhà gá nècuàchì raza Judea nì xicàn favor nùí, dècuèndè nì càna fuerte-nè, cuní-nè cui nècuàchì yohó. Stná ñuu Cesarea yohó, divi ni ducán xicàn stná-ne.

²⁵ Doco nùu yùhù, còo ni-iin falta xi-ne nì túi. Dandu mii-né, nì xicàn stná-nè ndundaà sàhà-né nùu rey cahnú, ñàyùcàndüá, sàni nacani inì, te icúmí techuín-nè cùhùn-nè yucán.

²⁶ Doco cuisì ñà-còo ni-iñàha cui cachi ndise na tiai nùu señor rey cahnú sàhà-né. Ñàyùcàndüá sàni tavà cànúí-nè nùu mii-ní rey Agripa, xì nùu stná nsidaa mii-nsiá nècuàchì dava ga, vachi cuní nanducu-nsiá índù iñàha cui tiai nùu tutu cùhùn xì-né.

²⁷ Vachi có-ndüá ñà-techuun-nda iin nècuàchì presu cùhùn nùu rey mà nú còo ni-iñàha cachitnùhu ñà-ndüú falta xi-ne —nì cachi Festo.

26

Ñà-ndüá nì cachi Pablo na ní càhàn-nè sàhà mii-né nùu rey Agripa

¹ Daaní, Agripa mà, nì cachi-nè xì Pablo:

—Vàtùni càhàn-ní sàhà-ní vichi.

Dandu nì cuu ndahà Pablo, te nì quesaha-né nì càhàn-nè, cachí-nè:

² —Nansicáhìn vichi, vachi nùu mii-ní cuàhìn càhìn. Pues cuàhà gá ñà-ndüá nì càhàn tnùhù nècuàchì raza-ndà sàhí, rey Agripa.

³ Doco cudî inì vichi, vachi ináhá-ní nansa ndisa iá nsidaa estilu xi raza-ndà, te cundáa stná inì-ní sàhà nsidaa chuun ndatnúhú cuàhà-ndà. Ñàyùcàndüá, sacúndáhvî nùu-ní ñà-nì còo calma xi-ní cunini-ní ñà-ndüá cuàhìn càhìn.

⁴ 'Nsidaa nècuàchì ñuu Judea, ináhá-nè nansa nìsa quide na ní sandui tèchii. Dihna nìsa ìe ñuè, dandu nì sàhìn nìsa ìe ñuu Jerusalén.

⁵ Te nècuàchì raza-ndà ndoó yucán, dècuèndè sàhana ináhá-nè yùhù. Te nú cuní-nè cachitnùhu ndaà-nè, vātùni cachi-nè nansa nìsa quide na ní sanchicuìn ley xi nècuàchì fariseu. Nsidaa nècuàchì ley mà, chicá fuerte chivaha-ne religiòn xi raza-ndà.

⁶ Doco vichi yohó ié, sanícuàchi-ne sàhí. Te ¿índù falta xi iá? Cuisì ñà-xiníndísê palabra nì quida Dios comprometer xì xii-ndà, divi ñà-cuàhàn-yà danátiácú-yà nsii.

⁷ Pues sàhà ñà-nì cachi-yà ducán, ñàyùcàndüá, nsidaa nèhivì nduú nsì-úxin ùì descendencia xi raza-ndà, xinúcuáchí vîi-né nùu Dios ndui te ñuu, xiníndísâ-né, te ndiatú-né cuu ndisa ñà-ndüá nì quida-ya comprometer mà. Cunaha-ní rey Agripa, yùhù xiníndísâ stnáì, te ñà-jaàn ndüá dísáhà-xí sanícuàchi nèhivì raza-ndà sàhí.

8 'Mii-nsiá, ¿a ndísá có-xiníndísâ stná-nsià ñà-vàtùni danátíacú Dios nsii? (Pues ináhá-ndá, vátùni.)

9 'Yùhù, ndisa, nìsa tuxi inì ñà-ndiá ìqué quida quini xì nèhivì ndácùcahan xi Jesús de Nazaret.

10 Te divi ñà-jaàn nduá nìsa quide ñuu Jerusalén, vachi ndè nùù dùtù cusáhnù nì taví permisù, te cuàhà nèhivì xì Jesús nìsa sadì vehecàa. Dandu quivì cuàhàn-te cacahnì-té nècuàchì mà, stná yùhù nì sadandáà stnái.

11 Te nìsa nacàhin stnái nsidaa veheñùhu cuachi nìsa nanduquí nèhivì xì Jesús ñà-dandohí-nè áma níhìndèí nacuaà-né mii-yá. Te ñà-cuàhà guá nìsa xidà inì sàhà-né, dècuèndè nìsa sahàn stnái ñuu xìcà nì sanchicuìn-nè.

12 'Pues sàhà chuun jaàn nduá cuàhìn ichì ñuu Damasco, nihí orden nì quee nùù dùtù xícusahnù. Ñàyùcàndùá, iá permisù-xi cuàhìn sàhà chuun ma.

13 Te nahi càxíhúì nì sandua, señor rey, dandu ichì cuàhìn mà nì xinì yáha ga fuerte nì natnuù nihni iin luz ndé xiqué cuàhìn xì compañeruì, ndè dìquì-xì ansivi vaxa, te chicá ndiaha nì natnuà nùù orá.

14 Ñàyùcàndùá, nì nàcasàn nsidaa-nsí ñuhù, te nì tiacuì nì càhàn iin ana càhàn dàhàn hebreu, cachí-yà xì: “¡Saulo, Saulo! ¿Índù chuun nchícùn-ní yùhù quidá quíní-ní xì? Cuisì mii-ní quidá quíní-ní xì mii-ní, vachi na quidá quisì caní sàhà nùù garrocha, ducán quidá stná-ní”.

15 'Dandu yùhù, nì cachi: “¿Ana nduú mii-ní, Señor mío?” Dandu nì cachi-yà xì: “Yùhù nduí Jesús, divi ana dandoho-ní.

16 Doco vichi ndacuiìn-ní, vachi sàhà-ñá nì xinì-ní yùhù, ñàyùcàndùá icúmí-ní cunduu-ní ana cunucuachi nùù, cunduu-ní testigu sàhà ñà-nduá nì xinì-ní vichi, xì sàhà ñà-nduá cuni gà-ní na dacuní guè mii-ní mií quivì vaxi xì-nda.

17 Te vichi cunaha-ní, cuàhìn techuín mii-ní ñà-cùhùn-ní càhàn-ní xì nècuàchì nsidaa inga raza. Te nú cuní-nè quida quini-ne xì-ní, dandu cuidahín mii-ní nùù-né, nùù mii-né xì nùù stná nècuàchì raza-ní Judea.

18 Doco icúmí-ní càhàn-ní xì-né sàhà-ñá datnúù Dios sàxínítnùnì-nè, te quee-ne ichì ñáa, quihin-ne ichì ndiaha-yá. Vachi nú nì càhàn-ní xì-né, dandu vátùni dàñà-né nùù ndàhá ñà-malu, te candòo-ne ndahà Dios. Nduu stná cuàchi-ne, te cunduu-ne nèhivì ìì xì, dandu cutnahá-né xì nsidaa gá ana xiníndísá-xì, te nihítàhvì stná-nè cuàhà ñà-ndiaha”, nì cachi Jesús xì.

19 'Ñàyùcàndùá, nì quida ndise cumplir nsidaa ñà-nduá nì cachi-yà xì na nì xinì mii-yá ansivi, señor rey.

20 Vachi primeru nì càhìn xì nècuàchì ñuu Damasco, dandu nì ndixi stnái ñuu Jerusalén, te nì càhìn xì nèhivì yucán xì stná inicutu ladu Judea, xì cuàhà stná ñuu inga raza. Te nsidaa lugar mà nì cachi xì-né ñà-xiñùhù cuu-ne arrepentir, te yàha-ne ladu xi Dios, dandu quida vii-né nacua ndiá ìcà-né nú ndisa sàni naxicocuín ini-nè sàhà cuàchi-ne, nì cachi xì-né.

21 'Pues cunaha-ní, nsidaájàn nduá dísàhà-xì nì tnii nècuàchì raza-ndà yùhù patiu veheñùhu cahnù, cuàhàn-nè cahnì-né yùhù nì cùí.

22 Doco Dios nduú ana chindéé xì, ñàyùcàndùá, iin-ni nchícùn ndài (ichì váha-ya) dècuèndè quivì vichi, iin-ni càhìn xì nèhivì sàhà-yá, a xínduu-ne nècuàchì ndahví, te ò nècuàchì chicá idónuu, nsidaa-né càhàn xì, cachí xì-né ñà-nduá nì cachitnùhu Moisés, xì ñà-nduá nì cachi stná nècuàchì profeta,

23 ñà-ìcúmí Cristu ndoho-ya, (te cui-yà), dandu cunduu-ya ana primeru natiacu, te después danátnùù-yà ichì ndiaha-yá nùù nèhivì, na nèhivì ñuu-ndà, te ducán stná nèhivì inga ñuu —nì cachi Pablo.

24 Càhàn va Pablo ducán, dandu nì ndàhì Festo, cachí-te:
—Pablo, sàni culocó sàxínítnùnì-ní ñà-cuàhà guá dacuaha-ní.

25 Doco nì cachi Pablo xì-né:

—Señor gobernador Festo, cuicahnú inì-ní, doco màdiá nì culoquî nduá, vâchi ñà-ndácuisì nduá cachí xì-ní. Cáhàn sahnúí.

²⁶ Te cunaha-ní, yohó iá stná rey Agripa, te có-cùcáhán núí cáhìn nùù mii-né, vâchi ináhá-nê sàhà chuun yohó. Seguru icúmí ñà-sàni cundaà vâha ini-nè, vâchi chuun yohó, cóni sándúá iin chuun iá dèhé.

²⁷ Mii-ní rey Agripa, ádi xiníndísâ stná-ní ñà-nduá nì tiaa nècuàchì profeta sànaha. Pues yùhù ináhî, ducán xiníndísá-nî.

²⁸ Dandu nì cachi Agripa xì-né:

—Cuisì iyuhu gá palabra cachi-ní, te vihini yâha stnáì cunchicuìn Jesu-cristu.

²⁹ Dandu nì cachi Pablo xì-né:

—A sea iyuhu-ní, te ò cuáhà gá cumánì, doco cahnú gâ Dios iin-ni nì quidá stná-ní nacua nì quida yùhù, (nì xiníndisé mii-yá. A sácú vâha nì cúníndísâ stná-ní), mii-ní xì nsidaa gá stná nècuàchì iníní yohó. Cuisì-ní có-cùnî cunuhni stná-nsià cadena nahi mií

³⁰ —nì cachi Pablo.

Dandu nì ndacuíta nsidaa nècuàchì ndoó yucán, divi rey Agripa xì gobernador, xì Berenice, xì nècuàchì dava ga ndoó stná xì-né yucán.

³¹ Te nì cuxio-ne iladu, ndatnúhú-nê, cachí-nè:

—Ni còò falta xi nècuàchì jaàn dìsáhà-xí cui-nè, ni ñà-cundiadi-nè.

³² Te nì cachi rey mà xì Festo:

—Nú màsà cacán-nè yâha-ne nùù rey cahnú César, dandu mà úhì dàñà-né vichi duha nì cùí.

27

Nansa nì dàyáha-tè Pablo cùhùn-nè ñuu Roma

¹ Daaní, Pablo xì itnii gá tè-ndiàdí, nì yâha-ne ndahà iin capitán nani Julio, iin soldadu siempre cutnáhá xí soldadu xi meru rey César Augusto, vâchi sàni cachi tè-xí dandacu-ma ñà-icúmí-nsî quihin-nsi barcu cùhùn-nsì ladu Italia.

² Te nìsa là stná iin tiâa nani Aristarco cutnahá stná xì-nsí cùhùn. Iin nècuàchì ladu Macedonia nduú-né, te meru ñuu-nè nduú ñuu Tesalónica. Ñâyùcàndúá, nì nana nsidaa-nsí iin barcu nì quixi ñuu Adramitio, vâchi sàdaaní cuáhàn-nu quihin-nù ichì nùhù-nu, te icúmí-nú yâha-nù ladu Asia. Dandu nì ditá-nu nì quihin-nù ichì cuáhàn-nu xi-nsí.

³ Dandu nì yâha iin quivì, te nì sàà-nsì ñuu Sidón. Te yucán nì quidamanì capitán mà nì sâha-ne permisú (ñà-nuu Pablo barcu), ñâyùcàndúá nì sâhàn nècuàchì mà ini ñuu yucán ndé ndoó amigo xi-ne, te nì nihì-né ñà-nduá xiñuhu.

⁴ Dandu nì ditá tu barcu mà ichì cuáhàn-nu, te nì yâha-nsi iin ñuu cahnú nani Chipre indúhu mahì mar. Ladu ndé có-dûcùn guá tàchì nì yâha-nsi, vâchi ladu nùù-xí caná tàchì mà.

⁵ Daaní, nì yâha-nsi chicá nùù-xí mahì mar iá frente ladu Cilicia xì ladu Panfilia, te nì sàà-nsì ñuu nani Mira iá ladu Licia.

⁶ Yucán nì xini capitán mà inga barcu nì quixi ñuu Alejandría, te icúmí-nù cùhùn stná-nu ladu Italia. Ñâyùcàndúá, divi barcu mà nì dândàcú-né nana-nsi, te cuáhàn-nsì.

⁷⁻⁸ Daaní, cuáhà quivì nì xica cueé-nu, vâchi ùhì xicá-nu, làcà ní cuyatni-nù nùù ñuu Gnido, te cóni sâha ga tàchì caca gà-nu. Ñâyùcàndúá, nì sâha-nù vuelta nì yâha-nsi yatni iin esquina ñuu Creta ndé nani Salmón. Dandu yuhù mar diin ñuu Creta mà nì yâha-nsi, doco ùhì stná caca barcu yucán. Dandu nì sàà-nsì nùù ñuhù íchî iin xaan nani Buenos Puertos, yatni ndé iá ñuu Lasea.

⁹ Doco vichi sàni cuee sàstnùhù-nsí, dècuèndè sàni yàha vicò iníhî-ndà, te vihini quida quini mar xì barcu (nú ni cùhùn-nu). Ñàyùcàndùá, nì càhàn Pablo (xì nèhivì ndoó barcu mà),

¹⁰ cachí-nè:

—Señores, sàni sài nì cundaà inì cuàhàn coo cuàhà tnùndoho xi-nda nú ni cùhùn gà-ndà nùu-xí. Mà úhì ndañuhu carga, xì mii stná barcu, ndè stná mii-nda vihini ndañuhu-nda.

¹¹ Doco capitán mà, chicá nì xinindisá-né ñà-ndùá cachí tiàa dacaca-xi barcu mà, xì ñà-ndùá cachí stná stohò-nu, te màdi ñà-ndùá cachí Pablo.

¹² Ñàyùcàndùá, cuàhà nècuàchì yucán, chicá nì cuni-nè caquee-ne lugar mà, vàchi có-ndùá iin lugar vàha yàha-nda tiempu vixin. Ñàyùcàndùá, nì cachi-nè chicá vàha cùhùn-nè nùu-xí ndè ñuu Fenice, dandu vátuni cundoo-ne yucán tiempu vixin. Ñuu Fenice mà nduú iin ñuu inga orilla ñuu Creta, te cuisì dúcùn tàchì iin iin dián ndé quècahnu hora.

Nansa nì dàñà fuerte dàvitàchí mar

¹³ Daaní, nì quesaha caná yadi tàchì ladu, te nì tuxi ini nècuàchì barcu ñà-vátuni cùhùn-nsì. Ñàyùcàndùá, nì quihin tu-nsi ichì cuàhàn-nsì orilla mar iladu ñuu Creta mà.

¹⁴ Doco tíxi inga iin ratu nì quesaha nì cana iin tàchì dàná, ladu ñuu mà vàxan, tàchì yódo ladu ñinu cachí-nè xán.

¹⁵ Te nì cacùhan barcu xi-nsi, màncùì gá nihìndèè-nsí caca ndaà-nu ladu vàxan, ñàyùcàndùá nì sahnde ini-nsì, vàchi ndé ndiàchì úún-nu cuàhàn-nu.

¹⁶ Dandu nì yàha-nsi iladu ñuu tii nani Clauda indúhu mahì mar. Te yucán có-caná cuàhà guá tàchì. Cunaha-ní, barcu cahnú xí-nsí mà, íditá stná-nu iin lancha tii. Te ndee ní quidachuún-nsí, dandu nì nihì-nsí nì tavà-nsínu.

¹⁷ Dandu nì dàcùnúndùu-te iin cable ndee ìcà barcu cahnú sàhà-ñá màsà ndùá-nu. Te nì yùhí stná-te sàà-nu ndé yadi iá ñusi, te cacùhun-nù. Ñàyùcàndùá, nì dànúu-te sìcoto ndee dítâ tàchì-nú, te ndiachi úún-nu cuàhàn-nu quidá tàchì mà.

¹⁸ Daaní, inga quivì, yàha ga caná îi tàchì dàná mà. Ñàyùcàndùá nì quesaha-té nì dàndiàchì-té carga xi-nù ini mar.

¹⁹ Te quivì ùnì nì dàndiàchì ndahà stná-nsì nsidaa gá ñà-ndùá nihí-nu.

²⁰ Dandu nì yàha cuàhà gá quivì, te có-tuì orá, có-tuì sìtnúu, te yàha ga dúcùn dàvitàchí daná mà nsiùhù. Ñàyùcàndùá, còò gá tnùndé ini càcu-nsi nì cahan-nsí.

²¹ Daaní, na sàni yàha cuàhà quivì ndoó dòcò-nsì có-xixí-nsí, dandu nì sàcùin Pablo mahì nsidaa-nsí, te nì cachi-nè xì-nsí:

—Compañeros, chica vàha nú nì inini-nsia yùhù nì cùì ñà-màsà quée-ndá ñuu Creta quixi-nda, dandísá mà cacùhun-nda tnùndoho yohó.

²² Doco vichi, cachí xì-nsiá, màsà cùhúún inì-nsia, vàchi ni-iin-nda mà cúí-ndá, cuisì barcu xi-nda cuàhàn ndañuhu.

²³⁻²⁴ Doco cunaha-nsiá, ñuu ndùvehè nì xinì yatni ndé (indúhí) nì sàcùin iin ángel xi Dios nùí. Vàchi mii-yá nduú-yá Stohì, divi ana xinúcuàchì nùu-xí. Pues divi ángel mà nì cachi-nè xì: “Màsà yùhî-nî, Pablo, vàchi icúmí-nî sàà-ní nàcùin-ní nùu rey cahnú César. Te cunaha-ní, sàni indehè ndàhvì Dios mii-nsiá, vàchi dohó cachí-yà xì-ní: mà sàà ni-iin nèhivì cutnáhâ xí-nî cui-nè, ni-iin nèhivì barcu yohó”, nì cachi ángel mà.

²⁵ Ñàyùcàndùá contentu ni nàcùndoo-nsia, compañeros, vàchi nacua sàni cachi Dios xí, divi ducán icúmí coo, te seguru icúmí.

²⁶ Doco antes icúmí-ndá ndiachi-nda orilla iin ñuu tii mahì mar —nì cachi Pablo.

27 Daaní, nì yàha ùxin cùmì gá quivì, te vichi xicá barcu iladu mar ndé cachí-nè nduú mar Adria. Nahí dava ñuu nduá, te ndiachi ndiachi barcu xi-nsi quidá tàchì. Dandu peón xíquidachuún barcu mà, nì tuxi inì-te ádi sání cuyatni-nù nù ñuhù íchì càhàn-té.

28 Ñàyùcànduá, nì chitacùhá-te nadaa tantu cunú ñuhù tècuì yucán, te nì cundaà inì-te òcò sàhùn iin (36) metro cunú-te. Dandu iyuhu gá nù-xí, tucu tu nì chitacùhá-te, te òcò ùsà (27) metro cunú-te chicá yucán.

29 Ñàyùcànduá, nì yuhí-te dùcùn barcu cavà nahnú ñuhù ini mar. Sàhámà nì dahnú-te cùmì cà nahnú xí barcu ndé càhà mar sàhà-ñá màsà cáca gà-nu. Dandu ndiatú cuísi-té tùinuù.

30 Daaní, peón xi barcu, nì cunì-te cunu-tè. Ñàyùcànduá, nì sàcuíta-tè nù barcu mà, quidá-te na ian cuàhàn-te danuú gà-te inga cà nahnú ndé càhà mar, doco dandáhvî-te, vàchi lancha tii ma nduá nì dahnú-te.

31 Dandu nì cachi Pablo xì capitán xì stná soldadu ndoó yucán:

—Nú màsà ndóo peón jaàn barcu yohó, mà cácu-nsia.

32 Ñàyùcànduá, nì sàhàn soldadu mà nì sahndè-te cable itácaá lancha mà, te nì ndiachi-nú mahì mar.

33-34 Daaní, na sàcuàhàn túinuù, dandu nì càhàn Pablo xì nsidaa compañeru-nè, cachí-nè:

—Chicá vaha cuxi-nsia iñàha, vàchi sàcuàhàn-ndà ùxin cùmì quivì có-xixí-nsiá, nchitó-nsiá, nacání ini-nsiá. Ñàyùcànduá sacúndáhvî nù-nsiá ñà-cuxi-nsia, vàchi ducán xiñuhu quida-nda, dandu càcu vaha-nda, vàchi cunaha-nsiá, cò ni-iñàha cuu xi ni-iin-nda.

35 —nì cachi Pablo.

Dandu nì tñii-ne iin pan, te nì naquimani-né Dios nì indehè nsidaa-né. Dandu nì dācuàchí-néà, te nì quesaha-né xixí-né.

36-37 Ñàyùcànduá, nsidaa gá nèhivì yucán, contenu nì ndòo-ne, te nì xixi stná-nè. Te nsidaa nsidaa nsiuhù nècuàchì ñuhù barcu ma, ùi cientu ùni dico sàhùn iin (276) nèhivì nì sanduu-nsi.

Nansa nì cuu xi barcu, nì tuxì-nú nì sachi-nù nù mar

38-39 Daaní, na ní nsihi nì xixi nèhivì mà nì ndenuu ini-nè, dandu nì sate nsihi-ne trigu (nduú carga xi-nù) ñà-cuní-nè nduñama chii gá-nu. Dandu na ní tùinuù claru, (nì xini xicà-té yucán iá) iin ñuu mahì mar. Doco cóni nácunì-te índu ñuu nduá. Doco nì xini stná-te yucán iá iin ndahà mar ndé iá ndàà ñusi orilla-ñà, te vaha lugar mà daxínu-tè barcu cahan-té.

40 Ñàyùcànduá, nì sahndè-te cable xi cà itnìí xí-nù mahì mar, te nì ndòo. Dandu nì dàña stná cable nuhnì yutnù chipála dacaca-xi-nú. Te nì nana stná sìcoto ndee itáníní ladu nù-nù (ñà-dítà tàchì-nù). Ñàyùcànduá nì quesaha-nù nì nacaca-nù, te cueéni cueéni nì cuyatni-nù ndé iá ñuhù íchì mà.

41 Doco nì sàa-nu iin xaan ndé vaxi ùi ichì tècuì, te yucán nì cacùhun-nù càhà mar. Nì ndùxin tnuu nù-nù, doco càhà-nù, nì quesaha nì sachi iì-ñá nì quida tècuì dúcùn ndee guá icà-nù.

42 Dandu soldadu yucán, nì cacunì-te cahnì nsihí-te nècuàchì ndiadí ndiaá-te, vàchi vihini dutè-né mar mà, te cunu-ne cahan-té.

43 Doco capitán yucán, cóni cuní-nè cui Pablo. Ñàyùcànduá, cóni sàha-ne cahnì soldadu mà nècuàchì ndiadí. Dandu nì dandacú stná-nè nù nècuàchì tùha dutè ñà-dihna mii-né ni quécoyo-ne mahì tècuì dècuèndè ni xínu-ne ñuhù íchì.

44 Dandu nècuàchì mà túha, cunchicùn-nè cùhùn-nè cundòo candee-né dìquì yutnù nduú tabla, ò inga yutnù xí barcu nì sachi. Ñàyùcànduá, ducán nì nìhì nsihí-nsí nì quee-nsi ndé ñuhù íchì, te nì càcu-nsi.

28

Ñà-ndüá nì quida Pablo na ní ìa-ne ñuu tii Malta mahì mar

¹ Na ní nsihi nì càcu-nsi nùù mar mà, dandu nì xinitnùhu-nsi Malta nani ñuu yucán.

² Te nèhivì ndoó yucán, nì quida manì-né xì-nsí nì chiñuhu-nè iin ñuhu, te nì cachi-nè xì-nsí ñà-nì tnátuu-nsi nadaà-nsí, vèchi cuún dàvì, te vixin ga.

³ Ñàyùcàndüá nì nducu stná Pablo chii tutnù ìchí. Doco na meru daquéè-nènu mahì ñuhu mà, dandu nì quecunu iin còò dàná xínu-sì nùù ñuhu, te nì tñinùhu tnuu-sì ndahà-né.

⁴ Ñàyùcàndüá, na ní caxini nècuàchì ñuu mà itácáá còò mà ndahà Pablo, nì cachi-nè iin-ne xì inga-nè:

—Ádi té-nì sahnì nduú tè-jaàn, ñàyùcàndüá vichi icúmí-tê danáa-te sàhà-té. Mate sání càcu-tè nùù mar, doco mà níhì-té cutiacu gà-te —nì cachi-nè.

⁵⁻⁶ Doco nì quidi Pablo ndahà-né, te nì ndiachi còò mà mahì ñuhu. Ñàyùcàndüá, nsidaa nèhivì yucán, ndé ndiátú úún-né, vèchi tuxí ini-nè cuàhàn xìun ndahà Pablo, ò nú coó, nanáa nàcasàn-né cui-nè. Doco caní tiempo ndiatú-né indéhe-né, te còò ni-ìñàha ni cuu-xi nècuàchìmà. Iin-ni iá-nè. Ñàyùcàndüá, tucu nì nacani ini nèhivì mà, cachí-nè:

—Ádi iin dios nduú nècuàchì jaàn.

Nansa nì dàndúvaha Pablo yua nècuàchì dandacú nani Publio

⁷ Yatni yucán nduú ñuhù xí nècuàchì dandacú nùù ñuu mà; Publio nani-né. Te nècuàchìmà, nì dáyáha-ne nsiùhù vehe-ne. Ùnì quivì nì sandoo-nsi yucán. Te cuàhà gá nì cunsihi ini-nè nsiùhù.

⁸ Te yucán iá stná yua-né, indúhu-né, sáhayocá-nè, vèchi cuhí-nè cuèhè daxìn. Dandu nì quihvi Pablo ndé indúhu nècuàchìmà, te nì xicàn tàhvi-né nùù Dios, nì chitandòò-né ndahà-né dìquì nècuàchìmà, te ducán nì nduvàha-ne.

⁹⁻¹¹ Dandu después dava ga nècuàchì cuhí ndoó ñuu mà, nì caquixi stná-nè, te nì nduvàha stná-nè. Ñàyùcàndüá, cuàhà gá nì cañúhu nècuàchì ñuu mà nsiùhù. Te na ní xínu ùnì yòò ndoó-nsí yucan, dandu nì nana-nsi iin barcu cuàhàn-nsi quihin tu-nsi ichì nacaca-nù xì-nsí. Te nèhivì ñuu mà, nì sàhatahvi stná-nè nsiùhù nsidaa ñà-ndüá xiñuhu nùù-nsí. Te barcu mà, iin yutnù nì ìa yucán inii tiempo vixin nduú-nu. Ñuu Alejandría nduú meru ñuù-nu; te nùù-nú itá muñecu nani Cástor xì Pólux. Pues divi barcu mà nduú yutnù nì nana-nsi, te cuàhàn-nsi.

¹²⁻¹³ Daaní, primeru nì sàà-nsi ñuu Siracusa, te ùnì quivì nì sandoo-nsi yucán. Dandu nì caquee tu-nsi, te duha duha nì cava barcu xicá-nu cuàhàn-nu, te ducán nì sàà-nu xì-nsí ndé ñuu Regio. Dandu inga quivì, te nì quesaha tú tàchì ladu. Ñàyùcàndüá, nì caquee tu-nsi cuàhàn-nsi. Te tixi ùnì quivì nì sàà-nsi iin ñuu nani Poteolos.

¹⁴ Ñuu yucán nì ndacùhun tnahá-nsí xì nècuàchì iin-ni nchícùn stná xì Jesús, te nì xicàn-nè ñà-ndòò-nsi xì-né iin ùsà quivì. Dandu después nì quihin tu-nsi ichì cuàhàn-nsi carretera cuàhàn ñuu Roma.

¹⁵ Daaní, ñuu Roma mà nì quee ga stná nèhivì xì Jesús vaxi-ne, vèchi sàni xinitnùhu stná-nè sàvaxi-nsi. Dava-ne, dècuèndé ñuu nani Yàhvi xì Apio nì quesaa-nè, te dava ga-nè cuisì ndé ñuu tii nani ùnì Changaru nì quesaa-nè (ñà-ndacùhun tnahá-né xì-nsí.) Te na ní xini Pablo nècuàchìmà, nì naquimanì-né Dios, te nì ndòò-ne contentu.

¹⁶ Daaní, nì sàà nsidaa-nsí ñuu Roma. Te capitán cutnàhâ xì-nsí, nì quida-ne entregar tiàa ndiaá-nè, nì ndòò nècuàchìmà ndahà iin comandante. Doco

Pablo, nì nihì-né permisú coo cuaán-né, mii-né xì stná iin soldadu cundiaa xì-né.

Nansa nì càhàn Pablo xì nècuàchì raza-nè ndoó ñuu Roma

¹⁷ Daaní, nì yàha ùnì quivì, te nì nacana Pablo nècuàchì raza-nè chicá idónuu nì sàa vehe-ne. Te na sàni nataca nsidaa-né, dandu nì cachi Pablo xì-né:

—Ñánì, còò ni-ìñàha ni quidé dìquì nècuàchì ñuu-ndà, te ni-iin xichi cónì càhìchì stná inì estilu xi xii-ndà. Doco nì tñii nècuàchì raza-ndà yùhù na ié` ñuu Jerusalén, te nì dàyáha-ne yùhù ndahà tè-romanu.

¹⁸⁻¹⁹ Te tè-yúcán, nì xicàn tñhù váha-tè nùí, dandu cuàhàn-te dañá-té yùhù nì cuí, vèchi còò ni-ìñàha disáhà-xí cuí. Doco nècuàchì raza-ndà ndoó yucán, cónì cùnì-nè dàñí. Ñàyùcàndüá, fuerza nì xiquèn dayáha-tè yùhù nùù rey cahnú César ñà-nsidandaà tèmà sàhí. Doco ni-iyuhu có-nduámà ñà-cùnì` daquée cuàchi dìquì nèhivì raza-ndà; còó.

²⁰ 'Pues cunaha-nsiá, iá ñà-disáhà-xí nì quide mii-nsiá invitar cun-dehí-nsiá, te càhìn xì-nsiá yohó, vèchi vichi ndisa sà-íá iin tñundé ini ndiaha xì nècuàchì raza-ndà Israel. Doco divi sàhà-ñá (xiníndísê tñundé ini ndiaha ma), ñàyùcàndüá nì sàì nì sàcùnuhni cadena yohó —nì cachi Pablo.

²¹ Dandu nì cacachi nècuàchì-mà xì Pablo:

—Còó; còò ni-iin carta ni quixí ladu Judea càhàn sàhà-ní, ni còò ni-iin stná nècuàchì raza-ndà nì quésáá daquée cuàchi-xi dìquì-ní.

²² Doco cachí-ní xì-nsí nansa iá ichì sàà, tuxí inì-ní. Vèchi nsiùhù cuní-nsì cundaà ini-nsì, vèchi nsidanicuú lugar càhàn ùhì nèhivì dìquì ichì mà —nì cachi-nè.

²³ Daaní, nì saquin Pablo iin quivì quixi tu nsidaa-né. Te na ní sàa quivì mà, cuàhà gá nèhivì nì casaà vehe Pablo. Ñàyùcàndüá, ndè dàtnàà, xì ndè nì cuaà dahuun nì ndòo-ne yucán, càhàn Pablo xì-né, datúi-ne nansa iá ichì ndé dandacú Dios, te dansínuu ini-nè nècuàchì-mà nansa cachí ley xi Dios nì tiaa Moisés, xì nansa cuní cachi stná palabra nì tiaa nècuàchì profeta sàhana. Ducán nì quida-ne, vèchi cuní-nè dacúníndísâ-né nècuàchì-mà, te cahvi-ne xì Jesús.

²⁴ Daaní, na ní nsihamà, dandu dava nècuàchì iní-ní má, nì xiníndísâ-né, te dava-ne, còó.

²⁵ Màdì iin-ni ni xiníndísâ nsidaa-né. Daaní después cuní-nè nùhù-nè. Doco na táñàha ga caquee-ne, nì cachi Pablo xì-né:

—Ndisa, ñà-ndáà nduá nì cachi Espíritu Ìì xí Dios xì xii-ndà sàhana na ní dàcàhàn-yà profeta nani Isaías, vèchi dohó nì cachi-yà xì nècuàchì-mà:

²⁶ Cuahán-ní, càhàn-ní xì nècuàchì raza-ní yohó, te dohó cachì-ní xì-né: “Mii-nsiá, cuàhà gá icúmí-nsiá cunini-nsiá, doco mà sàà-nsiá mànhì ini-nsiá. Te cuàhà gá icúmí-nsiá cundehè-nsiá, doco mà cundáà ndisa inì-nsiá”. (Ducán cachì-ní xì nècuàchì raza-ní.)

²⁷ Vèchi nsidaa nèhivì mà, quidámáxìnì-nè, na ian ùhì tiacu-nè. Te quidá-né na ian dànácuáni-nè nùù-né, vèchi có-cùnì-nè cundehè-né (ichì váha), ni có-cùnì stná-nè cunini-ne, ni có-cùnì stná-nè mànhì ini-nè, ni có-cùnì stná-nè natnahnù-nè ichì yùhù, te ducán nsida víí anima-nè, nì cachi Dios.

²⁸ Pues vichi cunaha-nsiá, sàni nihítàhvì nèhivì nsidaa gá raza cunini stná-nè razón ndiaha nansa càcu-ne nùù-yá. Te mii-né, ndisa, icúmí-nè cunsihi ini-ne cunini-ne

²⁹ —nì cachi Pablo.

Dandu nècuàchì raza Judea mà, nì caquee nsihi-ne, te nì quesaha-né ndatnúhú fuerte-nè sàhà palabra mà.

Nansa nì quida Pablo na ndiadí-nè vehe-ne ñuu Roma

³⁰ Daaní, inii ùi cuà nìsa ìa Pablo iin vehe renta (ñuu mà), te dayáha-ne nsidaa nèhivì sáa nùù-né,

³¹ cachítñuhu-ne xì nècuàchìmà sàhà ichì ñuhìví ìì xí Dios, vàchi libre iá-nè càhàn-nè xì nsidaa nèhivì mà. Ñàyùcàndùá, cuàhà gá nì dàcuàhá-né nècuàchìmà sàhà Stoho-ndà Jesucristu, còò iin ni sadí xì nùù-né.

Tutu Nì Tiaa San Pablo nù Nèhivì xí Dios Ndoó Ñuu Roma

¹ Yùhù nduí Pablo, iin nècuàchì xinúcuáchí nù Jesucristu. Divi mii-yá nì cachi-yá xí ñà-cùhìn chuun xi-ya; mii-yá nì nacàxin-ya yùhù ñà-cachitnùhi razón ndiaha xí Dios inicutu.

² Te divi razón mà nduú stná palabra nì cachitnùhu-ya sàhana na ní dàtnùu-yà ini nècuàchì nì sacahàn cuenta xi-ya, te nì tiaa-ne ñà-yùcán nù tutu ì.

³⁻⁴ Cunaha-nsiá, cáhàn palabra mà sàhà Dèhemanì-yá, te cachá ñà-ndùu-yá iin descendencia xi rey David, vèchi iin nècuàchì ñuhivì yohó nì sanduu xii-yá, cachá. Doco (díin lugar nì quixi) anima ì-yá, vèchi Dèhemanì Dios nduú-yá, te icúmí-yá poder, ináhá vaha-nda ñà-jaàn, vèchi mate ní xihì-yá, doco nì natiacu-yá.

⁵ Te divi nù mii-yá sàni nìhìtáhvì nsiùhù cacanu-nsi chuun xi-ya ñà-càhàn-nsi xì nèhivì nsidanicuú ñuu, áma sáa stná-nè cunini-ne ley xi-ya, te cunindisá-néyà, dandu más gà tñuñuhu xí-yá quee.

⁶ Te mii-nsiá, ducán nì xinindisá stná-nsiá, vèchi nì cana stná Jesucristu mii-nsiá (ñà-cunchicùn-nsiáyà).

⁷ Te vichi tiaí tutu yohó nù nsidaa mii-nsiá nècuàchì ndoó ñuu Roma. Cunaha-nsiá, ñà-mànì guá-nsiá nù Yua-nda Dios, ñàyùcànduá nì cana-yansiá sàhà-ñá cunduu stná-nsiá nèhivì ì xí-yá.

Te vichi xicàn tàhvì sàhà-nsiá nù mii-yá xì nù Stoho-nda Jesucristu ñà-nì cuáha-yansiá gracia, te contentu nì cúndóo-nsiá quida-ya.

Nansa nì cachi Pablo ñà-cùnì-nè cùhùn-nè ñuu Roma nàcòtò-nè nèhivì xí Dios ndoó yucán

⁸ Primeru cuàhìn cachì ñà-yòhó: yùhù ndácùcahín Jesucristu, te naquímánì (Yua-nda) Dios sàhà nsidaa-nsiá ñà-ndiaha guá xiníndísâ-nsiá mii-yá. Te vichi dècuèndè inicutu ñuhivì sàni xinitnùhu-ne sàhájàn.

⁹ Yùhù, xì nsidaa animè xinúcuáchì nù-yá, cachitnùhi razón ndiaha sàhà Dèhemanì-yá. Te mii-yá, ináhá-yá ñà-ndáa nduá nsinúú cuáhà inì mii-nsiá, te xicàn tàhvì sàhà-nsiá nù-yá.

¹⁰ Te xicàn tàhvì stnáì áma cóo iin quivì nìhì tiempu sà nàcòtì mii-nsiá, nú ducán cunì stná mii-yá.

¹¹ Vèchi cuáhà gá cunì sà sàhà-ñá nìhìtáhvì gá-nsiá más ñà-nduá cui chindee xi anima-nsiá, dandu chicá nacuahandee inì-nsia.

¹² Te ò nì cachì-nda, ñà-cùnì-nda chindee stnaha-nda ñà-chicá cunindisá víi-ndayá, vèchi nsidaa-nda, iin-nì xiníndísá-ndáyâ.

¹³ Ñánì, cunì cundaà ini-nsiá ñà-cuáhà gá xichi nacánì inì sà ndé ndoó-nsiá, doco siempre iá ñà-sadí nù. Doco vichi ndisa, (vihini sà), vèchi stná ndé ndoó-nsiá cunì quida stnáì chuun ì xí Dios, nacia sàni quide dava ga ñuu, sàhà-ñá ducán quee stná cuáhà ñà-vaha xi mii-nsiá.

¹⁴ Vèchi ndiá ìqué (cachitnùhi razón ndiaha xí-yá) xì nsidanicuú nèhivì, a xínduu-ne nècuàchì ñuu ndé cáhàn-nè dàhàn griegu, te ò ndéni ñuu nì cui, doco icúmì càhìn xì nsidaa-né, a nchichì-nè, te ò mà nchìchì-nè.

¹⁵ Ñàyùcànduá, nù yùhù, dispuestu ié sà cachitnùhu stnáì xì mii-nsiá nècuàchì Roma ñà-nduú razón ndiaha.

Cahnú poder xi razón ndiaha xí Dios

16 Yùhù, có-cùcáhán nùì cachitnùhi razón ndiaha xí Cristu, vèchi cunaha-nsiá, sàhà palabra jaàn vètùnì càcu anima-ndà quida poder xi-ya, nú sàni xinindisa-ndayá, mate nècuàchì ndéni ñuu nì cui nì cùndúú-ndá. Doco dihna xiñuhu (cunitnùhu) nècuàchì raza Judea, dandu stná nèhivì dava ga ñuu ñuhivì.

17 Vèchi divi sàhà razón ndiaha ma datúi Dios nansa cui ndee vaha-nda nùù-yá nú nì cúnindísâ vaha-ndayá, vèchi cuisì-ní ñà-jaàn nduá ndiaá, nacua cachí stná tutu ì: “Nú sàni ndee vaha-nda nùù-yá ñà-xinindísá-ndáyâ, dandu vida ndiaha nìhitàhvì stná-ndà”.

Nsidaa nèhivì, iá cuàchi-ne, cachí Pablo

18 Sàni cundaà ini-ndà fuerte icúmí quixi castigu xi Dios dìquì nsidaa nèhivì có-quidá víi, vèchi quini quidá-né, te cuehé gà-nè, có-sàha-ne cuitài palabra ndàcuisì xí-yá,

19 mate sá-ínahá vaha-ne sàhà ñà-nduá cui cundaà ini-ndà sàhà-yá, vèchi sàni datúi-yañà nùù-ndà.

20 Vèchi dècuèndè nì sàcò ñuhivì nàhà claru ñà-nduá cui cundaà ini-ndà sàhà-yá; mà úhì cundehè-ndà nsidaa ñà-nduá nì quidavàha-ya, te cundaà ini-ndà. Nàhà xicà icúmí-yâ poder ndisa nicanicuahàn, te claru cundáà stná ini-ndà ñà-mii-yá nduú-yá Dios. Ñàyùcànduá, còò nì-iin ñà-disàhà-xí (nacuaà nèhivì-yá).

21 Vèchi na nisa inaha-neyà antes, cóni càhvì ndisa-neyà nacua ndiá icà-né, nì cóni náquímànì stná-neyà. Cuisì inì-nì mii-né nì chitnùnì ndevàha ini-nè nansa quida-ne, mànicuì gà mànhì tnúnì ini-nè nansa quida vìi-né.

22 Ñà-nchìchì guá-nè càhàn-né, ñà-yùcán nì tùi-ne nduú-né nècuàchì neciu.

23 (Te ñà-neciu guá-nè), nì nandòdó-né ñà-ndiaha guá iá-yà, te cahan-né iin figura iá nahi nèhivì nduú Dios, mate nèhivì, xihì-nè, doco mii-yá, itiácú-yà nicanicuahàn. Te nì quidavàha stná-nè figura laa, xì stná quisì nahnú, xì quisì cuàti, (te nì cahvi-néñà).

24 Ñàyùcànduá, nì cuhuun ini Dios sàhà-né, te nì cachi-yà nì cùhùn-nè ichì sìquini nì nchihò ini-nè. Te ducán ndisa nì quida-ne, (yáha ga quini) nì quida-ne xì iquicúñú-nè, cóni chivàha ga-nè tnùñuhu xí-né.

25 Nì nacuaà dahuun-ne palabra ndàcuisì xí-yá, te ñà-nduú tnùhu nì candisá-né. Màdì mii-yá ana nì quidavàha xi ñuhivì nì càhvì-né; còò, cuisì-ní ñà-nduá nì quidavàha-ya ñuhivì yohó nì cahvi-né; cuisì ñà-jaàn nduá nì xinucuachi-né nùù-xí, màdì nùù mii-yá ndiaha itiácú nicanicuahàn, amén.

26 Ñàyùcànduá, nì nacoò dahuun-yanè. Dandu chicá quini nì quida ndevàha-ne xì mii-né. Dècuèndè stná nècuàchì ñahà, cóni nándàhà gá-ña xì nècuàchì tiàa nacua quidá nècuàchì ñahà. Còò, entre mii-ñá nisa quida-ñà cuàchi.

27 Te ducánì stná tiàa, dava ga stná-te, cóni nándàhà gá stná-te xi ñahà. (Ndahví-te), vèchi entre mii-té nì naxihò stnahá-te, te nì quida-tè cuàchi. Doco sàhà ñà-yùcán nì nìhì stná icà-té (cuèhè), vèchi ñà-yùcán nduú castigu xi-tè nacua xiñuhu coo xi-té ñà-nì quee-tè ichì váha.

28 Te-ñà cóni cùdî gá ini-nè cunihnu ini-nè mii-yá, ñàyùcànduá, nì nacoò dahuun stná-yànè, te sàhàmà nì cuchicuehe dahuun sàxìnítùnì-nè. Cuisì ñà-có-ndiá icà-né quida-ne nduá nchìcùn-nè vichi.

29 Vèchi chitu anima-nè nsidanuu ñà-chìcuèhè. Ñàyùcànduá quidá ndevàha-ne cuàchi xi nècuàchì ñahà. Yáha ga có-quidá víi-né. Xího-né cuàhà iñàha, te cúmbìdia stná ini-nè. Te tùha stná-nè cahnì stnahá-né, vèchi nàâ stnahá-né ñà-malu guá-nè, te dana ga stná-nè; dandahví stnahá stná-nè, te càhàn ndiaa stnahá-né,

³⁰ vâchi quini ga cáhàn-nè dìquì ñanìtnaha-ne. Có-xiñùhù-né Dios, vâchi cuadú gà-nè, mii-né nduú-né mii-né cahan-né. Ndiaha gá-nè cahan-né, doco maña gà-nè. Có-ìní-né ñà-nduá cachí yuadíhí-né.

³¹ Ní có-sâà-nè cundaà vâha ini-nè, te có-quidá stná-nè cumplir nú sàni cachi-nè iñàha. Mà túha-ne cuhi stnahá ini-nè. Nicanicuahàn chuhún ini-ne sàhà iin ñanìtnaha-ne, te mà túha-ne cundehè ndahví stnahá-né.

³² Te mate ináhá vâha-ne ñà-icúmí Dios nsidandaà-yà sàhà cuàchi quidá-némà, doco có-ndùlócô-nè, mate ináhá-né ñà-xiñùhù cui-nè sàhà falta mà, doco iin-ni quidá-néà, ndè cudî gá stná ini-nè nú quidá stná nèhivì dava ga ducán.

2

Palabra xiñuhu cachi-ndà xi ana tuxí inì-xi chicá vâha-ne nùù ñanìtnaha-ne

¹ Ñàyùcànduá, (nú iá iin nèhivì), ndéni nèhivì ni cúndúú-né, te xítñuhu-ne ñanìtnaha-ne, dandu vâtùni cachi stná-ndà dohó xi-né: “Mii-ní, iá stná cuàchi-ní; ñàyùcànduá có-xiñùhù cuitñuhu-ní ducán; iá-ní xítñuhu-ní ñanìtnaha-ní, doco cunaha-ní, xidá cuàchi stná mii-ní quida-ní, vâchi nacua quidá mii-né, ducán quidá stná mii-ní.

² Te sà-ínáhá-ndá, palabra ndàcuisì cundua na nsidandaà Dios sàhà cuàchi nèhivì có-quidá víi.

³ Ñàyùcànduá, ¿a tuxí inì-ní cui càcu-ní nùù castigu mà? (Mà cúí), vâchi mate xítñuhu-ní nècuàchì quidá xi cuàchi ma, doco ducán quidá stná mii-ní.

⁴ Cunaha-ní, màni gá quidá Dios xi-ndà, vâchi ndee cahnú ini-yà sàhà-ndà. Te ¿a cahíchì inì-ní ñà-quidá-yà ducán? ¿A có-cùndàà inì-ní ñà-nduá dísáhà-xí quidá ndiaha guá-yà ducán? Pues divi sàhà-ñá ni sàà-ndà naxicocuîin ini-ndà sàhà cuàchi-nda nduá.

⁵ Doco (mii-ní, còó), ndee gá inì-ní, có-cùù-ní arrepentir, ñàyùcànduá cáyà, te cáyà castigu nihì-ní quivì juiciu, dandu quivì mà icúmí nèhivì cundaà ini-nè cuisì nsidándàà Dios nacua ndiá icà-yá quida-ya,

⁶ te cuàha-yàndó (castigu, ò cuàha-yàndó iin ñà-vâha), según nansa nì quida iin iin-nda.

⁷ Dandu nèhivì iin-ni quida-xi chuun viì, nihì-né vida ndiaha nicanicuahàn, vâchi sàhà ñà-nduá quidá-némà nandúcu-né nansa quee tnùñuhu ndiaha xí-né (nùù-yá), vâchi cuní-nè ndee vâha-ne nùù-yá, te cundoo stná-nè nùù-yá nicanicuahàn.

⁸ Doco nèhivì có-nchîcùn palabra ndàcuisì, iin castigu fuerte nihì-né ñà-cùdúchì guâ ini-yà sàhà-né, vâchi cuisì-ní nì nacani ini-nè quida-ne ñà-nduú gustu xi mii-né.

⁹ Cuàhà tnùndoho fuerte cucumi nsidaa nècuàchì có-quidá víi ma, te yâha ga nacani cuaá ini-nè sàhájàn. Dihna nècuàchì raza Judea ndundaà sàhà-xí, dandu después nsidaa gá nèhivì inga raza.

¹⁰ Doco nèhivì quidá víi ma, nihì-né cundoo ndiaha-né, vâchi nihì-né natù-ne nùù Dios, dandu màni gá cundoo-ne. Dihna nècuàchì raza Judea nihitáhvi ducán, dandu después nèhivì raza dava ga”.

¹¹ Pues ducán nduá, vâchi cunaha-nsiá, iin-ni indéhe Dios nsidanicuú nèhivì ñuhiví.

¹² Nèhivì tàcùnì ley xi-ya, nú quida-ne cuàchi, dandu icúmí-né ndañuhu-né, te quivì cuu xi-né ducán, mà chíndéé ley mà-né. Daaní stná nèhivì ináhá vâha ley xi-ya, divi nacua cachí ley mà, ducán icúmí cuu xi-né quivì ndundaà sàhà-né.

¹³ Vâchi nú ni quidá ndisa nèhivì cumplir ley xi-ya, dandu vâtùni ndee vâha-ne nùù-yá. Doco nú cuisì iníni uun-neà, dandu mà cúndiààmà.

14 Vàchi dava nèhivì, tàcùnì-nè ley xi-ya, doco tùha-ne quida-ne cumplir ñà-ndùá cachá', vachi inì-ni mii-né nacání ini-nè quida-ne ducán. Ñàyùcàndùá, divi ñà-jaàn cunduu na iin ley xi-ne.

15 Vachi cuisì ñà-cundehè-ndané nansa quidá-né, te cundaà ini-ndà ñà-ini anima-nè sánhì ini-nè nansa iá ley xi-ya. Ináhá vâha-ne iá iin ley chivâha-nda. Te stná sàxìnítùnì-nè, ducání cachí stná` xì-né. Vachi dava xichi dandohó sàxìnítùnì-ndà ndohó, te dava xichi cachá' xì-ndà ñà-còò cuáchi-nda.

16 (Pues cunaha-nsiá, nsidaa ñà-jaàn, claru icúmíâ tùia) quivì nsidandaà Yua-nda Dios sàhà nsidaa ñà-íá dèhé ini anima nèhivì. Te divi ndahà Jesucristu icúmí-yâ nacoò-ya juiciu mà, nacua cachí razón ndiaha cachítnhì xì nèhivì.

Nansa ni quida nècuàchì raza Judea, cóni chivâha stná-nè ley xi-ya

17 (Vichi cuàhìn càhìn sàhà) nèhivì raza-nsì. Nècuàchì raza Judea nduá danani nèhivì raza-nsì. Te cuàhà nèhivì raza mà, yáha ga nihnú ndéé ini-nè ñà-icúmí-nè ley ì xí Dios; ñàyùcàndùá chicá ndiaá-nè cahan-né, vachi mii-yá càhvì-né,

18 te ináhá-nè ñà-ndùá dandacú-yá quida-nda. Te sàhà-ñá dàcuàhá cuàhà-né ley ì mà, ñàyùcàndùá cundaà ini-nè índù iñàha nduú chuun vì, te índù ñá-còó.

19 Sàhàmà quidá-né cuenta ñà-mii-né icúmí nacani xi nsidaa nèhivì nansa iá ichì váha cahan-né; xiñuhu danátnùu ini-nè nsidaa nècuàchì xicá ichì ñáa, tuxí ini-nè.

20 Cuisì mii-né cui dacúndéhe xi tè-neciu iin ichì ví, vachi maestru nduú-né cahan-né. Nahi mée có-ínáhá xínduu nècuàchì dava ga, cahan-né, te ñàyùcàndùá, cuní-nè chinaha-nè nècuàchì mà, vachi tuxí ini-nè ñà-sàhà ley dacuahá-né mà vátùnì mànhì ini-nè nsidanicuú iñàha, te cundaà stná ini-nè sàhà nsidaa ñà-ndúú ñà-ndáa.

21 Pues vichi, nú ducán cudû guá ini-nè dacuahá-né nèhivì dava ga, ¿a có-xiñùhù dacuahá stná-nè mii-né? Vachi cachí-nè xì nèhivì ñà-màsà quidá cuíhná-né, doco ¿a ndísá có-xidá cuíhná stná mii-né?

22 Te cachí stná-nè xì nèhivì ñà-màsà càhàn-nè xì inga nèhivì cóni nándàhà xì-né, doco ¿a ndísá có-quidá stná-nè ducán? Cahíchì ini-nè ñà-ndúú yùù yóò, doco ¿a có-xidá cuíhná stná-nè ñà-cuicà iá veheñùhu?

23 Ndee càhàn-nè sàhà-ñá sà-icúmí-nè ley ì xí Dios, doco có-chivâha ndisa-neà, te cuní cachàmà na ian cahíchì ini-nè mii-yá nduá.

24 Pues, divi ducán cachí stná tutu ì ndé cachá': "Sàhà modo ndahví xi nècuàchì raza-ndà, ñàyùcàndùá sácùndiaa quini tè-inga raza Dios xi-nda".

25 Cunaha-nsiá, ñà-ítúú seña xi-ya icà-ndà, vátùnì cundiaa mà nú chivâha ndisa-nda ley xi-ya; doco nú còò, dandu davani queámà na ian còò ni-iin seña mà icà-ndà.

26 Ñàyùcàndùá, nècuàchì (inga raza) còò seña icà-xí, nú ni chivâha-ne ley xi-ya, dandu vátùnì quida stná-ndà cuenta na ian itúú ndisa seña mà icà-né.

27 Cunaha-nsiá, mate còò seña mà icà-né, te chivâha stná-nè ley mà, ñà-jaàn datúí claru ñà-có-quidá ví nècuàchì raza-nsì Judea, vachi có-chivâha-ne ley mà, mate icúmí-nè tutu ì, te itúú stná seña mà icà-né.

28 Ñàyùcàndùá, ¿ana cachi-ndà nduú ndisa nècuàchì raza Judea? ¿A sàhà descendencia xi-ne nduá? Còó. Te ñà-ítúú seña xi Dios, ¿a cuisì sàhà icà-ndà nduájàn? Còó.

29 Chuun xi anima-ndà nduá, te ini anima-ndà nduú ndisa-nda nècuàchì raza Judea. Te ducání stná ñà-dúcùn-ndà seña xi-ya, cuisì ini anima-ndà nduú ñà-ndiáa. Iin ñà-nìhnú vâha ini-ndà nduá, màdì iin ley nì tiaa nùù tutu.

Te nú iá (vii ndisa) anima-ndà ducán, dandu icúmí-ndá ndee vàha-nda, doco nùù Dios, màdì nùù nèhivì.

3

¹ Nú ducán nduá, dandu ¿índù chuun cachí-ndà ndiaha gá iá ñà-ndùù-ndà nèhivì raza Judea, te itúú seña xi Dios ìcà-ndà?

² Pues cuàhà gá ventaja nduá, te cuàhà modo chindéâ. Primeru, cuàhà gá nduá ñà-nì nihítàhvì nèhivì raza mà cucumi-né tutu ìì cachítñùhu palabra xi-ya.

³ Vàchi mate có-xiníndísâ dava-ne, doco có-cùnì cachàmà ñà-nacuaà Dios ñà-nduá nì cachi-yà.

⁴ Còó, vàchi mate nsidaa nèhivì, tnuhu-né, doco mii-yá, icúmí-yâ quida ndisa-ya cumplir ñà-nduá nì cachi-yà. Te ducán cachí stná nùù tutu ìì (ndé cáhàn nèhivì xì-yá, cachí-nè): “Claru icúmí tui ñà-cuisì mii-ní cachí xì ñà-ndùú ñà-ndàà, te nú daquéé cuàchi nèhivì dìquì-ní, dandu divi mii-ní icúmí-ní cundee-ní nùù-né”.

⁵⁻⁶ Mate chicá nàhà claru ndiaha gá iá Dios (na xiní-ndà ñà-quini guá quidá nèhivì cuàchi), doco ¿a sáhámà cui cachi stná-ndà ñà-có-quidá víi-yá na sàha-yàndó castigu sàhà cuàchi-nda? Còó, màsà nunca cachi-ndà ducán. Cuisì nì cachì palabra jaàn sàhà-ñá divi ducán (tuxí ini dava) nèhivì. Doco còó, mà cúí cachí ndisa-nda ducán, vàchi nú ducán ni cúnduá, mà cúí nihì Dios nansa nsidandaà-yà sàhà cuàchi-nda ni cuí.

⁷ Doco cachí dava nèhivì ñà-chicá quee tñùñuhu xí Dios nú ni cachí-nè iin tñùhu, vàchi tuxí ini-nè ñà-sàhájàn chicá nsinuu ini-ndà ndàà cuisì ini Dios. Doco nú ducan ni cúnduá ñà-quee tñùñuhu xí-yá sàhà cuàchi-nda, dandu có-ndiá ìcà-yá nsidandaà-yà sàhà cuàchi-nda ni cuí.

⁸ Te nú ducán nduú stná, ¿amádi chicá ndiaha ñà-quida cuahà-ndà ñà-có-ndiàá, dandu chicá quee viá ni cuí? (Doco còó, màsà cachí-ndà ducán, mate) cachí dava nèhivì ñà-divi ducán chináhá nsiùhù, daquéé cuàchi-ne dìquì-nsí. Doco nècuàchìmà, icúmí-nè ndoho-ne sàhà (ñà-dàquéé cuàchi-ne ducán), vàchi divi nduá xiñuhu coo xi-né.

Nsidanicuú nèhivì, iá cuàchi-ne

⁹ Pues, ¿índù ñà-cachi-ndà vichi? ¿A ndísá chicá ndiaha nècuàchì (raza Judea)? Còó, vàchi sàni cundaà vàha ini-ndà, nèhivì cuàchi nduú nsidan-icuu-nda, nahi nèhivì inga raza, te ducán stná nècuàchì raza-nsì Judea.

¹⁰ Vàchi ducán cachí stná nùù tutu ìì:

Còò ni-iin ana nihnú ndàcuisì inì-xì;

¹¹ còò ni-iin ana sàà cundaà inì-xì, còò ni-iin nandúcú ndisa nansa iá ichì Dios.

¹² Nsidaa nèhivì, sàni tucù-nè ichì malu; nsidaa-né sàni cuchicuehe anima-nè. Ni-iin-ne có-quidá víi-né.

¹³ Te (ñà-quini guá) cáhàn-nè, ducán nduá nahi dico ndé nì nuna yavi xi nsì. Te tùha ga stná-nè dandahví stnahá-né. Ducán iá palabra xi-ne nahi venenu xi iin còò dàná.

¹⁴ Cuàhà gá xicàn tàhvì chihán-nè dìquì ñànìtnaha-ne, te cáhàn ndiaa stná-nè dìquì nècuàchìmà.

¹⁵ Yàchi gá nacánì ini-nè cahni stnahá-né.

¹⁶ Te ndéni nì cui ni yàha-ne, yucán xiní nèhivì tñùndoho.

¹⁷ Vàchi mà túha-ne cunchicùn-nè ichì ndé cundoo manì-ndà.

¹⁸ Te có-yùhì stná-nè Dios, vàchi có-nihnú ini-nèyà.

¹⁹ Pues ináhá-ndá, nsidaa ñà-nduá cachí ley sànaha ma, sàhà-ñá cunini nèhivì ndoó tìxi ley mà nduá, te ducán (nducahan-ne), te cadì-nè yuhù-né, vàchi iá stná cuàchi-ne, nacua iá cuàchi nsidanicuú nèhivì ñuhiví.

20 Ñàyùcàndüá, ni-iin-nda mà sàà-ndà ndee vaha-nda nùù Dios sàhà cuisì ñà-chivàha-nda ley sàhaha ma, vachi chuun quidá ley mà, cuisì nduá ñà-cundaà ini-ndà iá ndisa cuàchi-nda.

Nú xiníndísá-ndá mii-yá, icúmí càcu anima-ndà

21 Doco vichi cunaha-nsiá, iá ndisa nansa ndee vaha-nda nùù-yá, te còò ni-iin ley chivàha-nda sàhámà. Mà úhì cundaà stnà ini-ndà ñà-jaàn nú ni cahvi-nda tutu nduú ley xi-ya, xì stná tutu nì tiaa nècuàchì profeta.

22-23 Vachi nú sàni xinindisa-nda Jesucristu, dandu icúmí-ndá ndee vaha-nda nùù-yá, nsidanicuú ndohó nècuàchì nchícùn xì-yá. Vachi iin-ni indéhe Dios nsidaa nèhivì sàhà ñà-iin-ni iá cuàchi nsidaa-né, te iin-ni có-sàà stná-nè tavà-né tññuhu xì-yá.

24 Doco sàhà-ñá nì dānāà Jesucristu sàhà-ndà, ñàyùcàndüá uun-ni sáhatahvì-yándô gracia xi-ya, te sáhājān vātūni ndee vaha-nda nùù-yá, te càcu dahuun anima-ndà.

25 Vachi nì chitnūnī ini Yua-nda Dios ñà-cunduu Jesucristu ana icúmí cui, te cuitià nùù-yá, dandu nsidaa ana cahvi xi ñà-ndüá nì quida-ya, mà nsínúú gá ini (Yua-nda) Dios sàhà cuàchi-ne. Te sáhājān cundaà stná ini nèhivì ñà-vātūni nì quida-ya xì nèhivì sàhaha na ní dāyāha uun-ya cuàchi-ne, te nì quidandee gá ini-yà sàhà-né.

26 Daaní, inga ñà-disáhà-xí nì xihì-yà nduú stná ñà-cundaà ini nèhivì ñà-ndiaha gá quidá stná-yà tiempu vichi. Te mate ñá-ndāà cuisì cundua na nsidandāà-yà sàhà-ndà, doco nú cahvi-nda xi Jesús, dandu vātūni ndenihi-yándó na ian nduu-nda nèhivì còò falta xi.

27 Daaní, nú ducán nduá, dandu ¿nansa cachi-ndà sàhà nèhivì ndenihí vaha guá xì mii-xí? Pues, có-ndüá ñà-cachi gà-nè ducán. ¿Índù chuun? ¿A sàhà-ñá cóni chivàha vii-né ley ì? Còò, divi sàhà-ñá mà cūndiáá gà ni-iñàha nùù-yá, cuisì ñà-cunihnu vaha ini-ndà yá.

28 Ñàyùcàndüá, vichi sàni cundaà ini-ndà nansa quida-nda, te ndee vaha-nda nùù-yá. Divi ñà-cunihnu vaha ini-ndà mii-yá nduá xiñuhu, màdi ñà-chivàha-nda ley (sàhaha ma).

29 ¿A cuisì Dios xi nèhivì raza Judea nduú-yá? (Còò.) ¿A có-ndüú stná-yà Dios xi nsidaa gá nèhivì ñuhiví? Jaan, vachi Dios xi stná mii-né nduú-yá.

30 Vachi imindaa Dios iá, te vātūni ndee vaha nsidaa nèhivì nùù-yá nú ni cūnīndísā-néyà, có-quidá a nduú-né nècuàchì raza Judea, te ò nèhivì inga raza.

31 Doco nú cachí-ndà cuisì cundiaa ñà-cunihnu vaha ini-ndà yá, dandu ¿a ducán queá na ian có-ndiáá gà ley nì sàha-ya? Còò, màdi ducán nduá. Dècuèndè chicá más icúmí cundiaa ley mà, nú ducán.

4

Nansa nì quida Abraham sàhaha

1 Doco ¿nansa cachi-ndà sàhà xii-ndà Abraham sàhaha? ¿Nansa iá ñà-ndüá nì nihitáhvi-né?

2 Pues nú sàhà obra xi mii-né nì nihì-né ndee vaha-ne nùù Dios nì cùí, dandu vihini ndenihi ndiaha-né mii-né sáhājān, doco nùù mii-yá, còò, mà cùí.

3 Doco ¿nansa cachí tutu ì sàhà-né? Dohó cachá: “Ñà-nì xinindisá Abraham Dios, ñàyùcàndüá nì nihì-né nì ndee vaha-ne nùù-yá”, cachá.

4 Pues, ni cachí-ndà iá iin ana quidáchūn nùù-ndà. ¿A cutáhvi-né ñà-ndüú raya xi-ne? Còò, vachi ñà-ínihí-cá-ndá nùù-né nduá.

5 Doco (tucu iá xì ichì Dios), vachi mate còò obra ni quida-nda, doco nú xiníndísá-ndá mii-yá, dandu vātūni quida-ya cuenta vaha ndisa-nda. Vachi nùù mii-yá iá nansa ndenihi vaha-yándó, mate nèhivì cuáchi nduu-nda.

⁶ Daaní, ducán stná David sàhaha, nì cachi-nè ñà-ndiaha guá iá xì nèhivì nìhìtáhvì ndee vaha nùu-yá mate còò obra xi-ne.

⁷ Ñà-yòhó nduá nì cachi David mà:

Nansicáhán nèhivì nú sàni xicahnú ini Stoho-ndà Dios sàhà falta xi-ne, te sàni cuxio cuàchi-ne.

⁸ Nansicáhán-nè nù cò-ìtníí gá-yà cuenta sàhà cuàchi-ne.

⁹ Pues vichi, nú ducán nduá, ¿a vátuni nìhìtáhvì stná nècuàchì nsidanicuú raza, te ò cuísi nèhivì iá seña xi-ya ìcà-xí? Pues iin casu mà nduú stná Abraham yucán. Sàni cachi-ndà nì ndee vaha-ne nùu-yá sàhà cuisì-ñá nì xinindisá-né mii-yá.

¹⁰ Doco ¿índù ñà-dìsàhà-xí nì ndee vaha-ne nùu-yá? ¿A sàhà ñà-ìtúú seña mà ìcà-né? Còó, vàchi tàyóo ñà-jaàn (na ní ndee vaha-ne nùu-yá).

¹¹ Dècuèndè después, dandu nì sàcùnaha-né ñà-màcùtuu seña mà, te cundamà iin ñà-cundaà ini-ndà sàni ndee vaha ndisa-ne nùu-yá sàhà-ñá nì xinindisá-né mii-yá. Vàchi tàñáha ga màcùtuu seña mà ìcà-né, te sàxiníndisá-néyà. Te sàhà-ñá nì quida-ne ducán, ñàyùcàndùá ndohó, quidá stná-ndà cuenta na ian nduú stná-nè yua nsidaa nècuàchì xiníndisá-xí-yá, mate còò ni-iin seña mà ìcà-né, doco xiníndisá-né, te ducán ndeé vaha stná-nè nùu-yá.

¹² Daaní, stná nècuàchì iá seña mà ìcà-xí, yua stná mii-né nduú stná nècuàchì mà. Doco màdì cuísi sàhà seña mà nduú nècuàchì mà yua-né. Còó; sàhà-ñá nì xinindisá stná-nè mii-yá nduú stná mà, vàchi davani nì quida stná-nè nacua nì quida nècuàchì mà na tàyóo seña mà ìcà-né.

Cuàhà ñà-ndiaha ù nì quida Dios comprometer, doco cuisì-ní nèhivì xiníndisá nìhìtáhvì xán

¹³ Sàhaha nì quida stná Dios comprometer xì Abraham mà ñà-nìhìtáhvì-né cucumi-né ñuhiví yohó, mii-né xì descendencia xi-ne. Doco ñà-yùcán nì sanduu sàhà-ñá nì xinindisá-né mii-yá, te ducán nì ndee vaha-ne nùu-yá, màdì sàhà iin estilu nì chivàha-ne.

¹⁴ Vàchi nú cuisì ana chivàha xì estilu sàhaha nìhìtáhvì, dandu mà cúndiáá gá ñà-xiníndisá-ndáyâ, ni mà nìhìtáhvì gá stná-ndà ñà-ndiaha ù nì quida-ya comprometer.

¹⁵ Vàchi nú sàhà ley sàhaha nì cúndúá, dandu cuisì ñà-ndoho-nda cunduu stná. Doco nú còò ni-iin ley, dandu còò stná necesidad cutnii-ya cuenta sàhà cuàchi-nda.

¹⁶ Sàhà ñà-jaàn cuisì ñà-cunihnu vaha ini-ndà mii-yá nduú ñà-ndiáá, vàchi modo jaàn vátuni dacútáhvì stná-yàndó gracia xi-ya, te ducán nìhìtáhvì stná nsidanicuú ana nduú descendencia xi Abraham, nahi nèhivì nchícùn ley sàhaha, te ducán stná ndohó ana xiníndisá nahi Abraham mà. Vàchi ducán cui quida stná-ndà cuenta ñà-nduú stná nècuàchì mà xì nsidanicuu-nda.

¹⁷ Pues ducán nì cachi stná Dios nùu tutu ù (na ní càhàn-yà xì-né), cachí-yà: “Cuàhà gá descendencia xi-ní cundoo; cuàhà ñuu cunduu-ne”. Ñàyùcàndùá, xì-ndà nduú stná Abraham mà nùu Dios. Vàchi nì xinindisá vaha-ne mii-yá, divi mii-yá tùha danátíacú xì nsìi, te cuisì càhàn-yà, te màcòò ndéni iñàha nì cui, mate antes tàyóo ni-ian.

¹⁸ Te Abraham mà, mate còò tnùndé ini xi-ne (cahan-nda), doco iin-ni nì xinindisá-né mii-yá, nihnú ini-nè iá ndisa tnùndé ini coo iin dèhe-ne, te nducuahà descendencia xi-ne, te sàà-nè cunduu-ne cuàhà raza, nacua nì cachi Dios xì-né.

¹⁹ Iin-ni nì xinindisá-né ducán, mate ináhá-nè yáha ga sàsàhnú-né. Vàchi sà-ìtúú xìnu-ne 100 cuià, te ináhá stná-nè ñà-mà cúí gá coo dèhe (ñahàdihí-nè) Sara.

²⁰ Doco nì xinindisá vaha-ne ñà-ndùá nì cachi Dios xì-né, cóni ía-ne xì duda, vachi iin-ni nihnú ndàcuisì ini-nè mii-yá; te nì naquimanì stná-nèyà,

²¹ vachi nì xinindisá-né ñà-vàtùni quida ndisa-ya cumplir ñà-ndùá nì cachi-yà xì-né.

²²⁻²³ Te sàhà ñà-nihnú ini-nè ducán, ñàyùcàndùá nì ndee vaha-ne nù-yá.

Divi ñà-jaàn nduá cachí stná tutu ìì, doco màdì cuísi sàhà Abraham cáhàn palabra mà.

²⁴ Còó, sàhà stná ndohó cáhàn, vachi stná ndohó, vátùni ndee vaha stná-ndà nù-yá nú nì cúníhnú vaha stná ini-ndà mii-yá ana nì dānātiácú xì Stoho-ndà Jesús, (divi Yua-nda Dios).

²⁵ Vachi mii-yá nduú ana nì chitnùní ini-xi ñà-cui Jesús sàhà cuàchi-nda, te después natiacu-yà sàhà-ñá nihì-ndà nanduu-nda nèhivì vaha nù-yá.

5

Nansa íá ñà-ndiaha ù nihìtáhvì-ndà nú sàni ndee vaha-nda nù Dios

¹ Vichi ndisa sàni ndee vaha-nda nù-yá ñà-sàni xinindisa-ndayá. Ñàyùcàndùá, ndiaha gá sàndòò-ndà nù-yá nì quida Stoho-ndà Jesucristu.

² Te sàhà ñà-nihnú ini-ndà mii-yá ducán, ñà-jaàn nì cundiatú cuàhà anima-ndà, vachi (nsìquívi) nihì-ndà gracia xi-ya, te cudíi gá stná ini-ndà ndiatu-nda sàà quivì cundoo-nda xi-yá gloria xi-ya.

³ Doco màdì sàhà cuisì ñà-jaàn cudíi ini-ndà. Còó, vachi cudíi stná ini-ndà nú icúmí-ndá yàha-nda tnùndoho, vachi sàhájàn cutùha-nda quidandee ini-ndà.

⁴ Daaní, nú sàvátùni quidandee ini-ndà, dandu ñà-cudíi ini Dios sàhà-ndà queamà; daaní, nú ducán, dandu chicá sàà-ndà cunaha-nda íá ndisa consuelu xi-nda nù-yá.

⁵ Te nú ducán nihnú ndisa ini-ndà, dandu seguru nihì-ndà consuelu mà, mà dándáhvì-yándó. Vachi sàni sàhatahvì-yándó Espíritu ìì xí-yá, te divi Espíritu ìì nduú ana chináhá xì-ndà ñà-cuàhà guá cuú ini Dios sàhà-ndà.

⁶ Vachi ndohó, na táñaha ga cucumi-nda ni-íñaha chindee xi-nda, dandu meru hora vaha ma nì xihì Cristu sàhà-ndà, mate nècuàchì có-quidá víi nduu-nda.

⁷ Vachi iin nèhivì ñuhiví, ùhì candisá-né cui-nè sàhà iin ñanìtnaha-ne, mate nèhivì vaha nì cúnúú nècuàchì mà. Doco vihini coo iin tiàa cuàhandee ini-xi cui sàhà inga nèhivì nú vaha ndisa ini nècuàchì mà.

⁸ Doco Cristu, mate íá va cuàhà cuàchi-nda, nì sàha-ya nì xihì-yà cuenta xi-nda. Sàhà ñà-jaàn vátùni cundaà ini-ndà cuú ndisa ini Dios sàhà-ndà.

⁹ Te vichi sàni ndee vaha-nda nù-yá ñà-nì xihì-yà ducán, te nì xitià nì-yá. Ñàyùcàndùá, vichi, chicá más icúmí-yà dacácu-ya anima-ndà nù castigu xi-nda, vachi ñà-sàni ndòò vaha-nda nù-yá nduá.

¹⁰ Vachi antes, na ian xiní ùhì-ndáyá nì sandua, doco sàhà ñà-nì xihì Dèhemanì-yá sàhà-ndà, ñàyùcàndùá nì nàcùndoo vaha-nda nù-yá. Te nú ducán nduá vichi, dandu chicá mà ùhì càcu dahuun-nda nù-yá, vachi sàni natiacu Dèhemanì-yá, te itiácú-yá.

¹¹ Te yáha ga cudíi stná ini-ndà sàhà-yá vichi, vachi sacahvi-ndayá ñà-nì chindee Stoho-ndà Jesucristu ndohó, te nì nihì anima-ndà nì nàcùndoo vaha xi-yá.

Nansa nì quida Adán, xì nansa nì quida Cristu

¹² Cunaha-nsiá, sàhà ñà-nì quida imindaa tiàa Adán, ñà-jaàn nduá nì sàcòò cuàchi ñuhiví. Daaní, sàhà stná cuàchi nì quida-ne mà, ñàyùcàndùá nì xihì-nè,

te nì quesaha xíhì stná nsidaa gá nèhivì nchícùn gà, vèchi nì quida stná-nè falta.

¹³ Vèchi (tiempu yucán), mate táyôo ley xi Dios nùu nèhivì ñuhiví, doco divi cuèchi nduá nìsa quida-ne. Ñà-ndáa nduá, có-itnìí Dios cuenta sàhà cuèchi-nda nú còò ni-iin ley.

¹⁴ Doco dècuèndè tiempu xi Adán xì dècuèndè tiempu xi Moisés, iin-ni nì xíhì stná nsidaa nèhivì, mate có-ndùdává cuèchi nì quidá-né xì cuèchi nì quida Adán mà.

Te Adán mà, mate iyuhu ndudává chuun nì quida-ne xì chuun nì quida Jesús na ní quesaa-yà ñuhiví,

¹⁵ doco có-ndùdává cuáhà-ñá. Vèchi tnùmanì níhì-ndà nùu mii-yá, tucu iá nùu ñà-nduá nì quida Adán, vèchi sàhà cuèchi nì quida imindaa nècuèchìmà, cuáhà sàstnùhù nèhivì nì quesaha xíhì. Doco iá stná imindaa ana nì nanduu tiàa nì quida chicá ndiaha, divi nduú Jesucristu, vèchi sàhà gracia xi-ya nì sàhatahvì-yá cuáhà nèhivì tnùmanì ndiaha xí-yá, te cáyà cáyà gracia mà nùu-ndà.

¹⁶ Te ñà-nduá nì cuu na ní quida mindaa tiàa ma cuèchi, có-ndùdává stná xì ñà-nduá nì cuu na ní sàhatahvì Dios ndohó, vèchi cuisì imindaa cuèchi nì sandua, doco icúmí nèhivì ndoho-ne. Te vichi, mate cuáhà cuèchi-nda iá, doco ndiaha gá sàni nìhìtáhvì-ndà nùu-yá, te ndeé vaha-nda nùu-yá.

¹⁷ Doco (tiempu xi Adán mà) nì quesaha xíhì nèhivì; fuerza nìsa xihì-nè sàhà ñà-nduá nì quida mindaa nècuèchìmà. Doco nú sàhà imindaa-né nì cuu xi nèhivì ducán, dandu nàhà xicà chicá ndiaá ñà-nduá nì quida imindaa Jesucristu, vèchi sàhà mii-yá vètùnì nìhì-ndà vihi gracia; nìhì-ndà tnùmanì xì-ndà ñà-ndee vaha-nda nùu-yá, te ducán seguru cundee-nda (nùu ñà-có-ndiáá), te cutiacu ndiaha-nda quida-ya.

¹⁸ Ñàyùcànduá, nacua nì ìa imindaa ana nì quida xi iin falta sàna, te ducán nì quixi tnùndoho nùu nsidaa nèhivì, pues ducán iá stná xì obra vaha nì quida imindaa mii-yá; sàhà obra mà vètùnì nìhì nsidaa nèhivì ndee vaha-ne nùu-yá, dandu cutiacu ndiaha-né.

¹⁹ Imindaa nèhivì sàna cónì ínínì xí-yâ, ñàyùcànduá, nì nanduu nsidaa descendencia xi-ne nèhivì cuèchi. Te ducánì stná (Jesús), imindaa mii-yá nì sanini vii xì (ñà-nduá cachí Dios), te ducán nì nìhì cuáhà stná-ndà nanduu-nda nèhivì nihnú ndàcuisì inì-xì.

²⁰ Nì sàha Dios ley xi-ya sàhà (ñà-cunahà claru) cuáhà cuèchi quidá nèhivì. Te ndisa, cuáhà gá nì cucuahà cuèchi-ne, doco cunaha-nsiá, divi sàhámà chicá más sàni sàhatahvì Dios vihi gá gracia xi-ya.

²¹ Ducán quidá-yá sàhà-ñá cui cundee gracia mà, vèchi antes na ian nì cundee cuèchi nùu nèhivì, te nì xihì-nè. Doco vichi icúmí cundee stná gracia xi-ya, dandu nanduu-nda nèhivì nihnú ndàcuisì inì-xì, te cutiacu-ndà nicanicuahàn. Te Stoho-ndà Jesucristu nduú ana quidà-xì nsidaájàn.

6

Nansa cundee-nda nùu cuèchi-nda, te nìhì-ndà quida vii-ndà nacua cunì Jesucristu

¹ Nú ducán nduá, dandu ¿nansa cachi-ndà? ¿A chicá vaha quida ga-ndà más cuèchi sàhà-ñá nìhì gá-ndà más gracia?

² Còó, mà váha, vèchi ¿nansa cui quida ga-ndà ducán, nú na ian sàni xihì-ndà nùájàn nduá? Còò ni-iin ñà-dìsáhà-xí quida ga-ndà ducán.

³ Amádi sá-ìnáhá-nsiá nansa nì cuu na ní cuhì-ndà, nì sacatnahá anima-ndà xì anima Cristu. Pues nú ducan, dandu sàhà ñà-jaàn xiñuhu quida stná-ndà cuenta na ian nì xihì stná-ndà na ní xihì mii-yá,

⁴ te na ian nì cutnahá stná-ndà xì-yá na ní ndùxin-ya. Ñàyùcàndùá, ducán queá na ian nì xihì stná-ndà. Daaní, ñà-nì natiacu-yà nì quida poder ndiaha xí Yuamáni-yá, divi ducání stná ndohó, sàni nìhì stná-ndà iin vida saa nù-yá.

⁵ Cunaha-nsiá, nú (ducán quida-nda cuenta) na ian iin-ni nì xihì stná-ndà xì mii-yá, dandu seguru icúmí sàà stná-ndà natiacu-nda nahi mii-yá.

⁶ Te ináhá stná-ndà, nú nihnú ini-nda nì xihì-nda xì-yá nchìca cruz, dandu sàni cuxio stná sàxìnítnùnì nì sa-icumi-nda antes. Ducán quida-nda sàhà-ñá màsà níhì gá cuàchi-nda cundeá nù-nda, ni màsà dándácû gá stná-mà nù-nda.

⁷ Vàchi nú na ian sàni xihì-nda nduá, dandu mà cúí dandacú gá cuàchi-nda nù-nda ñà-quida-ndañá.

⁸ Ñàyùcàndùá, nú (quida-nda cuenta) sàni xihì stná-nda xì mii-yá, dandu xiníndísâ stná-nda icúmí-nda cutiacu-nda cundoo-nda xi-yá.

⁹ Ináhá-nda nì xihì-yà, doco vichi sàni natiacu-yà. Te mà nunca sàà gá-yà cui-yà. Còò gá nansa cui-yà.

¹⁰ Te na ní xihì-yà, iin xichi-ni nì xihì-yà sàhà cuàchi-nda. Doco vichi ñà-sàni natiacu-yà nduá, te itiácú (ndiaha-yá), iá-yà nùù Yua-nda Dios nicanicuahàn.

¹¹ Te ducán stná ndohó, xiñuhu cunihnu ini-nda na ian sàni xihì stná-nda sàhà-ñá màsà quídá gá-nda cuàchi. Te ni cúníhnú stná ini-nda itiácú ndisa-nda nùù Dios quídá Stoho-nda Jesucristu.

¹² Ñàyùcàndùá, mientras itiácú-nda xì iquìcúñú-nda ñuhiví yohó, màsà cuáha-nda cundee cuàchi-nda nù-nda ñà-quida-nda ndéni cuàchi quini nì cui.

¹³ Màsà cuáha-nda quida-nda ni-iin cuàchi, ni ndahà-nda, ni sàhà-nda, ni-iin xaan xi-nda. Còò, vachi có-queé víamà. Xiñuhu quida-nda cuenta na ian sàni natiacu-nda, te vichi ni dáyâha-nda mii-nda ndahà Dios. Cuisì mii-ní-yá ni cuáha-nda cuichuun-xi-nda, dandu cuisì ñà-vàha cunduu ñà-quida-nda.

¹⁴ Vàchi mà dándácû gá cuàchi-nda nù-nda, vachi màdì ley sàhana nduá nchícùn-nda vichi, cuisì gracia xi-ya nduá nihnú ini-nda.

In ejemplu nacání nansa nisa ia xi-nda na táñâha ga cunucuachi-nda nùù Dios

¹⁵ Doco nú cuisì gracia xi-ya nduá nihnú ini-nda, ¿a libre iá-nda quida ndevàha-nda cuàchi sàhà-ñá còò gá ley sàhana ma nù-nda? Còò, mà nunca.

¹⁶ Vàchi sà-ínáhá-nsiâ nansa iá na sàà-nda ndahà iin lamú, pues divi peón xi temà icúmí-nda cunduu-nda, te cunucuachi-nda nù-té. Te ducání iá stná xì anima-nda, vachi nú ni quida-nda cuàchi, dandu ndahà ñà-jaàn iá-nda, te ducán icúmí-nda sàà-nda cui-nda. Doco nú Dios xinúcuáchí-nda nù-xí, dandu sàà-nda cunihnu ndàcuisì ini-nda.

¹⁷ Antes lamú xi-nsia nì sanduu cuàchi-nsia, doco ansivéhé Dios, xì nsidaa voluntad xi-nsia nì xinindisá-nsiá dàñùhù nì sàcùnaha-nsiá.

¹⁸ Te vichi sàni quee-nsia libre nùù cuàchi-nsia; cuisì ñà-íá vii xinúcuáchí-nsiâ nùù-xí.

¹⁹ Pues ejemplu mà nacání xì-nsiá sàhà (peón quidáchúûn) ñuhiví yohó, vachi cuàhà xichi ùhì cundaà ini-nda. Ñàyùcàndùá, dohó cachí xì-nsiá: nacia nisa cudii guá inì-nsia cunchicùn-nsiâ ñà-íá sìquini, te yáha ga nisa quida ndevàha-nsia, pues vichi xiñuhu cudii stná inì-nsia cunchicùn-nsiâ cuisì chuun iá vii, dandu nìhì-nsiá cunduu-nsia nèhivì ìì xí-yá.

²⁰ Vàchi cunaha-nsiá, na nisa ndoo-nsia nùù ndahà cuàchi-nsia, cóni sà-íní-nsiá ley xi ichì víi.

²¹ Doco còò ni-íñàha ni níhì-nsiá nùù inga ichì mà, vachi cuisì-ní ñà-dandáñúhú-xí-nda nduámà. Te dècuèndè vichi nducáhán vá-nsiá sàhà ñà-nduá nisa quida-nsia antes mà.

²² Ndahà cuàchi-nsia nì sandoo-nsia, doco vichi sàni cuxio-nsia nùájàn, te xinúcuáchí-nsiâ nùù Dios; sàni dàhî stná-yà sàxìnítùnì-nsiâ, te fin xi-nsia cunduu ñà-cutiacu-nsiâ nicanicuahàn.

²³ Vàchi nú cuàchi-nda nduá xinúcuáchí-ndá nùù-xí, dandu cuisì ñà-ndañuhu-nda cundua nìhì-nda. Doco ñà-nduá cutáhvi uun-nda nùù Dios nduú ñà-cutiacu ndiaha-nda nicanicuahàn quida Stoho-ndà Jesucristu.

7

Inga ejemplu ñà-cundaà ini-ndà nansa nìsa ìa xi-nda na táñâha ga cunucuachi-nda nùù Dios

¹ Ñàni, dava-nsia sà-ínáhá-nsiâ nansa cachí ley xi Dios. Pues nú ducán, dandu mà úhì cundaà stná ini-nsiâ palabra cuàhìn cachì yohó. Sà-ínáhá-nsiâ (ñà-cuisì-ní) dècuèndè quivì cui-ndà dandacú ley mà nùù-ndà.

² Vàchi nú sàni nandàhà iin nècuàchì ñahà, dandu iin-ni icúmí-nê coo-ne xì ì-né mientras itiacù-va nècuàchìmà, cachí ley mà; doco nú sàni xìhì nècuàchìmà, dandu mà cundíáá gà ley xi-ne.

³ Doco mientras itiacù-va-ne, còò permisú coo nècuàchì ñahà mà xì inga tiàa, vàchi nú ducán, dandu cuàchi nduá. Doco nú sàni xìhì ì-némà, dandu libre íá-nè nandàhà-né xì inga nècuàchì tiàa, te mà cundúá cuàchi, cachí ley mà.

⁴ (Pues ejemplu nduú stná nsidaájàn), ñàni, vàchi sàhà ñà-quidà-ndà cuenta nì xìhì stná-ndà xì Cristu, ñàyùcànduá, (ínáhá-ndá) có-dàndacú gá ley sàhana ma nùù-ndà. Libre íá-ndà vichi, vátùnì cundoo-nda xi inga stoho-ndà, divi Stoho-ndà Señor nì natiacu, te ducán chindee-yándô quida-nda cuàhà ñà-vàha, te cudì ini-yà.

⁵ Antes puru ñà-cudî ini mii-nda nìsa xihò-ndà quida-nda; doco na ní cundaà stná ini-ndà nansa cachí ley (xi Dios ñà-màsà quidá-ndá ducán), dandu chicá más nì cuni-ndà quida ndevàha-nda cuàchi, te sàhájàn cuàhàn-ndà cui-ndà nì cuí, (te ndañuhu-nda).

⁶ Doco vichì sàni cuxio-nda nùù ley sàhana ma, vàchi quida-nda cuenta na ian sàni xìhì-ndà, te có-dàndacú gá ley mà nùù-ndà, vátùnì cunucuachi-nda (nùù Dios) vichi, vátùnì cunihnu ini-ndà iin-ni ichì sàà ndé (cahvi-nda mii-yá) ini anima-ndà, màdiá cunchicùn cuisì gá-ndà nacua cachí tutu (nduú ley sàhana ma).

Nansa ía cuàchi ñuhú ini anima-ndà, te quidá quinia xì-ndà

⁷ Pues, nú ducán nduá, dandu ¿a cuàchi nduú ñà-càchì ley mà? Còò, màsà nunca cachi-ndà ducán. Vàchi còò nansa cundaà ini-ndà índù ìñàha có-ìá vîi nú màsà cáchítñuhu ley mà. Por ejemplu, nú màsà cáchì ley mà ñà-mà váha xihò-ndà (ñà-icúmí ñanìtnaha-nda), dandu yùhù mà cundáà inì (cuàchi nduá) ñà-xihò-ndà nì cuí.

⁸ Doco na ní inini nansa cachí ley mà, dandu cuàchi (íá ini anímè), más gà nì dàxíhoá yùhù, te sàhà ley mà vihi gá nì cucuahà deseú xi ñà-xíhoé. Vàchi nú có-cundáà ini-ndà sàhà ley mà, dandu (chicá dadí íá) cuàchi-nda na ian sàni xìhà.

⁹ Antes nì ìa iin tiempu nìsa cudì gá inì ié ñuhiví, te còò ni-ìñàha nì sándúú ley mà nùí. Doco nì sàà iin quivì nì cundaà inì sàhà-ñá, dandu na ian nì natiacu cuàchi íá ini anímè. Te (nì cuhuun inì) na ian nì xìhì.

¹⁰ Te (nì cundaà inì) sàhà ley mà ñà-mate ní sàcòa sàhà-ñá chindeá-ndó cutiacu ndiaha-nda nì cuí, doco vichi divi sàhájàn cuàhìn ndañuhí nì cuí.

¹¹ Vàchi cuàchi (íá ini anímè), sàhà-ñá ináhí nansa cachí ley mà, ñàyùcànduá nì dàndàhvía yùhù, te (nì cundeá nùí), na ian nì sahníá yùhù.

¹² Ñàyùcànduá, (ínáhá-ndá), ì ndisa ley xi-ya, te ì ndisa stná ñà-nduá dandacú, vàchi ndiaha gá cachá; vàha ndisa-ña.

¹³ Pues nú ducán nduá, dandu ¿a tuxí ini-ndà ñà-sàhà ley vaha ma (nì cuchicuehe) anímè, na ian nì xihà? Còó, màsà cachí-ndà ducán. Divi cuàchi nduá nì quida quini xi anímè, (màdì ley mà). Te ducán nì cuu sàhà-ñá cunahà claru divi cuàchi nduá quidá quini, vachi mate ley vaha ndisa nduú ley xi-ya, doco sàhà divi ley mà nì ndudana cuàchi (ini anímè), te vihi gá nì nàcùnihu quini inì. Ñàyùcàndùá, sàhà ñà-nì ndudana cuàchi ducán sàhà iin ley vaha, chicá sàni nàcùnahà claru ñà-yáha ga quini iá ñà-quida-nda cuàchi.

¹⁴ Ináhá-ndá, ndudu ì nì cachi Espíritu ì xí Dios nduú ley xi-ya; doco yùhù, còó; ducání nduú iin tiàa chicuéhè, màdì libre ié' quide ñà-íá viì, cutu cuàchi nduá quidé.

¹⁵ Vachi nì có-cùndáa vaha inì nansa iá ñà-nduá quidé, vachi ñà-cudí inì sàhà-xí, có-quidéa. Te ñà-có-cuní quide, ñà-yùcán nduá quidé.

¹⁶ Te nú ducán nduá quidé, dandu nàhà xicà, ley vaha ndisa nduú ley mà.

¹⁷ Ñàyùcàndùá, màdì ndisa yùhù quidà xì cuàchi ma, còó. Ñà-nduú ñà-chicuéhè ñuhú inì anímè, divi nduá quidà xì ñà-jaàn.

¹⁸ Yùhù ináhí, inii mií nacua nduú nèhivì, còó ni-iin ñà-vaha. Mate cudí inì quide ñà-íá viì, doco có-nàníhì nansa quida ndiseà.

¹⁹ Vachi chuun viì cuní quide, có-quidéa; te chuun quini có-cuní quide, ñà-yùcán nduá quidé.

²⁰ Ñàyùcàndùá, nú có-cuní quidé ñà-nduá quide, dandu màdì yùhù ndisa nduú ana quidà xì (ñà-có-ndiámà). Divi cuàchi iá inì anímè quidà xán.

²¹ Ñàyùcàndùá, sàni cundaà inì, ducán iá xí; na quivì cuní quide iin chuun viì, dandu sadí ñà-chicuéhè iá inì anímè nùì.

²² Ñà-ndáa nduá, ini anímè cudí inì sàhà ley xi Dios.

²³ Doco ñà-íá stná inga ley (chicuéhè) ini ndahásáhí, ñà-yùcán nduá sadí xì nùù ñà-vaha nacání inì quide, te cundéamà nùì ñà-quide cuàchi cuní cuerpu xi quide.

²⁴ ¡Ndahví ndise! ¿Ana dacácu xí nùù iquicúñú malu icúmí? Vachi sàhà ñà-yòhó cuàhàn ndañuhu dahuin nì cúí.

²⁵ Doco ¡ansivéhé Dios, vachi sàhà Stoho-ndà Jesucristu (vátuni càcui)! Ñàyùcàndùá, ini anímè xinúcuáchí nùù mii-yá nacua cachí ley xi-ya, doco iquicúñú, còó, cutu ñà-nduú cuàchi (cuní) quide.

8

Nansa cutiacu-ndà vida ndiaha quida Espíritu ì xí Dios

¹ Vichi sàhà nsidaa ñà-jaàn, mà cóó gá ni-iin castigu xi-nda nú nduú ndisa-nda nèhivì xí Jesucristu. Te có-ndulócò gà-ndà sàhà ñà-nduá xího-nda, cuisì-nì nihnú ini-ndà sàhà ñà-nduá cachí Espíritu ì xí Dios.

² Vachi ñà-íá-ndà ndahà Yà-ì mà, ñàyùcàndùá sàhà Jesucristu níhítáhvi-ndà vida ndiaha. Te ducán sàni quee dahuun stná-ndà libre nùù ndahà cuàchi-nda; mà cúí gá cahniándô.

³ Doco ley sàhana ma, mànicúí (chindeándô), vachi mà sàa nèhivì chivaha viì-néa, ñàyùcàndùá, mii Dios (nì chindee-yándô), nì dàquixí-yá Dèhemaní-yá, nì nanduu-ya iin tiàa nahi nsidaa ndohó nèhivì cuàchi, (dandu nì dànàa-yá) sàhà cuàchi-nda sàhà-ñá màsà dándácú gá mà nùù-ndà ñuhiví yohó.

⁴ Ducán, dandu vátuni quida ndisa-nda nsidaa ñà-vaha cachí ley xi-ya, vachi có-ndulócò gà-ndà sàhà ñà-siquini xího nèhivì ñuhiví, cuisì-ní ñà-nduá cachí Espíritu ì xí Dios nduá nihnú ini-ndà.

⁵ Vàchi nèhivì tùha cunchicùn ñà-nduá cudî ini mii-né, cuisì-ní ñà-jaàn nduá nihnú ini sàxìnínùnì-nè. Doco nèhivì nchícùn xì ñà-cudî ini Espíritu Ìì xí Dios, cuisì-ní chuun xì Yà-ì mà nduá nihnú ini-nè.

⁶ Vàchi nú cuisì-ní ñà-xího-nda nduá nihnú ini-ndà, dandu icúmí-ndá sàà-ndà cui dahuun-nda. Doco nú ndudu ìì xí Espíritu xì Dios nduá nihnú ini-ndà, dandu cutiacu ndiaha ndisa-nda, te contentu cundoo-nda quida-ya.

⁷ Cunaha-nsiá, nú cuisì ñà-cudî ini mii-ni-nda nduá nihnú ini-ndà, dandu na ian xiní ùhì-ndà Dios nduá, vachi nú ducán, dandu có-íà gà-ndà sujetu nùù ley xi-ya, te ni mà cúí cunchicùn vii-ndà ley mà.

⁸ Ñàyùcànduá, nèhivì nihnú inì-xì cuisì ñà-nduú gustu xi mii-né, mà cúí natùì-ne nùù Dios.

⁹ Doco mii-nsiá, có-nìhnú gà inì-nsia ñà-nduú gustu xi mii-nsiá, nú ndisa inácaa Espíritu Ìì xí Dios anima-nsiá; cóò. Ñà-nduá cachí Espíritu Ìì nduá nihnú ini-nsiá. Doco cunaha-nsiá, nú íà iin nèhivì cóò Espíritu Ìì xí Cristu anima-xì, có-nduú ndisa-ne iin nèhivì xí mii-yá.

¹⁰ Doco nú íà Cristu ini anima-ndà, dandu ñà-sàni ndee vaha-nda nùù-yá nduá, te ducán itiacú ndisa anima-ndà nùù-yá, mate quida-nda cuenta na ian sàni xihì iquicúñú-ndà sàhà cuàchi nì quida-nda.

¹¹ Cunaha-nsiá, Yua-nda Dios nduú ana nì ònátíacú xì Jesucristu, te ñà-íà Espíritu Ìì xí-yá ini-ndà, ñàyùcànduá mate ni cuí-ndà, doco icúmí stná-ndà natiacu-nda quida-ya, vachi inácaa Yà-ì mà ini-ndà.

¹² Ñà-jaàn nduá òsáhà-xí có-xìñùhù quida ga-ndà nansa ni nì cui nacua cudî ini mii-nda quida-nda. Cóò, ñàni. Màsà cúndóó-ndá quida-nda ducán.

¹³ Vàchi nú ni quida-nda cuisì ñà-nduá cudî ini mii-nda, dandu icúmí-ndá ndañuhu-nda. Ñàyùcànduá, ni cuáha-nda chindee Espíritu Ìì ndohó, dandu nihì-ndà dandáñúhú dahuun-nda chuun (siquini) cuní-ndà quida-nda, te nú ni níhì-ndà ducán, dandu vida ndiaha nihítáhvì-ndà.

¹⁴ Vàchi nsidaa ana nihnú ini xì Espíritu Ìì xí Dios ñà-dacúndéhe-yánè ichì cunchicùn-nè, divi xínduu dèhe ndisa-ya.

¹⁵ Nùù mii-yá sàni nihì-ndà Espíritu Ìì xí-yá, doco Yà-ì mà, có-nduú-yá iin ana dandacú ndéé nùù-ndà, te ò dayúhì xì-ndà. Cóò, siempre chindéé-yándò ñà-cunihnu ini-ndà nduú ndisa-nda dèhe Dios, te ducán cui cachi-ndà xì-yá: “¡Yuamánì!” vachi yua-nda nduú-yá.

¹⁶ Te divi ducán cachí stná Yà-ì mà xì-ndà ini anima-ndà, ñà-nduú ndisa-nda dèhe-ya; te stná anima-ndà, ducán cachí stná xì-ndà.

¹⁷ Te nú dèhe-ya xínduu-nda, dandu icúmí stná-ndà ndutahvì-ndà ñà-cuicà-yá nùù-yá, vachi icúmí-ndá cutnaha-nda xì Cristu nihítáhvì stná-ndà nahi mii-yá, nú ni ndohó stná-ndà sàhà-yá. Vàchi nú ni ndoho-nda sàhà-yá, dandu icúmí stná-ndà sàà-ndà cundoo ndiaha-nda nùù-yá.

¹⁸ Vàchi iyuhu nduá icúmí-ndá ndoho-nda tiempu vichì, cachí yùhù, daaní, después, yáha ga chicá ndiaha cunduu ñà-nduá nihítáhvì-ndà.

¹⁹ Te nsidanicuú ñà-nduá nì quidavàha Dios, ducán íà na ian ndiatú stná, vachi cuàhà gá cuníà sàà tiempu cunahà claru ana xínduu ndisa dèhe-ya.

²⁰ Vàchi nsidaa ñà-nduá nì quidavàha-ya ñuhiví yohó, nì sàà nì cuchicueha. Doco màdi sáhà ñà-cuní miá nì cùú ducán, cóò; sàhà-ñá ducán nì chitnùnì ini mii-yá. Te vichì (sàni sàha-yándó iin) tnùndé ini,

²¹ divi ñà-queue libre stná ñuhiví yohó, mà cúndúú gá` iin lugar nì cuchicuehe; vachi icúmí cununa ndisa ñuhiví, dandu cundoo ndiaha nsidaa ana nduú dèhe-ya.

²² Te ináhà-ndá, ndè vichì ndohó ñuhiví yohó na ian ndohá sàhà ñà-vàxi inga ñuhiví saa.

²³ Te màdì cuísi ñuhiví nduá quidá ducán; còó, ndè mii stná-ndà, na ian nsíhi ini-ndà ndiatu-nda cuu ducán. Doco vichi iá iin ñà-ndiaha sàni ñihitáhvi-ndà, divi ñà-cucumi-nda Espíritu Ìì xí-yá, vàchi divi-ya nduú tnùmanì primeru xi-nda nùù-yá. Ñàyùcàndùá ndiatú cuísi-nda ndè cachi sàà tiempu cachi vate-yá xì nsidaa nèhivì ñà-divi dèhe-ya xínduu-nda, dandu quee ndisa-nda libre, (mà quidá gá-ndà cuàchi).

²⁴⁻²⁵ Vàchi na ní càcu anima-ndà, divi tnùndé ini jaàn nduá nì ñihì-ndà. Ñàyùcàndùá, cuéyàà-ni ni cúndiátú-ndá dècuèndè cachi cuni-ndàñá, vàchi nú tnùndé ini ndisa nduá, dandu ñà-tàñáha ga ñihì-ndà nduá, vàchi nú sàni ñihì-ndà iñàha, dandu mà cáchi gá-ndà xán nduá tnùndé ini.

²⁶ (Ináhá-ndá), mà fuerte anima-ndà, doco Espíritu Ìì xí Dios, chindéé-yâ ndohó, vàchi có-cùndáà ini-ndà nansa càcàn tàhvi-ndà nùù Yuandiaha-nda modo ndiá ìcà-ndà, doco Yà-ìì mà, cáhàn nihni-ya sàhà-ndà nùù Yua-nda Dios, mate ndohó, cuisì-nì sàcàn ini-ndà quidá-yá, te ni có-sàà-ndà cachi claru-ndà ni-iin palabra.

²⁷ Doco mii-yá, indéhe váha-ya nansa iá anima iin iin nèhivì, te ináhá stná-yà nansa nihnú ini Espíritu Ìì xí-yá, vàchi Yà-ìì mà, cuisì ñà-nduá cunì Yuandiaha-nda nduá xícàn tàhvi-yá sàhà-ndà.

Na xínu tiempu icúmí-ndá cundee-nda nùù nsidaa tnùndoho

²⁸ Ináhá stná-ndà ñà-yòhó: nsidanicuú iñàha cuú xi-nda, ñà-chindee xi-nda sàhà ñà-vàha xi-nda nduá, nú cuú ini-ndà sàhà Dios, te nduu-nda ana nì chitnùní ini-yà cana-ya ladu xi-ya.

²⁹ Vàchi nsidaa nèhivì sà-ínáhá-yâ dècuèndè antes, divi nì chitnùní ini-yà sàà-nè cunduu-ne nahi Dèhemanì-yá (Jesús), te ducán cundoo cuàhà gá dèhe-ya, te Jesús cunduu dèhe-ya primeru.

³⁰ Daaní, nsidaa ana nì chitnùní ini-yà cunduu nèhivì xí-yá ducán, divi nduú ana nì cana-ya. Te nèhivì nì cana-ya, divi nì ñihì stná nì ndee vaha nùù-yá. Te nsidaa ana nì ndee vaha nùù-yá ducán, divi nì ñihitáhvi stná tnùñuhu ndiaha xí-yá.

³¹ Pues nú ducán nduá, dandu ¿nansa cachi-ndà vichi? (Dohó cachi-ndà): nú Dios iá sàhà-nda, dandu còò ni-iñàha cundee nùù-ndà.

³² Vàchi cunaha-nsiá, ni Dèhemanì-yá cóni cùhí ini-yà; nì sàhatahvi-yándô nì xihì-yàmà sàhà nsidaa-nda. Ñàyùcàndùá seguru icúmí-yâ cuàha stná-yándô nsidaa ñà-nduá xiñuhu gá-ndà.

³³ Te vichi, ¿a iá ana cui dacuidá cuàchi dìquì-ndà nú sàni nacàxin-yándó? (Còó, mà cúí), vàchi sàndèníhí vaha-yándó.

³⁴ Te ¿a iá stná ana cui dacúsidá cuàchi xi-nda? Còó, vàchi divi Cristu nì xihì cuenta xi-nda, te nì natiacu-yà, dandu nì sàcòo-ya ladu cuàhá Yuamàni-yá Dios, te ndè cáhàn nihni stná-yà sàhà-ndà.

³⁵ Daaní, ¿a iá stná ana cui dacúxíó xí-ndá nùù Cristu ñà-màsà cúú gá ini-yà sàhà-ndà? Còó, mà níhìndèè-né ducán, mate cuàhà tnùndoho ni coó, te ò cuàhà vida ni yáha-nda, te ò ni quidá quíni nèhivì xì-ndà. Doco còó, mà níhì-né ducán, mate ni coó tnama, ò ni yáha ndahví-ndà, ò nùù cuàhà peligrú iá-ndà, te cunì nèhivì cahni-néndô, doco iin-ni cuú ini Dios sàhà-ndà.

³⁶ Vàchi, ducán cáchi stná tutu ìì (ndé cáhàn nèhivì xí-yá, cáchi-nè): Sàhà ñà-nduú-nsí nèhivì xí mii-ní, ñàyùcàndùá ndui te ñuú nchícùn nèhivì nsiùhù ñà-cahni-né nsiùhù, quidá-né cuenta na ian riì nduú-nsí cundaca-ne nsiùhù cùhùn ndé cui-nsì.

Ducán cachá`.

³⁷ Doco cunaha-nsiá, nsidaa tnùndoho ma, sàni cundee dahuun-nda nùá, vàchi cuú ini-yà sàhà-ndà, te chindéé-yándô.

38-39 Te yùhù, ináhá vâhi iin-ni icúmí-yâ cuu ini-yâ sàhà-ndà mate ni cuní-ndà cuàhà vida, te ò ni sàà-ndà cui-ndà, te ò ndéni iñàha nì cui ni quidá iin ángel, ò iin ana dandacú, ò iin ñà-malu, doco iin-ni icúmí-ndá cundoo-nda nùu-yá; mate ni coó cuàhà tnùndoho quivì vichi, ò tnaa idá, doco cunaha-nsiá, còò ni-iin ana ndoó ansivi, ò andea, ò ndéni nì cui, mà cúí dacúxióàndó nùu ndahà-yá, vâchi cuú ini-yâ sàhà-ndà, te sàhà Stoho-ndà Jesucristu (sàni indehè ndàhví-yàndó).

9

Icúmí Dios chindee-yá nêhivì raza Israel

¹ Nêhivì xí Cristu nduí, te ináhá-yâ ñà-ndáà nduá (cuàhìn cachì xì-nsiá); te icúmí cachì ndàì xì-nsiá, vâchi inácáá stná Espíritu ìì xí Dios inì, ñàyúcànduá, ináhí ini anímè ñà-ndáà nduá cuàhìn cachì yohó.

² Cunaha-nsiá, cuàhà gá tnùnsí ini ié, te nicanicuahàn iá ñà-nduá dandoho-xí,

³ vâchi (nacání inì) sàhà ñanìtnahi, divi nêhivì raza xi. Dispuestu ié ñihìchihén, te ndañuhí nùu Cristu nì cúí (sàhà-ñá ni sàà tnahi cacu-ne nùu-yá).

⁴ Vâchi divi descendencia xi xì-nsí Israel nduú stná-nè, te quidá stná-yá cuenta na ian dèhe-ya nduú stná-nè; mahì mii-né nìsa itnuù ndiaha-yá. Dècuèndè nì ndatnuhu sahnú stná-yà xì-né, te nì saquin-yà iin tratu, nì sàha-yanè ley ìì xí-yá. Te nì cachitnùhu stná-yà nansa cunucuachi-né nùu-yá na cahvi-néyà. Te cuàhà gá ñà-ndiaha ìì nì quida-ya comprometer xì-né.

⁵ Te yohòtéhè primeru-nè, divi yohòtéhè xì-nsí, (cuàhà gá fama-nè) nì sàcòò; te iin nêhivì ñuu-nsí nì sanduu stná dihi Cristu. Te Cristu, nicanicuahàn naquimanì-ndà mii-yá, vâchi Dios nduú-yá, te dandacú-yá nùu nsidanicuú iñàha, amén.

⁶ Doco nsidaa ñà-nduá nì cachì Dios (sàhà raza-nsì mà), màsà cúníhnú ini-ndà sàni yàha uan. Vâchi màdì nsidaa descendencia xi xì-nsí Israel nduú ndisa nêhivì ìì xí raza mà.

⁷ Mate descendencia xi Abraham nduú-né, doco có-cùnì cachàmà ñà-nduú ndisa stná-nè cuenta xi Abraham, vâchi nì cachì Dios xì nècuàchì sàhnù-mà ñà-cuisì descendencia xi dèhe-ne Isaac cunduu nècuàchì ñihitáhvi.

⁸ Te palabra jaàn cuní cachì ñà-còò ni-iin nêhivì cunduu dèhe ndisa Dios sàhà cuisì raza-nè. Còò, dèhe-ya nduú nsidaa ana nì saquin-yà iin compromisu sàhà-xí.

⁹ Vâchi (ducán nduú modó nì quesaa dèhe Abraham); vâchi nì ìa iin palabra nì cachì sahnú-yá xì nècuàchì mà, divi ñà-yòhó: “Ìin quivì señaladu icúmí quixi, te daa sá-ìá dèhe (ñahàdìhí-nì nani) Sara”.

¹⁰ Doco cunaha-nsiá, màdì cuisì ñà-jaàn nduá iá, vâchi iá stná ñà-nduá nì cuu xi Rebeca, ñahàdìhí xì-nsí Isaac. Na ñuhú dèhe-ne nduú cuatí,

¹¹⁻¹² nì cachì Dios xì-né: “Dèhe-nì cacu primeru icúmí cunucuachi nùu luchì nchícùn gá”. Doco (na ní cachì-yà ducán), tàñáha ga tùinuù mée mà, tàñáha ga quida-tè ni-iñàha, ni-iin ñà-vàha, te ni-iin stná ñà-có-ìá vâha. Doco ñà-jaàn nì cachì-yà sàhà-ñá cunahà claru có-nâcàxin-ya ni-iin nêhivì sàhà obra quidá-né, cuisì sàhà-ñá ducán chítnùnì ini-yà quida-ya.

¹³ Te ducán nì cachì stná-yà nùu tutu ìì: “Jacob cuú inì sàhà-xí, doco Esaú, còò, có-xiñùhí-te”, nì cachì-yà.

¹⁴ Doco nú ducán nduá, ¿a ñá-cô-quidá ví Dios nduámà? Còò, ¡màsà nunca cachì-ndà ducán!

¹⁵ Vâchi dohó nì cachì stná-yà xì Moisés: “Cuisì yùhù icúmí cachì ana cundehè ndahví, te ana cuàhìn cuhi inì”.

16 Ñàyùcànduá, màdì ñá-nduá cuní nêhivì quida-ne nduú ñà-cundiaa, ni màdì stná ñà-nduá sáhandee ínì-nè quida-ne; còó, cuisì cundiaa ñà-cundehè ndahví-yànè.

17 Vâchi nùù tutu ì itándiaa palabra yohó nì cachi Dios xì rey ñuu Egipto nani Faraón: “Yùhù, sàni chitnùní inì cunduu-ní iin rey, doco ¿índù chuun? Cuisì sàhà-ñá cundeí nùù-ní xì poder cahnú xí, dandu cundaà ini nêhivì inicutu ñuhivì sàhí, nansa iá poder xì”, nì cachi-yà.

18 Ñàyùcànduá, nú ducán cuní-yà, vâtùni cundehè ndahví-yà iin nêhivì, te inga-nè nsidacaxin-yá anima-xì.

19 Doco (sàhà ñà-jaàn) vihini cachi stná iin nêhivì: “Nú ducán quidá Yua-nda Dios, dandu có-ndiá ìcà-yá cutnii-ya cuenta sàhà cuàchi-nda, vâchi mii-yá nduú-yá mii-yá, te ¿ndiá quida ndohó?”

20 Doco còó, màsà cächí-ndà ducán, vâchi có-ndùdává-ndá xí mii-yá, te ¿índù chuun cachí-ndà ducán xi-yá? Vâchi nì cachí-ndà iá iin quidi nì quidavàha iin nêhivì. ¿A vâtùni nú nì cachá` xì-né: “¿Índù chuun dohó nì quidavàha-ní yùhù?” Còó,

21 vâchi icúmí tiàa ma derechu quidavàha-neà nansa ni cúdî ini-nè. Vâtùni tnii-ne chii barru, te tavà-né iin quidi finu, dandu quihin stná-nè inga iyuhá, te quidayucun stná-nè inga quidi chicá corriente.

22 Pues ducán stná xì mii-yá, mate cuní-yà dacuní-yà nêhivì (xicá ichì malu) ñà-fuerte guá castigu xi-ya, te ñà-càhnù-guá poder xi-ya, doco caní tiempu nì quidandee ini-yà sàhà-né mate ndiá ìcà-né nihì-né castigu, te xínduu-ne cuisì ana icúmí ndañuhu yàchì quida-ya, (nahi quidi corriente mà).

23 Doco ndohó, còó, (tucu iá), vâchi na iin quidi finu nduu-nda nùù-yá, te cuní-yà cundaà stná ini nêhivì ñà-ndiaha guá quidá-yá xì ana indéhe ndahví-yà. Te divi nècuàchì cundiátû mà nduú ndohó nècuàchì nì chitnùní ini-yà nihítàhvì xì tnùñuhu ndiaha xí-yá.

24 Ñàyùcànduá, nì cana-ya nsidanicuú ndohó, màdì cuisì nêhivì raza Judea.

25 Vâchi dohó cachí stná tutu nì tìaa Oseas sàhana ndé cachí Dios palabra yohó:

Nêhivì yucán, mate sàni cachì xì-né có-ndùú-né nêhivì xí, doco después icúmí cachì xì-né ñà-ndùú-né nêhivì xí. Cóni sácúú inì sàhà-né antes, doco icúmí sàì cachì ñà-màni gá-nè nùì.

26 Vâchi nêhivì ñuu ndé nì cachì ñà-có-ndùú-né nêhivì xí, pues divi-ne cunduu-ne dèhe ndisa yùhù ana nduú Dios vivu.

27 Doco nècuàchì Israel, dohó nì tìaa Isaías sàhà-né: “Mate cuáhà gá nècuàchì Israel ndoó nahi ñusì cuàti ndoó yuhù mar, doco sacu-nè icúmí càcu,

28 vâchi ñà-nduá sàni cachi Stoho-ndà Señor quida-ya ñuhivì yohó, yàchì icúmí-yâ daxínu dahuun-yañà”.

29 Daaní, ñà-yòhó nì cachi stná Isaías mà:

Ansivéhé Stoho-ndà Señor, vâchi dandacú-yá nùù nsidanicuú iñàha; te nú mà dácâcu-ya iin ù-ndà nì cùí, dandu (nsihi dahuun-nda) na ian nì cuu xì nêhivì ñuu Sodoma xì nêhivì ñuu Gomorra.

30 Nú ducán nduá, dandu ¿nansa cachi-ndà sàhà nècuàchì có-ndùú raza Israel? (Pues dohó cachi-ndà): mate cóni sánándúcú-nè nansa cui ndee vâha-ne nùù-yá, doco vichi vâtùni nihítàhvì-né ducán nú nì cúníndísâ-néyà.

31 Doco nècuàchì Israel, mate nchícùn-nè iin ley tuxí ini-nè ñà-ndee vâha-ne nùù-yá, doco còó, cóni nihì-né natùì-ne nùù-yá ducán.

32 Te ¿índù chuun? Pues divi sàhà-ñá cuní-nè nihítàhvì-né sàhà cuisì obra quidá-né, te màdì sàhà ñà-nìhnú ini-nèyà. Vâchi (na ní cuduchi ini-nè sàhà

Jesús), dandu ni cuu xi-né na iin nêhivì ni saquìhi sàhà-xí iin yùù, te ni sàcasàn-né.

³³ Vâchi divi ducán ni cachi Dios nùù tutu ìì, (ndé cachí-yà):

Cuàhìn techuín iin ana sàà ñuu Sión, (divi nduú Jerusalén), te cunduu-ya na iin yùù cahnú caquìhi sàhà nêhivì, te ndua-nè, vâchi nêhivì ñuu mà, icúmí-nê cuduchi ini-nè sàhà-yá. Doco nêhivì cunindisa-xi-yá, mà sàà-nè naxicocuín ini-nè.

10

Ndéni nêhivì ní cui, nú ni cúníndísâ-né Jesús, vâtùni càcu-ne

¹ Ñàni, xì nsidaa anímè cuní càcu nêhivì raza xi Israel nùù Dios, te ñà-jaàn nduá siempre xicàn tàhví nùù-yá.

² Pues ñà-ndáà nduá, sáhandee ini-nè cahvi-néyà, doco tà cúnáà vâha ini-nè nansa ndiá ìcà-né quida-ne.

³ Cuní-nè ndee vâha-ne nùù-yá, doco sàni nacuaà-né modo ni cachi-yà quida-ne ducán, te modo xi mii-né cuní-nè quida-neàmà. Ñàyùcàndùá, ducán queá na ian sàni cahíchì ini-nè ichì mii-yá.

⁴ Vâchi cunaha-nsiá, nú ichì Cristu xiníndísá-ndá, te ducán sàni ndee vâha-nda nùù-yá, dandu còò cá necesidad cunchicùn gà-ndà ley sàhana.

⁵ Daaní, Moisés, ni tîaa stná-nè iin palabra sàhà nêhivì nchícùn ley mà, te sàhàmà cuní-nè ndee vâha-ne nùù-yá ni cui. Dohó ni cachi Moisés: “(Cuisi) nú quida ndisa-nda cumplir nsidaa ñà-ndùá cachí ley mà, dandu nihì-ndà cutiacu ndiaha-nda”.

⁶ Doco nú sàhà fè xi-nda cuní-ndà ndee vâha-nda nùù-yá, (dandu ni cúníni-nda palabra yohó) cachí stná ley mà: “Màsà cútúxí ini-ndà mii-nda icúmí-ndá nana-nda ndè gloria —na ian cuàhàn-ndà cundaca-nda Cristu nuu ndè ñuhívì yohó— còò;

⁷ ni màsà cútúxí stná ini-ndà ñà-icúmí-ndá nuu cunú-ndà ndè tìxi ñuhívì”, na ian cuàhàn-ndà danátíacú-ndà Cristu, te cundaca-ndayá naxìnu yohó. Còò.

⁸ Pues ¿nansa ndisa cachí palabra mà (quida-nda)? Divi dohó cachá: “Yatni uun iá palabra xi-ya, mà úhì càhàn-niá, mà úhì cunihnu vâha inì-niá ini anima-ní”. Te divi palabra mà nduá cachítñuhu-nsi xì nêhivì na cachí-nsi xì-né xiñuhu cunindísá-né mii-yá.

⁹ Vâchi nú cachí vate-nda ñà-mii Jesús nduú Stoho-ndà Señor, te ini anima-ndà xiníndísá-ndá ñà-nè natiacu-yà ni quida Dios, dandísá, càcu anima-ndà nùù-yá.

¹⁰ Vâchi ini anima-ndà nduú lugar ndé xiníndísá-ndáyâ, te ndee vâha-nda nùù-yá; te xì yuhù-ndà cachí vate-nda (ñà-nchícùn-ndà mii-yá), dandu xì ñà-jaàn nihì-ndà salvación xi-nda. Palabra yohó nduá cachítñuhu-nsi xì nêhivì.

¹¹ Vâchi dohó cachí tutu ìì: “Ni-iin nêhivì, mà sàà-nè naxicocuín ini-nè ñà-nè xinindísá-né mii-yá”.

¹² Vâchi iin-ni ndiaá nsidaa-nda nùù-yá, nahi nècuàchì raza Judea, te ducán stná nêhivì inga ñuu. Vâchi imindaa Stoho-ndà Señor iá-yà nùù nsidaa-nda, te ndiaha gá sáhatahvì-yándò gracia xi-ya na ndácùcahan-ndayá.

¹³ Vâchi nsidaa ana ndacùcahan xi quìvì-yá, icúmí-nè càcu-ne.

¹⁴ Doco (náhà xìcà), nú tàñáha ga cunindísá nêhivì-yá, mà ndácùcahan-néyà. Te-ni còò stná nansa cunindísá-néyà nú tàñáha ga cunitnùhu-ne sàhà-yá. Te-ni còò stná nansa cunitnùhu-ne sàhà-yá nú còò ana cachítñuhu xi-né.

¹⁵ Te ni mà cácanúú stná ana cachítñuhu sàhà-yá nú còò ana techuun-xi-né. Ñàyùcàndùá, dohó cachí stná tutu ìì: “Na ndiaha mánì iá nú sàni quesaa ana cachítñuhu xi-nda razón ndiaha xí mii-yá”.

¹⁶ Doco màdì nsidaa nèhivì raza Israel nì càhvì xì razón ndiaha ma. Vàchi (dohó) nì cachi stná Isaías (xì Dios): “Sacu nèhivì nì xinindisa-xi ñà-nduá nì cachi-nsì xì-né (sàhà mii-ní), Stoho-nsì Señor”.

¹⁷ Ñàyùcànduá, sàni cundaà ini-ndà, dihna icúmí-ndá cunini-nda (palabra), dandu nihì-ndà cunindisa-nda. Te ñà-nduá cunini-nda, divi razón xi Cristu nduá.

¹⁸ Doco amádi sàni inini nèhivì raza Israel. Jaan. Ñà-ndàà nduá sàni inini-ne palabra mà, vachi (cachí tutu ì):

Inicutu sàni tiacutnùhu-ne palabra (sàhà-yá). Dècuèndè ndè chicá xica sàni xinitnùhu-ne.

¹⁹ Doco ¿a sàhà ñà-cóni cúndàà ini nèhivì Israel, ñàyùcànduá (cóni xiníndísá-né)? (Pues cunini-nsia palabra) nì tiaa Moisés, (ndé cáhàn Dios xì nèhivì Israel, cachí-yà):

Mii-nsiá, có-nàcúni-nsià nèhivì inga ñuu ñà-nduú-né ñuu ndisa, doco (ñà-cuàhà guá gracia) cuàhìn quide sàhà-né, icúmí-nsiâ cumbìdia inì-nsia sàhà-né. Te mate ni có-sàà nèhivì ñuu mà cundaà vaha ini-nè vichi, (doco icúmí chindeí-nè), dandu cuidà ini mii-nsiá sàhà-né, nì cachí Dios.

²⁰ Daaní, después nì tiaa stná Isaías inga palabra xi-ya. Ndee ní cáhàn-yà, te dohó nì cachí-yà:

Nèhivì cóni nándúcú xì antes, sàni nihitàhvì-né cahvi ví-né yùhù vichi. Mate antes cóni sándúlócô-nè sàhí, doco vichi sàni dàtnuú sàxinítùnì-nè.

²¹ Doco sàhà nècuàchì raza Israel, dohó cachí-yà: “(¡Ndahví-nè!) vachi ndui te ñuú iín cáhìn xì-né, te caná stnàì-nè, doco có-ínì-né, cutu cáhàn-nè dìqui palabra xi”.

11

¹ Pues nú ducán nduá, dandu ¿nansa cachi-ndà? ¿A ñà-sàni nacoo nihni Dios nèhivì xì-yá (Israel) nduá vichi? Còó, màsà cachí-ndà ducán. Vachi cunaha-nsiá, yùhù nduú stnàì iin nèhivì Israel. Yohòtéhè stnàì nduú Abraham, te descendencia xi xì-nsí Benjamín nduú stnàì.

² Vachi nèhivì raza-nsì Israel, dècuèndè chicá sàhana sàni cachi Dios ñà-nèhivì xì mii-yá nduú-né. Ñàyùcànduá, màdì-ñà sàni nacoo nihni-ya nèhivì xì-yá nduá.

Mà nunca sàà ndañuhu nèhivì raza Israel

Amádi sà-ínahá-nsiâ nansa cachí tutu ì ndé cáhàn Elías, xicàn tàhvì-né nùu Dios, nacání-né xì-yá ñà-cuàhà guá cuàchi nèhivì Israel iá. Pues divi palabra yohó nì cachi-nè xì-yá:

³ “Nsiùhù nècuàchì cáhàn cuenta xi-ní, sà-cuàhà-nsí sàni sahnì nèhivì, te sàni dándùtù stná-nè nsidaa lugar ndé cahvi-nsí mii-ní, Stoho-nsì Señor: làcà mindaí ndói, te nchícùn stná-nè ñà-cahni-né yùhù”.

⁴ Doco ¿ndiá nduá nì cachi Dios xì Elías mà? Dohó nì cachi-yà: “Còó, vachi sàni chitnùni inì ñà-cundoo ùsà gà mil nèhivì-xì mà cáhví xì yùu yócò nani Baal, ni mà sàà stná-nè cuitasisi-né nùá”, nì cachi-yà.

⁵ Te ducání iá stná tiempu vichi. Sàhà gracia xi-ya ndoó stná dava nèhivì Israel xiníndísá xì-yà vichi, mate sacu xínduu-ne, doco sàni nacàxin-yanè.

⁶ Te nú cuisì sàhà gracia xi-ya nduá, dandu mà cúí cunduu stná sàhà obra nì quidá-né. Vachi nú ni cúndiáá obra xi-ne nùu-yá nì cúí, dandu mà cúndiáá gà stná gracia xi-ya.

⁷ Te nú ducán nduá, dandu ¿nansa cachi-ndà vichi? Pues dohó cachi-ndà: cuàhà gà nèhivì Israel cóni níhì-né (ñà-ndiaha ì) nìsa nanducu guá-nè; cuisì nèhivì nì nacàxin Dios nì nihitàhvì xán. Dandu cuàhà gà dava nècuàchì Israel mà, nì yàha nì nducaxin anima-nè.

⁸ Te dohó cachí stná nùù tutu ìì: “Sàni chitnùnì ini Dios cucumi nèhivì mà iin anima mà ndúlócô gà, na ian quídì-nè, quidámáxìní-nè, na ian cuaá-nè, te ò doho stná-nè, tè dècuèndè quivì vichi, ducán iá xì-né”, cachí tutu mà.

⁹ Daaní stná David sàhana, dohó nì cachi stná-nè: Ni sàà nèhivì (malu mà) yàha-ne tnùndoho na meru ndoó-né quidá-né vicò xì-né, te yàchì nì cùndúámà; te ni sàà stná-nè yàha-ne cuàhà vida, dandu nacuitacùhá sàhà cuàchi-ne.

¹⁰ Te màsà sàà stná-nè cundaà vaha ini-nè; còó. Ni sàà-nè cunsida-ne (castigu xi-ne) nicanicuahàn, nì cachi David.

¹¹ Ñàyùcàndüá, vichi ndisa iá falta xi nècuàchì Israel. Doco, ¿a sàni ndañuhu dahuun-ne ñà-nì quida-ne ducán? Còó, vachi cunaha-nsiá, sàhà-ñá nì quida-ne falta mà, ñà-jaàn nduá dìsàhà-xì sàni nìhì stná nsidaa nèhivì inga raza nansa càcu anima-nè. Daaní, después vihini naxicocuíñ stná ini nècuàchì Israel na indéhe-né ñà-sàni càcu nèhivì inga raza mà.

¹² Cunaha-nsiá, sàhà-ñá nì quida nècuàchì Israel mà falta, ñàyùcàndüá cuàhà gá ñà-ndiaha ìì sàni ndòo nùù dava ga nèhivì ñuhivì. Doco nú sàhà falta xi nècuàchì mà sàni nìhìtáhvì nèhivì dava ga, dandu chicá más ndiaha nàcòo na sàà quivì nàcùndoo vaha nècuàchì mà xì Dios.

Nansa nì nìhìtáhvì nèhivì nsidanicuú raza coo nansa càcu-ne

¹³ Vichi cuàhìn càhìn xì mii-nsiá nècuàchì có-ndüú nèhivì Israel. Yùhù, nùù Dios sàni nìhì chuun cacanui cachítnùhi palabra xi-ya xì mii-nsiá. Te ndisa iin chuun ndiaha nduá, cachí.

¹⁴ Te cuní quida vii chuun yohó sàhà-ñá cundehè stná nèhivì raza xi, áma ndúdñì stná ini dava-ne (cunindisá stná-nè), te càcu-ne.

¹⁵ Vachi nú (sàhà cuàchi-ne) nì cuxio-ne nùù Dios, te sàhámà nì nìhì dava ga nèhivì ñuhivì nì nàcùndoo vaha-ne nùù-yá, dandu (chicá más ndiaha) icúmí nàcòo nú sàni nandudii tu ini Dios sàhà-né. (Ndiaha gá ndisa) queamà na ian nì xìhì iin nèhivì, te nì natiacu-nè.

¹⁶ Cunaha-nsiá, cachí estilu sàhana sàhà pan primeru ñà-ndüá pan ìì dócò-ndà nùù Dios. Te nú ducán nduá, dandu nàhà xicà ìì stná dava ga yusàn nì cuàha pan mà. Te nahi seña jaàn nduú palabra yohó (sàhà nèhivì Israel, vachi nú ìì yohòtéhè-né sàhana, dandu ìì stná nsidaa gá descendencia xi nècuàchì mà vichi). Te ducán iá stná nahi yohò iin yutnù; nú iá vaha yohò-nú, dandu nsidaa stná rama-nu iá vaha.

Nahi chiò yutnù nì natnù tnahá nduú nèhivì có-ndüú raza Israel, cachí Pablo, vachi sàni nìhìtáhvì stná-nè ñà-ndiaha ìì nisa icumi cuisì nècuàchì Israel antes

¹⁷ Vachi nècuàchì raza-nsì Israel, na iin yutnù tàtá olivo, ducán nduú stná-nè, te nsidaa nèhivì inga raza, nahi chiò inga yutnù yùcù, ducán nduú-né. Daaní, nì cachí-ndà ní tàhndè iin ùì rama yutnù tàtá, te nì natnù tnahá xi iin ùì ndahà yutnù yùcù. Pues divi ducán nduá sàni quida Dios xì mii-nsiá nècuàchì inga raza; vachi rama yutnù yùcù nì natnù tnahama, sà-itiácúà sàhà ñà-vaha dananá yohò yutnù tàtá mà; dítá fuertéà tècuí nùù yohò-núma. (Te divi ducán iá stná xì mii-nsiá, sàni nìhìtáhvì stná-nsiá ñà-ndiaha ìì xì nècuàchì Israel.)

¹⁸ Doco màsà cútúxí inì-nsia chicá ndiaá-nsiá nùù nèhivì Israel mà, vachi divi sàhà nècuàchì mà sàni nìhìtáhvì-nsiá ñà-ndiaha ìì mà, nacula iá xì chiò cuàti yutnù nì natnù tnahama, divi sàhà yohò yutnù mà itiácúà, màdì-ñá sàhà chiò cuàtì mà itiácú yohò-nú.

¹⁹⁻²⁰ Doco vihini cachi-nsiá palabra yohó: “(Chicá ndiaá nsiùhù) nùù nècuàchì Israel, vachi (nì quindiaa Dios-nè nùù lugar xi-ne sàhà-ñá quihvi nsiùhù), na ian nì tàhndè chiò yutnù finu mà sàhà-ñá coo lugar quihvi chiò yutnù yùcù”. Pues ñà-ndáà nduá nì cuxio dava nècuàchì (Israel nùù Dios). Doco ¿índù chuun? Cuisì sàhà-ñá cóni sáníhnú gà ini-nè mii-yá. Ñàyùcàndüá,

mate núu mii-yá ndoó-nsiá vichi, doco cuisì sàhà-ñá iin-ni nihnú vaha ini-nsiàya nduá. Màsà cútúxí ini-nsiá chicá ndiaá-nsiá. Còó, chicá xiñuhu ñà-caquin-nsiá cuidadu.

²¹ Vachi (nècuàchì Israel mà, cóni quidá víi-né, te sàhájàn) nì cuxio-ne núu-yá nacua nì cuu xi chiò yutnú tàtá nì tàhndè mà; ñàyùcàndùá, ducán stná mii-nsiá ana nì quìhvi después, cuidadu cundoo-nsiá còtó dacúxíó stná Dios mii-nsiá.

²² Sàhà nsidaa ñà-jaàn, vètùni cundaà vaha ini-ndà nansa iá modo xi Dios; iá ndisa gracia xi-ya, doco iá stná nansa sàha-ya castigu. Vachi nècuàchì raza nì tucù inga ichì mà, cóni dácâcu-yanè, doco mii-nsiá, còó; màni gá nì quida-ya xì-nsiá. Doco iin-ni xiñuhu quida-nsiá seguir cunchicùn-nsiá gracia xi-ya, vachi nú coó, dacúxíó stná-yà mii-nsiá núu-yá.

²³ Daaní, nècuàchì nì cuxio antes mà, nú ni nácúníndísâ-né mii-yá, vètùni (nàcùndoo vaha stná-nè xì-yá), te ducán queamà na ian nì natnì tnahá tú chiò yutnú nì tàhndè mà, vachi Dios, icúmí-yâ poder quida-ya ducán.

²⁴ Vachi mii-nsiá, mate nècuàchì inga raza nduú-nsiá, doco sàni ñihitáhvi-nsiá cuàhà ñà-vaha xi nècuàchì Israel mà. Te ducán queamà na ian nì tàhndè chiò yutnú yùcù olivo, te nì natnì tnahá-nu xi iin yutnú tàtá. Pues nú sàni ñihitáhvi mii-nsiá ducán, dandu chicá mà úhì nansìhvi tu nèhivì raza Israel mà lugar primeru xi-ne, vachi queamà na ian danátnì tnahá tu-nda chiò yutnú finu ìcà mismo mii yutnú ndé nì tàhndè.

²⁵ Ñánì, cuní cundaà inì-nsiá sàhà iin chuun nìsa ìa dèhé antes còtó cachi-nsiá ñà-chicá nchichí-nsiá. Vachi cunaha-nsiá, cuàhà nècuàchì Israel, quidámáxìní-nè vichi, te ducán icúmí coo ndè cachi sàà cuacatnahá nadaa ga nèhivì inga raza quìhvi ichì mii-yá.

²⁶ Daaní, icúmí càcu stná nsidaa nècuàchì raza Israel, nacua cachí Dios núu tutu ì:

Mahì nèhivì ñuu Sión descendencia xi Jacob, yucán icúmí quee mii-yá ana dacácu xi-né, dandu dandáñuhú-yâ nsidaa ñà-có-ndiaá nì quida-ne.

²⁷ Te nú sàni cuxio nsidaa cuàchi-nemà, dandu cundaà ini-nè sàni quida ndise cumplir palabra nì càhàn sàhnúí xì-né antes.

²⁸ Cunaha-nsiá, sàhà-ñá (cahíchì ini) nèhivì Israel razón ndiaha xí Dios vichi, ñàyùcàndùá na ian xìnì ùhì-nèyà nduá, doco ñà-vaha xi mii-nsiá sàni queamà. Doco nècuàchimà, màni cuàhà vá-né núu-yá sàhà xì-né, vachi nì cachi-yà xì xì-né icúmí-yâ nacàxin-ya descendencia xi-ne.

²⁹ Te mà túha Dios naquihin-ya ñà-nduá sàni sàhatahvi-yándô; ni mà túha stná-yà naxicocuñin ini-yà nú sàni chitnùnì ini-yà cana-yándó.

³⁰ Antes cónisá íníní-nsiá mii-yá, doco vichi sàhà-ñá cóni ínínì nècuàchì Israel, ñàyùcàndùá mii-nsiá nì indehè ndàhvì-yà vichi.

³¹ Te ducání iá stná xì mii-né, mate có-ínínì-nèyà vichi, doco ¿índù fin cucumiámà? Divi sàhà-ñá nacundehè ndàhvì-yànè nacua nì indehè ndàhvì stná-yà mii-nsiá.

³² Ñàyùcàndùá, núu mii-yá iin-ni xínduu nsidanicuu-nda nèhivì cuáchi có-ínínì xì-yâ. Te divi sàhájàn vètùni iin-ni cundehè ndàhvì stná-yà nsidanicuu-nda.

Nchichí gá nì quida Dios nsidaa obra xi-ya

³³ ¡Na cuahà guá obra ndiaha sàni quida Dios! Te nchichí sàstnùhù stná-yà, ináhá-yâ nsidanicuuú ñàha. Te ináhá-yâ ñà-nduá cachí-yà, xì ñà-nduá quidá-yà, mate nèhivì, có-sànìhì ini-nè.

³⁴ Vachi còó ni-iin ana cundáà ndisa inì-xi nansa nihnú ini Stoho-ndà Señor. Te ni còó stná ana chicá nchichí, te ducán sàha-xi-yá conseju.

³⁵ Ni còó stná ana xìcàn tòó-yá ñàha núu-xí, te cunihica-yà núu-né; còó.

³⁶ Vàchi mii-yá nì quidavàha xi nsidanicuú iñàha, te sàhà poder xi-ya iá ì ì nsidaa ñà-jaàn ñuhiví yohó. Te cuisì sàhà (ñà-nì queé gà más tnũñuhu) xí-yá, ñàyùcàndüá nì sàcò nsidaámà, ansivéhé cahnú-yá nicanicuahàn. Amén.

12

Nansa cuní Dios quida-nda xi vida xi-nda

¹ Pues vichi, sàhà-ñá cuàhà guá sàni cuhi ini-yà ndohó, ñàyùcàndüá, sacúndáhvì nù-nsiá ñà-dayáha dahuun-nsia mii-nsiá ndahà-yá, ñáni. Vàchi nú ducán, dandu queamà na ian mii-nda nduu-nda promesa sàhatahvì-ndàyá, doco iin ñà-itiácú. Te ñà-jaàn nduú stná meru promesa ìi cudí ini-yà sàhà-xí, vàchi divi nacua ndiá ìcà-ndà cahvi vii-ndàyá ini anima-ndà nduájàn.

² Doco modo chicuéhè nihnú ini nèhivì ñuhiví yohó, màsà cúnchícùn gà-ndàñá. Xiñuhu ndusaa dahuun sàxìnítnùní-ndà sàhà-ñá dàma modo xi-nda, vàchi nú ni nácùnihu ndiaha ini-ndà, dandu sàà-ndà cundaà vaha ini-ndà nansa cuní-yà quida-nda, vàchi cuàhà obra vaha cudí ini-yà quida-nda, xi cuàhà ñà-íá vii.

³ Yùhù sàni ñihítáhvì gracia nù-yá (ñà-quide chuun ndiaha xí-yá). Ñàyùcàndüá, cachí xì nsidaa-nsiá ñà-mà vaha ndanihi vaha-nda mii-nda más gà nù ñà-ndüá ndiá ìcà-ndà. Xiñuhu nacani sahnú ini-ndà sàhà mii-nda según nansa nì sàhatahvì-yá iin iin-nda cunindisa-ndàyá, (te ducán cunucuachi-nda nù-yá).

⁴ Na ian indéhe-nda iquicúñú-ndà, cuàhà ñà-ndüá icúmíâ, doco iin ian xi chuun quidá.

⁵ Pues ducaní iá stná ndohó. Sàhà-ñá nchícùn-ndà Cristu, iin-ni iquicúñú xínduu nsidaa-nda, mate cuàhà-ndà, vàchi iin-ni chindéé stnaha-nda iin-nda xi inga-ndà nahi cuerpu-ndà.

⁶ Ñàyùcàndüá, iin iin-nda sàni ñihítáhvì-ndà iin ñà-vaha cui quida-nda según nansa nì sàhatahvì-yándô gracia xi-ya. Ñàyùcàndüá, nú sàni ñihítáhvì-ndà càhàn-ndà iin razón ndiaha quixí nù-yá, dandu divi ñà-jaàn ndüá ni cúnsìhi ini-ndà quida-nda nacua sàà-ndà xiníndísá-ndà.

⁷ Te ò nú sàni ñihítáhvì-ndà cunucuachi-nda nù ñanìtnaha-nda, dandu divi ñà-jaàn ni quidá stná-ndà. Daaní, nú ñà-chinaha-ndà ñanìtnaha-nda ndüá nì ñihítáhvì-ndà, dandu divi ducan ni quida-nda.

⁸ Daaní, nú nì ñihítáhvì-ndà danácuàhandee stnahá ini-ndà, dandu divi ducan ni quidá ndisa stná-ndà. Te ò nú chuun nì ñihítáhvì-ndà nduú ñà-dacútáhvì-ndà ñanìtnaha-nda iñàha, dandu divi ñà-jaàn ni quidá stná-ndà, doco màdì sàhà-ñá ndanihi vaha nèhivì-ndó. Còó. Te ò nú nì ñihítáhvì-ndà ñà-cunuù-ndà (chuun xi Dios), dandu ñà-jaàn ni quidá stná-ndà, doco viví-ni ni quida-ndañá. Daaní, nú chuun nì ñihítáhvì-ndà nduú ñà-cundehè ndàhvì stnaha-nda, dandu ni cudí ini-ndà quida-nda ducán.

Nansa ndiá ìcà-ndà quida-nda nú sàni quihin-nda ichì Jesús

⁹ Nsidaa-nda, icúmí-ndá cuu stnahá ini-ndà sàhà-ndà, doco màsà dánánì uun-nda. Te ni loho màsà cúu ini-ndà sàhà ñà-có-lá vaha. Còó; cuisì ñà-íá vii nì cúnchícùn-ndà.

¹⁰ Te xiñuhu stná ñà-cuni màni stnàhà-ndà, vàchi iin-ni ñaní xínduu-nda; te siempre xiñuhu quidañuhu stnaha-nda, te ni nácóó stná-ndà ñanìtnaha-nda ni queé tnũñuhu xí mii-né, (màdì ndohó).

¹¹ Màsà cúdúsán-ndá; còó. Ni cuàhandee ini-ndà quida-nda ñà-ndüá quidà-ndà. Xi nsidaa anima-ndà ni cúnúcuáchí-ndá nù Stoho-ndà Señor.

¹² Te iin-ni ni cúdîi stná ini-ndà sàhà tnùndé ini ndiatu-nda nùù-yá. Te nú yáha-nda tnùndoho, dandu iin-ni ni quidándéé stná ini-ndà, te nicanicuahàn nì cácan tàhvi-ndà nùù-yá.

¹³ Te nú iá ñà-ndùá xiñuhu iin nèhivì xí Dios, dandu ni chíndéé-ndánê. Te siempre ni quidáñúhú-ndá nècuàchi sáa visita vehe-nda.

¹⁴ Daaní, nèhivì quidá quíní xí-ndá, ni cácan tàhvi-ndà sàhà-né, màdì-ñá cácan chihán-ndà díquì-né.

¹⁵ Ni cúndóó díi-nda xi nècuàchì cudîi inì-xi, te ò nú tnùnsí ini ndoó-né, dandu stná ndohó ni cúndóó stná-ndà tnùnsí ini.

¹⁶ Iin-ni ni cúndóó mánì nsidaa-nda. Màsà cútúxí ini-ndà mii-nda nduu-nda mii-nda; còó. Xiñuhu ñà-cunihnu ndahvi ini-ndà. Màsà cúnihnú ini-ndà nchichí gà-ndà.

¹⁷ Te nú sàni quida quini nèhivì xì-ndà, màsà nácání ini-ndà naxicu-ocuíin-ndà quida stná-ndà xì-né nacua nì quida mii-né xì-ndà. Siempre ni cuáhandee stná ini-ndà quida vii-ndà xì nsidaa nèhivì.

¹⁸ Dècuèndè ñà-ndùá sáa-ndà quida-nda, ducán xiñuhu cundoo manì-ndà xì nsidanicuú-né.

¹⁹ Ñani màní, màsà náchítácùhá-ndà ñà-ndùá quidá nèhivì xì-ndà. Nùù Dios ni ndóo nsidaájàn, vèchi dohó cachí-yà nùù tutu ìì: “Cuisi yùhù icúmí nachitacùhá xì sàhà nsidaa iñàha. Nsidaa ana iníhíca, icúmí-né danáa-né quide, cachí Stoho-ndà Señor”.

²⁰ Daaní, dohó cachí stná tutu ìì: “Nú iá iin ana xiní ùhì xì-ndà, te xíhì-né doco, ò xíhì-né tècuìí, dandu ni dácúxí-ndánê, te ni cuáha stná-ndané tècuìí coho-ne. Vèchi nú ducan ni quida-nda, dandu icúmí-né nducahan-ne”.

²¹ Màsà cuáha-nda quida stná-ndà nacua quidá nèhivì malu xì-ndà; còó. Ni quidá víi-nda xì-né, vèchi sàhájàn ñà-sàni cundee-nda nùù-né nduá.

13

¹ Nsidaa-nda ni cúníni-ndá nècuàchì xídandacú, vèchi Dios nduú ana nì chitnùní inì-xi cundoo ana dandacú nsidanicuú lugar. Nècuàchì icúmí cargu vichi, nùù mii-yá nì nihì-né chuun ma.

² Ñàyùcàndùá, iin nècuàchì cahíchi ini xì autoridad, divi ley xi mii-yá nduá cahíchi stná ini-né. Te nsidaa ana có-ndùlócò (sàhà ley mà), tnùndoho nduá icúmí-né nihì-né.

³ Vèchi chuun xi nècuàchì dandacú, có-ndùá ñà-dayúhî xì-ndà te nú quidá víi-nda. Còó. Cuisi nècuàchì có-quidá víi icúmí-né dayúhî-né. Te nú có-cùní-ndà dayúhî-nèndó, dandu cuisì ñà-ìá vii ni quida-nda, dandu icúmí nècuàchì mà cudîi ini-né sàhà-ndà.

⁴ Vèchi ducán queá na iin chuun xi Dios nduá quidá-né sàhà ñà-vàha xi-nda. Doco nú có-quidá víi-nda, chicá vaha ni yúhî-ndà, vèchi autoridad mà, icúmí-né derechu dandohó-nèndó, te vètùni quida-neà. Vèchi na ian nùù Dios xinúcuáchi-né na dandohó-né ana có-quidá víi.

⁵ Ñàyùcàndùá, xiñuhu cunini-ndané, doco màdì cuisì sàhà-ñá yúhî-ndà nihì-ndà castigu, còó; sàhà stná ñà-màsà cúnsídá cuàchi-nda (nùù Dios).

⁶ Ñà-jaàn nduá dìsàhà-xí chíyàhvi stná-ndà renta nùù ñuu-ndà. Vèchi autoridad xi-nda, na ian nùù Dios xinúcuáchi-né, te ñà-jaàn nduú chuun xi-ne.

⁷ Ñàyùcàndùá, xiñuhu danáa-ndà ñà-ndùá iníhíca-ndá nùù iin iin nèhivì. Nècuàchì xícàn dìhùn sàhà ñuu-ndà, ni cuáha-ndané, xì stná nècuàchì xícàn renta. Te nsidaa ana xiñuhu quidañuhu-nda, ni coó tnùñuhu xi-nda nùù-né.

⁸ Ni-iñàha màsà cúnihíca-ndá nùù nèhivì. Doco ñà-ndùá iníhíca ndisa-nda nduú ñà-cuu ini-ndà sàhà-né. Te nú ni quida-nda ñà-jaàn, dandu ñà-sàni quida-nda cumplir nsidaa ñà-ndùá cachí ley ìì nduá.

⁹ Vàchi dohó cachí ley mà: màsà cáhàn-ndà xì inga ana có-nduú nècuàchì vehe-nda, te màsà cáhni stnaha-nda, ni màsà quídacuíhná-ndá; ni màsà cáhàn-ndà iin tnùhu sàhà ñanìtnaha-nda; ni màsà xího stná-ndà ñà-nduá icúmí nècuàchìmà. Te iá gà más ñà-nduá cachá, doco nsidaa palabra jaàn, iin cuisì palabra-ni nduá, vàchi ñà-nduá cuní cachàmà nduú ñà-cuu stnahá ini-ndà sàhà-ndà nacua cuú ini-ndà sàhà mii-nda.

¹⁰ Te nú ducán quida-nda xi ñanìtnaha-nda, dandísá (ñà-quídá víi-nda xi-né nduá), vàchi còò dañu quidà-ndà xì-né. Ñàyùcànduá, nú cuú stnahá ini-ndà sàhà-ndà, dandísá ñà-sànì quida vii-ndà cumplir ley ìi nduú stná.

¹¹ Nsidaámà xiñuhu quida-nda, vàchi ináhá-ndá nansa vàxi tiempu vichi, meru tiempu (ñà-quida vii-ndà) nduá; ñàyùcànduá màsà cúndóó-ndá quídámáxini-ndà, vàchi vichi chicá sàcùyátní quivì càcu dahuun-nda, mà cuéé cuàhà gá na ian (nìsa nihnu ini-ndà) na quivì nì xinindisa-nda mii-yá.

¹² Te vichi sà-ítúú tiempu danátnùu (Dios ini anima cuàhà nèhivì) inicutu, vàchi tiempu vichi (na xicá-né ichì) ñáa, yàchì icúmíâ yàha. Ñàyùcànduá, ni nácóó dahuun-nda nsidaa ñà-nduú chuun xi ichì ñáa ma, te ni cútùha-nda quida-nda chuun vàha ñà-cui chindee xi-nda caca-nda ichì ndé datnúù-yàndó.

¹³ Xiñuhu cacanu vii-ndà nacua datnúù-yà ini-ndà. Te nacoo dahuun stná-ndà ñà-xíni-nda, xì-ñá quidà-ndà escándalo, te màsà cáhàn stná-ndà xì nèhivì cóni nándàhà xì-ndà. Ni màsà quídá ndevàha stná-ndà ñà-íá quini; ni màsà náá stnahá stná-ndà, te màsà cúmbìdia stnahá ini-ndà sàhà-ndà.

¹⁴ Cuisì nacua nihnú ini Stoho-ndà Jesucristu, ducan ni cúnihnú stná ini-ndà, te ñà-jaàn nduá icúmí chindee xi-nda. Ni-iyuhu màsà cúnihnú ini-ndà ñà-nduú ñà-chìcuéhè nihnú ini nèhivì ñuhivì, còtó sàà-ndà quida stná-ndà ñà-jaàn.

14

Màsà cuítnùhu-nda ñanìtnaha-nda

¹ Dava nèhivì, mate xiníndísá stná-nè mii-yá, doco có-sàà-nè cundaà ini-ne (nansa iá nsidaa ley xi-ya). Doco ndohó, xiñuhu quidañuhu-ndané, te cáhàn-ndà xì-né, doco màsà náá-ndà xì-né sàhà ñà-có-quídá-né nacua quídá ndohó.

² Vàchi dava-nda, nsidanicuú comida xixi-nda; iá viá, cachí-ndà. Doco dava nèhivì, có-sàà-nè cundaà ini-nè, ñàyùcànduá có-sàxí-né ni-iin cuñu, cuisì inga iñàha.

³ Pues nècuàchì xixí nsidanicuú iñàha, mà vàha cahíchì ini-nè iin ñanìtnaha-ne có-sàxí cuñu. Te nècuàchì có-sàxí cuñu mà, màsà cuítnùhu-ne ñanìtnaha-ne saxí xi cuñu, vàchi iin-ni sàni ndee vàha stná nècuàchìmà nùu Dios.

⁴ Vàchi nú xítñuhu tnaha-nda ducán, dandu queámà na ian quida-nda na xítñuhu-nda ana quídachúûn nùu inga nèhivì, te (ináhá-ndá) có-queé víámà. Cuisì lamú xi nècuàchìmà icúmí cachi a quídá víi peón xi-ne, á cóó. (Ñàyùcànduá, màsà cuítnùhu-nda inga ana xinúcuáchì nùu Dios), vàchi ádi vátùni sàà-nè quida vii-né, vàchi icúmí-yâ chindee-yánè.

⁵ Dava nèhivì, quivì señaladu nduá nsidácáhnù-né, doco dava ga-nè, iin-ni nihnú ini-nè nsidaa quivì ndiaá. Pues cada iin iin-nda ni cúnáhá-ndá nansa cuní-ndà quida-nda.

⁶ Nècuàchì chívàha xi iin quivì señaladu, sàhà-ñá nihnú vàha ini-nè Stoho-ndà Señor nduá. Te ducaní stná nècuàchì có-chívàha iin quivì señaladu, nicanicuahàn nihnú vàha stná ini-nè mii-yá. Te nècuàchì xixí nsidanicuú stná comida, nùu Stoho-ndà Señor xixí-néa, te naquímànì stná-nèyà sàhà-ñá.

Daaní, nèhivì có-xìxí ndéni comida nì cui, divi nù stná mii-yá có-xìxí-néa, doco naquímánì stná-nèyà (sàhà ñà-nduá xixí-né).

⁷ Vàchi màdì micuísì-nda ndoo-nda ñuhiví yohó, te màdì inì-ni mii-nda cachí-ndà cui-ndà.

⁸ Vàchi nú itiácú-ndà ñuhiví yohó, divi nù Stoho-ndà Señor ndoo-nda; te na sàa quivì cui-ndà, mii-yá dandacú-yá sàhà stná mà. Ñàyùcànduá, a ducán itiácú-ndà te ò ní xihì-ndà, iin-ni nduu-nda nèhivì xí Stoho-ndà Señor.

⁹ Vàchi Cristu, divi sàhà ñà-nì sàa-yà cusahnú-yá nù nsidaa nsì, xì stná nècuàchì itiácú, sàhà ñà-jaàn nduá nì xihì-yà, te nì natiacu-yà nì ndanchito-ya.

¹⁰ Ñàyùcànduá, mà váha cuitnùhu-nda ñanìtnaha-nda; mà váha cahíchì stnahá stná ini-ndà. Vàchi nsidanicuu-nda, icúmí-ndá màcuìta stná-ndà nù-yá, dandu cachi-yà xì-ndà a ní quida viì-ndà, á coó.

¹¹ Vàchi ducán cachí stná tutu ì ndé cáhàn Stoho-ndà Señor, cachí-yà: Nicanicuahàn itiàcuì, ñàyùcànduá seguru nduá yohó cachí vichi: icúmí nsidanicuu nèhivì màcuìtasì-né nùí, te cachi-nè (divi Dios nduí).

¹² Ñàyùcànduá, vètùnì cundaà ini-ndà, iin iin-nda icúmí-ndá nacuàha-nda cuenta nù-yá.

Cuidadu ni cúndóo-ndá sàhà ñà-nduá quida-nda, còtó sàhà ndohó sàa iin ñanìtnaha-nda cuida cuàchi-ne

¹³ Ñàyùcànduá, màsà cuítñùhu ga-ndà ñanìtnaha-nda. Doco iá ndisa ñà-nduá xiñuhu quida-nda: xiñuhu cundoo-nda cuidadu ñà-màdí sàhà ndohó cuida cuàchi iin ñanìtnaha-nda.

¹⁴ Vàchi yùhù ináhí, còò ni-ìñàha iá ñuhiví yohó nsidá cuàchi-xi inì-ni miá. Te ducán cachí stná palabra nì cachi Stoho-ndà Jesús xì-ndà. Doco nú mii-nda dacuidá cuàchi-nda iñàha, dandu na ian iá ndisa cuàcha nù-ndà.

¹⁵ Ñàyùcànduá, nú cudúchí ini iin ñanìtnaha-nda sàhà iin ñà-nduá xixi-nda (ñà-tuxí ini-nè cuàchi nduá), dandu màsà cúxí gá-ndà ñà-jaàn, vachi nú ducán, dandu có-quidá víi-nda, na ian có-cuú gá ini-ndà sàhà nècuàchìmà nduá. Ñàyùcànduá, cuidadu ni cúndóo-ndá ñà-màsà sàa ndañuhu anima iin ñanìtnaha-nda sàhà ñà-cùdî guá ini-ndà cuxi-nda, vachi sàhà stná nècuàchìmà nì xihì Cristu.

¹⁶ Vètùnì iá nsidaa ñà-nduá quida-nda cahan-nda, doco cuidadu ni cúndóo-ndá còtó cachi iin ñanìtnaha-nda quini iá ñà-nduá quida-nda.

¹⁷ Vàchi ley xi rey xi-nda Dios, có-nduá iin ley sàhà ñà-xìxì-ndà ò ñà-xihì-ndà. Còó, vachi nù mii-yá ñà-ndiàá ndisa nduú ñà-quida viì-ndà, xì ñà-cundoo manì-ndà, xì ñà-cudiì stná ini-ndà quida Espíritu Ì xí-yá.

¹⁸ Vàchi nú ñà-jaàn quida-nda, dandu divi ñà-xìnúcuáchí-ndá nù Cristu nduá, te cudî stná ini Yua-nda Dios sàhà-ndà, dècuèndè nù stná nèhivì icúmí-ndá ndee vaha stná-ndà.

¹⁹ Ñàyùcànduá, xiñuhu nacani cuàhà ini-ndà nansa cundoo manì-ndà xì ñanìtnaha-nda, te nanducu stná-ndà nansa nacuàhandee ini-ndàné.

²⁰ Te (cuidadu ni cúndóo stná-ndà) sàhà ñà-nduá xixi-nda, còtó sàhájàn dandáñúhú-ndá obra xi Dios (ini anima inga nèhivì). Ináhí, iá permisú caxi-ndà, ò cuxi-nda ndéni iñàha nì cui. Doco mà váha caxi-ndañá nú tuxí ini inga-nè nduá cuàchi, màdí sàhà ndohó cuàhandee ini-nè caxi stná-nè.

²¹ Chicá vaha màsà cáxi-nda iin cuñu, ò coho-nda iin vinu, ò ndéni iñàha nì cui nú tuxí ini iin ñanìtnaha-nda cuàchi nduá, te vihini quida stná-nè ducán ñà-mà fuerte anima-nè.

²² Mate ináhá-ndá iá vaha caxi-ndà ndéni iñàha nì cui, doco inì-ni mii-ní-ndá nì chívaha-nda ñà-jaàn, chicá vaha, dandu cuisì mii-nda xi Dios cunaha-nda sàhà-ñá.

Nú còò ni-iin duda, te ináhá-ndá màdì cuáchi nduá quida-nda, dandu nansicáhán-ndá.

²³ Doco nú iá-ndà xì duda, te có-ínáhá ndisa-nda a cuáchi nduá ñà-caxì-ndà iñàha, ò á coó, dandu iin falta cundua nú ni caxí-ndañá, vàchi có-xiníndísâ ndisa-nda iin ñà-vàha nduá. Vàchi cunaha-nsiá, nsidaa ñà-nduá quida-nda, te có-xiníndísá-ndá nduá iin chuun viì, dandu cuàchi cundua.

15

Màsà quídá-ndá cuisì ñà-cùdû inì-ni mii-nda, sino que ñà-cunduu ñà-vàha xi ñanìtnaha-nda

¹ Ñàyùcànduá, ndohó tè-sà-xiníndísâ fuerte, ndiá ìcà-ndà quidandee ini-ndà sàhà ñanìtnaha-nda nú tàñáha ga cunindisá vaha-ne. Te xiñuhu ñà-chindee stná-ndàné, màdì-ñá quida-nda cuisì ñà-cùdû inì-ni mii-nda.

² Vivíi-ni ni quida-nda xi ñanìtnaha-nda sàhà-ñá cundua ñà-vàha xi-ne, te cundoo-ne contentu, vàchi nú ducán, dandu chicá icúmí-nê nacuañandee ini-nè.

³ Vàchi ni stná Cristu, cóni quídá-yá cuisì ñà-nduá nì cùdû inì-ni mii-yá. Vàchi dohó cachí stná nùù tutu ìì, (ndé cáhàn Cristu xì Yuamáni-yá), cachí-yá: “Ñà-nduá nì canàhá nèhivì dìquì mii-ní, yùhù nì nacuida xi nsidaajàn”.

⁴ Cunaha-nsiá, nsidaa palabra nì tiaa nècuàchì sàhaha nùù tutu ìì, sàhà-ñá dacuahá stná ndohó nduá, te ducán dandu chicá cutùha-nda cucumi-nda paciencia, te nacuañandee stná ini-ndà, vàchi nú ducán, dandu chicá nsinuu ini-ndà ñà-lá ndisa tnùndé ini ndiaha xi-nda.

⁵ Pues divi Dios nduú ana chindéé xí-ndá quidandee ini-ndà ducán, te nàcuàhandee stná ini-yàndó. Ñàyùcànduá, nùù mii-yá xícàn tàhvì ñà-nì cùndóó mánì nsidaa-nsiá nacua cuní Jesucristu quida-nda.

⁶ Te xícàn tàhvì stnáì ñà-iin-ni nì cúníhnú vaha ini nsidaa-nsiá, te iin-ni ni náquímánì stná-nsiá mii-yá ana càhvì Stoho-ndà Jesucristu, divi Yuamáni-yá.

⁷ Te (ináhá stná-ndà) cóni cáhìchì ini-yà ni-iin-nda. Ñàyùcànduá, xiñuhu-ñá cahvi stnaha-nda iin-nda xi inga-ndà, dandu chicá quee tnùñuhu xí-yá.

Nansa nì chitnùní ini Dios ñà-cunitnùhu nèhivì nsidanicuú ñuu razón ndiaha xí-yá

⁸ Nsidaa palabra jaàn, ñà-yòhó nduá cuní cachà: nì quixi Cristu (ñuhivì yohó) ñà-quida-ya chuun ndiaha xí-yá sàhà raza-nsì Israel sàhà-ñá cuu ndisa ñà-nduá nì cachi Dios xì xì-nsì sàhaha, te sàhà ñà-cundaà stná ini nèhivì ñà-mà túha-ya dandahví-yàndó.

⁹ Daaní, nsidaa stná nèhivì inga raza, nì indehè ndàhvì stná-yà mii-né, te vichi vātùni naquimanì stná-nèyá sàhámà. Vàchi dohó cachí tutu ìì: Icúmî naquimanì mii-ní (Dios), te cunini stná nèhivì nsidanicuú ñuu; cuàhìn nacuatui alabanza xi-ní, te taví tnùñuhu xí-ní.

¹⁰ Daaní, nùù inga xaan xí tutu ìì mà dohó cachí stná: Vātùni cudì stná ini mii-nsiá nèhivì nsidanicuú ñuu, nacua cudì ini nèhivì meru ñuu nì nacàxin-ya.

¹¹ Daaní, inga xaan dohó cachí stná: Nsidaa mii-nsiá nècuàchì inga ñuu, te inga raza, ni náquímánì-nsiá Dios, te ndanihi cahnú stná-nsiàyà.

¹² Daaní, stná Isaías, nì tiaa stná-nè iin palabra, te dohó cachá: Icúmí quesaa iin descendencia xi Isaí, te chuun xi-ya cunduu ñà-cusahnú-yá nùù nèhivì nsidaa ñuu, te icúmí-nê cahvi-ne xí-yá, nì cachi Isaías.

¹³ Pues Dios nduú ana sáha xi-nda tnùndé ini ndiaha xi-nda; ñàyùcànduá xícàn tàhvì sàhà nsidaa mii-nsiá nècuàchì xiníndísá-xí-yà ñà-nì cùndóó-nsiá

contentu, te ni yáha vaha stná-nsiá quida-ya, dandu chicá más icúmí coo tnundé ini xi-nsia quida ndudu ì xí Espíritu ì xí-yá.

¹⁴ Ñání, có-ié` xí duda sàhà-nsiá; ináhî, vaha ndisa ini-nsiá, te cundáa vaha stná ini-nsia (sàhà ichì-yá), vátùni dacuahá tnahá stná-nsiá ichì váha.

¹⁵ Doco nùu tutu yohó tiaí iin palabra nùu-nsiá, te mate ní càhàn ndeí xì-nsiá iyuhu, doco cuisì ñá-nì dànsínúú inì mii-nsiá (sàhà ichì-yá) nduájàn. Vàchi (chuun quide ducán) nduá nì nihítáhvî nùu-yá na ní quida-ya gracia sàhí

¹⁶ ñà-cundui iin ana cunucuachi nùu-yá, te cacanui mahì nèhivì nsidaa ñuu cachitnùhi xì-né ñà-ndùú razón ndiaha xí Jesucristu. Vàchi cunî sàa cuàhà-né nùu-yá na ian ni cúndúú-né promesa dóqu' nùu-yá, dandu cudii stná ini-yá sàhà-né ñà-sànì nduhì stná anima-nè nì quida Espíritu ì.

¹⁷ Vichi sàhà-ñá nì chindee Jesucristu yùhù, ñàyùcànduá vátùni cudii inì sàhà chuun xi-ya sàni quide.

¹⁸ Doco iin chuun nì quida inga nèhivì, còó, mà cáhìn sàhámà, cuisì sàhà chuun nì chindee-yá yùhù, te nì cachitnùhi xì nèhivì sàhà-yá. Te cuàhà stná ñà-nduá nì quide, te ducán nì xinindisá cuàhà nèhivì inga ñuu.

¹⁹ Cuàhà milagru ndiaha nì quide, xì cuàhà seña fuerte, te cuàhà gá nì chindee stná ndudu ì xí Espíritu xi-ya. Ñàyùcànduá, inicutu sàni cachitnùhi razón ndiaha xí Cristu ndé ñuu Jerusalén xì dècuèndè ladu Ilírico.

²⁰ Vàchi ñà-nduá siempre cunî nduá cùhìn ñuu ndé tàcùnì nèhivì palabra xi Cristu, te cachitnùhi xì-né ñà-ndùú razón ndiaha. Có-cunî cùhìn ndé sà-ía ana quidà xì chuun ì mà.

²¹ Còó, vachi cunî coo nacua cachí tutu ì: Nècuàchì ñuu ndé tàñáha ga sàa razón sàhà-yá, icúmí-né cunitnùhu-ne. Mate vichi tàñáha ga cunini-ne palabra mà, doco icúmí-né sàa-nè cundáa ini-nè.

²² Cunaha-nsiá, divi sàhà chuun jaàn tàñáha ga sàa ndé ndoó-nsiá, mate ní cunì sàa cuàhà xichi ni cuí.

²³ Doco vichi, còó cá chuun icúmî ladu yohó, te sàcànì cuà cuàhà gá cunî sàa nàcòtì mii-nsiá.

²⁴ Ñàyùcànduá, quivì quide disponer cùhìn ladu España, dandu yàhi. Daaní, nú sàni sandoo chii-nda contentu, dandu iin ñà-vaha cundua nú nì chíndéé-nsiá yùhù ñà-naquihin tui ichì cùhìn ladu España.

²⁵ Doco vichi cùhìn ñuu Jerusalén cunihì iyuhu ñà-chindee xi nèhivì xí Dios ndoó yucán.

²⁶ Vàchi nèhivì ladu Macedonia xì ladu Acaya, nì nacani ini-nè nì dàcuátnáhâ-né iin ñà-chindee xi nècuàchìmà, vachi dava nècuàchìmà, ndahví yáha-ne.

²⁷ Ñàyùcànduá, nì cudii ini nècuàchì xicà mà nì dàcútáhvî tnahá-né, vachi ducán ndiá icà-né quida-ne, vachi divi nùu nèhivì ñuu Jerusalén mà nì quixi palabra vaha xiníndisâ-né, nacua mii-né, (te ducán stná nsiùhù xì nsidaa stná mii-nsiá hermanu) ndoó inga ñuu. Ñàyùcànduá, ndiá icà-ndà chindee-nda sàhà necesidad icúmí nècuàchì ñuu Jerusalén mà.

²⁸ Daaní, nú sàni dàxínui chuun nacoí ñà-nduá nì cutahví nècuàchìmà, dandu quihin tui ichì cùhìn ladu España, te ichì mà icúmí yàha stná ndé ndoó-nsiá.

²⁹ Te nú sàni sà, ináhî ñà-icúmí Cristu dachitu-yá anima nsidaa-nda ñà-ndiaha ì icúmí palabra xi-ya.

³⁰ Ñání, yùhù ináhî, iin-ni nchícùn nsidaa-nda Stoho-ndà Jesucristu, te cuú stnahá stná ini-ndà sàhà-ndà quidá Espíritu ì. Ñàyùcànduá, sacúndáhvî

nùu-nsiá ñà-iin-ni ni cãcàn tàhvì-nsiá sàhí nùu Dios, nacua quidá yùhù, xicàn tàhvì stnài nùu-yá.

³¹ Cãcàn tàhvì-nsiá sàhí ñà-nì cãcui nùu ndahà nèhivì có-xiníndísâ ndoó ñuu Judea. Daaní, sàhà chuun cùhìn ñuu Jerusalén ñà-nacoi ñà-chindee xi nèhivì xí Dios yucán, cãcàn tàhvì stná-nsiá nùu-yá sàhà ñà-nì cúdî ini nècuàchìmà sàhà ñà-nduá cunihi cùhùn.

³² Dandísá vátùnì cudî stná inì na sài ndé ndoó-nsiá, nú cuní-yà sài, te después coo chíí xì-nsiá quetatui.

³³ Pues vichi ni cúndóo-nsiá xì Dios, te ni yáha vaha-nsia quida-ya. Amén.

16

Ñà-nduá ni cachi Pablo na ní casàhú-nè xì nsidaa nèhivì ináhá-né ñuu Roma

¹ Yùhù quidé recomendar doña Febe, vachi vaha ndisa-ne, na iin cùha-nda nduú-né, te nduú stná-nè iin ana xinúcuáchí nùu nèhivì xí Dios natácá ñuu-nè Cencrea.

² Ñàyúcànduá, nacuna-nsia yehè-nsiá nùu-né nacua ndiá icà-ndà quida-nda xi nèhivì xí-yá, vachi iin-ni nchícùn stná-nè Stoho-ndà Señor. Te nú iá necesidad icúmí-nê sàhà iin chuun xi-ne, dandu chindee-nsiánè, vachi cuàhà gá sàni chindee stná-nè nèhivì dava ga, xì stná yùhù.

³ Cásàhùì xì Priscila xì Aquila; nècuàchì nìsa cutnahá stná xì quidá-nsí chuun xi Jesucristu nduú-né.

⁴ Dècuèndè cuàhàn-nè cui stná-nè sàhí nì cùì, ñàyúcànduá yùhù naquímánì mii-né; te màdì cuísi yùhù, ndè stná nsidaa nèhivì cahvi xi Dios cuàhà gá ñuu, naquímánì stná-nè nècuàchìmà.

⁵ Te casàhú stnài xì nsidaa gá nèhivì natácá vehe nècuàchìmà cahvi xi-yá.

Daaní, casàhú stnài xì Epeneto, vachi màni gá-nè nùu; nècuàchì primeru ni xinindisa-xi Cristu ladu Acaya nduú-né.

⁶ Te casàhú stnài xì María. Ináhî, cuàhà gá quidá nècuàchìmà chuun (xi Dios) jaàn ndé ndoó-nsiá.

⁷ Te casàhú stnài xì nècuàchì ñuì nani Andrónico xì Junias. Ndùì-nè iá fama-nè nùu nsidaa gá nècuàchì apóstol. Te cunaha-nsiá, tàñáha ga sài tenchicuìn ichì Cristu, doco sà-xiníndísâ-né mii-yá. Daaní, después iin-ni nì sandiadi stná-nsì vehecàa.

⁸ Daaní, casàhú stnài xì Amplias, vachi iin-ni iá stná-nè nùu Stoho-ndà Señor, te cuú ndisa inì sàhà-né.

⁹ Te casàhú stnài xì Urbano, vachi iin-ni nìsa cutnahá-nsí quidá-nsí chuun xi Cristu. Daaní, casàhú stnài xì Estaquis, vachi màni stná nècuàchìmà nùu.

¹⁰ Te casàhú stnài xì Apeles. Iin nèhivì seguru xi Cristu nduú stná-nè. Te casàhú stnài xì nsidaa nèhivì vehe Aristóbulo.

¹¹ Daaní, casàhú stnài xì nècuàchì ñuì nani Herodión. Te casàhú stnài xì nsidaa nèhivì vehe Narciso xiníndísâ stná xì Stoho-ndà Señor.

¹² Daaní, casàhú stnài xì Trifena xì Trifosa. Divì chuun xi Stoho-ndà Señor xíquida stná nècuàchìmà. Te Pérsida, cuàhà gá obra xi mii-yá quidá stná-nè, te màni cuàhà stná-nè nùu nsidaa-nda, ñàyúcànduá casàhú stnài xì-né.

¹³ Daaní, casàhú stnài xì Rufo. Iin nèhivì vaha ndisa xi Stoho-ndà Señor nduú stná-nè. Stná dihi Rufo, casàhú stnài xì-né, vachi na iin dihi mii nduú stná nècuàchìmà, cunaha-nsiá.

¹⁴ Daaní, casàhú stnài xì Asíncrito, xì Flegonte, xì Hermas, xì Patrobas, xì Hermes, xì nsidaa stná ñani-nda ndoó vehe-ne.

¹⁵ Daaní, stná Filólogo, xì Julia, xì Nereo, xì cùha-ne, casàhú stnài xì nsidaa-né, xì stná Olimpas xì nsidaa gá nèhivì xí Dios cutnâhâ xí-né.

¹⁶ Te nsidaa-nsiá, nacasàhú tnahá ví-nsiá ñà-xínduu-nsia nèhivì ìì xí mii-yá. Daaní, nsidaa nèhivì natácá cahvi xi Cristu (cuàhà ñuu ladu yohó), cásàhú stná-nè xì-nsiá.

¹⁷ Yùhù sacúndáhvî` nùù-nsiá, ñáni: cuidadu ni cúndóó-nsiá sàhà nècuàchì cuní datáhndè dava xi-nsiá, te datúcù-nènsià iin ichì cónì dàcuàhá-nsiá. Nacoo dahuun-nsia nsidaa nècuàchìmà.

¹⁸ Vàchi nèhivì quidá ducán, màdi nùù Stoho-ndà Jesucristu xinúcuáchí-nê, cuisì-ní gustu sìquini xi mii-né nduá quidá-né. Viì gá cáhàn-nè, te palabra vico xichúûn-né, ñàyùcàndùá mà úhì dandahví-nè nèhivì mà-fuerte inì-xi.

¹⁹ Doco mii-nsiá, sà-quidá ví-nsiá, te cuàhà gá xaan sàni xitià stná cuentu nansa tùha-nsia cunini vii-nsiá (palabra xi Dios). Te yùhù, yáha ga cudí inì sàhájàn, doco cuní ñà-más gá ni cúndáà vaha inì-nsia nansa quida vii-nsiá. Doco iin chuun malu, còò; ni-iyuhu có-cuní mànihì tnùnì ini-nsià sàhájàn.

²⁰ Te Dios, yàchì icúmí-yâ (cundee-yá nùù) ñà-malu na ian cuànihni-ya dìnì-sí, te ndòò-sì tìxi-xi cundehè-nsiá, vachi mii-yá, tùha-ya cuàha-yàndó paz.

Vichi ni cúcúmí-nsiá cuàhà gracia xi Stoho-ndà Jesucristu.

²¹ Yohó iá stná Timoteo, iin nècuàchì cutnáhâ xí quidá-nsí chuun ìì xí-yá, te cásàhú stná-nè xì-nsiá. Te cásàhú stná (ùnì) nècuàchì ñuì nani Lucio, xì Jasón, xì Sosípater.

²² Yùhù nani Tercio, te nduí ana nì tiaa xi (palabra xi Pablo) nùù carta yohó, te cásàhú stná xì nsidaa-nsiá, vachi iin-ni xiníndísâ stná-nsià Stoho-ndà Señor. (Pues vichi tucutu cachi Pablo iin palabra.)

²³ Daaní, cásàhú stná Gayo xì-nsiá, nècuàchì divéhé-xí ndé ié`. Te divi yohó nduú stná lugar ndé natácá nèhivì cahvi xi Dios. Daaní, cásàhú stná Erasto, nècuàchì nduú tesoreru ñuu yohó; te cásàhú stná inga ñani-ndà nani Cuarto.

²⁴ Vichi ni cúcúmí nsidaa-nsiá cuàhà gracia xi Stoho-ndà Señor. Amén.

Ultimo palabra xi carta yohó ndé naquímànì Pablo mii-yá

²⁵ Vichi ni-ndáníhí cahnu-nda mii-yá. Vátùni nacuahandee ini-yàndó nacua cachí razón ndiaha cachítnùhi xì nèhivì, divi palabra nì xinitnùhu-nsia sàhà Jesucristu; te divi nduú stná palabra nìsa ìa dèhé caní cuià dècuèndè sàhana.

²⁶ Doco vichi sàni tùi vateá, vachi mii-yá ana itiácú nicanicuahàn, sàni dàtnúù-yà ini-ndà sàhà razón xi-ya nì tiaa nècuàchì profeta sàhana. Te vichi dandacú-yá ñà-nì cuítìà palabra mà inicutu sàhà-ñá cunitnùhu nèhivì nsidanicuú ñuu, dandu cunindísá stná-nèyà, te cunini-neyà.

²⁷ Mindaa-ní mí-yâ nduú Dios, te mindaa-ní mí-yâ nduú stná ana nchichí ndisa. Te vichi sàhà Jesucristu ni náquímànì-ndàyá nicanicuahàn. Amén.

Tutu Nuu Nì Tiaa San Pablo nù Nèhivì xí Dios Ndoó Nuu Corinto

¹ Yùhù nduí Pablo, te nduú stnàì iin ana nì càna ñà-cucumí chuun ndiaha nù Jesucristu, vachi ñà-jaàn nduá nì chitnùnì ini Dios quide. Te yohó cutnáhâ stnàì xì ñani-nda Sóstenes,

² tiaá-nsí tutu yohó nù nsidaa mii-nsiá nècuàchì natácá cahvi xi Dios ñuu Corinto jaàn. Nèhivì ì xí-yá xínduu stná-nsiá ñà-sàni yàha-nsia ladu xi Stoho-nda Jesucristu, te nì càna stná-nsiá cunduu-nsia nèhivì cunihnu ì inì-xì, nahi nsidaa gá nèhivì ndacùcahan xì quivì-yá, vachi Stoho nsidaa-nda nduú-yá, nahi ndohó, te ducán stná mii-né.

³ Vichi ni cúcúmí cuáhà-nsiá gracia nù Yua-nda Dios xì nù Stoho-nda Jesucristu, te contentu ni cundóo-nsiá quida-ya.

⁴ Yùhù, nicanicuahàn naquímánì Dios sàhà-nsiá, vachi cuáhà gá sàni sàhatahvì-yá mii-nsiá sàhà-ñá xínduu-nsia nèhivì xí Jesucristu.

⁵ Nsidanicuú modo sàni nihitáhvi-nsiá nù-yá; tùha-nsia càhàn ndiaha-nsiá, te cundáa vaha stná inì-nsia (sàhà ichì-yá).

⁶ Ñàyùcànduá, na xinì nèhivì (ñà-ndiaha guá) quidá-nsiá vátùni cundáa ini-nè ñà-ndáa nduá sàni cachi-nsiá sàhà Cristu.

⁷ Vachi có-cùmánì gá ni-inga modo nihitáhvi gá-nsiá tàhvi ndiaha nù-yá, te vichi ndiatú cuéyàa stná-nsiá naxicocuín Stoho-nda Jesucristu, te cuni-ndáyá.

⁸⁻⁹ Te iin-ni icúmí Yua-nda Dios nacuahandee ini-yà anima-nsiá, dandu mà cóo gá ni-iin falta xi-nsia nù-yá quivì naxicocuín Dèhemanì-yá Stoho-nda Jesucristu. Vachi vátùni cahvi-nda xi-yá, te mii-yá nduú ana sàni cana-yàndó ñà-cundoo-nda nù Dèhemanì-yá.

Màsà táhndè dava-nda

¹⁰ Sacúndáhvì nù-nsiá ñà-nì nsínú inì-nsia Stoho-nda Jesucristu, te màsà náâ stnahá-nsiá, ñàni. Iin-ni iñàha ni cúníhnú vaha ini nsidaa-nsiá. Màsà táhndè dava-nsia. Iin-ni ni cundóo mánì-nsiá, te iin-ni iñàha ni nácánì inì-nsia.

¹¹ Vachi nacánì nèhivì vehe Cloé xí, cachí-nè ñà-sàni tàhndè dava-nsia, ñàni.

¹² Ñà-sàni tàhndè dava-nsia nduá cachí, vachi diín diín iñàha cachí iin iin-nsia. Vachi dava-nsia, cachí-nsiá nèhivì xí Pablo nduú-nsiá, te dava-nsia, cachí-nsiá nèhivì xí Apolos ò Pedro nduú-nsiá, te dava ga-nsiá, nèhivì xí Cristu nduú-nsiá, cachí-nsiá.

¹³ Doco, ¿a ndísá ndoó cuáhà partidu xi Cristu? Còó. Té ¿a ndísá nì xihì yùhù Pablo cuenta xi-nsia? Còó. Té ¿a ndísá nì ndacùcahan nèhivì quivì yùhù na ní cuhì-nsiá? Còó.

¹⁴⁻¹⁵ Yùhù, ni cóni quidá ì' cuáhà-nsiá, cuisì Crispo xì Gayo. Ansivéhé Dios, cuisì mii-né nì quida ì', còtó cachi nèhivì nì ndacùcahín mií na ní quida ì' nècuàchìmà.

¹⁶ Pues, ndisa, stná nèhivì vehe Estéfanos nì quida ì' stnàì, doco có-ìnhá gué` a ní quida ì' gué` más gá nèhivì, á cóo.

¹⁷ Vachi màdì-ñá quida ì' nèhivì nduá nì dandàcú Jesucristu nù, cóo; cuisì ñà-nacani xì-né ñà-nduú razón ndiaha xí-yá, doco màdì ñà-càhàn nchichì uin xì-né cunduajàn, còó, còtó mà nàtù tñùñuhu xí Cristu nansa nì xihì-yà nchìca cruz.

Cuisì ndiaá Jesucristu, màdià càhàn nchichì-nda

¹⁸ Nèhivì nchícùn ichì ndé ndañuhu-nda, sácùndiaa uun-ne na cáhàn-ndà xì-né sàhà obra nì quida Jesús (na ní xihì-yà) nchìca cruz; doco ndohó nècuàchì dácácu-ya, còó, vèchi nùù ndohó, cahnú poder icúmí palabra mà.

¹⁹ Cunaha-nsiá, dohó (cachí-yà) nùù tutu ìì:

Cuàhìn dandáñúhí nsidaa palabra xícahàn tè-nchìchí, xì stná palabra xi nècuàchì tuxí inì-xi ináhá guâ, icúmí dandutí palabra mà, cachí-yà.

²⁰ Ñàyùcànduá, mà cùndiáá gà ñà-nduá cachí guâ tè-nchìchí ñuhívì yohó, mate xínduu-tè maestru xi ley sàhana, te ò yáha ga tùha-tè càhàn-te sàhù. Vèchi sàhà obra xi Dios sàni cundaà ini-ndà có-ndiáá palabra tuxí ini nèhivì ñuhívì nduú palabra nchichí guâ.

²¹ Cuàhà gá nandúcú-nê nansa cunchichí-nè, doco Dios, nì chitnùnì ini-yà ñà-màdi sàhà ñà-jaàn nìhì-né cundaà ini-nè sàhà-yá. Ducán nì quida-ya disponer, vèchi nchichí ndisa-ya. Dandu nì chitnùnì stná ini-yà ñà-cuitià palabra ìì xí-yá inicutu, te na xiníndísà nèhivì, dandu vátùni càcu anima-nè, mate (cachí nèhivì) palabra loco nduá.

²² Nècuàchì raza Judea, xicàn-nè cuu iin milagru, (dandu cunindisá-né). Te nècuàchì raza Grecia, cuisì cuní-nè cunini-ne iin palabra chicá nchichí.

²³ Doco nsiùhù, palabra sàhà nansa nì xihì Cristu nchìca cruz nduá cachíntùhu-nsi, mate cudúchì ini nècuàchì raza Judea sàhájàn, te tuxí stná ini nècuàchì inga ñuu palabra diquí nduá.

²⁴ Doco ndohó nèhivì nì nacàxin-ya, sàni cundaà ini-ndà sàhà-yá, ináhá-ndà cahnú cuàhà poder xi-ya, te nchichí ndisa stná-yà. Ducán xiníndísà-ndà, a ducán nduu-nda nèhivì raza Judea, te ò nèhivì inga raza.

²⁵ Vèchi mate ni tuxí ini nèhivì nì càhàn Dios iin palabra diquí, doco cunaha-nsiá, chicá nchichí palabra mà nùù nsidaa ñà-nduá cui cachí nèhivì ñuhívì. Daaní, stná poder xi-ya, mate iyuhu ñà-nduá quidá-yá tuxí ini-nè, doco chicá fuertéamà nùù nsidanicuú poder xi mii-né.

²⁶ Te xiñuhu nsinuu stná ini-nsià nansa nì quida Dios na ní nacàxin-yàndó ñà-cunduu-nda nèhivì xí-yá, ñánì. Sacu-ndà nduu-nda nècuàchì nchichí cachí nèhivì ñuhívì, te sacu stná-ndà nduu-nda nècuàchì dandacú, te ò nècuàchì cuicà.

²⁷ Doco Dios, nì nacàxin-yàndó, mate mà nchìchí-ndà. Te ¿índù chuun? Divi sàhà-ñá dandúcáhàn-yá nèhivì cachí xínduu ana nchichí guâ. Stná nèhivì còò poder-xi sàni nacàxin-ya sàhà-ñá nducahan nèhivì tuxí inì-xi chicá icúmí xí poder.

²⁸ Stná nèhivì chicá ndahví nì nacàxin stná-yà, xì stná nèhivì cahíchì ini nècuàchì dava ga, xì stná nèhivì chicá có-ndiáá, pues divi nduú ana sàni nacàxin-ya, te ducán cundee-yá nùù nècuàchì tuxí inì-xi ndiáá guâ.

²⁹ Daaní, quivì icúmí nsidaa nèhivì tnàtuu-ne nùù-yá, mà cúníhnú gá ini ni-iin-ne ñà-mii-né nduú-né mii-né.

³⁰ Doco ndohó, nùù mii-yá sàni nihítàhvi-ndà ñà-cundoo-nda nùù Jesucristu, te datnúù-yà sàxinítnùnì-ndà, dandu níhì-ndà càhàn nchichí ndisa-nda. Te sàhà stná Dèhemanì-yámà sàni ndee vaha-nda nùù-yá, te nì ndoo stná cuàchi anima-ndà nì quida-ya, vèchi Dèhemanì-yá nduú ana nì dànàà xì sàhà-ndà, te nì càcu-nda.

³¹ Ñàyùcànduá, ducán iá nacua cachí nùù tutu ìì: “Nú cuní-ndà tavà-ndà tnùñuhu xí mii-nda, dandu ni cúnáhá-ndà ñà-cuisì Stoho-ndà Señor nduú tnùñuhu xi-nda”.

2

Cuisì sàhà Jesús càhàn Pablo xì nèhivì

¹ Yùhù, na ní sàì ñuu-nsià, màdì palabrá nchichí nduá nì cáhìn xì-nsiá; còó. Ni màdì palabrá finu guá nì nácání xì-nsiá na ní cachitnùhi xì-nsiá ñà-ndùú razón ndiaha xí Dios.

² Còó, vàchi nì nacani inì ñà-màsà cáhìn sàhà inga iin chuun, cuisì-ní sàhà Jesucristu, xì sàhà nansa nì xihì-yà nchìca cruz.

³ Te nì xini-nsià ndè nì cuité, te ndè nì quidi stnái ñà-nácání guá inì

⁴ na ní cáhìn xì-nsiá ñà-ndùú palabrá ìì xí-yá. Màdì palabrá vico uun xi maestru nchichí nduá nì càchí xì-nsiá daa; còó. Espíritu ìì xí Dios nduú ana nì chindee xí, mii-yá xì milagru xi-ya.

⁵ Vàchi nì nacani inì mà váha cunchicùn-nsia ñà-ndùú iin palabrá nchichí xi nêhivì ùún. Còó, micuísì ndudu ìì xí Dios nduá cunî cahvi xi-nsiá.

⁶ Doco cunaha-nsiá, palabrá nchichí ndisa nduá xichúûn stná-nsi na cáhàn-nsi xì nêhivì sàxíníndísâ vâha xi-yá. Doco tucu iá palabrá mà nùù ñà-ndùú cáhàn nècuàchì nchichí ñuhivì yohó, te ò iin palabrá cáhàn tè-xídandacú ñuhivì yohó. Vàchi mate ndee cáhàn-te, doco yàchì icúmí-tê ndañuhu-té ñuhivì.

⁷ Doco nsiùhù, palabrá nchichí xi Dios nduá cáhàn-nsi.

Datnúù Espíritu Ìì sàxínítnùnì-ndà sàhà palabrá nchichí xi Yua-nda Dios

Antes nisa là dèhé palabrá mà, cónisá cúndàà inì nêhivì. Doco cunaha-nsiá, dècuèndè na táyôo ñuhivì, dandu nì chitnùnì inì-yà ñà-ndohó sàà-ndà cundàà inì-ndà sàhà palabrá mà, te ducán nihitáhvi-ndà sàà-ndà gloria xi-ya.

⁸ Doco tè-xídandacú ñuhivì yohó, cónì sàà-te cundàà inì-te palabrá nchichí ìì mà, vàchi nú ni cúndàà inì-te ni cuí, mà cáhni-té Stoho ndiaha-nda nchìca cruz.

⁹ Doco cunaha-nsiá, dohó cachí nùù tutu ìì:

Cuàhà ñà-vâha sàni nsidayucun Dios ñà-nihitáhvi nècuàchì cuú inì-xi sàhà-yá. Doco ni-iin nêhivì, tàñáha ga cuninùù-né nansa iá mà; tàñáha ga cunitnùhu-ne sàhà ñà-nsiaha guá mà; ni-iin xichi cónì nihnú inì-nè nansa coa.

¹⁰ (Pues mate ducán ndisa nduá), doco ndohó, sàni cundàà inì-ndà sàhà-ñá, sà-ináhá-ndá nansa iá, vàchi ducán sàni quida Espíritu ìì xí-yá. Vàchi Espíritu ìì, ináhá-yâ nsidanicuú iñàha; ndè ináhá stnâ-yà nsidanicuú ñà-ndùú nacání inì Yua-nda Dios.

¹¹ Ni cachí-ndà iá iin nêhivì nacání inì-xi sàhà iñàha; pues còò inga nêhivì cundàà inì-xi sàhà ñà-ndùú nihnú inì nècuàchì mà, cuisì miinì-né ináhá-nê. Te ducán iá stná Dios, còò inga ana ináhá ñà-ndùú nacání inì-yà, cuisì-ní Espíritu ìì xí-yá.

¹² Te ndohó, màdì iin espíritu xi ñuhivì yohó nduá nì níhì-ndà; còó. Divi Espíritu ìì xí mii-yá nì nihitáhvi-ndà, te sàhá yúcán nduá vátùni mànihì inì-ndà ñà-ndiaha guá sàni nihitáhvi-ndà nùù-yá.

¹³ Te divi ñà-jaàn nduá datúì-nsi nùù nêhivì nihnú vâha inì xì Espíritu ìì xí-yá. Doco màdì palabrá nchichí xi nêhivì ñuhivì nduá cáhàn-nsi na datúì-nsi ñà-jaàn; còó, cuisì palabrá chináhá Espíritu ìì nduá cáhàn-nsi.

¹⁴ Doco nêhivì nihnú inì xì cuisì ñà-ndùú cachí sàxínítnùnì mii-né, mà cúì sàà-nè cundàà inì-nè sàhà chuun xi Espíritu ìì xí Dios, vàchi nahi palabrá loco nduá nùù-né. Ñàyúcànduá, mà cùì mànihì inì-nè, vàchi cuisì nú ni chíndéé Espíritu ìì nêhivì, dandu vátùni sàà-nè mànihì inì-nè.

¹⁵ Doco iin nêhivì datnúù Espíritu ìì anima-xi, mà úhì sàà-nè cundàà vâha inì-nè sàhà nsidaa iñàha. Doco nêhivì dava ga, mà cùì sàà-nè cundàà inì-nè nansa ndisa nihnú inì nêhivì xí Dios mà.

¹⁶ (Vàchi ducán cachí nùù tutu ìì:) “Còò ni-iin ana cùndáà ndisa inì-xi nansa nihnú ini Stoho-ndà Señor. Te ni còò stná ana chicá nchichí, te ducán cuàha-xi-yá conseju”, cachá. Doco cunaha-nsiá, divi nacua nihnú ini Cristu, ducán sàni nihitáhvi-ndà cunihnu stná ini-ndà vichi.

3

¹ Ducán iá, ñáni; doco (na ní sa-ìe xì-nsiá daa), mànicuí dacuahá vahi mii-nsiá, vachi tàñáha ga cunihnu vaha inì-nsia nacua cuní Espíritu ìì xí Dios. Na nihnú ini ndéni nèhivì ní cui, ducán nihnú inì-nsia, na ian nihnú iquin inì-nsiá, có-sànìhì víi ini-nsiá ichì Cristu.

² Na iin mée sáha-nda cuisì-ní tëndodo, te màdiá comida chicá fuerte, ducán nì quida stnáì xì-nsiá, (puru palabra mà úhì cundaà ini-ndà nduá nì dàcuahí mii-nsiá, màdiá palabra chicá nchichí), vachi cóni sáà-nsiá cundaà inì-nsia, te dècuèndè stná vichi, tàñáha ga sàà-nsiá mànihì váha inì-nsia.

³ Vachi nihnú ìì inì-nsia nahi nsidaa nèhivì dava ga ñuhiví. Vachi ñà-cúmbìdia inì-nsia, te náâ stnahá-nsiá, te táhndè dava-nsia, pues, ¿amádi divi ñà-jaàn nduú modo xíquida nèhivì ñuhiví? Te divi sàhà ñà-jaàn nàhà claru nihnú ìì inì-nsia nahi mii-né.

⁴ Vachi dava-nsia, cachí-nsiá nèhivì xí Pablo nduú-nsiá, te dava-nsia, cachí-nsiá nèhivì xí Apolo nduú-nsiá. Doco ¿amádi divi ñà-jaàn nduá quida stná nèhivì ñuhiví yohó?

Nsidaa-nda cutnáhá-ndá xinúcuáchí-ndá nùù Dios

⁵ Doco cunaha-nsiá, màdi nèhivì chicá ndiaá nduú Apolo, te ni màdi nèhivì chicá ndiaá nduú stná yùhù Pablo. Cuisì nèhivì xinúcuáchí nùù Dios nduú-nsí, te sàhà nsiùhù sàni xinindisá stná-nsiá palabra ìì xí-yá. Ñàyùcànduá, cada iin iin-nda xi chuun nì nihitáhvi-ndà nùù-yá.

⁶ Vachi (ducán iá nahi chuun itu-ndà), iin-nda chihí, te inga-ndà cùhñù, doco Dios nduú ana dacuahnu-xi viu. Te ducani iá stná xì nsiùhù, primeru yùhù (nì cachitnùhi xì-nsiá palabra ìì). Daaní, después nì chindee stná Apolo. Doco cuisì sàhà Dios nì quee viì (obra mà).

⁷ Màdiá chicá ndiaá ana nì càhàn xì palabra primeru, te ni màdiá chicá ndiaá stná ana nì chindee después, cuisì mii Dios nduú ana chicá ndiaá, te cuisì sàhà mii-yá nducuahà palabra xi-ya.

⁸ Nècuàchì quidáchúûn primeru, xì stná nècuàchì nchícùn gà, iin-ni xíndiaa-nsí nùù-yá. Doco según chuun quidá iin iin-nda, ducán icúmí-ndá nihì-ndà tnùmanì xì-ndà nùù-yá.

⁹ Te vichi iin-ni xinúcuáchí nsidaa-nsí nùù-yá. Te mii-nsiá, na iin itu Dios (ndé quidáchúûn-nsí) nduú-nsiá. Te nahi stná iin vehe nì dàndàcú-yá cuàha, ducán nduú stná-nsiá.

¹⁰ Te yùhù, na iin albañil tùha vaha, ducán nduí, te nì quidachuín (chuun xi Dios ndé ndoó-nsiá). Na iin cimientu nduú (chuun primeru) nì quide jaàn sàhà gracia xi-ya. Te vichi sà-íá inga ana quida-xi chuun ma, na ian dacuahnú-né nama. Doco cuidadu ni cùndóó nsidaa nèhivì quidá seguir xì chuun nì dàquésáhì mà.

¹¹ Màsà cáhì-nè íá inga (palabra chicá ndiaá); còò. Cuisì ndiaá palabra sàhà Jesucristu (nì cachitnùhi xì-nsiá) primeru, vachi nahi cimientu nduá.

¹² Te nú cuní iin nèhivì (quida-ne seguir xì obra mà), dandu queámà na ian cuàhàn-nè dacuahnú-né nama dìquì cimientu mà. Te nú cuàhàn-nè quida viì-né obra mà, dandu ducán queá na ian xichúûn-né oro, ò plata, ò yùù yéhè. Doco nú có-quidá víi-né obra mà, dandu ducán queá na ian xichúûn-né yutnù, ò mihì, ò ñùù.

¹³ Dandu después icúmí sàà iin quivì cundaà inì-xi nansa iá obra nì quida iin iin-nda. Vàchi na sàà quivì mà icúmí coo nahi ñuhu xíxìn, te sàhà ñuhu mà cundaà inì-xi a natùì obra xi-nda nùù Dios, á coó.

¹⁴ Nú màsà cócò obra xi-nda, dandu icúmí-ndá ñhì-ndà ñà-vàha xi-nda nùù-yá.

¹⁵ Doco nú ni cocá, dandu mà níhì-ndà ñà-vàha cuàhàn-ndà ñhì-ndà nì cùí, doco anima-ndà, vátùni càcu viá, mate cunduamà na ian (nì chindee-nda mii-nda nùù) ñuhu xíxìn.

¹⁶ Mii-nsiá, ¿a có-nsinúú inì-nsia ñà-ndùù-ndà na iin vehe ì ndé iá Dios? Vàchi iá Espíritu ì xí-yá ini anima-ndà.

¹⁷ Ñàyùcàndùá, nú ni dándâñúhú iin ñehivì ñà-ì icúmí lugar xi-ya, dandu icúmí nècuàchì mà ndañuhu dahuun stná-nè quida-ya. Vàchi ndé iá-yà, yáha ga ì lugar mà, te cunaha-nsiá, divi nahi vehe ì-yá nduu-nda.

¹⁸ Màdí dandahví-nsiá mii-nsiá, vachi nú iá ana tuxí inì-xi nduú nècuàchì nchichí nùù ñehivì ñuhivì yohó, dandu xiñuhu dàma-ne, mate (cachí ñehivì) sàni culocó-nè, vachi nú ducán, dandu ñà-sàni ndunchichí ndisa-ne cundua.

¹⁹ Vachi ñà-ndùá tuxí ini ñehivì nduú ñà-chicá nchichí, pues nùù Dios ñà-loco nduá. Te dohó cachí stná nùù tutu ì: “Icúmí Dios cundee-yá nùù tènchichí na meru xíquida cuahà-té maña dandáhví-te”.

²⁰ Daaní, inga xaan cachí stná tutu mà: “Ináhá Dios, ñà-chìcuéhè uun nduá chítùnì guà ini nècuàchì nchichí”.

²¹ Ñàyùcàndùá, màsà cútúxí ini ni-iin-nsia chicá ndiaá-nsiá ñà-nchícùn-nsiá iin tal ñehivì. Vachi nsidanicuú ñehivì, xì nsidanicuú iñàha, divi cuenta xi mii-nsiá nduá.

²² A ducán yùhù Pablo, te ò Apolo, te ò Pedro, có-quidá, cuenta xi mii-nsiá nduú nsidaa-nsí. Dècuèndè stná ñuhivì yohó, cuenta xi stná-ndà nduájàn, te mate ni cútíacú-ndà, te ò nì sàà-ndà cui-ndà, có-quidá, vachi nsidaa ñà-ndùá cùù xì-ndà quivì vichi, ò quivì vaxi xi-nda, sàhà bien xi-nda nduá.

²³ Te Cristu nduú Stoho-ndà. Te Stoho mii-yá nduú (Yua-nda) Dios.

4

Nansa iá vida nì yàha nècuàchì apóstol nì ñhì chuun nùù Jesús

¹ Sàhà ñà-ndùá sàni cachì jaàn xiñuhu ndanihi ñehivì nsiùhù ñà-ndùù-nsí ana xinúcuáchí nùù Cristu; xiñuhu cundaà ini-nè ñà-ndàà nduá nì ñhì ndisa-nsi chuun ñà-dacuahá-nsí ñehivì palabra ì nìsa ìa dèhé sàna.

² Te nú ducán nduá, dandu ndiá icà-nsí quida vè-nsí chuun ma, vachi divi ducán nduá xiñuhu quida nsidaa ana dandacú nùù chuun xi inga ñehivì.

³ Doco yùhù, có-ndùlòquì nú cachí-nsiá ñà-quidá vííí, ò á coó. Ni có-nàcání stná inì nú cachí dava ga ñehivì ñà-có-quidá vííí, te caná-né yùhù nùù iin juez. Ni yùhù, có-càchí stnáì sàhà mií, a quidá vííí, á coó.

⁴ Te mate có-dàndòhó sàxínítnùnì mií, doco có-cùnì cachàmà ñà-còò falta xi, vachi mii Stoho-ndà Señor icúmí cachì a ní quida vííí, á coó.

⁵ Ñàyùcàndùá, màsà cuítnùhu-nda ñanítনা-nda, vachi tàsàà quivì cundaà ndisa ini-ndà. Dècuèndè naxicocuín-yà, dandu natùì claru nansa ndisa iá nsidaa chuun iá dèhé vichi. Dandu mii-yá datúí-ya nansa nihnú ini cada iin iin-nda, te cachi-yà xì-ndà ndé tantu sàni quida vè iin iin-nda.

⁶ Cunaha-nsiá, sàhà ñà-vàha xi-nsia sàni cachì xì-nsiá nsidaájàn sàhà Apolo xì yùhù, ñàni, áma mánìhì ini-nsiá ñà-mà váha dayáha-nda ñà-ndùá cachí tutu ì, vachi mà váha ndenihi cahnu-nda iin (ana nchícùn-ndà), mientras inga-nè cahíchì ini-ndà; còó.

⁷ Vachi iin-nì xínduu-nsia xì nsidanicuú gá ñehivì. Nsidaa ñà-ndùá sàni ñhìtáhvi-nsiá, ñà-ndùá nì dàcútáhvi Dios mii-nsiá nduá. Te nú sàni cutahvì

uun-nda iñàha, dandu mà váha cutuxi ini-ndà chicá ndiaá-ndà sàhámà, vàchi ñà-nì cutahví uun-nda nduá.

⁸ Doco vichi nihnú inì-nsia na ian sàni nducuica-nsiá. Sàni ndanchito ducún-nsiá na iin rey cahan-nsiá, te menos nì ndòo nsiùhù nùù-nsiá. A sácú vâha nú ni cúndúú ndisa-nsia ana chicá dandacú, dandu nsiùhù, sàà stná-nsi cutnahá-nsí xì-nsiá dandacu-nda.

⁹ Doco nsiùhù nècuàchì apóstol, sàni sàha Dios nsiùhù iin lugar chicá cahà-xí tuxí inì, na ian ni cúndúú-nsí nèhivì fuerza icúmí cui sàhà-ñá cundehè nèhivì (nansa ndohó-nsí. Doco cunaha-nsiá,) indéhe stná ángel mozo xi Dios.

¹⁰ Vàchi sàhà-ñá nchícùn-nsi Cristu, ndeníhí nèhivì nsiùhù nahi nècuàchì loco. Doco mii-nsiá, (mà loco-nsiá); nchichí gà-nsiá cahan-nsiá ñà-ndòó-nsiá ladu xi-ya. Nsiùhù, còò ni-iñàha níhìndèè-nsí cahan nèhivì; doco mii-nsiá, cuàhà gá poder xi-nsia iá (cahan-nsiá). Cahíchì stná ini nèhivì nsiùhù; doco mii-nsiá, iá tnùñuhu xí-nsiá nùù-né.

¹¹ Nsiùhù, dècuèndè vichi xíhì-nsi doco, xíhì-nsi tècuí, còò ñá-cundixi vii-nsí. Sahní cuií stná-nè nsiùhù, te xicánúú stná-nsi yoho yucán, vàchi còò ni-iin xaan ndé cundoo saín-nsí.

¹² Ndee quidáchúùn-nsí, te nú cánahá-nè xì-nsí, dandu viví-ni naxícónihí-nsí nùù-né. Te nú quidá quíní-né xì-nsí, dandu quidándéé ini-nsí.

¹³ Te nú cáhàn quini-ne xì-nsí, dandu calma-ni sàha-nsinè ichì váha. Doco mii-né, ndeníhí-né nsiùhù nahi mihì chicuéhè, te ò ana chicá còò chuun-xi.

¹⁴ Pues, ¿índù chuun cachí xì-nsiá ducán? ¿A sàhà-ñá cuní cucahan nùù-nsiá nduá? Còò, cuiì sàhà ñà-nì sàà-nsiá cundaà vâha ini-nsiá, vàchi nahi dèhi nduú-nsiá, te màni-nsiá nùí.

¹⁵ Pues mate ni cúndóó ùxin mil ana dacuahá nchichí xì-nsiá ichì Cristu, doco imindaa ana nduú ndisa nahi yua-nsiá, divi yùhù. Vàchi yùhù nì cachitnùhi xì-nsiá razón ndiaha sàhà Jesucristu, ñàyùcàndúá divi nahi dèhi xínduu-nsia.

¹⁶ Sàhà ñà-jaàn sacúndáhvì nùù-nsiá ñà-iin-ni quida-nsia nacua quidá yùhù.

¹⁷ Ñà-jaàn nduá disàhà-xí sàni techuín Timoteo sàà-nè ndé ndoó-nsiá, vàchi mii-né, nchícùn vii-né Stoho-ndà Señor. Na iin dèhi nduú stná-nè, te màni gá-nè nùí. Pues divi icúmí cáhàn xì-nsiá, te dansínúú ini-nè mii-nsiá nansa iá modo-xi nchícùn Cristu nacua nduá chináhì nèhivì nsidanicuú lugar ndé natácá-nè cahvi-néyà.

¹⁸ Doco vichi, ináhí, ndee xícahàn dava-nsia, vàchi tuxí inì-nsia mà sài ndé ndoó-nsiá.

¹⁹ Doco yàchì icúmí sài, nú cuní mii-yá, dandu cundaà inì sàhà nècuàchì cáhàn ndee guá mà, a ndísá icúmí-nè ndudu ì, á coó.

²⁰ Vàchi ley xi ñuhiví ì xí Dios, màdì palabra uun nduá. Còò, poder xi mii-yá nduá icúmí stná.

²¹ Pues vichi cachi-nsiá xí nansa cuní-nsiá quide. ¿A cuní-nsiá sài, te cáhàn ndeí xì-nsiá, te ò cuní-nsiá sài cáhàn màni xì-nsiá, te cundoo vii-ndà?

5

Nansa nì cachi Pablo xiñuhu quida nèhivì ñuu Corinto xì iin tiàa cóni quidá ví xi iin nècuàchì ñahà

¹ Cachi nèhivì nacání-né xí ñà-íá iin-nsia nì ìa xi dihi (quín-xi). Cunaha-nsiá, cahnú cuàchi nduájàn; dècuèndè nèhivì có-ínahá sàhà Dios, nì có-quidá-né ducán.

² Doco mii-nsiá, (ndahví-nsiá), vàchi tuxí vá ini-nsiá ndiaha gá-nsiá. Doco ndiá ìcà-nsiá màcùndoo-nsia tnùnsí ini, te tavà cuàán-nsiá tiàa nì quida ducán ñà-màsà cóó gá-nè nùù-nsiá.

³ Te yùhù, mate xica ié, doco na ian jaàn iá anímè cutnáhî xî-nsiá, ducán nduá; te sàni nacani inì sàhà chuun jaàn, ñàyùcàndùá, cuàhìn cachì xî-nsiá nansa quida-nsia xî nècuàchì nì quida xi cuàchi ma.

⁴⁻⁵ Xiñuhu nataca nsidaa-nsiá, te coo stná ndudu ì xí Stoho-ndà Jesucristu, te na ian coo stná anímè xî-nsiá cundua. Dandu ndacùcahan-nsiá quìvì-yá, te cachi-nsiá xî nècuàchì mà ñà-ìcúmí-ndá nacoo-ndané nù ndahà ñà-malu, te ducán nìhì iquìcúñú-nè iin castigu sàhà-ñá después càcu anima-nè quìvì (màcuìta-nda nù) Stoho-ndà Jesús.

Ejemplu nì sanduu vicò pascua sànahà na nisa cuxio nsihi pan nihí levadura nsidátáchí xân

⁶ Mii-nsiá, tuxí ini-nsiá ñà-viì gá xíquida-nsia vichi, doco còó, có-íá viì ñà-nduá quidá-nsiá. ¿A có-ínáhá-nsiá dichu cachì: “Mate iyuhu-ní tàtnà nsidátáchí xí pan queé, doco cuàhà gá ndutáchâ”? (Te ducán iá stná xî falta, mate iyuhu-ní-ñá ni coó, doco xítià inicutu.)

⁷ Ñàyùcàndùá, (xiñuhu cuxio nsidaa ñà-quini nisa ia antes, dandu nanduu-nda nèhivì sàà xí Dios, cunduu-nda nahi) yusàn pan cóni queé ni-iyuhu ñà-nsidátáchí xân. Vàchi mii-yá, sàndèníhí-yàndó nduu-nda nèhivì sàà còó falta-xi ñà-sàni xihì Cristu cuenta xi-nda. Te ducán queámà na ian quidá-né vicò pascua (na xihì lelù nduú promesa), vàchi Cristu nduú nahi promesa xi-nda.

⁸ Te vicò pascua mà, puru pan có-ndùtáchí xixí-né. (Te ejemplu nduámà.) Ñàyùcàndùá ndohó, puru ñà-nduú ñà-ndàà cuisì ni cúnchícùn-ndà. Màsà dátíáà uun-nda quida-nda ñà-íá vàha, vàchi queámà na ian có-chìvàha viì-ndà vicò mà; te màsà cúníhnú chicuéhè stná ini-ndà, te ni màsà quidá-ndá ni-iin ñà-íá quini, vàchi nú ducán, dandu queámà na ian có-chìvàha viì-ndà vicò, te na ian cóni cúxíó nsihi tàtnà nsidátáchí xí pan mà.

⁹ Nù inga tutu nì tiai antes nì cachì xî-nsiá ñà-màsà cútnáhá-ndá xí nèhivì tùha càhàn xì ana cóni nándàhà xî-né.

¹⁰ Ducán nì tiai nù-nsiá, doco có-cúní cachàmà ñà-naco-nsia nsidanicuú nèhivì xíquida ducán ñuhivì yohó, vàchi cuisì inga ñuhivì cunduu lugar ndé mà cútnáhà gá-ndà xî nècuàchì mà, vàchi ñuhivì yohó ndoó cuáhà ana có-quidá ví: xího-né cucumi-né cuàhà ñà-cuicà, o xidácuíhná-né, te ò xicàn tàhvi-né nù ñà-cò-nduú Dios.

¹¹ Doco ñà-nduá nì cachì nù carta mà nduá yohó: nú nècuàchì có-quidá ví ma nduú iin ñani-ndà (iin-ni cahvi xi mii-yá), dandu màsà cútnáhà gá-ndà xî-né nú iá cuàchi-ne sàhà nècuàchì ñahà, te ò tùha-ne xihò-né ñà-ìcúmí ñànìtnaha-ne, te ò cahvi-né iin ñà-cò-nduú Dios, te ò tùha-ne canàhá-né, te ò tùha-ne xini-ne, te ò xidácuíhná-né, dandu màsà cútnáhà gá-ndà xî-né. Ni nácóó dahuun-ndané; ni màsà cuáhandee ini-ndà cuxi-nda xî-né.

¹²⁻¹³ Cunaha-nsiá, có-quidá tocar yùhù nsidandaì sàhà cuàchi nèhivì có-nchícùn ichì mii-yá. Mii-yá quida xi ñà-jaàn. Doco mii-nsiá, fuerza icúmí-nsiá cachì-nsiá nansa cuu xi nèhivì cutnáhà xí-nsiá nú ni sàà-nè quida-ne cuàchi. Ñàyùcàndùá, dohó cachì xî-nsiá: nì cúxíó dahuun tiàa iá falta-xi ma nù-nsiá.

6

Màsà cúhùn-ndà nù juez, te canicuàchi stnahà-nda sàhà-ndà, cachì Pablo

¹ Có-ndiá ìcà-nsiá canicuàchi stnahá-nsiá sàhà-nsiá nù iin juez có-xiníndísá-xí ichì Dios. Chicá vàha nù nèhivì xí mii-yá ni ndúndàà sàhà chuun xi-nsia.

² Amádi sà-ínáhá-nsiá ñà-divi ndohó nèhivì xí-yá cunduu ana (chindee) nsidandaà-xì sàhà nèhivì ñuhivì yohó quìvì juiciu. Pues nú ducán nduá,

dandu ádi vátùni sàà-ndà nsidandaà-ndà sàhà chuun cuatiluha cuú ofrecer tiempu vichi.

³ Cunaha-nsiá, dècuèndè stná ángel icúmí-ndá nsidandaà-ndà sàhà-xí. Pues nú ducán, dandu ádi mà úhì nsidandaà stná-ndà sàhà chuun sencillu iá ñuhìví yohó-ní.

⁴ Ñàyùcànduá, nú iá iin pleitu xi-nsia, dandu xiñuhu nacàxin-nsia nèhivì tuxí inì-nsia chicá mà nchìchí, te mii-né nsidandaà sàhájàn.

⁵ Pues, ñà-jaàn cachí uin xì-nsiá áma cúcáhán nù-nsiá sàhájàn. ¿A ndísá còò ni-iin ñani-ndà nchichí mahì-nsiá? ¿A ndísá còò iin cui nsidandaà sàhà chuun xi iin-nsia inga-nsiá?

⁶ Doco (ndahví-nsiá), vèchi sàhàn-nsiá sanícuàchi stnahá-nsiá sàhà-nsiá, mate iin-ni ñaní xínduu-nda. Dècuèndè nù-nsiá iin juez có-xiníndísá (xí Jesús) sàhàn-nsiá.

⁷ Ñàyùcànduá, iin falta cahnú xí-nsiá nduájàn, vèchi có-ndiá icà-ndà canícuàchi stnaha-nda sàhà-ndà. Chicá vaha ni cuáha-nda quidaquini-ne xì-ndà, te quidandee ini-ndà. Chicá vaha naco-ndané cahníndahví-nèndó.

⁸ Doco mii-nsiá, có-quidándéé stnahá ini-nsiá sàhà-nsiá. Còò. Dècuèndè quidáquíní-nsiá xì ñanìtnaha-nsia, te xidándiáá-nsiá ñà-nduá icúmí-nè, mate iin-ni ñaní xínduu nsidaa-nda.

⁹ Sà-ínahá-nsiá ñà-mà níhì nèhivì malu sàà-nè ñuhìví ìì xí Dios. Ñàyùcànduá, màsà dándahví ni-iin nèhivì mii-nsiá, vèchi mà cúndiátû anima ni-iin nèhivì nchícùn xì ñahà, ni-iin stná nèhivì cahvi xi yù-ò figura, ni-iin stná nèhivì iá xì inga ana có-nduú nècuàchi vehe-ne, ni-iin stná nèhivì nduú ù-nsiá nèhivì,

¹⁰ ni-iin tècuìhnà, ni-iin stná ana tùha xího xi ñà-icúmí inga nèhivì, ni-iin stná tè-xíni, ni-iin stná tè-tùha canàhá, ni-iin stná tè-sàhníndahví xì ñanìtnaha xi. Ni-iin nècuàchi jaàn mà níhítahví xì ñuhìví ìì xí Dios.

¹¹ Te mii-nsiá, divi ducán nìsa quida dava-nsia antes. Doco sàni ndoo cuàchi-nsiamà, te sàni ndu-ì stná anima-nsiá. Ñàyùcànduá, nèhivì vaha sanduú-nsiá nù-nsiá mii-yá vichi. Ducán nì cuu xi-nsiá na ní (xinindísá-nsiá palabra ìì, te nì) ndacùcahan-nsiá quivì Stoho-ndà Jesucristu, vèchi nì chindee stná Espíritu Ìì xí Yua-nda Dios.

Nsidaa-nda xiñuhu quidañuhu-nda cuerpu xi-nda; màsà quidá ndevàha-nda xi mii-nda

¹² (Cachí nèhivì:) “Vátùni quida-nda ñà-nduá cudí ini-ndà”. Pues vihini, doco màdì nsidaa iñàha nduá iin ñà-chìndéé xí-ndá. Mate vihini quida-nda ñà-nduá cuní-ndà, doco màsà cuáha-nda cundee ni-iin ñà-có-íá vaha nù-nsiá sàxínítnùnì-ndà.

¹³ Vèchi dohó cachí stná iin dichu: “Tìxi-nda nduú fin xi ñà-nduá xixi-nda, te chuun quidá tìxi-nda nduú stná ñà-cuñuhàmà”. Doco cunaha-nsiá, iin-ni fin icúmí nduájàn, vèchi vèxi iin quivì icúmí Dios dandáñuhú-yâ nsidaájàn. Te cuerpu xi-nda, ¿índu chuun icúmí? Pues màdì-ñá coo-nda xi ndéni ñahà ní cui; còò. Divi ñà-cunucuàchi víi-nda nù-nsiá Stoho-ndà Señor nduú chuun xan. Te cunaha-nsiá, iá stná-yà sàhà-ndà.

¹⁴ Ñàyùcànduá, nacua nì natiacu-yà nì quida Yuamánì-yá Dios, divi ducán stná ndohó, icúmí-ndá natiacu stná-ndà quida ndudu ìì xí-yá.

¹⁵ ¿A có-nsínúú inì-nsia ñà-ndahàsàhà Cristu nduu-nda? Te nú ducán, ¿a iá vaha coo stná-ndà xì iin ñahà ndevàha, nú nahi ndahàsàhà-yá sànduú-ndà? Còò, màsà nunca quida-nda ducán.

¹⁶ ¿A có-nsínuu stná inì-nsia nansa iá xì iin tiàa nì quida iin cuàchi xi iin ñahà ndevàha, ñà-iin-ni nèhivì sàni nanduu-ne? Vèchi ducán cachí tutu ìì: “Iin-ni nèhivì cunduu nduú-nè, (nècuàchi tiàa xi nècuàchi ñahà)”.

¹⁷ Doco nú sàni yàha-nda ndahà Stoho-ndà Señor, dandu iin-ni anima sàni nanduu-nda xi mii-yá.

¹⁸ Ñàyùcàndùá, nacoò dahuun-nsia cuàchi ñà-càhàn-ndà xi inga ana cóni nándàhà xì-ndà. Nsidaa cuàchi dava ga, có-quidá quíni guâ` xì iquicúñú-ndà. Doco nú ni quida-nda iin falta xì iin nècuàchì ñahà, dandu ñà-sàni quida-nda cuàchi nùu cuerpu xi mii-nda nduájàn.

¹⁹ ¿A có-ínahá-nsiâ ñà-vehe Espíritu ìi xí-yá nduú cuerpu xi-nda, vâchi sàni ñihitáhvi-ndà Yà-ìi mà nùu-yá? Ñàyùcàndùá, màdiá mii-nda nduu-nda stoho-ndà;

²⁰ còó. Mii-yá, sàni xiin-yàndó na ní dànàà-yá sàhà-ndà, te sàhámà nsidaa ñà-nduá quidà-ndà na itiácú-ndà xì cuerpu xi-nda, divi sàhà tnùñuhu xí mii-yá ni cúndúá.

7

Nansa xiñuhu quida-nda xi nècuàchì vehe-nda

¹ Vichi cuàhìn càhìn xì-nsiá sàhà ñà-nduá ni tiaa-nsia nùí. Cunaha-nsiá, cuaha-ni iá nú iá mii iin tiàa, te có-ìá-nè xì ni-iin nècuàchì ñahà.

² Doco còtó quida nècuàchì mà iin cuàchi, chicá vâha ni nándàhà-né; te ducání stná nècuàchì ñahà, chicá vâha ni cúcúmí-nè ìi-né.

³ Te cada iin iin tiàa sàni nandàhà, ndiá ìcà-né quida ndisa-ne cumplir chuun ni ñihì-né ñà-coo-ne xì ñahàdihí-nè. Stná nècuàchì ñahà, ndiá ìcà stná-nè quida vîi-né cumplir nacua nduú chuun xi-ne ñà-coo stná-nè xì ìi-né.

⁴ Màdi micuísì nècuàchì ñahà nduú ana cachi nansa quida-ne, a coo-ne xì ìi-né, á coó. Icúmí cachi stná nècuàchì tiàa. Te ducání stná nècuàchì tiàa ma, màdi cuisì mii-né cachi stná-nè nansa quida-ne xì ñahàdihí-nè, vâchi icúmí cachi stná nècuàchì ñahà.

⁵ Màsà cáchì-nsiâ “còó” nùu nècuàchì vehe-nsia. Cuisì nú vihini cuní-nsiâ cunihii-nsiâ iin ùi quivì sàhà-ñá càcàn tãhvi-nsiâ nùu Dios. Dandu después nacuaastnahá-nsiâ, vâchi nú coó, vihini dacá ñà-malu Satanás sàxínitnùnì-nsiâ ñà-có-cùndéé gâ ini-nsiâ cunihii-nsiâ.

⁶ Nsidaa ñà-jaàn cachí xì-nsiá, doco màdi ñà-dàndàcuí nùu-nsiâ nduá; còó. Cuisì cachí xì-nsiâ ducán sàhà-ñá cundaà ini-nsiâ nansa iá iin ñà-vâha cui quida-nsia.

⁷ Vâchi yùhù, cudìi inì nú ni quidá nsidaa nèhivì nacua quidé, (ñà-có-ìé` xì ni-iin nècuàchì ñahà). Doco cada iin iin-nda según nansa ni ñihitáhvi-ndà nùu Dios, vâchi tucu tucu sáhatahvi-yá iin iin-nda.

⁸ Ñàyùcàndùá, yùhù cachí xì nsidaa nècuàchì ñahà cuaán, xì nsidaa stná nècuàchì tãñáha ga nandàhà, ndiaha gá coo xi-né nú ni quidá-né nahi yùhù (ñà-cóni nándàhí).

⁹ Doco nú mà cúndéé ini-nè cunihii-né ducán, dandu ni nándàhà-né chicá vâha, te màsà càcànúú-né xího stnahá uun-ne.

¹⁰ Doco nèhivì sàni nandàhà, iá ndisa ñà-nduá dandacuí nùu-né. Te màdi cuisì yùhù cachí xì-né palabra yohó; vâchi ducán dandacú stná Stoho-ndà Señor. Te dohó cachí-yá: ni-iin nècuàchì ñahà màsà nácóó-né ìi-né.

¹¹ Doco nú sàni nacoò-ne nècuàchì mà, dandu (màsà nándàhà gá-nè xì inga tiàa). Iin-ni ni coó mii-né, te nú coó, ni nácóocúñ-nè nacuaastnahá-né xì ìi-né. Daaní, divi ducání xí stná nècuàchì tiàa, màsà càtéstnahá stná-nè xì ñahàdihí-nè.

¹² Daaní, mii-nsiâ nècuàchì dava ga tu, cuisì cuàhìn cachì xì-nsiâ ñà-nduá nacání uun inì, vâchi có-nduá iin ley dandacú Dios. Nú iá iin ñani-ndà có-xíníndísâ ñahàdihí-xi, màsà càté-nè nècuàchì mà nú cudíi ini nècuàchì mà coo ndisa-ne xì ìi-némà.

13 Te ducání stná xì nècuàchì ñahà: mate có-xìníndísâ ì-né, doco chicá vâha màsà cáté stná-nè ì-né, nú cudîi ini nècuàchìmà coo ndisa-ne xì ñahàdihí-nèmà.

14 Vâchi mate cuísi nècuàchì ñahà xìníndísâ, doco sâhájàn chicá mà úhì cundiatú stná ì-né nùù Dios; te ducání stná nècuàchì ñahà có-xìníndísâ, nú nècuàchì xìníndísâ nduú ì-né. Doco nú ndúì-nè có-xìníndísâ-né, dandu ùhì iá cundiatú mée xi-ne. Doco nú xìníndísâ-né, (mate imindaa-né), dandu mée ì ndisa cunduu-ve.

15 Doco cunaha-nsiá, nú cuní nècuàchì có-xìníndísâ-má quecuaán-né, dandu mà cútnúú-nî, pues ni cúhùn-nè. Te nú sâcuàhàn-nè, dandu libre iá nècuàchì xìníndísâ nì ndòò, ò sea nècuàchì tiàa ò nècuàchì ñahà ni cúndúú-né. Doco ¿índù ñà-chicá cuní Dios quida-nda? Divi ñà-cundoo manì-ndà.

16 Vâchi iin nècuàchì ñahà, có-ínáhâ-nê ñà-vihini sâhâ mii-né sâà nècuàchì vehe-ne càcu stná anima-nè. Te có-ínáhâ stná iin nècuàchì tiàa, pues vihini sâhâ mii-né sâà stná ñahàdihí-nè càcu-ne.

Màsà nácání ini-ndà nansa ndenihì nèhivì ñuhiví yohó ndohó

17 Nacua nduú modo nì chitnùnì ini Dios cundoo-nda ñuhiví, ducán xiñuhu cundoo cuéyâà-ndà. Nacua iá-ndà na ní quìhi-nda ichì-yá, ducán xiñuhu quida-nda seguir. Divi palabra jaàn nduá cachí xì nsidaa nèhivì cahvi xi-yá.

18 Vâchi nú sâ-ítúú seña xi Dios ìcâ-ndà na ní quìhi-nda ichì-yá, dandu màsà nándúcú-ndá nansa ndutu ñà-jaàn. Te ducání stná, nú còò seña mà ìcâ-ndà na ní quìhi-nda ichì-yá, dandu màsà nándúcú-ndá nansa màcùtua ìcâ-ndà.

19 Vâchi seña mà, nú itúá, ò nú có-ítúá, còò ni-íñâha cuní cachàmà. Doco ñà-chivâha-nda ñà-nduá dandacú-yá, ñà-jaàn ndisa nduú ñà-ndiàá.

20 Doco nacua nì sandoo iin iin-nda na ní quìhi-nda ichì-yá, divi ducán ni cúndóó ì-ndà.

21 Dava-nsia, có-ndòò-nsiá libre, fuerza quidáchúûn-nsiá nùù lamú xi-nsia, te ducán nisa ìa stná quìvì nì quìhi-nsia ichì-yá. Doco màsà nácání ini-nsiá sâhájàn; còò. Doco nú iá nansa cui caquee-nsia libre, dandu chicá vâha ni quidá stná-nsiá aprovechar.

22 Cunaha-nsiá, mate fuerza quidáchúûn-ndá quidá inga nèhivì, doco nú ichì Stoho-ndà Cristu nduá nchícùn-ndà, dandu libre iá-ndà nùù mii-yá. Te divi ducán stná, nú nèhivì xicánúú libre nduu-nda vichi, dandu iá stná ana xinúcuáchí-ndá nùù-xí, divi mii-yá.

23 Te sàni dânáâ-yá sâhâ-ndá. Ñâyùcânduá, màsà cuâha-nda quida-nda chuun nì dândâcú ana nduú nèhivì ùún.

24 (Pues sâhâ nsidaájàn yùhù cachí xì-nsiá) ñà-nacua ndoo-nda antes na táñâha ga quìhi-nda ichì-yá, divi ducán ni cúndóó ì stná-ndà vichi, ñáni.

25 Vichi cuàhìn càhìn sâhâ ñahà cuàchì tàñâha ga nandâhâ. Còò ni-íñâha ni cachí Stoho-ndà Señor xí sâhâ nècuàchìmà, doco sâhâ gracia xi-ya, vâtùnì cahvi-nsia xì conseju sâhi mii-nsiá. Pues sâhâmà cuàhìn cachì ñà-nduá nihnú uun inì:

26 chicá vâha iin-ni ni cúndóó-ndá nacua ndoo-nda vichi cahan yùhù, vâchi tiempu ùhì nduá vichi.

27 Ñâyùcânduá, nú iá ñahàdihí-ndà, dandu màsà cátéstnâhâ-ndà. Te nú còò ñahàdihí-ndà, dandu chicá vâha màsà nándúcú-ndá nansa nandâhâ-ndà.

28 Doco nú ni nándâhâ iin tiàa, màdì cuâchi nduá. Te ò nú ni nándâhâ iin ñahà chîi, màdì cuâchi nduú stná. Cuisiá mà mánì tnùndoho yâha-ne, te yùhù, có-cùnì ndoho guá-nsiá.

29 Cunaha-nsiá, mà vâxi ga cuâhâ tiempu, ñáni. Ñâyùcânduá, nú iá ñahàdihí-ndà, màsà cúníhnú ini-ndà nduámà iin chuun chicá cahnú.

³⁰ Te nú sacu-nda (sàhà iin tnùndoho), màsà ndúlócò gà-ndà sàhájàn. Te nú cudî ini-ndà sàhà iñàha, màsà cútúxí ini-ndà chuun chicá ndiaá nduá. Te nú sàni xiin-nda iin traste, màsà cúníhnú ini-ndà yáha ga xiñuhá nùù-ndà.

³¹ Te nú icúmí-ndá cuàhà chuun ñuhíví yohó, màsà ndúlócò cuàhà-ndà sàhájàn, vàchi ñuhíví yohó, icúmíâ ndañuhá.

³² Yùhù, có-cuní nacani cuahà inì-nsia sàhà ni-iñàha. Iin nèhivì còò nècuàchì vehe-xi, (mà úhì) nihnú ini-nè sàhà chuun xi Stoho-ndà Señor nansa quida-ne, te cudî ini-yà.

³³ Doco iin nècuàchì iá ñahàdihí-xi, chicá nacání ini-nè sàhà chuun xi ñuhíví yohó, vàchi nandúcú-nè nansa cudî ini ñahàdihí-nè.

³⁴ Daaní, iin nècuàchì ñahà sàni nandàhà, tucu quidá stná-nè nùù iin nècuàchì còò íi-xí. Nècuàchì còò íi-xí, (mà úhì) nihnú ini-nè chuun xi Stoho-ndà Señor, vàchi cuní-nè cundiaa-nè mii-né, te coo ndoo anima-nè, dandu cunduu-ne iin nèhivì íi xí-yá. Doco iin nècuàchì iá ìi-xí, chicá nihnú ini-nè chuun xi ñuhíví yohó, vàchi nacání ini-nè sàhà nècuàchì vehe-ne.

³⁵ Pues, nsidaa ñà-jaàn cachí xì-nsiá sàhà ñà-cunduu ñà-vàha xi-nsia, màdì sàhà-ñá cadì nùù-nsiá iin modo có-ndiá ìqué. Cuisì cuní quida-nsia ñà-íá viì, te ñhì-nsiá cunucuachi víi-nsiá nùù Stoho-ndà Señor, màdiá coo iin ñà-mà cùì chivàha-nsia.

³⁶ Pues ni cachí-ndà iá iin tiàa yáha ga cuní nandàhà xì ana cudî inì-te, te có-quidá víi-té ñà-íá miá cahan-té. Pues nú ducán nduá xiñuhu coo, dandu vátùni quida-tè nacua nihnú inì-te, divi ñà-nandàhà-té xí-ñâ, màdì cuáchi cundua.

³⁷ Doco nú iin-ni sàni nacani vaha inì-te, te còò necesidad nandàhà-té, vátùni quidandee inì-te, cachí-te, dandu ñà-jaàn quidá víi-té. Iin-ni sàni nacani inì-te ñà-mà nándàhà-té, te amiga xi-te mà, señorita quida ìi-ñá seguir cunduu-ñà.

³⁸ Ñàyùcànduá, (ndúìajàn, vátùni iá): nú ni nándàhà-té xí-ñâ, vátùni iá ñà-nduá quidá-te; te nú ni cachí-te mà nándàhà-té, vátùni quidá stná-te, doco chicá nsiha nduájàn nùù ingà mà.

³⁹ Iin nècuàchì ñahà sàni nandàhà, iin-ni icúmí-nè coo-ne xì ìi-né ndè cachi sàà cui nècuàchì-mà. Doco nú sàni xihì nècuàchì-mà, dandu libre iá-nè nandàhà-né xì inga tiàa cudî ini-nè, cuisì-ní ni cundúú stná inga tiàa ma iin nèhivì xí Stoho-ndà Señor.

⁴⁰ Doco nú ni cachí-nè mà nándàhà gá-nè, dandu chicá ndiaha quea, tuxí ini yùhù. Te yùhù quidé cuenta chindéé stná Espíritu ìi xí Dios sàxínítnùnì.

8

Màsà cáxi-nda ò cuxi-nda ñà-nduá chindóó nèhivì nùù ñà-nduá cahvi-né

¹ Vichi cuàhìn càhìn sàhà nansa quida-nda xi ñà-nduú ofrenda chindóó nèhivì nùù ñà-càhvi-né. Pues vihini cachi-ndà: “Nsidaa-nda ináhá vaha-nda (sàhà chuun jaàn)”. Doco nú ducán cachí-ndà ñà-ináhá cuàhà-ndà iñàha, dandu queámà na ian ndiaá gà-ndà tuxí ini-ndà. Doco nú cuú ndisa ini-ndà sàhà ñanìtnaha-nda, dandísá sàà-ndà cunduu-nda nèhivì ndiaá ndisa.

² Te nú tuxí ini-ndà ináhá cuàhà-ndà, dandu cumàni gá ñà-cundaà vaha ini-ndà nacua ndiá ìcà-ndà.

³ Doco nú cuú ini-ndà sàhà Dios, dandu mii-yá, ináhá ndisa stná-yà ndohó.

⁴ Ñàyùcànduá, ñà-yòhó nduá cachí sàhà ofrenda chindóó nèhivì nùù ñà-càhvi-né. Ináhá-ndá ñà-imindaa Dios iá, te còò ni-iñàha ndiaá figura iá ñuhíví yohó,

⁵ mate cuàhà gá ñà-nduá cachí nèhivì nduú ana cahvi-né ansivi ò ñuhíví, vàchi cuàhà iñàha cachí-nè nduú dios xi-ne ò stoho-nè.

⁶ Doco nùù ndohó, imindaa Yua-nda Dios íá. Cuisì mii-yá nì quidavàha xi nsidaa ìñàha, te xinúcuáchí-ndá nùù-yá. Te imindaa stná Stoho-ndà Jesu-cristu cahvi-nda, vàchi sàhà ndudu ìì xí-yá nì sàcòò nsidaa ñà-íá, dècuèndè stná ndohó.

⁷ Doco màdì nsidaa nèhivì sánìhì váha ini-nè sàhájàn. Vàchi dava nècuàchì xiníndísà, quidá ìì-né cuenta ñà-dàcútiácú ndisa xi figura mà nduú ofrenda chindóó nèhivì nùá, vàchi antes ducán nìsa quida stná-nè. Ñàyùcàndùá, na xixí-né ofrenda mà vichi, nihnú ini-nè ñà-sànì cumanchá anima-nè nduá, vàchi tàñàha ga cutùha vaha-ne nacuni-nè sàhámà.

⁸ Pues, nàhà claru màdì xì ñà-ìtiácú-ndà icúmí-ndá ndee vaha-nda nùù Dios, vàchi nú sàni saxì-ndà ìñàha, màdiá chicá ndiaá-ndà, te ò nú có-cùnì-ndà caxì-ndà ìñàha, iin-nì íá stná-ndà, (cónì xidá cuàchi-nda.)

⁹ Doco cuidadu ni cundóó-ndá, vàchi mate íá derechu xi-nda (caxì-ndà ñà-yúcán), doco vihini coo iin nèhivì có-cùndáà inì-xi sàhámà, te vihini sàhà ndohó cuida cuàchi-ne.

¹⁰ ¿Índù modo? Pues, ni cachí-ndà sàni xini iin nèhivì mii-nsiá nècuàchì ináhá guâ, te nì quìhvi-nsia vehe ndé itá ñà-ndùá cahvi nèhivì, te ndoó-nsiá vehe ma, xixí-nsiá ofrenda xi-ñamà. Te nèhivì nì xini xì-nsiá mà, nú ni cundúú-né iin nècuàchì có-cùndáà vaha inì-xi, vihini cuàhandee stná ini-nè caxì stná-nè ñà-jaàn.

¹¹ Ñàyùcàndùá, sàhà-ñá tuxí mii-nsiá ináhá guâ-nsiá (nansa quidá-nsiá), vihini dandáñúhú-nsiá anima ñanìtnaha-nsia, mate sàhà stná mii-né nì xihì Cristu.

¹² Ñàyùcàndùá, có-queé víamà, vàchi nú ni quida-nda cuàchi nùù ñanìtnaha-nda ducán, dandu nùù stná Cristu nì quida stná-ndà cuàchi queámà, vàchi sàni dàtúcù-ndà sàxìnítnùnì nècuàchì mà ñà-có-sàà-nè cundáà vaha ìni-nè.

¹³ Ñàyùcàndùá, yùhù, nú cuàhàn iin ñanìtnahi quida-ne iin cuàchi sàhà ñà-ndùá cuní caxí nì cùí, dandu chicá vaha màsà nunca caxì guè` ni-iin cuñu mà, còtó cuida cuàchi iin ñanìtnahi.

9

Nansa nì cachi Pablo xì nèhivì xítñùhu xi-né ñà-quidáchúûn-né nahi dava ga nèhivì

¹ Yùhù, ¿amádi libre íé? ¿Amádi iin nècuàchì apóstol nduú stnáí? Dècuèndè mii Stoho-ndà Jesús sàni xinínùù stnáí. Te mii-nsiá, ináhá stná-nsiá nì quide chuun ndiaha xí-yá ndé ndoó-nsiá, te nì xiníndísà-nsiá mii-yá.

² Vihini có-nàcùnì dava nèhivì yùhù ñà-ndùú ndise iin apóstol, doco mii-nsiá, ináhá vaha-nsia, vàchi ñà-sàhà yùhù sà-xiníndísà-nsiá ichì-yá, divi sàhámà cundáà vaha ini-ndà ñà-nùù mii-yá sàni nìhítáhvì chuun quidé.

³ Vichi cuàhìn cachì ìñàha xi-nsiá, vàchi ndoó dava nèhivì xítñùhu xí.

⁴ Pues, ¿amádi íá stná derechu xi-nsi (cahvi-nsi xì-nsiá) ñà-dacuxí-nsiá nsiùhù?

⁵ Te amádi íá stná derechu xi-nsi nandàhà-nsí, te cundaca-nsi iin ñahàdìhì-nsi nacua quidá stná ñani Stoho-ndà Señor, xì stná Pedro, xì stná dava ga nècuàchì apóstol.

⁶ Vihini tuxí ini-nsiá ñà-cuisì Bernabé xì yùhù xínduu nèhivì còò derechu-xi; doco íá stná derechu xi-nsi naco-nsi chuun xi ñuhiví yohó, te quida-nsi cuisì chuun ìì.

⁷ Vàchi ducán íá xì-nsí na ian quidá soldadu, màdì cuenta xi mii-té sàhàn-te guerra. (Còó.) Daaní, nacua quidá stná tè-ndiaá xì yutnù quisì vídì, saxí stná-te iin ùì-si; te ò nú quisì ndacá-te, íá stná derechu xi-tè cuhni-tè tëndodo-sí coho-tè.

8 Te màsà cútúxí stná inì-nsia ñà-sàhà-ñá có-ndùí mii-yá, ñàyùcàndùá, có-ndiàà palabra cachí jaàn. Còó, vàchi divi ducán cachí stná ley ì ndé nì tiaa Moisés

9 nùù tutu ì, te nì cachi Dios: “Màsà cúñúhú ñunù yuhù buey na sánihni-sì trigu cóya”. Pues, náhà claru, màdi sàhà-ñá màni guá quisì mà nùù-yá nduá disàhà-xí nì càchí-yà ducán.

10 Còó, sàhà ndohó nì cachi-yà ducán, (vàchi ejemplu) nduá, te cuní cachàmà ñà-ndià ìcà coo tnùndé ini xi nècuàchì (chináhá palabra ì) ñà-nìhì-né iin algu, divi nacua iá stná xì iin nècuàchì xitú, te ò iin peón dacóyo nùnì, nihnú ini-nè nìhì stná-nè iyuhá.

11 Te nsiùhù, nú sàni cachitnùhu-nsi xì-nsiá meru palabra cutiacu ndi-aha anima-nsià, dandu amádi iyuhu nduá nú nì cuáha-nsia nsiùhù iyuhu ñà-cutiacu-nsi ñuhìví yohó.

12 Te nú ndoó nèhivì dava ga iá derechu-xi càcàn-nè ñà-jaàn nùù-nsiá, dandu ¿amádi chicá iá stná derechu xi nsiùhù sàhà ñà-jaàn?

Doco còó; có-xìcàn-nsi ni-iñàha nùù-nsiá, mate iá ndisa derechu xi-nsi. Cuisì quidándéé ini-nsi, còtó nú nì càcàn-nsi iñàha cadiàmà nùù nèhivì, te mà cúníndísà gá-nè razón ndiaha xí Cristu.

13 Ádi sá-ìnáhá stná-nsià nansa xíquida dùtù quida-xi chuun ì veheñùhu (xi nècuàchì raza Judea), xixí-né promesa sàà yucán. Vachi dùtù xinúcuáchí nùù mesa ì ndé xixìn quisì nduú promesa, níhì-né iyuhu cuñu mà.

14 Ñàyùcàndùá, náhà claru sàni chitnùnì ini Stoho-ndà Señor ñà-ducán quida stná nèhivì cachitnùhu razón ndiaha, divi sàhà chuun quidá-némà icúmí-nè nìhì stná-nè ñà-cutiacu-nè.

15 Doco yùhù, cónì xíquèn ñà-jaàn nùù-nsiá, mate iá derechu xi. Ni màsà cútúxí stná inì-nsia a tiaí carta yohó ñà-quidé reclamu ñà-nduú derechu xi. Còó, chicá vaha dihna ni cuí, te (màdiá quidejàn), vachi nú ducán, dandu mà cúí gá cachì xì nèhivì ñà-nduá cudí guá inì cachì xì-né, (divi ñà-có-xìquèn ni-iñàha).

16 Ñà-ndáà nduá, razón ndiaha xí Dios nduá cachitnùhi; doco có-nìhnú inì camáni nèhivì yùhù sàhámà, vachi nihnú inì ñà-fuerza cachitnùhi palabra mà, te ndahví (gà cuú inì) nú màsà cáchitnùhi razón ndiaha ma.

17 Ñàyùcàndùá, nú cuisì yùhù nì chitnùnì inì cacanui xì palabra mà nì cùí, dandu vihini coo ñà-cunduu nahi raya xi. Doco nú nihnú inì ñà-fuerza quide chuun ma, dandu sàhàjàn cundaà ini-ndà iin chuun ì nì níhì nùù mii-yá nduá.

18 Doco te nú ducán nì níhì chuun ma, dandu ¿índù iñàha cunduu tnùmanì nihitáhvi? Pues, divi ñà-uun-ni cachitnùhi xì nèhivì razón ndiaha xí Cristu, te có-quíyàhvi, mate iá derechu xi càquàn, doco có-xìquèàn nùù-né.

19 Yùhù, libre ié; còò ni-iin ana cachi xì nansa quide. Doco nihnú inì ñà-ìé` sujetu nùù nsidaa nèhivì áma vihini sàà stná-nè cunchicùn-nè ichì mii-yá.

20 Yùhù, voluntad xi chívaha stnái estilu xi nècuàchì raza-xi Judea na hora cutnáhì xì-né, áma sàà dava-ne cunindisá stná-nè. Ñà-jaàn nduá quidé mate nùù yùhù có-ndiàà gà ley sànahá xí-némà, doco voluntad xi míí nchícuàn áma sàà stná dava-ne cunindisá stná-nè.

21 Daaní, nú ié` cutnáhì xì nèhivì có-nchícùn estilu xi ley mà, dandu có-nchícùn stnái-ñà, áma (chíndéé stná mà) ñà-cunindisá stná dava-ne ichì-yá. Doco màsà cúníhnú inì-nsia ñà-ndùí iin nèhivì còò ni-iin ley xi Dios nùù-xí; còó, vachi nchícùn ndisa stnái ley xi Cristu.

22 Daaní, na ié` cutnáhì xì nèhivì mà-fuerte anima-xi, dandu quidá stnái na quidá mii-né, áma níhì dacuní stnái dava-ne ichì váha. Vachi ducaní quidé xì

nsidaa nèhivì: nacua quidá mii-né, ducán quidá stnáì, áma sáà stná-nè càcu anima-nè.

²³ Nsidaa ñà-jaàn quidé sàhà-ñá chicá quee tnũñuhu xí razón ndiaha xí-yá, dandu nihítáhvi stnáì iin ñà-ndiaha sàhà palabra mà.

²⁴ Sà-ínáhá-nsiâ, na xinú tècuachi carrera, cuisì imindaa-té níhì xì premiu, mate cuáhà-té nì dádává stnahá-te. Pues ducání iá stná xì ndohó, xiñuhu cuàhandee ini-nda, dandu nihítáhvi stná-ndà nùù-yá.

²⁵ Daaní, nú cuàhàn tècuachi ma dadavá stnahá-te ducán, xíndiaa stná-te mii-té, có-quidá ndevàha-tè xì mii-té (áma níhì-té cóo fuerte-te). Te ¿índù chuun? Divi sàhà-ñá cuní-te níhì-té (iin premiu tii) mà cúnáhá ni-iin ratu, iin sícàté ndahà cuì yutnú cuñuhu ònì-té. Doco ndohó, iin corona ndiaha mà nunca cutuhú nduá níhì-ndà nú ni cuàhandee ini-ndà (cunchicùn-ndà mii-yá).

²⁶ Ñàyùcànduá, yùhù sáhandee cahnú inì, nahi tè-xínú carrera, doco ináhí índù nùù-xí cuàhìn. Te na quidá stná tècuachi ídiquí box, ducán sáhandee stná inì, doco có-ídiquí uin; ináhí ñà-nduá quidé.

²⁷ Sadí nùù ñà-xíhoé quide. Có-sáhi ñà-quida ndevàhi xì míí, còtó mà nátùì guè nùù mii-yá mate cuáhà gá sàni càhìn xì nèhivì dava ga sàhà ichì-yá.

10

Màsà cáhvi-ndá figura nahi nìsa quida nèhivì Israel sàhana na ní caquee-ne ñuu Egipto

¹ Ñánì, cuní cundaà inì-nsia nansa nì cuu xì nèhivì sàhana, nsidanicuú-né (nì chindee Dios-nè), nìsa xìca-ne tixi còndàhvi iin vòcò xí-yá, te nsidaa-né nì yàha uun stná-nè mahì mar yucán.

² Ñàyùcànduá, na ian cùù-xì-ndà na cuhù-ndà, ducan quida-nda cuenta sàhà mii-né na ian nì cuhì stná-nè tixi vòcò mà xì ini mar mà, te ducán nì nanduu-ne nèhivì xí Moisés.

³ Daaní, iin-ni nìsa itiacu stná nsidaa-né ñà-nduá nì sàhatahvi Dios-nè,

⁴ te iin-ni nìsa xihì stná-nè tècuì ndiaha, divi tècuì nì cana nùù iin cavà. Te cavà mà, seña nì sandua nahi Cristu, vàchi nì cutnahá stná-yà xì-né ichì cuàhàn-nè.

⁵ Pues mate ducán nì cuu xi-né, doco cóni ndóo ini Dios xì modo xi-ne, te ñàyùcànduá cuàhà sàstnùhù-né nì xihì nùù yucù yucán.

⁶ Cunaha-nsiá, nsidaa ñà-nduá nì cuu xì nèhivì sàhana ma, divi sàhà-ñá cundaà ini ndohó vichi nduá, màdí nchihò stná ini-ndà quida chicuéhè-ndà na ian nì quida mii-né.

⁷ Ni màsà cáhvi stná-ndà figura na ian nì quida dava-ne, vàchi ducán nacánì tutu ì: “Nì sàcùndoo-ne nì xixi-ne, te nì xihì-ne, dandu después nì ndacuìta-ne nì itasaha-né (nùù figura xi-ne)”, cachá.

⁸ Ni màsà cáhàn-ndà xì ana cóni nándàhà xì-ndà nacua nìsa quida dava nècuàchì yucán, vàchi después nì xihì òcò ùnì mil-nè iin quìvì-ní.

⁹ Ni màsà quidá canúú-ndá ñà-có-cunì Stoho-ndà Señor, vàchi ducán nì quida dava-ne, te sàhájàn nì ndecoyo cuàhà còò, nì tnii-sìné, te nì xihì-nè.

¹⁰ Ni màsà cáhàn ndiaa-ndà (diquí-yá) nacua nì quida dava-ne, te nì ndañuhu cuàhà-né nì quida ángel xi-ya.

¹¹ Cunaha-nsiá, nsidaájàn nì cuu xì nècuàchì sàhana ma sàhà ñà-nì cúndáa ini-ndà (màsà quidá stná-ndà ducán). Vàchi divi sàhà ndohó nì tiaa nsidaámà nùù tutu ì sàhà-ñá cundaà ini-ndà nansa quida-nda quìvì vichi na xínu tiempu.

¹² Ñàyùcànduá, nú nihnú ini-ndà sà-íá vàha-nda nùù Dios, dandu ni caquín-ndà cuidadu còtó sàà-ndà quida stná-ndà iin cuàchì có-nihnú ini-ndà.

¹³ Nsidaa ñà-nduá yáha-nda vichi, cuisì ñà-ndòhó stná nsidanicuú nèhivì ñuhivì nduá. Te vātùni cahvi vii-ndà xì-yá ñà-mà cuáha-ya cuu xi-nda ñà-nduá mà cúndéé ini-ndà sàhà-xí. Còó, vāchi (nú cuàhàn-ndà quida-nda iin cuāchi ni cui), dandu siempre datúi Dios nansa càcu-nda nùájàn sàhà-ñá vātùni quidandee ini-ndà.

¹⁴ Ñàyùcànduá, cuidadu ni cúndóó-nsiá, ñani màní; màsà nunca cahvi-nsiá ni-iin figura.

Cuisì nùu Dios ni cuáha-nda promesa xi-nda; te màsà cáxi-nda ò cúxí-ndá ñà-nduá ni chindoo nèhivì nùu figura

¹⁵ Cuàhìn cachì xì-nsiá iñàha, te mii-nsiá cachi-nsià xì, amádi ndisa á coó, vāchi quidé cuenta xínduu-nsia nèhivì cundáà inì-xi.

¹⁶ Na (nacuítáhvi-ndà, xihì-nda) ñà-ñùhú copa ndiaha ma, te naquímáni-ndà mii-yá. Pues ducan quida-nda, te nihnú ini nsidaa-nda ñà-sàhà ndohó nì xitià nù-yá. Te na xixí stná-ndà pan ì, dandu iin-ni nihnú stná ini nsidaa-nda nansa nì sàha-ya iquicúñú-yà (sàhà-ndà). Sà-ìnáhá-nsiá nsidaájàn.

¹⁷ Ñàyùcànduá nahi imindaa nèhivì sàni nanduu nsidaa-nda, mate cuàhà-ndà ndoó, vāchi iin-ni pan (ì) xixí nsidaa-nda.

¹⁸ Cundehè-nsiá nansa xíquida nècuāchì raza Israel nú sàni sàha-ne iin quisi nduú promesa, te nì xihì-si nùu mesa ì, dandu después saxí-né cuñù-si. Pues sàhà ñà-sàxí-né promesa mà, nàhà xicà xínduu stná-nè ana (nihnú ini xì religión mà).

¹⁹⁻²⁰ Pues cachì nsidaájàn xì-nsiá, doco có-cuní cachàmà ñà-ìtiácú ndisa figura cahvi nèhivì có-ìnáhá xí Dios, ni có-cuní cachi stná ñà-ndiáá ndisa promesa sàha-neñà. Còó, doco cunaha-nsiá, iá ndisa ana ònùu-xí sàha-ne promesa xi-ne. Divi nùu ñà-malu sàha-neà, màdi nùu Dios. Te yùhù, có-cuní dahuin cunihnu ini-nsià quisi mà.

²¹ Vāchi còó permisù cuitahvi-ndà coho-nda copa ì xí Dios, te después coho stná-ndà ñà-nduá sàha-ne ñà-malu; còó. Vāchi còó permisù cuxi-nda pan ì xí Dios, te después cuxi stná-ndà ñà-dàcùxí-nèsi.

²² Mii-nsiá, ¿a ndísá cuní-nsià dacuídà ini-nsià Stoho-ndà Dios ducán? ¿A tuxí ini-nsià chicá fuerte-nsià nùu-yá? (Doco mà ndísá.)

²³ (Ñà-ndáà nduá), libre iá-ndà quida-nda nacua cudî ini-ndà, doco (xiñuhu nsinuu ini-ndà) màdi nsidaa iñàha nduú iin ñà-vàha. Libre iá-ndà, cachí-ndà, doco màdi nsidaa iñàha nduú iin ñà-cuàhàn chindee xi-nda.

²⁴ Ñàyùcànduá, màsà nándúcú-ndá ñà-nduá cudî inì-ni mii-nda; chicá ndiaha nanducu-nda nansa chicá yàha vāha ñanìtnaha-nda.

²⁵ Nsidaa cuñu dicó tè-dicó yàhvi, vātùni caxì-ndàñá. Còó necesidad nacani ini-ndà ndàcàtnùhù-ndà sàhámà,

²⁶ vāchi Stoho-ndà Señor nduú stoho nsidanicuú iñàha iá ñuhivì yohó.

²⁷ Daaní, na cánà-ndà cùhùn-ndà iin vicò iá vehe iin tiàa có-xiníndísá-xí-yá, te cudî ini-ndà cùhùn-ndà, dandu vātùni caxì stná-ndà nsidaa ñà-nduá taxí nècuāchimà; ni màsà ndàcàtnùhù-ndà sàhà comida mà; màsà nácánì ini-ndà sàhá.

²⁸ Doco vihini cachi iin nèhivì xì-ndà: “Cuñu yohó, promesa nì sandoo nùu figura cahvi-né nduá”. Pues nú ducán, dandu sàhà nècuāchimà màsà cáxi-nda cuñu mà, còtó cuduchi ini-nè, vāchi vihini quida-ne cuenta nduájàn iin cuāchi.

²⁹ Mate có-quidá mii-nda cuenta ducán, vihini nihnú ini mii-né ducán.

Doco ndohó, vihini cachi-ndà ñà-libre iá-ndà, te màdià fuerza icúmí-ndá quida-nda ñà-nduá cuní inga nèhivì cachì ì gá inì-xi.

³⁰ Vàchi naquímánì-ndà Dios sàhà ñà-nduá saxí-nda, ñàyùcànduá còò ñà-disáhà-xí cundoo nèhivì cuitnùhu-nèndó sàhà ñà-nduá saxí-nda.

³¹ (Vihini cachi-ndà ducán, doco de todos modos), nsidanicuú ñà-nduá quida-nda, sàhà ñà-nì quèé gá tnùñuhu ndiaha xí Dios ni cúnduá, a ducán saxí-nda ò xihì-nda iñàha, te ò ndéni iñàha ni quida-nda.

³² Màsà dácúduchí ini-ndà ni-iin nèhivì, a ducán nduú-né iin nècuàchì raza Judea, ò iin nèhivì inga raza (cò-xìníndísâ), te ò iin nèhivì cahvi ví xi-yá.

³³ Iin-ni ni quidá stná-nsià nacua quidá yùhù, cò-nàndúquì ñà-cudiì inì mií, cuisì-ní quidé lucha ñà-màsà cúdúchí ini nèhivì sàhí, dandu vihini sàà stná-nè càcu anima-nè.

11

¹ Ñàyùcànduá, nacua quidá yùhù, ducání quida stná mii-nsiá, vachi divi Cristu nduú ana nchícuìn.

Nansa xiñuhu quida nècuàchì ñahà na natácá-ndà

² Cuaha-ni quidá-nsiá, ñánì, vachi iin-ni nsinúú inì-nsia yùhù, te nsinúú stná inì-nsia palabra ni cachì xì-nsiá ñà-chivàha-nsia.

³ Te vichì cuní cundaà inì-nsia ñà-divi Cristu nduú ana dandacú nùù nsidaa nècuàchì tiàa, te nècuàchì tiàa nduú ana dandacú nùù nècuàchì ñahà, ducání nacua dandacú stná Yua-nda Dios nùù Cristu.

⁴ Cunaha-nsiá, cò-nduá ducán càcàn tàhvi iin tiàa nùù Dios nú ñuhú-né mbelu, ni mà váha cachitnùhu stná-nè razón xi-ya nú ñuhú-néamà, vachi cò-nduámà tnùñuhu xí dìnì-né.

⁵ Doco nècuàchì ñahà, nú xicàn tàhvi-né, ò cachitnùhu-ne razón xi-ya, te cò-ídàhvi dìnì-né ni-iñàha, dandu xiñuhu cucahan nùù-né sàhà dìnì-né, vachi davani queámà na ian sàni dàté tehe-né.

⁶ Vachi nú cò-ídàhvi dìnì-né ni-iñàha, dandu chicá vaha ni dáté cuati dìnì-né. Te nú ni cúcáhán nùù-né dàté cuati-né, ò dàté tehe-né, dandu xiñuhu ni cudàhvi dìnì-né.

⁷ Iin nècuàchì tiàa, cò-xiñùhù cudàhvi dìnì-né, (na xicàn tàhvi-né), vachi nacua iá mii-yá ducán ni quidayucun-yànè, ñàyùcànduá, xiñuhu tavà-né tnùñuhu xí-yá; doco nècuàchì ñahà, tnùñuhu xí nècuàchì tiàa tavá-né, ñàyùcànduá (xiñuhu ni cudàhvi dìnì-né).

⁸ Vachi màdì (iin iguì) nècuàchì ñahà ni cùyúcùn nècuàchì tiàa. Còó. Iguì tiàa ni cuyucun nècuàchì ñahà.

⁹ Te divi sàhà-ñá chindee-né iì-né, ñàyùcànduá ni sàcòo-ne, màdiá ni sàcòo tiàa ñà-chindee-né nècuàchì ñahà.

¹⁰ Ñàyùcànduá, xiñuhu cudàhvi dìnì nècuàchì ñahà, te cundua mà seña ñà-íá ana dandacù-xì nùù-né. Te sàhà stná (indéhe) ángel xi Dios, ñàyùcànduá xiñuhu quida stná-nè ducán.

¹¹ Doco cò-càchí ñà-cuisì nècuàchì tiàa nduú ana ndiáá, ni cò-càchí stnái ñà-cuisì nècuàchì ñahà ndiáá stná; còó, vachi nú ndoo-nda nùù Stoho-ndà Señor, dandu iin-ni xiñuhu stnahá nsidaa-nda.

¹² Ñàyùcànduá, mate iin (iguì) nècuàchì tiàa ni sàcòo nècuàchì ñahà, doco vichì nècuàchì ñahà nduú ana datúinuù xì nècuàchì tiàa. Doco cunaha-nsiá, mii Dios nduú ana chítùnì inì-xi sàhà nsidanicuú iñàha.

¹³ Mii-nsiá cachi-nsiá xì nansa tuxí inì-nsia: ¿a vátùnì iá cahan-nsiá nú ni càcàn tàhvi iin nècuàchì ñahà nú uun-ni iá dìnì-né?

¹⁴ Pues, nsidaa-nda, ducání ináhá-ndá cucáhán nùù iin nècuàchì tiàa nú ni ndunaní ididínì-né.

¹⁵ Doco nècuàchì ñahà, còó, cuàhà gá cudí ini-nè nú naní ididínì-né, vachi na iñàha idàhvi dìnì-né nduá, te ducán ni nihitáhvi-né coo-ne.

16 (Pues ñà-jaàn nduá cachî xî-nsiá), doco nú có-ndôo ini iin nêhivî xî palabra yohó, dandu ni cúnáhá-nê cuisî ñà-jaàn nduú estilu xi-nda, te divi ñà-jaàn nduú stná estilu xi nsidaa gá nêhivî cahvi xi Dios.

Nansa ni cachi Pablo xi nècuàchì ñuu Corinto ñà-có-quidá víi-né na nacuitáhvi-né Cena ù xí Stoho-ndà Señor

17 Vichi cuàhìn cachî xî-nsiá iñàha, doco màdiá ndeníhí vâhi mii-nsiá nduá; cóo, vâchi cunaha-nsiá, có-queé víi na natácá-nsiá; mal queá.

18 Primeru cuàhìn câhìn xî-nsiá sâhâ-ñá tucu tucu nihnú ini iin iin grupu-nsiá, vâchi ducán cachî nêhivî xî', te tuxí inî vihini ñà-ndáa ndua.

19 Vâchi vihini cachi stná-ndà ñà-ìcúmí coo itnii grupu nùu-nsiá sâhâ-ñá cundaà vâha ini-ndà ana xínduu nècuàchì chicá ndiaá, (doco màdi ñà-câhàn sâhnù-ndà cunduajàn).

20 Ñâyùcànduá, yùhù cachî, màdiá nacuitáhvi ndisa-nsia Cena ù xí Stoho-ndà Señor nduá na natácá-nsiá jaàn.

21 Vâchi cada iin iin-nsia, yâchì quesáhá-nsiâ xixí-nsiá ñà-nduá nihí iin iin-nsia, te dava ga nêhivî, ni có-sâa comida xi-ne, te dava ga-nè, dècuèndè xihí-né.

22 Cunaha-nsiá, vehe-nda nduú lugar ndé ndiá ìcà-ndà cuxi-nda ducán. Màsà quidá-ndá relajú na natácá-ndà, vâchi nêhivî xí Dios xínduu-nda. Ni màsà dándûcâhân-ndá ñanìtnaha-nda nduú nècuàchì ndahví. Pues, ¿nansa tuxí inî-nsia? ¿A cuàhìn ndenihî vâhi-nsiá sâhâ ñà-nduá quidá-nsiá? Còó, mà quidéa.

Nansa ni quida Jesús Cena ù primeru

23 Nùu meru mii Stoho-ndà Jesús ni nihí palabra nacání nansa ni quida-ya na ní sanduu ñuu quivî ni cahìn-teyá. Te divi palabra yucán nduá sàni nacani xî-nsiá, nansa ni tnii-ya pan,

24 te ni naquimanî-yá (Yua-yá) sâhâ-ñá, dandu ni dàcuàchî-yáñà, te ni cachi-yà: “Nahi iquìcúñú mií nduá yohó, te divi iquìcúñú nduá sâhatahví sâhâ mii-nsiá. Te nacua quidé vichi, divi ducán icúmí-nsiâ quida stná-nsiá sâhâ-ñá nsinuu inî-nsia yùhù”, ni cachi-yà.

25 Daaní, na ní nsihî ni xixi nsidaa-né, dandu ni tnii-ya pocillu, te ni cachi-yà: “Ñà-ñùhú pocillu yohó nduú seña xi ichì saa nacóí cunchicùn nêhivî, vâchi nahi nií nduá. Te cada coho-nsia ndutè yohó, dandu nsinuu inî-nsia yùhù”, (ni cachi Stoho-ndà Señor).

26 Te ndisa, cada xixi-nda pan mà, te xihî-nda ndutè ì mà, ñà-jaàn nsinúú ini-ndà ñà-nì xihî-yà (sâhâ-ndà), te iin-ni icúmí-ndá quida-nda ducán dècuèndè cachi sâa quivî naxicocuîñ-yà.

27 Ñâyùcànduá, nú cuní-ndà nacuitahvi-ndà cuxi-nda pan xi Stoho-ndà Señor, ò coho-nda yà-ì xí-yá, dandu màdiá nansa ni ni cui ni quida-ndañá, vâchi nú ducán, dandu cuàchi cundua, vâchi ñà-cónì chívâha-nda tnùñuhu xí iquìcúñú-yà xî nií-yá nduá.

28 Ñâyùcànduá, xiñuhu nacani vâha ini-ndà, te ndundoo anima-ndà, dandu vâtùnì nacuitahvi víi-nda pan mà, te coho-nda yà-ì mà.

29 Vâchi nú có-nìhnú ini-ndà pan mà nduú nahi cuerpu xi-ya xixî-ndà, te xihí stná-ndà yà-ì mà, dandu dacuidá cuàchi-nda mii-nda na quida-nda ducán.

30 Pues, divi ñà-jaàn nduú meru ñà-dìsâhâ-xí cuhí cuàhâ-nsiá, te ndohó-nsiá quidá cuèhè; dècuèndè sàni xihî stná dava-nsia.

31 Chicá vâha nacani vâha ini-ndà, te ndundoo vii anima-ndà antes, dandu mà níhî-ndà castigu.

³² Doco te nú níhì-ndà iin castigu nùù-yá, divi ñà-sáha-yándó conseju nduájàn sàhà-ñá màsà ndáñúhú dahuun-nda nahi dava ga nèhivì ñuhiví.

³³ Ñàyùcànduá, na natácá-nsià, cundiatu-nsia cundoo nsihi-nsia, ñáni, dandu vátùni cuxi-nsia.

³⁴ Doco nú xíhì ndisa iin nèhivì doco, dandu chicá vaha ndè vehe-ne ni cuxí-né, te màdiá nihì-nsiá castigu na natácá-nsià cundua. (Ñà-jaàn nduá cachí xì-nsiá vichi) ndè cachi nasai yucán, dandu ndatnuhu gué` xì-nsiá sàhà chuun iá gà.

12

Nansa iá ñà-nduá níhítáhvì ndiaha-nda cutáhvì-ndà nùù Espíritu Ìì

¹ Yùhù cuní` cundaà ini-nsià sàhà ñà-nduá níhítáhvì ndiaha-nda nùù Espíritu Ìì, ñáni.

² Sà-ináhá-nsiá nansa nì saquida-nsia antes na táñaha ga cunindisá-nsiá mii-yá, cuisì nacua nìsa cachì nèhivì xì-nsiá, ducán nìsa quida-nsia, nìsa cahvi-nsiá cuàhà figura xì yùù, mate có-càhàn mà.

³ Ñàyùcànduá, cuní` cundaà inì-nsia palabra yohó: nú ndisa Espíritu Ìì xí Dios nduú ana chindéé xí-ndá càhàn-ndà, dandu mà nunca cachi-ndà sàhà Jesús ñà-có-ndiàá-yà. Te davani stná, nú màsà chindéé Espíritu Ìì ndohó, dandu mà cúí cachi-ndà: ñà-cuisì Jesús nduú Stoho-ndà Señor (dandacú inicutu).

⁴ Cunaha-nsiá, nsidanuu clase ñà-ndiaha sàni níhítáhvì-ndà nùù-yá, doco imindaa Espíritu Ìì xí-yá nduú ana nì dàcútáhvì xì-ndàñá.

⁵ Te cuàhà gá stná modo xinúcuáchí iin iin-nda nùù-yá, doco imindaa-ní Stoho-ndà Señor nduú ana xinúcuáchí-ndá nùù-xí.

⁶ Te cuàhà gá stná chuun ndiaha quidá Dios ini anima iin iin-nda, doco imindaa-yá nduú ana quidà-xì nsidaájàn.

⁷ Te iin iin-nda sàni níhítáhvì nansa chindee ndiaha Espíritu Ìì ndohó sàhà ñà-vàha xi nsidaa-nda.

⁸ Dava-nda, sàni níhítáhvì-ndà ñà-càhàn nchichí-ndà. Te dava-nda, sàni níhítáhvì-ndà ñà-cundaà tui ini-ndà, doco mismo mii Espíritu Ìì nduú ana chindéé xí-ndá ducán.

⁹ Daaní, dava tu-nda, nùù mismo Espíritu Ìì sàni níhítáhvì ndiaha-nda cucumi váha-nda fe; te dava tu-nda, nì níhítáhvì-ndà dandúvaha-nda nèhivì, doco mismo Espíritu Ìì nduú ana nì sàhatahvì xì-ndá ducán.

¹⁰ Te ò vihini nì níhítáhvì-ndà quida-nda milagru ndiaha, te ò cachitnuhu-nda ñà-nduú razón ndiaha xí-yá. Te dava ga tu-nda, vátùni cundaà ini-ndà a díví Espíritu Ìì, ò iin ñà-malu nduú ana quida-xi iñaha. Daaní, dava tu-nda, tùha-nda càhàn-ndà inga dàhàn sàà, te dava ga tu-nda cachitnuhu-nda nansa cuní cachi dàhàn sàà mà.

¹¹ Doco nsidanicuú ñà-nduá nì níhítáhvì-ndà mà, divi Espíritu Ìì nduú ana chindéé xí-ndá quida-nda ducán, te iin iin-nda níhítáhvì-ndà según nansa chitnùni ini-yà cuàhatahvì-yándò.

Nahi iquicúñú mii-yá xínduu nsidaa-nda

¹² Ndohó, iá ndahà-ndà, te iá sàhà-ndà; cuàhà iñaha sàni nihì iquicúñú-ndà cucumiá, doco mindaa cuerpu xi-nda nduá. Mate cuàhà iñaha quidá, doco imindaa-ní cuerpu nduá. Pues, ducán iá stná Cristu xì ndohó na ian ndohó xì iquicúñú-ndà.

¹³ Vàchi nsidanicuu-nda, nahi iin-ni cuerpu xi mii-yá sàni nanduu-nda na ní nduhii anima-ndà nì quida Espíritu Ìì xí-yá. Vàchi iin-ni Espíritu Ìì sàni

nìhìtáhvi ndiaha nsidaa-nda, ò xínduu-nda nècuàchì raza Judea, te ò nècuàchì inga raza, có-quidámà, ò xínduu-nda nècuàchì libre, te ò nècuàchì ndoó ana dándàcù-xì núù-xí.

¹⁴ Sà-ìnáhá-ndá, íá ndahà-ndà, íá sàhà-ndà; màdì uun-ni íá iquìcúñú-ndà.

¹⁵ Pues (nú ni cuí càhàn) iin sàhà-ndà, vihini cachà: “Còó; yùhù, có-ndùí iin ndahà, ñàyùcàndùá, có-ndùí cuerpu yohó”. Pues mate ducán ni cachá, doco iin-ni nduá sàhà-ndà.

¹⁶ Te nú ni cachí stná tùtnù-ndà: “Còó, yùhù, có-ndùí iin nduchìnúù, ñàyùcàndùá có-ndùí cuerpu yohó”. Pues, mate ducán ni cachá, doco divi iin-ni nduá tùtnù-ndà.

¹⁷ Vàchi nú cuisì nduchìnúù-ndà ni cúndúú inicutu-nda, dandu ¿nansa cui tiacu-ndà? Te nú cuisì tùtnù-ndà ni cúndúú-ndá, dandu ¿nansa cui sahan iñàha dìtnì-ndà? Mà cúí.

¹⁸ Ñàyùcàndùá, sàni quidavàha Dios iquìcúñú-ndà xì nsidaa ñà-nduá xi-chúân, te nsidaámà íá chuun quidá segùn nansa nì chitnùnì ini-yà.

¹⁹ Vàchi nú cuisì iin-ni chuun ni cuí quida cuerpu xi-nda, dandu mà cúndúú ndisa-nda nèhivì.

²⁰ Doco còó, mate iin-ni cuerpu xi-nda nduá, doco nsidanuu clase chuun quidá.

²¹ Ñàyùcàndùá, có-íá vaha cachi nduchìnúù-ndà xì ndahà-ndà: “Có-xiñùhí mii-ní”. Ni mà váha cachi stná dìni-ndà xì sàhà-ndà: “Có-xiñùhí mii-ní”.

²² Còó, vàchi mate íá dava xaan xi-nda tuxí ini-ndà có-xiñùhù guá, doco nahnú chuun quidá.

²³ Te nú íá ndé tuxí ini-ndà mà vícó íá, divi jaàn chicá ndiaá-ndà, te saquín-ndà cuidadu sàhà-ñá màsà cúcáhàn núù-ndà.

²⁴ Vàchi ndé vico-ni íá, có-xiñùhù (cundiaa guá-ndàñá). Pues ducán nì chitnùnì ini Dios coo cuerpu xi-nda sàhà-ñá chicá cundiaa-ndà ndé xi-nda có-ndiàá cachí-ndà mà.

²⁵ Dandu nsidaa ndahàsàhà-ndà, icúmíâ chindee tnahá, te iin-ni coo vii iquìcúñú-ndà.

²⁶ Vàchi mate imindaa lugar xi cuerpu-ndà ndohó, doco inii iquìcúñú-ndà cuú stná sentir. Te nú cudí ini iin xaan xi-nda nahi ndahà-ndà, dandu inii cuerpu xi-nda cudí stná inià.

²⁷⁻²⁸ Pues vichi cachí xì-nsiá ñà-nahi iquìcúñú Cristu xínduu nsidaa ndohó nècuàchì cahvi xi-yá, te iin iin-nda sàni sàhatahvì-yá chuun quida-nda núù-yá nacua quidá sàhà-ndà, ò ndahà-ndà. Dihna nsiùhù nècuàchì apóstol sàni ñìhìtáhvi-nsí ñà-cacanu-nsi quida-nsi chuun xi-ya. Daaní, nchícùn gà ana xínduu nècuàchì cachítnùhu razón ndiaha xí-yá. Daaní, nchícùn gà nècuàchì chináhá palabra ì. Daaní, ndoó stná nècuàchì quidà-xì milagru, xì stná nècuàchì dandúvaha xi-nda. Te ndoó stná nècuàchì xicánúú chindéé xí ñànìtnaha-xi, xì stná nècuàchì dandacú, xì stná nècuàchì càhàn inga dàhàn sàà.

²⁹ Pues, nàhà xicà màdì nsidaa-nda ni níhì-ndà chuun cunduu-nda apóstol; ni màdì nsidaa-nda tùha-nda cachitnùhu-nda razón ndiaha xí-yá, te màdì nsidaa stná-ndà tùha-nda chinaha-ndà nèhivì; còó. Ni màdì nsidaa-nda quida-nda milagru,

³⁰ ò dandúvaha-nda nèhivì. Ni màdì nsidaa stná-ndà càhàn-ndà inga dàhàn sàà, ni mà túha nsidaa-nda cachitnùhu-nda nansa cuní cachi dàhàn sàà mà. Còó.

³¹ Doco de todos modos, iin iin-nda xiñuhu cudíi cuáhà ini-ndà ñìhìtáhvi-ndà más gà ñà-chicá ndiaha sàni cachì mà. Doco cunaha-nsiá, íá inga ichì chicá nsiha cunchicùn-ndà, te vichi cuàhìn càhìn xì-nsiá sàhámà.

13

Divi ñà-cuu stnahá ini-ndà sàhà-ndà nduú ichì chicá nsiha

¹ Ni cachí-ndà sàni ñihítáhvi-ndà càhàn-ndà nsidanicuú dàhàn ñuhiví xì ndè stná dàhàn ángel, doco nú có-cùú stnahá stná ini-ndà sàhà-ndà, ni mà cúndiáá nsidaámà, vàchi ducán queé ñà-cáhàn-ndàmà (nahi ruidu-ni), na ian cadi úún iin càa, ò iin platillu.

² Te ò vihini sàni ñihítáhvi-ndà cachitnùhu-nda razón ndiaha, te sànihi stná ini-ndà sàhà nsidaa chuun nsiha chicá dèhé, te ináhá stná-ndà nsidanicuú iñàha, te iin-ni icúmí vâha-nda fe, dècuèndè vâtùni dandacu-nda, te cuxio iin yucù. Doco te nú có-cùú stnahá ini-ndà sàhà-ndà, dandísá uun-ni nduú nsidaa ñà-nduá tùha-nda quida-ndama.

³ Te nú ni dasán nsihí-ndá ñà-cuicà-ndà, te ò ni cuáha-nda coco-nda (sàhà iin chuun vâha), doco te nú có-cùú stnahá ini-ndà sàhà-ndà, ni-iyuhu mà cúndiáá nsidaámà.

⁴ Cunaha-nsiá, nú cuú stnahá ini-ndà sàhà-ndà, dandu mà úhi coo calma-ndà xì nèhiví, te cuhi ini-ndané. Te mà cúmbìdia stnahá stná ini-ndà sàhà-ndà, nú ducán. Ni mà cútúxí stná ini-ndà mii-nda nduu-nda mii-nda, ni mà cúndaa cuadú stná-ndà.

⁵ Vàchi nú cuú ndisa ini-ndà sàhà iin nèhiví, dandu mà quidá-ndá ni-iin ñà-quini xi-né. Ni mà cóo interesadu stná-ndà, ni mà cuídà yàchì stná ini-ndà sàhà-né, te mà chùhún stná ini-ndà sàhà-né.

⁶ Vàchi cunaha-nsiá, nú cuú ndisa ini-ndà sàhà iin ñànìtnaha-nda, dandu mà cúdí ini-ndà nú ni quidá-né iin ñà-có-ndiáá. Còó, ñà-cunchicùn vii-né ichì ndáa nduá cuní-ndà quida-ne, nú cuú ini-ndà sàhà-né.

⁷ Te nú màni-né nùù-ndà ducán, dandu mà úhi quidandee stná ini-ndà sàhà-né; ni mà úhi cahvi stná-ndà xì-né ñà-chicá quida vii-né después, vachi siempre iá tnùndé ini, cachi-ndà, te vâtùni cucumí-nda paciencia.

⁸ Cunaha-nsiá, vâxi iin quiví, te mà cóo gá necesidad cachitnùhu nèhiví xì-ndà iin razón xi Dios, ni mà càhàn gà-ndà dàhàn sàà, ni mà cóo cá stná necesidad cachitnùhu-ya xì-ndà iin ñà-có-ìnhá-ndá. Doco ñà-cuu stnahá ini-ndà sàhà-ndà, mà nunca ndutámà nùù-yá.

⁹ Quiví vichi, có-ìnhá nsihi-nda nsidaa iñàha; còó. Stná iin palabra dacáhàn-yà nèhiví, có-nduámà iin palabra cachitnùhu nsihi xi-nda nsidan-icuú iñàha; còó.

¹⁰ Doco na sàà quiví cununa ndisa ñuhiví, dandu mà càhàn gà-ndà nsidaa ñà-có-ìá nsihi ma.

¹¹ Na tií, nahi mée nìsa cahìn, vàchi nacua nacání ini nsidaa-vé, ducán nìsa nacani stná ini; ducán nìsa nihnu inì. Doco vichi sàni sahnui, te ñàyùcànduá, có-quidá gué` nahi mée.

¹² Te ducán icúmí coo stná xì-ndà después. Vàchi quiví vichi indéhe-nda (nansa yâha-nda, doco có-cùndáà vâha ini-ndà), vàchi na ian indéhe-nda nùù iin yùtátá có-tùí ví, ducán nduá. Doco vâxi iin quiví, dandu mà cóo gá ducán, vàchi viví-ni icúmí-ndá cundehè claru-ndà mii-yá. Quiví vichi cuisì iyuhu-ní cundáà ini-ndà, doco quiví yucán icúmí-ndá cundaà vâha ndisa ini-ndà nacua cundáà ini mii-yá sàhà ndohó.

¹³ Ñàyùcànduá, ùni iñàha xiñuhu quida-nda vichi. Ni cúcúmí vâha-nda fe, te ni cúnihnú vâha ini-ndà ñà-siempre chindee-yándô; daaní, ni cúcúú stnahá stná ini-ndà sàhà-ndà. Doco nùù nsì-ùni ñà-jaàn, chicá ndiáá ñà-cuu stnahá ini-ndà sàhà-ndà.

14

Nansa ndiá icà-ndà quida-nda na càhàn-ndà inga dàhàn sàà quidá Espíritu Ìi

¹ (Ñà-ndáa ndua), xiñuhu cuu stnahá ndisa ini-ndà sàhà-ndà. Daaní, cuní stnái nanducu-nsiá nansa nihítáhvì gá-nsià más tàhvì ndiaha xí-yá. Te ñà-chicá cuní nihítáhvì-nsiá nduú ñà-cachitnùhu-nsia razón ndiaha xí-yá.

² Váchì na cáhàn-ndà dàhàn sàà, màdì nèhivì ñuhivì cáhàn xì-ndà. Còó, Dios cáhàn xì-ndà, doco nèhivì ñuhivì, có-cùndáa ini-nè nansa cachí-ndà. Divi Espíritu Ì chindéé xí-ndá cáhàn-ndà ducán, doco iin chuun iá dehé nduá cachí-ndà.

³ Doco na cachítñuhu-nda razón ndiaha xí-yá, dandísá nèhivì ñuhivì cáhàn xì-ndà, vátùnì chindee-ndané ñà-chicá cunihnu vii ini-nèyà, te chicá nacuahandee ini-nè.

⁴ Doco nú dàhàn sàà nduá cáhàn-ndà na natácá-ndà, dandu ñà-chindee xi anima mii-ni-nda nduámà. Doco na cachítñuhu-nda razón ndiaha xí-yá, dandu nsidanicuú nèhivì nácuahandee inì-xi.

⁵ Mate cúdii inì nú ni cuáhatahvì Dios nsidaa-nsiá ñà-càhàn-nsià dàhàn sàà, doco chicá cudii inì nú ni nihítáhvì-nsiá cachitnùhu-nsia razón ndiaha xí-yá, váchì chicá ndiaha ñà-jaàn. Doco nú ni cáhàn-ndà dàhàn sàà, te después cachitnùhu stná-ndà nansa cuní cachi palabra mà, dandu vátùnì, váchì (sàhà-ñá claru iá palabra mà) vátùnì nihì stná nsidaa compañeru-ndà iin ñà-vàha xi mii stná-nè.

⁶ Ni cachí-ndà ni sái ndé ndoó-nsiá, te cuisì-ní inga dàhàn sàà ni cáhàn xì-nsiá. ¿A vátùnì chindeámà mii-nsiá, ñánì? Còó, váchì xiñuhu ñà-nacani claru stnái xì-nsiá iin palabra sàni dàtnúú ini Dios yùhù, te ò iin palabra nì cundaà tui inì nì quida-ya, te ò nú cóó, iin razón ndiaha nì quixi nùu-yá, te ò iin ñà-vàha cui chinahì mii-nsiá.

⁷ Váchì dècuèndè stná ñà-quidándáá-ndá, ni cùndúá iin pitu, ò iin yutnù cuerda, nú nansa-ni nì cui ni quidándáá-ndáñâ, dandu mà cùndáa ini nèhivì índù yaa tavá-nda.

⁸ Stná corneta sivi soldadu, nú có-sivi vii-té, mà cùndáa ini compañeru-te ñà-sà-íá hora quidayucùn-te cùhùn-te guerra.

⁹ Te ducaní stná ndohó na cáhàn-ndà, nú có-càhàn claru-ndà (dàhàn mii-nda), mà cúí cundaà ini nèhivì nansa cachí-ndà. Uun-ni queamà.

¹⁰ Pues cuàhà gá dàhàn iá ñuhivì, te iin ian vátùnì càhàn nèhivì, te cundaà stnahá ini-nè.

¹¹ Doco nú có-ínáhá-ndá nansa cuní cachi dàhàn cáhàn iin nèhivì, dandu có-cùndáa ini-ndà nansa cachí-nè; nahi nèhivì inga ñuu xicà nduú-né, te ni mii-né, có-cùndáa stná ini-nè ñà-nduá cachí ndohó.

¹² Pues ducaní stná mii-nsiá (xì dàhàn sàà cáhàn-nsià). Yùhù ináhí, yáha ga cuní-nsià nihítáhvì-nsiá cuàhà iñàha nùu-yá. Doco ñà-chicá xiñuhu nduá nihítáhvì-ndà iin ñà-chindee xi ñañitnaha-nda natácá xì-ndà. Pues divi tàhvì clase jaàn nduá cuní nanducu-nsiá.

¹³ Ñàyùcàndúá, nú sàtùha-nda càhàn-ndà inga dàhàn sàà, dandu xiñuhu stná ñà-càcàn tàhvì-ndà cuáhatahvì Dios-ndó ñà-cachitnùhu-nda nansa cuní cachi dàhàn mà na cáhàn-ndáñâ,

¹⁴ váchì na cáhàn-ndà ducán, inì-ni anima-ndà cáhàn stná-ndà, xicàn tàhvì-ndà nùu-yá, doco ini sàxinítnùnì-ndà, có-cùndáa ini-ndà nansa cachí-ndà.

¹⁵ Pues, nú ducán nduá, dandu ¿nansa chicá vaha quida-nda? Pues, cuàhàn-ndà càcàn tàhvì-ndà nùu-yá (xì dàhàn) ináhá espíritu xi-nda, doco màdì cuisì ñà-jaàn, Icúmì-ndá càcàn tàhvì stná-ndà nùu-yá xì iin palabra ñà-cùndáa ini-ndà. Stná ñà-coto-nda; cuàhàn-ndà coto-nda (xì dàhàn) ináhá espíritu xi-nda, dandu después coto stná-ndà iin alabanza cundaà ini-ndà nansa cachá`.

16 Vàchi nú naquímání-ndà mii-yá xì cuisì-ní dàhàn ináhá espíritu xi mii-nda, dandu ùhì cachi nècuàchì mà-túha “amén” (na ní nsíhi nì càhàn-ndà), vàchi ni có-cundáa ini-nè nansa cachí-ndà.

17 Pues, ñà-naquimani-ndà Dios, divi naquímání váha-ndayá, vátùni iá mà, doco có-níhì ñanìtnaha-nda cundumà iin ñà-vàha xi stná anima mii-né.

18 Yùhù cachí, ansivéhé Dios, cuàhà gá càhìn dàhàn sàà; chicá càhìn ducán nùù nsidaa mii-nsiá.

19 Doco nú sàni nataca-ndà ñà-cahvi-nda mii-yá, dandu chicá nsiaha càhìn siquiera ùhùn-ni palabra ñà-cundaà ndisa ini-nsià, te màdiá ùxìn mìl palabra inga dàhàn mà-cundáa inì-nsia, vàchi cuisì nú cundáa vàha ini-nsià, dandu vátùni chinahì mii-nsiá ñàha.

20 Màsà cúníhnú ini-nsià nahi mée, ñàni. Vátùni iá nú nihnú iquin ini-ndà sàhà chuun chicuéhè iá ñuhiví; doco (nú chuun sahnú nduá), dandu xiñuhu nacani ini-ndà nahi nècuàchì sahnú, màdi gá nahi mée.

21 Nùù tutu ìì dohó cachí mii-yá: “Icúmí càhìn xì nècuàchì raza yohó, vàchi icúmí quixi nècuàchì inga ñuu càhàn inga dàhàn, te cuenta-xi icúmí-nè càhàn-nè xì nècuàchì yohó, doco ni sàhà ñà-yúcán mà quíhìn cásû-nè, cachí Stohò-ndà Señor”.

22 Ñàyúcandúa, ñà-jaàn cundáa ini-ndà seña nduá càhàn-ndà dàhàn sàà, áma cundáa ini nècuàchì có-xíníndísâ. Doco ñà-cachitnùhu-nda razón ndiaha, quidámà chuun sàhà nèhivì sàxíníndísâ, màdi sàhà nèhivì có-xíníndísâ.

23 Ni cachí-ndà nú sàni nataca-nsià, te càhàn iin iin-nsia dàhàn sàà, te yucán sàà stná nèhivì có-cundáa inì-xi, ò nèhivì có-xíníndísâ. Pues ádi icúmí-nè cachi-nè sàni culocó-nsià.

24 Doco nú cachitnùhu iin iin-nsia iin razón ndiaha xí Dios (dàhàn cundáa inì-xi), dandu dansínúú iniàmàné cuàchi quidá-né, te cundaà ini-nè nansa iá ndisa anima-nè,

25 dècuèndè natùì vate stná ñà-nduá iá dèhé nì quida-ne antes. Dandu màcuítasisi-né ñà-cahvi-né Dios, te cachi-nè iá ndisa Dios nùù-nsiá.

26 ¿Ndíá nduá cuní cachi nsidaa ñà-jaàn? Pues dohó iá, ñàni: na natácá-ndà, iin iin-nda iá iin alabanza coto-nda, ò iin palabra vàha chinaha-ndà, te ò iin ñà-ndiaha sàni dàcùnì Dios ndohó, ò iin palabra xi iin dàhàn sàà, te ò cachitnùhu iin-nda ñà-nduá cuní cachi dàhàn sàà mà. Doco nsidaa ñà-jaàn, sàhà ñà-vàha xi nsidaa ana nì nataca ni cundúa.

Nsidaa ñà-nduá quida-nda na natácá-ndà, xiñuhu quida vii-ndañá, màdiá nansa ni nì cui

27 Nú ndoó nèhivì cuní càhàn dàhàn sàà, dandu vátùni càhàn ùì-nè, ò ùì-nè, doco màsà yáha ùì-nè, te nì nsíhi iin-ne, dandu quesaha inga-nè. Iin iin-ne ni cúcúmí-nè tiempu xi-ne càhàn-nè. Te xiñuhu coo stná iin ana cachitnùhu nansa cuní cachi palabra mà.

28 Doco nú còò ni-iin-nsia tùha cachitnùhu sàhà ñà-jaàn, dandu màsà càhàn nèhivì dàhàn sàà na natácá-nsià, cuisì-ní dècuèndè iá mii-né, dandu mii-né xì Dios cunini.

29 Daaní, nècuàchì cachitnùhu razón ndiaha xí-yá, vátùni càhàn ùì ò ùì-nè, te ni cúnínì nèhivì dava ga, te cachi-nè a vátùni iá ñà-nduá nì cachi nècuàchimà, á cóó.

30 Doco nú yucán iá inga nècuàchì datnúù Dios sàxínítnùnì-xi iin palabra ndiaha, dandu xiñuhu cudadí nècuàchì primeru.

31 Vàchi nsidaa ana datnúù Dios iin razón ndiaha, vátùni cachitnùhu iin iin-ne razón mà na hora quidá-né tocar, dandu vátùni sàà nsidaa-nda cundaà ini-ndà, te nacuahandee stná ini-ndà.

32 Te nsidaa ana sàni nihítàhvì cachitnùhu razón ndiaha, icúmí-nè dan-dacú-né nùù anima mii-né, (a càhàn-nè, á cóó).

³³ Cunaha-nsiá, màdì nansa-ni nì cui quidá ndevàha Dios ñà-ndùá quidá-yá, còó; viví-ni, te cuéyàà-ni nduú modo quidá mii-yá.

Nacua quidá nsidaa nèhivì xí Dios nsidaa lugar ndé natácá-nè cahvi-néyà, (ducán cuní quida stná mii-nsiá),

³⁴ màsà cáhàn nècuàchì ñahà na natácá nsidaa-nsiá ducán, vèchi còò permisú. Icúmí-nè cunini-ne nacua cachí stná tutu nduú ley xi-ya.

³⁵ Nú cuní-nè ndàcàtnùhù-né, dandu ni cacán tnùhù-né nùù nècuàchì vehe-ne nù sàni nasaa-nè vehe. Vèchi có-ndùá ducán cáhàn iin nècuàchì ñahà na natácá-nsiá.

³⁶ Cuní nsinuu inì-nsia ñà-màdì mii-nsiá ònùú-xí ni quésáhá palabra xi Dios. Ni màdì cuisì mii-nsiá nì xìnindísá stná xì palabra mà.

³⁷ Te nú jaàn ndoó nèhivì tuxí inì-xi datnúù Dios sàxìnìtnùnì-xi, te ò ní nìhìtáhvi ndiaha-né cahan-né, dandu xiñuhu cundaà stná ini-nè ñà-divi palabra yohó nduú palabra nì dàndàcú Stoho-ndà Señor.

³⁸ Doco nú cò-cuní-nè nacuni-nè ñà-palabra ì xí mii-yá nduá yohó, dandu ni mii stná-nsiá, màsà nácunì stná-nsià nè ñà-ndùú-né ana nì nìhìtáhvi ndisa.

³⁹ Ducán iá, ñàni. Yùhù cuní nanducu-nsiá más gà nansa nìhìtáhvi-nsiá cachitnùhu-nsia razón ndiaha xí-yá. Te nèhivì cáhàn dáhàn sàà, màsà cádì-nsiá nùù-né; còó.

⁴⁰ Doco nsidaa ñà-ndùá quidá-nsiá (na natácá-nsiá), viví-ni ni quidá-nsiáña, te iin iin-nsia (ni cáhàn-nsiá) nacua nchícùn stnahá-nsiá.

15

Sàni natiacu ndisa Jesucristu

¹ Ñàni, cuní cundaà vaha ini-nsiá sàhà palabra ndiaha nì cachitnùhi xì-nsiá daa. Vèchi nì xinindisá-nsiá palabra mà, te iin-ni dècuèndè vichi quidá stná-nsiá seguir ducán.

² Te sàhà stná palabra mà icúmí-nsiá càcu-nsia nú iin-ni ni cúníhnú vaha inì-nsiáña. Vátuni càcu-nsia, cachí, doco ¿a víhínì uun-ni quee ñà-nì xinindisá-nsiá ducán? (Còó),

³ vèchi cunaha-nsiá, palabra ndiaá ndisa nduá nì cachitnùhi xì-nsiá daa, vèchi divi nduú stná palabra nì nìhì (nùù) Cristu, te nacáníamà nansa nì xìhì-yà nì nacuida-ya cuàchi-nda nacua cachí nùù tutu ì.

⁴ Dandu nì ndùxin-ya, doco tìxi ùnì quivì nì natiacu-yà nacua cachí stná tutu mà.

⁵ Dandu nì ndecunu-ya nùù Pedro xì nùù stná dava ga nècuàchì dacuahá-yá; ùxin ù nì sanduu-ne.

⁶ Daaní, después nì ndecunu stná-yà iin xichi na ní nataca más ùhùn cientu ñani-ndà. Te cunaha-nsiá, dècuèndè vichi xí-itiaçu ì cuàhà vá nècuàchì mà, doco dava-ne sàni ndàhvà-nè ñuhivì yohó.

⁷ Daaní después, nì ndecunu stná-yà nùù Jacobo, xì nùù stná nsidanicuú nècuàchì xínduu apóstol.

⁸⁻⁹ Daaní, último nì ndecunu-ya nùù yùhù. Díin tiempu nì sandua, màdì iin-ni xi nècuàchì dava ga mà. Vèchi nùù nsidaa gà ana nì nìhì chuun nùù-yá, yùhù nduú ana chicá có-ndiáá. Ndisa nì nìhì chuun ndiaha nùù-yá, doco màdì sàhà-ñá vaha güé nì sándúá; còó, vèchi yùhù, cuàhà gà nèhivì xí Dios nisa quida quini xí.

¹⁰ Doco sàhà gracia xi-ya nì nìhìtáhvi cucumí chuun ì nùù-yá. Te màdì uun-ni sàni quee gracia nì quida-ya mà, vèchi cuàhà gà chuun ndiaha sàni quide, dècuèndè chicá más sàni quide nùù nècuàchì dava ga. Doco màdì ndisa yùhù nì quidà-xì nsidaa ñà-ndiaha ma; còó. Divi gracia xi-ya nì chindee xí.

11 Doco có-quidámà, a sea yùhù, ò dava ga apóstol, doco iin-ni xícachi nsidaa-nsí sàhà Jesús ñà-nì natiacu ndisa-ya, te divi palabra jaàn nduá nì xinindisá stná mii-nsiá.

Nansa icúmí-ndà natiacu-ndà

12 Pues, nú ducán cachí-nsí sàhà Cristu ñà-nì natiacu ndisa-ya, dandu ¿índù chuun cachí dava-nsia ñà-mà cúí natiacu ni-iin nsí?

13 Vàchi nú mà cúí natiacu nsí ni cúí, dandu nì cóni nátiácú stná mii-yá.

14 Te nú cóni nátiácú-yà nì cúí, dandu uun-ni queé ñà-cáhàn-nsí xì nèhivì. Stná mii-nsiá, sàni xinindisá stná-nsiàyà, doco uun-ni quee stná mà nì cúí.

15 Te nsiùhù tu, na ian tnuhu-nsí cuní cachàmà, vachi sàni cachi-nsí sàhà Dios nì dãnátiácú-yà Cristu. Doco nú mà cúí natiacu ni-iin nsí (nacua cachí dava-nsia), dandu ñà-cóni nátiácú stná Cristu nduú stná mà.

16-17 Vachi nú mà cúí natiacu nsí, dandu cóni nátiácú stná mii-yá, te iin-ni iá ì-ndà xì cuàchi-nda, cuquídá-xí nì xinindisa-nda, nú ducán.

18 Te divi ducán stná xì nèhivì xí-yá sàni caxihì, ñà-sàni ndañuhu dahuun stná-nè nduá, nú ducán.

19 Cunaha-nsiá, nèhivì chicá còò tnùndé inì-xi nduu-nda nú cuisì ñuhivì yohó-ní chindéé Cristu ndohó.

20 Doco (còò, ñà-ndáà cuisì nduá) sàni natiacu-yà; dihna mii-yá nì natiacu-yà, dandu después icúmí natiacu stná cuàhà gá ana nì xihì.

21 Sàhà cuàchi nì quida iin tiàa sàhana nì quesaha nèhivì xihì-nè. Doco vichi sàhà (mii-yá) ana nì nanduu na iin tiàa, ñàyùcànduá vátuni nihitáhvi stná cuàhà-nè natiacu-nè.

22 Vachi sàhà-ñá nduu-nda descendencia xi Adán, ñàyùcànduá xihì nsidaa nèhivì tiempo vichi. Doco nsidaa ana ndoó ladu xi Cristu, icúmí-nè sàà-nè natiacu-nè quida-ya.

23 Doco diín nduú quivì nì natiacu Cristu, te diín cunduu quivì quida tocar dava ga nèhivì. Dihna mii-yá nì natiacu-yà, te mii-yá nduú primeru nì cuu xi ducán; daaní, después natiacu stná ndohó nèhivì xí-yá quivì (naxicocuín-yá, te) cuni-ndàyá.

24 Daa cunduu quivì icúmí-yà cundee-yá nùù nsidaa ñà-malu cusáhnû, xì nùù stná nsidaa ana itá fuerte, xì nùù nsidaa gá stná ñà-fuerte iá ñuhivì. Daaní icúmí sàà quivì xinu tiempo, te dayáha Cristu chuun dandacú-yá ndè ndahà Yuamáni-yá.

25 Doco antes ñà-jaàn, iin-ni icúmí-yà cusahnú-yá dècuèndè cundee-yá nùù nsidaa ana xiní ùhì xì-yá.

26 Pues sàhà ñà-yáha ga có-cudí ini-yà xihì nèhivì, ñàyùcànduá por último icúmí-yà cundee-yá nùù ñà-xihì-ndà, te mà nunca cui gà-ndà.

27 Vachi cachí tutu ì ñà-icúmí sàà nsidanicuú iñàha coa sujetu nùù-yá. Doco náhà xicà màdì Yuamáni-yá coo stná sujetu nùù-yá, vachi divi Yuamáni-yá nduú ana disáhà-xí nì cundee-yá nùù nsidaa ana xiní ùhì xì-yá.

28 Daaní, nú sàni cundee-yá nùù nsidaa contra xi-ya mà, dandu stná mii-yá, coo stná-yà sujetu nùù Yuamáni-yá, vachi divi sàhà poder xi yà-yùcán nì cundee-yá ducán. Dandu quivì mà, mii Yua-nda Dios cunduu ana cusáhnû inicutu.

29 Inga casu: dava stná nèhivì, sáhàn-nè cuhî-né cuenta xi nèhivì sàni xihì. Pues, ¿índù chuun quidá-né ducán, cuhî-né sàhà nsí ma nú ndisa mà cúí natiacu ni-iin nsí ní cúí?

30 Daaní, nsiùhù tu, tìxi cuàhà peligru ndoó-nsí nsidanicuú tiempo. (Doco uun-ni queamà nú mà sàà-ndà natiacu-ndà después.)

31 Quivì quivì yáha-nsi peligrú cui-nsi, ñáni. Ñà-ndáa cuisì nduáján divi nacua nduú stná ñà-ndácuisì cudûi gá inì sàhà-nsiá ñà-iin-ni nchícùn stná-nsiá Stoho-ndà Jesucristu.

32 Yùhù, cuàhà vida nì xinì ñuu Éfeso nùù (nèhivì dana guá nahi) nsicaha. Doco ni mà cúndiáá stná mà (nùí) nú mà nunca sàà-ndà natiacu-ndà. Vàchi te nú ducán, dandu chicá vaha quida-nda nacua cachí dichu: “Ni cuxí vaha-nda, te coho vaha-nda, vàchi tnaa cui-ndà”.

33 Màsà cuáha-nsia dandahví ni-iin nèhivì-nsiá (ducán, vàchi cachí stná dichu): “Nú chicuéhè nècuàchì nduú compañeru-ndà, dandu cuchicuehe stná modo xi-nda”.

34 Xiñuhu nàcùnihu vii inì-nsia, (ñáni). Màsà quidá gá-nsiá cuàchi, vàchi sàni cundaà inì, dava-nsia ni có-ináhá-nsiá Dios. Ducán cachí xi-nsiá áma ndúcáhán-nsiá (nacua ndiá ìcà-nsiá).

Nansa coo iquicúñú-ndà na natiacu-ndà

35 Doco vihini cachi iin nèhivì: “¿Índù modo cui natiacu iin nsì nú sàni xihì-nè? ¿Nansa cuàhàn coo iquicúñú-nè?”

36 Pues neciu-ndà nú ni cachí-ndà ducán. Vàchi dècuèndè stná tata chihì-ndà, icúmíá ndùxan, dandu cuitià.

37 Te tata chihì-ndàmà, có-ndùdává xí ñà-nduá cuàhàn nacuitià; còó, cutu iin tata uun nduá chihì-ndà, sea ni cundúá nùnì trigu, ò inga nùnì.

38 Dandu dacuahnú Dios-ñà, te sàà coa nacua nì chitnùnì ini-yà coa. Te nú sàni sahna, dandu díin díin nùnì cundua según iin iin clase nduá.

39 Pues ducání iá stná xi cuerpu xi iin iin ñà-íá ñuhiví. Vàchi tucu tucu ndáa nèhivì, quisì, laa, siaca.

40 Stná ñà-nchíí itándiaa ansivi, tucu iá nùù ñà-íá ñuhiví yohó. Cuaha-ni iá ñà-íá ansivi, te cuaha-ni iá stná ñà-íá ñuhiví, doco tucu tucu xindàa vico iin ian.

41 Ndiaha gá nchíí orá, te viconi iá nchíí yoo, doco tucu nchíí-si. Cuaha-ni iá nchíí stná sìtnùù, doco tucu tucu xindàa vico iin iin-sì.

42 Pues ducán icúmí coo stná xi ndohó quivì natiacu-ndà, tucu nàcòo stná cuerpu xi-nda. Nú sàni ndùxin iin nsì, sívì iquicúñú-nè, doco na sàà quivì natiacu-nè, iin-ni mà cúí gá-nè.

43 Te mate mà cuáhá-ní nisá ìa-ne na ní ndùxin-ne, doco ndiaha gá nàcòo-ne quivì natiacu-nè. Te còò gá ni-iin fuerza iin nsì na ndúxin-ne. Doco nú sàni natiacu-nè, yáha ga fuerte ndiaha nàcòo-ne.

44 Iin iquicúñú ñuhiví yohó icúmí-ndá na ndúxin-nda. Doco nú sàni natiacu-ndà, dandu cuerpu ndiaha cundua, vátuni cundoo-nda gloria. Cuerpu xi-nda icúmí-ndá vichi, iin ñà-cundoo-nda ñuhiví yohó nduá, doco cuaha-nsiá, icúmí coo stná iin ñà-cundoo-nda inga ñuhiví.

45 Te dohó cachí stná nùù tutu ì: “Tiàa nì cuyucun primeru, nì sàcùnduu-ne iin nèhivì itiacú, divi nduú Adán”. Doco iá stná inga ana nduú nahi Adán, divi mii-yá nì quixi nchícùn gá, te nùù anima mii-yá níhítáhvi nèhivì vida ndiaha.

46 Doco ¿nansa nìsa ìa iquicúñú nècuàchì nì quixi primeru mà? Pues divi primeru nì sàcòo iquicúñú cui coo ñuhiví yohó-ní, te màdì ñà-nduá itiacú ndiaha na iin Espiritu Ì. Còó, siempre nchícùn gá vaxamà.

47 Ñàyùcànduá, nècuàchì primeru yucán, ñuhù ñuhiví yohó nì cuyucun-nè; doco ana nchícùn gá nì quixi ma, ansivi ní quixi-ya, te divi Stoho-ndà Señor nduú-yá.

48 Nèhivì ñuhiví, nacua nìsa ìa xìi-né nì cuyucun ñuhù, ducán xindàa stná-nè vichi. Doco nsidaa nèhivì nduú nèhivì cuenta xi gloria, divi nacua iá mii-yá iá gloria, ducan xindàa stná-nè.

⁴⁹ Ñàyùcànduá, tiempu vichi ndáa-nda nahi xii-ndà nì cuyucun ñuhù, doco después icúmí-ndá nàcùnduu-nda nacua iá mii-yá iá gloria.

⁵⁰ Doco cunaha-nsiá, na xínduu ì-ndà nèhivì ñuhiví yohó xì iquicúñú-ndà, tàñáha ga cui sàà-ndà cundoo-nda ñuhiví ì xí-yá, ñáni. Te ducání stná, nú tàñáha ga dàma iquicúñú-ndà, mà cúí sàà stná-ndà cundoo-nda ndé mà sívì gá iquicúñú-ndà; vèchi tiempu vichi sívì-ndà na xíhì-ndà.

⁵¹ Ñàyùcànduá, cuàhìn cachì xì-nsiá iin palabra nìsa ìa dèhé antes; cunaha-nsiá, mà sàà nsidaa-nda cui-ndà; doco nsidaa-nda icúmí-ndánadama iquicúñú-ndà.

⁵² Na tiácú sívì corneta último, dandu yáha ga yàchì, na íin cáchì nadàma dahuun-nda. Vèchi icúmí sívì corneta, dandu natiacu nsii ñà-mà cúí gá-nè.

⁵³⁻⁵⁴ Tiempu vichi xíhì nèhivì ñuhiví, te sívì-né; doco ndohó, vèxi iin quivì dandu nadàma-nda, dandu nicanicuahàn cunaha iquicúñú-ndà. (Ñà-ndáa nduá), xíhì-ndà vichi, doco nú sàni nadàma iquicúñú-ndà, dandu mà nunca cui gá-ndà. Daaní, (na tiempu sàni ñihitáhvi-ndà ducán), dandu ñà-sàni cuu ndisa palabra cachí tutu ì cundua, vèchi dohó cachá: “Vichi ndisa sàni cundee dahuun Dios; mà cúndú gá-ndà nsì.

⁵⁵ Na ní xíhì-ndà, cuàhàn-ndà ndoho fuerte-ndà nì cúí, doco vichi còó. Mate ní xíhì-ndà, doco mà nunca cundee gá tnùndoho ma nùù-ndà”, cachá.

⁵⁶ Pues sàhà ñà-ìá cuàchi nèhivì, ñà-yùcán nduá dayúhì xì-né na xíhì-nè. Vèchi nacua fuerte iá castigu cachí ley ì, ducán fuerte icúmí coo stná tnùndoho ñihì-né sàhà cuàchi nì quida-ne.

⁵⁷ Doco nùù ndohó, còó, vèchi ansivéhé Dios, vètuni cundee-nda nùù nsidaájàn quida Stoho-ndà Jesucristu.

⁵⁸ Ñàyùcànduá, iin-ni xiñuhu-ñá nacuahandee ini-nsiá, ñani màní. Iin-ni ni cúníhnú vaha inì-nsia Stoho-ndà Señor, te quida stná-nsiá cuàhà obra ndiaha xí-yá, vèchi ináhá-ndá, màdì úún-ní quee ñà-xìnúcuáchì-ndá nùù-yá.

16

Nansa nì xicàn Pablo nùù nècuàchì ñuu Corinto ñà-datacá-nè cooperaciòn sàhà nècuàchì ndahví

¹ Vichi cuàhìn càhìn xì-nsiá sàhà nansa quida tnaha-nda cooperar ñà-chindee-nda dava ga nèhivì xí Dios. Cunaha-nsiá, nacua nì cachì xì nèhivì xí-yá ndoó ladu Galacia, ducán cuní quida stná mii-nsiá.

² Cada quivì domingu xiñuhu tavà cuàán iin iin-nsia iyuhu ñà-nduá sàni quida-nsiá ganar, dandu quivì sàì ndé ndoó-nsiá, có-nduú gá ñà-càcàn gá-nsiá dìhùn.

³ Te nú sàni sàì, dandu icúmí stná-nsiá nacàxin-nsia iin ùì nèhivì techuín cùhùn ñuu Jerusalén ñà-cunihì-ne tnùmanì xí-nsiá cùhùn. Te icúmí tiaa stnáì iin carta cunihì-ne cùhùn ñà-nduá iin chuun vaha.

⁴ Te nú tuxí inì vètuni cùhùn stnáì, dandu cutnáhì xì nècuàchì mà cùhùn-nsì.

Nansa nihnú ini Pablo cacanu ga-nè ñuu te ñuu

⁵ Yùhù nihnú inì quihin ichì cùhìn ladu Macedonia. Te nú sàni yàhi ladu yucán, dandu icúmí sàà stnáì ndé ndoó mii-nsiá ñuu Corinto jaàn.

⁶ Te vihini coo chií xì-nsiá jaàn cahín, dècuèndè vihini coi inii tiempu vixin, dandu después chindee-nsiá yùhù cùhìn chicá nùù-xí ndé icúmí cùhìn.

⁷ Vèchi có-cuní yàha uin ndé ndoó-nsiá; có-cuní casàhú uin xì-nsiá. Cahnú gá Dios siquiera iyuhu tiempu cuní coi cutnahí xì-nsiá.

⁸ Doco vichi cuàhìn coi ñuu Éfeso yohó dècuèndè nacava vicò Pentecostés;

⁹ vèchi ñuu yohó, ndiaha gá-sàni nuna ñuhiví nduá, vèchi sà-ìá cuàhà chuun xi mii-yá quida-nsi, mate ndoó cuàhà stná ana xidà inì-xi.

¹⁰ Nú ni sàà Timoteo ndé ndoó-nsiá, quidañuhu-nsiánè sàhà ñà-ni còó-né contentu na iá-nè jaàn, vàchi iin-ni quidá stná-nè chuun xi Stoho-ndà Señor, nahi yùhù.

¹¹ Ñàyùcàndùá, màsà cáhîchî inî-nsianè. Te chindee-nsiánè na naquihin-ne ichì ndixi-ne ndé ié, vàchi ndiatuí-nè nsiaa-nè xì compañeru-nè.

¹² Daaní, ñani-ndà Apolos, cuàhà gá nì sacundahví nùù-né áma cútnáhâ-né xì compañeru-nsi sàà-nè ndé ndoó-nsiá. Doco có-íá-nè dispuestu cùhùn-nè vichi-ni. Ndè iin quivì chicá cusaa-ne, dandu sàà-nè.

Nansa ni cachi Pablo ni casàhú-nè xì nsidaa nèhivì xí Dios ndoó ñuu Corinto

¹³ Cundoo tùha-nsia (ñà-màsà dándáhvî nèhivì-nsiá). Iin-ni cunindisá vaha-nsia, te cunihnu fuerte ini-nsiá, te nacuahandee stná ini-nsiá.

¹⁴ Nsidanicuú chuun icúmí-nsiâ xì ñanìtnaha-nsia, màsà nándodó-nsiá cuu manì stnahá ini-nsiá sàhà-nsiá.

¹⁵ Ináhâ-nsiâ sàhà Estéfanas xì nsidaa nèhivì vehe-ne, ñà-xínduu-ne nèhivì primeru nì xinindisa-xi mii-yá jaàn ladu Acaya. Te ináhâ stná-nsiá ñà-cuàhà guá voluntad icúmí-nè chindee-né nsidaa nèhivì xí Dios, ñáni.

¹⁶ Ñàyùcàndùá, cunî quidañuhu stná-nsiánè xì nsidaa stná ana nihnú inî-xi nahi mii-né, xì nsidaa gá stná nècuàchì xinúcuáchí nùù-yá, te chindéé sàhà chuun nsiha, cunî quidañuhu víi-nsiánè.

¹⁷ Nì cudìi gá inì na ní quesaa Estéfanas xì Fortunato xì Acaico, vàchi mate mànicuì quixi mii-nsiá, doco siquiera mii-né nì quesaa-nè, te sàhàjàn sà-íé contentu.

¹⁸ Sàni nacuahandee ini-nè anímè, te divi ducání tùha stná-nè quida-ne xì mii-nsiá, ináhî. Ñàyùcàndùá, xiñuhu quidañuhu víi-nsiánè, mii-né xì nsidaa gá stná nèhivì nahi mii-né.

¹⁹ Nsidaa nèhivì natácá càhvî xì Dios ladu Asia yohó, casàhú-nè xì-nsiá. Te casàhú stná Aquila, xì Priscila, xì nsidaa gá stná nèhivì natácá vehe-ne; cuàhà gá (cudî ini-nè) ñà-ndòó-nsiá ladu xi mii-yá.

²⁰ Nsidanicuú nèhivì xí-yá (ladu yohó), casàhú-nè xì-nsiá. Te mii-nsiá, nacasàhú stnahá víi stná-nsiá ñà-ndùú-nsiá nèhivì ìi xí-yá.

²¹ Ndahà yùhù Pablo tiaí palabra yohó, te casàhú stnâi xì nsidaa-nsiá.

²² Nú iá ana có-cùú inî-xi sàhà Stoho-ndà Jesucristu, dandu ni sàà-nè ndañuhu-né nùù-yá. Te vichi cachí-ndà xí-yá: “Naxicocuîin-ní cuní-nsi, Stoho-nsi Señor”.

²³ Ni cúcúmí víhî-nsiâ gracia xi Stoho-ndà Jesucristu.

²⁴ Te cunî nsinuu inî-nsia nansa cuú inì sàhà-nsiá ñà-iin-ni xínduu-nda nèhivì xí Jesucristu. Sà-íá.

Tutu Ùì Nì Tiaa San Pablo nù Nèhivì xí Dios Ndoó Ñuu Corinto

¹ Yùhù nduí Pablo, iin nècuàchì nì nìhì chuun ì nù Jesucristu, vèchi ducán nì chitnùnì ini Dios quide. Te yohó cutnàhâ stnâi xì ñani-nda Timoteo, te cásàhú-nsì xì mii-nsiá nècuàchì natácá cahvi xì Dios ñuu Corinto jaàn, te cásàhú stná-nsì xì nsidaa gá nèhivì xì mii-yá ndoó inicutu ladu Acaya yucán.

² Nù Yua-nda Dios xì nù Stoho-nda Jesucristu ni quixí cuáhà gracia sàhà-nsiá, te ni yáha vaha-nsia nicanicuahàn quida-ya.

Nansa nì ndoho Pablo sàhà ñà-nchícùn-nè Jesús

³ ¡Ansivéhé cahnú Dios xì Stoho-nda Jesucristu, divi Yuamánì-yá! Te Yua ndohó nduú stná-yà, te cuáhà gá cuhí ini-yàndó, te nácuàhandee stná ini-yàndó, vèchi cahvi-ndayá.

⁴ Te nácuàha-yàndó valor na hora yáha-nda tnùndoho. Ducán dandu vátùnì nacuàhandee stná ini-nda compañeru-nda quivì yáha stná-nè tnùndoho, vèchi sàhà-ñá sàni chindee-yá ndohó, ñàyùcàndüá vátùnì chindee stná-nda ñaniñaha-nda.

⁵ Ñà-ndaà nduá, ndohó cuáhà-nda na yáha-nda tnùndoho na ian nì yáha stná Cristu, doco cunaha-nsiá, ndiaha gá nácuàha stná-yàndó valor sàhámà.

⁶ Ñàyùcàndüá, nú ndohó nsiùhù, dandu sàhà-ñá nìhì stná mii-nsiá ndu-fuerté anima-nsiá, te càcu-nsia nduájàn. Daaní, divi ducánì stná, nú sàni nacuàhandee ini Dios anima nsiùhù, divini nduú stná mà sàhà-ñá nacuàhandee stná ini-nsì mii-nsiá. Dandu vátùnì nìhì stná-nsiá quidandee víi inì-nsia na hora ndohó-nsiá nahi nsiùhù.

⁷ Ñàyùcàndüá, ináhá váha-nsi, nú icúmì-nsiá ndoho-nsia nahi nsiùhù, dandu icúmì quee viámà sàhà-nsiá, vèchi ndiaha gá icúmì-yâ nacuàhandee stná ini-yà mii-nsiá nacua quidá-yá xì nsiùhù.

⁸ Ñánì, cunì-nsì cundaà ini-nsiá nansa nì yáha-nsi ladu Asia, cuáhà tnùndoho nì xini-nsì yucán. Mà cundéé ini-nsì nì cahan-nsì, cuáhàn-nsì cui dahuun-nsi nì tuxi-nsi,

⁹ te sàni sahnde ini-nsì sàhà vida xi-nsi. Doco ducán nì cuu xi-nsì sàhà ñà-nì cundáà ini-nsì màsà cáhvì-nsì xì mii-nsì; cuisi Dios ni cahvi xi-nda, vèchi mii-yá, mà úhì danátíacú stná-yàndó mate sàni xihì-nda.

¹⁰ Te ñà-ndaà nduá, divi mii-yá nì dàcácu-ya nsiùhù nù peligru cahnu-ma na cuáhàn-nsì cui-nsì nì cùí, te (ansivéhé gâ-yà), vèchi dècuèndè quivì vichi dacácu ì-yá nsiùhù. Te xiníndísâ-nsì ñà-dècuèndè stná tnaa idá icúmì-yâ quida-ya ducán,

¹¹ nú iin-ni chindéé stná mii-nsiá xicàn tàhvì-nsiá nù Dios sàhà-nsì. Daaní, nú ducán xicàn tàhvì cuáhà nèhivì sàhà-nsì, dandu cuáhà gá stná nèhivì icúmì naquimanì xì-yá sàhà-ñá ndiaha guá quidá-yá sàhà-nda.

Nansa nì cachi Pablo ñà-ndüú-né nècuàchì seguru, có-dàndàhvì-nè nèhivì

¹² Cunaha-nsiá, cuáhà gá cudü ini-nsì ñà-ináhâ-nsì vii gá quidá-nsì ñuhivì yohó. Có-dàndàhvì-nsì ni-iin nèhivì, vèchi cuisi ichì mii-yá indéhe-nsì. Te na ní sandoo-nsì ñuu-nsiá yucán, chicá más nì sàhandee ini-nsì quida vii-nsì ducán. Cónì dátíáâ uun-nsi nduú-nsì nècuàchì nchichí guá, na quidá dava nèhivì ñuhivì. Còó, cuisi gracia xi Dios nì chindee xi-nsì.

¹³ Te carta tiaá-nsì nù-nsiá, (còò ni-iin palabra ndóo dèhé nùá), vátùnì cahvi-nsiá, te mà úhì cundaà ini-nsiá ñà-ndüá cachá. Vèchi cunaha-nsiá, yùhù cuní nì sàà-nsiá mànihì váha inì-nsia.

¹⁴ (Ináhí), algu sàcuàhàn-nsià cundaà ini-nsià vichi, doco cumáni vá. (Te nú sàni sàà-nsià nì cundaà vaha ndisa ini-nsià), dandu quivì naxicocuín Stoho-ndà Jesucristu, icúmí-nsià cudii ini-nsià sàhà-nsí, te cudii stná ini nsiùhù sàhà mii-nsiá.

¹⁵⁻¹⁶ Pues sàhà-ñá ináhá vâhi nsidaájàn, ñàyùcànduá nì nacani inì sàì ndé ndoó-nsiá nì cui. Te sàhà-ñá cui ñihítáhvi váha-nsia, ñàyùcànduá ùì xichi nàcòtì mii-nsiá nì cahín. Primeru yàhi ndé ndoó-nsiá na cùhìn ladu Macedonia; dandu nayàha tui na ndixi nì cahín. Te después, nú sàni chindee-nsiá yùhù, dandu naquihin ichì cùhìn ladu Judea nì cui.

¹⁷ Doco (ñà-cóni sái), màdì ñà-cóni nácání sahnú inì nduá. Còó, vâchi màdìá nansa nì nì cui nacání inì; nì có-nácání inì na iin nêhivì còò Dios ini anima-xì. Vâchi nú ducán nì cùnduí, dandu “jaan” cachi vichi, te después “còó”.

¹⁸ Doco ináhá Dios (cóni dàmá-nsí palabra nì cachi-nsì xì-nsiá daa) na ian dajúùn-nsì vichi, te después “còó” cachi-nsì. Còó.

¹⁹ Yùhù xì Silvano xì Timoteo, palabra sàhà Dèhemanì Dios Jesucristu nduá nì càhàn-nsì xì-nsiá daa. Te mii-yá, mà nunca (dandahví-yà nêhivì), te cachi-yà: “Jaan, (iá consuelu”, dandu después), còó. Vâchi nú “jaan” cachi-yà, dandu divi ñà-ndácuisì nduá.

²⁰ Vâchi nsidaa ñà-nduá sàni quida Dios comprometer, seguru icúmíá cuu ndisa quida Cristu. Ñà-jaàn nduá disáhà-xí ndácùcahan-nda quivì Jesucristu na naquímànì-ndà Dios, te cachí-ndà xì-yá amén.

²¹ Te divi Dios nduú ana nácuaàhandee ini xì-ndà ñà-cunchicùn vii-ndà Cristu, te sàni dàhí stná-yà sàxìnitnùnì-ndà.

²² Te ducán iá stná na ian nì ducùn seña xi-ya anima-ndà; te nì sàhatahvì stná-yàndó Espíritu Ìì xí-yá ñà-coo Yà-ìì mà ini anima-ndà, te cunaha-nsiá, cuisì tnùmànì primeru nduú yà-jaàn, vâchi chicá más icúmí-ndà ñihítáhvi-ndà después.

Ñà-nduá disáhà-xí cóni sàà Pablo ñuu Corinto

²³ Cunaha-nsiá, cuisì sàhà-ñá có-cuní càhàn ndeí xì-nsiá, ñàyùcànduá disáhà-xí tàñáha ga sàà tui ñuu-nsiá jaàn. Ináhá Dios ñà-ndàà nduá cachí xì-nsiá, te nú dandahví, dandu nì cui chicá vaha.

²⁴ Doco màsà cúníhnú ini-nsià ñà-cuní-nsì dandacú-nsì nùù-nsiá sàhà ñà-nduá xiníndísá-nsiá. Còó, vâchi sàni xiníndísá víi-nsiá. Cuisì cuní-nsì chindee-nsí mii-nsiá ñà-chicá contentu nì cùndóó-nsiá.

2

¹ Ñàyùcànduá, yùhù nì cachi ini animè, mà cùhìn visita ndé ndoó-nsiá nú puru tnùnsí ini cundua.

² Vâchi nú nì nácùndoo-nsia tnùnsí ini quide, dandu mà sài cudii gá inì, vâchi divi mii-nsiá nduú ana cuní cudii inì sàhà-xí.

³ Ñàyùcànduá, nì tiai iin carta nùù-nsiá còtó sàì ndé ndoó-nsiá, te cuisì cuhuun inì sàhà-nsiá mate ñà-cudii inì sàhà-nsiá nduá cuní. Ducán cachí, vâchi tuxí inì ñà-nduá cudí inì yùhù sàhà-xí, divi nduú ñà-cudí stná ini mii-nsiá sàhà-xí.

⁴ Cunaha-nsiá, cuàhà gá nì nacani inì na ní tiai carta mà; cuàhà gá nì dandòhí mií, ndè nì sacui. Doco màdì sàhà-ñá cuní dacúhúùn inì mii-nsiá nduá nì tiaiàmà; còó, cuisì sàhà-ñá nì cùndàà ini-nsià ñà-cuàhà gá cuú inì sàhà-nsiá.

Xiñuhu cuicahnú ini-ndà sàhà iin nècuàchì nì quida xi cuàchi nú sàni cuu-ne arrepentir

⁵ Nú iá iin-nsia nì cuhuun ini dava-nda sàhà-xí, pues màdi yùhù nduú ana nìsa icumi guá tnùnsí ini jaàn. Còó, mii stná-nsià nìsa icumi xi ñà-jaàn, siquiera iyuhá. “Iyuhá”, cachí, sàhá màsà quídá cuàhà güé`-ñà.

⁶ Doco vichi, sà-íá; còò gá necesidad càhàn duchi gá ini-nsià xì nècuàchì nì quida falta mà nacua nì càhàn-nsià xì-né na ní nataca-nsià daa.

⁷ Vichi xiñuhu cuicahnú inì-nsia sàhà-né, te nacuahandee ini-nsiànè sàhá màsà cóó-né cuàhà tnùnsí ini, te cundeámà nùù-né.

⁸ Ñàyùcàndüá, sacúndáhvî` nùù-nsiá ñà-càhàn vii-nsiá xì-né vichi, te cachi-nsià xì-né ñà-cùù ndisa inì-nsia sàhà-né.

⁹ Cunaha-nsiá, na ní tiai carta mà nùù-nsiá daa, divi sàhà-ñá cundaà inì a cúníní-nsiá, á cóó nì sandua.

¹⁰ Ñàyùcàndüá, nú xicáhnû ini mii-nsiá sàhà falta xi iin nèhivì, dandu ducání quídá stná yùhù. Te nú iá ndisa ñà-ndüá xiñuhu cuicahnú inì sàhà-xí, dandu quideà. Vàchi sàhà ñà-vàha xi mii-nsiá nduá. Te indéhe Cristu; ináhá-yâ (nansa quida-nda). Pues xiñuhu cuicahnú tnahá ini-ndà sàhà-ndà sàhà-ñá

¹¹ màsà níhìndèè ñà-malu dacà-síndô, vâchi ináhá-ndá, maña cuàhà ndisa-sì.

Sàhà Jesucristu icúmí-ndá cundee-nda nùù nsidaa tnùndoho, xì sàhà nsidaa cuàchi

¹² Na ní quesà ñuu Troas ñà-cachitnùhi palabra ì xí Cristu, dandu nì cundaà inì iá ndisa nansa quide cuàhà chuun xi Stoho-ndà Señor (ñuu yucán) nì cùí.

¹³ Doco cónì cùí coi contentu yucán, vâchi còò ñani-ndà Tito nì ndácùhin. Ñàyùcàndüá, nì ndaquìndèí xì nècuàchì ñuu mà, te nì quihin tui ichì vâxi ladu Macedonia yohó.

¹⁴ Doco ansivéhé Dios, vâchi nicanicuahàn chindéé Jesucristu ndohó, vâtùni cundee-nda nùù nsidanicuú tnùndoho. Te chindéé stná-yàndó na cachitnùhu-nda palabra ì xí-yá inicutu sàhà-ñá cundaà ini nèhivì nansa iá ichì-yá, dandu na ian inicutu xítia iin dico tnamì nduá.

¹⁵ Vâchi nsiùhù, (na cachitnùhu-nsi palabra) sàhà Cristu, dandu na ian xítia iin dico ndiaha nduá, te na ian sahán tnamíà nùù Dios, (vâchi cudí ini-yâ sàhà-ñá). Te nèhivì ñuhíví, na ian sahán stná dico palabra mà nùù-né, nì cùndúú-né nècuàchì cácu anima-xi, te ò nècuàchì ndañúhú anima-xi.

¹⁶ Nèhivì ndañúhú anima-xi, có-cudí ini-nè palabra mà, vâchi nahi dico nsì nduá nùù-né, te yúhì-nè cui-nè quida. Doco nècuàchì icúmí càcu anima-xi, còó, na ian tnamì gá palabra mà nùù-né, vâchi sàhámà vâtùni nìhì-né vida ndiaha. Pues sàhà nsidaájàn, cuisì nèhivì vâha ndisa xiñuhu (cachitnùhu xi palabra mà).

¹⁷ Ñàyùcàndüá nsiùhù, có-quídá-nsí na quídá cuàhà nèhivì, quídá ndevàha-ne xì palabra ì mà. Còó; có-dàndàhví-nsì ni-iin nèhivì. Mii-yâ ináhá-yâ nansa quídá-nsí, cachí ndàà-nsì xì-né nacua nì cachi-yâ xì nsiùhù, càhàn vii-nsí xì-né, vâchi nèhivì xí Cristu nduú-nsí.

3

Nansa iá tratu saa nì saquin Dios xì nèhivì

¹ Ñà-jaàn cachí-nsì xì-nsiá, doco màdi-ñá ndaníhí-nsí tnùñuhu xí mii-nsí nduú túá. Ni còò stná necesidad cunihi-nsi iin tutu nduú recomendación na sàà-nsì ndé ndoó-nsiá, ni còò stná necesidad càcàn-nsì iin tutu nùù-nsiá (ñà-cunihi-nsi cùhùn inga ñuu), mate ducán quídá dava nèhivì.

² Vâchi divi mii-nsiá nduú-nsiá nahi tutu (quídà-xì nsiùhù recomendar), vâchi mà úhì cundehè nèhivì (ñà-quídá víi-nsiá), te cundaà ini-nè (ñà-ndàà

nduá cachí-nsì). Na iin carta xínduu-nsia, cachí, te na ian itándiaa palabra xan ini anima-nsì, ducán nduá.

³ Na iin carta nì tiaa mii Cristu nduú-nsiá, vèchi (na ní cachitnùhu-nsi palabra ì xì-nsiá), dandu na ian nì dàsàa-nsì carta mà nì sandua. Doco màdì tinta nì tiaa Cristu carta mà. Còó, sàhà Espíritu Ì xì mii-yá íá nicanicuahàn, ducán nì tiaa-ya ini anima-nsiá, màdì ìcà iin yùù chipála.

⁴ Ináhá-nsì ñà-ndáa nduá cachí-nsì yohó, vèchi cundéé ini-nsì Dios sàhà-ñá xiníndísâ-nsì Cristu.

⁵ Doco có-tuxí ini-nsì vètùnì sàa mii-ní nsiùhù ñà-quida vii-nsì chuun yohó. Còó, cuisì nú chindee Dios nsiùhù, dandu vètùnì sàa-nsì quida-nsì chuun (xi-ya).

⁶ Ñàyùcànduá, sàhà mii-yá vètùnì cachitnùhu vii-nsì xì nèhivì nansa íá ley saa xí-yá. Te ley mà, có-nduá palabra nì tiaa uun-nì; còó, palabra nì taxi Espíritu Ì xì-yá nduá. Vèchi nú letra uun ni cúnduá, dandu cuisì cuàhàn cachàmà xì-ndà ñà-cui-ndà; doco tucu quidá Espíritu Ì; puru vida ndiaha sàha-ya.

⁷⁻⁸ Ñà-ndáa nduá, ndiaha gá nìsa ìa ley sàhana mate ìcà yùù chipála nì sàcùtandiaa. Vèchi (na ní nihì Moisés ley mà), nì nanchiì ndiaha nùù-né, te sàhà ñà-yúcán mànicuí gá cundehè nèhivì Israel nùù-né. Doco inga iin ratu gá, dandu có-nchií gá mà. Ñàyùcànduá, nú ni cachí-ndà ndiaha gá nìsa ìa ley primeru mà, te cutu ñá-sàa-ndà cui-ndà cachá, dandu chicá nàhà xìcà ndiaha gá íá (palabra cachí) Espíritu Ì.

⁹ Cunaha-nsiá, sàhà ley sàhana ma vètùnì nì cundaà ini-ndà ía castigu sàhà cuàchi-nda. Doco nú ni cachí-ndà ndiaha gá nì ìa na ní quesaa ley mà, dandu chicá más ndiaha palabra saa cachitnùhu xi-nda nansa ndee vaha-nda nùù-yá.

¹⁰ Te vichi, sàhà-ñá yáha ga nsiha palabra saa ma, ñàyùcànduá có-quidá gá-ndà cuenta nsiha gá ley primeru mà.

¹¹ Doco nú ni cachí-ndà ley ndiaha nduú ley sàhana ma, te cóni ía naha cuàhà, dandu vihi gá ndiaha ndisa ía palabra saa, vèchi nicanicuahàn icúmíâ coa.

¹² Te vichi, sàhà-ñá ináhá-ndá ía tnùndé ini ndiaha xi-nda ma, ñàyùcànduá có-yùhì-nsì càhàn vate-nsì xì nèhivì.

¹³ Có-quidá-nsì na ian nì quida Moisés, nì chidàhvi-ne nùù-né xì iin sìcoto sàhá màsà cúnì nècuàchì (raza-nè) Israel na cueé-nì cueé-nì ndáhvà ñà-tnúù ndiaha nùù-né.

¹⁴ (Te seña nduámà) ñà-cónì cúndáa vaha ini nècuàchì Israel yucán. Te dècuèndè stná tiempu vichi, ducán ía na ian ídàhvi sàxínítnùnì-nè iin sìcoto, ñàyùcànduá có-sàa-nè cundaà ini-nè na inínì-né cahví nèhivì tutu xi ley sàhana. Cuisì-ní nú ni quíhvi-ne ichì Cristu, dandísá, vètùnì sàa-nè cundaà ini-nè.

¹⁵ Te dècuèndè stná vichi, na cahví-né (tutu nì tiaa) Moisés mà, ducán ía na ian ídàhvi ì sàxínítnùnì-nè, (có-cùndáa ini-nè).

¹⁶ Doco nú ni quíhvi-ne ichì Stoho-ndà Señor, dandísá cuxio ñà-dàdàhvi xi sàxínítnùnì-nè mà, te claru mànihì ini-nè.

¹⁷ Vèchi Stoho-ndà Señor, divi Espíritu Ì nduú-yá, te ndéni nì cui ni cóó Espíritu Ì xì-yá, yucán ndisa nuná ñuhivì ì xì-yá nùù-ndà.

¹⁸ Ñàyùcànduá, ndohó, sàni cundaà ini-ndà, có-ídàhvi ga nùù-ndà (nahi Moisés), còó. Te ñà-ndiaha guá sàni nàcòo anima-ndà nì quida-ya, ñàyùcànduá, queámà na ian nduu-nda iin yùtátá nchií ndiaha quidá iin luz.

Te cueé-ni cueé-ni dáma stná-ndà dècuèndè sàà-ndà coo ndiaha-nda nahi mii-yá. Pues divi ñà-jaàn nduá quidá-yá xì-ndà, vèchi Espíritu ìi nduú-yá.

4

¹ Sàhà gracia xi Dios nì nìhítáhvì-nsí chuun ndiaha quidá-nsí; ñàyùcànduá, có-cùhúún ini-nsì.

² Mà túha-nsi quida dèhé-nsi ni-iin chuun chicuéhè, ni mà túha-nsi dan-dahví-nsi nèhivì; te mà túha stná-nsi dama-nsi palabra ìi xí-yá. Còó, puru ñà-ndácuisì nduá cachítnùhu vate-nsí xì-né. Mà úhì cundehè-néndò, te cachi-nè a quidá víi-nsí á coó. Te mii-yá, indéhe stná-yà nansa quidá-nsí.

³ Te nú cachítnùhu-nsi razón ndiaha xí-yá, te có-sàà nèhivì cundaà vaha ini-nè, pues ¿ndià dísàhà-xí nduámà? Divi sàhà-ñá nchícùn-nè ichì ndé cuàhàn-nè ndañuhu-né.

⁴ Vèchi quisì cahvi guá nèhivì ñuhiví yohó, sàni dàcuàá-si anima nèhivì có-xiníndísà sàhà ñà-màsà dátñùù ndiaha Dios sàxinítnùní-nè; ñàyùcànduá mà cùì cundaà ini-nè razón vaha sàhà Cristu, mate ndiaha gá-yà, te mimí nacua iá Yua-nda Dios, ducán iá stná-yà.

⁵ Cunaha-nsiá, na cachítnùhu-nsi palabra ìi, màdì sàhà mii-nsí cáhàn-nsi. Còó, sàhà Stoho-ndà Jesucristu cáhàn-nsi, te cuisì cachí-nsi sàhà nsiùhù ñà-nduú-nsí nèhivì xinúcuáchí nùù mii-nsiá, vèchi ináhá-nsí (màni cuàhà-nsiá) nùù-yá.

⁶ (Vichi cuní nsinuu ini-nsià nansa nì cuu sàhana) na nisa ìin tnuu inicutu ñuhiví, te nì cachi Dios: “Ni coó luz”, te nì sàcòa. Pues ducán nì quida stná-yà xì ndohó, nì dátñùù-yà ini anima-ndà, dandu nì cundaà ini-ndà ñà-ndiaha guá-yà, te divi sàhájàn na ian nchií ndiaha stná nùù Jesucristu.

Ìin-ni nì cúníhnú vaha ini-ndà Jesucristu nicanicuahàn

⁷ Ndisa ndudu ìi xí mii-yá nduá sàni nìhítáhvì-ndà vichi, te nahi ñà-cuicà-ndà nduú stná mà. Doco có-cùnì cachà-mà ñà-càhnú gá poder icúmí ndohó, còó. Vèchi cuisì na iin quidi ñuhù ndé ñuhú ndudu ìi mà nduu-nda. Ñàyùcànduá nàhà xicà poder ndiaha xí mii-yá nduájàn.

⁸ Sahájàn, nsiùhù, có-cùhúún ini-nsi, mate yáha-nsi cuàhà tnùndoho, te nacánì cuàhà ini-nsi dava xichi, doco siempre iá nansa càcu-nsi.

⁹ Quini quidá nèhivì xì-nsí, doco có-nàcòó nihni Dios nsiùhù. Sahní cuií-nè nsiùhù, doco mà cùì sàà-nè dandáñúhú dahuun-ne nsiùhù.

¹⁰ Na xicánúú-nsí ñuhiví yohó, siempre nihnú ini-nsi vihini cui-nsi nahi nì xihì stná Stoho-ndà Jesús. Doco nú ducán nihnú ini-nsi, dandu sàhámà vètùnì cundaà stná ini nèhivì ñà-ìtiácú stná-yà, te chindéé-yândò.

¹¹ Doco na ndoó ìi-nsí ñuhiví, nicanicuahàn ndoó-nsí tìxi peligru cui-nsi sàhà-yá sàhà-ñá cundaà ini nèhivì ñà-divi vida ndiaha xí-yá nduá icúmí-ndá, mate siempre iá peligru cui-nsi.

¹² Ñàyùcànduá, nicanicuahàn ducán iá xì nsiùhù na ian cuàhàn-nsi cui-nsi, doco sàhà ñà-jaàn vètùnì nihì mii-nsiá nansa cutiacu-nsià vida ndiaha xí-yá.

¹³ Nùù tutu ìi dohó nì tiaa iin nèhivì: “Yùhù xiníndísé mii-yá, ñàyùcànduá, nì cachì ñà-nduá nì cachì”. Pues nsiùhù, divi ducán nihnú stná ini-nsi mii-yá nahi nècuàchì yucán, te sàhájàn cáhàn vate stná-nsi palabra xi-yà.

¹⁴ Te nsinúú ini-nsi nansa nì quida Yua-nda Dios, nì dànátíácú-yà Stoho-ndà Jesús. Ñàyùcànduá, divi ducán icúmí-yà quida stná-yà xì ndohó, danátíácú stná-yàndó, dandu sàà nsidaa-nda nùù-yá.

¹⁵ Cunaha-nsiá, nsidanicuú ñà-nduá yáha-nsi, sàhà ñà-vaha xi mii-nsiá nduá. Te nú sàhámà chicá cuàhà nèhivì nihì xì gracia xi-yà, dandu chicá cuàhà stná-nè naquimanì xì-yá sàhà-ñá nì quèé gà más tnùñuhu xí-yá.

16 Ñàyùcànduá, có-cùhúún ini-nsì, vèchi mate cueé-ni cueé-ni chicá cuítâ-nsì, doco anima-nsì, còó, vèchi nsìquívì (chicá nácuàhandee ini-nsì) na ian ndusáá-nsì.

17 Ñà-ndáà nduá, ndoho-nda vichi, doco quida-nda cuenta na ian, sacù-ni nduá, te yàchì icúmíá nsiha. Doco sàhà-ñá ndoho-nda vichi, cuàhà sàstnùhù ñà-ndiaha ì xí-yá icúmí-ndá nihítáhvì-ndà después, te nicanicuahàn cundua.

18 Ñàyùcànduá, có-ndùlócô gà-ndà sàhà ñà-nduá indéhe-nda ñuhívì yohó, cuisì (nihnú ini-ndà) sàhà ñà-tàñáha ga sàà-ndà cuni-ndà. Vèchi ñà-nduá tui indéhe-nda, ñà-yáha-ni nduá, doco (ñà-ndiaha ì xí mii-yá), mate có-tuía cundehè-ndà, doco nicanicuahàn cunaha-ñá.

5

1 Có-quidá nú ni sàà ndañuhu iquicúñú-ndà ñuhívì yohó, vèchi nahi vehe ndéndoó toó-ní-ndá nduá. Doco ináhá-ndá nú sàni nsiha, dandu cucumi-nda inga iquicúñú-ndà iá ansivi, te na iin vehe saín-ndà cundua, vèchi Dios icúmí quidavàha xán, màdì nèhivì, te nicanicuahàn icúmíá cunahá.

2 Doco tiempo vichi na ian sácàn ini-ndà, vèchi yáha ga cuní-ndà nihì-ndà iquicúñú saa iá ndè gloria mà. Vèchi nahi vehe saa-nda cundua, te cunduu stná na ian màcùndixi-nda inga sìcoto saa.

3 Te ináhá-ndá, nú sàni nihì-ndà iquicúñú saa ma, màdì uun-ni coo anima-ndà na ian chaá; còó.

4 Doco mientras ndoó ì-ndà xì iquicúñú-ndà ñuhívì yohó, sácàn ini-ndà, có-cùú vaha ini-ndà; doco màdì sàhà-ñá cuní-ndà cuxio iquicúñú-ndà icúmí-ndá vichi nduájàn, còó; ñà-cuní-ndà naquihin-nda iquicúñú saa-nda nduá, dandu mà sàà gà-ndà cui-ndà, vèchi vida ndiaha icúmí-ndá nihì-ndà, te icúmíàmà cundee dahuan nù ñà-cui-ndà.

5 Pues divi Dios nduú ana chindéé xí-ndá ñà-nihítáhvì-ndà ducán, vèchi sàni sàhatahvì-yándô Espiritu ì xí-yá, doco cuisì tnùmanì primeru nduú Yà-ì mà.

6 Ñàyùcànduá nihnú ndéé guâ ini-ndà vichi. Te ináhá stná-ndà ñà-mientras ndoó ì-ndà cuerpu xi-nda, dandu tàñáha ga cui cuni-ndà nù-yá.

7 Vèchi na ndoo-nda ñuhívì yohó, cuisì nihnú vaha ini-ndàyá, màdià xinínù-ndàyá.

8 Pues vichi nihnú ndee ndisa ini-ndà, cachí. Doco chicá cudì ini-ndà nú ni nácóó-ndá iquicúñú-ndà yohó, te cùhùn-ndà cundoo-nda nù-yá.

9 Ñàyùcànduá disàhà-xí sàhandee ini-ndà, áma cudì ini-yà sàhà ñà-nduá quidà-ndà, a sea sàndòò-ndà nù-yá, te ò tàñáha ga sàà-ndà nù-yá.

10 Vèchi nsidanicuu-nda icúmí-ndá màcuíta-nda nù Stoho-ndà Cristu, te cachi-yà xì-ndà nansa ndisa iá, a sàni quida vii-ndà ñuhívì yohó, ò á coó. Dandu cuàha-yàndó ñà-nduá ndiá ìcà iin iin-nda nihì-ndà.

11 Ñàyùcànduá, nsihù, yúhì-nsì còtó mà ndóo ini-yà sàhà-nsì, te sàhàmà càhàn-nsì xì nsidaa nèhivì áma (cúníndísà stná-nèyà).

Vàha ndisa ni coó anima-ndà, màdià datiaá uun-nda quida vii-ndà

Ináhá vaha Dios nansa iá anima-nsì, te cahnú gá Dios ni cùndáà vaha stná ini mii-nsiá nansa nihnú ini-nsì.

12 Tucutu cachí-nsì xì-nsiá ducán, doco màdì ñà-cuní-nsì càhàn vii-nsì sàhà mii-nsì nduá, còó. Cuisì nandúcú-nsì nansa cui cudì inì-nsia sàhà-nsì, te ducán nihì-nsiá nansa naxiconihí-nsiá nù nècuàchì (xítñuhu xi-nsì), vèchi nècuàchìmà, có-ndùlócô-nè nú iá vaha anima-ndà, á coó. Doco nú datiaá uun-nda quida vii-ndà, xì ñà-jaàn cudì ini-nè.

13 Te nú tuxí ini-nè loco-nsì, pues sàhà mii-yá nduá. Te nú ndisa nècuàchì nihnú ví inì-xi nduú-nsì, dandu divi sàhà-ñá vaha xi mii-nsiá nduú stná mà.

Nansa cui nàcùndoo vaha nèhivì nùu Dios

¹⁴ Cunaha-nsiá, yáha ga cuú ini Cristu sàhà nsidaa-nda, ñàyùcàndùá icúmí-nsí quida-nsi ñà-ndùá quidá-nsí. Vàchi nì xihì-yà sàhà-ndà, te mate imindaa ana nì xihì, doco cuenta xi nsidaa-nda nduámà. Ñàyùcàndùá quidá stná-ndà cuenta na ian sàni xihì stná nsidaa-nda.

¹⁵ Te nú sàni xihì-yà sàhà nsidaa ndohó nècuàchì itiácú, dandu có-xiñùhù gá-ndà cundoo uun-nda ñuhiví, te quida-nda cuisì ñà-cùdî ini mii-nda; còó. Cuisì mii-yá xiñuhu cunihnu ini-ndà, vachi mii-yá nì xihì sàhà-ndà, te nì natiacu-yá.

¹⁶ Ñàyùcàndùá, vichi có-ndèníhí gá-nsì ni-iin nèhivì na ian ndeníhí stnahá nèhivì ñuhiví yohó. Còó. Mate antes dècuèndè stná Cristu nì sandenihi-nsi na quidá nèhivì ñuhiví yohó, doco vichi còó cá.

¹⁷ Sàhámà (cundáà ini-ndà), nú ndoó ndisa-nda ladu xi Cristu, dandu nèhivì saa nduu-nda. Sàni yàha nsidaa ñà-ndùá nìsa ìa antes, te vichi sàni ndusaa nsidanicuú iñàha nùu-ndà.

¹⁸ Pues nsidaámà, cuisì ñà-nduá nì quida (Yua-nda) Dios sàhà-ndà nduá. Ñàyùcàndùá, vètuni nì nàcùndoo vaha-nda xì-yà sàhà obra nì quida Jesucristu. Te nsiùhù, sàni nìhítàhvì stná-nsi chuun ñà-càhàn-nsi xì nèhivì sàhà-ñà nàcùndoo vaha stná-nè xì-yá.

¹⁹ Ñàyùcàndùá, dohó cachí-nsi xì-né, ñà-ìá Yua-nda Dios anima Cristu (na ní xihì-yà nchìca cruz), te ducán nì nìhì-yá nansa nàcùndoo vaha nsidaa nèhivì ñuhiví nùu-yá, mà cútníí gá-yà cuenta sàhà cuàchi-ne. Daaní, nì sàha-ya nsiùhù chuun ñà-cachitnùhu-nsi xì nèhivì nansa vètuni nàcùndoo vaha-ne xì-yá.

²⁰ Sàhà ñà-jaàn cuenta xi Cristu xicánúú-nsí càhàn-nsi xì nsidaa nèhivì. Doco (màdì ndisa nsiùhù càhàn), Dios nduú ana càhàn xì-né, na ian sacúndàhvì-yà nùu-né sàhà palabra xi-nsi. Ñàyùcàndùá, càhàn-nsi cuenta xi Cristu, sacúndàhvì-nsi nùu-né, á ma nàcùndoo vaha-ne xì (Yua-nda) Dios.

²¹ Vachi Dèhemanì-yá, còó ni-iin cuàchi nì quidá-yá, doco sàhà ndohó nì chitnùnì ini Yuamáni-yá ñà-nacuida-ya castigu xi-nda, na ian mii-yá nì quida-ya nsidaa falta xi-nda. Te divi sàhámà nú nchícùn-ndàyá, dandu ñà-sàni ndee vaha dahuun-nda nùu-yá nduá.

6

Quivì vichi nduú meru quivì nàcùndoo vaha-nda xi Dios

¹ Chuun ìi xì mii-yá nduá quidá-nsí, te cutnàhà stná-yà xì-nsí nùá; ñàyùcàndùá, sacúndàhvì-nsi nùu-nsiá ñà-màsà cùndùá uun-ni nì nìhítàhvì-nsiá gracia xi-ya.

² Vachi dohó cachí-yà nùu tutu ìi:

Meru tiempu vaha nì sandua na (ní sacundahví-nì) nùí, ñàyùcàndùá nì inini, te nì indehè ndahví mii-ní. Nì chindeí mii-ní, vachi meru quivì dacácuì nèhivì nì sandua.

Pues cunaha-nsiá, vichi vichi nduú meru quivì nìhì-ndà gracia xi-ya; divi quivì vichi nduú meru quivì (cuní-yà) dacácu-yàndó.

Nansa ía modo vìi nì quida Pablo chuun ìi xì Jesús

³ Nsiùhù, quidá-nsí lucha ñà-màsà quidá-nsí ni-iñàha ñà-cuitnùhu nèhivì nsiùhù, vachi có-cùnì-nsi daquée cuàchi-ne òiquì chuun ìi quidá-nsí.

⁴ Mate cuàhà iñàha yáha-nsi, doco cuní-nsi quida vìi-nsi chuun, áma cundáà ini nèhivì ñà-divi nùu Dios xinúcuáchí-nsí. Doco dava xichi cuàhà gá icúmí-nsí quidandee ini-nsi, te ndoho cuahà-nsí. Cuàhà vida yáha-nsi, xì cuàhà tnùndoho.

⁵ Dècuèndè sahní cuií-nè nsiùhù, te chicadí-nè nsiùhù; te dava xichi nacuídá stná-nè sàhà-nsí. Ùhì gà iá chuun quidá-nsí. Xicánúú-nsí desveladu, te xíhì stná-nsì doco.

⁶ Doco quidá-nsí lucha ñà-màsà cóo ni-iin falta xi-nsi. Cuisì ñà-ndùá ináhá-nsí (nùù Dios) nduá cachí-nsì xì nèhivì. Te quidándéé stná ini-nsì sàhà-né, vivíi-ni quidá-nsí xì-né. Te chindéé stná Espíritu Ìì xí-yá nsiùhù sàhà ñà-nì cùú ndisa ini-nsì sàhà-né.

⁷ Puru ñà-ndùú ñà-ndácuisì xí Dios cáhàn-nsì xì-né, te chindéé stná ndudu Ìì xí-yá nsiùhù. Te ¿índù arma nihí-nsí? Cuisì ñà-quidá víi-nsí nacua cuní mii-yá, divi ñà-jaàn nduá chindéé-nsí mii-nsí, te quidá-nsí mii-nsí defender.

⁸ ò sea cañúhu-né nsiùhù, te ò cahíchì ini-nè nsiùhù, iin-ni quidá-nsí seguir chuun xi-nsi. Mate daquéé cuàchi-ne dìquì-nsí, te ò tavá-né tnùñuhu xí-nsí, có-quidá mà. Tnuhu-nsí cahan-né, doco có-quidá, vàchi micuísì ñà-ndùú ñà-ndàà cáhàn-nsì xì-né.

⁹ Te mate dava-ne nacuaá-né nsiùhù, doco cuàhà gá stná-nè ináhá vâha-ne nsiùhù. Cuàhà xichi cuàhàn-nsì cui-nsì nì cùí, doco itiácú Ìì-nsí. Dandohó stná-nè nsiùhù, doco tàñáha ga nihì-né cahnì-né nsiùhù.

¹⁰ Mate iá nansa ndoó-nsí tnùnsí ini, doco nicanicuahàn ndoó stná-nsì contentu. Ndahví yáha stná-nsì, doco divi sàhà nsiùhù níhì cuàhà nèhivì ñà-cuicà (ndiaha xí Dios). Còò ni-iñàha icúmí-nsí ñuhívì yohó, doco nsidanicuú iñàha sàni ñihitáhvi-nsí cucumi-nsí.

¹¹ Mii-nsiá nècuàchì ñuu Corinto, claru sàni dàtúì nùù-nsiá nsidaa ñà-ndùá nihnú inì. Sàni cachì xì-nsiá nsidaa ñà-ndùá ñuhú ini anímè.

¹² Ñàyùcàndùá, nùù yùhù, còò desconfianza, vàchi màni cuàhà-nsiá nùì. Mii-nsiá nduú ana cuú desconfiar. Cuenta xi mii-nsiá nduájàn, màdì yùhù.

¹³ Na iin yua-nsiá, ducán cáhìn xì-nsiá vichi, te cachí xì-nsiá ñà-cùú ndisa inì sàhà-nsiá. Ñàyùcàndùá sacúndáhvi nùù-nsiá ñà-dùcánì ni quidá stná-nsiá xì yùhù.

Na iin vehe Dios nduu-nda

¹⁴ Màsà nácuátnáhá-ndá xí nèhivì có-xiníndísá-xí mii-yá, vàchi nahi yunta có-ndùdává queámà. ¿A ndísá vátùni nacuaastnahá ñà-íá víì xì ñà-íá quini? Còò, ni mà cùí nacuaastnahá stná ñà-nchíí orá xì ñà-íín tnúú.

¹⁵ Ni mà cùí nacuatnahá stná Cristu xì ñà-malu Satanás. Stná iin nècuàchì xiníndísá, mà váha nacuatnahá-né xì iin nèhivì có-xiníndísá.

¹⁶ Te ò iin veheñùhu Ìì xí Dios, ¿a váha cuita stná yùù yócò yucán? Còò. Pues cunaha-nsiá, nahi veheñùhu Ìì ndé iá Dios vivu, ducán xínduu stná ndohó, vàchi dohó cachí-yà nùù tutu Ìì:

Yùhù cuàhìn coi ndé ndoó-né, te cacanu stnàì mahì-né, vàchi ana cahvi-né cundui, te mii-né, nèhivì xí cunduu-ne.

¹⁷ Ñàyùcàndùá, dohó cachí stná-yà:

Quee cuaán-nsiá nùù nsidaa nèhivì (malu mà), màsà cúndóó gá-nsiá mahì-né.

Ni màsà tníi-nsiá ni-iin ñà-sìquini, dandu cudiì inì sàhà-nsiá,

¹⁸ te cundui na iin yua-nsiá, te mii-nsiá cunduu-nsia nahi dèhi, cachí Stoho-ndà Señor, divi mii-yá ana icúmí xí nsidanicuú poder.

7

¹ Pues ducán sàni cachi-yà quida-ya xì-ndà, ñani màni. Ñàyùcàndùá, xiñuhu-ñá nacoo dahuun-nda nsidanicuú ñà-íá quini, a ducán nduá cuàchì quida-nda xi ndahàsàhà-ndà, te ò ñà-ndùá quida-nda cuisì ini anima-ndà. Nsiquívi chicá más xiñuhu cunihnu Ìì ndisa ini-ndà, te yùhì stná-ndà (còtó mà cùdí) ini-yà sàhà-ndà.

Nansa nì naxicocuñ ini nècuàchì ñuu Corinto sàhà falta xi-ne

² Sacúndáhvî-nsi nùù-nsiá ñà-nì nácúníhnú vâha ndisa ini-nsià nsiùhù, vâchi cóni quidá quíní-nsí xì ni-iin-nsia; ni cóni dátúcù-nsi ni-iin-nsia; ni cóni dândàhvî stná-nsi ni-iin-nsia.

³ Doco màdiá daquéé cuàchi dìquì-nsiá nduá cachí xì-nsiá ducán. Còó, vâchi sàni cachì xì-nsiá ñà-mànì cuáhà-nsiá nùí, te nicanicuahàn nihnú inì mii-nsiá ini anímè, a ducán itiácú-ndà ñuhiví, te ò ni sàà-ndà cui-ndà.

⁴ Cuáhà gá confianza sà-ìcúmí xì-nsiá vichi, te cudû gá inì sàhà modo nihnú inì-nsia, ñàyùcàndùá, mate ni sái yâhi cuáhà tnùndoho, doco cudû inì, vâchi sàni ndòo vâha inì sàhà-nsiá, te contentu ié` vichi.

⁵ Doco cunaha-nsiá, na ní quesaa-nsi ladu Macedonia yohó, mànicùì cundoo dadí-nsí. Cuáhà ñàhà sadí xì nùù-nsí, te cuáhà nèhivì xiní ùhì xì-nsí, dècuèndè ini stná anima-nsi nì nacani cuahà ini-nsi.

⁶ Doco iá ana chindéé xí nècuàchì cuhúún inì-xì, divi mii-yá; ñàyùcàndùá na ní ndacùhun tnahá-nsí xì Tito, cuáhà gá nì nacuahandee ini-nsi na ní xini-nsinè.

⁷ Te màdi cuisì sàhà-ñá nì quesaa nècuàchì mà nì cudû ini-nsi; còó, vâchi sàhà stná ñà-nì cudû guá ini mii-né sàhà-nsiá, ñàyùcàndùá ndiaha gá nì ndòo ini-nsi. Vâchi nì nacani-ne xì-nsí ñà-cudû ini-nsià cuni-nsià nsiùhù inga tu, te cuú cuáhà stná-nsià sentir (sàhà ñá-nduá nì quida-nsia). Sànihnú vâha inì-nsia nsiùhù, cachí-nè. Pues sàhà nsidaájàn chicá nì nihì yùhù nì ndudû inì.

⁸ Cunaha-nsiá, mate ní sandoo-nsia tnùnsí ini nì quida tutu nì tiai daa, doco có-ìé` arrepentidu sàhámà vichi, mate antes ndisa, nì nacani inì nanduu gué` nì tiaiàmà cahín, vâchi (nì xinì) nì sàcùndoo-nsia tnùnsí ini, mate iyuhu-ní quivì.

⁹ Doco vichi sàni ndudû tú inì. Doco màdi sàhà-ñá nì cuhuun inì-nsia nduájàn. Còó, divi sàhà-ñá nì nihì-nsiá nì cuu-nsia arrepentir na ní nsihi nì cuhuun guá inì-nsia mà. Vâchi ñà-nì sàcùndoo-nsia tnùnsí ini mà, iin obra ndiaha xí Dios nì sandua, màdiá iin dañu nì quidá-nsí xì-nsiá.

¹⁰ Vâchi nú Dios nduú ana quidà-xì tnùnsí ini xi-nda, dandu vátùni sàà-ndà naxicocuín ini-ndà, te nihì-ndà càcu-nda. Te nú sàni càcu-nda, dandu mà nunca naxicocuín gá ini-ndà sàhájàn. Doco nú ndoo-nda tnùnsí ini nahi dava ga nèhivì ñuhiví, mà ùhì cahniámándó.

¹¹ Doco mii-nsiá, sàhà-ñá Dios nì sàha xi-nsiá tnùnsí ini mà, (cuáhà gá ñà-vâha sàni quea nùù-nsiá). Vâchi nì quesaha-nsiá nacání sahnú inì-nsia sàhà ñà-nduá nì cuu, te nì cunsihi ini-nsià cuxio dahuun falta mà nùù-nsiá. Cóni ndóo ga inì-nsia sàhà chuun quini ma, dècuèndè nì yùhí stná-nsiá. Dispuestu nì ndòo-nsia naquida vii tú-nsiá, te ndundaà vâha sàhà chuun ma. Dandu nì nsinuu stná inì-nsia yùhù. Pues vichi sàni cundaà inì nì quida-nsia, sà-íá vii anima-nsiá.

¹² Na ní tiai carta mà, màdi cuisì sàhà nèhivì nì quida xi falta mà nì tiaià. Ni màdi cuisì sàhà stná nèhivì nì ndoho sàhà falta mà; còó. Nì tiai sàhà ñà-nì sàà-nsiá mànihì váha inì-nsia ñà-cùú ndisa ini-nsi sàhà-nsiá, nacua ináhá mii-yá.

¹³ Te vichi sàhà-ñá sàni cundaà vâha inì-nsia ñà-dúcán nduá, ñàyùcàndùá sàni ndòo vâha inì. Te chicá más nì cudû stná inì na ní xinì ñà-contentu guá nì ndòo stná Tito sàhà-nsiá, vâchi yâha ga nì cudû ini-nè nì quida-nsia.

¹⁴ Te divi nacua nì cachì xì-né antes ñà-ínáhí, icúmí-nsiá quida vii-nsiá, (pues ducán nì cuu ndisa). Ñàyùcàndùá, có-cùcáhán nú nì cachì ducán. Vâchi nacua nì cachì xì-né, ducán nì xini-nè ñà-ndáà nduá nacua iá ndàà nsidaa palabra (ì) nì cachì xì-nsiá antes.

¹⁵ Te mii-nsiá, chicá màni stná-nsià nùù-né vichi, vâchi cudû ini-nè na nsinúú ini-nè nansa nì quida-nsia, vâchi nì quidañuhu-nsiánè na ní sàà-nè

yucán, te nì inini viì-nsiánè dècuèndè nì quidi stná-nsià nì yùhí guâ-nsià.

¹⁶ Ñàyùcàndüá, yùhù cudî inì vichi, vâchi ináhá vâhi vâtùni cahvi xì-nsiá (ñà-quida viì-nsiá).

8

Xiñuhu chindee tnaha-nda quivì iá necesidad xi ñanìtnaha-nda

¹ Ñàni, cuàhìn nacani xì-nsiá ñà-cuàhà guá gracia sàni quida Dios xì nèhivì xí-yá ndoó ladu Macedonia.

² Vâchi mate cuàhà gá tnùndoho yáha-ne, doco contentu ndoó-né. Te mate ndahví gà-nè, doco nì cudî ini-nè, (nì quida stná-nè cooperar), ñàyùcàndüá, cuàhà gá ñà-ndüá nì taca.

³ Vâha ga voluntad icúmí-nê, ináhî, vâchi nì sàha-ne ñà-ndüá sàà-nè quida-ne; còó, dècuèndè más ñà-ndüá sàà-nè quida-ne nì sàha-ne, mate ndahví dahuun-ne.

⁴ Doco nì sacundahví-nè nù-nsí, áma cuáha-nsi quida stná-nè cooperar chindee stná-nè nècuàchì (ndahví) nchícùn stná xì Yua-nda Dios.

⁵ Te divi ducán nì quida-ne. Te más gà nì quida-ne nù ñà-ndüá nì tuxi ini-nsi cuàhàn-nè quida-ne, vâchi primeru nì dàyáha-ne mii-né ndahà Stoho-ndà Señor, dandu después nì ndòo stná-nè cunini-ne ñà-ndüá cachi nsiùhù según nansa cuni stná mii-yá.

⁶ Pues sàhà nsidaámà sàni cachi stná-nsi xì Tito ñà-nì cáhàn-nè xì mii-nsiá, áma quidá mánì stná-nsià, te cuacatnahá nsihi cooperación xi-nsia, vâchi divi nècuàchì mà nduú ana (nì cáhàn xì-nsiá) primeru sàhájàn.

⁷ Mii-nsiá, cuàhà gá sàni ñihítàhvì-nsiá (nù Yua-nda Dios). Xiníndísâ fuerte-nsià, te cáhàn ndiaha stná-nsià palabra xi-ya. Sàcùndàà vâha stná inì-nsia sàhà ichì-yá, te diì gá stná inì-nsia cunchicùn-nsià ichì mà. Daaní, cuú cuàhà stná inì-nsia sàhà-nsí. Ñàyùcàndüá, ndiaha gá coo nú ni cútùha stná-nsià quida-nsia cuàhà obra ñà-chindee stnaha-nda.

⁸ Màdi-ñá dandacuí nù-nsiá ndüá yohó, còó. Cuisì cuní cundaà inì-nsia ñà-cuàhà guá sàni cunsihi stná ini nèhivì dava ga (nì quida-ne cooperar), te cuní stnáì cunahà claru ñà-cuàhà guá cuú ini-nsià sàhà ñanìtnaha-nsia.

⁹ Vâchi ináhá stná-nsià ñà-ndiaha guá nì quida Stoho-ndà Jesucristu; cuica sàstnùhù iá-yà (gloria xi-ya), doco sàhà ndohó nì quixi ndahví-yà, te ñàyùcàndüá, vâtùni nì ñihì-ndà ñà-cuicà ndiaha ndisa.

¹⁰⁻¹¹ Vichi cuàhìn cachì xì-nsiá ñà-ndüá tuxí ini yùhù sàhà chuun yohó. Cunaha-nsiá, ndiaha gá nì quida-nsia agua na ní cunsihi inì-nsia, te nì quesaha-nsiá (datacá-nsià algu). Ñàyùcàndüá, chicá vâha ni dâxínu dahuun-nsia obra mà vichi. Te nacua nisa cudî guá inì-nsia daa, ducani xiñuhu quida stná-nsià seguir vichi, te cuàha-nsia cooperación xi-nsia según nansa sàà iin iin-nsia cuàha-nsia.

¹² Vâchi nú iá vâha voluntad xi-nda cuàha-nda, dandu cudî ini Dios sàhà-ndà, (a cuàhà, ò iyuhá), vâchi según ñà-icúmí-ndá ndüá; có-xìcàn-yà ñà-có-icúmí-ndá.

¹³ Màdiá cuní ndundahví mii-nsiá, te nducuica nècuàchì mà. Còó.

¹⁴ Cuisì cuní ñà-dava dava ni coá. Vâchi vichi icúmí mii-nsiá algu, te vâtùni chindeámà nèhivì iá guâ necesidad xi. Daaní, na quivì coo stná necesidad xi mii-nsiá, vâtùni chindee stná nècuàchì mà mii-nsiá. Ducán dandu sàà ndudava ñà-ndüá icúmí nsidaa-nda.

¹⁵ Cunaha-nsiá, divi ducán cachì stná nù tutu ì ndé cachá: “Nècuàchì nì dàtàcá cuàhà (ñà-cuxi-ne), cónì cùyódoá nù-né; te nècuàchì nì dàtàcá xì iyuhu-niá, ni cónì quidá mánìá nù-né”.

Nansa nì quida Pablo recomendar Tito nùu nècuàchì ñuu Corinto

¹⁶ Ansivéhé Dios sàhà gracia nì quida-ya xì Tito, vàchi iin-ni nihnú stná ini-nè nahi yùhù, iin-ni cuní stná-nè chindee-né mii-nsiá.

¹⁷ Ñàyùcàndùá, na ní càhìn xì-né (ñà-nì cùhùn-nè ndé ndoó-nsiá) nì dàndàà-nè. Te voluntad xi-ne nì sanduu stná, vàchi cudîi gá stná ini-nè sàhà-nsiá.

¹⁸ Daaní, iá stná inga ñani-ndà icúmí cutnahá stná xì Tito sàà. Cuàhà tnùñuhu icúmí-nè nùu nsidaa nèhivì xì Dios ndoó cuàhà ñuu, vàchi cuàhà gá chindéé-nè xítia razón ndiaha xí-yá.

¹⁹ Te divi stná-nè nì quee-ne nombradu ñà-cutnahá-né xì-nsí chindee stná-nè xì obra quidá-nsí (sàhà nècuàchì ndahví). Te ¿índù chuun quidá-nsí obra mà? Divi sàhà-ñá ni queé más tnùñuhu xì Dios, te cundaà stná ini nèhivì ñà-cuàhà guá cudîi ini-nsiá quida-nsia obra.

²⁰ Ñàyùcàndùá, (cutnàhà stná nècuàchì-mà xì-nsí) sàhà-ñá màsà níhìndèè nèhivì cuitnùhu-ne nsiùhù sàhà dìhùn mà, vàchi cuàhà gá nduá sàni taca.

²¹ Cuní-nsí quida vii-nsí nùu nsidanicuú chuun xi-nsi, vàchi indéhe Dios. Doco nùu stná nèhivì cuní-nsí quee vii stná mà.

²² Daaní, iá stná inga ñani-ndà techuún-nsí cutnahá stná-nè sàà jaàn. Cunaha-nsiá, cuàhà gá chuun sàni sàha-nsinè, ñàyùcàndùá sàni cundaà ini-nsí cùnsihi ndisa ini-nè quidá-né chuun xi mii-yá. Te vichi chicá más cudîi ini-nè, vàchi ináhà-nè cuàhàn-nsiá quida stná-nsiá cumplir vichi.

²³ Ñàyùcàndùá, nú ndàcàtnùhù nèhivì ana nduú Tito, pues cachi-nsiá xì-né ñà-divi compañeru yùhù nduú-né; nduú-nsí iin-ni quidá-nsí chuun ìi xí-yá ñà-chindee-nsí mii-nsiá. Te nú ni ndàcàtnùhù stná-nè sàhà dava ga ñani-ndà (icúmí sàà), dandu cachì-nsia ñà-nduú-né nècuàchì nì quida nèhivì xì Dios nombrar, te quidá ví stná-nè nacua cuní Cristu.

²⁴ Ñàyùcàndùá, quidañuhu-nsiá nsidaa nècuàchì-mà sàhà-ñá cundaà ini-nè màni ndisa-ne nùu-nsiá, te ducán cundaà stná ini nèhivì xí-yá ndoó cuàhà inga ñuu. Te nú ducán màni guá quida-nsia xì-né, dandu cunahà claru stná divi ñà-ndàà nduú nsidaa ñà-vàha sàni cachì xì nèhivì sàhà-nsiá.

9

Ñà-nduá disàhà-xí nì techuún Pablo nèhivì cùhùn ñuu Corinto quihin xi cooperación sàhà nècuàchì ndahví

¹ Vichi còò necesidad cachi guè xì-nsiá sàhà ñà-nduá datacá-nsiá sàhà nèhivì xì Dios,

² vàchi ináhí iá cuàhà voluntad xi-nsia, te ducán sàni cachi stnái xì nècuàchì ladu Macedonia yohó. Vàchi cudîi inì nacani xì-né nansa quidá-nsiá ladu Acaya jaàn, dècuèndè agua sàndòó-nsiá dispuestu chindee-nsiá, cachí xì-né. Ñàyùcàndùá, cuàhà gá stná nècuàchì ladu yohó sàni ndudiì stná ini-nè (cuàha-ne).

³ Doco de todos modos, cuàhìn techuún iin ùi ñani-ndà sàà ndé ndoó-nsiá (ñà-chindee-né) mii-nsiá datacá nsihi-nsia ñà-nduá cuàhàn-nsiá cuàha-nsia. Dandu cunahà claru ñà-ndàcuisì nduá nì cachì (xì nècuàchì ladu yohó), màdi tnùhu, vàchi icúmí coo ndisa cooperación xi-nsia.

⁴ Vàchi cahví xì-nsiá ñà-coo listu nsidaámà, vàchi nú sàni sàà-nsí después, te tãñáha ga cuacatnahá, dandu cucahan núu-nsí, yùhù xì stná nècuàchì Macedonia cutnàhà xí. Te mii stná-nsiá, vihini cucahan núu-nsiá, nú coá.

⁵ Ñàyùcàndùá, nì nacani inì, chicá vaha càhìn xì iin ùi ñani-ndà yohó ñà-codònùu-né sàà-nè chindee-né mii-nsiá cuacatnahá ñà-nduá nì

cachi-nsià antes mà. Dandísá, coo listuà, te cundua na iin tnùmanì ndiaha nì sàhatahvì-nsiá, màdiá nahi dihùn nì tavà-nsí nùù-nsiá.

⁶ Cuní nsinuu inì-nsia palabra yohó: nú iyuhu chihi-nda, dandu iyuhu cosecha nachivàha-nda; doco nú chihi cuahà-ndà, dandu cahnú coo stná cosecha xi-nda.

⁷ Cada iin iin-nda según cudî ini-ndà, ducan xiñuhu cuàhatahvì-ndà; nú có-cùnì ndisa-nda quida-nda cooperar, dandu còò necesidad cuàha-nda; màdi fuerza nduá. Vàchi Dios, cuahà gá cudî ini-yà nú iá vaha voluntad xi-nda cuàhatahvì-ndà iñàha.

⁸ Te vātūni quida stná-yà cuahà gracia sàhà-ndà, te nihì-ndà nsidaa ñà-nduá xiñuhu nùù-ndà. Ni-iñàha mà-quidá falta nùù-ndà, dandu vātūni quida stná-ndà nsidanicuú clase obra vaha.

⁹ Vachi dohó cachí stná nùù tutu ì: Nì dácútâhvì nècuàchì mà cuahà nèhivì ndahví; cónì cùhí ini-nè biene xi-ne, ñàyùcànduá nicanicuahàn iá obra xi-nemà (nùù Dios).

¹⁰ Divi Dios nduú ana sàha xi-nda ñà-nduá chihi-nda, xì ñà-nduá xixí stná-ndà. Ñàyùcànduá, icúmí-yâ cuàha stná-yàndó nsidaa ñà-nduá xiñuhu sàhà-ñá (quida-nda obra), dandu quee cuahà stná (ñà-vaha nùù-ndà). Vachi nahi tata chihi-nda, ducán nduú biene xi-nda, te nahi cosecha nduú stná obra quida-ndama.

¹¹ Ñàyùcànduá, nú sàni nducuahà ñà-nduá icúmí-ndá, dandu chicá más cui dácútâhvì stnahá stná-ndà. Te divi sàhà tnùmanì cuahàn-nsì dasàn-nsímà icúmí cuahà nèhivì naquimanì-né Dios.

¹² Vachi na chindéé-ndá ñanìtnaha-nda ducán, (cuahà gá quidá), màdi sàhà cuisì necesidad xi-ne chindéá; còó, vachi cuahà gá stná nèhivì icúmí naquimanì ndiaha xi-yá sàhà obra mà.

¹³ Vachi nú sàni xini-nè nansa nì chindee-nsiánè, dandu icúmí-nè ndenihi cahnú-néyà sàhà-nsiá ñà-sàni xini-nè ñà-ndàà nduá, nchícùn vii-nsiá razón ndiaha xí Cristu nacua cachí-nsiá. Te icúmí stná-nè naquimanì-néyà sàhà ayuda nì sàha-nsianè, xì sàhà stná nsidaa ayuda sàha-nsia ndéni nèhivì ní cui.

¹⁴ Ñàyùcànduá, màni gá icúmí-nè cunihnu ini-nè sàhà-nsiá, te càcàn tàhvì stná-nè sàhà-nsiá nùù-yá ñà-nì xini-nè cuahà gá gracia quidá-yá sàhà-nsiá.

¹⁵ Te vichi, ÿansivéhé cahnú-yá sàhà tnùmanì ndiaha xí-yá nì sàhatahvì-yándô, (divi Dèhemanì-yá)! Ni mà cúí sàà-ndà naquimanì-ndàyá nacua ndiá ìcà-ndà.

10

Nansa nì dànsínúú ini Pablo nècuàchì ñuu Corinto ñà-ìá derechu xi-ne, vachi Jesús nduú ana nì sàha xi-né chuun ù quidá-né

¹⁻² Sà-ìnáhá-nsiâ màni ini Cristu; mà dáná-yá. Ñàyùcànduá, yùhù Pablo, sacúndâhvì nùù-nsiá ñà-màsà cóó ni-iin necesidad càhàn ndeí xì-nsiá na sái. Vachi cachí dava nèhivì sàhí ñà-nduú iin nèhivì cúchìtnu na ié`cutnáhí xì-nsiá, doco na iá xiqué, (te tiaí carta xi), dandu mà úhì càhàn ndeí, cachí-nè. Pues ñà-ndàà nduá, vihini niñnú inì càhàn fuertí xì dava-nsia. Vachi tuxí ini dava-nsia sàhà-nsí ñà-quidá ndevàha-nsi na quidá ndéni nèhivì ní cui ñuhivì yohó.

³ Pues, ñà-ndàà nduá, nèhivì ñuhivì yohó nduú-nsí, doco na cuní-nsì cundee-nsí (nùù ñà-có-ndiàá), có-quidá-nsí guerra na quidá nèhivì ñuhivì yohó.

⁴ Iá ndisa nahi arma xi-nsi, doco có-nduá arma xi ñuhivì yohó. Còó, arma ndiaha xí Dios nduá xichúùn-nsí, te nihá ndudu ì xí-yá, ñàyùcànduá vātūni cundee-nsí nùù nsidaa ñà-có-ndiàá iá ñuhivì yohó mate fuerte gà-ñà.

⁵ Vàtùni cundee-nsí nùù nsidaa palabra nchichí chítñuní ini nèhivì tuxí inì-xi mii-né nduú-né mii-né, te sadí-nè nùù (palabra cachitñuhu) nansa cunitnàhà-ndà xì Dios. Vàtùni cundee stná-nsì nùù-né ñà-nì sàà-nè cunini stná-nè Cristu, te cunihnu vaha stná ini-nè cuisì nacua cuní mii-yá.

⁶ Te mii-nsiá tu, nú sàà-nsiá cunini vaha ndisa-nsiayà, dandu ndiaha gá coo. Doco nècuàchì iin-ni có-cuní cunini (xi-yá), icúmí-nsí cuàha-nsinè iin conseju fuerte.

⁷ Yùhù cuní cundehè-nsiá nansa ndisa iá chuun yohó. Nú iá iin-nsia tuxí inì-xi nduú nèhivì xí Cristu, pues ni cúnáhá-nsiá ñà-stná nsiùhù nduú stná-nsì nèhivì xí-yá nahi mii-nsiá.

⁸ Mate ní càhàn ndeí iyuhu xi-nsiá na ní cachì ñà-ìá ndisa derechu xi, doco có-cùcáhàn núúì sàhámà. Vàchi derechu mà, sàhà-ñà nacuaandee ini-nsì mii-nsiá nduá disáhà-xí nì nihì-nsiá nùù Stoho-ndà Señor, màdiá sàhà-ñà quida quini-nsì xì-nsiá.

⁹ Te màdi sàhà-ñà dayúhì stná-nsì mii-nsiá tiaá-nsí carta yohó. Còó.

¹⁰ Yùhù (ináhì) cachí dava nèhivì sàhì ñà-ndee càhìn nùù carta xi, te fuerte palabra tiaí, doco nú sà-ìé` nùù-né, te indéhe-né núí, dandu mà finu guè, te ni mà túha guè càhàn viì, cachì-nè.

¹¹ Doco nì cúnáhá-nè ñà-divi nacua cachì-nsì nùù carta xi-nsì na ndoó xicá-nsí, divi ducán icúmí-nsí quida stná-nsì na sàà-nsì ndé ndoó-nsiá.

¹² Nsiùhù, ni-iyuhu có-cuní-nsì dadavá stnahá-nsí xì nèhivì ndeníhí vaha guá xì mii-xí, còó; vàchi tucu dahuun xí quida-ne. Tuxí ini-nè ñà-cuisì modo xi mii-né nduú ley chicá ndiaá, te ndeníhí vaha tnahá iin-ne inga-nè. Ñàyùcàndùá (nàhà xìcà), nècuàchì có-cundáà inì-xi nduú-né.

¹³ Doco nsiùhù, có-nándúcú-nsí ñà-quee tñùñuhu xí-nsí, ni có-dàquìhvi-nsì mii-nsí nùù iin chuun cóni sàha Dios nsiùhù. Cuisì chuun nì nihì-nsí nùù mii-yá nduá càhàn-nsì sàhà-xí. Te dècuèndè ndé ndoó-nsiá jaàn nì sàha stná-yà nsiùhù chuun quida-nsì.

¹⁴ Ñàyùcàndùá, màdiá yàha-nsì nùù-xí ndé nì cachi-yà xì-nsí nduá. Tucu cundua nú màsà sàà-nsì ndé ndoó-nsiá nì cùí. Doco còó, nècuàchì primeru nì càhàn xì-nsiá razón ndiaha xí Cristu nduú-nsí.

¹⁵ Doco iin chuun cóni sàha-ya nsiùhù, còó, mà càhàn-nsì sàhámà na ian nduá chuun xi-nsì; còó. Doco nihnú ini-nsì quida ga-nsì más gá chuun xi-ya ndé ndoó-nsiá jaàn nú sàni nihì-nsiá nì xinindisá-nsiá chicá fuerte, doco siempre mà yàha-nsì ndé nduú nùù-xí nì cachi Dios xì-nsí.

¹⁶ Dandu después dècuèndè stná ñuu ndoó chicá nùù-xí cuní stná-nsì cùhùn-nsì cachitñuhu-nsì razón ndiaha xí-yá, doco ni xi ñà-jaàn, mà nándúcú-nsí quee tñùñuhu xí-nsí sàhà iin chuun nì quida inga nèhivì.

¹⁷ Vàchi nú cuní-ndà tavà-ndà tñùñuhu xí mii-nda, dandu ni cúnáhá-ndà ñà-cuisì Stoho-ndà Señor nduú tñùñuhu xi-nda.

¹⁸ Vàchi ¿índù clase nèhivì icúmí ndee vaha nùù-yá? ¿A nèhivì tavá tñùñuhu xí mii-xí? Còó, cuisì ana cudí ini mii-yá sàhà-xí icúmí ndee vaha.

11

Ñà-nduá nì cachi Pablo sàhà nèhivì dananí uun nduú apóstol nì nihì chuun nùù Jesús

¹ Vichi cuàhìn càhìn iin ratu na iin tè-cùmání; ñàyùcàndùá, sacúndáhvì nùù-nsiá ñà-quidandee inì-nsia sàhì, por favor.

² Vàchi yùhù, cuàhà gá nacání inì sàhà-nsiá na ian nacání stná ini Yua-nda Dios sàhà ndohó. Cunaha-nsiá, ducan iá stná na ian nì ndiadi tñuhu xi iin novia cuàhàn nandàhà. Vàchi mii-nsiá, na iin noviá nduú-nsiá, te cuní

sàa-nsià ndé iá Cristu te cundoo-nsia nùù-yá nicanicuahàn. Doco na sàa-nsià yucán cuní cunduu-nsia (nèhivì viì ndisa) na iin novia siempre sàni quida viì.

³ Doco yúhî xî-nsiá, còtó dàcà dìni-nsiá, te mà cúníhnú vaha ga ndisa inì-nsiayà. Vàchi ducán nì cuu xi Eva sàhana, (nì tnàtuu) còò (nduú ñà-malu), te ñà-tnùhù guá-si nì nìhì-sí nì dandàhvì-siné.

⁴ Ñàyùcàndùá, mii-nsiá, (caquin-nsià cuidadu), vàchi nú ni sàa iin nèhivì nùù-nsiá, te càhàn-nè sàhà inga Jesús, mà úhì candisá-nsiánè, mate diín nduú Jesús xi nècuàchìmà, te diín nduú Jesús nì cachi nsiùhù xî-nsiá; te (xiní-nsì) mà úhì candisá stná-nsià yaha-nsia ndahà inga espíritu (quida-ne), mate diín espíritu nduá, màdì Espíritu ìì nì nìhì-nsiá daa. Te (xiní-nsì), mà úhì stná cunindisá-nsiá inga palabra saa có-ndùdává xí palabra ìì nì xinindisá-nsiá daa.

⁵ Doco siquiera, yùhù, davani ndiaá stnàì xì nècuàchì tuxí inì-xi xínduu guá apóstol ndiaha.

⁶ Mate vihini mà túha güé` càhàn vií, doco ináhá vahi ñà-ndùá cachí. Te mii-nsiá ináhá vaha stná-nsià ñà-divi ñà-ndáà nduájàn, vàchi sàni xin-inùù-nsiá nsidaa ñà-ndùá sàni quida-nsi.

⁷ Doco ¿a tuxí inì-nsia cuàchi nduá ñà-uun-ni nì cachitnùhi xî-nsiá razón ndiaha xí mii-yá? Dècuèndè menos nì ndòì sàhà-ñà cuní ni ndóo mii-nsiá xì chicá más tnùñuhu.

⁸ Vàchi na ní sa-ìe jaàn chindéi mii-nsiá, ¿índù nì quixi ñà-nìsa itiacuì? Pues divi nùù nèhivì xí-yá ndoó inga ñuu. Ñàyùcàndùá, yùhù quidé cuenta na ian nì sahnìndàhvì nècuàchìmà, te có-ndùá ducán.

⁹ Daaní, después na ní quida manì dìhùn nùí, ni-iin centavu cóni xíquèn nùù-nsiá. Còò; divi ñani-ndà nì quixi ladu Macedonia nì taxi xi ñà-ndùá xiñuhí mà. Te cuàhà cuidadu nì saquin vàhi ñà-màsà quidá-nsiá ni-iin gastu sàhì, te nicanicuahàn ducan icúmí quide.

¹⁰ Te yùhù cachí xî-nsiá nacua chindéé Cristu yùhù càhàn ndàì, mà nácóì cachì xì nèhivì inicutu ladu Acaya xi-nsia (ñà-có-tníì dìhùn xî-nsiá). Còò, mà cuáhi cadi ni-iin nèhivì nùí cachì ñà-jaàn.

¹¹ Te, ¿índù chuun cachí ducán? ¿A sàhà-ñà có-cùú inì sàhà-nsiá? Còò, vàchi ináhá Dios ñà-cùú ndisa inì sàhà-nsiá.

¹² Doco iin-ni icúmí quidé ñà-ndùá quide sàhá màsà níhìndèè nèhivì-mà coo cuadú gà-nè, te cachi-nè davani iá stná chuun xi-ne xì chuun xi nsiùhù.

¹³ Vàchi cunaha-nsiá, tnùhu nduá cachì-nè ñà-nùù mii-yá nì nìhì-né chuun xi-ne. Dandahví uun-ne, te dananí uun-ne nduú-né apóstol xi Cristu.

¹⁴ Te mà úhì quida-ne ducán, vàchi stná ñà-malu Satanás, tùha stná-si dama-sì mii-sí nanduu-sì na iin ángel nchií ndiaha.

¹⁵ Ñàyùcàndùá, nècuàchì nchícùn xì-sí, mà úhì stná dama-ne modo xi-ne na iin nèhivì quida-xi iin chuun viì. Doco cunaha-nsiá, icúmí-nè nìhì-né (iin castigu) xi-ne nacua ndiá ìcà-né.

Nansa nì ndoho Pablo sàhà-ñà quidá-né chuun ù xí Jesús

¹⁶ Vichi tucutu cachí xî-nsiá: màsà cútúxí inì-nsia iin tè-loco nduú. Doco nú ducán tuxí inì-nsia, dandu nì cuáha-nsia lugar càhàn chíì na iin tè-loco; vàchi stná yùhù cudíì stná inì cachì nansa ndiaá güé` (nacua quidá dava nèhivì ndé ndoó-nsiá).

¹⁷ Doco ñà-ndùá cuàhìn cachì xî-nsiá vichi, có-ndùá na iin palabra (sahnú) nì nìhí nùù Stoho-ndà Señor; cuisì na iin palabra loco nduá, vàchi ñà-cuàhìn ndenihì vàhi mií nduá.

¹⁸ Vàchi sàni xinì, ñà-cuàhà guá nèhivì ndeníhí vaha xi mii-xí sàhà ñà-ndùá quidá-né, ñàyùcàndùá yùhù stná cuàhìn quide ducán.

¹⁹ Vàchi mii-nsiá, ñà-cuàhà guá ináhá-nsiâ, ñàyùcàndùá mà úhì candisá-nsiá cáhàn iin tè-loco xì-nsiá.

²⁰ Dècuèndè candisâ stná-nsià nú xichúûn nèhivì mii-nsiá, te ò tnií-né ñà-ìcúmí-nsiâ, te ò dandacú ndee-né nùù-nsiá, te ò cachíchì ini-nè mii-nsiá, te ò caní-né nùù-nsiá; pues nsidaámà candisâ-nsiá.

²¹ Doco nsiùhù, cuicahnú gà inì-nsia sàhà-nsí, vàchi cónì quidá-nsí xì-nsiá ducán.

Doco nú (jaàn) ndoó guá nèhivì sáhandee inì-xi ndeníhí vàha xi mii-xí, ádi vátùni stná yùhù cáhìn sàhà mií ducán. Cuisì cuní cundaà inì-nsia ñà-na ian cáhàn iin tè-loco nduá yohó.

²² Pues cachí nèhivì mà ñà-divi raza hebreu xínduu-ne. Doco yùhù, divi raza mà nduú stnáì. Daaní, nècuàchì ñuu Israel nduú stná-nè cachí-nè; pues divi ducaní stná yùhù. Daaní, cachí stná-nè ñà-Abraham nì sanduu yohòtéhè-né. Pues nì cúnáhá-nè yohòtéhè stnáì nì sanduu nècuàchìmà.

²³ Daaní, cachí-nè ñà-divi Cristu xinúcuáchí-nè nùù-xí. Pues divi ducaní stná yùhù. Doco chicá más chuun xi mii-yá sàni quide nùù mii-né. Mate na cáhàn tè-loco cáhìn, doco ducán cachí, más gà nì quide nùù mii-né. Chicá cuàhà nì ñàhni cuí. Te chicá cuàhà nì sandiadi nùù mii-né. Cuàhà gà xichi sà-ìé ñà-cuì nì cuí.

²⁴ Ùhùn xichi nì casahnì cuí tè-raza Judea yùhù xì chirrión, 39 golpe nì nìhí iin iin xichi.

²⁵ Te ùnì xichi nì ñàhni cuí stnáì xì vara, te iin xichi nì caniyuu-té yùhù sàhà-ñá cuí. Te ùnì xichi nì cáhà stná barcu ndé cuàhìn, ñàyùcàndùá iin ndui xì iin ñuú nì xìque mahì tècuí mar.

²⁶ Cuàhà gà sàni xicanui. Dava yùte, ndé cùnàhí nì yàhi. Te dava xichi ndiatú tècuìhnà yùhù yàhi. Dècuèndè stná nèhivì raza mií, cuní stná-nè quida quini-ne xí, mii-né xì stná nècuàchì inga ñuu. Cuàhà gà peligrú yáhi na xicánuí ñuu nahnú, te ò yucù dāná, ò mar. Te peligrú nduú stná na ié mahì nèhivì dananí uun nchícùn xì mii-yá.

²⁷ Cunaha-nsiá, yáha ga ùhì chuun quidé, vàchi cuàhà vida yáhi xicánuí. Có-quidi, xíhì doco, xíhì tècuí; te nú cóámà, quidándéé inì, mate xíhì vixin ñà-còò sícoto vàha xi.

²⁸ Pues, ñà-jaàn nduá yáhi, te iá gà más ñà-cónì cāchí xì-nsiá. Daaní, nsiquívì cuàhà gà nacání stná inì sàhà nèhivì xí Dios ndoó iin iin ñuu.

²⁹ Vàchi nú débìl iá anima iin ñani-ndà, dandu stná yùhù, na ian débìl iá stnáì; te nú sàni tucù iin-ne nì quida nèhivì, dandu stná yùhù ndohó stnáì.

³⁰ Ñàyùcàndùá, nú ndisa iá necesidad ndenihi vàha mií, dandu chicá vàha nacani xì-nsiá ñà-cuàhà guá vida yáhi, te dandohámà yùhù.

³¹ Cunaha-nsiá, ñà-ndácuisì nduú nsidaa ñà-nduá cachí xì-nsiá yohó, te ináhá stná mii-yá ana cahvi Stoho-ndà Jesucristu, divi Yuamánì-yá, an-sivéhé-yâ nicanicuahàn.

³² Na ní sa-ìe ñuu Damasco, iá stná iin gobernador xinúcuáchí nùù rey Are-tas yucán, te divi-tè nì dāndacú-te cundiaa soldadu yehè ñuu mà ñà-cuní-te tnií-tè yùhù.

³³ Doco (nì nani) nama ndiadí ñuu mà ndé iá iin ventana tii, te nì sàcùnacal iin ìcà sìcàté, te nì dānuú nèhivì yùhù (inga ladu), te ducán nì nìhí nì càcui nùù gobernador mà.

12

Nansa nì dàcùnì Dios Pablo iñàha, te nì xini-nè cuàhà ñà-ndiaha

¹ Yùhù ináhî còò ni-iñàha nìhìndèè-ndà nú ndeníhí vaha-nda mii-nda, doco cuàhìn quide seguir. Vichi cuàhìn càhìn xì-nsiá sàhà ñà-ndùá dacuní Dios ndohó, vachi cuàhà gá ñà-ndiaha xiní nèhivì dava xichi.

² Yùhù ináhî iin tiàa xiníndísá-xí Cristu, te sàcuàhàn-ndà iin ùxìn cùmì cuìà nì ndiachì-né dècuèndè ansivi ùnì (chicá dìquì-xí). Có-ínáhî a ní sàhàn-nè yucán xì na iá iquicúñú-nè, te ò cuisì anima-nè, sólo Dios ináhá.

³⁻⁴ Doco yùhù, ináhî nècuàchìmà, te nì ndiachì-né nì sàhàn-nè ndè (iin lugar ndiaha) nani paraíso, mate có-ínáhî a ní ndiachì stná iquicúñú-nè nì sàhàn, te ò mii-ní anima-nè, cuisì Dios ináhá. Te ndè lugar yucán nì inini-ne palabra yáha ga ndiaha. Doco còò stná permisù cachi-ndà palabra mà xì nèhivì.

⁵⁻⁶ Pues iin nècuàchì nì xini ñà-jaàn, vihini taví tnùñuhu xí-né sàhà ñà-jaàn, vachi màdì tnúhu nduá, te ni màdì palabra cumánì cundua nú ni cachí ducán nì cuí, (vachi cunaha-nsiá, yùhù nduú nècuàchìmà). Doco còó, mà cachí ñà-jaàn. Cuisì nacání xì-nsiá ñà-ndùí iin nèhivì ùún, te ndohó stnái, còtó cutuxi ini nèhivì cuàhà gá ndiaí, mate tàñáha ga cuni-nè nansa ndisa quidé, te ò tàña'ha ga cunitnùhu-ne nansa ndisa iá modo xi.

⁷ Cunaha-nsiá, ñà-ndiaha guá iá ñà-ndùá nì xini ansivi daa, ñàyùcàndùá nì sàha Dios yùhù iin (ñà-dàndòhò-xí na ian) ihí iin iñù cahnú ìqué. Ducán (sàha-ya permisù) quida ñà-malu xí sàhà-ñá màsà ndénihí vaha güé' mii.

⁸ Mate ùnì xichi nì xicàn tàhvì nùù-yá áma dácûxíó-yáña,

⁹ doco dohó nì cachi-yà xí: “Cunaha-ní, vètùni sàà gracia xi nùù-ní. Vachi nú cuítâ-ní, dandu chicá ndiaha icúmî chindeí mii-ní”, nì cachi-yà. Ñàyùcàndùá, vichi cudí inì nú cuítê, vachi nú ducán, dandu chicá más icúmî nìhìtâhvì ndudu ì xí Cristu.

¹⁰ Sàhà ñà-jaàn, cudí inì nú còò fuerzî, te ò cánàhá nèhivì xí, te ò yáha ndahví, te ò taxi nèhivì yùhù, te ò yáhi cuàhà vida sàhà mii-yá, vachi nú (cuàhà gá ndohí), te còò fuerzî, dandu chicá cuàhà icúmî nìhìtâhvì ndudu ì xí-yá.

Ndiá disáhà-xí nì nacani guá ini Pablo sàhà nèhivì xí Dios ñuu Corinto

¹¹ Cunaha-nsiá, na ní ndenihi vaha güé' mii xì palabra jaàn, na iin palabra cachí iin tè-cumánì nì sandua. Doco fuerza nì cachí ducán sàhà ñà-ndùá (cachí) mii-nsiá sàhí. Vachi mii-nsiá nduú ana ndiá icà tavà xì tnùñuhu xí nì cuí. Mate ni cachí-ndà còò ni-iñàha ndiaí, doco siquiera dava-ni ndiaí xì nèhivì cachí guá xì-nsiá nduú-né apóstol xì mii-yá.

¹² Vachi na ní sa-ìe xì-nsiá, cuàhà gá milagru fuerte nìsa quide. Cuàhà gá iñàha ñà-ndulocó nèhivì nì quide, te cuàhà gá nì quidandee stná inì (na ní xini cuàhà vida). Ñàyùcàndùá, sàhà nsidaámà vètùni cundaà inì-nsia divi ana nì techuún mii-yá nduí.

¹³ Nacua siempre quidé xì nèhivì xí Dios inga ñuu, divi ducán nìsa quida stnái xì mii-nsiá. Cuisì imindaa iñàha cónì ndúdává, divi ñà-cónì tnií dihùn xí-nsiá. Te nú cuàchi nduájàn, dandu sacúndâhvî nùù-nsiá ñà-cuicahnú ini-nsiá sàhí, por favor.

¹⁴ Vichi sà-ìé' ñà-sàì ndé ndoó-nsiá inga tu, te vichi cundua ùnì xichi. Doco ni-iñàha mà cáquìn nùù-nsiá, vachi màdì ñà-icúmî-nsiá nduá cuú inì sàhà-xí, còó; mii-nsiá cuú inì sàhà-xí. Vachi (nahi dèhi xínduu-nsia, te) có-quidá tocar iin dèhe dacáyà biene ndutahví yuadíhâ. Còó, yuadíhâ quidá tocar dandútâhvì xì biene xi nùù miá.

¹⁵ Ñàyùcàndùá, dispuestu ié' quide ndéni gastu nì cui sàhà ñà-vàha xi anima-nsiá, dècuèndè vida xi cuàha stnái nú iá necesidad. Doco ñà-ndùá xiní, mate ducán chicá más cuú inì sàhà-nsiá, doco chicá menos cuú ini mii-nsiá sàhí.

¹⁶ Dava stná nêhivì, cachí-nè sàhí ñà-ndáà nduá, cóni tnií dîhùn xí-nsiá, doco ñà-cuàhà guá maña icúmî, ñàyùcàndùá, inga modo nì sahnîndahví mii-nsiá, cachí-nè.

¹⁷ Doco ¿a ní sahnîndahví ndise mii-nsiá na ní techuín nêhivì nì sàà nùù-nsiá? (Còó.) Te ¿a ní candiaa-nè dîhùn xí-nsiá? (Còó.)

¹⁸ Nì sacundahví nùù Tito (ñà-cùhùn-nè) ndé ndoó-nsiá, teayùcàndùá cutnáhâ-né xì inga ñani-ndà nì sàà. Doco ¿a ndísá nì sahnîndahví-nè mii-nsiá? (Còó.) Amádi iin-ni nì quida stná-nè nahi yùhù, vâchi iin-ni nihnú stná ini-nè nahi yùhù.

¹⁹ Vihini tuxí inì-nsia cuisì cáhìn ducán sàhà-ñá ndòo vâha tu-nsi xì-nsiá. Doco còó. Indéhe Dios, ináhá-yâ nansa cachí, te ndácùcahan stnáì Cristu. Cuisì sàhà ñà-nacuàhandee inì mii-nsiá, ñàyùcàndùá tiaí nsidaa ñà-yòhó, ñani màní.

²⁰ Doco yúhî sàhà-nsiá còtó sài yucán, te mà cúdî gá inì sàhà ñà-ndùá quidá-nsiá, te ò mii-nsiá, mà ndóo stná inì-nsia sàhí. Ndisa, yúhî sàhà-nsiá, còtó sài, te ndoó-nsiá náâ tnahá-nsiá, cúmbìdia inì-nsia, daciúdá stnahá inì-nsia, te ò ndeníhí ndiaha gá-nsiá mii-nsiá, te ò dandahví tnahá-nsiá, te xítñuhu tnahá-nsiá, te ò cucuádû-nsiá, có-xìcánúú víi gá-nsiá.

²¹ Ndisa, yúhî, còtó sàà tui, te ndòo cahin nùù Dios. Nacání gá inì ñà-vihini cundoo nècuàchì nì quida cuàchi sà-íá quivì, te tàñáha ga naxicocuîñ ini-nè sàhà-ñá. Ndisa icúmî coi tñùnsí ini sàhà-né nú tàñáha ga cuu-ne arrepentir sàhà cuàchi nì quida-ne, a sea nì càhàn-nè xì ana cóni nándàhà xì-né, te ò íá viciu xi-ne, te ò ní quida-ne inga ñà-siquini.

13

Nansa nì cachi Pablo na ní dàxímu-ne carta yohó, cuidadu ni cúndóó-ndá màsà quidá ndevàha-nda, cachí-nè

¹ Vichi cunduu ùnì xichi sài ndé ndoó-nsiá. Te nú sàni sài, (te quesáhá-ndá ndatnúhú-ndá sàhà ana có-quidá víi), dandu fuerza nduá cundoo ùì ò ùnì testigu, dandu cundaà ini-ndà índù ñà-ndùú ñà-ndácuisì.

² Te vichi íá stná ñà-ndùá cunî cachì xì nsidaa nêhivì nì xida cuàchi antes, te nì cúníní stná nsidaa gá-nsiá, vâchi nacua nì cachì na ní sàhìn visita ùì mà, ducán cachí stnáì vichi mate xica ié; nú ni sài, mà dácâcui ni-iin nêhivì (xiñuhu conseju).

³ Ducán icúmî quide, vâchi xícàn-nsiá iin seña cundaà inì-nsia, a ndísá divi Cristu nì sàha xí derechu ñà-càhìn xì-nsiá ducán, á coó. Cunaha-nsiá, màdì débil íá mii-yá ana dândàcù-xì nùù-ndà, còó; quidá-yá poder xi-ya nùù-ndà.

⁴ Mate na ian débil nì ìa-ya na ní chituu-tèyá nchìca cruz, doco vichi, còó. Itiácú-yà vichi sàhà poder xi ndudu ìì xí Dios. Ñàyùcàndùá, stná nsiùhù, mate còò stná fuerza xi-nsi nahi Cristu daa, doco sàhà poder xi-ya icúmî-nsì cutiacu gà-nsì ñà-chindee-nsì mii-nsiá.

⁵ Nacani vâha inì-nsia, a xiníndísâ ndisa-nsia mii-yá, á coó. Cundehè vâha-nsia anima-nsiá. Xiñuhu cuàha-nsia cuenta ñà-ínacáá Jesucristu ini anima-nsiá. Doco te nú còò-yá, dandísá, có-ndùú-nsiá nêhivì sàni natùì nùù-yá.

⁶ Doco cahnú gà Dios vâtùni cundaà inì-nsia sàhà nsiùhù ñà-ndùú-nsì nècuàchì sàni natùì nùù-yá.

⁷ Te vichi xícàn tàhvì-nsì nùù-yá sàhà-nsiá ñà-màsà quidá-nsiá ni-iin falta. Doco có-càchì-nsì ducán sàhà ñà-cutuxi ini-nsiá vâha ga nsiùhù. Cuisì cuní-nsì quida-nsia ñà-íá vii, mate vihini mà sàà-nsiá cundaà vâha inì-nsia ñà-sàni natùì stná-nsì nùù-yá.

⁸ Doco nú ñà-ndácuisì nduú palabra chináhá-nsì, dandu mà cúí cadì nèhivì nùá, cuisìá cui quidañuhu-nèà, te dacuítìà-nèà.

⁹ Te nsiùhù, mate nduú-nsí nahi nèhivì còò ni-iñàha-xi, doco cudî ini-nsì sàhámà; cuisìá cuní-nsì ñà-cucumi-nsiá iin fe fuerte. Te iin-ni icúmí-nsí càcàn tàhvì gá-nsì nùù-yá sàhà-nsiá ndè cachi sàà-nsia nduhì dahuun inì-nsia.

¹⁰ Cunaha-nsiá, cuàhìn dasái carta yohó nùù-nsiá na tañáha ga sàì nàcòtì-nsiá, còtó sàì, te icúmí dandacú ndeí nùù-nsiá. Vàchi ñà-ndáà nduá, iá derechu xi sàni nihí nùù Stoho-ndà Señor, doco cuisì sàhà ñà-nacuàhandee inì mii-nsiá nduájàn, màdì sàhà-ñá quida quini xì-nsiá.

¹¹ Vichi, ni yáha vaha nsidaa-nsiá, ñánì. Quida-nsia lucha quida viì-nsiá nicanicuahàn. Te màsà cúhúún inì-nsia. Iin-ni ni cúnhnú stná ini nsidaa-nsiá, te cundoo manì-nsiá, dandu icúmí Dios cutnahá ndisa-ya xì-nsiá. (Ansivéhé-yâ), cuú ini-yà sàhà-ndà, te danácòò dadí ndiaha-yá ini-ndà.

¹² Nacasàhú stnahá víi-nsiá ñà-xínduu-nsia nèhivì ìì xí-yá.

¹³ Te nsidaa stná nèhivì xí-yá ndoó yohó, cásàhú stná-nè xì-nsiá.

¹⁴ Vichi ni cúcúmí-nsiá cuàhà gracia xi Stoho-ndà Jesucristu. Te ni sàà stná-nsiá cundaà inì-nsia ñà-cuàhà guá cuú ini Yua-nda Dios sàhà-ndà. Te nicanicuahàn ni cútnáhâ stná Espiritu ìì xí-yá xì nsidaa-nsiá. Amén.

Tutu Nì Tiaa San Pablo nùu Nèhivì xí Dios Ndoó Ladu Galacia

¹ Yùhù nduí Pablo, iin ana nì nìhì chuun ì nùu Jesucristu xì nùu ana nì dānātiácú xì-yá, divi Yua-nda Dios. Màdì nùu nèhivì nì níhí chuun ma. Còò, màdì nèhivì ùún nduú ana nì sáha xí-ñà.

² Yùhù xì nsidaa nèhivì xí-yá cutnâhâ xí yohó, cásâhú-nsì xì nsidaa mii-nsiá nècuàchì ladu Galacia natácá cahvi xi-yá.

³ Nì cùcúmí cuáhà-nsiá gracia nùu Yua-nda Dios xì stná Stoho-ndà Jesu-cristu. Te nì cùndóó cueé-nsiá quida-ya.

⁴ Pues divi Jesucristu nduú ana nì sàha nì xìhì sàhà cuàchi-nda sàhà-ñá càcu-nda nùu nsidaa ñà-có-lá vii iá ñuhiví yohó, vâchi ñà-jaàn nduá nì chitnùní ini Yua-nda Dios coo,

⁵ ansivéhé cahnú-yá nicanicuahàn. Amén.

Còò cá inga palabra ì cunchicùn-ndà, te càcu-nda, cuisí-ní palabra ì xí Jesús

⁶ Cunaha-nsiá, cuáhà gá ndulóquî ñà-yàchì guá sàni nacoo-nsia ichì ví mii-yá ana nì cana xi-nda sàhà gracia xi-ya. Vâchi inga palabra sàchícùn-nsia vichì. Vâha palabra mà cahan-nsiá,

⁷ doco còò, mà sàà ndudava xi ñà-nduú palabra vâha ndisa xi mii-yá. (Cunaha-nsiá, nâhà xicà) jaàn ndoó dava nèhivì cuní dacà xì-nsiá, cuní-nè dama-ne ñà-nduú razón ndiaha xí Cristu.

⁸ Doco nú có-ndùdává palabra xi-ne mà xì palabra nì cachitnùhu nsiùhù xì-nsiá daa, dandu ni sàà nècuàchì mà ndañuhu-né ndè andea chicá vâha, mate ángel nì quixi ansivi nduú-né; te ò stná nsiùhù, nú có-ndùdává gá palabra cachí-nsì vichì xi ñà-primeru, dandu ni sàà stná-nsì ndañuhu-nsí chicá vâha.

⁹ Tucutu cachí xì-nsiá nacua sàni cachì xì-nsiá antes, ndéni nèhivì ní cui nì cáhàn xì-nsiá iin palabra tucu iá, te có-nduá palabra nì xinindisá-nsiá daa, pues ni sàà-nè ndañuhu-né andea chicá vâha.

¹⁰ Ducán cachí, doco màdì sàhà-ñá cuní ndòò vâhi xì nèhivì ñuhiví nduá. Còò. Dios nduú ana cuní cudii inì-xi sàhí, vâchi nú nèhivì-ní, dandísá mà cúí cunduu guè iin nècuàchì xinúcuáchí nùu Cristu.

Nansa nì nìhì Pablo chuun ì nùu Jesucristu

¹¹ Cunaha-nsiá, màdì nèhivì ùún nì nâchúhún tnahá xi palabra ndiaha nì cachitnùhi (xì-nsiá), ñànì.

¹² Màdì nèhivì ñuhiví yohó nì nâcání xí palabra mà xí. Cónì dàcuàhíà nùu nèhivì ùún. Còò, divi Jesucristu nduú ana nì dàtnùu xì sâxínitnùní sàhá mà.

¹³ Mii-nsiá, sâ-ínâhá-nsiâ nansa nisa quide antes na ní sanchicuìn religiòn xi nècuàchì raza-nsì Judea, yâha ga nisa quida quini xì nèhivì natácá cahvi xi Dios, vâchi nisa cunì dandáñúhí nsidaa nècuàchì mà nì cùí.

¹⁴ Te yàchì nì quee stná cuáhà fama xi nùu nèhivì religiòn xi-nsi, te menos nì ndòò nsidaa nècuàchì dava ga núí, vâchi chicá ndee nì sanchicuìn estilu xi xì-nsí.

¹⁵ Doco Dios, sàhà ñà-sàni nacàxin-ya yùhù ndè na táñâha ga tùinuí ñuhiví, ñâyùcànduá nì quida-ya gracia sàhí, te nì cana-ya yùhù, vâchi ducán nì chitnùní ini-yà

¹⁶⁻¹⁷ ñà-cuninùí Dèhemanì-yá, dandu después (cùhìn cacanui) cachitnùhi xì nèhivì nsidaa ñuu (ñà-ndiaha guá) Dèhemanì-yá. Daaní, na ní nsihi nì xinì mii-yá, dandu yàchì nì sàhìn ladu Arabia. Cónì sàhìn ndatnuhí xì nèhivì ñuhiví yohó, ni cónì sàhàn stnâi ñuu Jerusalén ndé ndoó nècuàchì apóstol mate

dihna-ne nì nìhì-né chuun ìì xí-yá, dandu yùhù. Còó, dihna ladu Arabia nì sàhìn, dandu nì ndixi tui ñuu Damasco.

¹⁸ Daaní, nì yàha ùnì cuà, dandísá nì sàhìn ñuu Jerusalén, te nì xinitnàhí xì Pedro. Te yucán nì ìe sàhùn quivì nì sacutnahí xì nècuàchìmà.

¹⁹ Doco nècuàchì xínduu apóstol dava ga, còó, cónì xíní-nè, cuisì-ní ñani Stoho-ndà Señor nani Jacobo nì xìnì.

²⁰ Te cunaha-nsiá, nsidaa ñà-nduá tiaí nùù-nsiá yohó, ñà-ndácuisì nduá, vèchi ináhá Dios.

²¹ Daaní, después, màndixi nì nsiaa tui ladu Siria, te después nì nsiaa stnàì ladu Cilicia.

²² Doco nèhivì cahvi xi Cristu ndoó ladu Judea, cónì sàa-nè cunitnàhá-né xí,

²³ cuisì-ní nì xinitnùhu-ne ñà-có-quidá quini guè xì-né. Antes nìsa cunì dandáñúhì nècuàchìmà sàhà-ñá xiníndísâ-né mii-yá, doco vichi xicánúú stnàì cachitnùhi xì nèhivì nansa cunindisá stná-nèyà. Pues divi palabra jaàn nduá nì xinitnùhu nècuàchìmà sàhí,

²⁴ te cuàhà gá nì naquimanì-né Dios sàhámà.

2

Ñà-nduá nì cacachi dava ga nècuàchì apóstol na ní nataca-nè xì Pablo ñuu Jerusalén, te nì ndatnuhu-né

¹ Daaní, nì yàha ùxìn cùmì cuà, dandu nì sàhàn tui ñuu Jerusalén, cutnàhá stnàì xì Bernabé, te ndacá stnàì Tito.

² Vèchi nì dàtnúú Dios ini animè ñà-icúmì cùhìn, ñàyùcànduá nì sàhìn ñuu mà. Te na ní sàì yucán, dandu nì nataca cuaán-nsí, yùhù xì nèhivì idónuu, te nì ndatnuhí xì-né nì dàtúì nùù-né nansa ndisa iá palabra ìì cachitnùhi xì nèhivì inga ñuu. Ducán nì quide sàhá màsà ndóo uun nsidaa chuun cuàhìn quide, nì màsà ndóo uun stná nsidaa ñà-nduá sàni quide antes.

³ Doco còó, cónì càchì-nè (iá ñà-quidámànì gá). Nì cónì càchì stná-nè icúmì màcùtuu stná seña xi Dios icà compañeruì Tito, mate nècuàchì inga raza nduú-né.

⁴ Ñà-ndàà nduá, yucán nì sandoo stná dava nèhivì (cachì ñà-fuerza màcùtuu seña mà), doco nèhivì nì tnàtuu dèhé uun ndé nataca-nsì nì sanduu-ne, có-nduú ndisa-ne nèhivì xì Yua-nda Dios, vèchi maña uun nì quida-ne, cuisì-ní cunì-nè cuitnùhu-ne nansa quida-nda ñà-có-nchícùn gà-nda ley xi mii-né sàhà-ñá libre ndoo-nda nì quida Jesucristu. Doco vichi cunì-nè natenchicùn tu-nda ley xi-ne.

⁵ Doco nsiùhù, còó, nì-iyuhu cónì cándísâ-nsí palabra xi-ne, vèchi cunì-nsì ñà-iin-ni cucumi ìì-nsiá palabra ndàcuisì xí-yá nacua cachì razón ndiaha xí-yá.

⁶ (Nacua sàni cachì), yucán nì ndatnuhí xì nècuàchì cachì chicá idónuu. Doco nùù yùhù, có-quidámà a xínduu-ne nècuàchì iá fama xi, ò á coó, vèchi iin-ni indéhe Dios nsidanicuu-nda. Pues, cunaha-nsiá, cónì dandàcú nècuàchìmà nùì ñà-dami ñà-nduá quidé.

⁷ Còó, vèchi nì cundaà ini-nè ñà-yùhù quidá tocar cacanui mahì nèhivì cuàhà raza (cachitnùhi palabra ìì); doco Pedro, còó, cuisì nèhivì raza-nsì Judea cachitnùhu xi-né palabra mà.

⁸ Te mate ducán nduá, doco imindaa mii-yá nduú ana chindéé xì nduì-nsì. Mahì nèhivì raza Judea xicánúú Pedro quidá-né chuun ìì xí-yá, te yùhù, mahì nèhivì inga raza xicánúú, doco iin-ni chindéé-yà nduì-nsì.

⁹ Ñàyùcànduá, nì sàà nècuàchì idónuu ma nì cundaà ini-nè nansa iá chuun ìì sàni nìhìtáhví. Te sàhámà nì tnii ndahà tnàhá-né xí, xì stná Bernabé. Cunaha-nsiá, Jacobo xì Pedro xì Juan nì sanduu nècuàchì idónuu ma, te nì

cachi-nè xì-nsí ñà-iin-ni chuun nduá quidá nsidaa-nsí, cuisíá nùù nèhivì inga raza ni cùhùn nsiùhù, te mii-né, nèhivì raza Judea càhàn xì-né, ni cachi-nè.

¹⁰ Cuisì-ní (inga palabra gà) nì cachi stná-nè xì-nsí, divi ñà-màsà nándodó-nsí chindee-nsí nèhivì ndahví (ndoó ladu xi-ne). Ñàyùcànduá, yùhù siempre ñà-jaàn nduá nacání inì quide.

Nansa nì cachi Pablo xì Pedro na ní ìa-ne ñuu Antioquía, nì sàha-ne nècuàchì mà iin conseju

¹¹ Doco después, na ní quesaa Pedro ñuu Antioquía, dandu nì càhìn xì-né, nì indehè váhi nùù-né, te nì chinahí-nè, vèchi cónì quidá víi-né yucán.

¹² Vèchi na táñâha ga quesaa nècuàchì ñuu-nsì vèxi cuenta xi Jacobo, dandu nì saxixi tàcá-nè xì nsidaa nècuàchì inga raza yucán. Doco na sání caquesaa nècuàchì inga mà, dandu nì naxicocuñin ini-nè, cónì xixí gá-nè xì nècuàchì inga raza mà, vèchi yúhí-nè cuitnùhu nècuàchì raza-nsì Judea.

¹³ Dandu después, nsidaa gá stná nècuàchì raza-nsì ndoó yucán, cónì quidá víi stná-nè, (vèchi nì quecuaán stná-nè), mate ináhá-nè nansa ndiá ìcà-né quida-ne; ndè stná Bernabé nì quida stná-nè ducán.

¹⁴ Doco yùhù, na ní xinì có-xì quida víi-né nacua cachí palabra ndàcuisì xì razón ndiaha, dandu nì cachì xì Pedro, te iníní nsidaa nèhivì yucán; nì cachì: “Mii-ní, iin nècuàchì raza-ndà Judea nduú stná-ní, doco vichi (sàquidà-ní nahi nèhivì inga ñuu), có-chívàha gà-ní estilu xi raza-ndà, vèchi vichi sàquidà-ndà na quidá nèhivì inga raza. Ñàyùcànduá, ¿índù chuun sàni quida stná-ní na ian cuní-ní ñà-fuerza chivàha stná nècuàchì inga raza mà estilu xi raza-ndà?” (nì cachì xì-né).

Nansa icúmí nècuàchì raza Judea quida-ne sàhà-ñá càcu-ne, divi icúmí stná-nè cunindisá-né mii-yá

¹⁵ Nsiùhù nècuàchì raza Judea, có-nduú-nsì nècuàchì cuàchi nahi nècuàchì inga raza (cahan-nsí).

¹⁶ Doco ináhá vâha-nsi còò ni-iin ndee vâha nùù Dios sàhà-ñá chívàha uun-ne ley sàhaha. Còó, cuisì-ní nú ni cúnihnú vâha ini-ndà mii Jesucristu, dandísá càcu-nda, ináhá-ndá. Ñàyùcànduá, divi ñà-jaàn nduá quidá-nsí, vèchi ináhá-nsí cuisì ñà-cunihnu vâha ini-ndà mii-yá ndiaá, te ducán ndee vâha-nda nùù-yá, màdiá chivàha-nda ley sàhaha ma, vèchi sàhà ley mà, mà sàà ni-iin nèhivì ndee vâha-ne nùù-yá.

¹⁷ Doco nú micúisi sàhà Cristu cuní nsiùhù nècuàchì raza Judea ndee vâha-nsi nùù (Yua-nda) Dios, dandu ñà-yucán queá ñà-nduú stná-nsì nèhivì cuàchi (nahi nèhivì dava ga). Doco te nú ducán nèhivì cuàchi nduú stná-nsì, dandu ¿a sàhà ñá-nchícùn-nsì Cristu nduájàn? Còó, ni loho có-nduá ducán.

¹⁸ Doco nú iladú sàni nacoò canúú-ndá iñàha (nahi ley sàhaha ma), te tucutu cuní-ndà natenchicùn-ndàñá, dandísá nsidá cuàchi-nda, doco cuisì mii-nda quidá xi mii-nda ducán.

¹⁹ Yùhù, sàhà-ñá (fuerte guá castigu) xi ley mà, nì sàni nì quide cuenta na ian sàni xihì nì quidamà; doco vichi sàni natiacu stná, te sà-itiácúì nùù Dios.

²⁰ Vèchi quidé cuenta na ian nì cutnahí xì Dèhemanì-yá Cristu na ní sàcùtuu-ya nchìca cruz. Doco vichi, sà-itiácúì, vèchi inì anímè itiácú mii-yá, màdi ndisa yùhù. Mate ñuhiví yohó ié, te iá iquicúñuì, doco cuisì sàhà ñà-nihnú vâha inì mii-yá, ñàyùcànduá itiácúì vichi. Cahví xì-yá, vèchi cuú íní-yá sàhí, te nì sàha-ya nì xihì-yá sàhí.

²¹ Ñàyùcànduá, yùhù cachí, mà váha nacoò-nda gracia xi Dios iladu; (doco divi ducán quea) nú sàhà ley sàhaha ma sàni ndee vâha-nda nùù-yá nì cùì, vèchi nú ducán, dandu uun-ni nduá nì xihì Cristu.

3

Cuisi sàhà fe xi-nda cui ndee vaha-nda nùu Dios, màdì sàhà-ñá chivàha-nda ley sàhana

¹ ¡Ndahví mii-nsiá nècuàchì Galacia! vàchi có-nìhnú ví gá inì-nsia vichi. ¿Índù chuun nì sàha-nsia nì dandàhvì nèhivì mii-nsiá, te vichi có-nchícùn gá-nsiá palabra ndàcuisì xí-yá, mate claru sàni cachitnùhi xì-nsiá sàhà Jesu-cristu, nansa nì xihì-yà nchìca cruz?

² Pues vichi cuní cachi-nsiá xì: ¿ndiá nduá nì quida-nsia, te nì nìhì-nsiá Espíritu Ìi xí Dios? ¿A ní chivàha-nsia iin ley sàhana? (Còó), cuisì ñà-nì inini-nsia palabra Ìi, te nì xinindisá-nsiá, ñàyùcànduá nì nìhì-nsiá Espíritu Ìi.

³ Ñàyùcànduá, ¿índù chuun có-sàa-nsiá cundaà inì-nsia? (Sà-ínahá-nsiá) ñà-divi Espíritu Ìi nduú ana nì chindee xi-nsiá na ní quesaha-nsiá xicá-nsiá ichì Dios. Te vichi ¿a tuxí inì-nsia ñà-micuísi-nsiá cuàhàn-nsiá daxínu-nsia (salvación xi-nsia)?

⁴ Cuàhà gá sàni ndoho-nsia (sàhà Jesús), te ¿a icúmí ndòo uun stná nsi-daámà? Cahnú gá Dios ñà-màsà ndóo uan.

⁵ Daaní, jaèn iá stná iin ana dáníhitáhvi xì-nsiá ñà-chindee Espíritu Ìi mii-nsiá, te quidá stná-nè milagru ndiaha. Doco ¿a sàhà ñà-nchícùn-nè ley sàhana nduá quidá-nèamà? Còó, cuisì sàhà ñà-xiníndísâ-né mii-yá.

⁶ Pues, divi ñà-jaèn nduá nì quida stná Abraham sàhana, nì xinindisá-né Dios, te ñà-yúcán nì ndee vaha-ne nùu-yá.

⁷ Sàhà ñà-jaèn vátùni cundaà ini-ndà sàhà nsidaa nècuàchì sà-icúmí xí fe ñà-nahi descendencia xi Abraham xínduu stná-nè.

⁸ Vàchi nùu tutu Ìi nì tiaa sàhana nì cachitnùhu Dios nansa icúmí nèhivì vichi ndee vaha-ne nùu-yá sàhà cuisì-ñá xiníndísâ-né mii-yá, mate nèhivì ndéni raza nì cui ni cundúu-né. Ñàyùcànduá, nì cachitnùhu-ya xì Abraham iin ñà-vàha, cachí-yà: “Sàhà mii-ní icúmí nèhivì nsidaa ñuu nìhitáhvi-né cuàhà gá ñà-ndiaha Ìi”.

⁹ Ñàyùcànduá, vátùni cundaà ini-ndà, nú xiníndísâ stná-ndàyá, dandu cundiatú stná anima-ndà na ian nì cundiatú Abraham sàhana na ní xinindisá-né mii-yá.

¹⁰ Doco nú cuisì cuní-ndà cundoo-nda sujetu nùu ley sàhana, dandu iin-ni icúmí stná-ndà nìhì-ndà castigu cachí ley mà, vàchi dohó cachá: “Nèhivì có-quidá ndisa nsidaa ñà-nduá cachí tutu yohó, tàhvì chíhán-né”, cachá`.

¹¹ Sàhámà náhà claru, mà sàa iin nèhivì ndee vaha-ne nùu Dios sàhà-ñá nchícùn-nè ley mà, vàchi cachí stná tutu Ìi mà: “Nèhivì xiníndísâ-xí-yá, te ndee vaha-ne nùu-yá, divi cucumi xi vida ndiaha”.

¹² Doco ley sàhana ma, màdì fe nduá xicàn cucumi-nda. Còó, vàchi cachá: “Cuisì nú ni quidá ndisa-nda cumplir nsidaa ñà-nduá cachá`, dandu nìhì-ndà cutiacu ndiaha-nda”.

¹³ Doco ndohó, sàni xidahan Cristu-ndó nùu chihan cachí ley mà, vàchi mii-yá, cuenta xi-nda nì ndoho-ya castigu sàhà chihan ma nacua cachí nùu tutu Ìi: “Tàhvì chíhán nsidaa ana itácaa nùu iin yutnù”, (cachí Dios).

¹⁴ Pues divi ducán nì cuu xi Jesucristu sàhà-ñá vátùni nìhitáhvi stná nèhivì nsidanicuú ñuu ñà-ndiaha Ìi nì cachi Dios xì Abraham. Ñàyùcànduá, vichi cuisì xiñuhu cunindisa-ndàyá, dandu nìhitáhvi-ndà Espíritu Ìi nì quida-ya comprometer antes.

Tucu iá ley sàhana, có-ndùdává xí ñà-ndiaha Ìi nì cachi Dios xì Abraham chicá antes

¹⁵ Vichi cuàhìn nacani xì-nsiá iin ejemplu tii, ñàni; cuàhìn nacani xì-nsiá nansa quidá nsidaa-nda ñuhivì yohó. Ináhà-ndá nú sàni cuyucun iin tutu ndé

nì ndatnuhu sahnu-nda ñà-quida-nda iñàha, te sàni cua firmar, dandu iin-ni sàni ndòa, mà dáma, ni mà chíyôdo gá-ndà palabra nùá. Te ducán quida-nda mate tutu xi nêhivì ùún nduá.

¹⁶ (Pues divi ducán sàni quida stná Dios), ni saquin-yà compromisu nùu Abraham ñà-nihitáhvi-né ñà-ndiaha î xí-yá, mii-né xì ana cunduu descendencia xi-ne. Doco (na ní cachi-yà xì-né ducán), cóni cächí-yà icúmí nsidaa gá inga descendencia xi-ne nihitáhvi-né, na ian cuàhà-né (càhàn-yà sàhà-xì) ni cùí. Còó, sàhà imindaa descendencia xi-ne ni càhàn-yà sàhà-xí, divi nduú Cristu.

¹⁷ Ñàyùcànduá, yùhù cachí, nú ducán fuerte guá ni saquin Dios compromisu xì Abraham, te ùi xichi ni cachi-yà xì-né palabra mà, dandu mà cùí dàma-ña quida iin ley ni cuyucun 430 cuà después; còó, mà cùí ndòo uun ñà-nduá ni cachi-yà mate ní sàcòo inga ley mà.

¹⁸ Vàchi nú sàhà ley mà nihitáhvi-ndà ni cùí, dandu mà cùnduá iin compromisu icúmí-yà quida ndisa-ya cumplir. Còó. Doco ñà-ndiaha î ni cachi-yà xì Abraham mà, ñà-yùcán ndisa nduú compromisu.

¹⁹ Pues (sàhámà ndàcàtnùhù-ndà), ¿índù chuun quidá ley sànahama vichi? Pues cuisì sàhà ñà-cundaà ini nêhivì índù-ñá nduú cuàchi, ñàyùcànduá ni sàha-yanè ley mà, dandu cucumi-néa dècuèndè quesaa mii-yá ana nduú ndisa descendencia xi Abraham, vàchi divi mii-yá nduú ana cuàhàn nihitáhvi xì ñà-ndiaha î ni cachi Dios daa. Cunaha-nsiá, tìxi iin ángel mozo xi-ya ni sàha-ya ley mà, te Moisés nduú ana ni sàcuìnn dava cuenta xi nêhivì nùu Dios.

²⁰ Doco nú cachí-ndà ni sàcuìnn dava Moisés, pues cuní cachàmà ndòó ùi ana (ndatnúhú), màdiá imindaa (ana càhàn). Doco (na ní saquin Dios compromisu xì Abraham), còó, cuisì-ní imindaa mii-yá (ni càhàn, te sàhámà mà cùí ndòo uan).

Chuun quidá ley sànahà nduá chindéândô sà-ndà cunindisa-nda Jesucristu

²¹ (Pues, ¿nansa cachi-ndà vichi?) ¿A sadí ley sànahà ma nùu compromisu ni cachi Dios quida-ya? ¿Còó, mà cùí! Vàchi ni có-sàà ley mà taxa vida ndiaha. Doco nú vátùni quida ducán ni cùí, dandísá divi sàhájàn vátùni ndee vaha-nda nùu-yá.

²² Doco còó, màdi ñà-jaàn nduú chuun quidá ley mà, cuisì nduá iin ñà-càchítñuhu uun xi-nda ñà-ndòó nsidaa-nda tìxi poder xi cuàchi-nda. Te ducán iá sàhà-ñá ni sàà-ndà cunindisa-nda Jesucristu, te nihì-ndà ñà-ndiaha î ni cachi Dios antes.

²³ Doco na táñàha ga sàà tiempu ñà-cuisì cunindisa-ndayá, dandu ley sànahà ma nduá ni sanchicùn-ndà, còo inga iñàha, vàchi ducán ni chitnùnì ini Dios quida-nda, divi ñà-cundiatu uun-nda ndè cachi sàà quivì datúí-ya nansa cui cunindisa-nda (Jesús).

²⁴ Vàchi ley sànahà ma, na ian quidá nècuàchì ndiaá xì ñà-cuati, ducán ni saquida, cuisì nisa chindeándô ndè cachi ni sàà tiempu ni quesaa Cristu, dandu cunindisa-nda mii-yá, te ducán ndee vaha-nda nùu-yá.

²⁵ Te vichi cuisì-ní fe mà nduá nchícùn-ndà, ñàyùcànduá có-xiñùhù gá cunindisa-nda ley sànahà ma na ian nduá ana ndiaá xì-ndà vichi.

²⁶ Còó, vàchi sàhà-ñá xiníndísá-ndá Jesucristu, ñàyùcànduá, nahi dèhe sahnú-yá sànduú nsidaa-nda.

²⁷ Vàchi, na ní cuhii-ndà quivì ni tenchicùn-ndà Cristu, dandu na ian ni dàma anima-ndà nduá, te ni nàcùnihnu ini-ndà nahi mii-yá.

²⁸ Sàhámà mà cùí cachi gá-ndà diín nduú nècuàchì raza Judea, te diín nduú nècuàchì raza Grecia; còó. Stná nècuàchì nduú patrón, xì stná nècuàchì quidáchúùn saín nùu-né, na ian iin-ni sàni nanduu nsidaa-né vichi. Ni

màdì (chicá ndiaá) stná nècuàchì tiàa nùu nècuàchì ñahà; còó. Iin-ni xínduu nsidaa-nda ñà-nchícùn-nda Jesucristu.

²⁹ Te nú nèhivì xí Cristu nduu-nda, dandu vátùni quida stná-nda cuenta ñà-ndùú stná-nda descendencia xi Abraham, te ducán vátùni nihítàhvì stná-nda ñà-ndiaha ñi nì cachi Dios daa.

4

¹ Vichi chicá claru cuàhìn cachì xì-nsiá ñà-ndùá cuní cachi nsidaa palabra jaàn. Nì cachí-nda íá iin tètii icúmí ndutahvì xì ñà-cuicà nùu yua-té. Doco nú tii vá-te, dandu queámà na ian peón uun nduú-te, mate stoho nsidanicuú ñà-cuicà mà icúmí-tê cunduu-tè. Doco tii vá-te,

² ñàyùcàndùá, íá-te ndahà ana ndiaá xì-té, te ndoó stná ana ndiaá xì ñà-cuicà témà ndè cachi sàà-te cuicà-te nì cachi yua-té.

³ Pues divi ducán nìsa ìa stná xì ndohó na táñâha ga sàà-nda cundaà vâha ini-nda; nahi ñà-cuati nì sanduu stná-nda; iin ichì chicá sencillu xi ñuhivì yohó-ní nduá nì sanchicùn-nda, te cuisì ñà-ndùá cachámà nìsa quida-nda.

⁴ Doco na ní sàà meru tiempu vâha, dandu nì techuún Dios Dèhemanì-yá quixi-ya ñuhivì yohó ñà-tùinuù-yá nùu dihi-yá. Te (na nìsa ìa-ya yohó) nìsa ìa stná-yà sujetu nùu ley sahnu-ma.

⁵ Doco ñà-dìsàhà-xí nì quixi-ya nduú ñà-danáà-yá sàhà nsidaa nèhivì ndoó stná sujetu nùu ley mà, dandu càcu-ne. Ñàyùcàndùá, (sàhà-ñà-nì quida-ya ducán), vátùni nì sàcùnduu-nda dèhe ndisa Yuamánì-yá.

⁶ Te Yuamánì-yá, sàhà stnámà sàni sàhatahvì stná-yàndó Espíritu xi Dèhemanì-yá ñà-coo Yà-ìl mà ini anima-nda; te vichi cachí fuerte-yàmà “Yuamánì” (ini anima-nda, cáhàn-yà cuenta xi-nda nùu Yua-nda Dios).

⁷ Ñàyùcàndùá có-ndùú gá-nda cuisì nahi peón xi-ya; còó. Dèhe ndisa-ya sàndùù-nda, te nú ducán, dandu cuàhà gá icúmí-nda nihítàhvì-nda nùu-yá sàhà ñà-nchícùn-nda Cristu.

Ñà-ndùá nì cachi gà Pablo, ndulócò-nè sàhà-ñà nì tùcù nècuàchì Galacia inga ichì

⁸ Antes, na táñâha ga cunaha-nsiá Dios, dandu stoho-nsià nì sanduu ñà-có-ndùú ndisa Dios, te ndee ní sacusahnúá nùu-nsiá.

⁹ Doco vichi, sà-ìnáhá-nsiâ mii-yá, te ò chicá vâha nì cachí-nda sà-ìnáhá-yâ mii-nsiá. Ñàyùcàndùá, ¿índù chuun cuní tu-nsia nàcùndoo-nsia tìxi iin ley mà cúí chindee xi-nsiá? Vâchi ley mà, còò ni-ìñàha nihì-nsiá nùá.

¹⁰ Doco vichi cuàhà estilu chívàha-nsia; cuàhà quivì chívàha-nsia, xì cuàhà stná vicò, te nsidácáhnû stná-nsià na natiácú yoo. Dècuèndè stná cuicà nsidácáhnû-nsiá.

¹¹ Ñàyùcàndùá, cuàhà gá nacánì inì sàhà-nsiá, màdí ndòo uun nsidaa ñà-ndùá sàni dàcuàhì mii-nsiá.

¹² Yùhù sacúndáhvì nùu-nsiá ñà-iin-ni nì nácúníhnú inì-nsia nacua nihnú ini yùhù, ñáni; vâchi (na ní sàl yucán) ndè modo xi mii-nsiá nì nadàma stnáì.

Mii-nsia, còò ni-ìñàha nì quidá-nsiá xì yùhù.

¹³ A nsinúú inì-nsia ñà-sàhà iin cuèhè (nì ndòì ndé ndoó-nsiá), dandu nì càhìn xì-nsiá razón ndiaha xí mii-yá.

¹⁴ Te mii-nsiá, cóni cáhìchì inì-nsia yùhù, mate cuàhà vida nì xini sàhà cuèhè mà, doco cóni nácóó-nsiá yùhù. Còó; nì naquimanì-nsiá yùhù na ian ángel xi Dios nduí, ò nahi mismo Jesucristu.

¹⁵ Pues vichi, ¿ndiá nduá nì cuu? Vâchi yâha ga nì sacudiì inì-nsia antes nì cúí. Yùhù ináhì, dispuestu nì sandoo-nsia dècuèndè cuàha stná-nsià yùhù nduchìnúù-nsiá nú nì cáquàn nì cúí.

16 Dòcò vichi, ¿a sàni nacuni ùhì-nsià yùhù ñà-nì cachì xì-nsiá cuisì ñà-ndùù ñà-ndàà?

17 Nècuàchì sàni dándàhvì xì-nsiá, màni gá cáhàn-nè xì-nsiá, doco có-íá vaha, vachi cuisì cuní-nè danándodó-né mii-nsiá nsiùhù, te cunchicùn-nsià mii-né.

18 Pues vètùni iá ñà-cáhàn màni-ndà xì nèhivì, cuisì-ní iin chuun vaha ni cundúá, dandu ñà-jaàn ndisa cudìi inì, mate có-íé` xì-nsiá jaàn.

19 Vachi cunaha-nsiá, nahi dèhi xínduu-nsia; doco vichi cuàhà gá dandohí mií sàhà-nsiá inga xichi, te iin-ni icúmì ndohi ndè cachì sàà-nsià (nàcùnihu vaha tu inì-nsia) nahi Cristu. Vachi na ian ndohó dihi-nda na quesáá-ndà ñuhiví, ducán ndohó stnáì sàhà mii-nsiá.

20 A sácú vaha ni cói ndé ndoó-nsiá vichi. Te a sácú vaha stná ñà-màsà cáhàn ndee gué` xì-nsiá nì cùí. De plano, có-cundáà inì nansa ga quide xì-nsiá.

Ejemplu sàhà ùì nècuàchì ñahà sàhana nani Agar xì Sara

21 Vichi cuàhìn cachì inga iin palabra xì mii-nsiá nècuàchì cuní cunchicùn xì ley sàhana. Cuní ñà-nsinuu inì-nsià nansa cachí mismo ley mà ndé

22 nacáníá nansa nì quida Abraham sàhana. Ùì dèhe-ne nì tùinuù-xí ñuhiví, cachá, te dihi dèhe sahnú-né nì sanduu (Agar). Nècuàchì mà, iin nècuàchì có-íá libre nì sanduu-ne, vachi ducání quidáchúùn saín-né. Doco dihi inga dèhe Abraham mà (nani Isaac, cóo; meru ñahàdìhí-nè) nì sanduu nècuàchì mà, te iin nècuàchì libre nì sanduu-ne.

23 Te iá inga ñàhà sàhà dèhe criada mà, vachi na ian quesáá nsidanicuú gá mée ñuhiví, ducán nì quesàà-te. Doco dèhe nècuàchì libre mà, cóo. Milagru nì sandua nì tùinuù-vé ñuhiví, te ducán nì cuu ndisa palabra nì cachì Dios xì Abraham antes.

24 Te cunaha-nsiá, ejemplu nduú stná nsidaájàn, vachi nahi ùì ley xínduu stná nècuàchì ñahà mà. Agar yucán nduú ley nì ñhì nèhivì ndé yucù Sinaí, te nèhivì nchícùn xì ley mà vichi, có-ndòó-né libre.

25 Ladu Arabia iá yucù mà, te ley nì ñhì nèhivì lugar yucán nduú nahi Agar mà. Te (ináhá-ndá) có-ndòó nèhivì nchícùn xì ley mà libre vichi, vachi ñuu-nè Jerusalén, có-ndúá iin ñuu iá libre vichi.

26 Doco ñuu ndohó Jerusalén iá ansivi, nahi dihi-nda nduá, te libre ndisa iá.

27 Vachi dohó cachí tutu ùì:

Nècuàchì ñahà cóò déhe-xi, ni cúdî ini-nè mate ni-iin dèhe-ne cóò. Te xiñuhu ndàhì vico stná-nè, te cudìi ini-nè mate táñâha ga tùinuù ni-iin mée xi-ne, vachi (cuàhà gá cundiatú-nè). Mate cóò gá nècuàchì vehe-ne, vètùni cudìi ini-nè (na ian) ndoó cuàhà dèhe-ne.

28 Pues cunaha-nsiá, nahi (dèhe Abraham nani) Isaac mà (xínduu nsidaa-nda), ñàni, vachi dèhe ndisa mii-yá sàni nanduu-nda sàhà palabra ndiaha nì cachì-yà, na ian nì cuu xi stná Isaac mà.

29 Doco ñani Isaac nì tùinuù-xí nahi nsidaa gá nèhivì ñuhiví, quini nì quida-tè xì ñani tii-té, divi tètii nì tùinuù ñuhiví nì quida Espíritu Ìì. Te iin-ni dècuèndè vichi ducán quidá stná nèhivì có-nchícùn xì Espíritu Ìì, quini quidá stná-nè (xì-ndà).

30 Doco ¿índù gá ñà-càchí tutu ùì? Dohó cachá: “Tavà dahuun-ní criada mà xì dèhe-ne vehe-ní, vachi mà ndútàhvì dèhe-ne nùù-ní, cuisì-ní dèhe nècuàchì libre ñhítàhvì”, ducán cachá.

31 Ñàyùcàndúá, (sàhà ejemplu mà sàni cundaà ini-ndà), divi nahi dèhe nècuàchì libre mà xínduu-nda, ñàni, màdì nahi dèhe nècuàchì có-íá libre.

5

Iin-ni ni cundóó-ndá libre nùù ley sàhana

¹ Vichi sàni tavà Cristu ndohó libre nùu ley sàhana, te sàhàjàn cuní-yà cundoo dahuun-nda libre nicanicuahàn. Ñàyùcàndùá, iin-ni ni cúnahá-nsiá ñà-jaàn, te màsà túcù-nsiá cunchicùn-nsiá ley sàhana ma, vàchi sadiàmà nùu-ndà na iin yugu (xi buey).

² Cunini vaha-nsia; yùhù Pablo cáhìn xì-nsiá: mà cúí chindéé Cristu mii-nsiá te nú fuerza ni cacán-nsiá màcùtuu seña xi Dios ìcà-nsiá (nacua cachí ley sàhana).

³ Yùhù cachí xì nsidaa mii-nsiá nècuàchì cuní màcùtuu seña mà ìcà-xí, nú ducán ni cuu-xi-nsiá, dandu fuerza quida stná-nsiá cumplir nsidaa gá ñà-nduá cachí ley mà.

⁴ Vàchi nú cuní-nsiá ndee vaha-nsia nùu-yá sàhà ley mà, dandu còò ni-ìñàha nduú gá Cristu nùu-nsiá. Vàchi ñà-sàni nacuaà-nsiá gracia xi-ya nduá.

⁵ Doco cunaha-nsiá, cuisì ñà-cunindisa-nda mii-yá nduá xiñuhu, te ducán chindéé stná Espíritu Ìi xí-yá ndohó quida-nda, vàchi sàhà cuisì ñà-jaàn nduá nihnú ini-ndà ndee vaha-nda nùu-yá.

⁶ Vàchi nùu ndohó nèhivì xí Jesucristu, có-quidámà a itúú seña mà ìcà-ndà, ò á coó, cuisì ñà-ndiáá nduú ñà-cunihnu vaha ini-ndà mii-yá, te cuu stnahá ini-ndà sàhà-ndà.

⁷ Mii-nsiá, ndiaha gá nì saquida-nsia antes na nisa xinindisá víi-nsiá. Doco vichi, ¿nansa nì nihì nèhivì nì dàtúcù-nè mii-nsiá ñà-có-nchícùn gá-nsiá ñà-nduú ñà-ndácuìsì?

⁸ Pues (nàhà xicà), màdì mii-yá ana cana-xi-nsiá gloria nduú ana datúcù xì-nsiá ducán. Còò.

⁹ Te (ináhá-nsiá) iyuhu-ní tàtnà nsidátáchí xí pan quee, te cuàhà gá ndutáchà. (Te ducán stná xì chuun malu, iyuhu-ní ñà-có-ndiáá, te sàni xitìá inicutu.)

¹⁰ Doco yùhù càhvì xì Stoho-ndà Señor ñà-màsà cúnchícùn gá-nsiá ichì mà. Te nècuàchì dacá xi dìni-nsiá, icúmí-nè cunsida-ne cuàchi-ne, ndéni nèhivì ní cui nì cundúú-né.

¹¹ Nánì, nú ni quésáhì cachì xì nèhivì ñà-xiñùhù màcùtuu seña mà ìcà-né, dandísá mà quidá quini ga nècuàchì (raza Judea) xí nì cúí, ni mà cúdúchí stná ini-nè sàhà palabra cachí sàhà (nansa nì xihì Jesús nchìca) cruz.

¹² Nècuàchì dacá xi-nsiá, chicá vaha ni sàà-nè quida quini-ne xì mii-né, (màdì mii-nsiá).

¹³ Cunaha-nsiá, divi sàhà-ñá nihì-ndà quee-nda libre, ñàyùcàndùá nì cana Dios ndohó, ñànì. Doco màdì sàhàjàn icúmí-ndá permisù quida ndevaha-nda; còò, mà cúí. Vàchi vichi ñà-nduá xiñuhu nduú ñà-iin-ni cuu stnahá ini-ndà sàhà-ndà, te ducán nihì-ndà cunucuachi víi-nda nùu ñanìtnaha-nda.

¹⁴ Vàchi iá iin palabra tii cachí ley mà, te nú ni quida-ndañá cumplir, dandu queámà ñà-sàni chivàha stná-ndà nsidanicuú ley mà. Te divi palabra tii ma nduú ñà-xiñùhù cuu ini-ndà sàhà ñanìtnaha-nda nacua cuú stná ini-ndà sàhà mii-nda.

¹⁵ Doco nú náâ stnàhà-ndà na iin quisì dàná, dandu vihini sàà stná-ndà dandáñuhú stnaha-nda.

Nansa chindéé Espíritu Ìi ndohó, sadi-yà nùu ñà-có-íá víi cuní-nda quida-nda dava xichi

¹⁶ Yùhù cachí xì-nsiá, iin-ni ni cándísâ-nda chindee Espíritu Ìi xí Dios anima-nda, dandu mà quidá gá-nda ñà-có-ndiáá xího nèhivì ñuhivì quida-ne.

¹⁷ Vàchi Espíritu Ìi, có-ndôo ini-yá sàhà ñà-chìcuéhè cuní ndahà sàhà-nda quida, te ni có-càndísâ stná-mà quida ñà-nduá cuní Espíritu Ìi, vàchi có-xiñùhù tnàhá-yá xán, ñàyùcàndùá, ùhì iá quida-nda ñà-nduá cuní-nda quida-nda.

18 Doco nú Espíritu Ìi nduú ana dachítnùnì ini xì-ndà, dandu còò modo dandacú gá ley sàhana ma nùù-ndà.

19 Náhà xicà índù iñàha nduá xího nèhivì ñuhiví quida-ne, vàchi xiní-ndà cãhàn-nè xì nèhivì cónì nándàhà xì-né. Quini quidá-né, doco có-cúcáhàn nùù-né.

20 Cahvi-né ñà-có-nduú Dios ndisa, te sáhàn stná-nè nùù tètàtnà xì nùù tètadí. Daaní, xiní ùhì stnahá stná-nè, te náâ stnahá stná-nè. Xího stná-nè ñà-icúmí ñanìtnaha-ne. Te yàchì xidà stná ini-nè. Ventaja xi mii-né nduá siempre cuní-nè tavà-né. Te mà úhì cudoo stná-nè, te quecuacán-né xì nècuàchì xínduu nèhivì xí mii-né.

21 Tùha stná-nè cumbìdia ini-nè, te sahní stnahá stná dava-ne. Xíni stná-nè, te quidá-né escándalo. Te cuàhà gá ñà-chìcuéhè nahi ñà-jaàn quidá stná-nè. Pues sàni cachì xì-nsiá sàhà nèhivì tùha ducán, te tucutu cachì guè xì-nsiá vichi sàhà-né ñà-mà nunca ñihítàhvì-né sàà-nè cundoo-ne ñuhiví ìi xí Dios.

22 Doco díin iñàha nduá quidá Espíritu Ìi ini anima-ndà, vàchi sàhà mii-yá vátùni cuu stnahá ini-ndà sàhà-ndà, te cudìi ndiaha stná ini-ndà. Vátùni cunihnu dadí ndiaha stná ini-ndà quida-ya. Te mà úhì quidandee stnahá stná ini-ndà sàhà-ndà, nú chindéé-yândô. Te mà úhì stná cãhàn màni stnaha-nda iin-nda inga-ndà, te cunduu stná-ndà nèhivì vaha. Sàhà mii-yá mà úhì quida ndisa-nda cumplir;

23 te mà cóó dana stná-ndà. Te vátùni ñihì stná-ndà cadì-ndà nùù-ndà ñà-màsà quidá ndevàha-nda. Cunaha-nsiá, (inicutu ñuhiví) còò ni-iin ley cachì xì-ndà ñà-màsà quidá-ndà ñà-vàha yohó.

24 Vàchi nsidaa ndohó nèhivì xí Jesucristu, quida-nda cuenta na ian nì xihì stná-ndà na ní xihì-yà nchìca cruz, te sàháyùcànduá mà xího gá-ndà quida quini-nda, ni mà cúnìhnú quíni gá stná ini-ndà.

25 Vàchi nú sàhà Espíritu Ìi itiacú-ndà vichi, dandu ni cuáha stná-ndà dacúndéhe-yândô ichì-yá.

26 Màsà cúcáhàn-ndà mii-nda nduu-nda mii-nda, te cundoo-nda datnahá stnaha-nda. Còò, màsà cumbìdia stnahá ini-ndà sàhà-ndà.

6

Ndiá icà-ndà chindee stnaha-nda

1 Ñànì, nú ni cándiàá sàhà iin-nsia nùù cualquier iin cuàchi, dandu viví-ni cãhàn-nsiá xì nècuàchì cónì quidá víi mà sàhà ñà-ñihì-né nacunihnu vii ini-nè, doco cuisì nèhivì chitu Espíritu Ìi xí Dios ni cùndúú ana cãhàn xì-né. Te xiñuhu coo stná nècuàchì mà cuidadu màdí quida stná mii-né iin falta.

2 Te nú ia iin ñanìtnaha-nda có-cùndàà vaha inì-xi, dandu siempre ni nàcuàhandee ini-ndàné, vàchi ñà-chívàha vii-ndà ley xi Cristu nduámà.

3 Te nú tuxí ini-ndà cuàhà gá ndiaá-ndà, dandu cuisíá mii-nda dandahví-ndà mii-nda nduámà, vàchi còò ni-iñàha ndiaá-ndà, nú ducán.

4 Ñàyùcànduá, iin iin-nda xiñuhu nacani ini-ndà a vátùni iá ñà-nduá quidà-ndà, á cóó, te nú ducán, dandísá vátùni cudìi ini-ndà sàhà mii-nda, màdiá cundehè-ndà ñà-nduá quidá ñanìtnaha-nda, a ver, amádi chicá quidá víi ndohó.

5 Vàchi iin iin-nda icúmí-ndà nacuàha-nda cuenta sàhà ñà-nduá nì quida-nda.

6 Nsidaa nèhivì dacuahá palabra ìi nùù ana chìnáhá xì-né, ndiá icà stná-nè chindee-né nècuàchì mà xì ñà-nduá icúmí-nè.

7 Màsà cuáha-nsia dandahví nèhivì mii-nsiá. Mà cúí nàcuìdiqui uun-nda mii-yá, vàchi cachì dichu: “Ñà-nduá nì chihi-nda, divi ñihì-ndà”.

⁸ Vàchi nú ni quida-nda cuisì ñà-nduá xího ini mii-nda, dandu icúmí-ndá sàà-ndà ndañuhu dahuun-nda. Doco nú ni quida-nda nacua cuní Espíritu Ìi xí Dios, dandu sàhámà nihítáhvi-ndà vida ndiaha nicanicuahàn.

⁹ Ñàyùcànduá, màsà cúñáñá-ndá quida-nda nsidaa ñà-íá viì, vàchi nú iin-ni ni quida-nda ducán, te có-cùhúún ini-ndà, dandu cundiatú ndiaha anima-ndà.

¹⁰ Sàhájàn, nú íá nansa quida-nda obra nùù ñanìtnaha-nda, dandu ni quida-ndañá. Te nú nèhivì iin-ni cahví stná xì Yua-nda Dios nduú stná-nè, dandu chicá más xiñuhu chindee-ndané.

Ultimo ñà-nduá ni cachi Pablo xì nècuàchì ladu Galacia, te ndahà mii-né ni tiaa-neà

¹¹ Vichi mií tiaí letra nahnú yohó.

¹² (Cuàhìn càhàn guè xì-nsiá sàhà) nècuàchì cuní màcùtuu seña xi Dios ìcà nèhivì. Cunaha-nsiá, cuisì sàhà-ñá cuní-nè ndòò vàha-ne xì nèhivì nduá, vàchi yúhì-nè quida quini nèhivì xì-né (nú nchícùn-nè cuisì ichì mii-yá ana ni xihì) nchìca cruz, divi Cristu.

¹³ Te cunaha-nsiá, ni có-chìvàha viì stná mii-né ley sànahà ma, mate cudû guá ini-nè itúú seña mà ìcà-né. Te cuní-nè màcùtuu stná mà ìcà mii-nsiá sàhà-ñá cundee-né nùù-nsiá, te ducán quee cuàhà tnùñuhu xí-né (cahan-né).

¹⁴ Doco yùhù, cuisì tnùñuhu xí ana ni xihì nchìca cruz nduá cuní quee, divi tnùñuhu xí Stoho-ndà Jesucristu. Te sàhà-ñá ni xihì-yà ducán, còò cá ni-íñàhà íá ñuhivì yohó (ndiaá nùí), vàchi quidé cuenta na ian sàni xihì stnài nchìca cruz xì mii-yá, te có-ndùlócô guè sàhà ñà-íá ñuhivì yohó.

¹⁵ Vàchi nú nèhivì xí Jesucristu nduu-nda, dandu màdì ñà-cutuu seña ìcà-ndà nduá ndiaá. Te nú còò stná seña mà, ni mà chéndéé stná mà-ndó, cuisì ndiaá ñà-cucumi-nda iin anima saa.

¹⁶ Te nsidaa nèhivì nchícùn ndisa xi palabra yohó, ni sàà-nè cundiatú ndiaha anima-nè, te Dios ni cúndéhe ndahví xì-né, vàchi quidá-yá cuenta na ian xínduu stná-nè nèhivì xí-yá Israel.

¹⁷ Vichi màsà cuáhachuún uun ga ni-iin nèhivì yùhù, vàchi cuàhà gá (sàni ndohi sàhà) Jesús, cuàhà gá seña itándiaa ìqué (ndé ni dùcùn).

¹⁸ Ni cúcúmí anima-nsiá cuàhà gracia xi Stoho-ndà Jesucristu, ñáni. Sà-íá.

Tutu Nì Tiaa San Pablo nùu Nèhivì xí Dios Ndoó Ñuu Éfeso

¹ Yùhù nduí Pablo, iin ana nì nìhì chuun ì nùu Jesucristu, vàchi ducán nì chitnùnì ini Dios quide. Te vichi tiaí carta yohó nùu nsidaa mii-nsiá nèhivì ì xí-yá ñuu Éfeso, nsidaa mii-nsiá nècuàchì iin-ni cahvi stná xì Jesucristu.

² Contentu ni cúndóo-nsiá quida Yua-nda Dios xì Stoho-ndà Jesucristu, te cuàhà gá gracia xi-ya ni cúcúmí-nsiâ.

Cuàhà gá cundiatú anima nsidaa nèhivì xí Jesús

³ Ansivéhé cahnú Yua-nda Dios, divi mii-yá ana cahvi stná Stoho-ndà Jesucristu, vàchi Yuamánì-yámà nduú-yá. Te sàhà-ñá nduu-nda nèhivì xí Dèhemanì-yá, ñàyùcàndùá sàni sàhatahvì-yándô nsidanicuú ñà-ndiaha ì iá ansivi.

⁴ Te sàhà stná ñà-ndùá nì quida mii-yá, ñàyùcàndùá nì nacàxin Dios ndohó dècuèndè na táyôo ñuhivì sàhà-ñá cundoo-nda nùu-yá, te cunduu-nda nèhivì ì còò falta xi.

⁵ Te sàhà ñà-cùu guá ini-yà sàhà-ndà, ñàyùcàndùá nì chitnùnì ini-yà sàà-ndà cunduu-nda dèhe ndisa-ya. Divi ñà-jaàn nduá nì nacani ini-yà, te sàhámà nì chitnùnì ini-yà ñà-nìhìtáhvì-ndà ducán sàhà (obra nì quida) Jesucristu.

⁶ Te vichi tavá-nda tnùñuhu xí-yá ñà-ndiaha guá nì quida-ya nì sàhatahvì-yándô gracia, te sàhà gracia mà sàni nìhì-ndà nì cundiatú vaha anima-ndà nì quida Dèhemanì-yá.

⁷ Vàchi sàhà-ñá nì xìhì Dèhemanì-yá, te nì xitià nùu-yá, ñàyùcàndùá vátùni nì nacuidahan-yándô nùu tnùndoho, vàchi nì ndutu cuàchi-nda ñà-nì quida guá-yà gracia sàhà-ndà;

⁸ te sàhà gracia nì quida-ya mà, fuerte gá sàni dàtnùu-yà ini anima-ndà; ndiaha gá sàni nduhì sàxìnitnùnì-ndà nì quida-ya.

⁹ Tiempo antes nìsa ìa dèhé ñà-ndùá nì nacani ini-yà quida-ya quivì vaxi xi-nda, doco vichi sàni cachitnùhu-ya xì-ndà nansa íamá, nì cachi-yà nansa nì chitnùnì ini-yà quida-ya,

¹⁰ ñà-cunduu Cristu ana cusahnú nùu nsidanicuú iñàha, ñà-ìá ansivi xì ñà-ìá stná ñuhivì. Te seguru icúmì cuu ndisa nsidaámà na sàà meru quivì xán.

¹¹ Sàhà-ñá nduu-nda nèhivì xí Cristu, ñàyùcàndùá sàni nìhìtáhvì guá-ndà nùu Dios, vàchi divi ñà-jaàn nduá nì nacani ini-yà antes. Te mii-yá, nacua chitnùnì ini-yà quida-ya, divi ducán siempre quidá ndisa stná-yà.

¹² Te nsiùhù nècuàchì primeru nì quìhvi ichì Cristu, ducán nì chitnuni ini-yà nìhìtáhvì gá-nsì sàhà-ñá chicá más tnùñuhu xí-yá quee sàhà ñà-ndiaha guá nì quida-ya xì-nsì.

¹³ Daaní, después nì xinitnùhu stná mii-nsiá palabra ndàcuìsì xí-yá, divi razón vaha nansa càcu-nda, te nì xinindisá stná-nsià Cristu. Ñàyùcàndùá nì nìhì stná-nsià Espíritu Ì xí-yá, nacua nì quida-ya comprometer. Te Espíritu Ì mà nduú nahi seña ñà-sàni nanduu-nda nèhivì ì xí-yá.

¹⁴ Doco cuìsì-nì tnùmáni primeru nduú Espíritu Ì, vachì más gá icúmì-ndà nìhìtáhvì-ndà na sàà quivì nacua-yaándô, vachì nèhivì xí mii-yá nduu-nda ñà-sàni dànáa-yá sàhà-ndà. Te cuàhà gá stná tnùñuhu ndiaha xí-yá icúmì quee quivì (nìhìtáhvì guá-ndà ducán).

Nansa nì xicàn tàhvì Pablo nùu Dios ñà-nì cuàhatahvì-yà nèhivì xí-yá iin anima nchichì

¹⁵ Cunaha-nsiá, sàni xinitnùhi ñà-fuerte guá nihnú inì-nsia Stoho-ndà Jesús xì ñà-cuàhà guá cuú stná inì-nsia sàhà nsidaa nèhivì xí-yá. Ñàyùcàndùá,

¹⁶ siempre naquímání Dios sàhà-nsiá, te xícàn tàhvì nùù-yá

¹⁷ ñà-nì ndúncíchî ndiaha-nsiá quida Espíritu ì; te ni chíndéé stná-yà mii-nsiá mànhì ini-nsià sàhà Dios, dandu chicá cunaha váha-nsiayà. Divi ñà-jaàn nduá xícàn tàhvì nùù Yuandiaha-nda Dios, divi mii-yá ana cahvi stná Stoho-ndà Jesucristu.

¹⁸ Daaní, xícàn tàhvì stnái nùù-yá ñà-nì dátñùù-yà sàxínítnùnì-nsià sàhà-ñá cundaà váha ini-nsià nansa iá tnundé ini ndiatu-nda nùù-yá, vèchi ñà-sàni cana-yàndó iá ndisa tnundé ini xi-nda. Te xícàn tàhvì stnái ñà-nì sàà-nsià mànhì ini-nsià ñà-ndiaha guá sàni nìhítàhvì-ndà cuàhà ñà-vàha nùù-yá, nsidanicuú ndohó nèhivì í xí-yá.

¹⁹ Te xícàn tàhvì stnái ñà-nì cúndàà inì-nsia ñà-cuàhà guá poder ndiaha icúmí-yá, te vátùni nacuaàhandee ini-yà ndohó nècuàchì xiníndísá-xí-yá. Te divi sàhà poder ndiaha ma

²⁰ nì dånátíacú-yà (Dèhemanì-yá) Cristu, dandu nì nsihi nì natiacu-yà nì nana-ya ansivi dècuèndè gloria, te nì sàcòo-ya ladu cuahá Yua-nda Dios.

²¹ Te vichi dìquì-xí iá-yà, te cuàhà gá más ndiaá-yà nùù nsidaa ana cusáhnû, xì nùù nsidaa ana itá fuerte, xì nùù nsidaa ana icúmí xí poder, xì nùù nsidaa ana dåndàcú, xì nùù nsidanicuú gá stná ana ndácùcahan nèhivì tiempu vichi, te ò tiempu vèxi xi-nda inga ñuhiví.

²² Nsidanicuú iñàha, sàni ndòa sujetu nùù Cristu nì quida Yua-nda Dios. Te nsidaa ndohó nèhivì iin-ni cahvi xi-yá, sàni chitnùnì ini-yà dandacú Cristu nùù-ndà na ian dåndàcú dìnì-ndà nùù-ndà.

²³ Te ndohó, nahi iquicúñú mii-yá nduú stná-ndà. Te sàhà ndohó na ian sàni sacatnahá nsihi cuerpu xi-ya, na ian iá nsihi-ya vichi. Te mii-yá nduú ana iá inicutu ñuhiví xì ansivi.

2

Nansa cuú ini Dios sàhà-ndà, te nì dàcácu-yàndó

¹ Vichi sà-ìtiácú ndisa anima-nsià. Doco antes na ian còò vida xi anima-nsià nì sà-ia nùù-yá ñà-cuàhà guá cuàchi-nsia;

² vèchi nìsa cudii inì-nsia quida-nsia falta nahi nsidaa gá nèhivì ñuhiví. Nìsa inini-nsia tàchì malu cusáhnû nùù nsidaa gá ñà-malu xicá ansivi, te divi quisi jaàn dacáhàn xì nsidaa nèhivì có-íní xí Dios.

³ Daaní, stná nsiùhù, nìsa xicanuu stná-nsì cutnàhâ-nsí xì nècuàchì có-quidá víi ma; vèchi nsidaa-nda, nacua nìsa xicàn ini cuerpu xi-nda xì sàxínítnùnì-ndà, ducán nìsa cudii ini-ndà quida-nda. Ñàyùcàndùá, cuàhà gá castigu xi Dios nì càyà sàhà cuàchi-nda, nacua càyà-ñà sàhà nsidaa gá stná nèhivì cuàchi.

⁴ Doco Dios, cuàhà sàstnùhù cuhí ini-yàndó; vèchi yáha ga cuú ini-yà sàhà-ndà;

⁵ ñàyùcàndùá, nì quida-ya gracia sàhà-ndà, te nì dàcácu-yàndó. Mate còò vida ndiaha nùù anima-ndà sàhà cuàchi nì quida-nda, doco nì quida-ya cuenta na ian nì natiacu stná-ndà na ní natiacu Cristu.

⁶ Ñàyùcàndùá, ducán iá na ian nì cutnaha-nda xi-yá na ní natiacu-yà nì quida Yua-nda Dios. Te quidá stná-yà cuenta na ian sàni nana stná-ndà ndè gloria, te vichi cutnaha-nda xi Jesucristu ndoo-nda yucán xi-yá nì quida Yua-nda Dios.

⁷ Pues ñà-jaàn sàni quida-ya sàhà-ñá nicanicuahàn ni queé cuàhà tnùñuhu xí-yá sàhà gracia nì quida-ya na ní indehè ndahví-yàndó sàhà Jesucristu;

⁸ Vàchi micuísí gracia nduá sàni càcu-nda ñàni xinindisa-ndayá. Màdi iin chuun ni quidá ndohó nduá ni càcu-nda, còó. Ñà-nduá ni cutahvì-ndà nùu Dios nduá.

⁹ Ni màdi obra vaha ni quida-nda nduá ni dácâcu xi-nda. Còó, còtó sàa iin-nda cucahan-nda chicá ndiaá-ndà.

¹⁰ Còó, mii-yá ni quida-ya obra xi ndohó, te sàhájàn sàni ndusaa anima-ndà. Vàchi na ní sàcùndoo-nda nùu Jesucristu ni ndusaa íní-ndà sàhà-ñá cui quida stná-ndà cuàhà obra vaha nacua ni chitnùni ini-yà quida-nda.

Nsidaa nêhivì xí Jesús, iin-ni nêhivì xínduu-ne

¹¹ Ñàyùcànduá, xiñuhu nsinuu ini nsidaa mii-nsiá nècuàchì inga raza, vachi có-nduú-nsiá nêhivì raza Judea. Nêhivì còò seña xi Dios ìcà-xí cachí nsiùhù nècuàchì raza mà xi mii-nsiá; te nêhivì seña xi Dios cachí-nsi xi mii-nsí, vachi iá iin seña ni chituu nêhivì ìcà-nsí. Ñàyùcànduá xiñuhu nsinuu ini-nsià nansa nisa ìa xi-nsiá antes,

¹² cónisá níhnú inì-nsia Cristu antes, mànicùí (nìhítáhvì-nsiá) nahi nêhivì ñuu-nsi Israel, te cónisá ínáhá stná-nsià ni-íñàha sàhà tratu ni saquin-yà, te ni quida-ya comprometer cuàhà gá ñà-ndiaha. Còò ni-iin tnùndé ini nìsá ícúmí-nsiá, ni còò stná Dios nìsá ìa nùu-nsiá.

¹³ Xica nisa ìa-ya nùu-nsiá antes, doco vichi sàhà-ñá (nì xihì) Cristu, te ni xitìà nìi-yá, ñàyùcànduá vátùni sàni tnàtuu yatni-nsia nùu-yá nduá, vachi divi Jesucristu sàni xinindisá stná-nsià.

¹⁴ ùi raza ni sanduu-nda antes, na ian ni tàhndè dava-nda; doco vichi sàni nacuatnaha-nda ni quida-ya; iin-ni ni nàcùnduu-nda quidá-yá cuenta vichi, te iá paz, có-xìní ùhì stnahá gá-ndà.

¹⁵ Cunaha-nsiá, sàhà-ñá ni nanduu-ya nêhivì, (te ni xihì-yà), ñàyùcànduá ni nìhì-yá ni nacadi-yà ichì ley sàna. Cuàhà gá nisa dandacú ley mà nùu-ndà, cuàhà gá nisa xicàn-ñà quida-nda, doco nsidaámà, sàni cuxicá ni quida-ya, te vichi iin-ni nêhivì saa sàni nanduu-nda, có-nduú gá-ndà ùi raza, ñàyùcànduá, sà-ìá paz.

¹⁶ Vachi na ní xihì-yà nchìca cruz, ni nìhì-yá ni nàcùndoo vaha nduú raza-ndà xi Dios, te ni nìhì stná-yà ni nachindoo vaha-yàndó, có-xìní ùhì tnahá gá-ndà vichi. Vachi iin-ni nêhivì sàni nanduu nsidaa-nda ni quida-ya.

¹⁷ Na ní quixi Cristu, nihí-yá iin razón ndiaha ni quesaa, te ni cachitnùhu-ya nansa coo paz nùu nsidaa-nda. Mii-nsiá, mate xica nisa ìa Dios nùu-nsiá, doco ni sàa stná palabra mà nùu-nsiá. Daaní, nsiùhù, na ian yatni nùu ichì-yá ni sandoo-nsi, te ni sàa stná palabra mà nùu-nsí.

¹⁸ Vachi sàhà Jesucristu sàni nìhìndèè nduú raza-ndà tnàtuu-nda nùu Yua-nda Dios. Te iá stná imindaa Espíritu ìì xí-yá, te chindee stná-yàmà ñà-tnàtuu-nda nùu-yá.

¹⁹ Mii-nsiá, có-nduú gá-nsià nahi nêhivì xio, ò nêhivì fuera, còó. Meru nêhivì ìì xí ñuu Dios nduú stná-nsià vichi nahi nsiùhù. Dècuèndè nduú stná-nsià nahi nêhivì ndoó vehe-ya.

²⁰ Te ndisa, na iin vehe nduú stná-ndà. Te nahi cimientu xan nduú apóstol xi nsidaa stná profeta nisa cahàn cuenta xi-ya. Te nahi cavà cahnú indúhu esquina cimientu, ducán nduú Jesucristu.

²¹ Ñàyùcànduá, base xi-nda nduú-yá, te na ian cueé-ni cueé-ni cudúcùn iin vehe na cuáha-ña, ducán stná ndohó, (cueé-ni cueé-ni nacuatnáhá-ndà) dècuèndè sàa-ndà cunduu ndisa-nda na iin veheñùhu ìì xí Stoho-ndà Señor.

²² Te mii-nsiá, sàhà-ñá nchìcùn stná-nsià mii-yá, vátùni sàni nacuatnahá stná-nsià (xi nsiùhù), te ducán sàa nsidaa-nda cunduu-nda na iin vehe-ya ndé coo-ya nicanicuahàn sàhà Espíritu ìì xí-yá.

3

Nansa iá chuun xi Pablo ñà-cachitnùhu-ne palabra ì xì nèhivì inga raza

¹ Yùhù Pablo, ndiadí vehecàa vichi sàhà-ñá (quidé chuun ì xì) Jesucristu. Te chuun ì mà, sàhà ñà-vàha xi stná mii-nsiá nècuàchì inga raza nduú stná.

² Ádi sá-ínahá-nsiâ nansa nì quida Dios gracia sàhí, te nì nìhítàhvì quide chuun (chinahì) mii-nsiá.

³ Vàchi mii-yá, nì dàtnùù-yà sàxínítnùnì yùhù nansa iá palabra ndiaha nìsa ìa dèhé antes. Te divi sàhámà nì tiai iin carta tii (nì sàà nùù-nsiá) daa.

⁴⁻⁵ Ñàyùcànduá, nú sàni cahvi-nsia carta mà, dandu vátùni cundaà ini-nsiá nansa nì nìhítàhvì mànihi inì palabra sàhà Cristu nìsa ìa dèhé antes. Cunaha-nsiá, cóni nìhítàhvì nèhivì sànaaha cunitnùhu-ne palabra mà; doco vichi sàni dàtnùù Espíritu Ì sàxínítnùnì nsiùhù nècuàchì apóstol xi-ya, xì stná nècuàchì dava ga cáhàn cuenta xi-ya.

⁶ Te divi ñà-yòhó nduú (palabra mà): ñà-vátùni nìhítàhvì stná nèhivì inga ñuu nú nì cúníndísâ-né palabra xi-ya, mate có-nduú-né nècuàchì raza-nsì Judea. Nahi iin-ni nèhivì cunduu nduú raza mà. Ñàyùcànduá, vátùni nìhítàhvì nècuàchì inga raza ñà-ndiaha ì nì quida-ya comprometer, vàchi nèhivì xí Cristu cunduu stná-nè.

⁷ Cunaha-nsiá, nì quida Dios gracia sàhí nì sàhatahvì-yá yùhù chuun ñà-cachitnùhi palabra ì xì-yá; te sàhà poder ndiaha xí-yá (nì cana-ya yùhù),

⁸ mate nduú iin ana chicá có-ndiáà nùù nsidaa nèhivì xí-yá, doco nì nìhí (chuun) ndiaha nùù-yá, divi ñà-cachitnùhi xì nèhivì nsidaa ñuu ñà-ndiaha guá iá ñà-nduá sàhatahvì Cristu ndohó.

⁹ Te nì nìhì stnáì chuun datúì nùù nsidaa nèhivì nansa nì chitnùnì ini Dios quida-ya. Dècuèndè chicá sànaaha nìsa ìa dèhámà, cuisì Dios nìsa ìnaaha xán; iin-ni ndè antes nì quidavàha-ya ñuhivì ìnahá-yâñà.

¹⁰ Doco vichi sàni dàtúì-ya nsidaámà sàhà-ñá ndulocó nsidaa ángel xi-ya xì nsidaa stná espíritu xicá ansivi, na indéhe-né ñà-ndiaha guá quidá-yá xì nèhivì cãhvì xì-yá, dandu cundaà vaha ini-nè nchichí cuàhà-yá sàhà nsidaa chuun quidá-yá.

¹¹ Pues dècuèndè nicanicuahàn antes, ñà-jaàn nduá nì nacani ini-ya quida-ya, te divi ñà-jaàn nì nìhì stná-yà nì dàxínu-ya na ní quida Stoho-ndà Jesucristu (obra xi-ya).

¹² Te vichi nuná ñuhivì nùù-ndà, vátùni tnàtuu-nda nùù Dios, mà yúhì gá-ndà, vàchi xiníndísá-ndá Jesucristu.

¹³ Ñàyùcànduá, yùhù sacúndáhvî nùù-nsiá nà-màsà cúhúún ini-nsiá sàhà ñà-cuàhà guá ndohí sàhà mii-nsiá (nècuàchì inga ñuu); còó, vàchi xiñuhu quida-nsia cuenta na ian tnùñuhu xí-nsiá nduá.

Cuàhà sàstnùhù cuú ini Jesucristu sàhà-ndà

¹⁴⁻¹⁵ Cunaha-nsiá, nsidaa ñà-jaàn nduá disàhà-xí cuàhìn càcàn tàhvì nùù Yua-nda Dios vichì. Siempre sàcuíin sísì nùù-yá, te cachí xì-yá Yua-nda Dios, vàchi mii-yá nduú yua nsidaa ndohó nècuàchì ndoó nùù-yá, a sea ndoo-nda ñuhivì yohó, te ò ansivi ndoo-nda.

¹⁶ Pues vichi xicàn tàhvì nùù-yá ñà-nì nácuàhandee ini Espíritu Ì xì Dios mii-nsiá, vàchi cuàhà gá poder ndiaha icúmí-yâ.

¹⁷ Te xicàn tàhvì stnáì nùù-yá ñà-nicanicuahàn ni cúníhnú vaha inì-nsia Cristu, te ducán coo-ya contentu ini anima-nsiá. Te xicàn tàhvì stnáì nùù-yá ñà-nì cùú fuerte ndisa ini-nsiá sàhà-yá xì sàhà stná ñanìtnaha-nsia na ian iin fuerte iin yutnù ducún, te ò indúhu fuerte iin vehe cahnú.

18-19 Te nú ducán, dandu vátùni mànihì váha ini-nsià ñà-cuàhà guá cuú ini Cristu sàhà-ndà. Te divi ducán xícàn tàhvì stnàì sàhà nsidaa gá nèhivì xí-yá, ñà-nì sàà nsidaa-nda mànihì ini-ndà ñà-yáha guá cuàhà cuú ini-yà sàhà nsidaa-nda, ndéni ana nì cui ni cúndúú-ndá, te ndéni nì cui ni cúndóó-ndá. Doco còó, ni mà cùì sàà-ndà cundaà nsihi ini-ndà sàhájàn, doco siquiera xícàn tàhvì ñà-chicá más ni cúndáà ini-nsià sàhà-ñá, te ducán sàà anima-nsià nachituá mii Dios.

20 Te vichi ansivéhé Dios, vátùni quida-ya nsidanicuú ñà-nduá xícàn tàhvì-ndà nùù-yá, dècuèndè yáha ga más cui quida-ya nùájàn, mate iin chuun cahnú sàstnùhù nduá ni cúníhnú ini-ndà càcàn-ndà, doco (vátùni nìhì-ndàñá), vàchi cahnú poder xi-ya, te divi poder mà quidáchúùn stná ini anima-ndà.

21 ¡Ansivéhé cahnú-yá! Nicanicuahàn xiñuhu naquimanì-ndàyá sàhà ñà-ndiaha guá iá Jesucristu xì ñà-ndiaha guá quidá stná-yà xì nsidaa ndohó nèhivì cahví xi-yá. Te dècuèndè nicanicuahàn ducanicoó. Amén.

4

Iin-ni nèhivì sàni nanduu-nda ni quida Espíritu Ìi xí Dios

1 Sàhà-ñá nchícuìn Stoho-ndà Señor ié` vehecàa yohó. Ñàyùcànduá sacúndáhvì nùù-nsiá ñà-nì càcánúú víi stná-nsià nacua ndiá ìcà-ndà, vàchi sàni cana-yàndó (ñà-cunduu-nda nèhivì ìi xí-yá).

2 Sàhà ñà-jaàn xiñuhu cunihnu ndahvi ini-ndà, te cunihnu manì stná ini-ndà. Iin-ni ni quidándéé cahnú ini-ndà sàhà ñanìtnaha-nda. Calma ni cúndóó-ndá. Iin-ni ni cúcúú ini-ndà sàhà-né.

3 Vàchi nahi iin-ni nèhivì xínduu-nda ni quida Espíritu Ìi xí-yá; ñàyùcànduá, iin-ni ni cúndóó màni nsidaa-nda, vàchi chindéâmà ñà-màsà táhndè dava-nda.

4 Vàchi nahi iin-ni cuerpu mii-ya (nduú nsidaa-nda), te imindaa Espíritu Ìi xí-yá iá stná, te iin-ni tnùndé ini ndiatú stná nsidaa-nda ñà-sàni cana-yàndó.

5 Te imindaa Stoho-ndà Señor iá stná, xì imindaa stná ñà-nduá xiníndísá-ndá. Daaní, iin-ni sàni cuhì stná nsidaa-nda.

6 Vàchi imindaa Dios iá, te Yua nsidanicuu-nda nduú-yá, vàchi cusáhnû-yá nùù nsidaa-nda, te chindéé-yâ nsidaa-nda, te iá stná-yà ini anima nsidaa-nda.

7 Doco cada iin iin-nda sàni nìhìtáhvì-ndà nùù Cristu según nansa nì cudìi ini mii-yá cuàhatahvì-yàndô.

8 Ñàyùcànduá, dohó cachí nùù tutu ìi:
Sàni nana-ya ndè gloria, ndacá stná-yà cuàhà gá ana nì cundee-yá nùù-xí,
dandu nì sàhatahvì stná-yà nèhivì ñuhivì cuàhà ñà-vàha.

9 Pues cachí tutu mà ñà-nì nana-ya (ansivi), doco ¿ndiá nduá cuní cachàmà? Dohó cuní cachà, ñà-antes nì nuu-ya ndè tìxi ñuhù ndé chicá cunú.

10 Daaní, después nì nana stná-yà ansivi ndé chicá ducún sàhà-ñá nachitu inicutu ñuhivì poder xi-ya.

11 Te nì sàhatahvì stná-yà nèhivì cuàhà ñà-ndiaha. Dava-nsi nì nìhìtáhvì-nsì cunduu-nsi apóstol cacanu-nsi chuun xi-yá. Te dava-nda nì nìhìtáhvì-ndà cunduu-nda profeta cáhàn razón quixí nùù-yá. Te dava ga-ndà nì nìhìtáhvì-ndà cunduu-nda ana tùha víi cachitnùhu xì nèhivì nansa càcu anima-nè. Te dava stná-ndà nì nìhìtáhvì-ndà cunuù-ndà nèhivì xí mii-yá, te chinaha stná-ndané.

12 (Ducán nì chitnùnì ini-yà nìhìtáhvì iin iin-nda) sàhà-ñá cui chindee stnaha-nda, te sahájàn nìhì stná-ndà cunucuachi víi-nda nùù-yá, dandu nacuahandee stná ini nsidaa-nda na ian cuàhàn ndufuerté cuerpu xi mii Dèhemanì-yá Cristu.

13 Ducán dandu vətùni sàà nsidaa-nda cunindisá víi-nda palabra xi-ya, te cunaha ndisa-nda Dèhemanì-yá. (Te ndiaha gá ñà-jaàn), vèchi nú ducán, dandu nàcùnihu ini-ndà nahi iin nèhivì sahnú, te ini stná anima-ndà cuacat-nahá stná nsidaa gracia xi Dèhemanì-yá Cristu.

14 Mà cúndúú gá-ndà nahi mée; (mà cúníndísá-ndá) nansa ni nì cui ñà-ndúá chináhá nèhivì. (Mà túcù nahá-ndà inga ichì) na ian dandiachi tàchì-ndó yohó te yucán. Ni mà níhì stná nèhivì maña dandahví-nèndó, mate cuní-nè datúcù-nèndó iin ichì có-ndúú ñà-ndáa.

15 Ñàyùcàndúá, sàhà-ñá màsà cúú xí-ndá ducán, xiñuhu ni cáhàn-ndà puru ñà-ndácuisì xì ñanìtnaha-nda. Màni màni ni cáhàn-ndà xì-né, dandu sàà-ndà quida sahnú-nda nacua cuní Cristu, vèchi mii-yá, nahi dìnì-ndà (dandacu-xi nùù-ndà), ducán nduú-yá.

16 Te ndohó, nahi ndahàsàhà-yá nduu-nda, vèchi iin-ni sàni nacuatnahá nsidanicuu-nda nì quida-ya sàhà-ñá ni chíndéé stnaha-nda, te cunduu-nda nahi iin-ni cuerpu xi-ya. Vèchi chuun xi mii-yá nduá dandacú-yá, te chuun xi ndohó nduá ñà-quida-nda chuun nì quida tocar iin iin-nda. Ñàyùcàndúá, ducán queé stná mà na ian sahnú cuerpu xi-ya, te ndufuértèa, dandu chicá (ndiaha gá) cucuu stnahá stná ini-ndà sàhà-ndà.

Nansa ndiá icà-ndà quida-nda ñà-sàni nìhítàhvì-ndà vida ndiaha nùù Jesu-cristu

17 Ñàyùcàndúá, yùhù ndácùcahín Jesucristu, te chináhì mii-nsiá ñà-màsà quidá gá-nsià na quidá nèhivì có-ínahá xí Dios, vèchi cuisì ñà-chìcuéhè nihnú ini-nè.

18 Có-dàtnùù Dios sàxìnítùnì-nè. Còò vida ndiaha xí mii-yá nùù-né, vèchi có-cùndáa tnùnì ini-nè sàhà-yá ñà-caxin guá anima-nè.

19 Mà túha-ne cucahan nùù-né, mate cuàhà gá viciu icúmì-nè, vèchi ñà-dìi xí-né nduá quidá sìquinì-né.

20 Doco mii-nsiá, còó. Tucu iá ichì Jesucristu nì dàcuahá-nsiá.

21 Te (a sácú vaha) nú sàni sàà-nsià nì cundaà vaha ndisa inì-nsia sàhà-yá, te (a sácú vaha) nú sàni chinaha-yà mii-nsiá nacua nduú ñà-ndácuisì sàhà-yá.

22 Te dohó cachí palabra xi-ya, (ñà-có-íá vaha) ñà-ndúá nisa quida-nda antes. Xiñuhu nacoò dahuun-nda modo nisa nihnu ini-ndà, vèchi ñà-yúcán cuàhàn dandáñhú xí-ndá ni cuí. Cutu dandahvíàndó, te daxíhoándò cuàhà ñà-sìquini.

23 Ñàyùcàndúá vichi xiñuhu nacani ini-ndà iin modo saa,

24 te quida-nda cuenta na ian sàni ndusaa-nda, na ian làcà nì quidavaha Dios ndohó, vèchi vichi sàni sàhatahvì-yándò ñà-cunduu-nda nahi mii-yá, vətùni quida-nda nacua cachí palabra ndàcuisì ndé cachí-yà xì-ndà ñà-cunihu nì ini-ndà, te quida vii-ndà xì ñanìtnaha-nda.

25 Ñàyùcàndúá, ni-iin xichi màsà dándáhvì stnahá gá-ndà. Micúsi palabra ndàcuisì ni cáhàn-ndà xì ñanìtnaha-nda, vèchi iin-ni nèhivì xínduu nsidaa-nda vichi.

26 Te nú ni cuidà ini-ndà sàhà iñàha, cuidadu ni cùndóó-ndá ñà-màsà quidá-ndá iin cuàchi; màsà cuidà ini-ndà inii ndui yacá.

27 Màsà cuàha-nda lugar dacà ñà-malu sàxìnítùnì-ndà.

28 Nú nisa xidacuihna-nda antes, màsà quidá gá-ndà ducán. Iin chuun vii ni quidáchúún-ndá vichi, dandu cucumi-nda iñàha xi mii-nda, te cui dacútàhvì-ndà nèhivì iá necesidad-xi.

29 Daaní, màsà cáhàn quini stná-ndà vichi. Còó, puru palabra vii ni cùndúá, cundaca xi anima-ndà, dandu ndiaha gá chindeá nècuàchì inínì na cáhàn-ndà.

³⁰ Te màsà dácùhúún stná ini-ndà Espíritu ìì xí Dios, vàchi mii-yá nduú seña ñà-ndùù-ndà nèhivì ìì xí-yá, te iin-nì cucumi-ndayá dècuèndè quivì càcu dahuun-nda.

³¹ Màsà chùhún gà ini-ndà sàhà iñàha. Te màsà cuídà gà stná ini-ndà. Ni màsà ndúdáná-ndá; còó. Ni màsà cánàhá stná-ndà, te màsà cáhàn quini ga stná-ndà. Ni màsà cùndéhe úhì stnahá stná-ndà.

³² Còó, màni nì cùndóó-ndá xí ñanitnaha-nda, te cuhi stnahá stná ini-ndà. Te nsidaa-nda xiñuhu cuicahnú stnahá ini-ndà sàhà-ndà nacua nì quida Yua-nda Dios xì ndohó (ñà-nì xihì) Cristu sàhà-ndà.

5

¹ Ñàyùcàndùá, na ian quidá Dios, ducan ni quidá stná-ndà, vàchi dèhe-ya nduu-nda, te màni cuáhà-ndà nùù-yá.

² Iin-nì ni cùcúú stnahá ini-ndà sàhà-ndà nacua cuú stná ini Cristu sàhà ndohó, vàchi sàhámà nì sàha-ya vida xi-ya cuenta xi-nda, te ducán nì nihì-ndà nì cudìi ini Yua-nda Dios sàhà-ndà.

³ Nèhivì xí mii-yá nduu-nda vichi, ñàyùcàndùá, màsà cáhàn-ndà xi ana cóni nándàhà xì-ndà; màsà quídá sìquini-ndà, ni màsà xího-nda ñà-ndùá icúmí inga nèhivì. Còó. Ni màsà ndácùcahan ga stná-ndà ni-iin chuun sì-quini mà, vàchi nèhivì ìì xí mii-yá nduu-nda vichi.

⁴ Na cáhàn-ndà, màsà cáhàn-ndà palabra sìquini, ò palabra chicuèhè, ni màsà cuácùndiaa stnaha-nda. Còó, mà váha càhàn-ndà ducán. Lugar xi ñà-jaàn xiñuhu naquimanì-ndà Dios.

⁵ Vàchi ináhà-ndá, mà cácu ni-iin nèhivì có-quidá sahnú xi nècuàchì ñahà; mà cácu ni-iin nèhivì sìquini, ni-iin stná ana xího cucumi cuáhà iñàha, vàchi nèhivì xího guá ducán, queámà na ian cahvi-né ñà-jaàn. Pues ni-iin nèhivì quidá ducán, mà nihítàhvi-né ñuhivì ìì xí Cristu, divi nduú ñuhivì ìì xí Dios.

⁶ Nú dacáhàn nèhivì-nsiá ñà-quida-nsia ñà-có-ndiàá mà, màsà cuáha-nsia dandahví-nè mii-nsiá, vàchi icúmí Dios dandohó-yá nsidaa nèhivì có-íníni xí-yá, te quidá-né ñà-chìcuèhè (sàni cachì mà).

⁷ Ñàyùcàndùá, màsà quíhvi tnahá-nsiá xì nèhivì quidá ducán.

Nansa ndiá icà-ndà quida-nda ñà-sàni dàtnúù Dios sàxìnítnùní-ndà

⁸ Ichì ñáa nduá nì sanchicùn-ndà antes, doco vichi sàni dàtnúù Stoho-ndà Señor sàxìnítnùní-ndà, ñàyùcàndùá, xiñuhu cacanuu viì-ndà vichi.

⁹ Vàchi nú ndisa datnúù ndiaha-yá ini-ndà, dandu cunduu-nda nèhivì vaha inì-xì nihnú ndàcuisì inì-xì, te cunchicùn viì stná-ndà palabra ndàcuisì.

¹⁰ Nsidaa ñà-ndùá quidà-ndà, xiñuhu nacani ini-ndà a cudìi ini Stoho-ndà Señor sàhà-ñá, á còó.

¹¹ Màsà quíhvi tnaha-nda xi nèhivì có-quidá víi, vàchi ichì ñáa xicá-né. Còó, vihi gá vaha dahíhì-ndàné.

¹² Vàchi ndóo cahan stná-ndà nú ndatnúhú-né sàhà chuun sìquini quidá dèhé-nè.

¹³ Doco nú ni dáhíhì-ndàné dandu queámà na ian datnúù-ndà iin luz nùù chuun quidá-né sàhà-ñá cunahà xicà nansa iá chuun ma. Vàchi claru nàhà nsidaa iñàha nú tnùù nihni iin luz nùá.

¹⁴ Ñàyùcàndùá, ducán cachí (dichu):

Ndacòo mii-ní nècuàchì quidì jaàn, te nsicuihnú inì-ní, na ian natiacù-ní, dandu datnúù ndiaha Cristu nùù-ní, cachá.

¹⁵ Ñàyùcàndùá, xiñuhu nacani vaha ini-ndà nansa quida-nda mientras ndoo-nda ñuhivì yohó. Màsà cacánúú-ndá nahi nèhivì có-cùndàà inì-xì; ni cúníhnú sahnú ini-ndà.

16 Te nú iá nansa quida-nda (iin chuun vii), yàchì ni nácání ini-ndà quida-ndañá, vàchi ndoó cuàhà gá nèhivì có-quidá víi tiempu vichi.

17 Ñàyùcàndùá, màsà quidá-ndá nahi nèhivì neciu; cuàhà gá xiñuhu mànihì ini-ndà nansa divi cuní Stoho-ndà Señor quida-nda.

18 Ni màsà cóhó-ndá vinu, te xìni-nda, vàchi escándalo nduámà. Còó, fuerte ni cóó Espíritu Ìì xí Dios ini anima-ndà, chicá vaha.

19 Te na cáhàn-ndà ndatnúhú-ndá iin-nda xi inga-ndà, dandu coto stná-ndà salmu nacuatú-nda alabanza xi Stoho-ndà Señor xì alabanza datnúú Espíritu Ìì xí-yá sàxìnítùnì-ndà. Nsidaa modo yohó coto-nda, te ndenihi vaha-nda mii-yá xì nsidaa anima-ndà.

20 Nicanicuahàn xiñuhu ndacùcahan-nda Stoho-ndà Jesucristu, te naquimanì-ndà Yua-nda Dios sàhà nsidanicuú iñàha.

Nansa xiñuhu quida-nda xì nèhivì vehe-nda

21 Nsidaa-nda, xiñuhu cahvi stnaha-nda iin-nda xi inga-ndà, vàchi nsi-daa-nda, iin-ni cahvi stná-ndà mii-yá.

22 Mii-nsiá nècuàchì ñahà, xiñuhu cahvi-nsiá ì-nsiá na ian quidà-ndà xì Stoho-ndà Cristu.

23 Vàchi nacua dandacú mii-yá nùù nèhivì càhvì xì-yá, ducán dandacú stná iin nècuàchì tiàa nùù ñahàdihí-nè. Vàchi divi Cristu nduú ana nì dàcácu xi ndohó nèhivì xì-yá, te nahi cuerpu xi-ya nduú stná-ndà.

24 Ñàyùcàndùá, nacua inínì-ndá mii-yá, ducán xiñuhu cunini stná nècuàchì ñahà nsidaa ñà-ndúá cachí ì-né.

25 Daaní, mii-nsiá nècuàchì tiàa, icúmí-nsiâ cuu ini-nsiá sàhà ñahàdihí-nsiá nacua quidá Cristu xì nsidaa ndohó nèhivì càhvì xì-yá. Vàchi nì sàha-ya vida xi-ya cuenta xi-nda

26 sàhà-ñá nduhì ini-ndà, te ndoo cuàchi iá anima-ndà quida palabra ìì xí-yá, na ian nì ndoa xì tècuí.

27 Daaní, quivì cana-yàndó, vátùnì sàà-ndà nùù-yá, te ndiaha gá cun-doo-nda. Mà cóó gá ni-iin mancha anima-ndà, ni iin xaan ndé iá chicuéhè; còò ni-iñàha, vàchi nèhivì ìì xí-yá cunduu-nda. Mà cóó gá ni-iin falta xi-nda nùù-yá.

28 Cunaha-nsiá, nacua cuú ini iin nècuàchì tiàa sàhà mii-né, ducán xiñuhu cuu stná ini-nè sàhà ñahàdihí-nè. Te nú ducán ni cuú ini-nè sàhà nècuàchìmà, dandu queámà na ian cuú stná ini-nè sàhà mii-né.

29 Te ináhá-ndá, còò ni-iin nèhivì cahíchì ini xì mii-xí. Còó, de por sí dacuxi-nda mii-nda, te ndiaá-ndà mii-nda. Te divi ducán quidá stná Stoho-ndà Señor xì nsidaa ndohó nècuàchì càhvì xì-yá.

30 Vàchi nahi iquicúñú mii-yá nduu-nda.

31 Te divi ñà-jaàn nduú stná ñà-dìsàhà-xí nándàhà iin nècuàchì tiàa xì iin nècuàchì ñahà, te quecuáân-né nùù yuadíhí-nê. Ñàyùcàndùá, mate diín diín nì sanduu-ne antes, doco vichi na iin-ni nèhivì sàni nanduu-ne. (Ducán cachí tutu ìì.)

32 Te mate ùhì cundaà nsihi ini-ndà sàhà palabra ndiaha ma, doco cunaha-nsiá, sàhà stná Cristu cáhàn, xì sàhà stná ndohó nèhivì càhvì xì-yá.

33 Doco de todos modos, xiñuhu cuu ini nècuàchì tiàa sàhà ñahàdihí-nè nacua cuú ini-nè sàhà mii-né. Te nècuàchì ñahà, xiñuhu cahvi vii stná-nè ì-né.

6

Nansa ndiá icà quida nècuàchì cuàtì xì stná nècuàchì cuàchì

1 Daaní, nsiohó nècuàchì cuàtì xì nècuàchì cuàchì, cunini-ndá yuadíhí-ndá, vàchi ñà-jaàn nduú ñà-íá vii nùù Stoho-ndà Señor.

2-3 Ni coó tnũñuhu xí-ndâ nùu yuadíhí-ndâ, dandu yàha vâha-ndá; caní cuià cundoo naha-ndá ñuhiví. Cunaha-ndá, ley jaàn nduú ñà-primeru nì cachi Dios ñà-cutahví-ndà iin ñà-vâha (nú ni chívâha-ndañá).

4 Daaní, mii-nsiá nècuàchì tiàa xínduu yua, màsà dácuìdà uun inì-nsia dèhe-nsia; xiñuhu dacuahnú víi-nsiáñà. Conseju vii ni cuáha-nsia, te chinaha vii-nsiáñà nacua cuní Stoho-ndà Señor.

Nansa xiñuhu quida peón ndoó saín nùu lamú xi

5 Daaní, mii-nsiá nècuàchì xínduu peón, cunini vii-nsiá ñà-nduá dandacú lamú xi-nsia ñuhiví yohó. Quidañuhu-nsiánè, te cahvi víi-nsiánè. Iin-ni cunihnu vâha inì-nsia na ian Cristu nduú ana xinúcuáchi-nsiâ nùu-xí.

6 Doco màdiá cuisì na indéhe-né, dandu quidachuún víi-nsiá sàhà-ñá ndee vâha-nsia nùu-né; còó. Quidachuún-nsiá na ian Cristu nduú patrón quidáchúún saín-nsiá nùu-xí; iin-ni ni cúnihnú ini-nsiâ ñà-quida vii-nsiá nacua cuní Dios quida-nda.

7 Na quidáchúún-nsiá, ni coó vâha voluntad xi-nsia ñà-quida-nsia iin chuun vii, quida-nsia cuenta na ian Stoho-ndà Señor xinúcuáchi-nsiâ nùu-xí, màdi nùu nèhivì ùún.

8 Vâchi ináhâ-ndá, nùu mii-yá icúmí-ndá nihì-ndà iin ñà-vâha xi-nda sàhà nsidanicuú chuun vii nì quida-nda, a ducán xínduu-nda nècuàchì libre, te ò nècuàchì ndoó saín nùu iin lamú.

9 Daaní, mii-nsiá nècuàchì xínduu lamú, divi ducaní quida stná-nsiâ xì ana nduú peón xi-nsia. Màsà cáhàn dana-nsia, vâchi ináhâ-ndá iá stná ana nduú Stoho-ndà, divi mii-yá iá ansivi, te (xiñuhu nsinuu ini-nsiâ) ñà-nùu mii-yá iin-ni ndiaá nsidanicuú nèhivì.

Ñà-nduá sáhatahvì Dios ndohó ñà-chindee xi-nda cundee-nda nùu ñà-malu

10 Imindaa iñàha iá gà cachi, ñáni: iin-ni ni cúnihnú fuerte ini-ndà Stoho-ndà Señor, te ducán nihì-ndà nacuahandee ini-ndà, vâchi yáha ga cahnú poder xi-ya.

11 Cunaha-nsiá, cuàhà ñà-nduá nì chitnùnì ini-yà cunduu nahi arma xi-nda ñà-chindee xi-nda sàhà-ñá màsà dáca ñà-malu-ndó, te dandahví-sindó.

12 Vâchi màdi nèhivì ñuhiví yohó nduú ana náâ stnàhà xì-ndà. Còó. Divi ñà-malu náâ stnàhà xì-ndà. Cuàhà-sí, te fuerte-sí, te ndoó stná ana xícusahnú nùu-sí. Cunaha-nsiá, divi ñà-malu nduú ana dandacu-xì nùu nsidaa nèhivì nchícùn ichì ñáa. Divi quisi sìquini xicánúú ansivi nduú-sí.

13 Ñàyucànduá, ni cuíchúún-ndá nsidaa ñà-nduú arma nì chitnùnì ini Dios chindee xi-nda na quivì cuní ñà-malu tnàtuu fuerte-sí nùu-ndà. Daaní, nù sàni cundee-nda (nùu-sí), vâtùni cundoo fuerte ì-ndà.

14 Sàhà ñà-jaàn iin-ni ni cúnihnú fuerte ini-ndà. (Cuisì ñà-ndácuisì ni cúnihnú ini-ndà, te chindeámàndó) na ian chindéé cinturón ndee nuhní tìxi soldadu (ñà-coo fuerza-te). Daaní, xiñuhu quida-nda puru ñà-íá vii, te cunduamà na iin dùhnù cáa ndixí soldadu ñà-chindee xi nchìca-tè.

15 Daaní, na ian mácùnàì soldadu ndisàn-té (ñà-cacanu-u-tè), ducán stná ndohó, ndiá ìcà-ndà cunihnu ini-ndà (cacanu-u-nda xi) razón ndiaha nansa nàcùndoo vâha-nda xi Dios.

16 Cunaha-nsiá (fuerte gà cuní ñà-malu dacà-síndô), na ian dandiachi-sí cuàhà flecha xíxin ìcà-ndà; doco nú iin-ni nihnú vâha ini-ndà mii-yá, dandu chindéámàndó na ian ni cúnduá iin ñà-sicàté caxin (ñà-màsà cuída flecha mà-ndó).

17 Daaní, nahi mbelú càa soldadu, ducán nduú stná ñà-nihnú ini-ndà ñà-sà-íá salvación xi-nda; daaní, nahi espada xi-nda nduú stná palabra ì nì cachi Dios, vâchi divi palabra mà nduá xichúún Espiritu ì xí-yá.

¹⁸ Daaní, nicanicuahàn xiñuhu càcàn tàhvì-ndà nùù-yá nacua datnúù Espíritu ìì xí-yá ini-ndà. Càcàn-ndà nùù-yá nsidaa ñà-nduá xiñuhu, te iin-ni ni cúndóó tùha stná-ndà. Màsà cúdúsán-ndá càcàn tàhvì-ndà nùù-yá, còó. Xiñuhu càcàn tàhvì-ndà ñà-chindee-yá nsidanicuú ana nduú nèhivì xí-yá.

¹⁹ Daaní, sàhà stná yùhù ni càcàn tàhvì stná-nsià sàhà-ñá chindee-yá yùhù na càhìn xì nèhivì, te màsà dáyûhîà yùhù càhìn sàhà razón ndiaha xí-yá, divi razón nîsa ìa dèhé sànaaha.

²⁰ Cunaha-nsiá, divi sàhà-ñá nì cuítîà palabra mà, ñàyùcàndùá nì techuún Dios yùhù ñà-cacanui, te divi sàhà stná mà ié` vehecàa yohó. Ñàyùcàndùá, càcàn tàhvì-nsiá sàhí sàhà-ñá màsà yúhî` càhàn vatí palabra mà nacua ndiá ìqué.

Nansa nì dàxínu Pablo carta xi-ne, cásàhú-nè xì nsidaa nèhivì ñuu Éfeso

²¹ Yùhù cuní cundaà inì-nsia nansa yáhi xì nansa quidé yohó; ñàyùcàndùá sàni càhìn xì ñani màni-ndà Tíquico yohó, áma nacani-ne xì-nsiá nsidaájàn. Te cunaha-nsiá, cuàhà gá sàni chindee stná nècuàchìmà yùhù. Iin-ni quidá víi stná-nè nsidaa chuun xi Stoho-ndà Señor.

²² Pues vichi cuàhìn techuín-nè sàà-nè ndé ndoó-nsiá, dandu vátùni ca-chitnùhu-ne nansa yáha-nsi yohó sàhá màsà cúhúún gá ini-nsià.

²³ Vichi ndácùcahín Stoho-ndà Jesucristu, te xícàn tàhvì nùù Yua-nda Dios sàhà-nsiá, ñánì. Xícàn tàhvì ñà-nì cúndóó víi-nsiá, te ni cúcúú stnahá stná ini-nsià sàhà-nsiá; te nicanicuahàn ni cúníhnú vaha inì-nsia mii-yá.

²⁴ Te vichi ni cúcúmí cuàhà-nsiá gracia xi Stoho-ndà Jesucristu, nú ndisa iin-ni cuú ini-nsià sàhà-yá nicanicuahàn. Amén.

Tutu Nì Tiaa San Pablo nù Nèhivì xí Dios Ndoó Nuu Filipos

¹ Yùhù nduí Pablo, te compañerui yohó nduú Timoteo. Nèhivì xinúcuáchí nù Jesucristu nduú-nsí. Te tiaá-nsí tutu yohó nù nsidaa mii-nsiá nèhivì xí Jesucristu ndoó ñuu Filipos, xínduu-nsia ana idónuu, xí stná ana xinúcuáchí, xí nsidaa gá stná mii-nsiá nèhivì dava ga ndoó nù-yá.

² Contentu ni cúndóo-nsiá quida Yua-nda Dios xí Stoho-ndà Jesucristu, te cuàhà gá gracia xi-ya ni cúcúmí-nsiá.

Ñà-nduá nì xicàn tàhvi Pablo nù Dios ñà-quida-ya sàhà nècuàchì xiníndísâ

³ Yùhù, na cada nsinúú inì mii-nsiá, naquímànì Dios sàhà-nsiá.

⁴ Te cuàhà gá cudí stná inì na cada xicàn tàhvi sàhà-nsiá nù-yá,

⁵ vèchi nsinúú inì nansa quidá-nsiá chindéé stná-nsiá ñà-cuítìà razón vaha xi-ya, nacia quidá yùhù. Te ináhí iin-ni sàni chindee stná-nsiá ducán ndè quivì nì xinitnàhí xì-nsiá xì ndè vichi.

⁶ (Ñàyùcànduá, nàhà xicà) iin obra ndiaha nduá sàni quesaha-yá quidá-yá inì anima-nsiá, te ináhí iin-ni icúmí-yâ quida-ya ducán dècuèndè sàà quivì (naxicocuñ) Jesucristu.

⁷ Te divi ducán ndiá ìqué cunihnu inì sàhà-nsiá, vèchi màni cuàhà-nsiá nù, te iin-ni nìhitàhvi stná-nsiá gracia (xí Dios) nahi yùhù. Vèchi cunaha-nsiá, mate yohó ié` ndiadí` vehecàa, doco sàhatahvi stná-yà yùhù gracia, te iin-ni icúmí nìhitàhvi gué` ducán, mate (dacúhùn-te yùhù nù juez), doco siempre icúmí càhàn nihni sàhà razón ndiaha xí-yá ñà-nduá palabra ndàcuisì.

⁸ Te mii-yá, ináhá-yâ ñà-cuàhà guá nsinúú inì nsidaa-nsiá, nacia quidá stná Jesucristu xì-ndà, cuàhà gá cuú ini-yà sàhà-ndà.

⁹ Ñàyùcànduá, yùhù xicàn tàhvi nù-yá ñà-chicá más ni sàà-nsiá cucuu stnahá ini-nsiá sàhà-nsiá, te iin-ni ni sàà stná-nsiá cundaà inì-nsia índu chuun nduú ñà-íá vii, te índu chuun có-íá vii.

¹⁰ Nú ducán, dandu mà úhì cudí inì-nsiá quida-nsia cuisì ñà-chicá ndiaha, te cunihnu ì inì-nsiá dècuèndè quivì naxicocuñ-yà, mà cóo gá ni-iin falta xi-nsia.

¹¹ Te mii-yá, icúmí-yâ chindee-yándô ñà-quida vii-ndà ducán, dandu chicá cuàhà ñà-vaha xi-nda quee, te chicá cuàhà naquimanì stná-ndàyá, te quee ga más tnùñuhu xí-yá.

Cuàhà gá ñà-ndiaha xí Jesucristu nìhì-ndà nú ni cúnhicùn vii-ndàyá vida xi-nda ñuhiví yohó

¹² Ñàni, cuní cundaà ini-nsiá sàhà ñà-nduá yáhi yohó, vèchi divi sàhà ñà-nduá sàni cuu xí, ñàyùcànduá chicá más sàni xitìà razón ndiaha xí-yá inicutu.

¹³ Dècuèndè nsidaa nèhivì ndoó vehechuún cahnú, xí nsidaa stná soldadu, sàni cundaà ini-nè ñà-divi sàhà Cristu ndiadí.

¹⁴ Te cuàhà gá stná ñani-ndà nchicùn xí Stoho-ndà Señor, sà-sàha stná-nè valor vichi, vèchi sàni xini-nè (nansa quidé mate) ndiadí vehecàa yohó, te sàháyùcànduá vichi có-yùhí gá-nè càhàn vate-né palabra xi-ya.

¹⁵ Yùhù ináhí nansa quidá dava nèhivì càhàn sàhà Cristu, cuisì quidá-nè ducán ñà-cúmbìdia ini-nè, vèchi có-ndôo ini-nè xì (ñà-nduá cachí). Doco dava-ne, cóo, quidá víi ndisa-ne, vèchi sàhà ñà-íá vaha voluntad xi-ne, ñàyùcànduá càhàn-nè sàhà Cristu.

16 Doco nècuàchì có-quidá ví ma, sàhà-ñá interesadu gà-nè, ñàyùcàndùá cáhàn-nè sàhà-yá, có-nduá sàhà ñà-quidá ví ndisa-ne, còó; cuisì cuní-nè ñà-chicá màsà yáha vahi vehecàa yohó.

17 Doco tucu quidá nèhivì quidá ví ndisa ma, cuú ndisa ini-nè (sàhí) na cáhàn-nè sàhà-yá, vachi ináhá-nè iin-ni nihnú stná inì cáhìn razón ndiaha xí-yá nicanicuahàn.

18 Pues vichi ¿nansa cachi-ndà sàhà nsidaájàn? Pues yùhù cachí ñà-có-quidámà, a dananí uun-ne, te ò cáhàn sahnú-né, ndéni modo nì cui, doco xítia palabra sàhà Cristu, te ñà-jaàn nduá cudí inì sàhà-xí. Te chicá más icúmí cudí gá inì después.

19 Vachi ináhí, icúmí chuun jaàn quee viá sàhí, vachi xicàn tàhvì-nsiá sàhí, te chindéé stná Espíritu ìi xí Jesucristu.

20 Yùhù nicanicuahàn nacání inì còtó guide iin ñà-cui nducahin sàhà-xí. (Có-cuní guide ducán); iin-ni cuní guide nacua siempre quidé, divi ñà-cáhàn vatí sàhà-yá. Iin-ni cuní quida vií áma quéé más gà tñùñuhu xí Cristu a ducán ni cuí sàhà-yá, te ò cutiacu guè ñuhiví yohó.

21 Vachi nú itiácù-ve, dandu puru (ñà-taví más gà tñùñuhu) xí mii-yá cundua. Te ò nú ni sái cui stnáì (sàhájàn), dandu chicá ndiaha quee stnámà.

22 Doco nú ni cóó gué ñuhiví yohó, vihi-ni quida guè más gà obra xi-ya. Ñàyùcàndùá, có-ináhí índù-ñá chicá nsiha cuu xí,

23 vachi nduì chuun jaàn ndiaha gá iá', te ùhì nacàxin-ñà. Ian nduá ñà-nú ni cui cùhìn coi nùu Cristu; te cuàhà gá nihnú stná inì ñà-jaàn, vachi chicá ndiaha queamà cahín.

24 Daaní, ingà nduú ñà-nú ni nánihítàhvì gué ñuhiví. Ñà-jaàn ndisa chicá cunduu ñà-vàha xi mii-nsiá,

25 ináhí. Ñàyùcàndùá, sàni cundaà inì, icúmí coo chii gué ñuhiví yohó sàhà-ñá cutnahí xì-nsiá, te chindee gué mii-nsiá ñà-chicá cunindisá víi-nsiáyà, te cudí gá inì-nsia sàhà-yá.

26 Te cuàhà gá icúmí stná-nsiá naquimanì-nsiáyà sàhí na sàa tui ndé ndoó-nsiá, te cutnahá túi xì-nsiá.

27 Mii-nsiá, sà-xínduu-nsia nècuàchì nchícùn xì palabra ndiaha xí Cristu. Ñàyùcàndùá, xiñuhu quida-nsia cuisì ñà-íá vii nacua cachí palabra mà, a ducán ni sái nàcòtì-nsià, te ò màsà sái, có-quidá, ndéni modo nì cui, cuní cunitnùhi sàhà-nsiá iin razón vaha ñà-iin-ni nchícùn ìi-nsiá ichì víi, te iin-ni anima icúmí stná-nsià. Cuní cunitnùhi sàhà-nsiá ñà-iin-ni nihnú vaha inì-nsia, te sàhandee stná inì-nsia xiníndísà víi-nsiá razón ndiaha xí-yá.

28 Te nècuàchì xiní ùhì xì-nsiá, màsà cuáha-nsia dayúhì-nè mii-nsiá ni-iyuhu. Te ñà-có-yúhì-nsià mà, divi cundua seña nùu-né ñà-mii-né icúmí-né sàà-nè ndañuhu-né. Doco nùu ndohó, còó, seña cundua mà ñà-icúmí càcu anima-ndà nùu Dios.

29 Vachi cunaha-nsiá, màdi cuisì ñà-cunindisa-nda Cristu nduá nì chitnùnì ini-yà quida-nda. Còó, vachi sàhà gracia xi-ya sàni chitnùnì stná ini-yà ñà-ndoho stná-ndà sàhà-yá.

30 Te sàni xini-nsià, divi ducán nì cuu xi yùhù antes; cuàhà gá nì ndohi, te ndè vichi ndohó íi' (sàhà-yá), ináhá-nsià.

2

Nansa nì nacoò chii Jesucristu gloria xi-ya, doco después nì nanihì-yá más gà tñùñuhu xí-yá nì quida Yua-nda Dios

¹ Ináhá-ndá, sàhà Cristu cuní-ndà quida vii-ndà; te sàhà-ñá màni stná-ndà nùu-yá ducán, ñàyùcàndùá sàhandee ini-ndà nchícùn vii-ndàyá. Te (ináhá

stnâ-ndà) cutnâhâ Espíritu Ìi xî-ndà ndoo-nda ñuhìví, te cuhí stnahá stná ini-ndà.

² (Pues sàhà nsidaájàn, cuní cuacundahví nùù nsidaa-nsiá) ñà-nì quidá-nsiá iin ñà-dacúdù ini xì: cuní ñà-iin-ni cunihnu ini nsidaa-nsiá. Cuní ñà-iin-ni cucuu stnahá ini-nsià sàhà-nsiá, na ian iin-ni anima xì iin-ni sàxìnítùnì icúmí-nsiá.

³ Màsà quidá-nsiá ni-iñàhà sàhà cuisì interés; còó. Ni màsà cútúxì ini ni-iin-nsia ñà-mii-nsiá nduú-nsiá mii-nsiá, te quida-nsia iñàhà. Còó. Chicá vaha cunihnu ndahvi ini-ndà; iin iin-nda ni cúníhnú ini-ndà ñà-chicá ndiaá ñanìtnaha-nda nùù mii-nda.

⁴ Ni màdì gá cuisì chuun xi mii-nda cunsìhi ini-ndà quida-nda; còó. Xiñuhu nacani stná ini-ndà sàhà ñà-ndùá cuní ñanìtnaha-nda.

⁵ Ni cúcúmí-ndá iin sàxìnítùnì nahi ñà-ìcúmí Jesucristu,

⁶ vâchi mate Dios nduú-yá, doco cónì nácánì ini-yà ñà-chicá ndiaá nduá ñà-ndùdává-yá xì Yuandíahá-yâ; còó.

⁷ Ñàyùcàndùá, nì nacoó-ya (nsidaa tnùñuhu ma), te nì nanduu-ya na iin (tiàa ñuhìví yohó; na iin) ana xinúcuáchi uun, ducán nì nanduu-ya.

⁸ Te sàhà ñà-jaàn nì nàcùnihnu ndahvi stná ini-yà, nì inini-ya nsidaa ñà-ndùá nì ndacu nuù-yá quida-ya, dandu nì xihì-yà, dècuèndè nchica iin cruz nì sàcùtuu-ya.

⁹ Ñàyùcàndùá, vichi sàni nanihì-yá chicá cuàhà tnùñuhu ndiaha xí-yá nì quida Yua-nda Dios; te chicá ndiaá quivì-yá nùù quivì nsidanicuú gá nèhivì.

¹⁰ Sàhà ñà-jaàn (icúmí sàà iin quivì) ndacùcahan vate xi quivì-yá Jesús, dandu icúmí nsidanicuú nèhivì nàcùtasisi-né (nùù-yá), nsidaa nèhivì ñuhìví yohó, xì nsidaa stná ana ndoó ansivi xi tìxi ñuhù,

¹¹ nsidaa-né icúmí-né nacuni-nè mii-yá, te cachi vate-né ñà-divi Stoho-nda Señor nduú-yá, dandu chicá más icúmí quee tnùñuhu xí Yuandiaha-yá Dios.

¹² Ñàyùcàndùá cuní cunini-nsia ñà-ndùá cachí xì-nsiá mate xica ié nùù-nsiá, ñani màní. Na nisa ìe ndé ndoó-nsiá nisa inini vii-nsiá yùhù; doco vichi chicá más cuní cunini-nsia, te quida vii-nsiá lucha ñà-càcu-nsia (nùù chuun có-ìá vii yucán), vâchi nú iin-ni ni cúníhnú ndahvi ini-nsià, te cahvi víi-nsiá mii-yá, dandu vâtùnì càcu-nsia.

¹³ Vâchi Dios nduú ana datnúù xì ini-ndà ñà-quida-nda ñà-ndùá cuní-yà, te chindéé stná-yàndó ñà-quida ndisa-nda cumplir nsidaámà.

Nicanicuahàn ni cúndóó mánì-ndà

¹⁴ Màsà cúndóó-nsiá daquéé cuàchi tnahá-nsiá, te náâ stnahá-nsiá sàhà ñà-ndùá quidá-nsiá.

¹⁵ Còó; iin-ni ni cúndóó mánì-nsiá sàhà-ñá màsà cuídá cuàchi-nsia, vâchi ducán nduá ndiá ìcà quida ana nduú ndisa dèhe Dios; vâchi ndoó ì-ndà ñuhìví yohó, te cuàhà ñanìtnaha-nda, malu-nè, có-nìhnú ví ini-nè. Ñàyùcàndùá, màsà quidá-ndá ni-iin ñà-có-ìá vii, vâchi ndohó nduú ana datnúù Dios sàxìnítùnì-xi sàhà-ñá cundehè nèhivì ñuhìví ichì váha.

¹⁶ Sàhà ñà-jaàn iin-ni ni cúnchícùn-nsià palabra cáhàn sàhà vida ndiaha, vâchi nú ducán, dandu na quivì (naxicocuñ) Jesucristu, vâtùnì cudì cuàhà inì ñà-màdì uun-ni ni queé nsidaa ñà-ndùá nì ndoho güé na ní quide chuun ìi xí-yá (ndé ndoó-nsiá).

¹⁷ Ináhì xiníndísâ víi-nsiá vichi, te ñà-jaàn nduú na iin chuun ndiaha quidá-nsiá nùù-yá, na iin ofrenda dócò-nsiá nùù-yá. Te yùhù, nú ni sái cui stnài (sàhà-yá), dandu nahi inga ofrenda sáhatahvì gá-nsiàyà cunduu stná ñà-jaàn. Te cachí yùhù vâtùnì íájàn, vâchi cudì stná inì sàhà-ñá. Ndè stná mii-nsiá, vâtùnì cudì stná inì-nsia sàhà-ñá.

¹⁸ Te divi ducán cuní quida-nsia.

Timoteo xi Epafrodito

¹⁹ Nú ni cúndéhe ndahví Stoho-ndà Jesús, yàchì icúmî techuín Timoteo sàà-nè ndé ndoó-nsiá, dandu (na nsiaa tu-ne), vètùnì nacunitnùhu stnàì nansa yáha-nsia jaàn, dandu ndòò vaha inì sàhà-nsiá.

²⁰ Te divi Timoteo nduú ana cuàhìn techuín sàà, vàchi ndé ié` yohó, còò cá ana nahi mii-né, còò cá inga ana cuú ndisa inì-xi sàhà-nsiá nahi mii-né.

²¹ Vàchi nsidaa gá nèhivì, cuisì chuun xi mii-né nsíhi ini-nè, có-nàndúcú-nè (nansa nducuahà) chuun ìì xí Jesucristu.

²² Doco sà-ìnáhá-nsiá Timoteo, ñà-vaha ndisa-ne; te ináhá stnâ-nsiá cutnáhâ-nsí nì xicanuu-nsi cachítñùhu-nsi razón ndiaha xí-yá, nacua chindéé iin dèhe ana nduú yua-né, ducán nì quida Timoteo.

²³ Ñàyùcàndùá, divi-ne cuní` techuín sàà ndé ndoó-nsiá nú sàni cundaà inì nansa cuàhàn coo xí.

²⁴ Doco cahví xi Stoho-ndà Señor ñà-yàchì quee stnàì libre yohó, te sàà stnàì.

²⁵ Doco vichi tuxí inì chicá vaha techuín Epafrodito nasaa-nè. Cunaha-nsiá, na iin ñani mií nduú-né, vàchi iin-nì quidá-nsí chuun ìì xí Capitán ndiaha xi-nda. Te divi nduú ana nì techuín stná mii-nsiá ñà-cunihì-ne ñà-ndùá xiñuhu nùì quixi.

²⁶ Te vichí cuàhà gá cuní-nè cuni tu-ne mii-nsiá. Te cuhúún gá stná ini-nè, vàchi ináhá-nè sàni xinitnùhu-nsia ñà-nì quicuehè-nè.

²⁷ Te ndisa, cuèhè dana nì sandua, cuàhàn-nè cui-nè nì cùí, doco nì indehè ndahví Dios-nè, (cóni xíhì-nè). Te màdì cuisì mii-né nì níhítáhvì ducán; còò, vàchi dècuèndè stná yùhù nì níhítáhvì sàhà-ñá nì nduvàha-ne, te vichi mà cóo gué` tnùnsí ini.

²⁸ Ñàyùcàndùá, chicá cuní` naquihin-ne ichì nasaa-nè sàhà-ñá cudìi gá stná ini mii-nsiá. Te nú ducán, dandu yùhù stná, chicá mà cóo gué` tnùnsí ini.

²⁹ Daaní, nú sàni nasaa tu-ne, dandu xiñuhu cudìi ini-nsiá sàhà-né, te quidañuhu-nsiánè nacua ndiá ìcà-ndà quida-nda xi nsidaa ñani-nda iin-ni (xinúcuáchí ví) stná nùù Stoho-ndà Señor.

³⁰ Vàchi mii-né, sàhà chuun ìì xí Cristu cuàhàn-nè cui-nè nì cùí; ni cóni ndúlócô-nè sàhámà, cuisì-ní cuní-nè quida ndisa-ne cumplir chuun (nì níhì-né) ñà-chindee-né yùhù, vàchi mii-nsiá, mà cùì quida-nsia ñà-jaàn (ñà-xica ndoó-nsiá).

3

Ñà-ndiáá ndisa sàhà ñà-ndee vaha-nda nùù Dios

¹ Iá inga iñàha cuní` cachì xi-nsiá, ñàni: nicanicuahàn xiñuhu cudìi ini-nda ñà-ndòò-nda nùù Stoho-ndà Señor. Te nú divi palabra jaàn sàni tiai nùù-nsiá antes, có-quidámà, vàchi iin palabra chindee ndisa xi-nsiá nduá, te yùhù, có-cùñáñi natiaia.

² Cuidadu cundoo-nsia sàhà nèhivì malu chináhá xi ley chicuèhè, vàchi nècuàchì quidá ducán, nihnú sìquini ini-nè na iin quisì. Te caquin stná-nsiá cuidadu sàhà nèhivì (cuní màcùtuu seña xi raza Judea ìcà nèhivì), vàchi cutu ñà-dàncuèhè-nè nècuàchì mà queájàn.

³ Vàchi ndohó nduú nèhivì icúmí ndisa xi seña mà, doco ini anima-nda iá, vàchi anima-nda nduú ndé cahví-nda Dios. Cuisì Jesucristu cudìi ini-nda sàhà-xí, có-tuxí ini-nda cui cundiaa inga iñàha quida-nda,

⁴ mate yùhù, vihini cunihnu inì ndiáá stnàì, te chindeámà yùhù (nùù Dios). Cunaha-nsiá, nú cuisì descendencia xi-nda, te ò obra xi-nda ni cúndiáá nùù-yá nì cùí, dandu cuisì yùhù chicá cundiaa.

⁵ Vàchi na ní tùinuí ñuhiví, nì sàcùtuu stná seña mà ìqué tixi ùnà quivì (nacua cachí ley). Iin nècuàchì raza Israel nduú stnàì, vàchi descendencia xi dèhe

Israel nani Benjamín nduí, te cáhàn stnái dàhàn hebreu nahi yuadíhî. Daaní, iin nècuàchì fariseu nduú stnái, te nacua (chívàha fuerte) nècuàchìmà ley sàhana, ducán nìsa quida stnái.

⁶ Yáha ga nìsa xinindisé (ley mà), te ñàyùcàndùá nìsa quida quini güé` xì nèhivì cahvi xi Jesús. Nsidaa ley sàhana ma nìsa chivàhi; còò falta nì quidé dìquì ley mà.

⁷ Ñàyùcàndùá, vátùni cundiaa nsidaámà (nùu Dios) nì cahín. Doco còó, vàchi na ní sàì nì cundaà inì sàhà Cristu, dandu nì sàhà stnái inì ñà-ni-iyuhu có-ndiáá nsidaa ñà-ndùá nìsa quide mà.

⁸ Te vichi nihnú inì vátùni ndañuhu nsidanicuú fama xi mà ñà-sà-ínáhî Stoho-ndà Jesucristu vichi, te yáha ga ndiaha ñà-jaàn. Doco nsidaa ñà-ndùá nìsa cahvi xí antes, ndevàha iñàha nduá nùì vichi, còò cá chuan nùì. Ducán nihnú inì sàhà-ñá ni níhítáhvì cutnahí xì-yà nicanicuahàn,

⁹ te ndahà mii-yá coi. Doco màdì sàhà obra xi mií icúmî ndee vahi nùu-yá, còó, vàchi cuisì nùu ley sàhana ndiáá obra mà. Te vichi único ñà-ndiáá ndisa nduú ñà-cunindisa-ndayá, dandísá vátùni ndee vaha-nda nùu Yuamáni-yá, vàchi xiníndísá-ndáyâ.

¹⁰ Ñà-jaàn nduá quidé vichi sàhà-ñá cui sàì cunaha váha ndise mii-yá, te cucumi stnái poder ndiaha xí-yá, vàchi divi sàhà poder ndiaha ma nì nihì-yá nì natiacu-yà. Daaní, dispuestu iá stnái ndohi nahi mii-yá, te cunihnu stnái inì nì xihì stnái na ian nì xihì-yà,

¹¹ áma níhítáhvì natiacu stnái.

Xiñuhu cuàhandee ndisa ini-ndà áma níhìndèè-ndà cunduu-nda nèhivì vaha ndisa

¹² Tãñáha ga sàì cunduu ndise iin nèhivì nacua cuní Jesucristu cundui. Tãñáha ga sàì cundui iin ana còò ndisa falta xi; còó. Cuisì iin-ni nchícuìn mii-yá, áma ducán níhìndèì cundui iin nèhivì vaha ndisa nacua nihnú ini-yá cundui na ní cana-ya yùhù.

¹³ Ináhî tãñáha ga sàì cundui nacua icúmî cundui después; còó, ñàni. Doco iá ndisa iin ñà-ndùá quidé: quidé lucha nandòdó dahuin nsidaa ñà-ndùá sàni yàha, te sàhandee cahnú inì, áma níhì (chicá quida viì) quivì vaxi xi-nda.

¹⁴ Na ian quidá tècuachi dadavástnàhâ carrera, ducán quidé, iin-ni nchícuìn ichì cuàhìn, divi ichì mii-yá iá ansivi; dandu quivì nsihì (vida xi), nihnú inì nihì stnái iin ñà-vàha ndiaha nùu-yá, vàchi divi sàhájàn nduá nì cana Dios ndohó ñà-cunchicùn-ndà Jesucristu.

¹⁵ Ñàyùcàndùá, nsidaa ndohó ana xiníndísâ vaha, xiñuhu cunihnu ini-ndà nacua sàni cachì jaàn. Te nú tucu nacání ini-nsià sàhà iñàha, dandu icúmî Dios datnúu-yà sàxínitnùnì-nsià sàhámà.

¹⁶ Doco nsidaa ñà-ndùá sàni sàà-ndà nì cundaà vaha ini-ndà, divi ñà-jaàn nduá xiñuhu cunchicùn ndisa-nda.

¹⁷ Ñàni, nacua quidá yùhù, ducán cuní quida stnái mii-nsiá. Te sà-ínáhá-nsià nansa quidá-nsí, ñàyùcàndùá, cundehè-nsiá ana quidá víi stnái nahi nsíhù, te ducání quida stnái mii-nsiá.

¹⁸ Vàchi ndoó cuáhà ana có-quidá víi. Cuàhà xichi sàni càhìn xì-nsiá sàhà nècuàchìmà, te vichi tucu tu dansínuu inì mii-nsiá sàhà-né, dècuèndè sacú stnái sàhámà. Vàchi quidé cuenta na ian xiní ùhì nècuàchìmà (palabra nacání nansa nì xihì) Cristu nchìca cruz (sàhà-ndà).

¹⁹ Doco fin icúmî-nè nduú ñà-ndañuhu dahuun-ne, vàchi còò ndisa Dios nùu-né, cuisì ñà-ndùá xího mii-né nduá ndulócô-nè sàhà-xí, te tuxí ini-nè ñà-sàhà chuun sìquini quidá guá-nèmà icúmî quee tnùñuhu xí-né, vàchi cuisì ñuhivì yohó-ní nduá nihnú ini-nè.

²⁰ Doco ndohó, còó. Ansivi nduú ñuu-ndà, te dècuèndè yucán icúmí nuu ana dacácu xi-nda, divi nduú Stoho-ndà Jesucristu. Ñàyùcànduá, vichi ndiatú cuéyàà-ndà sàà quìvì naxicocuîñ-yà,

²¹ dandu nadama-ya iquicúñú icúmí-ndá vichi, vâchi ñà-débil nduá, doco na sàà quìvì yucán, icúmíâ dâma stná nahi cuerpu ndiaha mii-yá. Te mà úhì quida-ya ñà-jaàn, vâchi cahnú poder xi-ya, vâtùni cundee-yá nùù nsidanicuú iñàha, te cusahnú-yá.

4

¹ Pues sàhà nsidaájàn iin-ni ni cúníhnú vâha ini-ndà Stoho-ndà Señor.

Xiñuhu nàcùndoo vâha-nda xi ñanìtnaha-nda

Cunaha-nsiá, màni gá-nsià nùí, ñáni; cuàhà gá nsinúú inì mii-nsiá, te cudî stná inì sàhà-nsiá. Na iin ñà-vâha-xi xínduu-nsia nùí, vâchi cuú ndisa inì sàhà-nsiá.

² Te yùhù, sacúndáhvî nùù Evodia xì nùù Síntique ñà-nì nàcùndoo vâha-ne, vâchi iin-ni Stoho-ndà Señor càhvì-ndà.

³ Daaní, stná mii-ní nècuàchì nduú compañeru màní jaàn, sacúndáhvî stnáì nùù-ní ñà-chindee-ní nècuàchì ñàhà jaàn, vâchi cuàhà gá nì chindee stná-nè yùhù; iin-ni nì xìcanuu nsidaa-nda nì dàcuítia-ndà razón ndiaha xí-yá, ndohó, xì mii-né, xì stná Clemente, xì dava ga stná compañeruì ndoó jaàn. Nsi-daa-nsiá, sàni nacàva stná quìvì-nsiá nùù tutu xi vida ndiaha.

Màsà nácánì ini-ndà, vâchi icúmí Jesús naxicocuîñ-yà

⁴ Nicanicuahàn xiñuhu cudî ini-ndà ñà-ndòò-ndà nùù Stoho-ndà Señor. Tucutu cachí xì-nsiá, ni cudî cuàhà ini-ndà sàhà-yá.

⁵ Màni gá ni quida-nda xi nsidanicuú nèhivì, te (nsinuu stná ini-ndà) ñà-sà-ítúú Stoho-ndà Señor naxicocuîñ-yà.

⁶ Màsà nácánì ini-ndà sàhà ni-iñàha; còó. Nsidaa ñà-nduá yâha-nda, ni càhàn-ndà xì Dios sàhá. Ni càcàn tàhvì-ndà nùù-yá, te naquimanì stná-ndàyá.

⁷ Dandu seguru sàà-ndà cunihnu dadí ndiaha ini-ndà quida-ya, te mà yúhî gà-ndà, ni mà ndúlócô gà stná-ndà, vâchi ndiaha gá chindéé Jesucristu, mate có-sâà-ndà mànihì ini-ndà nansa quidá-yá, te ndañuhu ñà-yúhî-ndà.

Ndiá icà-ndà nacani ù ini-ndà

⁸ Ultimo ñà-nduá cachí xì-nsiá nduá yohó: cuidadu ni cúndóò-nsiá sàhà ñà-nduá nihnú ini-nsiá. Cuisì-ní ñà-nduú ñà-ndácuisì ni cúníhnú ini-ndà, ñáni; cuisì-ní ñà-íá tnùñuhu-xí, xì ñà-íá vii, xì ñà-nduú chuun sahnú ò chuun ndiaha, nsidaájàn vâtùni nacani ini-ndà sàhà-xí. Vâchi nú íá tnùñuhu víi xán, te ò íá stná fama xan ñà-nduá iin chuun vâha, dandu vâtùni cunihnu vâha ini-ndàñá.

⁹ Ni quidá ndisa-nsia cumplir nsidaa ñà-nduá nì chinahì mii-nsiá na ní dàcuàhì-nsiá, vâchi nì xini stná-nsiá nansa íá modo xi, te nì inini stná-nsiá ñà-nduá nì cachì xì-nsiá. Pues nsidaájàn xiñuhu quida ndisa-nsia cumplir, dandu vâtùni cundoo vâha-nsia xì Dios; te cunaha-nsiá, cuàhà gá cuní-yà cundoo manì-ndà.

Nansa nì cachi Pablo nì naquimanì-né nècuàchì ñuu Filipos sàhà ñà-nduá nì cutahvì-né nùù nècuàchì-mà

¹⁰ Cuàhà gá cudî inì sàhà mii-nsiá quidá Stoho-ndà Señor, vâchi sàni nsinuu tu ini-nsiá yùhù. Sà-íá quìvì có-chindéé gà-nsiá yùhù, doco cuisì sàhà-ñá mà cùì, màdiá sàhà ñà-nì nándòdó ndisa-nsia yùhù.

¹¹ Te màdì sàhà ñà-íá cuàhà necesidad xi nduá cachí ducán; còó, vâchi sàni cutùhe coi contentu a yâha vâhi, á coó.

¹² Sàni càin yáha ndahví, te sàni càan stnài nú icúmî cuàhà iñàha; vètùni iá nsidaájàn nùí. Vàchi a ducán xihì doco, te ò có-xihì doco, davani queá nùí, có-quidá, a ducán iá necesidad xi, te ò cuàhà iñàha icúmî,

¹³ ndéni iñàha nì cui yáhi, vètùni ié` ñà-quidandee ínì sàhá, vèchi divi Cristu nduú ana nácuàhandee ini xí.

¹⁴ Cunaha-nsiá, mate ducán cachí xì-nsiá, doco cuaha-ni iá ñà-nduá nì quida-nsia nì chindee-nsiá yùhù sàhà necesidad nìsa icumí.

¹⁵ Te ináhá-nsiá nansa nì quida-nsia quivì primeru na ní xicanui xì razón ndiaha, te nì quei ndé ndoó-nsiá ladu Macedonia jaàn vaxi. Pues còò cá nèhivì xì mii-yá nì nàxícónihì iin ñà-vàha nùí, cuisì mii-nsiá nècuàchì ñuu Filipos.

¹⁶ Te màdì cuisi ñà-jaàn, vèchi iin ùi xichi nì techuún gà stná-nsiá iin cooperación xi-nsia na ní sa-ìe ñuu Tesalónica.

¹⁷ Doco cunaha-nsiá, màdì ñà-cumí nihí cuàhà iñàha nùù-nsiá nduá, còò. Cuisì cuní coo obra xi-nsia, te ducán nihì-nsiá cuàhà ñà-vàha nùù Dios.

¹⁸ Pues vichi sàni quesaa nsidaa ñà-nduá nì techuún-nsiá nùí, vèchi sàni quida Epafrodito-ñà entregar nùí; ñàyùcànduá, ndiaha gá sàni cundiatùì vichi, na ian sàni nducuiqué nduá. Te tnùmanì xì-nsiá mà, na iin promesa nì dòcò-nsiá nùù Dios nduú stná, na iin ñà-tnami nì sàhatahvì-nsiá mii-yá, te cudí gá ini-yà sàhà-ñá, vèchi divi ducán cuní-yà quida-nda.

¹⁹ Ñàyùcànduá, nsidaa ñà-nduá xiñuhu nùù mii-nsiá, icúmí-yâ taxi-yañà, vèchi cuàhà gá ñà-cuicà ndiaha icúmí-yâ, te sàhatahvì-yañà ndohó sàhà ñà-nduù-ndà nèhivì xì Jesucristu.

²⁰ ¡Ansivéhé cahnú-yá! Nicanicuahàn ni tavá-nda tnùñuhu xì-yá, vèchi Yuandiáhá-ndá nduú-yá. Amén.

Nansa nì casàhú stnahá Pablo xì nsidaa gá nèhivì ñuu Filipos

²¹ Casàhú-nsiá xì nsidaa gá ana nduú nèhivì xì Jesucristu ndoó jaàn. Te nsidaa stná compañeruì yohó, casàhú stná-nè xì mii-nsiá.

²² Stná nèhivì xì-yá quidáchuùn vehe rey cahnú César, cuàhà gá casàhú stná-nè xì-nsiá. Te nsidaa dava ga nèhivì xì-yá ndoó yatni yohó, casàhú stná-nè.

²³ Ni cúcumí nsidaa-nsiá cuàhà gracia xi Stoho-ndà Jesucristu. Sà-ìá.

Tutu Nì Tiaa San Pablo nù Nèhivì xí Dios Ndoó Ñuu Colosas

¹ Yùhù nduí Pablo, iin ana nì nihì chuun nù Jesucristu, vèchi ducán nì chitnùní ini Dios. Te yohó iá stná ñani-nda Timoteo,

² cutnáhâ-nsí cásàhú-nsí xì nsidaa mii-nsiá nèhivì ì xí Cristu ndoó ñuu Colosas, vèchi mii-nsiá, iin-ni nchìcùn vii stná-nsiá ichì-yá, te nahi iin-ni ñani xínduu stná nsidaa-nda. Pues, vichi ni cùcúmí cuàhà-nsiá gracia xi Yua-nda Dios. Contentu ni cùndóo-nsiá quida-ya.

Ñà-nduá nì xìcàn Pablo nù Dios na ní xìcàn tàhvi-ne' sàhà nèhivì xìníndísá-xí-yá

³ Nsiùhù, cada xìcàn tàhvi-nsí nù Yuandiaha Stoho-nda Jesucristu, naquímànì-nsí mii-yá sàhà-nsiá.

⁴ Vèchi sàni xinitnùhu-nsi ñà-cuàhà guá nihnú vaha ini-nsiá Dèhemanì-yá, xì ñà-cuàhà guá cuú stná inì-nsiá sàhà nsidaa nèhivì xí-yá.

⁵⁻⁶ Ansivéhé-yá, vèchi cuàhà gá tnùndé ini icúmí-nda ñà-nìhìtáhvì-nda ñà-ndiaha ì xí-yá iá ansivi. Te divi ñà-jaàn nduá nì xinitnùhu-nsi na ní sàa palabra ndàcuisì xí-yá nù-nsiá, te nì inini-nsiá razón vaha xi-ya. Pues divi palabra mà nduá sàni xitià stná inicutu ñuhivì, te ndiaha gá chindéà nèhivì. Te vichi cuàhà gá stná nèhivì sàni quìhvi ichì mà nacua nì quida mii-nsiá quivì nì xinitnùhu-nsiá palabra mà, te nì cundaà inì-nsiá nansa iá ndisa gracia xi Dios.

⁷ Pues inii dècuèndè quivì yucán sàni chindeámà mii-nsiá. Te gracia xi-ya mà nduú stná ñà-nduá nì dàcuàhá stná Epafras mii-nsiá. Vèchi iin-ni xínucúachí stná nècuàchì mà nù Cristu nahi nsiùhù, te màni cuàhà stná-nè nù-nsí. Vii gá quidá stná-nè nsidaa chuun ì xí-yá yucán ndé ndoó-nsiá.

⁸ Te divi nù mii-né nì xinitnùhu-nsi nansa yáha-nsiá xì nansa cuú stná inì-nsiá sàhà-nsí quidá Espíritu Ì xí Dios.

⁹ Ñàyùcànduá, dècuèndè quivì nì cundaà ini-nsi ñà-jaàn, iin-ni xìcàn tàhvi-nsí nù-yá sàhà-nsiá, xìcàn tàhvi-nsí ñà-nì sàà-nsiá mànihì ini-nsiá nansa cunì-yá quida-nda ñuhivì yohó. Te xìcàn tàhvi stná-nsi ñà-nì sàà-nsiá cundaà nsihi inì-nsiá sàhà ichì-yá, te cucumì-nsiá iin sàxìnítnùnì ndiaha.

¹⁰ Ducán dandu nihìndèè-nsiá cacanu vii-nsiá ñuhivì yohó nacua ndiá icà-nda quida-nda ñà-nduù-nda nèhivì xí Stoho-nda Señor. Te ducán cudì stná ini-yá sàhà-nda, vèchi modo jaàn nihì stná-nda quida-nda nsidanicuú clase obra vaha, te sàa stná-nda cunaha váha-ndayá chicá más.

¹¹ Te sàhà-ñá ndiaha gá poder xi-ya, ñàyùcànduá xìcàn tàhvi stná-nsi ñà-nì nàcuàhandee ini-yá mii-nsiá xì poder ndiaha ma, dandu vètùnì quidandee cahnú inì-nsiá, (mate ni yáha-nsiá tnùndoho), doco vètùnì cudì inì-nsiá,

¹² te naquimanì stná-nsiá Yua-nda Dios (sàhà gracia xi-ya). Vèchi sàni dama-ya anima-nda, te vichi vètùnì nihìtáhvì stná-nda cuàhà ñà-ndiaha ì xí-yá nacua nihìtáhvì nsidaa gá nèhivì ì xí-yá, vèchi sàni dàtnúù-yá sàxìnítnùnì-nda.

¹³ Te vichi sàni tavà-yándô nù ndahà (ñà-malu, vèchi) cuisì ichì ñáa nì sanduamà, te nì dàyáha-yándó ndè ndahà Dèhemanì-yá Jesús.

¹⁴ Sàni quee-nda libre (nù ndahà-sí), vèchi sàhà nù Jesús nì xitià, ñàyùcànduá vètùnì nì xicahnú ini-yá sàhà cuàchi-nda.

Nansa nì nihì-nda nì nàcùndoo vaha-nda xi Dios sàhà-ñá nì xihì Jesucristu sàhà-nda

¹⁵ Có-tùí Yua-nda Dios cundehè-ndà yá, doco mimíí nacua iá-yà, divi ducán iá stná Dèhemanì-yá (Jesús). Te divi Dèhemanì-yá nduú ana chicá ndiaá nù nsidanicuú ñàha iá ñuhìví.

¹⁶ Vàchi sàhà ndahà Dèhemanì-yá nì quidavàha-ya nsidaa ñà-ìá ñuhìví xì ansivi, nsidaa ñà-nduá indéhe-nda, xì nsidaa stná ñà-có-tùí cundehè-ndà, divi sàhà ndahà Jesús nì cuyucun nsidaájàn. Vàchi nì quida vaha-ya ángel dandacú, xì stná ángel chicá xinúcuáchí, xì nsidaa gá stná ana fuerte xicánúú ansivi, nsidaa-némà, sàhà ndahà-yá nì cuyucàn sàhà-ñá nì queé gá más tnùñuhu xí-yá.

¹⁷ Tàyóo nì-ñàha ñuhìví, te sà-ìá mii-yá. Te sàhà stná poder xi-ya itnìí tnahá nsidanicuú ñàha.

¹⁸ Te ndohó nècuàchì iin-ni cahvi xi-yá, nahi cuerpu xi-ya nduu-nda, te mii-yá, dandacú-yá nù-ndà na ian dandacú dìni-ndà nù-ndà. Nù mii-yá sàni ñhì-ndà vida xi-nda. Dihna-ya nì natiacu-yà nù nsidaa nèhivì, ñàyùcànduá nduú-yá ana chicá cusáhnù inicutu ñuhìví.

¹⁹ Vàchi sàni chitnùnì ini Yua-nda Dios cuñuhu chitu (vida saín xí-yá) ini anima Dèhemanì-yá.

²⁰ Te cunaha-nsiá, ñà-nì xhì-yà nchìca cruz, te nì xitià nù-yá, sàhà ñà-jaàn nduá vātùni nàcùndoo vaha-nda nù-yá, vātùni ñhìtáhvi nsidaa nèhivì nàcùndoo vii-né xí-yá, a ducán nduú-né ana ndoó ñuhìví yohó, te ò ana ndoó ansivi.

²¹ Antes cónisá ñhñú ini-nsià mii-yá. Ndè nisa xini ùhì stná-nsiàyà sàhà chuun malu nisa quida guá-nsià, doco vichi sàni nàcùndoo vaha-nsià xí-yá.

²² Vàchi sàhà ñà-nì nanduu-ya nahi nèhivì ñuhìví, te nì xhì-yà, ñàyùcànduá vātùni nì ñhìtáhvi-ndà nàcùnihnu ì ini-ndà, te cuxio dahuun cuàchi-nda, ndutu nsihá. Ducán dandu vātùni sà-ndà nù (Yua-nda Dios) quida-ya.

²³ Doco xiñuhu ñà-iin-ni cunihnu vaha ini-ndà yá; màsà nácóó-ndá fe xi-nda. Màsà nándodó-nda ichì-yá, nì màsà cuáha-nda datúcù nèhivì-ndó nù razón ndiaha, vachi sàhà palabra mà iá tnùndé ini xi-nda. Te (ansivéhé Dios), sàni inini stná-nsià palabra mà; daaní, dècuèndè stná inicutu ñuhìví sàni xitià stná. Te yùhù stná Pablo, xinúcuáchí stnài (nù chuun ma), cachítñuhi palabra mà xì nèhivì.

Ñà-nduú chuun nì ñhì Pablo ñà-cunucuachi-né nù nsidaa nèhivì iin-ni cahvi xi Jesús

²⁴ Mate cuáhà gá ndohí sàhà-nsiá, doco cudû inì, vachi nú nì ndohí ducán, dandu chicá yàchì cuacatnahá nsidaa ñà-ìcúmì ndoho gá Cristu sàhà nèhivì cahvi xi-yá, vachi nahi cuerpu-yà nduu-nda.

²⁵ Te sàhà ñà-vaha xi mii-nsiá sàni chitnùnì ini-yà cunucuachí nù nsidaa nèhivì cahvi xi-yá. Te chuun sàni ñhì nduú ñà-cachitnùhu nsihì palabra xi-ya.

²⁶ Palabra nisa ìa dèhé antes nduá cachítñuhi. Caní cuià cóni cùndáà ini xhì-ndà sàhámà. Doco vichi sàni datúí-yañà nù nèhivì xí-yá.

²⁷ Vàchi nì chitnùnì ini-yà cundaà ini-ndà ñà-ndiaha guá iá palabra mà, te cunì stná-yà cunitnùhu nèhivì nsidanicuú ñuu. Pues dohó cachí palabra mà: vātùni coo Cristu meru ini anima-ndà, te sàhámà vichi iá iin tnùndé ini ndiaha xi-nda ñà-sà-ndà ndè gloria.

²⁸ Ñàyùcànduá, divi mii-yá dísàhà-xí cáhàn-nsì xì nsidaa nèhivì, chináhà-nsinè, te sàha-nsinè ichì váha, áma sàà-nè cunihnu vaha ndisa ini-nè mii-yá nacua ndiá ìcà-né.

²⁹ Pues ñà-jaàn nduú chuun sàhandee inì quide nacua chindéé-yà yùhù, vachi sàha fuerte-yà yùhù poder ndiaha xí-yá quideàmà.

2

¹ Yùhù cuní cundaà inì-nsia ñà-cuàhà guá (xícàn tàhví nùù Dios) sàhà-nsiá xì sàhà stná nècuàchì ñuu Laodicea, te có-nândodó stnáì nsidaa nèhivì ndoó jaàn tàñáha ga cuni nùù xì.

² Xícàn tàhví ñà-nì nácuàhandee inì-nsia, te iin-ni ni cuú stnahá stná inì-nsia sàhà-nsiá. Te ni sàà stná-nsiá cundaà vaha inì-nsia sàhà ichì-yá, dandu mà cùndóó gá-nsiá xì duda. Te ndiaha gá cundujàn, vachi después icúmí-nsiá sàà-nsiá mànhì ndísá inì-nsia palabra sàhà-yá nìsa là dèhé antes, divi palabra sàhà Jesucristu.

³ Vachi cuisì ichì mii-yá nduú ichì nchichí ndiaha ndisa; cuisì ichì-yá nduú ichì ndé cundaà ndisa ini-ndà.

⁴ Ducán cachí xì-nsiá sàhà màsà chíyúhu ni-iin nèhivì mii-nsiá, te dandahví-nènsiá.

⁵⁻⁶ Vachi mate có-ìé` cutnáhì xì-nsiá yucán, doco nihnú inì mii-nsiá, te cudí gá inì na xinítnùhi quidá ví-nsiá, te xiníndísá fuerte stná-nsiá Stoho-ndà Jesucristu. Ñàyùcàndùá, nacua nì quida-nsia na ní quìhvi-nsia ichì-yá, divi ducán quida-nsia seguir vichi, iin-ni ni cúnchícùn vù-nsiá ichì-yá.

⁷ Iin-ni màsà tucù-nsiá quida inga palabra, te nsiquívì chicá más ni sàà-nsiá cunihnu fuerte inì-nsia mii-yá sàhà-ñá màsà nunca naco-nsia ñà-ndùá nì chinaha-nsì mii-nsiá. Iin-ni ni quidá-nsiá nsidaámà, te nicanicuahàn ni náquímànì stná-nsiáyà.

Nansa iá vida saa sà-icúmí-ndá ñà-nchícùn-ndà Jesucristu

⁸ Cuidadu ni cùndóó-nsiá màdí datúcù inga nèhivì mii-nsiá. Nchichí cáhàn-nè, doco dandahví uun-ne. Cutu estilu nì naco-nsiá nèhivì nduá cachí-nè. Dànùhù xì nèhivì ùún ñuhivì yohó nduá, có-ndùá ley xì Cristu.

⁹ Doco mii-yá, meru Dios nduú-yá; mimí nacua iá Yua-nda Dios, ducán iá stná-yà, te iá stná iquicúñú-yà.

¹⁰ Te sàhà ñà-sàni ndèe anima-ndà ini anima mii-yá, ñàyùcàndùá chitu stná anima-ndà mii-yá vichi. Te chicá fuerte-yà nùù nsidanicuú ángel, xì nùù stná nsidanicuú ñà-malu.

¹¹ Daaní, sàhà stná ñà-nchícùn-ndàyá, sàni sàcùtuu stná seña xi Dios, (ini anima-ndà); màdi ìcà-ndà nì sàcùtua. Te ¿índù ñà-cùnì cachi seña mà? Divi ñà-sàni cuxio cuàchi anima-ndà, nsidanicuú cuàchi nìsa xicàn guá cuerpu xi-nda quida-nda.

¹² Te na ní cuhì-ndà, seña nì sanduamà na ian cutnaha-nda xi mii-yá nì ndùxin stná-ndà, te nì natiacu stná-ndà nahi mii-yá. Pues ducan quida-nda cuenta nì cuu xi-nda ñà-sàni xinindisa-nda cahnú gá poder icúmí (Yua-nda) Dios, te sàhàmà nì dånátíacú-yà Jesús.

¹³ Te mii-nsiá, sàhà falta xi-nsia, xì sàhà stná ñà-có-ndùú-nsiá raza itúú seña xi-ya ìcà-xí, ñàyùcàndùá còò vida ndiaha xì anima-nsiá nìsá là. Doco tucu iá vichi, sàni natiacu-nsiá quidá-yá cuenta, (nacua mii-nsiá, te ducán stná nsìhù). Vachi ñà-nì dånátíacú-yà Jesús, divi ndiaá stná sàhà nsidaa ndohó. Te sàhà-ñá ducán nduá, sàni xicahnú stná ini-yà sàhà nsidaa cuàchi-nda.

¹⁴ Nì dånùtù-yà nsidaa ñà-ndùá iníhíca-ndá nùù-yá. Nì ndutu dahuun cuenta itnì-yá sàhà-ndà. Iá ndisa falta xi-nda nìsa cachi cuenta ma, doco vichi sàni cuxio nsidaámà nì quida Jesucristu, vachi nì sàcùtuu-ya nchìca cruz, te sàhà ñà-jaàn nduá nì ndutu cuenta mà.

¹⁵ Te nsidaa ñà-malu, mate yáha ga fuerte-si, te ò dana guá-si, doco nì cundee dahuun-ya nùù-sí. Yáha ga nì nducahan-sì nì quida-ya, vachi ndiaha gá nì cundee-yá (na ní xihì-yà) nchìca cruz.

Xiñuhu nandòdó dahuun-nda nsidaa estilu cáhàn sàhà cuisì modo xi ñuhiví yohó

¹⁶ Sàhà nsidaa ñà-jaàn, màsà ndúlócô-nsià nèhivì xítnùhu xi-nsiá sàhà ñà-nduá xixí-nsiá, ò ñà-nduá xihí-nsiá, te ò iin vicò (cuní-nè) chivàha-nsia, mate ni cúnduá iin vicò cahnú, ò vicò natiácú yoo, te ò iin quivì ndoo ndahà-nsiá.

¹⁷ Vàchi nsidaa estilu sàhana ma, seña uun ni sandua, vàchi divi Cristu nduú ana ni cachitnùhamà sàhà-xí.

¹⁸ Ñàyùcànduá, màsà cuáha-nsia (dandahví nèhivì-nsiá, vàchi nú ducán), dandu ndañuhu premiu xi-nsia. Cachí nèhivì dandahví mà ñà-xiñùhù cahíchì ini-ndà mii-nda, te cahvi stná-ndà ángel, cachí-nè, (vàchi) iá ñà-nduá ni dàcùnì Dios-nè, cachí-nè. Mii-né nduú-né mii-né càhàn-né, doco cuisì ñà-íá ñuhiví yohó-ní nduá nihnú ini-nè.

¹⁹ Ducán quidá-né, doco ñà-có-nchìcùn ndisa ga-nè Cristu nduá. Doco cunaha-nsiá, nahi dìni-ndà nduú mii-yá; te ndohó, nahi cuerpu xi-ya nduu-nda, ñàyùcànduá iin-ni cahnú sàni nanduu nsidaa-nda ni quida-ya, nacua ñuhú tnáhâ ndahàsàhà iquicúñú-ndà. Ñàyùcànduá, sàhà mii-yá siempre nácuàhandee ini-ndà, te ndufuértê anima-ndà nacua chítnùnì ini Yua-nda Dios cuu xi-nda.

²⁰ Vichì, xiñuhu quida-nda cuenta na ian ni cutnaha-nda xi Cristu na ní xihì-yà, te ñàyùcànduá có-xiñùhù gá ñà-cunihnu ini-ndà ni-iin ley cáhàn sàhà cuisì ñà-íá ñuhiví yohó-ní. Mate ndoo-nda ñuhiví, doco có-nduá ñà-chivàha-nda

²¹ cuàhà ley cachí ñà-màsà tñí-ndá iin ñà-jaàn, ò màsà cúxí-ndá inga iñàha, te ò màsà dúcùn ndahà stná-ndà ñà-yùcán.

²² Còò, vàchi ñà-ìcúmì nsihi-ni nduú nsidaájàn, te cuisì nèhivì ñuhiví nduú ana ni quidavàha xi ley jaàn.

²³ Vihini tuxí ini-ndà iin palabra nchichí nduá cachí-nèmà, vàchi cachí-nè ñà-fuerte ni cuàhandee ini-ndà sàhà religiòn mà, te ni cáhichì stná ini-ndà mii-nda, te ni dándóhò stná-ndà mii-nda, cachí-nè. Doco cunaha-nsiá, ni-iyuhu mà cúí chindee ley mà ndohó ñà-cadi-ndà nùù (cuàhà ñà-chìcuéhè) xího-nda quida-nda dava xichi.

3

¹ Bueno, sàhà-ñá quidà-ndà cuenta cutnàhâ stná-ndà xì Cristu na ní natiacu-yà, ñàyùcànduá xiñuhu nanducu-nda nansa quida vii-ndà nacua nduú ley xi ansivi, vàchi ndè ansivi yucán iá-yà ladu cuahá Yua-nda Dios.

² Te vichì xiñuhu cunihnu ini-ndà chuun xi (mii-yá iá) ndè gloria mà, màdì chuun xi ñuhiví yohó.

³ Vàchi ducán nduá na ian ni xihì stná-ndà (na ní xihì mii-yá), doco vichì itiacú-ndà sàhà poder xi-ya, te cutnàhâ stná-ndà xì-yá ñuhu-nda (ndahà Yua-nda) Dios.

⁴ Daaní, na sàà quivì naxicocuñin-yà, dandu cutnahá stná-ndà xì-yá cundoo-nda ndé yáha ga nchíí ndiaha.

Nacoo dahuun-nda ñà-nduá nisa quida-nda antes, te quida-nda ñà-vàha cachí Jesús

⁵ Ñàyùcànduá, xiñuhu dandáñúhù dahuun-nda nsidaa (chuun sìquini cudí guá ini nèhivì) ñuhiví quida-ne. Màsà náxícocuñin gà-ndà càhàn-ndà xì ana cónì nándàhà xì-ndà, te màsà cúníhnú sìquini ini-ndà; màsà cúñúhù ini-ndà ñà-coo-nda xi inga nècuàchì ñahà. Ni màsà xího stná-ndà cucumi-nda cuàhà iñàha, vàchi na ian cahvi-nda ñà-jaàn queá.

⁶ Cunaha-nsiá, sàhà nsidaa cuàchi jaàn icúmí quixi castigu fuerte xi Dios dìquì nsidaa nèhivì có-ìníní xí-yâ.

⁷ Te divi nsidaa cuàchi jaàn nìsa quida stná-nsià antes na nìsa cudiì gá inì-nsia sàhá.

⁸ Doco vichi xiñuhu nacoò stná-ndà más gá falta xi-nda. Màsà cuídà gá ini-ndà; màsà ndúdáná gá-ndà. Te màsà cúndéhe úhì stnàhá stná-ndà. Ni màsà dáquêe cuàchi-nda dìquì ñanìtnaha-nda; te màsà cáhàn quini-nda.

⁹ Ni màsà dándáhvì stnahá gá stná-ndà, vàchi sàni nacoò dahuun-nda modo nìsa nihnu ini-ndà antes; có-quidá gá-ndà nahi antes.

¹⁰ Nahi nèhivì sàà sàni nanduu-nda, te cueé-ni cueé-ni cuàhàn ndusaa stná sàxìnìtnùnì-ndà, dandu sàà-ndà cundaà vaha ini-ndà, te cunihnu stná ini-ndà nacua nihnú ini mii-yá ana nì dándúsáá xí-ndá.

Có-quidá, ndéni nèhivì ní cui ni cúndúú-ndá, cuisì ndiaá ñà-nchícùn-ndà Jesús, màdì raza-ndà

¹¹ Nèhivì sàà xínduu-nda, có-quidá a nduu-nda nèhivì raza Grecia, te ò nèhivì raza Judea. Te ni có-quidá stná a itúú marca xi Dios ìcà-ndà, ò á coó. Ni có-cùnì cachì stná nú nduu-nda nècuàchì inga ñuu, mate nècuàchì siùmì nì sanduu-ne. Còó. Ni có-quidá stná a nduu-nda nèhivì libre, te ò nèhivì quidáchúùn saín nùù iin lamú. Còó, vàchi cuisì ñà-nchícùn-ndà Cristu nduú ñà-ndiáá; te divi-ya iá stná ini anima nsidaa-nda.

Calma ni cúndóó-ndá xí ñanìtnaha-nda, te nacuàhandee stnahá ini-ndà

¹² Sàni nacàxin Dios ndohó. Nèhivì ì xí-yá sàndùù-ndà vichi, te màni-ndà nùù-yá. Ñàyúcàndùá, xiñuhu cutùha-nda cuhi stnahá ini-ndà. Iin-ni ni cúnìhnú mánì ini-ndà, te cunihnu ndahvi stná ini-ndà. Màsà cóó dana-nda. Còó; iin-ni ni quidándéé ini-ndà.

¹³ Te nú iá iin ñanìtnaha-nda nì quida xi iin falta, dandu ni quidándéé cahnú ini-ndà sàhà-né, te cuicahnú ini-ndà sàhà-né nacua nì xicahnú stná ini Cristu sàhà ndohó.

¹⁴ Daaní, ñà-chicá más xiñuhu nduú ñà-cuu stnahá ini-ndà sàhà-ndà, vàchi nú ducani quida-nda, dandu ñà-sàni nacuatnahá nsidaa ñà-vaha xiñuhu quida-nda nduájàn.

¹⁵ Te ni caquín stná-ndà cuidadu ñà-màsà quidá-ndá ni-iñàha dandáñúhú xí ñà-nìhnú dadí ndiaha ini-ndà nacua cunì Dios cunihnu dadí ini-ndà. Vàchi cunaha-nsiá, divi sàhà-ñá cundoo ndiaha-nda, te cunduu-nda nahi iin-ni nèhivì, ñàyúcàndùá nì cana-yàndó (ladu xi-ya). Te xiñuhu ñà-naquimanì stná-ndâyá.

¹⁶ Nicanicuahàn ni coó chitu anima-ndà palabra ì xí Cristu. Te xiñuhu càhàn stná-ndà iin-nda xi inga-ndà, te chinaha stnàhá víi-nda palabra nchichí ndiaha xí-yá sàhà-ñá chicá ni cúnsìhi ini-ndà (quida vii-ndà). Te coto stná-ndà nsidaa clase alabanza xi-ya, nacuat-nda, te coto stná-ndà alabanza nacua datnúù Espíritu ì xí-yá ini-ndà. Te siempre naquimanì-ndâyá ini anima-ndà.

¹⁷ Nsidanicuú ñà-ndùá quidà-ndà, xì ñá-ndùá cachì-ndà, xiñuhu ndacùcahan-nda Stoho-ndà Jesús, te ducán naquimanì stná-ndà Yua-nda Dios.

Nansa quida-nda, te cundoo manì-ndà xì nsidaa nèhivì, a nduú-né tnaha-nda, ò lamú xi-nda, ò peón xi-nda

¹⁸ Mii-nsiá nècuàchì ñahà, xiñuhu cahvi-nsiá ì-nsiá nacua ndiá ìcà nèhivì xí Stoho-ndà Señor quida-ne.

¹⁹ Daaní, mii-nsiá nècuàchì tiàa, xiñuhu cuu ini-nsiá sàhà ñahàdìhì-nsiá. Màsà dándácû ndee-nsiá nùù-né.

²⁰ Te nsiohó nècuàchì cuàtì xì nècuàchì cuàchì, ni cúníní stná-ndá nsidaa ñà-nduá cachí yuadíhí-ndâ, vâchi ducán dandu cudîi ini Stoho-ndà Señor sàhà-ndá.

²¹ Daaní, mii-nsiá nècuàchì tiàa xínduu yua, màsà dácuîdà canúú inì-nsia dèhe-nsia sàhá màsà cúhúún inià.

²² Daaní, mii-nsiá nècuàchì ndoó saín nùù iin lamú, ni cúníní víi-nsiánè. Màdiá cuisì na indéhe-né, dandu quidachuún víi-nsiá sàhà-ñá ndee vâha-nsia nùù-né. Còó. Chicá vâha nsinuu inì-nsia Dios, te iin-ni ni cúníhnú víi inì-nsia quidachuún víi-nsiá.

²³ Nsidanicuú chuun ndacú nùù-nsiá, contentu ni quidá-nsiáñà. Quida-nsia cuenta na ian Stoho-ndà Señor nduú patrón xi-nsia, te màdiá nèhivì ùún.

²⁴ Vâchi nùù Stoho-ndà Cristu icúmí-nsiá nìhìtâhvi-nsiá, te cundiatú stná anima-nsiá, vâchi divi mii-yá nduú ana xinúcuáchí ndísá-ndá nùù-xí.

²⁵ Doco nèhivì có-quidá víi, icúmí nacuitacùhá-nè nacua quidá-né, te mà quíhín casu Dios ana nduú-né.

4

¹ Daaní, mii-nsiá nècuàchì nduú patrón, quida víi-nsiá xì peón xi-nsia nacua ndiá ìcà-ndà quida-nda, vâchi ináhá-ndá dècuèndè gloria iá stná ana dandacu-xi nùù-ndà.

² Daaní, nsidaa-nsiá, iin-ni ni câcàn tâhvi-nsiá nùù Dios. Màsà nácóó-nsiá ñà-jaàn. Te naquimanì stná-nsiá mii-yá.

³ Te quida-nsia favor, sàhà stná nsiùhù ni câcàn tâhvi-nsiá sàhà-ñá ni cúnúná ìchì cachitnùhu cuahà-nsí palabra xi Cristu, divi palabra nìsa ìa dèhè sàhana. Pues divi sàhà stná palabra (ndiaha ma ié` yohó) ndiadí vehecàa.

⁴ Ñâyùcànduá, câcàn tâhvi-nsiá sàhí nùù-yá, áma níhí nansa câhàn vatí palabra mà xì nèhivì nacua ndiá ìqué quide.

⁵ Siempre xiñuhu quida víi-ndà xì nèhivì có-nchîcùn xì ìchì-yá. Te nú iá nansa cui quida-nda iin obra, dandu yâchì nì quidà-ndàñá.

⁶ Te na câhàn-ndà xì nèhivì, vivíi-ni ni câhàn-ndà xì-né. Meru palabra xiñuhu ni cúnúá cachi-ndà xì-né. Chicá vâha nacani vâha ini-ndà nansa naxiconihí víi-nda nùù iin iin ana câhàn xì-ndà.

Ultimo palabra cachí Pablo, cásàhú-nè xì nsidaa nèhivì ñuu Colosas

⁷ Ñani-ndà Tíquico, màni cuáhà-né nùù; cuáhà gá sàni chindee-né yùhù, te iin-ni xinúcuáchí víi stná-nè nùù Stoho-ndà Señor. Pues mii-né icúmí-nè nacani-ne xì-nsiá sàhí, nansa yáhi.

⁸ Ñà-jaàn nduá sàni sàcùnaha-né quida-ne na sàà-nè ndé ndoó-nsiá, cachitnùhu-ne xì-nsiá nansa iá chuun xi-nsi yohó sàhà ñá-ndò vâha stná inì-nsia.

⁹ Daaní, icúmí cutnahá stná inga ñani-ndà (sàà-nè xì Tíquico), divi compañeru-nsiá nani Onésimo. Iin-ni nihnú stná ini-nè ìchì Yua-nda Dios, te cuáhà gá cuú stná inì sàhà-né. Pues nduú nècuàchì, icúmí-nè nacani-ne xì-nsiá sàhà nsidaa ñà-ìá yohó.

¹⁰ Cunaha-nsiá, iá stná inga compañeruì vehecàa yohó nani Aristarco, te cásàhú stná-nè xì-nsiá. Te (ñuu) yohó iá stná primu xi Bernabé nani Marcos, te cásàhú stná-nè xì-nsiá. Te Marcos mà, sàni cachì xì-nsiá sàhà-né ñà-nì quidáñuhú-nsiánè nú ni sàà-nè ndé ndoó-nsiá.

¹¹ Daaní, yohó iá stná Jesús Justo, te cásàhú stná-nè xì-nsiá. Cunaha-nsiá, còó cá más nècuàchì raza Judea yohó chindéé xì nùù chuun xi ñuhivì ì xì Dios, cuisì nècuàchì yohó, ñâyùcànduá cuáhà gá cudîi inì sàhà-né.

¹² Daaní, cásàhú stná Epafras, divi nècuàchì ñuu-nsiá (iá yohó). Nècuàchì, xinúcuáchí víi-né nùù Cristu, te cuáhà gá xìcàn tâhvi-né nùù Dios sàhà-nsiá,

sacúndáhvî-nè nùù-yá ñà-iin-ni ni cúníhnú vaha inì-nsia ichì-yá, te iin-ni ni quidá stná-nsià ñà-ndùá cuní-yà.

¹³ Yùhù nduí testigu ñà-cuàhà guá nacání ini-nè sàhà-nsiá xì sàhà stná nècuàchì ñuu Laodicea xì ñuu Hierápolis.

¹⁴ Daaní, cásàhú stná doctor Lucas. Màni cuàhà nècuàchìmà nùù-ndà. Daaní, cásàhú stná Demas.

¹⁵ Te mii-nsiá, casàhú stná-nsià xì ñani-ndà ndoó ñuu Laodicea yucán. Te casàhú stná-nsià xì Ninfas xì nsidaa gá nèhivì natácá vehe-ne.

¹⁶ Nú sàni cahvi-nsia carta yohó, dandu dacúhùn-nsiàñà nùù nèhivì xí Dios ndoó ñuu Laodicea mà sàhà-ñá cahvi stná nècuàchìmàñá. Te carta (nì tiaa stná) nùù mii-né, cahvi stná-nsiàñà.

¹⁷ Daaní, càhàn stná-nsià xì Arquivo cachi-nsià xì-né ñà-màsà nándodó-né quida ndisa-ne chuun ndiaha sàni ñhì-né nùù Stoho-ndà Señor.

¹⁸ Yùhù nduí Pablo, te ndahà mií tiaí saludu yohó nùù nsidaa-nsiá. Te sacúndáhvî nùù-nsiá ñà-nì nsínuu inì-nsia ñà-yòhó ié`ndiadî vehecàa.

Ni cúcúmí-nsiâ cuàhà gracia xi-ya. Sà-lá.

Tutu Nuu Nì Tiaa San Pablo nù Nèhivì xí Dios Ndoó Nuu Tesalónica

¹ Yùhù Pablo, xì Silvano, xì stná Timoteo, cásàhù-nsì xì nsidaa mii-nsiá nècuàchì ñuu Tesalónica cahvi stná xì Jesús. Mii-nsiá, sàni natù-nsia nùu Yua-nda Dios, xì nùu Stoho-ndà Jesucristu. Te vichi ni cuní màni-yá mii-nsiá; contentu ni cùndóó-nsiá quida-ya.

²⁻³ Nsiùhù, nicanicuahàn naquímànì-nsí Dios sàhà nsidaa-nsiá, te cáhàn-nsì xì-yá xicàn tàhvi-nsí sàhà-nsiá nsiquívi. Nsinúú ini-nsì nansa nì quida-nsia na ní xinindisá-nsiá mii-yá, te sàhàmà nì quesaha-nsiá quidá víi-nsiá cumplir. Ináhá-nsí cuú stnahá stná ini-nsiá sàhà-nsiá, te chindéé stnahá stná-nsiá. Daaní, ináhá stná-nsì ñà-iin-ni cundéé inì-nsia Stoho-ndà Jesucristu nsiquívi (nahi nsiùhù). Te sàhà-ñá indéhe stná Yua-nda Dios ndohó, ináhá stná-yà nsidaájàn.

⁴ Te cunaha-nsiá, cuú cuáhà ini-yà sàhà-nsiá, ñánì. Te ináhá váha stná-nsì ñà-sàni nacàxin stná-yà mii-nsiá ñà-cunduu-nsia nèhivì xí-yá.

⁵ Vàchi na ní sàà-nsì yucán, te nì cáhàn-nsì xì-nsiá ñà-ndùú razón ndiaha xí-yá, màdi palabra uun ni sándúamà. Còó, vèchi Espíritu Ìi xí-yá nduú ana nì chindee stná xì-nsí, te nì quida stná-yà milagru xi-ya. Te ndee ní cáhàn-nsì xì-nsiá, vèchi ináhá-nsí ñà-ndáà nduá. Te ináhá-nsiá nansa nìsa quida-nsi na ní sandoo-nsi yucán, ñà-cuisì sàhà ñà-cunduu bien xi-nsia nìsa quida-nsi nsidanicuú iñàha.

⁶ Daaní, mii-nsiá, nì quesaha stná-nsiá nì tenchicùn-nsiá ñà-ndùú ichi nsiùhù, vèchi divi ichi Stoho-ndà Señor nduú stnámà. Te divi palabra xi mii-yá nduá nì xinindisá-nsiá daa, ñàyùcànduá nì cudiì cuáhà inì-nsia nì quida Espíritu Ìi xí-yá, mate cuáhà gá nì dándòhó nèhivì-nsiá.

⁷ Dècuèndè stná nècuàchi xiníndisà ndoó ladu Macedonia xì ladu Acaya, nsidaa-né sàni cundaà stná ini-nè nansa ndiá ìcà-né quida stná-nè ñà-nì xinitnùhu-ne nansa quidá víi mii-nsiá.

⁸ Vèchi sàhà mii-nsiá nì xitià palabra xi Stoho-ndà Señor inicutu ladu yucán. Doco màdi cuisì ladu yucán, còó, vèchi cuáhà gá stná ñuu nì xinitnùhu nansa nì quida-nsia na ní xinindisá-nsiá Dios. Cunaha-nsiá, ni còó gá necesidad cáhàn-nsì sàhà-nsiá xì nèhivì (inga ñuu mà), vèchi dècuèndè stná mii-né,

⁹ nacánì-né xì-nsí nansa nì quida-nsia na ní sàà-nsì ndé ndoó-nsiá, nì nacoò-nsia ñà-ndùú yùù yócò, te nì tenchicùn-nsiá ichi mii-yá, vèchi nì cudiì ini-nsiá cahvi-nsiá ana nduú ndisa Dios itiácú nicanicuahàn.

¹⁰ Te vichi ndiatú cuéyàà stná-nsiá naxicocuín Dèhemanì-yá Jesús iá ndé gloria, vèchi divi Yà-yucán nduú ana nì dánatiácú Yuamánì-yá, te divi stná-yà icúmì-yà dacácu-yàndó ñà-màsà níhì-ndà castigu icúmì quixi.

2

¹ Ináhá-nsiá nansa nì ìa na ní sàà-nsì ndé ndoó-nsiá, màdià uun-ni nì sanduamà, ñánì.

² Còó, vèchi nì chindee Dios nsiùhù, te cóni yúhì-nsì cáhàn ndee-nsí, nì cachitnùhu-nsì xì-nsiá razón ndiaha xí-yá, mate xiní ùhì nèhivì nsiùhù, te mate antes nì ndoho guá-nsì ñuu Filipos na ní quida quini-tè xì-nsí yucán. Sà-ìnahá-nsiá nsidaájàn.

³ Te palabra nì cachitnùhu-nsi xì-nsiá, palabra ndàcuisì xí mii-yá nduá. Ni-iin ñà-sìquini cóni cèchì-nsì xì-nsiá, te ni-iyuhu cóni dándàhví stná-nsì mii-nsiá.

⁴ Còó, vâchi Dios nduú ana nì natùì-nsi nùù-xí ñà-nìhì-nsí chuun dacuítia-nsi razón ndiaha xí-yá. Ñàyùcànduá, divi ñà-jaàn nduá cachitnùhu-nsi xì nèhivì; te cunaha-nsiá, ñà-ndee vâha-nsi nùù mii-yá nduá nandúcu-nsí, màdiá nùù nèhivì, vâchi cuisì mii-yá nduú ana indéhe ini anima-ndà.

⁵ Sà-ináhá-nsiá ñà-ni-iin xichi cóni cáhàn vico uun-nsi xì-nsiá. Te ináhá stná-yá, mà nunca nì dándáhví-nsi mii-nsiá sàhà-ñá tavà-nsí dihùn nùù-nsiá.

⁶ Nì cóni xícàn-nsi quidañuhu-nsiá nsiùhù, nì mii-nsiá, te nì nèhivì dava ga, mate iá derechu xì-nsi cãcàn-nsi ñà-quidañuhu nèhivì nsiùhù, vâchi divi Cristu nì sàha xì-nsí chuun quidá-nsí.

⁷ Doco còó, cóni xícàn-nsi ñà-jaàn. Vivíi-ni nì cáhàn-nsi xì-nsiá na ní sandoo-nsi yucán. Na ian quidá iin dihi ndiaá xì mée xi, ducán nisa quida stná-nsi.

⁸ Nì cachitnùhu-nsi razón ndiaha xí-yá, doco màdi cuisì ñà-jaàn, vâchi ñà-cuàhà guá cuú ini-nsi sàhà-nsiá, ñàyùcànduá dispuestu nì sandoo stná-nsi cui-nsi sàhà-nsiá, ñà-mànì guá-nsià nùù-nsí.

⁹ Te ádi nsinúú stná ini-nsià nansa nisa quida-nsi, ñánì, ndui te ñuu nisa quidachuún-nsí, dècuèndè nisa xàví sàstnùhù stná-nsi, vâchi có-cuní-nsi quida-nsia cuàhà gastu sàhà-nsí, ñàyùcànduá màdi cuisì-ní razón ndiaha xí Dios nì cáhàn-nsi xì-nsiá, còó; nisa quidachuún stná-nsi.

¹⁰ Mii-nsiá, sàni xininùù-nsiá nansa nisa quida-nsi na ní sandoo-nsi mahì-nsiá na ní quesaha-nsiá xiníndísâ-nsiá; stná Dios, ináhá-yâ nansa nisa quida-nsi, modo cudí ini mii-yá nisa quida-nsi, iin modo vâha; còó ni-iin falta nì quidá-nsí.

¹¹ Ináhá-nsiá nansa nì cáhàn-nsi xì-nsiá ñà-xiñùhù quida vii-nsiá, te nì nacuàhandee stná ini-nsi iin iin-nsia na ian cáhàn iin yua xi dèhe-ne.

¹² Nì chinaha-nsí mii-nsiá ñà-cacanuu vii-nsiá ñuhiví, vâchi ducán ndiá ìcà-ndà quida-nda ñà-sànì cana-yàndó sàà-ndà ñuhiví ìlì xí-yá ndé ndiaha guá iá.

¹³ Ñàyùcànduá nicanicuahàn naquímánì-nsí Dios, vâchi na ní cáhàn-nsi xì-nsiá palabra xi-ya, nì xinindísâ-nsiá, te nì cundaà inì-nsia palabra ndisa xi mii-yá nduá, màdi palabra xi nèhivì uún. Te divi ñà-ndáà nduá, palabra xi mii-yá nduá, te ndiaha gá quidáchuân ini anima nsidaa ndohó nècuàchì xiníndísâ-xí-yâ.

¹⁴ Daaní, después, ducán nì cuu stná xì-nsiá nacua nì cuu xi nèhivì xí Jesucristu ndoó ladu Judea, vâchi cuàhà nèhivì xí-yá ladu yucán, nì ndoho stná-nè nì caquida tè-raza Judea. Te divi ducán nì ndoho stná mii-nsiá nì caquida nècuàchì ñuu-nsià, ñánì.

¹⁵ (Doco ndahví) nècuàchì raza Judea mà, vâchi nì casahnì-né Stoho-ndà Jesús, te nì casahnì stná-nè nècuàchì raza-nè nì cáhàn xì-né razón ndiaha xí-yá. Daaní, dècuèndè nsiùhù nì taxi stná-nè. De por sí, mà túha-ne quida vii-né nùù Dios; te xiní ùhì stná-nè nsidaa nèhivì.

¹⁶ Vâchi sadí-nè nùù-nsí na cuní-nsi cáhàn-nsi xì nèhivì inga raza sàhà-ñá nìhì-né càcu anima-nè. Doco nècuàchì razí mà, có-sâha-ne quida-nsi ducán; ñàyùcànduá, cuàhà gá sàni yâha-ne nì xida cuàchi-ne. Doco vichi sàni sàà hora nìhì-né castigu xi-ne ñà-ndoho-ne.

Nansa nì cachi Pablo ñà-cuú cuàhà ini-nè sàhà nècuàchì xiníndísâ ndoó ñuu Tesalónica

¹⁷ Nsiùhù, yâha ga cuní-nsi sàà-nsi nàcòtò-nsi mii-nsiá, ñánì. Ndahví-nsi, vâchi xica ndoó-nsiá, doco siempre nsinúú ini-nsi mii-nsiá, mate có-xiní stnaha-nda iin ùi quivì.

¹⁸ Ñàyùcàndüá, nì quida-nsi lucha sàà-nsì yucán. Yùhù, Pablo, itnii xichi nì cuni sài, doco nì sadi ñà-malu nùu-nsí.

¹⁹ (Doco màni cuáhà-nsiá nùu-nsí), vèchi ¿ana òsàhà-xí cundua icúmí coo consuelu xi-nsi, te cudìi cuáhà ini-nsí? Pues, òivi mii-nsiá nduú ana òsàhà-xí, vèchi sàhà mii-nsiá icúmí-nsí nìhì-nsí iin ñà-vàha nùu Stoho-ndà Jesús, te cudìi gá ini-nsí quívì naxicocuíñ-yà, te màcuíta-nda nùu-yá.

²⁰ Vèchi ndisa, sàhà mii-nsiá ndiaha sàstnùhù nihnú ini-nsí, te yáha ga cudìi ini-nsí.

3

¹⁻² Daaní, después nì cachi-nsí chicá vaha sàà Timoteo ndé ndoó-nsiá, vèchi có-cùndéé gá ini-nsí ñà-nàcání ini-nsí nansa nihí-nsiá cuàhàn, te cahan-nsí vètùnì ndòo mii-nsí ñuu Atenas. Te Timoteo, ñani ndisa-nda nduú stná-nè, te xinúcuáchí stná-nè nùu Dios, cutnàhà-né xì-nsí quidá stná-nè chuun ì (dacuítia-ndà) razón ndiaha xí Cristu. Ñàyùcàndüá, (chicá vaha techuún-nsí mii-né sàà-nè cahan-nsí), dandu chindee-né mii-nsiá, nacuañhandee ini-nènsiá ñà-chicá fuerte ni cúníndísà vaha-nsia,

³ te màdí ndulocó-nsiá na quidá quini nèhivì xì-nsiá; vèchi seguru icúmí-ndá yàha-nda ducán, ináhà-nsiá.

⁴ Vèchi na ndoó vá-nsí ndé ndoó-nsiá, nì cachi-nsí xì-nsiá ñà-ìcúmí-ndá yàha-nda vida quida nèhivì. Te òivi ducán nì cuu xi-nsiá sàni xini-nsiá.

⁵ Ñàyùcàndüá, yùhù, ñà-nàcání guá inì sàhà-nsiá, nì techuín Timoteo nùhù-nè (nàcòtò-nè mii-nsiá, dandu) nacachitnùhu-ne xí nansa yáha-nsia, a íñ-ní nihnú vaha inì-nsia mii-yá, á coó, vèchi yúhí-nsí dacà ñà-malu òinì-nsiá, te uun-ni ndòo chuun nì quida-nsi xì-nsiá.

⁶ Doco cóo, vichi sàni nsiaa tu-ne ñà-nì nùhù-nè nì nàcòtò-nènsiá, te iin razón vaha nduá sàni nacachitnùhu-ne xì-nsí, vèchi iin-ni nihnú vaha ndisa ini-nsiáyà, te cuú stnahá inì-nsia sàhà-nsiá. Te nsinúú stná inì-nsia nsiùhù, cachí-nè, vèchi nacua yáha ga cuní nsiùhù sàà-nsí nàcòtò-nsí mii-nsiá, òivi ducán ndohó stná mii-nsiá sàhà nsiùhù.

⁷ Ñàyùcàndüá, mate ndohó-nsí yohó, te yáha-nsi cuàhà vida, doco ndiaha gá sàni ndòo vaha ini-nsí, ñánì, vèchi sàni cundaà ini-nsí iin-ni nihnú vaha ini-nsiá mii-yá.

⁸ Cunaha-nsiá, dohó nduámà na ian natiácú-nsí (na nacúnitnùhu-nsi) iin-ni nchícùn vii-nsiá ichì Stoho-ndà Señor.

⁹ Te vichi ña cuahà guá naquimani-nsí Dios sàhà-nsiá! Te ináhà-yá yáha ga cudìi ini-nsí sàhà-nsiá.

¹⁰ Ndui te ñuu xicàn tàhvì cuáhà-nsí nùu-yá áma níhitàhvì-nsí nàcòtò gà-nsí mii-nsiá, te ducán cui chindee gá-nsí mii-nsiá ñà-cunindisá vaha ga-nsiá.

¹¹ Te vichi, xicàn tàhvì stná-nsí nùu Yua-nda Dios xì nùu Stoho-ndà Jesu-cristu ñà-nì dácùndéhe-yá nsiùhù ichì sàà tu-nsi visita ndé ndoó-nsiá.

¹² Daaní, xicàn tàhvì stná-nsí nùu-yá ñà-chicá ni cúcuú stnahá ini-nsiá sàhà-nsiá xì sàhà nsidaa gá stná nèhivì nacua cuú stná ini nsiùhù sàhà mii-nsiá.

¹³ Vèchi nú ducán, dandu ñà-sàni nàcùnihu ì ndisa inì-nsia cundua, te mà cóo gá falta xi-nsia nùu Yua-nda Dios na quívì naxicocuíñ Stoho-ndà Jesucristu, te cutnahá-yá xì nsidaa nèhivì xí-yá.

4

Màsà nàcání ini-ndà quida-nda iin falta xì iin nècuàchì ñahà

¹ Cuisì mindaa iñaha cachi gà-nsí xì-nsiá, ñánì. Sàni dàcuàhá-nsí mii-nsiá nansa ndiá ìcà-nsiá cundoo vii-nsiá ñuhivì, dandu cudìi ini Dios sàhà-nsiá.

Pues vichi chinaha-nsí mii-nsiá, te sacúndáhvî-nsì nùù-nsiá ñà-chicá más quida-nsia ñà-jaàn cumplir.

² Vâchi ináhá vâha-nsia ñà-nduá nì dândâcú-nsí nùù-nsiá na ní sandoo-nsi xî-nsiá, te nì câhân-nsi xî-nsiá cuenta xi Stoho-ndâ Jesús.

³ Pues divi ñà-yòhó nduá cuní-yà quida-nda sâhâ-ñá cunduu-nda nêhivì ìì xî-yá: divi ñà-màsà câhân-ndâ xî ni-iin nêhivì cónì nândâhâ xî-ndâ.

⁴ Cuní-yà cundaà ini-ndâ nansa càcàn vii-ndâ iin ana cunduu ñahâdihí-ndâ, dandu iin-ni coo sahnu-nda xi-né. Te nsidaa nècuâchì ñâha dava ga, ni cóo stná tnùñuhu xi-nda nùù-né.

⁵ Màsà xîho-nda coo-nda xi inga nècuâchì ñâhâ. Màsà quídâ ndevâha-nda xi mii-nda nansa ni nì cui, vâchi ñà-jaàn nduá quídâ nêhivì cóo Dios nùù-xí.

⁶ Te màsà quídâ-ndâ iin falta dandahví-ndâ ñanìtnaha-nda, te quìhvi tnaha-nda xi nècuâchì vehe-ne, vâchi icúmí Stoho-ndâ Señor nachitacùhá-yâ sâhâ nsidaámâ. Ñà-jaàn sâni cachi-nsi xî-nsiá antes na ní chinaha váha-nsi mii-nsiá sâhâjàn.

⁷ Ñâyùcânduá, nacani ini-nsiâ, ¿índù chuun sâni cana Yua-nda Dios ndohó? Pues divi sâhâ-ñá coo ndoo anima-ndâ, màdì sâhâ-ñá quida ndevâha-nda xi iin nècuâchì ñâhâ.

⁸ Ñâyùcânduá, nú ndoo ana cahíchì ini xî palabra yohó, pues màdì nêhivì ùún nduú ana cahíchì ini-nè; cóo, mii Dios cahíchì ini-nè, divi ana sâni sâhatahvì xî-ndâ Espíritu Ìì-xí.

Cuâhâ gá cuú stnahá ini nècuâchì ñuu Tesalónica sâhâ-né

⁹ Vichi (sâni cundaà inì), divi Dios nduú ana nì chindee xi-nsiá ñà-cùú stnahá guá inì-nsia sâhâ-nsiá. Ñâyùcânduá, cóo necesidad tiai ni-iin palabra nùù-nsiá sâhâjàn.

¹⁰ Vâchi ináhî cuú ini-nsiâ sâhâ nsidaa nêhivì xî Yua-nda Dios ndoo inicutu ladu xi-nsia Macedonia. Doco cuní-nsi chicá más quida-nsia ducán.

¹¹ Nacua sââ-nsiâ, cundoo manì-nsiá xî nêhivì. Cuisì chuun xi mii-nsiá cunsihi ini-nsiâ, te quidachuún cuéyâà-nsiâ oficiu xi-nsia, vâchi divi ducán nì dândâcú-nsí nùù-nsiá daa.

¹² Vâchi nú ducán ni quida-nda, dandu stná nècuâchì có-xiníndísâ, quidañuhu stná-nèndó, te mà cóo stná ni-iñâha quidamanì nùù-ndâ.

Nansa icúmí coo na naxicocuîn Jesús

¹³ Ñâni, cunî cundaà inì-nsia sâhâ compañeru-ndâ sâni caxihì, nansa cuâhân cuu xi-né, dandu mà cúhúún gá inì-nsia sâhâ-né. Vâchi nècuâchì có-xiníndísâ, yâha ga cuhúún ini-nè sâhâ nsii xi-ne, vâchi cóo gá tnùndé ini icúmí-né.

¹⁴ Doco ndohó, xiníndísâ-ndâ ñà-ndâà nduá nì xîhì Jesús, te nì natiacu-yâ, ñâyùcânduá, divi ducán icúmí cuu stná xî ndohó nú xiníndísâ-ndâyâ na xîhì-ndâ, icúmí-ndâ natiacu stná-ndâ quida (Yua-nda) Dios.

¹⁵ Pues vichi cachítnùhu-nsi xî-nsiá iin razón nì quixi nùù Stoho-ndâ Señor. Cunaha-nsiá, mate itiácú ìì-ndâ na sâà quìvì naxicocuîn-yâ, doco mà códonuu-nda nùù nècuâchì sâni ndâhvâ ñuhivì. Cóo,

¹⁶ vâchi icúmí-yâ nuu-ya ansivi quixi-ya, dandu tiacu-ndâ ndâhì-yâ dandâcú-yâ. Te tiacu stná-ndâ tàchì iin ângel cusáhnû, te ndee sivi stná corneta xi Dios. Dandu nêhivì xî Cristu xínduu nsii, icúmí-né natiacu-nè primeru, (canacoyo-ne yavi xi-ne).

¹⁷ Daaní, nsidaa ndohó nêhivì (xí-yâ) ndòo cutiacu daa, ndiachi stná-ndâ nana-nda mahì vîcò nacuatnaha-nda xi nsidaa nècuâchì nsii ma nâncìcùn ìchì-ndâ mii-yâ mahì ansivi. Ducán cundoo-nda cutnaha-nda xi-yâ nicanicuahàn.

¹⁸ Jaàn nì inini-nsia iin razón xi-ya. Ñàyùcàndùá, dansínúú tnahá ini-nsia palabra yohó sàhà-ñá màsà cùhúún gá inì-nsia (sàhà nècuàchì nì xihì).

5

¹ Doco còò necesidad tiaa guè nùù-nsiá sàhà ñà-ndùá icúmí coo quivì vaxi xi-nda, ñáni,

² vachi sà-ináhá vâha-nsia nansa sàà quivì xi Stoho-ndà Señor, ñà-cundua iin tiempu có-nìhnú ini-ndà, na ian quixi tècuìhnà (vehe-nda) ñuú, te có-nìhnú ini-ndà.

³ Vachi meru quivì cachí nèhivì dadí uun iá, còò ni-ñàha cuu xi-né, dandu nanáà quixi tnùndoho cahnu-ma, na ian quesáhá dolor xi nècuàchì ñahà cuàhàn tùinuù mèe-xi, dandu (nèhivì có-ndòó tùha), mà cácu-ne.

⁴ Doco ndohó, màdì ichì ñáa nduá nchícùn-ndà, ñáni; ñàyùcàndùá mà cùndúú quivì mà iin tiempu có-nìhnú ini-ndà.

⁵ Vachi sàni dàtnúù Dios sàxìnítñùnì-ndà, te ducán nduá na ian xicánúú-ndá ndui, màdiá ñuú; còó, vachi có-ndùù-ndà nèhivì xí ichì ñáa.

⁶ Ñàyùcàndùá, màsà quidá-ndá na quidá nèhivì xicá ichì malu mà, vachi mii-né, (có-ndùlócô-nè), na ian quidì-nè nduá. Doco ndohó, ni cùndóó tùha-nda, te nacani sahnú ini-ndà.

⁷ Vachi nècuàchì quidì, ñuú xíquidì-nè, te necuachi xíni, ñuú xihí-né (cuàhà xichi).

⁸ Doco ndohó, nècuàchì nchícùn ichì datnúù-yà sàxìnítñùnì-xi nduu-nda, te na ian ndui (nduú ñuú) nùù-ndà. Ñàyùcàndùá, xiñuhu nacani sahnú ini-ndà, te cunindisá vâha-nda mii-yá. Te ni cuú stnahá stná ini-ndà sàhà-ndà, (dandu chindeámà anima-nda, na ian quidá soldadu), ndixí-te dùhnù cáa (chindee xi anima-te). Daaní, ñuhú stná-te iin mbelú càa (chindee xi dìni-té). Pues ducání stná ndohó, iá iin tnùndé ini xi-nda (chindéé xí sàxìnítñùnì-ndà), divi nduú tnùndé ini ñà-càcu-nda nùù Dios.

⁹ Vachi màdì ñà-nìhì-ndà castigu nduá sàni chitnùnì ini-yà cuu xi-nda. Còó, divi ñà-càcu-nda quida Stoho-ndà Jesucristu nduá sàni chitnùnì ini-yà.

¹⁰ Vachi mii-yá, nì sàha-ya nì xihì-yà cuenta xi-nda sàhà-ñá nìhì-ndà cundoo-nda nùù-yá nicanicuahàn, a ducán nduu-nda nècuàchì itiácú, te ò nècuàchì sàni xihì, doco nsidaa-nda icúmí-ndá cundoo-nda nùù-yá.

¹¹ Ñàyùcàndùá, càhàn-nsià nacuàhandee stnahá inì-nsia nacula quidá-nsiá vichi.

Ultimo ñà-nduú ley xi Jesús nì cachi Pablo xì nècuàchì ñuu Tesalónica nùù tutu yohó

¹² Sacúndáhvî-nsi nùù-nsiá ñà-quidañuhu-nsiá nèhivì quidáchúùn chuun ì xí mii-yá ndé ndoó-nsiá, ñáni, vachi nècuàchì xí-idònuù nduú-né, te sàha-ne mii-nsiá ichì váha.

¹³ Sàhà chuun ndiaha quidá-né xiñuhu coo cuàhà tnùñuhu xí-nsiá nùù-né, te cuu stná ini-nsiá sàhà-né. Te nsidaa-nsiá, ni cùndóó mánì stná-nsiá.

¹⁴ Vichi chináhì mii-nsiá iin ùi gà ñàha icúmí-nsiá quida-nsia, ñáni: xiñuhu cuàha-nsia nècuàchì xicánúú xixín iin conseju vii: te nècuàchì cùhúún inì-xi, nacuàhandee ini-nsiànè. Daaní, nècuàchì tãñáha ga cunindisá víi, chindee-nsiánè. Cuàhà gá calma cundoo-nsia xì nsidanicuú nèhivì.

¹⁵ Te nú quidá quínì-né xì-ndà, màsà náchítácùhá-ndà ñà-ndùá nì quida-ne. Còó, cuisì-nì ni cúníhnú ini-ndà quida-nda ñà-nduú iin ñà-vaha xi ñàitnaha-nda, a ducán nduú-né iin nècuàchì xiníndísâ stná, te ò nècuàchì còó.

¹⁶⁻¹⁷ Nicanicuahàn xiñuhu cundoo-nda contentu, te nsidanicuú tiempu ni cãcàn tàhvì-nda nùù Dios,

¹⁸ te naquimani stná-ndà yá sàhà nsidaa ñà-nduá yáha-nda, vàchi ñà-jaàn nduá cuní Dios quida-nda nú nduu-nda ana nchícùn xì Jesucristu.

¹⁹ Màsà cádí-ndà nù ñà-nduá cuní Espíritu Ì quida-ya (ini anima-ndà),

²⁰ te màsà cáhìchì stná ini-ndà ñà-nduá cachí nèhivì na dacáhàn Dios-nè iin razón xi-ya.

²¹ Nsidanicuú chuun, xiñuhu ndàcàtnùhù váha-nda, a chúún vàha nduá, á coó; te nú (sàni cundaà ini-ndà) chuun vii nduá, dandu divi ñà-jaàn ni cúnchícùn ndisa-nda.

²² Doco nsidanicuú chuun malu, còó; nacoo dahuun-ndañá.

²³ Ndiaha gá ndoo-nda ñuhiví quidá Yua-nda Dios. Te vichi xícàn tàhvi-nsí nù-yá ñà-sàhà poder xi-ya ni sàà-nsià cunihnu ì ndisa ini-nsià. Cahnú gá Dios màsà coó ni-iin falta nù-nsiá ndè cachi sàà quivì naxicocuîn Stoho-ndà Jesucristu. Màsà quidá-nsiá ni-iin falta ini anima-nsià, ni ini stná sàxínitnùnì-nsià, ni sàhà stná ndahàsàhà-nsiá; iin-ni ni coó ví nsidaájàn.

²⁴ Divi mii-yá sàni cana-yàndó, ñàyùcànduá vètùnì cucumi-nda seguru ñà-quida ndisa-ya cumplir (nsidaa ñà-nduá sàni cachi-yà xì-ndà).

²⁵ Ñàni, cuàhà gá xíquèn càcàn tàhvi-nsiá nù Dios sàhà-nsí.

²⁶ Nacasàhù-nsià xì nsidaa hermanu. Cuàha-nsianè iin saludu vàha.

²⁷ Yùhù, nù Stoho-ndà Señor chináhì mii-nsiá ñà-ni càhvi-nsiá carta yohó cunini nsidaa nèhivì iin-ni cahvi stná xi-yá.

²⁸ Ni cúcúmì cuàhà-nsiá gracia xi Stoho-ndà Jesucristu. Sà-ìá.

Tutu Ùì Nì Tiaa San Pablo nùù Nèhivì xí Dios Ndoó Ñuu Tesalónica

¹⁻² Yùhù Pablo, xì Silvano, xì stná Timoteo, cásàhú-nsì xì nsidaa mii-nsiá nècuàchì ñuu Tesalónica nchícùn xì Yua-nda Dios xì Jesucristu, vèchi cahvi-nsiáyà. Pues vichi ni cunímànì-yá mii-nsiá; contentu ni cúndóó-nsiá quida-ya.

³ Nsiùhù, nicanicuahàn icúmí-nsì naquimanì-nsì mii-yá sàhà-nsiá, ñánì. Te ñà-jaàn ndiá ìcà-nsì quida-nsi, vèchi nsìquívì chicá más xiníndísâ víi-nsiá, te chicá cuú stnahá stná ini nsidaa-nsiá sàhà-nsiá.

⁴ Ñàyùcàndùá, na xicánúú-nsì sàhàn-nsì visita ndé natácá nèhivì xí Dios, cudì ini-nsì nacánì-nsì xì-né nansa quidá-nsiá, iin-ni xiníndísâ vaha-nsia, te quidándéé stná inì-nsia, mate quidá quínì nèhivì xì-nsiá, te yáha-nsia tnùndoho quidá-né.

Nèhivì dandoho-xi-nda vichi, icúmí-nê ndoho stná-nè quívì naxicocuïn Jesús

⁵ Cunaha-nsiá, sàhà-ñá quidándéé víi inì-nsia na ndohó-nsiá, seña nduájàn ñà-después icúmí Dios nsidandaà-yá sàhà-nsiá iin modo ndiaha, dandu natùì-nsia nùù-yá, te yàha-nsia ñuhivì ìì xí-yá. Vèchi (ináhì) divi sàhà-ñá nchícùn-nsiá ñuhivì ìì mà, ñàyùcàndùá dandohó nèhivì-nsiá vichi.

⁶ Sàhámà cuisì ñà-ndiá ìcà coo cundua na dandohó-yá nèhivì dandoho-xi-nsiá.

⁷ Mate quini quidá-né xì-nsiá vichi, doco icúmí-yá cuàhatahvì-yánsiá ñà-vaha ndiá ìcà-nsiá nihì-nsiá, vèchi icúmí-nsiá cutnahá-nsiá xì nsiùhù nàcùndoo ndiaha-nda paz quívì naxicocuïn Stoho-ndà Jesús. Icúmí-ndá cuni-ndà mii-yá na nuu-ya ansivi, cutnahá-yá xì ángel fuerte xi-ya.

⁸ Mahì ñuhu xìxìn icúmí-yá nuu-ya, dandu nihì nèhivì có-nàcúnì xì Dios castigu xiñuhu nihì-né, vèchi có-ndulócô-nè sàhà razón ndiaha xí Stoho-ndà Jesucristu.

⁹ Ñàyùcàndùá, icúmí-nê danáà-né; nicanicuahàn icúmí-nê ndoho-ne; vèchi icúmí-nê cuxica dahuun-ne nùù-yá; mà cúndóó-né cuni-nè cusahnú ndiaha-yá.

¹⁰ Doco ndohó nèhivì ìì xiníndísá-xí-yá, cuàhà gá icúmí-ndá tavà-ndà tnùñuhu xí-yá, te naquimanì stná-ndáyá quívì naxicocuïn-yá. Pues ducán icúmí-ndá quida-nda, nsiùhù te mii-nsiá, vèchi stná mii-nsiá nì xinindísá-nsiá na ní sàà-nsì nì cachitnùhu-nsì xì-nsiá sàhà-yá.

¹¹ Ñàyùcàndùá, nicanicuahàn xicàn tàhvì-nsì nùù-yá sàhà-ñá vètùnì ndee vaha-nsia nùù-yá, vèchi sàni cana-yàndó (sàà-ndà nùù-yá). Te xicàn tàhvì stná-nsì ñà-chindee-yá mii-nsiá xì poder xi-ya, te ducán nihì-nsiá quida ndisa-nsia nsidaa ñà-vaha nihnú inì-nsia quida-nsia xì nsidaa stná obra cunì-nsiá quida-nsia ñà-xiníndísâ-nsiáyà.

¹² Vèchi nú ni quidá-nsiá ducán, dandu chicá más quee tnùñuhu xí Stoho-ndà Jesucristu. Daaní, stná mii-nsiá, sàhà gracia xì Yua-nda Dios xì Stoho-ndà Jesucristu, icúmí-nsiá quee stná tnùñuhu xí-nsiá.

2

Nansa icúmí ndecunu contra xi Cristu, te dandahví-te nèhivì có-nchícùn xì ley xi-ya

¹ Vichi cuàhìn càhìn xì-nsiá sàhà quívì naxicocuïn Stoho-ndà Jesús, te nacuatnaha-nda nùù-yá, ñánì. Pues sacúndahví-nsì nùù-nsiá

² ñà-màsà yúhî-nsià nú cachí nêhivî ñà-vichi sàni sàà quivî xí Stoho-ndà Señor. Còó, màsà nácánî ini-nsià, (vâchi có-nduá ducán). Mate cachí-nê divî Espíritu Ìi xí Dios nî cachitnùhu xi-né, te ò ducán cachí stná-nê na cáhàn-nê sàhù, te ò cachí-nê iá carta nùù-nsí cachí ducán, (doco còó, màsà cúníndísâ-nsiánè).

³ Màsà cuáha-nsia dandahví ni-iin nêhivî mii-nsiá ni-iyuhu; vâchi mà cúí quixi quivî mà dècuèndè cachi sàà iin tiempu quesaha cáhàn cuàhà nêhivî ñiquí Dios, dandu ndecunu iin tiàa nihnú inì-xí micuísî cuàchi. Doco tèmà, mà cúí nihî-té càcu-tè nùù andea.

⁴ Vâchi icúmî-tê cuni ùhî-te nsidaa ñà-nduá cahví nêhivî nduú dios xi-ne, te ducán stná nsidaa inga ñàhà cahví-né, vâchi chicá ndiaá mii-té cachî-te. Te icúmî stná-te màcòo-tè veheñùhu cahnú xí Dios, te cachî-te xi nêhivî ñà-cuisi mii-té ndiá ìcà-né cahví-né.

⁵ ¿A sàni nandòdó-nsiá ñà-jaàn? Vâchi divî chuun jaàn ní chinahî mii-nsiá na nîsa ìe ndé ndoó-nsiá.

⁶ Te vichi ináhá stná-nsià ndiá nduá sadí nùù tèmà ñà-mà cùí ndecunu-tè vichi. Doco na sàà meru quivî xí-te, dandu ndecunu-tè.

⁷ Doco dècuèndè vichi, sà-íá ley malu xi-tè ñuhivî yohó, mate quidáchúûn dèhá. Te divî ducán icúmî coo dèhá dècuèndè cachi cuxio ana (sadí xì nùù-té).

⁸ Dandísá ndecunu vate-té, divî tè-nìhnù-guá inì-xí micuísî cuàchi. Doco icúmî-tê cuì-te quida tàchî Stoho-ndà Señor, vâchi icúmî stná-yà natùì-ya, te yáha ga ndiaha cunchiì-yá na quivî naxicocuñn-yà, te divî sàhájàn icúmî-tè ndañuhu-té.

⁹ Cunaha-nsiá, divî ñà-malu Satanás nduú ana icúmî chindee xi-té ñà-ndecunu-tè ñuhivî yohó. Te divî sàhà poder xi quisì mà icúmî-tê quida-tè nsidanuu clase milagru xi-tè ñà-ndulocó nêhivî, te cunindisá-nète. Doco nsidaámà, ñà-tnùhù cundua.

¹⁰ Te sàhà-ñá malu guá-te, icúmî-tê dandahví dahuun-tè nsidaa nêhivî icúmî sàà ndañuhu anima-xi. Divî sàhà-ñá cahíchî ini-nè palabra ndàcuisì xí Dios cunduamà, vâchi cóni cùù ini-nè sàhà palabra cuàhàn dacácu xi-né nî cùí.

¹¹ Ñàyùcànduá, icúmî-yâ nacoo dahuun-yanè sàhà-ñá dàcà sàxìnítñùnî-nè, te cunindisá-né palabra tnùhù xí témà.

¹² Doco ducán icúmî coo sàhà-ñá nihî nsidaa nêhivî mà castigu nacua ndiá ìcà coo xi-né, vâchi có-xìníndísâ-né palabra ndàcuisì; còó, cuisì ñà-có-ndiàá cudî ini-nè cunchicùn-nè.

¹³ Doco mii-nsiá, cuú ini Dios sàhà-nsiá, ñànî. Ñàyùcànduá ndiá ìcà stná-nsi naquimanî-nsí mii-yá sàhà-nsiá, vâchi dècuèndè tiempu chicá antes sàni chitnùnî ini-yà càcu-nsia nùù-yá. Te icúmî-nsiâ càcu ndisa-nsia, vâchi sàni nduhî anima-nsià nî quida Espíritu Ìi xí-yá na ní xinindisá-nsiá ñà-nduú palabra ndàcuisì.

¹⁴ Te divî sàhà ñà-nî sàà-nsià càcu-nsia mà, ñàyùcànduá nî cana-ya mii-nsiá na ní cachitnùhu-nsi xì-nsiá ñà-nduú razón ndiaha xí-yá, vâchi cuní-yà cutnahá stná-nsià xì Stoho-ndà Jesucristu cundoo-nda xi-yá ndé ndiaha guá iá nsidaa ñàhà.

¹⁵ Ñàyùcànduá, iin-ni cunihnu vâha inì-nsia mii-yá, ñànî. Te iin-ni quida stná-nsià cumprî ñà-nduú ley nî chinaha-nsi mii-nsiá, a ducán nduá ñà-nî inini-nsia nùù-nsí, te ò ñà-nduá nî cahví-nsia nùù carta nî tiàa-nsi.

¹⁶⁻¹⁷ Te vichi xícàn tàhví-nsí nùù Stoho-ndà Jesucristu xì nùù Yua-nda Dios, vâchi divî-ya nduú ana nî quida iin obra ndiaha sàhà-ndà ñà-mànî guá-ndà nùù-yá, vâchi nî sàhatahvî-yándô gracia xi-ya, te ducán vátùni nacuahandee ini-ndà nicanicuahàn, te ndiaha gá stná iá tnùndé ini (icúmî-ndá vichi. Pues) divî nùù mii-yá xícàn tàhví-nsí ñà-nî nácuàhandee ini-yànsià càhàn-nsià micuísî ñà-íá vîi, te cuisì ñà-nduú chuun vîi ni quidá stná-nsià, xícàn tàhví-nsí.

3

Nansa ni xicàn Pablo ñà-ni càn tàhvì nècuàchì ñuu Tesalónica sàhà-né

¹ Ñà-yòhó cachí guè xì-nsiá, ñáni. Sacúndáhvì` nùu-nsiá ñà-ni càn tàhvì-nsiá nùu Dios sàhà-nsí ñà-vàtùnì nihì-nsí dacuítìà-nsí palabra ì xì Stoho-ndà Señor nsidanicuú xaan. Te càn tàhvì stná-nsiá sàhà-ñá ni có tñùñuhu xì nèhivì sàhà palabra mà nacua nì quida mii-nsiá.

² Daaní, càn tàhvì stná-nsiá sàhà-ñá vátùnì càcu-nsi nùu nèhivì malu, vachi màdì nsidaa nèhivì nduú nèhivì xiníndísá.

³ Te vátùnì cahví-nda xi-yá, vachi icúmí-yá nacua handee ini-yà anima-ndà, te nacuidahan-yándô nùu ñà-malu.

⁴ Ñàyùcànduá, cahví-nsí xi-yá sàhà-nsiá; ináhá-nsí ñà-iin-ni icúmí-nsiá quida-nsia cumplir ñà-nduá nì chinaha-nsi mii-nsiá, divi nacua sàquidá-nsiá vichi.

⁵ Doco xicàn tàhvì-nsí nùu Stoho-ndà Jesucristu ñà-chicá ni nsínúu inì-nsia ñà-cuàhà guá cuú ini-yà sàhà-ndà, te chicá ni sàà-nsiá quidandee stná ini-nsiá nacua nì quida mii-yá.

Màsà cúndóo xixín-ndà ñuhiví

⁶ Nú iá iin compañeru-nsiá tũha cacanu xixín, te có-cùnì-nè cunchicùn-nè ñà-nduá nì chinaha-nsi mii-nsiá, dandu màsà cútnáhâ gá-nsiá xì-né. Nsiùhù ndácùcahan-nsí quivì Stoho-ndà Jesucristu, te cachí-nsi xì-nsiá ñà-nacoo-nsianè, ñáni.

⁷ Vachi ináhá-nsiá nansa ndiá ìcà-nsiá quida-nsia, divi nacua nìsa quida stná nsiùhù na ní sandoo-nsi xì-nsiá, cónì sácúduán-nsí.

⁸ Màdì uun-ni ni níhì-nsí ñà-nduá nì saxixi-nsi; cóo. Ndui te ñuu nìsa quidachuún-nsí, ndè nìsa xàví tehe-nsí sàhà-ñá màsà cuáhachuún-nsí mii-nsiá,

⁹ mate icúmí-nsí derechu càn-nsi ñà-chindee-nsiá nsiùhù, doco cóo. Nì quidachuún-nsí sàhà-ñá cundaà ini-nsiá ducán xiñuhu quida stná mii-nsiá.

¹⁰ Vachi ñà-yòhó nduú ley nì sàha-nsi mii-nsiá na ní sandoo-nsi xì-nsiá: nú có-cùnì nèhivì quidachuún-né, cóo derechu icúmí-né (càn-nè) ñà-cuxi-ne.

¹¹ Vachi sàni xinitnùhu-nsi ndoo dava compañeru-nsiá xicánúu xixín, có-quidáchúùn-né, cuisì daquíhi yuhù-né nùu chuun xi dava ga nèhivì.

¹² Ñàyùcànduá, nsidaa mii-nsiá nècuàchì quidá ducán, ni cúnì-nsiá, vachi cuenta xi Stoho-ndà Jesucristu cáhìn, te cachí xiñuhu quidachuún-nsiá, te cundehè-nsiá chuun xi mii-nsiá, dandu cuenta xi mii-nsiá cutiacu-nsiá. Ñà-jaàn nduá dandacuí nùu-nsiá.

¹³ (Vichi cáhìn xì nsidaa-nsiá), ñáni: iin-ni ni cunchicùn-nsiá quida-nsia nsidanicuú chuun vii, te màsà cúñáñá-nsiá quida-nsia ducán.

¹⁴ Doco nú iá iin compañeru-nsiá có-ndúlócô sàhà ñà-nduá cachí-nsi nùu tutu yohó, dandu cundehè-nsiá ana nduú-né, te màsà cútnáhâ gá-nsiá xì-né. Nacoo-nsianè áma sàà-nè cucahan nùu-né.

¹⁵ Doco màsà cúndéhe úhì-nsianè; cóo. Cuàha-nsianè ichì váha na ian cáhàn-ndà xì iin ñani-ndà.

Ultimo ñà-nduá nì cachi Pablo xì nècuàchì ñuu Tesalónica na ní xicàn tàhvì-né nùu Dios sàhà nècuàchì

¹⁶ Pues vichi xicàn tàhvì-nsí nùu Stoho-ndà Señor ñà-iin-ni ni cúndóo-nsiá contentu nsidanicuú quivì, ndéni nì cui nì cúndóo-nsiá, vachi mii-yá, (cudí inì-yà) chindee-yándô cundoo-nda contentu ducán. Pues vichi nì ndoo nsidaa-nsiá xì-yá nicanicuahàn, (ñáni).

¹⁷ Yuhù nduú Pablo, te cásàhúì xì nsidaa-nsiá. Ndahà mií tiaí saludu yohó, vachi divi nduú seña tiaí nùu nsidaa carta xi; ducán nduú modo tiaí (firma xi).

¹⁸Ni cúcúmí nsidaa-nsiá cuàhà gracia xi Stoho-ndà Jesucristu. Sà-ìá.

Tutu Nuu Nì Tiaa San Pablo nùu Timoteo

¹ Yùhù nduí Pablo, te cásàhùì xì mii-ní Timoteo. Yùhù nduí iin apóstol xicánúú chuun xi Stoho-ndà Jesucristu, vàchi ducán nì chitnùnì ini mii-yá xì Yuamánì-yá, divi ana nì dácácu xi-nda, te vichi iá ndisa tnùndé ini xi-nda nùu-yá.

² Te vichi tiaí tutu yohó nùu mii-ní Timoteo, vàchi sàni xinindisá stná-ní (ichì-yá), te quidá ndísé cuenta nahi dèhi nduu-ní. Pues vichi xicàn tàhví nùu Yua-nda Dios xì Stoho-ndà Jesucristu ñà-nì cùnì màni-yá mii-ní. Ni cùndéhe ndahví-yà mii-ní, te iin-ni nì coo-ní contentu xicàn tàhví.

Ñà-nduá nì cachi Pablo xì Timoteo sàhà nèhivì chináhá iin ichì có-nduú ndisa ichì Jesús

³ Na ní quihin ichì cuàhìn ladu Macedonia, nì xiquèn ñà-ndòo chii gá-ní ñuu Éfeso sàhà ñà-cachì-ní xì dava tiàa yucán ñà-màsà chináhá gà-nè ñà-có-nduú ñà-ndàà. (Pues nacua nì cachì xì-ní daa, divi ducán quida-ní vichi.)

⁴ Cachì-ní xì-né ñà-màsà ndúlócò-nè sàhà cuentu nacánì nèhivì, nì sàhà stná lista xi cuàhà xiì-ndà, vàchi còò fin xi ñà-jaàn, te còò stná ni-iin chuun vaha quidá stná, cuisì ñà-dacuáà xì nèhivì nduá. Ni có-chìndéâmàndó cunucuachi víi-nda nùu Dios, vàchi cuisì fe xi-nda nduá chindéé xí-ndá quida-nda ducán.

⁵ Doco ¿índù-ñá dísáhà-xì sàni sàcùnaha-nda chivàha-nda palabra ì xí-yá? Pues divi sàhà ñà-ndundoo cuàchi anima-ndà, dandu cunihnu vii ini sàxínìtnùnì-ndà, te cunihnu vaha ndisa ini-ndáyá, vàchi nú ducán, dandu sàà stná-ndà cucuu stnahá ndisa ini-ndà sàhà-ndà.

⁶ Doco dava nèhivì, có-quidá-né cumplir ducán, ñàyùcànduá, sàni tùcù-nè inga ichì, te vichi ndoó-né cáhàn cáhàn-nè chináhá-nè nèhivì, doco còò ni-ñàha níhì ndèè-né.

⁷ Maestru chináhá vii xì ley ì nduú-né cahan-né, doco ni mii-né có-cùndàà ini-nè ñà-nduá dacuahá-né, mate ndee gá cáhàn-nè (xì nèhivì).

⁸ Ináhá-ndá, vaha ndisa ley xi mii-yá, doco nú cuàhàn-ndà chinaha-ndáñá, dandu xiñuhu chinaha-ndà nacua ndiá ìcà-ndà.

⁹ Te ináhá stná-ndà cóni cùyúcùn ley mà sàhà-ñá cadià nùu nècuàchì nihnú ndàcuisì inì-xi; còò. Sàhà-ñá cadià nùu nèhivì cuàchi, ñàyùcànduá nì cuyucàn. Vàchi ndoó nèhivì nihnú chicúehè inì-xi, có-ìní-né ley xi-ya, vachì cahíchì ini-nè ley mà, te quidá ndevàha-ne cuàchi. Malu-nè, vachì có-ndúlócò-nè sàhà ichì-yá. Dava-ne, dècuèndè caní stná-nè ana sahnú xí-né, te ò sahní stnahá-né.

¹⁰ Tùha-ne cundoo ñàhà xí-né. Te ò dava-ne nduú tiàa nihnú inì-xi na ian nihnú ini nècuàchì ñàhà, te dava-ne, xidácuíhná stnahá-né; tnuhu gá stná dava-ne; có-cáhàn sahnú-né. Sàhà nsidaa nècuàchì mà nì cuyucun ley ì xí Dios, sàhà-ñá màsà quidá gá-nè ñà-nduá sàni cachì jaàn, te ò ndéni ñàhà có-íá nacua cachí palabra ì.

¹¹ Te palabra mà, divi nduú razón ndiaha cáhàn yùhù; vachì nùu Dios ndiaha xi-nda sàni nihítàhví ñà-càhìn razón mà xì nèhivì.

¹² Te vátùni nì nihìndéi quide chuun jaàn, vachì nì nacuahandee ini-yà yùhù. Ñàyùcànduá, naquímánì mii-yá, divi Stoho-ndà Jesucristu. Ansivéhé-yâ, nì ndenihi-ya yùhù ñà-nduú iin nècuàchì seguru, te ñàyùcànduá nì sàha-ya yùhù chuun ndiaha jaàn.

¹³ Yùhù, ndisa, antes nì sacahàn ndevàhi dìquì-yá, te nìsa quida quini xì nèhivì xí-yá; yáha ga dana nìsa ìe. Doco nì indehè ndahví-yà yùhù, vachì

sàhà-ñá cóni-cúndaà inì, ñàyùcàndùá nìsa quide ducán, vèchi tàñáha ga sàì cunindisé.

¹⁴ Dandù cuàhà gá nì sàhatahvì Stoho-ndà Jesucristu gracia xi-ya, te nì nìhí nì xinindisé mii-yá; nì quesahí cuú inì sàhà-yá.

¹⁵⁻¹⁶ Vèchi nì nuu-ya ndè ñuhiví yohó sàhà-ñá dacácu-ya ndohó nècuàchì iá cuàchi-xi. Palabra ndàcuìsì nduájàn, te nsidaa-nda xiñuhu cunindisa-ndañá. Te yùhù, mate nècuàchì chicá malu nì sandui, doco nì indehè ndahví-yá yùhù. Te ¿índù chuun? Divi sàhà-ñá cundaà inì nèhivì ñà-cuàhà guá quidándéé ini-yà sàhà iin ana chicá (cò-quidá ví). Dandù nèhivì vèxi después, cunindisá stná-nè mii-yá nacua nì quida yùhù, te cucumi stná-nè vida ndiaha nicanicuahàn.

¹⁷ Sàhà nsidaájàn, nicanicuahàn xiñuhu tavà-ndà tnùñuhu xí-yá, te naquimanì stná-ndàyá, vèchi único ana cusáhnù nicanicuahàn nduú-yá; mate có-tuí-yá cundehè-ndà, doco iin-ni iá-yà nicanicuahàn. Mindalini Dios nduú-yá, te nchichí sàstnùhù-yá.

¹⁸ Nahi dèhi nduu-ní, Timoteo, te chináhí mii-ní ñà-quida-ní nacua sàni cachì xì-ní. Te divi ducán nì cacachi stná razón ndiaha nì quixi nùu Dios daa, te nì cachitnùha sàhà-ní. Ñàyùcàndùá, nsinuu vaha inì-ní ñà-nduá nì cachì palabra mà, vèchi sàhámà vètùnì nìhì-ní cuahàndee gá inì-ní (sàhà chuun ìi xí-yá), na ian sàhandee fuerte ini iin soldadu quidá ví chuun-xi, ducán quida-ní.

¹⁹ Màsà nácóó-ní ñà-xiníndísá ví-ní. Cunsìhi inì-ní sàhà anima-ní ñà-nì còó víiá, vèchi dava nèhivì, sàhà-ñá có-ndùlócò-nè sàhà anima-nè, ñàyùcàndùá có-xiníndísá víi gá-nè. Te ñà-jaàn ndisa nduá tnùndoho.

²⁰ Ùì tiàa sàni quida ducán nduú Himeneo xì Alejandro. Ñàyùcàndùá, sàni nacoò dahuin-nè ñà-coo-ne ndahà ñà-malu áma sàà-nè cundaà ini-nè ñà-mà vaha càhàn ndevàha-nda sàhà ichì Dios.

2

Ñà-nduá nì cachi Pablo sàhà nansa càcàn tàhvì-ndà nùu Dios

¹⁻² Primeru cachì xì-ní ñà-xiñùhù càcàn tàhvì-ndà nùu Dios sàhà nsidaa nèhivì. Cuàhà gá càcàn tàhvì-ndà sàhà nècuàchì cusáhnù nùu ñuu-ndà xì sàhà stná nsidaa ana nihí chuun. Càcàn tàhvì-ndà sàhà nsidaa-né áma chindee Dios-nè. Te naquimanì stná-ndà mii-yá sàhà-né áma níhì-ndà cundoo cuéyàà-ndà ñuhiví, còò ni-íñàha màsà yáha-nda, te iin-ni cahví víi-ndayá, dandù quida vii-ndà nacua ndiá ìcà-ndà.

³ Vèchi nsidaámà, chuun vaha nduá nùu Dios, te divi nduá cudù ini-yà sàhà-xí. Mii-yá nduú ana nì dácácu xi-nda,

⁴ te cuní stná-yà càcu anima nsidaa stná nèhivì; cuní-yà sàà stná-nè cundaà vaha ini-nè ñà-nduú palabra ndàcuìsì xí-yá.

⁵⁻⁶ Vèchi imindaa Dios iá, te imindaa ana càhàn nihni sàhà-ndà nùu-yá, divi nduú Jesucristu, vèchi mii-yá, nì nanduu-ya iin nèhivì, te nì sàha-ya vida xi-ya nì xihì-yà cuenta xì nsidaa-nda sàhà-ñá dàñà-ndà nùu cuàchi-nda. Ndoó testigu, te sàhámà meru tiempu vaha nì dàtúi-ne palabra mà nùu nèhivì.

⁷ Ñàyùcàndùá, nì ndacu nuu stná yùhù ñà-cacanui cachitnùhi xì nèhivì palabra mà. Ñà-ndàà nduá cachì, có-nduá tnùhu, ináhá Cristu, divi nùu mii-yá nì nihí chuun ma ñà-chinahì nèhivì nsidaa ñuu nansa iá palabra ndàcuìsì ndiá ìcà-né cunindisá-né.

⁸ Nsidanicuú lugar (ndé natácá-nsià), yùhù cuní càcàn tàhvì nècuàchì tiàa nùu Dios. Doco nú cuahàn-nè càcàn tàhvì-né nùu-yá, te chitanini-ne ndahà-né (nùu-yá), dandù ni cúndúú-né nèhivì iá ndoo anima-xi, nèhivì có-xidà inì-xi; ni màsà cúndúú stná-nè nèhivì xiní ùhì stnahá.

⁹ Te nècuàchì ñahà, cuisì estilu iá viì ni coó sìcoto ndixí-né, iin estilu có-ndâa quini, iin modo mà cuítnùhu nèhivì-né. Te màsà (dáyâha-ne) natnii vico-né òrò-né, ni màsà ndúcútú cuáhà-né xì oro, ò yùù mina, ò vestidu (yáha ga ndiaá).

¹⁰ Còó, anima-nè ni coó víi chicá vâha sâhá ducán quida-ne cuáhà obra, vâchi ducán xiñuhu quida nsidaa ñahà cachí cahvi ndisa xi Dios.

¹¹ Te na ndoó-né iníní-né chináhá nèhivì (palabra xi-ya), dandu ni cúndóó dadí-né, te ni quidá-né cumplir ñà-ndúá cachí palabra mà.

¹² Te có-sâhi chinaha nècuàchì ñahà, ni có-sâhi dandacú stná-nè iin chuun nùù nècuàchì tiàa; còó. Icúmí-nê cundoo dadí-né.

¹³ Vâchi dihna nècuàchì tiàa Adán ni quidavâha-ya, màdì nècuàchì ñahà Eva.

¹⁴ Te màdì Adán nduú ana ni dândâhví (ñà-malu), còó; nècuàchì ñahà nduú ana ni xinindisá tnùhu xi-sì, te ducán ni xida cuàchi-ne.

¹⁵ Doco iin nècuàchì ñahà quivì vichi, nú iin-ni xiníndísâ víi-né, te cuú ini-nè sâhá (nècuàchì vehe-ne), dandu vâtùni càcu-ne na túinuù mèè xi-ne ñuhivì. Doco iin-ni ni coó sahnú ini-nè, te coo ì stná ini-nè, dandu càcu-ne na quesaa mèè xi-ne.

3

Índù clase nèhivì xiñuhu cunduu iin tiàa cunuù nùù nèhivì xí Dios

¹ Nú cuní iin tiàa nihì-né chuun cunuù-né nùù nèhivì xí Dios, dandu vâtùni, vâchi ñà-ndâà nduá, iin chuun ndiaha nduá.

² Ñâyücândüá, nècuàchì cuáhàn nihì chuun cunuù mà, icúmí-nê cunduu-ne iin nèhivì còò falta xi, iin nèhivì imindaa nècuàchì vehe-xi. Xiñuhu cunduu-ne nècuàchì sahnú inì-xi, iin nècuàchì iá tnùñuhu-xí; màsà cúndúú-né nècuàchì quidá escándalo. Te xiñuhu stná ñà-cunduu-ne iin tiàa cudí inì-xi dayáha visita vehe-ne. Te xiñuhu stná cunduu-ne ana tûha chinaha vâha xi nèhivì.

³ Màsà cúndúú-né nècuàchì tûha xini, ò iin nècuàchì tûha cani stnahá, còó; nècuàchì vâha inì-xi ni cúndúú-né, nècuàchì màni inì-xi. Te màsà cúndúú-né iin ana tûha nâá stnahá, ò iin ana tòó xì dihùn.

⁴ Iin tiàa dandacú víi nùù nèhivì vehe-xi ni cúndúú-né; xiñuhu cunini viì dèhe-ne, te ni coó stná tnùñuhu xán nùù-né.

⁵ Vâchi nú mà tûha iin tiàa dandacú víi-né nùù nèhivì vehe-ne, dandu mà cúí cunuù víi stná-nè nùù nèhivì xí Dios.

⁶ Te cuidadu ni coó stná-ní ñà-màsà cúndúú-né iin ana làcà saa-ní ni quihin ichì-yâ, còtó cutuxi ini-nè cuáhà gá ndiaá-nè, vâchi nú ducán, ñà-sàni xidacuàchi-ne cundua nacua ni cuu xi ñà-malu.

⁷ Daaní, ni cúndúú stná-nè iin ana icúmí tnùñuhu nùù dava ga nèhivì ñuu-nè; vâchi nú có-quidá víi-né nùù nècuàchì ñuu-nè mà, dandu mà úhi daquée cuàchi nècuàchì mà òiquì-né, te ducán ñà-sàni quida ñà-malu ganar cundua.

Índù clase nèhivì cunduu nècuàchì nihì chuun xinúcuáchi nani diácono

⁸ Daaní, stná nècuàchì xinúcuáchi dasán obra, ni cá cúndúú stná-nè nècuàchì tnùñuhu, nècuàchì cumplidu ndisa. Màsà cúndúú-né nècuàchì xihí cuáhà vinu; ni màsà cúndúú stná-nè nècuàchì cuú inì-xi sâhá dihùn; còó.

⁹ Xiñuhu cunduu-ne nècuàchì cúnsìhi inì-xi sâhá anima-xi ñà-nì còó víiá. Te iin-ni ni cúnchícùn stná-nè ndudu ì ni dàtúi Dios nùù-ndà ñà-cunindisa-nda.

¹⁰ Te nú cuáhàn-nè cunucuachi-né ducán, dihna xiñuhu quidachuún chii-nè chuun ma, dandu nú còò ni-iin falta xi-ne, dandu vâtùni ndòò ndisa-ne xì cargu mà.

¹¹ Stná nècuàchì ñahà (cunucuachi ducán), xiñuhu cunduu stná-nè nècuàchì tnùñuhu, màdì nècuàchì tûha cuitnùhu, còó; nècuàchì sahnú inì-xi ni cúndúú-né, nècuàchì mà tûha dandahví ni-iyuhu.

¹² Nècuàchì tiàa xinúcuáchi, mindaa ñahàdihí-nè ni cúcúmí-nê, te ni cúndúú stná-nè ana dandacú víi nùù dèhe-xi, xì nùù nsidaa gá nèhivì vehe-ne.

¹³ Vàchi nú ni cúnúcuáchí vîi-nda chuun xi mii-yá, dandu ñhì-ndà iin gradu ndiaha (nùu-yá), te ñhì stná-ndà ñà-mà yúhí gà-ndà càhàn-ndà sàhà Jesucristu, nansa xiníndísá-ndáyâ.

Nansa ni cachi Pablo ndià disáhà-xí ni tiaa-ne carta yohó

¹⁴⁻¹⁵ Yàchì sàì jaàn ndé iá-nî cahín, doco nú ni cueé cuàhí coi yohó, dandu siquiera sàni tiai iin ùi iñàha ñà-cundaà vaha inì-ní nansa cacanuú vaha-ní. Vàchi ndohó, iin-ni nèhivì nihnú vaha ini xì Dios xínduu-nda; te mii-yá, mindaa ana itiácú nicanicuahàn nduú-yá. Te sàni cana-ya nsidaa-nda ñà-cunduu-nda nèhivì xí-yá. Te icúmí stná-ndà palabra ndàcuisì xí-yá, ñàyùcàndùá inúu-ndañá, te ndiaá-ndañá.

¹⁶ Ndisa, ñà-ndáà nduá, ndiaha gá palabra sàni dàtúi-ya nùu-ndà, vachi nacáníá nansa ni nanduu-ya nèhivì, te ni xini nèhivì ñuhiví-yà. Te sàhà Espíritu Ìi ni cundaà ini-nè, còò falta xi-ya. Daaní, stná ángel xi-ya, ni xini stná-nèyà, dandu ni dàcuítia nèhivì razón sàhà-yá mahì nèhivì ndoó cuàhà ñuu ñuhiví yohó, te cuàhà gá-nè ni xinindisá stná xi-yá. Daaní, mánuhù-yá ansivi ndé gloria xi-ya.

4

Nansa coo palabra tnùhu cuitià na sàà quivì xinu tiempu yohó

¹ Claru cachítnùhu Espíritu Ìi xí Dios nansa icúmí coo quivì xinu tiempu yohó. Dava nèhivì, dècuèndè sàà-nè nacuaà-né ñà-nduá xiníndísá-né, cachí-yà, dandu cunchicùn-nè ñà-tnùhù cacachi ñà-malu, vachi cunindisá-né nacua cunià cunindisá-né.

² Te tiaa icúmí dacuaaha-xi-né ducán, vaha gà-te datiaá-te, doco tnùhu cundua cachì-te. Mà cúí gá mànihì inì-te índù chuun nduú iin chuun vaha, vachi mà cúú gá sàxinítnùní-te sentir, na ian (xíhì) iin quisì ndé dúcùn tnuni.

³ Te cuàhàn-te cachì-te xi nèhivì ñà-cuàchi nduá cucumi-nda ñahàdihí-ndà, te cuàchi nduú stná ñà-caxì-ndà dava ñà-nduá saxí-nda, cachì-te. Doco nsidaa ñà-itiácú-ndà, ñà-nduá ni quidavàha Dios nduá; nùu mii-yá vaxan, ñàyùcàndùá vátùni cutiacu-ndañá nú naquímànì-ndáyá sàhà-ñá, vachi xiníndísá-ndá (ichì-yá), te ináhá-ndá ñà-nduú palabra ndàcuisì.

⁴ Vàchi nsidaa ñà-nduá ni quidavàha-ya, iá viiá. Te màsà cáhìchì ini-ndà ni-iñàha ni quidavàha-ya, vátùni iá nsidaá nú ni naquímànì-ndáyá sàhà-ñá.

⁵ Vàchi sàhà palabra ni cachi-yà xì sàhà stná ñà-naquímànì-ndáyá, ducan sàà ñà-cutiacu-ndà ndee vaha-ña nùu-yá.

Ñà-nduá ni cachi Pablo xiñuhu quida iin ana dacuaaha-xi nèhivì nchícùn ichì-yá

⁶ Palabra ni cachì xi-ní jaàn cachi stná-ní xì nsidaa nèhivì iin-ni xícahvi xi Yua-nda Dios ducán. Dandísá cunduu-ní iin ana xinúcuáchí víi nùu Jesucristu, te chicá ndufuerté anima-ní ñà-xiníndísá vaha-ní, te nchícùn-ní dàñhùhù iá vii mà.

⁷ Doco màsà ndúlócô-ní sàhà cuentu có-ndiàá, ò sàhà creencia-ni. Còó, ñà-nduá xiñuhu nduú ñà-fuerte cuàhandee inì-ní cunihnu inì-ní cuisì ichì mii-yá.

⁸ Cunaha-ní, nú fuerte ni quida-nda iin ejerciciu, dandu chindeámà iquicúñú-ndà iyuhu. Doco nú fuerte nihnú ini-ndà ichì-yá, ñà-jaàn ndisa, nsidanicuú modo chindeámándó, vachi ducán ñhì-ndà iin vida ndiaha na ndoo-va-nda ñuhiví yohó, xì stná na cundoo-nda inga ñuhiví.

⁹ Palabra ndàcuisì nduá yohó, te nsidaa-nda ndiá ìcà-ndà cunindisa-ndañá.

¹⁰ (Pues sàhà-ñá nduámà ñà-ndàcuisì), ñàyùcàndùá sàhandee ini-ndà quida vii-ndà (chuun ìi xí-yá) mate quidá quíní nèhivì xì-ndà, vachi mii-yá,

nicanicuahàn itiacú-yà, te sàhámà iá tnùndé ini xi-nda nùù-yá, vâchi tûha-ya dacâcu-ya nsidaa clase nêhivì, ñâyùcândùá nú nduu-nda nêhivì xiníndísá-xí-yâ, dandu ináhâ-ndá vâtùni càcu vii-ndà nùù-yá.

¹¹ Divi palabra jaàn icúmí-nî dacuahâ-ní nêhivì, te chinaha-nínè quida-neà.

¹² Te mii-ní tu, xiñuhu (quida vii stná-ní), màdí cachíchì ini nêhivì mii-ní ñà-ndùù-ní iin nècuàchì chii. Ñâyùcândùá, càhàn vii-ní xì-né; te cacanu vii-ní. Te ni cúcúú stná inì-ní sàhà nsidaa ñanìtnaha-ní. Te siempre cunihnu vâha inì-ní mii-yá, vâchi ducán cundiaâ-ní anima-ní. Daaní, nú indêhe nècuàchì xiníndísâ gá ñà-iin-ni quida-ní nsidaájàn, dandu vâtùni quida stná-nè ducán.

¹³ Mate cuèi dandu sàì ndé iá-nî, iin-ni quida-ní seguir cahvi-ní tutu ì, te iin-ni ni nácuàhandee inì-ní nêhivì, te dacuahá stná-nínè (na natácá-nsià jaàn).

¹⁴ Te nsinuu stná inì-ní ñà-íá iin ñà-ndùá nì nihìtâhvi-ní (nùù Dios) daa na ní chitândòó nècuàchì sahnú ndahâ-né dîni-ní, te nì càhàn-nè xì-ní razón ndiaha xí-yá. Ñâyùcândùá, iin-ni quida-ní ñà-ndùá sàni nihìtâhvi-ní quida-ní.

¹⁵ Nsidaa ñà-ndùá cachí xì-ní yohó, nsinuu vâha inì-niâ; iin-ni cunihnu vâha inì-niâ, dandu cundaà ini nêhivì ñà-chicá más sàni cutûha-ní cunchicùn vii-ní ichi-yá.

¹⁶ Te cuidadu coo-ní xì mii-ní (ñà-quida vii-ní), te cuidadu coo stná-ní ñà-màsà dâcuâhâ ndevâha-ní nêhivì. Dandu nú iin-ni ni quida-ní nsidaa ñà-yòhó, vâtùni càcu-ní nùù Dios, te càcu stná nêhivì iníní xí ñà-ndùá chináhâ-ní.

5

Modo ndiá ìcà-ndà càhàn-ndà xì nècuàchì iá falta-xi na sâha-ndané ichi váha

¹ Nú ni quidá iin nècuàchì sahnú iin falta, màsà cánahâ ndevâha-nda xi-né. Còò. Càhàn vii-ndà xì-né na ian càhàn-ndà xì iin yua-nda. Te nú tiàa chii nduú ana iá falta xi, dandu càhàn vii-ndà xì-né na ian iin ñani-ndà nduú-né.

² Te nú nècuàchì ñahâ sahnú nduú ana (sâha-nda ichi váha), dandu càhàn vii stná-ndà xì-né na ian dihi-nda nduú-né; te ò nú nècuàchì ñahâ chii nduú-né, dandu càhàn tnũñuhu-nda xi-né iin modo vii na ian ni cúndúú-nè iin cûha-nda.

Nansa xiñuhu chindee-nda tnaha-nda nú yâha ndahví-nè

³ Nú ndoó nècuàchì ñahâ nì xihì ì-xí, dandu dacútiácú-nsià nècuàchìmà, nú ndisa (còò tnaha-ne cundehè-né nùù-xí).

⁴ Doco nú ndoó dèhe-ne, ò déheñani-né, dandu xiñuhu cundaà ini nècuàchìmà ñà-ndiá ìcà-né quidañuhu-né tnaha-nemà, te nachindee-né ana sahnú xí némà, vâchi cunduamà iin obra vâha nùù Dios, iin obra cudû ini-yà sâhâ-xí.

⁵ Doco cunaha-nsiá, nú nècuàchì cuaán ndisa nduú-né, te còò tnaha-ne cundehè-né nùù-xí, dandu cuisì Dios cundéé ini-nè, te iin-ni xicàn tàhvi stná-nè nùù-yá ndui te ñuú.

⁶ Doco nú tucu nihnú ini-nè, te cuisì cudû ini-nè quida-ne ñà-ndùú gustu xi mii-né, dandu mate itiacú-nè, doco ñà-sàni ndañuhu vida ndiaha xí-né nduá.

⁷ Nsidaa palabra jaàn chinaha vâha-ní nsidaa compañeru-ní sâhâ-ñâ màsà quidá-né ní-iin falta, te ducán nihì nêhivì nansa daquéé cuàchi-ne dîquì-ndà,

⁸ vâchi cunaha-ní, chuun cahnú nduá chindee-nda tnaha-nda, te chicá más cahnú chuun nduú ñà-chindee-nda nêhivì meru vehe-nda, vâchi nú coó, dandu ñà-sàni nacuaâ-ndà ichi Dios nduá, te chicá quini queá nùù modo xi nècuàchì có-xiníndísâ.

Ñà-ndùá nì cachi Pablo quida nêhivì xí Jesús na cuáhàn-nè tavà-né lista xi nècuàchì ñahâ sahnú nihì xì ayuda

⁹ Cuisì nècuàchì cuaán sàni xìnu ùni dico (60) cuà ni cùndúú ana nàcàva nùu lista, cuisì ana nìsa ìa xi imindaa nsì-ì-xì.

¹⁰ Te ni cùndúú stná-nè iin nècuàchì ináhá-nsiá nì quida cuàhà obra. Xiñuhu cundaà inì-nsia a ní dàcuàhnú víi-né luchì cuati, te ¿a túha stná-nè quidañuhu víi-né nèhivì sàa vehe-ne? ¿A túha stná-nè cunucuachi-né nùu dava ga nèhivì xí Dios, mate chuun cuati luha nduá? Te ¿a túha stná-nè chindee-né nècuàchì yáha tnùndoho, te ò ndéni nèhivì ní cui yáha ndahví? Nú ducán quidá-né, dandu vátuni nàcàva stná-né nùu lista xi nèhivì (chindee-nsiá).

¹¹ Doco nècuàchì chicá cuachi, còó, vèchi (sàhà-ñá cuachi vá-né), mà úhì sàa-ne nacani tucu ini-nè, te nandòó-né (chuun) cuní Cristu quida-ne, te nandàhà tú-né.

¹² Doco iin falta xi-ne cunduamà, vèchi ñà-nduá nì cachi-nè, sàni nacoo-neà.

¹³ Nècuàchì chicá cuachi ma, mà úhì cuni dùsàn-né, te cacanu xixín-né vehe vehe. Te màdì cuisì ñà-jaàn, vèchi cutùha stná-né cuitnùhu-ne, daquíhiyuhù-né nùu chuun xi nècuàchì dava ga, te cachi-nè ñà-có-ndiá ìcà-né cachi-nè.

¹⁴ Ñàyùcànduá, yùhù cachí, chicá vaha ni nandàhà ñahàcuaán nú cuachi-né, te ni cùnsìhi ini-nè dèhe-ne, xì chuun vehe-ne, dandu mà níhìndèè nècuàchì có-íá ladu xi-nda daquéè cuàchì-ne (dìquì-ndà sàhà nècuàchì-mà).

¹⁵ Vèchi cunaha-ní, vèchi sandoó dava nècuàchì-mà sàni tucù ichì ñà-malu.

¹⁶ Ñàyùcànduá, nú iá iin nècuàchì tiàa xiníndísá, ò iin nècuàchì ñahà xiníndísá, te ndoó tnaha-ne nì xìhì ì-xì, dandu mii-né ndiá ìcà-né chindee-né nècuàchì-mà sàhà-ñá màsà cóó necesidad cundehè nècuàchì-mà nùu tácá mii-nsiá. Vèchi nú chindee-nsiá tnaha-nsia ducán, dandu vátuni sàa-nsiá chindee-nsiá nècuàchì cuaán iá ndisa necesidad xi.

Nansa xiñuhu quidañuhu-nda nècuàchì sahnú inúu nùu nèhivì xí Dios

¹⁷ Nècuàchì sahnú inúu víi nùu nèhivì xí Dios, ndiá ìcà-ndà quidañuhu-ndané. Te nú nduú-né iin nècuàchì cáhàn xì-ndà sàhù, te dacuahá-nèndó palabra ì xí-yá, dandu chicá más xiñuhu quidañuhu-ndané.

¹⁸ Vèchi cachí nùu tutu ì (iin ejemplu tii) ndé cachá: “Màsà cùñúhú ñunú yuhù buey na sánihni-sì sicàyòcò trigu cóyo nùnìá”. Daaní, cachí stná tutu mà: “Nú sàni quidachuun-nda, iá stná derechu xi-nda nìhì-ndà raya xi-nda”, cachá.

Nansa quida-nda nú daquéè cuàchì nèhivì dìquì iin nècuàchì sahnú inúu xì-ndà

¹⁹ Nú daquéè cuàchì iin nèhivì dìquì iin nècuàchì sàhnù-mà, doco imindaa ana daquéè cuàchì, dandu màsà cándísá-ní, vèchi xiñuhu siquiera ù ò ùni-nè, (dandu vátuni cunini vaha-ní ñà-nduá cachí-nè).

²⁰ Te nú ndisa iá falta xi nècuàchì xidá cuàchì ma, te có-ndùlócò-nè, dandu chinaha-nìne nùu nsidaa compañeru-nsiá sàhà-ñá (ni nácánì ini-nè, te) yùhì-nè.

²¹ Yùhù cachí xì-ní, (Timoteo), iin-ni nacua nduú nsidaa ley yohó, ducán icúmí-ní quida-ní (xì nècuàchì sahnú dandacú); iin-ni icúmí-ní ndenihì-ní nsidanicuú-né, màdí chicá víi quida-ní xì ana iá vaha xi-ní. Ducán chináhì mii-ní quida-ní, te ináhá stná (Yua-nda) Dios xì Jesucristu, xì nsidaa stná ángel ì xí-yá.

Más gà conseju nì sàha Pablo Timoteo

²² Na cuáhàn-ní cuàha-ní iin nèhivì chuun ñà-dandacú-né, màdí nansa-ni nì cui quida-niá. Dihna nacani vaha inì-ní. Te màsà (cuàha-nìne chuun nú nduú-né) nècuàchì có-quidá víi, vèchi nacuida stná-ní cuàchì quida-ne. Cundiaà-ní anima-ní.

²³ (Ináhî) tutoo ndecuéhè-ní cuhí tìxi-ní, ñàyùcàndùá coho stná-ní chii vinu sì-uva, màdì cuisì tèculí uun.

²⁴ Dava nèhivì, mate tàñáha ga sàà hora coo juicio xi-ne, doco náhà xicà iá cuàchi-ne. Te dava ga-nè, cuisì ndè después natùì cuàchi-ne.

²⁵ Te divi ducání stná xì nècuàchì quidá ví; vèchi nú sàni quida-nda obra, claru tùia nùù nèhivì; te mate dèhé ni quida-ndañá, doco mà cúí coo dèhá` nicanicuahàn.

6

Nansa xiñuhu quida nècuàchì ndoó saín nùù iin lamú

¹ Nècuàchì ndoó saín nùù iin lamú, ni coó tnùñuhu xí-né nùù lamú xi-ne, vèchi nú ducán, mà níhìndèè nèhivì càhàn-nè dìquì mii-yá ana cahvi-nda, ni dìquì stná ñà-ndùá xiníndísá-ndá.

² Te nú iin nècuàchì xiníndísâ nduú lamú xi-ne, dandu màdí chicá menos quidañuhu-né lamú xi-nemà sàhà-ñá dava-ni nduú-né nùù Yua-nda Dios. Còó; chicá más ni coó voluntad xi peón mà quidachuún víi-né, vèchi iin-ni xí-xiníndísá-né, te cuú stnahá stná ini-nè sàhà-né, ñàyùcàndùá chicá ndiá icà peón mà cunucuachi víi-né nùù nècuàchì mà.

Cunaha-ní nsidaa palabra yohó icúmí-nî cachitnùhu-ní xì nèhivì yucán, te dacuahá víi-nínè.

Contentu ni cùndóó-ndá xí ñà-ndùá icúmí-ndá, màsà xího-nda cuàhà iñàha, vèchi sà-ia mii-yá ini anima-ndá

³⁻⁴ Nú ndoó nèhivì chináhá stnahá xì tucu palabra có-càchí nacua cachí palabra vii xí Stoho-ndà Jesucristu, dandu (màdì ichì mii-yá nduá), cutu tuxí ini nècuàchì mà ndiáá cuàhà-né. Te nú có-càndísâ-né palabra nacua nduú ichì ì mii-yá, dandu còò ni-iñàha ináhá ndisa-ne. Còó, cuisì-ní ñà-cùdî ini-nè cuàà-nè sàhà chuun cuatiluha nduá. Doco después mà úhì quesaha-né cumbidiá stnahá ini-nè sàhà-né, te náá stnahá stná-nè; dandu vihi gá pesadu càhàn-nè dìquì ñàitnaha-ne, te chicá indéhe diín stnahá stná-nè.

⁵ Dandu quesáhá-nè daquéè cuàchi stnahá stná-nè, vèchi sàni dàcà sàxínitnùnì-nè, te có-nìhnú gá ini-nè ñà-ndùú ñà-ndácuìsì. Cutu ñà-nìhì-ndà dìhùn nduá dìsàhà-xí cunchicùn-ndà ichì Dios cahan-né. Pues nsidaa nècuàchì nihnú ini-xì ducán, nacoò dahuun-nínè.

⁶ Pues ñà-ndáà nduá, cuàhà gá ñà-cuicà nduá nùù-ndà nú nchícùn vii-ndà ichì-yá, te ndoo-nda contentu xì ñà-ndùá sà-icúmí-ndá.

⁷ Vèchi còò ni-iñàha nihi-nda ni quésáá ñuhiví yohó, te còò ni-iñàha cunihi stná-ndà cùhùn na quee-nda yohó.

⁸ Ñàyùcàndùá, nú iá ñà-cutiacu-ndà xì ñà-cundixi-nda, xì ñà-jaàn-ní ni cùndóó-ndá contentu.

⁹ Dava nèhivì, yáha ga cuní-nè nducucica-né, doco cunaha-ní, cuàhà peligru ndacá mà, vèchi nú nihnú ini-nè ducán, mà úhì sàà-nè dacuidá cuàchi-ne mii-né, te mà úhì dandahví ñà-malu-nè, te dacà-sí dìni-né sàhà-ñá xího cuàhà-né iñàha. Doco mii-né quidáquiní-né xì mii-né, vèchi sàhà ñà-jaàn icúmí cuchicuehe anima-nè, te mà nátùì ga-nè nùù Dios.

¹⁰ Vèchi nú cuú ini-ndà sàhà dìhùn, mà úhì quida-nda nsidanuu clase cuàchi, vèchi nahi yohò cuàchi nduá. Doco divi ducán sàni quida dava nèhivì, ni cuu cuahà ini-nè sàhà dìhùn, te sàhàjàn ni tucù-nè inga ichì ndé có-xiníndísâ víi gá-nè, te cunaha-nsiá, dècuèndè vichi cuàhà gá dandohó-né anima-nè.

¹¹ Doco mii-ní, iin nèhivì xí Dios nduu-ní. Ñàyùcàndùá ni-iin xichi màsà nácánì inì-ní quida-ní nacua quidá nècuàchì yucán. Iin-ni cuàhandee inì-ní quida-ní ñà-ndùú ichì váha, te nanducu-ní nansa cahvi víi-ní mii-yá. Iin-ni ni

cúnlhnú inì-níyà, te iin-ni cuu stná inì-ní (sàhà-yá xì sàhà stná ñanìtnaha-ní). Quidandee inì-ní sàhà nsidaa iñàha, te siempre coo màni inì-ní.

¹² Cuàhandee gá inì-ní ñà-màsà dáca xi dìnì-ní, te nacoò-ní fe vaha xi-ní; iin-ni cunsihi inì-ní ñà-seguru cucumi-ní vida ndiaha nicanicuahàn, vachi sàhà-ñá nihì-níàmà, ñàyùcàndùá nì cana Dios mii-ní, te ndee ní cachi stná-ní iin palabra vaha ñà-cuàhàn-ní cunchicùn vii-ní ichì-yá; te cuàhà stná nèhivì nì inini na ní cachì-ní ducán.

¹³⁻¹⁴ Ñàyùcàndùá, vichi chináhî mii-ní ñà-chivàha-ní palabra ndiaha nì cachi Dios. Ducán cachì xì-ní, te inínì stná mii-yá, divi mii-yá ana dìpoder-xi itiácú nsidanicuú iñàha iá ñuhivì; te inínì stná Jesucristu, divi mii-yá, ana nì cachi vate stná ñà-ndùú palabra ndiaha na ní dàtnátuu-tèyá nuù Poncio Pilato. Ñàyùcàndùá, iin-ni chivàha-ní ñà-ndùá nì ndacu nuù-ní nuù-yá. Màsà cúmáncâ anima-ní, te ni-iyuhu palabra mà màsà nándòdó-ní ndè cachi sàà quivì naxicocuûn Stoho-ndà Jesucristu.

¹⁵ Vachi meru quivì xí-yá icúmí-yâ tùi-ya nuù-ndà quida Yua-nda Dios, (ansivéhé-yâ), vachi ndiaha gá-yà. Mindalini mii-yá dandacú-yá ñuhivì, cuisì mii-yá cusáhnû-yá nuù nsidaa rey, xì nuù nsidaa gá ana icúmí chuun ñuhivì yohó.

¹⁶ Cuisì mii-yá nduú ana de por sí icúmí xí vida ndiaha nicanicuahàn. Fuerte tnùù nihni ndiaha ndé iá-yà, te mà cùì nihì nèhivì cuyatni-ne. Còò ni-iin ana nì xìnínùù xì-yá, nì mà nunca sàà-nè cuni-nèyà. Te vichi nicanicuahàn nì queé tnùñuhu xí-yá, te nicanicuahàn nì cusáhnû fuerte-yà (inicutu), amén.

Nansa xiñuhu cunihnu ini nècuàchì cuicà

¹⁷ Cáhàn-ní xì nèhivì icúmí xí ñà-cuicà ñuhivì yohó, te chinaha-nínè ñà-màsà cóo cuadú-nè, nì màsà cáhvi-né xì dihùn xí-némà, vachi còò seguru xan. Còò. Dios nì cahvi xi-nda, vachi mii-yá, nicanicuahàn itiácú-yà, te cuisì mii-yá vaha ndisa inì-xi, te sàha-yàndó nsidanicuú ñà-ndùá xiñuhu nuù-ndà sàhà ñà-cundoo-nda contentu ñuhivì yohó.

¹⁸ Cachì-ní xì nècuàchì cuicà mà ñà-ndiá icà-né quida-ne obra; dispuestu nì cúndóó-né dasàn-né ñà-ndùá icúmí-nè, te cundehè ndahví-nè ñanìtnaha-ne, dandu obra ndiaha-ma cunduu ñà-cuicà-né.

¹⁹ Te na cáyà cuàhà ñà-jaàn, dandu cunduumà iñàha chindee xi-né dècuèndè stná inga (vida) vaxi xi-nda, te ducán nihì stná-nè cutiacu ndisa-ne vida ndiaha.

²⁰⁻²¹ Yùhù cachì xì-ní Timoteo, cundiaa vaha-ní (palabra ì) nì ndacu nuù-ní cundiaa-ní. Màsà quíhitnaha-ní xì nèhivì cáhàn ndevàha palabra loco mate cachì-nè chicá ndiaá ñà-ndùá ináhá mii-né. Ináhá-nè, cachì-nè, doco cachì va-ne, vachi có-ndùá ducán. Dava nèhivì, ducán nì tuxi ini-nè, doco divi sàhámà nì tùcù-nè nì quee-ne nuù ichì xiníndísâ víi-nda mii-yá.

Ni cúcúmí cuàhà-ní gracia xi-ya. Sà-ìá.

Tutu Ùì Nì Tiaa San Pablo nùù Timoteo

¹ Yùhù nduí Pablo, iin nècuàchì nì nìhì chuun ndiaha nùù Jesucristu, vèchi ducán nì chitnùnì ini Dios sàhí nacua nì chitnùnì stná ini-yà ñà-nìhì-ndà vida ndiaha nùù Jesucristu, vèchi ducán sàni cachi-yà xi-ndà.

² Te vichi cásàhùì xì mii-ní Timoteo, vèchi nahi dèhemaní nduu-ní. Te xícàn tàhvì nùù Yua-nda Dios xì Stoho-ndà Jesucristu ñà-nì cuáha-ya mii-ní vihi gracia, te ni cùndéhe ndahví stná-yà mii-ní. Contentu ni coo-ní quida-ya.

Nansa nì cachi Pablo xì Timoteo ñà-nsinúú ini-nè nècuàchì mà

³ Nacua nìsa quida xì nìsa xinucuachi víi-né nùù Dios, ducán quidá stná yùhù vichi, còò ni-iin falta dandoho-xi sàxínitnùnì. Pues divi nùù mii-yà xícàn tàhvì sàhà-ní: ndui te ñuú naquímánì mii-yà sàhà-ní. Nicanicuahàn nsinúú inì mii-ní.

⁴ Mà cùì nándodí nansa nì sacu-ní daa. Yáha ga cunì cundehí mii-ní, dandu ndòò vaha ini anímè.

⁵ Yùhù nsinúú stná inì nansa quida-ní ñà-siempre nihnú vaha inì-ní mii-yà, màdiá danani úún-ní nduá. Primeru nitá xi-ní Loida, nìsa xinindisá-né mii-yà, dandu después dihi-ní Eunice, te vichi stná mii-ní, ducán nihnú vaha stná ini-níyà ináhí.

⁶ Ñàyùcàndùá, xiñuhu nsinuu inì-ní nansa nì nìhítàhvì-ní na ní chitàndòì ndahí dìnì-ní daa, te vichi cunì nandudì inì-ní quida-ní nacua nduú tàhvì-ní.

⁷ Vèchi ¿índù ñàha quidá Espíritu xi Dios ini anima-ndà? ¿A chicá yúhì-ndà quidá-yà? Còò, ñà-chicá ndufuerté anima-ndà nduá quidá-yà; te sàhà mii-yà chicá cuú stnahá stná ini-ndà sàhà-ndà, te chicá nacání sahnú ini-ndà quidá-yà.

⁸ Ñàyùcàndùá, màsà cùcáhàn nùù-ní càhàn-ní xì nèhivì sàhà Stoho-ndà Señor, ni màsà cùcáhàn nùù stná-ní sàhà yùhù ñà-ìé' vehecàa sàhà-yà. Còò. Dispuestu ni coo-ní ndoho stná-ní sàhà razón ndiaha xí-yà, vèchi icúmí-yà chindee-yándò.

⁹ Nì dàcácu-ya anima-ndà, te nì cana-yàndó ñà-cunchicùn-ndà ichì ñi-yà. Doco màdi sàhà obra vaha ni quida-nda nduámà; còò; cuisì sàhà-ñá ducán nì chitnùnì ini mii-yà, te sàhà-ñá màni gá stná ini-yà. Dècuèndè na táyôo ñuhivì, dandu nì chitnùnì ini-yà ñà-cuàha-yàndó gracia xi-ya nú sàni tenchicùn-ndà Jesucristu.

¹⁰ Te vichi sàni tùi vate gracia mà nì quida-ya, vèchi nì quixi Jesucristu ñuhivì yohó ñà-dacácu-yàndó, te sàhà-ñá nì cundee-yà nì càcu-nda, mà sàà-ndà cui ndisa-nda. Còò. Te vichi xítìà razón ndiaha xí-yà, te ducán datnúù-yà anima nèhivì ñuhivì nansa nìhì-né vida ndiaha nicanicuahàn ñà-mà nunca cui ndisa-ne.

¹¹ Pues divi razón mà nì nìhì chuun cachitnùhi xì nèhivì, vèchi mii-yà, nì techuún-yà yùhù cùhìn chinahì nèhivì nsidanicuú ñuu.

¹² Te divi sàhà ñà-jaàn ié' ndohí (quidá nèhivì). Doco có-cùcáhàn nùì, vèchi ináhí ana xiníndisè; ndahà mii-yà sàni dàyáhi mií, te ináhí iin-ni icúmí-yà cundiaa-yà vida xi dècuèndè quivì nasai nùù-yà.

¹³ Dàñuhù nì dàcuàhí mii-ní, ñà-jaàn nsinuu vaha inì-ní, te màsà dàmá-níà, vèchi vátùnì chindeá mii-ní, cuisì xiñuhu ñà-iin-ni cunihnu vaha stná inì-ní mii-yà, te cuu stná inì-ní sàhà nsidaa nèhivì, vèchi ducán ndiá icà-ndà quida-nda nú nchícùn-ndà Jesucristu.

¹⁴ Sàhà poder xi Espíritu ñi cundiaa vaha-ní palabra ndàcuisì nì nacoì nùù-ní, vèchi iá-yà ini anima-ndà.

¹⁵ Nacua ináhá-nî tucu sàncání ini nsidaa compañeru-ndà ndoó ladu Asia, có-cùú gà ini-nè sàhí. Iin nècuàchìmà nduú Figelo, te inga-nèmà nduú Hermógenes.

¹⁶ Doco Onesíforo, có; có-cùcáhán nùu-né ñà-ié` vehecàa yohó. Ni cùndéhe ndahví Dios-nè xì stná nèhivì vehe-ne, vèchi cuàhà xichi nì quixi-ne visita, te ndiaha gá nì ndòo vaha inì nì quida-ne.

¹⁷ Vèchi na ní quixi-ne ñuu Roma yohó, cuàhà nì xicanuu-ne nì nanducu-né yùhù, dandu nì ndacùhun-ne yùhù.

¹⁸ Ñàyùcànduá, nì cùndéhe ndahví Stoho-ndà Señor-nè na sàa quivì (nacuàha-nda cuenta nùu-yá). Vèchi mii-ní, ináhá vaha-ní ñà-cuàhà guá ñà-vaha nì quida stná-nè (xì-ndà) na ní sandoo-nda ñuu Éfeso.

2

Xiñuhu cuàhandee ini-ndà cunchicùn vii-ndà Jesucristu

¹ Nahi dèhe mii nduu-ní, te cachí xì-ní ñà-nì nsínúú vaha inì-ní nansa nì quida Jesucristu gracia sàhà-ndà, te nì ndèe anima-ndà ini anima mii-yá. Pues vichi divi sàhà gracia mà nì cúníhnú fuerte inì-ní.

² Cuàhà gá ñàhà sàni dàcuàhí mii-ní, te nì inini stná cuàhà gá más nèhivì. Pues vichi xiñuhu nacàxin-ní itnii nècuàchì seguru, te chinaha stná-nì ñà-nduú palabra nì dàcuàhí mii-ní, dandu vètuni chinaha stná-nè más gà nèhivì.

³⁻⁴ Quidandee inì-ní sàhà nsidaa vida yáha-ní, nacua quidándéé ini iin soldadu vaha, vèchi soldadu xi Jesucristu nduú stná-ndà. Te cunaha-ní, nsidaa ana nduú soldadu, nacóo níhní-te nsidaa chuun xi mii-té sàhà-ñá cuní-te cunchicùn vii-té ana dandacú núu-té.

⁵ (Inga ejemplu): nú nduu-nda tècuachi dadavástnáhâ juego, dandu fuerza icúmí-ndá cunchicùn-ndà ley xi juego mà, vèchi nú cóo, mà nunca quida-nda ganar.

⁶ Daaní, nú nduu-nda nècuàchì xitú, te quidáchúûn víi-nda itu-ndà, dandu primeru mii-nda cunduu nècuàchì níhì xì ñà-nduá caná viu mà.

⁷ Pues nacani vaha inì-ní sàhà ñà-nduá cachí xì-ní yohó, te icúmí Dios chindee-yá mii-ní ñà-cundaà vaha inì-ní sàhà nsidaájàn.

⁸ Nsinuu inì-ní sàhà Jesucristu ñà-nì natiacu-yà, te nduú stná-yà descendencia xi rey David. Divi ñà-jaàn nduá cachí xì nèhivì na (xicánúí) cachítnùhi xì-né razón ndiaha xí-yá.

⁹ Te sàhà-ñá quidé ducán, ñàyùcànduá ndohí vichi, sà-ináhá-nî; dècuèndè ndiadí stnáì vehecàa vichi, vèchi quidá nèhivì cuenta ñà-nduú iin tè-tùha quini. Doco palabra xi Dios, cóo, có-ndiàdiá, (xítia ìà).

¹⁰ Ñàyùcànduá, quidándéé inì sàhà nsidaa ñà-nduá yáhi, vèchi nú ducán, dandu nihítáhvì nècuàchì nì nacàxin Dios sàa-nè càcu ndisa-ne quida Jesucristu, te nicanicuahàn cundoo ndiaha stná-nè nùu-yá (nahi ndohó).

¹¹ Ñà-ndàà nduú palabra yohó: nú icúmí-ndá cui-ndà sàhà-ñá nchícùn-ndà mii-yá, dandu icúmí stná-ndà natiacu-ndà, te cundoo-nda nùu-yá.

¹² Te nú dandohó nèhivì-ndó (sàhà-yá), dandu quivì sàa-yà cusahnú-yá, cutnahá stná-ndà xì-yá cusahnu-nda. Doco nú nì nacuaà-ndayá, dandu icúmí stná-yà nacuaà-yá ndohó.

¹³ Mate ndohó, có-xiníndísá-ndá, doco mii-yá, iin-ni icúmí-yâ quida vii-yá cumplir. Mà cúí nacuaà-yá (ñà-nduá sàni cachi-yà), vèchi mii-yá nduú-yá mii-yá.

Nansa xiñuhu quida nèhivì chináhá xì palabra xi Dios

¹⁴ Cànhàn-ní xì nècuàchì (chináhá xì nèhivì xí Dios), te dansínúú inì-nínè sàhà palabra yohó. Cachì-ní xì-né ñà-Stoho-ndà Señor nduú ana ndácùcahan-nda, te sàháyùcàndùá màsà cùndóó-ndá náâ stnahá uun-nda sàhà chuun cuatiluha, vèchi nú ducán, mà níhìndèè-ndà ni-iyuhu ñà-vàha, cuisì danácání gá ini-ndà nèhivì iníní má.

¹⁵ Cuàhandee inì-ní (quida vìi-ní) sàhà-ñá ndee vaha-ní nùu Dios, màdí cucahan núu-ní (nùu-yá) na iin peón có-quidá víi. Quida vìi-ní chuun xi-ní; chinaha vìi-nínè palabra ndàcuisì divi nacua iá ndisa palabra mà.

¹⁶ Doco iin palabra chicuéhè, ni loho màsà quíhín casu-ní ñà-jaàn. Vèchi ¿índù ñàha níhì-ndà nùu palabra mà? Cuisì ñà-chicá más tùcù-ndà inga ichì có-ndúú ichì mii-yá.

¹⁷ Vèchi nahi cuèhè xítia nihni iquìcúñú-ndà, te saxá-ndó, ducán quidá stná dàñùhù (có-ndiáá mà). Te divi ñà-jaàn nduá quidá stná dàñùhù chináhá Himeneo xì Fileto.

¹⁸ Vèchi sàni tùcù nècuàchìmà iin ichì tnùhù, te cachí-nè (màdiá quivì nùu-xí natiacu-ndà); còó, ñà-sàni natiacu-ndà nduá, cachí-nè, te sàhà palabra jaàn sàni dacà-né òni dava nèhivì, te có-xiníndísâ gá nècuàchìmà.

¹⁹ Doco tucu iá iin obra xi Dios; mà nunca ndañuhá; na iin cimientu fuerte nduá; te na ian itúú stná iin seña xi-ya ìcà-ñá (ndé cachá): “Ináhá Stoho-ndà Señor índù nèhivì nduú nèhivì xí-yá”. Te cachí stná palabra mà: “Nsidaa ana ndácùcahan xì quivì Cristu, ni nácóó dahuun-ne ichì malu”.

Ejemplu sàhà traste vehe nècuàchì cuicà

²⁰ Cuàhà traste yuhùnùhù ndoó vehe iin nècuàchì cuicà, te dava traste mà, oro ò plata nì cuyucàn, te cuisì ñà-vìi quée inià. Doco dava traste mà, yutnù ò ñuhù nì cuyucàn, ñàyùcàndùá xichúún-ndáñâ ndéni chuun nì cui.

²¹ (Pues ducán iá stná xì mii-nda.) Ñàyùcàndùá, nú ni cúxíó nsidaa ñà-íá quini ini anima-ndà, dandu nahi traste vico-ma cunduu-nda, vèchi sà-íá ndoo anima-ndà, te vátùni quida-nda chuun nùu Stoho-ndà Dios; vátùni quida-nda nsidanicuú obra vaha.

²² Ñàyùcàndùá, mii-ní, nandòó dahuun-ní nsidaa ñà-nduá xího guá tècuachi dava ga, te cuisì ichì ndáà Dios cunchicùn-ní, divi ichì ndé nihnú vaha ini-ndà mii-yá, te cuú stnahá ini-ndà sàhà-ndà, vèchi ichì mà níhì-ndà cundoo màni nsidaa-nda. Divi ducán xiñuhu quida nsidaa ndohó nècuàchì iá ndoo anima-xi, te ndácùcahan-nda Stoho-ndà Señor.

²³ Doco nú ndoó nèhivì ndatnúhù cuáhà gá sàhà chuun cuatiluha có-ndiáá ndisa, dandu màsà quíhvítaha-ní xì-né, vèchi mà úhì quesaha-nsiá náâ stnahá-nsiá sàhà chuun nahi ñà-jaàn.

²⁴ Doco có-íá vaha nàá-ndà xì nèhivì, vèchi ana xinúcuáchí nùu Stoho-ndà Señor nduu-nda. Còó, viví xiñuhu cànhàn-ndà xì-né, te dacuahá víi-ndané; ni cóó calma-ndà xì-né.

²⁵ Mate cànhàn-nè dìquì ley xi-nda, doco viví-ni dansítñùu ini-ndané, vèchi vihini cundehè ndahví Dios-nè, te naxicocuñ inì-nè nacuni-nè índù palabra nduú palabra ndàcuisì,

²⁶ dandu níhì-né nacunihnu vìi ini-nè, te càcu-ne nùu ndahà ñà-malu, vèchi quisì mà, nì dacà-sí òni-né sàhà-ñá dandacú-si nùu-né nacua cudí inì-si.

3

¹ Yùhù cuní cundaà inì-ní nansa icúmí coo quivì xínu tiempu yohó, vèchi tiempu ùhì cundua.

² Cuàhà gá nèhivì tiempu yucán chicá icúmí-nè cuu ini-nè sàhà mii-né, xì sàhà òhùn stná; chicá ndiáá mii-né cucahan-né, te coo cuadú stná-nè, mà úhì cànhàn-nè dìquì Dios. Ni mà ndúlócò gà-nè sàhà ñà-nduá cachí yuadíhí-nè; mà

náquímànì stnahá gá stná-nè; te icúmí-nê cahíchì stná ini-nè nsidaa ñà-ndùú chuun ìì.

³ Te mà cùhí stnahá gá stná ini-nè. Mà cùcáhán gâ-nè nàcùndoo vâha-ne; nècuàchì xicánúú uun xì ñà-tnùhù cunduu-ne, ni mà cá-chítùnì gá ini-nè. Cuàhà gá icúmí-nê ndu-tehii stná-nè, te cahíchì stná ini-nè nsidaa ñà-ndùú chuun vâha.

⁴ Mà úhì cahin stnahá-né, te mà cóó ìì gá stná ndahà-né; mii-né nduú-né mii-né cucahan-né. Chicá cuu ini-nè sâhà ñà-cùdî ini-nè quida-ne, te màdì sâhà Dios.

⁵ Mate quídá-né na ian cahvi-néyà, doco mà cándísâ-né ndudu ìì xí-yá. Doco mii-ní, màsà quíhvi tnaha-ní xì nècuàchì quídá ducán.

⁶ Vâchi nacua icúmí quida nèhivì tiempu mà, ducán sàquídá stná dava tiàa vichì, tùha-tè cacanuu-tè vehe vehe, te na có-sâha nèhivì cuenta, dandu dacúníndísâ-te nècuàchì ñahà palabra xi-tè, vâchi mà fuerte ini nècuàchì mà sâhà-ñá dandoho guá cuàhà falta xi-ne mii-né; mà úhì quida ndevâha-ne cuàhà iñâha.

⁷ Ñâyùcàndüá, cuàhà ley dacuahá-né, doco ni có-sâa-nè cundaà ini-nè ñà-ndùú palabra ndàcuisì.

⁸ Te tiàa (chináhá chicuéhè xì-né) ducán, xíquida-tè nacua nì caquida tètàtnà nani Janes xì Jambres sâhana na ní cunì-te cadì-te nùù Moisés; te divi ducán quídá stná (tètnùhù) chináhá vichì, cuní stná-te cadì-te nùù (nèhivì chináhá vii) xì palabra ndàcuisì, vâchi yâha ga ndahví sàxínítnùnì-te, ñâyùcàndüá có-cuní Dios cunindisa-nda palabra chináhà-te.

⁹ Doco cunaha-ní, divi jaàn-ní nùù-xí sàa-te, vâchi claru icúmí nsidaa nèhivì cundaà ini-nè sâhà tèmà ñà-loco-te, divi nacua nì xini stná nèhivì sâhana sâhà tètàtnà yucán.

¹⁰ Doco mii-ní, sàni xini-ní nsidaa ñà-ndüá chináhì nèhivì; ináhá-ní xicánúú sahnúí, te nihnú vâha inì mii-yá. Ináhá stná-ní ñà-ndüá nihnú inì quide vida xi. Te in áhá stná-ní ndee cahnú inì, te cuú ndisa inì sâhà ñanìtnahi; quídá ndéé inì sâhà-né.

¹¹ Te sàni xini stná-ní ñà-cuàhà guá vida nì yâhi nì quida nèhivì, te nì ndoho cuahí, vâchi nì xini-ní nansa nì cuu xí na ní ìe ñuu Antioquía, xì ñuu Iconio, xì ñuu Listra. Ináhá-ní nansa nì quida quini nèhivì xí yucán. Doco (ansivéhé) Stoho-ndà Señor, nì xidahan-yá yùhù nùù nsidaa tnùndoho ma.

¹² (Pues ducán nì ndohi), vâchi nsidaa ana cuní cunchicùn vii ichì Jesu cristu, icúmí stná-nè cuni-nè cuàhà vida quida nèhivì.

¹³ Doco nècuàchì malu, xì nècuàchì tnùhù, chicá más icúmí dàcà sàxínítnùnì-nè ñà-dândâhví stnahá-né.

¹⁴ Doco mii-ní, iin-ni cunihnu vâha inì-ní ñà-ndüá sàni dàcuàhà-ní, te nì xinindisa-ní, vâchi ináhá-ní ana nduú nècuàchì nì chinaha xì-ní, ñà-ndüú-né nècuàchì seguru.

¹⁵ Te ináhá stná-ní ñà-dècuèndè tii-ní sàni cundaà inì-ní nansa cachí tutu ìì; te cunaha-ní, nú sàni cundaà ndisa ini-ndà nansa cachí tutu mà, te xiníndísâ stná-ndà Jesu cristu, vâtùni càcu anima-ndà.

¹⁶ Vâchi nsidaa ñà-ndüá cachí nùù tutu ìì, ñà-nì dàtnùù Dios sàxínítnùnì nèhivì nduá. Ñâyùcàndüá, sâhà tutu mà vâtùni chinaha-ndà nèhivì ichì-yá. Vâtùni càhàn stná-ndà xì-né nú sàni tùcù-nè inga ichì, dandu chindee-ndané natenchicùn-nè ichì váha, te dacuahá gá-ndané nansa cunduu-ne nèhivì ndàcuisì inì-xi. Pues sâhà nsidaa ñà-jaàn vâtùni quida tutu ìì mà chuun

¹⁷ nùù ndohó nèhivì xí Dios, te ducán chindeá cuacatnahá nsidaa ñà-ndüá xiñuhu nùù anima-ndà, mà quídá falta gá ni-iñâha nùù-ndà, te ducán mà úhì quida-nda ndéni chuun vâha nì cui.

4

¹ Vichi indéhe Yua-nda Dios xì Stoho-ndà Jesucristu, divi ana icúmí naxicocuíñ cusahnú-yá, te nsidandaâ-yâ sàhà nsidaa nèhivì, nècuàchì itiacú xì nècuàchì nì xihì; pues mii-yá nduú ana indéhe, (te iníní-yá) ñà-chìnáhî mii-ni palabra cuàhìn cachì xì-ní yohó, (Timoteo):

² dacuítia-ní palabra ì xí-yá; coo tùha-ní (càhàn-ní xì nèhivì) nsidanicuú tiempu, ndéni hora nì cui. Nú iá falta xi-ne, càhàn vii-ní xì-né; dansítñù inì-nínè sàhà falta xi-nemà, te nacuahandee inì-nínè áma naquida vii-né. Iin-ni quidandee inì-ní sàhà-né, te iin-ni dacuaaha-nínè.

³ Vàchi vaxi iin quivì mà cándísâ gá nèhivì cunini-ne palabra ndàcuisì. Còó, cuàhàn-nè nanducu-né cuàhà ana chinaha xì-né cuisì ñà-nduá cudî ini mii-né cunini-ne, vachi ducán nchihò ini-nè quida-ne.

⁴ Cuàhàn-nè quidamaxíní-nè. Mà cúníní gá-nè palabra ndàcuisì xí-yá, puru ñà-nduú cuentu uun cuàhàn-nè cunini-ne.

⁵ Doco mii-ní, nicanicuahàn nacani sahnú inì-ní. Quidandee inì-ní sàhà nsidaa tnùndoho icúmí-ní cunì-ní; (inicutu) cachitnùhu-ní razón ndiaha xí mii-yá, te daxínu vii-ní nsidaa chuun ì xí-yá sàni sàha-ya mii-ní.

⁶ Vàchi yùhù, sà-ìé ñà-nùhì (nùu Dios). Nahi promesa sàha-nda mii-yá nduí, vachi sàni sàa hora caqui.

⁷ (Doco cunaha-ní, inii vida xi) sàni sàhandee gá inì quide ñà-nduá sài quide; sàni xínu nùu-xí ñà-nduá nì sàcùnahí quide, te iin-ni niñnú vaha inì Stoho-ndà Señor.

⁸ Sàháyùcànduá, icúmí-yâ dacútâhvì-yá yùhù iin ñà-vàha na sàa quivì ndiaha vaxi xi-nda, vachi iin juez ndàcuisì inì-xi nduú-yá. Doco màdì cuisì yùhù nihítâhvì na sàa quivì mà. Còó, vachi cundiatú stná nsidanicuú ana cudî inì-xi cuninùu xí-yá na quivì naxicocuíñ-yà.

Ñà-nduá nì cachi Pablo na ní xicàn-nè favor nùu Timoteo, te nì ndaquindèè stná-nè xì nècuàchìmà

⁹ Sacúndáhvî nùu-ní yàchì quixi-ní yohó.

¹⁰ Vàchi sàni nacoo nihni Demas yùhù, vachi chicá nì cudî ini-nè ñà-nduá iá ñuhivì yohó, te ñàyùcànduá sàcuàhàn-nè ñuu Tesalónica. Daaní, Crescente, ladu Galacia cuàhàn-nè; te Tito, ndè ladu Dalmacia cuàhàn nècuàchìmà.

¹¹ Làcà mindaa Lucas iá xí vichi. Ñàyùcànduá, cachí xì-ní ñà-nacuaca-ní Marcos cutnahá-nsiá quixi, vachi (ináhî), vátuni chindee stná-nè yùhù ñà-quide chuun ì xí mii-yá.

¹² Daaní, Tíquico, sàni techuín-nè cuàhàn-nè ñuu Éfeso.

¹³ Cunaha-ní, iá iin dòì nì ndòo vehe Carpo ñuu Troas. Diviajàn naquihin-ní, te cunihí-ní quixi na quivì quixi-ní. Te cuní stnái quixi tutu xi, xì stná libru xi; doco tutu mà nduá chicá xiñuhu (nùu).

¹⁴⁻¹⁵ Cuidadu coo-ní xì herreru nani Alejandro, vachi cuàhà gá dañu nì quida-ne nì càhàn quini-ne dìquí, xì dìquí stná ñà-nduá nì cachi-nsì. Doco icúmí Stoho-ndà Señor cuàha-yanè según ñà-nduá nì quida-ne.

¹⁶ Cunaha-ní, primeru xichi nì càhìn sàhà mií nùu juez, còò ni-iin tiàa ni chindéé xí. Cahnú gá Dios màsà cútní-yá cuenta sàhà ñà-nduá nì quida-nemà, vachi nsidaa-né nì nacoo nihni-ne yùhù.

¹⁷ Doco mii-yá, còó; iín stná-yà cutnâhâ-yá xí na ní sàhìn yucán, te nì nacuahandee ini-yà yùhù, vátuni nì dàxínui chuun icúmí ñà-càhìn xì nèhivì palabra xi-ya, te cunini nsidanicuú raza nèhivì. Daaní, (na ní nsihì nì càhìn), dandu nì càcui, mate cuàhàn-te dandáñúhú dahuun-tè yùhù nì cui.

¹⁸ Te cunaha-ní, icúmí Stoho-ndà Señor nacuidahan-yá yùhù nùù nsidaa ñà-ndúá quida nèhivì malu, vèchi iin-ni icúmí-yâ cundiaa-yà yùhù ndè cachi sàì ñuhìví ìì xí-yá íá ansivi. Ansivéhé cahnú-yá nicanicuahàn, amén.

¹⁹ Casàhú-ní xì Prisca xì Aquila, xì stná Onesíforo xì nèhivì vehe-ne.

²⁰ (Cachitnùhu stnáì xì-ní) ñà-nì ndòo Erasto ñuu Corinto. Te Trófimo, ñuu Mileto nì ndòo-ne, vèchi cuhí-nè.

²¹ Yùhù sacúndáhvî nùù-ní ñà-nì quìxí yáchì-ní antes tiempu vixin. Cásàhú Eubulu xì-ní, te cásàhú stná Pudente, xì Lino xì Claudia, xì nsidaa gá nèhivì nduú hermanu.

²² Ni cútnáhâ anima-ní xì Stoho-ndà Jesucristu, te cuàhà gracia xi-ya ni cúcúmí-nî. Sà-ìá.

Tutu Nì Tiaa San Pablo nùu Tito

¹ Yùhù nduí Pablo, iin ana xinúcuáchí nùu Dios. Ñàyùcàndùá xicánúí cáhìn xì nèhivì sàhà-ñá vátùni sàà nècuàchì sàni nacàxin-ya cunindisá-néyà. Vàchi ñà-jaàn nduú chuun nì nihí nùu Jesucristu quide, dandu cundaà ini nèhivì índù-ñá nduú palabra ndàcuisì sàhà nansa cahvi vii-ndàyá,

² xì sàhà stná tnùndé ini ndiatu-nda ñà-nihì-nda vida ndiaha nicanicuahàn, vachi ndè na táyô ñuhiví, sàni quida-ya comprometer nihitáhvi-nda ducán, te mii-yá, mà nunca dandahví-yàndó.

³ Te vichi sàni dàtúi-ya palabra mà, vachi sàni sàà meru tiempu tùia, te cunitnùhu-ndañá. Ñàyùcàndùá, xicánúí cachítñuhi palabra mà nacua nì dandàcú-yá nùu quide, vachi mii-yá, cuní-yà dacácu-ya (nsidaa) nèhivì.

⁴ Pues, vichi tiaí tutu yohó nùu mii-ní, Tito, vachi nahi dèhe ndise nduu-ní, ñà-iin-ni sàni xinindisá stná-ní ichì váha. Ñàyùcàndùá, xicàn tàhvi nùu Yua-nda Dios xì Stoho-nda Jesucristu, divi ana nì dacácu xi-nda, te xíquèn ñà-nì cuáha-ya mii-ní cuàhà gracia xi-ya, te nì cundéhe ndahví stná-yà mii-ní; contentu ni coo-ní quida-ya.

Ñà-nduú chuun nì ndacu nùu Tito quida-ne ñuu Creta

⁵ Na ní quei ndé iá-ní jaàn ñuu Creta, nì cachì xì-ní ñà-nì ndóo-ní daxínu-ní chuun cumáni vá. Te iin chuun ma nduú ñà-nacàxin-nda nècuàchì cunuú xì nèhivì xí Dios iin iin ñuu. Ñàyùcàndùá, nacua nì cachì xì-ní, divi ducán quida-ní.

⁶ Doco cuisì tiàa còò falta-xi nì cándúú ana nacàxin ma. Vachi xiñuhu cunduu-ne tiàa iá xì imindaa nècuàchì vehe-xi, te nì cándúú stná-nè iin ana iníní víi dèhe-xi, vachi nú cachì nèhivì escandaloso dèhe-ne, te ò có-íá sahnú inia, dandu màsà quéé nècuàchì mà nombradu.

⁷ Vachi iin tiàa inùu xì nèhivì cahvi xi Dios, icúmí-nè cunduu-ne iin nècuàchì còò falta-xi, vachi divi mii-yá nduú ana xinúcuáchí-nè nùu-xí. Ñàyùcàndùá, màsà cándúú-nè nècuàchì cuadú, ò iin nècuàchì xidà yàchì ini-xi; còó. Ni màsà cándúú stná-nè ana tùha coho, ò iin nècuàchì cáhàn tèhì. Ni màsà cándúú stná-nè iin ana cuú ini-xi sàhà dihùn.

⁸ Te xiñuhu cunduu stná-nè iin tiàa cudí inì-xi dayáha visita vehe-xi; iin nèhivì cudí inì-xi sàhà nsidanicuú chuun vaha ni cándúú-nè. Doco màsà cándúú-nè nècuàchì quidá nansa nì nì cui xi mii-xí; còó. Nècuàchì sahnú ini-xi nì cándúú-nè, nècuàchì ì ndisa inì-xi, vachi nsidaa nècuàchì inùu mà, xiñuhu cunduu-ne nècuàchì ndàcuisì inì-xi.

⁹ Iin-nì xiñuhu cunchicùn vii-nè palabra ndàcuisì xí-yá nacua nì dàcuàhà nèhivì-nè, dandu vátùni nacua handee stnahá ini-nè, te nihì stná-nè naxiconihí víi-nè nùu nècuàchì xítñuhu, vachi divi dàñùhù ndàcuisì nduá nì dàcuàhà-nè.

¹⁰ Vachi cunaha-ní, ndoó cuàhà nèhivì chináhá ndevàha iin palabra loco, te dandahví uun-ne nèhivì. Nècuàchì chicá quidá ducán xínduu nècuàchì raza Judea.

¹¹ Ñàyùcàndùá, xiñuhu cadi xì nùu-nè. Vachi dava xaan sàni dacà-nè dìni nsidanicuú nèhivì ndoó iin vehe. Te dècuèndè quiyáhvi stná-nè na chináhà-nè palabra chicuèhè mà; ñàyùcàndùá, dihùn chicuèhè nduú stná ñà-nduá nihì-nè mà.

Ñà-nduá nì sanduu modo xi nèhivì ñuu Creta sàhana

¹²⁻¹³ Ñà-ndáa nduá nì cachì iin tiàa ñuu jaàn na ní càhàn-te sàhù xì nècuàchì ñuu-te. Te dohó nì cachì-te: “Ndohó nècuàchì ñuu Creta yohó, de por sí tnuhu-nda; nahi quisì dàná nduú stná-nda, vachi ndadi sástnùhù-nda,

te dusan gá stná-ndà”, nì cachì-te. Ñàyùcàndùá, icúmí-ní chinaha ví-ní nècuàchì ndoó jaàn sàhà-ñá cunihnu viì ndisa ini-nè nsidaa ñà-ndùá xiñuhu cunindisá-né.

¹⁴ Màsà quíhín casu gà-nè ñà-ndùú cuentu uun nacaní tè-raza Judea xì-né; ni màsà cúníní gá stná-nè ñà-ndùá dandacú ni-iin nèhivì sàni tùcù ichì ndàcuisì.

¹⁵ Nú iá ndoo ndisa anima-ndà, dandu ndiaha gá iá nsidaa ñà-íá ñuhivì nù-ndà. Doco nèhivì nihnú sìquini inì-xi, te có-xíníndísá-né, còò ni-íñàha nduú ñà-viì nù-ndé, vèchi dècuèndè stná sàxínítnùnì-nè có-íá viì gá. Ni có-cùcáhán gá nù-ndé ñà-quini guá nihnú ini-nè.

¹⁶ Vèchi ndahví gà modo xi-ne, mà túha-ne cunini-ne, ñàyùcàndùá mà cúí quida-ne ni-iin chuun viì. Mate cachì-nè ináhá-nê Dios, doco còò, vèchi sàhà modo quidá-né, ñà-jaàn cundáà ini-ndà sàni nacuaà-néyà.

2

¹ Doco mii-ní, cuisì ñà-íá viì ni cundúú ñà-ndùá chinahà-ní nèhivì.

² Nècuàchì tiàa sahnú, màsà cóhó-né, te xíni-ne. Xiñuhu nacani sahnú stná ini-nè, te quida viì-né sàhà ñà-nì-còò tnùñuhu xí nèhivì nù-ndé. Fuerte ni cúníndísá stná-nè mii-yá. Te ni cuú stná ini-nè sàhà ñanìtnaha-ne nacua ndiá icà-né. Te iin-ni ni cóo calma stná-nè.

³⁻⁴ Daaní, stná nècuàchì ñahà sahnú, divi ducán ni quidá stná-nè. Ni cócánúú ví-né nacua xiñuhu quida nsidaa ndohó nèhivì xí mii-yá. Màsà cuítnùhu-ne ñanìtnaha-ne, te màsà tní stná viciu-nè. Cuisì ichì váha ni cuáha-ne nècuàchì ñahà chicá cuachi sàhà-ñá ducán cutùha stná nècuàchì mà nansa cuu ndisa stná ini-nè sàhà ì-né xí sàhà dèhe-ne.

⁵ Te ni cútùha stná-nè nacani sahnú ini-nè, te cunihnu ì stná ini-nè. Ni cúnìhi stná ini-nè chuun vehe-ne, te ni cúníhnú mánì stná ini-nè. Daaní, icúmí stná-nè cunini viì-né ì-né sàhà-ñá màsà sàà-nè dandáñùhú-nè tnùñuhu xí palabra xí Dios.

⁶ Daaní, nècuàchì tiàa chicá cuachi, cachì-ní xì-né ñà-nì cundóo sahnú-né.

⁷ Te mii-ní tu, cuisì ichì váha ni cúnchícùn-ní sàhà-ñá màsà tùcù nècuàchì dava ga. Te na chináhà-nínè, càhàn ndàà-ní xì-né, càhàn tnùñuhu-ní.

⁸ Cuisì ñà-íá viì ni càhàn-ní xì-né sàhà-ñá màsà níhì ni-iin nèhivì cachi-nè iá falta xi-ní, vèchi nú ni càhàn viì-ndà, dandu cucahan nù nècuàchì xínì ùhì xì-ndà ñà-có-níhì-né nansa daquéè cuàchi-ne dèquì-ndà.

⁹ Cachì-ní xí peón ndoó saín nù lamú-xi ñà-nì cúníní-né ñà-ndùá cachì nècuàchì mà. Icúmí-né quida-ne cumplir ñà-ndùá dandacú lamú xi-ne; màsà náná táchì-né xí nècuàchì mà.

¹⁰ Ni màsà cuidá cuíhná stná-nè ñà-ndùú biene xi nècuàchì mà; còò; nècuàchì ndàcuisì inì-xi ni cundúú-né sàhà-ñá ducán ni cundáà ini nèhivì ñà-ndiaha guá iá ley xi mii-yá ana dacácu xi-nda.

¹¹ Vèchi vichì sàni sàà tiempu nì xinimànì Dios nèhivì ñuhivì; sà-íá nansa càcu anima nsidaa-né.

¹² Te divi sàhà ñà-yùcán cundáà ini-ndà xiñuhu nacoo dahuun-nda ichì malu; màsà xího gá-ndà ñà-ndùá xího guá nèhivì dava ga ndoó ñuhivì yohó. Còò, vèchi sàhà gracia xi-ya sàni cundáà ini-ndà nansa xiñuhu quida-nda na ndoo-va-nda ñuhivì yohó, ñà-cundoo sahnú-nda, te cunihnu ndàcuisì ini-ndà nacua cuní Dios quida-nda.

¹³ Te ndiatú stná-ndà sàà quivì ndiaha nduú tnùndé ini xi-nda, divi quivì nanchiì ndiaha (ansivi), te cuninù-ndà naxícócuñ Jesucristu, divi ana nì dácácu xi-nda. Te mii-yá, nahnú gá obra xi-ya, vèchi Dios nduú-yá.

¹⁴ Te nì sàha-ya vida xi-ya nì dånáà-yá sàhà-ndà sàhà-ñá càcu-nda nù ichì malu, te ndoo stná anima-ndà, dandu sàà-ndà cunduu ndisa-nda nèhivì xí-yá, te cudì ini-ndà quida stná-ndà cuàhà ñà-vàha.

¹⁵ Cunaha-ní, ñà-jaàn nduá icúmí-nî cachì-ní xì nèhivì yucán. Cànhàn-ní xì-né sàhà-ñá quida-neà cumplir. Te nú iá falta xi-ne, dandu cànhàn stná-ní xì-né, vèchi icúmí-nî derechu. Màdí cahíchì ini ni-iin nèhivì mii-ní.

3

Nansa xiñuhu quida-nda na ndoo-nda ñuhiví yohó

¹ Dansínúú inì-ní (nèhivì xí-ní) ñà-ìcúmí coo tnùñuhu xi-nda nùù nèhivì xì gobiernu xì nùù nsidaa stná tè-nìhí chuun. Ni cúníní-ndá ñà-nduá cachí-te, te ni coó stná voluntad xi-nda chindee-nda nsidanicuú chuun vaha.

² Te màsà cànhàn quini-nda dìquì ni-iin nèhivì. Ni cúndóó mánì nsidaa-nda. Màsà náâ stnaha-nda. Còó. Ni cànhàn tnùñuhu-nda xi nsidaa nèhivì.

³ Vèchi ndohó stná, nahi quisì nì sandoo-nda ñuhiví antes. Cónisá íníní-ndá Dios. Iin ichì tnùhù nduá nì sanchicùn-ndà. Nsidanuu clase viciu nì tnii xi-nda, te cuàhà diversión chicuèhè nìsa nanducu-nda. De por sí, mà váha-nda dihna, vèchi nìsa cumbìdia stnahá ini-ndà, te nìsa cahíchì stnahá stná ini-ndà. Cuàhà gá nìsa xini ùhì stnaha-nda sàhà-ndà.

⁴ Doco nì sàà iin quivì nì xinitnùhu-nda sàhà Dios, ñà-vàtùni dacácu-yàndó, ñàyùcànduá nì cundaà ini-ndà, vaha ga ini-yà, te màni gá stná ini-yà.

⁵ Dandu nì dàcácu-ya anima-ndà, doco màdi sàhà ñà-nì ía obra vaha ni quidá ndohó. Còó. Cuisì sàhà ñà-nì indehè ndahví-yàndó, ñàyùcànduá nì càcu-nda, vèchi nì nsidandoo-ya cuèchi ía nùù anima-ndà ñà-nì nacacu saa-nda (ñuhivì ìì xí-yá), te nì ndusaa stná anima-ndà nì quida Espíritu ìì xí-yá.

⁶ Vèchi ñà-nì dàcácu Jesucristu ndohó, ñàyùcànduá cuàhà gá nì dàquixí stná Yua-nda Dios Espíritu xi-ya anima-ndà.

⁷ Ñàyùcànduá, sàhà gracia xi-ya sàni ndee vaha-nda nùù-yá, te sà-íá ndisa tnùndé ini xi-nda ñà-nìhítàhvi-ndà vida ndiaha nicanicuahàn.

⁸ Nsidaa ñà-sàni cachì xì-ní yohó, vátùni cahvi-ní xán. Doco xiñuhu stná cànhàn fuerte-ní palabra yohó xì dava ga nèhivì cahvi stná xì-yá, áma cúnìhi ini-nè quida-ne nsidanicuú chuun vii. Vèchi palabra ndiaha nduá, te nú ni quida-ndañá, dandísá, cuàhà gá ñà-ndiaha nìhì-ndà.

⁹ Doco nú xiní-ndà náâ stnahá nèhivì sàhà iin chuun có-nduú ñà-ndiàá ndisa, dandu màsà quíhvi-ní sàhámà. Ni màsà ndúlócó stná-ní sàhà cuentu uun sàhà xii-ndà. Stná ley sànahà, màsà náâ-ní xì nèhivì sàhámà, vèchi còò ni-iñàha tavà-ndà quida-nda ducán.

¹⁰ Nú ía iin nècuàchì grupu xi-nsia tùha cahnde dava xi-nsiá, dandu cànhàn-ní xì-né iin ò ùì xichi. Te nú có-quihín casu-nè, dandu nacoo dahuun-nsianè.

¹¹ Vèchi ináhá-ndá sàni tùcù-nè inga ichì. Ía ndisa cuèchi-ne, te mismo cuèchi-ne icúmí dayúhí xì-né.

Nansa nihnú ini Pablo quida-ne quivì nùù-xí

¹² Yùhù nihnú inì techuín Artemas ò Tíquico sàà-nè ndé íá-ní. Te nú sàni sàà-nè jaàn, dandu quida-ní lucha quixi-ní ñuu Nicópolis, vèchi divi ñuu mà nihnú inì coi inii tiempu vixin.

¹³ Te na sàà stná Apolos xì abogadu nani Zenas ndé íá-ní, dandu cunsìhi inì-ní chindee-ní nècuàchìmà. Quida-ní arreglar nansa cùhùn-nè chicá nùù-xí, te màsà cùmànì ni-iñàha nùù-né cùhùn-nè.

¹⁴ Cunaha-ní, nsidaa nèhivì xì-ndà, xiñuhu cutùha-ne quidachuún-né iin chuun vaha sàhà-ñá màsà cúndóó uun-ne ñuhiví, vèchi nú ducán ni quida-nda, dandu vátùni chindee stná-ndà quivì ía necesidad nùù iin ñanìtnaha-nda.

¹⁵ Nsidaa nècuàchì ndoó yohó, cásàhú-nè xì-ní. Te mii-ní, casàhú stná-ní xì nsidaa nècuàchì cuú inì-xì sàhà-nsí ñà-iin-ni xiníndísá stná-nsì mii-yá. Ni cúcúmí cuàhà nsidaa-nsiá gracia xi-ya. Sà-íá.

Tutu Nì Tiaa San Pablo nùu Filemón

¹ Yùhù nduí Pablo. Te vichi ndiadí vehecà sàhà-ñá nchícùn Jesucristu. Te ñani-ndà Timoteo, yohó iá stná-nè xí. Te cásàhú-nsì xì mii-ní Filemón, vèchi iin-ni quidá stná-ní chuun xi Jesús (nahi nsiùhù). Te màni cuáhà-ní nùu-nsí.

² Te cásàhú stná-nsì xì doña Apia, vèchi màni stná-nè nùu-nsí na iin cùha-nda. Daaní, cásàhú stná-nsì xì Arquipo, vèchi iin-ni nchícùn stná-te capitán ndiaha xí-nda. Stná nsidaa ana natácá cahvi xi Dios vehe-nsia, cásàhú stná-nsì xì-né.

³ (Pues vichi xícàn tàhvi-nsí nùu) Yua-nda Dios xì Stoho-ndà Jesucristu ñà-ni cùnì màni-yá nsidaa-nsiá, te contentu ni cúndóo-nsiá quida-ya.

Ñà-nduá nì xicàn Pablo nùu Filemón

⁴ Yùhù naquímaní mii-yá sàhà mii-ní na cada xícàn tàhvi nùu-yá sàhà-ní,

⁵ vèchi sàni xinitnùhi ñà-cuàhà guá cuú inì-ní sàhà nsidaa nèhivì xì Dios, te xiníndisà vaha stná-ní Stoho-ndà Jesús.

⁶ Ñàyùcànduá, xícàn tàhvi nùu Dios ñà-ni sàa-ní mànihì inì-ní ñà-cuàhà guá ñà-vaha ndiaha sàni nihitáhvi-ndà nùu Jesucristu, vèchi nú ducán cundaà vaha ini-ndà, dandu vètuni quida stná-ndà cuàhà obra, te ñà-jaàn nduá ndiá icà-ndà quida-nda nú sàni xinidisa-nda mii-yá.

⁷ Cunaha-ní, cuàhà gá cudî inì ñà-cùu guá inì-ní sàhà nèhivì xì Dios. Ndiaha gá sàni ndòo inì vichi, vèchi tùha-ní nacuahandee inì-ní nèhivì xí-yá.

⁸ Ñàyùcànduá, sàhà-ñá nchícùn stná-ní Cristu, mà úhì dandacuú nùu-ní quida-ní favor sàhà iin chuun cuú ofrecer.

⁹ Doco còo, mà quidé ducán; chicá vaha cuacundahví nùu-ní, vèchi ináhì cuàhà gá cuú stnahá ini-ndà sàhà-ndà. Te cuní nsinuu stná inì-ní ñà-nduí iin nècuàchì chicá sàni sahnu cuahà, te ndiadí stnái ñà-íé`ladu xi Jesucristu.

¹⁰ Ñàyùcànduá sacúndahví nùu-ní ñà-nacuaca-ní Onésimo, vèchi na iin dèhi nduú-né. Ndiadí vahi yohó, doco sàhà yùhù sàni nihì stná-nè nì xinindisá-né mii-yá.

¹¹ Cunaha-ní, mate antes cóni quidá víi-né na ní sa-ìa-ne nùu-ní, doco vichi vètuni quida vèi-né chuun vaha nùu-ní, xì stná nùu yùhù.

¹² Te vichi cuàhìn techuín-nè nasaa-nè ndé iá-ní. Ñàyùcànduá, quidamanì-ní nacuaca-nínè, vèchi màni cuáhà-né nùí.

¹³ Cachì-ní, vèchi nìsa nihnu inì ndòo-ne xí yohó ñà-coo-ne cuenta xi mii-ní, te cunucuachi-né nùí na ié`vehecà yohó sàhà-ñá chicá cuitià razón ndiaha xí-yá.

¹⁴ Doco còo, chicá vaha màsà ndòo-ne yohó nú tàñáha ga cachi mii-ní, vèchi có-cuní cundua fuerza quida-ní favor mà. Còo, ñà-nduá cudî ini mii-ní ni cúnduá, cuní.

¹⁵ Mate iin ùi quivì nì quee-ne nùu-ní, doco quida-ní cuenta na ian ducán (nì quida Dios) sàhà ñá-vètuni nàcòo tu-ne xì-ní nicanicuahàn.

¹⁶ Doco vichi, mà cúndúu gá-nè peón nì xiin-ní, còo. Nahi ñani-ní cundu-ne, te chicá ndiáá iin ñani-ndà nùu iin peón. Màni cuáhà-né nùí, doco chicá más icúmí-né coo manì-né nùu mii-ní, vèchi cuàhàn-nè coo-ne xì-ní vehe-ní, cutnahá stná-nè xì-ní cahvi-nsiá Stoho-ndà Señor.

¹⁷ Ñàyùcànduá, nú nihnú stná inì-ní ñà-iin-ni xínduu-nda compañeru (nùu Dios), dandu quida stná-ní xì nècuàchì jaàn na ian quidà-ní xì yùhù.

¹⁸ Te nú iá iin cuàchì nì quida-ne nùu-ní, ò nú iá ñà-nduá iníhíca-né, dandu nùu yùhù quida-niá cobrar.

¹⁹ Yùhù nduí Pablo, te icúmî danáí-ñà. Cunaha-ní, ndahà yùhù tiaí palabra yohó. Doco sà-ínáhá-nî, cuàhà gá iníhíká stnâ mii-ní nùù yùhù, te có-xiñhù dansínúú inì mii-ní ñà-sàhà yùhù nì nanihítáhvì-ní vida xi-ní.

²⁰ Ñánì, sacúndáhvî` nùù-ní, quidamani-ní xì ñà-jaàn, vâchi iin-ni nchícùn-ndà Stoho-ndà Señor. Quida-ní favor sàhà-ñá ni cóí contentu, vâchi (ináhá-nî) iin-ni xiníndísá-ndá mii-yá.

²¹ Pues yùhù, cundéé inì mii-ní ñà-cunini-ní yùhù; te ináhî icúmî-nî quida-ní ñà-ndùá cachí; ndè más gá icúmî-nî quida-ní, ñàyùcàndùá, tiaí carta yohó nùù-ní.

²² Daaní, cuní stnâi ni coó tùha iin vehe tii ñà-coi ndé iá-nî, vâchi icúmî esperanza ñà-chindee Dios yùhù, vâchi divi ñà-jaàn nduá xícàn tàhvì-nsiá nùù-yá sàhí. Ñàyùcàndùá, nihnú inì sàì ndé ndoó-nsiá.

²³ Yohó iá stná Epafra, ndiadí stná-nè sàhà-ñá nchícùn-nè Jesucristu. Te cásàhú stná-nè xì mii-ní,

²⁴ te cásàhú gá stná dava ga compañerùì xì-ní, divi Marcos, xì Aristarco, xì Demas, xì Lucas; vâchi xínduu stná-ne ana chindéé xì sàhà chuun (xi Dios).

²⁵ Pues vichi ni níhítáhvì cuàhà-nsiá gracia xi Stoho-ndà Jesucristu ini anima-nsiá. Sà-íá.

Tutu Nì Tiaa Iin Nèhivì xí Dios nùù Nècuàchì Hebreu

Nì quixi Dèhemani Dios, nì cachitnùhu-ya xì nèhivì ñuhiví ñà-nduú palabra xi Yua-yá

¹ Sàhaha na cuní Dios càhàn-yà xì xì-ndà, nìsa techuún-yá iin nèhivì ñà-cachitnùhu-ne xì nècuàchì mà palabra xi-ya. Cuàhà gá xichi nì quida-ya ducán, te cuàhà gá ejemplu nìsa xichuún-yá na ní cachitnùhu-ya palabra mà.

² Doco quivì vichi na cuàhàn xìnu tiempu, Dèhemani-yá nduú ana nì techuún-yá càhàn xì-ndà. Vàchi sàhà ndahà fuerte Dèhemani-yá nì quidavàha-ya nsidanicuú ñuhiví iá, te nì chitnùnì stná ini-yà ñà-divi Yà-mà cunduu ana nìhítàhvì dandacú sàhà nsidaámà.

³ Cunaha-nsiá, nacua ndiaha gá mii-yá, ducán ndiaha stná Dèhemani-yá, na ian nduà-yá nduú Yà-mà, vachi iin-ni nacua iá-yà, divi ducán iá stná Yà-mà. Te Yà-mà, sàha-ñá fuerte dandacú ndiaha-yá, ñàyùcàndùá quidáchúûn víi nsidanicuú ñà-íá ñuhiví. Te na ní nsihi nì nsidandoo-ya cuàchi-nda, dandu mànuhù-yá ansivi, te nì sàcòo-ya ladu cuàhá Yuandiáhá-yà.

⁴ Ñàyùcàndùá, chicá más ndiaá-yà nùù nsidaa ángel, vachi nì chitnùnì ini Yuamánì-yá ñà-cachi-ndà xì Jesús Dèhemani-yá, te ñà-yòhó nduú ñà-chicá ndiaá nùù nsidaa ñà-nduá cachí-ndà xì iin ángel.

⁵ Vachi còo ni-iin ángel nì nìhítàhvì cachi Dios xì-né dohó: Dèhemani' nduu-ní: vichi sà-itiácù-ní nì quide. (Còo, có-càchí-yà ducán xì ni-iin ángel.)

Daaní, inga xichi dohó nì cachi stná-yà (sàhà Jesús): Na quidá iin yua, ducán icúmí quide xì mii-yá; te mii-yá, na iin dèhi cunduu stná-yà nùí.

(Nì cónì cachí Dios ducán xì ni-iin ángel.)

⁶ Daaní, nì chitnùnì stná ini-yà quesaa Dèhemani-yá ñuhiví yohó, te quivì nì cuu ducán, dandu nì cachi-yà (xì nsidaa ángel xi-ya):

Nsidaa nsiohó ana nduú ángel xi, icúmí-ndâ cahvi-ndá Dèhemani' yohó.

⁷ Doco na ní càhàn-yà sàhà ángel mà, dohó nì cachi-yà: Nì quidavàha-ya ángel xi-ya (ñà-cacanu yàchì-nè) nahi tàchì; vachi nahi mozo xinúcuáchí nùù-yá nduú-né (sàha-ne castigu xi-ya) nahi ñuhu xíxìn.

⁸ Doco na ní càhàn-yà sàhà Dèhemani-yá, dohó nì cachi-yà: Dios nduu-ní, te nicanicuahàn icúmí-nî cusahnu-ní; te micuísì modo viì icúmí-nî dandacu-ní nùù nèhivì.

⁹ Cuú ndisa inì-ní sàhà nsidaa ñà-íá viì, doco có-cuú dahuun inì-ní ni-iyuhu sàhà cuàchi. Ñàyùcàndùá, nùù mii-yá ana cahvi-ní sàni nìhítàhvì-ní ñà-cudiì cuàhà inì-ní; cunaha-ní, chicá icúmí-nî cudiì inì-ní nùù nsidaa gá ana cutnáhá xí-nî.

¹⁰ Daaní, (inga xaan nacánì nansa nì cachi stná nèhivì na càhàn-nè xì-yá): Stoho-nsi Señor, sàhaha nì quidavàha-ní ñuhiví. Ndahà mii-ní nì cuàha stná nsidaa sìtnúù itándiaa ansivi.

¹¹ Te mate nsidaájàn icúmíâ nsiha, doco mii-ní, còo; nicanicuahàn icúmí-nî coo-ní. Nsidaa ñà-íá ñuhiví, icúmíâ ndutuhá, na ian sìcoto.

¹² Te na ian nacáhnù viì nèhivì iin dùhnù-né, ducán icúmí-nî quida-ní xì ansivi, vachi icúmíâ nadàma, na ian nadama-nda ñà-ndìxì-ndà. Doco mii-ní, còo. Iin-ni icúmí-nî coo-ní; mà nunca sàà quivì ndañuhu-ní, nì cachi-nè.

¹³ Doco Dios, cóni cachi-yà xì ni-iin ángel palabra yohó; (cuisi mii Dèhemanì-yà nì cachi xì-yà dohó):

Yohó coo-ní ladu cuahí ndè cachi sàa cundeí nùù nsidaa ana xiní ùhì xì-ní; dandu cusahnú fuerte-ní nùù-né, nì cachi-yà.

¹⁴ Vàchi ángel, ináhá-ndá ñà-cuisi espíritu vii xinúcuáchí nùù Dios nduú-né; ndacú-ní nùù-né ñà-cacanu-ne cunucuachi-né nùù-yá, te chindee-né nsi-daa ndohó nèhivì icúmí càcu anima-xi.

2

Màsà nunca nandòdó-nda gracia xi-ya ñà-cuní-yà dacácu-ya anima-ndà

¹ Sàhà nsidaájàn, cuahà gá xiñuhu cunihnu vaha ini-ndà razón ndiaha sàni xinitnùhu-nda, còtó cueé-ni cueé-ni tucù-ndà inga ichì.

² Vàchi ley sàhana, mate cuisì ángel nduú ana nì cachitnùhu xi-nda sàhà-ñá, doco fuerte nì sandiaa stná, te nècuàchì cóni ndúlócò sàhà-ñá, iin castigu cahnú nì nìhì-né nacua ndiá icà cuu xi nsidaa nèhivì có-íní.

³ Ñàyùcàndùá, ndohó nècuàchì (tiempu vichi), ¿nansa cui càcu stná-ndà nú màsà quíhín casu-ndà sàhà palabra ndiaha cachí nansa càcu-nda? Vàchi divi Stoho-ndà Señor nduú ana primeru nì cachitnùhu palabra mà, dandu después nì xinitnùhu stná ndohó nì quida nèhivì nì inini nì càhàn mii-yá.

⁴ Te nì chindee stná Yua-nda Dios sàhà-ñá cundaà ini-ndà divi ñà-ndáà nduámà, vachi nì quida-ya nsidanuu clase milagru ndiaha, te nì sàhatahvì stná-yàndó Espíritu Ìì xí-yá; (te vichi) cuahà gá ñà-ndiaha ìì quidá Espíritu Ìì sàhà-ndà según nansa cuní Yua-nda Dios.

Nansa nì nanduu Jesús nahi nèhivì, te ducán nì nìhì-yá nansa dacácu-yàndó

⁵ Cunaha-nsiá, sàni cachì xì-nsiá sàhà inga ñuhivì vaxi xi-nda. Doco màdi ángel cunduu ana cusahnú nùá, vachi cóni chítñuní ini Dios ducán.

⁶ Nùù tutu ìì iá ndé nì càhàn iin nèhivì (xì-yá), te dohó nì cachi-nè: Nèhivì ñuhivì, có-ndiáà guà-nè, doco nihnú inì-nínè. Còò necesidad icúmí-ní ñà-nsinuu inì-ní nèhivì ñuhivì, doco divi nduá quida-ní.

⁷ Te sàni chitnùnì stná inì-ní ñà-sàhà sacu quivì mà-sàà nèhivì ñuhivì ndu-dava-ne xì ángel xi-ní. Te nì nìhitàhvì stná-nè cuahà gá tñùñuhu ndiaha nì quida-ní. Te nì chitnùnì stná inì-ní ñà-cusahnú-né nùù nsidaa ñà-ndùá nì quidavàha-ní.

⁸ Nsidanicuú iñàha, vètuni dandacú-né nùá nì quida-ní. Ducán cachá`.

Pues nú ducán sàni nìhitàhvì nèhivì quida-ne, dandu nsidanicuú iñàha, mà cúí ndòo uan iladu, fuerza icúmí-nè dandacú-né nùù nsidanicuú iñàha. Doco quivì vichi nàhà xicà, tàñáha ga sàà quivì dandacú ndisa-ne nùù nsidaa ñà-jaàn.

⁹ Doco Jesús, ndisa, sàni cundaà vaha ini-ndà sàhà mii-yá, cuahà gá tñùñuhu ndiaha sàni nanihì-yá. Vàchi sacù-ni quivì cóni ndúdává-yá xì ángel, doco sàhà gracia xi Dios nì ndoho-ya, te nì xihì-yà sàhà nsidaa-nda, te sàháyùcàndùá nì nanihì nsihì-yá tñùñuhu ndiaha xí-yá.

¹⁰ Dios nduú ana nì quidavàha xi nsidanicuú ñà-íá. Te sàhà ñà-nì còó más tñùñuhu xí-yá, ñàyùcàndùá nì sàcòò nsidaámà. Doco cuní stná-yà cundoo cuahà dèhe-ya gloria xi-ya. Ñàyùcàndùá, nì chitnùnì ini-yà ñà-ndoho Jesús, vachi ducán nduá xiñuhu cuu xi-yá sàhà-ñá nì cuácátnáhâ nsidaa ñà-ndùá icúmí cuu xi-yá. Ñàyùcàndùá, sàhà-ñá nì ndoho-ya ducán, ñà-jaàn nì nìhì-yá salvación xi-nda.

¹¹ Te cunaha-nsiá, mate divi-ya nduú ana ndiaha dandúhì xì anima-ndà, doco iin-ni Yuamáni-yá icúmí-yâ nahi ndohó. Sàháyùcàndùá có-cùcáhàn nùù-yá cachi-yà xì-ndà ñà-ndùù-ndà nahi tnaha-ya.

¹² Vàchi (nùù tutu ìì) dohó cachí-yà (xì Yuamánì-yá):
Na natácá tnahi, dandu icúmî nacani xì-né (ñà-ndiaha guá) iá-nî, te coto stnáì
alabanza nùù-ní, cachí-yà.

¹³ Daaní, inga xaan cachí stná:
Yùhù icúmî cahvi xì mii-yá.

Te inga xaan cachí stná:
Cundehè-nsiá, yohó iá stnáì xì nèhivì nì chitnùnì ini Dios cunduu (nahi) dèhi.

¹⁴ Pues sàhà-ñá nduu-nda dèhe-ya, te iá iquicúñú-ndà, ñàyùcàndüá stná
mii-yá, nì nìhì stná-yà iin iquicúñú (nahi ndohó), te ducán nì nìhì-yá nansa
cui-yà. Ñàyùcàndüá, sàhà-ñá nì xihì-yà, vátùni nì cundee-yá nùù ñà-malu,
vàchi quisì jaàn nìsa dandacú sàhà-ñá cui nèhivì ñuhivì.

¹⁵ Te nèhivì, yúhì sàstnùhù-né cui-nè, ñàyùcàndüá, mà úhì dandacú-si
nùù-né inii vida xi-ne. Doco vichi (sàhà-ñá nì cundee-yá nùù-sí), vátùni
cuidahan-yándô nùù ndahà-sí.

¹⁶ Vàchi màdì ángel nì cùhì ini-yà na ní quixi-ya ñuhivì yohó; còó. Divi ndohó
nècuàchì descendencia xi Abraham nì quixi-ya nì chindee-yá.

¹⁷ Ñàyùcàndüá nì xiñuhu nanduu-ya iin tiàa; meru nacua ndáa nèhivì
ñuhivì yohó, ducán nì nanduu-ya, na iin tnaha-ne. Te sàhà ñà-jaàn vátùni
nì sàcùnduu stná-yà nahi dùtù xi-nda nùù Dios, vátùni cahvi-nda xi-yá
ñà-cundehè ndàhvì-yándó. Te sàhà stná nì nanduu-ya iin tiàa, vátùni nì
dànáa-yá sàhà cuàchi-nda, te ducán mà níhì gá-ndà castigu sàhà cuàchi-nda.

¹⁸ Te sàhà-ñá nì yàha stná-yà cuàhà vida na ní ndoho guá-yà, ñàyùcàndüá
vátùni chindee stná-yándó na quivì yàha stná-ndà tnùndoho.

3

Chicá ndiaá Jesús nùù Moisés mate ndahà nècuàchì mà nì quixi ley sàhana

¹ Cunaha-nsiá, iin-nì xínduu-nda nèhivì ìì xí Dios, te iin-nì sàni cana
stná-yándó ñà-sàa-ndà gloria xi-ya, ñánì. Ñàyùcàndüá, sàhà nsidaájàn
nicanicuahàn xiñuhu cunihnu vaha ini-nda Jesús, vàchi mii-yá nduú ana
cahvi-nda, te divi stná-yà nduú ana nì techuún Dios ñà-quixi nùù-nda, te nì
sàcùnduu-ya dùtù xi-nda.

² Te na ní techuún Dios-yà quixi-ya, dandu nì quida ndisa-ya cumplir
nsidaa ñà-ndüá nì sàcùnaha-yá, nacua nì quida stná Moisés sàhana na ní
sandiaa-nè nèhivì xí-yá.

³ Doco chicá más tnùñuhu icúmí Jesús nùù Moisés mà. Vàchi ducán nduá na
ian cuáha iin vehe, cuisì tnùñuhu xí ana nì quidavàha xán nduá queé, màdì
tnùñuhu xí miá.

⁴ Te iin iin vehe, iá ana nì quidavàha xán, doco nsidanicuú ñà-lá ñuhivì, cuisì
Dios nduú ana nì quidavàha xán.

⁵ Ñàyùcàndüá, ducán nìsa quida viì Moisés sàhana, nì sandiaa-nè nèhivì
xí Dios na iin nècuàchì xinúcuáchì (nùù-yá); te chuun xi-ne nì sanduu stná
ñà-cáhàn-nè sàhà palabra icúmí Dios datúi-ya después.

⁶ Doco Cristu, (tucu iá xì mii-yá, vàchi) Dèhemanì Dios nduú-yá. Te quidá
víi stná-yà (nahi Moisés), doco chuun xi-ya nduá ñà-dàndàcú-yá nùù nsidaa
nèhivì xí Yuamánì-yá. Te divi nèhivì xí-yá sàndùú stná ndohó nú màsà
yúhì-ndà, te iin-nì ni cúdí ini-nda cahvi-nda xi-yá dècuèndè na sàa xìnu
tiempu.

Nansa sàa nèhivì xí Jesús ndé iá descansu ndiaha xí-yá

⁷ Ñàyùcàndüá, xiñuhu quida-nda nacua cachí Espíritu ìì xì-nda nùù tutu ìì
ndé cachí-yà:

Vichi sacúndáhvi` nùù-nsiá ñà-nì cúníní-nsiá ñà-ndùá dandacú Dios.

⁸ Màsà quídámáxìní-nsiá na ian nìsa quida xì-nsiá sàhana na ní xìca-ne yucù dānā. Cuàhà gá nì dācuídà ini-nè yùhù, ndè nì nanduu-ne nahi contra xi.

⁹ Te ùi dico cuà nì xini nècuàchì mà milagru ndiaha nì quide xì-né; doco còò, iin-ni nì quida canúú-nè (ñà-ndùá dācuídà ini xì).

¹⁰ Ñàyùcàndùá, yáha ga nì cuduchi inì sàhà nsidaa-né, te nì cachi: “Cutu cuní nècuàchì mà tucù-nè inga ichì; mà túha-ne cunchicùn viì-né ichì”.

¹¹ Ñàyùcàndùá, nì xidà inì; ndee ní cachi xì-né palabra yohó, te mà dāmíà: “Mà nunca cuàhi yàha-ne (lugar ndiaha xí) ndé cundoo-ne descansu nì cùí”. Ducán nì cachi Dios.

¹² Ñàyùcàndùá, cuidadu ni cúndóó-nsiá ñánì, còtó coo iin-nsia nacánì chicuéhè inì-xi, te nandòdó-nsiáyà, có-xíníndísà gá-nsiáyà, mate Dios iá nicanicuahàn nduú-yá.

¹³ Sàhājān nsìquívì xiñuhu nacuàhandee stnahá ini-ndà, mientras iá va tiempu vichi, còtó sàà-ndà cunduu-nda nècuàchì quídámáxìní, vāchi mà úhì dandahví cuàchi-nda ndohó, te cuu xi-nda ducán.

¹⁴ Vāchi cunaha-nsiá, cuisì nú iin-ni nì cúnchícùn viì-ndàyá ndè xìnu tiempu, te cunihnu vāha ini-ndàyá nacua nì quesaha-nda, dandísà sàà-ndà nihìtāhvì-ndà cundoo-nda nùù Cristu.

¹⁵ Ñàyùcàndùá, dohó cachí-yà (nùù tutu ì):

Vichi sacúndáhvi` nùù-nsiá ñà-nì cúníní-nsiá ñà-ndùá dandacú Dios. Màsà quídámáxìní-nsiá na ian nìsa quida nècuàchì sàhana, te cuàhà gá nì dācuídà ini-nè yùhù, cachí-yà.

¹⁶ Te ¿índù nèhivì nduú nècuàchì nì inini xi (palabra xi-ya), te después nì cahíchì ini-nèà? Pues divi nsidaa nècuàchì nì tavà Moisés ñuu Egipto yucán.

¹⁷ Te ¿ana divi nduú nèhivì nì cuduchi guá ini Dios sàhà-xí inii ùi dico cuà mà? Pues, divi nècuàchì cuàchi ma, te ñàyùcàndùá dísàhà-xí nì xìhì-nè yucù dānā mà.

¹⁸ Te ¿amádi divi-ni stnā-nè xínduu ana nì càhàn ndee guá-yà sàhà-xí ñà-mà yáha-ne lugar xi-ya ndé nihì-né descansu nì cùí? Pues jaan, vāchi nècuàchì mà, cónì cúnì-nè cunini-neyà.

¹⁹ Ñàyùcàndùá, vātùni cundaà ini-ndà, divi sàhà-ñá cónì cúnì-nè cunindísà-né, ñàyùcàndùá mà nì cùí yàha-ne (lugar ndiaha ma).

4

¹ Doco cunaha-nsiá, vichi iá va nansa cui sàà-ndà lugar ndiaha xí-yá nacua nì cachi-yà xì-ndà. Ñàyùcàndùá, cuidadu ni cúndóó-nsiá còtó ndañuhu-nsiá ichì sàni tniì-nsia cuàhàn-nsiá cundoo-nsia nùù-yá ducán.

² Vāchi nùù ndohó sàni cachitnùhu-ne ñà-ndùú razón ndiaha xí-yá davani nacua nì cachitnùhu stnā-nè xì nèhivì sàhana ma. Doco mii-né, cónì níhì-né ni-iin provechu nùù palabra mà, vāchi mate ní xinitnùhu-ne, doco cónì xíníndísà-né.

³ Doco ndohó nècuàchì xíníndísà, vātùni sàà-ndà ndé iá descansu ndiaha ma, vāchi (mà níhìtāhvì gá nècuàchì sàhana ma, vāchi) dohó nì cachi-yà: Yùhù, nì xidà inì; ndee ní cachi xì-né iin palabra, te mà dāmíà: mà nunca cuàhi yàha-ne (lugar ndiaha xí) ndé cundoo-ne descansu nì cùí.

Ducán nì cachi Dios, vāchi dècuèndè tiempu nì quidavàha-ya ñuhívì sàni xìnu chuun xi-ya.

⁴ Vāchi nùù tutu ì iá ndé cachí nansa (nì quida-ya) quívì ùsà; te dohó cachá: Quívì ùsà nì quetatu Dios, vāchi sàni xìnu nsidaa chuun nì quida-ya.

⁵ Daaní, iá stnā ndé cachí stnā-yà inga palabra yohó nùù tutu mà:

Mà nunca cuàhi sàà nècuàchì mà lugar ndiaha xí ndé cundoo-ne descansu ni cùí.

⁶ Pues (nàhà xicà) fuerza icúmí cundoo dava nèhivì lugar ndiaha ma, doco nèhivì nì inini xi razón ndiaha primeru mà, cóni níhì-né sàà-nè cundoo-ne yucán, vàchi cóni xìníndísâ-né.

⁷ Sàhà ñà-jaàn nì cachi stná-yà inga palabra después: vètùni iá inga tiempu vaha, cachí-yà, divi nduú quivì vichi. Vàchi nì yaha inga caní tiempu, dandu nì tiaa stná Davíd inga palabra xi Dios. Divi nduú palabra làcà (nì tiai nùù tutu yohó) ndé cachí-yà:

Vichi sacúndáhvî nùù-nsiá ñà-nì cúníní-nsiá ñà-ndùá dandacú Dios. Màsà quídámáxìní-nsiá, cachí-yà.

⁸ Daaní, después nì sàà stná Josué (cusahnú-né nùù nèhivì sàhana ma, doco) nì sàhà mii-né cóni níhì nècuàchì mà descansu ndiaha ma. Vàchi nú jaan, dandu mà cáchí Dios coo inga quivì (cui níhì-ndà descansu mà) después.

⁹ Doco divi sàhà ñà-jaàn vètùni cundaà ini ndohó ana nduú nèhivì xí Dios ñà-íá va iin lugar ndé cundoo-nda quetatu ndiaha-nda.

¹⁰ Vàchi cunaha-nsiá, nú sàni níhì-ndà descansu mà, dandu ñà-sàni nsihi chuun xi-nda (ñuhiví yohó) cundua, divi nacua nì ìa stná xì mii-yá na ní xinu chuun nì quida-ya, nì quetatu-yà.

¹¹ Ñàyùcàndùá, xiñuhu ñà-cuàhandee ini-ndà sàà-ndà lugar ndiaha ma ndé níhì ndisa-nda descansu, còtó quida-nda nacua nì quida nèhivì sàhana ma, cóni xìníndísâ-né.

¹² Vàchi cunaha-nsiá, cahnú poder xi palabra ì xì Dios. Na ian itiacúa, teayùcàndùá (vètùni sàà yachà ndè chicá ini anima-ndà) na ian nduá iin espada diin ndùì ladu-xi, doco palabra mà, chicá fuerteà nùù iin espada, vàchi dècuèndè meru espíritu xi-nda sàà stná, xì dècuèndè stná chicá ini sàxínitnùnì-ndà. Te divi sàhà palabra mà vètùni cunahà claru nansa nacaní ndisa ini-ndà, xì nansa nihnú stná ini-ndà quida-nda.

¹³ Cunaha-nsiá, còò ni-ìñàha cui coo dèhé nùù Dios; vàchi nùù mii-yá túi claru nsidanicuú ìñàha, te indéhe stná-yà nsidaa ñà-ndùá quida-nda, dandu después divi nùù mii-yá icúmí-ndá nacua-nda cuenta.

Jesús nduú dùtù ndiaha xi-nda

¹⁴ Dèhemanì Dios nduú Jesús, te vichi sàni nasaa-yà nùù Yuamàni-yá iá ansivi; dùtù ndiaha xi-nda nduú-yá vichi, ñàyùcàndùá iin-ni nì cunchícùn vii-ndà ichì-yá nacua sàquidà-ndà vichi.

¹⁵ Vàchi mii-yá, vètùni cuhi ndisa ini-yàndó na yaha-nda tnùndoho, vàchi cuàhà gá ìñàha sàni yaha stná mii-yá, doco cóni quidá-yá ni-iin cuàchi.

¹⁶ Ñàyùcàndùá, màsà yúhî-ndà càcàn tàhvì-ndà nùù-yá, vàchi yucán iá-yà nùù silla ndiaha xí-yá ndé sáhatahvì-yá gracia xi-ya. Vàchi icúmí-yà cundehe ndàhvì-yàndó, te quida-ya gracia mà sàhà-ndà na meru xiñuhá.

5

¹ Nsidaa dùtù ñuhiví yohó, chuun nì níhì-né nduá ñà-cáhàn-nè sàhà nèhivì nùù Dios, te dócò stná-nè promesa xi nèhivì nùù-yá. Stná promesa icúmí coco nùù-yá, icúmí-né cahmi stná-nè nsidaàmà sàhà cuàchi nèhivì.

² Te sàhà-ñá nduú stná-nè iin ana iin-ni ndohó nahi ñanitnaha-xi, vètùni cuhi ini-nè nèhivì dava ga nú có-sàà nècuàchì mà cundaà vaha ini-nè, te ò nù sàni quee-ne ichì váha.

³ Doco sàhà-ñá nduú stná dùtù mà nèhivì ùún, ñàyùcàndùá icúmí-né cuàha stná-nè promesa sàhà cuàchi mii-né nacua quidá-né sàhà nèhivì dava ga.

⁴ Te màdì mii dùtù nácàxin-ne mii-né ñà-níhì-né chuun ndiaha ma; còó. Cuisì Dios nácàxin xi-né, na ian nì quida-ya xì Aarón sàhana.

⁵ Pues, ducání stná Cristu, màdì mii-yá nì càchí-yà cunduu-ya dùtù sàhà-ñá chiigá tavà-yá tnũñuhu xí mii-yá; còó. Divi Yuamáni-yá nì sàha xi-yá chuun ma, vàchi dohó nì cachi yàmà xì-yá:

Mii-ní nduu-ní Dèhemanì; vichi sà-itiácù-ní nì guide.

⁶ Te divi ducán nì cachi stná-yà inga xaan xí tutu ì mà:

Nicanicuahàn cucumi-ní chuun cunduu-ní nahi dùtù, nacua iá chuun xi (dùtù sàhana nani) Melquisedec, nì cachi Dios.

⁷ Vachi (iin xichi) na iá va Jesús (ñuhívì yohó) nahi tiàa, dandu nì xicàn tàhvì fuerte-yà nùu Yuandiaha-yá Dios, vàchi sàhà-yàmà vátùni càcu-ya ñà-màsà cúí dahuun-ya. Cuàhà gá nì sacundahví-yà, dècuèndè nì sacu stná-yà; te sàhà-ñá nihnú ndiaha guá ini-yà, ñàyùcàndùá nì cuhi ini Yuandiaha-yá mii-yá.

⁸ Cunaha-nsiá, mate meru Dèhemanì Dios nduú-yá, doco nì quida stná-yà tocar ndoho stná-yà sàhà-ñá cundaà vaha ini-yà nansa iá ñà-nchícùn-nda nsidaa ñà-ndùá nì ndacu nuù-yá.

⁹ Daaní, na ní nsihi nì ndoho-ya, dandu sà-iá, nicanicuahàn vátùni dacácu-ya nsidaa nèhivì inínì xí-yá.

¹⁰ Vàchi sàni cachi Yuamáni-yá ñà-mii-yá cunduu-ya dùtù chicá ndiaá, te quida-ya chuun xi dùtù na ian nìsa quida Melquisedec mà (sàhana).

Ndahví nsidaa nèhivì nacóó xí ichì Jesús

¹¹ Cunaha-nsiá, iá cuàhà gá ñà-cùnì cachi xì-nsiá sàhà chuun yohó, doco ùhì chinahì mii-nsiá sàhà-ñá vichi, vàchi ùhì sàà-nsiá cundaà vaha inì-nsiá,

¹² mate vichi sàni sàà tiempu ñà-chinaha mii-nsiá dava ga nèhivì nì cúí, doco còó, xiñuhu ì ñà-danácuáhâ gá nèhivì mii-nsiá ndè palabra chicá mà ùhì xi-ya. Vàchi nahi ñà-cuati nduú-nsiá, nahi ana tà cútùha cuxi comida fuerte, nahi mèè chichi ì nduú-nsiá.

¹³ Vàchi nèhivì tà cútùha vii nansa cunì cachi palabra xi ichì váha-ya, nahi mèè xínduu-ne, na ian tèndodo itiácù-va-ne.

¹⁴ Doco nèhivì sàni cutùha nacuni índù ichì nduú ichì váha, pues nahi nècuàchì sahnú xixí xi comida fuerte xínduu-ne, vàchi sàni sàhandee ínì-nè cutùha vaha-ne índù-ñá iá vaha, te índù-ñá có-iá vaha.

6

¹ Ñàyùcàndùá, xiñuhu cunduu-nda nahi nècuàchì sahnú, te cutùha-nda palabra chicá nchichí xi Cristu, màdìá cuisì dàñùhù chicá sencillu cunihnu ini-nda nicanicuahàn; còó. Màsà ndésáhá tú-ndá xí palabra primeru, vàchi sàni cundaà vaha ini-nda sàhà palabra mà, ináhá-ndá nacáníá nansa naxicocuñ ini-nda sàhà cuàchi-nda ñà-còò chuan. Te sà-ináhá stná-nda nansa icúmí-ndá cunihnu vaha ini-nda Dios,

² xì nansa cuhì-nda, xì nansa chitàndòò-nda ndahà-nda dìni nèhivì (na xicàn tàhvì-nda sàhà-né). Te sà-ináhá stná-nda nansa icúmí nsì natiacu-nè, xì nansa icúmí coo stná juiciu final.

³ (Doco cumánì gá ñà-ndùá xiñuhu cundaà ini-nda sàhà-xí.) Ñàyùcàndùá, cahnú gà Dios icúmí-ndá quida-nda seguir (ndè cachi ndufuerte fe xi-nda).

⁴⁻⁶ Vàchi nú sàni dàtnùu Dios sàxínìtnùnì iin nèhivì, te después sàà-nè naco-ne (ichì ndiaha ma), dandu mà cúí gá sàà-nè naxicocuñ ini-nè inga xichi sàhàmà. Vàchi sà-ináhá-nè nansa iá ñà-nihítàhvì ndiaha-nda nùu Dios, te sàni xini stná-nè nansa iá ñà-cucumi-nda Espíritu ì xí-yá. Ndè ináhá stná-nè ñà-ndiaha guá iá palabra ì xí-yá, te ini anima-nè sàni xini stná-nè milagru xi-ya nahi milagru xi inga ñuhívì vaxi xi-nda. Doco (ndahví-nè) nú sàni naco-ne ichì mà, vàchi cunì cachàmà na ian nì nachituu-ne Dèhemanì-yá nchìca cruz inga xichi tu, te nduú stná na ian sácùndiaa vate-néyà.

⁷ Ñàyùcàndüá, (ducán icúmí cuu xi nècuàchì mà nahi ejemplu sàhà) ñuhù xi-nda, vèchi nú sàni cuun ndiaha dàvì, te nì ndèe cunú ndèhì, dandu (tuxí ini-ndà) cuàhàn cundiatú-ndà, ádi cuàha viì itu-ndà. Te divi ducání stná xi nèhivì. (Nú iin-ni nchìcùn viì-né mii-yá), dandu vètùni cundiatú anima-nè.

⁸ Doco nú (nacoò-ne ichì-yá), dandu cunduu-ne nahi ñuhù ndé cuisì sahnú yùcù iñu, ò yùcù chicuéhè, vèchi mà ndéé vaha-ne nùu-yá, te vichi sà-itúú nihì-né iin castigu cahnú, te fin xi-ne cunduu ñà-coco-ne.

⁹ Doco tucu icúmí cuu xi mii-nsiá, ñani màní, ináhí, mate sàni cachì xi-nsiá ñà-ndüá nì cachì. Vèchi seguru icúmí mii-nsiá ñà-cundiatú anima-nsiá, te càcu-nsiá.

¹⁰ Vèchi vaha Dios, te mà nándodó-yá obra sàni quida-nsiá; nì mà nándodó stná-yà nansa cuú guá inì-nsiá sàhà-yá, te sàhámà nì chindee-nsiá dava ga nèhivì xí-yá; te dècuèndè vichi chindéé ìi-nsiánè.

¹¹ Te nsiùhù, cuní-nsì iin-ni nì cúnsìhi inì-nsiá quida-nsiá ducán ndé quivì último sàhà-ñá cucumi-nsiá seguru cuàhàn-nsiá nihitáhvi ndisa-nsiá ñà-ndiaha ìi ndiatu-nda.

¹² Màsà cúdúsán-ndá; còó. Iin-ni nì cúníndísá-ndá, te quida ndee ini-ndà nacua nìsa quida nèhivì sàni nihitáhvi ñà-ndiaha ìi nì cachì-yà xi-ndà.

Iin tnündé ini ndiaha icúmí nsidaa nèhivì xí Dios

¹³ Na ní saquin Dios compromisu xi Abraham sàna, nì cachì-yà xi-né: “Yùhù chináhí mií”. Ducán nì cachì-yà, vèchi còó cá inga ana chicá ndiaá nùu mii-yá.

¹⁴ Te nì cachì stná-yà xi (Abraham) yucán: “Seguru icúmí cundiatú anima-ní quide; te cuàhà gá descendencia xi-ní icúmí cundoo”.

¹⁵ Ñàyùcàndüá, ducán nì sandiatu cuéyàà nècuàchì mà dècuèndè nì sàà quivì nì nihì-né ñà-ndüá nì cachì Dios xi-né.

¹⁶ Nèhivì ñuhivì yohó, nú cuní-nè caquin fuerte-nè iin compromisu, dandu ndacùcahan-né quivì iin ana chicá ndiaá nùu mii-né, (nahi Dios), te nú sàni chinaha-né mii-yá, dandu sà-ìá, icúmí-nè nacahan-né Dios.

¹⁷ Ñàyùcàndüá, na ní quida Yua-nda Dios comprometer ñà-icúmí-ndá nihitáhvi-ndà ñà-ndiaha ìi xí-yá, dandu nì ndacùcahan-yá mii-yá, vèchi cuní-yà cundaà vaha ini-ndà iin palabra mà-dáma ndüá nì cachì-yà.

¹⁸ Ducán dandu ùi palabra nduámà, (dihna cuisì-ní nì cachì-yà, dandu después nì chinaha-yá mii-yá), ñàyùcàndüá, nicanicuahàn icúmí cundiaa palabra nì cachì sahnú-yá mà; mà nunca dandahví-yándó, seguru icúmí coo tnündé ini fuerte xi nsidaa ndohó nècuàchì cundéé ini-xi ñà-dacácu-yándó, te sàni cahvi stná-ndà xi consuelu ndiaha sáhatahvi-yá.

¹⁹⁻²⁰ Te consuelu mà, vètùni chindeá anima-ndà, vèchi có-ndüá tnùhu; ñà-seguru nduá. Vèchi dècuèndè lugar ndé (chicá inì-xi vehe ìi Dios ansivi), yucán sàni nansìhvi Jesús, nì yàha-ya nùu ñà-sadí nihni nùu-ndà yucán, te dècuèndè lugar mà sáhatahvi-yándó tnündé ini mà, vèchi dihna-ya nì sàà-yà yucán ñà-càhàn-yà sàhà-ndà. Vèchi vichi sàni nihì-yá chuun cunduu-ya dùtù xi-nda, te nicanicuahàn icúmí-yá quida-ya chuun ma, divi nacua nìsa quida Melquisedec sàna.

7

Nahi chuun xi dùtù nani Melquisedec, ducán nduú chuun quidá Jesús vichi

¹ Nècuàchì dandacú nùu ñuu Salem nì sanduu Melquisedec mà. Te nì sanduu stná-nè dùtù xi Stoho-ndà Dios, divi ana dandacú ndé chicá ansivi. Te divi-ne nì quee nì nanchìcùn ìchì xi Abraham na mándixi nècuàchì mà nì sàhàn-nè guerra nì cundee-né nùu cuàhà rey, dandu nì quee Melquisedec mà nì dàhù-ñánè.

² Te nì sàha nècuàchìmà-né diezmu sàhà nsidaa ñà-ndùá nihí-né. Te quìvì Melquisedec mà, cuní cachà “rey ndàcuisì inì-xi”. Te ñà-ndùú stná-nè rey xi ñuu Salem yucán, ñàyùcàndùá cuní cachi stná quìvì mà “rey xi ndé iá paz”, vàchi quìvì Salem mà, cuní cachà “iá paz”.

³ Te cunaha-nsiá, còò (ndé nacání sàhà) yuadíhí-né, nì (sàhà) yohòtéhè-né, nì nansa nì tùinuù-né, nì nansa nì xihì-nè; ñàyùcàndùá, ducán queámà na ian nicanicuahàn quidá-né chuun xi dùtù nacua quidá Dèhemanì Dios.

⁴ Pues na cahnu-guá iá chuun nì nihì Melquisedec sàhana ma, vàchi dècuèndè stná yua raza-nda Abraham nì sàha xi nècuàchìmà diezmu, divi diezmu nì tavà-né nùù ñà-cuicà nì nihì-né na ní sàhàn-nè guerra.

⁵ Daaní, después nì sàà iin tiàa nani Leví nì nihì-né chuun ñà-cunduu stná-nè dùtù, mii-né xi descendencia xi-ne. Te nì sàcùnaha nsidaa-né tavà-né diezmu nùù ñanìtnaha-ne raza-nda nacua cachí ley ì. (Ñàyùcàndùá, ducán nì quida-ne) mate iin-ni descendencia xi Abraham nì sanduu stná nsidaa ñanìtnaha-nemà.

⁶ Doco dùtù Melquisedec yucán, mate có-ndùú-né descendencia xi Leví, doco dècuèndè nùù stná Abraham nì cutahví-né diezmu mà, dandu nì dahí stná-nè nècuàchìmà, mate (iin ana ì gá nduú nècuàchìmà) ñà-nì saquin Dios iin compromisu xi-né.

⁷ Ñàyùcàndùá, (chicá ì Melquisedec), vachí ináhá vâha-nda, cuisì iin ana chicá ì cui dahí xi inga nèhivì.

⁸ Te dùtù xínduu descendencia xi Leví, nèhivì uún nduú-né, mà cútiácú-nè nicanicuahàn, doco tavá-né diezmu vichì. Doco tucu iá ñà-ndùá cachí (tutu ì) sàhà Melquisedec, vàchi ducán cáhàn mà sàhà-né (na ian) itiácú ì-né.

⁹⁻¹⁰ Te mate vichì tavá descendencia xi Leví mà diezmu nùù nèhivì, doco tucu nduá nìsa quida-ne antes, vàchi como yohòtéhè Leví nduú Abraham, te nì dòcò-né diezmu nùù Melquisedec mà, ñàyùcàndùá dècuèndè cui quida stná-nda cuenta na ian stná Leví nì dòcò xi diezmu mà nùù nècuàchìmà na ní quee-ne nì sanchìcùn ìchì-né Abraham.

¹¹ (Ináhá-ndá), nì nihì nècuàchì raza-nda ley ì xí Dios sàhà ndahà dùtù descendencia xi Leví. Te tñaha Aarón nì sanduu stná nsidaa dùtù mà. Doco siempre cumánì gá quee vù chuun nìsa quida-ne, ñàyùcàndùá nì ndecunu inga dùtù, (divi nduú mii-yá). Doco có-quidá-yá na ian nìsa quida Aarón sàhana; còó. Na ian nìsa quida Melquisedec, ducán quidá-ya.

¹² Te ñà-sànì dama (Dios) modo quidá dùtù, ñàyùcàndùá icúmí stná-yà dama-ya ley (nchìcùn nèhivì).

¹³ Vàchi Jesús nduú (dùtù saa) cáhàn-nda sàhà-xí, te díin descendencia icúmí mii-yá; còò ni-iin yohòtéhè-yá nìsá quidáchúùn nahi dùtù nùù mesa ì xí Dios.

¹⁴ Vàchi ináhá-ndá, divi tiàa nani Judá nduú yohòtéhè Stoho-nda Señor, doco còò ni-iin palabra nì cächí Moisés sàhà nècuàchì yucán ñà-cunduu-ne iin dùtù, nì stná descendencia xi-ne.

¹⁵ Ñàyùcàndùá, nàhà chicá claru (ñà-ndáà nduá cachí xi-nsiá), vàchi vichì sàni ndecunu inga dùtù, te (nicanicuahàn) quidá-yá chuun ì mà nùù Dios nacua nìsa quida dùtù Melquisedec sàhana.

¹⁶ Vàchi divi sàhà-ñá itiácú-yà nicanicuahàn, te iá cuàhà poder xi-ya, ñàyùcàndùá nì nihì-yá chuun xi dùtù mà, màdì sàhà-ñá nduú-yá descendencia (xi inga dùtù) nacua cachí iin ley.

¹⁷ Vàchi ducán nì cachi Yua-nda Dios xi Jesús: Nicanicuahàn cucumi-ní chuun xi dùtù nacua nduú chuun nìsa quida Melquisedec.

¹⁸ Ñàyùcàndùá, nì ndañuhu ley sàhana ma, vàchi cónì quèé víiá. Mànicùì chindee cuàhà-ñá nèhivì,

19 mànicùí nacuàhandee iniànè ñà-sàà-nè quida viì-né nacua ndiá ìcà-né. Ñàyùcàndùá nì sàha-yàndó inga tnùndé ini chicá ndiaha, te divi sàhájàn vátùni thàtuu-nda nùù-yá vichi.

20 Cunaha-nsiá, na ní sàha Yua-nda Dios Jesús chuun xi dùtù, nì chinaha-yá mii-yá (ñà-nicanicuahàn cunduu-yamà dùtù).

21 Doco dùtù (descendencia xi Leví mà), còó, cóni cáhàn-yà ducán na ní sàha-yanè chuun yucán. Cuisì Jesús nduú ana nì nihitáhvi nì cáhàn xi Dios ducán, te dohó nì cachi-yà:

Yùhù nduí Stohò-ní Señor, te chináhî mií, (seguru cundua), mà dáma inì: nicanicuahàn cucumi-ní chuun xi dùtù nahi chuun nìsa quida Melquisedec.

22 Pues ducán nì cachi-yà xi Jesús, te sàhà-ñá fuerte guá palabra xi-ya, ñàyùcàndùá chicá ndiaá tratu saa (nì saquin-yà).

23 Daaní, dùtù ùún-ní, màdì nicanicuahàn icúmí-né chuun xi-ne, vâchi xihì-né; ñàyùcàndùá, cuàhà-né sàni quida xi chuun xi dùtù mà.

24 Doco Jesús, còó; mà nunca sàà inga nèhivì cunduu-ne dùtù lugar xi-ya, vâchi nicanicuahàn itiácú-yà.

25 Ñàyùcàndùá, nú xicàn tàhvi-ndà nùù Dios, te ndácùcahan-nda quivì Jesús, vátùni dacácu dahuun-yàndó nicanicuahàn, vâchi nicanicuahàn itiácú-yà cáhàn-yà sàhà-ndà.

26 Cunaha-nsiá, meru dùtù xiñuhu-nda nduú Jesús, vâchi ì ndisa-ya, mà dáná-yá, còó cuáchi-ya, tucu dahuun iá-yà nùù nècuàchì cuàchi, te vichi dècuèndè (gloria) chicá nùù-xí ansivi sàni sàà-yà.

27 Còó necesidad icúmí-yâ dòcò-yá promesa nsiquívì sàhà-ñá nàà sàhà cuàchi nèhivì. Ducán quidá dava ga dùtù, dihna dócò-né promesa sàhà mii-né, dandu después sàhà nècuàchì dava ga. Doco Jesús, còó, iin xichi-ni nì sàha-ya vida xi-ya nì sanduu-ya promesa nì dànàà dahuun-ya sàhà-ndà, te nicanicuahàn ndiaá ñà-jaàn.

28 Daaní, cachí stná ley sàna ma ñà-vátùni cunduu nèhivì iin dùtù mate iá cuàchi-ne. Doco vichi, còó, sàni yàha ley mà, te sàni cachi fuerte Dios ñà-divi Dèhemani-yá cunduu dùtù xi-nda; te nicanicuahàn cundiaa chuun ì quidá mii-yá.

8

Nansa cáhàn Jesús sàhà-ndà nacua cachí ley saa sàni sàha Dios cunchicùn-ndà

1 Nsidaa ñà-jaàn sàni cachi sàhà-ñá cundaà inì-nsia ñà-divi mii-yá nduú dùtù xi-nda, vâchi chuun jaàn quidá-yá vichi ndé iá-yà ansivi ladu cuahá silla ndiaha ndé iá Yua-nda Dios.

2 Xinúcuáchí-yâ ini vehe ì-yá, vâchi vehe ma nduú veheñùhu ndisa xi-ya, te Stoho-ndà Señor nduú ana nì quidavàha xán, màdì nèhivì.

3 Daaní, nsidaa dùtù (ñuhivì yohó), chuun xi-ne nduá chíndóó-né promesa xi nèhivì nùù Dios, te sahmí stná-nè ñà-ndùá dócò-né nùù-yá. Ñàyùcàndùá nì xiñuhu cucumi stná Jesús ñà-cui chindóó stná-yà nahi promesa.

4 Vâchi nú ni coó î-yá ñuhivì yohó nì cùí, dandu mà cùí cunduu-ya dùtù, vâchi sàndóó cuàhà dùtù xi ley xi Moisés, te (nsiquívì) chíndóó-né promesa xi nèhivì nùù Dios.

5 Doco cunaha-nsiá, seña uun nduú veheñùhu xi nèhivì, xi stná nsidaa ñà-ndùá xichúûn-né nùù chuun xi dùtù mà, có-ndùá ñà-ndiaha ndisa iá ansivi. Vâchi na cuàhàn Moisés quidavàha-ne veheñùhu sìcoto sàna, nì

cachi Dios xì-né: “Caquìn-ní cuidadu ñà-quidavàha-ní nsidaájàn nacua ía veheñùhu nì dàcùnî mii-ní (na ní nana-ní) yucù yucán”.

⁶ Doco vichi icúmí Jesús iin chuun chicá ndiaha (nùù dùtù ndoó ñuhìví yohó), vèchi ley saa sàni sàha-ya vichi nduú iin ley chicá vaha, vèchi chicá ndiaha nì cachi-yà quida-ya xì-ndà vichi.

⁷ Vèchi ley primeru mà, nú còò nì-ìñàha cumàni gá nùá, dandu mà cáquín gá Dios inga ley saa ma nì cuí.

⁸ Doco cóni ndóo ini-yà xì nèhivì (nchícùn ley primeru mà), ñàyùcànduá, dohó nì cachi-yà (nùù tutu ì):

(Yùhù nduí) Stoho-nsià Señor, te cachí, vèxi iin quivì, dandu icúmí cuàhi iin ley saa cunchicùn nècuàchì ñuu Israel, xì stná nècuàchì ñuu Judea.

⁹ Te ley saa ma, tucu coa nùù ley nì sàhi xì-né quivì nì taví-nè nùù ñuu Egipto, te nì dàcùndêhí-nè ichì ndé nì caquee-ne; vèchi ley mà, cóni chívàha vè-néà. Ñàyùcànduá nì nacoì-nè.

¹⁰ Còó, tucu coo ley saa icúmí cuàhi nsidanicuú nècuàchì mà quivì nùù-xí, cachí. Vèchi meru ini sàxìnínùnì-nè icúmí chihi ley xi; dècuèndè meru ini anima-nè icúmí stná ndòo dahuan. Dandu mindaa yùhù cunduu ana cahvi-né, te mii-né cunduu ndisa-ne nèhivì xí.

¹¹ Te quivì yucán, mà cóó gá necesidad chinaha tnahá-né sàhí sàhà-ñá cunaha tnahá-né xí; còó, vèchi nsidanicuú-né, icúmí-né cunaha-né yùhù, nècuàchì ndahví te nècuàchì cuicà.

¹² Te yùhù icúmí cuicahnú stná inì sàhà nsidaa ñà-có-ndiàá nì quida-ne; te mà nunca nsinuu ga inì sàhà cuàchi-ne mà, nì cachi Dios.

¹³ Pues sàhà palabra jaàn (vètùnì cundaà ini-ndà) ley tuhú sàni nanduu ley primeru mà, vèchi ley saa nduá cachí-yà (xì inga ley nì sàha-ya). Ñàyùcànduá, nú ñà-tùhù nduú ley sàhana ma, dandu sà-ítuú ndañuhu dahuan.

9

Veheñùhu ía ñuhìví yohó xì veheñùhu ía ansivi

¹ Ley primeru mà, nì cachà xì nèhivì nansa xiñuhu cunucuachi dùtù nùù Dios, xì nansa cuyucun stná iin vehe ì ñuhìví yohó.

²⁻³ Ñàyùcànduá, nì cuyucun iin veheñùhu sìcoto ndiadí nihni xi iin sìcoto caní, dandu nì nandua ùi quartu. Te ini quartu primeru mà íin iin candelero, xì stná iin mesa ndé itádoó pan ì nùù Dios. Daaní, inga ladu mà nduú vehe ndé cachí-nè nduú vehe chicá ì.

⁴ Te icúmí lugar mà mesa oro ndé sahmí-né inciensu, te yucán ía stná caja ì xí ley mà, idáducán iin chídida oro. Te ini caja mà inácaa iin quidi oro ndé ñuhú comida nani maná, te inácaa stná vara xi Aarón nì cana ita. Daaní, ñuhú stná nduú tabla yùù ndé itándiaa palabra xi ley mà.

⁵ Te dìquì caja ì mà xí-itasisi ángel ndiaha nani querubín, itanínì ndìxìn-nè dìquì-nú, te tìxi ndìxìn-nè mà nì sanduu lugar ndé nisa xicahnú ini Dios sàhà cuàchi nèhivì. Doco vichi có-cùsáí càhàn cuàhà gué` xì-nsiá sàhà nsidaámà.

⁶ Pues nì nsihi nì cuyucun nsidaa ñàha ini veheñùhu sìcoto mà, dandu nsiquívì nisa sahàn dùtù ini quartu primeru mà ñà-quida-ne chuun icúmí-nè quida-ne.

⁷ Doco quartu ùi ía chicá inì-xima, còó; cuisì dùtù chicá cusáhnù nduú ana quíhvi inì-xima, doco cutu iin quivì cada cuà quíhvi-ne, nihí-né nì (quisì) sàha-ne sàhà cuàchi mii-né xì sàhà stná cuàchi nèhivì dava ga, divì cuàchi nì quida-ne cóni sàha-ne cuenta.

8 Pues sàhà-ñá ducán nì ndacu nuù nèhivì sàna ma, seña nduá nì cachitnùhu Espiritu ì ñà-tàyóo permisú yàha nèhivì ndè lugar chicá ì xí-yá na quívì xichúùn vá-né vehe ì primeru mà.

9 Pues cunaha-nsiá, iin ejemplu nduú nsidaa ley xi veheñùhu yucán sàhà-ñá cundaà ini ndohó nècuàchì tiempu vichi. Vàchi cachí ley mà ñà-xiñùhù dòcò-ndà cuàhà iñàha (veheñùhu), te cahmi stná-ndà quisì nduú promesa xi-nda. Doco mate ducan ni cahvi-ndayá, mà cúí dacúxióámà cuàchi-nda nuù sàxìnítnùnì-nda.

10 Vàchi cuisì cáhàn ley mà sàhà índù comida xiñuhu cuxi-nda, te ò índù ñà-coho-nda, ò nansa icúmí ndoo traste xi-nda, xì nansa icúmí-ndá cuchi-nda; cuisì sàhà ñà-íá ñuhivì yohó-ní cáhàn ley mà. Vàchi nì chitnùnì ini Dios ñà-cuisì cundiaàmà nuù-ndà dècuèndè quívì quee inga ley saa xí-yá.

11 Doco vichi sà-íá Cristu, te mii-yá nduú-yá dùtù xi-nda sàhà-ñá cui nìhítàhvì-ndà ñà-ndiaha ì xí-yá. Te xinúcuáchì-yâ ini iin veheñùhu có-íá ñuhivì yohó, vachi màdì ndahà nèhivì nì cùyúcàn, ñàyùcànduá chicá ì-ñá, te chicá ndiaha stná.

12 Te mii-yá, iin xichi-ni nì quìhvi-ya ini lugar chicá ì yucán, doco màdì nì chelù, ò nì litú nduá nihí-yá nì quìhvi. Còó; divì nì mii-yá nduá nì sàha-ya, te sàhámà vátùnì nì nihì-yá nansa càcu dahuun-nda nicanicuahàn.

13 Vàchi nèhivì (antes), nú sàni quida-ne iin falta nuù ley xi-ne, te có-íá ndoo ga-nè (nacua cachí ley mà), dandu xihì buey, o xihì litú, te xixìn stná iin chelù dhihì, te nandúú-si nahi mii yàà. Dandu sòdò nsìquìn dùtù nì quisì mà, xì stná yàà mà dìquì nèhivì mà, dandu ñà-sàni ndañuhu falta xi-ne cundua. Sàni ndundoo-ne iyuhu, mate cuisì cuerpu xi-ne, (màdì anima-nè).

14 Te nú ducán nìsa (quida nèhivì xì nì quisì), dandu na cuahà gá más ndiaá nì Jesús sàhà-ñá ndoo cuàchi anima-nda, nsidanicuú cuàchi cuàhàn dandáñuhú dahuun xi-nda ni cuí. Vàchi sàhà-ñá itiacú anima-yà nicanicuahàn, ñàyùcànduá nì sàha-ya meru vida xi-ya ña-cundua na iin promesa; te promesa ndiaha ndisa nduá, vachi cóò nì-iin cuàchi nì quidá-yá. Pues sàhà nsidaájàn, sàvátùnì cunucuachi víi-nda nuù mii-yá íá nicanicuahàn.

15 Vàchi sàhà ñà-nduá nì quida (Dèhemanì-yá) Jesús, nì sàha-ya inga ley saa xí-yá sàhà ñà-vàha xi-nda. Mate ní quida nèhivì falta ñà-cónì chívàha vii-né ley primeru mà, doco nì xihì Jesús nì dànáà-yá sàhà nsidaa falta mà, te vichi vátùnì cundiatú anima nsidaa ana caná-yá; vátùnì nìhítàhvì-né ñà-vàha xi-ya dècuèndè nicanicuahàn.

16 Cunaha-nsiá, nú cuní-nda ndutahvì dèhe-nda biene xi-nda, dandu tìaa-nda iin tutu cachí nansa ndutahvì-né. Doco fuerza cundiatu-ne dècuèndè nú sàni xihì-nda,

17 vachi mate sàni tìaa-nda tutu mà, mà cúndiáá` dècuèndè cachi sàà cui-nda; có-ndiáá` na itiacú ì-nda.

18 Ñàyùcànduá, na ní sàha Dios ley sàna ma, nì chitnùnì stná ini-yà ñà-cui quisì, te cuitià nì-sí.

19 Vàchi (ducán cachí nuù tutu ì), nì nsihì nì cachitnùhu Moisés xì nèhivì nsidaa palabra nduú ley mà, dandu nì tniì-ne idì cuahá, xì yùcù nani hisopo, te nì dāndaxín-néà xì nì chelù xi nì simbee, te nì dàcà stnahá nsidaámà xì tècuí, dandu nì sòdò nsìquìn-nè ndutè mà dìquì libru ì xí-yá, xì dìquì nsidaa stná nèhivì itá yucán.

20 Te nì cachi-nè: “Sàhà nì yohó sàni saquin Dios iin ley ñà-chivàha-nsia vichi”.

21 Daaní, davani nì sòdò nsìquìn stná-nè nì mà inicutu ini veheñùhu sìcoto mà xì nuù stná nsidaa còhò xichúùn dùtù nuù chuun xi-ne.

²² Vàchi cachí ley mà ñà-casi nsidaa iñàha icúmí còdò nì mà ìcà-xí, te ducán ndundoa nù Dios. Vàchi cunaha-nsiá, mà sàà-yà cuicahnú ini-yà sàhà ni-iin cuàchi-nda nú còdò nì nì xítìà.

Nansa nì sàha Jesucristu vida xi-ya sàhà-ñá cuxio cuàchi-nda

²³ Ñàyùcàndùá, na sàcuàhàn Moisés dahî-né veheñùhu sàhana ma, vátùnì nì xichuún-né nì quisi, vachi veheñùhu ñuhívì yohó-ní nì sandua, te cuisì ejemplu uun nì sanduu stná, cónì sándúá veheñùhu ndisa xi-ya íá ansivi. Doco meru vehe ì-yá íá yucán, promesa chicá ndiaha xiñuhá, màdì cuisì nì quisi.

²⁴ Ñàyùcàndùá, vichi sàni nasaa Jesús ndè meru ansivi ñà-màcuìlìn-yà nù Dios sàhà-ndà. Màdì veheñùhu ñuhívì yohó nduú lugar ndé nì nasaa-yà, còó; vachi cuisì ejemplu uun nduú veheñùhu ñuhívì yohó, có-nduú ndisa-ña vehe ì nì quidavàha mii-yá ansivi.

²⁵ Dùtù cusáhnù raza-ndà Judea, na quíhvi-ne ini quartu chicá ì xí veheñùhu, nì (quisi) nihí-né sàhàn, màdì nì mii-né. Te cuà cuà quidá-né ducán. Doco Jesús, còó; có-xiñùhù cuàha-ya vida xi-ya cuàhà xichi, còó.

²⁶ Vachi nú ducan ni cùndúá, dandu cuàhà gá xichi icúmí-yà ndoho-ya dècuèndè na ní sàcò ñuhívì xì ndè vichi ni cuí. Doco còó, vachi na ní xìnu tiempu antes, dandu nì quixi-ya ñuhívì yohó, te nì sàha-ya vida xi-ya, doco cuisì iin xichi-ni nì xihì-yà, vachi nì dānāà nsihí-yá sàhà-ndà, te nì nìhì-yá nansa cuxio dahuun cuàchi-nda.

²⁷ Vachi divi nacua icúmí nsidaa nèhivì sàà-nè cui-nè iin xichi, te después nsidandaà Dios sàhà-né,

²⁸ divi ducání stná Cristu, iin xichi-ni nì sàha-ya vida xi-ya nì nacuida-ya cuàchi cuàhà gá nèhivì. Dandu después icúmí-yà naxicocuìlìn-yà ñuhívì yohó, doco màdì gá sàhà-ñá (ndoho-ya sàhà) cuàchi-nda; còó. Cunaha-nsiá, divi sàhà ñà-càcu nsidaa ndohó nèhivì ndiatú naxicocuìlìn-yà cunduamà.

10

¹ Ley sàhana ma, màdì meru ñà-chicá ndiaha ì xí Dios nì sándúú ndisa; cuisì nì cachitnùhu uan ñà-después icúmí quixi ñà-ndiaha ì ndisa xi-ya. Ñàyùcàndùá, mate nicanicuahàn dócò ì-né promesa cachí ley mà, te cuà cuà quidá dùtù ducán, doco mà cúí ndoo cuàchi nèhivì sàhàn nù (veheñùhu) sàhámà.

² Vachi nú jaan, dandu mà cuàha ga xì promesa mà, vachi mà dándóhò gá cuàchi nèhivì sàxìnítnùnì-nè nì cùí.

³ Doco vichi, sàhà-ñá cuà cuà sàha ì-né promesa (cachí ley) mà, ñàyùcàndùá nsinúú ini-nè íá ì cuàchi-ne.

⁴ Vachi sàhà nì buey, ò nì simbee, mà nunca cui cuxio cuàchi ni-iin nèhivì.

⁵ Ñàyùcàndùá, na ní quesaa Jesucristu ñuhívì yohó, dohó nì cachi-yà xì Yuamánì-yá:

Mii-ní, màdì promesa nduá cuní gà-ní cuàha nèhivì mii-ní. Màdiá cui cuisì coco gà-si nù-ní nduá cuní-ní. Còó. Ñàyùcàndùá vichi sàni quidayucùn-ní iin iquicúñú cucumí.

⁶ Vachi màdì cuisì nì xìxìn, ni màdì inga clase promesa sàhà cuàchi nduá cudî inì-ní sàhà-xí; còó.

⁷ Dandu yùhù, nì cachì: “Yohó vaxi ñà-quida ndise cumplir ñà-nduá cuní-ní, nacua cachí tutu ì sàhí, Dios mío”.

⁸ Cunaha-nsiá, jaan nì cachi Dios ñà-cò-cudî gá ini-yà sàhà promesa sàhatahvi nèhivì, ni có-cudî gá stná ini-yà sàhà cuisì sahmí-né; còó, có-cudî ini-yà

sàhà ni-iin ñà-jaàn nì sàha-ne sàhà cuàchi-ne, mate divi nduá cachí ley (primeru-mà) cuàha-ne.

⁹ Daaní, después nì cachi Jesucristu: “Yohó vaxi ñà-quida ndise cumplir ñà-nduá cuní-ní, Dios mío”. Pues ñà-jaàn cuní cachi cuàhàn-yà dandáñúhú-yà ley primeru mà, te caquin-yà inga ley saa xí-yá.

¹⁰ Te sàhà-ña nì quida ndisa-ya nsidaa ñà-nduá nì ndacu nuù-yá, ñàyùcànduá vátùni nduhì dahuun anima-ndà, vàchi nì sàha-ya iquìcúñú-yà nahi promesa ñà-danáa-yá sàhà-ndà. Iin xichi-ni nì quida-ya ducán, doco nicanicuahàn cundiaà.

¹¹ Quivì vichi itá dùtù raza-ndà, quidá-né chuun xi veheñùhu xi-ne; te nsiquivì sàha-ne cuàhà xichi promesa xi ley mà, mate mà nunca dacúxíóá cuàchi-nda.

¹² Doco Jesús, còó, iin xichi-ni nì danáa-yá sàhà cuàchi-nda, te nicanicuahàn cundiaàmà, dandu nì sàcòo-ya ladu cuahá Yuamánì-yá,

¹³ te ndiatú-ní-yá dècuèndè cundee dahuun-yamà nuù nsidaa ana xiní ùhì xì-yá, te cusahnú-yá nuù-né.

¹⁴ Vàchi iin xichi-ni nì danáa-yá (sàhà cuàchi-nda), dandu nicanicuahàn icúmí ndee vaha nsidaa ana sàni ndoo cuàchi anima-xi.

¹⁵ Te divi ducán cachí stná Espíritu ìì xí-yá. Vàchi primeru nì cachi Stoho-ndà Señor palabra yohó:

¹⁶ Tucu coo ley saa icúmí cuàhi nècuàchì mà quivì nuù-xí, cachí, vàchi meru ini anima-nè icúmí nacoò dahuin ley mà; meru ini sàxìnítnùnì-nè icúmí chihà.

¹⁷ Dandu después cachí-yà:

Ndè nicanicuahàn mà nunca nsinuu ga inì sàhà cuàchi-ne.

¹⁸ Ñàyùcànduá, cunaha-nsiá, nú sàni ndutu dahuun cuàchi-nda, còó gá necesidad cuàha-nda ni-iin ga promesa ñà-danáa xì sàhà-ñá.

¹⁹ Sàhà ñà-jaàn, có-yùhì gà-ndà datnátuu-nda anima-ndà nuù Dios, mate iá-yà lugar xi-ya ndé chicá ìì, vàchi sàhà nì Jesús sà-nùnà ichi, ñáni.

²⁰ Na iin ichi saa nduá, te divi mii-yá nì quidayucun xán, vàchi sàhà-ñá itiácú ndiaha-yá, ñàyùcànduá iá ichi mà. (Antes iin sìcoto nìsa sadi nihni ndé nduú lugar chicá ìì xí Dios, doco) sìcoto mà, ejemplu sàhà cuerpu xi Jesús nì sandua, (vàchi na ní xihì-yà), divi sàhà ñà-jaàn nì nìhì-ndà nansa yàha-nda nuù Dios.

²¹ Te vichi sà-icúmí-ndá iin dùtù ndiaha chindéé xí nsidaa ndohó ana nduú dèhe ndisa-ya.

²² Ñàyùcànduá, màsà yùhì-ndà datnátuu-nda anima-ndà nuù-yá. Iin-ni ni cúnìhnú ndisa ini-ndà mii-yá; ni cúnìndísá víi-ndayá, màsà cúcáhán-ndá a jaan á coó. Vàchi sàhà-ñá nì xitià nìi-yá, ñàyùcànduá sàni ndundoo sàxìnítnùnì-ndà, te có-dàndòhó gá'-ndó; te ducán queámà na ian sàni xichi-nda tècuì limpiu.

Màsà nándodó-nda ichi-yá

²³ Pues sàhà nsidaa ñà-jaàn xiñuhu cunchicùn vii-ndà ñà-nduá xinìndísá-ndá; iin-ni ni cúnìhnú vaha ini-ndà ñà-jaàn. Màsà dáma sàxìnítnùnì-ndà, vàchi sàni sàha-ya palabra xi-ya, te mà dándáhví-yàndó.

²⁴ Te xiñuhu stná nanducu-nda nansa nacuahandee stnahá ini-ndà sàhà-ñá chicá más ni cúcúú stnahá ini-ndà sàhà-ndà, te quida vii-ndà xì ñànitnaha-nda.

²⁵ Ni màsà nácóó-ndá ñà-nataca-ndà na ian quidá dava nèhivì. Còó; vichi chicá xiñuhu cunuú stnahà-ndà, te nacuahandee stnahá ini-ndà, vàchi sà-ìndéhe-nda chicá sà-cuyátní quivì (naxicocuíñ-yà).

²⁶ Vàchi cunaha-nsiá, nú sàni cundaà vaha ini-ndà nansa iá ichi ndàcuisi-yá, doco quidá canúú ìi-ndà cuàchi-nda, dandu còò cá ni-iin promesa cui danáà xì sàhà-ndà.

²⁷ Ndé cuisì-ní ndóo ga ñà-yùhí cuaá-ndà, vachi vaxi castigu cahnú, vaxi ñuhu níhi coco nsidaa ana có-ndóò ladu xi-ya.

²⁸ Nèhivì sàhana, nú nì cahíchì ini-nè ley xi Moisés, dandu fuerza cui-nè nú ndoó ùi ò ùnì testigu cachí nansa nì cuu, te nú ducán, dandu còò iin ni cuhí ini xì-né na ní xìhì-nè.

²⁹ Doco nú meru Dèhemanì Dios nduú ana cahíchì ini iin nèhivì, dandu ¿nansa tuxí inì-nsia cuu? ¿Amádi cuàhà gá más castigu icúmí-nè nihì-né? Vachi nú có-quidáñuhú-nè ñà-nì xitià nì ndiaha-yá, dandu cahnú sàstnùhù coo castigu xi-ne, vachi sàhà nì mà nì ndoo anima-nè, te sàhà stná mà nì saquin Dios iin tratu xì-né. Daaní, stná Espíritu Ìi xí Dios, gracia nì quida stná-yà xì nècuàchimà, doco nú vichi cutu ni cahíchì ini-nè nsidaámà, dandu ndahví-nè.

³⁰ Ináhá-ndá ñà-divi Dios nduú ana nì cachi xì-ndà dohó: “Mii quidá tocar nachitacùhá sàhà falta xi nèhivì; còò cá ana icúmí nacuaàha xi-né castigu”. Te cachí stná (tutu ìi) ñà-divi mii-yá icúmí-yâ nsidandaà-yà sàhà cuàchi nèhivì xí-yá.

³¹ Cunaha-nsiá, tnùndoho cahnú cundua nú ni níhì nèhivì castigu nùù ndahà Dios iá nicanicuahàn.

³²⁻³³ Doco mii-nsiá, xiñuhu nsinuu ini-nsià nansa nì cuu xi-nsiá quivì primeru na lácà nì dàtnùù-yà sàxínítnùnì-nsià, cuàhà tnùndoho nì yàha-nsia. Dava xichi nì canàhá nèhivì xì-nsiá, te dava xichi nì dándòhó stná-nè mii-nsiá nùù tàcá nèhivì. Te dava xichi cuisì-ní nì quida-nsia acompañar nècuàchì nì ndoho ducán, doco calma nì quidandee inì-nsia sàhà nsidaámà.

³⁴ Te na ní sàcùndiadi stná compañeru-nsià, dandu nì indehè ndahví-nsiànè; te na ní candiaa nèhivì biene xi-nsia, (cóni cúhúún inì-nsia), còó, duha nì cudù inì-nsia, vachi ináhá-nsiâ, ndè gloria xi Dios chicá cuàhà iñàha icúmí-ndá, te chicá ndiaá mà, vachi nicanicuahàn cunaha-ñá.

³⁵ Ñàyùcàndùá, iin-ni ni cúníhnú vaha ini-ndà (ichì-yá), màsà nácóó-ndáñâ, vachi iin ñà-vàha cahnú icúmí-ndá nihì-ndà nùù-yá.

³⁶ Iin-ni ni cúnchícùn cuéyàà-ndà ichì mà, vachi nú sàni nsihì nì quida-nda nsidaa ñà-ndùá cuní Dios quida-nda, dandu nihì-ndà ñà-ndiaha ìi sàni cachi sahnú-yá xì-ndà.

³⁷ Vachi dohó cachí tutu ìi: Cunaha-nsiá, icúmí-yâ naxicocuñn-yà: lácà sacu tiempu cumáni gá; mà cuéé gâ-yà.

³⁸ Te (cachí stná-yà): “Nèhivì vaha xi, nú xiníndísâ vaha-ne yùhù, dandu nihì-né vida ndiaha. Doco nú ni ndédúmá ini-nè, dandu ni-iyuhu mà ndóo inì sàhà-né”, cachí-yà.

³⁹ Doco ndohó, có-ndùù-ndà nèhivì ndedúmá ini-xi, vachi nú jaan, ndañuhu anima-ndà. Còó, nèhivì xiníndísâ nduu-nda, ñàyùcàndùá icúmí-ndá càcu-nda nùù-yá.

11

Xiñuhu cunindisá víi-nda

¹ Nú ndisa xiníndísâ vaha-nda Dios, dandu cuní cachàmà ñà-nìhnú cuisì ini-ndà icúmí cuu ndisa ñà-ndùá ndiatu-nda. Te nú xiníndísá-ndá ducán, dandu quidá stná-ndà cuenta na ian sà-lá ndisa ñà-tàñáha ga cuninùù-ndà.

² Te divi ñà-jaàn nduú stná ñà-ndùá nisa quida xì-ndà sàhana, nì xinindisá-né mii-yá, te nì ndee vaha-ne nùù-yá.

³ Ndohó, xiníndísá-ndáyâ, te sàhájàn vátùni cundaà ini-ndà nansa nì quidavàha-ya ñuhiví, cuisì nì càhàn-yà, te nì sàcòà; ñàyùcàndùá, indéhe-nda iá ñuhiví vichi, doco màdì ñà-tùì cundehè-ndà nduá nì cuyucàn; còó.

⁴ Daaní, Abel, na ní sàha-ne Dios promesa xi-ne, chicá nì sandiaàmà nùù promesa nì sàha Caín. Te ¿índù chuun chicá ndiaámà? Divi sàhà-ñá nì xinindísá nècuàchìmà mii-yá. Ñàyùcàndùá, nì cachi-yà: “Sàni ndee vaha Abel nùì; cudì inì sàhà promesa xi-ne”. Ñàyùcàndùá, mate còò cá Abel mà, doco dècuèndè vichi iá ì fama-nè ñà-nì xinindísá-néyà.

⁵ Daaní, Enoc tu, nì xinindísá stná-nè mii-yá, te vivu nì sàà-nè nùù-yá, cóni xíhì-nè, nì ndañuhu uun-ne (nùù nèhivì), vachi sàhà poder ndiaha xí Dios nì ndiachi-né dècuèndè ndé iá-yà. Te cachí tutu ì, ducán nì cuu xi-né ñà-nì cudì guá ini-yà sàhà-né.

⁶ Doco nú có-xiníndísá-ndá, dandu mà nunca cudì ini-yà sàhà-ndà. Vachi nú cuní-ndà sàà-ndà nùù-yá, dandu fuerza cunindisa-nda iá ndisa-ya, te seguru datnùù-yà sàxìnítùnì nsidaa ana nandúcu ndisa-xi-yá.

⁷ Daaní, stná Noé, nì xinindísá stná-nè mii-yá na ní cachitnùhu-ya xì-né ñà-ndùá icúmì cuu quivì nùù-xì; ñàyùcàndùá, nì quida-ne ñà-ndùá nì cachi-yà, nì quidavàha-ne iin barcu cahnú sàhà-ñá càcu-ne, mii-né xì stná nèhivì vehe-ne. Ducán nì quida-ne, te ñà-jaàn claru nì tùì ñà-cóni quidá víi dava ga nèhivì ñuhiví. Doco mii-né, nì ndee vaha-ne nùù-yá ñà-nì xinindísá-néyà.

⁸ Daaní, stná Abraham; nì xinindísá stná-néyà, te ñàyùcàndùá nì quee-ne cuàhàn-nè na ní cana-yanè ñà-cùhùn xicà-né inga ñuu ndé icúmì-né sàà-nè cunduu-ne stoho nsidaa ñà-íá yucán. Ñàyùcàndùá, nì inini-ne ñà-ndùá nì ndacu nuù-né, mate có-cùndáà ini-nè índù cùhùn-nè.

⁹ (Dandu nì sàà-nè) ñuu ndé nì cachi Dios xì-né mà. Yohó te yucán nì ìa chii-né ñuu mà, nihnú ini-nè nduú-né nècuàchì inga ñuu, doco siempre iin-nì xiníndísá víi-néyà. Cuisì vehe sìcoto nì sanduu vehe-ne, te divi clase vehe yucán nìsa xichuún stná (dèhe-ne) Isaac, xì stná (dèheñani-né) Jacob. Cunaha-nsiá, stná nècuàchì yucán, iin-ni nì sandiatu stná-nè cuu xi-né ñà-ndùá nì cachi Dios xì Abraham antes.

¹⁰ Vachi nècuàchìmà, (na ní quee-ne ñuu-nè), nandúcu-nè iin ñuu sàni quidavàha-ya; vachi nihnú ini-nè iá iin ñuu nì chitnùnì ini mii-yá coo, te fuerte ndisa cimientu xan.

¹¹ Daaní, stná (ñahàdihí-nè) Sara, nì xinindísá stná-nè mii-yá. Mate sáyâha ga sahnú-né, doco nì nihitáhvi-né valor ñà-coo iin mée xi-ne, vachi antes sàni cachi sahnú Dios xì-né, te ñàyùcàndùá nì tùinuù iin dèhe-ne, vachi xiníndísá-né mà nunca dandahví-yànè.

¹² Ñàyùcàndùá, mate sàsàhnú cuàha Abraham, doco nì ìa iin dèhe-ne, te sàhà imindaa dèhe-nemà nì sàà-nè nì sàcùnduu-ne yohòtéhè cuàhà gá mìl nèhivì; cuàhà sàstnùhù nèhivì nì nanduu-ne nahi cuàhà sìtnùù ansivi, ò ñusì ndiquin yuhù mar, vachi mà cùì nandiahvia.

¹³ Cunaha-nsiá, nsidaa nècuàchì sàni nacani xì-nsiá sàhà-ximà, iin-ni nì xinindísá víi-né mii-yá dècuèndè nì xìhì-nè. Te mate cóni sàà-nè cuninuù-né cuu ndisa ñà-ndùá nì cachi Dios xì-né, doco iin-ni nì xinindísá-né, mate tàyóa, te nì cudì ini-nè sàhà-ñá, vachi (nì cundaà ini-nè) màdì ñuu ndisa-ne nduú ñuu-nè ñuhiví yohó, ñàyùcàndùá nì cachi-nè xì nèhivì ñà-cuisì-ní yáha uun-ne ñuhiví yohó.

¹⁴ Te nú ducán cachí nèhivì, dandu náhà claru inga ñuu nduá nandúcu-nè, iin ñuu ndé cunduu ñuu ndisa-ne.

15 Te nú cuàhàn-nè nsinuu ini-nè ñuu-nè primeru nì cùí, dandu vihini naxicocuñn-nè yucán.

16 Doco còó, cóni núhù-nè, vàchi nì cuni-nè cundoo-ne iin ñuu chicá ndiaha, divi ñuu mii-yá iá ansivi. Te sàhà-ñá (nì xinindisá-né ducán), ñàyùcàndùá có-ndùcáhán-yá cachi-yá ñà-ndúú-yá ana cahvi-né, vàchi sàni quidayucun-yá iin ñuu (ndiaha) ndé cundoo-ne (xì-yá).

17 Daaní, después, nì cachi Dios xì Abraham ñà-nì cuáha-ne dèhe-ne Isaac cunduu-tè iin promesa. Ducán nì quida-ya sàhà-ñá cundaà ini-yà a cunini vii-néyà, á coó. Te (nì quida-ne cumplir), nì xinindisá-né mii-yá, dispuestu nì ìa-ne ñà-cunduu dèhe-ne promesa, mate mindaa-té nùù-né, te mate antes sàni cachi sahnú Dios xì-né

18 ñà-divi nùù tèchii Isaac mà icúmí quee cuàhà descendencia xi-ne.

19 Doco nì cundee ini-nè ñà-vàtùni danátiácú-yàte nú ni cuí-te. (Te ñà-nì càcu-tè) nì ndòò-tè vivu nùù-né, ñàyùcàndùá vátùni quida-nda cuenta na ian ndisa, sàni natiacù-te.

20 Daaní, después (nì cundaà ndisa inì-xi) ñà-xiníndísâ stná Isaac mà mii-yá, vàchi cuàhà gá ñà-ndiaha ìi nì cachitnùhu-ne xì (ùì dèhe-ne) Jacob xì Esaú sàhà nansa icúmí cuu xi-né quivì nùù-xí.

21 Daaní, Jacob mà, nì xinindisá stná-nè mii-yá, (ináhá-ndá), vàchi na sá-ítúú cuàhàn-nè cui-nè, dandu nì càhàn-nè xì iin iin dèhe José, nì cachitnùhu-ne xì dèheñani-né mà ñà-icúmí-tê nihì-té cuàhà ñà-vàha ndiaha nùù Dios. Ducán nì cachi-nè, naquímànì-né Dios, te itúú-né nùù bastón xi-ne.

22 Daaní, José mà, nì xinindisá stná-nè mii-yá, (ináhá-ndá), vàchi na sá-ítúú cuàhàn-nè cui stná-nè, nì cachi-nè ñà-seguru icúmí caquee libre nsidaa nècuàchì raza-nè Israel nùù ñuu Egipto. Te nì nacoò stná-nè órden nansa quida nèhivì xì iquicúñú-nè nú sàni xìhì-nè.

23 Daaní, stná yuadíhí Moisés, nì xinindisá stná-nè mii-yá na ní tùinuù dèhe-ne mà. Te nì caxini-nè cuahani iá-vè, ñàyùcàndùá mate sàni dàndàcú rey cui-vè, doco cóni yúhì-nè; ùni yòò nì ìa dèhé-vè nì quida-ne.

24 Daaní, stná Moisés mà, nì xinindisá stná-nè mii-yá, te sàhámà na sàni sahnú-ne, cóni cùnì-nè cachi gá nèhivì ñà-dihì-né nduú dèheyoco rey.

25 Còó, chicá nì cudii ini-nè cùhùn-nè cutnahá-né xì nèhivì xì Dios, mate cuàhà gá nì ndòhó-né, te màdiá ndòò-ne (ndé iá-nè), te quida-ne ñà-vico sìquini iá ñuhivì yohó, vàchi cuisì sacù-ni tiempu coo ñà-vico ma.

26 Chicá nsiha ichì Cristu nì cúnchícùn-nè nihnú ini-nè, mate ni cáhìchì ini nèhivì-né; te cóni xího stná-nè ñà-cuicà ñuu Egipto yucán, vàchi iin-ni nihnú ini-nè ñà-cuisì nùù Dios icúmí-nè nihítáhvi-né cuàhà ñà-ndiaha ìi.

27 Daaní, na ní quee-ne ñuu Egipto mà cuàhàn-nè, divi sàhà-ñá xiníndísâ-né mii-yá nì sandua. Ni cóni yúhì-nè ñà-nì xidà guá ini rey dandacú yucán, vàchi iin-ni nchícùn vii-néyà na ian xinínùù-néyà, mate có-tùí-yá indéhe-nda.

28 Daaní, ñà-sàni xinindisá-né mii-yá nduú stná na ní quida-ne vicò pascua primeru, mii-né xì nèhivì raza-nè, te nì dàcáa-ne nì (lèlù ìcà yehè-né) sàhà màsà cúí dèhe sahnú-né quida ángel yàha yucán.

29 Daaní, na ní yàha-ne Mar Cuahá, te nì nduhìchì cahà mar mà nahi ñuhù íchì, divi sàhà-ñá nì xinindisá-né Dios nì sanduu stná mà. Doco tè-ñuu Egipto, na ní cuni stná-te yàha-tè yucán, dandu nì càhà nsihi-tè.

30 Daaní, sàhà-ñá nì xinindisá stná nèhivì raza-ndà mii-yá, ñàyùcàndùá nì nacununduu-nè ñuu Jericó ùsà quivì, te nì caà nama ndiadí nùù ñuu mà.

31 Daaní, stná nècuàchì ñàhà nani Rahab, mate cuàhà tiàa nì xicanuu xi-né (antes), doco nì sàà-nè nì xinindisá stná-nè mii-yá, vàchi na ní techuún Moisés iin ùì tiàa ñà-nacunì-te nansa iá ñuu nècuàchì mà, dandu nì chindee-néte. Ñàyùcàndùá, cóni xìhì-nè nahi nèhivì dava ga có-xiníndísâ.

³² Pues vichi có-xiñùhù cachi guè (sàhà nèhivì sànahà ma), ni mà sàà stnái nacani nsihi xì-nsiá sàhà nsidaa-né, divi sàhà Gedeón, xì sàhà Barac, xì Sansón, xì Jefté, xì David, xì Samuel, xì sàhà stná dava ga nècuàchì nìsa cahàn cuenta xì Dios.

³³ Cunaha-nsiá, divi sàhà-ñá nì xinindisá nsidaa nècuàchì mà mii-yá, (ñàyùcàndùá nì quida-ne cuàhà obra ndiaha). Dava-ne nì cundee-né nùù nsidaa nèhivì ndoó inga ñuu. Dandu nì cusahnú víi-né, te nì nìhì-né ñà-vàha nì cachi sahnú Dios xì-né. Te dava-ne nì càcu-ne nùù nsicaha, cóni sàxí-siné.

³⁴ Te dava stná-nè, nì cundee-né nùù ñuhu xìxìn, cóni quidá dañúà xì-né. Te dava-ne nì càcu-ne nùù nèhivì cuàhàn cahni xì-né xì espada nì cúí. Stná nècuàchì còò fuerza xi, nì xinindisá stná-nè mii-yá, te nì ndufuerté-nè, vátùni nì nacuahandee ini-nè, te na ní caquixi soldadu inga ñuu, vátùni nì chindee-né mii-né, te nì taxi-né nsidaa tèmà.

³⁵ Stná nècuàchì ñahà, nì xinindisá stná-nèyà, te ñàyùcàndùá nì nìhítàhvì dava-ne nì natiacu iin nèhivì vehe-ne. Doco dava stná nècuàchì mà, nì dándòhó nèhivì-né, te nì xihì-nè; vihini dacácu-téné nì cúí (nú nì nácóó-né ichì-yá); doco còò, cóni quidá-né ducán, vàchi cuní-nè nìhítàhvì-né iin ñà-vàha chicá ndiaha, divi ñà-natiacu-nè.

³⁶ Daaní, dava stná nècuàchì sànahà ma, cuàhà gá nì sàcùndiaa nèhivì-né, te nì ñàhni cuí stná-nè. Te dava stná-nè, nì sàcùnuhni stná-nè cadena, te nì sàcùndiadi-nè.

³⁷ Te dava stná-nè, nì sahnì nèhivì-né xì yùù, ò machete. Te dava-ne, ser-ruchu nì quedava-ne. Cuàhà gá nì candoho-ne nì quida nèhivì. Ñàyùcàndùá, yohó te yucán nì xìcanuu ndahví-nè, nìsa idàhvì-ne xì cuisì iin rii ò sìmbèe, vàchi ndahví dahuun-ne, cuàhà tñùndoho nì xini-nè; quini nì dándòhó nèhivì-né.

³⁸ Nì xìcanuu ndahví-nè yucù dānā, ò inga xaan ndé còò nèhivì, te yucán nì caquidì-nè ini cueva, ò ini iin chíchòhò cahnú. Ducán nì cuu xi-né mate chicá ndiāá-nè nùù nsidaa gá nèhivì ñuhivì.

³⁹ Doco nsidaa nècuàchì sànahà ma, mate ní nìhì-né nì ndee vāha-ne nùù Dios ñà-nì xinindisá-nèyà, doco cóni nìhítàhvì-né ñà-ndiaha î nì cachi-yà (xì xì-ndà) antes.

⁴⁰ Còò, vàchi sàhà-ñá nihnú stná ini-yà ndohó, ñàyùcàndùá nì chitnùnì ini-yà ñà-dècuèndè quivì vichi coo iin ñà-chicá ndiaha nìhítàhvì-ndà, dandu iin-ni nacuatnaha-nda xi nècuàchì yucán cundiatú anima nsidaa-nda.

12

Cuisì Jesús nì cúndéhe-nda nùù-xí

¹ Vichi cuàhà sàstnùhù nèhivì (sànahà) sàni nacani xi-nda ñà-ndiaha guá iá (nú xiníndisá-ndá mii-yá). Ñàyùcàndùá, xiñuhu nacoo dahuun-nda nsidaa iñàha sadí xì nùù-ndà. Nì nácóó-ndá nsidanicuú cuàchi quida-nda, vàchi ñà-yucán nduá dacá xi dìnì-ndà. Iin-ni ni cúnchícùn vîi-ndà mii-yá inii vida xi-nda; nacua quidá nècuàchì dadavá stnahá xinú carrera, ducán xiñuhu nacuahandee ini-ndà.

² Iin-ni ni cúndéhe-nda nùù Jesús, vàchi sàhà mii-yá nì quesaha-nda xiníndisá-ndá ichì-yá, te divi-ya icúmí chindee stná xì-ndà ndè cachi xinu vida xi-nda. Te mate nchìca cruz nì ndoho-ya, doco cóni ndúlócô-yà na ní cahíchì ini nèhivì-yá ñà-nì xihì-yà ducán, vàchi ináhá-yâ, después icúmí-yâ sàà-yà coo-ya contentu. Daaní, (mànùhù-yâ gloria), te yucán nì sàcòo-ya ladu cuahá Yua-nda Dios.

³ Pues vichi xiñuhu nsinuu inì-nsia nansa nì cuu xi-yá, cuàhà gá nì quida quini nèhivì cuàchi xi-yá, doco nì quidandee ini-yà. Ñàyùcàndùá, nsinuu inì-nsia ñà-jaàn, còtó cucahan-nsiá mà cúndéé gâ inì-nsia, te cuhuun inì-nsia.

⁴ Vàchi ñà-ndáà nduá, cuàhà lucha fuerte sàni quida-nsia ñà-màsà cundéé nèhivì cuáchi ma nùù-nsiá, doco ni-iin-nsia tàñáha ga cahni-né.

⁵ Doco nacua indéhi sàni nandòdó-nsiá nansa cachí Dios nùù tutu ìì ndé cáhàn-yà xì-ndà na iin yua-nda. Pues dohó cachí-yà:

Hijos míos, màsà cúñáñá-nsiâ nú nání-nsia nùù yùhù ana nduú Stoho-nsiâ Señor; còó, ni màsà cúhúún stná inì-nsia nú sàni sàhi-nsiâ iin conseju tii.

⁶ Vàchi Stoho-nsiâ nduí, te cuú inì sàhà nsidaa-nsiá, ñàyùcànduá fuerza nàni-nsia, vachi nsidaa ana sàni nacàxin ñà-cunduu-ne dèhi, icúmí-né ñàhni stná-né, cachí Dios.

⁷ Ñàyùcànduá, xiñuhu quidandee ini-ndà na nání-nda nùù-yá, vachi sàhà-ñá nduú ndisa-nda dèhe-ya nduájàn. Sà-ínáhá-ndá, na cuati-nda, nsidan-icuu-nda ni nihì-ndà conseju nùù yua-nda.

⁸ Doco quivì vichi, nú còó ni-iin conseju níhì-ndà nùù mii-yá, dandu cuní cachàmà ñà-có-nduú ndisa-nda dèhe-ya, vachi nsidaa ana nduú dèhe ndisa-ya, ducán quidá-yá xì-né.

⁹ Vàchi yua-nda ñuhiví yohó, nìsa danáni stná-nèndó, te nìsa cahvi-ndané. ¿Amádi chicá ndiá ìcà-ndà cundoo stná-ndà sujetu nùù Yua-nda iá ansivi, te ducán nihì-ndà cutiacu ndiaha-nda?

¹⁰ Vàchi sacu tiempu ni ndòo-nda nùù yua-nda ndoó ñuhiví yohó, te nacua cudí ini-nè, ducán nìsa danáni-nèndó. Doco mii-yá, cuisì sàhà ñà-cunduu ñà-vàha xi-nda nduá danáni-yàndó, te ducán cunduu ndisa-nda nèhivì ìì nahi mii-yá.

¹¹ Pues ñà-ndáà nduá, có-cudí ini-ndà na hora níhì-ndà conseju; tnùndoho nduá cahan-nda; doco nú sàni yàha, te sàni sàà-ndà ni cundaà vaha ini-ndà, dandu chicá ndiaha coo vida xi-nda, vachi chicá viì sàni sàà-ndà nacani ini-ndà.

Cuàhà gá peligru ndácàn nú cahíchi ini-ndà palabra cachí Yua-nda Dios

¹² Ñàyùcànduá, màsà cundóo-nsiá cuhúún gá inì-nsia na ian ni còyo ndahàsàhà-nsiá; còó. Iin-ni ni nácuàhandee ini-nsiâ cuníá,

¹³ micuísì ichì vaha-ya nanducu-nsiá sàhà-ñá màsà túcù iin nècuàchì tàcútùha viì cacuanu nacua ndiá ìcà-né. Te nú sà-íá iin ana tàcúndáà vaha inì-xì ducán, dandu nanducu-nsiá nansa ndufuerté anima-nè.

¹⁴ Ni cundóó mání-nsiá xì nsidaa ñanitnaha-nsia, te ni cuàhandee stná inì-nsia cunihnu ìì inì-nsia nicanicuahàn, vachi nú có-nihnú ìì ini-ndà, mà nunca sàà-ndà cuni-ndà nùù Stoho-ndà Señor.

¹⁵ Te cuidadu ni cundóó stná-nsiâ còtó nandòdó-nsiá gracia xi-ya, te sàà-nsiâ nanduu-nsia nèhivì malu ndedúmá inì-xì, vachi nacua quidá iin yohò yùcù dãná, ducán cui quida stná nècuàchì malu, mate imindaa-né, doco vihini cunduu-ne dañu xi cuàhà gá nèhivì.

¹⁶ Ñàyùcànduá, cuidadu cundoo-nsia, còtó coo iin-nsia cùtòó xì ñahà, te ò iin ana có-ndùlócô-xì ichì ìì-yá na ian ni quida Esáu sàhaha. Dèhe sahnú ni sanduu-ne, ñàyùcànduá, icúmí-né ndutahví-né cuàhà ñà-ndiaha ni cuí, doco ni dama-ne derechu mà sàhà cuisì iyuhu ñà-nduá ni xixi-ne.

¹⁷ Te ináhá-nsiâ nansa ni cuu xi-né después, cóni níhì-né ndutahví gá-né ñà-ndiaha ma nùù yua-né, mate yàha ga ni cuni-nè nihì-né. Nì sacundahví-nè (nùù nècuàchìmà), te ni sacu fuerte-nè, doco mànicuì gá, vachi cóni níhì-né nansa nadama-ne ñà-nduá sàni quida-ne mà.

Tucu iá ñà-nduá ni xini nèhivì sàhaha na ní sàha Dios-nè ley primeru

¹⁸ Vàchi ndohó, cóni tnátuu-nda nùù iin yucù (ñuhiví yohó nacua ni quida nècuàchì Israel sàhaha), vachi yucù (Sinaí yucán), xixàn, te iin tnúú ndúchí, có-tùínúù, te caná fuerte tàchì.

¹⁹ Te nì sivi stná corneta; dandu nì tiacu cáhàn fuerte mii-yá. Doco nèhivì mà, nì sacundahví-nè nùù-yá ñà-màsà cáhàn gà-yà xì-né ducán.

²⁰ Vàchi màni cùndéé gà ini-nè quida-ne cumplir palabra nì cachi-yà. Te dohó nì cachi stná-yà: “Màsà náná-nsiá ìcà yucù jaàn, te ni quisì xí-nsiá, vachi nú ducán, dandu icúmí-nsiâ cahni-nsiási xi yúù, ò xì lanza”.

²¹ Cunaha-nsiá, yáha ga nì cayùhí cuaá nèhivì mà na ní indehè-né nansa nì cuu. Dècuèndè stná Moisés nì cachi-nè: “Ndé quidí cuísí ñà-yúhî güè”.

²² Doco ndohó, còó, vachi ichì yucù nani Sión sàni quihin-nda vichi, vachi yucù yucán nduú ñuu mii-yá iá nicanicuahàn. Te Jerusalén Nsiaha Iá Ansivi, ducán nani stná ñuu mà. Te sàni sàà stná-ndà ndé ndoó tàcá cuàhà mil ángel xi-ya,

²³ ndeníhí vaha-neyà. Te sàni nacuatnahá stná-ndà xì nsidaa gá nèhivì xínduu dèhe-ya, divi nsidaa ana itándiaa quìvì-xí ndè gloria xi-ya. Te sàni dàtnátuu stná-ndà anima-ndà nùù mii-yá ana icúmí nsidandaà sàhà nsidaa nèhivì, divi nduú Dios; te vichi iin-ni sànduú stná-ndà xì nèhivì nì ndee vaha nùù-yá sàhana, doco vichi sàni nihì stná-nè nì cundiatú ndiaha stná anima-nè.

²⁴ Vachi nùù Jesús sàni tnàtuu anima nsidaa-nda, vachi divi mii-yá nduú ana cáhàn nihni sàhà-ndà, te nì saquin stná-yà iin tratu saa xi-nda, divi nduú ñà-nì xitià nì-yá (sàhà-ndà); te cunaha-nsiá, chicá ndiaha quidá nì-yá mà nùù nì Abel sàhana.

²⁵ Ñàyùcànduá, cuidadu ni cùndóó-nsiá ñà-màsà nácuáa-nsiá mii-yá ana cáhàn xì-ndà vichi. Vachi nú cóni cácu nèhivì sàhana na ní cahíchi ini-nèyà na ní càhàn-yà xì-né ñuhivì yohó, dandu chicá mà cácu ndohó nú cahíchi ini-ndà palabra cachí-yà xì-ndà dècuèndè ansivi.

²⁶ Na ní càhàn-yà antes, fuerte nì tnàa ñuhivì; doco vichi sàni cachitnùhu-ya xì-ndà inga palabra yohó, cachí-ya: “Inga xichi icúmí datnáí ñuhivì. Doco màdì cuisì ñuhivì yohó icúmí tnàa; còó, dècuèndè stná ansivi icúmí tnàa”.

²⁷ Te na ní cachi-yà palabra mà ñà-inga xichi icúmí tnàa, pues cuní cachàmà ñà-ìcúmí cuxio nsihi nsidaa ñà-nduá nì quidavàha-ya ñuhivì yohó. Doco nsidaa ñà-cuàhàn cunaha nicanicuahàn, icúmíâ ndòa.

²⁸ Vachi ñuhivì ì ndé icúmí-ndá cundoo-nda, mà nunca ndutá. Ñàyùcànduá, iin-ni xiñuhu naquimanì-ndàyá sàhàmà sàhà-ñá vètùni cunucuachi víi-nda nùù-yá nacua cuní-yà quida-nda, te cahvi víi-ndayá; màsà nácuèdiqui uun-nda ichì-yá,

²⁹ vachi nahi ñuhu níhi nduú-yá, te mà úhì cahmi nsihi-ya (ana cahíchi ini).

13

Nansa quida-nda, te cudì ini Dios sàhà-ndà

¹ Iin-ni ni cuú stnahá ini-ndà sàhà-ndà na ian iin-ni ñaní xínduu-nda.

² Màsà nándodó-nda coo manì ini-ndà xì nèhivì cóyo vehe-nda, vachi dava nèhivì, ndè stná ángel xi Dios nì dàyáha-ne vehe-ne, te cóni cùndáa ini-nè.

³ Te xiñuhu nsinuu stná ini-ndà compañeru-ndà xíndiadi vehecà; te ducán quida-nda cuenta na ian cutnáhâ stná-ndà xì-né ndiadí-ndà. Te nú quidá quini nèhivì xì dava ga compañeru-ndà, dandu cundehè ndahví stná-ndà nècuàchìmà, vachi na nèhivì nduú stná-ndà, te vihini cuu stná xì-ndà ducán iin quìvì.

⁴ Daaní, xiñuhu quida tnùñuhu stná-ndà xì nècuàchì vehe-nda. Màsà quidá-ndá ni-iin falta xì inga nèhivì. Vachi iin castigu fuerte cuàha Dios ana nchícùn xì ñahà, te ò ana cáhàn xì nècuàchì có-nduú nècuàchì vehe-xi.

⁵ Māsà xího-nda cucumi-nda ñà-cuicà ñuhiví yohó. Nacua sà-ìcúmí-ndá, xì ñà-jaàn-ní ni cúndóo-ndá contentu, vèchi sàni cachi-yà: “Yùhù, mà nunca nandódí mii-nsiá. Mà nunca nacoo nihni mii-nsiá”.

⁶ Ñàyùcàndùá, vátùni càhàn ndee-nda, cachí-ndà: Divi Stoho-ndà Señor nduú ana chindéé xí. Mà yúhî, vèchi còò ni-iñàha cui quida nèhivì xì’.

⁷ Daaní, xiñuhu nsinuu stná inì-nsia nècuàchì nìsa idònùù nùù-nsiá antes, divi nècuàchì nìsa dacuaha-xi-nsiá palabra ìì xí Dios. Xiñuhu nsinuu ini-nsiá nansa nìsa quida viì-né vida xi-ne, te iin-ni ni cúníndísâ stná-nsià nahi mii-né.

⁸ Cunaha-nsiá, iin-ni iá Jesucristu, dècuèndè sàna ha xi vichi, te nicanicuahàn.

⁹ Māsà cuàha-nsia chiyuhù nèhivì-nsiá ñà-cunchicùn-nsià inga ichì có-ínáhá-nsiá, vèchi cuàhà ichì tùcù iá chináhá-nè; cuàhà gá ichì tàcùnì-ndá iá. Doco ndohó, chicá vaha cuisì gracia xi mii-yá ni cúníhnú ini-ndà, te ndufuerté anima-ndà, màdiá cunchicùn-ndà iin ley cachí sàhà cuisì índù comida cui cuxi-nda, vèchi nèhivì nacání guâ inì-xi sàhámà, còò ni-iin ñà-vàha xi anima-nè tavá-né.

¹⁰ Dùtù xinúcuáchí veheñùhu (xi raza-ndà, itiácú-nè ñà-nduú promesa xi nèhivì). Doco ndohó, iá stná promesa xi-nda, (divi nduú Jesús); doco nècuàchì veheñùhu ma, còò derechu xi-ne nihítàhvì-né ni-iñàha nùù mii-yá.

¹¹ Vèchi quisì nduú promesa sàha-ne veheñùhu ma, xítia nì-sí, dandu nihí dùtù-ñà sàhàn ndé nduú lugar chicá ìì, te quidá-nèàmà presentar sàhà cuàchì nèhivì. Doco iquicúñú quisì mà, còò; ndè fuera ñuu icúmíá coca.

¹² Pues divi ducán nì cuu stná xì Jesús sàhà-ñá nihì nèhivì ndoo ndisa cuàchì-ne sàhà nì-yá. Vèchi fuera ñuu nì ndoho stná-yà.

¹³ Ñàyùcàndùá ndohó, iin-ni ni cunchicùn stná-ndàyá, mate icúmí-ndá nacoo-nda ñuu-ndà, te cahíchì ini nèhivì-ndó nacua nì quida-ne xì mii-yá.

¹⁴ Vèchi ni-iin ñuu iá ñuhiví yohó, mà cúndùá ñuu-ndà nicanicuahàn. Còò, iin ñuu quesaa quivì vaxi xi-nda nduá ndiatu-nda.

¹⁵ Ñàyùcàndùá, nicanicuahàn ndiá ìcà-ndà ndenihi vaha-nda Dios sàhà ñà-nduá nì quida Jesús. Vèchi na iin ofrenda xi-nda nùù-yá nduájàn na ndácùcahan-nda quivì-yá, te naquímanì-ndàyá.

¹⁶ Daaní, màsà nándodó stná-ndà quida-nda obra xì ñanìtnaha-nda, te chindee stnaha-nda, vèchi ñà-jaàn ndisa nduú promesa cudí ini-yà sàhà-xí.

¹⁷ Nsidaa ñà-nduá cachí nècuàchì idónuu nùù-nsiá, cunini-nsia, te cundoo-nsia sujetu nùù-né; vèchi inùù-né nùù-nsiá sàhà ñà-cunduu ñà-vàha xi anima-nsiá; te icúmí stná-nè nacua-nda-ne cuenta nùù Dios sàhà nsidaájàn. Ñàyùcàndùá, cunini-nsianè sàhà-ñá cudì ini-nè quida-ne chuun ma, te màdiá dacúhúún ini-nsiànè; vèchi nú ni cúhúún ini-nè quida-nsia, mà cúí cunduamà iin ñà-vàha xi-nsia.

¹⁸ Càcàn tàhvì-nsiá nùù Dios sàhà-nsí, vèchi ináhá-nsí còò ni-iin cuàchì dandoho-xi-nsí, te iin-ni cuní-nsí quida viì-nsí nsidanicuú tiempu.

¹⁹ Ñàyùcàndùá, sacúndáhvî nùù-nsiá ñà-nì càcàn tàhvì cuàhà-nsiá sàhì sàhà-ñá chicá yàchì cui nasà ndé ndoo-nsiá.

²⁰ Ndiaha gá ndoo-nda ñuhiví quidá Yua-nda Dios, vèchi sàhà-ñá nì xítia nì Stoho-ndà Jesucristu, ñàyùcàndùá nì saquin Yuandiaha-yá iin tratu saa xi nèhivì, te nduámà iin palabra mà nunca nsihi, vèchi mate ní xihì Jesucristu, nì natiacu-yà nì quida Yuamánì-yá, te nì sàà-yà nì sàcùnduu-ya Pastor ndiaha xi-nda.

²¹ Te vichi cahnú gá Dios ni sàà-nsiá nihítàhvì-nsiá nsidanicuú ñà-vàha xi-ya sàhà-ñá cui quida-nsia cumplir ñà-nduá cuní-yà quida-nda; vèchi nú ni nácuàhandee ini-yàndó (xì poder ndiaha) xí Jesucristu, dandu vátùni quida

ndisa-nda ñà-nduá cudî ini-yà sàhà-xí. ¡Ansivéhé cahnú-yá nicanicuahàn! Amén.

²² Yùhù sacúndáhvî` nùù-nsiá, ñánì, màsà cúdúchí inì-nsia sàhà conseju tii sàni tiai nùù-nsiá yohó, vàchi iin ùi-ni palabra nduá.

²³ Cunaha-nsiá, sàni quee ñani-ndà Timoteo vehecàa. Te nú ni quésáá yàchì-nè ndé ié` yohó, dandu cutnahá-nsí sàà-nsì ndé ndoó-nsiá.

²⁴ Cásàhúì xì nsidaa ana idónuu nùù-nsiá, cachi-nsià xì-né. Te cásàhú stnàì xì nsidaa gá nèhivì xí Dios. Daaní, nècuàchì ladu Italia cutnahá-xì yohó, cásàhú stnà-nè xì-nsiá.

²⁵ Te nsidaa-nsiá, ni cúcúmí cuáhà-nsiá gracia xi-ya. Sà-íá.

Tutu Nì Tiaa Santiago nù Nèhivì xí Dios

¹ Yùhù nduí Santiago, iin ana xinúcuáchí nù Yua-nda Dios xì nù Stoho-ndà Jesucristu, (te tiaí tutu yohó) nù nsidaa mii-nsiá nècuàchì nduú descendencia xi nsì-úxin ùi dèhe yohòtéhè-ndà Israel, doco vichi inicutu ñuhivì sàni xitià-nsiá. Yùhù cásàhùì xì nsidaa-nsiá.

² Ñàni, xiñuhu cudii ini-ndà na yáha-nda nsidanuu clase tnùndoho.

³ Vàchi iin tnùndoho, prueba nduá a ndisa xiníndísâ víi-ndayá, á coó. Te cunaha-nsiá, divi sàhà tnùndoho ma vátùni cutùha stná-ndà quidandee ini-ndà.

⁴ Ñàyùcànduá, iin-ni ni quidándéé ini-ndà ducán dècuèndè nihì-ndà vátùni cundee ini-ndà sàhà ndéni iñàha nì cui, dandu cunduu ndisa-nda nèhivì ì inì-xi nacua cuní-yà cunduu-nda, te mà quidámànì gá ni-iin ñà-vàha nù anima-nda.

Nansa nihì-ndà cunchichí ndisa-nda quida Dios

⁵ Cunaha-nsiá, nú có-cùndàà ini-ndà nansa quida-nda, dandu ni cacán tàhvì-ndà nù Dios, te ducán cundaa vaha ini-ndà sàhámà, vachi mii-yá, sáhatahvì-yándò ñà-nduá xiñuhu, mà dìhndiá-yà, te mà cánàhá-yà xì-ndà.

⁶ Doco ni cúníndísâ vaha-nda, te màsà nácánì ini-ndà a jáán, ò á coó, vachi nú ducán, dandu cunduumà na ian quidá tècuí mar, yohó te yucán ndiachi-té quidá tàchì.

⁷ Te nú divi ducán quidá stná ndohó, dandu màsà cúníhnú ini-ndà nihitàhvì-ndà ni-iñàha nù Stoho-ndà Señor.

⁸ Vàchi nèhivì mà-íin-ní nihnú inì-xi, mà nunca sàà-nè cutùha-ne quida vù-né nacua ndiá ìcà-né.

⁹ Ñàni, nú nècuàchì ndahví nduu-nda, dandu xiñuhu cudii ini-ndà, vachi cunaha-nsiá, nù mii-yá sàni nana ducún-nda.

¹⁰ Doco nú nèhivì cuicà nduu-nda, te sàà-ndà yàha ndahví-ndà, dandu vátùni cudii stná ini-ndà sàhájàn, vachi nècuàchì cuicà, mà ùhì ndañuhu yàchì-nè na ian cuú xi ita caná yùcù iá campu.

¹¹ Vàchi nú sàni xìnu fuerte orá, te nì cuhìhni, dandu íchì yùcù mà, te ndáhvà ita-ñà, mà vícó gâ iá-yà. Pues ducán iá stná xì iin nècuàchì cuicà, icúmí-nè ndañuhu yàchì stná-nè mahì chuun xi-ne.

Nansa xiñuhu quida-nda na yáha-nda tnùndoho

¹² Nansicáhàn-ndá nú ni quidándéé ini-ndà na yáha-nda tnùndoho, vachi nú ducán, dandu icúmí-ndá ndee vaha-nda nù Dios, te nihì stná-ndà iin ñà-vàha ndiaha xi-nda nù-yá, divi ñà-cutiacu-ndà nicanicuahàn, vachi ñà-jaàn nduá sàni quida-ya comprometer xì nsidaa nèhivì cuú inì-xi sàhà-yá.

¹³ Doco nú xího iin nèhivì quida-ne iin ñà-có-ndiáá, dandu màsà cáchì-nè Dios daxího xi-né. Còò, vachi Dios, mà cúí xihò-yá quida-ya ñà-có-ndiáá, ni có-dàxího stná-yà ni-iin nèhivì quida-ne ducán.

¹⁴ Cunaha-nsiá, cuisì-ní ini anima mii-nda xího quini-nda ducán, te ñà-jaàn nduá dítá xì-ndà ñà-cùnì-ndà quida quini-nda.

¹⁵ Daaní, nú ducán xího-nda quida-nda, dandu después sàà stná-ndà quida ndisa-nda iin cuàchi ma. Doco ¿índù fin cucumi cuàchi ma? Cuisì ñà-cahni dahuàn-ndó.

¹⁶ Ñàyùcànduá, (cachí xì-nsiá), ñani màní, màsà nunca cuàha-nda datúcù ni-iin nèhivì-ndó.

¹⁷ (Cunaha-nsiá), nùu Yua-nda Dios iá ansivi quixí nsidaa ñà-vàha nùu-ndà, vèchi nsidaa ñà-ndiaha ñihítàhvì-ndà, divi nùu mii-yá quixá. Te chicá dat-nùu-yà (sàxìnítùnì-ndà) nùu nsidaa ñà-tnùu iá ansivi. Doco mii-yá ni-iyuhu có-dáma-ya (nahi orá), vèchi orá, xicá-yá, te iá còndàhvì-yá, doco Dios, còó, mà dáma-ya.

¹⁸ Te nì chitnùnì stná ini-yà ñà-cunini-nda palabra ndàcuisì xí-yá sàhà-ñá ducán sàà-ndà cunduu-nda dèhe ndisa-ya; dandu nùu nsidanicuú ñà-ndùá nì quidavàha-ya, ndohó cunduu-nda ana chicá cudî ini-yà sàhà-xí na iin primicia ndiaha.

¹⁹ Ñàyùcàndùá, siempre xiñuhu cundoo tùha-nda cunini vaha-nda sàhà iñàha, te màdiá càhàn yàchì-ndà, te menos màsà cuídà yàchì ini-ndà, ñani màní.

²⁰ Vèchi nú ni cuídà ini-ndà sàhà iñàha, mà chindeâmàndó quida vii-ndà nacua cuní Yua-nda Dios.

²¹ Ñàyùcàndùá, ni nácóó dahuun-nda nsidaa ñà-iá quini, xì nsidaa stná ñà-có-ndiáá iá guá ñuhiví yohó, te ni màsà ndúcuéhè stná-ndà; còó. Iin-ni ni cúnì-ndá palabra ndiaha xí-yá nì chiñuhu-ya ini anima-ndà, vèchi sàhà palabra ì mà vètùnì càcu-nda.

²² Doco màdí cunini uun-nda palabra mà. Xiñuhu ñà-quida ndisa stná-ndáñá cumplir, vèchi nú coó, dandu cuisì-ní ñà-dàndàhvì-ndà mii-nda nduá.

²³ (Uun-ni queá) nú inì-ndá palabra ì mà, te có-quidà-ndà ñà-nduá cachá, vèchi ducán queámà na ian indéhe-nda nùu-ndà nùu iin yùtátá,

²⁴ te xinì-ndà nansa iá-ndà, doco nú sàni quee-nda cuàhàn-ndà, dandu nándòdó-nda nansa iá nùu-ndà.

²⁵ Doco nú inì-ndá vii-nda ñà-nduá cachí ley ndiaha xí-yá, te có-nândodó-ndañá, iin-ni nchícùn-ndañá, dandísá, icúmì-ndá ñihítàhvì-ndà gracia ñà-chindee xi-nda. Te divi ley mà nduá tavá xi-nda libre (nùu cuàchi-nda).

Nansa xiñuhu quida-nda nú cahvi ndisa-nda mii-yá nacua ndiá icà-ndà

²⁶ Dava nèhivì, tuxí ínì-nè nchícùn vii-né religiòn xi-ne, doco tùha stná-nè canàhá ndevàha-ne. Cunaha-nsiá, uun-ni queámà sàhà religiòn xi-ne, cuisì dandahví uun-ne mii-né.

²⁷ Vèchi nú cunì-ndà cunucuachi ndisa-nda nùu Dios, dandu xiñuhu chindee-nda penchì ndahví, xì nècuàchì cuaán ndahví, te cundiaa-ndà mii-nda sàhà-ñá màsà dásìvì-ndà mii-nda xi chuun sìquini iá ñuhiví yohó, dandu ñà-jaàn ndisa cunduu iin religiòn vaha nùu Yua-nda Dios.

2

Màsà cáhìchì ini-ndà ñanìtnaha-nda

¹ Ñànì, màsà cáhìchì ini-ndà ni-iin nèhivì, vèchi nèhivì xiníndísá-xí Stoho-ndà Jesucristu nduu-nda, te ndiaha gá mii-yá.

² Ni cachì-ndà nì sàà iin nèhivì ndixì vico lugar ndé natácá-ndà cahvi-nda mii-yá, te ñuhú stná iin anillu oro dìndàhá-nè. Daaní, ni cachì-ndà nì sàà stná iin nècuàchì ndahví yucán, te ndahví gá ndixì-né.

³⁻⁴ Doco nú màdi iin-ni quidáñuhú-ndá ndùu nècuàchì-mà, mà váha. Màsà quidáñuhú-ndá (cuisì) nècuàchì ndixì víi, te cachì-ndà xì-né: “Yohó coo-ní iin lugar vii”, te nècuàchì ndahví mà, còó, cutu cachì-ndà xì-né: “Jaàn cuiin-ní”, te ò: “Yohó coo-ní ñuhù”, vèchi ñà-jaàn nduá sàni cahìchì ini-ndà nècuàchì-mà.

⁵ Cunini vaha-nsia palabra yohó, ñani màní. Mate iyuhu icúmì nècuàchì ndahví ñuhiví yohó, doco ¿amádi mii-né nduú ana (chicá) sàni nacàxin Dios ñà-ñihítàhvì-né cunindísá-né mii-yá, te divi fe xi-ne nduú ñà-cuicà-né?

Daaní, después sàà stná-nè cundoo-ne ñuhívì ìì xí-yá, vàchi ducán sàni quida-ya comprometer xì nsidaa ana cuú inì-xi sàhà-yá.

⁶ Doco mii-nsiá, (ndahví-nsià), vàchi cahíchi inì-nsia nècuàchi ndahví. ¿Amádi nècuàchi cuicà nduú nècuàchi sahníndáhví xì-nsiá, te sanícuàchi stná-nè sàhà-nsiá?

⁷ ¿Amádi divi stná-nè cáhàn quini guá dìquì quìvì ndiaha-yá, divi quìvì nì ndacùcahan-nda (na hora nì quìhvi-nda ichì-yá)?

⁸ Pues nú cuní-ndà quida vii-ndà, dandu xiñuhu quida ndisa-nda cumplir nacua cachí ley ìì nì sàha mii-yá ana cusáhnù nù-ndà. Dohó cachí tutu nduú ley mà: “Nacua cuú inì-ní sàhà mii-ní, ducán xiñuhu cuu stná inì-ní sàhà ñanìtnaha-ní”, cachá.

⁹ Doco nú chicá quidáñúhú-ndá iin nèhivì nù-ninga-nè, dandu cuàchi nduá, iá ndisa falta xi-nda, cachí ley mà.

¹⁰ Vàchi cunaha-nsiá, nú nì chívàha vii-ndà nsidanicuú ñà-nduá cachí ley ìì mà, te iá iin xaan ndé cóni quidà-ndà cumplir, dandu queámà na ian cóni chívàha-nda nì-iñàha,

¹¹ vàchi imindaa mii-yá nì sàha xi nsidaa ley mà. Cunaha-nsiá, iin ley xi-ya nduú ñà-màsà cáhàn-ndà xí inga ana có-nduú nècuàchi vehe-nda. Daaní cachí stná-yà ñà-màsà cáhni stnaha-nda. Pues mate có-nchícùn-ndà inga nècuàchi ñahà, doco sahní stnaha-nda, dandu iá ndisa cuàchi-nda nù-ley mà (mate iá iyuhá sàni chívàha-nda).

¹² Ñàyùcànduá, ndiá ìcà-ndà cáhàn vii-ndà, te quida vii stná-ndà. Vàchi divi nacua cachí ley ndiaha nì tavà xì-ndà libre, divi sàhájàn icúmí ndundaà sàhà cuàchi-nda.

¹³ Te nú có-ìndéhe ndahví-ndà ñanìtnaha-nda vichi, dandu quìvì ndundaà sàhà-ndà, mà níhì-ndà cundehè ndahví stná-yà ndohó. Doco nú sàni indehè ndahví stnaha-nda, dandu mà yúhì-ndà quìvì ndundaà sàhà-ndà.

Màsà cáhí uun-nda xiníndísá-ndá mii-yá

¹⁴ Ñánì, ¿a cúndiáá ndisa ñà-cáhí-ndà cahvi-nda mii-yá te nú có-quidà-ndà obra? ¿A ndísá càcu anima-ndà nú ducán nduú modo cahvi-nda Dios?

¹⁵ Pues, ni cachí-ndà iá iin ñanìtnaha-nda xíhì vixin, te còò sìcoto vaha xi-ne; te xíhì stná-nè doco, vàchi còò ni-iñàha.

¹⁶ Daaní, ni cachí-ndà iá stná iin compañeru-ndà nì cachi xì nècuàchi ndahví mà: “Vàtùni cùhùn-ní; nì sàà-ní nadaà inì-ní, te nì sàà stná-ní chitu tìxi-ní”, cachí-nè. Doco nú có-sàha-ne nècuàchì mà ni-iin ñà-cutiacu-nè, amádi uun-nì queámà.

¹⁷ Ducán stná xì ñà-cahvi-nda mii-yá nú còò obra xi-nda. Vachi nú ducán, dandu nàhà xìcà có-càhvì ndisa-ndayá, vàchi cutu mindaa ñà-jaàn quidà-ndà.

¹⁸ Vihini cachí iin nèhivì: “Dava-nda cuisì fe xi-nda iá, te dava-nda, cuisì obra xi-nda iá”, doco còò, vàchi ¿nansa cui cundaà ini-ndà cahvi ndisa iin nèhivì mii-yá nú còò obra xi-ne? Doco nú iá stná obra quidá-né, dandu vátùni cundaà ini-ndà ndisa iá stná fe xi-ne.

¹⁹ Ndohó, xiníndísá-ndá ñà-imindaa Dios iá, te ndiaha gá iá ñà-xiníndísá-ndá ducán. Doco cunaha-nsiá, dècuèndè stná ñà-malu, ináhá stná-si imindaa-yá iá, te quidí stná-si ñà-yúhì-siyá.

²⁰ Ndahví-ndà, te neciu-ndà nú tuxí ini-ndà cuisì fe xi-nda nduá ndiaá, te còò obra xi-nda.

²¹ Amádi ináhá-nsiá sàhà xì-ndà Abraham nansa nì ndee vaha-ne nù-ndà Dios sàhà ñà-nduá nì quida-ne, ñà-nì ìa-ne dispuestu cuàhatahvì-né mii-yá (dèhe manì-né) Isaac, (dècuèndè sàni chinduhù-néte) nù-ndà mesa ìì.

²² ¿A xiní-nsià nansa nì quida nècuàchì yucán? Nì cahvi-né Dios, te nì quida stná-nè cumplir (ñà-nduá nì cachi-yà): ñàyùcànduá, ndújàjàn nì sacatnahá, te sàhà obra xi-ne mà nì sàà-nè nì cahvi vii ndisa-ne mii-yá.

²³ Dandu nì cuu ndisa ñà-nduá cachí tutu ì ndé cachí palabra yohó: “Nì xinindisá Abraham Dios, te ducán nì ndee vaha-ne nù-yá”. Dècuèndè nì cachi stná Dios amigo xi-ya nduú Abraham mà.

²⁴ Ñàyùcànduá, nàhà xicà, màdì cuísi-ní ñà-cahvi-ndayá nduá cuní-yà sàhà-ñá ndee vaha-nda nù-yá. Cuní stná-yà quida ndisa-nda cumplir nansa cachí-yà.

²⁵ Inga casu nduú stná nècuàchì sàhana nani Rahab. Iin nècuàchì ñahà cónisá ìa sahnú inì-xi nì sanduu-ne, doco na ní casaà nècuàchì (ñuu Israel) ñuu-nè, nì quidañuhu-né nècuàchì mà, dandu después nì dánhù-nè nècuàchì mà inga ichì. Pues sàhà-ñá nì quida-ne obra mà, ñàyùcànduá nì ndee vaha stná-nè nù Dios.

²⁶ Vàchi nú cahvi-nda Dios, doco có-quidá ndisa-nda ñà-nduá cachí-yà, dandu (mà chindéé) fe mà-ndó. Na ian sàni xihà nduá, vàchi cóa quidá, na iin cuerpu nsì cò cá anima-xi.

3

Cuidadu ni cúndóo-ndá sàhà ñà-nduá cachí-ndà

¹ Chicá vaha màsà cúndúú cuàhà-ndà nècuàchì chináhá (palabra ì), ñàni, vàchi cunaha-nsiá, chicá icúmí-yà nandacàn-yà cuenta nù nsihù nècuàchì chináhá.

² Nsidaa-nda, cuàhà falta quida-nda. Te nú mà túha-nda cachi-ndà ni-iin ñà-có-ndiàá, dandu iin nèhivì quidá ví ndisa sànduù-ndà, vàchi sàni cutùha-nda cadì-ndà nù nsidaa ñà-chìcuèhè vihini sàà-ndà quida-nda.

³ Cundehè-ndà idu, chicáá-ndà frenu yuhù-sí sàhà-ñá cunini-sìndó, dandu vātùni cuitàndòò-ndàsì mate nahnú-sì.

⁴ Stná barcu, mate nahnú cuàhà-nú, te ndee caná tàchì dandiàchì xì-nú, doco cuisì iin yutnù chipalá tii nduá dacaca-xi-nú cùhùn-ndà ndéni nì cui cahan-nda.

⁵ Te divi ducán iá stná yuhù-ndà. Tiá, doco cuàhà gá chuun nahnú chiñúhà. (Ináhá-ndá), cuisì iin ñuhu tii cui dacuícùn xì inicutu iin yucù cahnú, te coco nsidaámà.

⁶ Te nacua quidá ñuhu mà, ducán quidá stná yuhù-ndà: cuàhà sàstnùhù chuun quini cáhàn sàhà-xí. Íá nù cuerpu xi-nda, doco mà úhì dacúnsidá cuàcha-ndó. Inii vida xi-nda, ducán quidá yuhù-ndà, cuàhà gá chuun daquíñúhà, te ¿índù divi níhà cachí quini guá? Pues divi nù ñà-malu.

⁷ Nsidanicuú clase quisì, vātùni ndumansú-sì quida nèhivì, a ducán nduú-sì quisì yucù, ò laa, ò quisì cuàti, o quisì mar, nsidanicuú clase-sì sàni nsìdamansú nèhivì-sì.

⁸ Doco yuhù-ndà, còó; tàñáha ga cundee ni-iin nèhivì nùá. Iin mal nduá; mà cándisà dandacu-nda nùá. Na ian quidá iin tàtnà dáná, ducán quidá stná, vàchi chitúa ñà-có-ndiàá.

⁹ Xì yuhù-ndà naquímànì-ndà Yua-nda Dios, te después divi-nia (vihini) canáhá-ndà xì ñànìtnaha-nda, mate nahi mii-yá iá stná-nè, vàchi nacua iá mii-yá, ducán nì quidayucun stná-yàndó.

¹⁰ Mismo yuhù-ndà sàni naquimani-ndà mii-yá, te nì canáhá stná-ndà (xì ñànìtnaha-nda). Pues cunaha-nsiá, mà váha quida-nda ducán, ñàni.

¹¹ Vàchi iin tè-dòcò, iin-ni ndéa tècuí vaha, te ò iin-ni ndéa tècuí ùhà.

¹² Te ò iin yutnù, ¿a vātùni cucàa quisì vídì-nu nú díin yutnù nduú-nu? Còó. Ni mà cúí cuàha stná sìhigu nù nducu yòhò sì-uva. Te lugar ndé caná tècuí ùhà, có-càná stná tècuí vaha.

Cuisì nêhivì datnúù Dios sàxìnítnùnì-xi nduú nêhivì nchichí ndisa

¹³ ¿A nchichí dava-nsia (cahan-nsiá), te ò sàni dàcuàhá stná dava-nsia? Nú jaan, dandu xiñuhu cunihnu ndahvi stná ini-nsià, te quida-nsia puru ñà-ìà viì, dandísá, sàà cunahà xicà nchichí ndisa-nsia.

¹⁴ Doco nú tùha-nsia cumbìdia cuàhà ini-nsià, ò cuísi sàhà mii-nsiá nacání ini-nsià, dandu màsà cáhí gà-nsià nchichí-nsià, vâchi có-nduá ñà-ndáà; tnùhu nduá.

¹⁵ Vâchi modo xi-nsia mà, có-nduá nahi palabra nchichí vâxi nùù mii-yá iá ansivi. Vâchi nú cutu cáhàn nchichí-ndà, te có-quidá víi-nda, dandu náhà xicà, cuisì ñuhiví yohó vâxi palabra mà; òmì nêhivì úún nì quea, te divi ñà-malu nì chitnùnì ini xán.

¹⁶ Vâchi nú cumbídiâ ini nêhivì, te cuadú-nè, dandu seguru cundoo stná-nè nââ stnahá-né, te quida stná-nè nsidanuu clase chuun có-ndiáá.

¹⁷ Doco nú nchichí ndisa-nda quidá mii-yá iá ansivi, dandu ñà-sàni ndu-ìi sàxìnítnùnì-ndà nduá, te tùha-nda cundoo manì-ndà; mà dáná-ndá. Cáhàn viì stná-ndà xì nêhivì, te cundehè ndahví stnahá stná-ndà, vâchi vâha ini-ndà, iin-ni cáhàn ndàà-ndà nacua iá iin chuun, mà dánánì uun-nda.

¹⁸ Cunaha-nsiá, nú cuní-ndà cunduu-nda nêhivì quidá víi ndisa, dandu vivíi-ni nì cáhàn-ndà xì ñanìtnaha-nda sàhà-ñá cundoo manì nsidaa-nda, vâchi ducán queamà na ian chihì-ndà iin tata vâha, dandu después ndanchito iin cosecha ndiaha.

4

Màsà cándísâ-nda cunchicùn-ndà modo xi ñuhiví yohó

¹ Dava-nsia indéhe úhì stnahá-nsiá, te nââ stnahá stná-nsià. Pues, ¿ndiá disáhà-xí iá ducán, tuxí ini-nsià? Amádi sáhà ñà-xího guá-nsià iñàha, te dacá mà sàxìnítnùnì-nsià.

² Xího-nsiá iñàha, te nú mà cùì níhì-nsiáñà, dandu (cuní-nsià) ndañuhu nêhivì (icúmí xán). Te nú cumbídiâ stnahá ini-nsià sàhà iñàha, te mà cùì níhì stná-nsiáñà, dandu nââ stnahá-nsiá, te cáhàn ndiaa stnahá stná-nsià. Doco ¿índù chuun có-icúmí-nsiá ñà-nduá xího-nsiámà? Divi sàhà-ñá có-xicàn tàhvi-nsiáñà nùù mii-yá.

³ Te mate ni cácan tàhvi-nsiá nùù-yá, doco mà níhì-nsiáñà, vâchi mal xicàn-nsià, cutu cuní-nsià iñàha sàhà-ñá quida ndevàha-nsia nacua cudí ini mii-nsiá.

⁴ ¡Ndahví-nsià! ¿Índù chuun nchicùn-nsià ñà-có-ndiá icà-nsiá? ¿A có-ínáhà-nsiá ñà-mà vâha candisá-nda cunchicùn-ndà modo xi ñuhiví yohó, vâchi ducán queá na ian có-ndòó vâha ga-ndà xì Dios?

⁵ Te ducán cachí stná tutu ìi: “Sàni nìhìtâhvi-ndà nùù Dios ñà-coo Espíritu ìi xí-yá ini anima-ndà, te màni cuáhà-ndà nùù Yà-ìi mà; ñàyùcànduá, có-cùnì dahuun-ya cunihnu ini-ndà inga iñàha cunchicùn-nda”. Te cunaha-nsiá, màdì úún-nì cachí tutu ìi mà ducán, (ñà-ndáà nduá).

⁶ Doco Dios, chicá cuàhà gracia sáhatahvi-yándô. Ñàyùcànduá, dohó cachí stná tutu ìi: “Dios, sadí-yà nùù nsidaa nêhivì nducuéhê, doco nêhivì nihnú ndáhvi inì-xi, sáhatahvi-yánè gracia xi-ya”.

⁷ Ñàyùcànduá, ni cúninì-ndá nsidaa ñà-nduá dandacú-yá, doco ñà-nduá cuní ñà-malu, cóò; iin-ni màsà cuáha-nda cundee-sí nùù-ndà, vâchi nú màsà cuáha-nda quida-sì ducán, dandu icúmí-sì cunu-sì nùù-ndà.

⁸ Xiñuhu tnàtuu-nda nùù Dios, dandu mii-yá, chicá cuyatni stná-yà nùù ndohó. Te nú iá cuàchi-nda, dandu xiñuhu nsidandoo-nda anima-ndà na ian ndàhà-ndà. Te nú ùi ichì nduá nchicùn-ndà, dandu xiñuhu ndoo stná anima-ndà.

⁹ (Vàchi nú iá falta xi-nda, dandu chicá vaha) ni dándóhó-ndá mii-nda, te cundoo-nda tnùnsí ini, te cuacu cuahà-ndà (sàhà cuàchi-nda). Xiñuhu cuhuun ini-nda sàhájàn; màsà cúdî gá ini-nda, ni màsà cuácù gà-nda; còó. Xiñuhu cundoo-nda tnùnsí ini,

¹⁰ te cucahan nú-nda nù Stoho-nda Señor. Cuisì nú ducán, dandu nihì-nda nduvì tú anima-nda quida-ya.

Màsà cuítnùhu stnaha-nda

¹¹ Ñánì, màsà càhàn-nda dìquì ñanìtnaha-nda, vachi nú ni quida-nda ducán, te xíttnùhu tnahà-nda, dandu ñà-sàni càhàn-nda dìquì stná ley xi mii-yá nduá, te ducán queámà na ian xíttnùhu stná-nda ley mà. Te nú xíttnùhu-nda ley mà, dandu có-ndùú gá-nda ana chívàha xán; còó, ana xíttnùhu xán nduu-nda.

¹² Cunaha-nsiá, mindaa mii-yá nduú ana nì sàha xi ley ì, te imindaa-yá nduú stná ana icúmí nsidandaà xì sàhà falta xi iin iin-nda. Còò ni-iin ana cachi a cácu-nda, á coó, cuisì mii-yá. Ñàyùcàndùá, ¿ana tuxí ini-nda nduu-nda te xíttnùhu stnaha-nda ducán?

Có-ínáhá-nda nansa cuàhàn cuu xi-nda tnaa idá

¹³ Cunini vaha mii-nsiá nècuàchì càhàn ndee guá. Vachi cachí dava-nsia vichi ò tnaa cùhùn-nsià inga ñuu cundoo-nsia yucán iin cuà, te cuiin-nsia, te nadicò-nsiá, nsidacuahà-nsiá dihùn xí-nsiá cahan-nsiá.

¹⁴ Doco ni có-ínáhá-nsiá nansa cuu xi-nsiá tnaa idá. Vachi vida xi-nda, (yàchì nsiha) nahi vìcònùhù. Iin ratu tii iá, dandu còó cá.

¹⁵ Ñàyùcàndùá, ndiá icà-nda cachi-nda: “Pues, nú ducán cuní Stoho-nda Señor, dandísá cutiacu-nda, te ò nú cudî ini-yà, dandu dohó te dohó quida-nda”.

¹⁶ Doco mii-nsiá, ¿nansa quidá-nsiá vichi? Ndee gá càhàn-nsià. Mii-nsiá nduú-nsiá mii-nsiá cahan-nsiá. Doco mà váha càhàn-nda ducán.

¹⁷ Ñàyùcàndùá, (nsinuu inì-nsia palabra yohó): nú ináhá-nda nansa ndiá icà-nda quida-nda, te có-quidà-ndañá, dandu cuàchi nduá.

5

Ñà-ndùá nì cachi Santiago xì nècuàchì cuicà malu

¹ Cunini vaha nsidaa mii-nsiá nècuàchì cuicà. Chicá vaha cuacu-nsia, te cundoo-nsia tnùnsí ini, vachi sà-ítúú tnùndoho nahnú dìquì-nsiá.

² Vachi nsidaa ñà-cuicà-nsiá, sàni cuchicueha; nsidaa sìcoto vico xí-nsiá, sàni cusiquidiá.

³ Nsidaa oro xì plata xi-nsia, dihùn chicúehè sàni nandua; sàni nana ditnu-ña. Te divi ñà-jaàn cunduu testigu ñà-cundaà ini nèhivì (còni quidá víi-nsiá), te ducán icúmí quea na ian sàni saxì stná ditnu dihùn mà icà-nsiá, na ian nì xìxìn cuñu-nsià nì quidamà (ñà-cuàhà guá tnùndoho cucumi-nsiá), vachi yáha ga sàni càyà ñà-ndùá icúmí-nsiá nihì-nsiá quivì xìnu tiempu.

⁴ Te peón ndahví nì ndanihi xi cosecha xi-nsia, nì dandàhvì uun-nsianè, vachi còni sàha-nsianè raya xi-ne nacua ndiá icà-nsiá, ñàyùcàndùá, raya xi-ne mà, na ian ndáhì stná-ña, te tiacú stná Stoho-nda Señor, inínì-yá quidá peón mà reclamu nù-yá. Te cunaha-nsiá, cuàhà gá mil soldadu dandacú-yá nù-xí.

⁵ Vico gá sàni sandoo-nsia ñuhivì yohó; cuisì gustu xi mii-nsiá sàni quida-nsia. Doco nahi quisì sàni nei, te nì ndundatnù-sí, ducán nduú stná-nsiá; te vichi sàni sà meru quivì cui-nsiá.

⁶ Vachi tùha stná-nsià canicuàchi-nsia sàhà nèhivì ndàcuisì inì-xi, te sàhà yuhù-nsiá xihì-nè; mientras mii-né, có-nàndúcú-nè nansa chindee-né mii-né.

Màsà cúhúún ini-nda, vachi sà-ítúú naxicocuíñ Jesús

⁷ Ñání, iin-ni ni quidándéé ini-ndà dècuèndè sàà quìvì naxicocuïn Stoho-ndà Señor. Quidá-nda na quidá iin nèhivì campu, ndiatú-né ndè cuun dàvì nùù, (dandu xitú-né); daaní ndiatú cuéyàà-nè dècuèndè cuun dàvì dásìhì sàhà-ñá ducán cuida ndiaha viú xi-ne.

⁸ Te divì ducán stná ndohó, xiñuhu cundiatu cuéyàà-ndà dècuèndè naxicocuïn Stoho-ndà Señor. Ñàyùcàndùá, vichi xiñuhu nacuahandee ini-ndà, vachi sà-ítúú-yá ndixi-ya.

⁹ Te màsà cáhàn cuàchi-nda sàhà compañeru-nda, ñání, vachi nú ducán, dandu icúmí-yá danáni-yàndó, te cunaha-nsiá, sàni cuyatni ndisa quìvì nsi-dandaà-yà sàhà-nda.

¹⁰ Xiñuhu nsinuu stná inì-nsia nansa nì cuu xi nècuàchì sàhaha nì sacahàn cuenta xì Stoho-ndà Señor, cuàhà gá nì dándohó nèhivì-né, doco iin-ni nì quidandee ini-nè. Ñàyùcàndùá, nacua nì quida nècuàchì-mà, ducan ni quida stná ndohó vichi, ñání,

¹¹ vachi ndiaha gá nì quida-ne nì quidandee gá ini-nè. Te ináhá stná-nda nansa nì cuu xi nècuàchì sàhaha nani Job, iin-ni nì quidandee stná ini-nè, dandu después nì quee viì (ñà-ndùá nì cuu xi-né), vachi nì chindee Stoho-ndà Señor-nè. Ñàyùcàndùá, nàhà claru tùha ndisa Dios cuhi ini-yàndó te cundehè ndàhvì stná-yàndó.

¹² Màsà nunca chinaha-nda Dios, ñání. Chuun cahnú nduá màsà quidá-ndá ducán. Ni màsà ndácùcahan stná-nda ansivi, ò ñuhivì. Còó. Ni-iin xichi màsà chínáhá-ndá ducán. Coó; vachi nú ni cachí-nda “Jaan”, dandu divì ni cúndúá, te ò nú ni cachí-nda “Còó”, divì ñà-jaàn nì cúndúú stná. Ducan ni quida-nda sàhà màsà níhì-nda castigu nùù-yá.

¹³ Nú iá tnùndoho yáha-nda, dandu xiñuhu càcàn tàhvì-nda nùù-yá. Te nú cudí ini-nda, dandu coto-nda alabanza xi-ya.

¹⁴ Te nú cuhí-nda, dandu cana-nda nècuàchì sahnú ndiaá xì nèhivì xí Dios quixi-ne caquin-nè seña aceite dìnì-nda, te càcàn tàhvì-né nùù-yá sàhà-nda, ndacùcahan-né quìvì Stoho-ndà Señor.

¹⁵ Te nú xiníndísá-ndá na xicàn tàhvì-né, dandu càcu-nda nùù cuèhè mà, vachi icúmí-ndá nduvàha-nda quida-ya. Te nú iá stná cuàchi nì quida-nda, dandu cuicahnú stná ini-yà sàhà-nda.

¹⁶ Ñàyùcàndùá, ni náhmà-nda falta xi-nda nùù ñànìtnaha-nda, te càcàn tàhvì stnàhà-nda sàhà-nda sàhà-ñá nduvàha-nda quida-ya. Vachi iin nèhivì vaha, cuàhà gá ndiaá na xicàn tàhvì-né nùù Dios; cuàhà gá chindéâ.

¹⁷ Iin casu nduú Elías sàhaha. Iin nèhivì ñuhivì nahi ndohó nì sanduu stná-nè, te nì xicàn tàhvì-né nùù Dios ñà-màsà cúún dàvì. Te ndisa, nì yàha ùnì cuà dàva, te cóni cúún ni-iin dàvì.

¹⁸ Daaní, tucu tu nì xicàn tàhvì-né nùù-yá, te nì ndesaha tú dàvì, vètùni nì cana tu itu.

¹⁹ Nú iá iin compañeru-nda nì tùcù iin ichì có-ndùú ñà-ndáà, dandu ni cáhàn-nda xì-né áma naxicocuïn-nè ichì váha, ñání.

²⁰ Vachi cunaha-nsiá, nú ni cáhàn-nda xì iin nècuàchì nì tùcù ichì cuàchi, te nihì-nda natnahnù-nè ichì váha, dandu ndiaha gá queamà, vachi sàhà ndohó sàni càcu anima-nè, mà sàà gá anima-nè cuià; mate cuàhà gá cuàchi-ne nì ìa, doco sàhà palabra xi-nda sàni ndutu nsidaámà.

Tutu Nuu Nì Tiaa San Pedro nù Nèhivì xí Dios

¹ Yùhù nduí Pedro, iin ana nì nìhì chuun ndiaha nù Jesucristu, (te tiaí tutu yohó) nù mii-nsiá nècuàchì sàni xitià nihni inicutu ndé` ladu Ponto, ladu Galacia, ladu Capadocia, xì stná ladu Asia, xi ladu Bitinia.

² Mii-nsiá nduú stná-nsiá nèhivì nì nacàxin Yua-nda Dios, vàchi dècuèndè sàhana nì chitnùnì ini-yà ducan. Te sàhà-ñá sàni nduhì stná anima-nsiá nì quida Espíritu Ì xí-yá, ñàyùcàndùá sà-ìní ní ví-nsiáyà vichi, te nì cuxio stná cuàchi-nsiá nì quida nù Jesucristu. Pues vichi ni cúcúmì cuáhà-nsiá gracia xi-ya, te contentu ni cúndóó stná nsidaa-nsiá.

Iin tnùndé ini ndiaha icúmí-ndá nù Dios

³ Ansivéhé cahnú Yua-nda Dios, divi mii-yá ana cahvi stná Stoho-ndà Jesucristu, vàchi Yuamáni-yámà nduú-yá. Pues vichi sàni indehè ndàhvì-yàndó ñà-nì xihì Jesucristu (sàhà-ndà), te nì natiacu-yà; ñàyùcàndùá, vátùni nì nacacu saa-nda ñuhivì ì xí-yá, te vichi iá ndisa tnùndé ini xi-nda na ndoo-va-nda ñuhivì yohó.

⁴ Te ndiaha gá icúmì stná-ndà nìhìtáhvì-ndà nù-yá. Vàchi ndè gloria iá vaha nsidaa ñà-ndiaha ì xì-ndàmà, te mà nunca sàà cusiquidiá, ni mà nunca sivi stná, dècuèndè nicanicuahàn icumíá cunahá.

⁵ Te sàhà-ñá nihnú vaha ini-ndàyá, te ndiaá-yàndó xì poder xi-ya, ñàyùcàndùá vátùni nìhì-ndà salvación xi-nda; te vichi sà-ìá listu salvación mà, doco ndè sàà xinu tiempu, dandu cundaà vaha ini-ndà (ñà-ndiaha guá) iámà.

⁶ Ñàyùcàndùá, cuáhà gá cudí ini-ndà vichi, mate vihini sàyáha-nda cuáhà clase tnùndoho sacu tiempu.

⁷ Vàchi ducán quidá-yá sàhà-ñá cunahà claru, a xiníndísà ndisa-ndayá, á coó, nacua quidá nèhivì xì oro, dadáà títi-néa nù ñuhu sàhà-ñá cundaà ini-nè (a oro vaha nduá, á coó). Doco nú nihnú vaha ini-ndà Jesucristu, dandu chicá ndiaámà nù oro, vàchi oro, mà ùhì ndañuhá, doco nú iin-ni nihnú vaha ini-ndà mii-yá mate yáha-nda tnùndoho, dandu sàhà ñà-yúcán sàà-ndà ndee vaha-nda nù-yá na quívì naxicocuñ-yà, te nìhì stná-ndà cuáhà tnùñuhu ndiaha.

⁸ Mii-nsiá, tàñáha ga cuninù-nsiáyà, doco cuú inì-nsiá sàhà-yá; te mate có-xiní-ndàyá vichi, doco xiníndísá-ndáyâ, te cudí gá ini-ndà ñà-ndiaha guá (quidá-yá), te ni có-sàà-ndà cachi nsihì-nda ñà-cuáhà guá cudí ini-ndà.

⁹ Daaní, icúmì stná-ndà nìhì-ndà càcu anima-ndà, vàchi divi sàhájàn nduá nì xinindisa-ndayá.

¹⁰ Sàhana nìsa cahàn nècuàchì profeta ñà-nduú razón xi-ya, nì cachitnùhu-ne nansa cuáhàn cuu xì ndohó tiempu vichi, te nìhì-ndà cuáhà gracia. Doco cuáhà gá nì nacani ini nècuàchì sahnu-ma, vàchi cóni cúndáà ini-nè nansa iá salvación icúmí-ndá nìhì-ndà tiempu vichi,

¹¹ te nì cuni stná-nè cundaà ini-nè índù tiempu divi cuu nsidaájàn. Vàchi inácaá Espíritu Ì xí Cristu ini anima-nè, te nì cachitnùhu-ya xì-né ñà-ìcúmì Cristu ndoho-ya, dandu después naquihin-ya tnùñuhu ndiaha xí-yá.

¹² Doco después na ní dàtnùú gá Espíritu Ì sàxínítnùnì-nè, dandu nì sàà-nè nì cundaà ndisa ini-nè ñà-màdi sàhà (tiempu xi) mii-né cahàn razón mà. Còó. Divi sàhà ndohó nì cahàn mà, te mii-né, cuisì-ní nì cachitnùhu uun-ne. Te vichi ndè ansivi sàni nuu Espíritu Ì xí-yá, te chindéé-yà nèhivì (xí-yá) ñà-cachitnùhu stná-nè razón ndiaha ma; teayùcàndùá, vichi mii stná-nsiá

sàni xinitnùhu-nsia palabra mà. Te cunaha-nsiá, dècuèndè stná ángel xi Dios, cuní stná-nè chicá cundaà ini-nè sàhà razón mà (ñà-ndiaha guá').

Ni cúníhnú ì ini-ndà na xicánúú-ndá ñuhiví yohó

¹³ Ñàyùcàndùá, ni nácuàhandee ini-ndà sàxínitnùníní-ndà, te nacani sahnú ini-ndà; iin-ni ni cúníhnú vaha ini-ndà ñà-nihitáhvi-ndà cuàhà gá gracia na quívì naxicocuñ Jesucristu, te cuninù-ndàyá.

¹⁴ Iin-ni ni quidá víi-nda na ian quidá iin dèhe-nda tùha cunini vii xì-ndà. Te màsà nácóó-ndá mii-nda xího ndevàha-nda na ian nìsa quida-nda antes na táñàha ga cundaà vaha ini-ndà. Còó.

¹⁵ Nacua ì mii-yá ana nì cana xi-nda, ducání quida stná-ndà, ni cúníhnú ì stná ini-ndà sàhà nsidaa chuun quida-nda.

¹⁶ Vàchi ducán cachí Dios nùù tutu xi-ya: “ì gá yùhù, ñàyùcàndùá, stná mii-nsiá ni cundúú stná-nsià nèhivì ì”.

¹⁷ (Cunaha-nsiá), iin-ni ndeníhí Yua-nda Dios nsidanicuú nèhivì; te nacua quidá iin iin-nda, ducán icúmí-yâ nacuaàha-yándó. Ñàyùcàndùá, nsidaa ndohó nècuàchì ndácùcahan xi quívì-yá, cuàhà gá xiñuhu yùhí-ndà, còtó mà cudí ini-yà sàhà ñà-ndùá quida-nda ñuhiví yohó.

¹⁸ Vàchi ináhá-ndá, sàni dånàà-yá sàhà cuàchi-nda, te ducán sàni càcu-nda nùù estilu nì nacoò xì-ndà, vachi mànicùì chindeámándó. Doco màdì oro ò plata nì dånàà sàhà cuàchi-nda, vachi cuisì iñàha ñuhiví yohó-ní nduámà.

¹⁹ Còó, cuisì nì ndiaha Cristu nì dånàà xì sàhà-ndà; na iin lelù còò ni-iñàha iá nì dòcò nùù Dios, ducán nì sanduu-ya.

²⁰ Vàchi dècuèndè na táyôo ñuhiví sàni chitnùnì ini Yua-nda Dios ñà-cuu xi Jesús ducán, doco cuisì dècuèndè tiempu vichi na xínu tiempu, dandu nì cuu ndisa xi-yá ducán sàhà-ñá (càcu-nda).

²¹ Te divi sàhà Jesús sàni nihì-ndà nì xinindisa-nda Yuamámì-yá. Te sàhà stná poder xi Yuandiaha-yá nì natiacu-yà, dandu nì naquihin-ya tnùñuhu ndiaha xí-yá. Pues divi sàhà ñà-jaàn nì nihì-ndà cunihnu vaha ini-ndà Yua-nda Dios, te nì sàcòo stná iin tnùndé ini ndiatu-nda nùù-yá.

²² Vichi sàni chindee Espíritu ì xí-yá, te xiníndísá-ndá palabra ndàcuisì xí-yá. Ñàyùcàndùá, sàni ndoo stná cuàchi anima-ndà, vètùnì cuu stnahá ndisa ini-ndà sàhà-ndà vichi, ñánì. Sàhámà fuerte ndisa xiñuhu cuu stnahá ini-ndà sàhà-ndà, te màsà dátíáá ún-ndá quida-nda ducán.

²³ Vàchi sàni nacacu saa-nda ñuhivì ì xí-yá. Doco màdì nèhivì ñuhivì nì quidà-xì-ndà ducán, còó, divi palabra ì xí Dios nì quida xi-nda ducán. Vachi nsidaa nèhivì, xíhì-nè. Doco palabra mà, nicanicuahàn cunaha-ñá nùù-ndà na ian itiácúà nicanicuahàn.

²⁴ Vàchi nsidaa nèhivì ñuhivì, (yàchì nsihi-ne) nahi yùcù pastu, te nsidaa ñà-vico xí-né, (yàchì nsihi stná) nahi ita yucù; vachi íchì yucù, te ndáhvà stná ita-ñà.

²⁵ Doco palabra sàni cachi Stoho-ndà Señor, còó, nicanicuahàn icúmíâ coa. Te divi palabra mà nduú razón ndiaha sàni cachitnùhu nèhivì xì-nsiá.

2

¹ Ñàyùcàndùá, xiñuhu nacoò dahuun-nda nsidaa ñà-có-ndiáá. Màsà dándáhvì stnahá gá-ndà, ni màsà dánánì uun-nda nduu-nda nèhivì vaha. Te màsà cúmbidia stnahá stná ini-ndà, ni màsà càhàn quini ga-ndà dìquì ñànìtnaha-nda.

² Na quidá méè tíquìn, yáha ga cudí ini-vè tèndodo, ducán xiñuhu quida stná-ndà; xiñuhu cudí cuàhà ini-ndà sàhà palabra ì xí-yá, vachi vaha ndisa; dandu nihì-ndà ndufuerté fe xi-nda.

³ Te nú ndisa sàni cundaà vaha ini-ndà màni gá ini Stoho-ndà Señor, dandu (vátùni nihítáhvì-ndà ducán).

Nahi cimientu fuerte nduú Jesús

⁴⁻⁵ Vichi xiñuhu tnàtuu-nda nùu-yá, te quida-nda cuenta na ian nduu-nda yùu (cuàha vehe), te mii-yá nduú-yá nahi cavà xí cimientu, (doco màdi cimientu ndisa, vachi) itiácú-yà. Te mate ní cahíchì ini nèhivì-yá, doco nì cachi Dios ñà-nduú-yá ana chicá ndiaá. Ñàyùcàndùá, ni cuàha-nda cuichuún-yàndó na ian quidáyúcùn-yà iin vehe ndiaha-yá.

Daaní, nahi dùtù ìì xí-yá nduú stná-ndà; vátùni cuàha-ndayá promesa xi-ya, divi ñà-vaha ñuhú ini anima-ndà, vachi sàhà (obra nì quida) Jesucristu icúmí Dios cudìi ini-yà sàhà promesa mà.

⁶ Vachi ducán cachí (Dios) nùu tutu ìì:

Cunaha-nsiá, icúmí techuín iin ana sàà Ñuu Sión; cunduu-ya ana chicá ndiaá; te yáha ga cuàhà tnùñuhu cucumi-yá; cuàhà gá cundiaa-yà. Te chuun quida-ya cunduu nahi chuun xi cavà cahnú nduú cimientu xi vehe. Te mà nunca naxicocuín ini nèhivì ñà-nì xinindisá-né mii-yá.

⁷ Ñàyùcàndùá, nùu nsidaa ndohó nècuàchì xiníndisá, ndiaá ndisa-ya, doco nùu nècuàchì có-xiníndisá, còó. Doco seguru icúmí cuu (nahi ejemplu nacání sàhà) cavà nì cahíchì ini albañil, vachi nì sàà cavà mà nì nandua yùu vico indúhu esquina vehe. (Pues ducán nì cuu stná xì mii-yá.)

⁸ Te vichi nduú stná-yà na iin yùu cahnú caquìhi sàhà nèhivì (cahíchì ini xì-yá), te na ian nduá-nè, vachi cudúchì ini-nè sàhà-yá. Ñàyùcàndùá icúmí-nè nihì-né (tnùndoho) nì chitnùnì ini Dios cuu xi-né, na ian caquìhi sàhà-né, te nàcasàn-né, vachi có-cùnì-nè cunini-ne.

⁹ Doco ndohó, còó, vachi sàni nacàxin-yàndó, te vichi nduu-nda dèhe (ndisa-ya). Te nahi dùtù xínduu stná-ndà, te xinúcuáchì-ndá nùu rey xi-nda, divi mii-yá. Nèhivì ìì xí-yá nduu-nda vichi. Còó cá ana nduú Stoho-ndà, cuisì mii-yá. Pues sàhà nsidaájàn vátùni dacuítia-ndà palabra sàhà ñà-ndiaha guá-yà, vachi sàni tavà-yàndó nùu ichì ñáa, te nì cana-yàndó cunchicùn-ndà ichì ndé datnúu ndiaha-yá ini-ndà.

¹⁰ Te mii-nsiá, mate còó tnùñuhu ndiaha xí raza-nsià antes, doco vichi sàni sàà stná-nsià cunduu-nsià nèhivì xí-yá. Te mate còó stná ni-iin ana nì ìndéhe ndahví xì-nsiá antes, doco vichi (ndiaha gá) sàni indehè ndàhvì-yànsià.

Iin-ni ni cunchicùn-ndà Jesús mate xítñuhu nèhivì-ndó

¹¹ Cuàhà gá cuú ìni sàhà-nsiá, te sàhájàn cachí xì-nsiá ñà-màdi ñuhivì yohó nduú ñuu-ndà vichi. Ñàyùcàndùá sacúndáhvì nùu-nsiá ñà-màsà xího gá-nsià ñà-nduú gustu quini iá ñuhivì yohó, vachi sadiàmà nùu ñà-vaha xi anima-ndà.

¹² Ndoó-nsiá mahì nèhivì có-ínahá xí Dios, te ñàyùcàndùá xiñuhu quida viì-nsiá. Ñà-ndáa nduá, xítñuhu-ne mii-nsiá vichi; quini quidá-nsiá, cachí-nè, doco nú sàni xini-nè obra vaha quidá-nsiá, dandu quivì quixi (Dios ndàcàn-yà cuenta sàhà cuàchi nèhivì), dandu icúmí-nè sàà-nè ndanihi vaha-neyà.

¹³⁻¹⁴ Sàhà ñà-nì cúdû ini Stoho-ndà Señor sàhà-ndà, ñàyùcàndùá icúmí-ndá cunini-nda nsidaa nècuàchì nihí chuun vehechuún, a ducán nduú-né ana chicá cusáhnû, te ò nduú-né nècuàchì cucuáchì, vachi nècuàchìmà, quidáchuún-né cuenta xi nècuàchì chicá cusáhnúmá, te dandohó-né nsidaa ana có-quidá víi. Doco nú quidá víi-nda, dandu cudìi ini-nè sàhà-ndà.

¹⁵ Te divi ducán cunì stná Dios, cunì-yà quida viì-ndà, dandu mate xítñuhu nècuàchì có-cùndáa inì-xi ndohó, doco icúmí-nè sàà-nè (nducahan-ne), mà cachí gà-nè ni-iñàha.

¹⁶ Libre iá-ndà, (ñà-ndáa nduá), ñàyùcàndùá xiñuhu quida vii-ndà nacua ndiá icà quida nècuàchì libre. Doco mà váha cachi-ndà vátùni quida ndevàha-nda sàhà-ñá iá-ndà libre. Còó, vàchi iá stná iin Stoho-ndà dandacu-xi nùù-ndà, divi Dios.

¹⁷ Te xiñuhu cahvi váha-ndayá, te quidañuhu stná-ndà nsidanicuú nèhivì. Ni cúcúú stná ini-ndà sàhà nsidaa ana nduú stná dèhe ndisa-ya. Te nècuàchì dandacu-xi nùù-ndà, ni coó stná tnùñuhu xi-nda nùù-né.

¹⁸ Mii-nsiá nècuàchì peón xíndoo saín nùù iin lamú, cunini vii-nsiá ñà-ndùá dandacú nècuàchìmà, mate dana-ne. Màdiá cuisì cahvi-nsiánè nú màni ini-né.

Nú icúmí-ndá ndoho-nda, dandu xiñuhu nsinuu ini-ndà nansa nì ndoho Jesucristu sàhà-ndà

¹⁹ Vihini icúmí-ndá ndoho-nda sàhà-ñá nchícùn-ndà ñà-ndùá cachí Dios, mate còò ni-ñàha iníhíca-ndá. Doco vátùni iámà, te xiñuhu quidandee ini-ndà sàhá.

²⁰ Vàchi nú cuisì sàhà cuàchi-nda ndoho-nda, dandu mà níhì-ndà ni-iin ñà-vàha nú quidándéé ini-ndà sàhámà. Doco nú sàhà-ñá quidá víi-nda ni ndoho-nda, te quidá ndéé ini-ndà, dandísá, gracia xi Dios (icúmí-ndá nihì-ndà).

²¹ Pues, divi ñà-jaàn nduú vida icúmí-ndá yàha-nda nú sàni cana-yàndó, vàchi mii-yá, nì ndoho stná-yà, doco sàhà ndohó; te ducán vátùni nì cundaa ini-ndà nansa xiñuhu quidandee stná ini-ndà nacua nì quida mii-yá.

²² (Te ¿nansa nì quida-ya?) Pues còò ni-iin cuàchi ni quidá-yá, nì còò ni-iin xichi ni dandahví-yà nèhivì.

²³ Mate ní canàhá nèhivì xì-yá, doco mii-yá, cóni canàhá-yà xì-né. Na ní ndoho-ya, cóni cáhàn dana-ya. Còó, nùù ndahà Dios nì nacoò-ya chuun xi-ya, vàchi (ináhá-yá) tùha Dios nsidandaà-yà ñà-nduú ñà-ndácuìsì.

²⁴ Te (na ní sàcùtuu-ya) nchìca cruz, nì nacuida-ya cuàchi-nda nùù iquicúñú-yà. Ñàyùcàndùá, vátùni nihì-ndà (nacoò dahuun-nda cuàchi-nda), quida-nda cuenta na ian sàni xihì-ndà, (te có-ndùlócò gà-ndà sàhá). Dandu sàhà obra xi-ya mà, vátùni nihì stná-ndà quida vii-ndà ñuhiví yohó. Vàchi na ní sahnì cuií-teyá, dandu sàhájàn nduá nì nihì-ndà nì nduviì anima-ndà.

²⁵ Vàchi antes, nahi riì nì quecuaán nì sanduu-nda, doco vichi sàni naxicocuìn-nda nì nàcùndoo-nda nùù Stoho-ndà inúù xì anima-ndà.

3

Nansa ndiá icà-ndà quida-nda xi nècuàchì vehe-nda

¹⁻² Mii-nsiá nècuàchì ñahà sàni nandàhà, icúmí-nsiâ cahvi-nsiá ì-nsiá; dandu mate có-càhàn-né cunindisá-né palabra xi-ya, doco ñà-ìndéhe-né quidá víi-nsiá, vátùni sàà stná-nè cunindisá-né mate có-càhàn-nsià xì-né sàhámà. Ñàyùcàndùá, xiñuhu quida sahnú-nsiá, te cahvi tnahá stná-nsià.

³ Te nú cuní-nsià cundaa vico-nsiá, màsà cúcáhàn-nsiâ a cúisi xiñuhu ñà-natnii vico dìni-nsiá, te ò nduvico-nsiá xì oro, o sìcoto finu.

⁴ (Còó, vàchi ñà-cundaa vico ndisa-nsia nduá yohó:) divi ñà-cunihnu manì ini-nsià, xì ñà-coo calma-nsià. Ñà-jaàn ndisa icúmí cunaha nicanicuahàn, vàchi ini anima-ni-nda iá dèhá. Te nùù Dios cuàhà gá ndiaá ñà-cunihnu ini-ndà ducán.

⁵ Te divi ducán nìsa quida stná nècuàchì ñahà ì nìsa xinindisa-xi Dios tiempu sàhana, vàchi divi ini anima-nè nì sansida vico-né mii-né. Nìsa cahvi-né ì-né.

⁶ Vàchi ducán nìsa quida stná (ñahàdìhí) Abraham nani Sara, nì inini-ne ì-né, te dècuèndè “Señor xi” nìsa cachi stná-nè xì nècuàchìmà. Te nú quidá víi-nsiá, te có-yùhí stná-nsià ni-iin nèhivì, dandu vátùni ndudava stná-nsià xì-né.

⁷ Daaní, mii-nsiá nècuàchì tiàa iá ñahàdihí-xi, xiñuhu cundoo manì-nsiá xì nècuàchì mà nacua quidá iin nèhivì cundáa vaha inì-xi. Ináhá-nsiá, mà fuerte guá-nè, ñàyùcàndùá xiñuhu cuhi ini-nsiànè, vachi iin-ni sàni ñihítàhvi ndúì-nsiá vida ndiaha xí Dios. Te nú ducan ni quidá-nsiá, dandu mà cóo ni-ñàha cadi xì nùu palabra xi-nsia na hora xícàn tàhvi-nsiá nùu-yá.

Nansa xiñuhu cunihnu ini-ndà nú ni sàa-ndà ndoho-nda sàhà iin chuun vii ni quida-nda

⁸ Cuisì inga palabra yohó cachi guè: iin-ni sàxìnítnùnì ni cúcúmì nsi-daa-nsiá. Te cundehè ndàhvi stnahá stná-nsiá. Te cucuu stnahá stná ini-nsiá sàhà-nsiá, vachi iin-ni ñaní xínduu-nda. Nsidaa-nda, iin-ni ni cuhí stnahá ini-ndà sàhà-ndà, te cunihnu ndahvi stná ini-ndà.

⁹ Te nú sàni quida quini nèhivì xì-ndà, màsà náchítácùhá-ndà nacua ni quida-ne xì-ndà. Te ò nú ni cánàhá-nè xì-ndà, màsà cánàhá stná-ndà dìquì-né; cóo. Ni cácan tàhvi-ndà nùu Dios sàhà-né, vachi cuàhà gá ni ñihítàhvi-ndà na ní cana-yándó.

¹⁰ Vachi (dohó cachí tutu ì):

Nú cuní-ndà cucumi-nda vida ndiaha, te yaha vaha-nda, dandu xiñuhu cundoo-nda cuidadu ñà-màsà cáhàn quini-nda, ni màsà dándáhvì stnaha-nda.

¹¹ Te màsà tucù-ndà inga ichì malu; cuisì-ní ñà-lá vii ni quida-nda. Te ni nándúcú stná-ndà nansa cundoo manì-ndà ñuhiví; cuàhà gá xiñuhu nacani ini-ndà nansa quida-nda ducán.

¹² Vachi Stoho-ndà Dios, inùu-yá nsidaa nècuàchì niñnú vaha inì-xi, te inínì-yá na xícàn tàhvi-né. Doco nècuàchì quidá sìquini, na ian xiní ùhì-yà nsidaa nècuàchì mà.

¹³ Nú puru chuun vaha quida-nda, dandu ¿a quidá quini nèhivì xì-ndà sàhámà?

¹⁴ (Ádi cóo); doco nú ni sàa-ndà ndoho-nda sàhà iin ñà-lá vii ni quida-nda, dandu ndiaha gá queé stná mà. Ñàyùcàndùá, màsà yúhì-ndà na cáhàn dana nèhivì xì-ndà, te ni màsà ndúlócô-ndà.

¹⁵ Iin-ni ni cúñíhnú ví ini-ndà Jesucristu ñà-ndùu-yá Stoho ndiaha-nda. Te nú ndácàn tnùhù-né nùu-ndà índu chuun niñnú vaha guá ini-ndà (mii-yá) ducán, dandu siempre cundoo tùha-nda naxiconihí ví-nda nùu-né. Doco viví-ni ni cáhàn tnùñuhu-nda xi-né.

¹⁶ Màsà quidá-ndá ni-iin ñà-cui dandoho-xi sàxìnítnùnì-ndà después. Daaní, mate ndoó nèhivì xítñuhu xi ñà-vaha quida-nda ñà-ndùu-ndà nèhivì xí Cristu, có-quidámà, vachi icúmì-né sàa-nè nducahan-ne.

¹⁷ Doco nú sàha-ya lugar ndoho-nda, dandu chicá vaha ndoho-nda sàhà iin ñà-vii ni quida-nda, te màdiá sàhà iin falta xi-nda.

¹⁸ Vachi stná Cristu, ni ndoho stná-yà; iin xichi-ni ni ndoho-ya sàhà falta xi nsidaa ndohó nèhivì cuáchi ñuhiví, mate mii-yá, cóo ni-iin cuàchi ni quidá-yá. Te sàháyùcàndùá, vátuni ni ñhì-ndà ni nàcùndoo vaha-nda xi Dios. Ñà-ndáa nduá ni xihì iquìcúñú-yà, doco espíritu xi-ya ni dånátíacú xì-yá.

¹⁹ Te divi espíritu xi-ya mà ni sàa ndé ndoó anima ni sandiadi, te ni cachitñuhu-ya xì-né iin razón.

²⁰ Anima yucán nduú anima nèhivì cóni sàxìníndísà sàhana tiempu xi Noé na ní quidandee guá ini Dios sàhà nèhivì ñuhiví, te ni sandiatu-ya ni cuyucun barcu cahnú (xi Noé) mà. Te sacu nèhivì ni càcu nùu barcu mà, cuisì ùnà-nè ni càcu ni quida tècuí mà.

²¹ Cunaha-nsiá, ejemplu nduú stná nsidaa ñà-jaàn, vachi nduámà nahi ñà-cùhì-ndà tècuí quivì vichi, te cácu-nda sàhà-ñá ni natiacu Jesucristu.

Doco ñà-cùhî-ndà mà, có-ndùá ñà-ndundoo uun ñuma ìcà-ndà, còó; ñà-xícàn tàhvi-ndà nùu Dios nduá, divi ñà-xícàn tàhvi-ndà ndundoo sàxínítnùnì-ndà.

²² Te mii-yá, ndè gloria sàmànùhù-yá, iá-yà ladu cuahá Yua-nda Dios vichi, te nsidanicuú ángel, icúmí-nê cunini-neyà, mate ángel chicá cusáhnû nduú-né, te ò inga ana íin fuerte.

4

Nacoo dahuun-nda nsidaa ñà-có-ía vàha ñisa quida-nda antes

¹ Vichi xiñuhu (nsinuu ini-nda) nansa nì ndoho Jesucristu ñuhiví yohó, te dispuestu ni cúndóó-ndá ñà-ndoho stná-ndà, vàchi nú sàni ndoho stná-ndà ducán, dandu ñà-sàni nacoo-nda cuàchi-nda nduá.

² Vàchi nú nihnú ini-ndà ducán, dandu mà xího ndevàha ga-ndà ñà-chìcuéhe iá ñuhiví yohó na ian quidá nèhivì dava ga; vàchi puru ñà-vàha cudì ini Dios cunduu ñà-quida-nda.

³ Vàchi mii-nsiá, tiempu nì yàha xi-nda ñisa quida ndevàha-nsia nacua quidá nèhivì có-ìnáhá xí Dios, vàchi cuàhà viciu ñisa icumi-nsiá; cuàhà iñàha ñisa xihò-nsiá, te ñisa xini stná-nsià; cuàhà escándolo ñisa quida-nsia, vàchi ñisa xihi cuahà-nsiá. Cuisì figura yùu ñisa cahvi stná-nsià antes, mate quini iá quida-nda ducán. Doco vichi, mà quidá gá xì nsidaa ñà-jaàn.

⁴ Ñàyùcàndùá, ndulócò nècuàchì dava ga vichi, xítñuhu-ne mii-nsiá, có-cùndàà ini-nè índu chuun có-cùtnáhâ gá-nsià xì-né na quidá-né ñà-có-ndiàà mà.

⁵ Doco (vàxi iin quivì) dandu icúmí nècuàchì mà nacuahà-ne cuenta (sàhà nsidaámà) nùu mii-yá. Te sà-ítúú ndàcàn-yà cuenta sàhà cuàchi nsidaa-némà, na nècuàchì itiacú, te ducán stná nècuàchì sàni xihì.

⁶ Ñàyùcàndùá, ndè stná nècuàchì nsì nì nihi-né nì xinitnùhu stná-nè razón vàha xi-ya sàhà-ñá vètuni cutiacu stná anima-nè vida xi Dios, mate na nisa itiacu-nè nì nihi-né castigu, vàchi nèhivì ñuhiví nì sanduu stná-nè.

⁷ Cunaha-nsiá, sà-ítúú quivì nsìhi nsidaa iñàha. Ñàyùcàndùá, xiñuhu nacani vì ini-ndà, te cunihnu cuahà ini-ndà càcàn tàhvi-ndà nùu Dios.

⁸ Doco ñà-chicá xiñuhu nduú ñà-cuu cuahà ini-ndà sàhà ñanìtnaha-nda, vàchi sàhà ñà-jaàn nduá mà úhì nandòdó-nda nsidaa falta nì quida nècuàchì mà mate cuàhà gá nduá.

⁹ Xiñuhu nacuna-nda yehè nùu ñanìtnaha-nda (nú xicánúú ndahví-nè), te màsà cúñáñá-ndá quida-nda ducán.

¹⁰ Según nansa nì nihtáhvi iin iin-nda, ducán xiñuhu cunucuachi-nda nùu ñanìtnaha-nda, vàchi ducán ndiá ìcà-ndà quida-nda xi gracia nì nihtáhvi-ndà nùu-yá, te cuàhà clase gracia nduá yohó.

¹¹ Nú (sàni nihtáhvi) iin nèhivì càhàn-nè (palabra ì), dandu ni cúndúámà nahi meru palabra nì cachi mii-yá. Te nú xicánúú-ndá indéhe ndahví tnaha-nda, dandu ni quida-nda chuun jaàn xì nsidaa valor níhì-ndà nùu Dios. Nsidanicuú ñà-ndùá quidà-ndà, xiñuhu quida vì-ndàñá sàhà-ñá sà nèhivì naquimanì-né mii-yá sàhà Jesucristu. (Ansivéhé-yâ), te nicanicuahàn ni cusáhnû-yá, te ni queé stná cuàhà tññuhu xí-yá (inicutu), amén.

Dispuestu ni cúndóó-ndá ñà-ndoho-nda sàhà Jesucristu

¹² Mii-nsiá nècuàchì màni guá nùí, màsà ndúlócò-nsià nú ni yàha-nsia tnùndoho fuerte (quida nèhivì); cóndùá ñà-ndulócò-nsià na ian nduájàn iin ñà-cóni nihnú ini-nsià cuu xi-nsiá; còó.

¹³ Xiñuhu cudì ini-ndà sàhámà vichi, vàchi ñà-davani ndohó stná-ndà nahi Cristu nduá. Daaní, quivì cuni-ndà (naxicocuín-yà) te nchíí ndiaha-yá, dandu yàha ga icúmí-ndá cudì ini-ndà.

14 Te nansicáhán stná-ndà nú ni cáhàn quini nèhivì dìquì-ndà ñà-nchícùn-ndà mii-yá, vèchi Espíritu ndiaha xí Dios icúmí chindee xi-nda na yáha-nda ducán. Ñà-ndáà nduá, quini cáhàn-nè (xì-ndà) sàhà-yá, doco ndohó, còó. Tnúñuhu xí-yá nduá tavá-nda.

15 Te nú icúmí-ndá ndoho-nda, màsà cúndúámà sàhà-ñá nì sàhní stnaha-nda, te ò nì quídácúíhná-ndá ñàha, te ò nì quídà-ndà iin ñà-có-ndiáá, ò nì dáquíhvuyuhù-ndà nùu chuun xi inga nèhivì; còó.

16 Doco nú sàhà-ñá nduu-nda nèhivì xí Jesucristu ndoho-nda, dandu màsà nunca cucahan núu-ndà sàhájàn. Còó, ñà-naquimanì-ndà Dios nduámà.

17 Vèchi vichi sà-íá cuàhàn ndundaà sàhà ndohó nècuàchè nduú dèhe ndisa-ya. Te nú mii-nda nduú nècuàchè primeru, dandu ¿índù ñàha icúmí yáha nècuàchè có-ndùlócò sàhà razón ndiaha xí-yá?

18 Vèchi ndohó, nèhivì vaha xi-ya nduu-nda, te cuàhà gá ndoho-nda, dandu sàà-ndà nùu-yá. Te nú ducán nduá, dandu yáha ga ndahví cunduu castigu xi nèhivì malu quida guá xì cuàchi.

19 Doco de todos modos, icúmí dava-nda ndoho-nda tiempu vichi, vèchi ducán nì chitnùnì ini mii-yá. Ñàyùcàndùá, iin-ni xiñuhu ñà-quida vii-ndà ñuhivì yohó, te nsinuu ini-ndà ñà-ini ndahà-yá íá anima-ndà, vèchi mii-yá nduú ana nì chitnùnì inì-xi cundoo-nda ñuhivì yohó, te vètùnì cahvi-nda xi-yá (ñà-cundiaa-yàndó).

5

Nansa xiñuhu quida nèhivì sahnú idónuu, xì stná nècuàchè cucuáchí

1 Vichi cuàhìn càhìn xì mii-nsiá nècuàchè cusáhnù jaàn. Yùhù nduú stnáì iin nècuàchè sahnú dandacú. Cunaha-nsiá, yùhù nì xininùì nansa nì cuu na ní ndoho Cristu; te quívì natùì stná poder ndiaha xí-yá, dandu icúmí cuni stnáì ñà-jaàn, nahi mii-nsiá.

2 (Ñàyùcàndùá, yùhù cachí xì-nsiá) ni cúnúu ví-nsiá nèhivì xí Dios ndoó jaàn, nacua quidá pastor xì riì xí-né. Doco ni cúndúá xì nsidaa voluntad xi-nsia, màdlá fuerza ni quidá nèhivì xì-nsiá. Ni màsà quidá-nsiá chuun jaàn sàhà dìhùn, còó; ñà-cùdî inì-nsia ni cúndúá.

3 Ni màsà cúníhnú ini-nsiá nduú-nsiá lamú xi nècuàchè ndiaá-nsiá. Còó; chuun xi-nsia nduá quida vii-nsiá, dandu cundehè stná nèhivì ndiaá-nsiá, te quida stná-nè nacua quidá mii-nsiá.

4 Daaní, después na quívì naxicocuñ mii-yá ana ndiaá xì nsidanicuu-nda, dandu ñhì iin iin-nda iin ñà-vàha xi-nda cunduu iin corona ndiaha cuñuhu ñhì-ndà, te nicanicuahàn coo vicoá.

5 Daaní, mii-nsiá nècuàchè chicá cuachi, xiñuhu cunini-nsia ñà-nduá xícachì nècuàchè sahnú dandacú. Cunaha-nsiá, nsidanicuú-nsiá, nicanicuahàn ni cúníhnú ndahví inì-nsia, te cahví tnahá stná-nsiá, vèchi Dios, sadí-yà nùu nsidaa nèhivì nducuéhê; doco nècuàchè nihnú ndáhví inì-xi, sáhatahvì-yáne gracia xi-ya.

6 Ñàyùcàndùá, xiñuhu cunihnu ini-ndà ducán, vèchi ndahà Dios ñuhú nsidaa-nda, te fuerte-yà. Dandu después sàà stná iin quívì quee ndisa tnúñuhu xi-nda nùu nsidaa nèhivì quida-ya.

7 (Doco vichi) nùu ndahà mii-yá ni ndóo nsidaa chuun nacánì ini-ndà sàhà-xí, vèchi nihnú vaha ini-yàndó.

8 Nicanicuahàn xiñuhu cundoo-nda cuidadu, te cundoo tùha-nda, vèchi íá ana xicánúú xiní ùhì xì-ndà, divi nduú ñà-malu, te quidá-si na quidá sì-león, vèchi xicánúú-si ndáhì-si nandúcú-sí ñà-caxì-sí.

⁹ Doco màsà cuáha-nda mii-nda dìtá-sindó, iin-ni ni cúníndísâ víi-nda mii-yá, te nsinuu ini-ndà ñà-divi ducán ndohó stná dava ga ñani-ndà ndoó inicutu ñuhiví.

¹⁰ Cunaha-nsiá, cuisì Dios nduú ana sáhatahvì xì-ndà gracia, te divi stná-yà sàni cana-yàndó ñà-cundoo ndiaha-nda nùu-yá nicanicuahàn quida Jesucristu. Ñàyùcàndùá, mate ndoho-nda vichi, doco ñà-yáha-ni nduá. Te mii-yá, icúmí-yâ nsida vii-yá anima-ndà, te nacuahà-yàndó valor. Icúmí-yâ nacuahandee stná ini-yàndó, te chindee-yándô ñà-màsà queé-ndá nùu ichi váha.

¹¹ Te vichi ni queé gá más tnùñuhu xí-yá, te iin-ni ni cúsáhnû stná-yà dècuèndè nicanicuahàn. Amén.

Ñà-nduá nì cachi Pedro na ní ndaquìndèè-né xì nèhivì tiaá-né nùu-xí

¹² Iin ñani-ndà quidá víi ndisa nduú Silvano. Te divi mii-né nduú ana xichúin ñà-tiái tutu tii yohó ndé cáhìn xì-nsiá sàhà ñà-cundaà inì-nsia nansa xiñuhu quida-nda, te cundaà stná inì-nsia ñà-divi gracia ndiaha xi Yua-nda Dios nduá (sàni nìhì-ndà). Ñàyùcàndùá, iin-ni ni cúníndísâ víi-nsiá gracia mà.

¹³ Ñuu Babilonia yohó ndoó stná nèhivì nì nacàxin stná Yua-nda Dios nahi mii-nsiá, te cásàhú stná-nè xì-nsiá. Daaní, yohó iá stná Marcos, iin nècuàchì nduú nahi dèhi, te cásàhú stná-nè xì-nsiá.

¹⁴ Te mii-nsiá, nacasàhú màni stnahá stná-nsià entre mii-nsiá.

Ni cúndóó cueé nsidaa mii-nsiá nècuàchì nduú nèhivì xí Jesucristu. Sà-ìá.

Tutu Ùì Nì Tiaa San Pedro nùù Nèhivì xí Dios

¹ Yùhù nduí Simón Pedro, iin ana xinúcuáchí nùù Stoho-ndà Jesucristu. Te divi nùù mii-yá nì nihí chuun ndiaha quidé. Te vichi tiaí tutu yohó nùù nsidaa mii-nsiá nècuàchì iin-ni sàni nihítàhvì stná gracia ndiaha xí-yá ñà-cunindisá-nsiáyà. Vàchi ducán nì chitnùnì ini-yà quida-nda, divi mii-yá ana chiigá ndàcuisì inì-xi. Dios nduú-yá, te cahvi-ndayá, vèchi mii-yá nduú ana nì dácácu xi-nda.

² Pues vichi nì cúcúmí-nsiâ cuàhà gracia xi-ya, te contentu ni cúndóó-nsiá sàhà-ñá ináhá-nsiâ mii-yá xì (Yuamánì-yá) Dios.

Nansa ndiá icà nèhivì xí Jesucristu quida-ne

³ Cunaha-nsiá, fuerte gá mii-yá, te ndiaha gá quidá-yá, ñàyùcàndùá nì cana-yàndó ñà-cunaha-ndayá. Dandu nì chindee ndudu ìì xí-yá ndohó, te nì nihítàhvì-ndà nsidanicuú ñà-ndùá xiñuhu ñà-cundoo ndiaha-nda nùù-yá, te cahvi-ndayá nacua ndiá icà-ndà.

⁴ Te sàhà-ñá fuerte guá-yà, te ndiaha guá-yà, ñàyùcàndùá nì cundiatú-ndà cuàhà gá ñà-vàha ndiatu-nda cuu xi-nda, te dècuèndè ndulócô-ndà ñà-ndiaha guá palabra sàni cachi-yà. Vèchi sàhà palabra mà vátùni cucumi stná-ndà meru vida xi anima mii-yá, te ducán nihì ndèè stná-ndà naco-nda modo sìquini icúmí nècuàchì dava ga ñuhìví yohó, divi modo cudù guá ini-nè quida-ne.

⁵ Te divi sàhà-ñá nì cachi-yà xì-ndà palabra mà, ñàyùcàndùá xiñuhu cuàhandee ini-ndà (cunchicùn-ndáyá) chicá viì. Pues vichi sà-xiníndisá-ndáyá, doco xiñuhu cutùha stná-ndà cunihnu viì ini-ndà. Daaní, xiñuhu sàà stná-ndà mànihì vaha ini-ndà (sàhà ichì-yá).

⁶ Daaní, xiñuhu cutùha stná-ndà cadi-ndà nùù mii-nda. Daaní, xiñuhu cutùha stná-ndà quidandee ini-ndà; daaní, xiñuhu cutùha stná-ndà cunihnu vaha ini-ndà mii-yá nicanicuahàn.

⁷ Daaní, xiñuhu cutùha stná-ndà cunihnu manì ini-ndà sàhà ñanìtnaha-nda; daaní, xiñuhu sàà stná-ndà cuu stnahá ndisa ini-ndà sàhà-ndà.

⁸ Vèchi cunaha-nsiá, nú nì cútùha vaha-nda nsidaa ñà-jaàn, te quida ndisa-ndañá cumplir, dandu màdì uun-ni cundoo-nda nùù Stoho-ndà Jesucristu; ni màdì uun-ni quea ñà-ináhá-ndáyá.

⁹ Doco nèhivì còò ñà-vàha ma ini anima-xi, có-cùndáà vaha ini-nè, na ian quidámáxinì-nè, te có-nsìnúú gá ini-nè nansa nì quida Dios na ní nsidan-doo-ya cuàchi-ne.

¹⁰ Ñàyùcàndùá, chicá vaha cunsihi ini-ndà cundoo-nda seguru ñà-ndùù-ndà nèhivì nì nacàxin-ya, te nì cana-ya. Vèchi nú nì quida ndisa-nda ñà-vàha jaàn, dandu mà sàà-ndà tucù-ndà ichì cuàchi.

¹¹ Còò, ndiaha gá icúmí quixi cuàhà gracia xi mii-yá ana nì dácácu xi-nda, divi Stoho-ndà Jesucristu, te dayáha stná-yàndó ñuhìví ìì xí-yá ndé dandacú-yá nicanicuahàn.

¹² Ñàyùcàndùá, cuní dansínuu ga inì mii-nsiá nansa (quida-nsia), mate sà-ináhá-nsiá iyuhu sàhámà vichi, te nihnú vaha inì-nsia palabra ndàcuisì nì xinindisá-nsiá.

¹³ Doco yùhù tuxí inì, mientras itiácù-ve ñuhìví yohó, chicá vaha dansínuu inì mii-nsiá nansa xiñuhu cunihnu ini-nsiá.

¹⁴ Vèchi ináhí sà-ìtúú quivì icúmí cui nacua nì cachi Stoho-ndà Jesucristu xì.

¹⁵ Doco icúmí nanduquí nansa cui nsinuu inì-nsia palabra yohó nú sàni xihì.

Nansa nì xini Pedro nì natnuù ndiaha Jesús

16 Cunaha-nsiá, palabra ì nì cachitnùhu-nsi xì-nsiá, màdì cuentu nì nachuhun tnahá uun nèhivì maña nduá. Còó, vèchi sàni xinìnù-nsí ñà-ndiaha guá iá Stoho-ndà Jesucristu, ñàyùcànduá, nì nacani-nsi xì-nsiá sàhà poder xi-ya, xì nansa icúmí stná-yà naxicocuín-yà.

17 Vèchi nsiùhù, nì xini-nsi na ní tavà Yua-nda Dios tnùñuhu ndiaha xí-yá, te nì natnuù fuerte-yà. Dandu ndiaha gá nì càhàn Yuamáni-yá sàhà-yá na nì cachi-yàmà: “Dèhemaní nduú ana yohó, te cudù inì sàhà-yá”.

18 Nsiùhù, nì inini-nsi ñà-jaàn na ní sàhàn-nsi xì-yá dìni yucù ì yucán, te nì tiacu-nsi nì càhàn (Yuamáni-yá) ansivi.

19 Ñàyùcànduá, sàhà ñà-jaàn chicá más nàhà claru ñà-ndácuìsì nduá nì cacachi profeta nìsa cahàn sàhà-yá sàhana; te vichi ndiá ìcà-ndà cunihnu vaha ndisa ini-ndà palabra xi nècuàchìmà, vèchi palabra mà, ndiaha gá datnúà sàxìnítùnì-ndà na iin ñuhu nchií fuerte ndé iín tnúú, te iin-ni icúmí chindee stná-màndó dècuèndè quivì danátnù ndiaha-yá nùù (nèhivì ndoó inicutu ñuhivì). Daaní, quivì jaàn (icúmí-yà datnúù-yà ini anima-ndà na ian) quidá sítnúù cahnú cachítñuhu ñà-sàcuàhàn tùinuù inga quivì.

20 Cenaha-nsiá, chuun cahnú nduú ñà-sàà-ndà cundaà vaha ini-ndà nansa iá palabra ì nì cachitnùhu nèhivì sàhana ma, te nì tiaa-neà nùù tutu. Màdì sàhà cuìsì sàxìnítùnì ndohó cui sàà-ndà cundaà vaha ini-ndà nansa cunì cachàmà.

21 Vèchi nèhivì ì sàhana ma, màdì inì-ni mii-né nì chítñùnì ini-nè ñà-nduá nì cachi-nè sàhà mii-yá. Còó, divi Espíritu ì xí-yá nduú ana nì dàtnùù xì sàxìnítùnì-nè, te nì cachi-nè ñà-nduá nì cachi-nè.

2

Màsà nácuítñuhú-ndá ñà-tnùhù chináhá nèhivì

1 Tiempu sàhana ma nì sandoo stná tètñuhù ñuu-nsi, datiaá uun-tè càhàn-te cuenta xì Dios. Doco vichi ndé ndoó stná mii-nsiá icúmí casaà stná tètñuhù nahi tè-sàhana ma. Te icúmí-tè daquívhi dèhé-te iin dàñuhù chináhà-te. Ndé icúmí stná-te nacuaà-té Stoho-ndà Señor, mate sàni dànaà-yá sàhà cuàchi-nda. Doco cuìsì mii-té quidá quini-tè xì mii-té, ñàyùcànduá yàchì icúmí-tè ndañuhu dahuun-tè.

2 Doco cuàhà gá nèhivì icúmí tenchicùn xì ichì sìquini mà, dècuèndè sàà stná-nè cahíchì ini-nè ichì ndàcuìsì-yá.

3 Te tètñuhù mà, ñà-cuàhà guá cuú inì-te sàhà dihùn, ñàyùcànduá, vico uun icúmí-tè càhàn-te xi-nsiá ñà-dandahví-te mii-nsiá, te ducán nsidandahví stná-te mii-nsiá. Doco dècuèndè sàhana sàni cachi Dios ñà-ìcúmí-tè cunsida-tè cuàchi-tè, te sà-ítúú sàà stná quivì ndañuhu dahuun-tè.

4 Stná ángel nì sanduu mozo xi-ya, na ní caquida-ne cuàchi, cóni xicáhnù ini-yá sàhà-né, vèchi nì sàcùnuhni-nè cadena, te nì ndiachì-né ndé cahà andea ndé iín tnúú, te yucán ndiatú-né dècuèndè sàà quivì ndundaà sàhà cuàchi-ne.

5 Stná nèhivì ñuhivì sàhana, cóni dácàcu Dios-nè, vèchi cuàhà gá cuàchi-ne nì-ìa, teayùcànduá nì quixi diluviu dìquì-né. Doco tiàa nani Noé, còó. Nì càcu-ne. Cunaha-nsiá, cuàhà gá nì càhàn stná nècuàchìmà xì nèhivì sàhana ma áma quidá víi stná-nè, doco (cuìsì) Noé mà xì inga ùsà gá tnahà-ne nì càcu.

6 Daaní, stná ñuu Sodoma xì ñuu Gomorra, nì xixìn nsiha, ndé cuìsì yàà-ñá nì ndòo, vèchi iin castigu xi mii-yá nì sanduu tnùndoho ma, áma yúhì stná nsidaa gá nèhivì malu icúmí cundoo ga ñuhivì quivì nùù-xí.

7-8 Doco ñuu mà nìsa ìa stná iin nècuàchì vaha nani Lot. Te yáha ga nì cuduchi ini-nè sàhà modo sìquini xi nèhivì ñuu mà. Vèchi yucán iá-nè mahì nècuàchìmà, te nsìquívì inínì-né, te indéhe-né ñà-quini guá quidá nècuàchìmà.

Ñàyùcàndùá yáha ga nì ndòo cahan-ne sàhà nècuàchìmà. Daaní, na (ní nìhì ñuu mà tnùndoho), nì dácácu Dios-nè nùájàn.

⁹ Pues sàhà ñà-yùcán nàhà claru, tùha ndisa Dios tavà-yá nèhivì vaha xi-ya nùù tnùndoho yáha-ne nì cùí. Te ináhá vaha stná-yà nansa cuàhàn-yà quida-ya xì nèhivì malu vichi, itnìí-yá cuenta sàhà-né ndè cachi sàà quivì juiciù, dandu ndoho-ne.

¹⁰ Te nècuàchì chicá icúmí ndoho nduú nècuàchì quidá sìquini guá xì mii-xì nacua nduú gustu xi-ne, te cahíchì stná ini-nè ñà-ndùá dandacú mii-yá nùù-né.

Vàchi tètñhù mà, atrevidu gà-te, mii-té xínduu-tè mii-té. Mà ía yuhù-té; quini ga cáhàn-te sàhà ana fuerte (xicánúú) ansivi.

¹¹ Doco cunaha-nsiá, ndè ángel xi Dios, có-cànàhá quini-ne na cáhàn-nè sàhà falta xi ana fuerte mà nùù Stoho-ndà Señor, mate chicá cuàhà poder xi-ne (nùù témà), te chicá dandacú stná-nè.

¹² Doco tèmà, mate có-sâa-te cundaà inì-te sàhà iin chuun, doco quini ga cáhàn-te sàhà-ñá. Nahi quisì có-cùndáà inì-xi xínduu-tè, te quidá-te na ian còò anima-te. Ñàyùcàndùá, divi icúmí cuu xi-té na ian cùù-xì quisì yùcù, cuisì ndoó-si ñuhivì sàhà-ñá tñii nèhivì-sí, te cahñi-nési; pues divi ducán icúmí cuu stná xì tètñhù mà, icúmí-tè ndañuhu dahuun-tè ñà-sàni cuchicuehe anima-te.

¹³ Iin castigu ùhì nduá nìhì-té, divi nacua nì quida-tè xì ñanìtnaha-tè. Doco vichi cudí inì-te quidá-te ndéni ñà-sìquini nì cui ndui (ò ñuú) nì cùndúá. Ñàyùcàndùá, ndohó, ndóo cahan-nda sàhà escándalo xíquida guá-te. Mate sàhàn stná-te ndé ndoo-nda vicò xì-ndà, doco dandahví uun-tè, vachi cudí gá inì-te dandahví-te.

¹⁴ Indéhe stná-te nsidaa nècuàchì ñahà, te cuní-te dàvá diquì-tené. Có-nàcòó-te cuàchi quidá-te. Te nèhivì mà-fuerte anima-xi, mà ùhì dandahví-tené. De por sí, cuàhà iñàha xího stná-te cucumi-té. Doco icúmí-tè nìhì chíhàn-te.

¹⁵ Vachi sàni nacoò-tè ichì váha mii-yá, te sàxínchicùn-te ichì malu nacua nì quida Balaam dèhe Beor sànaha; iin nècuàchì xinítuì nì sanduu nècuàchìmà, doco cuàhà gá nìsa cuu ini-nè sàhà dìhùn; mate iin chuun có-ndiàá nduá, doco quida-neà sàhà dìhùn.

¹⁶ Doco nì nìhì-né iin conseju vaha nùù burru xi-ne, có-íá vaha ñà-ndùá quidá-né, nì cachi-si xi-né. Mate quisì nduú-si, doco nì cáhàn-si na iin nèhivì, te nì sadi-si nùù nècuàchìmà ñà-màsà quidá-né chuun loco cuàhàn-nè quida-ne nì cùí.

¹⁷ Cunaha-nsiá, na iin pozo ndé nì ndoco tècuí, ducán xínduu tètñhù mà. (Còò ni-iñàha níhì-ndà) nùù-té, nahi vicò tàchí, còò ni-iñàha nihá. Ñàyùcàndùá icúmí-tè sàa-te iin xaan ndé iín tñúú ndúchí, te nicanicuàhàn cundoo-tè yucán, cachí Dios.

¹⁸ Doco vichi, fuerte cáhàn-te na ian yáha ga ndiaá-te. Doco puru palabra chicuèhè nduá cachí-te, vachi chináhà-te ñà-vàtùni quida ndevàha-nda nansa ni nì cui; vátùni íá ñà-cuñuhu quini ini-ndà, cachí stná-te; te sàháyùcàndùá, nádítá-te cuàhà nèhivì ladu xi-tè, dècuèndè stná nèhivì sà-itúú càcu nùù ichì malu mà nì cùí.

¹⁹ Libre cundoo-nda, cachí-te xi nèhivì, doco mà cúí, vachi ndè stná mii-té, dandacú stná cuàchi-tè nùù-té. Te nú sàni cundee iñàha nùù-ndà, dandu có-ndòó gà ndisa-nda libre.

²⁰ Vachi ni cachí-ndà íá iin nèhivì, te nìsa cundaà vaha ini-nè sàhà Stoho-ndà Jesucristu, te nì càcu stná-nè nùù modo sìquini xi ñuhivì yohó; doco nú tucu tu

ni dácà dìni-né, te cundee cuàchi ma nùu-né, dandu chicá quini queamà nùu ñà-primeru.

²¹ Vàchi chicá vaha màsà cúnitnùhu-ne sàhà ichì váha-ya nì cui, te màdiá nì xinitnùhu-ne, dandu después nì naxicocuïn tu ini-nè, te nì naco-ne palabra ì nì cachi-yà xì-né.

²² Doco cunaha-nsiá, ducán cuú stná xì-né nacua cachí dichu sàhà sìhina: “Nì nsihi nì ndusan-sì, dandu naxícocuïn tu-sì saxí-sì ñà-jaàn; te ò nacua quidá stná cochi, nú sàni xichi-sì, dandu tucutu ndécahnu-sì mahì ndèhì tuì nihní-sì”.

3

Icúmí naxicocuïn Stoho-ndà Jesús ñuhíví

¹ Ñà-ùì nduá tiaí nùu-nsiá vichi, ñani màní. Te nùu ndúì carta xi sàni quide lucha nacua handee inì mii-nsiá sàhà-ñá ducán nsinuu ini-nsiá nacani viì ini-nsiá.

² Te cuní stnáì nsinuu inì-nsia nansa iá palabra xi Dios nì cachitnùhu nèhivì ì sàhana, xì stná palabra nì sàcùnaha-nsiá nùu nsiùhù nècuàchì nì nihì chuun nùu Stoho-ndà Señor nì dácácu xi-nda, vachi palabra xi mii-ya nduá.

³ Doco iá iñàha chicá cuní cundaà inì-nsia. Cunaha-nsiá, na sàa quivì xínu tiempo, dandu icúmí ndecochoyò nèhivì cuàcùndiaa (sàhà ichì-yá). Icúmí-nè quida ndevàha-ne xì mii-né nansa ni nì cui.

⁴ Te dohó icúmí-nè cachi stná-nè: “¿Índù ní xini-nsì naxicocuïn-yà nacua nì cachi-yà? Vachi dècuèndè sàhana na ní xihì xì-ndà, còò ni-iñàha, vachi iin-ni iá ñuhíví vichi nacua nì sàcòa quivì primeru”, cachi-nè.

⁵ Doco na cachí nèhivì ducán, cuisì quidámáxini-nè sàhà nansa nì cuu sàhana na ní sàcòo ansivi, te nì xínu stná ñuhù íchì mahì tècuí, nsidanicuú ladu ñuhú-te. Pues nsidaa ñà-jaàn nduá nì dandàcú Dios, te ducán nì cuu.

⁶ Doco sàhà divi tècuí mà ní ndañuhu stná ñuhíví sàhana ma, vachi nì dàhvia dàvì inicutu.

⁷ Doco ansivi xi ñuhíví iá vichi, sàhà divi palabra nì cachi-yà antes mà iá stná orden xi-ya ñà-ìcúmíâ coco nsiha, cuisì ndiatú-yá ndè cachi sàa quivì ndundaà sàhà cuàchi nèhivì malu, dandu coco ñuhíví, te ndañuhu stná nsidaa nècuàchì malu mà.

⁸ Doco iá iin palabra cuní nsinuu ini-nsiá, ñani màní. Cunaha-nsiá, mate imindaa quivì, te ò mil cuià nduá, doco iin-ni nduá nùu Stoho-ndà Señor.

⁹ Ñàyùcànduá, mate cachí nèhivì ¿índù chuun cucuèè-guá cuu ñà-nduá nì cachi-yà? doco còò; màdi ñà-cò-ndùlócò-yà nduá; ñà-quidándéé cahnú ini-yà sàhà-ndà nduá, vachi có-cùnì-yà ndañuhu ni-iin-nda; còò; ñà-nì sàa nsidaa-nda naxicocuïn ini-ndà sàhà cuàchi-nda nduá cuní-yà.

¹⁰ Doco cunaha-nsiá, (nanàá) icúmí sàa quivì quida ndisa Stoho-ndà Señor (nacua nì cachi-yà); na ian có-nihnú ini nèhivì quixi tècuìhnà ñuú, ducán coo. Dandu yáha ga fuerte icúmí caha ndee, te ndañuhu dahuun ansivi; te nsidaa ñà-nduá nì cuyucun ñuhíví, icúmíâ dàà títiá, te coca, te ndañuhá, vachi ñuhíví yohó xì nsidaa ñà-ìá nùá, icúmíâ coco nsiha.

¹¹ Pues vichi, sàhà-ñá sà-ìnáhá-ndá icúmí ndañuhu nsidaájàn, ñàyùcànduá xiñuhu ñà-cunsihi ini-ndà cacanu viì-ndà ñuhíví nacua cuní mii-yá, te cunihnu ì stná ini-ndà.

¹² Siempre ni nsínúú ini-ndà ñà-ìcúmí sàa quivì xí Dios, te quida-nda nacua cui quida-nda ñà-nì sàa yàchà. Vachi quivì yucán icúmí chiñuhu Dios ansivi, te coca, dandu ndañuhu dahuan; te nsidaa stná ñà-nì cuyucun ñuhíví, icúmíâ ndutea, te coca.

¹³ Doco ináhá vâha stná-ndà ñà-después icúmí nàcòo stná inga ansivi saa xi ñuhiví saa nacua nì cachi-yà xì-ndà, te ñuhiví saa ma, puru ñà-íá viì icúmí coo nùá.

¹⁴ Pues, ináhá vâha-nda ducán icúmí cuu, ñani màní, ñàyùcàndùá, cuàhà gá xiñuhu cunsìhi ini-ndà cundoo manì-ndà ñuhiví, màsà cóó ni-iin falta xi-nda, ni màsà cóó ni-iin mancha anima-ndà. Te iin-nì ni coó ducán dècuèndè quivì naxicocuñin-yà.

¹⁵ Te nú dacueé-yà, te quidandee gá ini-yà sàhà-ndà, dandu xiñuhu cunihnu ini-ndà ñà-cuisì sàha-yàndó tiempu càcu-nda nduájàn. Te divi ñà-jaàn nduá sàni tiaa stná ñani màní-ndà Pablo na ní tiaa-ne iin carta nùù-nsiá antes. Nchichí gá tiaá-né, vâchi ducán nì nìhìtâhvi-né.

¹⁶ Te nùù nsidaa carta xi-nemà, cachítnùhu stná-nè sàhà chuun tiaí yohó. Ñà-ndàà nduá ùhì cundaà ini-ndà dava ñà-nduá cachí-nè nùù carta mà. Ñàyùcàndùá, nèhivì có-sàà cundaà inì-xi, dasívì uun-ne palabra mà, vâchi nèhivì có-xiníndísâ vâha nduú-né. Te divi ducani dasívì stná-nè dava ga tutu ì xí Dios, doco (ndahví-nè), vâchi cuisì icúmí-né sàà-nè ndañuhu-né sàhámà.

¹⁷ Doco mii-nsiá, sà-ínáhá-nsiâ nansa íá nsidaa ñà-jaàn, ñani màní. Ñàyùcàndùá, cuidadu ni cúndóó-nsiá sàhà tètñùhù có-ndùlócô sàhà ley xi Dios, còtó naditá-te mii-nsiá ladu xi-tè, te sàà-nsià quee-nsia nùù ichì váha nchícùn viì-nsiá vichi.

¹⁸ Te sacúndâhvi stnâi nùù-nsiá ñà-nì cúnsìhi inì-nsia nansa cucumi gá-nsià más gracia xi Stoho-ndà Jesucristu, xì nansa nìhì stná-nsià cunaha váha-nsiayà, vâchi mii-yá nduú ana nì dàcâcu xi-nda.

Ansivéhé cahnú-yá ndè quivì vichi, te nicanicuahàn. Amén.

Tutu Nuu Nì Tiaa San Juan nùu Nsidaa Nèhivì xí Dios

Nansa iá vida ndiaha xí mii-yá

¹⁻² Cuní-nsi càhàn-nsi xì-nsiá sàhà mii-yá. Dècuèndè antes quesaha ñuhiví, sà-ia-yà. Te nsiùhù, sàni inini-nsi nì càhàn-yà; sàni xininùu-nsiyà, dècuèndè sàni tniì ndahà stná-nsi ìcà-yá. Te mii-yá nduú ana nì quixi xi palabra ì cachítñuhu nansa cutiacu ndiaha anima-ndà. Te sàhà mii-yá itiácú-ndà. Ñàyùcàndüá, (nì quixi-ya) ndè ñuhiví yohó, te nì xini nèhivì-yá. Dècuèndè stná nsiùhù, nì xininùu stná-nsiyà, ñàyùcàndüá, vichi cachítñuhu-nsi, te dansítñùu ini-nsi mii-nsiá sàhà-yá, vàchi mii-yá nduú ana sáhatahvì xì vida ndiaha nicanicuahàn. Nùu Yuamáni-yá nìsa ìa-ya, dandu nì quesaa-yà ñuhiví yohó, te nì xini-nsiyà.

³ Te ñà-ndüá nì xini-nsi, te nì inini-nsi, divi nduá cachítñuhu-nsi xì-nsiá sàhà-ñá iin-ni nì cúníhnú vaha stná ini-nsià nacua quidá nsiùhù. Te nacua nihnú ini-ndà Yua-nda Dios xì Dèhemanì-yá Jesucristu, ducán nihnú stná ini-yà ndohó.

⁴ Te vichi, sàhà-ñá cuní-nsi ñà-chicá cudii inì-nsia, ñàyùcàndüá disàhà-xí tiaá-nsi ñà-yòhó nùu-nsiá.

Na ian nchií ndai luz, ducán iá anima Dios

⁵ Cunaha-nsiá, palabra yohó nduá nì inini-nsi nì cachi Dèhemanì-yá (xì-ndà), te ñàyùcàndüá dohó cachítñuhu stná-nsi xì-nsiá ñà-nahi luz nchií ndai, ducán nduú stná (anima) Dios, (vàchi micuísì ñà-vàha nduú-yá), te ni-iyuhu có-nìhnú ini-yà ichì ñáa.

⁶ Ñàyùcàndüá, nú ni cachí-ndà iá vaha-nda xi-yá, doco xicá stná-ndà ichì ñáa, dandísá, tnuhu-nda, te có-nchícùn-ndà ichì ndàcuisì-yá.

⁷ Doco nú xicánúú víi-nda, datnúu-yà sàxínítnùnì-ndà, te nihnú vaha ini-ndà nacua nihnú ini mii-yá, dandu mà úhì cundoo manì tàcá nsidaa-nda. Te nì Dèhemanì-yá Jesucristu nsidándóó xí nsidanicuú cuàchi-nda.

⁸ Nú ni cachí-ndà có-ndüu-ndà nèhivì cuáchi, dandu ñà-dàndàhvì-ndà mii-nda nduá, te ducán nàhà xìcà có-nìhnú ini-ndà palabra ndàcuisì.

⁹ Doco nú ni cuáha-nda cuàchi-nda, dandu icúmí-yâ quida ndisa-ya cumplir, mà dándàhvì-yàndó, seguru cuicahnú ini-yà sàhà-ndà, te nsidan-doo-ya nsidaa ñà-có-ndiáá ñuhú anima-ndà.

¹⁰ Doco nú ni cachí-ndà còò cuáchi nì quida-nda, dandu ducán queá na ian ndeníhí tnúhú-ndáyâ. Te nú ducán, dandu nàhà xìcà, tàñáha ga sàà-ndà cunihnu ini-ndà palabra xi-ya.

2

Jesucristu nduú ana càhàn nihni sàhà-ndà nùu Dios

¹ Nahi dèhe mií xínduu-nsia, ñàyùcàndüá tiaí palabra yohó nùu-nsiá ñà-màsà quidá-nsiá cuàchi. Doco nú iá ana nì quida iin cuàchi, dandu (ni cúnáhá-nê) iá stná ana càhàn nihni sàhà-ndà nùu Yuandiaha-nda. Te ¿ana quidá ducán? Divi Jesucristu, vàchi mii-yá, ndàcuisì ini-yà.

² Te divi sàhà ñà-ndüá nì quida-ya nì xihì-yà sàhà cuàchi-nda, ñàyùcàndüá, mà nsínúú gà ini Yua-nda Dios sàhà-ñá. Te màdì cuísi sàhà cuàchi ndohó nì xihì-yà, còò, vàchi nì dànàà stná-yà sàhà cuàchi nsidanicuú nèhivì ñuhiví.

³ Te vichi nú ni chivàha-nda ñà-nduá cachí-yà, dandu vètùni cundaà ini-ndà ñà-sàni xini stnàhá ndisa-nda xi-yá nduá.

⁴ Doco nú cachí iin nèhivì ináhá-nêyà, doco có-chivàha-ne ñà-nduá cachí-yà, dandu (cundaà ini-ndà), tnuhu-né, có-nìhnú ndáà cuisì ini-nè palabra xi-ya.

⁵ Doco nú quidá-né cumplir ñà-nduá cachí-yà, dandísá sàni sàà-nè cuu ndisa ini-nè sàhà-yá, te ñucán vètùni cundaà ini-ndà iin nèhivì xí-yá sànduú-né.

⁶ Vàchi nú ni cachí-nè nèhivì xí-yá nduú-né, dandu ndiá icà-né quida vii stná-nè nacua nì quida mii-yá.

Ñà-nduú palabra saa dandacú Dios chivàha-nda

⁷ Màsà cùcáhán-nsiá iin ley saa nduá tiaí nùù-nsiá vichi, ñàni. Còó, ley yucán nduá, divi ley nì xinindisá-nsiá na ní quihvi-nsia ichì-yá, vèchi divi ley yucán nduú palabra nì xinitnùhu-nsia daa.

⁸ Doco cunaha-nsiá, nahi ley saa nduú stná ñà-nduá tiaí nùù-nsiá yohó. Te nú nsinúú ini-nsiá nansa nì quida mii-yá (na ní ìa-ya yohó), xì nansa (quidá stná-yà) xì ndohó vichi, dandísá vètùni cundaà ini-nsiá, ley saa nduá, vèchi cueé-ni cueé-ni làcà iyuhu iin tnuú ini-ndà, te vichi ndiaha gá sàdàtnúú-yà sàxìnítñùnì-ndà sàhà-ñá cundaà ini-ndà nansa iá ñà-ndácuisì.

⁹ Nú iá iin ana cachí sàdàtnúú Dios sàxìnítñùnì-xi, doco có-xiñùhù-né ñanìtnaha-ne, dandu ichì ñáa nduá nchícùn ì-né dècuèndè vichi.

¹⁰ Doco nècuàchì cuú ini-xi sàhà ñanìtnaha-xi, mii-né ndisa, iin-ni datnúú Dios sàxìnítñùnì-nè, te có-nàcánì ini-nè sàhà inga iñàha cuida cuàchi-ne.

¹¹ Doco nècuàchì có-xiñùhù xì ñanìtnaha-xi, tàñáha ga tnuú ndiaha sàxìnítñùnì-nè. Xicá ñáa-né, ni có-sàha tñunì ini-nè índù cuàhàn-nè, vèchi iin tnuú ini anima-nè ñà-sàni quihin-ne ichì ñáa.

¹² Hijos míos, tiaí tutu yohó nùù-nsiá sàhà-ñá sàni xicahnú ini-yà sàhà cuàchi-nsia (na ní xinindisá-nsiáyà), te nì ndacùcahan-nsiá quivì-yá.

¹³ Stná mii-nsiá nècuàchì sahnú, tiaá stnái palabra yohó nùù-nsiá ñà-sà-ìnàhá stnahá stná-nsiá xì mii-yá ana itiácú nicanicuahàn. Daaní, mii-nsiá nècuàchì chicá cuachi, tiaá stnái nùù-nsiá ñà-sàni cundee-nsiá nùù ñà-malu.

Hijos, ñà-yòhó tiaí nùù-nsiá sàhà ñà-sàni sàà stná-nsiá nì xini stnàhá-nsiá xì Yuandiaha-nda.

¹⁴ Te mii-nsiá nècuàchì sahnú jaàn, tiaá stnái ñà-yòhó nùù-nsiá ñà-sà-ìnàhá stnahá stná-nsiá xì mii-yá ana itiácú nicanicuahàn. Daaní, mii-nsiá nècuàchì chicá cuachi, tiaá stnái ñà-yòhó nùù-nsiá sàhà-ñá fuerte gá anima-nsiá, vèchi nihnú ndisa ini-nsiá palabra ì xì Dios, te sàni cundee stná-nsiá nùù ñà-malu.

¹⁵ Ni-iin-nsiá, màsà cúú ini-nsiá sàhà ñà-nduú modo xi ñuhivì yohó, ni màsà xího stná-nsiá ñà-nduá iá nùá. Vèchi nú ni cuú ini-ndà sàhà modo xi ñuhivì yohó, dandu (nàhà xicà) ñà-có-cúú ini-ndà sàhà Yua-nda Dios nduá.

¹⁶ Vèchi nèhivì nihnú inì-xi ñuhivì yohó, xího cuàhà-né quida cahnú-né cuàchi-ne xì iquicúñù-nè, te xího stná-nè cundehè-né cuàhà iñàha có-ndiáá, te nducuehé stná-nè sàhà ñà-nduá icúmí-né. Doco nsidaa ñà-jaàn, có-nduá ñà-cùdî ini Yua-nda Dios sàhà-xí. Còó, ñà-cùdî ini nèhivì ñuhivì yohó nduá.

¹⁷ Doco ñuhivì yohó, icúmíá nsiha, te mà níhì gá nèhivì ñà-nduá nisa xihò guá-nemà. Doco ana quidà-xì ñà-nduá cachí Dios, nicanicuahàn cundoo ndiaha-né.

Nansa cundaà ini-ndà índù ñà-nduú ñà-ndáà, te índù ñà-nduú ñà-tñùhù

¹⁸ Hijos míos, na ian vèxi xínu tiempu yohó nduá. Te sàni xinitnùhu-nsia icúmí quixi iin ana nduú contra xì Jesucristu, divi nduú Anticristu. Doco dècuèndè stná tiempu vichi ndoó stná cuàhà contra xi-ya. Ñàyùcànduá, vètùni cundaà ini-ndà ñà-vèxi xínu tiempu yohó nduá.

¹⁹ Tiàa xínduu contra xi-ya, antes nìsa cutnahá stná-nè xì-ndà, doco vichi sàni quecuaán-né, vàchi cóni ía ndisa-ne ladu xi-nda, vàchi nú nèhivì ladu xi-nda nduú-né nì cùí, dandu dècuèndè vichi cutnahá íi-né xì-ndà. Doco, còó, sàni quecuaán-né sàhà-ñá cunahà xìcà ñà-dìín ladu íá-nè.

²⁰⁻²¹ Te mii-nsiá, nùu mii-yá ana chicá ìi sàni nìhítáhvì sàxínítùnì-nsiá, te sà-ínáhá nsidaa-nsiá ñà-nduú ñà-ndáà. Te ñà-sà-ínáhá-nsiámà, ñàyùcàndùá tiaí tutu yohó nùu-nsiá, màdì sàhà-ñá có-ínáhá-nsiá, vàchi ndisa, ínáhá-nsiá ñà-nduú ñà-ndáà. Te sàhà-ñá nduá palabra ndàcuisì, ñàyùcàndùá ni-iyuhu mà cùndúá ñà-tnùhù.

²² Te ¿ana chicá nduú tètñùhù ndisa? Divi tiàa cachí sàhà Jesús ñà-có-nduú-yá Cristu ndiaha nì quixi nùu Dios. Cunaha-nsiá, contra xi Jesucristu nduú ana cachí: “Còò ana nduú Yua-nda Dios, nì còò stná Dèhemanì-yá”.

²³ Nú ni cachí-ndà: “Còò Dèhemanì-yá”, dandu ducán queá ñà-sàni nacuaá stná-ndà Yua-nda Dios. Doco nú ndàcùcahan-nda Dèhemanì-yá, dandu Yua-nda Dios íá vaha stná xì-ndà.

²⁴ Ñàyùcàndùá, mii-nsiá, nicanicuahàn xiñuhu cunihnu inì-nsia palabra xi-yá, divi palabra nì xinitnùhu-nsia sànaaha. Nú iin-ni ni cúníhnú ini-ndà ñà-nduá nì xinitnùhu-nda daa, dandu iin-ni cunduu stná-ndà nèhivì xí Dèhemanì-yá, nèhivì xí Yua-nda Dios.

²⁵ Te mii-yá, sàni quida-ya comprometer nìhì-ndà vida ndiaha nicanicuahàn.

²⁶ Cunaha-nsiá, tutu yohó tiaí nùu-nsiá sàhà-ñá cundaà vaha inì-nsia sàhà nèhivì tnùhù cuní dandahví xì-nsiá.

²⁷ Doco mii-nsiá, sàni nduhì sàxínítùnì-nsiá nì quida-ya, te ducání íá dècuèndè vichi; còò necesidad dacuahá inga nèhivì mii-nsiá, vàchi sàni nsida ìi-yá sàxínítùnì-nsiá, te dècuèndè vichi chindéâmà mii-nsiá, vátùnì cundaà ini-nsiá sàhà nsidaa ìñàha, vàchi palabra ndàcuisì nduá nì chinaha-yà, còò ni-iin ñà-tnùhù nduá. Te divi nacua nì chinaha-yà mii-nsiá antes, divi ducán xiñuhu quida stná-nsiá vichi, nicanicuahàn nì cúníhnú ini-nsiá cunduu ìi-nsiá nèhivì xí-yá.

²⁸ Hijos míos, vichi cachí xì-nsiá: iin-ni ni cùndúú-ndá nèhivì xí-yá, dandu quívì naxicocuñn-yà, mà yúhì-ndà, ni mà cùcáhán nùu-ndà cundehè-yándô.

²⁹ Ináhá-ndá, ndàcuisì ini-yà. Ñàyùcàndùá nú nihnú ndàcuisì stná ini ndohó, dandu vátùnì cundaà ini-ndà ñà-sàni sàà-ndà cunduu ndisa-nda dèhe-ya nduá.

3

Dèhe ndisa Dios nduu-nda, cachí San Juan

¹ Hijos míos, na cuàhà guá cuú ini Yua-nda Dios sàhà-ndà, vàchi sàni nìhítáhvì-ndà cachi-yà xì-ndà ñà-nduú-ndà dèhe ndisa-ya. Te divi xínduu-nda. Ñàyùcàndùá, nèhivì ñuhiví yohó, có-nàcúnì-nè ndohó, vàchi ni mii-yá, cóni nàcúnì-nèyà daa.

² (Cachí xì) mii-nsiá nècuàchì màni guá nùí ñà-vichi sànduú-ndà dèhe ndisa-ya. Te mate táñàha ga datúi-ya nùu-ndà índù forma nùu-xí sàà-ndà cunduu-nda, doco ínáhá-ndá quívì naxicocuñn-yà, dandu nahi mii-yá nanduu-nda, vàchi mimíí nacua íá-yà, ducán icúmí-ndá cuni-ndà nùu-yá.

³ Ñàyùcàndùá, nú ducán nihnú ini-ndà ñà-icúmí-ndá cuni-ndà nùu-yá, dandu cuàhàn-ndà nsidavii-ndà anima-ndà, ndoa nacua íá ndoo stná anima mii-yá.

⁴ Nú tùha nèhivì quida-ne cuàchi, dandu ñà-càhíchì stná ini-nè ley xi-ya queámà, vàchi nsidanicuú cuàchi, ñà-có-sàha ley xi-ya nduá.

⁵ Sà-ínahá-nsiâ ñà-dìsáhà-xí nì quixi-ya ñuhiví yohó; ináhá-nsiâ nì quixi-ya ñà-dandutu-yá cuàchi-nda. Doco mii-yá, còò ni-iin cuàchi nì quidá-yá.

⁶ Nsidaa ndohó nècuàchì nduú ndisa nèhivì xí-yá, mà túha-nda quida ga-nda cuàchi. Doco ana túha quida ducán, tàcùnì-nè mii-yá, nì tàcùnì stná-nè nansa íá modo xi-ya.

⁷ Hijos míos, màsà cuáha-nsia dandahví ni-iin nèhivì mii-nsiá, vàchi (ináhá-ndá ñà-ndáà nduá yohó): nú quidáví-nda, dandu (vátùni cachi-nda) ndàcuisì ini-nda nahi mii-yá.

⁸ Nècuàchì túha quida-xi cuàchi, íá-nè ladu xi ñà-malu, vàchi ñà-malu, dècuèndè yuté ñuhiví xì dècuèndè vichi, iin-ni quidá-si cuàchi. Te (ináhá-ndá) índù-ñá dìsáhà-xí nì quixi Dèhemanì Dios ñuhiví yohó: divi sàhà-ñá dandutu-yá nsidaa ñà-nduá quidá quisì mà.

⁹ Nsidaa ana nduú dèhe ndisa Dios, mà túha-ne quida-ne cuàchi, vàchi mii vida saín xi Dios ñuhú ini-nè, te mà sàà-nè quida-ne ducán, vàchi dèhe ndisa-ya nduú-né.

¹⁰ Mà úhì cundaà ini-nda ana nduú dèhe-ya, te ana nduú dèhe ñà-malu. Iin nècuàchì có-quidá víí, ò iin nècuàchì có-cuú ini-xi sàhà ñanìtnaha-xi, có-nduú-né nèhivì xí Dios.

¹¹ Vàchi sànahà na ní xinitnùhu-nsia razón ndiaha sàhà-yá, te iin-ni dècuèndè vichi, ducán nì sàcùnaha-nsiá ñà-nì cuú stnahá ini-nda sàhà-nda.

¹² Màsà quidá-ndá na nì quida Caín (sànahà). Íá-te ladu xi ñà-malu, ñàyùcànduá nì sahnì-té ñanì-te. Te ¿índù chuun nì sahnì stnahá-te? Divi sàhà-ñá nì xini-te có-quidá víí mii-té, te ñanì-te, quidá víí-né.

¹³ Ñánì, màsà ndúlócô-nda nú indéhe-nda có-xiñùhù nèhivì ñuhiví ndohó.

¹⁴ Divi sàhà-ñá cuú stnahá ini-nda sàhà-nda, ñàyùcànduá cundaà ini-nda sàni yàha-nda ladu xi Dios ndé cutiacu anima-nda nicanicuahàn; có-íá gà-nda ladu ndé xihì anima-nda.

Nú có-cuú ini iin nèhivì sàhà ñanìtnaha-ne, dandu náhà xicà tàñáha ga yàha-ne ladu ndé itiácú anima-nda.

¹⁵ Vàchi nsidaa ana có-xiñùhù xì ñanìtnaha-xi, ndudává-né xì iin tè-sàhnì. Te ináhá-ndá, ni-iyuhu vida ndiaha có-ñuhú anima iin tè-quidà ducán.

¹⁶ Te vichi sàni sàà-nda nì cundaà vaha ini-nda nansa ndiá icà-nda cuu stnahá ini-nda sàhà-nda, vàchi sàni xini-nda ñà-nduá nì quida mii-yá, nì xihì-yà cuenta xi-nda. Ñàyùcànduá, ndiá icà stná-nda cundoo-nda dispuestu cui-nda sàhà ñanìtnaha-nda.

¹⁷ Vàchi nú indéhe iin nèhivì íá necesidad nùu iin ñanìtnaha-ne, te có-índéhe ndahví-nè nècuàchì-mà, mate algu icúmì-né, dandu ñà-jaàn cundaà ini-nda có-cuú ini-nè sàhà Dios.

¹⁸ Hijos míos, màsà cáhì uun-nda ñà-cuú stnahá ini-nda sàhà-nda; màsà cáhàn uun-nda cachí-nda ducán. Xiñuhu ñà-quida ndisa-nda cumplir, te quida stná-nda obra nùu ñanìtnaha-nda.

¹⁹ Nú ni quida-nda ducán, dandu vátùni cundaà ndisa ini-nda palabra ndàcuisì nduá sànhícùn-nda, te mà yúhì gà-nda sàhà anima-nda nùu Dios.

²⁰ Vàchi nú dayúhì cuàchi-nda mii-nda, dandu (xiñuhu nsinuu ini-nda), cahnú Dios xi-nda, te ináhá-yà nansa íá nsidaa iñàha.

²¹ Doco te nú còò ni-iñàha dayúhì xì anima-nda, dandísá mà yúhì-ndàyá, (ñani) màni,

²² vátùni càcàn tàhvi-nda nùu-yá, te nihì-nda ñà-nduá xicàn-nda, vàchi chívàha-nda ñà-nduá cachí-yà, te quida-nda ñà-nduá cudí ini-yà sàhà-xí.

²³ Te ¿ndiá nduá nì dandàcú-yá nùu-nda? Divi ñà-cahvi-nda xi Dèhemanì-yá Jesucristu, te cuu stnahá stná ini-nda sàhà-nda nacua nì cachi-yà xì-nda.

²⁴ Te nú chívàha-nda ñà-nduá cachí-yà, dandu ñá-sàni ndèe anima-nda ini anima mii-yá nduá, te iá stná-yà ini anima ndohó. Te sàni sàhatahvì stná-yàndó Espíritu Ìì xí-yá, te ñàyùcànduá, vátùni cundaà ini-nda iá ndisa Dios ini anima-nda.

4

Nansa quidá Espíritu Ìì xí Dios, xì nansa quidá stná espíritu xi ana nduú contra xi Cristu

¹ Mii-nsiá nècuàchì màni guá nùí, màsà cúníndísâ ndevàha-nsia ñà-nduá cachí nèhivì nú cachí-nè Espíritu Ìì dacáhàn xì-né. Còó, vèchi xiñuhu-ñá quida-nsia prueba, a ndisa Dios dacáhàn xì-né, á coó. Vèchi cuàhà tètñuhù sàni quesaha xicánúú ñuhiví vichi, te cachí-te ñà-cuenta xi Dios cáhàn-te.

²⁻³ Doco nú ndisa Espíritu Ìì xí Dios dacáhàn xì iin nèhivì, dandu cuàhàn-nè candisá-né cachi-nè: “Ñà-ndáà nduá, nì sàcòo cuerpu Jesucristu, te nì tùinuù-yá ñuhiví yohó”. Ducán xiñuhu cachi-nè, dandu cundaà ini-nda, divi Dios dacáhàn xì-né. Doco nú có-càchí-nè ducán, dandu cundaà ini-nda màdì Dios dacáhàn xì-né; còó, iin espíritu iá ladu xi contra xi Cristu dacáhàn xì-né. Te sà-ìnáhá-nsiâ icúmí quixi ana nduú contra xi Cristu. Doco cunaha-nsiá, vichi sà-íá espíritu xi tèmà ñuhiví yohó.

⁴ Hijos míos, nèhivì xí Dios xínduu-nda, te sàni cundee-nda nùù nèhivì (xínchicùn xì contra xi Cristu), vèchi chicá fuerte mii-yá iá nùù anima-nda, te chicá mà fuerte mii-sí xicánúú guá ñuhiví yohó.

⁵ Nèhivì (nchícùn contra xi-ya) mà, cuisì modo xi ñuhiví yohó nihnú ini-nè, te ñàyùcànduá, modo xi ñuhiví yohó cáhàn-nè, te compañeru-nè, divi ducán nihnú stná ini-nè, te cudí ini-nè cunini-ne ñà-nduá cachí guá nècuàchì mà.

⁶ Doco ndohó, nèhivì (nihnú ini xì) Dios nduu-nda. Te nsidaa ana ináhá xí-yá, cudí ini-nè cunini-ne palabra cáhàn-nda. Doco nècuàchì có-nduú nèhivì xí-yá, có-cùnì-nè cunini-ne. Ñàyùcànduá, ducán nduú modo cundaà ini-nda a ndisa Espíritu Ìì chindéé xí iin nèhivì, te ò iin espíritu malu dandahví xì-né.

Cuú ndisa ini Dios sàhà nsidaa nèhivì

⁷ Nicanicuahàn nì cúcúú stnahá ini-nda sàhà-nda, (ñani) màní, vèchi divi ñà-jaàn nduá cuní Dios quida-nda. Nsidaa ana cuú inì-xi sàhà ñanìtnaha-xi, dèhe ndisa Dios nduú-né, te ináhá stnahá-né xì-yá.

⁸ Doco nsidaa ana có-cùú inì-xi sàhà ñanìtnaha-xi, có-ìnáhá-nè Dios, vèchi mii-yá, de por sí ducaní cuú ini-yà sàhà nèhivì.

⁹ Divi ñà-jaàn nduá dísáhà-xí nì techuún-yá mindaa Dèhemanì-yá nì quixi ñuhiví yohó sàhà-ñá nìhì-nda vida ndiaha nicanicuahàn. Sàhámà sàcùndáà vaha ini-nda ñà-cùú ndisa ini Dios sàhà-nda.

¹⁰ Vèchi màdì ñá-sàni cuu ini ndohó sàhà mii-yá nduá, còó; divi ñà-cùú ini mii-yá sàhà ndohó nduá, te sàháyùcànduá nì techuún-yá Dèhemanì-yá nì quixi-ya nì xìhì-yà sàhà-nda, dandu mà nsínúú gà ini-yà sàhà cuàchi-nda.

¹¹ Pues cunaha-nsiá, nú ducán tantu guá cuú ini Dios sàhà-nda, dandu ndiá icà stná-nda cucuu stná ini-nda sàhà ñanìtnaha-nda, ñani màní.

¹² Ni-iin nèhivì, tàñáha ga cuni-nè meru nùù Dios. Doco nú cuú stnahá ini-nda sàhà-nda, dandu vátùni cundaà ini-nda ñà-ini anima-nda iá-yà, te chindéé-yândò sàà-nda cuu stnahá ini-nda sàhà-nda nacua ndiá icà-nda.

¹³ Te sàni sàhatahvì stná-yàndó Espíritu Ìì xí-yá. Ñàyùcànduá cundaà ini-nda ñà-sàni ndèe anima-nda ini anima mii-yá nduá, te mii-yá, iá stná-yà ini anima ndohó.

14 Te nsiùhù, sàni xininùù-nsí ñà-nduá nì quida Yua-nda Dios nì techuún-yá Dèhemanì-yá nì quixi-ya ñà-dacácu-ya nèhivì ñuhiví. Ñà-jaàn nduá cachítnùhu-nsi xì nèhivì.

15 Vàchi nú sàni cachi vate-nda ñà-divi Dèhemanì Dios nduú Jesús, dandu iá Dios ini anima-ndà, te sàni ndèe stná anima-ndà ini anima mii-yá.

16 Sàni xini-ndà ñà-cùú ndisa ini-yà sàhà-ndà, te sàni xinindisá stná-ndà ñà-jaàn. Vàchi mii-yá, de por sí ducani cuú ini-yà sàhà nèhivì. Ñàyùcànduá, nú iin-ni cuú stnahá stná ini-ndà sàhà-ndà, dandu vátùni cundaà ini-ndà ñà-sà-íá anima-ndà ini anima mii-yá, te mii-yá, iá stná-yà ini anima ndohó.

17 Ducán iá sàhà ñà-nì sàà-ndà cuu ndisa ini-ndà sàhà-yá, dandu na sàà quivì juicio, vátùni cunihnu ini-ndà, mà yúhî-ndà, vachi na ian nihnú ini mii-yá, ducán nihnú stná ini ndohó na ndoó gá-ndà ñuhiví yohó.

18 Te nú cuú ndisa ini-ndà sàhà-yá, dandu sadíàmà nùù ñà-yúhî-ndà. Doco nú yúhî-ndà, dandu dandóhâmándó. Te cunaha-nsiá, nsidaa ana yúhî, cumáni vá sàà-nè cuu ini-nè sàhà-yá modo ndiá ìcà-né.

19 Ndohó, cuú ini-ndà sàhà-yá, vachi dihna mii-yá nì quesaha cuú ini-yà sàhà-ndà.

20 Doco vihini cachi iin nèhivì ñà-cùú ini-nè sàhà-yá, mate iá iin ñanitnaha-ne có-xiñùhù-né. Pues nú ducán, dandu (nàhà claru) dandahví uun-ne. Vàchi nú có-cùú ini-ndà sàhà iin nèhivì sàni xininùù-ndà, dandu ¿nansa cui cuu ini-ndà sàhà iin ana tañáha ga cuninùù-ndà nahi Dios?

21 Cunaha-nsiá, nsidaa ndohó nècuàchì cuú ini-xi sàhà-yá, sàni dandàcú stná-yà nùù-ndà ñà-nì cùú stná ini-ndà sàhà ñanitnaha-nda.

5

Nansa cundee-nda nùù nèhivì malu ñuhiví yohó

1 Nú sàni xinindisa-nda ñà-divi Cristu nì quixi ansivi nduú Jesús, dandísá, dèhe Yua-nda Dios xínduu-nda; te nú cuú ini-ndà sàhà mii-yá ana nduú Yua-nda, dandu cuàhàn-ndà cuu stná ini-ndà sàhà nsidaa dèhe-ya.

2 Vàchi nú cuú ini-ndà sàhà-yà, te chívàha-nda ñà-nduá cachí-yà, dandu cundaà ini-ndà, cuú ndisa ini-ndà sàhà ñanitnaha-nda xínduu stná dèhe-ya.

3 Vàchi ñà-chívàha-nda ñà-nduá nì cachi-yà, divi ñà-cùú ndisa ini-ndà sàhà-yá queé stná mà. Te ñà-nduá dandàcú-yá, mà cúñáñá-ndà chivàha-ndañá.

4 Vàchi cunaha-nsiá, nsidaa ana nduú dèhe ndisa-ya, nicanicuahàn icúmí-nè cundee-né nùù nèhivì malu ñuhiví yohó. Vàchi divi sàhà-ñá xiníndisá-ndá mii-yá, ñà-jaàn nduá dìsàhà-xí níhî-ndà cundee-nda nuù nècuàchì mà.

5 Vàchi ¿ana gà cui cundee-xi nùù nsidaa nèhivì malu ñuhiví yohó? Cuisì nèhivì xiníndisá-xí Jesús ñà-nduú-yá Dèhemanì Dios cundee.

Ñà-nduá cachítnùhu xi-nda sàhà Dèhemanì Dios

6 Nì quixi Jesús ñuhiví yoho, te nì cuhii-yá xì tècuí, te nì xitià stná nùù-yá. Màdì cuísiá nì cúhii-yá xì tècuí nduá; còó, divi sàhà-ñá nì cuítià stná nùù-yá nduá nì quixi-ya. Te Espíritu ìì xí-yá nduú ana datnúù xì anima-ndà sàhà nsidaájàn, vachi micuísì ñà-ndáà nduá cachí Espíritu ìì.

7 Cunaha-nsiá, nùù gloria na ian ndoó ùnì ana cachítnùhu xi-nda sàhà stná mà, divi Yua-nda Dios, xì (Dèhemanì-yá nani) Palabra ìì, xì stná Espíritu ìì xí-yá. Doco imindaa mii-yá nduú-yá.

8 Te ñuhiví yohó, ùnì stná modo iá cundaà ini-ndà sàhà Jesús, vachi Espíritu ìì xí-yá nduú iin ana cachítnùhu sàhà-yá; te iá stná tècuí nì cuhii-yá, xì stná

nì-yá nì xitià. Sàhà nsi-únì modo jaàn cundaà ini-ndà sàhà-yá, doco iin-ni razón ndiaha nduú nsidaámà.

⁹ Cunaha-nsiá, nú nèhivì ùún cachitnùhu xi-nda iñàha, mà úhì xiníndísá-ndá palabra xi-ne. Te nú ducán, dandu chicá más ndiá ìcà-ndà cunindisa-nda razón ndiaha sàni cachitnùhu Dios sàhà Dèhemanì-yá, vèchi iá ñà-nduá sàni cachi-yà.

¹⁰ Te ndohó, ináhá-ndá palabra ndàcuisì nduá, vèchi ñuhá anima-ndà, te ducán ñuhú stná anima nsidaa ana xiníndísá-xí Dèhemanì-yá. Doco nècuàchì có-xiníndísâ, (ndahví-nè), vèchi ducán queá na ian ndaníhì tnúhú-nê Dios, vèchi có-xiníndísâ-né ñà-nduá sàni cachi-yà sàhà Dèhemanì-yá.

¹¹⁻¹² Te divi ñà-yòhó nduá sàni cachi-yà: iá nansa nìhitàhvì-ndà vida ndiaha nicanicuahàn quida-ya, te Dèhemanì-yá nduú ana sàhatahvì xì vida mà. Ana inácaa Dèhemanì-yá anima-xi, sà-ìcúmí-nê vida ndiaha ma, te ana còò-yá anima-xi, còò stná-mà nùù-né.

Ni càcàn tàhvì-ndà nùù Dios sàhà-ñá nìhì-ndà gracia

¹³ Palabra yohó tiaí nùù mii-nsiá nècuàchì cahvì xi Dèhemanì-yá, te ndàcùcahan xì quivì-yá áma sàà-nsiá cundaà vaha inì-nsia ñà-sàni nìhì ndisa-nda vida ndiaha nicanicuahàn.

¹⁴ Te vichi có-yùhì-ndà càcàn tàhvì-ndà nùù-yá, vèchi nú iin chuun vaha nduá xicàn tàhvì-ndà, dandu inínì-yá, ináhá-ndá.

¹⁵ Te nú inínì-yá na xicàn tàhvì-ndà ducán, dandu ináhá-ndá sà-ìcúmí-ndá ñà-nduá nì xicàn-ndà, ndéni iñàha nì cui ni cundúá.

¹⁶ Nú xini-ndà iin nècuàchì iin-ni cahvì stná xì-yá ñà-nì quida-ne iin cuàchi có-nduú cuàchi cui-ndà sàhà-xí, dandu xiñuhu càcàn tàhvì-ndà nùù-yá sàhà-ñá nì nìhì-né cutiacu va-ne, nú ndisa có-nduá iin cuàchi cui-ndà sàhà-xí. Vèchi iá cuàchi cui-ndà sàhà-xí, te nú sàni quida iin nèhivì-ñá, dandu mà càcàn tàhvì-ndà nùù-yá sàhà-né.

¹⁷ Nsidaa ñà-có-ndiàá, cuàchi nduá. Doco iá cuàchi mà cúí-ndà sàhà-xí.

¹⁸ Cunaha-nsiá, nú dèhe ndisa Dios nduu-nda, dandu có-quidá ndevàha ga-ndà cuàchi. Te ndiaá stná Dèhemanì-yándô sàhá màsà tníi ñà-malu-ndó.

¹⁹ Divi Dios nduú Yuandiaha-nda, ináhá-ndá, doco nsidaa gá nèhivì ñuhivì, ndahà ñà-malu ndoó-né.

²⁰ Te ináhá-ndá nì quixi Dèhemanì-yá, te nì sàà-ndà nì cundaà ini-ndà nì quida-ya, vètùni nì xini stnaha-nda xi mii-yá ana nduú Dios ndisa; te nì ndèe stná anima-ndà ini anima mii-yá, ñàyùcànduá, sà-ìá anima-ndà ini anima Dèhemanì-yá Jesucristu. Te divi mii-yá nduú-yá Dios ndisa, te vida ndiaha nicanicuahàn sàhatahvì-yándô.

²¹ Hijos míos, cuidadu cundoo-nsia ñà-màsà càhvì-nsiâ ni-iñàha có-nduú ndisa Dios.

Tutu Òi Nì Tiaa San Juan

¹ Yùhù nduí nècuàchì sahnú ináhá-ní, te tiaí tutu yohó nùu mii-ní nècuàchì ñahà nì nacàxin Dios, xì nùu stná dèhe-ní. Yùhù, cuú ndisa inì sàhà nsi-daa-nsiá. Doco màdì cuisì yùhù, vàchi nsidaa gá ana cundàa inì-xi sàhà palabra ndàcuisì xí-yá, cuú stná ini-nè sàhà-nsiá.

² Vàchi iin-ni palabra ndàcuisì nchícùn-ndà, te nicanicuahàn icúmí coo palabra mà anima-ndà.

³ Pues vichi xícàn tàhví nùu Yua-nda Dios xì Dèhemanì-yá Stoho-ndà Jesucristu ñà-ni cuáha-ya mii-nsiá cuàhà gracia xi-ya. Ni cúndéhe ndahví stná-yà mii-nsiá, te contentu ni cúndóó-nsiá quida-ya. Te iin-ni, ni cúnchícùn vii-nsiá palabra ndàcuisì mà, te ni cúcúu stnahá stná inì-nsia sàhà-nsiá.

⁴ Cuàhà gá nì cudii inì na ní xinitnùhi ñà-iin-ni quidá víi dèhe-ní nacua cachí palabra ndàcuisì nì cachi Yua-nda Dios quida-nda.

⁵ Te vichi sacúndáhvî nùu mii-ní, señora, ñà-ni cuú inì-ní sàhà nsidaa ñanìtnaha-ní. Vàchi màdì lácà vichi-ni nì sàcòo palabra cachí ducán, còo, dècuèndè tiempu nì quesaha xítia palabra xi-ya, ndè quìvì yucán nì ndacu nùu-ndà cuu stnahá ini-ndà sàhà-ndà. Te vichi tiaí nùu mii-nsiá ñà-iin-ni nì quidá stná-nsiá ducán.

⁶ Te ¿nansa divi iá ñà-cúu stnahá ini-ndà sàhà-ndà? Pues divi ñà-chivàha-nda ñà-nduá nì cachi-yà nduá. Te mii-yá, dècuèndè sàhana, ducán nì cachi-yà (xì-ndà) ñà-iin-ni nì cúnchícùn-ndà ichì ndé cuú stnahá ini-ndà sàhà-ndà.

Cuidadu ni cúndóó-ndá sàhà tètñùhù cuní datúcù xì-ndà inga ichì

⁷ Vàchi vichi sàni ndecoyo cuàhà tètñùhù; xicánúú-te ñuhiví, cachí-te ñà-cóni ía ndisa iquicúñú Jesucristu na ní quixi-ya ñuhiví, cachí-te. Cunaha-nsiá, divi-tè xínduu ndisa-tè tètñùhù, te xínduu stná-te contra xi Cristu queámà.

⁸ Ñàyùcànduá, cuidadu ni cúndóó-ndá sàhà-té, còtó ndañuhu chuun vaha sàni quida-nda; chicá vaha ni coó nsihi ñà-vaha icúmí-ndá nìhì-ndà.

⁹ Vàchi nú nì túcù iin nèhivì inga ichì, te nacoo nihni-ne ichì Cristu, dandu ñà-jaàn cundaà ini-ndà, còò ndisa Dios nùu anima-nè. Doco nèhivì iin-ni nchícùn ñà-nduá cachí Cristu, ía ndisa Yua-nda Dios ini anima-nè, te inácaa stná Dèhemanì-yá.

¹⁰⁻¹¹ Te nú nì sàa iin nèhivì vehe-nsia (ñà-chinaha-nè mii-nsiá) iin dàñùhù có-nduú dàñùhù sàni cachimà, màsà dáyâha-nsianè vehe, ni màsà cásàhú gà-nsiá xì-né. Vàchi nú ducán ni quida-nda, dandu icúmí stná-ndà nacuida cuàchi-nda nahì mii-né.

¹² Cuàhà gá stná ñà-cúnì guè cachì xì-nsiá, doco vichi tuxí inì chicá vaha màsà tiáa guè nùu tutu yohó, vàchi nacánì inì sàì nàcòtì mii-nsiá, dandu ndatnuhu váha-nda, te cudii gá ini-ndà.

¹³ Cunaha-ní, yohó ndoó stná dèhe cùhì-ní nì nacàxin stná Dios, te cásàhú stná-nè xì-ní. Sà-íá.

Tutu Ùnì Nì Tiaa San Juan

Nansa nì tiaa Juan nùù iin nècuàchì nani Gayo, te cachí-nè chuun vàha nduá quidá nècuàchìmà

¹⁻² Yùhù nduí nècuàchì sahnú ináhá-nì, te cásàhùì xì mii-ní Gayo. Cunaha-ní, mànì cuáhà-ní nùì; cuú ndisa inì sàhà-ní. Te xícàn tàhvi stnàì nùù Dios ñà-nì yáha vàha-ní nsidanicuú chuun, te màsà quícuéhè-ní; ni coó vàha-ní nacua iá vìì stná anima-ní.

³ Yùhù nì cudìì cuáhà inì na ní caquesaa ñani-ndà, te nì nacani-ne xì sàhà-ní ñà-iin-ni xiníndísà vìì-ní palabra ndàcuisì xì Dios, cachí-nè, vàchi iin-ni chívàha vìì-ní ndudu ìì xí-yá.

⁴ Cunaha-ní, nahi dèhi xínduu-nsia, te yáha ga cudìì inì na xinítnùhi quidá ví-nsiá nacua cachí palabra ndàcuisì. Ndisa, divi ñà-jaàn nduú ñà-yáha ga cudìì inì sàhà-xí.

⁵ Ñani mànì, sàni xinì ñà-tùha-ní quida vìì-ní, vàchi siempre chindéé-nì dava ga nèhivì xiníndísà, te nú xínduu-ne nècuàchì vàxi inga ñuu, dandu chicá más cúnsìhi inì-ní chindee-ní nècuàchìmà.

⁶ Vàchi sàni nacani-ne xì nsidaa nsiùhù na natácá-nsì cahvi-nsí Dios, cachí-nè xì-nsí nansa cuú cuáhà inì-ní sàhà-né. Ñàyùcànduá, quida-ní seguir chindee-ní nècuàchì (sàà vehe-ní ducán), te màndaca ichi-nínè nacua cuní Dios quida-nda.

⁷ Vàchi mii-né, sàhà-ñá cuú stná ini-nè sàhà-yá, ñàyùcànduá nì caquihin-ne ichì ñà-cacanu-ne chuun ìì xí-yá. Ni có-xícàn stná-nè ni-ñàha nùù nèhivì có-xiníndísà ñuu ndé yáha-ne.

⁸ Ñàyùcànduá, ndohó, ndiá icà-ndà dayáha-nda nècuàchìmà vehe-nda, te ducán chindee stná-nda (xì chuun quidá-né dacuítia-nè) palabra ndàcuisì xì Dios.

Nansa quidá Diótrefes, có-quidá ví-né, cachí Juan

⁹ Nì tiai iin carta nùù nèhivì xì Dios natácá (ndé iá-nì), doco Diótrefes, có-cuní-nè nacuni-nè nsiùhù, vàchi mii-né cudìì ini-nè cunduu-ne ana dandacú.

¹⁰ Ñàyùcànduá, na sái jaàn, icúmì càhìn xì-né, vàchi có-quidá ví-né, càhàn ùhì-nè dìquì-nsí. Te màdì cuisì ñà-jaàn; chicá mal quidá stná-nè. Vàchi na xísàà ñani-ndà ñuu-nsia, dandu nacuaá-né nècuàchìmà. Te nú iá iin-nsia cuní dayáha xi nècuàchìmà vehe-xi, dandu sadí Diótrefes mà nùù-nsiá; còò gá permisú nataca gà-nsiá xì nèhivì xì Dios, cachí-nè.

¹¹ Doco mii-ní ñani mànì, màsà cúnchìcùn-ní ichì malu; còò. Cuisì ñà-vàha ndisa ni cúnchìcùn-ní. Vàchi iin nèhivì quidá víì, nèhivì xì Dios nduú-né; doco iin nèhivì quidá quínì, ni có-sàha tnùnì ini-nè nansa ndisa iá-yà.

Nansa quidá nècuàchì nani Demetrio

¹² Daaní, jaàn iá stná Demetrio. Vàha ga quidá-né, cachí nsidaa nèhivì. Te nàhà xicà palabra ndàcuisì nduá nchìcùn-nè. Te stná nsiùhù, cachí stná-nsì vàha ndisa-ne, te ináhá-nì màdì tnúhu nduá cachí-nsì.

¹³ Cuáhà gá cuàhìn tiai nùù-ní ni cuí, doco vichi mà tiáá gué` nùù tutu yohó,

¹⁴ vàchi nacánì inì yàchì sàà mimíí nàcòtì mii-ní, dandu ndatnuhu-nda.

¹⁵ Ni cúcuéé ni-ní. Cásàhú nsidaa amigo xi-ní. Te mii-ní, casàhú stná-ní xì iin iin amigo xi-nda ndoó jaàn.

(Ducán nì nsìhi carta ùnì nì tiaa San Juan.)

Tutu Nì Tiaa San Judas Tadeo nùu Nsidaa Nèhivì xí Dios

¹ Yùhù nduí Judas, iin ana xinúcuáchí nùu Stoho-ndà Jesucristu. Te nduú stnái ñani Jacobo. Te tiaí carta yohó nùu mii-nsiá nècuàchì sàni nacàxin stná Yua-nda Dios. Màni gá stná-nsiá nùu-yá, te divi Jesucristu nduú ana ndiaá xì stná-nsiá.

² Nì cùndéhe ndahví cuàhà-yá mii-nsiá, te ni cúcuéê ni-nsia quida-ya. Te mii-nsiá, ni cuú stnahá stná ini-nsia sàhà-nsiá.

Cuidadu ni cùndóo-ndá ñà-màsà dándáhvî tètñùhù ndohó

³ Ñani màní, cuàhà gá ni nacani inì tiaí iin tutu càhìn xì-nsiá sàhà salvación xi-nda ni cuí. Doco después ni cundaà inì chicá vaha tiaí, te cuacundahví nùu-nsiá ñà-nì cuáhandee ini-nsiá (ñà-màsà dándáhvî nèhivì mii-nsiá) sàhà ñà-nduá xiníndísá-ndá. Nèhivì ìì xí Dios xínduu-nda, te ndahà ndohó nì nacooyá palabra ìì xiníndísá-ndá.

⁴ Doco cunaha-nsiá, xicánúú dava nèhivì quidá maña, te sàni quìhvi stnahá stná-nè xì-ndà. Malu sàstnùhù-né, doco dècuèndè sàhana sàni tiaa nèhivì xí Dios sàhà nècuàchì mà ñà-ìcúmí-né nìhì-né castigu xi-ne, vachi tucu nìhnú ini-nè sàhà gracia xi Yua-nda Dios. Tuxí ini-ne vātùni quida quini ndevàha-nda, vachi cuicahnú ini-yá sàhà-ndà, cachí-nè. Te ducán queámà na ian có-nacúní-nè Stoho-ndà Jesucristu, divi mii-yá ana nduú mindaa Stoho-ndà Dios.

⁵ Ñàyùcànduá, cuní dansínúú inì mii-nsiá nansa nì cuu xi nèhivì raza Israel sàhana. Mate sáni caquee-ne libre nùu ñuu Egipto nì quida Stoho-ndà Señor, doco después ni dándáñúhú-yá cuàhà-né sàhà-ñá cóni xiníndísá-néyà. Sà-ínahá-nsiá ñà-jaàn, doco cuní dansínúú inì mii-nsiá.

⁶ Daaní, stná ángel (sàhana), cóni ndóo-ne lugar ndé dandacú-né; nì nacooyá lugar ndé ndiá ìcà-né cundoo-nemà. Ñàyùcànduá, nì sàcùndiadi vaha-ne, nì sàcùnuhni-nè cadena, te yucán cundoo-ne nicanicuahàn ndé iín tnúú dècuèndè cachi sàà quivì cahnú xí Dios, dandu ndundaà sàhà cuàchi-ne.

⁷ Daaní, ducán nì quida stná nèhivì nì sandoo ñuu Sodoma xì ñuu Gomorra, xì ñuu yatni ga yucán, vachi nansa-ni nì cui nisa nacuidiqui uun tiàa ñuu mà nècuàchì ñahà, te ducán nisa quida stná-te xi tiàa. Ñàyùcànduá, nì nìhì-né iin castigu ñà-ndoho-ne mahì ñuhu xíxìn nicanicuahàn, sàhà-ñá ducán cundaà ini nsidaa nèhivì ñà-mà vaha quida-nda ducán.

⁸ Mate ñà-ndàà nduú nsidaa ñà-jaàn, doco tè-xídandahví mà, iin-ni có-quidáñúhú-tè cuerpu xi-tè, có-ndùlócô-te sàhà ñà-nduá cachí Stoho-ndà Señor; te tùha stná-te càhàn quini-tè sàhà ana fuerte ndoó ansivi. Ducán xíquida-tè, vachi ducán nì sàní-te, (cachí-te).

⁹ Doco cunaha-nsiá, dècuèndè ángel chicá dandacú nani Miguel, ni mii-né, cóni cànàhá-nè xì ñà-malu quivì nì nàá tnahá-né xì-sí na nì cunì-si nìhì-sí iquicúñú nsì-Moisés (sàhana). Vachi Miguel mà, cuisì ní cachi-nè xì-sí: “Dios nì cadí xì nùu-ní”.

¹⁰ Doco tè-xídandahví mà, mate có-sàa-te cundaà inì-te sàhà iin chuun, doco mà úhì càhàn quini-tè sàhà-ñá, vachi cutu nihnú inì-te na iin quisì, mà cù cundaà vaha inì-te, doco ñà-nduá de por sí nihnú inì-te, divi ñà-jaàn icúmí dándáñúhú xí-tè.

¹¹ ¡Ndahví nsidaa-té! Vachi ichì tè-nì sanani Caín nduú ichì xínchicùn-te. Sàni tucù stná-te na ian nì tucù Balaam (sàhana); vachi Balaam mà, puru sàhà dihùn nisa quidachuún-te chuun ìì xí-te. Daaní, ndudává stná tètñùhù ndoó vichi

xì (tiàa sàhana nì sanani) Coré. Cuàhà gá nì càhàn quini stná tèmà dìquì ana dandacú. Ñàyùcàndùá, nì ndañuhu stná-te.

¹² Tètñùhù ndoó vichi, cudí inì-te cutnahá-te xi-nsiá na natácá-nsiá ndoó máni-nsiá xixí-nsiá. Doco ndóo cahan-nda quidá-te, vachi có-chívàha-tè tñùñuhu nùù ni-ñàha. Cuisi sàhà mii-té ndulócò-te. Nahi vicò tàchí, ducán xínduu-tè (ñà-còò chuun vaha quidá-te). Ñàyùcàndùá, ducán xínduu stná-te nahi yutnù có-càná ñà-vídì-xi tiempu xan, te ò nahi yutnù nì tñuhu-nda, (te nì ìchì) yohò-nú, ducan xínduu stná-te, ñàyùcàndùá, ùi modo còò chuun vaha quidá-te.

¹³ Cunaha-nsiá, nahi mar ndé nacuahnú yucù tècuí, te vaxi chihìñù nùù-té, ducán xínduu stná tè-tñùhùmà ñà-quini guá xíquida-tè. Nahi stná sìtnùù xicá nihni ansivi, ducán quidá stná-te, (vachi sàni tucù-te inga ichì), ñàyùcàndùá lugar xi-tè cunduu iin xaan ndé iin tñúú nduchi nicanicuahàn.

¹⁴ Daaní, nì ìa stná Enoc sàhana. Descendencia ùsà xi Adán nì sanduu nècuàchì yucán. Te nisa càhàn stná-nè cuenta xi Dios, nì cachitnùhu-ne sàhà tètñùhù xicánúú vichi. Te dohó nì cachi-nè: “Cunaha-nsiá, icúmí Stoho-ndà Señor quixi-ya ñuhiví, cutnahá stná-yà xì cuàhà sàstñùhù ángel ìi xí-yá,

¹⁵ dandu ndàcàn-yà cuenta sàhà cuàchì nì quida nèhivì, vachi icúmí-yà dacúndàà ini-yà nècuàchì malu mà ñà-có-ìá vaha ñà-nì quida quini-ne ducán, te nì có-ìá vaha stná ñà-nì nandòó-né ichì-yá, te nì càhàn ndevàha-ne dìquì-yá, vachi cuàchì cahnú nduámà”. (Ducán nì cachi Enoc sàhà tètñùhù ndoó vichi.)

¹⁶ Te cunaha-nsiá, có-ndôo stná inì-te sàhà ni-ñàha. Puru cudúchì inì-te sàhà nsidaá, te cuisì nandúcú-tè ñà-ndùá xího mii-té quida-tè. Có-yùhì yuhù-té càhàn-te na ian mii-té nduú-te mii-té. Vihini coo nansa càhàn tñùñuhu-té xi nèhivì, doco cuisì sàhà interés xi mii-té nduájàn.

¹⁷ Doco mii-nsiá nècuàchì máni guá nùù, xiñuhu nsinuu inì-nsia nansa nì cachi apóstol nì nihì chuun nùù Stoho-ndà Jesucristu,

¹⁸ vachi nì cachitnùhu nècuàchì mà ñà-seguru icúmí cundoo cuàhà tè-sácúndiaa, xì cuàhà stná tètùha quini.

¹⁹ (Te ñà-ndáà nduá), sàndòó-te vichi; divi xínduu tiàa siempre sahdé dava xi nèhivì. Cuisì quidá-te ñà-ndùá xího mii-té quida-tè, vachi còò Espíritu ìi xí Dios ini anima-te.

Nansa ndiá ìcà-ndà quida-nda

²⁰ Doco mii-nsiá nècuàchì cùù guá inì sàhà-xí, chicá xiñuhu cunindisá vii-nsiá palabra ìi, vachi ducán nacuahandee ini-ndà. Te na xicàn tàhvì-ndà nùù Dios, nì cuàha-nda chindee stná Espíritu ìi xí-yá ndohó.

²¹ Ni-iyuhu màsà tucù-ndà inga ichì còtó nandòó-nda ñà-cuàhà guá cuú ini-yà sàhà-ndà. Te cuéyààni cundiatu-nda ndè cachi sàà quivì cundehè ndàhvì-yàndó, te nihì-ndà vida ndiaha nicanicuahàn.

²² Dava nèhivì, íá-nè xì cuàhà duda; ñàyùcàndùá, càhàn vii-nsiá xì-né dècuèndè ni sàà-nè cundaà vaha ini-nè.

²³ Xiñuhu chindee-nda nècuàchì mà, vachi ducán queámà na ian meru cuàhàn-nè quìñuhu-nè, te nì ditá-ndàné, te nì càcu-ne. Te nsidaa stná nèhivì (sàni tucù dahuun), cundehè ndàhvì stná-ndàné, doco cuidadu ni cundóó-ndá ñà-màsà cúmànchá stná anima-nda, vachi dava-ne, quini íá stná modo xi-ne.

Nansa nì dàxínu San Judas carta yohó, cuàhà gá naquímànì-né Dios

²⁴⁻²⁵ Cunaha-nsiá, mindaa mii-yá nduú Dios; cuisì mii-yá nduú ana nchìchì ndisa, te cuisì mii-yá nduú ana dacácu xi-nda; vátùni cundiaa-yàndó ñà-màsà tucù-ndà inga ichì có-ndiàá; vátùni cundiaa-yàndó te ducán nihì-ndà sàà-ndà nùù-yá, ni-iin cuàchì-nda mà túi, dandu cundehè-ndà ñà-ndiaha guá-yà,

te cudìi cuáhà stná ini-ndà. Pues vichi ndácùcahín Stoho-ndà Jesucristu, te ducán naquímànì cuáhì mii-yá. Te xícàn tàhví ni queé cuáhà tnùñuhu ndiaha xí-yá, te ni sàà-yà cusahnú fuerte-yà inicutu, te ni cúndáà stná ini nèhivì ñà-ndahà mii-yá íá nsidanicuú ñàha ndè sànahà xì dècuèndè vichi, xì nicanicuahàn. Amén.

Ndudu Ì Nì Dàcùní Dios San Juan

Ñà-nduá cachitnùhu nùù tutu yohó

¹ Tutu yohó nduú tutu ndé cachitnùhu Jesucristu ñà-nduá sà-ítúú vaxi cuu. Nùù Yua-nda Dios nì nìhì Jesucristu palabra yohó ñà-dacúndéhe-yá nsidaa nèhivì xinúcuáchí nùù-yá. Iin ángel mozo xi-ya nduú ana nì cachitnùhu xi palabra yohó, te nì inini yùhù. Juan naní, te nduú stnàì iin nèhivì xí mii-yá.

² Nùù tutu yohó cáhàn Yua-nda Dios; te itándiaa stná palabra xi Jesucristu, xì stná nsidaa ñà-nduá nì xini yùhù. Yùhù testigu nduí, te nsidaa palabra itándiaa yohó, ñà-ndáà nduá.

³ Ndiaha gá coo xi ana cahvi xi tutu yohó, xì stná nèhivì iníní xân, nú ni chívàha-ne ñà-nduá cachá'; vachi palabra nì quixi nùù Dios nduá, te sà-ítúú cuu ndisa ñà-nduá (cachitnùha).

Nansa nì casàhú Juan xì nèhivì xí Dios, ndoo nùù ùsà ñuu

⁴⁻⁵ Yùhù Juan, casàhúì xì nsidaa mii-nsiá nèhivì natácá cãhvì xì-yá xíndoo ùsà ñuu ladu Asia. Nì cuní màni-yá mii-nsiá, te nì ndóo vaha inì-nsia quida-ya. Ducán cuní-yà cuu xi-nsiá, divi mii-yá ana itiácú nicanicuahàn. Dècuèndè nicanicuahàn iá-yà, te ndè nicanicuahàn quivì nùù-xí icúmí-yâ coo-ya. Te ducán cuní stná ùsà espíritu ndiaha itá ladu nùù silla ndiaha xí-yá. Te ducán cuní stná Jesucristu, divi ana nì cachitnùhu xi-nda puru palabra ndàcuisì. Làcà mindaa mii-yá nduú ana nì natiacu primeru, làcà mindaa-yá cusáhnù nùù nsidanicuú ana dandacú ñuhivì yohó. Ansivéhé-yâ, cuú ini-yà sàhà-ndà, te sàhà nì-yá (nì xitià), ñàyùcànduá nì ndoo cuàchi-nda nì quida-ya.

⁶ Sàhà mii-yá sàni nìhítãhvì stná-ndà chuun ñà-dandacu-nda, xì stná chuun nahi chuun xi dùtù ñà-cunucuachi-nda nùù mii-yá ana cahvi-yá, divi Yuandiáhá-yâ. Pues vichi nùù mii-yá nì coó tñùñuhu xí nsidanicuú nèhivì, te nicanicuahàn nì cusáhnù-yá nùù-ndà, amén.

⁷ Cunaha-nsiá, icúmí-yâ naxicocuñn-yà. Mahì vïcò icúmí-yâ nuu-ya tùi-ya nùù nsidanicuú nèhivì. Te icúmí cundehè stná nèhivì (nì xicàn) nì quíhvì lanza icà-yá. Dandu yáha ga tnana fuerte nsidaa nèhivì nsidanicuú ñuu iá ñuhivì na cuni-nèyà. Ducán icúmí coo, cachí.

⁸ Cachí mii-yá: "Nicanicuahàn ié". Sàhà yùhù nì sàcòo nsidaa iñàha, te còo ni-iñàha chicá cunaha nùì. Ñàyùcànduá, ducán nduí nahi letra nuu nani A, te ducán nduú stnàì nahi letra dansihí nani Z".

Ducán cachí mii-yá ana nduú Dios vivu, vachi dècuèndè sàhana iá-yà, te nicanicuahàn coo stná-yà quivì vaxi xi-nda, te nsidanicuú iñàha, vátùnì quida-ya.

Nansa nì nìhítãhvì Juan nì dàcùní Dios-nè Jesucristu, te ndiaha gá-yà

⁹ Yùhù Juan, iin-nì nduú stnàì dèhe Dios nahi mii-nsiá, iin-nì ndohó stnàì sàhà-yá, te iin-nì ndiatú stnàì sàà quivì cusahnú Jesucristu, te quidándéé inì dècuèndè sàà quivì mà. Cunaha-nsiá, yucán nìsa Ìe ñuu nani ñuu Patmos, iin ñuu indúhu mahì mar. Divi sàhà-ñá nchícuñ Palabra xi mii-yá, ñàyùcànduá nì sàì yucán (nì quida tè-xídandacú), vachi vate nì cachì ié ladu xi Jesucristu, ñàyùcànduá nì sàì yucán.

¹⁰ Te nì cuu iin quivì (domingu), divi quivì xí mii-yá, te ié` ndahà Espíritu Ìì xí Dios, na ian sání, dandu nì tiacu cáhàn-yà yátí, fuerte iá tàchì-yá, na ian sivì corneta.

¹¹ Te dohó nì cachi-yà:

—Nicanicuahàn ié; sàhà yùhù nì sàcòo nsidaa iñàha, te còo ni-iñàha chicá cunaha nùí, vàchi nahi letra A nduí, xì nahi letra Z. Vichi icúmí-yô tiau nùù tutu nsidaa ñà-nduá nì xinù, te dasáa-ñà nùù nèhivì-xí ndoó ùsà ñuu ladu Asia. Dohó nani ùsà ñuu yucán: ñuu Éfeso, xì ñuu Esmirna, xì ñuu Pérgamo, xì ñuu Tiatira, xì ñuu Sardis, xì ñuu Filadelfia, xì ñuu Laodicea, ducán nani ñuu yucán —nì cachi-yà.

¹² Daaní, nì nacuicoé yàtí ñà-cundehí ana cáhàn, te primeru nì xinì yucán itá ùsà candeleru. Oro nì cuyucàn, te itá iin iin isì xìxìn.

¹³ Daaní, mahì ùsà isì mà nì xinì jaàn iín mii-yá, na indéhe nèhivì indéhe-yá, ndixí-yá iin dùhnù quihín sáa ndè dìquì sàhà-yá. Te nchìca-ya nuhní iin siuhma nì cuyucun oro.

¹⁴ Cuxín yaa ididínì-yá nahi idi nì ndoo, ò nahi yùhà. Te nduchìnúù-yá, tnúà nahi ñuhu.

¹⁵ Daaní, sàhà-yá, yéhè nina-ña na iin càa yahá nì dàa titi ini xìtnù. Te fuerte cáhàn stná-yà na ian cahá tènùhu cuàhà.

¹⁶ Te ndahà cuàhá-yá iníndáhá-yá ùsà sìtnúù, te iníyúhú-yá na iin espada dìn ndúì ladu-xi. Daaní, nùù-yá, nchiá na ian nchií fuerte orá.

¹⁷ Ducán nì xinì mii-yá, dandu nì nduè sàhà-yá na ian sàni xìhì. Doco ndahà cuàhá-yá nì tnii-ya ìqué, te nì cachi-yà:

—Còo, màsà yúhù. Cunahu, sàhà yùhù nì sàcòo nsidaa iñàha, te còo ni-iñàha chicá cunaha nùí.

¹⁸ Te vichi itiácuì. Ñà-ndáa nduá nì xìhì, doco sàni natiacuì, te nicanicuahàn icúmí cutiacuì. Yùhù nduú ana dandacú sàhà nsii, nansa cuu xi-né, te dandacú stnáì sàhà andea (ana cùhùn yucán).

¹⁹ Vichi tiaa-yó nsidaa ñà-nduá nì xinù yohó, te tiaa stná nansa iá tiempu vichi, xì nansa icúmí cuu stná quivì nùù-xi.

²⁰ Cunahu, cuàhìn cachì xùn ndiá nduá cuní cachì ùsà sìtnúù iníndáhá ndahà cuàhì nì xinù. Te cuàhìn cachì xùn ndiá nduá cuní cachì ùsà candeleru oro yohó. Pues, ùsà sìtnúù yohó, xíndua ùsà nècuàchì cachítnùhu palabra-xi. Te ùsà candeleru oro yohó, xíndua ùsà grupu nèhivì natácá iníni xí palabra xi mà ndè ùsà ñuu yucán.

2

Razón nì dasáa Jesús nùù nèhivì xí-yá ñuu Éfeso

¹ Vichi, tiaa-yó iin tutu cùhùn nùù nècuàchì cachítnùhu palabra xi ñuu Éfeso, dandu cahvi-neà cunini nsidaa nèhivì-xí ndoó ñuu yucán. Dohó tiaa: Yùhù nduí mii-yá iníndáhá ùsà sìtnúù ndahà cuàhì, te xicánuí mahì ùsà candeleru oro, te dohó cachí xì-ní:

² ináhì nansa quida-ní vida xi-ní. Ináhì nansa nì sàhandee inì-ní quida-ní (chuun xi), te nì quidandee inì-ní. Te nèhivì malu, có-cùdî inì-ní modo xi-ne. Te dava nèhivì, nì cachi-nè xínduu stna-ne ana nì nìhì chuun nùí, doco còo, mà ndisá. Dandu mii-ní, nì nanducu váha-ní sàhà ñà-nduá nì cachi-nè, te nì cundaà inì-ní, tnuhu-né.

³ Cuàhà gá sàni quidandee inì-ní, mate cuàhà vida nì yàha-ní sàhà yùhù, doco iin-ni sàni quida-ní chuun xi, cóni nácóo-nià.

⁴ Doco cunaha-ní, có-cùdî inì sàhà iyuhu ñà-nduá quida-ní, vàchi có-cùú gá inì-ní sàhì nacia nìsa cuu inì-ní sàhì dihna.

⁵ Nàyùcànduá, nsinuu inì-ní nansa nìsa ìa-ní nà táñàha ga quida-ní falta, te naxicocuìn inì-ní sàhà falta mà, te quida tu-ní nacia nì saquida-ní antes. Vàchi nú cóo, sàni ndé iá-ní, te dacúxióe candeleru xi-ní, nú màsà nácóocuìn inì-ní.

⁶ Doco iá iin ñà-vàha quida-ní, vèchi có-xiñhù-ní modo xíquida tè-nicolaíta. Yùhù, ni-iyuhu có-xiñhù ñà-nduá quidá témà.

⁷ 'Nsidaa mii-nsiá nècuàchì natácá càhvì xì Dios, ni cúníní vaha-nsia ñà-nduá cachí Espíritu Ìì xí-yá, vèchi dohó cachí-yà: Nú ni cundéé-nsiâ nùu nsidaa ana cuní datúcù xì-nsiá, dandu nùu yùhù ñhítàhvì-nsiá caxì-nsiá quisì vídì caná nùu yutnù ndiaha iín ndé iá ñuu ndiaha Dios, vèchi fruta mà cutiacù-nsia nicanicuahàn.

Razón ni dásàà Jesús nùu nèhivì xí-yá ñuu Esmirna

⁸ 'Daaní, nùu nècuàchì cachítnùhu palabra-xi ñuu Esmirna, dohó tiaa-yó, dandu cahvi-neà cunini nsidaa nèhivì-xí ndoó ñuu yucán: Cunaha-ní, sàhà yùhù ni sàcòo nsidaa iñàha, te còo ni-iñàha chicá cunaha nùí. Ndisa, ni xihì, doco sàni natiacùí.

⁹ Yùhù ináhí ñà-nduá quida-ní, ináhí nansa yáha-ní cuàhà tnùndoho quidá nèhivì. Ináhí ndahví dahuun yáha-ní. Doco cunaha-ní, nùu yùhù cuica-ní. Te ináhá stnái nansa quidá dava nèhivì, quini ndatnúhú-nê sàhà-ní, nècuàchì raza Judea xínduu-ne, cachí-nè, doco còo, mà ndisá. Nèhivì natácá cuenta xi ñà-malu xínduu-ne.

¹⁰ Vichì icúmí-ní ndoho gà-ní quida nèhivì, doco màsà yúhí-ní ñà-nduá icúmí-ní yàha-ní. Dècuèndè cundiadi stná dava-nsia quida ñà-malu. Doco cunaha-nsiá, sàhàmà vètùnì cundaà inì-xi, a xiníndísâ ndisa-nsia. Ùxìn quívì coo tnùndoho ma. Doco mii-ní, iin-ní cunindisá viì-ní, mate ni cuí-ní quida-ne, dandu ñhítàhvì-ní iin ñà-vàha nùí, divi ñà-cutiacù-ní vida (ndiaha nicanicuahàn).

¹¹ 'Nsidaa mii-nsiá nècuàchì natácá càhvì xì Dios, ni cúníní vaha-nsia ñà-nduá cachí Espíritu Ìì xí-yá, vèchi dohó cachí-yà: Nú ni cundéé-nsiâ nùu ana cuní datúcù xì-nsiá, dandu mà sàà-nsia cuì-nsia ùù xichi (nahi nècuàchì dava ga).

Razón ni dásàà Jesús nùu nèhivì xí-yá ñuu Pérgamo

¹² 'Daaní, nùu nècuàchì cachítnùhu palabra-xi ñuu Pérgamo dohó tiaa-yó, dandu cahvi-neà cunini nsidaa nèhivì-xí ndoó ñuu yucán: Yùhù nduí ana nihi-xi espada dìnn ndúí ladu xi.

¹³ Yùhù ináhí ñà-nduá quida-ní; ináhí nansa iá ñuu ndé iá-ní, vachi mero ñuu ndé dandacu-guá ñà-malu nduá yucán. Doco ináhí mii-ní ñà-iin-ni nchícùn-ní yùhù, te ndácùcahan-ní quívì, cóni nácuáa-ní yùhù, iin-ni xiníndísá-ní, mate yucán ni sahnì-té iin ana ni cachi vate iá-nè ladu xi, cóni chídèhé-nèà. Divi nduú Antipas, te yucán ni xihì-nè ñuu ndé iá fuerte guá ñà-malu.

¹⁴ Doco, cunaha-ní, có-cùdî inì sàhà iyuhu ñà-nduá quida-ní. Vèchi jaàn ndé iá-ní ndoó stná dava nècuàchì nchícùn ley xi Balaam. Divi Balaam mà nduú nècuàchì ni càhàn xì tè-Balac sàhaha, ni cachi-nè xì témà nansa chiyuhù-té nècuàchì Israel ñà-quida-ne ñà-có-ndiá ìcà-né, ni chiyuhù-téné caxì-né promesa ni sàcòo nùu figura cahvi nèhivì, te ni chiyuhù stná-tené ñà-càhàn-nè xì nèhivì cóni nandàhà xì-né.

¹⁵ Daaní, jaàn ndé iá-ní ndoó stná dava nèhivì nchícùn ley xi tè-nicolaíta. Cunaha-ní, ni-iyuhu có-xiñhùí ley mà.

¹⁶ Ñàyùcànduá, naxicocuín inì-ní. Te nú cóo, yàchì sàì ndé iá-ní, te cuàhi mii-né castigu xi-ne. Sàhà espada iá yuhí, ñà-jaàn ñhì-né castigu.

¹⁷ 'Nsidaa mii-nsiá nècuàchì natácá càhvì xì Dios, ni cúníní vaha-nsia ñà-nduá cachí Espíritu Ìì xí-yá, vèchi dohó cachí-yà: Nú ni cundéé-nsiâ nùu nsidaa ana cuní datúcù xì-nsiá, dandu ñhítàhvì-nsiá cuxi-nsia comida ndiaha iá dèhé (nùu Dios), divi nduú maná ndiaha. Te dacútàhvì stnái iin

iin-nsia iin iin yùù siòcò ndé itúú quivì saa iin iin-nsia. Còò inga ana cunaha xi quivì yucan, cuisì ana cutahvì xì yùù mà.

Razón ni dàsàà Jesús nùù nèhivì xí-yá ñuu Tiatira

¹⁸ 'Daaní, nùù nècuàchì cachítnùhu palabra-xi ñuu Tiatira dohó tiaa-yó, dandu cahvi-neà cunini nsidaa nèhivì-xí ndoó ñuu yucán: Yùhù nduí Dèhemani Dios, te nduchínúí, nchiá na ian tnúù ñuhu, te sàhí, yéhè-ñà nahi càa yahá. Te dohó cachí xì-ní,

¹⁹ ináhí nansa quida-ní, te ináhí cuú inì-ní sàhà ñanìtnaha-ní. Daaní ináha stnáì nihnú inì-ní yùhù, te ináha stnáì nansa chindéé stnahá-nsiá xì nansa quidá ndee inì-nsia (nú iá tnùndoho), te ináhá stnáì iá cuàhà obra xi-ní, te vichi más iá obra xi-ní nùù antes.

²⁰ Doco cunaha-ní, iá iyuhu ñà-dìsàhà-xí có-cùdú inì quida-ní, vàchi sáha-ní permisù chináhá nècuàchì ñahà nani Jezabel. Dios dacáhàn xì-né, cachí-né, (doco còó). Dacuahá-né nèhivì-xí, te datúcù-né nècuàchì mà, vàchi cachí-né iá permisù càhàn nèhivì xì ana cónì nándàhà xì-né, te vàtùni caxì stná-né promesa ni sàcòò nùù figura cahvi nèhivì. (Ducán cachí ñahà mà.)

²¹ Pues, yùhù, ni sandiatui, áma naxicocuñ inì-né sàhà cuàchi quidá-né xì nècuàchì tiàa, doco còó, cónì nàxícocuñ inì-né.

²² Ñàyùcàndúá, icúmí-né quicuehè-né quide, te cunduhù-né. Stná tiàa ni caquida xi cuàchi ma, icúmí stná-né ndoho cuahà-né nú màsà cúú-né arpentir sàhàmà.

²³ Stná dèhe nècuàchì ñahà mà, icúmí stná-né quicuehè-né, te cui-né. Dandu nsidaa nèhivì-xí ndoó nsidaa ñuu, sàhàmà cundaà inì-né ñà-yùhù ináhí nansa nihnú inì nsidaa nèhivì inì saxínìtnùnì-né, te según nansa quidá iin iin-ne, ducán icúmí-né nihì stná-né nùù.

²⁴ Doco vichi cuàhàn cachí inga iñàha xì nsidaa mii-nsiá jaàn có-nchìcùn xì ley (chicuéhè) mà, vàchi có-dàcuahá-nsiá palabra sìquini sàhà ñà-malu, palabra cachí-né palabra dèhé. Cunaha-nsiá, mà cáhí guè xì-nsiá ni inga iñàha chivàha-nsia,

²⁵ cuisì ñà-ndúá sàni nihì-nsiá chivàha-nsia ndé vichi, divi ñà-jaàn quida ndisa-nsia seguir dècuèndè quivì nasai ndé ndoó-nsiá.

²⁶ 'In nèhivì, nú ni cùndéé-né nùù nsidaa ana cunì datúcù xì-né, te iin-ni quida ndisa-ne ñà-ndúá cachí dècuèndè quivì último, ndiaha gá coo xì-né. Vàchi icúmí-né nihìtáhvì-né dandacú stná-né nùù cuàhà ñuu ñuhivì.

²⁷ Nahi yùhù, nùù Yuamání ni nihìtáhvì cusahnú nùù ñuhivì, ducán icúmí stná mii-né cusahnú stná-né, cunindaha-né iin vara càa cunduu seña, te nèhivì (có-ínìní, ndahví-ne), vàchi yáha ga fuerte icúmí-né nàni fuerte-né na ian cháhà mà iin quidi còò chuun-xi.

²⁸ (Doco nèhivì nchìcùn vii xì), icúmí-né nihìtáhvì stná-né cucumi-né sìtnúú cahnú xínu dàtnàà.

²⁹ Nsidaa mii-nsiá nècuàchì natácá càhvì xì Dios, ni cúnìní vaha-nsia ñà-ndúá cachí Espiritu ìlì xí-yá.

3

Razón ni dàsàà Jesús nùù nèhivì xí-yá ñuu Sardis

¹ 'Daaní, nùù nècuàchì cachítnùhu palabra-xi ñuu Sardis, dohó tiaa-yó, dandu cahvi-neà cunini nsidaa nèhivì-xí ndoó ñuu yucán: Yùhù nduí ana icúmí xi ùsà espíritu ndiaha xí Dios, te iníndáhá stnáì ùsà sìtnúú. Te dohó cachí xì-ní, ináhí nansa quida-ní. Mate iá fama-ní quidá vii-ní, doco nùù Dios ndahví iá anima-ní na ian sàni xihì-ní.

² Ñàyùcàndùá, cuidadu coo-ní, te cundiaà-ní anima-ní ñà-màsà ndañúhú ni-iin ñà-vàha ñuhú anima-ní, vachi iyuhá iá', te vihi-ni ndañuhá. Cunaha-ní, mà ví sàni quida-ní nùí, sàni xinì.

³ Sàhà ñà-jaàn, nsinuu inì-ní nansa iá palabra ndiaha nì cachì xì-ní antes, te nì inini-ní. Pues divi ñà-jaàn nduá cuní chivàha-ní vichí, te naxicocuïn inì-ní sàhà cuàchi-ní. Vachi nú màsà nácúníhnú vii inì-ní, te coo tùha-ní, dandu yàchì màsàì ndé iá-ní. Nanàá sàì yucán, te ni mà cùndàà inì-ní índù hora sàì.

⁴ Doco ndoó itnii nèhivì (vaha) jaàn ndé iá-ní ñuù-ní Sardis, te mii-né, cóni cùchícuéhé anima-nè. Ñàyùcàndùá, icúmí-né cutnahá-né xì na cacanuì, te iin-ni cundixi stná-nè sìcoto cuxín na ian mií, vachi ducán nátùí-ne nìhìtáhvì-né nùí.

⁵ 'Cunaha-ní, nú ni cùndéé iin nèhivì nùù nsidaa ana cuní datúcù xì-né, dandu nìhìtáhvì stná-nè cundixi cuxín-nè. Te mà nunca dandutí quivì-né nùù tutu xi vida ndiaha. Te claru icúmí cachì xì Yuandíahí ñà-divi nèhivì-xì nduú nècuàchì xiníndísámá; te divi ducán cachì stnáì xì ángel xi-ya.

⁶ Nsidaa mii-nsiá nècuàchì natácá càhvì xì Dios, ni cúníní vaha-nsia ñà-ndùá cachì Espíritu Ìì xí-yá.

Razón ni dàsàà Jesús nùù nèhivì xí-yá ñuu Filadelfia

⁷ 'Daaní, nùù nècuàchì cachítñuhu palabra-xi ñuu Filadelfia, dohó tiaa-yó, dandu cahvi-neà cunini nsidaa nèhivì-xì ndoó ñuu yucán: Yùhù nduì ana ìì, te puru ñà-ndácuisì cáhìn. Yùhù nihí ndahàcáa xi rey David, te nú sàni nacune iñàha, còò ni-iin ana cui nacadi xán, te nú sàni nacadi, mà cúí gá nuna. Ñàyùcàndùá, ducán cachí xì-ní,

⁸ ináhí nansa quida-ní. Te cunaha-ní, nuná ñuhiví nùù-ní nahi yehè nuná, te còò ni-iin cui nacadi xán. Vachi mate có-nduú-nsiá nèhivì chicá icúmí fuerza, doco vātùni, sàni chivàha-nsia palabra-xi, cóni nácuaá-nsiá yùhù.

⁹ Doco jaàn ndoó dava nèhivì cachí-nè xínduu-ne (nèhivì ndiaha), nèhivì raza Judea nduú-né, cachí-nè, doco tñuhu-né, vachi xínduu nsihi-ne ana nchícùn xì ñà-malu. Pues, yùhù icúmí datnátui mii-né nùù-ní ñà-cuitasisi-né nùù-ní, te quidañuhu-né mii-ní, dandu cundaà ini-nè, màni-ní nùí.

¹⁰ Cunaha-ní, vaxi iin tiempu ùhì inicutu ñuhiví na icúmí nèhivì ndoho-ne, te cundaà inì-xi nansa ndisa iá anima-nè. Doco mii-ní, mà cuáhi cunì-ní tiempu mà, vachi iin-ni sàni quidandee inì-ní (nì xiníndisa-ní) nacua sàni cachì xì-ní.

¹¹ Cunaha-ní, yàchì icúmí nasai ñuhiví. Ñàyùcàndùá, nacua sàni sàà-ní quida vii-ní, iin-ni quida-ní seguir ducán, màdí nihì inga nèhivì ñà-ndùá cuàhàn cunduu premiu xi-ní.

¹² 'Nsidaa nèhivì-xí, nú ni cùndéé-né nùù nsidaa ana cuní datúcù xì-né, dandu iin-ni icúmí-né cundoo-ne nùù Dios na ian nduú-né iin castillu vehe ndiaha-yá, vachi mà quéé gá-nè nùù-yá. Te ìcà-né icúmí chituu stnáì quivì Dios-xi, xì quivì saí, xì stná quivì ñuu Dios-xi, divi Jerusalén Saa, vachi ndé ansivi ndé iá-yà icúmí nuu ñuu mà quixa.

¹³ Ñàyùcàndùá, nsidaa mii-nsiá nècuàchì natácá càhvì xì Dios, ni cúníní vaha-nsia ñà-ndùá cachì Espíritu Ìì xí-yá.

Razón ni dàsàà Jesús nùù nèhivì xí-yá ñuu Laodicea

¹⁴ 'Daaní, nùù nècuàchì cachítñuhu palabra-xi ñuu Laodicea, dohó tiaa-yó, dandu cahvi-neà cunini nsidaa nèhivì-xì ndoó ñuu yucán: Yùhù nduì ana chicá seguru. Micuísì ñà-ndácuisì cáhìn, mà dándáhvì, te divi ndahà yùhù nì cuyucun nsidaa iñàha iá ñuhiví xi Dios. Te ducán cachí xì-ní,

¹⁵⁻¹⁶ ináhí nansa quida-ní. ¡A sácú vaha coo dahuun-ní ladu xi, te ò claru cachì-ní mà cóó-ní ladu xi! Vachi yùhù ndaníhí mii-ní nahi tècuìí có-xìhí vii,

ñà-mà íhní-tê ni mà víxin-tè, te ñàyùcùndùá, vihini dacúxíóí mii-ní nùí, na ian quidá nèhivì xì tècuíí có-xìhí víí, sasí-nète.

¹⁷ Vàchi dohó cachí-ní: Sà-íá ñà-cuìqué. Cuàhà biene xi, còò ni-iin necesidad icúmí, cachí-ní. Te ni có-cùndáà inì-ní ñà-mii-ní nduú ana íá tnùndoho xi, te mii-ní nduú ana chicá ndahví ini anima-xi, te quidámáxiní stná-ní. Vàchi nùù yùhù, mii-ní nduú ana chicá ndixí ndahví, (vàchi ndahví íá anima-ní), te sàhámà chicá vaha cuhi inì-ní mii-ní.

¹⁸ Ñàyùcàndùá, iin palabra vìì cachí xì-ní, chicá vaha (nàcùnihu viì inì-ní), dandu ñhì-ní ñà-cuìcà ndisa nùí, divi ñà-ndùú nahi oro nì dàà, te nì cundaà inì-xi, vaha-ña. Te xiñuhu stná (ñà-naquida vìì-ní) na ian cuàhàn-ní cuiin-ní sìcoto cuxín nùí ñà-màsà cóó chaa gá-ní (nùí), te ducán màsà cùcáhàn nùù-ní. Daaní, xiñuhu (ñà-cundehè-ní cuisì ichì vaha. Vàchi nú ducán, dandu queamà na ian cuàhàn-ní) cuiin-ní iin tàtnà nùí, te cutatna nduchìnuù-ní, te natùinuù-ní.

¹⁹ Cunaha-ní, nsidaa ana cuú inì sàhà-xí, sáhi-nè conseju, te danáni stnáì-nè dava xichi. Ñàyùcàndùá, nacani vaha inì-ní, te naxicocuìin inì-ní sàhà falta xi-ní.

²⁰ 'Pues, ducán íá na ian cáhìn yehè nèhivì, áma cunini-ne, te nacuna-ne quìhvi cutnahí xì-né, vàchi nahi vicò ndé cundoo-nda cuxi vaha-nda, ducán queamà. Ñàyùcàndùá, cáhìn xì ndéni nèhivì nì cui áma cunini-ne, te quìhvi.

²¹ 'Cunaha-ní, ndéni nèhivì-xí, nú ni cùndéé-nê nùù nsidaa ana cuní datúcu xì-né, dandu icúmí-nê cutnahá stná-nè xí' ndè (gloria) ndé coo stná-nè nùù iin silla ndiaha dandacú-né nacua nì quida yùhù, nì cundeí, dandu nì sàcòì silla ndiaha xí, te vichi cutnàhí xì Yuamáni' dandacú stnáì.

²² Nsidaa mii-nsiá nècuàchì natáca càhvì xì Dios, ni cúníní vaha-nsia ñà-ndùá cachí Espíritu ìì xí-yá, —nì cachi Jesús.

4

Nansa cahvi-né Yua-nda Dios ansivi

¹ Daaní, nì nsihi nì xinì ñà-jaàn, dandu nì nuna iin yehè ansivi nì xinì. Te nì tiacu tàchì-yá cáhàn-yà xí' na ian nì càhàn-yà xí' daa. Divi na ian sivi corneta, ducán tiacú, te nì cachì-yà xí':

—¡Nahà-ní dìquixí yohó! Cuní' dacuní' mii-ní nansa cuàhàn cuu quìvì vaxi xi-nda.

² Dandu vichi vichi ducán nì sàcòì na ian sání' nì quida ndudu ìì xí Espíritu xi Dios. Te nì xinì yucán ndè gloria íin iin silla ndiaha ndé íá mii-yá.

³ Na iin yùù yéhè jaspe, ò iin yùù yéhè cuahá, ducán nàhà-yà. Te dìquì stná silla mà íin iin sìcòyàhnchì, na iin yùù yéhè cuií nani esmeralda, ducán nàhàmà.

⁴ Te nsidanicuú ladu silla xi-ya itá stná silla cuachi. Cuahani ndáa-nù, òcò cùmì-nú, te nùù iin iin-nù ndoó iin iin nècuàchì sahnú. Sìcoto cuxín xíndixi iin iin-ne, te xiñuhu stná corona ònì iin iin-ne.

⁵ (Te nì xinì), yucán silla cahnú xí-yá, yáha gà tása, te na ian cáhàn dàvì, ducán tiacú, te ndee níhi stná. Te frente silla mà itá ùsà ñà-xíxìn nduú ùsà espíritu ndiaha xí Dios.

⁶ Te frente stná silla mà íá stná nahi mar nì cuyucun vidriu, ducán nàhà lugar mà, te yèhà na iin yùù nchií ndai.

Daaní, nsidaa ladu mii-yá itá iin iin ana itá. Cùmì nduú-né, te íá stná cuàhà nduchìnuù-né ladu nùù-né xì ladu yàtà-né.

⁷ Iin-ne, na iin nsicaha íá-nè; te inga-nè, na iin buey íá-nè, te inga-nè, nùù nèhivì nihí-né; te nècuàchì cùmì, na iin águila ndavá ansivi, ducán íá-nè.

⁸ Te iin iin-ne, iá ñù ndìxìn-né, te iá chitu stná nduchìnúù-né ìcà ndìxìn-né. Te tìxi stná ndìxìn-né iá stná cuàhà nduchìnúù-né. Te nicanicuahàn ndui te ñuu ducán cána-ne cachí-nè dohó:

ìì gá mii-yá, divi mii-yá dandacú nù nsidanicuú ñàha. ìì gá-yà. Ndè sàhana iá-yà, te vichi iá-yà, te ndè nicanicuahàn icúmí-yâ coo-ya. ìì gá-yà.

⁹⁻¹⁰ Ducán cachí-nè, ndaníhí cahnú-né mii-yá, te tavá-né tñùñuhu xí-yá, naquímánì-néyà, divi mii-yá iá nù silla ndiaha, te itíacú-yà nicanicuahàn. Daaní, cada cachí-nè ducán, dandu cáhàn stná òcò cùmi nècuàchì sahnú yucán, tutúyúhú-né nù sàhà-yá, te cahvi-néyà, chitáníní-né corona ndiaha-né nù-yá, cachí-nè xí-yá:

¹¹ Ndaníhí cahnú-nsí mii-ní, Stoho-nsí Dios, te ni coó tñùñuhu xí-ní nù nsidaa ana itíacú, te ni cúsáhnú-ní nù nsidaa ñuu. Ducán ndiá ìcà coo, vâchi mii-ní nì quidavàha-ní nsidanicuú ñàha, nì chitnùnì inì-ní, te nì quidayucùn-ní nsidaa ñàha, te ñàyucànduá ndè vichi iá ìì nsidaájàn.

5

Nansa nì quida Jesucristu xì tutu itúì

¹ Daaní, indéhi nù silla ndiaha ndé iá mii-yá, te nì xinì ndahàcuàhá-yà iníndáhá-yâ iin tutu itúì. Te tutu mà, itándiaa letra ndùì laduà. Te nì xinì, ùsà lugar xan nuhní, te iin iin ndé nuhní mà itúú iin sellu.

² Daaní, nì xinì yucán íin iin ángel ndacuì, ndáhi fuerte-nè, ndácàtnùhù-né, cachí-nè:

—¿Ana nátùì cunduu ana cui nacani xì ñà-nùhní tutu yohó, te nuna-ña?

³ Doco, cunaha-nsiá, còò ni-iin ni túi nacani xì tutu mà, vâchi còò iin ni nátùì cui quida ducán, te cundehè-né ñà-itàndiaa yucán. Ni-iin ana iá ansivi, ni-iin ana iá ñuhiví yohó, ni-iin ana nduú nsii, ni-iin-ne màni cùì quida-neà.

⁴ Ñàyucànduá, nì quesahí sacú fuertí, vâchi còò iin nátùì nacuna xi tutu mà cahvi-neà, ni còò stná ana nátùì siquiera cundehè-neà.

⁵ Dandu nì cáhàn iin nècuàchì sahnù-mà nì cachi-nè xí:

—Màsà cuácú-ní, vâchi sàni tui ana cui nacuna xi tutu jaàn, te nandaxin-xi ùsà ñà-nùhníà. Divi nduú descendencia ndiaha xí David, vâchi sàni cundee-yá (nùò contra xi-ya), ñàyucànduá vâtùni nacuna-yañà. Te nani stná-yà Nsicaaha nduú descendencia xi Judá, ducan nani stná-yà.

⁶ Te nì ndacotì, te nì xinì yucán íin mii-yá, na iin lelù náhà-yà, te ducán iá na ian nì sahnì nèhiví-yá, doco vichi íin-yá dava mahì-xí silla ndiaha, xì òcò cùmi nècuàchì sahnú, xì nsì-cùmi ana itá saín nù-yá. Ùsà nsiquì-yá na iin nsiquì riì, te ùsà nduchìnúù-yá. Cunaha-nsiá, nsì-úsà nduchìnúù mà xínduu stná ùsà espíritu vâha xi Dios, te inicutu ñuhiví xicánúú espíritu mà quidá-yá.

⁷ Te divi mii-yá íin dava mahì-xí yucán, nì tñàtuu-ya nù ana iá nù silla ndiaha, te nì tñii-ya tutu iá ndahàcuàhá-yàmà.

⁸ Te nì nsihì nì tñii-ya tutu ma, dandu nsicùmi ana itá nù-yá mà xì nsidaa stná òcò cùmi nècuàchì sahnù-ma, nì tutuyuhu-né nù sàhà mii-yá nduú Lelù Íì xí Dios. Nihí stná-nè iin iin yutnù cuerda quidandaa-né, te nihí stná-nè còhò oro chitu inciensu. Te inciensu mà, palabra nì cachi nèhiví na xícàn tàhvì-né nù Dios nduá.

⁹ Daaní, nsidaa ana tutúyúhú ñuhù yucán, nì xito-ne iin alabanza saa, te nì inini mii-yá; te dohó cachí alabanza mà:

Ícúmí-ní tñii-ní tutu itúì, te cahndè-ní ñà-nùhníà. Te vâtùni quida-ní ducán, vâchi nì xìhì-ní, nì xìtià nì-ní, te ducán nì dànáà-ní sàhà nèhiví. Te divi sàhàmà vâtùni nì yàha-ne nì sàcùnduu-ne nèhiví xí Dios, xínduu-ne nèhiví nsidanicuú raza cáhàn nsidanicuú dàhàn xí nsidanicuú ñuu inicutu ñuhiví.

¹⁰ Te nì chitnùnì inì-ní cunduu stná-nè nahi dùtù xinúcuáchí nùù Dios xi-nda. Te icúmí-nè dandacú-nè nùù nèhivì dava ga ñuhivì. (Ducán cachí-nè xitó-né.)

¹¹ Daaní nì ndacotì inga xichi, te nì xinì sàni nataca yáha ga cuàhà sàstnùhù mil ángel mozo xi Dios, itá-né nsidanicuú ladu ndé iá Dios, xì ndé itá nsicúmì ana itá nùù-yá, xì stná ndé ndoó nècuàchì sahnú. Te nì tiacuí

¹² cáhàn ndee nsidanicuú-né, cachí-nè:

Ndiaha gá nì quida mii-yá ana nani Lelù Íi xí Dios, vèchi nì xihì-yà (sàhà nèhivì). Ñàyùcàndùá, icúmí-yà sàà-yà cusahnú-yá, icúmí-yà naquihin-ya ñà-cuicà ndiaha-yá, te icúmí-yà cuiin fuerte-yà, te (dandacú) nchichí-yà nùù nèhivì; te mii-né, icúmí-nè ndenihi cahnú-néyà, te tavà-né tnùñuhu xí-yá, vèchi naquímànì-néyà.

¹³ Daaní nì inini cáhàn ndee nsidanicuú ana xíndoo ansivi xi ñuhivì, xì nsidaa stná nsii, xì nsidaa iñàha nì quidavàha Dios, ñà-íá ñuhivì xì ñà-íá tècuí cuàhà, nsidanicuú ñà-jaàn, nì tiacuí xícachì-nè:

Naquímánì-nsí mii-yá iá nùù silla ndiaha; te naquímànì stná-nsí mii-yá nani Lelù Íi. Quidáñúhú-nsí mii-yá, te ducanicoó nicanicuahàn. Te ni sàà-yà cusahnú ndiaha-yá nicanicuahàn, nì cachì-nè.

¹⁴ Dandu nì cáhàn stná nsicúmì ana itá nùù-yá:

—Divi ducanicoó —nì cachì-nè.

Dandu nsì-ócò cùmì nècuàchì sahnú yucán, nì tutuyuhu-né nùù sàhà-yá, te nì cahvi-néyà.

6

Nansa icúmí cuu na cahnde Jesús iñù lugar ndé nuhní tutu itúì iá ansivi

¹ Daaní, nì xinì mii-yá nani Lelù Íi, nì sahnde-yà iin ñà-nùhní tutu itúìmà. Te nì tiacuí cáhàn iin ana iín saín nùù-yá; na cáhàn dàvì, ducán fuerte nì cáhàn-nè, cachí-nè:

—¡Naha!

² Te nì xinì nì quecunu iin idu cuxín. Te indánuú iin ana indánuú yàtà-sí, te nihí-né arcu. Te nì nihì stná-nè iin corona ñà-cuñuhu-ne. Ñàyùcàndùá, nì quee-ne cuàhàn-nè, vèchi icúmí-nè cundee-né nùù cuàhà ñuu.

³ Daaní, (nì xinì), nì sahnde-yà ñà-úì nuhní tutu itúìmà, te nì tiacuí nì cáhàn inga ana iín nùù Dios, te nì cachì-nè:

—¡Naha!

⁴ Te nì quecunu inga idu, idu cuahá nduú-si, te yàtà-sí indánuú inga ana indánuú, te icúmí-té permisú dacà-té nèhivì ñà-nàá stnahá-né, te cahni stnahá-né. Te nì sàha xi-té iin espada cahnú.

⁵ Daaní, nì sahnde-yà ñà-únì nuhní tutu itúìmà, te nì tiacuí nì cáhàn inga ana iín nùù-yá, cachí-nè:

—¡Naha!

Te nì xinì nì quecunu iin idu tnuu, te iá stná ana indánuú yàtà-sí, te iníndáhá-té iin balanza.

⁶ Te tiacuí cáhàn ana cáhàn mahì nsicúmì ana itá nùù Dios, te dohó cachí-nè: —Vichi ndiaá gà nùnì, quidáchúún-ndá iin quivì, te cutu iin litro-ñà níhì-ndà; te nú cebada, cuisì iin quartillu dava; doco aceite xì vinu, cóni nàà yàhvi guá —cachí-nè.

⁷ Daaní, nì sahnde-yà ñà-cúmì nuhní tutu itúìmà, te nì tiacuí cáhàn inga ana iín nùù-yá, cachí-nè:

—¡Naha!

⁸ Dandu nì xinì nì quecunu inga idu, te idu cuaán nduú-si. Te iá ana indánuú yàtà-sí. Te muerte nduú quivíá, te jaàn nchícùn gà vèxi ingà, te diviamà nduú ana ndaca-xi nèhivì cùhùn ndé ñuhú vèha anima nsii. Sàhà ndúì ñà-jaàn icúmí

cui cuàhà nèhivì; nùù cada cùmì nèhivì icúmí cui iin-ne quida, vèchi icúmíâ dandacúá nùù guerra, xì nùù tnama, xì nùù cuèhè, xì nùù quisì daná, te sàhà nsidaájàn icúmí cui cuàhà nèhivì.

⁹ Daaní, nì sahnde-yà ñà-úhùn nuhní tutu itúimà, te nì xinì tìxi mesa ndé sáha-ne promesa xì Dios, yucán ndoó anima nèhivì. Xínduu-ne nèhivì xiníndísâ palabra ì xì Dios, te sàhà ñà-jaàn nì sahnì nèhivì-né, vèchi nì cachi vate-né ndoó-né ladu xi-ya.

¹⁰ Te vichi, cána fuerte-nè, cachí-nè xì Yua-nda Dios:

—Stoho-nsì Dios, ¿nadaa ga quivì, dandu nacuitacuhá sàhà-nsí? Vèchi nèhivì ñuhiví, nì sahnì-né nsiùhù, ñàyücànduá xiñuhu ndoho-ne, vèchi mii-ní, ì ndisa inì-ní, siempre tùha-ní quida vè-ní —nì cachi-nè.

¹¹ Dandu nècuàchì nsì ma, nì cutahvì-né iin iin dùhnù quihín cuxín yaa, te nì sàcùnaha-né cundiatu cuéyàà-nè quetatu chii gá-nè dècuèndè cui stná cuàhà compañeru-nè nchícùn ichì Dios, te cuacastnahá nsidaa ana icúmí cui stná nacua nì xihì mii-né.

¹² Daaní, nì sahnde-yà ñà-íñù nuhní tutu itúimà, te nì xinì nì tnàa fuerte, te nì nàcuìtnùù orá nahi sicoto tnuu. Te yoo, nì nducuahá stná-si nahi nì.

¹³ Te nì còyo chitu stná sìtnùù ñuhiví yohó, na ian còyo ñà-vídi quidá tàchì, ducán nì còyo-sì.

¹⁴ Te nì ndañuhu ansivi nì natuá na ian natú iin tutu caní, te nsidaa yucù iá ñuhù íchì, xì nsidaa stná ñuu iá mahì mar, nì ndutá.

¹⁵ Dandu nsidanicuú nèhivì ñuhiví, nì xinù dèhé-nè yucù, nì chidèhé-nè mii-né ini cueva, te mahì cavà nahnú, xínduu-ne rey, xì gobiernu, xì nècuàchì cuicà, xì soldadu dandacú, xì nècuàchì idónuu, xì cuàhà stná-nè peón, xì nèhivì ùùn.

¹⁶ Te nì cacachi nsidaa-né xì yucù, xì stná cavà ducún:

—A sácú vaha ni cóya dìquì-nsí te dàhvi-nsi, ñà-màsà túi-nsi nùù mii-yá iá nùù silla ndiaha, te màsà níhì-nsí castigu quida mii-yá nani Lelù í.

¹⁷ Vèchi vichi sàni sàà quivì ndoho-nsi quida-ya, te còò iin cui cundee inì-xi na xidà ini-yà.

7

Nansa icúmí màcùtuu seña xì Dios tnaa cuàhà mìl nèhivì raza Israel

¹ Daaní, nì nsihamà, dandu nì xinì cùmì ángel, itá-né nsicúmì ladu ñuhiví, te sadí-nè nùù tàchì caná nsidaa ladu sàhà-ñá màsà cáná gá tàchì mà nùù ni-iin ñuu, ni nùù mar, te ni nùù ni-iin yutnù.

² Te nì xinì inga ángel nì nana-ne vaxi-ne dècuèndè ndé caná orá, nihí-né sellu dùcùn nèhivì xì Dios. Te nì ndàhì ndee ángel mà nì càhàn-nè xì nsicúmì tnaa-nemà, divi ángel nì sàha Dios poder ñà-quida-ne dañu xì ñuhiví xì mar.

³ Dandu dohó nì cachi ángel mà xì tnaa-ne:

—Màsà quidá-nsiá ni-iñàha xì ñuhiví, ni xì mar dècuèndè nú sàni dùcùn seña xì Dios tnaa nèhivì xinúcuáchì nùù-yá.

⁴ Dandu nì inini nì nacani-ne nadaa nèhivì icúmì nihì xì seña mà, te nsidaa nsidaa-né, 144,000 nèhivì xínduu-ne. Te nsidaa-né, nècuàchì descendencia xì Israel nduú stná-nè.

⁵ Te iin dèhe Israel mà nani Judá, te (nì xinì) nì sàcùtuu seña mà nùù ùxìn ùì mìl nèhivì descendencia xì nècuàchì mà. Daaní, nì sàcùtuu stná seña mà nùù ùxìn ùì mìl nèhivì descendencia xì (ñani Judá mà) nani Rubén. Te nì sàcùtuu stná seña mà nùù ùxìn ùì mìl nèhivì descendencia xì inga (ñani-nè) nani Gad.

⁶ Stná ùxìn ùì mìl nèhivì descendencia xì inga (ñani-nè) nani Aser, xì stná ùxìn ùì mìl nèhivì descendencia xì inga (ñani-nè) nani Neftalí, xì stná ùxìn ùì mìl nèhivì descendencia xì Manasés, nì dùcùn stná nsidaa-né seña mà.

⁷ Stná ùxìn ùì mil nèhivì descendencia xi Simeón, xì inga ùxìn ùì mil nèhivì descendencia xi Leví, xì stná ùxìn ùì mil nèhivì descendencia xi Isacar, nì dùcùn nsidaa-né seña mà.

⁸ Stná ùxìn ùì mil nèhivì descendencia xi Zabulón, xì stná inga ùxìn ùì mil nèhivì descendencia xi José, xì stná inga ùxìn ùì mil nèhivì descendencia xi Benjamín, nì dùcùn nsidaa-né seña mà.

Nansa nì xini Juan cuàhà mìl nèhivì ndixí cuxín

⁹ Daaní, nì ndacoti, te nì xini yucán itá yáha ga cuàhà nèhivì, mà cùì nandiahvi nadaa xínduu-ne. Nèhivì nsidanicuú ñuu xínduu-ne, nèhivì nsidanicuú ladu xì nsidanicuú raza, te nsidanuu dàhàn xícahàn-nè. Te itá-né nùù mii-yá iá nùù silla ndiaha, xì nùù mii-yá nani Lelù Íì, ndixí-né dùhnù quihín cuxín yaa. Te iníndáhá-nè ndahà nù-ñúù.

¹⁰ Te cána fuerte-nè, cachí-nè:
Còò inga ana nahi Dios, divi mii-yá iá nùù silla ndiaha, vàchi sàni dàcácu-yàndó. Còò inga ana nahi mii-yá nani Lelù Íì, vàchi sàhà mii-yá sàni càcu-nda, nì cachì-nè.

¹¹ Daaní, nsidaa ángel mozo xi Dios, itá-né nsidaa ladu nècuàchì sahnú ndoo yucán xì stná nsicúmì ana itá nùù-yá, te nì tutuyuhu-né ñuhù nùù sàhà-yá ndé iá-yà nùù silla ndiaha xí-yá, te nì cahvi nsidaa-né mii-yá,

¹² xícatchi-nè:

¡Amén! Mii-ní nduu-ní Dios, ñàyùcàndùá, ndaníhí ndiaha-nsí mii-ní, (te cachí-nsí xì-ní) yáha ga nchichí-ní. Sàhà nsidaájàn naquímànì-nsí mii-ní, te ni coó tñùñuhu xí nsidaa nèhivì nùù-ní, te ni sàà-ní cusahnú ndiaha-ní, te ni sàà stná-ní dandacú fuerte-ní inicutu. ¡Ducanicoó nicanicuahàn!

¹³ Dandu nì càhàn iin nècuàchì sahnú yucán xì yúhù, cachí-nè:
—¿A ináhá-ní índù nècùachì xínduu nècuàchì ndixí cuxín yaa yohó? ¿A ináhá-ní índù nì quixi-ne?

¹⁴ Te nì cachì xì nècuàchì mà:
—Còó, có-ináhí, señor; doco mii-ní, ináhá-ní.

Dandu nì cachì-nè xí:
—Nècuàchì yohó, xínduu-ne nèhivì nì xini cuàhà vida tiempu nani tiempu xi tñùndoho cahnú. Doco sàni ndoo cuàchi-ne ñà-nì xitià nì mii-yá nani Lelù Íì, ñàyùcàndùá sàndixí cuxín yaa-ne vichi,

¹⁵ te xíndoo saín-né nùù silla ndiaha ndé iá Dios; ndui te ñuú xíxinucuachi-né nùù-yá, te ndoo-né ini vehe cahnú ndiaha-yá. Te mii-yá, nicanicuahàn cutnáhà-yá xì-né ndiaá-yànè.

¹⁶ Ñàyùcàndùá mà nunca sàà-nè cui gà-nè doco, ni mà cúí gà-nè tècuí, ni mà nsí gà-nè quida orá, ni mà cúní ihni gà-nè.

¹⁷ Vàchi mii-yá nani Lelù Íì, icúmí-yà cunuù-yànè. Íin-yá ladu nùù silla ndiaha yucán, te icúmí-yà cundaca-yanè sàà-yà xì-né ndé coho-ne tècuí ndiaha cutiacu-nè nicanicuahàn. Ni mà cuácú gà-nè, vàchi contentu cundoo-ne quida-ya.

8

Nansa cuàhàn cuu na tàhndè ñà-úsà ndé nuhní tutu itúì, te nachitu stná còhò oro inciensu

¹ Daani, nì sahn-de-yà ñà-úsà nuhní tutu itúì mà, te nì nsihi nì quida-ya ducán, dandu nì nàcuìn dàdí inicutu ansivi nahi dava hora.

² Te nì xini yucán nùù Dios sà-itá tùha ùsà gà ángel, nihí-né iin iin corneta ñà-sivi-nè.

³⁻⁴ Dandu nì tnàtuu inga ángel nì sàà-nè nùu iin mesa oro iá nùu silla ndiaha, divi mesa ndé sahmí-né inciensu nùu-yá. Te vichi nihí ángel mà iin còhò oro nì sàà, te nì sàha stná xì-né cuàhà inciensu ñà-cahmi-neà dìquì mesa mà sàhà-ñá cana ñùhmà-ñà mànana nùu Dios. Te na hora mà nana ñùhmà mà, dandu cutnahá stná palabra nì cachi nsidaa nèhivì xí Dios na ní xicàn tàhvi-né nùu-yá. Ñàyùcàndùá, divi ducán nì quida ángel mà, ndahà-né nì chitanini-ne nsidaámà nùu Dios.

⁵ Daaní, nì tavà-né chii ñuhu xíxìn nùu mesa oro mà, te nì dàquée-neà ini còhò mà ndè nì chituá, dandu nì dandiàchì ndee-néà nùu ñuhiví. Dandu nì tiacu cuàhà gá ana cáhàn fuerte, te nì cáhàn ndee dàvì, te nì tàsa, te nì tnàa.

Nansa icúmí cuu na sivi ángel corneta xi-ne

⁶ Dandu ùsà ángel nihí corneta xi-ne, nì nsidayucun-nè cuàhàn-nè sivi-nè.

⁷ Te nì sivi ángel primeru corneta xi-ne. Te na ní tiacu nì sivi, dandu nì còyo iin nùu ñuhiví, doco dácà stnahá iin ma xì ñuhu xíxìn, xì stná nì. Ñàyùcàndùá, nùu cada ùnì yutnù (itá ñuhiví) nì xìxìn iin-nù, te nì xìxìn nsihi stná yùcù iá campu.

⁸ Daaní, ángel ùì, nì sivi-nè corneta xi-ne, dandu nì xinì iñàha cuú mànau na ian iin yucù xíxìn, ducán nàhà, te nì nacava ini mar. Te cuàhà tècuí mar nì nanduu-tè nù (nì quidamà). Iyuhu cumánì gá, te cunduu davatahvi tècuí mar nì cuchicuehe ducán.

⁹ Stná nsidaa quisì ndùtè ñuhú ini mar, iyuhu cumánì gá, te cunduu stná davatahvi-sí nì xìhì. Stná barcu, iyuhu cumánì gá, te cunduu stná davatahvi-nú nì sachi.

¹⁰ Daaní, ángel ùnì, nì sivi-nè corneta xi-ne, te dècuèndè ñuhiví nì nacava iin sìtnúu cahnú nisa ituu ansivi, xíxìn fuerte-si, te tnúu nihni-sì na iin ñuhu cahnú. Te nì nacava-sì nùu ñuhiví nì còya nùu cuàhà yùte xì cuàhà pozo, iyuhu cumánì gá cunduu davatahvi yùte xì pozo nì còya nùu-xí.

¹¹ Te sìtnúu mà, Ajenjo nani-sí, te yáha ga nì ndu-uà yùcù tècuí ndé nì còyo-sì. Te cuàhà gá stná nèhivì nì xìhì ñà-nì xihì-ne tècuí ùà mà.

¹² Daaní, ángel cùmì, nì sivi stná-nè corneta xi-ne, te cuàhàn nsihi stná fuerza xi orá nì cùì, te cuàhàn nsihi fuerza xi yoo nì cùì xì stná sìtnúu; iyuhuni cumánì gá, te nsihi dava fuerza xi-sì. Ñàyùcàndùá, nì nanchiì ndahvi orá ndui, te nì nanchiì ndahvi yoo ñuú.

¹³ Te nì xinì meru dìquì-xí ansivi, yucán yáha ga ducún ndavá iin ángel, ndáhi ndee-né cachí-nè:

—Cunini nsidaa mii-nsiá nèhivì ñuhiví. Ndahví-nsià, vàchi ndahví cuàhà cuàhàn cuu xi-nsiá, vàchi cumánì gá ùnì gà xichi sivi ángel corneta xi-ne, te ndahví-nsià na hora sivi-nè.

9

¹ Daaní, ángel ùhùn, nì sivi-nè corneta xi-ne, te nì xinì dècuèndè ansivi xi dècuèndè ñuhiví nì nacava iin ana nchií nahi sìtnúu. Te nì nihì-né ndahàcáa ñà-nacuna-ne yavi cahnú cunú sàstnùhù.

² Te na ní nacuna-neà, dandu nì quecoyo cuàhà ñùhmà, na ian xíxìn ini xìtnù cahnú, te nì nanchiì ndahvi orá nì quida ñùhmà mà, te nì nàcuìtnùu inicutu.

³ Daaní, mahì ñùhmà mà nì caquee cuàhà sìca nì ndava-sì ñuhiví. Sàni nihitáhvi-sì cucumi-sì iñù ñà-cunduu-sì quisì daná nahi sìduhma.

⁴ Te nì sàcùnaha stná-sì ñà-màsà cáxi-sì yùcù itá ñuhiví, ni-iin stná ndahá yutnù, cuisì-ñá dandohó-sì nèhivì có-ítúú seña xi Dios tnaà-xi.

⁵ Doco nèhivì tui-sì mà, mà cúì cúì-nè, còó, cuisì ndoho cuahà-né, na ian ndoho-nda na tuí sìduhma-ndó. Te ùhùn yòò icúmí cuu xi-né ducán.

⁶ Te mate nanducu-né modo cui dahuun-ne, doco mà níhì-né ñà-jaàn, mate yáha ga cucuni-nè ndañuhu-né ñuhiví, doco mà cúí.

⁷ Te nì xinì sica ma, te ducán ndáa-sì nahi idu fuerte sáhàn guerra. Dìni-sí, sìcàté oro ñuhá. Te nùù-sí, nahi nùù nèhivì nduá.

⁸ Te ididíni-sí, na iá ididíni nècuàchì ñahà, ducán iá; te nùhu-sì, na iá nùhu nsicaha, ducán iá.

⁹ Te icà-sí, nahi càa nduá. Te na ndavá-si ansivi, yáha ga ndee cahá ndixìn-sí, na ian cahá cuàhà gá carreta íditá idu, te cuàhàn-nu guerra.

¹⁰ Te ndohò-sí, nihá iñù nahi sìduhma, vátùni tui-sìndó. Te ùhùn yòò icúmí-sí dandohó-si nèhivì.

¹¹ Daaní, iá stná ana dandacú nùù-sí, divi nduú ñà-malu dandacú nùù yavi cunú mà; Abadón nani-sí nùù dàhàn hebreu, te nùù dàhàn griegu Apolión nani-sí.

¹² Pues, vichi sàni yáha iin tnùndoho chicá cahnú. Doco cumáni gá ùi gá tnùndoho nahnú fuerte.

¹³ Daaní, ángel iñù, nì sivi-nè corneta xi-ne, dandu nì tiacuì iá ana cáhàn yucán ndé iin mesa oro nùù Dios. Nsìcúmì esquina mesa mà itúú iin iin ñà-ia nahi nsiquì quisì, te mahì ñà-jaàn tiacú cáhàn iin ana cáhàn

¹⁴ xì ángel làcà ní sivi xì corneta-xi, te dohó nì cachi-nè:

—Cuahán-nì ndaxi-ní cùmì ángel nuhní yuhù yùte cahnú nani Eufrates.

¹⁵ Ñàyùcànduá, ducán nì quida ángel mà, nì ndaxi-né cùmì ángel yucán, vèchi yucán ndoó tùha-ne sàà meru cuià, meru yòò, meru quivì, meru hora ñà-cacahnì-né cuàhà nèhivì. Nùù cada ùni nèhivì ñuhiví, icúmí cui iin-ne.

¹⁶⁻¹⁷ Dandu nì xinì na ian nì sàni, te nì xinì cuàhà sàstnùhù idu, te itándoò nèhivì yàtà-sí. Ùi cientu millón nèhivì xínduu-ne, nì tiacuì, vèchi iá ana nì cachitnùhu nadaa-ne. Te xíndixi-ne dùhnù càa, color cuahá nduú dùhnù dava-ne, te dava ga-ña color ndiaa, te dava ga-ña, cuaán-ña. Te dìni idu mà, na iá dìni nsicaha, ducán xí-ia-ña. Te yuhù-sí caná fuerte ñuhu xì ñùhmà xì stná azufre (sahán aya).

¹⁸ Cunaha-nsiá, sàhà nsi-ùni ñà-dàná queé yuhù-sí, sàhàmà nì ca-xihì cuàhà nèhivì, iyuhu cumáni, te cunduu davatahvi nèhivì ñuhiví nì caxihì nì quida ñuhu mà xì ñùhmà mà xì azufre dana ma.

¹⁹ Te iin iin idu, iá ñà-dàná nùù dìni-sí xì nùù ndohò-sí, vèchi ndohò-sí, na iá còò, ducán iá, te iá dìniá nahi còò, vátùni tui-sìndó.

²⁰ Doco nèhivì nì càcu nùù nsidaa tnùndoho nahnu-ma, ni cóni cùù-né arrepentir sàhà cuàchi nì caquida-ne nì quidayucun-nè ñà-nduá cahvi-né. Còò, iin-ni nì quida-ne seguir sàha-ne promesa nùù ñà-malu, te cahvi-né cuàhà figura, sea oro nì cuyucàn, ò sea plata, ò sea càa yahá, ò sea yùù, ò sea yutnù nì cuyucàn. Te nsidaa ñà-nduá cahvi-némà, ni có-ìndéhá, ni có-ìtiácuà, ni có-xicá.

²¹ Te nèhivì ndóo ga ñuhiví, ni cóni nàxícócuìn ini-nè sàhà cuàchi-ne, iin-ni nì caquida-ne ñà-nduá xíquida-ne, sahní stnahá-né, sáhàn tàtnà-né, sáhàn tàdí-nè, te iá-nè xì ñahà xí-né, te xidácuíhná stná-nè.

10

Angel iníndáhá libru tii

¹ Daaní, nì xinì vèxi inga ángel fuerte, mànuu-ne dècuèndè ansivi vèxi-ne. Ídùcùn-né iin vècò, te ñuhú dìni-né iin sìcòyàhnchì. Nchíí nùù-né na ian nchíí orá, te tnùù sàhà-né nahi ñuhu.

² Te iníndáhá-né iin libru tii nuná. Te nì sàcuìln-nè ñuhiví, sàhà cuàhá-nè ián dìquì mar, te sàhà ìtní-nè, ián dìquì ñuhù íchí.

³ Te nì ndàhì ndee-né, na ian ndáhì nsicaha, ducan tiacú. Daaní, nì nsihi nì ndàhì-nè, dandu nì tiacu cáhàn iin ana cáhàn fuerte na ian cáhàn dàvì. Ùsà xichi nì cáhàn ana cáhàn mà.

⁴ Te yùhù, cuàhìn chitui ñà-nduá nì cachi-nè nì cùí, doco momentu mà nì tiacuì iá ana cáhàn ansivi, cachí-yà xì:

—Màsà chítúú-nì ñà-nduá nì cachi ana nì cáhàn ùsà xichi, te nì ìa na ian cáhàn dàvì, vèchi icúmí coo dèhé palabra mà —nì cachi-yà.

⁵ Daaní, ángel iín mahì mar xì dìquì ñuhù íchí, nì ndanihi-ne ndahàcuàhá-nè ansivi,

⁶ te nì ndacùcahan-né mii-yá itiácú nicanicuahàn, divi mii-yá nì quidayucun xì ansivi, xì ñuhìví, xì mar, xì nsidaa iñàha iá lugar yucán. Te nì cachi-nè:

—Chináhí Dios, mà cuéé gà,

⁷ te sàà quivì cuu ndisa nsidaa ñà-nduá nì cachitnùhu nèhivì xí Dios sàhana, vèchi na cuàhàn sivi trompeta xì ángel ùsà, dandísá, icúmí xìnu nsidaa ñà-nduá cuní Dios quida-ya, te iá dèhá` vichi.

⁸ Daaní, inga tu nì tiacuì iá ana cáhàn ansivi, te dohó nì cachi-yà xì:

—Tnàtuu-ní nùù ángel iín mahì mar xì dìquì ñuhù íchí, te tnii-ní libru tii nuná ini ndahà-né.

⁹ Ñàyùcànduá, nì tnàtui nùù-né, te nì cachì xì-né:

—Taxi-ní libru tii nùí.

Te nì cachi-nè:

—(Yoho iá.) Tnii-niá, te caxì-niá. Icúmí nduvidì yuhù-ní nahi ndudi ñùñù, doco nú sàni coco-niá, dandu icúmíá ndu-uà-ñà tìxi-ní.

¹⁰ Daaní, nì tnii libru iníndáhá-nêmà, te nì saxiá. Te (ñà-ndáà nduá), saxí vídià, nahi ndudi, doco nì nsihi nì coquíà, dandu nì nsicuihnú úa inì.

¹¹ Dandu nì cachi tu ángel mà xì:

—Icúmí-ní cachitnùhu gà-ní ñà-nduú razón ndiaha xí Dios sàhà cuàhà nèhivì ndoó cuàhà ñuu cáhàn cuàhà dàhàn. Daaní, stná cuàhà rey dandacú nùù ñuu mà, icúmí-ní cachitnùhu stná-ní sàhà-té —nì cachi ángel.

11

Ùì nèhivì cáhàn cuenta xi Dios

¹ Daaní, nì sàha-ya yùhù iin vara caní nahi metro, te nì cachi-yà xì:

—Ndacuiìn-ní, cuahán-ní, chitacùhá-ní veheñùhu cahnú ndé cahvi nèhivì Dios, te chitacùhá stná-ní mesa ndé sàha-ne promesa ì xì-né, te nacahti stná-ní nadaa-ne sàhàn cahvi xì-yá yucán.

² Doco patiu yàtà veheñùhu màsà chítacùhá-ní, vèchi icúmí ndòamà ndahà tiàa inga raza. Tiàa ma, icúmí-tè cundoo-tè nsidanicuú gá lugar ñuu ì, te quida quini-tè xì nèhivì yucán. Ùì dico ùì (42) yòò cunduu tiempu caquida-tè ducán.

³ Doco yucán cuàhàn cundoo stná ùì nèhivì-xí icúmí ñhítáhvì cáhàn cuenta xì. Iin mìl ùì cientu ùnì dico quivì icúmí-né cáhàn-nè xì nèhivì ñà-nduú razón xì. Te sicoto cundixi-ne, sicoto tnuu cundua —nì cachi-yà.

⁴ Cunaha-ní, mii-yá nduú-yá Stoho nsidaa ñuu iá ñuhìví. Te frente silla ndé iá-yà (ansivi) itá ùì nù-olivu, xì ùì candelero. Pues na quidá nsidaa ñà-jaàn nùù-yá gloria, ducán quidá stná ùì nèhivì cáhàn cuenta xi-ya (ñuu mà).

⁵ Te nú xiní ùhì iin tiàa xi-né, te cuní-te quida quini-tè xì-né, dandu cuàhàn cana ñuhu yuhù-né coco-tè. Te ducán icúmí cuu xì nsidaa ana cuní quida quini xi-né.

⁶ Te ndahà stná ùì nècuàchì mà icúmí ndòo poder ñà-cadi xì dàvì ñà-màsà cuun ni-iin dàvì inii tiempu cáhàn-nè cuenta xi Dios. Te icúmí-né dandacú

stná-nè nùu tècuì ñà-nanduu-tè nì, te nú cuní-nè, vátùni dandohó stná-nè nèhivì nsidanuu clase tnùndoho, según nadaa xichi cuní-nè.

⁷ Daaní, nú sàni nsihi tiempu cáhàn-nè xì nèhivì cuenta xi Dios, dandu icúmí-nè cui-nè, vàchi iá iin quisì dàná inácaá ini yavi cùnú sàstnùhù yúcán, te icúmí quisì ma nana-sì quee-sì, nàá-sì xi ndúì nèhivì cáhàn cuenta xi Dios mà, te icúmí-sì cundee-sì nùu-né, dandu cui-nè.

⁸ Te yucán mahì calle ñuu ndé nì xihì Stoho-ndà Señor nchìca cruz, yucán icúmí nsii ma cuitànduhù-né. Te divi ñuu mà, Sodoma cachí stná-nè xán, te Egipto cachí stná-nè xán, (vàchi malu gà modo xi nèhivì ndoó yucán).

⁹ Pues, ñuu yucán cuitànduhù nsii ma, te cundehè cuàhà nèhivì-né, nèhivì cuàhà raza ndoó cuàhà ñuu, te cuàhà dàhàn cáhàn-nè. Ùni quivì dava cuitànduhù nècuàchìmà yucán, ni mà cuàhà nèhivì cundùxin-ne.

¹⁰ Al contrario, cuàhàn-nè cudì ini-nè ñà-sàni xihì nsii ma. Cuàhàn-nè quida-ne vicò, te dacútàhvì stnahá-né ñàhà, te cudì ini-nè, vàchi còó gà ndúì nècuàchì sàhnú nì sacahàn cuenta xi Dios, vàchi antes cuàhà gà nì ndoho-ne nì quida nècuàchìmà.

¹¹ Daaní, nú sàni yàha ùni quivì dava, dandu icúmí nsii ma natiacu-nè quida Dios, te ndacuita-ne. Ñàyùcàndùá, yàha ga icúmí yuhì nsidaa nèhivì cundehè xì-né.

¹² Dandu icúmí tiacu tàchì ana cáhàn ansivi, te dohó cachi-yà:

—Nahà-nsia dìquì-xí yohó.

Dandu canana nècuàchì sàhnùmà dìquì-xí ansivi. Mahì vicò nana-ne cùhùn-nè, cundéhe nsidaa nèhivì xiní ùhì xì-né.

¹³ Dandu divi hora mà, ndee gà icúmí tnàa ñuhivì. Nùu cada ùxin vehe itànduhù ñuu mà, icúmí caà ian. Te icúmí cui ùsà mìl nèhivì sàhà-ñá icúmí tnàa guá ducán. Dandu nèhivì dava ga, cuàhà gà yuhì-nè, te nacuni-nè cahnú gà poder xi mii-yá iá ansivi.

¹⁴ Pues, ñà-jaàn nduú tnùndoho cahnú ñà-ùì. Doco cumàni gà ñà-ùni, te sà-ìtúú vaxa.

Nansa icúmí cuu na sivi ángel ùsà corneta xi-ne

¹⁵ Daaní, ángel ùsà, nì sivi-nè corneta xi-ne. Te nì inini ndee cána cuàhà-né ansivi, cachí-nè:

Sàni sàà quivì cusahnú Stoho-ndà Señor nùu nsidaa ñuu ñuhivì, te nicanicuahàn icúmí-yà cusahnú-yá, mii-yá xì Dèhemanì-yá Cristu.

¹⁶ Dandu òcò cùmì nècuàchì sàhnú ndoó nùu Dios dìquì silla vico, nì tutuyuhu-né nùu sàhà-yá, te nì cahvi-néyà,

¹⁷ cachí-nè:

Naquímanì-nsí mii-ní Stoho-nsì Dios, vàchi icúmí-nì nsidanicuú poder. Dècuèndè sàhana iá-nì, te nicanicuahàn icúmí-nì coo-ní. Ansivéhé-nì, vàchi sàni quesaha-ní cuàhàn-ní cusahnú dahuun-ní nùu ñuhivì, cuàhàn-ní dandacu-ní nùu nsidaa nèhivì ñuhivì.

¹⁸ Mii-né, nì xidà ini-nè, doco sàni sàà quivì nachitacuhá-nînè castigu xi-ne. Te sàni sàà stná tiempu nsidandaà-ní sàhà nècuàchì nduú nsii. Te vichi icúmí cundiatú stná anima nsidaa ana xinúcuáchì nùu-ní, nacua nècuàchì cáhàn cuenta xi-ní, te ducán stná nsidaa gà ana xínduu nèhivì xí-ní, divi ana cahvi xi-ní, a ducán nduú-né nèhivì ùún, ò nèhivì chicá nì nihì chuun nùu-ní. Doco nèhivì nì quida quini xi ñuhivì, còó, vàchi icúmí-nì dandáñúhú-nînè, nì cachi nècuàchì sàhnùmà.

¹⁹ Daaní, nì nuna veheñuhu ì xí Dios ansivi, te nì xinì ini veheñuhu ma iá caja ì ndé inácaá palabra nì cachi-yà na ní ndòo sahnú-yá xì nèhivì xí-yá sàhana. Dandu yàha ga nì tàsa, te nì tiacu cahá fuerte; te ndee gà nì càhàn stná dàvì, te nì tnàa. Te nì còyo stná iin.

12

Nansa nì xini Juan seña sàhà nècuàchì ñahà nì xinudèhé na ní xidà ini quisì cuahá

¹ Daaní, nì xini iin seña cahnú ansivi. Nì natù iin nècuàchì ñahà. Tìxi sàhà-né iá luna, te tnúù nihni ñà-ndúá ndixí-né, vàchi orá nduá, te dìni-né, ñuhá iin corona ndé itándiaa ùxìn ùì sìnsví.

² Meru sà-ítúú tùinuù mée xi-ne, ñàyùcànduá, ndáhì-nè, vàchi nì quicuehè-nè, cuàhàn cacu dèhe-ne.

³ Te nì tùi inga seña nùù ansivi. Nì quecunu iin quisì cahnú cuahá, caní-si nahi còò nahnu-guá, te cuahá laà-si. Ûsà dìni-sí, te ùxìn nsiquì-sí itá. Cada iin iin dìni-sí ñuhú sìcàté vico.

⁴ Te iá stná ndohò caní-si, te xi ndohò-símá nì caní-si cuahà sìtnúù itándiaa ansivi, nì dàndiàchì-ñásí nùù ñuhíví. Iin tantu sìtnúù mà nì ndiàchì nùù ñuhíví, te ùì tantu-si nì ndòò ansivi. Dandu nì sàcuìn quisì mà nùù nècuàchì ñahà mà, ndiatú-si tùinuù mée xi-ne, vàchi cuní-si caxì-sívê na sàni cacu-ve.

⁵ Dandu nì tùinuù-vé, tiàa nduú-vé, te nduú stná-vè mii-yá cuàhàn cusahnú nùù nsidanicuú ñuu, te mà cuáha-ya quida ndevàha-ne. Dandu (nì xini) nì ndanchito-ya dècuèndè ndé iá Dios nùù silla ndiaha xí-yá.

⁶ Daaní, nècuàchì ñahà mà, nì xinudèhé-nè yucù dàná, vàchi yucán sàni nsidayucun Dios iin xaan ndé coo-ne, te yucán icúmí-né nihì-né ñà-cutiacu-nè iin mil ùì cientu ùni dico quívì.

⁷ Doco nì quesaha iá guerra ansivi. Ángel nani Miguel xì compañeru-nè nduú iin ladu, te quisì cuahá mà xì compañeru-si nduú inga ladu, te nì caná stnahá-si.

⁸⁻⁹ Doco cóni cundéé-sí. Ñàyùcànduá, nì taxi-nési ansivi, vàchi còò gá permisú cundoo gà-si yucán (ndé iá Dios). Nì dàndiàchì-yási nùù ñuhíví yohó, mii-sí, xì nsidaa ana nchícùn xì-sí. Vàchi quisì (cusahnuma), divi còò iá ndé sàhana nduú-si; ñà-malu nduú-si, te Satanás nani stná-si, te divi-si nduú ana dandahví xì nèhívì inicutu ñuhívì.

¹⁰ Dandu nì tiacuì iá ana cáhàn fuerte ansivi, te dohó cachí-nè:

—Vichi sàni càcu nsidaa nèhívì xí Dios. Te sàni sàà quívì cusahnú fuerte-yà, te cusahnú stná Dèhemaní-yá Cristu. Vàchi sàni ndiachi ñà-malu fuera, vàchi divi-si nduú ana daqúee cuàchi xi dìquì ñani-ndà (iin-ni cahvi stná xi Yua-nda Dios), vàchi ndui te ñuú dacuidá cuàchi-sìnè.

¹¹ Doco mii-né, nì cundee-né nùù-sí ñà-nì ndacùcahan-né mii-yá nani Lelù Íi, divi mii-yá nì xitià nì-xí sàhà-ndà. Ni cóni cáyùhí-nè, nì cachi vate-né nchícùn-nèyà, vachi dispuestu nì sandoo-ne cui-nè, cóni cùhí ini-nè vida xi-ne.

¹² 'Pues vichi xiñuhu cudì ini nsidaa ana ndoó ansivi, (vachi sàni cùxio ñà-malu). Doco nèhívì ndoó ñuhíví xì mar, ndahví-nè, vàchi yucán sàni nasaà-si, xidà cuahà inì-si, vàchi ináhá-sí làcà iyuhu quívì ndóò nùù-sí (ñà-quida-si ñà-ndúá cuní-si).

¹³ Daaní, na sàni cundaà inì-si ñà-sàni ndiachi-sí ñuhíví yohó nduá, dandu nì quesaha-sí náâ-si xi nècuàchì ñahà mà, divi nècuàchì nì tùinuù mée xi.

¹⁴ Dandu mii-né, nì nihítáhvì-né coo ndìxìn-né nahi ndìxìn yanuni nahnú, te nì ndava-ne cuàhàn-nè yucù ndé coo dèhé-nè. Yucán icúmí-né lugar (dèhé) xi-ne ndé nihì-né ñà-cutiacu-nè ùni cuà dàva, te ducán càcu-ne nùù còò mà.

¹⁵ Doco yuhù còò mà nì cana cuahà tècuí nahi yùte, vàchi cuní-si tnani nècuàchì ñahà mà;

¹⁶ doco nì chindee ñuhívì nècuàchì mà, vàchi nì nsicà ñuhù nì ndèe nsihi tècuí nì cana yuhù-síma.

¹⁷ Ñàyùcàndùá, nì xidà gà inì-si sàhà nècuàchì mà, te nì quesaha-sí xicánúú-si nandúcú-sí dava ga dèhe-ne, vàchi, cuní-si quida quini stná-si xi nsidaa dèhe-ne chívàha xi ley xi Dios, te nchícùn viì xì ñà-ndùá cachí Jesucristu.

13

Nansa nì ndecoyo ùi gà quisì daná

¹ Daaní, nì sàcuùin yuhù mar, te nì xinì mahì tècuùì nì quecunu iin quisì daná, ùsà dìnì-sí, xì ùxìn nsiquì-sí. Te iin iin nsiquì-sí ñuhú iin sìcàté vico. Te icà iin iin dìnì-sí itándiaa quivì-sí, iin quivì iá quini, te cáhàn contra xi Dios.

² Nahi tigre, ducán náhà quisì nì xinì mà. Doco sàhà-sí, nahi sàhà sì-oso, ducán ndáa-ña. Te yuhù-sí, nahi yuhù nsicaha, ducán iá. Te quisì nì quecunu antes, te iá nahi còò, divi nùù quisì yucán nì nìhì quisì yohó poder dandacú-si nùù ñuhiví. Ñàyùcàndùá, ndee ní cusahnú-si; vàchi nùù inga quisì mà nì nìhì-sí coo-si nùù silla cahnú dandacú-si.

³ Daaní, nì xinì nì nacuehè-si, iin dìnì-sí nì nacuehè, cuàhàn cuià cahín. Doco nì nduvàha ndé nì nacuehè xi-sì. Ñàyùcàndùá, nì ndulocó nsidaa nèhivì ñuhiví ñà-nì nduvàha-sì.

⁴ Sàháyùcàndùá, nì cahvi-né quisì nahi còò chindéé xì quisì ùi mà ñà-dàndacú-sí. Stná quisì ùi mà, nì cahvi stná-nèsi, cachí-nè:

—Còò ana ndudává xí quisì jaàn. Còò iin cui cundee xi nùù-sí nú ni náâ-nè xì-sí —xícachi-nè.

⁵ Te nì nìhì stná-si ñà-màsà yúhí yuhù-sí cáhàn ndevàha-sì dìquì Dios; ndee nì cáhàn quini-sì dìquì-yá. Te nì nìhìtáhvi stná-si ñà-cusahnú-si ùi dico ùi (42) yòò.

⁶ Te ndee ní canàhá-si dìquì Dios, quini gá nì cáhàn-si dìquì-yá, xì dìquì lugar ndé iá-yà, xì dìquì nsidaa ana ndoó cutnàhá xí-yá ansivi.

⁷ Te nì nìhì stná-si ñà-quida quini-sì xì nèhivì xí-yá, te cuàhà-né nì sahnì-sí. Te nì nìhìtáhvi stná-si ñà-dandacú-si nùù nsidaa raza nèhivì ndoó nsidaa ñuu, ndéni dàhàn nì cui cáhàn-nè.

⁸ Te nsidanicuú nèhivì ñuhiví, cuàhàn-nè cahvi-nési. Doco ni-iin nèhivì mà, có-ítúú quivì-né nùù libru xi Lelù Íi. Vàchi cunaha-nsiá, dècuèndè na táyôo ñuhiví, dandu sà-itándiaa quivì nsidaa ana icúmí cutiacu nùù-yá.

⁹ Ni cúníní vàha nsidaa nèhivì nansa cachí palabra yohó.

¹⁰ Nú ni chícadí nèhivì-ndó, dandu mii stná-nè icúmí-nè cundiadi stná-nè; te nú ni cahní nèhivì-ndó machete, divi machete icúmí-nè cui stná-nè. Sàhà ñà-jaàn, xiñuhu cundoo-nda calma, te cunihnu vàha ini-ndà mii-yá, vàchi nèhivì xí-yá nduu-nda.

¹¹ Daaní, nì xinì yucán nì quecunu inga quisì daná. Nùù ini ñuhù ñuhiví nì nana-sì. Itá ùi nsiquì-sí, nahi nsiquì lelù, doco nacua cáhàn quisì cahnú nahi còò mà, ducán cáhàn stná quisì yohó.

¹² Ladu nùù quisì nì quecunu nùù mar, jaàn iin quisì yohó, te sàhá chindéé quisimà-sí, ñàyùcàndùá quidá-si cùahà iñàha ndulocó nèhivì. Te quidá stná-si xì nèhivì ñuhiví ñà-fuerza cahvi-né quisì iá-si nùù-xí, divi quisì nì nacuehè daná dìnì-xí, te nì nduvàha-sì.

¹³ Te quisì iin yucán, cuàhà gá iñàha quidá-si ñà-quida tontó-te nèhivì, dècuèndè cóyo stná ñuhu ansivi cundehè-né, ducán quidá-si,

¹⁴ dandáhvi-siné ñà-cuàhà guá quidá-si, vàchi nì nìhì-sí ñà-quida-sì ducán nú iin-si nùù inga quisì mà. Ñàyùcàndùá, cachí-si xi nèhivì ñà-quidayucun-nè figura cahnú cunduu quisì nì nacuehè, te nì nduvàha ma.

¹⁵ Te figura mà, ndè nì dítá` tàchá, vèchi ducán nì nìhì inga quisi mà quida-sì xán. Dècuèndè cáhàn stná nì quida quisi mà. Te nú có-càndísâ iin nèhivì cahvi xán, dandu dandacú-si cui nècuàchì mà.

¹⁶ Te icúmí stná-si dandacú-si màcùtuu iin tnuni xi-sì ìcà nsidanicuú nèhivì, ò sea màcùtua ini ndahàcuàhá-nè, te ò nùù tnaa-nè. Doco nsidanicuú-né, icúmí màcùtuu tnuni mà ìcà-né, a sea nì cúndúú-né nèhivì nihí chuun, te ò nèhivì ùún, ò nècuàchì ndahví, ò nècuàchì cuicà, ò iin peón-ni, ò iin lamú.

¹⁷ Vèchi nú còò tnuni xi-sì, ò quivì-sí, te ò número xi quivì-sí ìcà-né, dandu còò permisú cuiin-ne ò dicò-né.

¹⁸ Cunaha-nsiá, palabra nchichí nduá cuàhìn cachì xì-nsiá yohó. Iin nècuàchì nchichí, vátuni cahvi-ne nadaa nduá sáà número xi quivì quisi mà, vèchi número xi quivì iin tiàa nduá. Te divi 666 nduú número mà.

14

Alanbanza icúmí coto 144,000 nèhivì xì Jesús

¹ Daaní, nì xìnì dècuèndè yucù Sión, te yucán iin mii-yá nani Lelù Íi, te cutnáhá-yá xì iin cientu ùi dico cùmì mil (144,000) nèhivì, te ìcà tnaa iin iin-ne itúú quivì Yuandiáhá-yâ.

² Dandu nì inini ndè ansivi tiacú na ian cundáá nùù yutnù cuerda nani arpa. Te fuerte tiacú nahi tènuhu cuáhà, na ian cáhàn ndee dàvì.

³ Te nì caxito nèhivì cuáhà mà iin alabanza saa, itá-né frente silla ndiaha xí-yá ndé itá stná cùmì ana itá saín nùù-yá, te ndé ndoó stná òcò cùmì nècuàchì sàhnú. Doco ni-iin nècuàchì dava ga, màncùì cutùha stná-nè coto-ne alabanza mà, cuisì nèhivì cuáhà itá yucán, divi nèhivì xínduu iin cientu ùi dico cùmì mil tiàa ma. Te nsidaa-né nduú nèhivì nì càcu nùù ñuhivì yohó nì quida (Jesucristu).

⁴ Te nì còò ni-iin cuàchi nì quidá-né xì nècuàchì ñahà, vèchi cónì cáhàn-nè xì nècuàchì ñahà ni-iin xichi. Te vichi, nchícùn-nè mii-yá nani Lelù Íi ndéni nì cui nì cùhùn-yà. Antes mahì nèhivì ñuhivì nì sandoo-ne, doco vichi sàni càcu-ne ñà-nì dànáà-yá sàhá-né, te sàhájàn nì càcu-ne ñà-cunduu-ne na iin promesa chica ndiaha nùù Yua-nda Dios xì nùù Lelù Íi,

⁵ vèchi de por sí, mà túha-ne dandahví-nè; te nicanicuahàn ndoó-né nùù silla ndiaha ndé iá-ya, vèchi còò ni-iin falta xi-ne nùù-yá.

Ùnì razón nì cachitnùhu ùnì ángel ndavá ansivi

⁶ Daaní, nì xìnì ndavá inga ángel dìquì-xì ansivi, nihí-né razón vaha xi Dios, iin razón icúmí cunaha nicanicuahàn. Te cuàhàn ángel mà cachitnùhu-neà xì nsidaa nèhivì nsidanicuú ñuu iá ñuhivì, nsidanicuú raza-nè ndéni dàhàn nì cui cáhàn-nè.

⁷ Te dohó nì cachi ángel xì nèhivì mà:

—Cahvi-nsiá Dios, te tavà-nsiá tnùñuhu xí-yá, vèchi sàni sàà quivì nsidan-daà-yà sàhá cuàchi nèhivì ñuhivì. Ñàyùcàndúá, cahvi-nsiáyà, vèchi divi mii-yá nduú ana nì quidayucun xì ansivi, ñuhivì, mar, xì nsidaa stná ndé caná tècuí.

⁸ Daaní, (nì xìnì) nchícùn gà vèxi inga ángel, te dohó nì cachi-nè:

—Sàni ndañuhu ñuu Babilonia, sàni chàhmà dahuan nì quida Dios, vèchi nì sàha nèhivì ñuu mà ñà-coho stná nèhivì inga ñuu, tè ñàyùcàndúá, nì xìnì stná nècuàchì mà, te quini nihnú stná ini-nè vichi. Ñàyùcàndúá, icúmí nècuàchì Babilonia mà nihì-né iin castigu fuerte —nì cachi ángel mà.

⁹ Daaní, nchícùn gà vèxi inga ángel, te vichi nduú ùnì ángel sàni quecoyo. Te nì ndàhì ndee-né, cachì-nè:

—¡Ndahví nsidaa ana cahvi xi quisi daná mà ò figura-si! ¡Te ndahví stná ana sà-itúú tnuni xi-sì nùù tnaà-xi, ò ini ndahà-xí!

¹⁰ Vàchi yáha ga icúmí-nê ndoho-ne mahì ñuhu cahnú ndé xìxìn azufre sahan quini, te indéhe stná ángel ì xí Dios, xì stná Lelù Íi. Te castigu mà, ducán quea na ian cuàhàn dachó Dios-nè iin ndutè quini, te micuísì ndutè fuerte cunduu-tè, doco fuerza coho-nète, vachi xidà ini-yà sàhà-né.

¹¹ Ñàyùcàndùá icúmí-nê cundoo-ne ndoho-ne nicanicuahàn ndé (xìxìn ñuhu, te) caná ducún ñùhmà, ni mà nunca nihì gá-nè cundoo dadí-né, ndui te ñuú icúmí-nê ndoho-ne, vachi ni cahvi-né quisì mà xì figura-sì, te ni sàcùtuu stná quivì-sì ìcà-né.

¹² Ñàyùcàndùá, cuàhà paciencia xiñuhu cucumi nsidaa nèhivì xí Dios, divi nsidaa ana chívàha xi ley xi-ya, te nihnú vaha ini xì (Dèhemanì-yá) Jesús.

¹³ Daaní, ni tiacu tu iá ana cáhàn ansivi, cachí-nè xì:
—Vichi tiaa-yó palabra yohó cachì xùn: “Dècuèndè vichi xì quivì nùu-xì, ndiaha gá coo xi nèhivì cui, te nú nduú-né ana nchícùn xì Stoho-ndà Señor”. Ñà-ndáà nduá, cachí Espíritu ì xí Dios, icúmí nècuàchì mà quetatu vaha-ne, mà ndóhó gá-nè nùu chuun quidá-né, te dècuèndè gloria nacuni stná mii-yá nsidaa obra ni quida-ne.

Nansa cuàhàn cuu quivì último

¹⁴ Daaní, ni xinì iin vïcò cuxín yaa, te nùu vïcò mà iá ana indéhe nahi mii-yá ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhivì. Te dìni-yá, ñuhá iin corona oro, te iníndáhá-yà iin hoz diìn.

¹⁵ Dandu ni quee inga ángel nùu veheñuhu ì xí-yá, te ni ndàhì-nè ni càhàn-nè xì mii-yá iá nùu vïcò, cachí-nè:

—Cahndè-ní viuu ndanihi-ní cosecha, vachi sàni xida viuu ñuhivì, te vichi sà-ìá ndanchitoa.

¹⁶ Daaní, ni sahnde-yà viuu iá ñuhivì, te ducán ni ndanchito cosecha mà.

¹⁷ Dandu ni quee inga ángel nùu veheñuhu ì iá gloria mà, te iníndáhá stná-nè iin hoz diìn.

¹⁸ Dandu ni quee inga ángel nùu ndé iín mesa ì ndé cahvi-né Dios, te nduú-né ángel dandacú nùu ñuhu xìxìn. Te ni ndàhì ndee-né, cachí-nè xì ángel iníndáhá hoz mà:

—Xì hoz diìn jaàn cahndè-ní nsidaa sì-uva caá nducuyòhò ñuhivì, vachi sàni xìchi-sì —ni cachi-nè.

¹⁹ Ñàyùcàndùá, ni sahnde ángel mà sì-uva ñuhivì xì hoz xi-ne, te ni dàtácá-nè nsidaa-sì ni dàquée-nèsi ini lugar ndé chàmà-sì quee tècuì-sì. Te seña ñà-ìcúmí-sì chàmà-sì mà nduú ñà-ìcúmí Dios cuàha-ya nèhivì malu iin castigu fuerte.

²⁰ Vachi cunaha-nsiá, fuera ñuu ni chàmà-né, te ni xitla nì-né, ducán cuàhà nì mà nahi yùte ndé queé cuàhà tèñuhu, te cunú ni xìca (nahi ùi metro), na ian ducún iá frenu xi idu. Te ùni cientu kilómetro nduú ñà-càni yùte nì mà.

15

Ùsà ángel dandacú nùu ùsà tnùndoho chicá nahnú

¹ Daaní, ni xinì cuú inga seña ansivi, iin seña ndiaha. Te ni nduloquí, vachi ni xinì ndoó ùsà ángel dandacú nùu ùsà tnùndoho chicá nahnú, te ñà-último nduájàn, vachi sà-ìá, xì ñà-jaàn-ní mà cuidà gà ini Dios nú sàni yàha.

² Dandu ni xinì mar iá (ansivi) yucán, nahi vidriu nduá, te dácà stnahá stná vidriu mà xì ñuhu xìxìn, ducán nàhà. Te nùu mar mà itá cuàhà nèhivì, xínduu-ne ana ni cundee nùu quisì daná mà, xì nùu figura-sì, xì nùu número xì quivì-sì, nùu nsidaa ñà-jaàn ni cundee-né, te vichi itá-né yucán, nihí-né yutnú cuerda cundaa.

³ Te nacuatú stná-nè, xitó-né alabanza xi Moisés nì xinucuachi nùu Dios (sànaha), te xitó stná-nè alabanza xi Lelù Ìì, cachí-nè palabra yohó:

¡Ndiaha gá nsidaa obra quida-ní, Stoho-nsì Dios; ndulócô-nsì ñà-cuàhà guá quida-ní! Nsidanicuú poder icúmí-nì. Doco micuísì ñà-íá viì nduá quida-ní, cuisì ñà-íá vaha nacua ndiá ìcà. Ansivéhé-nì, vachi rey nduu-ní, te cusáhnú-nì nùu nsidaa ñuu.

⁴ Te vichi xiñuhu cahvi nsidaa nèhivì mii-ní, Stoho-nsì Señor; xiñuhu nsidaa-nsì ndanihi cahvì-nsì mii-ní, vachi cuisì mii-ní ì ndisa-ní. Te icúmí nèhivì nsidaa ñuu tnàtuu-ne cuitasisì-né nùu-ní, vachi nùu nsidaa-né nàhà claru íá viì nsidaa ñà-nduá nì quida-ní xì nèhivì ñuhivì.

Ducán nì cachi-nè.

⁵ Daaní, nì nsihamá, dandu nì xinì nì nuna cuarto chicá ì íá ini veheñuhu xi-ya ndé íá vaha ley ì xí-yá.

⁶ Te nì caquee ùsà ángel mà vaxi-ne, divì ángel dandacú nùu ùsà tnùndoho nahnú icúmí ndoho nèhivì. Te ndixí-né sìcoto yéhè cuxín yaa, te nuhnì nchìca-ne iin siuhma oro.

⁷ Dandu nì tnàtuu iin ana íin saín nùu-yá, te nì sàha-ne iin iin ángel mà iin yaxìn oro, chitu iin iin-sì castigu xi Dios, divì mii-yá itiácú nicanicuahàn, vachi sàhà cuàchi nèhivì, ñàyùcànduá, xidà ini-yà.

⁸ Daaní ñà-ndiaha fuerte guá-yà, te ñà-ndee guá dandacú-yá, ñàyùcànduá nì cana ñùhmà, te nì xitià inicutu veheñuhu ì mà. Te sàhà ñùhmà mà mànicuí nansìhvi ga nì-iin nèhivì ini lugar mà dècuèndè sàni nsìhi ùsà tnùndoho nahnú dandacú ángel mà nùu-xí.

16

Nansa icúmí dacóyo ángel ñà-ñùhú ini ùsà yaxìn oro, divì ñà-nduú tnùndoho nahnú

¹ Daaní, nì tiacuì íá ana cáhàn fuerte ini veheñuhu ì mà, cachí-yà xì ùsà ángel mà:

—Cuahán-ndâ dacóyo-ndá ñà-ñùhú ini iin iin yaxìn mà dìquì ñuhivì ñà-cundua castigu fuerte sàhà-ñá xidà ini Dios sàhà cuàchi nèhivì —nì cachi-nè.

² Dandu nì quee ángel primeru nì dàcóyo-ne ñà-ñùhú ini yaxìn xí-né dìquì ñuhivì. Ñàyùcànduá, nsidaa nèhivì itúú tnuni xi quisì daná mà, nì cana iin nsìhi ùhì ìcà-né, quini íá, te yáha ga cuhìá; nùu nsidanicuú ana cahvi xì figura quisì mà, nì cana nsìhi ùhì mà ìcà-né.

³ Daaní, ángel ùì, nì dàcóyo-ne ñà-ñùhú ini yaxìn xí-né mahì mar. Te nì nanduu nsìhi tècuí mà nì, nahi nùu nèhivì nì xihì. Ñàyùcànduá, nì xihì nsidanicuú quisì itiácú ñuhú mar.

⁴ Daaní, ángel ùnì, nì dàcóyo-ne ñà-ñùhú ini yaxìn xí-né, nì còya nùu nsidaa yùte xì nùu nsidaa lugar ndé caná tècuí, te nì nanduu stná tècuí mà nì.

⁵ Dandu nì tiacuì cáhàn iin ángel dandacú nùu nsidaa tècuí, te nì cachi-nè xì Yua-nda Dios:

—Stoho-nsì Señor, mii-ní nduú ana íá ndè nicanicuahàn sàhana. Te ì gá stná-ní, ñàyùcànduá, íá viì ñà-nduá sàni quida-ní xì nèhivì sàhà cuàchi-ne.

⁶ Vachi mii-né, nì casahnì-né nèhivì vaha xi-ní; cuàhà tiàa nì cáhàn cuenta xi-ní nì casahnì-né, te nì xitià nì-né, ñàyùcànduá, divì nùu nduá icúmí nècuàchì mà coho-ne quida-ní. Ducán icúmí coo xi-né, vachi malu-nè.

⁷ Dandu nì inini íá inga ángel yatni nùu mesa ì ndé cahvi-né Dios, te nì cachi-nè:

—Ñà-ndáà nduá, Stoho-nsi Dios. Nsidanicuú poder icúmí-ní, te micuísi ñà-íá vii nduá sàni quida-ní xì nèhivì sàhà cuàchi-ne, cuisì ñà-ndiá ìcà nduá sàni quida-ní xì-né.

⁸ Daaní, ángel cùmi, nì dácóyo-ne ñà-ñùhú ini yaxìn xí-né nùu orá, te ñàyùcànduá nì nìhítàhvì orá dansi fuerteà nèhivì. Nahi ñuhu xìxìn nì nandua,

⁹ te yáha ga cuàhà nì nsì-né sàhà ñà-ihni gá. Ñàyùcànduá, quini guá nì canàhá-nè dìquì Dios, vàchi divi-ya nduú ana nì dándàcú coo tnùndohoma; doco cóni nácúcuìn ini-nè sàhà cuàchi-ne, nì cóni nácúni-nè ñà-vii nduá quidá-yá.

¹⁰ Daaní, ángel ùhùn, nì dácóyo-ne ñà-ñùhú ini yaxìn xí-né nùu silla ndé iá quisì daná mà, te nì nàcuìn tnùu inicutu ñuu ndé dandacú-si. Te nèhivì ndoó yucán, mà cùndéé gâ ini-nè dolor ndohó-né, ñàyùcànduá nì tnii nùhu-ne yàá-nè.

¹¹ Te nì canàhá quini-ne dìquì mii-yá iá ansivi ñà-cuàhà guá tnùndoho yáha-ne, te ndohó stná-nè sàhà nsìhi ùhì nì cana ìcà-né. Doco nì sàhà ñà-jaàn cóni cùu-né arrepentir sàhà ñà-có-ndiáá quidá-né.

¹² Daaní, ángel ìñù, nì dácóyo-ne ñà-ñùhú ini yaxìn xí-né dìquì yùte cahnú nani Eufrates. Dandu nì ndoco tècuíá, te ducán mà cádí yùte ma nùu soldadu cuàhàn cundaca rey inga ñuu caquixi ladu ndé caná orá.

¹³ Daaní, nì xinì nì quee iin sì-dicui yuhù iin iin quisì yucán. Ñà-malu nduú sì-dicui ma. Iin-sì nì quee yuhù quisì cuahá nahi còò, te ingà-si nì quee yuhù quisì nì quecunu mahì mar, te ingà-si nì quee yuhù quisì cáhàn cuenta xi quisì ùi mà.

¹⁴ Te espíritu xi ñà-malu nduú sì-dicui ma, te nì quee-sì cuàhàn-si ñà-chiyuhù-sì nsidaa rey dandacú ñuhivì yohó. Cuàhà gá icúmí quisì mà quida-sì ñà-ndulocó rey mà, te candisá-te quixi-tè nataca nsìhi-tè, cundoo tùha-tè sàà quivì coo guerra, te cundua quivì cahnú xí Dios, divi mii-yá icúmí xí nsidanicuú poder.

¹⁵ Te vichi cachí-yà xì-ndà: “Cunaha-ndá, naànàá icúmí sài ndé ndoo-ndá. Ñàyùcànduá, cundoo tùha-ndá, te cunihnu vaha inì-ndá sàhá màsà cùcáhàn-nùu-ndá na ian cucahan-nùu iin nèhivì nú còò sìcoto xi-ne”.

¹⁶ Daaní, nì nataca nsìhi soldadu, xì stná tè-dándàcú nùu-té, nì casaà-te iin xaan nani Armagedón, vàchi ducán nani lugar mà dàhàn hebreu.

¹⁷ Dandu ángel ùsà, nì dácóyo-ne ñà-ñùhú ini yaxìn xí-né mahì ansivi. Te nì tiacu fuerte cáhàn ndee ana cáhàn ini veheñùhu ì xì Dios ansivi. Divi mii-yá iá nùu silla ndiaha nduú ana nì cáhàn, te nì cachí-yà:

—;Sà-íá!

¹⁸ Dandu nì tàsa cuahà, te nì nìhi fuerte, te yáha ga nì cáhàn dàvì, te nì tnàa fuerte sàstnùhù. Chicá fuerte nì tnàa nùu nsidaa xichi inii tiempu ndoó nèhivì ñuhivì.

¹⁹ Te ñà-ndee guá nì tnàa, ñàyùcànduá nì tàhndè ñuu cahnú yucán, ùnì ñuu nì nandua. Te nsidaa gá stná ñuu ñuhivì, nì caà nsìhi vehe yucán. Dandu nì nsinuu ini Dios sàhà ñuu Babilonia, ñà-cuàha-ya ñuu mà iin castigu cahnú, vàchi xidà ini-yà sàhà nsidaa cuàchi nècuàchì ñuu mà, ñàyùcànduá cuàhàn-yà quida-ya xì-né na ian dacohó-yàné iin ndutè có-cùni-nè.

²⁰ Dandu nsidaa yucù iá ñuhivì, nì ndèa ini ñuhù, te nì ndèe stná ñuu iá mahì mar.

²¹ Daaní, ndè ansivi nì còyo iin nùu ñuhivì, nahnú sàstnùhù iin ní cacòyo ma, ùi dico kilo vèe iin ian, cunaha-nsiá. Te nèhivì ñuhivì, quini ga nì dàquèe cuàchi-ne dìquì Dios, vàchi yáha ga nì ndoho-ne ñà-nì còyo guá iin nahnuma.

17

Nansa icúmí ndoho ñahà malu

¹ Daaní, iin ángel nùù nsì-úsà nècuàchì xí-inindaha yaxìn, nì tnàtuu-ne nùù nì càhàn-nè xì' nì cachi-nè:

—Cùhùn-ndà dacuní mii-ní nansa icúmí ndoho ñahà malu iá guá fama xi, te iá-ña ndé ñuhú cuàhà tècuí.

² Divi ñahà mà nduú ana iá guá xì cuàhà tè-cùsáhnú ñuhíví yohó. Te divi nùù mii-ña sàni cutùha stná dava ga nèhiví ñuhíví quida quini stná-nè nahi miá. Te queámà na ian iin-ni vinu xihí nsidaa-né xì-ña, te ducán xíni stná-nè —nì cachi ángel.

³ Ñàyùcànduá, ndacá ángel mà yùhù cuàhàn xìcà-nsí dècuèndè ndé nduú yucù. Na ian sánì quidá Espíritu Ìi xí Dios, ducán nduá cuàhàn-nsì. Te na ní sàà-nsì yucù mà nì xinì iá iin ñahà indánuú-ña iin quisì daná cuahá, ùsà dìnì-sí xì ùxìn nsiquì-sí, te itándiaa cuàhà quivì siquini càhàn contra xi Dios.

⁴ Te ndixí-ña sìcoto moradu vico, xì sìcoto cuahá laa, te nì nducutá oro xì yùù yéhè, xì stná sìdiqui cuxín vico. Te iníndáhá-ña iin copa oro chitu nsidaa ñà-có-ndiáa xì nsidaa ñà-siquini, vachi cuàchi ñahà mà nduú ñà-ñùhùmà.

⁵ Daaní, icà tnaè-ña itúú iin quivì ùhì mànhì ini-ndà. Dohó cachá: Ñuu cahnú Babilonia, divi ñahà nì dàcuàhà-xì dèhe yoco-xí ñà-quida quini stná-ña, te nsidaa ana quidá quini ñuhíví, xínduu stná-nè dèhe ñahà yohó, ducán cachá.

⁶ Te nì xinì ñahà mà, na ian xíni-ña, vachi ñà-nì cudìi guá inia sàhà ñà-nì xitìà nì nèhiví xí Dios, ñàyùcànduá, ducán queá na ian xíni-ña nì quida nì mà, vachi nì cudìi guá inia nì xihì nèhiví váha càhàn vate sàhà Jesús. Te yùhù, cuàhà gá nì nduloquí indéhi ñahà mà.

⁷ Dandu nì cachi tu ángel mà xì':

—Màsà ndúlócô-nì, vachi cuàhìn dacuní mii-ní inàha ñà-cundaà vaha inì-nì sàhà ñahà mà xì sàhà stná quisì indánuú-ña, divi quisì iá ùsà dìnì-xí, xì stná ùxìn nsiquì-sí.

⁸ Cunaha-ní, antes nisa ìa quisì mà ñuhíví, te vichi còò cá-si, doco icúmí-sí naquecunu-sì quee-sì yavi cunú cuàhà, dandu después sàà-si ndañuhu dahuun-sì. Te cuàhà gá nèhiví ñuhíví, icúmí-né ndulocó-nè na cuni-nè quisì mà ñà-nì ìa-sì ñuhíví, te còò cá-si, doco icúmí-sí nandecunu tu-sì. Doco nèhiví mà, nì-iin-ne có-itándiaa quivì-né nùù tutu xi Dios. Vachi tutu mà, dècuèndè na táyôo ñuhíví, dandu sà-itándiaa quivì nsidaa nèhiví cutiacu nicanicuahàn.

⁹ 'Pues vichi, yohó iá iin palabra nchichí cundaà ini nècuàchì nchichí. Cunaha-ní, nsì-úsà dìnì quisì mà, ùsà yucù nduá, te dìquì yucù mà iá ñahà mà.

¹⁰ ùsà stná rey ndoó. Ùhùn-te sàni yàha, te iin-tè, dandacú-te vichi, te iá stná ingà-te, doco cumàni gá quesàa-te. Daaní, nú sàni quesàa-te, dandu iin ratu tii icúmí-tè dandacú-te.

¹¹ Te quisì daná nisa ìa, te vichi còò cá-si, pues divi quisì mà nduú stná-si iin rey dandacuma, divi rey ùnà cunduu-sì, doco nùù ùsà rey primeru, iin-tè nduú stná-si. Dandu después icúmí-sì sàà stná-si ndañuhu dahuun-sì.

¹² 'Daaní, ùxìn nsiquì quisì mà, ùxìn rey xíndua, doco tàñáha ga nìhì-té ñuu ndé cusahnú-te. Cuisì imindaa hora nìhítàhvì-té cutnahá-te xì quisì daná ñà-cusahnú-te.

¹³ Vachi nsì-ùxìn rey mà, iin-ni sàni candatnuhu váha-tè ñà-dayáha-tè ñuù-te ndahà quisì mà ñà-dandacú-si lugar xi-tè.

¹⁴ Te icúmí stná-te quida-tè guerra nàa-te xi Lelù Ìi, doco mii-yá, icúmí-yá cundee-yá nùù-té, vachi Stoho-ndà Señor nduú-yá, te rey ndiaha nduú stná-yà, vachi chicá fuerte-yà nùù nsidaa gá ana dandacú, xì nsidaa gá stná

ana itá fuerte; te nsidaa ana nchícùn xì-yá, nèhivì nì cana-ya xínduu-ne, divi nèhivì nì nacàxin-ya, te iin-ni nchícùn-nè palabra xi-ya nicanicuahàn.

¹⁵ Dandu nì càhàn tu ángel cutnáhâ xí, cachí-nè:

—Cunaha-ní, nsidaa tècuí cuàhà ndé iá ñahà malu mà, nèhivì nduú-te, divi nèhivì ndoó cuàhà ñuu inicutu ñuhiví, vâchi cuàhà raza nduú-né, te cuàhà dàhàn càhàn-nè.

¹⁶ Doco ùxìn rey nduú ùxìn nsiquì itá dìnì quisì daná mà, icúmí-tê cuìdà inì-te sàhà ñahà mà. Ñàyùcàndùá, cuàhàn-te dacúxíó-te nsidaa ñà-ìcúmí-ñâ. Còò ni-iñàha cucumiá. Dandu cahni-tèñâ, te cahmi-tèñâ.

¹⁷ Iin-ni icúmí nsidaa-tê nacani inì-te quida-tè ducán, vâchi icúmí Dios danácánì ini-yàte quida-tè ñà-nduá nì chitnùnì ini-yà cuu, te sàhàmà icúmí-tê cuàha stná-te quisì mà dandacú-si lugar xi-tè dècuèndè cuu ndisa ñà-nduá sàni cachitnùhu-ya antes.

¹⁸ Te cunaha-ní, ñahà nì xinì-ní mà, divi ñuu cahnú dandacú nùù nsidaa rey ñuhiví nduú-ñâ.

18

Nansa icúmí ndañuhu ñuu Babilonia

¹ Daaní, nì nsihi ñà-jaàn, dandu nì xinì mànuu iin ángel ansivi vâxi-ne. Iin ángel dandacú nduú-né, te nanchíi fuerte ñuhiví ñà-yéhè guá-nè.

² Te nì ndàhì ndee-né, cachí-nè:

—Sàni ndañuhu dahuun ñuu cahnú Babilonia. Te vichi cuisì ñà-malu xíndoo yucán, cuisì espíritu ía quini, vâchi sàni nanduu lugar yucán nahi nchihò nsidanuu laa sìquini.

³ Vâchi ndè nùù ñuu mà (nì quesaha cuàhà estilu sìquini nì cutùha nèhivì nsidaa gá ñuu, te nì quida-ne nahi ñahà malu mà), na ian iin-ni sàni xihì-ne xì-ñâ, te xini stná-nè. Daaní, cuàhà stná rey ndoó ñuhiví, nìsa xi-ìa stná-nè xì ñahà mà. Te nèhivì nacuíín, te nadíco, sàni cucuica cuàhà stná-nè sàhà ñà-sìquini vico nì xiin nècuàchì ñuu mà.

⁴ Dandu nì tiacuí iá ana càhàn ansivi inga xichi, te dohó cachí-yà:

—Nsidaa nsiohó nèhivì-xí, caquee-ndá nùù ñuu sìquini jaàn sàhà-ñâ màsà quídá stná-ndá cuàchi na ian quídá vecinu xi-ndá jaàn, dandu mà níhi stná-ndá castigu nahi mii-né.

⁵ Vâchi ndè ansivi iín dini cuàchi-ne, te vichi sàni sàà stná quivì mà-cúndéé gâ inì sàhà nsidaa ñà-có-ndiáá xíquida-ne.

⁶ Ñàyùcàndùá, vichi, nacua sàni quida quini-ne, divi ducán icúmí stná-nè nihì-né tnùndoho, dècuèndè ùì tantu icúmí-nê nihì-né sàhà cuàchi nì quida-ne, vâchi yáha ga tùha-ne quida quini-ne xì nècuàchì dava ga, ñàyùcàndùá, iin doble icúmí nacuitacùhá-nè.

⁷ Yáha ga cuadú-nè ndoó-né ñuhiví, cutu ndoó vico-né quídá ndevàha-ne nicanicuahàn. Ñàyùcàndùá, dava nì tantu icúmí-nê ndoho-ne, te cundoo-ne tnùnsí ini, mate vichi nihnú ini-nè, cachí-nè: “Ndiaha mánì iá vida xi. Yùhù nduí ana dandacú, còò ni-iñàha cuu xí, nì mà nunca sàì coi tnùnsí ini”.

⁸ Doco sàhà-ñâ nihnú ini-nè ducán, ñàyùcàndùá icúmí-nê yàha-ne cuàhà tnùndoho, cuàhà gá icúmí-nê ndoho-ne, te tnana-ne, te coo stná tnama ñuu-nè, te cui cuàhà-né, dandu coco stná ñuu-nè. Te nsidaa tnùndoho ma, iin quivì-nì icúmí quixa dìquì-né, vâchi fuerte gâ mii-yá ana cuàha xi castigu mà, vâchi divi Stoho-ndà Dios nduú-yá.

⁹ Daaní, nsidaa stná rey ñuhiví, icúmí-tê cuacu-tè, te cuhuun cuahà inì-te na cundehè-té xíxìn ñuu mà, te caná ñùhmà-ñâ, vâchi mii-té, iin-ni nìsa cutnahá stná-te nì caquida-tè cuàchi nahi nèhivì ñuu mà, iin-ni nì sacutnahá stná-te xi-né cundoo vico-né ñuhiví.

¹⁰ Ñàyùcànduá, xica itá-te ñà-yúhî-te ñihî stná-te castigu, te cachí-te:

—¡Ndahví nècuàchì ñuu cahnú Babilonia yucán! ¡Ndahví-nè! Vàchi mate ñuu fuerte ñi sandua, doco tìxi imindaa hora ñi ndañuhu dahuan ñi quida Dios.

¹¹ Daaní, stná tè-nàcuíin te nadíco ndoó inicutu ñuhíví, icúmí-tê cuacu stná-te sàhà ñuu mà, te cuhuun cuàhà inì-te, vàchi còò cá nècuàchì ñuu ma cuiin xi ñà-nduá ñihí-te dicò-té.

¹² Vàchi ñihí-te oro, xì plata, xì yùù yéhè, xì sìdiqui cuxín vico, xì sìcoto cuxín finu, xì sìcoto moradu, xì sìcoto seda, xì sìcoto cuahá, xì yutnú sahán viì, xì stná cuàhà iñàha ñi cuyucun ñuhu elefante, xì cuàhà iñàha ñi cuyucun yutnú finu, ò càa yahá, ò càa uun, ò yùù finu mármol.

¹³ Te ñihí stná-te canela, xì cuàhà ñà-ñi nchico sahán tnami, xì inciensu, xì vinu, xì tàtnà mirra, xì cutù, xì aceite, xì harina, xì trigu, xì idunsìquì, xì riì, xì idu, xì carreta, ndè stná nèhivì dicó stná-te. (Nsidaájàn nduá ñisa xiin nècuàchì ñuu mà.)

¹⁴ Ñàyùcànduá, dohó icúmí cachi nèhivì xì nècuàchì ñuu mà:

—¡Ndahví-nsià! vàchi nsidaa ñà-vico xího guá-nsià, sàni ndañuhá. Ñi saxixi vàha-nsià puru ñà-chicá viì, te vico gá ñi sandixi stná-nsià, doco vichì còò cá ñi ian mà, ñi mà nunca tui ga nùù-nsiá.

¹⁵ Cunaha-nsiá, cuàhà gá ñi cucuica nsidaa tè-dìcò ma sàhà ñà-nduá ñi sadicò-té nùù nècuàchì ñuu mà. Ñàyùcànduá, itá xica-té, (indéhe-té), yúhî-te ñà-càhnù-guá tnùndoho iá ñuu mà, te sacú-te, tnaná-te,

¹⁶ cachí-te:

—¡Ndahví nècuàchì ñuu cahnú yucán! Vàchi sìcoto cuxín finu ñi sandixi-ne, xì sìcoto moradu, xì sìcoto cuahá, na iin nècuàchì ñahà ndixí vico ní nducutu xi oro, xì yùù yéhè, xì stná sìdiqui cuxín vico.

¹⁷ Doco cunaha-nsiá, tìxi iin hora-ñi sàni ndañuhu nsidaa ñà-cuicà mà —ñi cachì-te.

Daaní, nsidaa gá stná tiàa dacaca-xi barcu nahnú, itá xica stná-te, cutnáhà-te xi peón quidáchúùn nùù-té, xì stná cuàhà tiàa sàhàn viaji inì-nu,

¹⁸ itá nsidaa-té indéhe-té ndé caná ñuhmá xixìn ñuu mà, te cachí-te:

—¡(Na cuaha guá) ñisa ìa ñuu yucán! Còò cá ñi-iin ñuu ndudává xân —cachí-te,

¹⁹ sacú-te, tnaná-te, sódò-te ñuhù dìnì-té, cachí-te— ¡Ndahví ñuu cahnú yucán! Vàchi sàhà nèhivì ndoó yucán ñi cucuica nsidaa tè-icúmí xí barcu xicá mar, ñà-cuica guá ñuu-nè. Doco, ndahví-nè, vàchi tìxi iin hora-ñi sàni ndutu nsihá —ñi cachì-te.

²⁰ Pues vichì xiñuhu cudìi gá ini nsidaa ana ndoó ansivi, xì nsidaa stná nèhivì (ñuhíví) ñi ñihì chuun nùù Dios, xì nsidaa stná profeta cáhàn cuenta xi-ya, xì nsidanicuú gá stná nèhivì xí-yá, vàchi vichì sàni nachitacùhá-yà sàhà ñà-quini guá ñi quida nèhivì ñuu mà xì-né.

²¹ Daaní, ñi (ndecunu) iin ángel fuerte, ñi ndanihi-ne iin yùù cahnú nahi yùù yódò xí molinu, te ñi dandiàchì-néa mahì mar, te ñi cachi-nè:

—Cunaha-nsiá, ducán icúmí cuu stná xì ñuu cahnú Babilonia mà, icúmíâ ndañuhu dahuan, te mà nunca gà sàà ndecunua.

²² Mà nunca tiacu gà cundáá yutnú cuerda ñuu mà, ñi stná pitu, ñi mà síví gà stná ñi-iñàha cundáá, vàchi mà cóó gá ñi-iin músico yucán, ñi mà cóó gá ñi-iin tiàa quida-xi oficiu xi-tè, ñi mà tiácú gà stná nchicó ñi-iin nècuàchì (ñahà).

²³ Ñi mà cútnúù gà ñuhu ñi-iin vehe, ñi mà cóó gá vicò nandàhà novia xì noviu. Vàchi nsidanicuú ñà-jaàn, mà cóó gà, mate yáha ga cuica ñi sandoo nsidaa tè-dìcò ñuu mà antes, chicá cuica ñi sandaa-tè nùù nsidaa tè-dava ga ñuhíví. Te ndè ñuu mà ñi sandoo cuàhà stná tètàtnà xì tètadí, te ñisa dandahví-te nsidaa gá ñuu.

²⁴ Te ini ñuu mà nì casahnì nèhivì cuàhà tiàa cáhàn cuenta xi Dios, xì cuàhà gá stná nèhivì vàha xi-ya. Ñàyùcàndùá, icúmí ñuu mà cunsida cuàcha sàhà nsidaa nsì ma, xì sàhà nsidaa gá stná ana nì xìhì ñuhivì nì quida nèhivì.

19

¹ Daaní, nì nsihì ñà-jaàn, dandu nì tiacu cáhàn ndee cuàhà gá nèhivì ansivi, te dohó xícachi-nè:

¡Ansivéhé cahnú mii-yá! ¡Ansivéhé-yâ! vâchi sàni càcu dahuun nèhivì xí-yá.

Yáha ga ndiaha nì quida-ya, ñàyùcàndùá, tavá-nda tñũñuhu xí-yá.

Fuerte cusáhnû-yá vichi, vâchi Stoho-ndà Dios nduú-yá.

² Te cuisì ñà-íá viì sàni quida-ya, cuisì ñà-ndiá ìcà cuu nduá nì quida-ya na ní sàha-ya castigu ñahà malu íá guá fama xi, vâchi sàhà mii-ñá nì cuchicuehe anima nèhivì ñuhivì ñà-nì sanchicùn-nè modo sìquini xi-ñà. Ñàyùcàndùá, vichi sàni nachitacùhá-ya cuàchi-ñà nì sahnì-ñá nèhivì xinúcuáchi nùu-yá.

³ Daaní, ñà-ùì nì cacachi nsidaa nèhivì mà:

—¡Ansivéhé cahnú mii-yá! —nì cachi-nè—. (Te yucán tuí xica) caná ñùhmà ndé xìxìn ñuu mà nicanicuahàn.

⁴ Dandu òcò cùmì nècuàchì sàhnú, xì nsicúmì ana itá saín nùu-yá, nì tuyuhu-né nùu sàhà-yá ndé íá-yà nùu silla ndiaha, te nì cahvi-néyà, cachí-nè:

—¡Ansivéhé cahnú-ní, amén!

⁵ Daaní, nùu yatni silla ndiaha xí-yá nì inini cáhàn iin ana cáhàn, cachí-nè: Xiñuhu ndanihi cahnú-nda Yua-nda Dios, nsidaa ndohó ana xinúcuáchi nùu-yá, te xícahvi xí-yá, a ducán nduu-nda ana nihí chuun cahnú nùu-yá, te ò nduu-nda nèhivì úun.

Nansa cuàhàn coo vicò nandàhà gloria

⁶ Dandu nì inini cáhàn yáha ga cuàhà nèhivì, te ducán tiacú na ian cahá fuerte tènñuhu cuàhà, na ian yáha ga ndee cáhàn dàvì, te dohó cachí nèhivì cuàhà mà:

¡Ansivéhé cahnú mii-yá! Vâchi vichi sàcùsáhnû-yá, te nduú-yá Stoho-ndà

Señor, divi mii-yá ana cui quida nsidanicuú ñàha.

⁷ Ñàyùcàndùá, cuàhàn-ndà cudii cuàhà ini-ndà sàhà-yá, cuàhàn-ndà naquimanì-ndàyá, vâchi sàni sàa quivì nandàhà mii-yá nani Lelù Ì.

⁸ Te vichi sàni nducutu ndiaha ana cuàhàn nandàhà xì-yá, vâchi sàni nihitáhvi-né cundixi-ne sìcoto cuxín yaa finu còò ni-iin mancha-xi, te na ian nchiá.

Ducán nì cachi-nè, vâchi nsidaa nèhivì xí-yá, icúmí-nè (cutnahá xí-yá cundoo ndiaha-né na ian) nì nandàhà-né xì-yá. Te sìcoto cuxín ndixí-né, obra vàha nì caquida-ne nduá.

⁹ Dandu nì cachi tu ángel mà xì:

—Dohó tíaa-ní: “Nansicáhàn nsidaa ana canà cundoo vicò nandàhà xí mii-yá nani Lelù Ì”.

Te nì cachi stná-nè xì:

—Palabra ndàcuisì xí Yua-nda Dios nduá yohó.

¹⁰ Dandu nì tutuyuhí ñuhù nùu sàhà ana nì càhàn xì, cuàhìn cahví-nè nì cùì. Doco nì cachi-nè xì:

—Màsà quidá-nì ducán, vâchi cutu nduú stnáì iin ana xinúcuáchi nùu Dios, nacua quidá mii-ní, xì dava ga compañeru-ní cáhàn stná sàhà Jesús. Iin-ni nduú stnáì ñàni-ní nahi mii-né. Còò; cuisì Dios nduú ana ndiá ìcà-ndà cahvi-nda. Te nú cáhàn vate-nda sàhà ichì Jesús, dandu queámà ñá-iin-ni quidá stná-ndà nacua nì saquida nècuàchì sànahà nì sacahàn cuenta xi-ya —nì cachi ángel mà.

Nansa icúmí cuu na nuu Jesús ansivi, cuindànùu-yá idu cuxín

¹¹ Daaní, nì xinì nì nuna ansivi, te nì quecunu iin idu cuxín yaa, te indánuú mii-yá, divi mii-yá nani Quidá ndise cumplir, te nani stná-yà Ma túhe dandahví. Mii-yá, de por sí, quidá víi-yá na nsidándáa-yà sàhà cuàchi, te quidá víi stná-yà na sáhàn-yà guerra nàa-yà xì ana xiní ùhì xì-yá.

¹² Te nduchínúù-yá, nahi ñuhu xíxìn, ducán iá, te dìni-yá, cuàhà corona vico ñuhá, te ìcà corona mà itúú iin quìvì-yá, doco ni-iin nèhivì có-ìnhá xí quìvì mà, cuisì mii-yá ináhá-yâ.

¹³ Te ndixí-yá sìcoto nì nducuahá nì quida nì. Te nani stná-yà Palabra ì xí Dios.

¹⁴ Daaní, dècuèndè ansivi nchícùn gà vaxi ana xínduu soldadu xi-ya. Cuàhà sàstnùhù-né, te itándoó stná-nè idu cuxín yaa, te xíndixi stná-nè sìcoto finu cuxín yaa.

¹⁵ Te yuhù mii-yá queé iin espada dìin, vàchi divi ñà-jaàn náâ-yà xì nèhivì nsidaa ñuu ñuhivì yohó, te ducán cundéé-yâ nùù-né, dandu dandacú ndee-yá nùù-né. Pues divi-ya nduú ana icúmí dacháhmà xì nèhivì xídà gà ini Dios sàhà-xí, vàchi mii-yá nduú-yá mii-yá.

¹⁶ Te itúú stná inga quìvì-yá nùù capa-yà xì ìcà dìn stná-yà, te ducán cachá: Rey dandacú nùù nsidaa rey nduí, te nduu stnáì Stoho nsidanicuú ñà-íá, ducán cachá.

¹⁷ Daaní, nì xinì nùù orá, yucán iín iin ángel, ndáhì ndee-né, cachí-nè xì nsidaa laa ndavá ansivi:

—Nahà-ndá —nì cachi-nè—. Natacà-ndá ndé iá cuàhà iñàha caxì-ndá quida Stoho-ndà Dios.

¹⁸ Vàchi cuàhàn cui cuàhà rey, xì cuàhà gà stná tè-dàndàcú nùù soldadu, xì stná cuàhà soldadu fuerte, xì stná idu, xì stná tè-itàndòó yàtà-sí, xì stná peón, xì stná lamú xi-tè, xì stná nècuàchì chicá idónuu, xì stná nècuàchì nchícùn cahà-xí.

¹⁹ Dandu nì xinì sàni nataca nsidaa rey ndoó ñuhivì, xì nsidaa soldadu xi-tè, itá-te xì quisì daná mà, vàchi cuní-sì quida-sì guerra xì mii-yá indánuú dìquì idu (cuxín) xì nsidaa stná ana nchícùn xì-yá.

²⁰ Doco (cóni cundéé-sí), vàchi nì tñi-sí, mii-sí xì stná inga quisì nì sacahàn cuenta xi-sì, te nduú stná quisì mà ana nì saquida guá cuàhà iñàha na iín-sì nùù quisì primeru mà, vàchi ducán nì nìhì-sí nì dándàhvì-sì nèhivì ñuhivì, te nì sàcùtuu tñuni xi quisì mà nùù-né, te nì cahvi-né figura-sì. Pues ndúì quisì mà, vivu nì dàndiàchì xi-sí ndé xíxìn ñuhu cahnú sahán quini nahi azufre.

²¹ Te soldadu dava ga xi-sì, nì xihì-te nì quida mii-yá indánuú nùù idu. Divi xi espada queé yuhù-yá, ñà-jaàn nì sahnì-yáte. Dandu nì nataca nsidaa laa (nì càna mà), te nì saxì-sítê nì chitu tìxi-sì.

20

Nansa icúmí Jesús dandacú-yá mil cuià

¹ Daaní, nì xinì nì nuu inga ángel ansivi, nihí-né ndahàcáa xi yavi cunú cuàhà, te iníndáhá stná-nè iin cadena caní.

²⁻³ Te nì tñii-ne quisì cuahá nahi còò cahnú, nì chicuhni-nèsi nì chinacaa-nèsi ini yavi cunú mà, te nì sàcùndiadi vaha-sì ñà-màsà queé gà-sì dècuèndè nsihi iin mil cuià ñà-màsà dándàhvì gà-sì nèhivì ñuhivì. Vàchi còò mà nduú quisì xicánúú ñuhivì ndé sànaaha, divi ñà-malu nduú-sì, te Satanás nani stná-sì. Pues yucán nì sàcùndiadi-sì, doco nú sàni nsihi mil cuià mà, dandu icúmí-sì dàñà-sí iin ratu tii.

⁴ Daaní, nì xinì, yucán itá cuàhà silla ndiaha, te dìquì-nú ndoó stná ana sàni nìhitàhvì nsidandaà sàhà nèhivì. Te nì xinì anima nèhivì nì quendodò dìni-xí ñà-nì càhàn vate-né ndoó-né ladu xi Jesús, te ñàyùcàndùá nì xihì-nè, vàchi

iin-ni nì xinindisá-né palabra xi Dios, te sàhámà cóni cándísâ-né cahvi-né quisì daná mà, nì cóni càhvì-né figura-si, nì cóni dúcùn-nè tñuni xi-sì nì ìcà tnaa-nè, nì ini ndahà-né. Ñàyùcàndùá, nì natiacu-nè, te dava ni nì cusahnú stná-nè xì Cristu iin mil cuià, (nì xini).

⁵ Cunaha-nsiá, ñà-jaàn cunduu primeru nátiácú nèhivì xínduu nsì. Doco dava ga nsì, còó, mà nátiácú-nè dècuèndè nsìhi mil cuià mà.

⁶ Te nèhivì natiacu primeru mà, nansicáhán-nè, vèchi cunduu-ne nèhivì ndiaha xì Dios. Mà sàà-nè cui-nè ñà-ùì. Còó, vèchi icúmí-nè cundoo-ne cucumi-né chuun nùù Dios nahi dùtù, te cunucuachi-né nùù mii-yá xì nùù Cristu, te iin-ni cutnahá stná-nè xì Cristu cusahnú-né iin mil cuià.

⁷ Daaní, nì nsìhi mil cuià mà, dandu icúmí Satanás dàñà-sí quee-sì ndé ndiadí-si,

⁸⁻⁹ cacanu-sì chiyuhù-sí nsidanicuú nèhivì ndoó inicutu ñuhivì. Stná (tè-dàndàcú nani) Gog, icúmí-sí dandahví stná-sité, mii-té xi nsidaa stná tè-ndoó ñuu-te Magog, dandu nataca nsìhi-tè, nàá-te guerra xì ñuu ndé ndoó nèhivì xì Dios. Cunaha-nsiá, yáha ga cuàhà-té, nahi ñusi cuàhà ndoó yuhù mar, ducán cuàhà-té. Te nì quecoyo-tè nì nana-tè nì sàcuìta-tè nsidaa ladu ñuu ndé ndoó nèhivì xì mii-yá, mero ñuu cùù-guá ini-yà sàhà-xí. Doco nì còyo ñuhu ansivi nì quida-ya, te nì sahmi nsìha tè-malu mà.

¹⁰ Te ñà-malu nì dàndàhvì xì-té, nì dàndiàchì xì-sí ini ñuhu cahnú ndé xíxìn azufre sahán quini ma. Te cunaha-nsiá, mahì ñuhu jaàn, ndoó ì stná quisì daná xì stná quisì nìsa cahàn cuenta xi-sì. Te nsì-ùnì quisì mà, icúmí-sí ndoho-sì ndui te ñuu nicanicuahàn.

Juiciu final na mácòo Dios nùù silla cahnú cuxín, dandu ndàcàn-yà cuenta sàhà cuàchi nèhivì

¹¹ Daaní, nì xini iin silla cahnú. Ndiaha gá-nu, te cuxín yaa-nù, te yucán iá-yà nùù-nú. Te (nì xini) nì ndañuhu ansivi xì ñuhivì, còó gá ñà-jaàn nùù-yá, nì còó cá stná ni-iin lugar ndé coa.

¹² Dandu nì xini stnái yucán nùù Dios nì sàcuìta nsidanicuú nsì, nècuàchì cuicà xì nècuàchì ndahví. Te nì ìa stná ana nì nacuna xi tutu ndoó yucán nùù-yá. Te nì nacuna stná-nè inga tutu más gà, divi tutu xi vida ndiaha nicanicuahàn. Dandu nì ndundaà sàhà cuàchi nì quida nsidaa nsì ma, según nansa cachá nùù nsidaa tutu primeru mà, según nansa nì quida iin iin-ne (ñuhivì yohó).

¹³ Te nì natiacu nèhivì nì càhà ini mar, xì nsidaa stná nsì ndoó tìxi ñuhù, nsidaa anima ndoó vaha, nsidaa-né nì casaà-nè nùù-yá, te nì nsidandaà-yà sàhà cuàchi-ne según nansa nì quida iin iin-ne (na nì sandoo-ne ñuhivì).

¹⁴ Daaní cunduu quivì nsìhi tiempu xíhì nèhivì nahi vichi, nì mà cóó vaha ga anima-nè, cutu ñà-cundoo dahuun-ne mahì ñuhu cahnú ma. Divi ñà-jaàn nduá icúmí cuu xi nèhivì nú sàni xìhì-nè ñà-ùì cundua, icúmí-nè cundoo-ne mahì ñuhu cahnuma.

¹⁵ (Vèchi nì xini), nú cóni-nàtùì quivì iin nèhivì nùù tutu xi vida nicanicuahàn, dandu nì dàndiàchì xì-né mahì ñuhu cahnuma.

21

Ansivi saa xì ñuhivì saa

¹⁻² Daaní, yuhù Juan, nì xini nì sàcòo ansivi saa xì ñuhivì saa, vèchi ansivi nuu xì ñuhivì nuu, sàni yáha, te vichi còó gá ni-iin mar. Te nì xini stnái ñuu ì nani Jerusalén Saa, ndé nùù Dios ansivi nì quea mànuu. Ndiaha gá iá, vèchi sàni nducutá na iin novia cuàhàn nandàhà xì noviu.

³ Daaní, nì tiacuì càhàn ndee iin ana càhàn ansivi, cachí-nè:

—Cunaha-nsiá, sàni sàa tiempu coo saín Dios xì nèhivì ñuhíví, vèchi icúmí-yá cutnahá-yá xì-né ndé cundoo-ne. Te mii-né, nèhivì xí-yá cunduu-ne, te mii-yá, (cutnahá-yá xì-né) cunduu-ya Dios xi-ne.

⁴ Ñàyucàndüá, nsidaa ndutènú-né, icúmíá ndèa quida-ya, mà cuácú gá-nè. Ni mà sàa gá-nè cui-nè, ni mà cóo gá-nè tnùnsí ini, ni mà tnáná gá-nè, ni mà cúhí gá-nè, vèchi mà cóo gá nahi antes.

⁵ Dandu mii-yá iá dìquì silla ndiaha cahnú, nì cachi-yà:

—Cunaha-nsiá, cuàhìn quidayucun saí nsidanicuú iñàha.

Te nì cachi stná-yà xí:

—Tiaa-ní palabra yohó, vèchi palabra ndisa nduá, mà dándáhvìà ndohó.

⁶ Dandu nì cachi-yà:

—Sà-iá. Nahi letra nuu nani A, ducán nduí, vèchi sàhà yùhù nì sàcòo nsidaa ñà-iá. Te nahi letra dansihi nani Z, ducán nduú stnái, vèchi nsidaa iñàha, sàhà yùhù cucumiá fin xan. Cunaha-nsiá, nú iá ana xíhì tècuí ndiaha, yùhù icúmí cuàhi-nè cuàhà tècuí mà, vèchi iá ndé ndèa-tè caná ducún-te, coho nèhivì cutiacu-nè nicanicuahàn.

⁷ Te nsidaa ana cundee xi nù ana cuní datúcù xì-né, icúmí-nè ndutahví-né nsidaa iñàha. Te yùhù cundui Dios xi-ne, te mii-né cunduu-ne dèhi.

⁸ Doco nsidaa nècuàchì ìa, xì nècuàchì có-xíníndísâ, xì nècuàchì quidá quini, xì nècuàchì sahní, xì nècuàchì tùha cundoo ñahà-xí, xì nècuàchì sàhàn xì promesa nù yucù, xì nècuàchì cahvi xi yùù yócò ò figura, xì nsidaa stná nècuàchì tnùhù, (ndahví-nè), vèchi ñuhu cahnú nduú lugar ndiatù xì-né, divi ñuhu xíxìn xì azufre sahán quini. Ducán icúmí cuu xi-né na cui-nè ñà-úì.

Ñuu Jerusalén Saa icúmí nuu ndè gloria

⁹ (Inaha-nsiá), ndoó ùsà ángel nì sa-icumi xi yaxìn ñuhú ùsà castigu mà. Pues iin-ne nì quixi nì càhàn-nè xí, cachí-nè:

—Nahà-ní dacuní mii-ní ana nduú nahi novia, vèchi iá ana cunduu nahi ñahàdìhí mii-yá nani Lelù Íì.

¹⁰ Dandu Espíritu ìì xí Dios, nihí-yá yùhù nì tuxi cuàhàn xìqué ndè iin yucù cahnú ducún, te nì dàcùnì-yà yùhù ñuu ìì nani Jerusalén, dècuèndè nù Dios mànuva ansivi vaxan.

¹¹ Nchií yèhè ndiahá quidá-yá, na ian yèhè guá iin yùù ndiaha yáha ga ndiaá, vèchi nahi yùù yèhè nina nani jaspe, ducán nchií ndai-ña.

¹² Te ndiadí ñuu mà iin nama cahnú sàstnùhù, te ducún-ñà, te ùxìn ùì yèhè icúmíá. Iin iin yèhè mà itá iin iin ángel. Te ìcà yèhè mà itándiaa quìvì descendencia ùxìn ùì dèhe Israel.

¹³ Te iin iin ladu ñuu mà iá ùnì yèhè. Ladu ndé caná orá iá ùnì. Te ladu norte iá ùnì stná, xì stná ladu sur xì ladu quécahnu orá, iin iin ladu mà iá stná inga ùnì yèhè.

¹⁴ Te sàhà nama ñuu mà itánduhù ùxìn ùì yùù nahnú xínduu cimientu xan. Te nù cimientu mà itándiaa quìvì ùxìn ùì nècuàchì nì nìhì chuun nù mii-yá nani Lelù Íì.

¹⁵ Daaní, (nì xini) iníndáhá ángel nì càhàn xí iin nù-iin oro ñà-chitacùhá-nè ñuu mà xì yehá xì stná nama xan.

¹⁶ Cunaha-nsiá, cùmì ladúà, vèchi iin-ni itácùhá nsícùmì ladúà. Te na ní chitacùhá ángel ñuu mà xì nù-iin xi-ne mà, dandu iin mil ùì cientu (1,200) kilómetro itácùhá-ñà. Te ñà-nduá caníá, divi ducún-ñà, te divi xica stná-ñà.

¹⁷ Dandu nì chitacùhá stná-nè nama yucán, te ùnì dico cùmì (64) metro nì quee ñà-dúcùn-ñà. Na chitacùhá nèhivì ñuhíví, ducán nì chitacùhá ángel mà ñuu mà.

¹⁸ Cunaha-nsiá, yùù jaspe nì cuyucun nama mà, te ñuu mà, micúsi oro finu nduá. Te na nchií ndai vidriu, ducán nchií oro mà.

¹⁹ Te cimientu nama mà, ndiaha gá iá', vàchi puru yùù yéhè xínduu cavà mà, nsidanuu clase yùù yéhè. Cavà primeru xi cimientu xan nduú iin cavà cahnú puru yùù yéhè nani jaspe. Daaní, nchícùn gá indúhu cavà nduú puru yùù zafiro; te parte ùni nduú puru yùù ágata; daaní, ñà-cúmì, puru yùù esmeralda nduá;

²⁰ te ñà-úhùn, puru yùù ónice nduá; te ñà-íñù, puru yùù cornalina nduá; te ñà-úsà, puru yùù crisólito nduá; te ñà-únà, puru yùù berilo nduá; te ñà-ín, puru yùù topacio nduá; te ñà-úxìn, puru yùù crisoprasa nduá; te ñà-úxìn iin, puru yùù jacinto nduá; te ñà-úxìn ùi, puru yùù amatista nduá.

²¹ Te ùxìn ùi yehè nama mà, ùxìn ùi ñà-vico sibóla cuxín nani perla ni cuyucàn, iin mindaa perla cahnú ni cuyucun iin iin yehè. Te calle chicá ndé xicá nèhivì ñuu mà, mii oro finu ni cuyucàn, nahi vidriu nchií nihnú.

²² Cunaha-nsiá, còò veheñùhu ni xíní ñuu yucán, vàchi inicutu ñuu mà cahvi-né mii-yá icúmí-xí nsidanicuú poder, divi Stoho-ndà Dios xi mii-yá nani Lelù Íi.

²³ Te có-xiñhùhù nècuàchì ñuu mà ni-iin orá, ni-iin yoo cunchiì yucán, vàchi mii Dios nchií ndiaha inicutu; mii-yá nani Lelù Íi itnúù-yà yucán.

²⁴ Ñàyùcàndùá tnuú ñuu mà, vátùni tuí núù nèhivì xicánúú yucán. Te icúmí casaà nèhivì nsidaa ñuu, xínduu-ne nèhivì ni càcu anima-xi. Te rey ndoó ñuhivì yohó, nihí-te ñà-cuicà-té quécoyo-tè ñuu mà, te dócò-téâ.

²⁵ Te mà nunca cundiadi yehá, vàchi nicanicuahàn cundua ndui, te mà nunca sàà cuñaà.

²⁶ Te yucán xínu stná ñà-vico iá cuàhà ñuu ñuhivì yohó, te cóyo stná nsidaa nècuàchì idónuu, nihí-né ñà-cuicà-né sàà.

²⁷ Doco mà nunca quìhvi ni-iin ñà-siquini yucán, ni-iin tè-nìhnú quini inì-xi, mà quìhvi-tè yucan, ni-iin stná tètñhù. Cuisì quìhvi nèhivì itándiaa quivì-xí núù libru icúmí mii-yá nani Lelù Íi, divi nduú libru xi vida ndiaha nicanicuahàn.

22

¹ Daaní, ni dàcùnì ángel mà yùhù iin yùte caná dècuèndè ndé iin silla ndiaha xí Yua-nda Dios, xi Lelù Íi. Ndai gá tècuí ñuhú, na ian nchií-te. Te tècuí coho-nda, te cutiacu ndiaha-nda nduú-te.

² Te (ni xini stnáì) mahì ichì cahnú ñuu mà itá fila cuàhà yutnú, yutnú xí vida ndiaha nicanicuahàn nduú-nu. Te itá stná-nu ndúì ladu yùte ma. Te ùxìn ùi clase quisì vídì sáha-nù. Iin iin yòò sáha-nù diín diín quisì vídì. Daaní, ndahà cuií-nu, ñà-jaàn cutátná nèhivì ñuhivì ñà-nduvàha-ne.

³ Te inicutu ñuhivì mà cóó gá ni-iñàha ni tàhvi chíhán, cuisì icúmí coo Yua-nda Dios xi Lelù Íi dandacú-yá, te cundoo stná nèhivì xí-yá cunucuachi-né núù-yá.

⁴ Icúmí-nè cundehè-né núù-yá, te màcùtuu stná quivì-yá tnaa-nè.

⁵ Te mà nunca cuñaà yucán. Ñàyùcàndùá, còò gá necesidad cucumi-né ñuhu cutnuù núù-né, ni còò stná necesidad cucumi-né iin orá cunchiì núù-né, vàchi mii Stoho-ndà Dios icúmí cunchiì núù-né ñà-cutùì nuù-né. Te nicanicuahàn icúmí-nè cundoo-ne cusahnú stná-nè.

Sà-itúú naxicocuîn Jesucristu ñuhivì, cachí-yà

⁶ Daaní, ni cachi tu ángel mà xí:

—Palabra ndàcuisì xí Stoho-ndà Dios nduá sàni cachì xí-ní, vátùni cahvi nèhivì xán. Vàchi iin ángel xi mii-yá nduú ana ni quixi ni cachitnúhu xi nsidaa ana xinúcuáchì núù-yá sàhà-ñá cundaà ini-nè nansa icúmí cuu yàchì.

Vàchi ducán nì saquida stná-yà sànaaha, nì techuún-yá nèhivì ìì xí-yá quixi-ne cachitnùhu-ne palabra xi-ya.

⁷ (Dohó cachí Jesucristu:)

—Cunaha-nsiá, yàchi màsàì ndé ndoó-nsiá. Te ndiaha gá icúmí cundiatú nsidaa ana chivàha xì ñà-nduá cachitnùhu nùù tutu yohó (—nì cachí-yà).

⁸ Yùhù Juan, nì xinì nsidaa ñà-jaàn, te nì inini nsidaa ñà-nduá nì cuu. Daaní, nì nsihi nì xinì, te nì inini, dandu nì tutuyuhí ñuhù nùù sàhà ángel nì dàcùnì xí nsidaamá, cuàhìn cahví-nè nì cùí.

⁹ Doco nì cachí-nè xí:

—Màsà quidá-nì ducán. Vàchi yùhù, iin-ni nduú stnàì iin ana xinúcuáchí nùù Dios, iin-ni (nchícùn stnàì mii-yá) nahi mii-ní xì ñanìtnaha-ní cáhàn cuenta xi-ya, te iin-ni chivàha stnàì nacua cachí nùù tutu yohó. Còò, micuísì Dios cahví-ní.

¹⁰ Te nì cachí stná-nè xí:

—Màsà chidèhé-ní ni-ñàha cachitnùhu nùù tutu yohó, vàchi sà-ítúú cua.

¹¹ Ñàyùcànduá, vichi ni cúnahá tèmalu ni quidá-te seguir quida quini-tè; stná tètùha quini, ni quidá-te seguir quida-tè ducán, (mà cútúní). Doco nècuàchì nihnú ndàà cuisì inì-xi, iin-ni ni quidá-né seguir quida vii-né ducán, te iin-ni ni cóò ndoo anima-nè.

¹² (Te dohó cachí stná Jesús:)

—Cunaha-ní, yàchì naxicocuñ ndé ndoó-nsiá, te cunihi iin ñà-vàha xi-nsia sàì dacútàhvì iin iin-nsia, según nansa nì quida vii iin iin-nsia.

¹³ Ndè sànaaha iá yùhù, te ndè nicanicuahàn coi. Ñàyùcànduá, ducán ié nahi letra nuu nani A, xì stná letra dansihí nani Z, vàchi sàhà yùhù nì sàcòò nsidanicuú ñàha, te còò ni-ñàha, chicá cunaha nùí.

¹⁴ Ndiaha gá coo xi nsidaa ana nsida ndoo xi anima-xi; vàchi ducán queamá na ian sàni ndoo vàha sìcoto xi-ne (te sàndixí víi-né). Nsidaa ana quida ducán, nihitáhvì-né caxì-né quisì vídà yutnù tàtá cutiacu-nè nicanicuahàn, te nihitáhvì stná-nè quìhvi-ne yehè nahnú ñuu-yà (cundoo-ne yucán).

¹⁵ Doco nsidaa nèhivì tùha quini, mà sàà-nè quìhvi-ne, ni mà quìhvi stná tètàtnà, ni-iin stná tètadí, ni-iin stná tètòò cundoo ñahà-xí, ni-iin stná tè-sàhní canúú, ni-iin stná tè-càhvì xì yùù yócò ò figura, te ni-iin stná tètùha dandahví.

¹⁶ Yùhù nduí Jesús, te nì techuín ángel-xi sàà-nè càhàn-nè xì nsidaa mii-nsiá nèhivì natáca ndácùcahan xí, te nì cachitnùhu-ne xì-nsiá nsidaa palabra yohó. Pues yùhù nduí descendencia xi rey David. Te na ian quidá stná sìtnùù cahnú xínu dàtnàà (cachitnùhu-sì túinuù quìvì sàà), divi ducán quidá stná yùhù —nì cachí Jesús.

¹⁷ Te dohó cachí stná Espíritu ìì (xì iin iin ana tàyóo vida ndiaha xí):

—¡Nahà-ní! (cunindisa-ní Jesús), —cachí-yà xi-né, te ducán cachí stná nèhivì xínduu nahi novia cuàhàn nandàhà (xì-yá).

Te nsidaa stná mii-nsiá ana sà-íní xí palabra yohó, divi ducán xiñuhu cachí stná-nsiá, ñà-nì tnátuu nèhivì nùù-yá. Daaní, stná yùhù, cáhàn stnàì xì nsidaa ana cuní (cucumi xi vida ndiaha), cachí xì-né:

—Nahà-nsiá (cunindisá-nsiá mii-yá), te nihitáhvì-nsiá coho-nsiá tècuí cutiacu-nsiá nicanicuahàn, ni mà chiyàhvì-nsiá.

¹⁸ Cunaha-nsiá, dohó cachí xì nsidaa ana iní xí ñà-nduá cachí Dios nùù tutu yohó: màsà chiyódo gá-nsiá más nùù ñà-nduá cachá, vàchi nú jaan, dandu cuàhà castigu nihì stná-nsiá nùù-yá, divi castigu cachitnùhu libru yohó sàhà-xí.

¹⁹ Te nú ni cándiáá iin nèhivì iyuhu ñà-nduá cachí-yà nùù tutu yohó, dandu dandutu stná-yà quìvì-né nùù libru xi vida ndiaha nicanicuahàn, te mà nunca nihitáhvì-né cundoo-ne ñuu ìì xí-yá nacua cachí tutu yohó.

²⁰ (Dohó cachí Jesús vichi:)

—Yùhù nduí ana nì cachi xì-nsiá nsidaa ñà-jaàn, te cachítnùhu stnàì xì-nsiá ñà-yàchì icúmî naxicocuîñ ndé ndoó-nsiá —cachí-yà.

Pues ducanicoó, Señor Jesús. Yàchì cuní-nsì naxicocuîñ-ní.

²¹ Ni cúcúmí nsidaa-nsiá gracia xi Stoho-ndà Jesucristu. Amén.